

ADE

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 285.000

Over de instelling

Stichting Amsterdam Dance Event, podiumkunsten, elektronische muziek dance, Amsterdam

Amsterdam Dance Event (hierna: ADE), kernactiviteit van Stichting Amsterdam Dance Event, organiseert en faciliteert jaarlijks een vooruitstrevende, invloedrijke en educatieve bijeenkomst van elektronische muziek en haar industrie. Het gehele programma omvat vier onderdelen: een conferentie (ADE PRO), een talentontwikkelingsplatform (ADE LAB), een showcasefestival (ADE Festival) en een verdiepingsprogramma (ADE Art & Culture). Per editie zijn er ongeveer duizend evenementen op bijna tweehonderd locaties in Amsterdam en in de directe omgeving.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Amsterdam Dance Event. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Amsterdam Dance Event geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

ADE, ontstaan vanuit Stichting Buma Cultuur, is in 25 jaar uitgegroeid tot een mondiaal toonaangevend platform voor elektronische muziek in de gehele breedte van het genre. Het festival is sterk verankerd in de stad en Metropoolregio Amsterdam, mede door een groot aantal samenwerkingspartners. ADE heeft zijn fysieke grenzen bereikt met ongeveer 400.000 bezoekers per editie en wil zich in de komende periode richten op behoud en versterking van de eigen (internationale) positie door te selecteren op kwaliteit. ADE beschrijft de activiteiten van de verschillende onderdelen goed, maar een inhoudelijk-artistische visie ontbreekt. Daarnaast valt op dat een nadere uitwerking van de meer kwetsbare, vooruitstrevende of experimentele programmering die het festival wil stimuleren, niet expliciet gemaakt wordt.

Ook is talentontwikkeling een van de speerpunten van ADE. Het festival heeft het ambitieuze plan om het aantal deelnemers te laten groeien van 1.400 naar 6.000, maar de inhoudelijke uitwerking hiervan ontbreekt.

De instelling reflecteert zeer beknopt op de toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. De toelichting op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie valt positief op. Het inclusieve gedachtegoed van de dancecultuur is terug te zien in de kern van alle activiteiten van het festival.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

ADE bestaat sinds 1996 en is uitgegroeid tot een festival waar in 2019 400.000 bezoekers op afkwamen. Het biedt een internationaal platform voor elektronische muziek met zo'n 1.000 evenementen op bijna 200 locaties in Amsterdam. Het spectrum van elektronische muziek is zeer breed en die diversiteit komt ook tot uiting in de festivalprogrammering. ADE biedt een combinatie van conferentieactiviteiten, festival en talentontwikkelingsplatform. ADE vraagt specifiek subsidie aan voor de onderdelen ADE Art & Culture en ADE LAB.

ADE geeft een uitgebreide toelichting op de vier verschillende onderdelen van het festival: de conferentie (ADE PRO), het talentontwikkelingsplatform (ADE LAB), het festival (ADE Festival) en het verdiepingsprogramma (ADE Art & Culture). Ook de rol van het festival wordt beschreven: het signaleren van nieuwe artistiek-inhoudelijke ontwikkelingen op internationaal niveau en het presenteren van een toonaangevend programma om makers en professionals te stimuleren. De artistieke keuzes voor de komende jaren worden aan de hand van drie kernwaarden vormgegeven: vooruitstrevend, inhoudelijk en cross-cultureel. Hiermee geeft ADE een passende invulling van de missie en visie. Wat ontbreekt is een duidelijke visie op de eigen programmering, en een uitwerking van de (totstandkoming van) artistieke keuzes in het licht van de rol die het festival wil spelen. ADE geeft aan met betrekking tot het festivalonderdeel alleen facilitator en katalysator te zijn en heeft daarmee beperkt invloed op de artistieke invulling. De raad had graag een nadere uitwerking gezien van de kwetsbare, vooruitstrevende of experimentele programmering die het festival wil stimuleren.

De ambitie van ADE is de huidige internationale positie te behouden en zo mogelijk te versterken. Daartoe wil het festival de artistieke waarde en diversiteit op een hoog niveau houden, meer aandacht besteden aan talentontwikkeling, het conferentieprogramma verdiepen en het culturele programma uitbreiden. Sinds de verzelfstandiging in 2019 kan ADE naar eigen zeggen een sterkere artistieke koers varen. Het festival licht deze

ontwikkeling en hoe deze zich verhoudt tot de signalerende en faciliterende rol van het festival niet toe. Het verdiepingsprogramma ADE Art & Culture vormt een interessante aanvulling op het festival en de conferentie. Het biedt een toegevoegde waarde ten opzichte van de ontmoetingsfunctie van conferentie en festival voor de muziekindustrie.

Vernieuwing

ADE wil de huidige (inter)nationale positie behouden en versterken en heeft daartoe vier aandachtspunten geformuleerd: het niveau van artistieke waarde en diversiteit hoog houden, meer aandacht voor talentontwikkeling, verdieping van het conferentieprogramma en uitbreiding van het culturele programma. Deze strategie toont aan dat de organisatie bereid is om zich te vernieuwen. Dance is ontstaan als vrijplaats van subculturen en heeft een inclusief karakter; door nadrukkelijk een platform te zijn voor de hele breedte van genres in de elektronische muziek geeft het festival ook ruimte aan vernieuwing ervan. Kanttekening daarbij is dat het festival een basis wil leggen voor een gezond ecosysteem voor talent, maar dat de activiteiten voor talentontwikkeling en vernieuwing beschreven worden vanuit het perspectief van versterking van merkwaarde en positionering van het festival: zij zijn meer gericht op ‘marktdoorbraken’ dan op artistieke ontwikkeling en vernieuwing.

Talentontwikkeling is een van de activiteiten waarmee het festival zijn ambitie wil realiseren. In het verleden waren er subconferenties en programma’s om de doorstroom van jonge makers te stimuleren. Vanaf 2020 worden deze ondergebracht onder de noemer ADE LAB. Om de ontwikkelingen in de sector te volgen wil het festival in ADE LAB investeren. Het festival wil groeien van 1.400 naar 6.000 talentvolle makers en jonge professionals. Het is niet duidelijk wat dit betekent voor de focus van het festival: ADE LAB moet laagdrempelig zijn, maar de aard en intensiteit van de begeleiding van de beoogde 6.000 deelnemers worden niet toegelicht. Het festival biedt jonge makers veeleer een podium waarmee zij zichtbaar zijn voor programmeurs en de danceindustrie dan gerichte begeleiding.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad kan niet beoordelen of ADE een eerlijke beloning hanteert. ADE licht slechts zeer summier toe hoe het festival medewerkers betaalt, vast en tijdelijk. Het zegt marktconform te honoreren, maar licht niet toe in hoeverre de beloning aansluit bij collectieve afspraken en richtlijnen. De honorering van artiesten en organisatie op showcasefestivals is geen gemeengoed. Het is daarom positief dat het festival zich onderscheidt door artiesten en organisaties een, naar eigen zeggen, passende financiële bijdrage te geven.

De financiële situatie van het festival is goed. In de financieringsmix hebben de publieksinkomsten met ruim 50 procent het belangrijkste aandeel. ADE streeft naar een financieringsmix van 75 procent eigen inkomsten en 25 procent subsidies en geeft aan dat subsidies het mogelijk maken inhoudelijk interessanter aanbod te programmeren. Uit de aanvraag blijkt een doordachte, professionele bedrijfsvoering. Het is indrukwekkend hoe de organisatie met een klein kernteam een dergelijk omvangrijk programma van activiteiten met veelsoortige samenwerkingspartners weet te regisseren. Daarbij valt de grote bijdrage van vrijwilligers en stagiaires op.

Het festival is in staat om zijn strategie aan te passen op basis van evaluaties. Het festival heeft in 2017 en 2018 de eigen reserves weer kunnen aanvullen, maar de druk op de organisatie was zeer groot. ADE noemt de huidige balans fragiel. Nu Buma Cultuur als financieel vangnet is weggevallen, moet het festival dit opvangen met sponsoring.

Educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De educatieve benadering van ADE richt zich op twee groepen: het festivalpubliek en de samenwerking met onderwijsinstellingen. ADE werkt samen met ROC Amsterdam en verschillende hbo-instellingen in Utrecht, Tilburg en Eindhoven en biedt stages en werkervaringsplekken aan tijdens het festival. Daarnaast trekt het festival samen op met sociaalmaatschappelijke instellingen. Daaruit zijn verschillende projecten voortgekomen, waaronder een Celebrate Safe-campagne in samenwerking met Jellinek, en programma's waarin veilig uitgaan, *safe spaces* en *queer*-cultuur in het uitgaan centraal staan. De raad mist concrete plannen op het gebied van educatie voor de komende jaren. Het festival blijkt alleen terug en licht niet toe hoe en met wie het de komende periode educatieve programma's wil uitwerken.

ADE geeft aan met 400.000 bezoekers een capaciteitsgrens bereikt te hebben. Uit bezoekersonderzoek in 2018 werd duidelijk dat de drukte op veel locaties te groot was; het aantal beschikbare kaarten is daarop verminderd. Komende jaren richt ADE de aandacht op het bereiken van een meer divers publiek door het aanbod hierop te laten aansluiten. De raad mist echter een uitwerking hiervan.

Geografische spreiding

Het festival is met bijna tweehonderd locaties in de stad en de vele samenwerkingsrelaties stevig verankerd in Amsterdam. In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) werkt het festival samen met culturele organisaties en commerciële partijen in Amsterdam, Haarlem, Zaanstad en Vijfhuizen. Met de veelheid aan activiteiten en samenwerkingsverbanden fungeert het festival als katalysator voor andere initiatieven.

ADE heeft een nationale en internationale uitstraling. Het festival ziet zichzelf als springplank voor nationaal muzikaal talent en voor de Nederlandse dancesector op internationaal vlak.

In haar reflectie op de aanvraag, schrijft de stedelijke cultuurregio MRA dat het festival goed aansluit bij het profiel van de stedelijke cultuurregio. Zij beschouwt ADE als een beeldbepalend cultureel evenement.

Toepassing Fair Practice Code

ADE reflecteert niet op de code en beschrijft slechts summier hoe het de code toepast. Zo gaat het festival niet in op hoe het goed werkgeverschap vormgeeft. Medewerkers krijgen veel verantwoordelijkheid en vrijheid om binnen de visie van het festival de eigen afdeling te ontwikkelen en aan stagiairs wordt een grote verantwoordelijkheid gegeven in uitvoerend werk. Concrete verbeterpunten en plannen op dit gebied voor de komende periode ontbreken.

Toepassing Governance Code Cultuur

In 2019 is de stichting verzelfstandigd van de moederorganisatie Stichting Buma Cultuur en sindsdien wordt het raad-van-toezichtmodel gehanteerd. De Governance Code Cultuur is daarmee een nieuw gegeven voor het festival. Juist daarom is het een gemis dat het festival niet reflecteert op de code en niet beschrijft in hoeverre en op welke wijze het deze toepast.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

ADE beschrijft betrekkelijk uitgebreid hoe het per kernwaarde de Code Diversiteit en Inclusie toepast en reflecteert in beperkte mate op de code. In een van de vier bedrijfswaarden noemt ADE inclusie als een van de succesfactoren van het festival. ADE beschrijft hoe dance is ontstaan als vrijplaats voor subculturen en stelt dat het inclusieve gedachtegoed van de dancecultuur de kern is van alle activiteiten van het festival. Op het gebied van programma en publiek is dit gedachtegoed overtuigend. De organisatie erkent dat het vaste kernteam nog weinig cultureel divers is, maar ziet dat stagiairs steeds vaker een biculturele achtergrond hebben. Vanaf 2020 zet ADE alle functies openbaar uit. Deze stap zal naar verwachting een verandering in de samenstelling van het team teweegbrengen.

Allard Pierson

Geadviseerd subsidiebedrag: € 500.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum, regionale musea en sectorcollecties, beheer, behoud en ontsluiting sectorcollecties podiumkunsten en vormgeving, Amsterdam

Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum is de onafhankelijke, fondsenwervende stichting van het Allard Pierson, beheerder van de sectorcollecties op het gebied van podiumkunsten en grafische vormgeving die tot hun sluiting per 2013 onder de verantwoordelijkheid vielen van het Theater Instituut Nederland (TIN), Muziekcentrum Nederland (MCN) en de Stichting Nederlands Archief Grafisch Ontwerpers (NAGO). De stichting dient een aanvraag in voor de specifieke taak om deze (digitale en fysieke) collecties te beheren, te behouden en te ontsluiten. De afgelopen zeven jaar deed het Allard Pierson dit met gelden van de Universiteit van Amsterdam, grotendeels uit de 'bruidsschatten' van de opgeheven sectorinstituten Theater Instituut Nederland en Muziek Centrum Nederland. De collecties werden in deze periode op een minimale wijze onderhouden. Ook ontstonden achterstanden in de verwerking van fysieke en digitale acquisitie en ontsluiting. De komende jaren wil het Allard Pierson deze achterstanden wegwerken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.27 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum een subsidiebedrag toe te kennen van € 500.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling neemt een actiever (meer initiërende) rol bij het ontsluiten van archieven, in plaats van zich daarbij louter te laten leiden door vragen vanuit onderzoek en onderwijs.

De afgelopen zeven jaar heeft het Allard Pierson zich, ondanks beperkte financiële ruimte, een gedegen hoeder getoond van de sectorcollecties podiumkunsten en grafische vormgeving die eerder door de betreffende sectorinstituten werden beheerd. De instelling geeft blijk van een goede visie op het belang van archieven, en toont zich bewust van de noodzaak om archieven steeds opnieuw te blijven te bezien in een historisch perspectief.

De raad oordeelt positief over de plannen van de instelling om de achterstanden in de ontsluiting in te lopen en extra in te zetten op digitalisering om alle informatie veilig te stellen voor de toekomst en de collecties volledig toegankelijk te maken voor gebruikers. Wel vindt de raad dat het Allard Pierson zich initiatiefrijker mag opstellen waar het de ontsluiting van (delen van) de collecties betreft, in plaats van zich hiervoor louter te laten leiden door vragen vanuit het onderwijs en vanuit onderzoek.

Het Allard Pierson heeft ruim oog voor de noodzaak om de collecties de komende jaren te versterken met materiaal dat daar nog node in ontbreekt, zoals stukken rond het koloniale verleden, de representatie van vrouwelijke artiesten en collecties van Nederlands makers en vormgevers met een migratieachtergrond.

Het Allard Pierson is financieel gezond. Het Allard Pierson belooft medewerkers conform de Fair Practice Code en de stichting is bezig met het op orde brengen van het bestuur volgens de normen die de Governance Code Cultuur stelt. Hiervoor benoemt de stichting goede en overtuigende stappen voor de komende periode.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Allard Pierson dient een goed verzorgd plan in voor beheer, behoud en ontsluiting van de sectorcollecties podiumkunsten en grafische vormgeving die eerder onder de verantwoordelijkheid vielen van het Theater Instituut Nederland (TIN), Muziekcentrum Nederland (MCN) en de Stichting Nederlands Archief Grafisch Ontwerpers (NAGO). De raad ziet dat de instelling over de juiste expertise beschikt om de bestaande collecties te beheren, te behouden en te ontsluiten. Er is kennis aanwezig (ervaren man- en vrouwkracht), de juiste ruimtes en faciliteiten zijn beschikbaar voor zorgvuldig bewaren (goede depots, klimaatregulering et cetera) en de instelling heeft zich de afgelopen periode een goede, betrokken beheerder getoond voor de archieven die door de overheidsbezuinigingen per 2013 niet meer structureel door genoemde sectorinstituten werden bijgehouden. Daarbij werkt zij waar nodig samen met stakeholders, zoals de Stichting Theater in Nederland, de Gaudeamus Muziekweek en het Nederlands Jazz Archief.

De instelling geeft blijk van een goede visie op het belang van archieven, en toont zich bewust van de noodzaak om archieven steeds opnieuw te blijven te bezien in een historisch perspectief. Dit geeft de raad vertrouwen dat het Allard Pierson zijn activiteiten ten behoeve van het beheer, behoud en de ontsluiting van de sectorcollecties podiumkunsten en vormgeving door opname in de BIS op een goede wijze kan voortzetten.

De raad oordeelt positief over de plannen van de instelling om de achterstanden in de ontsluiting in te lopen en extra in te zetten op digitalisering om alle informatie veilig te stellen voor de toekomst en de collecties volledig toegankelijk te maken voor gebruikers.

Over een aspect in de aanvraag oordeelt de raad kritisch. De instelling schrijft dat ontsluiting van collecties zal plaatsvinden op basis van vragen vanuit het onderwijs en vanuit onderzoek. Dit is vanuit de verbondenheid van de aanvrager met de Universiteit van Amsterdam wellicht een logisch uitgangspunt, maar de raad vindt dit om twee redenen te beperkt.

Ten eerste vindt de raad dat het eigenaarschap van de archieven, het recht op gebruik en de wens tot gebruik bij een breder deel van de maatschappij ligt, namelijk ook bij de culturele sector en bij vertegenwoordigers van velerlei publieksgroepen. De macht en verantwoordelijkheid voor het opbouwen, interpreteren, waarderen en gebruiken van archieven – van het gezamenlijke verhaal van een maatschappij – mag niet beperkt blijven tot onderzoekers, docenten, studenten en wetenschappers, maar komt iedereen toe die dit verhaal aangaat.

Ten tweede vreest de raad ervoor dat, bij het uitblijven van vragen vanuit onderwijs en wetenschap, waar immers het onderzoeksgeld niet over de plinten klotst, de archieven te passief op de plank (of in de cloud) zullen blijven liggen. Hij vindt dat de instelling zelf een actiever rol moet spelen in het ontsluiten van materiaal. De presentatie van materiaal valt volgens de instelling buiten de aanvraag, maar de raad kan zich voorstellen dat zij een doorlopende presentatielijn ontwikkelt met exposities en/of publicaties die aansluiten bij onderwerpen waar cultuur, maatschappij en/of onderzoek op dat moment mee bezig zijn. Er wordt nu een bescheiden tentoonstellingsbeleid ontvouwd. Met de beschikbaarheid van het Allard Pierson Museum lijkt een continue openstelling van op dat moment relevante delen uit het archief meer voor de hand liggend.

De raad adviseert de minister om de instelling een nadere toelichting te vragen op bovenstaande aandachtspunten.

Vernieuwing

Doordat er de afgelopen zeven jaar onvoldoende middelen voor waren, zijn de mogelijkheden van het digitaliseren van de genoemde collecties tot op heden nog onvoldoende benut. De komende periode geeft het Allard Pierson grote prioriteit aan het wegwerken van deze achterstand. Digitalisering vergemakkelijkt ontsluiting van materialen en collecties, en stelt bovendien materiaal veilig voor de toekomst. In dit opzicht is het Allard Pierson ook betrokken bij de verkenning van de mogelijkheden om de landelijke

muziekcollecties, theatercollecties en grafische vormgevingsarchieven digitaal met elkaar te verbinden en de zichtbaarheid ervan te vergroten; hiertoe participeert het Allard Pierson in de BIS-aanvraag van de Stichting Theater in Nederland voor de oprichting van Podiumkunst.net (artikel 3.28).

De raad waardeert de inhaalslag die het Allard Pierson zich op het gebied van digitalisering voorneemt en noemt deze ook noodzakelijk. Hij verwacht dat de digitalisering, eenmaal op touw gezet, in de toekomst veel kansen zal bieden voor vernieuwende vormen van verzamelen, bewaren en delen van archiefmaterialen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Allard Pierson doet in haar aanvraag een beroep op de 500.000 euro die door de minister specifiek beschikbaar is gesteld voor de theater-, muziek- en vormgevingscollecties die het sinds 2013 beheert. Het Allard Pierson (een samengaan van het Allard Pierson Museum en de afdeling Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam) maakt onderdeel uit van de Bibliotheek UvA/Hogeschool van Amsterdam, een van de gemeenschappelijke diensten van de UvA. De aanvragende Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum is door het Allard Pierson opgericht om fondsenwervende activiteiten te kunnen verrichten in een privaatrechtelijke structuur, expliciet gescheiden van onderwijs en onderzoek zodat vermenging met en oneigenlijk gebruik van publiek geld wordt uitgesloten.

In haar toelichting op de begroting expliciteert de stichting de baten en lasten ten behoeve van het beheer, behoud en ontsluiting van de sectorcollecties door het Allard Pierson. De instelling zal voor deze functie gebruikmaken van 6,4 fte aan vaste medewerkers (gespecialiseerd in depotbeheer, behoud en beheer, theater, muziek en grafische vormgeving). Daarnaast worden in totaal 1,5 tijdelijke fte aangetrokken voor het uitvoeren van specifieke projecten, zoals het ontsluiten van de nog onbekende collecties van mensen met een cultureel diverse achtergrond. De medewerkers worden betaald conform de cao Nederlandse Universiteiten. Deze cao regelt primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals beloning, de betaling van overwerk en loonindexering. Het Allard Pierson licht dit beknopt toe in de aanvraag.

De overige lasten bestaan voornamelijk uit de huur van interne ruimtes en het gebruik van interne ICT-faciliteiten, deponthuur, kosten voor digitalisering en digitale opslag, het onderhouden van een website en marketingkosten.

Naast de BIS-subsidie verwacht de stichting 45.000 euro aan private fondsen te werven voor deze functie. Daarnaast profiteert zij van bijdragen

van de UvA van 560.530 à 599.950 euro per jaar, die deels via interne verrekening verlopen (zoals met de depots).

De geschetste kosten- en batenstructuur geven de raad vertrouwen dat de middelen op een effectieve en zinvolle manier zullen worden ingezet en dat de sectorcollecties bij het Allard Pierson in goede handen zijn.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het ontwikkelen van educatieve programma's behoort niet tot de taken van Het Allard Pierson. Wel is de doelstelling voor de functie tot beheer, behoud en ontsluiting van sectorcollecties podiumkunsten en grafische vormgeving in zichzelf educatief. Door het toegankelijk maken en het actief ontsluiten van collecties draagt de instelling bij aan bewustwording en kennis van Nederlands podiumkunsterfgoed en grafisch erfgoed.

Geografische spreiding

De fysieke collecties die het Allard Pierson beheert, zijn te raadplegen op twee locaties in Amsterdam: het Allard Pierson Museum aan de Oude Turfmarkt, en een buitendepot in Amsterdam Zuid-Oost. Daarnaast kent de instelling tien online databases, die via een centrale website voor iedereen in Nederland en daarbuiten te raadplegen zijn. Hiermee zijn de collecties landelijk voldoende zichtbaar. De raad vindt het wel belangrijk dat de instelling zich voldoende inspant om de databases en de fysieke locaties actief onder de aandacht te brengen van haar doelgroepen.

Toepassing Fair Practice Code

In haar toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code gaat de instelling voldoende in op de wijze waarop ze omgaat met de kernwaarden solidariteit, duurzaamheid, diversiteit, vertrouwen en transparantie. Het Allard Pierson valt onder de regels voor de (semi-)publieke sector zoals die zijn vastgelegd in de Wet Normering Topinkomen. Het beloningsbeleid is passend bij de ANBI-status. Het Allard Pierson hanteert de cao Nederlandse Universiteiten. Het Allard Pierson noemt zich een lerende organisatie en bekommert zich om de duurzame ontwikkeling en mobiliteit van medewerkers, voor wie goed wordt gezorgd. Zo wordt in ruime mate geïnvesteerd in scholing en opleiding van het eigen personeel. Het Allard Pierson/de UvA heeft verschillende vertrouwenspersonen binnen de organisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling reflecteert goed op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Het bestuur van de Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum wordt momenteel gevormd door drie personen, van wie de voorzitter, directeur van het Allard Pierson, en secretaris in dienst zijn van de

universiteit. De penningmeester is onafhankelijk. Op korte termijn zal de secretaris aftreden om de onafhankelijkheid van het bestuur verder te vergroten. Om de (fondsenwervende) doelstelling van de Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum te kunnen realiseren is enige belangenverstrengeling gewenst; om die reden blijft de directeur deel uitmaken van het bestuur. De raad ziet hiermee duidelijk toegelicht waarom de instelling op dit punt afwijkt van de code.

De instelling beschrijft verder duidelijke stappen om de governance komende vier jaar te verbeteren aan de hand van de code. Het bestuur zal binnenkort worden uitgebreid via een transparante wervingsprocedure, met als doel een divers samengesteld bestuur. Ook past de instelling de statuten aan om te voldoen aan de Governance Code Cultuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De aanvraag reflecteert goed op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie en geeft aan zich te willen ontwikkelen tot inclusieve organisatie. Er worden stappen benoemd om dit te bewerkstelligen. De raad is het met de instelling eens dat de collectie representatief moet zijn voor de hele samenleving en vindt de keuze om de komende periode bijzondere aandacht te besteden aan het koloniale verleden en de representatie van vrouwelijke artiesten goed. Voor de circuscollectie werden titelbeschrijvingen en trefwoorden reeds aangepast conform het principe 'Words Matter'. De komende periode worden de archieven ontsloten van vele theaterkunstenaars van kleur of met een migratieachtergrond. De raad vindt dit goede en noodzakelijke stappen. Het personeel van het Allard Pierson is naar eigen zeggen divers en werkplekken zijn toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking; het wordt echter niet duidelijk hoe de medewerkers die zich specifiek bezighouden met de nieuwe functie hieraan voldoen.

A/Morph

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Het Geluid Maastricht is penvoerder van een nieuw op te richten instelling, A/Morph, die zich wil richten op de productie en distributie van 4D-geluid. Dit is een baanbrekende technologie die de ruimtelijke beleving van geluid mogelijk maakt. Deze techniek kan ingezet worden op diverse fronten: in de mode, de podiumkunsten, de game-industrie, de beeldende kunsten. Er bestaat in Nederland geen vergelijkbaar initiatief. A/Morph begint deze ontwikkelplek zodat kunstenaars, ontwerpers en muzikanten met deze nieuwe technologie kunnen experimenten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Het Geluid Maastricht geen subsidie toe te kennen.

A/Morph wil de beoogde BIS-subsidie voor een belangrijk deel aanwenden voor de aanschaf van een geluidssysteem en de huur van een pand. Daarmee beschikt A/Morph naar het oordeel van de raad echter niet over de noodzakelijke voorzieningen om talent- of genre-ontwikkeling mogelijk te maken. Daarnaast vindt de raad de plannen van A/Morph over het geheel genomen nog onevenwichtig en onuitgewerkt. Ook de begroting vertoont ernstige lacunes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

A/Morph is een nieuwe instelling die jonge en gevestigde kunstenaars de ruimte wil bieden om de mogelijkheden te verkennen van 4D-geluidstechniek. Daartoe ontvangt ze jaarlijks zeven *artists-in-residence*: drie internationale toptalenten en vier Nederlandse talenten. Onder de vlag Amorphous Sonore doorlopen die een programma van een maand en sluiten dit af met een presentatie. De raad mist in de aanvraag echter een concrete uitwerking van dit programma.

Daarnaast zijn er enkele doorlopende projecten. Amorphous Queeros is de verzamelnaam voor drie clubavonden, gericht op gemeenschappen in de marges van de reguliere clubcultuur, zoals in de lgbtq- en *black culture*-hoek. Het streven van A/Morph om deze groepen ruimte te geven vindt de

raad prijzenswaardig, maar het is hem niet duidelijk welke rol de nieuwe 4D-technologie speelt in het zichtbaar maken van deze gemeenschappen. Ten slotte zijn er jaarlijks drie verdiepende wetenschappelijke programma's (Amorphous Science), herbergt A/Morph een *in-house* community-koor en organiseert A/Morph ieder jaar een manifestatie tijdens het Amsterdam Dance Event (ADE). Ook wat deze onderdelen betreft vindt de raad de invulling van de plannen nog te weinig concreet. Zo is hem niet duidelijk wat wordt bedoeld met wetenschappers die zich verhouden tot 'vraagstukken rondom geluid en ruimtelijkheid'.

De selectie van kunstenaars wordt gemaakt door twee curatoren en door een adviescommissie. Bij de samenstelling van deze adviseurspoule is speciaal gelet op inclusiviteit. Deze commissie telt tien gerenommeerde namen, wat de raad vertrouwen geeft in de artistieke kwaliteit van de potentiële deelnemers.

Vertrekpunt van alle ontwikkelplannen is de aanschaf door A/Morph van het 4D-soundsysteem. In de begroting staat deze aankoop voor 260.000 euro in de boeken. Daarbij komt een investering van 110.000 euro voor de technische inrichting van de zaal, die nog gevonden moet worden. De raad begrijpt dat dit systeem een *conditio sine qua non* is voor het uitvoeren van het A/Morph-programma. Hij constateert echter dat A/Morph hiermee niet voldoet aan de formele vereiste dat ontwikkelinstellingen moeten beschikken over eigen voorzieningen. Daarnaast vindt de raad dat een dergelijk grote kapitaalinjectie niet in redelijke verhouding staat tot de gehele begroting.

Vernieuwing

De technologie die A/Morph beoogt te introduceren is vernieuwend. 4D-sound bezorgt de kijker/luisteraar een grensverleggende, lijfelijke perceptie van geluid, wat vernieuwing teweeg moet brengen binnen verschillende domeinen: film, games, mode, beeldende kunst.

Ook de organisatiestructuur van A/Morph is nieuw. Er wordt gewerkt met een klein, vast team, en een ruime schil van adviseurs daaromheen. Die adviseurs kunnen bij uiteenlopende projecten betrokken worden, afhankelijk van de benodigde specifieke expertise. Daarnaast is er een halfjaarlijks overleg over het programma waarbij alle adviseurs aanwezig zijn.

Deze flexibele werkstructuur biedt ontegenzeggelijk voordelen, maar kan in de ogen van de raad ook leiden tot vrijblijvendheid. In de aanvraag ziet de raad dit terug in het gebrek aan concrete invulling van de plannen. Met name waar het om de talentontwikkeling gaat, slaagt A/Morph er niet in overtuigend duidelijk te maken hoe de residencies zijn ingericht en vanuit welke artistieke visie de begeleiding plaatsvindt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De oprichting van A/Morph, de aanschaf van het 4D-soundsystem en de huur van een eigen pand hangen allemaal af van de structurele subsidiëring door het ministerie van OCW. De instelling heeft geen andere financiers of subsidiegevers. De afwachtende houding die hieruit blijkt, past in de ogen van de raad niet bij een instelling in de basisinfrastructuur. Van organisaties die subsidie aanvragen in het kader van de BIS, verwacht de raad dat zij zorgen voor een gezonde financieringsmix, en een strategie formuleren bij tegenvallende inkomsten.

Waardering heeft de raad voor de ambitie van A/Morph om zzp'ers eerlijk te belonen, mee te betalen aan hun pensioenopbouw, en om deel te nemen aan een fonds waaruit een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zzp'ers kan worden gefinancierd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie heeft bij A/Morph geen betrekking op cultuureducatie op scholen, maar op het bereiken van studenten aan technische kennisinstellingen. Zo is er contact gelegd met de technische universiteit Twente en de opleiding bouwkunde aan de Hogeschool van Amsterdam. A/Morph richt zich ook op artistieke opleidingen als de Design Academy in Eindhoven en het Conservatorium in Amsterdam. Waar deze educatieve programma's precies uit gaan bestaan, is echter nog niet ingevuld.

Met de programmaliijn Amorphous Queeros heeft A/Morph een duidelijk maatschappelijke drijfveer. Deze clubavonden zijn bedoeld om gemarginaliseerde groeperingen vol in het licht te zetten. Afgaand op de aanvraag lijkt A/Morph zich in eerste instantie te richten op dergelijke subculturen. Maar de instelling is zich bewust van het daarmee samenhangende gevaar dat het publiek vooral zal bestaan uit ingewijden. Voor het bereiken van andere publieksgroepen heeft A/Morph daarom het plan om een gemeenschapskoor in het eigen huis op te nemen. De aanvraag stelt expliciet dat het koor bedoeld is om een tegenwicht te bieden aan de synthetische innovatie van het 4D-soundsystem: 'de menselijke maat' versus 'de luchtbel van de vooruitstrevende kunsten'.

De raad vindt dit een sympathieke gedachte maar mist in het plan weer de concrete invulling van de werkwijze. Zo wordt het de raad niet duidelijk wat de raakvlakken zijn tussen het koor en het 4D-geluidssysteem.

Geografische spreiding

De instelling die als penvoerder fungeert, Het Geluid, is goed geworteld in Maastricht. Maar A/Morph hoopt zich te vestigen in Amsterdam. In de Metropoolregio Amsterdam heeft deze instelling vooralsnog geen stevige inbedding. De raad vindt dat te begrijpen: A/Morph is uniek in Nederland, zit eigenlijk in geen enkele keten, en heeft amper collega-instellingen waartoe het zich moet verhouden. Wel zijn er opleidingen waarmee

inmiddels de eerste contacten zijn gelegd (zie vorige paragraaf). Ook heeft A/Morph verbindingen met het buitenland (Boedapest, Berlijn, Vancouver), waar andere ontwikkelinstellingen bestaan die met 4D-sound werken.

Toepassing Fair Practice Code

A/Morph reflecteert beknopt op de code. De instelling streeft ernaar de code toe te passen en de begroting hierop in te richten. Omdat het hier een geheel nieuw initiatief betreft, is op voorhand niet te bepalen in hoeverre deze ambities zullen worden waargemaakt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het functioneren van bestuur en directie wordt in de aanvraag beschreven vanuit de penvoerder van A/Morph, Het Geluid Maastricht. Het is de raad onduidelijk of bestuur en directie van Het Geluid Maastricht tevens verantwoordelijk zullen zijn voor de activiteiten van A/Morph.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De code Diversiteit en Inclusie is voor A/Morph een belangrijke leidraad. In de samenstelling van het (toekomstige) eigen personeelsbestand is diversiteit een voornaam streven. In de schil van adviseurs is die al zichtbaar. Ook de programmering is gericht op diverse groepen. De ambitie is om ook programma's te maken voor mensen met een gehoor- of gezichtsbeperking.

Amsterdam Baroque Orchestra and Choir

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting Amsterdam Baroque Orchestra and Choir, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

Stichting Amsterdam Baroque Orchestra and Choir (hierna: ABO&C) organiseert vanuit Amsterdam concerten en educatieve activiteiten in Nederland en vooral ook internationaal. Het ensemble speelt repertoire uit de oude muziek met een focus op Johann Sebastian Bach. Het staat sinds zijn oprichting onder artistieke leiding van Ton Koopman, die internationaal befaamd is om zijn benadering van oude muziek. Het ABO&C treedt op in een flexibele bezetting waarvoor wordt gekozen uit stabiele pools van zangers en instrumentalisten. De komende periode voegt ABO&C een derde tak toe, naast orkest en koor, namelijk de Amsterdam Baroque Academy, waarin Koopman zijn muzikale erfgoed zal overdragen aan nieuw talent.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Amsterdam Baroque Orchestra and Choir geen subsidie toe te kennen.

De raad ziet ABO&C als een ensemble en koor met een rijke geschiedenis, een hoge artistieke kwaliteit en een bijzonder grote internationale reputatie. Het ensemble is zeer vakbekwaam, heeft grote kennis over de historische uitvoeringspraktijk, en presenteert daarmee belangwekkend erfgoed. Wel is de signatuur van het ensemble in hoge mate afhankelijk van artistiek leider Ton Koopman. De raad wijst erop dat een ensemble in de BIS voor zijn artistieke signatuur niet afhankelijk mag zijn van één artistiek leider.

Het ABO&C draagt bij aan genreontwikkeling in de oude muziek door zijn interpretaties steeds aan te passen op basis van nieuwe inzichten uit onderzoeken. De raad signaleert op basis van het ingediende plan geen vernieuwingen op andere aspecten.

Het is positief dat ABO&C een Academy wil toevoegen aan de activiteiten en ook educatieve activiteiten wil gaan ontplooien, maar deze plannen zijn nog onvoldoende uitgewerkt in de aanvraag en geven de raad niet het

vertrouwen dat het ensemble de komende periode in staat zal zijn deze genoemde BIS-taken voldoende te vervullen.

Met betrekking tot publieksbereik is het ensemble internationaal gezien goed zichtbaar. Nationaal ziet de raad nog veel kansen voor het ABO&C op dit vlak. De marketingstrategie daarvoor is echter onvoldoende uitgewerkt.

De toelichting op de begroting is onvoldoende om te kunnen beoordelen of de begrotingen voor 2021 en 2024 realistisch zijn. De raad oordeelt positief over de onderbouwing van het ABO&C voor wat betreft de ontwikkeling van primaire arbeidsvoorwaarden en eerlijke beloning, maar mist een uitwerking van secundaire arbeidsvoorwaarden.

Het ABO&C heeft voldoende internationale spreiding en wil in de toekomst ook de nationale spreiding verbeteren. Het ensemble was niet betrokken bij de ontwikkeling van de plannen van de Metropoolregio Amsterdam.

Het ensemble houdt zich naar eigen zeggen aan de Fair Practice Code maar de aanvraag is onvoldoende transparant om dit te kunnen beoordelen. Ook met betrekking tot de Governance Code Cultuur ontbreken enkele toelichtingen.

Het ABO&C geeft aan dat het in stand houden van de bestaande situatie op het gebied van diversiteit en inclusie prioriteit heeft; deze is volgens het ensemble bevredigend. De raad deelt deze mening niet en vindt het gebrek aan zelfreflectie in het toepassen van de Code Diversiteit en Inclusie bij het ABO&C zorgelijk.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad ziet ABO&C als een ensemble en koor met een rijke geschiedenis en een bijzonder grote internationale reputatie. Deze reputatie hangt direct samen met die van artistiek leider Ton Koopman. Het ensemble is zeer vakbekwaam en heeft een grote kennis over de historische uitvoeringspraktijk zoals die sinds de jaren zeventig is ontwikkeld. De raad constateert dat het ABO&C hiermee belangwekkend erfgoed presenteert.

De raad heeft grote waardering voor de inspanningen van Ton Koopman en het ensemble om door middel van voortdurend onderzoek de oorspronkelijkheid van het ABO&C te blijven verdiepen. De raad acht het van belang dat het erfgoed van Ton Koopman wordt gedigitaliseerd en prijst het ABO&C voor het onderbrengen van zijn bibliotheek in het Orpheus Instituut.

De raad deelt de constatering van ABO&C dat het nadelen heeft om een orkest altijd te laten leiden door een enkele artistiek leider. De raad heeft veel respect voor de enorme bijdrage die Ton Koopman aan het ABO&C en aan de Nederlandse ensemblecultuur heeft geleverd, maar signaleert tegelijkertijd dat waarborging van de continuïteit van het ABO&C onvoldoende blijkt uit de aanvraag. In het plan geeft ABO&C aan op zoek te gaan naar geestverwanten die opgeleid kunnen worden tot opvolger van Ton Koopman. De raad is verheugd over het voornemen van het ABO&C om het ensemble toekomstbestendig te maken en waardeert de plannen om in de toekomst mogelijke opvolgers, artistiek leiders en dirigenten op te leiden, maar uit de aanvraag wordt niet duidelijk in welke mate er mogelijke opvolgers in beeld zijn en/of hoe die zullen worden geworven en begeleid.

Uit de aanvraag blijkt dat enkele orkest- of koorleden zelf onderzoek doen naar de historische uitvoeringspraktijk en promoveerden (of binnenkort zullen promoveren) bij Ton Koopman aan de Universiteit Leiden. In het plan wordt echter niet duidelijk in hoeverre deze ensembleleden ook invloed hebben op de interpretaties en artistieke signatuur van het ABO&C. Evenmin is duidelijk hoe ‘artistic research in and through musical practice’ vorm krijgt. De raad ziet kansen voor het ABO&C om de individuele kwaliteiten van ensembleleden meer naar voren te brengen.

Vernieuwing

Het ABO&C presenteert oude muziek met de muziek van Johann Sebastian Bach als middelpunt. De muzikale interpretaties van het ABO&C zijn geworteld in het onderzoek naar de historische uitvoeringspraktijk dat plaatsvindt sinds de jaren zeventig, en worden steeds aangepast op basis van nieuwe inzichten uit deze onderzoekstraditie. Hierbij draagt het ABO&C bij aan genreontwikkeling in de oude muziek.

De raad signaleert bij het ABO&C op basis van het ingediende plan geen vernieuwingen in presentatievorm, werkwijze, locaties, samenwerkingen, publieksbenadering of financieel beleid.

De raad ziet veel kansen voor het ABO&C om zijn belangrijkste kapitaal door te geven door middel van talentontwikkeling. De raad waardeert dan ook het plan van ABO&C om zijn activiteiten op het gebied van talentontwikkeling uit te breiden naar een Academy (genaamd ABOC&A) in samenwerking met het Koninklijk Conservatorium. De raad vraagt zich wel af in welke mate deze samenwerking afhankelijk is van de artistiek leider.

De plannen voor de ABOC&A bevinden zich duidelijk nog in een startfase. ABO&C geeft aan in Nederland weinig musici voor zijn eigen orkest en koor te kunnen vinden. De raad ziet kansen voor ABO&C om deze situatie te verbeteren door juist te investeren in talentontwikkeling.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen van het ABO&C waren in 2018 aan de lage kant. Wel is het eigen-inkomstenpercentage van het ABO&C gestegen tussen 2017 en 2018. De stichting was in 2018 bijna volledig afhankelijk van publieksinkomsten.

De raad kan op basis van de begroting van het ABO&C niet voldoende beoordelen of deze realistisch is voor 2021 en 2024, omdat de realisatie in 2017 en 2018 behoorlijk verschilde. De stichting was vooral actief in het buitenland, maar wil vanaf 2021 weer meer concerten gaan geven in Nederland. De financieringsmix en lastenposten veranderen daardoor. De toelichting hierop is summier en ontbreekt bij sommige baten- en lastenposten volledig. Het ABO&C noemt in de aanvraag niet duidelijk welke (financiële) risico's er zijn en wat de organisatie doet om hiermee om te gaan.

De raad oordeelt positief over de onderbouwing van het ABO&C voor wat betreft de ontwikkeling van primaire arbeidsvoorwaarden. Het ABO&C is aangesloten bij de NAPK, dat een concept cao-muziekensembles heeft ontwikkeld met de aangesloten ensembles. Vooruitlopend op het hanteren van de nieuwe cao-muziekensembles kiest het ABO&C er nu al voor de beloning van zowel personeel in dienst als van ingehuurde krachten in de loop van de jaren 2021 – 2024 in overeenstemming te brengen met de in het cao-voorstel genoemde bedragen.

Voor wat betreft de secundaire arbeidsvoorwaarden signaleert de raad dat het ABO&C zijn aandachtspunten niet tot nauwelijks heeft uitgewerkt in het activiteitenplan. Het is onduidelijk welke afspraken op dit vlak het ensemble heeft gemaakt met werknemers.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad constateert dat het ABO&C internationaal gezien goed zichtbaar is en veel publiek bereikt via mediakanalen zoals radio. Nationaal ziet de raad nog veel kansen voor het ABO&C op marketinggebied. De raad vindt de mate van reflectie van het ABO&C op het eigen publieksbereik binnen Nederland positief. Ook waardeert de raad de ambitie van het ensemble om 'alle gangbare en denkbare strategieën naar vermogen' in te zetten, maar hij vindt het jammer dat een uitwerking van deze strategieën ontbreekt, evenals een gedegen omschrijving van de doelgroepen die het ensemble wil bereiken. Het ABO&C geeft alleen aan dat het een breder en jonger publiek wil bereiken dan zijn huidige publiek, dat naar eigen zeggen voornamelijk bestaat uit muzikkliefhebbers met een hoge leeftijd en een Nederlandse culturele achtergrond. Uit de aanvraag blijkt dat het ABO&C met ingang van 2021 online contentmarketing wil gaan inzetten om dit te bewerkstelligen.

Uit de aanvraag blijkt onvoldoende welke strategie het ensemble hierbij volgt en waarom tot op heden nog niet voor deze vorm van marketing is gekozen.

Het educatiebeleid van het ABO&C is in het plan zeer summier uitgewerkt. Het ABO&C noemt drie muziektheaterproducties voor kinderen die het ad hoc en in een laat stadium aan tournees toevoegt. Deze producties zijn in de aanvraag niet verder toegelicht. Ook blijkt niet uit de aanvraag wat de specifieke doelgroep van de verschillende producties is, of hier een educatieve medewerker aan verbonden is, of deze voorstellingen georganiseerd worden in samenwerking met scholen en of er een langlopende leerlijn met scholen bestaat of in ontwikkeling is.

Geografische spreiding

Het ABO&C heeft voldoende internationale spreiding en zichtbaarheid. Nationaal was de spreiding de afgelopen periode minimaal door het kleine aantal concerten dat het ensemble in Nederland geeft. Uit de aanvraag blijkt dat het ABO&C ook in 2021 meer in het buitenland zal optreden dan in Nederland. In 2024 is het ensemble van plan om meer concerten in Nederland te spelen.

Het ABO&C is niet betrokken geweest bij de ontwikkeling van de plannen van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gaat in de aanvraag niet in op de binding met samenwerkingspartners binnen zijn stedelijke cultuurregio. De internationale rol van het ensemble past wel binnen het profiel van de MRA. Uit het activiteitenplan valt niet op te maken of het publiek van het ABO&C aansluit bij de duiding van het cultuurpubliek in de MRA. De raad ziet kansen voor het ensemble om samenwerkingen met partners in deze stedelijke cultuurregio te ontwikkelen.

Toepassing Fair Practice Code

Het ABO&C streeft naar het toepassen van de Fair Practice Code in de toekomst. Uit de aanvraag blijkt niet in hoeverre de huidige betaling van musici van het ABO&C voldoet aan de Fair Practice Code. Het ABO&C schrijft dat het vooruitlopend op de inwerkingtreding van de cao voor muziekensembles ervoor kiest de beloning van zowel personeel in dienst als ingehuurde krachten in de loop van de jaren 2021 – 2024 in overeenstemming te brengen met de in het cao-voorstel genoemde bedragen. De raad constateert in de begroting een stijging van de personeelslasten in de periode 2021 – 2024, maar een verdere toelichting of berekening ontbreekt.

Het ABO&C geeft aan dat de eigen bedrijfsvoering zo transparant mogelijk is en gedeeld wordt. De raad waardeert dit voornemen maar constateert dat er onvoldoende transparantie blijkt uit de aangeleverde gegevens.

Met betrekking tot duurzame inzetbaarheid en scholing en ontwikkeling van medewerkers waardeert de raad de ambities van het ensemble om hierin te investeren. Uit de aanvraag wordt niet duidelijk of met deze investering ook de pool van musici en zangers bedoeld wordt. In de toelichting op de Code Diversiteit en Inclusie geeft het ensemble aan dat samenwerken met de artistiek leider voor de musici een permanente leerschool is. De raad onderschrijft de meerwaarde van kennisdeling binnen het ensemble maar vraagt zich af of de organisatie ook inzet op een bredere ontwikkeling van musici.

Ook wordt niet duidelijk uit het plan in welke mate er secundaire arbeidsvoorwaarden voor musici zijn en of er regelmatig evaluaties plaatsvinden met medewerkers. Verder ontbreekt een reflectie op het freelance inhuren van musici en zangers.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het ABO&C zegt de Governance Code Cultuur te onderschrijven. De stichting heeft een bestuursmodel en de zittingstermijn, het takenpakket en de verantwoordelijkheden van de bestuursleden zijn vastgelegd, al is het niet duidelijk of er ook een directiereglement is. Uit de aanvraag blijkt niet of het bestuur zelfevaluatie toepast.

Het ABO&C schrijft dat het streeft naar een laagdrempelige afwikkeling van eventuele geschillen. Onduidelijk is hoe dit uitgewerkt wordt en of er een vertrouwenspersoon aanwezig is bij het ensemble.

De raad constateert verder dat een toelichting op de rol van musici bij de besluitvorming ontbreekt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het ABO&C geeft aan op dit moment onvoldoende invulling te geven aan de Code Diversiteit en Inclusie op het gebied van culturele diversiteit. De raad onderschrijft dat. Een visie op mogelijke verbeteringen ontbreekt echter in de aanvraag. Zo wordt er niet actief gezocht naar meer diverse partners of publiek en heeft het ensemble geen ambities om het eigen personeel diverser te maken. Ook geeft het ensemble aan geen invloed te hebben op de diversiteit en inclusie bij zijn enige partnerschap, het Koninklijk Conservatorium. De raad is van mening dat het ensemble op deze gebieden veel kansen laat liggen.

Het ABO&C geeft zelf aan dat het als prioriteit heeft de bestaande situatie op het gebied van diversiteit en inclusie in stand te houden; deze is volgens het ensemble bevredigend. De raad deelt deze mening niet en vindt het gebrek

aan zelfreflectie in het toepassen van de Code Diversiteit en Inclusie bij het ABO&C zorgelijk.

Amsterdam Light Festival

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Amsterdam Light Festival (hierna: Amsterdam Light Festival) organiseert sinds 2012 jaarlijks in de winter een tentoonstelling met lichtkunstwerken van internationale kunstenaars in de openbare ruimte in Amsterdam. Een vaarroute is daarbij het uitgangspunt, maar de tentoonstelling is ook wandelend te bezoeken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Amsterdam Light Festival geen subsidie toe te kennen.

Amsterdam Light Festival presenteert tijdens een jaarlijkse tentoonstelling actuele lichtkunst van internationale kunstenaars in de openbare ruimte in Amsterdam. Er is een vaarroute langs de tentoongestelde kunstwerken; de tentoonstelling is ook wandelend te bezichtigen. De raad vindt Amsterdam Light Festival een laagdrempelig initiatief voor een breed publiek, maar meer een tentoonstelling dan een festival en weinig vernieuwend. Er vindt geen uitwisseling plaats tussen vakgenoten en de ambitie is beperkt. Het activiteitenplan is met name gericht op consolidatie van de activiteiten.

De financieringsmix ziet er voor de komende periode anders uit dan in 2017 en 2018. Amsterdam Light Festival verwacht hoge sponsorinkomsten, terwijl de inkomsten tot 2018 voor het grootste deel uit publieksinkomsten bestonden. Hoe Amsterdam Light Festival haar sponsorinkomsten wil laten stijgen is echter niet duidelijk, de toelichting op de begroting ontbreekt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Amsterdam Light Festival presenteert tijdens een jaarlijkse tentoonstelling actuele lichtkunst van internationale kunstenaars in de openbare ruimte in Amsterdam. De instelling heeft als statutair doel het bevorderen van cultuur en toerisme. De tentoonstelling met lichtkunstwerken in de maanden december en januari is het belangrijkste middel daartoe. In deze periode trekken de kunstwerken jaarlijks 900.000 mensen, waarvan een derde een kaartje koopt voor een rondvaartboot.

De organisatie wil de komende jaren kunst, verhalen en ervaringen als integraal concept brengen. Naast de vaarroute wil Amsterdam Light Festival een verhalende wandelroute ontwikkelen aan de hand van het thema ‘de mens en de manier waarop die zich tot de wereld verhoudt’.

De raad is van mening dat de organisatie interessante kunstwerken toont van interessante makers. De raad is ook positief over de voorkeur voor nieuw en in opdracht gemaakt werk. Daarnaast constateert de raad dat de zichtbaarheid in de stad Amsterdam uitstekend is en de tentoonstelling laagdrempelig, waardoor een groot, breed publiek wordt bereikt.

Tegelijkertijd vindt de raad Amsterdam Light Festival weinig vernieuwend en de ambitie beperkt. De aanvraag betreft meer een tentoonstelling dan een festival. Er vindt bovendien geen uitwisseling tussen vakgenoten plaats en het activiteitenplan zet met name in op consolidatie van de activiteiten.

Vernieuwing

De raad vindt Amsterdam Light Festival een publieksvriendelijk initiatief. Lichtkunst presenteren in de openbare ruimte en daarmee een verbinding laten aangaan is interessant, maar niet vernieuwend. De opzet bewerkstelligt ook geen vernieuwing in de kunst zelf.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Amsterdam Light Festival heeft geen grote financiële risico's. Wel ziet de financieringsmix voor 2021 en 2024 er heel anders uit dan in 2017 en 2018. Amsterdam Light Festival verwacht hoge sponsorinkomsten, terwijl de inkomsten tot 2018 voor het grootste deel uit publieksinkomsten bestonden. De publieksinkomsten nemen verder af als gevolg van het besluit de bezoekersaantallen vanaf 2016 niet verder te laten stijgen. Overige inkomsten vormen daarnaast de baten uit de licentieovereenkomst met de dochteronderneming Light Art Collection B.V., dat de lichtkunstwerken voor exploitatie ter beschikking stelt aan onder meer andere Light Festivals.

Het is de raad niet duidelijk hoe Amsterdam Light Festival haar sponsorinkomsten wil laten stijgen, de toelichting op de begroting ontbreekt. Uit de aanvraag blijkt ook niet welke strategie zij heeft bij tegenvallende inkomsten.

De beloning voor kunstenaars is gebaseerd op de richtlijn van Beeldende Kunst Nederland. Alle kunstenaars krijgen een *artist fee* en worden betaald voor uren die zij maken voor het ontwikkelen van hun kunstwerk. Gezien de grote investeringen in materialen, neemt Amsterdam Light Festival de kunstwerken als opdrachtgever direct over, evenals de rechten om de werken internationaal aan te mogen bieden aan andere steden.

RAAD VOOR CULTUUR

Bevordering van educatie en participatie (Inclusief publieksbenadering)

Amsterdam Light Festival heeft een brede doelgroep en - naar eigen zeggen - een product dat hiervoor geschikt is. Ze heeft een algemene en brede campagne om een zo groot mogelijk publiek te bereiken: inwoners van Amsterdam, kunstliefhebbers, dagjesmensen, internationale bezoekers, leerlingen en studenten.

Amsterdam Light Festival heeft een educatieproject waarbij kinderen uit groep 7 en 8 van Amsterdamse basisscholen een kunstwerk langs de route verzorgen onder leiding van kunstenaars. Andere publieksgroepen die zij noemt en voor wie extra activiteiten worden georganiseerd zijn: ouderen, mensen met dementie, dakloze jongeren, nieuwe Nederlanders en minima. De raad is hierover positief.

Geografische spreiding

De lichttentoonstelling vindt uitsluitend plaats in Amsterdam, maar trekt ook veel bezoekers van buiten de stad. Amsterdam Light Festival heeft de afgelopen jaren met ruim tweehonderd (Amsterdamse) partners samengewerkt en is daarmee geworteld in de stad.

Toepassing Fair Practice Code

Voor het personeel is geen cao van toepassing. De salarissen van de medewerkers in dienst zijn marktconform of hoger en zijn gebaseerd op de tarieven die gehanteerd worden in de cao Poppodia en Festivals. Tijdelijke krachten worden ook marktconform betaald.

Het is de raad niet duidelijk of de organisatie werkt met stagiaires en of de vrijwilligers vergoedingen krijgen. De toelichting op de begroting ontbreekt in de aanvraag en is daarmee onvoldoende.

Toepassing Governance Code Cultuur

Amsterdam Light Festival werkt met een bestuursmodel en wordt geleid door een onbezoldigd bestuur. Daarnaast is er een kleine artistieke staf. Het bestuur hanteert een eigen reglement voor de verdeling van bevoegdheden en taken, waarvan een deel is gedelegeerd aan de directie.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Amsterdam Light Festival streeft bij de selectie van kunstenaars naar diversiteit in nationaliteit, gender, leeftijd, opleiding en achtergrond. In de afgelopen editie waren 203 kunstenaars uit 36 landen vertegenwoordigd, waarvan 35 procent vrouw.

Amsterdam Light Festival bereikt een divers publiek en breidt haar programma, educatieactiviteiten en de marketing en communicatie uit om nieuwe doelgroepen te bereiken. Amsterdam Light Festival erkent dat zij op personeelsgebied hierin nog stappen kan maken. De raad mist echter een beschrijving van concrete stappen en beoogde resultaten in de komende periode.

Amsterdam Sinfonietta

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 870.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 970.000

Over de instelling

Stichting Amsterdam Sinfonietta, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

Stichting Amsterdam Sinfonietta (hierna: Amsterdam Sinfonietta) is een ensemble dat concerten en educatieve activiteiten organiseert in Amsterdam en de rest van Nederland. Het ensemble richt zich op het uitvoeren van repertoire voor strijkorkest in de volledige breedte. Het ensemble voelt de verantwoordelijkheid om het ijzeren repertoire zo perfect mogelijk uit te voeren, en verkent daarnaast de grenzen van het genre door nieuwe composities te laten schrijven en cross-overs aan te gaan met andere muziekgenres. Het ensemble van 23 musici speelt zonder dirigent; het staat onder artistieke leiding van violist Candida Thompson, die tevens concertmeester is. Het ensemble nodigt geregeld solisten van internationale statuur uit. Met series als 'Breder dan klassiek' en 'KleuterSinfonietta' boort Amsterdam Sinfonietta nieuwe publieksgroepen aan.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Amsterdam Sinfonietta een subsidiebedrag toe te kennen van € 870.000.

Amsterdam Sinfonietta is een ensemble met een herkenbare eigen signatuur en klank. Het ensemble beschikt over een grote vakbekwaamheid, weet internationale topsolisten aan te trekken en gaat veel samenwerkingen aan met artiesten uit andere genres. Het ensemble weet op een toegankelijke manier oude meesterwerken met een breder publiek te delen door ze in een ongebruikelijke context te plaatsen, en draagt met opdrachtcomposities bij aan de vernieuwing van het strijkorkestrepertoire.

Met goed uitgewerkte programma's op het gebied van talentontwikkeling en educatie, spreekt het ensemble nieuwe musici en nieuwe publieksgroepen aan. De raad ziet het doorlopende project 'KleuterSinfonietta' op educatief vlak als voorbeeldstellend.

Het ensemble laat een goede geografische spreiding zien. Het is goed geworteld in zijn thuisbasis Amsterdam en vindt voldoende aansluiting bij de plannen van de stedelijke cultuurregio, en reist daarnaast door het land.

Het ensemble staat er financieel gezien goed voor en heeft de Fair Practice Code doorgevoerd in de begrote cijfers. Het ensemble is voldoende zelfkritisch over de beloning van musici en staf. Ook reflecteert het ensemble voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. Uit de aanvraag blijkt niet in hoeverre de Governance Code Cultuur volledig wordt toegepast.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Amsterdam Sinfonietta is opgericht vanuit de wens om strijkorkestrepertoire op het hoogste niveau uit te voeren. In eerste instantie opereerde het ensemble met dirigent, maar sinds 2003 spelen de musici zonder dirigent, onder aanvoering van artistiek leider Candida Thompson. De raad constateert dat het ensemble sterke internationale topsolisten weet aan te trekken en zowel in binnen- als buitenland veel waardering krijgt.

Het ensemble heeft een herkenbare signatuur en klank ontwikkeld en beschikt over een grote vakbekwaamheid. De raad waardeert de kamermuziekmentaliteit in de speelstijl van het orkest. De raad constateert dat de continuïteit en identiteit van het ensemble voldoende gewaarborgd zijn in de vaste kern van musici van Amsterdam Sinfonietta, maar signaleert ook dat het de kwaliteit in de toekomst ten goede zou komen als het ensemble ook vaker onder wisselende concertmeesters zou spelen. Hij wijst er in dit licht ook op dat een ensemble in de BIS voor zijn artistieke signatuur niet in te hoge mate afhankelijk mag zijn van één artistiek leider.

De raad oordeelt positief over de vele samenwerkingen die Amsterdam Sinfonietta aangaat, zoals met Krisztina de Châtel, Orkater, en met artiesten uit andere genres in de serie 'Breder dan Klassiek'. Met deze samenwerkingen zoekt het ensemble actief naar publieksverbreding en innovatie. Daarbij slaagde het er tot dusverre in zijn eigen kwaliteit en identiteit te behouden. De raad meent wel dat het ensemble met zijn concerten met gastsolisten meer van het eigen publiek van deze musici zou mogen binnenhalen.

Sinds enkele jaren is Amsterdam Sinfonietta voorzichtig gaan samenwerken met artiesten uit andere disciplines en culturen. De komende periode wil het zich daar verder in ontwikkelen. In zijn aanvraag reflecteert het ensemble goed op de tot nu toe ondernomen samenwerkingstrajecten. Dat geeft de raad vertrouwen dat het ensemble de komende jaren zijn verbindingen met andere disciplines en culturen nog verder zal verstevigen.

De grote variëteit aan activiteiten die het ensemble in zijn plan beschrijft is in overeenstemming met de betrokken rol die het ensemble in het regionale en nationale muziekleven op zich heeft genomen. De raad signaleert dat er voor het ensemble kansen liggen om ook de internationale zichtbaarheid verder te vergroten.

Vernieuwing

Amsterdam Sinfonietta levert een bijdrage aan de artistieke vernieuwing van de concertpraktijk en wil met nieuwe publieksbenaderingen nieuwe luisteraars aanspreken. Zo verwacht de raad spannende resultaten van de verbinding die het ensemble de komende periode legt met het urban danscollectief ISH in het project 'Urban String'. Met de opdrachtcomposities die het ensemble laat schrijven, speelt het een actieve rol in de vernieuwing van het strijkorkestrepertoire. Daarnaast weet Amsterdam Sinfonietta op een toegankelijke manier oude meesterwerken met een breder publiek te delen door ze in een ongebruikelijke context te plaatsen. Ook de energieke en verzorgde presentatie van het orkest dragen bij aan de toegankelijkheid voor een nieuw publiek.

De raad staat ook positief tegenover het initiatief van het ensemble om een tweede huis te creëren in de Vogelbuurt in Amsterdam-Noord. Hiermee sluit het ensemble aan bij het sociaal-maatschappelijk domein. De raad vindt het jammer dat een nadere uitwerking van dit plan in de aanvraag ontbreekt.

Onder de noemer Sinfonietta Academy organiseert Amsterdam Sinfonietta activiteiten ter bevordering van talentontwikkeling. Hiervoor werkt het ensemble samen met het Conservatorium van Amsterdam en een aantal jeugdstrijkorkesten. De diverse programma's zijn goed uitgewerkt. De raad vraagt zich wel af in hoeverre deelnemers aan de talentontwikkelingsprogramma's ook doorstromen naar het ensemble zelf.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Amsterdam Sinfonietta stond er op het moment van aanvragen financieel gezond voor. De liquiditeit en solvabiliteit van de stichting waren hoog in 2018, en het weerstandsvermogen was betrekkelijk hoog. Het eigeninkomstenpercentage van de stichting nam in 2018 af ten opzichte van 2017, maar was nog steeds relatief hoog. De raad constateert dat de begroting voor 2021 en 2024 realistisch lijkt op basis van de realisatie in 2017 en 2018. Er is wel een toename van de totale baten en lasten begroot, maar de stichting onderbouwt dit duidelijk en uitgebreid.

De stichting is zich bewust van de financiële risico's en stelt dat het eigen vermogen van de stichting groot genoeg is om eventuele risico's te kunnen opvangen. De doorvoering van de Fair Practice Code is duidelijk verwerkt in

de begrote cijfers en het ensemble streeft ernaar om vanaf 2021 volgens de nieuwe cao voor muzikensembles te gaan betalen. Het ensemble is zelf vanuit zijn lidmaatschap van de NAPK actief geweest in de voorbereidingen voor deze cao.

De raad constateert dat het ensemble voldoende zelfkritisch is over de beloning van musici en staf en zich op dit gebied de komende periode goed ontwikkelt. De afgelopen jaren zijn volgens het ensemble incidentele verbeteringen van de arbeidsvoorwaarden gerealiseerd uit bijdragen van private fondsen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op het gebied van educatie constateert de raad dat de activiteiten goed uitgewerkt zijn en aansluiten op de verschillende leeftijdsgroepen. Het ensemble richt zich op een beperkt aantal activiteiten van goede kwaliteit in Amsterdam. De raad ziet het doorlopende project 'KleuterSinfonietta' op educatief vlak als voorbeeldstellend. De raad ziet kansen voor het ensemble om dit langlopende project verder door te ontwikkelen en het een vervolg te geven voor een andere leeftijdsgroep.

De raad is ook positief over de plannen van Amsterdam Sinfonietta om samen te werken met de IMC Weekendschool en voorstellingen te spelen in het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs.

Op het gebied van publieksbereik heeft het ensemble de afgelopen jaren bewust gekozen voor een eigen concertserie op vaste podia in zes steden. Dit heeft volgens het ensemble geleid tot een stijging van het aantal bezoekers. Ook online heeft Amsterdam Sinfonietta een positieve ontwikkeling doorgemaakt in zijn publieksbereik, door een groot aantal luisteraars aan te trekken via online streamingsdiensten.

Geografische spreiding

Amsterdam Sinfonietta heeft Amsterdam als thuisbasis maar onderhoudt ook een band met vijf andere stedelijke cultuurregio's door vaste concertseries te brengen op vaste podia. Daarnaast speelt het ensemble op andere Nederlandse podia en gaat het regelmatig op tournee. Hiermee wordt een goede spreiding van de activiteiten gerealiseerd. De raad ziet kansen voor het ensemble om zijn educatieve activiteiten ook buiten de standplaats te gaan brengen, wat bevorderlijk zou zijn voor verdere inbedding in het land.

Binnen de Metropoolregio Amsterdam werkt Amsterdam Sinfonietta op diverse vlakken samen met partners. Zo zijn het Conservatorium van Amsterdam en het Nederlands Jeugd Strijkorkest vaste

samenwerkingspartners op het gebied van talentontwikkeling, werkt het ensemble samen met kunstinstellingen uit andere disciplines (zoals Orkater), en zoekt het ensemble actief een cultureel divers publiek op in samenwerking met Stichting Kulsan.

Naast de eigen concertseries speelt Amsterdam Sinfonietta in programma's van partners binnen de Metropoolregio Amsterdam, zoals de Cello Biënnale Amsterdam, de Strijkkwartet Biënnale Amsterdam en het Holland Festival. Binnen het profiel van de Metropoolregio Amsterdam speelt Amsterdam Sinfonietta zowel een lokale, regionale als nationale rol met internationale uitstraling. De instelling vindt met name door zijn nieuwe initiatief in Amsterdam-Noord aansluiting bij het cultuurpubliek dat de Metropoolregio Amsterdam wil bereiken.

Toepassing Fair Practice Code

Uit de aanvraag blijkt dat Amsterdam Sinfonietta de Fair Practice Code toepast. Het ensemble is een van de aanjagers van de nieuwe cao voor muzikensembles. Het ensemble reflecteert goed op de code en geeft een aantal doelstellingen weer met betrekking tot eerlijke beloning en goed werkgeverschap. De raad vindt het positief dat het ensemble de cyclus van beoordelings- en functioneringsgesprekken voor musici gaat intensiveren.

Toepassing Governance Code Cultuur

Stichting Amsterdam Sinfonietta is in 2020 overgestapt van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel omdat dit naar eigen zeggen beter bij de huidige activiteiten van de stichting aansluit. In zijn toelichting op de Governance Code Cultuur geeft het ensemble de toepassing ervan in grote lijnen weer; de stichting beschikt over een directiestatuut, heeft een rooster van aftreden en de raad van toezicht evalueert jaarlijks zijn eigen functioneren. De openbaarmaking van verplichte documenten zoals een jaarverslag in het kader van de ANBI is ondergebracht bij de Federatie Cultuur, maar de genoemde documenten zijn niet raadpleegbaar via de eigen website. Een openbaar rooster van aftreden ontbreekt eveneens op de website. Ook is niet duidelijk of er een vertrouwenspersoon is aangesteld.

Een reflectie op de code, waarin het ensemble aangeeft wat eventuele verbeterpunten zijn en hoe het ensemble deze zal bewerkstelligen, ontbreekt. Ook de activiteiten- en jaarverslagen geven geen verantwoording met betrekking tot governance.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Amsterdam Sinfonietta omschrijft de discussie over diversiteit en inclusie als zeer waardevol in het bewerkstelligen van een andere benaderingswijze ten aanzien van de eigen activiteiten. In de programmering laat het ensemble activiteiten zien die bijdragen aan diversiteit op het podium en het

publiek. Ook in de benadering van het publiek is een duidelijke visie zichtbaar en het ensemble zoekt actief naar samenwerkingen en marketinginstrumenten om een diverser publiek te bereiken. Bij de educatieve schoolvoorstellingen 'KleuterSinfonietta' heeft circa 35 procent van de kinderen een niet-westerse achtergrond.

Sinfonietta reflecteert in zijn toelichting goed op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie en geeft aan waar verbeteringen nodig zijn, zoals in de samenstelling van het personeel. Het ensemble geeft aan bij vacatures gespecialiseerde bureaus te betrekken om cultureel diverse kandidaten te bereiken. Het ensemble lijkt zich goed bewust te zijn van de uitdagingen waar het voor staat.

Architectuur Lokaal

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 781.695

Over de instelling

Stichting Architectuur Lokaal (hierna: Architectuur Lokaal) is een onafhankelijk kenniscentrum, opgericht in 1993, dat zich richt op de ontwikkeling van een gezonde bouwcultuur en het bieden van oplossingen voor ruimtelijke vraagstukken in Nederland. Uitgangspunt daarbij is dat goede samenwerking tussen publieke opdrachtgevers, private partijen en ontwerpers essentieel is voor het ontstaan van ruimtelijke kwaliteit. Naar eigen zeggen biedt de organisatie landsbreed continuïteit bij het koppelen van cultuurbeleid, economisch beleid en (ontwerp)praktijk. De focus ligt op de verbinding van opdrachtgeverschap en ontwerp. De organisatie streeft ernaar om door gerichte informatievoorziening en specifieke stimuleringsprogramma's het lokale architectuurbeleid, de kwaliteit van de gebouwde omgeving op gemeentelijk niveau en de kwaliteit van het opdrachtgeverschap van alle betrokken partijen te bevorderen. Tot 2014 maakte Architectuur Lokaal deel uit van de BIS. De instelling is gevestigd in Amsterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Architectuur Lokaal geen subsidie toe te kennen.

Architectuur Lokaal is een dienstverlenende organisatie op het gebied van de bouwcultuur. Zij houdt zich voornamelijk bezig met advisering omtrent opdrachtgeverschap in de publieke ruimte. De beschreven activiteiten gaan nauwelijks over talent- en/of genreontwikkeling; de organisatie opereert slechts in geringe mate in de context van de ontwikkeling van kunst en cultuur, waarvoor deze regeling bedoeld is.

De raad krijgt op basis van het plan weinig zicht op de ontwikkelingsfunctie van Architectuur Lokaal. De raad kent Architectuur Lokaal als een instelling waar ondersteuning van ontwikkeling van de bouwcultuur een centrale positie inneemt, maar de elementen talent- en/of genreontwikkeling, die voor het artikel Ontwikkelinstellingen van belang zijn, vormen slechts een bescheiden deel van de aanvraag. Publiek maakt vrijwel geen deel uit van de plannen. De raad krijgt beperkt zicht op de mate van inbedding in de Metropoolregio Amsterdam.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent Architectuur Lokaal als kleinschalige ondersteunende organisatie voor bouwcultuur en architectuur. De organisatie bekleedt een functie als kenniscentrum en ontplooit hiertoe verschillende activiteiten, bijvoorbeeld door bijeenkomsten te organiseren en belanghebbenden bij elkaar te brengen. Dit doet Architectuur Lokaal, met wisselende financieringsstromen, al bijna dertig jaar. Het ingediende plan voorziet in een uitbreiding, onder meer noodzakelijk gemaakt door grotere aandacht vanuit de overheid voor het verbeteren van opdrachtgeverschap. Architectuur Lokaal wil de bouwcultuur in Nederland verbeteren en versterken door opdrachtgevers te ondersteunen en door ontwerpkracht in te zetten. De ambitie is ook in de toekomst het kenniscentrum voor bouwcultuur in Nederland te zijn. Om die ambitie te verwezenlijken wil Architectuur Lokaal de werkzaamheden structureel intensiveren.

De raad is van mening dat de activiteiten voor de periode 2021 – 2024 niet of nauwelijks voortkomen uit intrinsiek artistiek-inhoudelijke overwegingen. De themaprogramma's zijn zeer divers en geven inhoudelijk veel mogelijkheid voor belangrijke kruisbestuiving tussen verschillende disciplines. Deze kruisbestuiving zou een verdieping en vernieuwing kunnen betekenen van het eigen genre maar ook aanleiding kunnen zijn voor talentontwikkeling. Architectuur Lokaal gaat hier onvoldoende op in. De raad erkent het belang van Architectuur Lokaal als ondersteunende organisatie voor de landelijke architectuursector, maar krijgt te weinig zicht op inspanningen op het gebied van talent- en/of genreontwikkeling in de context van een aanvraag als ontwikkelinstelling in de BIS.

De werkwijze in de sector biedt jong talent volgens Architectuur Lokaal weinig ruimte om toegang te krijgen tot opdrachten. Zij zet daarom in op het bevorderen van de prijsvraagcultuur als een manier om jonge ontwerpers de mogelijkheid te bieden met nieuwe gedachten over de sector te komen. De raad kan echter niet uit de plannen opmaken voor welke makers dit precies is bedoeld en hoe Architectuur Lokaal tot een selectie komt. Daarnaast mist de raad een duidelijke beschrijving van de aansluiting met het onderwijs in het licht van de ondersteuning van net afgestudeerde ontwerpers.

Architectuur Lokaal licht slechts summier toe hoe zij zich verhoudt tot andere organisaties en instellingen die zich inzetten voor goed opdrachtgeverschap, ontwerpkracht en vernieuwing in architectuur en bouwcultuur. De raad krijgt hierdoor slechts een beperkt beeld van de positionering en de meerwaarde van Architectuur Lokaal in het veld.

Vernieuwing

Op basis van de plannen is de raad er niet van overtuigd dat Architectuur Lokaal bijdraagt aan de vernieuwing van de bouwcultuur in Nederland. Hij vindt de plannen op zich doorwrocht, met veel verschillende programma's waarbij de organisatie een sleutelfunctie inneemt. Maar hij is tevens van mening dat de activiteiten niet zozeer gericht zijn op de ontwikkeling van talent of discipline, maar vooral op dienstverlening aan partijen binnen de bouwcultuur. In de plannen ontbreekt een beschrijving van de wijze waarop makers een rol spelen binnen de programma's en waarop vernieuwing wordt gerealiseerd, alsmede een aanpak waarbij de uitgesproken ambities zich effectief vertalen in de ontwikkeling van een genre.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is gematigd positief over de manier waarop Architectuur Lokaal omgaat met eerlijke beloning. Ze is onvoldoende transparant over de gehanteerde vergoedingen. De medewerkers zijn allen in vaste dienst. Er is echter niet beschreven welke collectieve richtlijnen of cao op de arbeidsvoorwaarden van toepassing zijn. Wel wordt gemeld dat, op de directeur na, niemand overwerkt. Voor de medewerkers zijn verzekeringen afgesloten en de organisatie biedt mogelijkheden voor scholing. Architectuur Lokaal vermeldt niet welke rol zij speelt in de sociale dialoog.

De financiële gezondheid van Architectuur Lokaal is goed. Ze scoort hoog op de drie financiële indicatoren, heeft een gezonde balanspositie en lage risico's. De begroting voor de komende jaren is in beginsel realistisch, maar de afhankelijkheid van subsidie is erg groot. De raad is daarom kritisch over de financieringsmix en mist in het plan bovendien een strategie bij tegenvallende inkomsten. Mochten de begrote subsidies niet worden toegekend of de overige – eigen – inkomsten niet worden verworven, dan is het de raad niet duidelijk hoe Architectuur Lokaal dit ondervangt.

De begroting wordt onvoldoende toegelicht. Er bestaan forse verschillen tussen de cijfers die zijn opgenomen in de begroting en die in de toelichting daarop. Het is niet duidelijk wat aan deze discrepanties ten grondslag ligt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is kritisch over de manier waarop Architectuur Lokaal zich in de aanvraag verhoudt tot educatie, participatie en publiek. Deze onderwerpen zijn onderbelicht. Architectuur Lokaal noemt per programmaonderdeel weliswaar partners, maar maakt niet of nauwelijks duidelijk hoe die samenwerkingen worden ingevuld.

De organisatie schrijft dat haar kracht schuilt in continue ontwikkeling van kennis. De raad mist hierin een toelichting op structurele kennisdeling met

het onderwijs. Tevens is het opmerkelijk dat in de aanvraag de relatie met publiek, bewoners en gebruikers en hun betrokkenheid bij programma's, slechts in zeer beperkte mate wordt beschreven. De raad hecht grote waarde aan een gedegen reflectie op de positie van instellingen ten opzichte van hun publiek en omgeving. Hij vindt dit in de aanvraag van Architectuur Lokaal een groot gemis.

Architectuur Lokaal beschrijft geen strategieën voor publieksbenadering, marketingmiddelen of omgang met publieksdata.

Geografische spreiding

Architectuur Lokaal is gevestigd in Amsterdam. Uit het plan wordt niet duidelijk in hoeverre de organisatie in de stedelijke cultuurregio is ingebed. Zij werkt, zowel op regionaal als landelijk niveau, samen met allerlei instanties, bestuurders en ontwerpers. Er wordt geen visie geformuleerd op de verbinding met stad of regio.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is gematigd positief over de reflectie op de Fair Practice Code. Architectuur Lokaal gaat uitgebreid in op een aantal hieraan verwante onderwerpen, zoals ziekteverzuim en stagiaires. Niet op alle onderdelen is de aanvraag echter even transparant (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

Architectuur Lokaal hanteert het bestuursmodel. De raad is gematigd positief over de beschrijving van de toepassing van de Governance Code Cultuur. Er wordt een groot aantal punten op dit vlak benoemd, maar er is niet gebleken van structureel toezicht op het bestuur. Er worden geen verbeterpunten geformuleerd voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt de toelichting op toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie summier en daardoor niet getuigen van een bewustzijn van de uitgangspunten en het belang van de code. De raad mist een gedegen kritische reflectie op de huidige stand van zaken, evenals een plan van aanpak voor de komende periode. Architectuur Lokaal beperkt zich tot een opmerking over de man-vrouwverhouding op het eigen kantoor en een algemeen aandachtspunt betreffende culturele diversiteit.

Arminius

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Arminius, bovensectorale ondersteunende instelling, debat en reflectie, Rotterdam

Stichting Arminius (hierna: Arminius) initieert en faciliteert debat op het gebied van maatschappij, wetenschap en politiek en biedt verschillende opvattingen een podium. Dit gebeurt in het kerkgebouw Arminius in Rotterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.51 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Arminius geen subsidie toe te kennen.

Arminius organiseert jaarlijks circa veertig debatten, zowel over landelijke thema's als over maatschappelijke ontwikkelingen in Rotterdam.

De raad beoordeelt de algemene kwaliteit van de activiteiten positief binnen de bescheiden schaal en het bereik van de organisatie. De formats en de georganiseerde themanachten zijn goed, maar de profilering en programmering kunnen volgens de raad scherper. Arminius heeft veel aandacht voor economie, maatschappij en wetenschap, maar de raad ziet te weinig koppelingen met cultuur en ziet mogelijkheden tot verdere groei hiervan.

Als lokaal debatcentrum voldoet Arminius volgens de raad aan een behoefte. Het activiteitenplan en de daarbij beschreven stappen zijn praktisch, bescheiden en liggen in het verlengde van de huidige activiteiten. Graag had de raad in het plan een perspectief op de toekomst willen lezen. Hij ziet het belang van het debatpodium voor Rotterdam en omgeving, maar mist een verder reikende, nationale betekenis en ambitie.

Beoordeling

Voorwaarden subsidie categorie

Arminius initieert en faciliteert vrije gedachtenwisseling op het gebied van kunst, cultuur en politiek en biedt verschillende opvattingen een podium. Dit gebeurt in een lokale en nationale context in het kerkgebouw Arminius. De internationale context ontbreekt, waardoor Arminius niet volledig voldoet aan de voorwaarden van deze subsidie categorie.

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Arminius heeft het kerkgebouw Arminius, gebouwd voor de Rotterdamse Remonstrantse Gemeente en rijksmonument, in eeuwigdurende erfpacht. Als statutair doel heeft zij het bevorderen van de belangstelling en de instandhouding ervan, alsook het voorzien in een zinvolle invulling en exploitatie. Het gebruik van het kerkgebouw als debatpodium is een belangrijk middel daartoe.

Arminius wil, zowel letterlijk als figuurlijk, midden in Rotterdam staan. Haar missie is 'de hartslag van de stad en haar bevolking aan te voelen en te vertalen naar een publiek gesprek'. Dat doet zij jaarlijks met circa veertig debatten over landelijke thema's en over maatschappelijke ontwikkelingen in de stad. Iets minder dan de helft ervan valt onder de vaste reeksen Denkcafé (wetenschap en maatschappij) en DRAAD (gemeentelijke politiek). Vaste onderdelen zijn de Mars van de Kinderrechten, het Rotterdamse Boekenbal, de Nacht van de Liefde, de Nacht van de Dictatuur en de Nacht van de Sociologie.

De raad beoordeelt de algemene kwaliteit van de activiteiten positief, rekening houdend met de bescheiden schaal en het bereik van de organisatie. De formats en de georganiseerde themanachten zijn goed, maar de profilering en programmering kunnen naar de mening van de raad scherper. De raad mist daarnaast prioritering. Arminius heeft veel aandacht voor economie, maatschappij en wetenschap, maar de raad ziet te weinig koppelingen met cultuur. Rotterdam kent 176 verschillende culturen en dat biedt bij uitstek munitie voor een spannende en brede programmering.

Als lokaal debatcentrum voldoet Arminius volgens de raad aan een behoefte. Het activiteitenplan en de daarbij beschreven stappen zijn praktisch, bescheiden en liggen in het verlengde van de huidige activiteiten. Graag had de raad in het plan een perspectief op de toekomst willen lezen. De raad ziet het belang van het debatpodium voor de stad Rotterdam, maar mist een verder reikende, nationale betekenis en ambitie.

Arminius wil het aangevraagde subsidiebedrag inzetten om een verdubbeling van het aantal debatten te organiseren en jaarlijks veertig Engelstalige podcasts te maken. Het doel van de podcasts is voor de raad onvoldoende duidelijk gemaakt.

Vernieuwing

Arminius is zich bewust van haar bescheiden omvang en capaciteit en heeft de redactie sinds 2019 versterkt met twee *fellows*, met als doel een meer cultureel divers publiek te bereiken. Zij brengen nieuwe ideeën, perspectieven, expertise en een netwerk in. De aanstelling van deze twee gastprogrammamakers is de raad in positieve zin opgevallen en wordt getypeerd als vernieuwend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Arminius heeft vijf medewerkers in loondienst en relateert de beloningen aan de cao Nederlandse Podia. Het is niet duidelijk of ook de andere onderdelen van de cao worden gevolgd. Arminius hanteert voor zzp'ers marktconforme tarieven, maar licht dit in de aanvraag niet toe.

Gespreksleiders, sprekers, gasten en artiesten die bij hen optreden, bepalen zelf het tarief conform de kernwaarde *fair pay*. Arminius benoemt geen van de andere aspecten van de sociale dialoog, en evenmin wordt verwezen naar de gesprekken die worden gevoerd tussen de debatcentra onderling.

Ook bevat de aanvraag geen informatie over het vrijwilligers- en stagebeleid. Wel wordt met vrijwilligers gewerkt.

Arminius verwerft inkomsten uit de verhuur van de zalen en catering, en uit bijdragen van particulieren, fondsen en overheid. De inkomsten worden gebruikt voor de activiteiten en voor de instandhouding en exploitatie van het gebouw.

Arminius wil – ten opzichte van 2018 – meer dan twee keer zoveel debatten gaan organiseren. Zij rekent erop dat dit leidt tot bijna een verdubbeling van de publiekinkomsten. Dit lijkt reëel, maar de raad mist een strategie bij tegenvallende inkomsten.

De beheerslasten personeel zijn in 2018 bijna verdubbeld ten opzichte van 2017, terwijl het aantal fte veel minder sterk is toegenomen. Het is de raad niet duidelijk waar deze toename vandaan komt. Arminius is daarnaast voornemens om in 2021 minder personeel in te huren en meer personeel in tijdelijke of vaste dienst te nemen. De raad is hier positief over.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Samen met STERK (Stichting Estafettemars voor de Rechten van het Kind) en het Albeda College organiseert Arminius jaarlijks een debat op het gebied van binnenschoolse educatie, waar circa 450 leerlingen van het voorgezet onderwijs aan deelnemen. Daarnaast is de Erasmus Universiteit sinds 2019 een vaste samenwerkingspartner.

De bezoekersaantallen groeien, van 8.219 bezoekers in 2016 naar 15.140 in 2019. Circa een derde van het publiek komt van buiten Rotterdam. De raad is positief over de publieksbenadering. De marketingstrategie is doelgericht en wordt verder uitgebouwd aan de hand van vier 'persona's' (fictieve karakters die bestaande of potentiële bezoekers vertegenwoordigen) om zo een groter en meer cultureel divers publiek binnen te krijgen.

Geografische spreiding

De raad ziet het belang van het debatpodium, vooral voor Rotterdam en omgeving; een nationaal belang van de instelling ontbreekt vooralsnog. Arminius wil wel stappen maken richting Breda en Den Haag, maar onderbouwt dit nog niet met concrete plannen.

Arminius werkt samen met veel verschillende partners, zowel onderwijsinstellingen, boekhandels en uitgeverijen, als musea en cultuurinstellingen, en is verbonden met de stad Rotterdam.

Toepassing Fair Practice Code

De raad mist een toelichting op de toepassing van de code, waardoor hij niet kan beoordelen of de begroting realistisch is en of er nog afwijkingen te verwachten zijn als gevolg van toepassing van de code.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad mist een toelichting op de toepassing van de code. In 2019 is Arminius overgegaan op een raad-van-toezichtmodel, waarbij de statuten zijn aangepast.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Arminius hanteert een stappenplan met het doel haar organisatie inclusiever en diverser te maken. Ook neemt zij maatregelen die passen bij de schaal van de organisatie, zoals de aanstelling van de *fellows*, die het programma van Arminius inclusiever moeten maken.

Arminius wil er met een aangepaste programmering voor zorgen dat zij een meer toegankelijke plek wordt. Programmaserieën als ‘Kerst met de Vijand: hoe verhouden we ons tot de idealen van de ander?’ kunnen daaraan een bijdrage leveren. Het publiek is nu nog veelal hoogopgeleid. Arminius zou de code gedifferentieerder kunnen toepassen door meer aandacht te hebben voor de sociale gelaagdheid van de inwoners van de stad.

Asko|Schönberg

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 784.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 900.000

Over de instelling

Stichting Asko Schönberg, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

Stichting Asko Schönberg (hierna: Asko|Schönberg) is gevestigd te Amsterdam en organiseert concerten, en in mindere mate educatieve activiteiten, in de standplaats, de rest van het land en internationaal. Het ensemble legt zich toe op het creëren en uitvoeren van nieuwe (modern-klassieke) muziek. Het ensemble bestaat uit een vaste kernbezetting van veertien musici, die op maat kan worden aangepast of uitgebreid. Het ensemble houdt zich bezig met de ontwikkeling en uitvoering van niet-symfonische gecomponeerde muziek uit de twintigste en eenentwintigste eeuw, waarbij het de nadruk legt op werk van levende componisten. Het ensemble presenteert dit repertoire op nationale en internationale concertpodia en festivals en in interdisciplinaire voorstellingen. Daarnaast ontwikkelt het ensemble projecten met componisten en makers uit diverse generaties en van verschillende achtergronden. Het ensemble staat onder artistieke leiding van Fedor Teunisse.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Asko Schönberg een subsidiebedrag toe te kennen van € 784.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling dient een uitwerking in van het educatiebeleid, waarin de educatieve activiteiten en de educatieve doelstellingen voor de periode 2021 – 2024 nader worden vormgegeven.

De raad ziet Asko|Schönberg als een ensemble dat van grote betekenis is voor de hedendaagse klassieke muziek. Het ensemble heeft een duidelijke eigen signatuur en geniet een stevige internationale reputatie. De interdisciplinaire samenwerkingen van het ensemble leiden tot een groot publieksbereik, en het ensemble presenteert sociaal-maatschappelijk geëngageerde thema's.

Wat betreft vernieuwing houdt het ensemble zich niet alleen bezig met nieuwe composities maar kijkt het ook naar nieuwe concepten en presentatievormen. De raad ziet het platform NITE daarbij als een voorbeeldstellend initiatief op het gebied van genreontwikkeling in de multidisciplinaire podiumkunsten.

Het ensemble heeft een goed uitgewerkt en uitgebreid talentontwikkelingsprogramma. Wel vindt de raad het educatiebeleid voor kinderen en algemeen publiek zeer summier. De raad adviseert de minister het ensemble om een betere uitwerking te vragen.

Op het gebied van participatie ontwikkelt het ensemble enkele aansprekende, toegankelijke initiatieven met een goede publieksbenadering.

De geografische spreiding van Asko|Schönberg is ruim voldoende en het ensemble is goed ingebed in zijn eigen stedelijke cultuurregio (Metropoolregio Amsterdam).

In de beloning van musici, makers en staf volgt het ensemble de diverse beschikbare cao's en de richtlijnen van de ensemble-cao in oprichting. De stichting staat er financieel gezond voor, maar de raad maakt zich wel zorgen over gezond werkgeverschap met het oog op de hoge werkdruk voor medewerkers.

Het ensemble past de drie codes voldoende toe, maar op de Governance Code Cultuur ontbreekt een kritische zelfreflectie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Asko|Schönberg is een ensemble dat bouwt op een lange traditie van vernieuwing binnen de klassieke muziek. Het ensemble houdt zich bezig met de ontwikkeling en uitvoering van niet-symfonische gecomponeerde muziek uit de twintigste en eenentwintigste eeuw, en zoekt aansluiting bij componisten van nu. Het ensemble heeft een duidelijk eigen signatuur en een goede internationale reputatie, die het deels te danken heeft aan de inspanningen van de voormalig chef-dirigent Reinbert de Leeuw. De raad betreurt met het ensemble diens overlijden in februari van dit jaar.

Asko|Schönberg ontvangt in de huidige periode een meerjarige activiteitsubsidie van het Fonds Podiumkunsten. De raad heeft kennisgenomen van bezoek- en monitorverslagen die bij dit fonds aanwezig zijn. Deze verslagen bevestigen het beeld van de raad dat het ensemble zeer vakbekwaam is in het uitvoeren van hedendaagse composities, dat het

samenspel van het ensemble van hoge kwaliteit is en dat het ensemble met initiatieven als 'K[h]AOS' een divers publiek weet te bereiken.

De raad constateert dat het ensemble ook buiten de concerten met de voormalig chef-dirigent een duidelijke signatuur neerzet. Asko|Schönberg heeft de afgelopen tijd duidelijk geïnvesteerd in de artistieke continuïteit van het ensemble en de raad constateert dat het ensemble zijn artistieke beleid verder aan het ontwikkelen is, onder andere door het aantrekken van diverse topdirigenten, het begeleiden van jong directietalent en het bieden van een carte blanche aan Bas Wiegers, die als dirigent al jaren betrokken is bij het ensemble. De raad ziet kansen voor het ensemble om zijn repertoire te verbreden door een breder spectrum aan componisten te betrekken. Het ensemble kan daarmee een nog grotere voortrekkersrol op zich nemen in het speelveld van de eenentwintigste-eeuwse muziek.

De raad heeft grote waardering voor de wijze waarop Asko|Schönberg luistert naar componisten van nu en meebeweegt met hun wens steeds vaker ook interdisciplinair te werken. De interdisciplinaire samenwerkingen van het ensemble leiden bovendien tot veel speelbeurten met een groot publieksbereik. Tegelijkertijd creëert het ensemble de ruimte voor makers en componisten om nieuwe en experimentele projecten uit te proberen in zijn dependance GrasLab in Amsterdam-Noord, waar het ensemble bovendien een sociaal-maatschappelijke functie op zich neemt.

De raad is ook positief over de manier waarop het ensemble samen met levende componisten reflecteert op de collectie twintigste-eeuwse meesterwerken, en ziet kansen voor het ensemble om deze beschouwende wijze van programmeren verder uit te breiden.

De zoektocht naar nieuwe maatschappelijke relevanties, locaties en relaties wordt mooi vormgegeven in de projecten 'Dialogen', "K[h]AOS" en het GrasLab. Het siert het ensemble dat het de eigen positie in een veranderend cultureel veld blijft bevragen.

Vernieuwing

De kern van de identiteit van Asko|Schönberg is het spelen van nieuwe gecomponeerde muziek en bestaand hedendaags werk. Het ensemble is een aanjager van nieuwe gecomponeerde muziek, en neemt die rol al decennialang met succes op zich.

Het ensemble houdt zich niet alleen bezig met nieuwe composities maar kijkt ook naar nieuwe concepten en presentatievormen. Een positief voorbeeld daarvan is het nieuwe initiatief GrasLab in Amsterdam-Noord. Het ensemble wil hier een broedplaats voor nieuwe muziek creëren, een zogenaamd pop-up-podium voor projecten en presentaties van jonge

componisten, schrijvers, ‘creatieve geesten, sociaal-culturele vernieuwers en hemelbestormers’. De raad vindt dit een aansprekend idee en onderschrijft dat op deze plek ook gelegenheid is voor het leggen van verbinding met lokaal publiek.

De raad is ook enthousiast over de samenwerking binnen het interdisciplinaire platform NITE, waarin Asko|Schönberg samen met Noord Nederlands Toneel, Club Guy & Roni en Slagwerk Den Haag participeert. De vruchten van deze samenwerking kennen volgens de raad een sterk vernieuwend karakter dat genres overstijgt en daadwerkelijk iets nieuws toevoegt aan het kunstlandschap. De raad ziet dit als een voorbeeldstellend initiatief op het gebied van genreontwikkeling.

Op het gebied van talentontwikkeling is het ensemble verder een samenwerking aangegaan met andere spelers in het veld van de hedendaagse muziek in de vorm van Rizoom, een initiatief gericht op jonge makers. Daarnaast biedt het ensemble geregeld kansen aan jonge componisten en jonge musici, zoals in de samenwerking met Oorkaan. Ook spelen masterstudenten van het Koninklijk Conservatorium mee in een project van het ensemble, waarbij ze ook gecoacht worden.

Uit de aanvraag blijkt niet in hoeverre musici uit de diverse talentontwikkelingsprogramma’s ook kunnen doorstromen naar het ensemble zelf.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Stichting Asko Schönberg staat er gezond voor. De stichting heeft een relatief hoge liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen. Het eigeninkomstenpercentage van de stichting is wel fors gedaald tussen 2017 en 2018, door een substantiële afname in de bijdrages uit private middelen. Het verdienvermogen van het ensemble is daarom relatief laag; de raad beveelt het ensemble aan dit te verbeteren.

Over het algemeen genomen lijkt de stichting zich bewust te zijn van de financiële risico’s. De raad constateert dat de begroting voor 2021 en 2024 realistisch lijkt op basis van de realisatie in 2017 en 2018, hoewel toelichting op enkele onderdelen ontbreekt.

Het dienstverband van de artistiek leider is uitgebreid naar 1 fte. Dit vindt de raad opmerkelijk omdat de artistiek leider tevens artistiek leider is van een ander ensemble (Slagwerk Den Haag). Een toelichting hierop ontbreekt.

Bij de uitbetaling van musici, componisten en makers houdt het ensemble de richtlijnen aan van de cao Toneel en Dans, de honorariumtabel van

Nieuw Geneco en de cao voor muzikensembles die in ontwikkeling is. Asko|Schönberg is actief betrokken bij de totstandkoming van deze cao.

De raad vindt het zorgelijk dat Asko|Schönberg aangeeft dat de vaste medewerkers structureel overuren draaien. Deze uren kunnen volgens het ensemble alleen in de vorm van extra vrije dagen worden uitbetaald. De raad vindt het positief dat het ensemble ernaar streeft extra fte's in te zetten om de werkdruk te verlagen maar vindt dat het ensemble zijn personeelsbeleid en rol als werkgever kritischer moet bekijken en de werkdruk van zijn medewerkers goed dient te monitoren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Naast het podium zijn de activiteiten van het ensemble met name gericht op talentontwikkeling van jonge makers, musici en componisten. De uitwerking van het educatiebeleid van Asko|Schönberg voor kinderen en algemeen publiek is summier. Het ensemble noemt enkel een openbare repetitie voor schoolkinderen in samenwerking met Muziekgebouw aan 't IJ en de herneming van een productie voor middelbare scholieren in 2021.

Uit de aanvraag blijkt niet dat het ensemble een langere leerlijn op het gebied van educatie ontwikkelt. Evenmin lijken er plannen te zijn om een educatiemedewerker aan te stellen. Op basis van het ingediende plan blijkt nog geen gedegen en effectieve uitwerking van de voorgenomen educatieve activiteiten. De raad adviseert de minister daarom de instelling om een uitgewerkt educatieplan te verzoeken.

De raad waardeert het initiatief van het ensemble om in samenwerking met het netwerk CoMA (Contemporary Music for All) amateurmusici te betrekken bij het ensemble en hun verdieping te bieden in het hedendaagse repertoire. De raad vindt dit een goede methode om een relatie te leggen met de vele amateurmusici die Nederland kent.

Op het gebied van participatie ontwikkelt het ensemble enkele aansprekende, toegankelijke initiatieven met een goede publieksbenadering, zoals '& Beyond', een informatief en speels concept met een componist uit de twintigste eeuw als vertrekpunt, en 'Schatkamer', een informele avond die zich begeeft tussen concert en talk.

Geografische spreiding

Asko|Schönberg is goed ingebed in zijn eigen stedelijke cultuurregio, de Metropoolregio Amsterdam. Het ensemble heeft als thuishaven Muziekgebouw aan 't IJ, waar het als ensemble in residence een prominente rol vervult in de reguliere en festivalprogrammering. Het ensemble heeft daarnaast een groot aantal Amsterdamse partners, waaronder Oorkaan, de

Tekstmederij, Jakob Ahlbom Company, Holland Festival, Cello Biënnale Amsterdam en het Koninklijk Concertgebouw. Daarnaast richt het ensemble zijn eigen podium op in Amsterdam-Noord (GrasLab) en zijn er gesprekken gaande over samenwerkingen met podia als het Bijlmerparktheater en Theater de Meervaart.

Buiten Amsterdam verbindt het ensemble zich op structurele basis aan andere grote concertpodia, zoals De Doelen in Rotterdam, Musis in Arnhem en TivoliVredenburg in Utrecht, en aan festivals als Gaudeamus Muziekweek, November Music en het Keulse festival Acht Brücken. De internationale zichtbaarheid van het ensemble is ruim voldoende. Het ensemble trekt strategisch op met internationale partners als London Sinfonietta en Ensemble Modern om nieuw werk op internationale podia presenteren.

Toepassing Fair Practice Code

Asko|Schönberg zegt de Fair Practice Code sinds het begin van de afgelopen kunstenplanperiode toe te passen en onderkent dat bij fair practice meer aspecten meespelen dan eerlijke beloning. Het ensemble wil graag een goede werkgever zijn door gezonde omstandigheden te waarborgen. Een toelichting over hoe het ensemble deze aspecten wil inrichten ontbreekt. Wel zegt het ensemble de werkdruk te willen verlagen door meer fte's in te zetten.

Het ensemble is betrokken bij de sociale dialoog en de totstandkoming van de nieuwe cao voor muziekensembles. Het ensemble lijkt zich voldoende bewust te zijn van de code en deze voldoende te implementeren.

Toepassing Governance Code Cultuur

Asko|Schönberg is een stichting met een bestuursmodel, waarbij zittingstermijn, verantwoordelijkheden en taken van het bestuur zijn vastgelegd. Het ensemble beschikt over een bestuursreglement. Het bestuur past naar eigen zeggen de principes en relevante aanbevelingen van de Governance Code Cultuur toe.

In grote lijnen lijkt het ensemble de code goed toe te passen, maar een zelfkritische reflectie ontbreekt. Uit de aanvraag wordt niet duidelijk of het ensemble ook over een directiereglement beschikt en of er sprake is van (zelf)evaluatie door het bestuur. Op de website van het ensemble ontbreekt het openbare rooster van aftreden van het bestuur. Het ensemble licht niet toe of er een vertrouwenspersoon aanwezig is.

Uit de toelichting blijkt ook niet in welke mate de musici van het ensemble sturing geven aan het ensemble en welke mate van medezeggenschap er is.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Asko|Schönberg zegt de Code Diversiteit en Inclusie te onderschrijven en een duidelijk beeld te hebben van de stand van zaken bij het ensemble, doordat het een nulmeting heeft laten doen in het kader van het pilotproject 'Inclusiviteit Cultureel Landschap Amsterdam' (ICLA). De raad waardeert deze aanpak en het ensemble reflecteert voldoende op de stappen die het nog moet zetten. Het ensemble heeft een beeld van de verschillende publieksgroepen die het bereikt met verschillende type concerten en realiseert zich op welke vlakken het zich nog moet ontwikkelen. Incidenteel weet het ensemble interessante partners aan te trekken op het gebied van diversiteit. De raad meent dat het ensemble dit binnen zijn profiel nog verder kan uitbreiden.

AYA

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 685.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 685.000

Over de instelling

Stichting Danstheater AYA, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Amsterdam

Stichting Danstheater AYA (hierna: AYA) maakt producties waarin urban- en hedendaagse dansstijlen samenkomen en presenteert deze in grote en middelgrote zalen. AYA maakt dansproducties voor kinderen vanaf ongeveer 6 jaar en jongeren vanaf 12 jaar. Daarnaast maakt AYA de komende jaren ook dansproducties voor peuters. In de nieuwe beleidsperiode treden twee nieuwe huischoreografen aan, deze worden klaargestoomd om het artistiek leiderschap per 2025 over te nemen.

Subsidieadvies

AYA voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Danstheater AYA een subsidie toe te kennen van € 685.000.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van AYA, dat als gezelschap voor jeugddans gespecialiseerd is in urban dans. In de periode 2021 – 2024 zullen ook andere disciplines in de (co)producties worden geïntegreerd.

AYA onderscheidt zich onder meer door haar grote bereik onder vmbo-leerlingen. Ze breidt haar doelgroep uit door dansproducties voor peuters op te nemen in het programma. De instelling laat daarmee een nog jongere doelgroep kennismaken met danstheater met een urban karakter.

De raad is verheugd over de voorgenomen samenwerking tussen artistiek leider Wies Bloemen en de twee nieuwe huischoreografen Ryan Djojokarso en Anne Suurendonk. Zij worden intern begeleid om de artistieke leiding over te nemen vanaf 2025.

De ingediende begroting geeft blijk van een solide bedrijfsvoering. AYA past de verschillende codes goed toe. Met name de grote culturele diversiteit onder de medewerkers, zowel voor als achter de schermen, valt in positieve zin op.

Beoordeling

Artistieke en inhoudelijke kwaliteit

In producties van AYA staan zowel academisch opgeleide dansers op het podium, als dansers die getraind zijn in urban dansstijlen. Naast dans worden ook andere disciplines geïntegreerd in de producties, zoals *spoken word*, livemuziek, zang en video. De gekozen combinaties resulteren in artistiek aansprekende producties. Zo werd 'Black Memories' genomineerd voor een Zwaan voor meest indrukwekkende dansproductie van 2019. De stijl van AYA is fysiek, dynamisch en energiek. Het publiek wordt vaak direct aangesproken.

Aya maakt in de voorstellingen meer ruimte voor tekstimprovisaties en *spoken word*. De raad vindt dit een interessante ontwikkeling. Ook de overige plannen tonen durf en wekken vertrouwen. Dans is altijd het uitgangspunt, maar er worden grenzen met andere disciplines geslecht, onder meer in coproducties met het Zwitserse theatercollectief KNPV, Ebonit Saxofoonkwartet en Tafel van Vijf Muziektheater.

AYA richt zich vooral op pubers, maar gaat ook meer werk maken voor jongere doelgroepen. Zij maakt in de komende periode elk jaar twee nieuwe producties voor jongeren vanaf twaalf jaar, een productie voor kinderen vanaf 6, 8, of 10 jaar, en om het jaar een productie voor peuters, een nieuwe doelgroep. Daarnaast neemt ze elk jaar twee succesvolle producties in reprise.

AYA kent haar publiek goed. Zij laat zich inspireren door de huidige jonge generatie, die de straat op gaat en van zich laat horen. Dit is terug te zien in de thema's van de producties, zoals klimaatcrisis, gender, rechts populisme, racisme en verslaving. AYA nodigt leerlingen uit voor try-outs en verwerkt hun feedback in haar producties. Ze maakt goed contact met de doelgroep. Daarnaast waarborgt AYA de weerspiegeling van de samenleving op het toneel, door te werken met een cast die multidisciplinair en cultureel divers is.

De komende periode starten twee huischoreografen, Ryan Djojokarso en Anne Suurendonk. Zij zullen naast oprichter en artistiek leider Wies Bloemen werk maken voor AYA. Tegelijk worden ze voorbereid om per 2025 het artistiek leiderschap van Wies Bloemen over te nemen. De raad vindt dit een goede aanpak. De raad vindt het ook verstandig dat AYA voor de peuterdansproductie met gastchoreografe Honey Eavis samenwerkt omdat zij ervaring heeft met een jonge doelgroep.

AYA speelt zowel landelijk als internationaal een rol van betekenis voor de urban en eigentijdse jeugddans. Haar voorstellingen staan met regelmaat in België, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en Indonesië. Voor de komende

periode staat er een uitwisseling met Indonesische dansers op het programma, in samenwerking met het Utrechtse jeugddansgezelschap De Dansers (in opdracht van het Erasmushuis in Jakarta).

Vernieuwing

AYA draagt bij aan vernieuwing binnen het genre jeugddans. De raad is verheugd over de kans die de instelling met het aanstellen van twee nieuwe huischoreografen geeft aan een nieuwe generatie makers om door te groeien naar het artistiek leiderschap. Suurendonk gaat pas afgestudeerde dansers begeleiden in het werken voor een jong publiek. Djokarso gaat zich vooral toeleggen op het ontwikkelen van interdisciplinaire voorstellingen door bijvoorbeeld meer tekst in de voorstellingen te integreren.

Daarnaast kiest AYA voor een nieuwe doelgroep door in samenwerking met gastchoreografe Honey Eavis producties te maken voor jonge kinderen vanaf 2 jaar. De raad constateert dat er veel vraag is naar aanbod voor deze doelgroep en vindt het interessant dat jonge kinderen op deze manier in aanraking worden gebracht met urban jeugddans.

Ook laat de instelling voor een aantal producties nieuwe muziek componeren door componisten met een cultureel diverse achtergrond, hetgeen goed past bij haar profiel.

AYA reserveert budget om haar medewerkers in staat te stellen zich te scholen in nieuwe ontwikkelingen, die relevant zijn voor hun vakgebied.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

AYA heeft een goede financiële positie opgebouwd. Haar financiële bedrijfsvoering is gezond: de liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn solide.

De inkomstenmix bestaat uit publieksinkomsten, private fondsen, coproductiebijdragen en publieke middelen. Een groot deel van het publiek bezoekt de voorstellingen in schoolverband. Gezien het gelimiteerde budget waarover scholen beschikken, zijn de publieksinkomsten voorzichtig maar, naar de mening van de raad, realistisch begroot. De vorige periode heeft zij veel kleinschalige voorstellingen gespeeld ('Escaperoom' en 'Solo's in de klas') maar de komende jaren staan er meer producties in de midden en grote zaal op het programma. AYA verwacht de komende periode hogere bezoekersaantallen per voorstelling, waardoor de publieksinkomsten per voorstelling licht zullen stijgen.

AYA betaalt haar medewerkers volgens de cao Toneel en Dans. Ze werkt veelal met medewerkers en uitvoerenden die een zelfstandige praktijk hebben, maar is voornemens meer medewerkers in dienst te nemen en heeft

daar in haar begroting rekening mee gehouden. De zakelijk leider neemt actief deel aan de sociale dialoog.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het educatiebeleid van AYA getuigt van een goed inzicht in de belevingswereld van haar doelgroepen. Ze bereikt veel publiek dat voor het eerst naar theater gaat en is zich ervan bewust dat dit voor haar doelgroep best spannend kan zijn. Het educatiemateriaal is daarom gericht op de eerste kennismaking met theater en het leren kijken naar voorstellingen. Ook traint ze haar performers, zodat die in staat zijn een connectie met het jonge publiek aan te gaan.

AYA heeft de afgelopen jaren laten zien dat zij weet welke thema's leven onder haar jonge publiek. Haar activiteiten sluiten dan ook goed aan op hun belevingswereld. Met veel scholen heeft ze jarenlange contacten. Met name de vmbo-jongeren worden goed bereikt. Met de gekozen thematiek en de multiculturele casts spreekt AYA heel diverse doelgroepen aan. Leerlingen worden uitgenodigd bij generale repetities en gevraagd naar hun mening. Op basis van deze feedback worden aanpassingen gedaan in de producties.

AYA heeft ervaren dat dansworkshops van een dag in het vmbo- en praktijkonderwijs goed worden ontvangen. Hier wordt, naast het reguliere workshopaanbod voor alle niveaus, in de periode 2021 – 2024 steviger op ingezet.

Geografische spreiding

AYA is goed geworteld in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Ze bespeelt podia in heel Amsterdam en wordt daar door scholen uit de verschillende stadsdelen bezocht. Het gezelschap is ook veel te zien in andere steden van de MRA. Met scholen uit Almere, Zaandam, Uithoorn en Velsen zijn er verdiepende samenwerkingen rond educatie en participatie.

In haar reflectie op de BIS-aanvraag benoemt de MRA de vele samenwerkingspartners van AYA in de cultuurregio en haar betekenis voor de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, door stagiairs en net afgestudeerde choreografen en dansers ervaring te laten opdoen met jeugddans. Daarnaast geeft de MRA aan dat de instelling een belangrijke regionale, landelijke en internationale rol speelt binnen het profiel van de MRA, die zich positioneert als cultuurregio met een nationale en internationale functie, gericht op een grootstedelijke context.

AYA draagt verder goed bij aan de spreiding van het jeugddansaanbod door het land. Zij speelt veel in de grote steden in de regio's West, Midden en Zuid, maar bedient ook theaters elders in het land. AYA wordt vertegenwoordigd door Frontaal Theaterbureau.

Toepassing Fair Practice Code

AYA is in haar reflectie op de Fair Practice Code zeer transparant. Ze zorgt voor een eerlijke beloning van haar medewerkers en de uitvoerenden. Voor de berekening van lonen en honoraria wordt de cao Toneel en Dans gevolgd. Zzp'ers krijgen een opslag om risico's te verzekeren, zoals een pensioenvoorziening en overige sociale voorzieningen. Zelfstandigen die minder dan zestien euro per uur verdienen wordt een loondienstverband aangeboden. Veel dansers en technici hebben een eigen zzp-praktijk en weigeren een dienstverband, hetgeen AYA met oog op de continuïteit van hun praktijk respecteert. Als speelbeurten worden afgelast, worden (zelfstandige) medewerkers doorbetaald.

AYA neemt zich voor bij de seizoensplanning meer rekening te houden met de belasting van medewerkers. De regels die zijn opgesteld om overbelasting van dansers te voorkomen, zullen strenger worden nageleefd. Daarnaast biedt AYA haar medewerkers scholing aan, en wordt in 2020 een vertrouwenspersoon benoemd. De raad is positief over deze verbeteringen.

Toepassing Governance Code Cultuur

AYA reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Ze hanteert het bestuursmodel, maar gaat onderzoeken of het beter is een raad-van-toezichtmodel te implementeren. Het bestuur controleert of de organisatie haar maatschappelijke doelstellingen realiseert. De directie zorgt ervoor dat de missie en visie van AYA in alle activiteiten worden uitgedragen. Zowel bestuur als directie zijn cultureel divers van samenstelling. AYA is voornemens het bestuur uit te breiden met iemand die diversiteitsbeleid in zijn of haar portefeuille heeft.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

AYA reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie en leeft de code op alle vier de aspecten (programma, publiek, personeel en partners) goed na. De raad vindt dat AYA op het gebied van culturele diversiteit een voorbeeldfunctie vervult. De casts van de dansproducties zijn vrijwel altijd cultureel divers van samenstelling. Bovendien vormen de persoonlijke verhalen van deze diverse groep makers vaak de aanleiding van de dansproducties. De diversiteit onder het kantoorpersoneel blijft echter enigszins achter. AYA zal bij nieuwe of openvallende vacatures voorrang geven aan sollicitanten met een niet-westerse achtergrond.

BAK, basis voor actuele kunst

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 228.329**

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting BAK, basis voor actuele kunst (hierna: BAK) is een jonge postacademische instelling in Utrecht, die deel uitmaakt van de gelijknamige presentatie-instelling. De postacademische variant van BAK richt zich op talentbegeleiding van (inter)nationale kunstenaars en bestaat sinds 2017. De instelling wil met als vertrekpunt de vierde industriële revolutie 'Revolutie 4.0' actief bijdragen aan het oplossen van urgente vraagstukken als migratie, technologie en klimaat.

Opvallende rode draad binnen de programmering van BAK is de aandacht voor kennisontwikkeling en kennisdeling in samenwerking met publiek. Deze derde pijler van BAK, *civic practice*, is de motor voor experimenten met nieuwe pedagogische vormen, zoals het (gemeenschappelijke) peer-to-peerleren. Binnen Nederland neemt BAK met haar hybride model een unieke positie in.

BAK verzorgt jaarlijks een begeleidingsprogramma van tien maanden voor tien *fellows*. De *fellows* komen een keer in de zes weken samen en worden begeleid door BAK *Associates*, voormalige *fellows* en *midcareer* professionals op het gebied van kunst en wetenschap. De *fellows* ontwikkelen zowel een individuele als gemeenschappelijke praktijk en presenteren hun onderzoek binnen de 'Events of Knowledge'-reeks.

BAK profileert zich als een toonaangevend instituut dat bijdraagt aan een internationale dialoog over kunst en de samenleving. De projecten van BAK zijn discipline-overstijgend met een praktijk op het snijvlak van kunst, wetenschap en cultureel activisme. Ze hebben een brede reikwijdte met aandacht voor niet gecanoniseerde kunstvormen en gemarginaliseerde identiteiten. De instelling opereert in een netwerk van internationale samenwerkingsverbanden en brengt publicaties uit die mede fungeren als onderwijsmateriaal op kunstacademies en universiteiten.

BAK heeft één plan ingediend voor de presentatie- en de postacademische variant.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.31 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting BAK, basis voor actuele kunst een subsidiebedrag te verlenen van € 228.329, mits zij:

- een herziene begroting indient.
- een aangepast activiteitenplan indient.

BAK is een internationaal gezaghebbend instituut dat zich onderscheidt met een politiek/maatschappelijk betrokken programmering en door de gecombineerde functie van postacademische instelling en presentatie-instelling. De afgelopen periode heeft zij goed gefunctioneerd. Het internationale netwerk van BAK heeft vorm gekregen door toonaangevende en grootschalige projecten en geeft voeding aan het artistieke begeleidingsteam.

In de aanvraag weet BAK de hooggespannen verwachting onvoldoende waar te maken. Voor de postacademische variant zijn de strategische uitgangspunten met 'Prospection', 'Anticiperend leren' en 'Generatie Greta' voor BAK *Young Fellows* te summier uitgewerkt. Door de intensieve bijdrage van de *fellows* aan de programmering van BAK biedt het talentontwikkelingsprogramma bovendien te weinig ruimte voor onderzoek en vrije expressie.

BAK hecht een groot belang aan *civic practice* – de verwevenheid van publiek met de integrale programmering – en heeft een voortrekkersrol op het gebied van experimentele pedagogische werkvormen. Ze blijft in het ingediende plan echter te vaag over de uitwerking van deze methodieken en hoe ze vorm krijgen binnen de publieke programmering.

Binnen Utrecht heeft BAK een stevig draagvlak door haar contacten met het hoger en wetenschappelijk onderwijs en beeldende kunstinstellingen. De ambitie van BAK om jaarlijks 27.500 bezoekers te bereiken, is echter beperkt en het marketing- en communicatiebeleid is onvoldoende uitgewerkt.

De begroting van BAK geeft vertrouwen in haar financiële positie. Met haar invulling van de codes is BAK voorbeeldstellend voor het culturele veld.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

BAK startte in 2017 met de eerste lichting *fellows* voor een periode van tien maanden op een nieuwe locatie in Utrecht. Met de keuze van een

overkoepelend programma, ‘Propositions for Non-Fascist Living’, onderscheidde BAK zich van andere postacademische instellingen. De organisatie heeft naar de mening van de raad op overtuigende wijze invulling gegeven aan de postacademische variant. De belangstelling is met 250 aanmeldingen jaarlijks groot. De zogenaamde BAK *Associates* – *midcareer* professionals op het gebied van kunst en wetenschap – begeleiden de *fellows* en stellen in samenspraak met het artistieke team van BAK de onderzoeksthema’s vast voor het publieke programma. Door grote Europese onderzoeksprojecten (in het verleden) heeft BAK langdurige relaties opgebouwd met professionals op het gebied van kunst en wetenschap en opiniemakers in binnen- en buitenland. De postacademische instelling vaart daar wel bij, veel van de BAK *Associates* worden uit die kringen geselecteerd.

BAK kiest voor een positionering op het snijvlak van kunst, wetenschap en cultureel activisme. Door het indienen van één beleidsplan voor beide varianten maakt BAK manifest dat zij waarde hecht aan de samenhang tussen onderzoek en het produceren en presenteren van kunst. De raad vindt echter dat BAK beter had moeten uitleggen dat het uiteenrafelen van de functies afwijkt van hun ideeën. BAK schrijft wel dat de postacademie een zelfstandige functie heeft ten opzichte van de presentatiefunctie, waarbij de *fellows* participeren met eigen onderzoeksvoorstellen, maar ze beschrijft die zelfstandige rol onvoldoende duidelijk.

Voor de komende jaren kiest BAK voor een conceptueel kader met de naam ‘Revolutie 4.0’, een verwijzing naar de vierde industriële revolutie. Volgens het World Economic Forum is het een tijdperk van ongekende belofte maar ook van groot potentieel gevaar met sociale ongelijkheid, toenemende robotisering en klimaatcrisis. Hieraan verbindt BAK drie aandachtsgebieden: ‘Prospection’, ‘Anticiperend leren’ en ‘Generatie Greta’. De raad vindt de beschrijving summier en krijgt geen beeld hoe de onderwerpen worden uitgewerkt binnen het postacademische traject.

De deelnemers aan het postacademische talentontwikkelingsprogramma ontwikkelen zich binnen hun eigen praktijk en vakmanschap én dragen bij aan een gezamenlijke praktijk. BAK noemt als spil van haar praktijk ‘Events of Knowledge’, meerdaagse *assemblies* waarin discussies, presentaties, performances en publicaties aan bod komen. Het zijn publieke bijeenkomsten en tevens openbare repetities van het onderzoek van de *fellows*. De ontwikkeling van de eigen praktijk is gebaseerd op de *fellows’ intensives*, een vorm van peer-to-peerleren die eens in de zes weken plaatsvindt met externe onderzoekers en de BAK *Associates*. De raad signaleert het gevaar dat de kerntaak talentontwikkeling onder druk komt te staan door de aanzienlijke bijdrage die de *fellows* leveren aan de programmering van BAK. BAK hecht groot belang aan een gezamenlijke

praktijk met vastgestelde onderzoeksthema's en kennisdeling met publiek. Dit trekt een wissel op de vrijheid om artistiek beeldend werk te maken of onderzoek te doen in de studio. De raad spoort BAK aan om meer aandacht te schenken aan individuele talentontwikkeling en individueel beeldend onderzoek.

Vernieuwing

BAK blijft de grenzen opzoeken van de werking van kunst en betreft veel verschillende groepen en sociale klassen bij haar totale programmering. Door de radicaliteit van haar benadering met cocreatie en coproductie met publiek, speelt BAK in de ogen van de raad een voorhoederol in Nederland.

Naast de presentatie- en postacademische variant onderscheidt BAK een derde pijler binnen haar organisatie, de zogenaamde *civic praxis*, samenwerking met publiek. Hier wordt geëxperimenteerd met nieuwe pedagogische werkvormen, zoals het (gemeenschappelijke) peer-to-peerleren. Hiermee wil BAK overeenkomstig haar missie samenhang bevorderen tussen kunst, wetenschap en maatschappelijke actie. Binnen Nederland neemt BAK met dit hybride model een unieke positie in. BAK legt echter onvoldoende uit hoe die experimenten vorm krijgen binnen de programmering en de door haar gewenste nauwe samenwerking met publiek. Onder de noemer *instituting otherwise* streeft BAK naar verregaande institutionele vernieuwing om zowel inhoudelijk als op het niveau van de bedrijfsvoering recht te doen aan haar artistieke praktijk.

Met het vertrekpunt 'Revolutie 4.0' positioneert BAK zich opnieuw op een uitgesproken manier. BAK verbindt hiermee onder andere 'Generatie Greta' waarmee BAK jongeren tussen 14 en 20 jaar wil betrekken binnen het nieuw op te zetten BAK *Young Fellows* programma. De raad vindt het streven van BAK om ruimte te bieden aan de dialoog tussen generaties vernieuwend, maar heeft vragen over de aanpak. Het is verstandig dat BAK extra capaciteit voor coördinatie beschikbaar stelt omdat peer-to-peereducatie nu eenmaal veel begeleiding vraagt. Tot slot merkt de raad op dat de naam 'Generatie Greta' de aantrekkelijkheid van het project kan doen verminderen, omdat er mondiaal gezien veel meer jongeren zijn dan de (cultuur)generatie van Greta die zich sterk maken voor klimaatgerelateerde thematiek.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Om aan *fair pay* te voldoen heeft BAK in haar begroting een post van 30.000 euro opgenomen. Ook verdubbelt de komende periode het aantal vaste medewerkers terwijl de inzet van tijdelijk personeel krimpt. Voor de postacademische variant wordt de inzet van personeel verhoogd en zijn er krap 3 fte beschikbaar voor coördinatie van productie en curatorschap. De raad vindt dat BAK op een zeer integere manier invulling geeft aan de Fair

Practice Code en goed aansluit bij de uitgangspunten van het cultuurbeleid. (Zie ‘Toepassing Fair Practice Code’).

Opvallend in de bedrijfsvoering is dat BAK zich heeft ontwikkeld in de richting van een *self-learning system* met allerlei vormen van uitwisseling met de netwerken van BAK, soms via Skype.

Structurele samenwerking met de Hogeschool van de Kunsten (HKU) biedt de *fellows* faciliteiten, zoals gebruik van werkplaatsen en studio’s. *Fellows* verbinden zich aan *tutoring* en uitwisseling met studenten.

In 2018 was de financiële positie van BAK gezond met een eigen inkomstenpercentage van 19 procent en 49 procent afhankelijkheid van subsidie van het ministerie van OCW. Ook de komende periode behoudt BAK haar financiële stabiliteit. Financieringsrisico’s en tegenvallende resultaten worden opgevangen door spreiding van activiteiten en een bredere financieringsmix.

Bij verhuur van het gebouw past BAK het solidariteitsprincipe toe.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Fellow Jeremy Deller onderzocht met het catwalkproject ‘What is the City but the People?’ de werking van kunst ook buiten de muren van de instelling. De raad vindt dat BAK met verschillende projecten haar visie op gemeenschappelijk leren uitvoerig heeft onderzocht en verankerd in de organisatie.

Met het project ‘Generatie Greta’ en BAK *Young Fellows* verstevigt BAK haar relatie met de generatie van jongeren. In de afgelopen periode heeft BAK hiervoor de basis gelegd met een educatieprogramma voor het voortgezet onderwijs, gesprekken met scholen en het project Europees Jeugdparlement in 2018.

Ook is er samenwerking met het hoger en wetenschappelijk onderwijs. Studenten van de HKU nemen deel aan de *fellows’ intensives* binnen het postacademische programma en organiseren bij BAK hun afstudeertentoonstelling. BAK Summer School, die wordt georganiseerd met de Universiteit Utrecht (UU) kreeg in 2018 en 2019 een vervolg in Bratislava en zal de komende periode in meerdere Europese steden worden georganiseerd.

Met het thema ‘Anticiperend leren’ wil BAK een proces stimuleren van het collectief genereren van (nieuwe) kennis, gebruikmakend van ervaringen in het programma ‘Trainings for the Not-Yet’. Ook aan de programmatische aandachtsgebieden ‘Prospection’ en ‘Generatie Greta’ zijn pedagogische uitgangspunten verbonden. De raad vindt dat BAK de thema’s onvoldoende

heeft uitgewerkt en veel te vaag blijft over de vernieuwende educatievormen. Zo gaat BAK niet in op de keuze voor de leeftijdspanne 14 tot 20 jaar van de BAK *Young Fellows*, evenmin als op de keuze welke jongeren Bak wil bereiken.

De communicatie over programmering en publieksactiviteiten van de instelling is aan de magere kant en wordt ook in de nieuwe aanvraag onvoldoende belicht. BAK geeft alleen aan kwaliteit belangrijker te vinden dan kwantiteit. De raad heeft er begrip voor dat BAK geen aansluiting heeft bij traditionele marketing, maar BAK moet beter formuleren hoe beoogde doelgroepen – hoe klein ze ook zijn – bereikt kunnen worden en haar marketing- en communicatiemiddelen daaraan aanpassen. De ambitie om het bezoekersaantal van 22.500 in 2018 te laten oplopen tot 27.500 in 2021 – 2024 vindt de raad een stap in de goede richting maar voor een studentenstad als Utrecht nog te beperkt.

Geografische spreiding

BAK is in 2017 verhuisd en heeft die verandering aangegrepen om op de nieuwe locatie een ontmoetingsplek te creëren met uitgebreide faciliteiten voor debatten en tentoonstellingen. Vanaf de start van de postacademische variant in 2017 werkt BAK in Utrecht samen met de UU en de HKU op het gebied van onderzoek en educatie. Ook is BAK partner in gezamenlijke subsidieaanvragen bij NWO met UU en maatschappelijke en culturele instellingen. Met het Centraal Museum initieerde zij in 2019 het Hedendaagse Kunstoverleg (HeKO) met instellingen en organisaties op het gebied van hedendaagse kunst in Utrecht en werkte zij mee aan de totstandkoming van het regioprofiel van Utrecht. BAK is hiermee goed ingebed binnen de Utrechtse wereld van kennis- en culturele instituten. Ook landelijk zijn die contacten er. Eveneens in Utrecht is er samenwerking met partners als New Women Connectors, De Voorkamer, de schoonmakers van vakbond FNV, Stichting MOWAD, Welkom in Utrecht en Stranded FM. BAK zou haar zichtbaarheid binnen Utrecht nog kunnen versterken door beter uit te leggen wat de samenwerkingen inhouden en hoe duurzaam ze zijn. Haar bijdrage aan de totstandkoming van het regioprofiel van Utrecht komt hierbij van pas.

Internationale samenwerkingen waren er binnen meerjarige projecten als ‘Propositions for Non-Fascist Living’ (2017 – 2020) en zijn ook in de komende periode voorzien met Haus der Kulturen der Welt, European Forum for Advance Practices en Istanbul Foundation for Culture and Arts met betrekking tot een internationaal fellowsprogramma. Ook neemt BAK deel aan Europees gesubsidieerde samenwerkingsverbanden zoals ‘City Rights United’ in het Europe for Citizens programma. Hiermee versterkt BAK haar rol in internationale samenwerkingen.

Toepassing Fair Practice Code

BAK is een voorvechter van eerlijke beloning en heeft actief bijgedragen aan de ontwikkeling van de 'Richtlijn kunstenaarshonorarium' en de 'Richtlijn functie- en loongebouw voor presentatie-instellingen voor beeldende kunst'. BAK past beide richtlijnen ruimhartig toe en staat borg voor uitstekende secundaire arbeidsvoorwaarden met opleidings- en trainingsmogelijkheden voor personeel, verzekeringen en pensioenregelingen. Ook worden er jaarlijks evaluatiegesprekken gevoerd met alle medewerkers en de directie, en tussen de directie en de raad van toezicht.

BAK reflecteert uitvoerig op de Fair Practice Code en zoekt naar oplossingen voor zwakke punten in de organisatie. Zo heeft BAK doelstellingen ontwikkeld om werkdruk te beteugelen en overuren te compenseren. Ook speelt ze een rol in de sociale dialoog als initiatiefnemer van het landelijk overleg van presentatie-instellingen en postacademische instellingen in de BIS waarin kennis en expertise rondom fair practice worden uitgewisseld. In lijn met haar rol als voorvechter van eerlijke beloning bepleit BAK uitbreiding van de 'Richtlijn kunstenaarshonorarium' die nu uitsluitend geldt voor kunstenaars in tentoonstellingen.

Toepassing Code Cultural Governance

BAK heeft er veel werk van gemaakt om de verschillende aspecten van de Code Cultural Governance beter binnen de organisatie te laten landen. Door regelmatig deel te nemen aan Tuinkamersessies van het Platform Governance in Cultuur houdt zij haar kennis up-to-date. BAK ziet publiek als volwaardig stakeholder en gaat procedures rond artistieke integriteit en belangenverstrengeling schriftelijk vastleggen. De raad vindt dat BAK hiermee een goede invulling geeft aan de code.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

BAK reflecteert uitgebreid op het bevorderen van diversiteit en inclusie dat zij rekent tot het DNA van haar organisatie. Ze heeft doelstellingen geformuleerd voor de komende beleidsperiode zoals het realiseren van betere toegankelijkheid van het gebouw voor mindervaliden en het op regelmatige basis trainen van het team op het gebied van diversiteit en inclusie.

De raad signaleert dat BAK zich in haar publieksprogrammering richt op groepen die zich in een sociaaleconomisch zwakkere positie bevinden. BAK neemt hiermee een verantwoordelijke rol op zich en is met haar benadering voorloper in het culturele veld.

BAK, basis voor actuele kunst

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 523.720**

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting BAK, basis voor actuele kunst (hierna: BAK) is een presentatie-instelling in Utrecht die actief wil bijdragen aan het oplossen van urgente, mondiale vraagstukken rondom migratie, technologie en klimaat. De postacademische variant van BAK richt zich op talentbegeleiding van (inter)nationale kunstenaars en bestaat sinds 2017. Vertrekpunt voor haar activiteiten is de vierde industriële revolutie, 'Revolutie 4.0'.

Opvallende rode draad binnen de programmering van BAK is de aandacht voor kennisontwikkeling en -deling in samenwerking met publiek. Deze derde pijler van BAK, *civic practice*, is de motor voor experimenten met nieuwe pedagogische vormen, zoals het (gemeenschappelijke) peer-to-peerleren. Binnen Nederland neemt BAK met haar hybride model een unieke positie in.

BAK profileert zich als een toonaangevend instituut dat bijdraagt aan een internationale dialoog over kunst en de samenleving. De projecten van BAK zijn discipline-overstijgend met een praktijk op het snijvlak van kunst, wetenschap en cultureel activisme. Ze hebben een brede reikwijdte met aandacht voor niet gecanoniseerde kunstvormen en gemarginaliseerde identiteiten. De instelling opereert in een netwerk van internationale samenwerkingsverbanden en brengt publicaties uit die mede fungeren als onderwijsmateriaal op kunstacademies en universiteiten.

BAK heeft één plan ingediend voor de presentatie- en de postacademische variant.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting BAK, basis voor actuele kunst een subsidiebedrag te verlenen van € 523.720.

BAK is een internationaal toonaangevende presentatie-instelling die zich onderscheidt met een urgente maatschappelijke programmering en door de gecombineerde functie van presentatie- en postacademische instelling. De afgelopen periode heeft zij goed gefunctioneerd. De integrale programmering van BAK wordt gevoed door inbreng van een specialistische achterban en een internationaal netwerk van wetenschappers, filosofen,

schrijvers en journalisten. Dat internationale netwerk heeft vorm gekregen door toonaangevende en grootschalige projecten waarin BAK participeert. Het toekomstige presentatieprogramma, met het overkoepelende thema 'Revolutie 4.0', heeft overtuigingskracht en wordt wederom uitgevoerd in samenwerking met buitenlandse partners.

Kritischer is de raad over het bereik van BAK. Door het activistische en theoretische discours is de presentatie-instelling te weinig toegankelijk voor het door BAK beoogde publiek van sociaaleconomisch zwakkeren en qua culturele achtergrond en gender gemêleerde groepen. BAK hecht een groot belang aan *civic practice*, – de verwevenheid van publiek met de integrale programmering – en heeft een voortrekkersrol op het gebied van experimentele pedagogische werkvormen. Ze blijft in het ingediende plan echter te vaag over de uitwerking van deze methodieken en hoe ze vorm krijgen binnen de publieke programmering. De ambitie van BAK om jaarlijks 27.500 bezoekers te bereiken, is bovendien beperkt en het marketing- en communicatiebeleid is niet genoeg uitgewerkt.

Binnen Utrecht heeft BAK een stevig draagvlak door haar contacten met beeldende kunstinstellingen en het hoger en wetenschappelijk onderwijs.

De begroting van BAK geeft vertrouwen in haar financiële positie. Met de manier waarop BAK invulling geeft aan de codes is BAK voorbeeldstellend voor het culturele veld.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

In de afgelopen periode heeft BAK met projecten als 'Compromiso Politico' en 'Forensic Architecture' overtuigend de meerwaarde laten zien van het werken binnen een hybride model. Door de verbinding die BAK legt tussen onderzoek, talentontwikkeling en publiek debat werden thema's als kunst en sociale strijd en ontwikkeling van nieuwe bewijsvoeringstechnieken op een sterk maatschappelijk betrokken manier gepresenteerd.

Voor de komende periode zijn er drie aandachtsgebieden geformuleerd: 'Prospection', 'Anticiperend Leren' en 'Generatie Greta'. Binnen deze gebieden wil BAK onderzoeken welke rol kunst en BAK als instituut kunnen spelen bij 'Revolutie 4.0', de vierde industriële revolutie, het overkoepelende thema van BAK voor de komende beleidsperiode. BAK motiveert haar keuze met een verwijzing naar slechte vooruitzichten op het gebied van maatschappelijke thema's als sociale ongelijkheid, schulden, klimaatcrisis, massa-uitsterving en de opkomst van populisme en fascisme. Jaarlijks zijn er vier presentatieprogramma's, in samenwerking of met medewerking van kunstenaars en collectieven als *La Colonie* in Parijs, *freethought*, *Not an*

Alternative, Laboratory for Insurrectionary Imagination en Schwabingrad Ballet.

De raad vindt de gekozen onderwerpen overtuigend en in lijn met de ambities van BAK, maar nog summier uitgewerkt. Ook staat de inhoud soms op gespannen voet met de publieksambities van BAK. BAK is nog onvoldoende bekend bij een deel van het door haar gedefinieerde publiek: een maatschappelijk betrokken, cultureel diverse groep met een sociaaleconomisch zwakkere achtergrond. De wat gezwollen taal die BAK gebruikt, staat symbool voor de afstand die in de praktijk soms voelbaar is. Dat roept de vraag op of BAK binnen het discours voldoende ruimte biedt aan diverse stemmen en of de vaak cryptische Engelse titels de gemiddelde Utrechtenaar niet eerder afschrikken dan hem verleiden haar gebouw te betreden. Ook haar onderscheidende rol als hybride instelling, die in het licht van haar benadering boeiend en vruchtbaar is, brengt BAK nog onvoldoende scherp in beeld bij het beoogde publiek. De raad moedigt BAK aan bredere toegankelijkheid te organiseren en binnen haar werkwijze ruimte te bieden aan tegengeluid. Daarmee borgt de instelling haar inspanningen en resultaten voor de toekomst.

De werkwijze van BAK onder de noemer 'Events of Knowledge', met geëngageerde thema's en verschillende werkvormen, wordt mede vormgegeven door BAK *Associates*, een specialistisch netwerk van alumni, wetenschappers, kunstenaars en andere professionals. Voor hen is BAK een laboratorium waar onder hoge concentratie wordt gewerkt. De raad ziet hier de voordelen van in, maar wijst erop dat deze benadering anderzijds geslotenheid en onvrijheid in de hand kan werken.

Vernieuwing

BAK blijft de grenzen opzoeken van de werking van kunst en betreft verschillende groepen en sociale klassen bij haar programmering. Door de radicaliteit van haar benadering speelt zij een voorhoederol in Nederland. Op grond van methoden die zij heeft opgedaan bij 'Trainings for the Not-Yet' zet BAK de komende periode verder in op cocreatie en coproductie met publiek.

Naast de presentatie- en postacademische variant onderscheidt BAK een derde pijler binnen haar organisatie, de zogenaamde *civic praxis*, samenwerking met publiek. Hier wordt geëxperimenteerd met nieuwe pedagogische werkvormen zoals het (gemeenschappelijke) peer-to-peerleren. Hiermee wil BAK overeenkomstig haar missie samenhang bevorderen tussen kunst, wetenschap en maatschappelijke actie. Binnen Nederland neemt BAK met dit hybride model een unieke positie in. BAK legt echter onvoldoende uit hoe die experimenten vorm krijgen binnen de programmering en de door haar gewenste nauwe samenwerking met

publiek. Onder de noemer *instituting otherwise* streeft BAK naar verregaande institutionele vernieuwing om zowel inhoudelijk als op het niveau van de bedrijfsvoering recht te doen aan haar artistieke praktijk.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Om aan *fair pay* te voldoen heeft BAK in haar begroting een post van 30.000 euro opgenomen. Ook verdubbelt de organisatie de komende periode het aantal vaste medewerkers ten opzichte van 2018, waarbij de inzet van tijdelijk personeel krimpt. Het personeelsbestand groeit voor de gehele organisatie met 2 fte. De raad vindt dat BAK op een zeer integere manier invulling geeft aan de Fair Practice Code en goed aansluit bij de uitgangspunten van het cultuurbeleid. (Zie ‘Toepassing Fair Practice Code’).

In 2018 was de financiële positie van BAK gezond met een eigen inkomstenpercentage van 19 procent en 49 procent afhankelijkheid van subsidie van OCW. Ook de komende periode behoudt BAK haar financiële stabiliteit. Financieringsrisico’s en tegenvallende resultaten worden opgevangen door spreiding van activiteiten en een bredere financieringsmix.

BAK richt zich nadrukkelijk op minder vermogende doelgroepen en past haar beleid hier op aan door bezoekers zelf te laten bepalen of en hoe hoog de entreeprijs is die men kan en wil betalen. Hetzelfde principe hanteert zij voor verhuur van het gebouw. De raad vindt de keuze voor het solidariteitsprincipe in overeenstemming met de missie en visie van BAK.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De praktijk van BAK bestaat uit collectief en publiek leren. Met het hoger onderwijs in binnen- en buitenland heeft BAK traditioneel nauwe banden. Deze zijn versterkt door de postacademische variant van de instelling.

BAK heeft de focus voor educatie de afgelopen periode ook bij jongeren gelegd door programmeringen voor het voortgezet onderwijs aan te bieden. Met ‘Generatie Greta’ wil BAK jongeren tussen 14 en 20 jaar betrekken binnen het nieuw op te zetten BAK *Young Fellows* programma.

Het handelsmerk van BAK is het werken met publiek op basis van gelijkwaardigheid. BAK reflecteert daar in de aanvraag uitvoerig op. Tijdens ‘Events of Knowledge’, publieke kennis-evenementen, komen alle aspecten van BAK naar voren, van onderzoek, talentontwikkeling, gemeenschappelijk leren tot presenteren. Ook andere instellingen geven het publiek inmiddels een gelijkwaardiger rol, door middel van co-cureren en gedeeld eigenaarschap, maar BAK is voorloper met projecten als ‘Trainings for the Not-Yet’, een serie trainingen in maatschappelijk engagement, gezamenlijkheid en zelfredzaamheid. Ook wil zij haar relatie met de

samenleving intensiveren en inzetten op *civic ownership*, een vorm van gedeeld eigenaarschap.

Het thema ‘Anticiperend Leren’ – collectief genereren van kennis die nog niet bestaat – sluit goed aan bij de ervaringen en werkwijze van BAK en is passend in relatie tot de onderwerpen waartoe zij zich verhoudt, zoals technologie, migratie en klimaat. Ook aan de programmatische aandachtsgebieden ‘Prospection’ en ‘Generatie Greta’ zijn pedagogische uitgangspunten verbonden. BAK wil de programma’s ontwikkelen in dialoog met kunstenaars. Ze blijft echter veel te vaag over de vernieuwende educatievormen die worden toegepast.

Het is belangrijk dat BAK de banden met publiek wil verduurzamen. Maar BAK voert geen publieksonderzoek uit omdat zij veiligheid wil bieden aan bezoekers zonder vast adres en ook is de publieksinformatie op de website onvoldoende. Zij geeft daarbij aan kwaliteit belangrijker te vinden dan kwantiteit. De raad heeft er begrip voor dat BAK geen aansluiting heeft bij traditionele marketing, maar BAK moet beter formuleren hoe beoogde doelgroepen – hoe klein ze ook zijn – bereikt kunnen worden en haar marketing- en communicatiemiddelen daaraan aanpassen. De ambitie om het bezoekersaantal van 22.500 in 2018 te laten oplopen tot 27.500 in 2021 – 2024 is een stap in de goede richting maar voor een studentenstad als Utrecht nog te beperkt.

Geografische spreiding

BAK is in 2017 verhuisd en heeft die verandering aangegrepen om op de nieuwe locatie een ontmoetingsplek te creëren met uitgebreide faciliteiten voor debatten en tentoonstellingen. BAK is dankzij deze mogelijkheden en bijeenkomsten in het kader van de postacademische variant goed ingebed in de Utrechtse wereld van kennisinstututen. ‘What Is the City but the People?’ (2018) was een inventief project in samenwerking met onder andere het Centraal Museum om lokaal publiek te betrekken bij BAK. Het werd uitgevoerd als grootschalige openbare performance, maar is ook vastgelegd op film en omgezet in een kunstinstallatie, een tentoonstelling en een publiek programma.

BAK heeft relaties met een groot aantal culturele organisaties, zoals het festival Le Guess Who? en partners als New Women Connectors, De Voorkamer, de schoonmakers van vakbond FNV, Stichting MOWAD, Welkom in Utrecht en Stranded FM. BAK zou haar zichtbaarheid binnen Utrecht nog kunnen versterken door beter uit te leggen wat de samenwerkingen inhouden en hoe duurzaam ze zijn. Haar bijdrage aan de totstandkoming van het regioprofiel van Utrecht komt hierbij van pas.

Internationale samenwerkingen waren er binnen meerjarige projecten als 'Propositions for Non-Fascist Living' (2017 – 2020) en zijn ook in de komende periode voorzien met Haus der Kulturen der Welt, European Forum for Advance Practices en Istanbul Foundation for Culture and Arts met betrekking tot een internationaal fellowsprogramma. Ook neemt BAK deel aan Europees gesubsidieerde samenwerkingsverbanden zoals 'City Rights United' in het Europe for Citizens programma. Hiermee versterkt BAK haar rol in internationale samenwerkingen.

Toepassing Fair Practice Code

BAK is een voorvechter van eerlijke beloning en heeft actief bijgedragen aan de ontwikkeling van de 'Richtlijn kunstenaarshonorarium' en de 'Richtlijn functie- en loonbouw voor presentatie-instellingen voor beeldende kunst'. BAK past beide richtlijnen ruimhartig toe en staat borg voor uitstekende secundaire arbeidsvoorwaarden met opleidings- en trainingsmogelijkheden voor personeel, verzekeringen en pensioenregelingen. Ook worden er jaarlijks evaluatiegesprekken gevoerd met alle medewerkers en de directie en tussen de directie en de raad van toezicht.

BAK reflecteert uitvoerig op de Fair Practice Code en zoekt naar oplossingen voor zwakke punten in de organisatie. Zo heeft BAK doelstellingen ontwikkeld om werkdruk te beteugelen en overuren te compenseren. Ook speelt ze een rol in de sociale dialoog als initiatiefnemer van het landelijk overleg van presentatie-instellingen en postacademische instellingen in de BIS waarin kennis en expertise rondom fair practice worden uitgewisseld. In lijn met haar rol als voorvechter van eerlijke beloning bepleit BAK uitbreiding van de 'Richtlijn kunstenaarshonorarium' die nu uitsluitend geldt voor kunstenaars in tentoonstellingen.

Toepassing Code Cultural Governance

BAK heeft er veel werk van gemaakt om de verschillende aspecten van de Code Cultural Governance binnen de organisatie te laten landen. Door regelmatig deel te nemen aan Tuinkamersessies van het Platform Governance in Cultuur houdt zij haar kennis up-to-date. BAK ziet publiek als volwaardig stakeholder en gaat procedures rond artistieke integriteit en belangenverstrengeling schriftelijk vastleggen. Hiermee geeft BAK een goede invulling aan de code.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

BAK reflecteert uitgebreid op het bevorderen van diversiteit en inclusie dat zij rekent tot het DNA van haar organisatie. Ze heeft doelstellingen geformuleerd voor de komende beleidsperiode zoals het realiseren van betere toegankelijkheid van het gebouw voor mindervaliden en het op regelmatige basis trainen van het team op het gebied van diversiteit en inclusie.

De raad signaleert dat BAK zich in haar publieksprogrammering richt op groepen die zich in een sociaaleconomisch zwakkere positie bevinden. BAK neemt hiermee een verantwoordelijke rol op zich en is met haar benadering voorloper in het culturele veld.

BioArt Laboratories

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 439.697**

Gevraagd subsidiebedrag: € 440.000

Over de instelling

Stichting BioArt Laboratories (hierna: BioArt) is gevestigd in Eindhoven en houdt zich bezig met biokunst, een relatief nieuw genre op het snijvlak van kunst en biotechnologie. De instelling stimuleert en faciliteert een nieuwe generatie kunstenaars en ontwerpers om met de biokunsten op grensoverschrijdende, kritische, ontwerpende en onderzoekende wijze, maatschappelijke vraagstukken aan te gaan. Sinds 2018 werkt zij vanuit de 'BioArt Village' in Eindhoven, een eigen locatie met faciliteiten zoals een *wetlab*, (bio)chemisch lab en *rapid prototyping* werkplaatsen. Het omliggende bosgebied biedt mogelijkheden voor expositie en voor ruimte-intensieve experimenten. Natuur wordt er niet naar het laboratorium gebracht, maar de maker en het lab naar de natuur.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting BioArt Laboratories een subsidie toe te kennen van € 439.697, mits zij:

- een toelichting indient waaruit blijkt dat de continuïteit met betrekking tot huisvesting voldoende gegarandeerd kan worden.

De raad is zeer positief over BioArt en haar plannen. Bij BioArt gaan onderzoek, talentontwikkeling en genreontwikkeling hand in hand. Zij biedt makers in verschillende formats volop ruimte om zich in de biokunst te ontwikkelen. Ook draagt ze bij aan onderwijsvernieuwing door docenten-opleiding te scholen.

Punt van aandacht is dat de instelling een wat academische insteek heeft. Mede vanwege het innovatieve karakter van het genre heeft ze nog geen grote bekendheid of aansluiting bij het culturele veld of bij het bredere publiek. Daar gaat ze de komende tijd aan werken. De raad is ervan overtuigd dat ze daarin zal slagen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

BioArt overtuigt als een ontwikkelinstelling *pur sang*: onderzoek, talentontwikkeling en genreontwikkeling gaan er vanzelfsprekend hand in

hand. De instelling is vraaggericht tot stand gekomen, in antwoord op de behoefte van kunstvakstudenten om niet alleen conceptueel te leren over nieuwe materialen en technieken, maar er ook daadwerkelijk mee te werken. En dat is precies wat bij BioArt gebeurt: jonge kunstenaars en ontwerpers krijgen er volop ruimte om ‘vlieguren’ te maken en te experimenteren met het genre.

Daartoe hanteert de instelling verschillende formats. In de ‘Talent Pressure Cooker’ worden jaarlijks zestien opkomende kunstenaars begeleid in de ontwikkeling van hun kunstenaarschap. Het traject rondom de internationaal gerenommeerde *Bio Art and Design (BAD) awards* is een competitie waarin veelbelovende kunstenaars projectvoorstellen doen op het snijvlak van de creatieve sector en de *life sciences*. Zij worden daartoe individueel gekoppeld aan de top van de onderzoekscentra in Nederland. Verder biedt de instelling *artist-in-residence* plekken aan waarbij opkomende makers een aantal maanden in de BioArt Village wonen en werken.

De deelnemende makers kunnen bij BioArt gebruikmaken van hoogwaardige, specialistische faciliteiten, variërend van een *wetlab* en een (bio)chemisch lab tot werkplaatsen waar makers tot *rapid prototyping* kunnen overgaan. Oude ambachten en productietechnieken kunnen worden gecombineerd met nieuwe materialen en technieken. Verder beschikt de instelling over atelier-, expositie- en evenementenruimtes, waar bezoekers deelgenoot worden gemaakt van het ontwikkelproces: een kijkje in de keuken van de biokunsten.

De jonge makers worden begeleid door een deskundig kernteam, volgens een methode waarvan de effectiviteit is bewezen: oud-deelnemers hebben hun weg gevonden naar vooraanstaande internationale platformen en geven aan dat hun ontwikkeltraject daarbij cruciaal is geweest. BioArt verhoudt zich nadrukkelijk tot een internationaal werkveld en dat komt de uit- en doorstroom van de deelnemende makers ten goede.

De instelling formuleert voor de periode 2021 – 2024 een sterke inhoudelijke onderzoekslijn rondom de ecologie van menselijke habitats. Centraal komt te staan de rol van biokunst in de transitie naar het *Symbioceen*: het tijdperk na het Antropoceen, waarin de mens niet langer het middelpunt is, maar in symbiose leeft met natuur, cultuur en technologie. De raad vindt dit een inspirerend uitgangspunt voor toekomstig onderzoek.

De raad heeft ten slotte waardering voor de wezenlijke bijdrage die BioArt kan leveren bij actuele maatschappelijke vraagstukken. Projecten zijn vaak spraakmakend en toonaangevend. De aanvraag bevat voorbeelden van exposities en debatten die zichtbaar effect in de maatschappij hebben gehad, uiteenlopend van een significante toename van aanmeldingen als

orgaandonor tot een toegenomen bewustzijn over de implicaties en mogelijkheden van kweekvlees.

Vernieuwing

Biokunst is een relatief nieuw genre dat nog volop in ontwikkeling is. Daar draagt BioArt sterk aan bij. Ze is actief op het snijvlak van verschillende domeinen (onder meer: zorg en welzijn, duurzaamheid/klimaattransitie) en houdt zich bezig met actuele vraagstukken en toekomstperspectieven. Ze biedt kunstenaars en ontwerpers gelegenheid om vanuit hun eigen discipline en op onderzoekende wijze een bijdrage te leveren aan deze verschillende domeinen. Tegelijkertijd weet ze daardoor het eigen genre van de deelnemende kunstenaar en ontwerper te verdiepen. Van die werkwijze gaat een grote innovatieve kracht uit, waarvoor de instelling internationaal waardering krijgt.

In de periode 2021 – 2024 breidt BioArt haar activiteiten uit. Nieuw zijn de *artist-in-residence* faciliteiten, waarmee een gefaseerde groei naar zestien plekken in 2024 wordt beoogd. In de ontwikkeltrajecten komt naast de artistieke kant meer aandacht voor de ontwikkeling van het ondernemerschap van de makers. Een andere ontwikkeling is de omschakeling van één grote expositie per jaar, tijdens de Dutch Design Week, naar meerdere exposities per jaar met een langere looptijd. Ook gaat de instelling jaarronde randprogrammering aanbieden en per jaar twee publicaties uitbrengen, die steeds vergezeld zullen gaan van een publieksevenement in de BioArt Village. Zij investeert ten slotte in professionalisering van de eigen marketing. De raad heeft er vertrouwen in dat de zichtbaarheid van de instelling in de culturele sector en van de biokunsten bij het bredere publiek zullen toenemen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

BioArt hecht waarde aan eerlijke beloning en bepaalt de hoogte van het loon op basis van functie, werkervaring en opleidingsniveau. Ze is aan het onderzoeken welke cao het beste bij haar past. Overuren worden uitbetaald. Voor de deelnemende kunstenaars en ontwerpers past BioArt de richtlijn kunstenaarshonoraria toe. Op zaken als loonindexatie, pensioensopbouw en verzekering voor arbeidsongeschiktheid gaat de instelling in de aanvraag niet expliciet in.

BioArt is financieel gezond. De instelling zet in de periode 2021 – 2024 op een realistische manier in op het vergroten van de eigen inkomsten: het dekkingsplan is mooi breed samengesteld. Daarbinnen valt op dat de publieksinkomsten relatief laag zijn. Dit volgt uit de laagdrempeligheid die de instelling nastreeft, waardoor toegangsprijzen-naar-draagkracht worden gehanteerd en een deel van de events kosteloos wordt aangeboden.

De gepresenteerde begroting valt behoorlijk hoger uit dan in de achterliggende periode, maar BioArt licht toe dat toen uitzonderlijk veel baten 'om niet' zijn ontvangen, die niet in de jaarcijfers zijn gekapitaliseerd. De raad heeft daarom het vertrouwen, mede gezien de heldere, uitgebreide risicostrategie, dat de beoogde groei realistisch is.

Ten slotte merkt de raad op dat het verdienmodel van BioArt samenhangt met de eigen locatie in Eindhoven, terwijl de instelling nog in onderhandeling is over de permanente overdracht daarvan. Deze onzekere situatie vindt de raad een aandachtspunt, mede gezien het belang van de locatie voor de ondersteuning van makers en het ontvangen van publiek.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

BioArt draagt bij aan onderwijsvernieuwing door docenten-in-opleiding (Fontys) kennis te laten maken met biokunst en hen educatief aanbod te laten ontwikkelen voor leerlingen in het basis- en middelbaar onderwijs. Dat aanbod wordt vervolgens in de praktijk gebracht met onder meer leerlingen van de International School Eindhoven.

Daarnaast biedt BioArt voor het bredere publiek educatieve activiteiten aan, gekoppeld aan de exposities. Het gaat om workshops, lezingen, rondleidingen en debatten, maar ook om poëtische avonden en filosofische cafés. Deze activiteiten worden voor doelgroepen met verschillende kennisniveaus ontwikkeld, in samenwerking met een breed scala aan educatieve samenwerkingspartners.

Omdat de thema's die BioArt kiest relevant zijn binnen allerlei lagen van de maatschappij, richt de instelling zich op een breed publiek, dat zij bereikt via samenwerking met de Dutch Design Foundation, MU en zeer uiteenlopende mediapartijen (zoals NTR Klokhuis, VICE en RTL Late Night). Punt van aandacht is dat de instelling een nog relatief academisch imago heeft. Daarom vindt de raad het een goede ontwikkeling dat BioArt de komende jaren investeert in marketing. Om ook nieuwe doelgroepen zoals ouderen en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond te bereiken werkt zij samen met verschillende maatschappelijke instellingen. BioArt is actief op het snijvlak van het culturele en andere (maatschappelijke) domeinen en werkt samen met een groot aantal instellingen buiten de culturele sector.

Geografische spreiding

BioArt is gevestigd in Eindhoven en heeft daar structurele samenwerkingsverbanden met onder meer de Dutch Design Foundation en MU. De instelling werkt nauw samen met onder meer de kunstvak- en docentenopleidingen van Fontys in Tilburg en past naadloos in het *biobased* ecosysteem rondom Eindhoven en van cultuurregio BrabantStad. In het regioprofiel wordt BioArt genoemd als een belangrijke ontwikkelplek waar kunst en technologie samenkomen. Zij is sinds 2017 onderdeel van de

Nationale Brabantse Basisinfrastructuur van de Provincie Noord-Brabant en van de PLUS-regeling voor meerjarige programma's van Cultuur Eindhoven.

Landelijk zijn er verbindingen met kunstvak- en docentenopleidingen, kennisinstellingen, bedrijven en overheden, en ook internationaal heeft BioArt diverse connecties, zoals met Verbeke Foundation (België), V&A Museum (Verenigd Koninkrijk) en SymbioticA (Australië).

De raad is positief over de onderscheidende rol die BioArt in het Nederlandse bestel speelt.

Toepassing Fair Practice Code

BioArt reflecteert uitgebreid op de Fair Practice Code, maar gaat niet op alle aspecten in. Voor haar eigen medewerkers hanteert BioArt nog geen cao. Op zaken als loonindexatie, pensioensopbouw en verzekering voor arbeidsongeschiktheid gaat de instelling niet concreet in. Wel beschrijft zij uitgebreid hoe voor de medewerkers een prettige werkomgeving gecreëerd wordt via mogelijkheden tot thuiswerken, variatie in het takenpakket en deelname aan trainingen en masterclasses.

De instelling hanteert voor de deelnemende kunstenaars en ontwerpers de richtlijn kunstenaarshonoraria. De volledige intellectuele eigendomsrechten komen toe aan de makers, en de instelling begeleidt hen bij het realiseren van een verdienmodel.

BioArt streeft ernaar de komende jaren meer met vaste contracten te werken. De instelling formuleert geen concrete stappen om de code nog verder te implementeren. Ook blijkt uit de aanvraag niet dat zij via een (koepel)vereniging deelneemt aan de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is positief over de gestructureerde manier waarop BioArt met de Governance Code Cultuur omgaat. Zij hanteert het raad-van-toezichtmodel en heeft afspraken over het functioneren van dit model deels vastgelegd bij notariële akte, deels in een reglement. Ook zijn er duidelijke procedures afgesproken om belangenverstremming te voorkomen. De kwaliteit van het bestuur wordt regelmatig geëvalueerd. De instelling stelt de komende jaren een meerjarig implementatieplan op dat inzicht geeft in de voortgang van de verdere implementatie van de code.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

BioArt stelt zich ten doel met de deelnemende kunstenaars en ontwerpers een breed spectrum aan achtergronden, invalshoeken en nationaliteiten te beslaan. Dit komt tot uiting in onder meer het scouten van deelnemers en het werven van personeel, in onderwerpen die gekozen worden voor het inhoudelijk programma en in de samenwerking met partners. De instelling spant zich actief in om doelgroepen buiten het 'eigen' vakgebied bij biokunst te betrekken.

De raad vindt het beleid op het gebied van diversiteit en inclusie wel erg abstract geformuleerd. Hij mist een strategie om nog inclusiever te werken, en aandacht voor de verschillende facetten die diversiteit kan omvatten, zoals gender, culturele diversiteit en leeftijd.

Boekmanstichting

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.261.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.261.500

Over de instelling

Boekmanstichting is een onafhankelijk kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid in Nederland. De instelling verzamelt, analyseert en verspreidt kennis en informatie. Daarnaast stimuleert en faciliteert ze het cultuurdebat. Boekmanstichting opereert in de driehoek van het openbaar bestuur, het wetenschapsbedrijf en het culturele veld. Ze biedt diverse producten en diensten, zoals een bibliotheek/kenniscentrum, het tijdschrift *Boekman*, het onderzoek voor en het beheer van de online Cultuurindex Nederland, en leidt de vernieuwing van de Europese online database *The Compendium of Cultural Policies and Trends*. Daarnaast voert Boekmanstichting onafhankelijk onderzoek uit in opdracht om extra inkomsten te verwerven.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.49 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Boekmanstichting een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.261.500.

Boekmanstichting heeft zich in de afgelopen jaren warmgelopen om zijn functie als kenniscentrum nieuwe invulling te geven. De voorgenomen productie van de jaarlijkse Monitor Cultuur vraagt om coördinatie en veel communicatie, met name met de relevante dataleveranciers, maar ook met de doelgroepen, zoals beleidsmakers op nationaal en regionaal niveau, makers en onderzoekers.

Boekmanstichting speelt een rol als aanjager waar het onderzoek naar cultuurbeleid betreft. Boekmanstichting organiseert zelf of biedt gelegenheid tot debat over diverse actuele onderwerpen en ontwikkelingen in de culturele sector. Hiermee voldoet Boekmanstichting aan de subsidievoorwaarden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt dat Boekmanstichting voortvarend te werk gaat en zijn ambities in een voorbeeldstellend plan heeft beschreven. Boekmanstichting kiest een duidelijke koers met een focus op onderzoek, dataverzameling en duiding. Dit doet de organisatie op landelijk, regionaal en internationaal

niveau. De vier toekomstambities van Boekmanstichting omvatten de productie van een gezaghebbende, jaarlijkse cultuurmonitor, het formuleren van een hiermee verknoopte kennisagenda, het stimuleren van debat en reflectie en het beschikbaar stellen van actuele cijfers uit en voor de sector.

Met het oog op de kennisagenda richt Boekmanstichting zich op drie thema's: beroepspraktijk, inclusie en duurzaamheid. Deze thema's zijn relevant. De aanvraag maakt niet duidelijk of de doelgroep bij de keuze van thema's is betrokken. De raad zou dat toejuichen. Boekmanstichting heeft de luiken immers wijd open gezet. Ze oriënteert zich breed en trekt het land in om de dialoog met haar *stakeholders* aan te gaan, onder meer om input te krijgen voor de jaarlijkse cultuurmonitor. Deze monitor zal vanaf 2020 naast de Cultuurindex worden geproduceerd. Ten behoeve van regionale Cultuurindexen is Boekmanstichting nieuwe samenwerkingen aangegaan. Die samenwerking blijkt vruchtbaar. Zo is met de Atlas van Gemeenten het format voor de nationale Cultuurindex doorvertaald naar regionale edities.

De vernieuwde website is een rijke bron van informatie. De raad waardeert het dat Boekmanstichting ook online reflecteert op actuele kwesties en geregeld een update van cijfers in context biedt. Het zou mooi zijn als hier ook de artikelen van het tijdschrift *Boekman* gratis worden aangeboden, idealiter onder een open-access-licentie. De artikelen zitten thans achter een betaalmuur. Boekmanstichting realiseert hiermee eigen inkomsten. De raad vraagt zich af of deze inkomsten opwegen tegen de toegankelijkheid van informatie die de organisatie nastreeft. In de praktijk blijkt dat het online vrijgeven van artikelen allerminst betekent dat het aantal betaalde abonnementen op de gedrukte uitgave opdroogt. De raad kan zich goed voorstellen dat Boekmanstichting voor een bepaalde periode online experimenteert en na bijvoorbeeld een jaar beziet of het online vrijgeven van artikelen de verkoop van abonnementen voor de gedrukte versie heeft kwaad gedaan.

Boekmanstichting combineert wetenschappelijk onderzoek gericht op kunst- en cultuurbeleid met kennisintensieve dienstverlening en positioneert zich daarmee als een publieke kennisorganisatie. Met de vier ambities die Boekmanstichting in de periode 2021 – 2024 wil realiseren, wordt deze positie bevestigd en nestelt Boekmanstichting zich stevig in de Nederlandse kennisinfrastructuur. Dit is een positieve ontwikkeling, ook omdat Boekmanstichting hiermee de culturele sector plaatst in een netwerk van kennisorganisaties, waarmee verschillende domeinen worden verbonden, van sport tot veiligheid.

Het is de raad opgevallen dat de dagelijkse leiding van het *Compendium* en de organisatie van de Johannes Vermeerprijs zonder hier veel woorden aan vuil te maken per 2021 worden beëindigd. De raad begrijpt hieruit dat

Boekmanstichting wil concentreren op de kerntaak en de door haar gestelde doelen wil halen. De raad ziet de afstoting van arbeidsintensieve onderdelen ook als een symptoom van chronische onderbezetting. Het budget van Boekmanstichting is weliswaar verruimd en de instelling beschikt over de kennis en kunde om zijn doelen te realiseren. Maar er zijn wel kanttekeningen bij te plaatsen. De formatie is nog steeds aan de kleine kant voor de opdracht. En voor haar werk is Boekmanstichting afhankelijk van goed onderhouden datastromen die door externe partijen als onder andere het SCP en het CBS worden verzorgd.

In de aanvraag reflecteert Boekmanstichting niet op krapte in haar personeelsbestand en ook niet op de genoemde afhankelijkheid, terwijl de toestroom van data randvoorwaardelijk is voor het behalen van de ambities. Een belangrijke partner, het SCP, is voornemens te stoppen met het verzamelen van data over het publieksbereik van culturele instellingen en mediagebruik. De raad vindt het vanuit het oogpunt van continuïteit en volledigheid belangrijk dat in overleg met het ministerie van OCW deze longitudinale dataverzameling ergens wordt belegd, bijvoorbeeld bij Boekmanstichting.

Vernieuwing

Boekmanstichting is vier jaar geleden begonnen aan een overgangstraject in de richting van een moderne kennisorganisatie die sectorbrede relevantie heeft. De organisatie heeft grote stappen gezet en bereikte een nieuw publiek, ook door in de regio's actief te worden, pakte nieuwe activiteiten aan, zoals de leiding over het Europese *Compendium* en de Monitor Cultuur, en lanceerde een nieuwe, gebruikersvriendelijke website. Het personeelsbestand verjongde licht en er trad een nieuwe directeur aan. Boekmanstichting treedt meer naar buiten en stelt zich op als verbinder.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Boekmanstichting richt haar aandacht op de kerntaak en stoot arbeidsintensieve neventaken af. De instelling zal daarom afhankelijker worden van subsidie en de eigen inkomsten zullen afnemen.

Boekmanstichting kan aanspraken maken op een verhoogd BIS-budget (250.000 euro per jaar) om de ambities te kunnen verwezenlijken.

Boekmanstichting wil groeien van circa 8 naar circa 12,5 fte. Ze betaalt alle werknemers en stagiairs marktconform, maar licht dit verder niet toe.

Boekmanstichting hanteert de stelregel dat medewerkers na een jaar een vast contract aangeboden krijgen. Het onderzoek wordt met 5,1 fte gedaan. Voor redactie, documentatie en communicatie is 4,7 fte beschikbaar. De directie beschikt over 0,7 fte. In de komende jaren wil Boekmanstichting meer werk maken van opleiding en ontwikkeling. Er is sprake van een

sociale dialoog binnen de organisatie. Verder is Boekmanstichting op de hoogte van en betrokken bij het PACCT.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Boekmanstichting heeft geen taak op het gebied van educatie voor scholen. Afgelopen jaar zijn er evenwel diverse lezingen, gastcolleges en introducties door medewerkers van Boekmanstichting verzorgd. Daarnaast ontvangt Boekmanstichting studenten om kennis te maken met de collectie en de online catalogus. Boekmanstichting richt zich op het wetenschappelijke onderwijs, ze organiseert een scriptieprijs en stimuleert dissertaties op het gebied van cultuurbeleid. Ook speelde ze een belangrijke rol bij de totstandkoming van een Engelstalige publicatie over vijftwintig jaar cultuurbeleid in Nederland en het overleg tussen een aantal Nederlandse universiteiten om te komen tot een gezamenlijke Minor Cultuurbeleid.

Geografische spreiding

Boekmanstichting heeft landelijke relevantie. Sinds een aantal jaren produceert de instelling, onder meer in samenwerking met Atlas van Gemeenten, regionale Cultuurindexen. In dat kader trekt Boekmanstichting het land in. Ook heeft Boekmanstichting bijeenkomsten belegd op andere locaties dan zijn eigen in Amsterdam. De raad moedigt Boekmanstichting aan om dit te continueren en verbinding te zoeken met alle culturele regio's.

Toepassing Fair Practice Code

Boekmanstichting besteedt, mede vanwege de inhoud van haar programma, de komende periode veel aandacht aan het professionele leven in de culturele sector. Het thema is een van de drie leidende thema's voor de kennisagenda. Boekmanstichting past de code zelf toe en verwacht in 2024 een aantal aanvullende voorzieningen te treffen voor de werknemers. Verder is Boekmanstichting betrokken bij PACCT.

Toepassing Governance Code Cultuur

Boekmanstichting wordt bestuurd volgens het raad-van-toezichtmodel. De raad van toezicht streeft naar een optimale balans tussen toezichthouden en meedenken, en tussen kritische distantie en inhoudelijke betrokkenheid. Boekmanstichting stelt zich ten doel om in 2024 zowel te voldoen aan de formele verplichtingen tot verticale verantwoording, als ook de systematiek van horizontale verantwoording toe te passen. Daarmee wil Boekmanstichting zijn relevantie en maatschappelijke meerwaarde voor de sector waarmaken. De raad beveelt Boekmanstichting aan om de statuten te zijner tijd aan te passen aan de nieuwe doelstelling. Daarnaast vindt hij de potentiële benoemingstermijn van een lid van de raad van toezicht relatief lang, namelijk drie keer drie jaar.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Boekmanstichting wil de principes van de Code Diversiteit en Inclusie vertalen naar de eigen activiteiten. Inclusie is volgens de aanvraag ook een van de leidende thema's voor de kennisagenda. Boekmanstichting zal de samenstelling van het personeelsbestand, de raad van toezicht, adviesraden en klankbordgroepen inclusiever maken. Wat dit aangaat, is het goed dat Boekmanstichting hierbij de hulp inschakelt van gespecialiseerde adviseurs. Maar Boekmanstichting presenteert geen stappenplan met duidelijke kwantitatieve doelen. Wel vermeldt de aanvraag dat in 2020 alle collega's een training inclusie zullen volgen.

Bonnefanten

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Provinciaal Museum Limburg (hierna: Bonnefanten) is een regionaal museum gevestigd in Maastricht. Bonnefanten beheert hedendaagse kunst en middeleeuwse beeldhouwkunst met een regionaal karakter. De instelling wil het leven van haar publiek verrijken en bezoekers helpen om de wereld beter te begrijpen, door hen via de kunstbeleving en educatie een ander perspectief te bieden op de werkelijkheid. Bonnefanten stelt zich op als signalerend museum, dat steeds opnieuw de kerntaken herijkt in de context van een veranderende maatschappelijke werkelijkheid.

Subsidieadvies

Bonnefanten vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een provinciale collectie van cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg, waar de instelling haar standplaats heeft. De aanvraag voldoet niet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26. In de aanvraag gaat Bonnefanten namelijk niet expliciet in op de activiteiten die een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor door de gemeente Maastricht en de provincie Limburg subsidie verstrekken.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Provinciaal Museum Limburg geen subsidiebedrag te verlenen, tenzij de instelling:

- een toelichting geeft op de aanvullende publieksactiviteiten die zij in de periode 2021 – 2024 wil organiseren met de rijksbijdrage.
- een aangepaste, gespecificeerde begroting indient die in lijn is met het activiteitenplan en zodoende een financiële invulling geeft van de plannen die met de rijkssubsidie moeten worden gerealiseerd.

De raad vindt Bonnefanten een belangrijk museum met een sterk profiel en een onderscheidend tentoonstellingsprogramma. De instelling heeft een (inter)nationale uitstraling en is tegelijkertijd goed verankerd in de regio. In het activiteitenplein licht zij de reguliere programmering voor de komende periode toe. Zij gaat echter niet in op de (educatieve) activiteiten waarvoor zij BIS-subsidie aanvraagt. De raad kan dan ook geen oordeel geven over de inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten die het museum met de rijksbijdrage wil organiseren.

Bonnefanten is transparant over de beloning van werknemers en het museum is financieel gezond. De instelling noemt concrete actiepunten in het kader van de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie in de komende periode, maar niet voor de toepassing van de Governance Code Cultuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Bonnefanten heeft een sterk profiel en een onderscheidend tentoonstellingsprogramma. De collectie hedendaagse kunst heeft internationale allure. Het museum wil het publiek betrekken bij actuele en urgente perspectieven op de kunstgeschiedenis. Het streeft ernaar kunst op een betekenisvolle manier toegankelijk te maken. Dit is een lovenswaardig streven.

De programmering van de instelling is sterk gericht op het werk en de ontwikkeling van kunstenaars. Ook oriënteert zij zich op wat het de ‘verborgen canon’ noemt en profileert zich naar eigen zeggen sterk op het gebied van diversiteit en inclusie. Daarnaast laat zij zich leiden door nieuwe uitdagingen op het terrein van transhistorische experimenten. De instelling onderscheidt zes programmalijnen voor de periode 2021 – 2024: dragende tentoonstellingen, zaalpresentaties, collectieprogramma’s, pop-up presentatie op Pinkpop, (EU)regionale samenwerking en debat en discours.

De instelling gaat in het activiteitenplan niet in op de activiteiten die zij wil organiseren met de BIS-subsidie. Zij beschrijft in het plan slechts summier de reguliere programmering. Daarom kan de raad niet de inhoudelijke kwaliteit beoordelen van de activiteiten die het museum met de rijksbijdrage wil organiseren.

Vernieuwing

Bonnefanten heeft een onderscheidend profiel door zich steeds sterker te manifesteren als kunstenaarsmuseum. De instelling valt op als museum dat expliciet (de ontwikkeling van) kunstenaars de ruimte geeft. Het heeft in het bijzonder een antenne voor kunstenaars die (nog) niet in de meeste andere musea worden getoond. Het heeft bovendien een herkenbaar collectie- en presentatiebeleid dat zich op de ‘verborgen canon’ oriënteert.

Omdat de instelling in het plan alleen de reguliere programmering beschrijft, kan de raad niet de vernieuwende kwaliteit beoordelen van de activiteiten die het museum met de rijksbijdrage wil organiseren.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Bonnefanten is transparant over de beloning van werknemers. Het museum volgt de cao Provincies en zorgt voor een goede werkomgeving met onder andere ARBO-voorschriften. De instelling sluit met vrijwilligers en stagiairs contracten af. Ook volgt zij de richtlijn voor kunstenaarshonoraria. De raad vindt het positief dat het museum alleen werkt met vaste contracten.

De instelling is financieel gezond. De (publieks)inkomsten namen de afgelopen periode sterk toe. De begroting voor de komende jaren lijkt realistisch, maar de aanvraag bevat weinig informatie over financiële risico's en een strategie bij tegenvallende inkomsten.

In aanvulling op de bijdrage van het Rijk heeft de provincie Limburg toegezegd de subsidie van 250.000 euro per jaar te verdubbelen: een substantiële aanvulling op de rijksbijdrage. Uit de (toelichting op) de begroting kan de raad echter niet opmaken aan welke activiteiten Bonnefanten de BIS-subsidie wil besteden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op het gebied van educatie, participatie en publieksbereik heeft Bonnefanten in de ogen van de raad een mooi, breed aanbod. De instelling wil bezoekers de ruimte geven om zelf actief betekenis te geven. Zo organiseert zij in 2020 *Bonnefanten First Fridays*, een project gericht op cocreatie. Elke maand nodigt zij een vereniging, club of stichting uit om een avond naar eigen inzicht in te richten. Positief is de raad over de jongerenafdeling Young Office, waarin jongeren activiteiten ontwikkelen en organiseren voor leeftijdsgenoten, en 'YO On Tour!'.

In 2018 ontving Bonnefanten bijna 105.000 bezoekers. Het museum begroot voor de komende periode een toename van het aantal betalende bezoekers tot 118.000 in 2024. De instelling streeft naar een breed publiek. Doelgroepen die een drempel ervaren of zich niet bewust zijn van hoe kunst hun leven kan verrijken, krijgen extra aandacht. De komende tijd wil de instelling daartoe speciale (multizintuigelijke) rondleidingen aanbieden voor onder andere mensen met een visuele beperking, dove en slechthorende bezoekers, kwetsbare ouderen en hun familieleden. Zij zal op gezette tijden open zijn voor mensen met prikkelgevoeligheid. De raad juicht dit toe.

Uit de aanvraag blijkt niet welke educatieve of participatieve activiteiten het museum met de rijksbijdrage wil ontwikkelen. De raad kan daar dan ook geen oordeel over geven.

Geografische spreiding

Bonnefanten heeft een (inter)nationale uitstraling en is tegelijkertijd goed verankerd in de Stedelijke Cultuurregio Zuid. Jaarlijks organiseert het museum solotentoonstellingen van hedendaagse internationale kunstenaars waarvoor het samenwerkt met musea over de grens. In 2021 start een incidenteel samenwerkingsproject, 'ELEMENTS', onder regie van Bonnefanten, met kunstinstituten in de Cultuurregio Zuid en in de steden Aken, Düren, Eupen, Genk, Hasselt en Luik. In de eigen regio werkt de instelling voor lezingen, symposia en forumdiscussies onder andere samen met de Universiteit van Maastricht, de Jan van Eyck Academie en de kunstfaculteiten van de Hogeschool Zuyd.

Toepassing Fair Practice Code

Bonnefanten zegt de Fair Practice Code 'onbewust' grotendeels na te leven en onderschrijft de vijf kernwaarden (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). Wel wil de instelling de komende jaren actief laten zien wat zij doet aan naleving van de code. De raad vindt dit een goed voornemen. Uit de aanvraag blijkt niet welke rol de instelling vervult in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

In het plan besteedt Bonnefanten voldoende aandacht aan de wijze waarop het museum toepassing geeft aan de Governance Code Cultuur. Wel is de raad benieuwd naar concrete actiepunten voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Bonnefanten streeft naar een inclusieve cultuur achter de schermen van het museum en in het museum zelf. Iedere bezoeker, kunstenaar, samenwerkingspartner en medewerker moet zich welkom, veilig en geaccepteerd voelen. De instelling licht in de aanvraag echter niet toe wat de stand van zaken is met betrekking tot diversiteit en inclusie in publiek, personeel, programma en partners.

Bonnefanten heeft wel beleid geformuleerd voor diversiteit en inclusie en daarvoor een plan van aanpak opgesteld. Belangrijke acties voor de komende periode zijn in dat kader onder andere het benoemen van de betekenis van diversiteit en inclusie voor de organisaties in de missie, visie en doelstellingen, het oprichten van een interne werkgroep Diversiteit & Inclusie, en het verhogen van de aandacht voor diversiteit in de communicatie. De raad is te spreken over deze concrete actiepunten en is benieuwd naar de resultaten van het beleid.

BonteHond

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 700.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting Theater- en Productiehuis Almere (hierna: BonteHond) maakt interdisciplinaire producties voor kinderen en jongeren van vrijwel alle leeftijdsgroepen, vanaf 2 jaar tot en met 16 jaar en ouder. Producties zijn vaak licht absurdistisch, interdisciplinair en bevatten urban-elementen. BonteHond besteedt veel aandacht aan publiekswerk en typeert zichzelf als omgevingsgericht. Een deel van de producties komt tot stand in samenwerking met verschillende doelgroepen en partners en wordt soms op locatie gespeeld.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater- en Productiehuis Almere € 700.000 subsidie toe te kennen.

BonteHond heeft een duidelijke artistieke signatuur: producties zijn vaak licht absurdistisch, interdisciplinair en bevatten urban-elementen. De instelling maakt producties die goed aansluiten bij maatschappelijke thema's, die leven in haar grootstedelijke omgeving. Ook in de nieuwe plannen komt deze worteling in de omgeving overtuigend naar voren. Per 2021 wordt Judith Faas artistiek leider. Faas is al langer bij de instelling betrokken als maker van locatieproducties en verantwoordelijk voor het publiekswerk.

BonteHond heeft een uitgebreid educatieprogramma en is penvoerder van een 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-programma. Haar verleden als productiehuis klinkt door in de plannen; zo draagt de instelling goed bij aan de talentontwikkeling van nieuwe (urban) makers.

De raad is kritisch over de zeer voorzichtige inschatting van de bezoekersaantallen en eigen inkomsten. BonteHond reflecteert goed op de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over de artistieke kwaliteit van BonteHond in de periode 2017 – 2020. BonteHond heeft een herkenbare artistieke signatuur. Producties zijn vaak interdisciplinair; fysiek spel wordt gecombineerd met dans en voor de producties worden nieuwe teksten en vaak ook nieuwe muziek geschreven. Producties bevatten vaak urban elementen en hebben meestal een licht absurdistisch karakter. Hiermee wil de instelling haar publiek stimuleren om niets als vanzelfsprekend aan te nemen.

BonteHond noemt zichzelf omgevingsgericht en brengt dat tot uiting in voorstellingen over complexe maatschappelijke thema's. Een voorbeeld is de 'voetbaltrilogie' over schaamte, discriminatie en vrouwenemancipatie in het voetbal, die de instelling in de periode 2017 – 2020 maakte in coproductie met DOX. In de komende periode staat een productie met plaatselijke taakstrafjongeren ('Prikken') op het programma, en producties over hokjesdenken ('In je Hok'), je beter voordoen dan je bent ('Milli Vanilli') en generatieverschillen ('Nineties vs Twenties').

Per 2021 neemt Judith Faas de artistieke leiding over van René Geerlings. Faas is al enige jaren bij de instelling betrokken als regisseur van met name locatieproducties en als ontwikkelaar van het publiekswerk: een werkwijze waarbij verbinding gemaakt wordt met nieuw publiek door samen te werken met maatschappelijke partners. Kenmerkend voor de werkwijze van Faas is de documentaire aanpak, waarbij thema's centraal staan die leven onder jongeren in Almere en waarnaar veel vooronderzoek wordt gedaan. De raad is enthousiast over de locatieproducties die Faas tot nu toe bij BonteHond regisseerde en is nieuwsgierig naar haar zaal- en tourneeproducties.

BonteHond gaat in de komende periode coproducties maken met DOX, Orkater en Maas. Ook staat er een internationale coproductie op het programma, met jeugdtheaterschool On Stage uit Suriname en het Atta Festival uit Turkije. Uit elk van de drie landen wordt een team van een maker en twee docenten gevormd. Die teams ontwikkelen samen een productie met een educatief programma dat in 2024 door de deelnemende landen gaat toeren met castleden uit de verschillende landen. De keuze voor genoemde samenwerkingspartners is zowel artistiek-inhoudelijk onderbouwd, als ingegeven door het feit dat er in Almere veel kinderen wonen met een Surinaamse of Turkse achtergrond. De raad vindt dat dit project de omgevingsbewuste houding van BonteHond illustreert en is benieuwd naar het resultaat.

Vernieuwing

BonteHond neemt verschillende initiatieven die goed bijdragen aan de vernieuwing binnen de jeugdpodiumkunsten. Haar verleden als productiehuis is nog steeds voelbaar in de plannen en ze is zeer actief op het gebied van talentontwikkeling.

Het talentontwikkelingsprogramma kent twee hoofdstromen: 'JongeHond' en 'De Geheime Club'. 'JongeHond' is een traject waarin de komende subsidieperiode twee jonge makers de kans krijgen een productie te realiseren die door BonteHond wordt verkocht en gepromoot. 'De Geheime Club' biedt specifiek kansen aan urban talent vanuit mbo-opleidingen. De 'clubleden' zijn makers uit verschillende disciplines die door BonteHond aan elkaar worden gekoppeld. Zij maken samen een programma dat op tournee gaat. Faas treedt op als artistiek adviseur. De raad waardeert het dat deelnemers voor 'De Geheime Club' niet alleen op hbo's, maar ook op mbo's worden gescout. Met name deze laatste groep is minder goed vertegenwoordigd in talentontwikkeltrajecten, terwijl juist hier veel urban talent vandaan komt.

In samenwerking met Floriade Expo 2022 maakt BonteHond een klimaatneutrale voorstelling. De raad vindt dit een interessant initiatief dat goed past bij het omgevingsbewuste karakter van de instelling.

BonteHond heeft in samenwerking met Almeerse partners Suburbia, Vis à Vis en Flevolab de 'Almeerse Werkplaats Cultureel Ondernemerschap' opgezet. Dit netwerk onderzoekt nieuwe vormen van bijvoorbeeld bedrijfsvoering en fondsenwerving en begeleidt jonge zakelijk leiders. De raad kijkt uit naar de resultaten van dit netwerk.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De financiële gezondheid van BonteHond is goed. De instelling heeft het bescheiden negatieve resultaat van 2018 vanuit de opgebouwde reserve kunnen opvangen. Het is echter niet duidelijk hoe zij negatieve resultaten in de periode 2021 – 2024 verwacht te voorkomen zonder te bezuinigen op personeel en uitvoeringen. Uit de begroting blijkt namelijk niet dat het eigen vermogen (weer) wordt opgebouwd. De raad ziet dat als een belangrijk aandachtspunt en vindt de risicoanalyse onvoldoende onderbouwd.

De raad vindt dat de instelling de eigen inkomsten voor de komende vier jaar te voorzichtig inschat. BonteHond heeft het aantal geplande producties bewust laag gehouden om de nieuwe artistiek leider te ontlasten. Ook geeft ze aan dat de inkomsten door een aantal zeer succesvolle producties de afgelopen jaren hoger uitvielen dan verwacht. De raad begrijpt dat het arbeidsintensieve publiekswerk en het uitgebreide talentontwikkelingsprogramma relatief kostbaar zijn en niet direct meer

inkomsten genereren. Maar daar staat tegenover dat de instelling inmiddels naamsbekendheid en een goede reputatie heeft opgebouwd. Dit ziet hij nu niet terug in de plannen. Naast de subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap vormen subsidies van de gemeente en provincie een relatief groot deel van de totale inkomsten.

BonteHond omschrijft zichzelf als projectorganisatie met een klein vierkoppig kernteam. De raad vindt deze vaste kern erg klein in verhouding tot de omvang van de organisatie.

BonteHond toont zich op papier een goede werkgever. De cao Toneel en Dans wordt toegepast, ook in de vergoeding van zzp'ers. Met de werknemers worden regelmatig functioneringsgesprekken gevoerd. De raad is kritisch over de tijd-voor-tijdregeling voor overuren: de instelling moet ervoor waken het aantal overuren te veel op te laten lopen. Wat betreft de auteursrechten worden de richtlijnen van de NAPK en de VVL gehanteerd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is enthousiast over de activiteiten van BonteHond op het gebied van educatie en participatie. De instelling werkt veel samen met diverse partners, wat haar positie in de regio versterkt. Ze is penvoerder van het 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-programma 'KIDD+' en deelnemer in Flevolands programma 'De Culturele Haven'. Binnen 'KIDD+' werkt de instelling intensief samen met scholen. Hierdoor bereikt zij een nieuw publiek.

BonteHond heeft de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met publiekswerk. De samenwerking met maatschappelijke partners en scholen dient als basis voor producties, die soms op locatie worden gespeeld. De partners helpen het gezelschap op een goede manier aansluiting te vinden bij de doelgroep. Door het produceren op locatie slaagt BonteHond er bovendien in publiek te bereiken dat de weg naar de theaters minder goed weet te vinden.

Ook in de 'Ateliers' verbindt de instelling zich met het lokale publiek. Deze worden vier keer per jaar gehouden en bieden Almeerse kinderen en hun ouders gelegenheid om samen te werken aan een bescheiden artistiek eindproduct, zoals een dj-optreden voor premièrepubliek.

Geografische spreiding

BonteHond is goed geworteld in Flevoland en de stedelijke cultuurregio. Samen met 2 Turven Hoog, Suburbia en Vis à Vis vormt BonteHond de 'ruggengraat' van het podiumkunstenbestel in Flevoland, zo blijkt uit de reflectie van de stedelijke cultuurregio Flevoland. BonteHond voert een proeftuin 'Cultuureducatie door cocreatie in het vmbo' uit, samen met

Flevolands expertisecentrum FleCk, kenniscentrum Collage Almere en anderen.

Ook buiten de eigen regio is BonteHond goed zichtbaar. Wel is de raad kritisch over het laag ingeschatte aantal speelbeurten voor de periode 2021 – 2024. Hierdoor bestaat het risico dat de landelijke zichtbaarheid van de instelling afneemt.

BonteHond is zeer actief in het buitenland; zo had het gezelschap in 2019 111 internationale speelbeurten. In de komende periode gaat ze een internationale samenwerking aan met partners uit Turkije en Suriname, wat zal resulteren in een gezamenlijke voorstelling die in 2024 door de drie betrokken landen toert.

Toepassing Fair Practice Code

BonteHond reflecteert goed op de Fair Practice Code en past deze voldoende toe. Zo wordt de cao Toneel en Dans niet alleen toegepast op werknemers in loondienst, maar dient deze ook als uitgangspunt voor afspraken met freelancers. Voor hen worden de cao-lonen omgerekend naar een 'bruto-bruto' bedrag waardoor er geen verschil is in betaling volgens de instelling. De raad is echter kritisch op de honorering van bijvoorbeeld kostuum- of decorontwerpers. Met hen wordt vooraf een totaalbedrag afgesproken over het eindproduct. Dit is niet in overeenstemming met de code.

BonteHond wijst medewerkers op opleidingsmogelijkheden en ondersteunt hun aanvragen bij het Sociaal Fonds Podiumkunsten. De werkdruk wordt regelmatig besproken en er is een tijd-voor-tijdregeling. Overige afspraken zijn vastgelegd in het personeelsreglement. De zakelijk leider van BonteHond zit in het bestuur van de NAPK en neemt in deze hoedanigheid deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning in de sector.

Toepassing Governance Code Cultuur

BonteHond reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Het bestuur gaat regelmatig na, of zij nog handelt volgens de principes van de code en maakt hier in het jaarverslag melding van. BonteHond stapt de komende periode over naar een raad-van-toezichtmodel. De raad vindt dat de instelling hiermee een risico neemt: juist nu, met de komst van een nieuwe artistiek leider, is een actieve rol van het bestuur nodig, terwijl een raad van toezicht meer op afstand toezicht houdt. De raad vindt het dan ook verstandig dat bij dit proces een externe begeleider wordt ingeschakeld.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

BonteHond reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling heeft de afgelopen jaren stappen gezet om de code te implementeren.

Het inclusieve beleid komt onder meer tot uiting in de keuze voor breed aansprekende, actuele voorstellingsthema's. Door het publiekswerk en de samenwerking met maatschappelijke partners bereikt de instelling een divers publiek. Ook verwacht zij met de internationale coproductie met Surinaams en Turkse instellingen publiek te bereiken dat zich met deze landen identificeert.

BonteHond hanteert het principe dat de spelers op het toneel even divers moeten zijn als de gemiddelde schoolklas in Almere, en slaagt er goed in dit te realiseren. Het kantoorpersoneel vormt echter nog geen goede afspiegeling van de culturele diversiteit in haar directe omgeving. De instelling is zich hiervan bewust maar geeft aan dat het lastig is er verandering in te brengen, mede doordat de huidige medewerkers een vaste aanstelling hebben. Voor de binnenkort te verwachten vacature is ze voornemens een medewerker met een cultureel diverse achtergrond aan te trekken. De instelling gaat via een ander netwerk op zoek en stelt de vacaturetekst anders op. De raad verwacht dat de instelling hiermee de diversiteit onder de medewerkers in de periode 2021 – 2024 vergroot.

Cappella Amsterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 865.000

Over de instelling

Stichting Cappella Amsterdam, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

Stichting Cappella Amsterdam (hierna: Cappella Amsterdam) is gevestigd in Amsterdam en organiseert concerten en educatieve activiteiten in de eigen standplaats, door het land heen en internationaal. Het koor vertolkt een repertoire dat reikt van de middeleeuwen tot de meest complexe hedendaagse koormuziek en stelt zich ten doel hiermee een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Het koor draagt zorg voor talentontwikkeling, verstrekt compositieopdrachten voor koormuziek en organiseert verdiepende programma's. Cappella Amsterdam staat onder artistieke leiding van chef-dirigent Daniel Reuss. Cappella Amsterdam koos de afgelopen periode een tweede standplaats in de stad Nijmegen, in nauwe samenwerking met De Vereeniging.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Cappella Amsterdam. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Cappella Amsterdam geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van Cappella Amsterdam. Het koor heeft zich met behoud van de grote kwaliteit en de eigen klankkleur ingespannen voor het aantrekken van nieuwe publieksgroepen en nieuwe samenwerkingspartners. Het presenteert vijf duidelijke programmalijnen voor de periode 2021 – 2024, waarin het aandacht besteedt aan onder andere vrouwelijke componisten en interdisciplinaire samenwerkingen. Met 'Kids & Koor' brengt Cappella Amsterdam kinderen in aanraking met koormuziek. Ook begeleidt het koor enkele amateurkoren in Amsterdam en Nijmegen. Op het gebied van talentontwikkeling geeft Cappella Amsterdam ontwikkelkansen aan de jongere generaties dirigenten, solisten en componisten.

Cappella Amsterdam stond er ten tijde van de aanvraag financieel gezond voor. Het koor neemt actief deel aan de sociale dialoog in de muzieksector en heeft samen met andere ensembles die zijn aangesloten bij de NAPK het initiatief genomen een cao-ensembles te ontwikkelen. Het koor erkent dat de honorering op dit moment nog niet op het gewenste niveau is; in 2019 is wel een eerste stap gezet in de verhoging van de beloningen.

Cappella Amsterdam reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. Op het gebied van het bereiken van een cultureel diverse doelgroep heeft het koor nog stappen te maken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van Cappella Amsterdam. De afgelopen periode heeft de instelling zich zeer weerbaar getoond. Na het verliezen van de structurele subsidie van het Fonds Podiumkunsten met ingang van de periode 2017 – 2020 wist het ensemble, gedragen door het culturele veld en met ondersteuning van vele partijen, de kernactiviteiten voort te zetten. De raad stelt vast dat Cappella Amsterdam in die periode de eigen klankkleur en kwaliteit heeft weten te behouden, en zich bovendien heeft ingespannen om nieuwe publieksgroepen te bereiken, nieuwe samenwerkingspartners aan te trekken en duidelijke programmalijnen te ontwikkelen. Dit is geen geringe prestatie in het licht van de onzekerheden waarmee het ensemble geconfronteerd werd en toont de kwaliteit en artistieke gedrevenheid van de organisatie. Het hoge aantal van tachtig concerten in 2018 is indrukwekkend.

Het (artistieke) programma voor de komende jaren kent vijf duidelijke programmalijnen. Er wordt ten eerste een wisselend seizoensthema aangewezen waaromheen herkenbare werken uit de canon worden geprogrammeerd en waarin vooral vrouwelijke componisten worden uitgenodigd opdrachtwerken te schrijven. Met de programmalijn ‘Cappella LAB’ voert het koor interdisciplinaire verkenningen uit met bijvoorbeeld theatergezelschappen, musici, schrijvers, filmmakers en kunstenaars, te beginnen met een project rond muziek uit het Midden-Oosten. Daarnaast initieert Cappella Amsterdam een ‘nieuwe traditie’ door een jaarlijkse uitvoering te gaan geven van de ‘Kanon Pakajanen’ van Arvo Pärt in De Nieuwe Kerk in Amsterdam. In de programmalijn ‘Cappella &’ brengt het koor zijn samenwerkingsverbanden onder met andere orkesten, operagezelschappen en musici, zoals De Nationale Opera, het Amsterdams Andalusisch Orkest, het Residentie Orkest, het Nederlands Kamerorkest, de Internationale Koorbiënnale Haarlem en het Orkest van de Achttiende Eeuw. Ten slotte is er de educatieve programmalijn ‘Kids & Koor’, om

kinderen in verschillende wijken en steden in aanraking te brengen met koormuziek. De raad oordeelt dat de programmalijnen mooi in elkaar grijpen en dat het ensemble een overtuigende balans creëert tussen bekend en minder bekend repertoire, en tussen programmalijnen voor bestaand en nieuw publiek.

Cappella Amsterdam heeft een goede visie op koormuziek en legt een gezonde dosis ambitie aan de dag in het plan. Het ensemble beschrijft zelfbewust de eigen positie en rol in de koorsector. Het programma vertoont een aantrekkelijke variatie, al moet de raad ook vaststellen dat de repertoirekeuze veel bekende composities bevat. De onzekere situatie in de afgelopen jaren is hier mogelijk mede debet aan. De raad begrijpt om die reden ook de keuze voor minder producties bij een gelijkblijvend aantal concerten. Hiermee kan de aandacht onder andere gericht worden op het vergroten van het aantal speelsteden en het zal ten goede kunnen komen van een verdere ontwikkeling van de klank van het koor.

De internationale aanwezigheid van Cappella Amsterdam was de afgelopen periode wat kleiner dan voorheen, naar eigen zeggen als gevolg van de verminderde financiële zekerheid na het wegvallen van de subsidie van het Fonds Podiumkunsten. Het koor kon daarom in de huidige periode niet aan de internationale vraag voldoen. Met een BIS-subsidie is Cappella Amsterdam van plan zijn internationale activiteiten weer uit te breiden. Het koor treedt onder andere op in Wenen, Milaan, Hamburg en Parijs.

Vernieuwing

Cappella Amsterdam geeft vorm aan vernieuwing binnen het ensemble door samenwerkingen aan te gaan met organisaties en kunstenaars uit verschillende disciplines. Binnen de programmalijn 'Cappella LAB' gaat het ensemble interdisciplinaire verkenningen uitvoeren. Het doel is om het genre koormuziek te vernieuwen door samenwerking met partners die inspireren tot een andere visie daarop. In de uitwerking van het artistieke programma voor de komende jaren komt deze interdisciplinaire werkwijze duidelijk naar voren. Cappella Amsterdam zette op dit terrein al boeiende stappen in de periode 2017 – 2020, zoals met de muziektheatervoorstelling 'De Langste Nacht' in samenwerking met Project Wildeman, waarin gregoriaanse gezangen van Hildegard van Bingen werden gecombineerd met technobeats en nieuwe muziektechnologie. Cappella Amsterdam overtuigt in de drijfveer tot vernieuwing en de raad hoopt dat de diverse samenwerkingen ook op langere termijn hun weerslag zullen hebben op de uitstraling van het ensemble.

Op het gebied van talentontwikkeling heeft Cappella Amsterdam oren en ogen open voor de jongere generaties dirigenten, solisten en componisten, die het in zijn programma confronteert met gevestigde namen. De raad

vindt het positief dat het ensemble twee jonge assistent-dirigenten aan zich heeft gebonden.

Het ensemble richt in 2020 een nieuw koor op: 'Ah Cappella!', een divers samengesteld koor van jonge zangers die opgeleid zijn om met kinderen te werken. Hiermee geeft het ensemble niet alleen vorm aan educatie, maar ook aan diversiteit en inclusie en talentontwikkeling. Cappella start in 2021 het project 'Meester en Gezellen' op, waarin vier zangers werken met studenten. Bovendien heeft de dirigent het initiatief genomen om te onderzoeken of er één centrale opleiding koordirectie opgericht kan worden. De raad meent dat de resultaten van dit onderzoek ten gunste kunnen komen aan het gehele genre, met name ook aan de vele (amateur)koren die Nederland rijk is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Cappella Amsterdam neemt actief deel aan de sociale dialoog in de muzieksector en heeft samen met andere ensembles die zijn aangesloten bij de NAPK het initiatief genomen een cao-ensembles te ontwikkelen. Het ensemble geeft aan dat koorleden vanaf de invoering conform deze nieuwe cao worden beloond. Het koor erkent dat de honorering op dit moment nog niet op het gewenste niveau is. In aanloop naar de invoering van de cao heeft Cappella Amsterdam in 2019 de honorering met 7 procent verhoogd en voorziet het ensemble per 2020 in deelbetaling bij ziekte van een koorlid. Vanaf 2021 wordt gestreefd om te honoreren volgens de cao, waarbij eerlijke beloning en kwaliteit zullen prevaleren boven de kwantiteit van de productie. Dit vindt de raad positief.

Daarnaast heeft Cappella Amsterdam de wens uitgesproken om de meerjarige samenwerking met zangers om te zetten in dienstverbanden. Ook werkt het ensemble aan het verhogen van de uitkoop- en garantiesommen, waarvan de opbrengst ingezet zal worden voor betere arbeidsvoorwaarden en vernieuwingsprojecten. Daarmee toont het ensemble zich een goed werkgever.

Cappella Amsterdam stond er ten tijde van de aanvraag financieel gezond voor. De balanspositie is goed en de liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn hoog, wat betekent dat het ensemble eventuele tegenvallende resultaten kan opvangen. In zijn uitgebreide toelichting op de begroting identificeert Cappella Amsterdam de financiële risico's en geeft de organisatie aan hoe zij zal omgaan met onvoorziene tegenvallers.

De financieringsmix is gevarieerd, waarbij het grote verdienvermogen van het ensemble vermeld mag worden. Grote waardering spreekt de raad uit voor het gegeven dat Cappella Amsterdam zich niet alleen artistiek is blijven

ontwikkelen in een onzekere periode, maar er ook in is geslaagd om de bedrijfsvoering op niveau te houden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op het gebied van educatie heeft Cappella Amsterdam de muziektheatervoorstelling ‘Moggûh!’ ontwikkeld. De voorstelling wordt gegeven op scholen in Amsterdam en Nijmegen in samenwerking met Muziekcentrum Aslan. De raad is positief over de samenstelling van het educatieve programma met het recent opgestarte ‘Kids & Koor’, een voorgenomen kinderopera en een project voor het voortgezet onderwijs. De raad vindt het jammer dat de educatieve activiteiten niet nader zijn uitgewerkt.

In de thuisbasis Amsterdam én in de tweede thuishaven Nijmegen gaat Cappella Amsterdam enkele amateurkoren adopteren en begeleiden. Op dit moment worden in Amsterdam al drie koren gecoacht, waaronder een jeugdkoor; daarnaast coacht Cappella Amsterdam twee amateurkoren in Nijmegen. De raad ziet dit als een mooie vorm van publieksparticipatie. De raad had wel graag willen lezen op basis waarvan de koren worden uitgekozen en waaruit de coaching bestaat.

Het ensemble ontwikkelt ook verder enkele activiteiten om het publiek te laten participeren, zoals inleidingen voor publiek (geconcentreerd rond de luisterbegeleiding) en het openstellen van repetities in de Oranjekerk voor omwonenden en andere geïnteresseerden.

Het maatschappelijk draagvlak van Cappella werd duidelijk na het wegvallen van de structurele bijdrage van het Fonds Podiumkunsten. Het ensemble heeft een grote naamsbekendheid en weet via samenwerkingspartners ook andere publieksgroepen te bereiken. De afgelopen periode heeft het hierop ingezet door onder andere enquêtes en focusgroepen te organiseren om het potentiële publiek in beeld te brengen. Voor de komende periode beschrijft het ensemble vier doelgroepen en benoemt het welke programmalijnen ingezet worden om deze groepen te bereiken. De bezoeker met een niet-westerse achtergrond is één van die doelgroepen. De raad waardeert dit, maar stelt vast dat deze doelgroep niet nader wordt beschreven en dat ook niet wordt toegelicht hoe deze doelgroep benaderd zal worden.

Geografische spreiding

Cappella Amsterdam is gevestigd in Amsterdam en het zwaartepunt van de activiteiten ligt in de Randstad. Het ensemble geeft daarnaast zo’n 35 procent van zijn concerten in de rest van Nederland. Het heeft recent als tweede thuisbasis Nijmegen gekozen, waar het in De Vereniging zijn gehele

programma zal brengen, inclusief educatieve activiteiten en het begeleiden van amateurkoren. De raad kijkt met belangstelling naar de resultaten van deze keuze.

Binnen Amsterdam heeft het koor vele samenwerkingsverbanden, zoals eerder in dit advies al benoemd. In het profiel van de Metropoolregio Amsterdam wordt de regio gepositioneerd als de cultuurregio van Nederland met een nationale en internationale functie en een aantrekkingskracht op excellentie en talent uit het hele land en de wereld. Daarnaast richt de MRA zich op de grootstedelijke context. In zijn reflectie op de aanvraag van Cappella Amsterdam geeft de MRA aan dat de instelling een belangrijke landelijke en lokale rol (met internationale verbindingen) speelt binnen dit profiel.

Toepassing Fair Practice Code

Cappella Amsterdam reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code. Het koor heeft aandacht voor goede werkomstandigheden en overtuigt in zijn voornemen tot betere honorering. De raad mist in de toelichting kwantificeerbare doelen op dit gebied.

Toepassing Governance Code Cultuur

Cappella Amsterdam beschrijft in zijn toelichting op de toepassing van de Governance Code Cultuur op hoofdlijnen hoe de code wordt toegepast. Ook uit de openbare bestuurs- en jaarverslagen blijkt de toepassing van de code. Het ensemble laat een grote mate van transparantie zien in de verantwoording over de financiën en de activiteiten. In de toelichting is geen reflectie opgenomen op de periode 2017 – 2020. Gezien de turbulente periode die het ensemble heeft meegemaakt, had de raad deze wel graag gelezen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Cappella Amsterdam geeft een uitgebreide reflectie op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Het koor erkent dat er nog ontwikkeling nodig is en staat daarvoor naar eigen zeggen in de startblokken. De raad stelt vast dat Cappella Amsterdam midden in het proces zit om de code te integreren in de organisatie en de activiteiten. Een van de zichtbare stappen is het benoemen van een nieuw raad-van-toezichtlid dat gespecialiseerd is op het gebied van diversiteit en inclusie.

Cappella Amsterdam beschrijft goed wat het wil ondernemen om diversiteit en inclusie in het programma en onder de partners te verbeteren. De raad is van mening dat het ensemble al goede stappen heeft gezet in de aanpassing van het programma en de samenwerkingsverbanden, maar meent dat nog een stap nodig is op het gebied van communicatie om dit diverse programma onder de aandacht te brengen van een nieuw beoogd publiek.

Cello Biënnale Amsterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 125.000

Over de instelling

Stichting Cello Biënnale Amsterdam, podiumkunsten, festivals, Amsterdam

Stichting Cello Biënnale Amsterdam (hierna: Cello Biënnale) is een tweejaarlijks festival dat zich richt op het presenteren van muziek waarin de cello een belangrijke rol speelt. Het festival presenteert concerten en een nationaal concours in Amsterdam, waar het gevestigd is. Het festival organiseert educatieve activiteiten door het land heen. De Cello Biënnale heeft klassieke muziek als kern, maar presenteert ook andere genres en legt verbindingen met diverse kunst disciplines. De instelling is regelmatig producent en aanjager van nieuwe voorstellingen en composities.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van de Cello Biënnale. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur de Cello Biënnale geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De Cello Biënnale is een festival dat de kwaliteiten van de cello op een creatieve en hoogwaardige manier onder de aandacht brengt, met een breed scala aan activiteiten. Het festival presenteert concerten en multidisciplinaire voorstellingen van hoog niveau en heeft een goede nationale en internationale reputatie. De Cello Biënnale weet het instrument met een eeuwenoude geschiedenis en traditie in een eigentijdse context te plaatsen, door nieuwe composities te laten schrijven, een breed scala aan genres te presenteren, multidisciplinaire projecten te initiëren en een specifieke programmalijn voor eigentijdse voorstellingen aan te bieden. De instelling heeft een uitgebreid palet aan educatieve activiteiten en een groot publieksbereik. De bedrijfsvoering is redelijk gezond en de begroting voor de volgende kunstenplanperiode lijkt realistisch.

De Cello Biënnale schrijft de drie codes toe te passen, maar de raad oordeelt kritisch over de mate van reflectie en toelichting op alle aspecten van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Cello Biënnale is een festival dat de kwaliteiten van de cello op een creatieve, hoogwaardige manier onder de aandacht brengt. De Cello Biënnale heeft zich de afgelopen zeven edities ontwikkeld tot een festival met een bijzonder breed scala aan activiteiten. Waar de focus op één instrument tot een nichefestival zou kunnen leiden, is de Cello Biënnale een veelzijdig evenement, waarin allerlei genres en disciplines aan bod komen. In 2018 bijvoorbeeld gaven de Iraans-Koerdisch kamanche-bespeler Shahriyar Jamshidi en cellist Raphael Weinroth-Browne samen een improvisatieconcert en voor 2022 staat een nieuwe voorstelling met danser en beatboxer Abdelhadi Baaddi op het programma.

De raad kent de Cello Biënnale als een festival met een gedegen programmering en voorstellingen met een hoge mate van vakmanschap en een grote uitvoeringskwaliteit, zowel van internationale topartiesten als van minder bekende artiesten.

De reputatie van het festival is goed, zowel nationaal als internationaal. De Cello Biënnale trekt internationale vakgenoten aan, door de programmering én door de internationale masterclasses. In 2022 is cellist Jean-Guihen Queyras *artist in residence*. Hij zal onder andere een nieuw celloconcert van componist Willem Jeths in première laten gaan met het Rotterdams Philharmonisch Orkest, en een concert geven met de Iraanse Chemirani Brothers. Het festival nodigt naast de gearriveerde wereldtop ook jong talent en *midcareer* musici en componisten uit.

De Cello Biënnale heeft een internationaal partnerschap met de Kronberg Academy in Duitsland en werkt samen met de Koningin Elisabethwedstrijd in Brussel. De winnaar van de Koningin Elisabethwedstrijd voor cello treedt op tijdens het festival. Daarnaast nodigt het festival studenten van diverse internationale conservatoria uit om deel te nemen aan masterclasses en lunchconcerten. De raad constateert dat de instelling internationaal gezien van betekenis is, maar zij moet zich op dit gebied nog verder ontwikkelen als platform van kennis en uitwisseling voor de sector.

Vernieuwing

De Cello Biënnale plaatst een instrument met een eeuwenoude traditie in een eigentijdse context, door binnen de klassieke traditie vernieuwing te stimuleren. Dit gebeurt met opdrachtcomposities, door een breed scala aan genres te presenteren en multidisciplinaire projecten te initiëren, en met een programmalijs voor eigentijdse voorstellingen ('Cellofest'). Tijdens het festival in 2018 werd bijvoorbeeld een elektrische cello op humoristische wijze gekoppeld aan technologie.

Het festival legt creatieve links met poëzie, tekst, theater, dans, video, film en ontwerp via vele multidisciplinaire projecten. Zo komen er in samenwerking met EYE Filmmuseum opdrachten voor nieuwe filmmuziek bij stille films en is dansgezelschap LeineRoebana in 2022 gastcurator rond het thema 'The Cello Moves'. Daarnaast heeft het festival een frisse kijk op randprogrammering, met onder meer de 'Cello Work Out', een 'Kampioenschap Cellobalanceren' en 'Air Cello'.

De raad heeft ook grote waardering voor de activiteiten op het gebied van talentontwikkeling. Zo is het Nationaal Cello Concours meer dan een wedstrijd: de prijswinnaars worden begeleid in hun ontwikkeling, leren over ondernemerschap en het opbouwen van een carrière en doen podiumervaring op. In het traject 'cellist van de toekomst' ontwerpen jonge, talentvolle cellisten een creatief programma voor 'Cellofest', geven jonge makers pop-upconcerten, werken (bijna) afgestudeerde cellisten samen, en wordt een aantal cellisten opgeleid tot begeleider en coach. De instelling heeft een internationale oevreprijs ingesteld voor projecten met educatie of talentontwikkeling als doel: de Anner Bijlsma Award.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De Cello Biënnale streeft naar eerlijke betaling van musici, staf en zzp'ers, en streeft naar duidelijke afspraken over werkzaamheden, honorering en aantal uren. Voor musici hanteert het festival een vaste honoreringstabel, wat leidt tot een grote mate van transparantie. De consequentie is dat bekende artiesten op het festival minder dan hun marktwaarde ontvangen, en jong talent juist een relatief goed honorarium ontvangt. Het festival is niet aangesloten bij een cao, maar volgt voor de medewerkers waar mogelijk de cao Nederlandse Podia.

Onduidelijk is in hoeverre het festival invulling geeft aan secundaire arbeidsvoorwaarden, bijvoorbeeld met betrekking tot pensioenopbouw en arbeidsongeschiktheid. Ook is niet duidelijk of het festival investeert in de ontwikkeling van medewerkers, of er evaluatiegesprekken plaatsvinden en welke plannen er zijn voor verbetering op het gebied van secundaire arbeidsvoorwaarden.

De Cello Biënnale staat er financieel redelijk gezond voor. De begroting voor 2021 – 2024 oogt realistisch. Op grond van de financiële indicatoren blijkt dat er een middelmatig risico is dat de instelling niet aan kortetermijn-betalingsverplichtingen kan voldoen of dat de activiteiten niet kunnen worden voortgezet bij tegenvallende inkomsten.

Opvallend is dat de instelling voor 2024 een flinke daling begroot ten opzichte van 2018 in de totale baten én de totale lasten. De daling in baten is voornamelijk te verklaren vanuit de afgenomen overige subsidies, maar ook

de bijdragen uit private middelen en de overige inkomsten nemen af. De lasten nemen af, maar in de niet-festivaljaren (2021 ten opzichte van 2017) nemen deze juist toe. Deze stijging is onder andere te verklaren door de uitbreiding van het aantal educatieve- en talentontwikkelingsactiviteiten en indexering van salarissen van de festivalstaf. Onduidelijk is echter of deze indexering op het moment van aanvragen al plaatsvindt of pas per 2021.

Het festival heeft de ambitie om de inkomsten uit donaties te doen groeien. De structurele steun van private fondsen is onzeker, omdat die nauwelijks meer meerjarige ondersteuning bieden. Het festival wil dit risico ondervangen door een bescheiden eigen vermogen aan te houden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is bijzonder positief over het educatieve beleid van de Cello Biënnale. Het festival biedt een uitgebreid scala aan educatieve activiteiten onder de noemer 'Hello Cello', waardoor een groot aantal kinderen in aanraking komt met de cello en klassieke muziek. Het festival focust daarbij op kinderen die anders niet snel in aanraking komen met klassieke muziek. De instelling verdeelt 'Hello Cello' onder in zes educatieve projecten: van het maken van een muziektheatervoorstelling op de basisschool met het Cello Octet Amsterdam en Oorkaan en het bezoeken van de 'Classic Express' van het Prinses Christina Concours tot het 'Hello Cello Orkest', waarin 160 kinderen en jongeren uit het hele land samenspelen. Ook organiseert de instelling projecten voor kinderen uit kansarme wijken en kinderen van statushouders, en zijn er kinderconcerten en jeugdvoorstellingen specifiek ontwikkeld voor peuters, kleuters en kinderen.

De raad prijst het grote publieksbereik van de Cello Biënnale, dat niet vanzelfsprekend is voor een festival dat focust op één instrument. Het festival heeft een goede zaalbezetting, trekt door zijn brede programmering een relatief breed publiek, en realiseert een relatief hoog percentage publieksinkomsten. De raad waardeert ook de ambitie van het festival om het aandeel jong publiek te vergroten, met oog voor jong talent in het initiatief 'De cellist van de toekomst' en een 'Hello Cello Dag' voor amateurcellisten.

Geografische spreiding

De Cello Biënnale organiseert zijn voorstellingen, concerten en concours in het Muziekgebouw aan 't IJ en het Bimhuis in Amsterdam. De educatieve activiteiten vinden verspreid over het land plaats. Zo zijn er 'Hello Cello'-dagen en -orkesten in Eindhoven, Zwolle, Den Haag en Amstelveen. Het festival heeft voldoende nationale zichtbaarheid.

De Cello Biënnale is ingebed in de Metropoolregio Amsterdam en wordt meerjarig gefinancierd via het Amsterdams Fonds voor de Kunst binnen het Kunstenplan 2017 – 2020. De Cello Biënnale heeft samenwerkingsverbanden met diverse partners in de Metropoolregio, waaronder het Nederlands Philharmonisch Orkest, EYE Filmmuseum, de Openbare Bibliotheek Amsterdam, het Conservatorium van Amsterdam, het Leerorkest, Oorkaan, Vluchtelingenwerk Nederland en Muziek- en dansschool en Schouwburg Amstelveen. Binnen het profiel van de stedelijke cultuurregio heeft de Cello Biënnale een nationale en internationale functie. De instelling trekt gevestigde musici en talent uit het land en de wereld aan.

Toepassing Fair Practice Code

De raad waardeert de inspanningen van de Cello Biënnale op het gebied van fair practice, maar constateert dat de instelling nog niet voldoende reflecteert op alle aspecten van de code. Zij streeft naar eerlijke betaling van musici en staf en wil de Fair Practice Code toepassen. Via Kunsten '92 en als lid van de werkgroep 'fair practice' van de Verenigde Podiumkunstenfestivals is zij betrokken bij de sociale dialoog over eerlijke beloning. Onduidelijk is echter in hoeverre zij invulling geeft aan secundaire arbeidsvoorwaarden en welke concrete maatregelen zij de komende periode treft op dat terrein.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Cello Biënnale volgt de acht principes van de Governance Code Cultuur. Opvallend is dat de stichting een *one-tier*-bestuursmodel heeft, waarin zowel het uitvoerend bestuur als het toezichthoudend orgaan zijn opgenomen. Volgens de instelling heeft zij deze keuze voorgelegd aan Cultuur+Ondernemen, dat het gekozen model geschikt acht voor de werkwijze van de Cello Biënnale. De raad mist echter een onderbouwing voor een dergelijk bestuursmodel.

De raad constateert dat de instelling in het algemeen voldoende reflecteert op de code, maar op enkele vlakken nog niet laat zien dat zij deze toepast. Zo publiceert zij geen rooster van optredens op de website, en is niet duidelijk of zij een vertrouwenspersoon heeft aangesteld, en of er een driejaarlijkse evaluatie plaatsvindt door een externe deskundige. De instelling noemt ook geen concrete ambities voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad constateert dat de Cello Biënnale goed reflecteert op de Code Diversiteit en Inclusie en de code in voldoende mate toepast. De instelling is zich bewust van de kracht van diversiteit in programmering en publieksbereik, en van de meerwaarde van het toepassen van de code. Zij besteedt in haar educatieve projecten veel aandacht aan cultureel diverse doelgroepen, met speciale aandacht voor kinderen van statushouders,

vluchtelingen en kinderen in achterstandswijken. Ook maakt zij duidelijk de komende periode verbetering te willen doorvoeren, onder andere door programma's in verschillende genres met musici en muziek uit verschillende culturen uit te breiden.

Centraal Museum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Centraal Museum (hierna: Centraal Museum) is een regionaal museum dat gevestigd is in Utrecht. Het Centraal Museum beheert meer dan zestigduizend objecten. De collectie bestaat uit mode, stadsgeschiedenis, design en oude, moderne en hedendaagse kunst. Onderdeel van het Centraal Museum zijn het nijntje museum en het Rietveld Schröderhuis. De instelling wil de blik van bezoekers verruimen met kunst en cultuur en, naar eigen zeggen, een baken zijn voor reflectie en verdieping, en een plek waar de waan van de dag kan worden getoetst.

Subsidieadvies

Het Centraal Museum vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een gemeentelijke collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Utrecht subsidie verstrekt. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht, waar de instelling haar standplaats heeft. Het Centraal Museum voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert het Centraal Museum geen subsidiebedrag te verlenen, tenzij de instelling:

- een aangepast activiteitenplan opstelt met een vernieuwende invulling van de besteding van de rijksbijdrage, gekoppeld aan een concrete visie op publieksverbreding.
- een aangepaste begroting opstelt, in lijn met het nieuwe activiteitenplan.

De raad vindt het Centraal Museum een toonaangevende instelling, met een tentoonstellingsprogramma van hoge kwaliteit. Met de BIS-bijdrage wil zij een keer per jaar een grote tentoonstelling een extra *boost* geven, door die te besteden aan extra internationale bruiklenen, transport, verzekering, marketing en communicatie. De raad betreurt deze keuze van de instelling, omdat zij met deze benadering onvoldoende inzet op het organiseren van publieksactiviteiten die een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Utrecht subsidie verstrekt. De raad acht de instelling zeer wel

in staat om een meer vernieuwende invulling te geven aan de besteding van de rijksbijdrage, met name om een meer divers publiek te bereiken.

Het Centraal Museum is transparant over de gehanteerde vergoedingen en de instelling is financieel gezond. De raad complimenteert haar met de toepassing van de Fair Practice Code, maar mist beoogde resultaten en concrete actiepunten voor een betere toepassing van de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad heeft waardering voor de gestructureerde en heldere aanvraag van het Centraal Museum. De instelling is toonaangevend in het Nederlandse museale landschap. Zij heeft een brede collectie met internationale aantrekkingskracht en programmeert tentoonstellingen en activiteiten van hoge kwaliteit. Het gaat om drie typen tentoonstellingen. Allereerst kleine interventies in de vaste collectie opstellingen die uiting geven aan meerstemmigheid: *small* tentoonstellingen. Daarnaast tentoonstellingen gericht op beperktere publieke belangstelling: *medium* tentoonstellingen. Tot slot drie keer per jaar een *large* tentoonstelling, waarbij doorgaans een van de disciplines die het museum verzamelt voorop staat.

Met de BIS-bijdrage wil de instelling een keer per jaar een *large* tentoonstelling opschalen, zodat de nationale en internationale uitstraling van de instelling groter wordt en zij een breder publiek bereikt. In het activiteitenplan noemt de instelling een aantal *large* tentoonstellingen, die mogelijk kunnen uitgroeien tot *extra large* tentoonstellingen. In 2021 is dat een tentoonstelling met de collectie videokunst van Pamela en Richard Kramlich, in 2022 een tentoonstelling van de Japanse kunstenaar Takashi Murakami, in 2023 van schilders uit de lage landen die in Rome verenigd werden door de schilders sociëteit de Bentvueghels en in 2024 kan een *large* tentoonstelling over Rietveld in een internationale context getransformeerd worden naar *extra large*.

De BIS-bijdrage wil de instelling besteden aan het verkrijgen van extra internationale bruiklenen en de daarmee samenhangende kosten van transport en verzekering, en aan gerichte marketing en communicatie. Zij investeert hiermee echter niet direct in een (vernieuwend) publieksprogramma.

Met de rijksbijdrage breidt het Centraal Museum dus de reguliere programmering uit. De raad betreurt deze keuze van de instelling, omdat zij met deze benadering onvoldoende inzet op het organiseren van publieksactiviteiten die een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor

de gemeente Utrecht subsidie verstrekt. Van het Centraal Museum, met zijn onmiskenbare artistieke kwaliteit, centrale locatie, (inter)nationale aantrekkingskracht en reputatie, mag een origineler en spannender plan voor het bereiken van een breder publiek worden verwacht, om in aanmerking te komen voor een rijksbijdrage.

Vernieuwing

De raad is positief over de vernieuwende projecten die het Centraal Museum in de eigen stad organiseert, zoals deCentraal, waarmee het museum kunstwerken toont buiten de eigen muren, en het avondprogramma Centraal Laat, waarbij veel wordt samengewerkt met lokale partijen en makers. Met de BIS-plannen stelt de instelling zich echter te bescheiden innovatief op: hierbij gaat het slechts om een continuering en uitvergroting van de al bestaande programmering.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Centraal Museum is transparant over de gehanteerde vergoedingen. De instelling volgt de Museum cao. Zij maakt afspraken over de compensatie van overwerk en hanteert de richtlijn voor kunstenaarshonoraria sinds de invoering hiervan. Alle medewerkers beschikken over een functiedocument dat door een onafhankelijk bedrijf wordt voorzien van een waardering.

Het Centraal Museum verkeert in goede financiële gezondheid. Het percentage eigen inkomsten nam tussen 2017 en 2018 toe. De instelling heeft een realistische begroting opgesteld voor de periode 2021 – 2024. Die laat voor 2021 zowel aan de baten- als lastenkant een afname zien ten opzichte van de realisatie in 2017 en 2018. Dit wordt verklaard uit minder inkomsten uit entreeheffing als gevolg van het noodgedwongen sluiten van delen van de gebouwen in verband met verduurzamingswerkzaamheden en onderhoud.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Centraal Museum ontvangt veel jongeren en kinderen in schoolverband. Om schoolgroepen te bereiken werkt de instelling samen met Cultuur en School en Kunst Centraal. Jaarlijks bezoeken 9.600 leerlingen het museum. De instelling biedt onderwijsprogramma's voor voorschoolse educatie, primair onderwijs, vmbo en mbo. Met deCentraal wil zij een opdracht geven aan HKU-studenten om jaarlijks een nieuw beeld te ontwerpen voor een sokkel op het Nicolaaskerkhof in Utrecht. De raad is positief over deze vorm van talentontwikkeling.

Tussen 2017 en 2018 nam het aantal bezoekers aan het museum flink toe: van bijna 309.000 in 2017 tot bijna 389.000 in 2018. Ongeveer de helft van de reguliere bezoekers komt uit Utrecht en omgeving, en ongeveer 45

procent uit de rest van Nederland. 5 procent is afkomstig uit het buitenland. In 2021 verwacht de instelling 270.000 bezoekers, en na de heropening van het nijntje museum en de afronding van de onderhoudswerkzaamheden in 2022 voorziet zij een stijging naar minimaal 350.000 bezoekers. De raad heeft er vertrouwen in dat zij deze ambitie realiseert.

Het museum benoemt de volgende doelgroepen: traditionele museumbezoekers, jongvolwassenen, kinderen en jongeren, en internationale bezoekers. De instelling heeft de ambitie in de komende beleidsperiode het percentage internationale bezoekers te laten toenemen naar 10 procent. Daarnaast wil zij maatschappelijke groepen aan zich binden. Het streven is dat ongeveer 5 procent van het totale bezoekersaantal naar eigen zeggen bestaat uit bewoners met een migratie-achtergrond, bewoners in een slechte economische positie, mensen uit de lhbtqi-gemeenschap, bezoekers op leeftijd en mindervaliden, mensen met visuele beperkingen, en doven en slechthorenden. De instelling beschrijft echter niet concreet op welke manier zij deze doelgroepen wil bereiken en met welke publieksstrategie, en hoe zij het bereik gaat monitoren. Daarnaast vindt de raad dat de instelling – juist in studentenstad Utrecht – grotere ambities mag tonen voor een groter bereik onder jongvolwassenen. Ook ontbreken in het activiteitenplan specifieke plannen met betrekking tot educatie en participatie als het gaat om de BIS-besteding.

Geografische spreiding

Het Centraal Museum is goed verankerd in de stad Utrecht. De instelling verbindt zich actief aan Utrecht en laat zich in de stad zien. Bijvoorbeeld met het programma ‘Utrecht lokaal’, waarmee het museum werken van Utrechtse kunstenaars toont. Een aansprekende tentoonstelling vond de raad ‘Dromen in beton’, over het Utrechtse Kanaleneiland en Hoog Catharijne, die het museum in 2019 toonde. Zij betrok verschillende gemeenschappen in Utrecht bij de tentoonstelling.

Het Centraal Museum is een van de Utrechtse musea die deelnemen in het initiatief Samenwerkende Utrechtse Musea. Ook werkt zij in de stad onder andere samen met onderwijsinstellingen. Regionaal en (inter)nationaal is de instelling een vanzelfsprekende samenwerkingspartner. Met de XL-tentoonstellingen wil zij inzetten op een inhoudelijk gedreven samenwerking met de regio, waarbij zij collega-musea zo veel mogelijk wil laten profiteren van haar landelijke uitstraling en het grote publieksbereik.

Toepassing Fair Practice Code

Het Centraal Museum onderschrijft de Fair Practice Code en geeft aan eerlijke beloning van kunstenaars, medewerkers, vrijwilligers en stagiairs zeer belangrijk te vinden. De raad is positief over de toepassing van de code door de instelling. Zij heeft een actieve ondernemingsraad en een

vrijwilligersplatform, en neemt deel aan de sociale dialoog waar afspraken worden gemaakt over eerlijke beloning. Samenwerkingsverbanden en relaties beoordeelt de instelling op eerlijke bedrijfsvoering en redelijke vergoeding.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Governance Code Cultuur wordt door het Centraal Museum onderschreven. De instelling volgt de acht principes van goed bestuur en goed toezicht. Zij hanteert een raad-van-toezichtmodel. De tweekoppige directie is verantwoordelijk voor het functioneren en de resultaten van de organisatie. De leden van de raad van toezicht zien toe op uitvoering. De raad is benieuwd naar concrete verbeter- en actiepunten op dit gebied voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Ook de Code Diversiteit en Inclusie onderschrijft het Centraal Museum. Het museum is onderdeel van het initiatief 'Musea bekenen kleur', dat tot doel heeft inclusie en diversiteit te verankeren in het DNA van de samenwerkingspartners. De raad juicht dit initiatief toe en is benieuwd naar de concrete projecten van de deelnemende musea. De instelling vindt dat het publiek een afspiegeling moet vormen van de samenleving en ziet grote kansen voor het vergroten van de diversiteit onder bezoekers door de pluriforme aard van de collectie.

Het Centraal Museum onderkent dat de raad van toezicht en de organisatie nog onvoldoende diversiteit in culturele achtergrond laten zien. Het wervings- en selectiebeleid is om die reden aangepast. Dit heeft geresulteerd in de aanstelling van enkele nieuwe medewerkers en vrijwilligers met een cultureel diverse achtergrond. De komende jaren maken verschillende leden van de raad van toezicht plaats voor nieuwe leden. Ook dit biedt kansen om de diversiteit in de raad van toezicht te vergroten. De raad betreurt het dat de instelling geen specifieke doelen stelt op dit vlak.

Cinekid

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gereserveerd subsidiebedrag: **€ 856.188**

Gevraagd subsidiebedrag: € 875.000

Over de instelling

Stichting Cinekid Amsterdam (hierna: Cinekid) presenteert met een jaarlijks festival in Amsterdam filmproducties aan kinderen tussen de 3 en 14 jaar. Cinekid wil alle kinderen in Nederland in aanraking brengen met het rijkste aanbod van filmproducties en zo bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen tot zelfstandige, bewuste en weldenkende wereldburgers. Tijdens het festival worden films, tv-series, masterclasses en workshops aangeboden. Ook kunnen kinderen ervaren en ontdekken via installaties, games en VR- en AR-toepassingen in het MediaLab.

Daarnaast is er met Cinekid for Professionals een platform en netwerk gericht op mediaprofessionals die zich bezighouden met jeugdproducties. Cinekid heeft niet alleen tijdens het festival, maar ook daarbuiten, een rol als aanbieder en deskundige van filmeducatie voor de jeugd.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Cinekid Amsterdam geen subsidie toe te kennen, tenzij de instelling:

- de activiteiten concreet uitwerkt, inclusief heldere, meetbare doelstellingen en een inhoudelijk plan indient op het gebied van publieksbereik voor zowel het festival als de landelijke activiteiten.
- in het plan een uitgebreidere toelichting geeft om de financiële positie van Cinekid te verstevigen.
- met een begroting komt in lijn met het nieuwe activiteitenplan en met geoormerkt budget voor de landelijke activiteiten.

De raad is kritisch over de aanvraag van Cinekid. Die geeft hem onvoldoende vertrouwen in de levensvatbaarheid van Cinekid. Hij is positief over de teruggekeerde focus op de jeugdfilm en het voornemen het MediaLab meer te verbinden met de programmering. Het professionalsplatform met markt en programma maakt Cinekid tot een zinvolle ontmoetingsplek voor de internationale jeugdfilmindustrie. Echter, er is meer nodig om de geleidelijke terugloop van het aantal bezoekers ten goede te keren. Cinekid heeft organisatorische maatregelen genomen en

ambitieuze ideeën om meer (landelijk) publiek te bereiken, maar hoe ze die ideeën denkt te gaan realiseren, is onduidelijk. De raad vindt een breed, landelijk bereik en concrete, realiseerbare plannen daarvoor van groot belang.

Ook over de matige financiële gezondheid van de instelling heeft de raad zorgen. Het aandeel eigen inkomsten is niet hoog. Het aandeel subsidie ten opzichte van de andere BIS-festivals is groot.

Afstemming en samenwerking met de andere festivals in de BIS en op het gebied van jeugdfilm zouden Cinekid meer slagkracht kunnen geven.

Cinekid past de drie codes toe. Wat betreft de Fair Practice Code moet zij echter nog de nodige verbeteringen doorvoeren. Door goede toepassing van de Governance Code Cultuur heeft de nieuwe directeur de gewenste en noodzakelijke ruimte voor een eigen visie en de mogelijkheid om nieuwe plannen te realiseren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Met de focus op jeugd is Cinekid een onderscheidend filmfestival in Nederland. In het bijzonder is de coproductiemarkt voor internationale en nationale professionals relevant; het is een belangrijke ontmoetingsplek voor de totstandkoming van jeugdfilms. In zijn advies voor de beleidsperiode 2017 – 2020 was de raad kritisch over het relatief grote aandeel dat het MediaLab had, in verhouding tot de filmactiviteiten. Cinekid heeft de kritiek ter harte genomen en stelt de jeugdfilm nu weer centraal. De raad is positief over deze heldere focus.

Ook is hij te spreken over het feit dat Cinekid met het MediaLab meer de verbinding zoekt met de film- en televisieprogrammering. De afgelopen periode zijn de installaties van MediaLab voor gebruik buiten Amsterdam mobiel gemaakt, was er verspreiding van het pre-festival onderwijsprogramma naar andere delen in Amsterdam en werd Cinekid on Tour voortgezet in ongeveer 35 steden.

In 2019 daalde het publieksbereik van Cinekid, zowel voor het festival in Amsterdam als voor de activiteiten in het land. Het bezoekersaantal van het festival in Amsterdam, dat de helft van het totale publieksbereik uitmaakt, laat al jaren een dalende lijn zien. Voor de nieuwe periode heeft Cinekid de ambitie om zich duidelijker te richten op het hele land, het hele jaar door. Cinekid merkt in dit kader op dat het niet volledig toekennen van de gevraagde subsidie in de periode 2017 – 2020 een negatief effect heeft gehad op haar prestaties.

Toch is er naar het oordeel van de raad meer nodig om de trend van de dalende bezoekerjfers te keren. Cinekid opereert in een tijd dat kinderen gewend zijn aan animatiefilms van Pixar en aan geavanceerde computergames. Kinderen verleiden om in een theatrale setting te kijken naar kwaliteitsfilms, vergt meer inspanningen dan voorheen. Daar komt bij dat Cinekid weliswaar het enige festival is dat exclusief op de jeugd is gericht, maar niet het enige festival dat zich met jeugd bezighoudt. Zo is er het Taartrovers Film Festival, gericht op kinderen van twee tot negen jaar, en hebben de filmfestivals IDFA, IFFR, en NFF ook (educatieve) programma's voor kinderen.

Cinekid wil op nationaal niveau een begrip voor jeugdfilm worden; zeg jeugdfilm en je zegt Cinekid. De raad meent dat voor die signatuur meer nationaal bereik en meer nationale uitstraling nodig is. Cinekid zou daar de komende jaren de focus op moeten leggen, door voor het festival meer landelijk publiek te trekken en/of meer bereik te creëren voor de activiteiten in het land. Dat moet Cinekids inzet worden. Cinekid ziet het belang van meer landelijke impact ook en streeft ernaar ook door het jaar heen (educatieve) activiteiten aan te bieden met een groter landelijk publieksbereik. Op grond van de plannen is het de raad echter niet duidelijk hoe Cinekid dit wil gaan realiseren.

Vernieuwing

Cinekid verlegt haar strategische focus. Het festival keert terug naar de basis: jeugdfilm. De instelling verstaat onder film 'het veld van kwalitatieve producties van korte tot lange films en van series tot andere vormen van visuele storytelling'. De raad kan zich goed vinden in deze beschrijving.

Cinekid wil ook vernieuwen wat betreft bedrijfsvoering en organisatie. Ze richt zich hierbij vooral op passende beloning van het personeel en verhoging van de eigen inkomsten, onder meer door een manager partnerschappen aan te stellen. Ook wil Cinekid marketing en communicatie meer en gericht inzetten op een groter publieksbereik. Gelet op de huidige financiële positie vindt de raad deze keuzes begrijpelijk.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad vindt Cinekid voldoende transparant over de vergoedingen. Voor de verloning van kunstenaars en makers van het MediaLab werkt ze conform de 'Richtlijn kunstenaarshonoraria' van het Mondriaan Fonds. Voor iedere vaste medewerker is per 1 januari 2020 een volledige reiskostenvergoeding geregeld. Ook hanteert zij kleinere salarisschalen, waardoor sneller kan worden doorgroeid. Cinekid wil onder meer investeren in opleidingen voor vaste medewerkers, verbetering van het salarishuis en het werven van meer divers personeel. Vanaf 2017 zijn de vergoedingen voor zzp'ers en

festivalkrachten jaarlijks naar meer marktconforme tarieven verhoogd en die lijn wordt de komende jaren doorgezet. In 2020 zet Cinekid in op volledige reiskostenvergoeding voor zzp'ers en de verhoging van hun vergoeding (minimaal dagtarief 250 euro). In hoeverre met dit bedrag rekening is gehouden met bijvoorbeeld vakantiegeld en sociale lasten is niet duidelijk.

De financiële gezondheid van Cinekid is matig. In 2018 was het aandeel eigen inkomsten in de totale baten 35 procent. De afhankelijkheid van subsidie van het ministerie van OCW was met 27 procent relatief hoog, vergeleken met de andere filmfestivals in de BIS. Bovendien is er een structureel tekort op de begroting. De strategie van Cinekid bij tegenvallende inkomsten is niet duidelijk. De raad meent dan ook dat de financiële gezondheid in de toekomst verder achteruit zal gaan als er geen maatregelen worden genomen. Hij zou daarom graag zien dat Cinekid samenwerking zoekt met andere partijen in het filmveld, zoals de overige festivals in de BIS en andere filmfestivals voor jeugd.

De kaartverkoop voor het festival in Amsterdam loopt terug. Cinekid heeft de ambitie in 2024 een toename te realiseren van 10.000 betalende bezoekers. Het is de raad echter niet duidelijk hoe zij dit gaat aanpakken. In de aanvraag wordt, opmerkelijk genoeg, juist uitgegaan van lagere bezoekerscijfers in 2021 en volgens de begroting daalt het percentage publieksinkomsten en eigen inkomsten in 2021. Tegelijkertijd stijgt de begroting in die periode en nemen de subsidie-inkomsten toe. Hierdoor neemt de - mede door de leeftijd van de doelgroep in vergelijking met andere BIS-instellingen - relatief hoge subsidie per kaartje nog verder toe.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie en participatie zijn belangrijke activiteiten van Cinekid. De instelling heeft een uitgebreid educatieprogramma, variërend van Masterclasses en MediaLab-workshops voor kinderen, tot leerkrachtentrainingen. Het Video on Demand-platform 'Film in de klas' is voor Cinekid een manier bij uitstek om kinderen te bereiken. De raad is positief over de ondernomen activiteiten, maar mist gespecificeerde bereikcijfers.

Cinekid wil veel nieuwe activiteiten ondernemen om het publieksbereik te vergroten, zoals 'dagjes Cinekid', de inzet van influencers en de vorming van een online community. Ook stelt zij zich ten doel meer inzicht te krijgen in haar bereik en impact voor alle doelgroepen, en wil zij een vernieuwde communicatiestrategie gaan hanteren. Zo wordt gedacht over een mascotte om de merkbekendheid te vergroten en 'het merk Cinekid' een spin in het web van jeugdfilm te maken. De raad mist, behalve gekwantificeerde

doelstellingen met betrekking tot het bereik, een concrete uitwerking van deze plannen.

Geografische spreiding

Cinekid is een festival dat goed is geworteld in Amsterdam. Ze werkt samen met talrijke instellingen, zoals theaters, scholen en andere culturele instanties. Ook zijn leerlingen van diverse roc's vrijwilliger bij het festival. Cinekid on Tour is het landelijke programma voor MediaLab-workshops in theaters in ongeveer dertig steden. Zowel in Amsterdam als in het land realiseert Cinekid in 2019 29.000 bezoeken, in totaal dus 58.000. De raad is benieuwd hoeveel publiek van buiten Amsterdam het festival in Amsterdam bezoekt.

Cinekid vindt landelijke spreidingsactiviteiten belangrijk en wil met Cinekid on Tour scholen en kinderen in de regio en de provincie bereiken. De raad ziet dit met zeer grote interesse tegemoet vanwege het al geduide belang hiervan. Cinekid gaat in gesprek met de cultuurregio's met het doel Cinekid on Tour financieel gezonder in te richten. De raad kijkt uit naar de uitwerking hiervan. In Amsterdam ligt de focus op het vinden van nieuwe initiatieven in de wijken om gedurende het jaar activiteiten mee te ontwikkelen. Dit lijkt de raad een goede manier om meer kinderen te laten kennismaken met de kwalitatieve jeugdfilm.

Toepassing Fair Practice Code

De raad vindt dat Cinekid bij de toepassing van de Fair Practice Code nog een stap kan maken. Voor de komende jaren heeft Cinekid nog een aantal concrete maatregelen voorzien. In 2019 zijn de arbeidsvoorwaarden herzien en Cinekid geeft aan het salarishuis te verbeteren. De raad is benieuwd naar de concrete invulling van deze verbetering. Het is niet duidelijk wat de afspraken zijn met betrekking tot bijvoorbeeld overwerk en ook niet welke rol Cinekid speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Governance Code Cultuur wordt toegepast en nageleefd. Cinekid werkt volgens het raad-van-toezichtmodel. De manager Finance & Operations heeft samen met de directeur de dagelijkse leiding. De raad van toezicht vergadert vier keer per jaar en evalueert jaarlijks eenmaal zonder directeur. Hiervan wordt een verslag beschikbaar gesteld.

Op 1 januari 2020 is een nieuwe directeur aangetreden. Vanwege het zeer plotselinge vertrek van de vorige directeur, met wie de monitorgesprekken zijn gevoerd, heeft de raad zorgen over de stabiliteit van de organisatie. Het lijkt hem daarom belangrijk dat de nieuwe directeur voldoende mogelijkheden heeft om haar rol en verantwoordelijkheid te nemen. De raad kijkt uit naar de plannen van de nieuwe directeur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Cinekid past de Code Diversiteit en Inclusie goed toe. Diversiteit is voor Cinekid op meerdere vlakken belangrijk, zowel in de programmering als in de organisatie en de communicatie. Uit de Scan Culturele Diversiteit 2018 bleek dat Cinekid met een uitkomst van 87,5 procent 'goed tot uitstekend' scoort in de categorie van instellingen met veel aandacht voor diversiteit, hetgeen de raad een mooi resultaat vindt.

Cinekid besteedt in haar programma aandacht aan producties over kinderen van uiteenlopende sociaaleconomische achtergronden. Ook is het programma zowel geografisch, als in onderwerpkeuze divers. Cinekid wil een zo breed mogelijk publiek bereiken, onder meer door het toepassen van prijsdifferentiatie en het samenwerken met maatschappelijke partners, waaronder de IMC Weekendschool. Voor de komende periode wil Cinekid nieuwe doelgroepen bereiken door het aanstellen van jaarlijkse gastprogrammeurs met een 'andere' culturele achtergrond. Daarnaast heeft zij de ambitie de toegankelijkheid voor rolstoelers en voor doof en slechthorend publiek te verbeteren.

De samenstelling van het personeel is volgens Cinekid divers. Bij wisselingen van de vaste functies geeft zij voorrang aan kandidaten met een andere culturele achtergrond. Ook de vrijwilligers hebben een diverse culturele achtergrond. Hierbij wordt samengewerkt met onder meer roc's, pabo's en het bureau New Faces. Cinekid wil onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om (tijdelijke) medewerkers met een beperking aan te trekken.

Club Guy & Roni

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.746.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.746.000

Over de instelling

Stichting Club Guy & Roni, podiumkunsten, dans, Groningen

Stichting Club Guy & Roni (hierna: Club Guy & Roni) is een middelgroot dansgezelschap, gevestigd in Groningen. Met maatschappelijk geëngageerde en explosieve dansvoorstellingen zoekt de instelling aansluiting bij de manier waarop een jong, divers en hedendaags publiek naar de wereld kijkt. Haar danstaal is geïnspireerd door invloeden uit moderne dans, klassiek ballet, urban dans, circus en vechtsport. Club Guy & Roni wil haar publiek een totaalervaring bieden en voorziet haar voorstellingen van een rijk contextprogramma. De instelling treedt geregeld op in het buitenland en coproduceert met grote internationale gezelschappen. De instelling werkt nauw samen met het Noord Nederlands Toneel (NNT). Samen met de muziekensembles Asko|Schönberg en Slagwerk Den Haag participeren beide Groningse gezelschappen in het project NITE (Nationaal Interdisciplinair Theater Ensemble). Hierin zoeken zij naar innovatieve vormen van grotezaalproducties. Ook op het gebied van organisatie, marketing en regionale verbinding werkt de instelling nauw samen met NNT.

Club Guy & Roni en NNT dienen elk een eigen BIS-aanvraag in, de eerste in de categorie Dans en de tweede in de categorie Theater.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.11, lid 2, sub d van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Club Guy & Roni een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.746.000.

De raad oordeelt zeer positief over de artistieke kwaliteit van Club Guy & Roni. De instelling, die organisatorisch is verbonden met het BIS-theatergezelschap Noord Nederlands Toneel (NNT), maakt frisse, energieke, rebelse, eclectische voorstellingen met gebruikmaking van vele disciplines. Zij presenteert dit (ook) op alternatieve podia, zoals festivals, dansclubs en popzalen en bereikt hiermee een heel nieuw, jong publiek voor dans. Ze loopt voorop in het discours over innovatieve kunst. De instelling heeft een flinke slagkracht en werkt samen met hoogwaardige FPK- en BIS-gezelschappen, waaronder NNT, Asko|Schönberg en Slagwerk Den Haag.

Club Guy & Roni staat er financieel gezond voor. De totale baten stijgen de komende periode met ongeveer een miljoen euro. De raad heeft vertrouwen in deze groei vanwege de gezonde financiële positie en de inhoudelijk gemotiveerde groeiambitie.

De instelling reflecteert helder op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt zeer positief over de artistieke kwaliteit van Club Guy & Roni. Het eclectische en provocerende danstheater is van een hoog niveau. In het werk wordt een ervaring opgeroepen die zich niet simpelweg laat omschrijven door termen als ‘dans’, ‘theater’ of ‘muziek’. De instelling heeft de afgelopen jaren zichtbaar geïnvesteerd in haar interdisciplinaire werkwijze, waardoor de verschillende disciplines nog verder met elkaar vervlochten zijn geraakt. Ze laat geregeld nieuwe muziek componeren voor haar grotezaalproducties, die live op de speelvloer wordt uitgevoerd. De zeggingskracht van de voorstellingen is groot. Ze werkt met een vast dansersensemble en freelance dansers, wier vakmanschap van een hoogwaardige kwaliteit is. De solo- en groepsdansen worden technisch sterk uitgevoerd. De raad was met name onder de indruk van de voorstellingen ‘Tetris Mon Amour’, ‘Mechanical Ecstasy’ en ‘LOVE’ (met GöteborgsOperans Danskompani).

Voor de periode 2021 – 2024 presenteert Club Guy & Roni een plan waaruit een tomeloze energie spreekt. De instelling wil de BIS verrijken op het gebied van pluriformiteit en diversiteit en een impuls geven aan de hedendaagse dans in Nederland. De raad waardeert deze ambitie. Hij vindt de instelling een opvallende en dynamische speler in het landelijke dansbestel, die een onderscheidende bijdrage aan het dansveld levert.

Hij herkent in alle activiteiten de kenmerkende rauwe signatuur van het gezelschap, die niet alleen doorwerkt in de producties, maar ook in de publieksbenadering, de huisstijl, het talentontwikkelingsprogramma en in eigentijdse formules als de ‘Rave NITES’ in muziekgebouw De Oosterpoort, een clubnacht waarin dance en dans eens per kwartaal samenkomen.

De instelling presenteert haar dansvoorstellingen de komende vier jaar in de vorm van een serie aansprekende *double-bills* op basis van de thema’s ‘jeugd’, ‘geloof’, ‘geluk’ en ‘woede’. Steeds maakt huischoreografe Roni Haver het openingsstuk en wordt voor het tweede stuk van de avond een (internationale) choreograaf uitgenodigd. De raad vindt dit een sterke opzet.

De oprichting van NITE, waarbinnen Club Guy & Roni coproducties maakt met NNT en de muziekensembles Asko|Schönberg en Slagwerk Den Haag, is interessant en eigentijds.

Vernieuwing

Club Guy & Roni biedt vernieuwing op velerlei manieren. De instelling koos in de periode 2017 – 2020 voor een vernieuwende samenwerkingsvorm door een zakelijke vervlechting met NNT, een BIS-toneelgezelschap, met wie zij eveneens interdisciplinaire coproducties binnen NITE creëert. De raad is positief over de vernieuwing van het dansaanbod die Club Guy & Roni met deze coproducties realiseert. Ook werken de instellingen samen om talenten te ondersteunen bij het maken van een of meerdere producties.

De raad vindt het lovenswaardig dat de instelling talenten de ruimte biedt om een eigen signatuur te ontwikkelen. Zij wil hiermee de verantwoordelijkheid nemen voor de doorstroming van makers naar de grote zaal. De Poetic Disasters Club, waarin een groep dansstagiairs een jaar lang op een onafhankelijke manier eigen werk creëert en daarnaast meedanst in de grote producties, is uniek voor het danslandschap.

Club Guy & Roni leidt dansers op tot interdisciplinaire dansers die moderne dans combineren met invloeden uit klassiek ballet, urban, circus, vechtsport, acteren en zang. De geselecteerde makers voor onderzoekstraject 'RAW' zijn aansprekend: urban dansmakers Mohamed Yusuf Boss en Ser Sebico en modelabel MAISON the FAUX.

Club Guy & Roni kiest verder voor vernieuwende presentatievormen, met activiteiten binnen en buiten het theater. De marketingstrategie, gericht op branding en het bieden van een totaalervaring aan een breed uitgaanspubliek, vindt de raad verfrissend en innovatief voor de culturele sector. Club Guy & Roni wil een merk zijn waarover potentiële publieksgroepen meer willen weten en waar ze bij willen horen. De instelling weet zich hiermee duidelijk te positioneren.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Club Guy & Roni heeft de afgelopen jaren een sterke eigen vermogenspositie opgebouwd en stond er in 2017 en 2018 financieel goed voor. In 2017 hebben Club Guy & Roni en NNT een samenwerkingsconstructie opgezet met instemming van het ministerie van OCW. De raad heeft waardering voor de succesvolle implementatie van deze organisatievorm.

De totale baten stijgen de komende periode met ongeveer een miljoen euro. De instelling wil investeren in de groei van de organisatie om haar artistieke ambities te kunnen realiseren. Zij voorziet een stijging van de huidige 20 fte naar 35 fte, onder andere door een verdubbeling van het danserstableau om

de zichtbaarheid te vergroten. De raad heeft vertrouwen in deze groei vanwege de gezonde financiële positie en de inhoudelijk gemotiveerde ambitie. Wel vindt hij het eigen vermogen relatief laag, ten opzichte van de hogere begrote lasten en baten in de komende periode. Ook valt op dat Club Guy & Roni geen sponsorinkomsten of donaties heeft begroot. De verdeling tussen de eigen inkomsten en inkomsten uit subsidie is daarmee uit verhouding.

De instelling volgt de cao Toneel en Dans voor de beloning van vaste, tijdelijke en freelance medewerkers. De zakelijk directeur van de instelling is bestuurslid van koepelorganisatie NAPK en draagt daarmee actief bij aan de sociale dialoog over eerlijke beloning in de sector. Behalve aandacht voor de ontwikkeling van artistiek talent, biedt ze ook scholingsmogelijkheden aan niet-artistieke medewerkers.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De afgelopen jaren heeft Club Guy & Roni aantoonbaar nieuw publiek voor dans in Nederland getrokken, dat niet per definitie met dans is opgevoed of op dans was gericht, bijvoorbeeld uit het club- en poppodiumcircuit. De publiekssamenstelling gaat van jong tot oud, is zeer gemengd, inclusief en cultureel divers. Met haar vernieuwende marketingstrategie hoopt de instelling het publiek voor lange termijn aan zich te binden. Ook voorziet ze haar voorstellingen op een hedendaagse manier van context met de podcast ‘Inleiding voor Onderweg’ en de nieuwe online serie ‘Hoe kijk je naar hedendaagse dans?’.

Educatie en participatie zijn in goede handen bij Club Guy & Roni. Alle activiteiten sluiten goed aan op het profiel dat de instelling voorstaat. Ze richt zich daarbij voornamelijk op (de belevingswereld van) generatie Z en millennials, wat past bij haar avontuurlijke, energieke en geëngageerde signatuur. Ze benadert leerlingen als toekomstig ambassadeurs die mogelijk nieuw publiek meenemen. De interdisciplinaire werkwijze komt terug in het educatiebeleid, waarin de instelling danseducatie combineert met theater- en muziekeducatie, en in de projecten die ze samen met NNT wil initiëren rond film, mode en literatuur.

Daarnaast organiseert de instelling participatieprojecten gericht op maatschappelijke domeinen. Zo geeft Roni Haver samen met de Poetic Disasters Club wekelijks workshops aan ouderen met Parkinson en dementie. Met het initiatief ‘Bab Ad-daar’ geeft de instelling ruimte aan nieuwe Nederlanders.

Geografische spreiding

Club Guy & Roni heeft als enig professioneel dansgezelschap een duidelijke rol in de stad Groningen en de stedelijke cultuurregio We the North. De gemeente heeft de instelling om die reden aangewezen als stedelijke cultuurpijler en investeert in twee nieuwe studio's. De instelling werkt intensief samen met lokale podia, het Noord Nederlands Orkest en de noordelijke partners in talentontwikkelingsplatform Station Noord. De komende periode vormt ze een makerskwartier met De Noordelingen, Theater de Steeg en Het Houten Huis door de komst van cultuurgebouw de Kunstwerf.

In haar reflectie op de BIS-aanvraag van Club Guy & Roni schrijft de stedelijke cultuurregio We the North dat de instelling met haar sterke (inter)nationale netwerk niet alleen van belang is voor de noordelijke cultuursector, maar voor het gehele Nederlandse veld.

De instelling heeft een grote reikwijdte ontwikkeld. Ze brengt dans niet alleen naar theaters maar ook naar alternatieve danspodia, muziekclubs en festivals. Hiermee trekt zij dans naar een bredere culturele context. Dankzij de samenwerking met de muziekensembles Asko|Schönberg uit Amsterdam en Slagwerk Den Haag verhoudt ze zich tevens tot de Randstad. De raad verwacht dat de instelling de komende periode haar zichtbaarheid in het land verder uitbreidt.

Ook internationaal is er veel vraag naar het werk van Club Guy & Roni. Het internationale beleid bevat naast tournees ook samenwerkingen en coproducties, onder andere met de toneelgezelschappen Münchner Kammerspiele en Schauspiel Hannover. Dit geeft de Nederlandse danssector een nieuwe internationale context.

Toepassing Fair Practice Code

Club Guy & Roni geeft een heldere reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code. De instelling bespreekt echter niet welke verbeterstappen er mogelijk zijn en hoe die de komende periode vorm moeten krijgen. Naleving van de cao Toneel en Dans vormt de basis van haar visie op *fair pay* en de code in bredere zin. Zij zorgt ervoor dat er in coproducties geen onderscheid is tussen de arbeidsomstandigheden van de verschillende betrokkenen.

De instelling draagt actief bij aan de sociale dialoog over eerlijke beloning door haar aansluiting bij koepelorganisatie NAPK, waarvan de zakelijk directeur sinds 2018 bestuurslid is. De bedrijfsvoering en financiën zijn transparant in de zin dat de jaarcijfers en jaarverslagen online worden gepubliceerd. De instelling geeft blijk van visie op duurzaamheid en solidariteit, door veel te investeren in scholing en ontwikkeling van medewerkers, en door aansluiting bij het Sociaal Fonds Podiumkunsten.

Toepassing Governance Code Cultuur

Club Guy & Roni reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De instelling geeft blijk van zorgvuldig bestuur in de wijze waarop zij de samenwerking met NNT heeft vormgegeven. Club Guy & Roni en NNT hebben in 2017 een samenwerkingsconstructie opgezet met instemming van het ministerie van OCW, Fonds Podiumkunsten en de gemeente Groningen. Ze delen de kosten van directie, financiële administratie en secretariaat, volgens een verdeelsleutel gebaseerd op de hoogte van beider structurele subsidies. Ze hebben elk een eigen raad van toezicht, met dezelfde leden. Ook de planning- en controlcyclus is gelijk.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De instelling reflecteert goed op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Ze streeft ernaar een inclusieve organisatie te zijn, waarin alle medewerkers mogen uitdragen wie zij zijn, en achtergrond, overtuigingen en voorkeuren geen rol spelen bij benoemingen of beloningen. De algemeen directeur, artistiek leider en de voorzitter van de raad van toezicht hebben een biculturele achtergrond. De raad vindt diversiteit in de raad van toezicht goed belegd, zowel in expertise als culturele achtergrond. Te prijzen valt met name de vanzelfsprekendheid die doorklinkt in deze diverse samenstelling.

In 2020 volgen medewerkers een *unconscious bias*-training. Ook is de instelling aangesloten bij Theater Inclusief, waarbinnen ze gebruik maakt van HR-training op het gebied van inclusieve werving en selectie. De raad ziet de toepassing van de code ook terug in de diverse samenstelling van het publiek. Om ook inclusief te zijn voor een niet-Nederlandstalig publiek werkt de instelling bij NITE-voorstellingen met Engelstalige boventiteling.

COMPLEX

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.000.000

Over de instelling

Stichting ComplexNL, Future lab design en technologie (hierna: COMPLEX) is een nieuw initiatief dat in de periode tot 2024 een organisatie in opbouw is. COMPLEX beoogt met thematische programma's, in samenwerking met culturele instellingen, kunstenaars en belangstellenden, invulling te geven aan de functie 'Future lab design en technologie'. De oprichters van COMPLEX zijn in Eindhoven gevestigde, culturele instellingen en de gemeente. De oprichters participeren in de realisatie van de programmering.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.40 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting ComplexNL, Future lab design en technologie geen subsidie toe te kennen.

COMPLEX is zeer recent opgericht en heeft nog geen activiteiten ontwikkeld. De raad is er niet van overtuigd dat de instelling, in dit stadium van haar ontwikkeling, de gestelde doelen ten aanzien van onder andere het publieksbereik, het bereik van educatieve programma's en de inkomsten uit sponsoring, zal halen. De programmering leunt op de bijdragen van de oprichters, die tevens vertegenwoordigd zijn in de raad van toezicht. Hierdoor schuurt de bestuurlijke samenstelling met de principes van de Governance Code Cultuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

COMPLEX is een nieuw initiatief dat tot 2025 in opbouw is. Het activiteitenplan is dan ook een belofte, waarvan de realisatie onzeker is. Een aantal van de oprichters is stevig verankerd in Eindhoven. Het gaat om de TU Eindhoven, het Van Abbemuseum, de Design Academy Eindhoven, de Dutch Design Foundation en MU Hybrid Art House.

In het plan van COMPLEX wordt een doordachte en gestructureerde werkwijze beschreven om maatschappelijke vraagstukken vanuit de ontwerpsector te benaderen. De organisatie wil per jaar drie programma's organiseren die passen bij de drie thematische pijlers van het beleid, zijnde: 'Grondstof tot nadenken', 'Mens & machine' en 'Samen-leven'. De programma's binnen deze thema's bieden gelegenheid voor onderzoek,

experiment, debat, reflectie en het samenbrengen van relevante partijen in de ontwerpsector.

COMPLEX hoopt met haar programma's systeemveranderingen te realiseren. Hiermee toont zij naar de mening van de raad een wat naïeve kijk op de complexiteit van de maatschappelijke uitdagingen. COMPLEX zal in de eerstkomende jaren vooral aan de opbouw van de eigen organisatie werken. Pas na 2024 verwacht zij zich op een vaste locatie te vestigen met ruimtes voor makers en ontwerpers. Tot die tijd is zij nomadisch en zullen presentaties op diverse plekken in de stad Eindhoven plaatsvinden. Dit nomadische bestaan is volgens de raad niet bevorderlijk voor de opbouw van de organisatie, de groei van haar naamsbekendheid en de vorming van een eigen signatuur.

De organisatie heeft een vliegende start voor ogen, waarin al in 2021 een groot aantal presentaties, thematische *publiekschallenges*, dialogen en gerealiseerde prototypes op stapel staan. Ook denkt COMPLEX meteen al grote aantallen leerlingen en studenten te bereiken. De ambitie is prijzenswaardig, maar voor een organisatie in opbouw lijkt deze veelheid van activiteiten te ambitieus en de haalbaarheid onrealistisch. In haar risicoanalyse geeft COMPLEX dan ook aan dat een aantal kwantitatieve doelstellingen wellicht onhaalbaar zullen blijken. Daarbij komt dat COMPLEX in de kinderschoenen staat en zich dus niet kan beroepen op eerdere prestaties.

COMPLEX leunt volgens de aanvraag zwaar op de inbreng van de oprichters. Dit zijn gerenommeerde culturele instellingen uit Eindhoven en de gemeente zelf. In de aanvraag ontbreekt echter een gezamenlijk statement van de oprichters. Dit is jammer. Aangezien de oprichters zich volgens de aanvraag als samenwerkende partners zullen inspannen om de plannen van COMPLEX te verwezenlijken, had de raad een gezamenlijk missiestatement verwacht. Nu wordt niet duidelijk wat de toegevoegde waarde van COMPLEX is ten opzichte van de reeds bestaande instellingen. De raad kan zich voorstellen dat de programma's van COMPLEX een bijdrage kunnen leveren aan een verdieping van de samenwerking tussen de oprichters, maar dit soort doelstellingen komen niet aan de orde in de aanvraag.

In beginsel is de raad positief over het bereiken van meer synergie in de regio. Het activiteitenplan van COMPLEX laat echter eerder een overlap zien met de activiteiten van bijvoorbeeld de Dutch Design Foundation, dan dat er sprake is van een gerichte activiteit om synergie te bereiken. Aldus lijkt het erop dat via COMPLEX reguliere activiteiten van de oprichters worden meegeprogrammeerd.

De statutaire doelstelling van Complex is het versterken van de designsector in het Brainportgebied. Dit doel is smaller dan de subsidievoorwaarden voorschrijven. Die zijn erop gericht dat de instelling van (inter)nationaal belang is. De ambities van het activiteitenplan reiken weliswaar verder, maar ook hierin ontbreken voor dit artikel essentiële activiteiten met betrekking tot het internationale veld en de presentatiefunctie. Complex positioneert zich als laboratorium, waarin veel verschillende partijen binnen bepaalde thema's experimenteren en onderzoeken.

Vernieuwing

COMPLEX streeft ernaar het bredere publiek, met inzet van kunstenaars en ontwerpers, een beeld te geven van toekomstige, maatschappelijke ontwikkelingen. In combinatie met het expliciete experiment binnen thematische kaders is dit vernieuwend. Zo kan experiment gericht zijn op bestrijding van eenzaamheid, multi-sensorische waarneming of ecologisch bouwen en circulariteit. COMPLEX gaat haar potentiële publiek ook op een vernieuwende manier benaderen. Inwoners van Nederland worden jaarlijks uitgedaagd door landelijke *challenges*. Iedereen met een goed idee kan daarop inschrijven en geselecteerd worden om zijn of haar idee met een team uit te voeren.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Voor een instelling in de opstartfase ligt het voor de hand dat wordt uitgegaan van een projectorganisatie waarin betrokkenen op basis van tijdelijke contracten verschillende functies vervullen. In 2024 verwacht COMPLEX haar werknemers een vast contract te kunnen geven. COMPLEX wil de richtlijnen met betrekking tot het functie- en loongebouw van presentatie-instellingen volgen en zal de functieprofielen in 2020 nader uitwerken. De aanvraag reflecteert niet op de precieze invulling hiervan en preludeert evenmin op het starten van een sociale dialoog met de werknemers.

COMPLEX verwacht hoge publieksinkomsten en sponsorinkomsten. Deze verwachtingen vindt de raad te ambitieus. COMPLEX ziet hier zelf ook een risico en wil bij tegenvallende inkomsten de flexibele kosten van de organisatie en de programma's verlagen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

COMPLEX gaat leerprogramma's ontwikkelen die inhoudelijk aansluiten bij de het Brainportgebied. De regio heeft een goede reputatie op het gebied van maak- en ontwerponderwijs. COMPLEX zal voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs en voor het mbo *challenges* organiseren om leerlingen en studenten actief bij de uitwerking van thema's te betrekken. Dit gebeurt volgens de aanvraag in afstemming met de betrokken scholen. Het streven is

jaarlijks 12.000 leerlingen te bereiken. De raad vindt deze kwantitatieve doelstelling niet realistisch, omdat de organisatie in opbouw is en omdat slechts één medewerker educatie op flexibele basis is aangesteld. Bovendien is niet duidelijk hoe daarbij de samenwerkingspartners zich gaan inspannen om deze doelstellingen te bereiken.

Voor nieuwsgierig publiek organiseert COMPLEX jaarlijks een landelijke *challenge* die uitdaagt om mee te denken over de toekomst. Kandidaat-deelnemers kunnen hun ideeën inzenden. Als een idee is gekozen kan de inzender deel uitmaken van een team met ontwerpers, wetenschappers en studenten om mogelijk een prototype te ontwikkelen.

COMPLEX streeft naar jaarlijks 500 inzendingen en vijf werkende prototypen. Het idee is bedrijven, universiteiten en maatschappelijke organisaties te interesseren om prototypen door te ontwikkelen.

COMPLEX wil met andere ontwerpinstellingen, zoals Het Nieuwe Instituut, het Design Museum in 's-Hertogenbosch en de Cube in Kerkrade, open oproepen uitschrijven. Samen met deze instellingen hoopt COMPLEX de resultaten van onderzoek en experiment aan een groter publiek bekend te maken. Hiermee draagt COMPLEX in potentie bij aan de presentatie en openbaarmaking van vernieuwend onderzoek dat uit de samenwerking van ontwerpers, bedrijfsleven, overheid, burgers en kennisinstellingen tot stand gebracht wordt. In dit stadium is de raad echter niet overtuigd dat de doelstellingen kunnen worden gerealiseerd.

Geografische spreiding

Eindhoven vervult een spilfunctie in de regio met een Technische Universiteit, een Design Academy en een rijke traditie op het gebied van ontwerp en technologie. Brainport Eindhoven heeft landelijke bekendheid als centrum voor ontwerp en een kennisintensieve maakindustrie. De stad beschikt over een cultureel ecosysteem, waarbinnen wordt samengewerkt tussen kennisinstellingen, overheid en culturele instellingen. COMPLEX wil al wat Eindhoven voortbrengt bundelen en er op voortbouwen en wil hiervoor zowel met de oprichters als andere partijen nauw samenwerken. Hoe deze samenwerking wordt ingevuld, is niet beschreven in het beleidsplan. Wel zijn organisaties genoemd als de Kazerne, STRP, Baltan, De Ontdekkfabriek, Strijp-S&T, Plug-in City, Sectie-C, GLOW en Dutch Invertuals.

Dat gemeente en provincie zich volgens de begroting hebben gecommitteerd om COMPLEX in de opbouwfase te ondersteunen, vindt de raad positief.

Toepassing Fair Practice Code

In de loop van 2020 zal het beloningsbeleid door het bestuur en de raad van toezicht worden vastgesteld. COMPLEX beschrijft dat bij de inzet van zzp'ers, vrijwilligers en stagiairs, de 'Richtlijn functie- en loonbouw voor

presentatie-instellingen voor beeldende kunst' wordt toegepast. De richtlijn gaat uit van een passende beloning voor alle werkenden in de sector. COMPLEX benoemt hoe hoog de beloningen zijn en welke taakverdeling er is tussen zzp'ers, stagiairs, vrijwilligers en betaalde medewerkers. De organisatie is nog in opbouw, waardoor het nog niet duidelijk is hoe de richtlijnen in de praktijk ingevuld gaan worden.

Toepassing Governance Code Cultuur

COMPLEX hanteert het raad-van-toezichtmodel. De stichting bestaat sinds 30 januari 2020. De raad van toezicht is bij schrijven van dit advies nog niet op volle bezetting. De profielen liggen wel vast. De oprichters van de stichting zijn tevens leden van de raad van toezicht.

Omdat de oprichters een belangrijk aandeel leveren aan de output van COMPLEX, roept dit vragen op over de onafhankelijkheid van de leden van de raad van toezicht. De raad vindt deze vermenging van functies onwenselijk en niet in lijn met de Governance Code Cultuur, die stelt dat toezichthouders geen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden hebben, die tot de verantwoordelijkheid van het bestuur behoren.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

COMPLEX geeft aan een inclusief beleid te willen voeren. Iedereen moet zich welkom en aangesproken voelen door haar activiteiten. In de aanvraag wordt geen tekst en uitleg gegeven aan de kwantitatieve en kwalitatieve doelstelling met betrekking tot personeel, publiek, programma's, en partners. Ook ontbreekt een tijdpad om de doelen te bereiken. Wel vermeldt de instelling dat zij jaarlijks wil monitoren of de beoogde diversiteit is bereikt. Omdat er geen concrete doelen of percentages worden genoemd, blijft dit volgens de raad een gratuit voornemen. De raad vindt het een gemiste kans dat de organisatie niet met gedurfde keuzes komt. Zo is de bezetting van de beoogde programmateams behoudend en ontbreekt het daarin aan culturele diversiteit.

Crafts Council Nederland

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Crafts Council Nederland (hierna: CCNL), interdisciplinair, ontwikkelinstelling, Arnhem

Stichting Crafts Council Nederland (hierna: CCNL) is opgericht in 2013. De instelling zet zich in voor de ontwikkeling en versterking van de ambachten en de creatieve ambachtscultuur. Voorheen was het domein van de ambachten erg versplinterd, CCNL is in dit gat gesprongen. Mede door haar inspanning is het domein meer zichtbaar geworden. De instelling brengt ‘meesters’ en ‘leerlingen’ bij elkaar, heeft aandacht voor beheer en behoud van oude technieken, verzamelt en verspreidt kennis en biedt een podium. Ze focust op de hybride praktijk van het ambachtelijke makerschap. De nieuwe makers die opereren in dit domein noemt de instelling *maker-designers*.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Crafts Council Nederland geen subsidie toe te kennen.

De raad vindt de aandacht voor ambachten en de creatieve ambachtscultuur van belang voor de maakindustrie, maar is niet overtuigd van het plan van CCNL. Daarin wordt een breed palet van activiteiten gepresenteerd, maar een focus ontbreekt. CCNL maakt onvoldoende duidelijk wat de trajecten voor talent- en genreontwikkeling behelzen. Ook geeft CCNL weinig inzicht in hoe begeleiding van onderzoeken en artistieke ontwikkeling bij makers kan bijdragen aan genreontwikkeling. Het plan biedt onvoldoende inzicht in hoe onderzoek zou kunnen bijdragen aan verdieping van het genre en ontwikkeling van nieuw talent. De instelling moet nog de nodig acties ondernemen om aan de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie te voldoen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

CCNL heeft zich de afgelopen jaren ingezet als kwartiermaker voor het *craftsdomein*. Ze nam destijds het initiatief om de versplinterde werelden

van de ambachten bij elkaar te brengen. Sindsdien fungeert ze steeds meer als een platform waar kennis en kunde samen worden gebracht en aan elkaar worden gekoppeld. CCNL heeft vijf doelen voor ogen. Ze wil makers ondersteunen, ambachtelijke kennis en vaardigheden in kaart brengen, behouden en doorgeven, onderzoek en innovatie mogelijk maken, een podium bieden en de aandacht voor ambachten stimuleren in andere sectoren.

De doelen zijn omgezet in concrete activiteiten. Er is aandacht voor talent- en genreontwikkeling, wat in het plan wordt omschreven als sectorontwikkeling. Voor beide onderdelen omschrijft de instelling haar voornemens. Er is samenhang tussen de activiteiten van beide domeinen. De raad is positief over de aandacht die de instelling heeft voor het ambacht, 'het maken' en de creatieve ambachtscultuur maar mist in het plan een duidelijke focus. CCNL maakt bijvoorbeeld niet duidelijk welke ambachten aandacht zouden moeten krijgen en waar de kracht van het Nederlandse *craftsdomein* zit.

Ook heeft hij geen goed zicht op de uitwerking van de ontwikkeltrajecten. Hij ziet veel initiatieven, maar die zijn nog te algemeen omschreven en te weinig geconcretiseerd. De gepresenteerde activiteiten voor talentontwikkeling hebben vaak een sterk educatief karakter; De programma's 'Meet the Master' en 'Crafts Exchange' zijn bijvoorbeeld gericht op grotere groepen. Alleen bij 'Crafts Residency' is sprake van een intensievere persoonlijke begeleiding. De duur van een dergelijk traject is slechts zes weken. Er zijn geen trajecten waarin makers voor een langere periode worden begeleid.

De ontwikkeltrajecten die CCNL wil ontplooiën voor de sector (genreontwikkeling) zijn met name gericht op kennisontwikkeling. Met vier activiteiten legt ze zich toe op het vergaren en ontsluiten van kennis. De meet-ups die ze organiseert in het kader van onderzoek en innovatie hebben een tamelijk breed bereik. Maar het is onduidelijk welke creatief-ambachtelijke technieken volgens CCNL belangrijk zijn voor mogelijke genre (sector) verdieping.

De raad vindt het essentieel dat CCNL zich richt op de digitale ontsluiting van haar kennis door middel van de 'Craftsmap'. Op de podia van de Dutch Design Week (Nederland) en Homo Faber (Italië) presenteert de instelling de nieuwste ontwikkelingen.

De raad vindt dat de instelling mooie activiteiten ontplooit, maar ziet haar meer als een platform voor de sector dan als een ontwikkelinstelling.

Vernieuwing

CCNL zet in op onderzoek om oude, soms verloren gegane technieken te onderzoeken en te innoveren en daarmee de maakcultuur in Nederland maar ook daarbuiten te versterken. Ze wil kennis bundelen en toegankelijker maken voor een breed publiek. Hierdoor hoopt ze dat er een versnelling van kennisontwikkeling ontstaat.

De raad is positief over de onderzoeks- en innovatieagenda die is opgesteld met het veld. Om die te kunnen uitvoeren wordt in de periode 2021 – 2024 eens per twee jaar een event georganiseerd waarin de agenda's centraal staan. Echter, de instelling legt onvoldoende uit hoe de onderzoeks- en innovatieagenda kan bijdragen aan een brede kennisontwikkeling en verdieping van welk specifiek genre en welke specifieke sector. In het plan staat niet vermeld of er aansluiting is bij de top-sector Creatieve Industrie.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

CCNL wil de komende periode groeien van 2,8 naar 4,5 fte. Een deel van de subsidie zal dus worden aangewend om deze groei mogelijk te maken. De competenties die worden genoemd om de instelling te versterken liggen op het gebied van business development, communicatie en projectmanagement.

Voor medewerkers, vast en inhuur, is sprake van een 'passende marktconforme beloning'. Niet wordt duidelijk gemaakt wat daaronder wordt verstaan en of de arbeidsvoorwaarden en salariëring overeenkomen met de collectieve of cao-richtlijnen.

De instelling investeert in de persoonlijke ontwikkeling van haar werknemers. Ze schrijft niets over arbeidsongeschiktheidsverzekering en pensioenen. In de begroting is rekening gehouden met een marktconforme honorering van medewerkers, maar het is niet duidelijk of ook rekening is gehouden met structurele indexatie van de personele lasten.

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen van CCNL zijn, in tegenstelling tot 2017, gezond. De instelling was in 2017 en 2018 in hoge mate afhankelijk van subsidies. Opvallend is het ontbreken van structurele subsidies van decentrale overheden. Terugblikkend op de realisatie van 2017 en 2018 en uitgaande van de voorgestelde plannen lijkt de begroting voor de komende jaren realistisch. Bij tegenvallende inkomsten zal worden bijgestuurd. Projecten gaan alleen door als deze kunnen worden gefinancierd, wat de continuïteit van het inhoudelijke programma in gevaar brengt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

CCNL heeft geen programma's voor primair en voortgezet onderwijs. De instelling is gericht op kennisoverdracht van technieken die verloren dreigen te gaan. Haar doelgroep is met name de professionele maker. In die zin richt ze zich volop op educatie en kennisoverdracht. De raad is positief over de aandacht die ze wil geven aan het betrekken van studenten uit het mbo en hbo bij haar programma's. Echter, het initiatief beperkt zich voornamelijk tot kennismaken. Ook wordt niet duidelijk wat CCNL onderneemt op het gebied van participatie.

CCNL richt haar activiteiten op drie doelgroepen: de maker-designers en techniekspecialisten, het publiek en de stakeholders, voornamelijk professionals en liefhebbers. In het marketingplan beschrijft ze een strategie om nieuwe doelgroepen te bereiken: via ambassadeurs, participanten en fans. Ze gebruikt de eigen website en social media voornamelijk als communicatiekanalen.

Geografische spreiding

CCNL is statutair gevestigd in Arnhem en vanwege de centrale ligging kantoorhoudend in Utrecht. De activiteiten beperken zich niet tot deze regio's, maar zijn verspreid over het hele land. Toch voelt de instelling zich verbonden met de regio Arnhem. Er wordt samengewerkt met het Nederlands Openluchtmuseum en ArteEZ. In het reflectiedocument van de Cultuurregio 025 (Arnhem Nijmegen) wordt hier het volgende over vermeld: 'Wij erkennen de meerwaarde van organisaties zoals CCNL. Echter, de regionale inbedding is niet vergelijkbaar met de andere aanvragers die tot wasdom zijn gekomen in en mét de regio 025.'

Toepassing Fair Practice Code

CCNL reflecteert summier op de Fair Practice Code. Zie ook onder 'eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'.

Ze schrijft niet welke rol zij speelt in de sociale dialoog, of ze regelmatig evalueert met het personeel en of ze werkafspraken maakt met samenwerkingspartners. Wel werkt ze op dit gebied structureel samen met relevante organisaties en/of professionals. CCNL vermeldt bij gebruik van werk van anderen de maker of de auteur en vraagt toestemming voor gebruik. Dit wordt echter niet verder toegelicht. In de aanvraag staat niets vermeld over de positie van stagiairs en vrijwilligers en over werkervaringsplaatsen.

Toepassing Governance Code Cultuur

CCNL reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. Ze hanteert het bestuursmodel voor kleine organisaties. Ze licht het beleid helder toe.

Aanvullende afspraken tussen bestuur en directie zijn vastgelegd in een bestuursreglement en een directiestatuut.

De raad van toezicht bestaat uit drie leden die tegelijk zijn aangetreden. Er is een rooster van aftreden. Nieuwe leden worden geworven op basis van een opgesteld profiel. CCNL streeft naar een meer divers samengestelde raad, maar heeft dit nog niet gerealiseerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

CCNL reflecteert summier op de Code Diversiteit en Inclusie.

Ze is van mening dat het ambachtdomein bij uitstek divers en inclusief is. Het spreekt hoog- en laagopgeleiden aan en wordt in zowel westerse als niet-westerse landen gewaardeerd. De raad begrijpt deze visie, maar ziet dit onvoldoende terug in het plan. Mede door haar profiel zou de instelling een goede koppeling kunnen maken naar makers of, zoals CCNL hen noemt, praktisch opgeleiden, waardoor de code beter kan worden geborgd.

Een stappenplan voor verbeteringen ontbreekt. Wel is de raad er positief over dat CCNL de uitgave 'Woorden doen er toe' van Het Nationaal Museum van Wereldculturen hanteert als leidraad bij haar voornemen een breed publiek aan te spreken.

Creative Court

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 325.000

Over de instelling

Creative Court, Den Haag, multidisciplinair

Stichting Creative Court (hierna: Creative Court) initieert en produceert kunstprojecten op het snijvlak van recht en rechtvaardigheid. Dit zijn multidisciplinaire projecten met beeldend kunstenaars, filmmakers, fotografen, musici en schrijvers. Creative Court wil empathie en reflectie stimuleren door middel van tentoonstellingen, installaties, audiovisuele producties, gespreksprogramma's of andere presentaties. Passend bij de stad Den Haag, dat zich profileert als stad van vrede, heeft Creative Court een duidelijke en urgente maatschappelijke missie: met behulp van kunst mensen dichter bij elkaar brengen en wederzijds begrip creëren bij een zo divers mogelijk publiek.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Creative Court geen subsidie toe te kennen.

Talentontwikkeling is geen kernactiviteit van Creative Court en de instelling beschikt niet over eigen faciliteiten. Daarnaast is de raad van mening dat het werkterrein van Creative Court smal is, en de zichtbaarheid binnen en buiten Den Haag beperkt. De volledige afhankelijkheid van rijkssubsidies en het ontbreken van een financiële risicoanalyse vindt de raad onwenselijk.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het activiteitenprogramma van Creative Court rust op drie pijlers: artistiek onderzoek & projectontwerp; creatieve productie & programmering; talentontwikkeling, cultuurparticipatie & cultuureducatie.

De raad is onder de indruk van de maatschappelijke relevantie en het engagement dat uit de projecten van Creative Court naar voren komt. De bezoeker, deelnemer of kijker wordt geprikkeld, aan het denken gezet en ontroerd. De expositie Rwanda 20 years - Portraits of Reconciliation (2014) is hiervan een treffend voorbeeld. De thematiek van vergeving en verzoening kwam tot uitdrukking in pregnante beelden van gezamenlijk geportretteerde

plegers en slachtoffers van de Rwandese genocide. Esthetiek en ethiek gingen hier hand in hand.

Aan iedere creatie – ongeacht of dat een expositie, een lezing, een film of iets anders is – gaat een onderzoekstraject vooraf. De gekozen partners, zoals Het Nederlands Kamerkoor en productiehuis Korzo, zijn van dusdanige statuus dat de kwaliteit van dit onderzoek is geborgd.

Wel merkt de raad op dat er binnen het team van Creative Court vooral producenten werkzaam zijn die zijn opgeleid als antropoloog of jurist. De keuze van Creative Court voor curatoren wordt niet zozeer ingegeven door hun artistiek-inhoudelijk achtergrond, maar door hun kennis omtrent een maatschappelijk onderwerp. De raad meent dat een instelling niet alleen maatschappelijke maar ook artistieke relevantie moet hebben, wil zij kunnen worden opgenomen in de Culturele basisinfrastructuur. Hiervoor is deskundigheid vereist op het gebied van de kunsten. De komst, vanaf 2021, van een creatief coördinator (in deeltijd) kan dit in de ogen van de raad slechts gedeeltelijk ondervangen.

De begeleiding van talentvolle jonge of *midcareer* kunstenaars heeft niet de prioriteit bij Creative Court, maar is samen met educatie en participatie opgenomen in één van de drie pijlers. De instelling weet niet overtuigend duidelijk te maken hoe zij die makers selecteert en welke ontwikkeltrajecten ze kunnen doorlopen. Er wordt een 12-weeks programma beschreven dat onderdeel vormt van de master Photography & Society aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, maar onduidelijk is wat de inbreng van Creative Court is.

Ook blijft ongewis waar de talentontwikkeling van Creative Court plaatsvindt, aangezien de organisatie niet over een eigen ruimte beschikt. Creative Court kan geen presentatiegarantie bieden, zoals de regeling vereist. Bovendien wordt niet beschreven wie er verantwoordelijk is voor de inhoudelijke begeleiding. Al met al zijn de plannen op het gebied van talent- en genre-ontwikkeling voor de komende jaren nog onuitgewerkt en vaag.

Vernieuwing

Creative Court is vooral vernieuwend in de manier waarop consequent een verbinding tussen kunst en vrede en rechtvaardigheid wordt gemaakt.

Daarmee wordt een nieuw en divers publiek bereikt.

Creative Court beperkt zich met haar programmatische keuze steeds tot een specifieke thematiek. Gecombineerd met de lange ontwikkelperiode, die soms meerdere jaren in beslag neemt, leidt dit ertoe dat de zichtbaarheid in Den Haag, en ook daarbuiten, beperkt blijft. Zo waren er in het jaar 2016 alleen een video-installatie en een foto-expositie te zien. Dat is erg weinig voor een instelling die in de Culturele basisinfrastructuur wil worden opgenomen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Creative Court is geheel afhankelijk van rijkssubsidies. Dit bevreemdt de raad, aangezien de instelling een duidelijke Haagse worteling heeft en aansluit bij het profiel van Den Haag als stad van vrede en recht. De financiële gezondheid van de instelling is goed, al ontbreekt er een risicoanalyse.

Bij het vaststellen van de honorering van haar werknemers laat Creative Court zich leiden door de richtlijnen kunstenaarshonoraria. Ook stagiairs en vrijwilligers krijgen een redelijke vergoeding. Creative Court heeft het voornemen om de functies vanaf 2021 in te schalen op cao-niveau, inclusief vakantiedagen en een pensioenvoorziening.

Momenteel wordt door de medewerkers regelmatig en structureel overgewerkt. Dit gebeurt op vrijwillige basis, maar getuigt niet van goed werkgeverschap en kan een risico opleveren voor de bedrijfsvoering als geheel.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Creative Court zet in op samenwerking met partners, van wie wordt verwacht dat zij het publiek binnenbrengen. Zij zegt zich zo beter te kunnen concentreren op het maakproces en de inhoud in plaats van erover te communiceren. De raad vindt dit een al te eenzijdige visie op publiekswerving, waarmee de instelling potentieel publiek misloopt. Ook het feit dat er louter in het Engels wordt gecommuniceerd met de buitenwereld, beschouwt de raad als een nodeloze beperking. Het risico bestaat dat Creative Court zo bepaalde publieksgroepen van zich vervreemdt.

Op het gebied van educatie worden nog geen activiteiten ontplooid. Wel zijn er bescheiden plannen voor 2021 en daarna. Hiervoor wil Creative Court aparte projectsubsidies gaan aanvragen. Dit is een misvatting. Educatie en participatie behoren wel degelijk tot de kerntaken van een instelling in de Culturele basisinfrastructuur.

Geografische spreiding

Creative Court heeft vooral een sterke binding met de eigen regio, dankzij allianties met lokale partners en opleidingen, zoals de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst en Korzo. Buiten Den Haag organiseerde zij activiteiten in Utrecht, Vlieland, Rotterdam en Amsterdam. Ook werd er samengewerkt met de World Conference on Statelessness van het Institute on Statelessness and Inclusion in Tilburg en Londen.

Het activiteitenprogramma van Creative Court is sterk internationaal georiënteerd. De kunstenaars die verbonden zijn aan deze instelling komen van over de hele wereld naar Den Haag. Zij benadrukken het transnationale, kosmopolitische karakter van de instelling.

De raad is van mening dat de zichtbaarheid te zeer beperkt blijft tot de Haagse regio om te kunnen spreken van een instelling met een nationaal belang.

Toepassing Fair Practice Code

De instelling reflecteert uitvoerig en diepgaand op de code. Het is evident dat Fair Practice goed is verankerd in deze organisatie, en waar dat niet het geval is, zet de instelling duidelijk uiteen waarom zij van de code afwijkt. Op het gebied van solidariteit en duurzaamheid moet Creative Court zich nog verder ontwikkelen. In de aanvraag staan enkele concrete te nemen stappen voor de komende periode.

Toepassing Governance Code Cultuur

Stichting Creative Court hanteert het raad-van-toezichtmodel. Deze vergadert minimaal vier maal per jaar. De samenstelling van de raad van toezicht is sinds de oprichting van Creative Court onveranderd: in de komende twee jaar wil men de zittende leden gaan vervangen. Een rooster van aftreden ontbreekt. Bij de samenstelling van de raad van toezicht wordt gestreefd naar culturele diversiteit van de leden. In de aanvraag wordt onvoldoende gereflecteerd op de andere elementen van de code, zoals belangenverstrengeling, en de verdeling van taken tussen de toezichthouder en het bestuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Diversiteit zit in het DNA van Creative Court. Het personeelsbestand is een mix van etniciteiten en leeftijden. In de projecten ziet de raad deze diverse benadering terugkeren, zowel wat betreft de herkomst van de makers als de onderwerpkeuze van de projecten, die vaak gaan over gemarginaliseerde of onderbelichte bevolkingsgroepen.

De samenstelling van het publiek bij de activiteiten van Creative Court is sterk afhankelijk van de organiserende partners. Door hierin bewuste keuzes te maken spreidt Creative Court een groot verantwoordelijkheidsgevoel tentoon ten aanzien van culturele diversiteit.

Cultura Nova

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting Cultura Nova, podiumkunsten, festivals, Heerlen

Stichting Cultura Nova (hierna: Cultura Nova) organiseert een tiendaags multidisciplinair zomerefestival met een kleurrijk programma op het gebied van beeldend theater. Het festival vindt plaats op zo'n 25 verschillende locaties en beoogt de sociale demografie van zijn directe omgeving in de artistieke keuzes te betrekken. Heerlen vormt het hart en het festival vertakt zich daarnaast naar omliggende steden als Kerkrade, Brunssum en Landgraaf. Het festival programmeert zo'n tweehonderd activiteiten van ruim veertig theatergezelschappen en kunstenaars. De brede variatie van onder meer toegankelijke familievoorstellingen, circus, buitenvoorstellingen, muziek en eclectische dansavonden draait naar eigen zeggen om de verbindende kracht van beeldend theater. Het festival heeft ook een jeugdprogramma.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Cultura Nova. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting Cultura Nova geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Cultura Nova is een multidisciplinair festival dat een breed publiek in de stad Heerlen en omliggende regio aanspreekt. De raad oordeelt positief over de specifieke aandacht van het festival voor jeugdprogrammering. Ook de internationale gezelschappen die de instelling naar Nederland brengt, hebben een meerwaarde voor het kunstenveld in het zuiden van het land. De programmering van afgelopen edities toonde in al haar diversiteit echter te weinig samenhang, en de uitvoeringskwaliteit van de voorstellingen was wisselend. Daarnaast mist de raad een degelijke uitwerking van de plannen van Cultura Nova op het gebied van educatie en participatie.

Cultura Nova hanteert de cao Nederlandse Podia en maakt met zzp'ers marktconforme afspraken met deze cao als referentiekader. De financiële positie van het festival is gezond en de aanvraag getuigt van een goede bedrijfsvoering. Cultura Nova reflecteert echter matig op de toepassing van

de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de kwaliteit van Cultura Nova, maar plaatst ook enkele kanttekeningen bij de kwaliteit en de plannen voor de komende periode. Cultura Nova biedt een multidisciplinaire programmering met kleinschalig en groter aanbod, van grote openings- en slotvoorstellingen tot intieme artistieke cross-overs. Beeldend theater vormt het hart van de programmering. De instelling richt zich in de volle breedte op de inwoners van Parkstad Limburg. Met zijn multidisciplinaire benadering geeft het festival een impuls aan het beeldend theater in Nederland: door theatergezelschappen en makers van eigen bodem te betrekken, een voorname rol voor (internationale en lokale) jeugdvoorstellingen in te ruimen, en in belangrijke mate door internationale gezelschappen van hoog niveau naar Nederland te halen. Met een formule die *highbrow* en *mainstream* beeldend theater combineert, onderscheidt Cultura Nova zich van andere podiumkunstenfestivals.

De raad constateert dat de kwaliteit van het programma sterk leunt op het vakmanschap van de geprogrammeerde (internationale) gezelschappen en makers. De artistieke kwaliteit van het festival en van het aanbod is daardoor niet van een constant niveau. Het brede scala aan activiteiten is een kracht én een valkuil van het festival; de afgelopen edities vertoonde het festival te weinig programmatische samenhang. Dit is een risico dat door Cultura Nova wordt erkend.

De raad waardeert de keuze van het festival om de sociaalmaatschappelijke en fysieke context van de regio als belangrijke inspiratiebron te nemen. De artistieke ambities voor de eigen (co)producties en aangekochte producties zijn echter onvoldoende helder uitgewerkt: de accenten die de instelling benoemt voor de komende periode geven weinig inzicht in de artistieke richting die het festival wil inslaan.

Cultura Nova wil intensiever coproduceren op regionaal, nationaal en internationaal niveau. Het festival mist in Nederland gezelschappen die in staat zijn beeldend theater te maken voor een groot publiek, en wil daarom internationale gezelschappen verbinden aan Nederlandse gezelschappen. De coproductie 'Carmina Burana' uit 2018 met La Fura dels Baus, philharmonie zuidnederland, Sinfonischer Chor Aachen en Opera Zuid is hiervan een geslaagd voorbeeld. De raad is positief over het potentieel van deze aanpak.

Hij mist echter in de aanvraag een nadere toelichting op vergelijkbare projecten in de periode 2021 – 2024.

Vernieuwing

Talentontwikkeling is een van de pijlers van Cultura Nova. De benadering van Cultura Nova ten aanzien van talentontwikkeling past goed bij het profiel van het festival, omdat jonge makers de kans krijgen om zich te verhouden tot de regio. Het festival richt zich de komende periode op consolidatie en zet de huidige koers voort, ook in het aantal activiteiten. Een belangrijke ketenpartner hierbij is talentontwikkelingsorganisatie VIA ZUID. Ook betreft het festival jaarlijks studenten van de Toneelacademie Maastricht, ROC Vista College en de kunstvakopleidingen van Zuyd Hogeschool bij de voorstellingen. Hierover oordeelt de raad positief, met name gezien de aandacht voor beeldend theater.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Cultura Nova honoreert medewerkers conform de cao Nederlandse Podia; ook met zzp'ers maakt de instelling marktconforme afspraken met deze cao als referentiekader. Het festival hanteert geen voor de festivalwereld gebruikelijke dagvergoedingen en betaalt zzp'ers de daadwerkelijke uren uit. Bij coproducties wordt nadrukkelijk bekeken of de beloningen reëel zijn. Ook bij internationale gezelschappen bewaakt het festival een gezonde relatie tussen uitkoopsom en de personele inzet, al is dit naar eigen zeggen minder eenvoudig. Het festival heeft de ambitie om per 2021 vaste contracten aan te bieden aan het kernteam en dat verder te professionaliseren en uit te breiden.

Cultura Nova is voornemens Nederlandse gezelschappen via een clausele in het contract op te roepen tot naleving van de Fair Practice Code, waaronder eerlijke betaling valt. Internationale gezelschappen wordt in een clausele gevraagd om zich te verhouden tot de waarden rond fair practice.

De financiële positie van Cultura Nova is gezond en de aanvraag getuigt van een goede bedrijfsvoering. Het voornemen om de forse groei van de afgelopen jaren niet te continueren maar te consolideren geeft blijk van een realistische koers. De afgelopen jaren zijn publieksinkomsten en sponsoring sterk gestegen. De begroting is realistisch. De beheerlasten zijn laag en met de kleine, flexibele kern van medewerkers kan het festival jaarlijks de uitvoering aanpassen aan de financiële mogelijkheden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Cultura Nova heeft veel aandacht voor de jeugd; het festival heeft een jeugdprogrammeur en brengt een aparte jeugdbrochure uit. In 2018 stonden vier Nederlandse premières van jeugdvoorstellingen uit België,

Italië en Spanje op het programma. Naast de presentatie van (internationale) jeugd- en familievoorstellingen, biedt het festival workshops in onder meer theaterfotografie en archeologie, exposities en participatieactiviteiten. De raad oordeelt positief over de educatieve activiteiten van de afgelopen jaren, maar mist een concrete uitwerking en een duidelijke samenhang tussen de activiteiten onderling voor de periode 2021 – 2024.

De raad oordeelt ook positief over de wijze waarop Cultura Nova inwoners uit de regio betreft. Cultura Nova faciliteert en stimuleert verschillende (sociaal)culturele activiteiten, waarbij burgerparticipatie belangrijk is. Het festival heeft een duurzame relatie opgebouwd met het asielzoekerscentrum Heerlen en organiseert jaarlijks activiteiten samen met bewoners. Voor het project ‘100 jaar Heerlerbaan’ werkte Cultura Nova samen met 150 buurtbewoners, een zorgcentrum, basisscholen en verenigingen.

Het publieksbereik is groot, met 67.000 bezoekers in 2019. De buitenactiviteiten worden goed bezocht en veel voorstellingen in Parkstad Limburg Theaters hebben een bezettingsgraad van meer dan 80 procent. Naast de betaalde programmering kent het festival activiteiten in de openbare ruimte, waaronder de publieksopening in het centrum van Heerlen. Dit aanbod draagt bij aan de toegankelijkheid van het festival.

Geografische spreiding

Cultura Nova is stevig verankerd in de stad Heerlen en in Stedelijke Cultuurregio Zuid, alsmede in de Euregio. Cultura Nova heeft goede relaties met (kunstvak)scholen in de regio. Daarnaast werkt het festival op cultureel en maatschappelijk gebied samen met een groot aantal partners, zoals Parkstad Limburg Theaters, Cultuurhuis Heerlen en Neimed, het sociaaleconomisch kenniscentrum van Limburg.

In haar reflectie op de aanvraag schrijft Stedelijke Cultuurregio Zuid dat Cultura Nova bijzonder goed aansluit bij de drie thema’s van het regioprofiel: ‘internationalisering’, ‘publieksontwikkeling’ en ‘ruimte voor makers’. De cultuurregio kent aan Cultura Nova een unieke positie toe binnen de regionale culturele infrastructuur en spant zich samen met het festival in voor verdere integratie in deze keten.

Toepassing Fair Practice Code

Cultura Nova past de Fair Practice Code toe en vraagt (internationale) gezelschappen en toeleveranciers om te handelen naar de code. Het festival reflecteert echter matig op de code. Het festival gaat in op eerlijke beloning, en in mindere mate op goed werkgeverschap. Cultura Nova erkent dat er op het gebied van de code verbeteringen nodig zijn, maar vermeldt niet welke dit zijn en hoe deze in de komende periode aangepakt worden.

Toepassing Governance Code Cultuur

Cultura Nova onderschrijft de Governance Code Cultuur en gaat in op de wijze waarop de bevoegdheden, de taakverdeling en de deskundigheid van de raad van toezicht zijn geregeld. De openbare verantwoording in jaarverslagen is goed. Hoewel verbetering van de implementatie van de code genoemd wordt als accent voor de komende periode, reflecteert de organisatie hier nauwelijks op. De komende periode wil de instelling zich richten op het verder professionaliseren, verjongen en verduurzamen van de organisatie. De raad mist een concretisering van en een plan voor te ondernemen acties.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Cultura Nova past de Code Diversiteit en Inclusie toe en reflecteert in enige mate op de code. Het Festival verhoudt zich met zijn kernactiviteiten in dat kader voornamelijk tot de regio. De toepassing uit zich in de brede programmering en de wijze waarop het festival invulling geeft aan publieksparticipatie en het publieksbereik. Cultura Nova erkent dat op het gebied van culturele diversiteit nog maatregelen te treffen zijn in de personele bezetting en in de raad van toezicht en is zich ervan bewust dat het de vijf stappen uit de code moet toepassen om inzicht te krijgen in de huidige situatie en om deze te verbeteren. De raad mist in de toelichting duidelijke doelstellingen en concrete maatregelen.

Cultuur+Ondernemen

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.685.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.685.250

Over de instelling

Stichting Cultuur+Ondernemen (hierna C+O) is een bovensectorale, ondersteunende instelling gericht op de bevordering van professionaliteit en ondernemerschap. Haar doelgroep zijn werkenden, individuele makers en instellingen in de culturele sector. C+O rekent het tot haar kerntaken om de doelgroep te informeren en te adviseren over financiering, ondernemerschapsvaardigheden en besturen. Daartoe organiseert C+O programma's en activiteiten. Ook zet C+O haar website in als informatieplatform. C+O richt haar activiteiten op het vervullen van een loketfunctie, de kennisontwikkeling over en promotie en beheer van de Governance Code Cultuur, en vernieuwing, verruiming en gebruik van diverse financieringsinstrumenten en verdienmodellen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.50 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert C+O een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.685.000 mits zij

- Het activiteitenplan resultaatgericht opstelt en daarbij aangeeft met welke middelen de doelstellingen ten aanzien van de doelgroep(en) worden nagestreefd. De raad verwacht dat C+O meetbare doelen presenteert.
- In haar activiteitenplan en in de begroting de voornemens voor de ontwikkeling van het digitale platform concretiseert en niet afhankelijk maakt van aanvullende middelen.
- Een toelichting geeft hoe de governance tussen stichting C+O en stichting Cultuur+Financiering is georganiseerd en in de begroting onderbouwt hoe de financieringsstromen tussen de beide stichtingen zijn georganiseerd.

De organisatie is de houder van de Governance Code Cultuur en zij heeft in 2019 een nieuwe editie gelanceerd en verspreid. C+O is actief, ook in de regio's, met het opzetten van laagrentende cultuurleningen. Daarnaast organiseert C+O een veelheid aan startgesprekken met individuele makers en instellingen om het ondernemerschap in de sector te bevorderen. De website wordt ingezet om de loketfunctie te ondersteunen. Met haar visie, programma en activiteiten voldoet C+O aan de subsidievoorwaarden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is verheugd dat de functie Professionalisering en ondernemerschap structureel is belegd in de BIS. In de aanvraag signaleert C+O maatschappelijke trends en ontwikkelingen waar zij met programma's en diensten op inspeelt. C+O verbindt haar visie op actuele ontwikkelingen aan kerntaken met betrekking tot ondernemen, financieren en besturen. Zo spreekt C+O de verwachting uit dat de ontwikkeling van ondernemersvaardigheden steeds belangrijker wordt, omdat vanuit meer domeinen aanspraak op publieke financiering wordt gedaan, zoals vanuit het sociaal-maatschappelijke of ecologische domein. De maatschappelijke en economische relevantie van cultuur mag dan wel groot zijn, volgens C+O moet de sector niet aflatend werken aan haar draagvlak om de financiering uit publieke middelen te kunnen legitimeren.

De raad heeft er waardering voor dat C+O zich inspant om de waarde van de culturele sector voor het voetlicht te brengen en deze ook helpt te vergroten door de sector te versterken. De raad deelt de mening van C+O dat de sector weerbaar en sterk moet worden gemaakt. Zo heeft C+O, als houder van de Governance Code Cultuur, in 2019 een vernieuwde code geïntroduceerd en draagt zij bij aan implementatie en naamsbekendheid van deze code. De raad vindt dat C+O erop moet toezien dat in de komende jaren ook de kleine en middelgrote culturele instellingen goed ondersteund worden bij de implementatie van de code.

Een andere belangrijke dienst van C+O is het 'startgesprek' over ondernemerschap in cultuur. Dit startgesprek wordt aangeboden aan individuele makers en culturele instellingen. Ten behoeve van deze dienst onderhoudt C+O een groot netwerk met circa driehonderd specialisten, naar wie makers en/of instellingen kunnen worden doorgestuurd om met een financiële bijdrage een consult af te nemen. De raad vindt het belangrijk dat C+O een laagdrempelig loket blijft en ook via haar website waardevolle informatie beschikbaar stelt, onder meer voor makers die op zoek zijn naar een passende financieringsmix of instellingen met vragen over de Governance Code Cultuur.

C+O heeft veel voornemens met betrekking tot het uitbouwen van haar website. De instelling wil video's, podcasts en andere aansprekende communicatiemiddelen ontwikkelen. Een en ander omdat C+O een grote behoefte aan digitale leeromgevingen en –netwerken signaleert. De raad vindt de ontwikkeling van het online platform essentieel voor het functioneren van C+O. De raad kan zich er dan ook niet in vinden dat C+O de beoogde online leeromgeving afhankelijk maakt van het al dan niet vinden van aanvullende financiële middelen, zoals in de aanvraag wordt

gesteld. Een kennisinstelling als C+O moet over een informatieve website beschikken, waar de doelgroep behalve informatie ook toolkits en online diensten kan vinden. Gezien de ambities op dit gebied, bevreemdt het de raad dat C+O in haar aanvraag geen enkele groei in het gebruik van de website verwacht tussen 2021 – 2024.

Groei voorziet C+O alleen in het uitgeven van leningen via de cultuurleningen. C+O wil de leencapaciteit de komende jaren flink laten groeien. De raad prijst C+O voor de realisatie van cultuurleningen in zeven regio's en steden, maar ziet deze activiteiten liever los van de ondersteunende dienstverlening richting makers en instellingen. Immers, de Stichting Fonds Cultuur en Financiering, alsmede het beoogde revolverende Productiefonds waarvoor het ministerie van OCW € 13 miljoen beschikbaar stelt, moeten opereren als onafhankelijke entiteiten met eigen directeuren en raden van toezicht. De rolmenging van C+O wordt in de aanvraag onvoldoende toegelicht en uitgewerkt.

Vernieuwing

Volgens de aanvraag consolideert C+O haar beleid en krimpt de begroting. C+O wil op safe spelen en maakt de kans op vernieuwing van de online dienstverlening onzeker, door deze afhankelijk te maken van additionele middelen. Hier kan de raad niet achter staan. De organisatie maakt een transitie door en zal in de BIS meer moeten inspelen op vragen uit de sector. Het vernieuwingspotentieel van C+O is belangrijker dan de organisatie het voorspiegelt. Groei voorziet C+O bijvoorbeeld alleen bij de cultuurleningen, waarschijnlijk omdat hiervoor extra geld beschikbaar wordt gesteld door het ministerie van OCW. De raad verwacht echter dat C+O over de hele linie meer progressie nastreeft, zeker waar het de ontwikkeling en inzet van haar website betreft. Vernieuwing komt van de digitale ontwikkeling, met een toolkit en een scan financieringswijzer. De raad wijst erop dat de online activiteiten tot de kerntaak van C+O behoren en niet afhankelijk gemaakt mogen worden van aanvullende fondsen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

C+O heeft een gezonde bedrijfsvoering, al geeft de instelling aan dat zij vanwege de kleine omvang kwetsbaar is. In de toekomst zal C+O minder opdrachten van derden aanvaarden, waardoor de eigen inkomsten zullen krimpen. Op de organisatie van C+O is geen cao van toepassing. Desalniettemin volgt de organisatie qua loonontwikkeling de cao van de rijksoverheid. De instelling benoemt dat tarieven van zowel de eigen als externe medewerkers eerlijk en marktconform zijn. C+O geeft aan dat zij op basis van eigen marktvergelijking bepaalt wat marktconform is. Ook zzp'ers worden op deze wijze betaald. Er wordt verder niet ingegaan op (structureel) overwerk en beperkt ingegaan op de secundaire arbeidsvoorwaarden. C+O geeft aan via de Arbeidsmarktagenda en het Programma voor Permanente

Professionele Ontwikkeling bij te dragen aan de sociale dialoog. Daarnaast blijkt dat regelmatig wordt samengewerkt met zzp'ers.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

C+O heeft geen taak op het gebied van educatie. Het behoort tot de kerntaken van de organisatie om kennis over te dragen aan de sector.

Geografische Spreiding

C+O spant zich in om in heel Nederland zichtbaar te zijn, bijvoorbeeld door in alle regio's de vernieuwde Governance Code Cultuur toe te lichten. Deze promotie verloopt goed en wordt gewaardeerd in het veld. Daarnaast is C+O actief betrokken bij de vorming van regiofondsen in samenwerking met lokale overheden.

Toepassing Fair Practice Code

C+O onderschrijft het belang van de code en loopt in haar aanvraag de kernwaarden langs. C+O vindt goed werk- en opdrachtgeverschap, zoals de code nastreeft, belangrijk. C+O verspreidt zelf de kennis over de code in haar netwerk om de toepassing ervan te stimuleren. De instelling geeft aan dat zij de code een goed instrument vindt, ook met het oog op het versterken van het ondernemerschap in de sector.

Toepassing Governance Code Cultuur

C+O is het als houder van de Governance Code Cultuur aan haar stand verplicht om alle kernwaarden in de praktijk te brengen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

C+O onderschrijft de code en loopt in de aanvraag de vier p's langs: programma, publiek, personeel en partners. C+O signaleert dat in deze onderdelen de organisatie nog onvoldoende (cultureel) divers is. C+O wil de komende periode de culturele diversiteit van het personeel vergroten en een evenwichtiger verdeling qua geslacht en leeftijd verkrijgen. C+O belooft hiervoor stappen te ondernemen, maar presenteert geen concreet (stappen)plan waarin de doelen voor 2024 worden geformuleerd en gekwantificeerd.

Dansateliers

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 490.000

Over de instelling

Stichting Dansateliers (hierna: Dansateliers) richt zich specifiek op de ontwikkeling van de dans. Dansateliers ziet zichzelf als de schakel tussen de opleidingen en het professionele dansveld. Niet alleen makers kunnen bij haar terecht, zij biedt ook ontwikkeltrajecten voor dansdramaturgen en dansproducenten. De instelling is geworteld in Rotterdam en heeft veel partners in binnen- en buitenland. In het seizoen 2018/2019 vierde Dansateliers haar 25-jarig jubileum.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Dansateliers geen subsidie toe te kennen.

De plannen van Dansateliers zijn weinig concreet en onduidelijk, zowel wat betreft de ontwikkeling van jong talent, als dat van de *midcareer* makers. Ook vindt de raad de visie op dans niet vernieuwend genoeg. Door te focussen op de ruimte tussen de dansacademies en de podia blijft een cruciaal, autodidactisch deel van het veld buiten beeld. Daarnaast schiet Dansateliers tekort op het gebied van de eerlijke beloning van danskunstenaars. De raad mist zelfreflectie met betrekking tot diversiteit binnen de eigen organisatie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Dansateliers zit in een overgangperiode. Waar de talentontwikkeling in het verleden vooral bedoeld was voor jonge, pas afgestudeerde makers, wil zij zich vanaf 2021 ook gaan richten op meer ervaren dansers die nieuwe wegen willen verkennen. Deze uitbreiding van de activiteiten gaat gelijk op met een interne verhuizing en verbouwing. In de voormalige HBS in het centrum van Rotterdam waar Dansateliers gevestigd is, is een nieuwe, goed geoutilleerde theaterstudio gebouwd.

De raad vindt het een goede zaak dat de doelgroep wordt verbreed naar *midcareer* dansers. In de keten van dansvoorzieningen is daar beslist ruimte voor. Maar hij mist in de plannen een concrete invulling van deze verbreding. Niet duidelijk is welke begeleiding ervaren makers krijgen en

hoe ze worden gecoacht op weg naar een hernieuwing van hun danspraktijk. Dansateliers beschrijft voornamelijk de mogelijkheden die de nieuwe studio biedt. *Midcareer* makers worden uitgenodigd om hier hun voorstellingen af te monteren. Op deze manier dreigt een losstaande producerende afdeling binnen de ontwikkelorganisatie te ontstaan.

Tegelijkertijd wil Dansateliers haar activiteiten voor nieuw talent verder uitbouwen. Het aantal *associate artists*, die voor de duur van vier jaar aan de instelling zijn verbonden, gaat in de komende periode omhoog van twee naar zes à acht. Deze talenten krijgen niet alleen artistieke maar ook zakelijke begeleiding. De raad vindt zo'n training in ondernemerschap een zinnige aanvulling binnen het ontwikkeltraject.

Daarnaast biedt Dansateliers jaarlijks ruimte aan een à twee talentvolle dansdramaturgen en een à twee talentvolle dansproducenten. Over de manier waarop deze talenten worden gescout verstrekt zij helaas geen informatie.

Afgaand op de makers die de afgelopen jaren zijn uitgestroomd vindt de raad de kwaliteit van de talentontwikkeling bij Dansateliers voldoende tot goed. Maar het is de raad niet duidelijk welk aandeel Dansateliers in het succes van deze makers heeft gehad. Vaak hebben zij immers ook kansen gekregen op andere plekken. Het ontbreekt ook hier aan concrete gegevens over de programma's die de talenten hebben doorlopen om de kwaliteit van de begeleiding te kunnen beoordelen.

Vernieuwing

Dansateliers zegt te streven naar vernieuwing en experiment door het openbreken van de definitie van de dans. In de praktijk ziet de raad hiervan onvoldoende terug. Waar de scheidslijn tussen geschoolde en ongeschoolde dansers meer en meer wegvalt en vernieuwing vaak komt van autodidactische dansers uit andere danstradities, positioneert Dansateliers zich als schakel tussen de kunstvakopleidingen en het werkveld. Hier laat Dansateliers een kans liggen, meent de raad. De laatste jaren zijn er wel verbindingen gelegd met een aantal urban instellingen, maar een heldere visie op de manier hoe dat consequent en doelgericht moet worden opgepakt, ontbreekt.

De raad vindt het positief hoe Dansateliers werk maakt van het vinden van een nieuw publiek. Zij onderscheidt zich met verfrissende contextprogramma's (zoals voor het netwerk voor nieuwe dansmakers Moving Futures), workshops, en ambassadeurs die doelgroepen aanspreken voor wie een bezoek aan het theater minder vanzelfsprekend is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Dansateliers bestaat intussen meer dan 25 jaar en is een stabiele en financieel gezonde instelling. Daarbij merkt de raad wel op dat de afhankelijkheid het grote aandeel Rotterdamse subsidie een gevaar kan opleveren, mocht die wegvallen. Een gedegen risicoanalyse ontbreekt.

De begroting is realistisch, gezien de toename van het aantal geplande activiteiten. Dat het eigen inkomstenpercentage daarbij afneemt, wordt uitgelegd in de toelichting op de begroting. Veel van de activiteiten worden in samenwerking met derden geproduceerd, zodat de opbrengsten vaak voor een groot deel bij de producerende partij terechtkomen, terwijl de artistieke bijdrage van Dansateliers wel substantieel was. De raad vindt deze verklaring overtuigend.

Dansateliers past de cao Toneel en Dans toe voor alle werknemers, ook voor tijdelijke krachten en zzp'ers. Medewerkers kunnen overuren compenseren, maar in het plan wordt opgemerkt dat er in het geval van talentontwikkeling niet altijd een nauwkeurig onderscheid gemaakt kan worden tussen betaald werk en een eigen investering. Dat is naar het oordeel van de raad een discutabele opvatting, die beginnende makers in een kwetsbare positie kan brengen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het zoeken naar nieuwe publieksgroepen zit stevig verankerd in het aanbod van Dansateliers. Makers worden getraind om na te denken over het opbouwen van hun publiek, en het onderhouden van een band met hen. Dansateliers is laagdrempelig, mede dankzij de wekelijkse 'movement classes' waarbij iedereen welkom is. Aansluiting bij andere domeinen vindt plaats in het kader van het Europese project 'Dancing societies'. Hiervoor gaan Rotterdamse makers aan het werk met lokale gemeenschappen, ex-gevangenen en vluchtelingen. De raad vindt dit een mooi initiatief, al is Dansateliers hier eerder faciliterend bij betrokken dan als bedenker of aanjager van het project.

Op het gebied van educatie organiseert Dansateliers speciale 'movement classes' op scholen, en via het cultuurtraject van het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam (KCR) wordt ieder jaar een voorstelling plus workshop ontwikkeld voor het primair of voortgezet onderwijs. De *associate artists* nemen steeds actief deel aan deze educatieprojecten, met het doel ze uit hun comfortzone te halen. De raad is onder de indruk van deze aanpak. Het mes snijdt hier overduidelijk aan twee kanten.

Geografische spreiding

Dansateliers is goed geworteld in de stedelijke en de nationale infrastructuur. Er zijn samenwerkingen met Rotterdamse instellingen als Boymans van Beuningen, Codarts en Conny Jansen Danst, en zij maakt deel uit van het landelijke netwerk voor nieuwe dansmakers, Moving Futures. Het is opmerkelijk dat er niet of nauwelijks wordt samengewerkt met de grote producerende dansgezelschappen uit de rest van het land.

De producties van Dansateliers komen terecht op nationale en internationale podia. Met name op festivals als Julidans en de Nederlandse Dansdagen is Dansateliers een vaste gast. Via het European Dance Network

(EDN) krijgen de makers van Dansateliers ook regelmatig speelbeurten in het buitenland. De raad meent dat de instelling hiermee voldoende bijdraagt aan de geografische spreiding van het dansaanbod in Nederland.

Toepassing Fair Practice Code

Dansateliers onderschrijft de Fair Practice Code en gaat voldoende in op de toepassing van de kernwaarden van de code. Als actief lid van de Nederlandse Associatie Podiumkunsten (NAPK) neemt zij deel aan de sociale dialoog. In gesprek met coproductanten wordt de samenwerking geëvalueerd, maar of er vaste werkafspraken over Fair Practice worden gemaakt vermeldt de aanvraag niet. (Zie ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’).

Toepassing Governance Code Cultuur

Dansateliers reflecteert goed op de code. Zij hanteert een bestuursmodel, waarbinnen het bestuur eindverantwoordelijke is voor het beleid, en de directie voor de dagelijkse gang van zaken. Bijzonder en innovatief is het multiculturele juniorbestuur dat sinds 2018 als schaduwbestuur opereert. Een van de juniorleden is intussen als penningmeester doorgestroomd naar het ‘echte’ bestuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Dansateliers reflecteert onvoldoende op de code. Hoewel de danskunstenaars die bij Dansateliers aan de slag gaan over het algemeen zeer divers zijn, is de eigen organisatie dat nog niet. In de toelichting op de code wordt er weinig aandacht besteed aan deze problematiek. De raad mist hier zelfkritiek en een stappenplan bij de aanstelling van nieuw personeel.

D:DNA

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 672.505

Over de instelling

Stichting Dutch Development Centre for Natural Arts (hierna: D:DNA) is een nieuwe instelling in Donderen, Drenthe, die beginnende kunstenaars de kans wil bieden zich te ontwikkelen op het snijvlak van kunst en natuur. D:DNA hanteert hiervoor de methode 'RADIUS'. Daarbij onderzoeken kunstenaars in samenspraak met bewoners en andere betrokkenen allerlei aspecten van een bepaald gebied en ontwikkelen gezamenlijk artistieke interventies op locatie. Multidisciplinariteit is hierbij het uitgangspunt. Als onderdeel van de projecten ontstaan er nieuwe perspectieven voor de toekomst van het gebied. Zo worden de kunstenaars 'wegbereiders voor een duurzame toekomst'. Per jaar kunnen 24 kunstenaars aan het begin van hun loopbaan instromen, zes per seizoen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Dutch Development Centre for Natural Arts geen subsidie toe te kennen.

D:DNA heeft een heldere inhoudelijke ambitie en de twee initiatiefnemers hebben hun sporen verdiend. De raad vindt de beoogde inspanningen ten aanzien van talent- en genreontwikkeling in de aanvraag echter onvoldoende onderbouwd en uitgewerkt. Het plan beschrijft meer een methode dan concrete activiteiten. Bovendien plaatst de raad diverse vraagtekens bij de inhoudelijke aanpak. D:DNA moet als organisatie nog van start gaan. Ook de financiële opzet roept vragen op. Ten slotte is de reflectie op de drie codes te beperkt. Voor een plek in de BIS is het dan ook duidelijk nog te vroeg.

D:DNA is een nieuwe instelling, die nog van start moet gaan. Ze staat bij de Kamer van Koophandel nog ingeschreven als Stichting Academy for Natural Arts, opgericht in 2019. Bij de aanvraag is een concept-statutenwijziging gevoegd, inclusief de naamswijziging naar Dutch Development Centre for Natural Arts en de voorgenomen transitie van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel. De beoogde raad-van-toezichtleden zijn formeel echter nog niet aan de stichting verbonden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Over de onderzoeksmethode 'RADIUS' waarmee D:DNA wil werken, is de raad positief. Deze methode is ontwikkeld door Sjoerd Wagenaar in zijn periode als artistiek leider van PeerGroup en is daar van 2016 tot en met 2018 getest en toegepast. De methode is een inspirerend uitgangspunt voor het ontwikkelen van kunst die direct gerelateerd is aan de omgeving en die kan bijdragen aan nieuwe, duurzame perspectieven op die omgeving. Ook is er vertrouwen in de voorgestelde directie: beide directeuren hebben hun sporen verdiend, als het gaat om het werken in en met het noordelijke landschap.

De raad constateert echter ook dat de aanvraag nog een te hoog abstractieniveau heeft. Het plan beschrijft meer een methode dan concrete activiteiten. Zo worden er veel potentiële begeleiders, samenwerkingspartners en locaties genoemd, zonder dat duidelijk is welke rol zij precies in de ontwikkelprocessen gaan spelen.

Ook plaatst de raad kanttekeningen bij de geschetste ontwikkelstructuur, waarin elk kwartaal een nieuwe groep van zes makers en twee begeleiders van start gaat. Hij betwijfelt of die structuur optimaal aansluit bij de ontwikkelbehoefte van de deelnemende makers. De aantallen betrokken deelnemers en de korte doorlooptijd van de projecten staan op gespannen voet met de beoogde kwaliteit van het ontwikkelproces.

Ten slotte bieden de plannen, onder meer vanwege het 'open' karakter, te weinig zicht op de kwaliteit van de output, wat betreft de kunstuitingen die ontstaan én wat betreft de leeropbrengst en uitstroommogelijkheden van de deelnemende makers. Daardoor is het voor de raad niet mogelijk om de artistieke waarde van de plannen te beoordelen, en de landelijke betekenis te bepalen.

Vernieuwing

De belangrijkste vernieuwing in de plannen van D:DNA zit in de consequente en principiële verbinding tussen kunst en natuur/landschap. Nederland kent nog geen ontwikkelinstellingen die zich specifiek op dat snijvlak begeven. Gezien die focus vindt de raad het opmerkelijk dat D:DNA het werken in een stedelijke context niet uitsluit; dat maakt het profiel minder eenduidig.

Voor de deelnemende kunstenaars kan kennismaking met de methode 'RADIUS' bijdragen aan een nieuwe kijk op hun artistieke praktijk. De methode is in Nederland nog niet eerder buiten de werkpraktijk van de PeerGroup toegepast.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Aangezien D:DNA een relatief nieuwe stichting is, is de financiële gezondheid ervan nog niet goed te beoordelen. Uit het dekkingsplan blijkt dat de instelling grotendeels afhankelijk is van overheidssubsidies. De beoogde inkomsten uit private bronnen en coproductie zijn relatief laag. Publieksinkomsten heeft de instelling niet opgenomen (met uitzondering van bijdragen van deelnemers en begeleiders ten behoeve van hun overnachting). De raad vindt deze subsidieafhankelijkheid ongezond hoog. Bovendien ontbreekt een risicostrategie. Ten slotte valt op dat begroting en dekkingsplan voor 2021 en 2024 gelijk zijn, terwijl er in de praktijk van een startende ontwikkelinstelling hoogstwaarschijnlijk sprake zal zijn van geleidelijke opbouw.

D:DNA refereert aan de cao Toneel en Dans, maar licht niet toe waarom voor deze cao gekozen is, noch in welke mate deze wordt toegepast. Ze geeft van alle functies transparant weer hoe die zijn ingeschaald, maar maakt niet duidelijk in welke mate eventueel overwerk wordt gecompenseerd en of er loonindexatie plaatsvindt. Ook is onduidelijk welke secundaire arbeidsvoorwaarden gelden. De raad vindt het opmerkelijk dat de instelling alleen met inhuur werkt en geen personeel in vaste of tijdelijke dienst neemt, zeker waar het gaat om jaarronde functies.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

In de werkwijze van D:DNA gaan makers, bewoners en andere betrokkenen gezamenlijk aan de slag met het verhaal van een locatie. Bewoners delen verhalen of geven mede vorm aan de kunstuitingen, bijvoorbeeld als spelers of ambachtslieden. Ze worden zo mede-eigenaar van de projecten en passen de opgedane inzichten na afloop toe in hun omgeving. Daarmee staat participatie van bewoners aan de basis van de kunst die bij D:DNA ontstaat en van de beoogde maatschappelijke impact van de projecten. Hierbij worden vaak samenwerkingspartners uit andere domeinen betrokken, vooral natuurorganisaties en kennisinstellingen.

Omdat de methodiek zich richt op gemeenschappen die aan bepaalde locaties verbonden zijn, is de kans groot dat publiek bereikt wordt waarvoor kunstparticipatie niet vanzelfsprekend is. De kwaliteit en intensiteit van hun ervaring hangt af van de mate waarin de deelnemende makers erin slagen zich met de gemeenschap te verbinden. De raad acht dat niet vanzelfsprekend; zeker gezien de korte tijd die voor de projecten staat.

Van educatief aanbod voor het onderwijs is bij D:DNA geen sprake. Het educatieve beleid is gericht op de deelnemende makers, bewoners en samenwerkingspartners. In hun gezamenlijke processen is sprake van *peer-to-peer*leren. Hoe D:DNA dit precies wil bewerkstelligen, blijkt echter onvoldoende uit de aanvraag.

Geografische spreiding

D:DNA is gevestigd in Donderen, Drenthe, en beschikt daar over werkruimte en overnachtingsmogelijkheden. In Leeuwarden heeft de instelling een kantoor. De initiatiefnemers zijn geïnspireerd door het Noord-Nederlandse landschap en hebben in het noorden een sterk netwerk, zowel binnen de culturele sector als daarbuiten. De stedelijke cultuurregio *We the north* onderschrijft de toegevoegde waarde die de instelling kan hebben op het bestaande culturele ecosysteem in het noorden, en vindt de instelling goed passen in het regioprofiel. Voor de raad is echter niet duidelijk hoe zij concreet wil bijdragen aan de versterking van de culturele infrastructuur in het noorden.

D:DNA heeft de ambitie niet alleen in Noord-Nederland maar in heel Nederland én in het buitenland actief te zijn. De instelling wil zich daarbij laten leiden door 'de urgenties die op plekken spelen, de mate waarin we inschatten met de aanpak van D:DNA te kunnen toevoegen en de steun van de omgeving van de plek'. Een concrete aanpak om het bereik te vergroten, ontbreekt echter.

Toepassing Fair Practice Code

D:DNA reflecteert slechts beperkt op de Fair Practice Code. Uit de aanvraag blijkt niet welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning, bijvoorbeeld met samenwerkingspartners, of de instelling hiervoor aangesloten is bij een (koepel)vereniging, en welk beleid zij hanteert in verband met auteursrechten.

D:DNA refereert aan de cao Toneel en Dans, maar licht niet toe waarom voor deze cao gekozen is, noch in welke mate deze wordt toegepast. De beoogde personele bezetting komt op de raad nogal onevenwichtig over: voor de directie, raad van advies en begeleiders zijn stevige vergoedingen begroot, terwijl het hoofd productie voor slechts een halve fte in de begroting is opgenomen en de deelnemende makers relatief laag (als beginnende uitvoerenden) worden ingeschaald. Omdat de deelnemende makers in hun ontwikkeltrajecten leren en werken combineren, hanteert de instelling als referentie het minimumloon. De raad vraagt zich af of dat *fair* is. Ook is opmerkelijk dat de deelnemers moeten betalen voor hun overnachting en verblijfskosten.

Toepassing Governance Code Cultuur

D:DNA reflecteert onvoldoende op de Governance Code Cultuur. In de aanvraag gaat het over een raad van toezicht, maar uit het Kamer van Koophandel-uittreksel blijkt dat de stichting op het moment van aanvragen nog een bestuur had. De beoogde raad-van-toezichtleden zijn nog niet formeel aan de stichting verbonden. Het bevreemdt de raad dat D:DNA dit niet noemt en toelicht.

De instelling schrijft bij te willen dragen aan het denken over de praktijk van bestuur en toezicht en licht daarbij het gedachtegoed van de *commons* toe, dat onder meer vertrekt vanuit groepsverantwoordelijkheid. De instelling licht echter niet toe wat dit betekent voor het nu gekozen bestuursmodel en voor de voorgenomen interactie tussen toezichthouders, directiebestuurders en medewerkers.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De reflectie van D:DNA op de Code Diversiteit en Inclusie is erg onvolledig en gaat niet in op de samenstelling van de eigen organisatie, noch op de partners waarmee wordt samengewerkt of het beoogde publiek. De instelling beschrijft slechts de selectiemethode die zij wil hanteren voor de deelnemers aan de ontwikkeltrajecten. Of daarmee een werkelijk breed bereik wordt gerealiseerd, betwijfelt de raad: de plannen zijn erg vrijblijvend geformuleerd. Bovendien gaat het slechts om intenties; de uitvoering is nog niet te beoordelen. Ten slotte vindt de raad de genoemde uitgangspunten voor diversiteit en inclusie te algemeen en te weinig toegespitst op geschiedenis en bevolkingssamenstelling van de eigen regio.

de Appel

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 750.000

Over de instelling

Stichting de Appel (hierna: de Appel) is een internationaal georiënteerde presentatie-instelling, gevestigd in Amsterdam. Het is haar missie om 'voor kunstenaars en medestanders ruimte en tijd te creëren voor het stellen van essentiële vragen'.

De Appel profileert zich als 'lerend instituut'. De exposities zijn ingebed in een driedelige structuur van archief, curatorenopleiding ('Curatorial Programme') en educatieve initiatieven. Jaarlijks worden vier tentoonstellingen georganiseerd en om de twee jaar is er een groot, meerledig project dat zich uitstrekt naar andere locaties in de regio. Begin 2017 is de instelling verhuisd van Amsterdam-Centrum naar Broedplaats Lelylaan in Nieuw-West. Sinds 1 mei 2019 is er een nieuwe directeur.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting de Appel. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting de Appel geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie. De raad heeft de extra aangevraagde, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

De raad heeft vertrouwen in de koers en de plannen van de Appel. De afgelopen jaren heeft het internationaal gerenommeerde instituut veerkracht en begeestering getoond en haar unieke identiteit onderstreept en daarmee herbevestigd.

Er ligt nu een heldere visie op zowel het artistieke als het educatieve beleid. De nieuwe exposities zijn beloftevol en via het educatieprogramma maakt de Appel flink werk van de worteling in haar nieuwe buurt, Amsterdam Nieuw-West.

De Appel is een financieel gezonde instelling. Haar reflectie op de Fair Practice Code is voldoende, die op de Code Diversiteit en Inclusie uitstekend. In het kader van 'goed bestuur' had de raad graag willen lezen

wat de overwegingen van de Appel zijn om over te stappen naar een bestuur-model.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Appel is bezig een bewonderenswaardige comeback te maken sinds het wegvallen in 2017 van de financiering in het kader van de Culturele basisinfrastructuur. Meerjarig gesteund door het Mondriaan Fonds wist de instelling enerzijds een nieuwe start te maken – met een nieuwe locatie en een nieuwe directeur – en anderzijds haar erfenis van 45 jaar te behouden. Het internationaal roemruchte talentprogramma voor curatoren en dito gewaardeerde archief bleven in de lucht en met nieuw geformuleerde doelstellingen onderstreepte (lees: herbevestigde) de Appel waarvoor ze wil staan en gaan: tijd en ruimte voor experiment, lange termijnrelaties, opdrachtgeverschap en een divers publiek van lokale buurtbewoners tot internationale Appel-volgers. Ook heeft de instelling de afgelopen jaren meer verantwoordelijkheid voor de sector genomen. Ze richtte MOKER op, een samenwerkingsverband tussen instellingen voor beeldende kunst in Amsterdam, en werd voorzitter van de landelijke belangenvereniging De Zaak Nu.

De raad vindt dat de Appel in vergelijking tot vier jaar geleden weer een heldere artistiek-inhoudelijke koers heeft. De Appel als 'lerend instituut' is een wat algemene insteek, maar wel een die uiterst consequent wordt doorgevoerd en veel ruimte laat. En dat past uitstekend bij de Appel en onderscheidt haar van andere instellingen. De Appel verhoudt zich door middel van haar programma's en gekozen kunstenaars tot ontwikkelingen in de wereld en niet via een maatschappelijk thema, wat tegenwoordig vaak gebeurt.

Hoewel de raad meer had willen lezen over toekomstige exposities en presentatievormen, geven de voorbeelden die in de aanvraag worden beschreven voldoende vertrouwen in de zeggingskracht van het artistieke programma. Voor 2021 en 2022 worden met internationale partners opdrachten voorbereid met kunstenaars van Arabische afkomst (Inas Halabi, Palestina; Lydia Ourahmane, Algerije). Met de grote, meerledige projecten 'BIG SISTER' (2022) en 'A-WEAR-NESS FEST' (2024) duikt de Appel in de wereld van de tv- en de textielindustrie.

Het aantal exposities dat de Appel jaarlijks ambieert (vier inclusief de eindpresentatie van het curatorenprogramma) vindt de raad relatief laag. Anderzijds waardeert hij het uitgangspunt van de instelling dat het belangrijk is om kunstenaars en curatoren tijd te geven. De Appel is voor het

open karakter van artistiek onderzoek en curatorieel experiment en tegen de druk om vooral antwoorden te geven en snel consumeerbaar spektakel te presenteren.

Al met al is de Appel goed op weg om weer de steady partij van voorheen te worden; een speler van landelijk belang en wellicht op termijn zelfs weer een voorbeeldstellende pionier. De internationale reputatie is onverminderd sterk, getuige ook de internationale samenwerkings- en uitwisselingspartners, zoals Showroom en Banner Repeater in Londen, Portikus in Frankfurt, Franklin Furnace in New York, Art Pool in Budapest, TEOR/ética in Costa Rica en Chris Burden Estate in Californië. Het 25-jarige curatorenprogramma heeft ruim honderdvijftig alumni over de hele wereld en wordt door internationale pers besproken.

Vernieuwing

De Appel is een gerenommeerd instituut, dat in zijn kern draait om vernieuwing van de kunstdiscipline en de kunstpraktijk: het zet experiment nadrukkelijk centraal, geeft kunstenaars opdracht voor nieuw werk, programmeert kunstenaars die nog niet zo bekend zijn in Nederland en leidt curatoren op. De Appel doet dit van oudsher, in die zin continueert ze in 2021 – 2024 haar beleid.

Wel spreekt er een nieuw elan uit de plannen en draagt de Appel een paar werkwijzen aan die de raad spannend en innovatief vindt. Zo wordt, samen met een grote klankbordgroep van collega-instellingen, de mogelijkheid van een mobiel archief onderzocht, dat de wereld intrekt om andere archieven te ‘ontmoeten’ (‘Spaces Run Archive’). In de tweejaarlijkse grote projecten experimenteert de Appel met het vervagen van grenzen tussen individueel en gemeenschappelijk auteurschap.

De raad heeft veel waardering voor het ‘Curatorial Programme’, een gecertificeerde korte termijn beroepsopleiding, en is verheugd over de voorzichtige samenwerking die op dit vlak wordt aangegaan met De Ateliers, een postacademische instelling in Amsterdam.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De Appel voldoet nog niet aan de normen van *fair pay*, maar er worden duidelijk bewegingen de goede kant op gemaakt. De raad heeft er vertrouwen in dat de Appel de komende periode aan de normen zal voldoen.

De Appel is een financieel gezonde organisatie. De financieringsmix is goed, met in 2018 25 procent eigen inkomsten. Op basis van de aanvraag en de ambities van de Appel meent de raad dat de begroting voor 2021 – 2024 realistisch is. Deze is aanzienlijk hoger dan in de afgelopen periode omdat er meer personeel en communicatiebudget nodig is, en omdat de Fair Practice

Code wordt ingevoerd. Het wegwerken van afwijkingen van de Fair Practice Code lijkt te zijn meegenomen in de begroting, maar dat is niet duidelijk gespecificeerd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Appel heeft de kritiek van de raad op haar educatieplannen voor 2017 – 2021 ter harte genomen. Het huidige aanbod, dat focust op de buurt, is nu geloofwaardig verweven met het profiel van de organisatie, waarin ‘leren’ centraal staat. Ook wordt gewerkt vanuit een heldere, aansprekende visie: educatie draagt net als het artistieke programma bij aan gemeenschapsvorming. Ook het aanbod getuigt hiervan: het is breed opgezet, gericht op kinderen en volwassenen en probeert meer inhoudelijke, langetermijnrelaties aan te gaan met scholen, deelnemers en maatschappelijke partners. De raad vindt de inhoudelijke aanvliegroute van de Appel sterk: in een nieuwe omgeving dient educatie langzaam te worden opgebouwd en heeft de inzet op kwaliteit het meest effect.

In de komende periode zet de Appel haar educatieve activiteiten voort. Er zijn drie doorlopende programma’s: ‘Kunstklassen’, een in het onderwijscurriculum geïntegreerd programma over hedendaagse kunst rond kunstobjecten uit het archief van de Appel; ‘Ensembles’, workshopseries waarbij de expositie wordt onderzocht aan de hand van een andere discipline of methode, zoals koken, dansen, lezen et cetera; en ‘Sound Gestures’, een project over kunst en het medium geluid voor dove of slechthorende kinderen. Daarnaast organiseert de Appel groepsrondleidingen voor scholen en andere doelgroepen. De komende jaren werkt ze samen met twee basisscholen en een middelbare school in Nieuw-West.

De instelling stelt een groter en diverser publiek te willen trekken en wil zowel ingewijden als geïnteresseerden bereiken, zowel jonge als oude mensen, en zowel buurtbewoners als internationale Appel-volgers. Deze brede publieksdoelstelling wordt niet helemaal zichtbaar in de cijfers. Het gemiddeld aantal deelnemers aan schoolgebonden en overige educatie dat ze de komende subsidieperiode hoopt te bereiken, stijgt met circa 30 procent, maar het streefgetal van twintigduizend tentoonstellingsbezoekers per jaar is niet meer dan in de afgelopen jaren.

Ook vertaalt de brede publieksdoelstelling zich niet naar de teksten en de huisstijl. Deze passen weliswaar bij het experimentele, onderzoeksmatige karakter van de instelling, maar zijn weinig toegankelijk voor een publiek van niet-ingewijden. Waar de Appel in haar educatieprogramma’s en grote projecten rond de tv- en textielindustrie blijk geeft van creativiteit als het gaat om het ‘ontsluiten’ van complexe hedendaagse kunst, is de

communicatie nog enigszins gesloten. Wellicht kunnen het publieksonderzoek dat de Appel gaat uitvoeren en de samenwerking met haar cultureel diverse partners hierin verbetering brengen.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 lijkt de Appel een beroep te doen op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op verbreding van hun publieksbereik. Althans: in het aanvraagformulier vinkt de instelling die optie aan. Echter, noch in de begroting, noch in de toelichting op de begroting en noch in het activiteitenplan maakt ze expliciet duidelijk hoe zij die extra gelden wil gaan besteden.

Geografische spreiding

In de bredere stedelijke cultuurregio heeft de Appel een goed netwerk van veelsoortige partners; op alle pijlers van de instelling – presentatie, archief, educatie, ‘Curatorial Programme’ – zijn samenwerkingsverbanden. Voor communicatie zijn die ook landelijk en voor tentoonstellingen, archief en curatorenprogramma ook internationaal. De raad heeft bewondering voor de snelheid waarmee de Appel zich, mede dankzij haar educatieprogramma, aan het wortelen is in Amsterdam Nieuw-West.

Toepassing Fair Practice Code

De Appel wil de Fair Practice Code in 2024 volledig hebben geïntegreerd. De Appel volgt de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’ en de Museum cao. In 2020 wordt een cao ‘met en voor de branche’ uitgewerkt voor het team van de Appel. Uit de aanvraag blijkt niet in hoeverre er afspraken zijn met betrekking tot de ontwikkeling van personeel, pensioenen, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en opslag voor zzp’ers.

De instelling speelt een actieve rol met betrekking tot de sociale dialoog en is goed op weg wat betreft *fair pay* (zie ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’). Vanuit MOKER en De Zaak Nu draagt de Appel actief bij aan het debat over de implementatie van de code. Het is de raad uit de aanvraag echter niet duidelijk of de samenwerkingspartners van de Appel de Fair Practice Code eveneens onderschrijven.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Appel is overgestapt van een raad-van-toezichtmodel naar een bestuurmodel. De raad mist in de aanvraag de nodige reflectie op deze wijziging, met name met het oog op de toekomst, mocht de programmering zich uitbreiden en mochten de budgetten groeien. Het huidige bestuur lijkt zorgvuldig en betrokken te functioneren. Een aandachtspunt vormt wel de bestuursleden die schenkingen doen aan de organisatie.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Naar het idee van de raad is de Appel een voldoende diverse organisatie. Hij is positief over hoe de Appel reflecteert op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling weet waar het knelpunt zit – bij het bereiken en binden van een divers publiek – en heeft een plan om daar iets aan te doen. Er komt publieksonderzoek, een andere huisstijl (zie ‘Bevordering van educatie en participatie’) en een extra communicatiemedewerker die bij voorkeur geworteld is in Nieuw-West. Ook wil de Appel meer middelen genereren voor communicatie en publieksbereik.

De Ateliers

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 688.671**

Gevraagd subsidiebedrag: € 810.000

Over de instelling

Stichting Ateliers 63 (hierna: De Ateliers) is een relatief kleinschalige postacademische instelling in de beeldende kunst, gevestigd in Amsterdam. Zij richt zich op de talentbegeleiding van (inter)nationale kunstenaars aan het begin van hun professionele carrière. Jaarlijks is er ruimte voor gemiddeld twintig deelnemers in een tweejarig traject.

De Ateliers profileert zich als een toonaangevend instituut voor artistieke vernieuwing in het internationale kunstenveld. Het focust op de individuele maakpraktijk in het atelier en intensieve begeleiding door collega-kunstenaars. De Ateliers neemt zich voor om de komende jaren nadrukkelijker de verbinding met de buitenwereld aan te gaan, door middel van meer verdiepende programmering (deels ook toegankelijk voor publiek) en educatieve activiteiten. De instelling heeft sinds januari 2019 een nieuwe directeur.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.31 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

Op grond van de hieronder genoemde kwalitatieve overwegingen, en rekening houdend met de extra gelden die in 2018 zijn toegekend, adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Ateliers 63 een subsidiebedrag toe te kennen van € 688.671.

De Ateliers heeft haar reputatie en werkwijze als internationaal gerenommeerde postacademische instelling weten te continueren en neemt een unieke, aanvullende plaats in het landelijke bestel in. Het onderscheidende 'ateliermodel', met intensieve begeleiding door collega-kunstenaars, wordt vernieuwd door meer verbinding te zoeken met de wereld buiten het atelier, het publiek en externe partners. Hierover is de raad enthousiast: het kan artistiek-inhoudelijk nieuwe inzichten opleveren en de lokale worteling versterken. De verdiepende programmering voor kunstenaars en publiek en de bijbehorende publieksbenadering zijn nog wel karig uitgewerkt. Communicatie over de activiteiten is belangrijk voor de positionering en verdient daarom ook een strategie en plan.

De instelling is financieel gezond. Ze maakt vooruitgang in de toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. De toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie vindt de raad vrijblijvend.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad constateert dat De Ateliers haar activiteitenplannen de afgelopen jaren goed ten uitvoer heeft gebracht en haar reputatie als internationaal gerenommeerde postacademische instelling hoog heeft weten te houden. De Ateliers begon de huidige periode met een aanzienlijk lagere toekenning dan aangevraagd. In 2018 kreeg de instelling een aandeel in de extra gelden die de minister beschikbaar stelde voor talentontwikkeling. Deze lastige start heeft de realisatie van de kernactiviteit niet geschaad. Het aantal aanmeldingen is onverminderd hoog, in 2019 ruim negenhonderd van over de hele wereld.

De Ateliers neemt naar het oordeel van de raad een unieke, aanvullende plaats in het landelijke bestel in. De keuze voor het klassieke ‘ateliermodel’, waarbij de jonge kunstenaar zich in relatieve afzondering wijdt aan de ontwikkeling van zijn of haar individuele, autonome maakpraktijk, is onderscheidend, evenals de intensieve begeleiding door ervaren collega-kunstenaars. Dit ‘leerling-meesterprincipe’ krijgt voldoende zuurstof door te werken met zowel vaste als gastbegeleiders. Samen garanderen die een verscheidenheid aan perspectieven. De jonge kunstenaars kunnen terecht in meerdere (technisch begeleide) werkplaatsen. Nieuw is dat ze, op basis van beschikbaarheid, ook toegang hebben tot faciliteiten van de Rijksakademie van beeldende kunsten. Het is een stap richting samenwerking die de raad toejuicht.

Mede op basis van de (internationale) staat van dienst van de deelnemers en alumni en het mondiale netwerk van De Ateliers acht de raad de zeggingskracht van het programma voor de deelnemers goed. De impact van De Ateliers op het publiek kan wel beter. Gelukkig is de instelling zich hiervan bewust en werkt ze aan haar toegankelijkheid.

Het veranderingsproces waarop de raad eerder heeft aangedrongen, wordt serieus genomen door De Ateliers, getuige de plannen voor 2021 – 2024. Er is nu een heldere visie op de hedendaagse kunstpraktijk geformuleerd. De Ateliers wil de ethische kaders van kunst en haar instituties (inclusief het ateliermodel) structureler bevragen. Daarom gaat de instelling meer context bieden bij haar kernactiviteit talentontwikkeling; de ateliers blijven beschutte plekken, maar staan met hun ‘poreuze muren’ wel middenin de samenleving. De raad vindt het een verfrissende verschuiving in het denken,

maar proeft in de formulering ook een zekere spagaat; De Ateliers wil gesloten én open zijn.

De instelling zet in op meer verdiepende programmering voor zowel de deelnemers als het publiek. Naast de drukbezochte *artist talks*, de jaarlijkse eindpresentatie ‘Offspring’ en de programmering tijdens Amsterdam Art Weekend komt er onder meer een residentie voor een kunstenaar c.q. gastbegeleider en – in samenwerking met het ‘Curatorial Programme’ van presentatie-instelling de Appel – een atelier (‘Studio X’) voor een ‘kunstenaar-curator’. Deze activiteiten kunnen de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van het talentontwikkelingsprogramma verrijken. Wel vindt de raad de uitwerking mager. Meer programmering, inclusief nieuwe samenwerkingen en partnerships, vergt inhoudelijke, maar ook financiële en personele investeringen. De raad hoopt dat De Ateliers zich hiervan bewust is.

Actueel en goed passend bij het profiel van de instelling is de gekozen inhoudelijke insteek voor 2020 en 2021: ‘Making As Research/Material Conditions’. In het verlengde hiervan worden onder andere faciliteiten van ambachtslieden in De Pijp in Amsterdam opengesteld voor deelnemers van De Ateliers.

Vernieuwing

Vernieuwing van de beeldende kunst(praktijk) is een inherente doelstelling van een postacademische instelling. Die draait immers om talentontwikkeling. De Ateliers voldoet ruimschoots aan dit beleidsuitgangspunt door experiment, onderzoek en discours centraal te stellen in haar begeleidingsmethode.

Positief is de raad ook over de ingezette organisatievernieuwing. Op het niveau van bedrijfsvoering is de afgelopen jaren achterstallig onderhoud weggewerkt en de werk- en begeleidingsmethode zijn nu ingebed in een heldere visie op kunstenaarschap. Hoewel een oriëntatie op doelgroepen, partners en discourses buiten de kunstinstelling op zich niet innovatief is, is deze koerswijziging binnen de relatief introverte traditie van De Ateliers opvallend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad waardeert de actieve inzet van De Ateliers op *fair pay*. De instelling had een inhaalslag te maken en maakt daar nu werk van. De beloningen voor de begeleidende kunstenaars is al gelijkgesteld met die van collega-instellingen. Voor 2021 – 2024 worden ze geïndexeerd in navolging van de lonen van werknemers en afgewogen tegen een internationaal referentiekader. Omdat de stipendia voor de deelnemers niet altijd toereikend zijn, verlaagt de instelling de atelierbijdrage per 2021 en

onderzoekt ze de mogelijkheid van een materiaalbijdrage. Voor externe opdrachtnemers geldt de ‘Richtlijn functie en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst’ en de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’. De Ateliers volgt de BBRA-schalen en onderzoekt of ze voor de functiewaardering een culturele cao als leidraad zal nemen. Dit zou een belangrijke stap voorwaarts in de sociale dialoog zijn. De bedragen voor personeel gaan in de begroting in elk geval al zichtbaar omhoog.

De Ateliers heeft financieel spannende tijden achter de rug. In 2017 ontstond een negatief eigen vermogen. Met de toekenning door de minister van extra gelden voor talentontwikkeling slaagde de instelling erin om in 2018 per saldo een bescheiden positief resultaat te behalen. De eigen inkomsten waren in dat jaar ruim hoger dan beraamd, 31 procent van de totale baten.

De bedrijfsvoering van De Ateliers is naar het inzicht van de raad nog steeds goed, met een gezonde financieringsmix. De Ateliers is een kleine organisatie, met ook de komende jaren 8 fte personeel in vaste dienst. Er komt 1 fte voor personeel in tijdelijke dienst bij (team-assistentie, fondsenwerving), mogelijk een direct gevolg van de ruimere programmering. Ook de post communicatie is in dat kader uitgebreid, echter zo minimaal dat de raad het realiteitsgehalte van de communicatie-ambities betwijfelt.

In de toelichting op de begroting wordt aangegeven dat indexering van salarissen en honoraria onderdeel zijn van de hogere begrote personeelslasten. Tevens wordt in het activiteitenplan aangegeven dat financiële ruimte is gecreëerd voor scholing en is een verlaging van de atelierbijdrage opgenomen als onderdeel van het wegwerken van afwijkingen van de Fair Practice Code. Verdere toepassing van de code moet nog worden uitgewerkt en lijkt niet te zijn opgenomen in de begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad heeft eerder kritiek geuit op de geringe inzet van De Ateliers op educatie en participatie. Het is goed te lezen dat er inmiddels plannen in ontwikkeling zijn. In lijn met haar voorgenomen opener profiel maakt De Ateliers haar activiteiten de komende beleidsperiode toegankelijker voor een breed publiek. De programmalijs ‘Making As Research/Material Conditions’ en de studiopraktijk van De Ateliers worden doorgetrokken in de educatie, wat de raad een sterk uitgangspunt vindt. De educatie bestaat uit workshops, gegeven door Atelier-kunstenaars. Sinds 2019 werkt De Ateliers samen met het IVKO, een middelbare school met een cultuurprofiel. Als de pilot in 2020 goed uitpakt, worden jongeren uit het talentprogramma van de Amsterdamse organisatie NowHere een nieuwe doelgroep. De resultaten

van de samenwerking met NowHere worden tentoongesteld in Framer Framed, een presentatie-instelling in Amsterdam-Oost. Het is een beloftevol project, waarvan de raad wel vindt dat De Ateliers zich moet inspannen om hierbij meer initiatieven voor jongeren te betrekken.

Minder enthousiast is de raad over de minimale uitwerking en het gebrek aan visie op publieksbenadering. Een marketing- en communicatieplan ontbreekt. De Ateliers moet bepalen welk publiek ze wil bereiken, waarom en hoe.

Geografische spreiding

De Ateliers is een van de twee postacademische instellingen in Amsterdam. Het profiel is complementair aan dat van de Rijksakademie, eveneens gevestigd in Amsterdam. De raad vindt de voorgenomen samenwerking tussen De Ateliers en de Rijksakademie een relevante stap. Behalve structureel overleg op directieniveau, wisselen teams kennis uit en krijgt De Ateliers toegang tot faciliteiten van de Rijksakademie. Zinvol vindt de raad ook het voornemen om gezamenlijk te investeren in de relaties met het hogere kunstvakonderwijs in het hele land, met als doel meer en kwalitatief betere Nederlandse aanmeldingen. Door een beeld te schetsen van internationale ontwikkelingen wordt de kwaliteit van toekomstige aanmeldingen bevorderd. Onderlinge afstemming en samenwerkingspotentieel zijn ook agendapunten voor het sectoroverleg dat de postacademische instellingen sinds 2019 drie keer per jaar voeren.

De raad is positief over de plannen van De Ateliers om zich, voornamelijk door middel van programmering en educatie, verder te verbinden met de stedelijke cultuurregio, iets wat de afgelopen jaren naar zijn oordeel te weinig gebeurde. De actieradius is nog wel klein; er wordt vooral ingezet op samenwerking met culturele en maatschappelijke instellingen in Amsterdam, zoals de Appel, Sonic Acts Festival, Ja Ja Ja Nee Nee Nee, Veem House for Performance en De Balie. Verkenningen en pilots zijn er met Stedelijk Museum Amsterdam (voor een nieuwe middenveld-presentatieruimte), NowHere en Framer Framed (educatie), ambachtslieden in De Pijp (faciliteiten) en – buiten Amsterdam – Kunstfort Vijfhuizen (ateliers op locatie).

Toepassing Fair Practice Code

Gezien de onvoldoende invulling die De Ateliers eerder gaf aan fair practice, is de raad blij met de inzet die de instelling toont om in deze te professionaliseren (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). De Ateliers heeft oog voor zowel de beloning als de ontwikkeling van personeel en maakt ruimte voor transparantie en (regelmatige) evaluatie. Niet alle plannen liggen al helemaal vast, zoals het volgen van een cao, maar op grond

van wat er al is veranderd, verwacht de raad dat er voortvarend met de nog te nemen stappen wordt omgegaan.

Toepassing Governance Code Cultuur

Net als op het gebied van fair practice heeft De Ateliers ook wat betreft de governance een inhaalslag te maken. Getuige de aanvraag is de instelling zich hiervan bewust; de voornemens om de Governance Code Cultuur te implementeren en de geplande uitvoering ervan zijn realistisch en concreet. De instelling is in 2019 overgestapt van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel. Inzichten en actiepunten uit het eerste evaluatiemoment worden benoemd.

Serius kritiekpunt van de raad is dat er in het plan geen enkele reflectie plaatsvindt op de recente situatie waarbij een directeur kon worden geselecteerd zonder opengestelde sollicitatieprocedure.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is teleurgesteld over hoe De Ateliers reflecteert op de Code Diversiteit en Inclusie en hoe zij die toepast. Uit de plannen spreekt een bewustzijn dat de toepassing beter kan. Een concrete beschrijving van hoe de veranderingen worden bewerkstelligd en getoetst, ontbreekt echter. De vermelding dat diversiteit een ‘ongoing conversation’ is, is te vrijblijvend. Er zijn ambities en goede bedoelingen, maar een duidelijke visie en beleid ontbreken. De raad had meer creativiteit van De Ateliers verwacht op dit punt. De instelling heeft een lange geschiedenis met kunstenaars uit andere culturen. Wellicht kunnen zij een raad van advies formeren en zo de institutionele dialoog over diversiteit en inclusie naar een hoger plan tillen.

De Balie

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Populier Balie (hierna: De Balie) is het oudste debatpodium van Nederland en bevindt zich in het centrum van de stad Amsterdam. De instelling heeft een landelijke uitstraling en programmeert (inter-)nationale sprekers, debatten, performances, films en andersoortige events ten behoeve van het debat. De Balie richt zich veelal op politieke thema's en onderwerpen die het functioneren van een democratie en rechtsstaat aangaan. De Balie hanteert een journalistieke aanpak en combineert dit met culturele programmering. Met deze mengvorm van gesprek en culturele uiting heeft De Balie een eigenzinnig debatgenre ontwikkeld. Met haar programma's wil De Balie actief burgerschap stimuleren. Debatten zijn te volgen via livestreams. De instelling combineert debat met horeca en kantoren in het gebouw.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.51 van de regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Populier Balie een subsidiebedrag van € 250.000 toe te kennen, mits zij:

- Voor 2021 een aangepast activiteitenplan opstelt, inclusief aangepaste begroting.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Balie is een van de weinige debatpodia met een internationale uitstraling. De programmeurs maken gebruik van culturele *formats* die passen bij de inhoud van de programma's. De artistieke kwaliteit van de culturele programmering is hoog en wordt door De Balie bewaakt. Voor haar artistieke producties kan De Balie een beroep doen op een groot netwerk van theatermakers en kunstenaars. De raad is enthousiast over de eigenheid van de debatform die De Balie heeft ontwikkeld die, zo blijkt, niet altijd een klassiek gevoerd gesprek op het podium hoeft te zijn. De raad merkt hierbij op dat de *formats* van De Balie veelal zijn geënt op een situatie, waarin sprake is van een luisterend en kijkend publiek en een presenterende

spreker of kunstenaar. In dat opzicht blijft De Balie klassiek in haar aanpak en gericht op een hoogopgeleid publiek.

De Balie presenteert zich als onafhankelijk podium dat zich met name richt op herkenbare, politieke thema's die het functioneren van een democratie en rechtsstaat aangaan en die de raad in het huidige tijdsgewricht van groot belang vindt. De programmering heeft ontegenzeggelijk een landelijke uitstraling. De Balie levert een unieke bijdrage aan het vrije woord. De raad heeft er in dat verband waardering voor dat De Balie controversiële sprekers uitnodigt en niet bang is voor een schurend, soms polariserend debat. Polarisation kan echter met zich meebrengen dat groepen afzien van deelname aan discussie. De Raad wil er daarom op aandringen, dat De Balie erop toeziet dat alle stemmen in discussies worden gehoord. In de aanvraag blikt De Balie vooral terug. De raad kan zich voorstellen dat een vooruitblik op de programmering niet kan worden gegeven wanneer deze door de actualiteit wordt gedicteerd, maar omdat De Balie ook een producerende instelling is, zou hij graag concreter uitgewerkte contouren van de programmering voor de komende beleidsperiode ontvangen.

Vernieuwing

De raad ziet dat De Balie steeds weer zichzelf vernieuwt en experimenteert met nieuwe gespreksformats en debatformen. De Balie creëert eigen genres en zoekt hier de juiste mensen bij om te kunnen experimenteren. Hierin vervult De Balie een voorbeeldfunctie voor andere debatpodia. De instelling is dan ook een kweekvijver voor talent op allerlei gebied: journalistiek, politiek, redactioneel en artistiek.

De raad is positief over het voornemen van De Balie om in negen grote steden debatpodia te coachen om met formats te werken die De Balie heeft ontwikkeld. Ook in het buitenland wil De Balie haar vleugels uitslaan met initiatieven als de European Press Prize. De Balie is in internationaal opzicht ook aanjager van thema's. In de periode 2021 – 2024 zal De Balie internationale coproducties aangaan. Dit is een nieuwe activiteit.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De Balie is financieel gezond. De grote mate van afhankelijkheid van horeca-inkomsten vormt hier echter een risico. De instelling is zich hiervan bewust en heeft een strategie bij tegenvallende inkomsten. De Balie hanteert de cao Nederlandse Podia en de cao Horeca. Zij kent een pensioenregeling, inkomens- en aansprakelijkheidsverzekeringen en heeft een arbeidsvoorwaardenreglement.

De Balie maakt zich sterk voor een veilige en aangename werkplek voor alle werknemers en zzp'ers binnen de organisatie, wat blijkt uit de aanstelling van een vertrouwenspersoon.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Balie is een kweekvijver voor talent op het gebied van cultureel programmeren, produceren en opinie maken. Stagiairs worden er opgeleid tot programmamaker in ‘De Balie Academie’. Helaas wil De Balie de activiteiten voor talentontwikkeling terugschroeven. Volgens de aanvraag kregen in 2018 560 jonge makers een kans en in 2021 zullen er nog maar 116 toegelaten worden.

De Balie ziet zichzelf als incubator voor talent en nieuwe initiatieven. Daarnaast organiseert de instelling De Balie STUDIO, waar diverse opiniemakers worden opgeleid voor het publieke debat. Naast de functie als broedplaats en ‘academie’ maakt De Balie ook een jaarlijks cultuureducatieprogramma voor jongeren onder de titel ‘Discussiëren Kun Je Leren’. Verder ontwikkelt De Balie samen met de Hogeschool van Amsterdam een langjarige reeks masterclasses voor veertig excellente HvA-studenten. Jaarlijks trekt het debatpodium ruim 100.000 betalende bezoekers.

Geografische spreiding

De Balie is aanwezig met programma’s in andere grote steden, zoals met de Vrijheidslezingen in Rotterdam. De Balie wordt geregeld gevraagd door diverse partijen in Nederland, waaronder overheden en culturele instellingen, om kennis te delen, maatschappelijke discussies aan te zwengelen en samen te werken. De Balie beoogt geen dependances op te zetten in andere steden, maar maakt wel plannen om in negen grote steden de werkwijze van De Balie over te dragen, zodat deze kan worden aangepast aan de lokale behoeften. De raad heeft hiervan hoge verwachtingen. Ook worden internationale sprekers ‘gedeeld’ met andere debatpodia.

Toepassing Fair Practice Code

De Balie past de Fair Practice Code toe en betaalt haar werknemers conform een cao. Voorts voert De Balie voortgangsgesprekken en biedt ruimte aan persoonlijke ontwikkeling. Alles volgens de uitgangspunten van gelijkwaardigheid en wederzijds vertrouwen, transparantie, duurzaamheid en eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Balie wordt bestuurd volgens het raad-van-toezichtmodel. De principes van de code zijn volgens de instelling verankerd in de statuten van het Bestuur/raad-van-toezichtmodel. Er zijn reglementen voor bestuur-directie en voor de raad van toezicht met daarin de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Er is De Balie veel aan gelegen om de pluriformiteit en inclusiviteit die zij nastreeft in de programmering ook terug te zien in het personeel en het publiek. De Balie gaat bij elk programma na of aan haar uitgangspunten met betrekking tot diversiteit en inclusiviteit wordt voldaan in de thematiek, de deelnemers en de doelgroepen. Ook wordt gericht promotiebeleid gevoerd om de beoogde diversiteit in de doelgroep te bereiken. De Balie beijvert zich om steeds een goede mix in het publiek te bereiken. De Balie heeft op basis van de nulmeting een actieplan opgesteld om gericht en structureler aandacht aan diversiteit en inclusie te geven.

de ereprijs

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 235.000

Over de instelling

Vereniging de ereprijs, podiumkunsten, muziekensembles en koren,
Apeldoorn

Vereniging de ereprijs (hierna: de ereprijs) is gevestigd in Apeldoorn en ziet zichzelf als 'hét ensemble voor nieuwe muziek in het oosten van Nederland'. Het ensemble werkt vooral in Gelderland, maar speelt ook elders in het land. Het geeft compositieopdrachten aan componisten en voert hun werk uit. De ereprijs heeft een vaste, veertienkoppige bezetting en werkt veel samen met solisten, interdisciplinaire uitvoerende artiesten en dirigenten. Onder de naam 'RKST21' (Orkest van de 21^e Eeuw) wordt de bezetting regelmatig uitgebreid tot ruim dertig muzikanten. Artistiek leider van de ereprijs is tot eind 2020 Wim Boerman; hij wordt per 2021 opgevolgd door componist, pianist en curator Aspasia Nasopoulou.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad adviseert Vereniging de ereprijs geen subsidie toe te kennen.

De raad leest in het plan van de ereprijs een grote drive om nieuwe muziek te ontwikkelen, uit te voeren en te onderzoeken. De ereprijs voert werk uit van beginnende en gevestigde componisten en presenteert enkele aansprekende samenwerkingsplannen binnen de muziek en met partners uit het muziektheater. Daarmee is het ensemble van waarde voor de hedendaagse muziek. Het levert een bijdrage aan talentontwikkeling van jonge componisten en ontplooit activiteiten voor middelbare scholieren. De ereprijs is zeer goed geworteld in de stedelijke cultuurregio Stedendriehoek en is in toenemende mate ook zichtbaar in de rest van het land.

De raad mist in het plan van de ereprijs echter een verdere uitwerking en motivatie van de plannen en stelt vast dat veel afspraken nog niet vastliggen. Ook vindt hij het internationale belang van de ereprijs nog te beperkt. Het is niet duidelijk hoe de ereprijs zijn beoogde doelgroepen wil bereiken en zijn publiek wil vergroten.

De ereprijs betaalde de afgelopen jaren lage honoraria aan zijn verenigingsleden (de musici) maar stelt zich voor de periode 2021 – 2024

ten doel de bedragen stapsgewijs op te hogen naar de normbedragen in de nieuwe cao voor muziekensembles. Dit werkt het ensemble overtuigend uit.

De financiële gezondheid van de ereprijs is matig, hier is een verdere professionaliseringslag nodig. Er ontbreekt in het plan een strategie voor tegenvallende inkomsten, een risicoanalyse en een plan voor het verwerven van eigen inkomsten.

De ereprijs reflecteert onvoldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie; hij behandelt enkele waarden en principes die daarin een rol spelen uitvoerig, maar laat andere aspecten geheel onbesproken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van de ereprijs. Hij waardeert het dat het ensemble voor een groot deel nieuw werk uitvoert van beginnende en gevestigde componisten. Het ensemble werkt zijn artistieke concepten in samenwerking met de componisten uit.

In zijn plan omschrijft de ereprijs vijf kernactiviteiten. Het ensemble is opdrachtgever en uitvoerder van nieuwe muziek. Het initieert nieuwe muziek in samenwerkingsverband, zoals met het RKST21, het Andriessen Festival, een programma met ArteEZ en een compositieproject voor scholieren. Het ensemble coproduceert met partners, zoals binnen het TransformatieLAB en het Maaiveld Festival. Het ensemble ziet zichzelf als ambassadeur voor Nederlandse actuele muziek over de grens, door concerten en workshops te verzorgen in het buitenland. En ten slotte houdt de ereprijs zich bezig met innovatieonderzoek en archivering.

De raad leest in het plan een grote drive om nieuwe muziek te ontwikkelen, uit te voeren en te onderzoeken. Echter, hij vindt de plannen te beknopt toegelicht om erover te kunnen oordelen en stelt vast dat veel van de plannen nog niet vaststaan. Ook is niet duidelijk hoe de verschillende programma's met elkaar samenhangen. Het ensemble noemt enkele componisten met wie het wil werken mits er een compositiesubsidie wordt toegekend, maar werkt niet uit wat deze componisten met het ensemble gaan doen. Ook worden mogelijke speelplekken genoemd, die echter nog niet zijn benaderd.

Interessant vindt de raad het project 'Re-Generation', waarbij elk jaar een groep componisten wordt uitgenodigd om composities te schrijven rond een cultuurhistorisch geïnspireerd thema. In 2021 staan bijvoorbeeld andere muzikale culturen centraal, in 2024 de 'Hanze-thema's' verbondenheid,

water, welvaart, handel, stadsleven. De raad vindt het ook aansprekend dat de ereprijs gaat samenwerken aan muziektheaterproducties met de Veenfabriek, Het Filaal en de Eef van Breen Group. De raad vindt het jammer dat de ereprijs deze programmalijs nog niet verder heeft uitgewerkt.

De ereprijs heeft een bescheiden internationale werking. Het ensemble beoogt een ambassadeursfunctie in het buitenland te vervullen voor hedendaagse muziek, maar speelde in 2017 en 2018 in totaal slechts zes keer in het buitenland. In het plan nemen voor de periode 2021 – 2014 de buitenlandse concerten verder af. Het ensemble benoemt mogelijke bezoeken aan de Greek National Opera, het New Music Festival Toronto en de School for Music and Performing Arts Porto. De raad vindt dit interessante partners maar merkt op dat deze bezoeken niet zijn opgenomen in de voorgenomen prestaties.

De ereprijs gaat een bijzondere periode tegemoet. Per 2021 wordt artistiek leider Wim Boerman opgevolgd door componist, pianist en curator Aspasia Nasopoulou, die het ensemble helpt zijn visie aan te scherpen. De raad vindt het jammer dat hij in het plan nog weinig leest over haar visie op de artistieke koers voor de komende periode. Hij heeft er vertrouwen in dat de ereprijs onder haar leiding de eigen signatuur verder kan ontwikkelen.

Vernieuwing

De ereprijs draagt bij aan de vernieuwing van de muziek door veelvuldig nieuwe composities uit te voeren. Hiermee is de ereprijs van waarde voor de nieuwe muziek. De raad vindt het interessant dat het ensemble aan de slag wil gaan met de vraag hoe eigentijdse muziek kan bijdragen aan onderzoek en ontwikkeling in andere maatschappelijke domeinen. Ook de samenwerking met componist Arthur Wagenaar maakt nieuwsgierig. De raad had in het plan wel meer willen lezen over de geplande nieuwe composities, de keuze voor componisten in het licht van het profiel van het ensemble, en de aard van de samenwerking met componisten.

De ereprijs houdt zich actief bezig met talentontwikkeling. Het ensemble geeft beginnende componisten de mogelijkheid om nieuw werk te laten uitvoeren, en biedt jong componeertalent de kans om samen te werken met ervaren collega's. Het ensemble werkt ook met conservatoriumstudenten van ArteEZ. Met de jaarlijkse International Young Composers Meeting organiseert de ereprijs daarnaast een programma voor zestien internationale compositiestudenten die worden begeleid door ervaren componisten en het ensemble. Drie deelnemers krijgen vervolgens een compositieopdracht voor de ereprijs.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De ereprijs behandelt zijn bedrijfsvoering en de wijze van beloning enkel in zijn toelichting op de toepassing van de codes en zijn toelichting op de begroting. De ereprijs heeft als vereniging een ongebruikelijke organisatievorm, waar het ensemble kort op ingaat. De vereniging werkt met een bestuursmodel. De verenigingsleden (de musici) werken als zzp'ers in deeltijd (minder dan 0,3 fte). Zij bepalen in de ledenvergadering zelf de beloningstarieven. De afgelopen jaren werd gekozen voor in de sector gangbare (lage) tarieven; deze worden tussen 2019 en 2024 stapsgewijs verhoogd tot de tarieven die in de lopende cao-besprekingen voor de ensemblesector worden genoemd. Dit is terug te zien in de begroting.

De ereprijs is aangesloten bij de NAPK en neemt aldus deel aan de sociale dialoog. De ereprijs beschrijft uitvoerig de grondslag voor beloningen voor orkestleden, gastdirigenten en solisten, componisten, huisdirigent en medewerkers. Het ensemble wil de komende periode meer scholing beschikbaar stellen aan vooral de nieuwe ensembleleden, en meer aandacht besteden aan de verzekering van een gezonde en muzikale toekomst van leden, in samenspraak met landelijke instellingen.

Het is merkbaar dat de ereprijs bezig is met een professionaliseringslag. De afgelopen periode werden al enkele noodzakelijke stappen gezet. Sommige aspecten in de bedrijfsvoering vragen nog om verbetering. De ereprijs staat er op het moment van aanvragen financieel matig gezond voor. De liquiditeit en solvabiliteit waren in 2018 hoog, maar het weerstandsvermogen was aan de lage kant. Het verdienvermogen was erg laag; de instelling was voor ruim 80 procent afhankelijk van subsidies. De begroting voor 2021 – 2024 lijkt realistisch, maar de instelling formuleert geen risicoanalyse en geen strategie bij tegenvallende inkomsten. De instelling gaat in zijn plan niet in op het verwerven van eigen inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De educatieactiviteiten van de ereprijs passen bij de capaciteit van het ensemble en richten zich vooral op (toekomstige) professionals en op middelbare scholieren. De ereprijs heeft een compositieproject ontwikkeld voor middelbare scholieren om zelf een compositie te schrijven voor het ensemble. Hieraan nemen tien scholen deel, waaronder drie Duitse scholen. De raad heeft waardering voor dit traject.

Op het gebied van publieksbenadering benoemt de ereprijs enkele doelgroepen: 'concertpubliek', 'fans', 'vakbroeders', 'stakeholders', 'nieuwkomers' en enkele specifieke 'targetgroepen'. Het ensemble omschrijft echter niet in hoeverre het deze groepen al bereikt en waar extra inspanningen nodig zijn. Een marketingstrategie om deze doelgroepen te

bereiken, ontbreekt in het plan. Het marketingplan bestaat uit het benoemen van enkele communicatiekanalen, zoals de website, social media, online advertenties en drukwerk. De raad is er niet van overtuigd dat het ensemble de beoogde doelgroepen hiermee ook zal uitbreiden. Hij mist bovendien een visie op het bereiken van een divers en inclusief publiek.

Geografische spreiding

De ereprijs is goed geworteld in de stedelijke cultuurregio Stedendriehoek. Het ensemble werkt in en rond Oost-Nederland samen met ruim acht interdisciplinaire productiepartners, twee conservatoria en tien middelbare scholen. Een groot deel van de concerten worden gegeven in de eigen regio. Daarnaast stelt het ensemble zich voor de komende periode ten doel meer het land in te gaan. Dit werkt het echter niet verder uit in de aanvraag.

In haar reflectie op de aanvraag geeft de stedelijke cultuurregio Stedendriehoek aan dat de ereprijs sterk geworteld is in de regio en dat het een belangrijke functie heeft op het gebied van nieuwe muziek. Het ensemble wordt door de provincie tot de Gelderse Basis en door de gemeente tot de Apeldoornse Basis gerekend. De Stedendriehoek benoemt de actieve samenwerking met partners en de belangrijke schakelfunctie die het ensemble heeft in de keten van talentontwikkeling en educatie in Oost-Nederland.

Toepassing Fair Practice Code

De ereprijs behandelt de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie in een integrale tekst over de organisatievorm en het honoreringsbeleid van het ensemble. De ereprijs maakt van eerlijke honorering duidelijk een speerpunt en wil ook zijn musici ondernemender en veerkrachtiger maken om ze als zzp'ers minder 'ten prooi te laten vallen aan hun eigen passie'. De raad vindt de stappen die het ensemble wil zetten op het gebied van eerlijke betaling vertrouwenwekkend uitgewerkt. De ereprijs verhoudt zich in zijn toelichting echter niet expliciet tot de waardes die de code benoemt.

Toepassing Governance Code Cultuur

De ereprijs behandelt de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie in een integrale tekst over de organisatievorm en het honoreringsbeleid van het ensemble. Het ensemble gaat kort in op de werkwijze van het driekoppige bestuur. De keuze voor de nieuwe artistiek leider Aspasia Nasopoulou per 2021 wordt expliciet gemotiveerd, net als de keuze voor zakelijk leider Pieter Jongelie per 2019. De ereprijs verhoudt zich in zijn toelichting echter niet tot de principes die de code benoemt. Het ensemble maakt niet duidelijk in hoeverre de statuten uit 1999 compatibel zijn met de code.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De ereprijs behandelt de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie in een integrale tekst over de organisatievorm en het honoreringsbeleid van het ensemble. Met betrekking tot diversiteit en inclusie motiveert het ensemble hierin de keuze voor de nieuwe (Griekse, vrouwelijke) artistiek leider, en benadrukt hij dat verjonging in het ensemble plaatsvindt door naast de drie huidige jonge leden de komende periode drie tot vier oudere musici te vervangen door jonge leden van diverse afkomst en/of achtergrond. Het ensemble erkent dat de nieuwe-muzieksector in Nederland lang in West-Europese handen is geweest en dat het nodig is de inmiddels afgestudeerde nieuwkomers te verwelkomen om te breken met die verouderde dominantie.

De ereprijs gaat hiermee in op inclusiviteit met betrekking tot het eigen personeel, maar benoemt geen strategie en geen doelstellingen voor verbetering. De overige drie p's van de code (programma, publiek, partners) worden niet geadresseerd. De ereprijs beschrijft niet welke stappen het in de periode 2021 – 2024 wil nemen om diversiteit en inclusie verder te bevorderen.

De Nieuwe Oost

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 779.460**

Gevraagd subsidiebedrag: € 780.000

Over de instelling

Stichting De Nieuwe Oost (hierna: De Nieuwe Oost) is een interdisciplinair productiehuis, gevestigd in Oost-Nederland. Het werd in 2011 opgericht als gezamenlijk initiatief van de productiehuizen Generale Oost in Arnhem (theater en dans), Wintertuin in Nijmegen (literatuur) en Productiehuis Oost-Nederland in Deventer (popmuziek) en opereert sindsdien als netwerkorganisatie. De Nieuwe Oost begeleidt theatermakers, choreografen, schrijvers en muzikanten naar een duurzame beroepspraktijk. Daarbij ligt de nadruk op het zichtbaar maken van actuele vragen en verhalen, vanuit een sterke maatschappelijke betrokkenheid. De nieuwe generatie makers aan wie de instelling een plek biedt, zijn in haar woorden vanzelfsprekend disciplineoverstijgend, thematisch grensverleggend, gedreven tot samenwerking, en gericht op urgente onderwerpen. De Nieuwe Oost werkt intensief samen met regionale instellingen voor hoger onderwijs, podia, festivals en gezelschappen in Oost-Nederland.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting De Nieuwe Oost een subsidie toe te kennen van € 779.460.

De raad is zeer positief over het plan van De Nieuwe Oost. De instelling heeft zich in de afgelopen jaren bewezen als interdisciplinair productiehuis voor Oost-Nederland. Makers zijn met succes doorgestroomd naar een professionele beroepspraktijk en de instelling vertolkt een aanjagersrol in de regio. Er komen veel en doorgaans kwalitatief hoogwaardige producties tot stand. De raad vindt de plannen voor de komende periode vertrouwenwekkend en aanstekelijk. Er is goed in beeld gebracht hoe wordt gescout en hoe de ontwikkeltrajecten functioneren en er is voldoende ruimte genomen om te reflecteren op de afgelopen tijd. De raad is verheugd dat stevig wordt ingezet op popmuziek en positief over het centraal stellen van interdisciplinair werken. De Nieuwe Oost reflecteert helder op de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De organisatie van De Nieuwe Oost, met drie onderliggende stichtingen, staat stevig. De Nieuwe Oost vertolkt een duidelijke aanjagersrol in de regio, en dat doet zij goed. De aanvankelijke constructie met drie artistiek leiders is losgelaten en er is gekozen voor één directeur, die zorgt voor verbinding. Er komt veel interdisciplinair werk tot stand en makers stromen na hun trajecten door naar interessante plekken. Trajecten zijn duidelijk uitgewerkt, in verschillende fasen, en er is doordachte begeleiding van makers naar zelfstandigheid – met een hoge mate van bescherming in de eerste fase en een grote zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid in de laatste. Door de multidisciplinaire werking van het huis is er veel vanzelfsprekende kruisbestuiving tussen genres.

De raad is zeer positief over de plannen voor de komende periode. De aanvraag is overtuigend en de structuur is overzichtelijk; de ontwikkeltrajecten zijn helder en uitgebreid beschreven. De raad heeft vertrouwen in de kwaliteit van de begeleiding en is positief over de brede instroom die de instelling realiseert door het organiseren van relatief laagdrempelige activiteiten. Zo ontmoet zij nog onbekende makers om die vervolgens aan zich te binden. Er is goed in kaart gebracht wat de meerwaarde is van de diverse deelnemers aan de trajecten en er is duidelijk sprake van het delen van kennis en expertise en het inspelen op elkaars praktijk en het reflecteren op eigen werk en proces.

Het principe van circulariteit wordt toegepast, waarbij oudere deelnemers jongere deelnemers begeleiden. Onder de noemers 'Performing' en 'Publishing' worden verschillende werelden verenigd, van teksttoneel tot literatuur. De Nieuwe Oost rekent een groot aantal genres tot haar werkerrein en zij biedt ruimte aan *post-emerging* en *midcareer* makers, naast nieuw talent. Nieuwe initiatieven voor de komende periode zijn een alliantie met Popnetwerk Oost-Nederland en het voortzetten van een Jeugd dans en -theaterproductienetwerk, waarmee De Nieuwe Oost de breedst georiënteerde ontwikkelinstelling in Nederland wordt.

De instelling reflecteert op de afgelopen periode en evalueert het beleid. Zo wordt het uitgangspunt verlegd van interdisciplinariteit als doel naar interdisciplinariteit als integraal onderdeel van de aanpak. De raad is verheugd over het reflectief vermogen dat hieruit blijkt. Hij waardeert ook dit uitgangspunt: de afgelopen jaren leverden relatief weinig landelijk bekende makers op, terwijl gezien de breedte en de toegankelijkheid van de genres en de activiteiten aansprekender resultaten werden verwacht. Daarnaast richt de instelling zich in de komende tijd nog meer op

ontwikkeling en daarmee minder op productie. Deze accentverschuiving is op een verantwoorde manier vastgelegd in de plannen.

Vernieuwing

In de afgelopen periode heeft De Nieuwe Oost bewezen een uitstekend werkend productiehuis te zijn. Er zijn goed functionerende werk- en presentatiemogelijkheden. Ook de programmering is degelijk. De producties zijn weliswaar niet altijd direct vernieuwend, maar vernieuwing is er wel in de vormen van samenwerking, de werkwijze vanuit en met de regio, en het koppelen van talent uit verschillende disciplines.

De instelling formuleert voor de komende periode een overtuigende visie op ontwikkeling. Dat biedt vertrouwen in haar bijdrage aan de vernieuwing van de disciplines waarin zij actief is, ook door de nadruk op *creative producing*, waarbij zaken als marketing onderdeel worden van het maakproces. Daarmee toont de instelling zich bewust van het belang van brede kennis van het werkveld bij makers. Ook het grotere accent op popmuziek is veelbelovend: de instelling neemt een duidelijke rol in het versterken van de keten van beginnende maker tot toptalent. Een belangrijke pijler daarbij is de verbinding met maatschappelijke organisaties.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Bij De Nieuwe Oost staan fair practice en een solide bedrijfsvoering hoog in het vaandel, en de instelling straalt dit uit. De raad is positief over de voornemens voor de komende periode, waarin de bestaande lijn grotendeels wordt voortgezet. De cao's Toneel en Dans en Uitgeefbedrijf worden voor alle werkenden gevolgd; De Nieuwe Oost | pop stapt over van de cao Zorg en Welzijn op de cao Poppodia en -Festivals. De instelling is een erkend leerbedrijf en medewerkers kunnen aanspraak maken op goede secundaire arbeidsvoorwaarden. De instelling heeft afspraken in hoeverre overwerk wordt uitbetaald. Ook hanteert zij een strikt beleid om overwerk tegen te gaan. Zij creëert een veilige, gezonde werkomgeving voor alle werknemers, waarbij zij zich bewust is van de hoge werkdruk in het werkveld. Zo is in 2019 een preventiemedewerker aangesteld. De instelling is goed aangesloten op de sociale dialoog in de sector, onder meer via lidmaatschap van de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten.

De instelling is financieel stabiel en gezond. Zij scoort hoog op liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen, en heeft een gezonde balanspositie. De begroting is realistisch en sluit aan op de resultaten van voorgaande jaren. De instelling verlegt de focus van productie naar ontwikkeling en gaat op een transparante manier in op de consequenties daarvan voor het evenwicht in de financiering. De financieringsmix is goed gespreid en er is sprake van beperkte risico's.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Nieuwe Oost ontplooid in de afgelopen jaren verschillende activiteiten op het gebied van educatie en participatie. Er wordt structureel samengewerkt met culturele organisaties in Oost-Nederland om deze inspanningen optimaal te laten renderen. De instelling ontwikkelt lesreeksen en workshops en zet in op sociale domeinen als ouderenzorg en nieuwkomers. Haar producties trekken een divers publiek, waarbij zij de bezoeker als participant wil zien, en niet alleen als toeschouwer. De raad waardeert dit uitgangspunt, maar het is niet altijd duidelijk hoe dit concreet is ingevuld.

De raad is positief over de goed functionerende activiteiten van De Nieuwe Oost en heeft vertrouwen in de komende periode. Hierbij is met name de Programmaraad een middel om meerstemmigheid concreet te maken: een groep cultureel ondernemers, makers en denkers die uitgenodigd worden om verschillende perspectieven een plek te geven in de programmering en de organisatie.

Er wordt in de aanvraag uitgebreid en helder gereflecteerd op publiek en strategieën om bezoekers te bereiken. Er is een solide analyse van doelgroepen en er wordt een doordachte prijsstrategie gehanteerd. De raad heeft op basis hiervan vertrouwen in het publieksbereik van De Nieuwe Oost. De instelling is voornemens de diversiteit van haar publiek te vergroten en bestempelt een aantal projecten en doelgroepen als prioriteit. De raad waardeert deze ambitie.

Geografische spreiding

De Nieuwe Oost heeft vooral een functie in Oost-Nederland. Sommige producties reizen; vooral in de context van een festival werkt dat goed. De instelling is goed geworteld in de regio en heeft daar een essentiële plek als ontwikkelinstelling voor een breed palet aan genres. Er zijn veel regionaal goed gespreide samenwerkingsverbanden.

Toepassing Fair Practice Code

De reflectie van De Nieuwe Oost op de Fair Practice Code is helder en inzichtelijk. De instelling onderschrijft de code en handelt daarnaar. Zij geeft een heldere toelichting op het plan van aanpak voor de komende periode. De raad vindt dit plan gedegen en vertrouwenwekkend. Er worden meer middelen aangewend voor personeel. De instelling wil investeren in het werkklimaat, continuïteit voor de medewerkers en eerlijke beloning voor artiesten (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

De reflectie op de Governance Code Cultuur is solide en vertrouwenwekkend. De instelling maakt zorgvuldig inzichtelijk hoe de code wordt toegepast. De Nieuwe Oost is een bestuurlijke unie die bestaat uit één beheersstichting en drie uitvoerende stichtingen, met een overkoepelend raad-van-toezichtmodel. Er is dus één bestuur en één raad van toezicht. De beheersstichting De Nieuwe Oost delegeert de prestaties die binnen de BIS worden gefinancierd aan de uitvoerende stichtingen. Zowel bestuur als raad van toezicht volgen de code en hebben hun taken goed afgebakend. Er zijn jaarlijkse functioneringsgesprekken, een rooster van aftreden en er wordt jaarlijks door de raad van toezicht geëvalueerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad waardeert de reflectie van De Nieuwe Oost op de Code Diversiteit en Inclusie. Er wordt helder en transparant uiteengezet wat de huidige stand van zaken is. Er worden aandachtsgebieden benoemd, zoals mensen met een beperking of met een migratieachtergrond, die in medewerkersbijeenkomsten ter sprake komen. De instelling is in gesprek, intern en met andere instellingen, over de consequenties van de code. De instelling kan nog werken aan een meer diverse samenstelling van publiek, personeel en makers, maar er is een doortastende visie voor de toekomst, en de geplande concrete acties bieden vertrouwen voor de komende periode.

De Oude Kerk

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 100.000

Over de instelling

Stichting De Oude Kerk te Amsterdam (hierna: De Oude Kerk), sinds 2016 behalve een 'actief godshuis' ook een officieel geregistreerd museum, vraagt aan als presentatie-instelling. In de kerk, het oudste gebouw van Amsterdam, wordt hedendaagse, contextspecifieke kunst gerealiseerd, met als doel het publiek een ander perspectief op het gebouw, zijn geschiedenis en de daaraan verbonden cultuurhistorische waarden te geven. De Oude Kerk wil de kerk nieuwe betekenissen geven, ook voor nieuwe Nederlanders.

De Oude Kerk profileert zich als 'een vrijplaats in ruimte en geest' en ziet zichzelf nationaal en internationaal als een van de meest opvallende voorbeelden van wat de interactie tussen een historische locatie en hedendaagse kunst kan opleveren. Het aanbod bestaat jaarlijks uit twee grootschalige in situ-kunstprojecten van internationaal gerenommeerde kunstenaars, en enkele kleinere exposities. Daaromheen wordt een verdiepend publieksprogramma georganiseerd.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting De Oude Kerk te Amsterdam geen subsidie toe te kennen.

De Oude Kerk is een artistiek, financieel en organisatorisch goed functionerende instelling, met een interessant expositie-, collectie- en publieksbeleid en een groot publieksbereik. Het negatieve subsidieadvies grijpt terug op de kernactiviteit van een presentatie-instelling. In het bredere discours van de hedendaagse kunst is de *site specific* aanpak van De Oude Kerk onvoldoende toonaangevend en vernieuwend. De Oude Kerk maakt weliswaar innemende monumentale solo-exposities die een relatie met de locatie aangaan, maar de raad vindt dit een te beperkte keuze om een plek als presentatie-instelling in de BIS te rechtvaardigen.

De bedrijfsvoering van De Oude Kerk is gezond, ten aanzien van eerlijke beloning kan de instelling transparanter en voortvarender opereren. Over de invulling van de educatietaken oordeelt de raad overwegend positief. In de omgang met de codes zijn met name de toepassing van en reflectie op de

Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie ambitieus en doelgericht.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad heeft bewondering voor de ontwikkeling die De Oude Kerk de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Vanuit een heldere visie op (immaterieel) erfgoed onderzocht de instelling de betekenis van een sacrale ruimte in een seculiere tijd. Zij deed dit door imposante, vaak oogstrelende installaties te realiseren die de kerk een totaal ander aanzien gaven. Voor deze *in situ*-kunst wist De Oude Kerk internationaal gerenommeerde kunstenaars aan zich te binden, onder wie Marinus Boezem, Christian Boltanski, Iswanto Hartono, Giorgio Andreotta Calò en recentelijk Adrián Villar Rojas. De exposities trokken veel lokaal, nationaal en internationaal publiek en lokten soms heftige reacties uit, in het bijzonder van omwonenden.

De raad heeft er alle vertrouwen in dat De Oude Kerk haar signatuur als historische plek voor hedendaagse locatiekunst verder zal verstevigen. Het beleidsplan voor de komende periode belooft wederom samenwerking met interessante kunstenaars. Susan Philipsz, Ibrahim Mahama, Anne Imhof en Dora Budor werken in de programmalijs 'Fundament' vanuit de immateriële waarde van de plek, de 'genius loci'. In de programmalijs 'Anno' haken Antonio Obà, Kader Attia, Cedart Tamasala & Matthieu Kasiama, Pinaree Sanpitak en Marcel Pinas aan bij het koloniale verleden van de kerk. Ook is de raad positief over de werkwijze: kunstenaars krijgen ruim de tijd om onderzoek te doen en iets speciaal voor deze locatie te ontwikkelen. Dit idee van *slow curating* is waardevol in een tijd waarin alles snel moet.

Toch is de raad niet overtuigd van het (inter)nationaal belang van De Oude Kerk als presentatie-instelling. Hoewel ze ook kleinere exposities organiseert, vormen de prestigieuze locatieprojecten de kern van haar programma. Met dit aanbod is de presentatie-instelling 'monogerecht': elk project draait in essentie om het geven van betekenis aan het gebouw. Voor een positie in de BIS is de programmering van De Oude Kerk naar het oordeel van de raad te eenzijdig. In het bredere bestel neemt het programma een te kleine plaats in en is het niet overstijgend. Van een presentatie-instelling verwacht de raad een veelzijdiger inzet van en bijdrage aan de hedendaagse beeldende kunst in een internationale context.

Vernieuwing

De spectaculaire solo-exposities zijn toonaangevend en vernieuwend in de zin dat de betrokken kunstenaars niet eerder met werk op deze schaal zijn getoond in Nederland. Maar in z'n geheel beschouwd vindt de raad het programma niet uitgesproken vernieuwend of gedurfd binnen het brede discours van de hedendaagse kunst.

Bijzonder is wel dat de kunstenaars alle ruimte krijgen om zich te ontwikkelen in het genre van de *site specific*-kunst. Dat vindt de raad een groot compliment waard. Het werken in De Oude Kerk is niet alleen werken op grote schaal, maar betekent ook wezenlijk een relatie aangaan met de immense, oude ruimte. Beloftevol, maar wel erg summier beschreven, is het plan om jonge curatoren een platform te geven in het publieksprogramma 'Come Closer'.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De Oude Kerk moet volgens de raad transparanter zijn ten aanzien van de beloning van medewerkers en betrokken kunstenaars. De Museum cao wordt volgens haar 'zoveel mogelijk' aangehouden en de betaling van freelance medewerkers is 'redelijk en eerlijk'. De raad vindt dat De Oude Kerk, gelet op haar budgetten, de cao geheel zou moeten volgen.

De bedrijfsvoering van De Oude Kerk is gezond. Zij is de afgelopen jaren structureel gesubsidieerd door het Amsterdams Fonds voor de Kunst en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en heeft een stabiel, zeer hoog percentage eigen inkomsten (gemiddeld 77 procent in voorgaande jaren). De ondernemende instelling heeft een goede financieringsmix en is daarmee niet te afhankelijk van een enkele inkomstenbron. De begroting voor 2021 – 2024 is realistisch, gemeten naar de realisatie in 2017 en 2018.

Wel plaatst de raad vraagtekens bij de opmerking in de 'Toelichting op de meerjarenbegroting' over de besteding van de nu voor het eerst aangevraagde subsidie bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De Oude Kerk wil de gevraagde subsidie – een opmerkelijk laag bedrag in vergelijking tot de andere presentatie-instellingen die aanvragen bij de BIS – inzetten voor educatie en de programmering. Daarbij zegt ze de nadruk te willen leggen op presentatie, ontsluiting en uitbreiding van de collectie. Het is de raad onduidelijk waarom deze zinsnede hier staat; een presentatie-instelling richt zich niet op het beheer van een collectie van cultureel erfgoed. Deze taken zijn voorbehouden aan een museum.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Oude Kerk heeft de afgelopen jaren een breed palet aan schoolgebonden en niet-schoolgebonden activiteiten gerealiseerd en gaat daar de komende

beleidsperiode mee door. Met het publieksprogramma wil zij verdieping geven aan de exposities. Ook wil zij de collectie van drieduizend objecten ontsluiten, bijvoorbeeld middels een participatief project over de verhalen van de vele mensen die in de kerk begraven liggen. Mediators (onder wie vrijwilligers en buurtbewoners) gaan het gesprek met bezoekers aan en een team museumdocenten begeleidt de bezoekende scholieren (jaarlijks circa vierduizend). De lessen zijn vaak praktisch, in de vorm van een workshop, waarbij verschillende artistieke disciplines worden gebruikt, zoals poëzie, storytelling, beweging en dans. Verder programmeert De Oude Kerk het avondprogramma ‘Come Closer’, met performance, geluidskunst, dans of gesproken woord, en wil ze in de Sebastiaanskapel gemeenschappen uit de stad zelf laten programmeren. De plannen worden op kwaliteit getoetst door het Progress en Preservation Collective, een groep liefhebbers en professionals uit stad en land die zich betrokken voelt bij De Oude Kerk.

De raad oordeelt positief over de invulling die De Oude Kerk geeft aan educatie. De visie op participatie kan echter sterker. Cocreatie en mede-eigenaarschap zijn actuele, belangwekkende, maar ook complexe begrippen. Uit de plannen wordt onvoldoende duidelijk in hoeverre De Oude Kerk daadwerkelijk een wederkerige relatie met deelnemers wil aangaan. Gelet op het profiel van de instelling – ‘vrijplaats in ruimte en geest’ – is participatie een interessant gegeven. De raad is nieuwsgierig naar de stappen die De Oude Kerk de komende jaren gaat zetten. Het beoogde publieksbereik is ambitieus: de instelling zet in op een stijging van 136.000 bezoekers en deelnemers in 2017 naar een totaal van bijna 180.000 in 2024.

Geografische spreiding

De Oude Kerk is goed geworteld in Amsterdam, met veel samenwerkingen, hoge bezoekcijfers en financiering door het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Uit de tekst wordt echter niet duidelijk wat de aard van de samenwerkingen precies is – inhoudelijk of anderszins – en er wordt geen informatie meegeleverd over regionale samenwerkingsverbanden.

Toepassing Fair Practice Code

De toepassing van en de reflectie op de Fair Practice Code vindt de raad voldoende. Voor de beloning van kunstenaars wordt de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’ aangehouden. De Oude Kerk zet zich goed in voor de sociale dialoog. Ze onderzoekt de tevredenheid van de medewerkers en is aangesloten bij organisaties als ACI, SAM en De Zaak Nu. Wel plaatst de raad kanttekeningen bij de toepassing van de cao (zie ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’).

Toepassing Governance Code Cultuur

Helder en zorgvuldig vindt de raad de reflectie op en toepassing van de Governance Code Cultuur. De Oude Kerk werkt met een raad-van-

toezichtmodel. Zijn taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in een reglement, dat tevens de benoeming, de bezoldiging en het functioneren van de raad benoemt. Het 'streven' naar meer vrouwelijke kandidaten en kandidaten met een niet-westerse achtergrond wordt in de toelichting op de Code Diversiteit en Inclusie in concrete doelstellingen omgezet.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De omgang met de Code Diversiteit en Inclusie is zeer doelgericht. De raad vindt het voorbeeldstellend hoe ambitieus De Oude Kerk hiermee omgaat. De doelstellingen op het gebied van personeel, publiek, programma en partners voor 2021 – 2024 zijn zelfs gekwantificeerd. Ook is de instelling eerlijk over zwakke punten en geeft ze aan hoe zij inclusiviteit de komende jaren nog beter denkt te realiseren.

de Participatie Federatie

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Coöperatieve Participatie Federatie U.A. (hierna Participatie Federatie), interdisciplinair, ontwikkelinstellingen, Den Haag

Negen wijktheaters uit de vier grote steden in de Randstad hebben de krachten gebundeld. Gezamenlijk zetten ze ontwikkeltrajecten op voor talenten en genres die niet zo makkelijk terecht kunnen in de reguliere ontwikkeltrajecten. De theaters zijn Bijlmer Parktheater in Amsterdam; Laaktheater, theater De Nieuwe Regentes, Theater Filmhuis Dakota en Theater De Vaillant in Den Haag; Studio de Bakkerij in Rotterdam en ZIMIHC, Cultuur 19 en het Wilde Westen in Utrecht. De podia willen samen optreden als ontwikkelhuis. Talenten uit de wijken worden begeleid in hun ontwikkeling.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over de Coöperatieve Participatie Federatie U.A.. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur de Coöperatieve Participatie Federatie U.A. geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad is positief over het plan van de Participatie Federatie maar kan zich op basis van het plan niet goed een voorstelling maken van hoe de paden van talentontwikkeling eruit gaan zien. Een duidelijke beschrijving van de begeleiding ontbreekt. Ook maakt het plan geen melding van makers die gaan deelnemen aan een van de trajecten.

Het plan om nieuwe verhalen en genres toe te voegen aan de BIS, beoordeelt de raad als positief. Echter, de Participatie Federatie staat nog in de kinderschoenen. De raad vindt toetreding tot de BIS te vroeg.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Negen wijktheaters in de vier grote steden bundelen hun krachten om talenten uit de wijken begeleidingstrajecten aan te bieden. De negen

theaters timmeren al geruime tijd flink aan de weg. Ze weten gevorderd talent dat niet zo gemakkelijk over het voetlicht treedt, aan te spreken en te begeleiden naar een hoger plan. De theaters werken samen met collega-instellingen in hun regio om producties van de grond te krijgen en te tonen aan een breed publiek. Het Bijlmer Parktheater werkte bijvoorbeeld samen met Orkater, wat resulteerde in de coproductie Woiski vs. Woiski, een voorstelling die in het hele land te zien was.

De activiteiten die het netwerk wil gaan ontplooien zijn vierledig. Jaarlijks worden gemiddeld acht projecten en podiumproducties gemaakt; deze producties worden ieder jaar getoond op een door het netwerk georganiseerd landelijk cultureel festival. Verder vindt het netwerk het noodzakelijk om kennis te vergaren en ontsluiten waarvoor het een samenwerking aangaat met het LKCA. En tot slot wil het continue aandacht vragen voor de kracht van cultuurparticipatie.

De raad waardeert het initiatief van de Participatie Federatie. Hij ziet het belang van het begeleiden van gevorderd talent voor wie een talentontwikkelingstraject niet zo vanzelfsprekend is. Het vertellen van nieuwe verhalen vindt hij essentieel. Ook de aandacht die het netwerk besteedt aan kunstvormen die in mindere mate aan de orde komen in het reguliere talentontwikkelingscircuit vindt hij positief. Zo wil het netwerk bijvoorbeeld een passend traject kunnen aanbieden aan een Indiaas danstalent uit het Laakkwartier in Den Haag. Voor Indiase dans is geen opleiding, het netwerk kan voor dergelijke talenten soelaas bieden. Het plan getuigt van een rijke visie op participatie.

Echter, in het plan wordt niet duidelijk wat de paden van talentontwikkeling zijn. Het netwerk beschrijft wat het gaat doen, zonder te laten zien wat de concrete stappen zijn. De focus is met name gericht op het faciliteren van de talenten. Ieder traject wordt in samenspraak met het talent opgezet. Hiervoor is professionele begeleiding voorhanden, maar hoe de begeleiding in bijvoorbeeld vorming, training en scholing eruitziet, wordt niet beschreven. Ook namen van begeleiders komen niet voor in het plan. De eerste twee pijlers in het activiteitenplan zijn gericht op het maken van producties en het tonen ervan, de beschrijving van de weg er naartoe ontbreekt echter. Over wat het jaarlijks terugkerend landelijk festival behelst tast de raad in het duister; dit onderdeel wordt onvoldoende uitgewerkt. Namen van talenten die het netwerk op het oog heeft om op korte termijn te laten deelnemen aan de trajecten ontbreken. Wel wordt teruggeblikt op de afgelopen periode. De namen van makers die zijn begeleid door enkele theaters van het netwerk, wekken vertrouwen. De raad is positief over de open houding om opgedane kennis te delen en actief te verspreiden.

Vernieuwing

De negen wijktheaters richten zich al langere tijd op participatie. Onderdeel daarvan is het begeleiden van talenten in de wijken. Ze hebben ieder afzonderlijk aangetoond van meerwaarde te zijn in hun wijk en daarbuiten.

Om een grotere slagkracht te realiseren en om van belang te zijn voor het hele land, heeft het netwerk het initiatief genomen de krachten te bundelen. Dit is een vernieuwende werkwijze. Een ledenraad selecteert projectplannen en makers. Gezamenlijk dragen ze zorg voor begeleiding. De Participatie Federatie kan helpen bij de introductie van talenten bij andere culturele instellingen binnen en buiten de eigen regio. De raad is positief over het vertellen van verhalen die over het algemeen niet zo snel over het voetlicht komen. Ook heeft de raad waardering voor de aandacht die het netwerk besteedt aan genres die niet zijn opgenomen in de curricula van kunstvakopleidingen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het netwerk begroot slechts 2,1 fte aan personeel. Overige medewerkers zijn vrijwel allemaal in dienst van de deelnemende instellingen. Zij werken conform vastgestelde loonschalen en tarieven van de cao Toneel en Dans. Zzp'ers worden beloond volgens een afgeleide hiervan. De tarieven worden openbaar gemaakt op de website van het netwerk (nog niet operationeel).

De Participatie Federatie is opgericht op 23 januari 2020 en heeft nog geen financiële voorgeschiedenis zoals een balans, financiële resultaten et cetera. Alle instellingen worden voor hun lokale taken en activiteiten al langere tijd gefinancierd door de gemeente van vestiging. Voor de gezamenlijke activiteiten vraagt het netwerk een structurele bijdrage uit de BIS. De raad vindt het aangevraagde bedrag aan de hoge kant. Het wordt hem bovendien niet duidelijk hoe het bedrag wordt besteed. Over de beloning van makers en wat de financiering van het jaarlijkse festival behelst, tast de raad in het duister. Er zijn geen balansgegevens beschikbaar van het netwerk en daarom kan de financiële gezondheid niet worden beoordeeld. Het netwerk heeft relatief hoge activiteitenlasten en lage beheerslasten, waardoor ze flexibel is. Er is een grote mate van afhankelijkheid van structurele subsidies van OCW.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Participatie Federatie heeft participatie hoog in het vaandel staan. De afzonderlijke theaters hebben de afgelopen jaren hun sporen verdiend met het scouten van talent en het bereiken van publiek in de wijken van de vier grote steden. Het hele plan is gebaseerd op participatie. Over educatie is het netwerk minder helder. Het wijdt geen aparte paragraaf aan dit onderwerp, en initiatieven om bijvoorbeeld schoolgebonden educatie aan te bieden

ontbreken. Het geeft evenmin inzicht in wat de aangesloten theaters mogelijk betekenen voor het onderwijs. Er wordt summier beschreven dat het mogelijkheden ziet in samenwerking met kunstvakopleidingen.

Het netwerk heeft een geheel eigen visie op marketing en communicatie die helemaal in lijn is met de werkwijze van de aangesloten instellingen. De raad waardeert deze eigenzinnige aanpak, die is gestoeld op het goed kennen van de omgeving om op die manier wensen, mensen en makers te ontdekken om zo een succesvolle deelname van maker en publiek te garanderen.

Geografische spreiding

De aangesloten instellingen zijn goed geworteld in meerdere wijken in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht.

Binnen de eigen steden onderhouden ze nauwe contacten met lokaal gevestigde culturele instellingen en partners. Het eigen netwerk wordt indien mogelijk, ingezet voor de talentontwikkelingstrajecten.

Het netwerk heeft de intentie uit te breiden naar andere grote steden in het land. Ook zijn de afzonderlijke delen van het netwerk internationaal actief. Regelmatig vinden er uitwisselingen plaats met andere grote Europese steden waarvan de bevolking de afgelopen decennia drastisch is veranderd. De opgedane kennis en inzichten worden gedeeld met de leden van het netwerk.

Toepassing Fair Practice Code

Het netwerk licht de Fair Practice Code summier toe. Het is van mening dat de drie codes nauw aan elkaar verwant zijn en reflecteert daarom op de drie codes tegelijkertijd.

Het netwerk noemt zichzelf een lerende organisatie en zet sterk in op de ontwikkeling van de medewerkers door participatie aan daarvoor bedoelde bijeenkomsten. Het vormt een koepel van leden en organiseert gezamenlijk een sociale dialoog. Het volgt het beloningsbeleid van de federatie. Wanneer wordt afgeweken, wordt dit verantwoord. Er wordt uit de aanvraag niet duidelijk of het netwerk rekening houdt met auteursrechten. Uit de ingediende documenten blijkt niet of wordt gewerkt met stagiaires en/of vrijwilligers en of er een (belonings-)beleid voor hen is.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het netwerk licht de Governance Code Cultuur summier toe. De Participatie Federatie is een coöperatie van negen leden met ieder eigen besturen/raden van toezicht, organisaties, belangen en werkwijzen. Daarboven heeft het netwerk een eigen besturing van de coöperatie in het leven geroepen. In geval van toekenning van een BIS-subsidie verbinden de leden zich vier jaar aan het netwerk. Middels een ledenvergadering, waarin beslissingsbevoegde

vertegenwoordigers van alle leden zitting hebben, wordt de koers bepaald en wordt opdracht verstrekt aan het dagelijks bestuur. Dit bestuur heeft de beschikking over een klein uitvoerend bureau. Het netwerk spreekt zelf van ‘een bouwwerk in de steigers’.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het netwerk reflecteert summier op de Code Diversiteit en Inclusie. Toch heeft de raad er het volste vertrouwen in dat het netwerk in de geest van de code handelt en deze op alle vlakken toepast. Diversiteit en inclusie vormen het hart van de instellingen die zijn verenigd in het netwerk.

De Schoolschrijver

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 500.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

De Schoolschrijver, gevestigd in Amsterdam, is een instelling op het gebied van lettereducatie voor kinderen in het primair onderwijs. Sinds 2010 heeft De Schoolschrijver het doel kinderen van alle niveaus en achtergronden in het primair onderwijs taalsterk te maken. Dit doet de instelling met de inzet van Schoolschrijvers: kinderboekenauteurs die getraind zijn door educatiedeskundigen. De Schoolschrijver begeleidt leerkrachten en betreft ouders bij de projecten. De instelling biedt een programma van een half schooljaar, De Schoolschrijver-maand en de Academie. Zij positioneert zich als expert in lettereducatie en verbinder tussen letteren en primair onderwijs, ouders en bibliotheken.

Subsidieadvies

De Schoolschrijver vraagt aan als ondersteunende instelling met als kernactiviteit lettereducatie voor kinderen in het primair onderwijs. De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.36 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert De Schoolschrijver een subsidiebedrag te verlenen van € 500.000 per jaar, mits zij:

- samen met De Schrijverscentrale een visie formuleert op samenwerking en, daaruit voortvloeiend, de activiteiten afbakent zodat overlap wordt voorkomen.

De raad is zeer positief over De Schoolschrijver. De instelling is ambitieus en de raad heeft er veel vertrouwen in dat zij de beoogde groei zal waarmaken. Positief vindt de raad dat De Schoolschrijver veel aandacht besteedt aan de ontwikkeling van de auteurs tot leesbevorderaars.

De programma's die de instelling organiseert zijn vaak voor de lange termijn en kenmerken zich door artistieke kwaliteit. Bovendien zijn ze complementair aan het aanbod van de andere letterenorganisaties in de BIS. Wel is er overlap met de activiteiten van De Schrijverscentrale. Goede onderlinge afstemming en afbakening vindt de raad noodzakelijk.

Het bereik van de activiteiten van De Schoolschrijver is indrukwekkend. De geografische spreiding is nog in ontwikkeling. De instelling wil meer activiteiten uitvoeren buiten de Randstad, maar is daarbij afhankelijk van partners in de regio. De Schoolschrijver is financieel gezond en beoogt voor

de komende periode een goed gespreide financieringsmix. Op het gebied van diversiteit en inclusie moet de instelling nog de nodige stappen zetten.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Schoolschrijver heeft een duidelijk profiel. Het activiteitenplan is helder geschreven, ondersteund met feiten en cijfers uit eigen monitoring en evaluaties. De activiteiten passen goed in de maatschappelijke problematiek rondom leesbevordering. Volgens de raad is het aanbod van De Schoolschrijver uniek vanwege de lange leerlijn die wordt gevolgd en het intensieve programma van de schrijver als *writer in residence* bij een school. Het is daarmee een goede aanvulling op de activiteiten van andere letterenorganisaties die bijdragen aan leesbevordering, zoals Stichting Lezen en De Schrijverscentrale. De Schoolschrijver is voor hen een uitstekende gesprekspartner en de raad ziet in De Schoolschrijver dan ook een geschikte partner voor in de Leescoalitie. In de Leescoalitie bundelen Stichting Lezen, CPNB, Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum, Sectorinstituut Openbare Bibliotheken en Stichting Lezen & Schrijven hun krachten ten behoeve van leesbevordering.

Er is wel overlap met de activiteiten van De Schrijverscentrale. Beide instellingen geven aan dit onderling te willen afstemmen. De raad ziet graag een gezamenlijke toelichting op samenwerking en afbakening tegemoet.

De raad is enthousiast over het aanbod van De Schoolschrijver. In 2010 startte de instelling met het Halfjaarprogramma voor scholen met een hoog percentage laagtaalvaardige kinderen. Een Schoolschrijver verbindt zich een halfjaar aan een school om structureel lezen, schrijven en taal bij kinderen met taalachterstanden te verbeteren. Sinds 2017 biedt de instelling ook De Schoolschrijver-maand en De Schoolschrijver Academie aan. De Schoolschrijver-maand bestaat uit vier interactieve lessen. De Academie biedt training en coaching over een creatieve aanpak van lees- en schrijfonderwijs. Volgens de raad zijn dit adequate instrumenten om kinderen taalvaardiger te maken en lettereneducatie in het primair onderwijs te borgen. Hij prijst de samenhang tussen de verschillende instrumenten en de professionele manier waarop de organisatie deze instrumenten ontwikkelt.

In het activiteitenplan reflecteert De Schoolschrijver op het eigen beleid. Zij evalueert structureel de activiteiten en laat extern de effecten onderzoeken. De resultaten komen terug in het activiteitenplan, met een verwijzing naar de onderzoeken. De raad is onder de indruk van de positieve effecten van

het Halfjaarprogramma, zoals meer lees- en schrijfplezier en een betere schrijfvaardigheid.

In het plan toont De Schoolschrijver grote ambities om de activiteiten uit te breiden. Voor De Schoolschrijver-maand ontwikkelt de instelling de komende jaren acht extra programma's. In de Academie wordt kennisoverdracht rondom diversiteit en inclusie een vast onderdeel van de trainingen. Ook wil de instelling verdere digitale ondersteuning ontwikkelen, zoals een online database met korte lessen. In 2021 start de instelling met 'train de trainer': een training van ervaren Schoolschrijvers voor nieuwe Schoolschrijvers. De raad vindt dit waardevolle aanvullingen op de huidige activiteiten.

Voor aankomende leerkrachten organiseert De Schoolschrijver een speciale pabo-trainingsdag. Deze dag wil De Schoolschrijver de komende periode uitbreiden tot een specifiek diensten- en productenaanbod. De raad vindt aanbod voor pabo-studenten goed passen bij de ambities van de instelling. Hij vindt het echter niet duidelijk hoe De Schoolschrijver komt tot een voorgenomen bereik van duizend studenten in 2024. Dat aantal lijkt aan de lage kant. De raad mist een toelichting op om welke studenten het gaat, hoe deze studenten te bereiken en op de beoogde impact.

Vernieuwing

De raad vindt De Schoolschrijver een innovatieve en ondernemende organisatie die inspeelt op de behoefte uit het onderwijsveld en de maatschappelijke behoefte aan literatuureducatie. De instelling draagt bij aan het ondernemerschap van en opdrachtgeverschap voor literaire jeugd auteurs.

De Schoolschrijver ontwikkelt programma's in een speciaal Lab, waarbij zij gebruikmaakt van evaluatie en onderzoek. Ook levert de instelling maatwerk. Zo heeft zij voor de gemeente Rotterdam aanbod ontwikkeld voor de verlengde leertijd, bedoeld om kansarme kinderen meer schooluren te bieden. De komende periode ontwikkelt De Schoolschrijver buitenschools aanbod. Ook is de raad positief over de ambitie een digitaal Schrijfkamertje te ontwikkelen, waarin een kind zijn eigen bibliotheek kan inrichten en verhalen of gedichten kan schrijven en delen met anderen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De Schoolschrijver stelt dat fair belonen onderdeel is van het beleid. De instelling volgt de cao Kunsteducatie als richtlijn voor de honorering. Het is de raad niet duidelijk op welke onderdelen de instelling de cao volgt en op welke onderdelen mogelijk niet.

Met iedere werknemer, stagiair en vrijwilliger maakt De Schoolschrijver een overeenkomst met afspraken over beloning, arbeidsduur, werkuren, aard van de werkzaamheden en (onkosten)vergoedingen. Vanaf 2020 ontvangen werknemers een dertiende maand. Voor de kinderboekenauteurs hanteert de instelling drie standaardtarieven. Deze tarieven vindt de raad marktconform.

De Schoolschrijver is financieel gezond en heeft een gemiddeld weerstandsvermogen. Zij heeft de afgelopen periode veel eigen inkomsten gegenereerd. In 2018 gebruikte zij een gedeelte van het eigen vermogen om een negatief exploitatieresultaat te compenseren. Voor de komende periode heeft zij een duidelijke strategie om toe te werken naar een goed gespreide financieringsmix, waarvan in 2024 27 procent structurele subsidie van OCW, 8 procent overige subsidies, 31 procent bijdragen uit private middelen en 34 procent overige inkomsten. De Schoolschrijver heeft al toezeggingen voor projectsubsidie voor de komende jaren.

Op het moment van aanvragen hebben drie medewerkers een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd, zes voor bepaalde tijd en acht medewerkers hebben een freelanceovereenkomst. De komende jaren wil De Schoolschrijver het team uitbreiden tot 7,8 fte vast, 1,3 fte tijdelijk en 3,6 fte inhuur in 2024. Dit vindt de raad een reëel streven.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Schoolschrijver heeft structurele aandacht voor versterking van lettereneducatie in het primair onderwijs. In het schooljaar 2018 - 2019 bereikte zij honderdduizend kinderen en 126 basisscholen, waarvan 50 met het Halfjaarprogramma en 76 met de Schoolschrijver-maand.

De instelling heeft de ambitie om in 2024 tweehonderdduizend kinderen te bereiken en op 600 tot 650 basisscholen actief te zijn. Het aantal scholen dat Halfjaarprogramma's afneemt blijft de komende periode op 45 scholen per jaar. Het Schoolschrijver-maandprogramma groeit naar 600 scholen en het aantal Academie-trainingen wil zij verviervoudigen, van 25 in 2018 - 2019 naar 100 in 2024. De voorgenomen groei is erg ambitieus, maar gezien het bereik in de afgelopen jaren heeft de raad er vertrouwen in dat dit gaat lukken.

De opzet van de lessen is naar de mening van de raad educatief en participatief erg sterk. Er is veel ruimte voor contact tussen kinderen en de Schoolschrijver, ook buiten de lessen om. Ouders en leraren worden bij het programma betrokken. Dit helpt bij leesbevordering op de lange termijn. De raad vindt het positief dat De Schoolschrijver veel aandacht besteedt aan de ontwikkeling van de auteurs tot leesbevorderaars.

Geografische spreiding

De Schoolschrijver is op veel plaatsen in Nederland actief, en werkt aan een betere landelijke dekking. De komende jaren breidt de instelling de activiteiten buiten de eigen regio uit, bijvoorbeeld van dertien basisscholen in de provincie Groningen in 2020 naar veertig in 2024, en van vijf basisscholen in Zeeland in 2020 naar dertig in 2024. Deze expansie vindt de raad noodzakelijk en reëel.

De Schoolschrijver werkt zowel samen met partners in de Metropoolregio Amsterdam als daarbuiten, zoals Groninger Forum en Cultuurpad in Limburg. Vanuit haar rol als innovator deelt de instelling concepten die zijn ontwikkeld in Amsterdam met andere steden en regio's. De raad had hiervan graag voorbeelden gezien en doet de suggestie in de toekomst ook op andere plekken dan Amsterdam te starten met pilots van nieuwe concepten en instrumenten.

Toepassing Fair Practice Code

De Schoolschrijver onderschrijft de Fair Practice Code en gaat kort in op vergoeding en bedrijfsvoering (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'), duurzaamheid, diversiteit en vertrouwen. De directie bespreekt periodiek de organisatorische, financiële en personele stand van zaken binnen de organisatie met het bestuur, en informeert de medewerkers hierover. De instelling gaat niet in op haar rol in de sociale dialoog. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Schoolschrijver geeft aan de Governance Code Cultuur te onderschrijven. Recentelijk zijn de statuten van de stichting toegesneden op de eisen van de code. De Schoolschrijver is een stichting met een bestuur-directie-model. Zij maakt de samenstelling van het bestuur goed inzichtelijk. De bestuurders ontvangen geen bezoldiging voor hun bestuurswerk. Het bestuur wil overgaan op een toezichhoudende rol. Wanneer precies blijkt echter niet uit de aanvraag.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Ook de Code Diversiteit en Inclusie onderschrijft De Schoolschrijver. De instelling streeft naar maximale inclusiviteit door kinderen uit alle lagen van de bevolking bij haar programmering te betrekken. In het letterenveld maakt zij deel uit van een overleg over diversiteit en inclusie met de landelijke culturele BIS-partners.

De komende periode richt de instelling zich op een grotere diversiteit in het eigen personeelsbestand en in het Schoolschrijversbestand. Zijn die schrijvers niet voorradig, dan zoekt de organisatie naar diverse

kinderboeken en verhalen die worden gebruikt in de programma's. De raad prijst dit voornemen, en ziet daarbij voor de instelling een mogelijke rol richting uitgevers van kinderboeken. Ook diversiteit in het personeelsbestand is volgens de raad hard nodig: er werken met name vrouwen in het team van De Schoolschrijver en het personeel en het bestuur ontberen diversiteit. De raad zou graag zien dat de instelling een concreet plan maakt om de culturele diversiteit te vergroten, met behulp van het stappenplan uit de Code Diversiteit en Inclusie.

De Schrijverscentrale

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 888.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 888.000

Over de instelling

Stichting De Schrijverscentrale (hierna: De Schrijverscentrale) is een ondersteunende instelling voor de letterensector, gevestigd in Amsterdam. De Schrijverscentrale bemiddelt landelijk tussen scholen, bibliotheken, boekhandels en festivals en schrijvers voor het geven van lezingen over hun werk. Het doel daarvan is het bevorderen van de belangstelling voor lezen, in het bijzonder van literatuur. Al vijftig jaar zet De Schrijverscentrale (voorheen als Schrijvers School Samenleving) zijn expertise in om literatuur en verhalen via auteursbezoeken te verspreiden over het hele land. Het schrijversbestand omvat 4.700 auteurs. De Schrijverscentrale doet ongeveer 4.500 bemiddelingen per jaar en bereikt daarmee vierhonderdduizend lezers. Meer dan de helft van de schrijversbezoeken is gericht op jeugd: 34 procent op het basisonderwijs en 22 procent op het voortgezet onderwijs.

Subsidieadvies

De Schrijverscentrale vraagt aan als instelling met als kernactiviteit de landelijke bemiddeling tussen schrijvers, scholen en bibliotheken voor het geven van lezingen over en rond het werk van die schrijvers ter bevordering van het lezen. De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.36 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting De Schrijverscentrale een subsidiebedrag te verlenen van € 888.000 per jaar, mits zij:

- een visie formuleert op het vergroten van de kwaliteit en de impact van het schrijversbezoek, en de invloed daarvan op de literaire cultuur en het literaire lezen.
- samen met De Schoolschrijver een visie formuleert op samenwerking en, daaruit voortvloeiend, de activiteiten afbakent zodat overlap wordt voorkomen.

De raad vindt De Schrijverscentrale een belangrijke schakel tussen schrijvers enerzijds en scholen, bibliotheken, boekhandels, festivals en andere evenementen anderzijds. Het schrijversbezoek is een krachtige manier om interesse van scholieren en volwassenen voor het (literaire) lezen en de literaire cultuur te stimuleren. De door De Schrijverscentrale bemiddelde schrijversbezoeken vinden door het hele land plaats. Bemiddeling is de kernactiviteit van de instelling, leesbevordering is een gevolg daarvan.

De raad vindt het positief dat het nieuwe, themagerichte aanbod aansluit bij ontwikkelingen als vakoverstijgend onderwijs en bij de debat- en ontmoetingstaak van de bibliotheek. Daarmee draagt het bij aan het zichtbaarder maken van de kracht van literatuur. Overlap is er met de activiteiten van De Schoolschrijver. Goede onderlinge afstemming en afbakening vindt de raad noodzakelijk.

De bedrijfsvoering van de instelling getuigt van goed ondernemerschap. De instelling houdt de Fair Practice Code in ere. De raad zou graag zien dat het toezicht meer op afstand van de directie komt te staan. Ook moeten diversiteit en inclusiviteit nadrukkelijker op de agenda komen te staan.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Bij aanvang van de BIS-periode 2017 – 2020 heette De Schrijverscentrale nog Schrijvers School Samenleving (SSS). Hoewel volgens de raad het belang van de instelling buiten kijf stond, was hij in reactie op de initiële aanvraag kritisch op de uitvoering van de kernactiviteiten. De website was niet gebruikersvriendelijk, de positionering van de organisatie liet te wensen over en een educatieprogramma dat deel uitmaakte van een leerlijn ontbrak. De raad adviseerde SSS bovendien een samenwerkingsverband te ontwikkelen met De Schoolschrijver. Over de aangepaste aanvraag oordeelde de raad positief. Hij constateerde dat het nieuwe activiteitenplan meer ambitie en vernieuwing ademde. Tijdens de tussentijdse monitoring bleek dat de website veel toegankelijker was geworden. Ook trad de instelling meer naar buiten en had ze goed uitgewerkte ideeën ontwikkeld over leesbevordering.

Voor de periode 2021 – 2024 is de raad te spreken over de rol die De Schrijverscentrale speelt als intermediair tussen schrijvers en scholen, bibliotheken, boekhandels, congressen, festivals en andere opdrachtgevers. De website is toegankelijker geworden, met bijvoorbeeld een zoekfunctie op naam, thema en genre. Het enthousiasme van de instelling voor de literatuur is evident. De raad vindt schrijversbezoek een sterke manier om sluimerende interesse van scholieren voor het (literaire) lezen aan te wakkeren. Literatuur biedt houvast, opent nieuwe werelden en verbindt mensen. Daarmee draagt de instelling bij aan de ontwikkeling van belangrijke publieke waarden. Ook positief is dat ongeveer de helft van de schrijversbezoeken buiten de Randstad plaatsvindt, verspreid over alle provincies.

Minder positief is de raad over de plannen van De Schrijverscentrale voor het bevorderen van het lezen. De kernactiviteit van de centrale is bemiddeling; leesbevordering lijkt daarbij eerder een neveneffect dan een

hoofddoel. Het schrijversbezoek, hoe inspirerend ook, blijft vaak een eenmalige gebeurtenis. De raad is van mening dat De Schrijverscentrale zich primair moet richten op de bevordering van het literaire lezen. De kwaliteit van het schrijversbezoek zou meer nadruk moeten krijgen, onder meer door het blijvend inzetten op de inhoudelijke expertise van de medewerkers. Leesbevordering in brede zin is dan bijvangst. Met de primaire aandacht voor leesbevordering sneeuwt de kwaliteit van en reflectie op de impact van het schrijversbezoek op het literaire lezen onder. De raad vindt een heldere visie van De Schrijverscentrale op de literaire impact van het schrijversbezoek een voorwaarde voor subsidieverlening.

De raad juicht het toe dat De Schrijverscentrale met Stichting Lezen samenwerkt om het schrijversbezoek te integreren in het leesbeleid van scholen, maar ziet voor beide instellingen een andere taak. Hoewel juist op dit punt ook nauwe samenwerking met De Schoolschrijver voor de hand ligt, constateert de raad dat die, ook na eerdere aansporing, nog steeds geen handen en voeten heeft gekregen. Er is overlap met de activiteiten van De Schoolschrijver. Beide instellingen geven aan dit onderling te willen afstemmen. De raad ziet graag een gezamenlijke toelichting op samenwerking en afbakening tegemoet.

Vernieuwing

De Schrijverscentrale heeft volgens de raad oog voor vernieuwing. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de ambitie om schrijvers uit haar stal een (nog) prominere rol te laten spelen in het maatschappelijke discours. De instelling wil actief inspelen op maatschappelijke thema's en auteurs onder de aandacht brengen van maatschappelijke organisaties, overheden en hoger onderwijs. Deze aanpak sluit ook aan bij de taak van de bibliotheken om invulling te geven aan hun debat- en ontmoetingsfunctie.

De raad mist reflectie van de instelling op het veranderende speelveld, met name op de tendens dat schrijvers zich niet meer aansluiten bij de centrale, en de bemiddeling overlaten aan hun uitgeverij of in eigen hand nemen. De raad zou graag zien dat zij stakeholdersonderzoek doet om de reden hiervan te achterhalen. Een dergelijk onderzoek kan ook gebruikt worden om nieuwe activiteiten in samenspraak met betrokken auteurs vorm te geven. De raad vraagt zich af of dat bijvoorbeeld bij het opzetten van De Spreekkunstacademie is gebeurd, waar (beginnende) schrijvers zich kunnen ontwikkelen als spreker of leesbevorderaar. De raad ziet graag dat activiteiten van de Schrijverscentrale open staan voor alle, ook niet bij de centrale aangesloten schrijvers.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De balanspositie van De Schrijverscentrale getuigt naar de mening van de raad van goed cultureel ondernemerschap. Ongeveer een derde van de

inkomsten komt uit bemiddeling van schrijvers, de andere twee derde vloeit voort uit subsidiëring. Wel is de instelling daarmee in grote mate afhankelijk van een beperkt aantal inkomstenbronnen.

Het wegvallen van enkele subsidies heeft de instelling de afgelopen jaren goed opgevangen met nieuwe plannen en andere subsidies. Maar uit de structurele subsidies kan de komende periode geen positieve exploitatie worden gegarandeerd, mede gezien enkele zorgelijke ontwikkelingen in het boekenvak. Zo hebben bibliotheken en boekhandels steeds minder budget voor een schrijversbezoek, waardoor inkomsten uit bemiddeling onder druk staan. De Schrijverscentrale stelt dat de instelling dankzij de hogere BIS-subsidie in 2021 –4 toch uitzicht heeft op een gezonde bedrijfsvoering.

Voor de auteurs int De Schrijverscentrale een totaal aan honoraria van bijna twee miljoen euro. Zij hanteert een tarievenstructuur waarin de marktwaarde van de schrijvers tot uiting komt. Een minimumtarief geeft voldoende bescherming aan nieuwe auteurs die nog weinig marktwaarde hebben. De Schrijverscentrale bemiddelt met name voor schrijvers en dichters die bij professionele uitgeverijen publiceren. Daarbij werpt de organisatie een drempel op die een bepaalde kwaliteit garandeert, maar mogelijk ook een bepaald type schrijvers uitsluit. De raad ziet dat de centrale het afgelopen jaar een aantal *spoken word*-auteurs in de spotlight heeft gezet. Hij zou graag zien dat dit veel meer onderdeel wordt van de reguliere dienstverlening.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad ziet dat De Schrijverscentrale zich inzet voor de bevordering van educatie en participatie. Om basisscholen het soort schrijversbezoek te laten kiezen dat past bij de leerlingen en het lesplan, heeft de instelling de ‘Menukaart Basisonderwijs’ ontwikkeld. Om organisatoren en leerkrachten te helpen een schrijversbezoek goed voor te bereiden, is de online ‘Toolkit Schrijversbezoek Basisonderwijs’ ontwikkeld. De Schoolschrijver beschikt ook over een dergelijk instrument. De raad moedigt de instellingen aan deze vorm van productontwikkeling meer op elkaar af te stemmen. Met behoud van eigen identiteit kunnen de twee meer complementair opereren.

De raad is positief over plannen van De Schrijverscentrale om - naar voorbeeld van de ‘Menukaart Basisonderwijs’ - een ‘Menukaart’ voor het voortgezet onderwijs te ontwikkelen, en een ‘Toolkit Schrijversbezoek’ met educatieve ondersteuning. Dat geldt ook voor de ambitie om vanuit themagericht aanbod aan te sluiten bij ontwikkelingen als vakoverstijgend onderwijs, en voor de samenwerking met Stichting Lezen om het schrijversbezoek te integreren in het leesbeleid en het literatuuronderwijs op middelbare scholen.

De instelling richt zich op doelgroepen van alle leeftijden. Om de vraag naar schrijversoptredens verder te stimuleren wil de instelling haar aanbod optimaliseren en meer multimediaal presenteren. De raad ziet uit naar een meer uitgewerkte visie op het schrijversbezoek. De communicatie richt zich op organisatoren in het boekenvak en het onderwijs. De marketingverkenning naar thematisch werken onderzoekt mede welke impact de accentverschuiving heeft voor de marketing-communicatiestrategie. Het thematisch werken zal gepaard gaan met het aanboren van andere klantsegmenten en *communities*. De raad is benieuwd naar de uitkomsten en de consequenties van de verkenning.

Geografische spreiding

De Schrijverscentrale is in Amsterdam gevestigd, maar heeft een landelijk bereik; de schrijversbezoeken vinden verspreid over het hele land plaats. Jaarlijkse fluctuaties per provincie zijn gebruikelijk. De verhouding tussen Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht en de rest van de provincies vertoont echter al jaren eenzelfde patroon. In de Randstad, waar 55 procent van de inwoners van Nederland woont, worden jaarlijks 50 procent van de contracten afgesloten. Verhoudingsgewijs sluit De Schrijverscentrale dus iets meer contracten in de rest van Nederland af. De raad mist een landelijke vergelijking van de aantallen bezoekers die door de schrijvers worden bereikt.

Toepassing Fair Practice Code

Voor salarisschalen, vakantie- en leeftijdsvakantiedagen en speciaal verlof volgt De Schrijverscentrale het Algemeen Rijksambtenaren Reglement. Werknemers zijn opgenomen in de pensioenregeling Zorg en Welzijn. Tijdelijke werknemers krijgen, behalve bij tijdelijke projectondersteuning, bij goed functioneren een vast contract. Zzp'ers ontvangen een marktconforme vergoeding en een contract conform de Wet DBA. Stagiaires ontvangen een stagecontract en een stagevergoeding. De organisatie besteedt in de aanvraag minder aandacht aan de secundaire arbeidsvoorwaarden. De werkdruk is hoog en daarom gaat de instelling meer personeel aannemen. De begroting is naar de mening van de raad consistent met deze ambitie.

De Schrijverscentrale speelt een actieve rol in het realiseren van een eerlijke arbeidsmarkt door middel van modelcontracten en minimumtarieven voor schrijversbezoeken. De Schrijverscentrale stelt bij elke bemiddelingsaanvraag contracten op met heldere afspraken over inhoud en kosten. Het gehanteerde minimumtarief legt een bodem in de markt. De Schrijverscentrale zorgt daarmee voor grotere inkomenszekerheid voor beginnende en nieuwe auteurs.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Schrijverscentrale heeft een bestuur en een directie die dicht op elkaar opereren. De raad vindt een controle op afstand meer in overeenstemming met de uitgangspunten van de Governance Code. Bestuursleden ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden. Zij ontvangen een onkostenvergoeding en minimale vacatiegelden.

De raad zou graag zien dat de schrijvers vaker wordt gevraagd naar hun verwachtingen van de centrale. Een denktank of adviesgroep kan een manier zijn om de stem van de auteurs te laten doorklinken in de organisatie.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het beleid van De Schrijverscentrale is gericht op een zo breed mogelijk aanbod van schrijvers. De instelling wil in de bemiddeling extra aandacht geven aan auteurs die schrijven over niet-westerse personages, lhbt of over chronische ziektes en beperkingen. Daartoe is de zoekfunctie op de website uitgebreid en inclusiever gemaakt, met thema's als diversiteit, gender en lhbt.

Met haar schrijversactiviteiten bereikt de instelling jaarlijks 260.000 leerlingen in het hele land met uiteenlopende culturele en sociale achtergronden, zowel in regulier en speciaal als in openbaar en bijzonder onderwijs.

Dezelfde diversiteit wil zij ook in het personeel en het bestuur. Het streven is in 2024 minimaal één bestuurslid en werknemer te hebben met een niet-westerse achtergrond. De raad zou op dit punt graag een ambitieuzere agendering zien, met behulp van het stappenplan uit de Code Diversiteit en Inclusie.

De Staat

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 225.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 225.000

Over de instelling

Stichting Kultuurbaar, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Nijmegen

Stichting Kultuurbaar is de stichting die verantwoordelijk is voor De Staat, een popband die met creativiteit als centraal uitgangspunt een eigenzinnige positie in de popmuziek wil innemen. De Staat speelt een grote rol in het popklimaat in en rond de eigen standplaats Nijmegen en speelt daarnaast veelvuldig op podia en festivals in de rest van het land en internationaal. De Staat onderscheidt zich door een stevige, soms hoekige ritmiek en lyrische zang met vaak maatschappijkritische teksten. Naast een muzikale signatuur heeft De Staat een visuele signatuur ontwikkeld voor zijn liveoptredens, dit zet de band de komende periode verder voort. De Staat bestaat uit vijf bandleden en wordt artistiek geleid door componist, gitarist en zanger Torre Florim. In de periode 2021 – 2024 wil De Staat zich verder ontwikkelen tot kunstenaarscollectief.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Kultuurbaar een subsidie toe te kennen van € 225.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling dient een uitwerking in van het educatiebeleid, waarin de educatieve activiteiten en de educatieve doelstellingen voor de periode 2021 – 2024 nader worden vormgegeven.
- De instelling geeft een nadere toelichting op de bedrijfsstructuur.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van De Staat, dat de laatste jaren zijn artistieke signatuur heeft aangescherpt en steeds meer een voortrekkersrol is gaan spelen voor de Nederlandse popmuziek. De raad ziet De Staat als een vernieuwer in zijn genre door de gekozen vormen van presentatie, zijn artistieke onderzoek en de wijze waarop de band debat en ontwikkeling aanzwengelt in de popsector. Door te gaan werken als kunstenaarscollectief en steeds meer disciplines te betrekken, geeft De Staat de popmuziek in de periode 2021 – 2024 een nieuwe impuls. De Staat speelt

een belangrijke rol als talentontwikkelaar binnen de popmuziek en bereikt met zijn muziek bovendien een groot en doorgaans jong publiek.

De Staat is transparant over de beloning van medewerkers en heeft deze de afgelopen jaren sterk verbeterd. De bedrijfsvoering oogt solide. Omdat De Staat als popensemble een andere bedrijfsstructuur kent dan gebruikelijk bij BIS-instellingen, zou de raad hier graag een nadere toelichting op ontvangen.

In de aanvraag geeft De Staat in grote lijnen een aantal plannen voor educatieve activiteiten weer. De raad vindt dat de plannen goed bij het genre passen, maar vindt ze te beknopt uitgewerkt.

De publieksbenadering en het publieksbereik van De Staat zijn zeer goed en De Staat is goed verankerd in de popcultuur in de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen.

De Staat reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. De reflectie op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie vindt de raad te beknopt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van De Staat. In de afgelopen jaren heeft De Staat laten zien dat de productie van een album, het maken van een Europese tour, de ontwikkeling van liveshows en een aantal nieuwe samenwerkingsverbanden hebben geleid tot een verdere ontwikkeling van de eigen signatuur. Het vakmanschap van de bandleden is groot en ook de algehele artistieke kwaliteit die De Staat realiseert is hoog. Dit komt tot uiting in de concepten, de uitwerking en de beeldbewerking van onder andere liveoptredens. Het ensemble speelt in op de actualiteit op zowel maatschappelijk als muzikaal-inhoudelijk vlak.

De raad signaleert dat De Staat zijn artistieke kwaliteit de afgelopen periode mede door een meerjarige subsidie van het Fonds Podiumkunsten heeft kunnen verbeteren en daarmee te meer een voortrekkersrol is gaan spelen voor de Nederlandse popmuziek. De Staat stoelt zijn plannen voor de komende periode duidelijk op een reflectie van wat het in de huidige periode met fondssubsidie heeft bereikt. Een volgende stap is dat De Staat zich de komende periode verder wil ontwikkelen tot kunstenaarscollectief. Dit vindt de raad interessant.

De raad heeft op basis van de ontwikkeling in het verleden vertrouwen in het plan voor de periode 2021 – 2024. De Staat ontvouwt hierin drie

artistieke hoofdprojecten. Ten eerste zal een zesde album tot stand worden gebracht, waarin naast schrijver en producer Torre Florim voor het eerst ook andere componisten en producers worden betrokken. De raad vindt het een goed idee om de muziek van De Staat een nieuwe impuls te geven, maar vindt het wel een gemis dat de aan te trekken componisten en producers nog niet worden benoemd in het plan.

Een tweede hoofdproject is de ontwikkeling van 'De Staat Installations'. Hierin wil De Staat zijn creatieve spectrum verbreden door tien (al dan niet interactieve) reizende installaties te ontwerpen, waarin de luisterervaring wordt gestuurd door middel van geluid, licht, tast, geur en ruimte.

Ten derde wil De Staat zich ontwikkelen tot kunstenaarscollectief, waarbij onder de kapstok van De Staat door de bandleden verdiepende activiteiten worden georganiseerd op het gebied van educatie, talentontwikkeling, coaching en advies. Zo wil De Staat 'headphone sessions' en 'clinics' organiseren met publiek, andere artiesten begeleiden en coachen, debatavonden organiseren in samenwerking met de Radboud Universiteit, 'VIK-tours' ('Very Important Kids') organiseren voor muzikanten van 8 tot 18 jaar, gastlessen geven op basisscholen et cetera. Over de debatavonden die reeds zijn gehouden aan de Radboud Universiteit is de raad enthousiast. De raad is verheugd over de visie van De Staat op popmuziek die aan het plan ten grondslag ligt, waarin de band popmuziek ziet 'als een dynamisch proces in ontwikkeling' waarin het publiek 'van peuters tot academici' wil betrekken.

Vernieuwing

De raad ziet De Staat als een vernieuwer in de popmuziek door de gekozen vormen van presentatie, zijn artistieke onderzoek en de wijze waarop de band debat en ontwikkeling aanzwengelt in de popsector. Door te gaan werken als kunstenaarscollectief en steeds meer disciplines te betrekken, geeft De Staat de popmuziek een nieuwe impuls.

Met 'De Staat Installations' kiest De Staat voor een binnen de popmuziek nieuwe werkwijze. In plaats van de gebruikelijke route af te leggen naar een nieuw album of een nieuwe show, legt De Staat zich toe op het maximaal ontwerpen van de context waarin een popconcert plaatsvindt. Met gebruikmaking van zang, compositie, video, beeld en ruimte wil De Staat contexten creëren waarin de luisteraar via gehoor, zicht, geur en tast het multidisciplinaire kunstwerk tot zich neemt. Hiermee onderzoekt en bevraagt De Staat de presentatiemogelijkheden binnen de muziek. Visuele aspecten worden in de popmuziek steeds belangrijker. De Staat levert op internationaal niveau een bijdrage aan de ontwikkeling hiervan.

De raad oordeelt daarnaast positief over het voornemen om jonge artiesten te gaan begeleiden. Hij merkt wel op dat dit plan beknopt is uitgewerkt in de aanvraag; zo wordt niet duidelijk hoeveel talenten per jaar kunnen deelnemen en hoe de begeleiding er precies uitziet.

Binnen de eigen stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen speelt De Staat een belangrijke rol voor talentontwikkeling in de popketen. Sinds 2017 heeft De Staat een voortrekkersrol gespeeld in de ontwikkeling van het muzikale ecosysteem De Basis in Nijmegen (het voormalige Doornroosje), een hub voor nieuw muzikalent en ander creatief talent gedragen door vele partners en podia in de regio. De verbouwing hiervoor start in 2020. In De Basis heeft De Staat zijn eigen studio en werkt de band samen met andere ervaren artiesten. De raad volgt de ontwikkelingen in De Basis met belangstelling en meent dat deze van groot belang kunnen zijn voor de popcultuur in de regio 025 Arnhem Nijmegen en daarmee indirect voor het Nederlandse popklimaat.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

In de toelichting op de Fair Practice Code geeft De Staat aan dat het zoeken naar een goede balans in de verhouding van artistieke ambitie, inzet en beloning in het verleden geen eenvoudige opgave was. Vergoedingen van medewerkers was en is een terugkerend onderwerp waarop met de raad van toezicht wordt gereflecteerd.

De beloning vindt plaats op basis van dagvergoedingen, een beloningswijze die in het popgenre gebruikelijk is. In 2016 zijn de dagvergoedingen en de vergoedingen voor reiskosten, repetitie- en pre-productiedagen voor medewerkers en bandleden met 60 procent toegenomen. Ook zijn de vergoedingen voor optredens in binnen- en buitenland gelijkgetrokken. Sinds 2017 heeft de band in samenspraak met de raad van toezicht en de medewerkers onderzocht waar verbeteringen mogelijk zijn. De Staat geeft niet alleen aan dat het nog beter kan, maar toont ook aan dat het in samenspraak met medewerkers zoekt naar mogelijkheden om dit te realiseren.

De bedrijfsvoering oogt solide. De uitgaven en inkomsten verschillen sterker per jaar dan bij andere ensembles, wat eveneens samenhangt met de gangbare praktijk in de popsector, waar activiteiten als een tournee en het uitbrengen van een album niet jaarlijks plaatsvinden.

In het plan geeft De Staat een beschrijving van de bedrijfsvoering, die op sommige punten afwijkt van wat gebruikelijk is onder BIS-instellingen. Naast de stichting bestaat er ook een maatschap De Staat, waar uitgaven en inkomsten rond geluidsdragers en merchandise zijn ondergebracht. De raad zou meer informatie willen krijgen over deze structuur en omtrent de keuzes

die gemaakt zijn, om zodoende meer inzicht te krijgen in de organisatie en in wat gangbaar is in de popsector. Hij adviseert de minister De Staat hierom te verzoeken.

Op basis van de aangeleverde documentatie kan gesteld worden dat solvabiliteit, liquiditeit en weerstandsvermogen groot zijn en dat De Staat daarmee een laag risico loopt dat activiteiten bij tegenvallende inkomsten niet kunnen worden voortgezet.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

In de aanvraag geeft De Staat in grote lijnen een aantal plannen voor educatieve activiteiten weer, die onder de paraplu van het kunstenaarscollectief door en met de bandleden zullen worden ontwikkeld. De raad vindt dat de plannen goed bij het genre passen, maar vindt ze te beknopt uitgewerkt. Hij vindt het belangrijk dat BIS-instellingen bijdragen aan muzikeducatie, vooral voor kinderen en jongeren, waar mogelijk in samenwerking met scholen. De raad adviseert daarom de minister De Staat om een uitgewerkt educatieplan te verzoeken, waarin de instelling ingaat op de aard, de doelstellingen en het bereik van het educatieve beleid.

De publieksbenadering en het publieksbereik van De Staat zijn zeer goed. De Staat geeft een groot aantal concerten voor grote publieksaantallen. In tourjaar 2017 ontving De Staat ruim 865.000 bezoekers voor 52 concerten, in 2018 bijna 138.000 voor 9 concerten. Dit zijn grote aantallen binnen deze subsidie categorie.

Het ensemble weet een breed publiek te bereiken, met een zwaartepunt op de leeftijdsgroep 25 - 34 jaar. Het plan toont aan dat De Staat inzicht heeft in de samenstelling van het eigen publiek en hoe dit te benaderen, zowel in Nederland als over de grens. Met projecten op verschillende nieuwe locaties en op kleinere festivals (naast de grote festivals waar De Staat al optreedt) en met nieuwe samenwerkingspartners wil De Staat meer nieuw publiek aanspreken. Dat waardeert de raad. Hij vindt het wel een gemis in de aanvraag dat De Staat niet reflecteert op de huidige en beoogde (culturele) diversiteit in het publiek.

Geografische spreiding

De Staat heeft zich stevig verankerd in de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen en heeft daar onder andere door de vele samenwerkingspartners een aanzienlijke impact. Het speelt er concerten en neemt er deel aan het popklimaat door middel van de vele alternatieve activiteiten en samenwerkingen. Ook buiten de standplaats is De Staat veel te zien op podia en festivals, mede dankzij het hoge totaal aantal concerten van 150 in tourneejaren; in deze jaren geeft De Staat ruim de helft van het

aantal concerten in de rest van Nederland (80) geeft hij ook internationaal veel optredens (30). De Staat scoort daarmee bovengemiddeld goed op het criterium geografische spreiding.

In haar reflectie op de ingediende BIS-aanvragen benoemt de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen de sterke keten van popmuziek in de regio – met kleine en grote podia, festivals en diverse poporganisaties. De regio benadrukt het grote aantal mogelijkheden voor beginnende muzikanten en bands om podium- en publiekservaring op te doen. De regio erkent de inspanningen van deze band – zelf ook voortgekomen uit de 025-popketen – voor de top in spe, onder andere door zijn voortrekkersrol in De Basis (zie ‘Vernieuwing’). De Staat werkt verder samen met onder andere Doornroosje, Popsport, Jacobiberg, Lindenberg, Kunstbende, Gelderland Pop, de Radboud Universiteit, De Nieuwe Oost, Slak en GoShort. Ook geeft De Staat vele muzieklessen, workshops, coachingstrajecten, (gast)colleges in de regio. De regio benadrukt mogelijkheden te zien voor verdere samenwerking tussen De Staat, De Nieuwe Oost en Popwaarts.

Toepassing Fair Practice Code

De Staat reflecteert uitgebreid op de toepassing van de Fair Practice Code. Binnen de popmuziek was De Staat een van de eerste partijen die de discussie over eerlijke beloning en financiering opende. Zakelijk leider Arjo Klingens is nauw betrokken bij de algemene dialoog over fair practice binnen de culturele sector, en houdt zich hier tevens mee bezig als directeur van de Popcoalitie.

In haar toelichting op de toepassing van de code licht De Staat toe wat zij in de periode 2017 – 2020 heeft gedaan om de code te implementeren. Hieruit blijkt onder andere dat is gewerkt aan het bewustzijn over vergoedingen onder crewleden en bij partners. Op basis van een onderzoek naar de verhouding tussen de vergoedingen bij De Staat en bij andere gesubsidieerde instellingen, werden de vergoedingen voor muzikanten met 60 procent verhoogd, door de dagvergoedingen te verbeteren en reiskosten en repetitiedagen (beter) te belonen. Ook voor lichamelijke en mentale gezondheid was aandacht, door de bandleden te laten reizen met een zogenaamde ‘nightliner’ in plaats van met een goedkope bus. Het management is verder bezig de inkomsten uit rechten en royalties te maximaliseren door deze scherp te controleren en erover te onderhandelen.

De Staat beschrijft niet welke ontwikkelingen nodig zijn in de periode 2021 – 2024 om de toepassing van de Fair Practice Code nog verder te verbeteren.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Staat behandelt beknopt de toepassing van de Governance Code Cultuur. De Staat werkt met een raad-van-toezichtmodel en volgt de principes van de code. Uit de toelichting komt naar voren dat bestuur en raad van toezicht zeer geregeld reflecteren op het spanningsveld tussen cultureel ondernemerschap in de popmuziek en de code. Zo werkt de manager van De Staat ook met andere artiesten, wat hier niet gezien wordt als nevenfunctie maar als onderdeel van de artistieke praktijk binnen de popmuziek. Ook gaat De Staat kort in op het naast elkaar bestaan van Stichting Kultuurbaar en Maatschap De Staat; deze maatschap blijft nodig omdat het juridisch onverstandig is om een master met muziek te produceren onder een stichting. De raad had hier graag een nadere toelichting op gelezen. Hij adviseert de minister De Staat te verzoeken om een nadere toelichting op de structuur van de organisatie, om hier meer inzicht in te krijgen (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Staat gaat beknopt in op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie door enkele voorbeelden te noemen van een inclusieve werkwijze. Op dit moment werkt De Staat met een vrouwelijke manager en enkele vrouwelijke crewleden. Aansluiting met mensen met een niet-westerse achtergrond wordt zichtbaar in samenwerking met anderen, zoals DeLikt, Rico&Sticks en hiphopregisseur Teemong. De Staat heeft samen met Roosbief ook gewerkt aan een project met verstandelijk gehandicapte mensen. De Staat schrijft dat zij bij toekomstige selectie van crew aspecten als afkomst en geslacht meeneemt om diversiteit te bevorderen.

De raad vindt het opmerkelijk dat De Staat niet reflecteert op de vier p's van de code (programma, personeel, partners, publiek) en geen nulmeting of stappenplan presenteert om in de periode 2021 – 2024 de implementatie van deze code in de organisatie te bevorderen. Hij stelt vast dat daar op dit moment geen beleid voor is ontwikkeld en vindt het belangrijk dat De Staat hier de komende periode alsnog over nadenkt. De raad heeft waardering voor de maatschappelijk betrokken werkwijze van De Staat en zijn sterke inbedding in de eigen regio; hier liggen volgens hem voldoende aanknopingspunten voor een actiever inclusiviteitsbeleid.

de Stilte

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 700.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting de Stilte, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Breda

Stichting de Stilte (hierna: de Stilte) is een jeugddansgezelschap dat jonge kinderen laat kennismaken met moderne dans via dansproducties en educatie. Zij heeft de ambitie om hierin wereldwijd toonaangevend te zijn. De instelling laat in haar werk ruimte voor de eigen verbeelding. In de voorstellingen en de educatieve activiteiten belicht zij meerdere perspectieven en nodigt kinderen uit tot zelfreflectie en uitwisseling. De Stilte is van plan meer livemuziek in de producties te integreren en gaat daarvoor een samenwerking aan met verschillende musici en ensembles.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting de Stilte een subsidiebedrag toe te kennen van € 700.000.

De Stilte toont zich een expert in dans voor kinderen vanaf 2 jaar, met werk dat ruimte laat voor de eigen verbeelding van de toeschouwer. Voor de komende jaren ontvouwt de instelling plannen langs twee lijnen: integratie van livemuziek in de producties, en ruimte voor nieuwe choreografen. Hiermee ontstaan mogelijkheden voor artistiek-inhoudelijke vernieuwing, al had de raad graag meer toelichting gelezen op de rol en inbreng van de nieuwe choreografen.

De Stilte is ondernemend als het gaat om het ontwikkelen van innovatieve educatietrajecten met relevante samenwerkingspartners. Ze realiseert hiermee onder kinderen een groot bereik.

De instelling wil haar tijdelijke en freelance krachten in vaste dienst nemen en vraagt hiervoor fors meer landelijke subsidie dan ze in 2017 – 2020 ontvangt van het Fonds Podiumkunsten.

De instelling reflecteert voldoende op de Fair Practice Code en beknopt op de Governance Code Cultuur. Uit de reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie blijkt ruimte voor verbetering van de toepassing van deze code.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over het functioneren van de instelling tot nu toe. Ze maakt jeugd dans op hoog niveau en weet daarbij in toenemende mate dans en hoogwaardige muziekperformance op een sprekende manier te integreren. De afgelopen periode was 'Mankind' met saxofonist Paul van Kemenade en pianist Stevko Busch een voorbeeld hiervan. Verder onderscheidt het gezelschap zich door haar vele speelbeurten op internationale podia en festivals.

Voor de periode 2021 – 2024 presenteert de Stilte een mooie verscheidenheid aan activiteiten, die een jong publiek op diverse manieren laat kennismaken met dans. De instelling laat in haar producties ruimte voor de eigen verbeelding van de toeschouwer. De ambitie om meer multidisciplinair te werken, door structureel samen te werken met zangers, musici en muziekensembles van hoge kwaliteit, vindt de raad interessant. Hij is met name benieuwd naar de nieuwe werken met pianoduo Mephisto, sopraan Kelly Poukens en componist-pianist Peter Lunow.

Op dit moment is de artistieke leiding in handen van oprichter Jack Timmermans. In de loop van de periode 2021 – 2024 stapt de Stilte over naar een nieuw organisatie model, waarbij meer makers zullen bijdragen aan de artistieke signatuur. Naast producties van Timmermans staan producties van choreografen Gertien Bergstra, Femke Somerwil en enkele gastchoreografen op het programma. De raad had in de plannen graag gelezen waarom juist voor deze makers gekozen is en wat hun inbreng zal opleveren voor de signatuur of de werkwijze van de instelling. Het verwondert hem dat een nadere toelichting ontbreekt op het toewerken naar geleidelijke opvolging van de artistiek leider.

De raad waardeert de bewuste, eigenzinnige keuze van de Stilte voor het medium abstracte dans in relatie tot een jong publiek, maar krijgt geen volledig beeld van de dansinhoudelijke uitgangspunten of de onderwerpen waarop de instelling zich baseert bij het maken van de producties. De instelling schrijft kwalitatief hoogstaande dans te koppelen aan maatschappelijk relevante thema's, maar laat die thema's onbenoemd. De raad kan daardoor niet goed inschatten wat de zeggingskracht van de producties voor de jonge doelgroep zal zijn.

Vernieuwing

De Stilte draagt bij aan vernieuwing van het dansaanbod voor de jongste publieksgroepen, zoals dreumesen en peuters. Met de peutervoorstellingen, waarvan de onderzoeksproductie 'Skofft' in 2021 de eerste zal zijn, werkt de instelling aan een bijzondere expertise. Een van de ambities voor 2021 –

2024 is om deel uit te maken van een nieuw te vormen Europees netwerk van dans voor de allerjongsten.

In artistiek-inhoudelijk opzicht constateert de raad geen bijzondere vernieuwingsdrang; de academisch geschoolde dans lijkt het uitgangspunt te blijven. Wel is de raad positief over het voornemen om dans meer te integreren met livemuziek.

Het door de Stilte geïnitieerde Brabants Internationaal Kinderfestival (BRİK) draagt bij aan artistieke vernieuwing, via de internationale uitwisseling tussen jeugdgezelschappen en -makers die er plaatsvindt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de bedrijfsvoering van de Stilte. De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen geven op het moment van aanvragen een positief beeld van haar financiële gezondheid. Er blijken uit de cijfers geen grote risico's. De instelling realiseerde in 2017 en 2018 een mooi percentage eigen inkomsten: veertig procent.

Voor de periode 2021 – 2024 begroot de Stilte vijftig procent meer landelijke subsidie. Met deze middelen wil de instelling het ensemble van dansers waar zij structureel mee werkt in dienst nemen en investeren in fair practice. Zo wil zij onder meer het personeel inschalen op basis van ervaringsjaren, tijdelijke contracten omzetten in vaste contracten en ruimte bieden voor scholing, zoals taalcursussen voor buitenlandse dansers. De raad vindt dit goede inspanningen, maar meent dat de personeelslasten te ruim zijn begroot, ook omdat de Stilte aangeeft op dit moment al volgens de normen van *fair pay* te betalen.

De principes van de Fair Practice Code worden goeddeels al toegepast. De Stilte belooft conform de cao Toneel en Dans. Zzp'ers ontvangen een opslag van veertig procent voor sociale voorzieningen. Voor beloning van freelance dansdocenten, componisten en juniorfuncties houdt de instelling rekening met relevante beloningsrichtlijnen zoals de WNT-norm, het 'zij-aan-zij-principe' van de ACM en de honorariumtabel voor composities van het Fonds Podiumkunsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Activiteiten op het gebied van educatie en participatie maken een wezenlijk deel uit van de activiteiten van de Stilte. Ze werkt structureel samen met scholen in het basis- en voorgezet onderwijs en heeft met hen onder meer een doorlopende leerlijn dans en muziek ontwikkeld.

De raad waardeert de daadkracht van de Stilte als het gaat om vernieuwende initiatieven op het gebied van educatie en presentatie. Zo is de instelling initiatiefnemer van het cultuureducatieprogramma 'BrabantMenu', waarin verschillende kunstdisciplines in het onderwijs worden geïntroduceerd. Hiermee bereikt zij veel jong (en nieuw) publiek in de regio. De Stilte werkt samen met pabo's in Breda en Rotterdam en werkt in samenwerking met SALLY Dansgezelschap Maastricht aan een docentenpoule voor de hele zuidelijke regio. De dans-cultuurcoaches van het gezelschap maken deel uit van docententeams in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, kinderdagverblijven, voorscholen en buitenschoolse opvang. Haar expertise wordt landelijk gedeeld door het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA).

De Stilte wil een meer divers publiek bereiken door vervoersacties vanuit achterstandswijken te organiseren en door structureel samen te werken met scholen voor speciaal onderwijs en Theaterwerkplaats Tiuri. De raad verwacht echter meer ambitie in haar aanpak van dit onderwerp: ook in de regio Zuid is de bevolking in toenemende mate cultureel divers samengesteld. De raad vindt dat een landelijk en internationaal opererend gezelschap hier niet aan voorbij kan gaan. De casts van de Stilte zijn vaak internationaal samengesteld, maar niet altijd cultureel divers. De niet-westerse blik en de bijbehorende verhalen zijn in haar werk bovendien nog niet zichtbaar.

Geografische spreiding

De Stilte is gevestigd in Breda en is zowel wat betreft speelplekken als educatie uitstekend geworteld in de zuidelijke regio. Het gezelschap heeft vaste relaties met 25 podia, 30 stedelijke bemiddelingsinstanties, en bereikt met het 'BrabantMenu' 140 scholen en 50 kinderdagverblijven/voorscholen. Ze past goed in het regioprofiel van de stedelijke cultuurregio BrabantStad, dat 'innoveren', 'verbinden' en 'maken' centraal stelt.

In het buitenland is de instelling een ambassadeur voor de Nederlandse jeugddans. Zij werkt samen met tientallen internationale podia en festivals. Het door haar georganiseerde tweejaarlijkse BRIK-festival creëert een waardevolle uitwisseling tussen podiumkunstinstituten voor een jong publiek uit verschillende landen. Internationaal is zij als een van de initiatiefnemers opgenomen in het wereldwijde Young Dance Network, waarin festivals onderzoek en expertise uitwisselen.

Toepassing Fair Practice Code

De Stilte licht voldoende toe hoe zij de komende periode de toepassing van de Fair Practice Code wil verbeteren. De instelling belooft naar eigen zeggen conform de cao Toneel en Dans en wil overgaan tot het toekennen van ervaringsjaren. Ze heeft een overlegstructuur waarin alle geledingen van het

bedrijf inspraak hebben, voert op regelmatige basis functioneringsgesprekken en heeft een vertrouwenspersoon aangewezen. Ook biedt zij haar personeel scholing aan.

Tot op heden werd structureel overwerk verricht. Het voornemen is om dit vanaf 2020 actief te veranderen en de werkdruk duurzaam te verminderen. De raad vindt dit een belangrijk voornemen.

In 2021 richt de instelling een personeelsvertegenwoordiging in en ontwikkelt zij een model voor medezeggenschap. Vanaf dat moment voert zij tweejaarlijks een personeelsaudit uit.

De Stilte is op de hoogte van de rol van de Sociale Commissie cao Toneel en Dans en is lid van werkgeversorganisatie NAPK. Uit de aanvraag blijkt niet expliciet of en welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning, en welke onderwerpen daarin voor haar van belang zijn.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Stilte reflecteert beknopt op de Governance Code Cultuur. Ze hanteert een raad-van-toezichtmodel. Het ontbreekt in de directie en de raad van toezicht echter aan personen met een cultureel diverse achtergrond. De Stilte brengt hier vanaf 2021 verandering in, wanneer de eerstvolgende zittingstermijn verloopt. Dat vindt de raad een positief voornemen. De instelling beschikt over een helder stappenplan om de toepassing van de code te verbeteren.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Stilte reflecteert voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. Zij werkt structureel samen met het speciaal onderwijs en maakt producties met onder meer Theaterwerkplaats Tiuri, waar spelers met een (cognitieve) beperking werkzaam zijn. De instelling heeft daarnaast plannen voor activiteiten in achterstandswijken en vervoersregelingen. Ook is de raad positief over de keuze om buitenlandse dansers Nederlandse les aan te bieden.

Bestuur en directie zijn echter niet cultureel divers en hoewel de instelling met dansers van verschillende nationaliteiten werkt, is ook het beeld op de vloer overwegend westers en niet-divers. De Stilte formuleert voor de komende vier jaar een aantal goede acties om de diversiteit binnen organisatie en publiek te verbeteren, onder meer het aantrekken van een voorstellingsleider met een cultureel diverse achtergrond, en twee nieuwe toezichthouders, van wie minimaal een met niet-westerse achtergrond.

De Theaterdagen

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting De Theaterdagen, podiumkunsten, festivals, Amsterdam

Stichting De Theaterdagen (hierna: De Theaterdagen) organiseert jaarlijks aan het begin van het theaterseizoen vier verschillende platforms gedurende tien dagen in Amsterdam. Het Nederlands Theater Festival (NTF) toont theaterproducties die zijn geselecteerd door de Nederlandse theaterjury. NTF Pro omvat verdiepende activiteiten voor professionals. NTF Jong toont een keuze uit het jeugdtheateraanbod. Het Amsterdam Fringe Festival ten slotte functioneert als showcasefestival voor nieuw en jong talent. De Theaterdagen stimuleert en promoot zo theater uit het Nederlands taalgebied met een tweeledige missie: een breed publiek enthousiasmeren voor toneel en theater en, als showcase-platform, de podiumkunstensector aanjagen. De instelling signaleert ontwikkelingen en nodigt uit tot debat over de huidige stand van het veld en over de toekomst.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over de aanvraag van De Theaterdagen. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad De Theaterdagen geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De Theaterdagen heeft in de afgelopen periode een sterk eigen gezicht ontwikkeld en is uitgegroeid tot een onbetwist ijkpunt voor het Nederlandse theater. De vier onderscheiden platforms vullen elkaar goed aan en bieden een breed palet aan het begin van het theaterseizoen. De instelling brengt vernieuwende ontwikkelingen in het theater onder de aandacht van een groter publiek. Binnen het Amsterdam Fringe Festival vindt bij uitstek vernieuwing van de kunstpraktijk plaats. De raad is positief over de plannen om het Amsterdam Fringe Festival steviger in te bedden in de stadsdelen van Amsterdam. De instelling geeft echter onvoldoende invulling aan haar platformfunctie voor internationale uitwisseling.

De Theaterdagen wil in de periode 2021 – 2024 haar team uitbreiden en medewerkers conform de cao Toneel en Dans honoreren. De raad begrijpt

de uitbreiding in het licht van het verzwaarde takenpakket dat De Theaterdagen heeft opgepakt na de bezuinigingen op cultuur, zoals de uitreiking van de theaterprijzen. De financiële gezondheid van de stichting is goed.

De Theaterdagen reflecteert goed op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie en formuleert meetbare doelstellingen voor de periode 2021 – 2024. De raad vindt het tijdpad om te komen tot betere betaling van makers in het Amsterdam Fringe Festival te lang.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Theaterdagen ontwikkelde zich in de afgelopen periode van een instelling met de focus op het tonen van een selectie van de meest belangwekkende theaterproducties uit het afgelopen seizoen (NTF) naar een instelling met een veelheid aan activiteiten die elkaar aanvullen en versterken. Onderscheid in gearriveerd theater (NTF), jeugdtheater (NTF Jong) en alternatief theater (Fringe) dekt het volledige veld van de Nederlandse theaterproductie, waarop via de vierde activiteit (NTF Pro) wordt gereflecteerd.

De Theaterdagen heeft gewonnen aan actuele urgentie door naast de selectie binnen NTF ook andere voorstellingen te programmeren, zoals de keuze van de Wijkjury en de nominaties voor de BNG Bank Theaterprijs. Het Amsterdam Fringe Festival geeft door zijn focus op niche-talent tegenkleur. De ontwikkeling van NTF Pro en de bundeling van NTF Pro met de Fringe Showcase aan het begin van het festival zorgt voor een kwalitatief sterk contextprogramma, dat het profiel van het festival verscherpt. De uitreiking van de belangrijkste Nederlandse theaterprijzen genereert bovendien veel aandacht in de media. Met zijn clustering van activiteiten, van jong en aanstormend tot gelauwerd, is De Theaterdagen uitgegroeid tot een jaarlijks ijkpunt voor het Nederlandse theater.

De plannen voor de komende periode bouwen voort op wat tot nu toe bereikt is en wat het festival tot nationaal ijkpunt voor de branche heeft gemaakt. De raad heeft respect voor de niet aflatende inspanningen van algemeen directeur-bestuurder Jeffrey Meulman, die De Theaterdagen leidt sinds de doorstart in 2005, om het festival tot relevante factor in het discours over theater te maken. De selecties door de jury's kunnen in het veld tot discussie leiden, maar de kwaliteit van het gebodene staat buiten kijf: het gaat om de presentatie van aanbod dat via een jury van professionele programmeurs en critici is aangemerkt als kwalitatief hoogstaand, vernieuwend en actueel volgens de criteria vakmanschap,

zeggingskracht en oorspronkelijkheid. De plannen voor een pluriformer en inclusiever programma zijn overtuigend en in lijn met wat de organisatie al ingezet heeft.

Het Amsterdam Fringe Festival is in programmering en organisatie continu in beweging. De komende jaren wil het zich met een aantal centrale basispunten sterker positioneren in de stad en de stadsdelen, wat de zichtbaarheid kan vergroten. De raad is daarnaast positief over de verzwaarde verantwoordelijkheid die de organisatie wil nemen voor de doorontwikkeling van jonge makers.

De Theaterdagen kwalificeert zich onvoldoende als platform voor *internationale* uitwisseling. Deze is beperkt tot uitwisseling van fringevoorstellingen en betrokkenheid bij IETM, een internationale netwerkorganisatie voor hedendaagse podiumkunsten. De plannen om te investeren in boventiteling en de ontwikkeling van een eigen, centraal gecoördineerde Art Industry Office kunnen wel een grotere toegankelijkheid opleveren voor internationaal (professioneel) publiek, maar een uitgewerkt plan voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten ontbreekt.

Vernieuwing

In de afgelopen jaren heeft het festival een belangrijke bijdrage geleverd aan het tonen van belangrijk theater in zowel de kleine als de grote en middelgrote zalen. Vernieuwende ontwikkelingen worden op deze manier onder de aandacht gebracht van een groter publiek. Daarnaast heeft het festival een andere benadering van de seizoenprogrammering bij gezelschappen bewerkstelligd, die met het oog op een mogelijke selectie voor het festival succesvolle voorstellingen langer op het repertoire houden. Dit lijkt nu bij vele gezelschappen een reële gedachtegang te zijn.

Ook het Amsterdam Fringe Festival is van oudsher een plek waar de vernieuwing van de kunstpraktijk kan plaatsvinden door het stimuleren van een doe-het-zelfmentaliteit, de ontwikkeling van jonge makers via programma's als 'How to fringe' en het faciliteren van nieuwe dingen door een podium te creëren voor nieuwe makers. In het voorliggende plan richt zich de instelling zich met name op organisatorische vernieuwingen. Door innovatie van de werkprocessen verwacht de instelling de individuele begeleiding van jonge makers te kunnen verstevigen. De raad krijgt uit het plan onvoldoende beeld hoe de instelling dit wil aanpakken.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De instelling voert een grote hoeveelheid taken uit met een klein team van freelancers. Deze worden in de huidige situatie onderbetaald in verhouding tot de werklast. De Theaterdagen wil in de periode 2021 – 2024 toewerken naar een team dat conform cao Toneel en Dans wordt betaald, met

kernleden die het gehele jaar (parttime) voor de organisatie werkzaam zijn. De instelling begroot een stevige verhoging van de beheerslasten personeel om zo het vaste team ook te kunnen uitbreiden. De raad merkt daarbij op dat een deel van die grote werkdruk ook veroorzaakt wordt, doordat De Theaterdagen in de loop der jaren voor de sector belangrijke taken heeft opgepakt en activiteiten is gaan uitvoeren die andere instellingen de afgelopen jaren vanwege bezuinigingen afstootten, zoals de uitreiking van de theaterprijzen. Uitbreiding vindt de raad een logische stap, gezien de huidige situatie met alleen een parttime dienstverband voor de directeur-bestuurder.

De financiële gezondheid van de stichting is goed en ook voor de toekomst scoort De Theaterdagen hoog op de financiële indicatoren. De instelling vraagt een verhoging van de rijkssubsidie aan - in de periode 2017 – 2020 ontvangt het festival 250.000 euro via het Fonds Podiumkunsten. In de nieuwe begroting zijn naast de directeur-bestuurder ook de kosten voor de zakelijk leider(s) en hoofd Fringe onder personele beheerslasten opgenomen. Daarnaast is er in het kader van herverdeling van taken en kennisoverdracht een aparte leider voor NTF begroot. De instelling beschrijft verschillende risicostrategieën voor in het geval van tegenvallende inkomsten, waaronder het verhogen van toegangsprijzen bij NTF en het opzetten van een Vriendengroep bij NTF en Fringe.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Theaterdagen is voor een belangrijk deel te beschouwen als marketingtool voor het Nederlandstalige toneel. De instelling heeft in de afgelopen jaren met verschillende publieksbenaderingen geëxperimenteerd en zag daarmee haar publiek toenemen. De raad is positief over deze organische groei van het festival. De instelling ontwikkelt weinig tot geen activiteiten op het gebied van schoolgebonden cultuureducatie; wel doet zij goede inspanningen om scholieren die van huis uit minder snel met theater in aanraking komen naar voorstellingen te krijgen.

De nieuwe educatieve activiteiten die nu als NTF Extra in het plan zijn opgenomen zijn weinig concreet. Er is sprake van een uitgebreid participatief educatieprogramma voor kunstvakopleidingen en scholieren, maar toelichting daarop ontbreekt. De verdiepende programma's voor professionals en theaterliefhebbers vindt de raad een zinnige toevoeging. Ook de samenwerking met ICK in Amsterdam en Het Huis in Utrecht voor residenties voor de winnaars van de 'Try Again, Feel Better Award' in de Fringe ziet er veelbelovend uit.

De organisatie gaat nauwer samenwerken met de theaters in de stadsdelen, zowel voor het aantrekken van nieuwe makers als een diverser publiek. Met

deze combinatie van de juiste partners en programmering kan een toename van een cultureel divers publiek bewerkstelligd worden. Ook ziet de raad dat de jury's diverser samengesteld worden en vervullen de (oud)juryleden van de Wijkjury een ambassadeursfunctie.

De doelstellingen van een overkoepelend marketingbeleid voor NTF en de Fringe zijn *smart* geformuleerd. Publieksbenadering en publiekswerking zijn bij De Theaterdagen onderwerp van een continu onderzoeksproces. Het grote publiek zal meer bij het festival betrokken worden door het plan om vanaf 2022 de Publieksprijs nieuw leven in te blazen.

Geografische spreiding

De Theaterdagen maakt deel uit van de Metropoolregio Amsterdam en wordt meerjarig gefinancierd binnen het Kunstenplan 2017 – 2020 van het Amsterdams Fonds voor de Kunst. De organisatie werkt binnen Amsterdam met een groot aantal strategische en inhoudelijke partners samen, van Internationaal Theater Amsterdam en Podium Mozaïek tot Stadspas en de Universiteit van Amsterdam. Daarnaast zijn er nauwe banden met het Nederlandse en Vlaamse theaterveld, en met andere internationale fringefestivals. De activiteiten en samenwerkingsverbanden sluiten goed aan bij het regioprofiel van de Metropoolregio Amsterdam.

Toepassing Fair Practice Code

De Theaterdagen past naar eigen zeggen al veel uitgangspunten van de Fair Practice Code toe, maar moet dit in de periode 2021 – 2024 verder formaliseren en vastleggen. De instelling ziet op dit vlak nog belangrijke mogelijke verbeteringen, zoals een honorering conform de cao Toneel en Dans. Voor een betere betaling van jonge makers bij het Amsterdam Fringe Festival wil de instelling het systeem van partage ombuigen naar garantiebedragen. Hierbij gaat zij uit van een tienjarenplan, waarin de komende tijd de eerste stappen gezet worden. De raad beschouwt dit als een goede ontwikkeling, maar gezien de frictie met de principes van de Fair Practice Code vindt hij dit tijdpad veel te lang.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Theaterdagen is vorig jaar overgestapt op een nieuwe, diverse raad van toezicht die uit vijf leden bestaat, en een directeur-bestuurder, die verantwoording aflegt aan de raad van toezicht. In 2020 worden werkwijze en taakverdeling verder vastgelegd in een bestuursreglement. De reflectie op de Governance Code Cultuur vindt de raad adequaat; hij ziet dat de instelling de juiste maatregelen treft. Positief is de raad over de nadrukkelijke voorbeeldfunctie die de instelling als pleitbezorger van het Nederlandse theater op dit vlak wil innemen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De organisatie reflecteert duidelijk op de Code Diversiteit en Inclusie en heeft al veel actie ondernomen om deze tot integraal onderdeel van haar bedrijfsvoering te maken. De raad waardeert de duidelijk meetbare doelen van de instelling op de gebieden waar verbetering mogelijk is, zoals personeel.

De Toneelmakerij

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 830.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 887.443

Over de instelling

Stichting De Toneelmakerij, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Amsterdam

Stichting De Toneelmakerij (hierna: de Toneelmakerij) in Amsterdam maakt theaterproducties voor kinderen en jongeren tussen de 4 en 18 jaar. De instelling maakt producties met de canon als uitgangspunt, maar ontwikkelt ook producties op basis van nieuwe Nederlandse en internationale jeugdtheaterteksten. De producties kaarten maatschappelijke onderwerpen aan, zoals de diversiteit in de samenleving. De Toneelmakerij bespeelt elk seizoen met één productie de grote zaal. Daarnaast maakt ze diverse producties voor de Nederlandse kleine en middenzalen, voor schoolklassen, en op locatie in Amsterdam. De instelling zet zich in voor talentontwikkeling en heeft een uitgebreid educatieprogramma.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting De Toneelmakerij een subsidiebedrag toe te kennen van € 830.000.

De Toneelmakerij presteert goed: ook sinds Paul Knieriem in 2019 de artistieke leiding heeft overgenomen, is de artistieke kwaliteit van het werk hoog. De instelling heeft een sterke eigen signatuur gericht op teksttoneel, met aansprekende muzikale accenten. Hiervoor werkt zij samen met verschillende interessante coproductiepartners. Ook uit de nieuwe plannen spreekt duidelijk haar maatschappelijk engagement. Het verbreden van de canon voorbij de gekende westerse verhalen is daarin een positieve ontwikkeling.

De Toneelmakerij biedt weinig inzicht in de bedrijfsvoering. Een toelichting op de begroting ontbreekt en de reflectie op de Fair Practice Code is summier. Dat laatste geldt, in mindere mate, eveneens voor de Governance Code Cultuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over de artistieke kwaliteit van de producties van de Toneelmakerij. Uit de gekozen verhalen en de samenstelling van de casts blijkt duidelijk dat de instelling zich inspant om aan te sluiten bij de bevolkingssamenstelling van haar standplaats Amsterdam, en bij wat er in de stad leeft. Met de grote zaalvoorstelling 'De Toverfluit' gaven de Toneelmakerij en partners Silbersee en Genevieve Murphy cross-disciplinair en uitdagend vorm aan de opera. Met 'Sweet Sixteen' goot de instelling het zware onderwerp zelfdoding in een sterke theatrale vorm. Ze won hiermee een Zilveren Krekel.

Een interessante nieuwe ontwikkeling vindt de raad de lokale verhalen met een geëngageerde invalshoek, die veelal met jong regietalent en maatschappelijke partners worden ontwikkeld. Voorbeelden zijn 'Een stormachtig zondagskind' over het syndroom van Down, en 'Café 't Mandje', over een van de eerste homocafés van Amsterdam.

De Toneelmakerij heeft een inhoudelijk gedegen plan, waaruit een sterk maatschappelijk engagement spreekt. De raad vindt het positief dat de instelling de klassieke westerse canon koestert, en deze uitbreidt met niet-westerse verhalen, zoals het Indiase epos 'Mahabharata' en het West-Afrikaanse sprookje 'Kirikoe en de heks'. Dergelijke initiatieven illustreren haar besef dat culturele diversiteit voor het jonge publiek een gegeven is.

De Toneelmakerij kiest voor haar producties relevante thema's, zoals klimaatverandering, identiteit en het leven online, en werkt die met uiteenlopende samenwerkingspartners op aansprekende manieren uit. Samen met een maker als Timothy de Gilde en gezelschappen als Trouble Man, Circus Treurdier en Silbersee, geeft zij multidisciplinair en hedendaags gestalte aan klassiekers. Op de vlakke vloer en in de klas komen spelers dicht bij het publiek, in het werk dat jonge makers Belle van Heerikhuizen en Steef de Jong bij de Toneelmakerij maken.

Om financiële redenen heeft de Toneelmakerij haar intentie uit de voorgaande subsidieperiode om elk seizoen een grote zaalproductie te maken, nog niet ten volle kunnen realiseren. De raad betreurt dat, en is enthousiast over de voorgenomen samenwerkingen met Internationaal Theater Amsterdam (ITA) en verschillende coproductiepartners. Deze stellen de instelling in staat de komende vier jaar wél meerdere producties voor de grote zaal te realiseren. De raad kijkt daar naar uit.

Vernieuwing

De Toneelmakerij beweegt met haar inclusieve themakeuzes mee met de steeds diverser wordende samenleving. Positief is dat de Toneelmakerij daarbij, tegen de trend in, de grote zaal en de canon blijft koesteren.

De instelling heeft zich in de periode 2017 – 2020 meer geconcentreerd op de standplaats Amsterdam, en zet die koers voort. Met producties rond lokale verhalen sluit de instelling meer aan bij wat er in de stad leeft. Daarnaast verheugt het de raad dat de Toneelmakerij een meer intensieve samenwerking aangaat met de Amsterdamse huizen waar zij speelt: ITA en de Krakeling. Met die laatste wil zij op termijn samen een nieuw pand betrekken. De raad volgt de nadere invulling met belangstelling.

De Toneelmakerij ontplooit goede activiteiten op het gebied van talent- en genreontwikkeling. De instelling gaf de afgelopen periode jonge spelers de kans zich met spannende rollen te presenteren aan het publiek en organiseerde voor een kleine groep diverse makers en schrijvers intensieve talentontwikkeltrajecten. Deze talentontwikkeling zet zij de komende periode voort met onder meer Abdel Daoudi, Carmen Lamptey, Esther Duysker, Tomer Pawlicki, Vera Morina.

De raad is positief over de samenwerking met diverse partners in ‘Onder Twaalf’, een programma voor schrijvers met een migratieachtergrond die voor de jeugd willen schrijven.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen van de Toneelmakerij geven een positief beeld van de financiële gezondheid. Uit de cijfers blijken geen grote risico's. De instelling is voor ongeveer dertig procent van de inkomsten afhankelijk van de subsidie van OCW en heeft een goede financieringsmix met een eigen-inkomstenpercentage van gemiddeld dertig procent.

De Toneelmakerij realiseerde in 2018 en 2019 grote zaalproducties, terwijl haar reguliere budget niet voorziet in dergelijke kostbare projecten. Ze resulteren in (ingecalculeerde) exploitatietekorten, die ten laste gaan van het eigen vermogen. Door samenwerking te zoeken met ITA (dat zijn publiek wil verbreden en verjongen) en jaarlijks een vaste speelperiode te kiezen, dekt de instelling het risico van de kostbare grotezaalvoorstellingen in de periode 2021 – 2024 beter af.

Of de begroting voor de periode 2021 – 2024 realistisch is, is niet goed te beoordelen, omdat een toelichting op de cijfers ontbreekt. De Toneelmakerij begroot een flinke toename van subsidies. Ze is voornemens “meer menskracht en middelen in te zetten voor consolidatie, groei, verbreding en

verdieping van het publiek”. De raad vindt het niet duidelijk waar de gevraagde subsidieverhoging precies voor is bestemd.

De raad is positief over de plannen van de Toneelmakerij om op de langere termijn met Theater De Krakeling een pand te delen. Het komt de efficiency ten goede als daarbij ook de backofficetaken worden gedeeld.

De Toneelmakerij honoreert vaste, tijdelijke en freelance medewerkers conform de cao Toneel en Dans.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Toneelmakerij presteert goed op het gebied van cultuureducatie. Zo bereikt de instelling jong publiek in het speciaal onderwijs, op reguliere basisscholen en in het praktijkonderwijs, binnen doorlopende leerlijnen.

Met achttien ‘Toneelmakerijscholen’ heeft het gezelschap een speciale band: voor hen ontwikkelt ze workshops op maat. Ook ontwikkelt ze inspiratieboxen voor leerkrachten en installaties en interactieve games voor de leerlingen. Daarnaast schoolt zij leerkrachten uit het primair onderwijs, docenten uit het voortgezet onderwijs en studenten aan pabo’s en het wetenschappelijk onderwijs in het inbedden van kunst in de klas. De raad vindt het positief dat de Toneelmakerij zitting neemt in het bestuur van de European Theatre Convention (ETC), een internationaal netwerk waarin educatieafdelingen samenwerken en kennis delen.

Ook is hij positief over het voornemen een publiekswerker aan te stellen waarmee de instelling vanuit een steviger uitgangspunt banden met nieuw publiek aangaat. Wel had de raad graag meer gelezen over de verwachtingen die zij heeft bij het aanstellen van deze functie.

De samenwerking met MOCCA draagt verder bij aan het bereiken van nieuw publiek, onder meer met het programma ‘Alle Kinderen naar Theater’.

Geografische spreiding

De Toneelmakerij richt zich sinds 2017 – 2020 sterker op standplaats Amsterdam en zet deze koers voort. Het gezelschap trekt de wijken in met producties op locatie en werkt samen met Podium Mozaïek, De Meervaart en een groot aantal scholen. Ongeveer de helft van de driehonderd jaarlijkse voorstellingen wordt gespeeld in Amsterdam.

De focus op educatie en de samenwerking met de maatschappelijke partners sluiten goed aan bij het regioprofiel van de Metropoolregio Amsterdam. Haar inspanningen om nieuwe publieksgroepen te bereiken zijn onderdeel van de MRA-proeftuin ‘Bereikbaarheid en Promotie Cultuur’.

De Toneelmakerij bereikt jong publiek in het hele land: bijna twee derde van haar educatieve activiteiten vindt plaats buiten de stad.

De Toneelmakerij neemt zitting in het bestuur van de European Theatre Convention (ETC), waarmee het eerder internationale producties maakte. Het gezelschap speelt geregeld in België. Ze laat impresariaat Alles voor de Kunsten de mogelijkheden onderzoeken van internationale tournees of speelbeurten op internationale festivals.

Toepassing Fair Practice Code

De Toneelmakerij reflecteert onvoldoende op de Fair Practice Code, en licht de toepassing ervan te summier toe. Ook ontbreekt een visie op haar rol in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Wel is zij lid van de werkgeversorganisatie NAPK en andere brancheorganisaties.

De Toneelmakerij zegt zich te houden aan de cao Toneel en Dans, en gebruikt de cao ook als richtlijn voor de honorering van zzp'ers. Wat dit concreet betekent, wordt echter niet toegelicht. Ze heeft oog voor scholing en doorgroeimogelijkheden, maar werkt dit niet uit, en gaat niet verder in op haar omgang met de secundaire arbeidsvoorwaarden. Om meer aandacht te besteden aan fair practice is de organisatie in de loop van 2019 teruggekeerd naar een structuur met afdelingshoofden, wat naar eigen zeggen leidde tot een betere taakverdeling en meer ontwikkelmogelijkheden voor het personeel.

Vergoedingen voor auteursrechten worden volgens de richtlijnen van de Vereniging van Letterkundigen (VVL) per opdracht overeengekomen. Ook hierop ontbreekt verdere toelichting. De Toneelmakerij werkt samen met coproducenten, maar geeft geen beschrijving van de onderlinge werkafspraken met betrekking tot eerlijke bedrijfsvoering.

De Toneelmakerij beschrijft geen concrete acties om de code in de periode 2021 – 2024 beter te implementeren.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling reflecteert goed op de Governance Code Cultuur, maar zou haar toepassing ervan nog beter kunnen toelichten, net als de acties die zij onderneemt om de code verder te implementeren.

De instelling voldoet niet aan de normen voor openbaarheid van gegevens die bij een ANBI-status hoort, ondanks dat de raad haar daar eerder op attendeerde.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Code Diversiteit en Inclusie wordt gedeeltelijk goed nageleefd en uitgedragen: de inclusieve aanpak komt tot uiting in gekozen thematieken,

de samenstelling van casts, en in samenwerkingsverbanden met maatschappelijke organisaties en scholen.

Om een meer divers publiek te bereiken, moet de Toneelmakerij echter nog stappen zetten. De instelling realiseert zich dat en heeft daarmee een begin gemaakt. Zo brachten via het Jongerencultuurfonds circa vijfhonderd kinderen een gratis bezoek aan 'De Toverfluit'. Dit initiatief krijgt bij de nieuwe voorstelling 'Hamlet' een vervolg. De raad is benieuwd naar de volgende stappen.

Binnen de organisatie kan de diversiteit ook nog worden vergroot, zowel wat betreft personeel als bestuur. De instelling heeft daarvoor een stappenplan opgesteld en wil diversiteit mee laten wegen bij de werving van nieuwe bestuursleden. De raad vindt wel dat de instelling erg lang heeft gewacht om werk te maken van deze noodzakelijke ontwikkeling en verwacht dat zij dit in de periode 2021 – 2024 realiseert.

de Veenfabriek

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 475.000

Over de instelling

Stichting De Veenfabriek (hierna: de Veenfabriek) maakt vanuit haar standplaats Leiden interdisciplinair muziektheater en performances voor de stedelijke cultuurregio Leiden, Nederland en het buitenland. De instelling is opgericht in 2004, maar heeft haar oorsprong in De Veenstudio. Deze ontwikkelde elektronisch muziektheater, gebaseerd op het gedachtegoed van Dick Raaijmakers en Paul Koek. Voor de komende periode splitst de instelling zich op in de Veenfabriek, waarvoor zij een meerjarige productiesubsidie aanvraagt bij het Fonds Podiumkunsten, en Veenfabriek Ontdekkingen waarvoor zij opteert voor een plek als ontwikkelinstelling in de Culturele basisinfrastructuur. Binnen Ontdekkingen is er ruimte voor talent- en genreontwikkeling.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting De Veenfabriek geen subsidie toe te kennen.

Hij oordeelt positief over Stichting De Veenfabriek. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting De Veenfabriek geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De Veenfabriek wil zich met Veenfabriek Ontdekkingen gaan toeleggen op talentontwikkeling en met Sleutelwerken op genreontwikkeling. Ze is voornemens het Nederlandse muziektheater van de toekomst vorm te geven. In het verleden is de Veenfabriek vaak toonaangevend geweest. De positie die ze van oudsher innam op het terrein van vernieuwing, ziet de raad onvoldoende in het plan terug. De ambitie om het toekomstige muziektheater vorm te geven lijkt, gegeven het aantal talenten en de duur van de trajecten, iets te hoog gegrepen. Educatie en participatie-activiteiten zijn vooral gericht op de eigen organisatie. De uitwerking van de Code Diversiteit en Inclusie is onvoldoende en verdient nog de nodige aandacht.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Veenfabriek maakt interdisciplinair muziektheater. De zelfontworpen Veenfabriek Methode, waarin ontmoeting tussen disciplines, makers, samenleving en publiek centraal staat, vormt het uitgangspunt van ieder project. Deze ontmoetingen beperken zich niet tot de eigen instelling maar reiken verder tot samenwerking met culturele en onderwijsinstellingen. Het doel van deze ontmoetingen is het Nederlandse muziektheaterlandschap te verrijken met nieuwe ontdekkingen.

De Veenfabriek beoogt met Veenfabriek Ontdekkingen een stimulans te geven aan de ontwikkeling van interdisciplinair muziektheater. Andere genres worden niet in de aanvraag genoemd. Met Ontdekkingen richt de instelling zich op talentontwikkeling; met Sleutelwerken op genreontwikkeling. De raad vindt beide ontwikkeltrajecten helder beschreven. Echter, hij leest het plan als een voortzetting van activiteiten die de Veenfabriek al onderneemt en die in de toekomst een vervolg krijgen.

Veenfabriek Ontdekkingen biedt om de twee jaar zes jonge talenten parttime de ruimte hun werk en vakmanschap te ontwikkelen en hun plek in het muziektheater te ontdekken. Bij Ontdekkingen ligt de nadruk op interdisciplinariteit en participierend kunstenaarschap. Daarbij staat 'ontmoeting' centraal; ontmoeting tussen disciplines, tussen makers en samenleving en met het publiek. De raad krijgt geen goed beeld van de betekenis hiervan voor de talentontwikkeling. De missie dat alles onderdeel van de kunst kan en zal zijn, is voor hem evenmin voldoende helder. Van de talenten wordt verwacht dat ze na afloop van hun ontwikkeltraject het Nederlandse muziektheater van de toekomst vorm gaan geven. Dit streven is tamelijk ambitieus. De geselecteerde makers die in het plan worden genoemd, boezemen vertrouwen in. Begeleiding en ondersteuning geschiedt door de ervaren artistieke leiding.

Bij Sleutelwerken gaat het om genreontwikkeling waarbij onderzoek naar nieuwe stijl, vertelvorm, nieuwe samenwerkingen en/of nieuwe verhalen centraal staan. Het vertrekpunt is de vraag en de nieuwsgierigheid van de maker. Meerdere makers kunnen betrokken zijn bij hetzelfde project. De projecten worden aan publiek getoond maar dit is geen doel op zich.

Vernieuwing

De raad is van mening dat de Veenfabriek van oudsher in de voorhoede heeft gelopen van vernieuwend muziektheater, maar vindt het voorliggende plan onvoldoende vernieuwend op het terrein van zowel talent- als genreontwikkeling. Omdat de Veenfabriek zich niet onderscheidt door een

brede spreiding en een ruim publieksbereik, weegt het ontbreken van stevige vernieuwende impulsen in artistiek opzicht extra zwaar.

De instelling gaat gemakkelijk samenwerkingen aan. Zo startte ze met het Koninklijk Conservatorium het project T.I.M.E. (This Is Music Theatre Education) een master waarin de artistieke ontwikkeling van muziektheater centraal stond. De raad betreurt het dat deze opleiding in 2018 is gestopt. De Veenfabriek kent talrijke samenwerkingen met kunstvakopleidingen en de Universiteit Leiden. Ze weet zelfs culinaire aspecten bij haar werkwijze te betrekken.

De raad is positief dat de instelling ruimte geeft aan een maker om de eigen duurzaamheid (in het kader van de klimaatverandering) onder de loep te nemen en te verwerken in een handboek. Dit sluit aan bij de actualiteit en is in die zin vernieuwend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het vaste personeelsbestand van de Veenfabriek (beide onderdelen) gaat in de periode 2021 – 2024 van 2,4 naar 2,6 fte. Het aantal tijdelijke medewerkers blijft op 3 fte en de verwachte tijdelijke inhuur gaat van 12,0 naar 10,7. Het totaal neemt in deze periode daarmee af met 1,1 fte. De instelling wil met een kleine vaste staf maximaal flexibel zijn. Voor de contracten van alle medewerkers hanteert de instelling de cao Toneel en Dans (vast, tijdelijk en zzp). In de aanvraag worden afspraken rondom beloningsbeleid en loonindexering expliciet beschreven, maar afspraken rondom pensioenen, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en een opslag voor zzp'ers worden niet toegelicht. Het is onduidelijk of hiervoor ook de cao wordt gevolgd.

De Veenfabriek vraagt subsidie aan voor het onderdeel Veenfabriek Ontdekkingen. De begroting van de Veenfabriek betreft de gehele organisatie, waardoor er beperkt inzicht kan worden verkregen in de financiën van Veenfabriek Ontdekkingen. Het activiteitenplan behelst alleen de activiteiten van Veenfabriek Ontdekkingen.

De instelling heeft een hoge liquiditeit, maar een lage (zelfs negatieve) solvabiliteit en een laag weerstandsvermogen. Ze is in grote mate afhankelijk van subsidie. Om financieel gezonder te worden is de intentie te koersen op een positief exploitatieresultaat. Het valt de raad op dat weinig subsidie wordt verkregen van de gemeente Leiden. Wel geeft de gemeente de instelling zekerheid dat de bijdrage voor vier jaar geldt. De begroting lijkt realistisch en er is ruimte om aan de Fair Practice Code te kunnen voldoen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie, participatie en ontmoeting zijn essentiële elementen van de Veenfabriek. Dit komt onder meer tot uiting in de Veenfabriek Methode die is gestoeld op ontmoeting, tussen disciplines, makers, de samenleving en het publiek. De instelling is al jaren verbonden aan ArteEZ, HKU en de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten waarbij de focus is gericht op interdisciplinair werken en muziektheater. Van 2010 tot 2018 was de Veenfabriek verantwoordelijk voor de masteropleiding T.I.M.E..

De Veenfabriek schaaft haar activiteiten die zijn gericht op impact en draagvlak, participatie, onderwijs, analyse en onderzoek, onder de noemer Waardetoevoeging Het Veen. Het Veen moet Ontdekkingen en Sleutelwerken verrijking bieden. De instelling beschrijft niet wat ze onderneemt op het gebied van schoolgebonden cultuureducatie. Wel richt ze zich in het kader van cultuurparticipatie op (muziek)theaterminnende scholieren uit Leiden die in een aantal weekenden een voorstelling gaan maken. Met de Universiteit Leiden heeft ze een samenwerkingsafspraken. Vanaf 2021 geeft de instelling een promovendus de mogelijkheid haar onderzoek uit te voeren en te presenteren in samenwerking met makers die zijn verbonden aan de Veenfabriek en of Veenfabriek Ontdekkingen.

Het valt de raad op dat de activiteiten op het gebied van educatie, participatie en onderzoek vooral intern gericht zijn en in mindere mate op de wereld buiten de eigen instelling. Een marketingstrategie of een methode om nieuwe publieksgroepen aan te spreken worden niet in het plan beschreven.

Geografische spreiding

De instelling is goed ingebed in haar vestigingsplaats Leiden. Ze maakt prominent deel uit van de culturele infrastructuur van de stedelijke cultuurregio Leiden en is eveneens van belang voor de regio Haaglanden. Ze onderhoudt nauwe contacten met lokale onderwijsinstellingen en de Universiteit Leiden. Tegelijkertijd heeft ze een landelijke focus. Ze werkt samen met culturele partners uit het hele land, bijvoorbeeld Het Nationale Theater, Frascati en Toneelschuur. Met HNT en verschillende maatschappelijke organisaties heeft de Veenfabriek het initiatief genomen voor de jaarlijkse Keti Koti-viering. Voorstellingen van de Veenfabriek zijn onder andere te zien op Oerol, Karavaan Festival en Theaterfestival Boulevard, maar veel beperkter in de reguliere theaters.

Toepassing Fair Practice Code

De Veenfabriek reflecteert voldoende op de Fair Practice Code. Het meest in het oog springend is de zeer kleine vaste staf en de afname van het totaal fte

in 2021 – 2024 van 17,4 naar 16,3. In het plan wordt niet duidelijk wat de reden hiervoor is (zie ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’).

De Veenfabriek is niet duidelijk over de rol die zij speelt in de sociale dialoog. Ze geeft aan dat ze per 2021 lid wil worden van de NAPK. Er wordt structureel samengewerkt met zowel zzp’ers als coproductanten. De Veenfabriek evalueert met de eigen werknemers en geeft aan ook samenwerkingen altijd te evalueren. Ze is voornemens in de opdrachtovereenkomsten op te nemen dat ze alleen werkt met opdrachtnemers die de codes onderschrijven. Daarnaast schrijft ze per 2020 de (auteurs)rechten voor zzp’ers te zullen regelen en rechtenafdracht te willen checken en hier verder invulling aan te willen geven.

De instelling werkt met stagiairs, maar geeft in de aanvraag geen verdere explicitering over vergoeding en gebruik van modelregelingen. In de aanvraag is niets opgenomen over (de positie van) vrijwilligers.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Veenfabriek reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. Ze volgt de code en handelt ernaar. De instelling heeft een raad van toezicht, bestaande uit drie leden. Voor de uitbreiding van de raad heeft ze goed in beeld gebracht over welke expertises de nieuw te werven leden dienen te beschikken. Voor de penningmeester is een actieve rol weggelegd. Van hem wordt verwacht een ‘vinger aan de pols te houden’. Hij ondersteunt en adviseert de directie bij de bedrijfsvoering. Bij de invulling van vacatures is de Code Diversiteit en Inclusie richtinggevend. Het valt op dat de huidige raad eenzijdig van samenstelling is. Er is een rooster van aftreden, echter de leden van de zittende raad zijn tegelijkertijd aangesteld.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Veenfabriek reflecteert voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. De toepassing ervan behoeft nog de nodige aandacht. Tot nu toe is er amper diversiteitsbeleid gevoerd. Ze is zich ervan bewust dat ze hier aan moet werken. De raad vindt het positief dat ze het initiatief heeft genomen zich te onderwerpen aan de scan diversiteit en inclusie van het Actieplan Cultuur en Creatief Inclusief. Met name binnen de eigen organisatie dient de instelling de toepassing van de code op orde te brengen. Maar ook op het terrein van partners en publiek ziet de raad nog de nodige uitdagingen. Het initiatief om jaarlijks aandacht te besteden aan ‘Keti Koti’ is een mooi begin. De instelling heeft een plan van aanpak om de code beter te implementeren.

Digitaal Erfgoed Nederland

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 864.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 864.000

Over de instelling

Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (hierna: DEN) is een onafhankelijke kenniscentrum voor cultuur en digitalisering. De Nationale Strategie Digitaal Erfgoed (2015) vormt het kader voor het functioneren van DEN. De Koninklijke Bibliotheek, het Nationale Archief en het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid vormen samen met DEN een netwerk om deze strategie in samenspraak met de erfgoedsector ten uitvoer te brengen. DEN richt zich hierbij niet alleen op de erfgoedinstellingen, maar ook op cultuurproducerende instellingen. Ten behoeve van de digitaliseringsopgave organiseert DEN kennisuitwisseling door middel van ontmoetingen, toolkits en trainingstrajecten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.48 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Digitaal Erfgoed Nederland een subsidiebedrag toe te kennen van € 864.000.

DEN speelt een rol in de bevordering van deskundigheid op het gebied van digitalisering in het algemeen, de toepassing van digitale informatie, het digitaal beschikbaar stellen van culturele content en het beheer daarvan. Hierbij richt DEN zich ook op uitwisseling van kennis en kunde tussen de erfgoedsector en het cultuurproducerende deel van de sector. DEN verzamelt relevante, actuele informatie en verspreidt deze op diverse manieren: via bijeenkomsten, via haar website, via symposia en een 'academie'. DEN zet zich in voor aansluiting van culturele instellingen op een duurzame, nationale ICT-infrastructuur. Hiermee voldoet DEN aan de subsidievoorwaarden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

DEN opereert op basis van de overtuiging dat de culturele sector zijn maatschappelijke relevantie kan vergroten door middel van goed doordachte digitaliseringsstrategieën. DEN wil de sector ondersteunen in het digitale transformatieproces. De raad ziet dat DEN goed op weg is om haar functie invulling te geven en te verbreden naar het cultuurproducerende deel van de sector. Om haar opdracht in te kaderen, richt DEN zich met name op de

gesubsidieerde instellingen. De raad gaat ervan uit dat DEN hier niet alleen de Rijksgesubsidieerde instellingen bedoelt, maar ook de instellingen die uit diverse fondsen en van gemeenten subsidie ontvangen.

De raad bemerkt dat DEN de neiging heeft om zich vooral op grote instellingen te richten. Daar heeft de raad begrip voor, maar hij vindt dat DEN oog moet houden voor de noden van kleine en middelgrote instellingen in zowel de erfgoedsector als in het cultuurproducerende deel van de sector. Juist hier is heel veel werk te verzetten op het gebied van digitalisering.

De raad waardeert het dat DEN eerst in gesprek is gegaan met cultuurproducerende instellingen voordat zij beleid voor dit deel van de sector ontwikkelde. DEN signaleert naar aanleiding van die gesprekken dat de prioriteit bij cultuurproducerende instellingen niet ligt bij archiveren en het beheren van archieven. DEN wil daarom vooral het hogere doel van digitalisering onder de aandacht brengen. Digitalisering biedt immers meer dan alleen mogelijkheden voor het archiveren en ontsluiten van collecties. Zo kunnen instellingen door middel van een uitgekiend digitaliseringsbeleid hun publieksbereik en de toegankelijkheid van cultuur vergroten. Om bewustzijn hierover te vergroten, heeft DEN een Academie in het leven geroepen waar het hoger management van instellingen praktische workshops en masterclasses krijgt aangeboden.

De raad verwacht dat DEN goed in staat is om haar missie waar te maken. De raad moedigt DEN aan om haar doelstelling nauwer te omschrijven en daar concrete prestatie-indicatoren aan te verbinden. Het in de aanvraag gestelde doel om over vijf jaar alle grote instellingen aan een digitaliseringsstrategie te hebben geholpen, vindt de raad te beperkt. Ten eerste hebben de grote instellingen al een doordachte visie op het gebruik van digitale content. Daarnaast hebben zij vaak ook het budget dat daarvoor nodig is. Maar kleine en middelgrote (erfgoed)instellingen hebben meer hulp nodig en mogen niet achterblijven.

Daarnaast wil de raad DEN waarschuwen voor een te brede scope. Zo behoort het niet tot de opdracht om het gebruik van digitale middelen in artistieke producties te bevorderen. Tegen die achtergrond ziet de raad het uitschrijven van een call onder cultuurproducerende instellingen als een eenmalige actie om informatie op te halen en de behoefte van het veld te leren kennen.

DEN moet zich er volgens de raad nu op toeleggen dat er een netwerkstructuur ontstaat, waarbinnen de kunsten en erfgoedsector van elkaar kunnen profiteren. De collecties van archieven, bibliotheken, musea en kennisinstellingen zijn immers deels al online beschikbaar. De erfgoedsector werkt al samen in een landelijke digitale infrastructuur voor digitaal erfgoed. De raad is positief over de ambitie van DEN om hier in de nabije toekomst ook culturele content van cultuurproducenten aan toe te voegen.

DEN is heel goed ingebed in het netwerk van partijen dat zich bezighoudt met digitalisering van erfgoed. De instelling is positief over haar opdracht om de cultuurproducerende instellingen hierbij te betrekken. De raad is positief over de voortrekkersrol van DEN. Ze agendeert en is proactief binnen het netwerk, ook op internationaal niveau. Veel waardering heeft de raad ook voor de kennis van en aandacht voor onderwerpen als auteursrechten en open acces.

Vernieuwing

DEN is in de afgelopen beleidsperiode getransformeerd naar een instelling die de kennis over digitalisering bevordert in zowel de erfgoedsector als in het cultuurproducerende deel van de culturele en creatieve sector. Daartoe heeft de instelling nieuwe diensten ontwikkeld en haar netwerk vergroot. De vernieuwde website functioneert goed en is informatief. DEN gaat uit van de innovatieve kracht van digitalisering op het gebied van communicatie en creatie. DEN werkt met cultuurproducenten aan de ontwikkeling van een vorm van digitaal archiveren tijdens het creatieproces: 'embedded archiving'. Deze nieuwe werkwijze kan helpen om de cultuurproducerende instellingen mee te krijgen in de vorming van collecties. De raad is van mening dat DEN concrete prestatie-indicatoren aan haar doelstellingen moet verbinden.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

DEN spreekt haar waardering uit over het team, dat het kapitaal van de stichting is. Het team is niet groot. DEN heeft een vaste formatie van 6,9 fte en kan in 2021 door de extra beschikbare subsidie in de BIS uitbreiden naar 7,9 fte. De uitbreiding vindt plaats in het inhoudelijk team, met name om de activiteiten op de speciale inzet voor cultuurproducenten uit te voeren. De raad vindt het goed om de extra financiële capaciteit in te zetten voor inhoudelijke functies. DEN wil per slot van rekening een kennisinstituut zijn, meer dan een kennisplatform.

DEN volgt de cao-OI (onderzoeksinstellingen). Hierin worden afspraken gemaakt over onder andere beloning en honorering, pensioen en (structureel) overwerk. Alle relevante primaire arbeidsvoorwaarden komen hierin aan bod. DEN past deze ook toe indien zij gebruik maakt van zzp'ers. In de cao zijn ook afspraken opgenomen over arbeidsongeschiktheid en vakantie. Stagiairs krijgen een vergoeding. DEN maakt geen gebruik van vrijwilligers. De instelling verwacht in de komende jaren meer eigen inkomsten te verwerven uit de DEN-academie en uit publieksevenementen. De financiële situatie is gezond, zij het dat subsidies de grootste batenpost vormen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het ontwikkelen van educatieve programma's voor scholen of publiek behoort niet tot de taken van DEN. Wel levert DEN inbreng aan het (kunstvak)onderwijs met gastlessen. In zichzelf is de doelstelling van DEN educatief. Zij ontwikkelt en organiseert workshops en opleidingsprogramma's via de DEN Academie. DEN begroot dat zij 30 adviesgesprekken in de sector voert, naast de workshops. En zij heeft een strategische toolkit ontwikkeld met modellen en methodes voor het vormgeven van een digitale strategie. In de aanvraag ontbreekt een beschrijving van de activiteiten die DEN onderneemt om de eigen kennis op peil te houden. De raad gaat ervan uit dat een kennisinstelling zelf kennis in huis heeft en niet alleen functioneert als kennisplatform.

Geografische spreiding

DEN is geen instelling die open staat voor bezoekers. De organisatie trekt het land in en organiseert in de regio onder meer koffiebijeenkomsten die goed bezocht en zeer goed gewaardeerd worden. In de aanvraag presenteert DEN op de kaart van Nederland waar zij actief is. Daarop zijn nog wel een paar grijze gebieden te zien in de periferie, zoals Limburg, Groningen en Zeeland. In het algemeen moedigt de raad DEN aan om zich in de komende beleidsperiode ook op middelgrote en kleine instanties te richten en daarvoor nog verder het land in te trekken.

Toepassing Fair Practice Code

DEN past de Fair Practice Code toe en belooft haar werknemers conform de cao voor onderzoeksinstellingen. Dit geldt ook voor de freelancers. Ook zijn er goede secundaire arbeidsvoorwaarden. DEN is partner van het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst. DEN geeft aan met verschillende ondersteunende instellingen samen te werken, die alle de Fair Practice Code onderschrijven. DEN controleert verder door middel van een lijst met minimale vereisten gebaseerd op de code, in hoeverre de samenwerkingspartners deze toepassen. Met deze partners worden ook regelmatig evaluaties gehouden, waarin kansen en problemen belicht worden.

Toepassing Governance Code Cultuur

DEN wordt bestuurd volgens het raad-van-toezichtmodel. De Governance Code Cultuur wordt goed gevolgd en toegelicht. DEN noemt in haar aanvraag dat zij adviesraden en programmaraden inzet. De verhouding van deze raden ten opzichte van de raad van toezicht wordt niet toegelicht. De raad is benieuwd wie deze raden benoemt en hoe het functioneren ervan binnen de organisatie wordt geëvalueerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

DEN toont zich bewust van de verantwoordelijkheid om de Code Diversiteit en Inclusie te incorporeren. Maar er ontbreekt een plan om gestelde doelen te halen. De samenstelling van de raad van toezicht en het personeelsbestand is weinig cultureel divers. Het publiek wordt niet benoemd. De raad beveelt DEN aan om een stappenplan te maken om de doelstellingen te halen.

DOX

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 764.826**

Gevraagd subsidiebedrag: € 765.353

Over de instelling

Stichting DOX (hierna: DOX), gevestigd in Utrecht, maakt sinds 1997 vernieuwende podiumkunst voor jongeren, met roots in de urban *arts*. DOX is een ontwikkelinstelling met producerende functie, een broedplaats en een gezelschap ineen.

Inhoudelijk focust de instelling op thema's en expressievormen die spelen in de grootstedelijke jongerencultuur in binnen- en buitenland. Alle disciplines staan op het podium: dans, performance, muziek, zang en tekst. De instelling bedient jongeren uit allerlei *scenes*, en is een schakel tussen underground en professionele praktijk. Zo wil ze bijdragen aan een vanzelfsprekend cultureel-diverse podiumkunstensector en aan de integratie van de grootstedelijke jongerencultuur in het kunstklimaat, als permanente bron van vernieuwend theater.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting DOX een subsidie toe te kennen van € 764.826, mits zij:

- een herziene begroting en dekkingsplan indient, die niet zijn gebaseerd op een combinatie van subsidie vanuit de BIS en vanuit een Rijkscultuurfonds, met een toelichting op de gevolgen daarvan voor de inhoudelijke plannen.

DOX draagt al jaren overtuigend bij aan talentontwikkeling in de urban *arts* en biedt daarbij expliciet ruimte aan jongeren met verschillende culturele achtergronden en aan jongeren die geen reguliere kunstvakopleiding hebben doorlopen. De raad is positief over de werkwijze waarbij makers uit verschillende generaties elkaar inspireren en van elkaar leren, en waardeert de breedte (transdisciplinair) waarover de instelling actief is. Hij waardeert het voornemen van de instelling om de samenwerking met Theater Utrecht te intensiveren en verwacht daarvan toegevoegde waarde voor de talenten van DOX.

Wel heeft de instelling in haar dekkingsplan bovenop de beoogde BIS-bijdrage een bijdrage van 400.000 euro van het Fonds voor Cultuurparticipatie opgenomen, bedoeld voor de ontwikkelingsfunctie. Deze financieringsbronnen sluiten elkaar in de praktijk echter uit, wat een

begrotingstekort oplevert waarvan niet duidelijk is hoe de instelling dat kan oplossen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

DOX heeft in de afgelopen ruim twintig jaar naam gemaakt als brede ontwikkelinstelling. Begonnen vanuit de dans, heeft de instelling een met weinig andere organisaties vergelijkbare interdisciplinaire praktijk ontwikkeld. Die ervaring, professionaliteit en artistieke signatuur springen in het oog. De raad is lovend over de instelling en haar plannen.

DOX biedt jong talent de kans zich te bewamen in het maken van jongerentheater. De producties die daaruit voortvloeien zijn soms actueel en spraakmakend, en soms van iets mindere kwaliteit, maar sluiten doorgaans goed aan bij de belevingswereld van een jong en divers publiek.

Kenmerkend aan DOX is dat zij de urban *arts* steeds verbindt met andere disciplines, waardoor het genre zich ontwikkelt en breed verbonden raakt met de verdere culturele sector. Die interdisciplinariteit rekt de instelling de komende jaren op naar transdisciplinariteit, waarbij de uitwisseling van stijlen, genres, disciplines en domeinen verder wordt geïntensiveerd. Zij maakt werk van de ontschotting tussen *grassroots*-initiatieven en de gevestigde praktijk, en speelt hierin voor de urban *arts* een voortrekkersrol. De raad is enthousiast over de vele samenwerkingsverbanden die zij hiertoe heeft en aangaat, zowel met collega-ontwikkelinstanties als met gezelschappen in verschillende kunstdisciplines.

De ontwikkeltrajecten voor jongeren zijn helder beschreven en verhouden zich logisch tot elkaar. Zowel jonge talenten als opkomende makers én *midcareers* kunnen bij DOX terecht. Die drie generaties werken in cocreatie en coachen en inspireren elkaar. De instelling voorziet duidelijk in een behoefte: voor de audities melden zich jaarlijks meer dan 350 jongeren aan. Het gaat om jongeren uit verschillende subculturen, vaak zonder reguliere kunstvakopleiding.

De raad is positief over de geselecteerde talenten, over de brede ervaring die ze bij DOX kunnen opdoen én over de uitstroom die dit oplevert. Veel makers die bij de instelling een ontwikkeltraject hebben doorlopen, stromen door naar de kunstvakopleidingen of vinden als autodidact hun weg naar het podium en spelen dan vaak een zichtbare rol in de sector.

Dat DOX de samenwerking met Theater Utrecht intensiveert, is een mooie ontwikkeling, die beide partijen veel kan opleveren. De talenten van DOX krijgen hierdoor de gelegenheid aan grotezaalproducties mee te werken en komen met uiteenlopende regisseurs en makers in aanraking. De

samenwerking op het gebied van marketing, productie en techniek kan bijdragen aan een sterke bedrijfsvoering.

Vernieuwing

Met haar interdisciplinaire werkwijze draagt DOX bij aan de vernieuwing van de urban *arts* én van andere disciplines. Nu transdisciplinariteit als uitgangspunt centraal komt te staan en de instelling een artistieke samenwerking met Theater Utrecht aangaat, verwacht de raad dat zij de artistieke grenzen nog meer zal opzoeken en dat dat zal resulteren in hybride werk- en presentatievormen.

De instelling is tevens voornemens samen met Theater Utrecht een niet-productiegebonden onderzoeksruijme (‘TransLab’) te realiseren waar makers kunnen experimenteren met nieuwe, digitale media en nieuwe technologie. De raad had daar in de aanvraag graag meer over gelezen. Hij waardeert de blijvende aandacht van DOX voor innovatie van de podiumkunsten.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

DOX hanteert de cao Toneel en Dans, is transparant over de gehanteerde vergoedingen voor het personeel (vast en inhuur) en houdt rekening met loonindexatie en ‘cao-gebonden carrièregroei’. In de loop van de periode 2021 – 2024 biedt de instelling haar vaste medewerkers zo mogelijk vaste contracten aan. Vanaf 2020 komen uitvoerende performers gedurende repetitie- en speelperiodes in loondienst en worden ze alleen nog bij uitzondering als opdrachtnemer gecontracteerd. Met dit alles is in de begroting rekening gehouden.

De instelling is minder concreet over de secundaire arbeidsvoorwaarden. Wel zegt ze de komende periode te willen investeren in verlaging van de werkdruk en in scholingsruimte voor haar medewerkers.

De instelling is financieel gezond, al zou een hoger weerstandsvermogen voor de continuïteit van de bedrijfsvoering beter zijn. Begroting en dekking zijn inzichtelijk en laten een realistische groei zien ten opzichte van de afgelopen periode. De financieringsmix is breed.

Uit de begroting blijkt dat de instelling rekening houdt met financiële bijdragen van het ministerie van OCW én het Fonds voor Cultuurparticipatie. De aanvraag bij het fonds heeft betrekking op de talentontwikkeling van jonge performers, wat ook onderdeel is van de ontwikkelingsfunctie waarvoor de instelling subsidie aanvraagt in het kader van de BIS. Het is niet mogelijk voor dezelfde activiteiten subsidie te ontvangen uit de BIS en uit een Rijkscultuurfonds. Als gevolg hiervan ontstaat een fors tekort op de begroting, waarvan niet duidelijk is hoe DOX het gaat oplossen. De instelling zegt weliswaar bij tegenvallende resultaten snel te kunnen

ingrijpen in het uitgavenpatroon, maar maakt niet duidelijk welke inhoudelijke consequenties dat heeft.

De raad heeft zorgen over het grote verloop van zakelijk leiders bij DOX en over de mate waarin de organisatie in rust en continuïteit kan werken aan haar doelen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Voor haar educatie en haar publiekswerk werkt DOX nauw samen met Theater Utrecht. De twee instellingen delen een *outreach*-afdeling en ontwikkelen gezamenlijke programma's.

In haar educatiebeleid richt de instelling zich vooral op vmbo-leerlingen. De raad juicht dit toe: dit doen nog altijd relatief weinig instellingen. De instelling biedt keus uit drie verschillende programmajnen en bedient daarmee in de periode 2021 – 2024 een groeiend aantal vmbo-partnerscholen. Ook maakt zij jaarlijks een schoolvoorstelling voor het voortgezet onderwijs en een voor roc-scholen.

Verder heeft zij goede relaties met de kunstvakopleidingen (zowel mbo als hbo) in het hele land: ze geeft er les, biedt studenten stagemogelijkheden, en deelt kennis en ervaring, zodat de opleidingen daar met hun curriculum op kunnen inspelen.

Ook ten opzichte van het publiek stelt DOX zich actief op. Zo organiseert de instelling nagesprekken en workshops en is er een onderzoekstraject met inwoners van Utrecht ('StadsCLUB'). De komende jaren wil zij de relatie met het publiek intensiveren door het op verschillende manieren bij het maakproces te betrekken. Daarbij werkt ze samen met Utrechtse scouts, die 'oren en ogen' in de stad vormen. In een *social learning program* leren de marketingafdeling, de makers en de performers van elkaar, met het oog op een verdere groei van het publieksbereik. De diverse samenwerkingsverbanden, ook met partners buiten het culturele domein, kunnen bijdragen aan het bereiken van nieuw publiek.

Geografische spreiding

DOX is gevestigd in Utrecht en is daar zeer stevig geworteld. De instelling werkt nauw samen met zowel partners in de stad als in de stedelijke cultuurregio. Het gaat om samenwerkingen met een groot aantal culturele instellingen, technische bedrijven (ten behoeve van het 'TransLab'), hogescholen en roc's en verschillende maatschappelijke jongerenorganisaties, zoals JINC en IMC on tour. DOX is daarmee goed ingebed in de keten.

Ook buiten de eigen regio is de instelling van betekenis. Ze werkt voor de talentontwikkeling onder meer samen met Productiehuis Theater

Rotterdam, Paradiso Melkweg Productiehuis en Silbersee, en continueert de samenwerking met BonteHond en YoungGangsters. Voorstellingen van DOX zijn in het hele land te zien. De instelling noemt bovendien een aantal nieuwe partnerpodia in onder meer Eindhoven en Maastricht.

DOX is ook internationaal actief. Zo is samenwerking gepland met het Oegandese danscentrum en -festival Batalo East en met Nest Collective uit Kenia. Ook neemt ze deel aan een meerjarig uitwisselingsproject van Dancing on the Edge voor makers uit Egypte, Libanon, Marokko, Palestina, Tunesië, Turkije en Nederland.

Toepassing Fair Practice Code

DOX geeft blijk van een sterke visie op fair practice, hanteert de cao Toneel en Dans en is transparant over het beloningsbeleid voor de verschillende typen medewerkers. De instelling neemt via NAPK en Kunsten '92, en via samenwerkingsverbanden als het Utrechts Theater Overleg, actief deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning.

De instelling is nog zoekende als het gaat om de jongeren die in de 'DOX Clubs' een talentontwikkelingstraject doorlopen; zij worden nu niet betaald voor hun deelname. Het gaat om jongeren die vanuit het traject doorstromen naar een kunstvakopleiding, maar ook vaak als autodidact hun weg naar het podium vinden. De instelling wil voor deze makers en performers in 2024 een beloningsvorm hebben gevonden die recht doet aan de principes die ten grondslag liggen aan de cao, en treedt hierover in overleg met onder meer de brancheorganisatie. De raad waardeert het dat de instelling hierin een voortrekkersrol speelt.

Toepassing Governance Code Cultuur

DOX reflecteert uitvoerig op de Governance Code Cultuur en formuleert heldere stappen voor de komende jaren. Ze hanteert een bestuursmodel. In 2020 komen twee bestuurszetels vacant en wordt aanvullend een extra, vijfde, lid geworven. Dit vormt volgens de instelling aanleiding om na te gaan of het bestuursmodel nog het best passende model is. Verder wil de instelling in 2020 de relatie tussen bestuur en directie vastleggen in een reglement, en wordt een risico- en controlebeleid geformuleerd dat toeziet op goede bedrijfsvoering en verantwoord personeelsbeleid. In 2021 stelt de instelling met Theater Utrecht een gezamenlijke, externe vertrouwenspersoon aan voor het personeel. De raad vindt dit goede initiatieven.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

DOX is actief in de grootstedelijke jongerencultuur en heeft daardoor naar eigen zeggen bijna vanzelfsprekend te maken met diverse makers en een divers publiek. De instelling is aanjager van PACT Utrecht en is betrokken

bij 'Theater Inclusief' en 'DanceAble'. De raad waardeert de actieve rol van de instelling in het gesprek over inclusiviteit in de sector.

De instelling erkent dat zij nog stappen moet zetten. Zij noemt concreet de aandacht voor diversiteit bij het werven van bestuursleden, directie (op termijn) en medewerkers. Voor het overige stelt ze in 2020 een plan van aanpak op. De visie van DOX op dit onderwerp lijkt zich voornamelijk toe te spitsen op culturele diversiteit en op mensen met fysieke beperkingen. Zij zou het onderwerp nog breder kunnen benaderen.

Drents Museum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Drents Museum (hierna: Drents Museum) is een regionaal museum, gevestigd in Assen. Het Drents Museum beheert meer dan negentigduizend objecten, verdeeld over vier verzamelgebieden: archeologie, Drentse geschiedenis, kunst tussen 1885 – 1935 en hedendaags realisme. Binnen het collectie- en verzamelbeleid heeft de instelling sterke aandacht voor jonge makers en de ‘Drentse Meestercollectie’. Zij heeft als missie een blik op de wereld en op Drenthe te tonen. Zij wil een museum van en voor iedereen zijn, en met verhalen over archeologie, kunst en geschiedenis een verrijkende ervaring bieden. Behalve in het eigen museumgebouw organiseert zij tentoonstellingen in ontmoetingsplek Kunst in de Nieuwe Kolk (KINK).

Subsidieadvies

Het Drents Museum vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een provinciale collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de provincie Drenthe subsidie verstrekt. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe, waar de instelling haar standplaats heeft. Het Drents Museum voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Drents Museum een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000.

Het Drents Museum is een innovatieve en maatschappelijk ondernemende instelling, met een groot publieksbereik en een collectie van (inter)nationaal belang. De raad is positief over de plannen, waarin het museum zich concentreert op activiteiten buiten de eigen muren. De te ontwikkelen portalfunctie bij de collectiepresentatie ‘The First Dutch’ ontsluit de collectie op vernieuwende wijze. Ook positief is dat zij een rol als moedermuseum in de regio op zich neemt.

De instelling is financieel gezond. De komende periode onderzoekt zij in hoeverre zij voldoet aan de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie, en welke stappen nodig zijn om deze beter toe te passen. Met de toepassing van Governance Code Cultuur is zij al goed op weg.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt het Drents Museum een hoogwaardig museum met een unieke collectie van (inter)nationaal belang. De instelling heeft een duidelijk profiel en het activiteitenplan is helder. In de komende periode wil zij zich nog meer profileren als maatschappelijk ondernemer en financiële en mentale drempels verlagen. Zij concentreert zich in de aanvraag op twee pijlers. Zij richt zich ten eerste op grote contextuele (internationale) archeologie- en kunsttentoonstellingen. Op de planning staan de tentoonstellingen 'Viva la Frida! Leven en werk van Frida Kahlo' in 2020 – 2021 en 'Van Gogh in Drenthe' in 2023 – 2024. Ten tweede gaat zij de komende jaren nadrukkelijk de geschiedenis van Drenthe vertellen. Zij vernieuwt de collectiepresentatie onder de werktitel 'The First Dutch'.

De instelling wil de BIS-subsidie aanwenden voor drie onderdelen. Bij internationale tentoonstellingen over kunst en archeologie wil zij activiteiten organiseren buiten de eigen muren, zoals lezingen op locatie en een excursie naar de plek in Drenthe waar Vincent van Gogh verbleef. Daarnaast wil zij een portalfunctie bij 'The First Dutch' ontwikkelen, waarmee ze bezoekers uitnodigt de museale ervaring van binnen op verschillende plaatsen buiten de deuren van het museum te verdiepen. Bezoekers worden via een app of tour aangemoedigd om op expeditie te gaan naar bijzondere locaties in de provincie, zoals partnermusea, culturele instellingen, natuurgebieden en erfgoedlocaties. De instelling wil hierbij als zogenoemd moedermuseum fungeren voor kleinere musea in Drenthe. Ten slotte wil zij met de BIS-gelden activiteiten in KINK organiseren.

De raad is positief over de plannen van het Drents Museum. 'The First Dutch' geeft een vernieuwende blik op Drenthe en vergroot de trots van diens inwoners. Met de portalfunctie kunnen bezoekers op twee manieren de provincie ontdekken: met een georganiseerde tour of via een digitale verwijzing in de nieuwe presentatie. De raad vindt het goed dat de eigen collectie het uitgangspunt vormt en sympathiek dat het museum een moederrol op zich wil nemen. Zij is daar uiterst geschikt voor: het beheert collectiestukken die aansluiten op gespecialiseerde musea in de omgeving op het gebied van bijvoorbeeld archeologie.

Een aanzienlijk deel van de bijdrage van het Rijk wil de instelling besteden aan het organiseren van activiteiten in KINK. In KINK programmeert zij onder andere tentoonstellingen van hedendaagse kunstenaars en nodigt zij ook andere culturele organisaties uit om tentoonstellingen te maken en activiteiten te ontwikkelen. Positief is dat zij kunst, archeologie en erfgoed verbindt. Wel krijgt de raad de indruk dat het gaat om voortzetting van bestaande activiteiten. Hij moedigt de instelling aan de programmering op

een vernieuwende manier in te vullen, zodat deze een extra impuls geeft aan de publieksactiviteiten.

Vernieuwing

Het Drents Museum is een innovatieve, maatschappelijk ondernemende organisatie. De instelling ambieert expliciet een bijdrage aan kritisch burgerschap te leveren, door een podium te bieden aan dialoog en meerstemmigheid. Sinds kort beschikt zij over een eigen *artist in residence*, Studio DM. In Studio DM nodigt zij kunstenaars, musici en auteurs uit nieuw werk te maken. De raad is positief over de beweging die de instelling daarmee maakt van tempel naar forum: het museum wil als huiskamer van Drenthe fungeren. De portalfunctie is een mooie aanvulling op het aanbod van het museum. Door te verwijzen naar (erfgoed)locaties in de provincie stimuleert zij samenwerking en verbinding.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Drents Museum is transparant over de vergoedingen. Het museum volgt sinds 1 januari 2020 de Museum cao en de functiebeschrijvingen zijn geactualiseerd en gewaardeerd. Medewerkers die op inhuurbasis werken worden ook betaald volgens afspraken in de cao. De instelling heeft ongeveer 44 fte in dienst en werkt met circa vijftig vrijwilligers. Vrijwilligers kunnen (reis)kosten declareren en stagiairs krijgen een stagevergoeding. De overgang naar de Museum cao is nog niet volledig voltooid. Het beleid ten aanzien van flexibel versus vast personeel behoeft volgens het museum nog aandacht. De aanvraag bevat geen informatie over het wel of niet volgen van de richtlijn voor kunstenaarshonoraria.

De secundaire arbeidsvoorwaarden zijn goed. Het museum voert tevredenheidsonderzoeken uit en investeert in de ontwikkeling van het personeel met een budget van vijfduizend euro per medewerker per vijf jaar.

De instelling is financieel gezond en heeft een hoog weerstandsvermogen. Het percentage eigen inkomsten nam in de afgelopen periode sterk toe. Zij begroot een aanzienlijke stijging in publieksinkomsten in 2021, door de tentoonstelling over Frida Kahlo, waarvoor meer dan het gemiddelde aantal bezoekers wordt verwacht. Uit de aparte begroting voor de besteding van de BIS-gelden valt, wat betreft de portal en de extramurale activiteiten bij exposities, in voldoende mate op te maken aan welke onderdelen het museum de subsidie besteedt. Met betrekking tot KINK is dit niet precies duidelijk.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Bij het maken van de educatieve producten volgt het Drents Museum het principe 'hoofd, hart & handen'. Zij richt zich voor het primair en voortgezet

onderwijs in Drenthe op de ambachtelijke kant van kunst: het vakmanschap. Dit is een mooie invalshoek. Voor 'The First Dutch' ontwikkelt zij een crossmediaal programma, met onder andere filmpjes op YouTube, kinderboeken, Facebook Live Tours en robotlessen.

Driekwart van de bezoekers van de instelling komt uit de Randstad. De bezoekers zijn overwegend wit, ouder dan 60 jaar en hoogopgeleid. De komende jaren wil zij dit publiek verbreden en verjongen. Met 'The First Dutch' beoogt zij museale belangstelling te creëren bij groepen die normaal gesproken niet zo snel een museum bezoeken, bij families met kinderen, en nieuwe Nederlanders. Met regelmaat wil zij gratis toegankelijk zijn voor bepaalde groepen. Hiervoor gaat zij gerichte acties organiseren in samenwerking met bijvoorbeeld het UWV, de gemeente Assen en zorginstellingen. De raad waardeert de beoogde inspanningen, maar ziet graag een concretere uitwerking.

De afgelopen jaren bereikte het museum gemiddeld 185.000 bezoekers. De komende jaren wil zij doorgroeien naar 200.000 bezoekers per jaar. Dit vindt de raad een reële ambitie.

Geografische spreiding

Het Drents Museum is internationaal georiënteerd en tegelijkertijd sterk geworteld in Assen en de regio Drenthe. In het activiteitenplan noemt de instelling veel verschillende culturele en maatschappelijke organisaties waarmee het samenwerkt, en beschrijft zij hoe ze die samenwerking de komende jaren verdiept en uitbreidt. De raad is onder de indruk van de goede contacten die het museum weet te leggen en te onderhouden, zowel regionaal, nationaal als internationaal.

De provincie Drenthe ziet het museum als een belangrijke toeristische bezienswaardigheid van de provincie. De instelling is medebestuurder van het Platform Drentse Musea, dat als taak heeft kennisdeling en professionele ondersteuning van alle musea in Drenthe. Met de ambitie om als moedermuseum te fungeren breidt de instelling deze taak verder uit. Zij is van plan om offline-campagnes en online strategieën te ontwikkelen om nieuwe doelgroepen te bereiken. Een toeristische en economische impuls genereren voor de regio is onderdeel van de strategie, die de raad toejuicht.

Toepassing Fair Practice Code

Het Drents Museum heeft niet eerder expliciet aandacht besteed aan de Fair Practice Code. De komende periode wil zij onderzoeken in welke mate zij voldoet aan deze code. Per jaar ontwikkelt zij concrete acties en voert deze uit, te beginnen in 2020. De raad ziet uit naar deze acties.

Het is niet duidelijk welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Sinds 1 januari 2020 is de instelling aangesloten bij de werkgeversvereniging van de Museumvereniging, en overlegt mee over een nieuwe cao die in oktober 2020 wordt verwacht.

Toepassing Governance Code Cultuur

Eind 2017 heeft de raad van toezicht van het Drents Museum gekozen voor wijzigingen in het bestuur: van een eenhoofdig naar een tweehoofdig bestuur, met een algemeen en een zakelijk directeur. De instelling onderschrijft de Governance Code Cultuur en zegt daar grotendeels naar te handelen, maar dat dit nog explicieter te kunnen doen. Zij onderneemt daartoe de komende periode acties, zodat uiterlijk 2024 de code op nog niet gevolgde punten wordt toegepast. De raad waardeert dit streven en vindt het een goed idee van het museum om alle acties uit te werken in een implementatieplan dat in 2020 afgerond wordt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Drents Museum onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie. Zij streeft naar programma's voor een divers publiek en wil een plek van en voor iedereen zijn. Daarbij vindt de raad het een goed voorbeeld dat het museum de tentoonstellingsteksten op het zogeheten B1-niveau schrijft.

Op het gebied van personeel is het Drents Museum weinig inclusief. Het personeelsbestand is nog geen afspiegeling van de Nederlandse samenleving. Het museum gaat onderzoeken in welke mate het voldoet aan de code. Per jaar worden acties ontwikkeld en uitgevoerd, te beginnen in 2020. De raad vindt dat het museum de juiste weg kiest door concrete actiepunten te formuleren.

Dutch Design Week

Geadviseerd subsidiebedrag: € 1.000.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.000.000

Over de instelling

Stichting Dutch Design Foundation (hierna: DDF) is een in Eindhoven gevestigd initiatief dat achttien jaar geleden is ontstaan. DDF organiseert het ontwerpestival de Dutch Design Week, alsmede programma's als de 'World Design Embassies', de 'What if Labs', de internationale conferentie 'Antenna' en de Dutch Design Awards. Tijdens de Dutch Design Week komt alles samen en krijgen ontwerpers een podium om zich (inter)nationaal te presenteren en in contact te komen met relevante partijen: bedrijven, maatschappelijke organisaties, overheden en andere ontwerpers.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.41 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Dutch Design Foundation een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.000.000.

De raad is positief over het festival Dutch Design Week, waar de diverse programmaonderdelen uit de koker van DDF bij elkaar komen en daar een groot en divers publiek vinden. De Dutch Design Week biedt ontwerpers een relevant podium en heeft zowel landelijk als internationaal een goede reputatie. De programmering is relevant. De organisatie is goed ingebed in de regio en onderhoudt nauwe contacten met overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven. De raad kijkt ernaar uit dat DDF de nationale en internationale dimensie van het festival verder uitbreidt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

DDF brengt ontwerpers samen met opdrachtgevers en overheden, veelal rondom actuele, maatschappelijk relevante vraagstukken. Het hart van de activiteiten van de DDF wordt gevormd door het festival Dutch Design Week. Een week per jaar staat heel Eindhoven in het teken van ontwerp. Dit evenement trekt een (inter)nationaal publiek, dat zowel uit professionals als algemeen belangstellenden bestaat. Tijdens deze week krijgen ontwerpers, van net afgestudeerde tot zeer ervaren, een podium om zich te presenteren en een arena om met elkaar in debat te gaan. Tijdens het festival worden ook ontmoetingen en andere activiteiten georganiseerd, zoals de tentoonstelling

naar aanleiding van de Design Award, die uitwisseling en *matchmaking* bevorderen.

DDF presenteert een goed en overzichtelijk plan. De organisatie toont ambitie en heeft in de afgelopen edities van de Dutch Design Week bewezen consequent kwaliteit te leveren en zijn relevantie voor de sector te behouden. Dutch Design Week is het belangrijkste en grootste designevenement van het noordelijk deel van Europa en concentreert zich op het ontwerp van de toekomst én de toekomst van ontwerp. Het festival heeft, aldus de aanvraag, het karakter van een *Research & Development Department*. De raad waardeert de veelzijdigheid van het festival, ook wat betreft de partners. Zo zijn overheden, kennisinstututen en het bedrijfsleven erbij betrokken. Ook is er waardering van de raad voor de combinatie van een gecureerd en een vrij ingevuld deel van het festival.

De Dutch Design Week is goed ingebed op lokaal niveau. DDF werkt daartoe samen met Eindhovense bedrijven, met de Design Academy Eindhoven en de Technische Universiteit Eindhoven.

De raad vindt het lovenswaardig dat DDF jaarlijks actuele thema's agendeert en vindt het belangrijk dat de organisatie blijft investeren in het formuleren van urgente, thematische vragen. De inhoudelijke lading is bepalend voor de kwaliteit van het festival. DDF wordt hierbij geholpen door zijn ambassadeurs en curatoren. De programmering gedurende de rest van het jaar helpt de organisatie om het festival te voeden. De raad verwacht dat de DDF dit hoge niveau continueert.

Op het terrein van internationalisering is er in de ogen van de raad groei mogelijk. Het is immers een doelstelling van DDF om het Nederlandse ontwerp internationaal te positioneren en te verbinden met het internationale speelveld van *innovators*. Naar aanleiding van de evaluatie van de festivals wil DDF de komende beleidsperiode de inbreng van buitenlandse deelnemers vergroten. Het festival wil zijn bereik eveneens vergroten door een nieuw digitaal platform te ontwikkelen en tot 2025 van drieduizend naar vijfduizend actieve volgers te groeien.

De raad wijst erop dat het opschalen van online activiteiten arbeidsintensief en kostbaar is. Hij zou graag zien dat de aanwezigheid van buitenlandse deelnemers op het festival zelf toeneemt. De raad vindt het een goede ontwikkeling dat DDF zich meer en meer als (inter)nationaal evenement manifesteert. In dit kader is het passend dat de organisatie meer studenten van verschillende opleidingen bij het festival wil betrekken en voornemens is een internationale 'graduation show' te organiseren.

Vernieuwing

De activiteiten van DDF, met de Dutch Design Week als jaarlijks hoogtepunt, richten zich op de ontwerpsector in den brede: van ruimtelijk

tot industrieel tot digitaal. DDF heeft zich goed weten te vernieuwen, bijvoorbeeld door de kwalitatief goede ‘World Design Embassies’, waarin vruchtbaar wordt samengewerkt door verschillende partijen, zoals ontwerpers, bestuurders, kennisinstituten en bedrijfsleven.

Het festival toont niet alleen nieuwe ontwikkelingen, het daagt ook uit om tot de ontwikkeling van nieuwe inzichten, experimenten en oplossingen van ontwerpvragestukken te komen. DDF wil de designagenda bepalen. Het festival is een van de belangrijkste in zijn soort in Nederland en in Noordelijk Europa. Het weet zijn experimentele, onderzoekende karakter te behouden en biedt een veelzijdig podium voor afstuderende ontwerpers.

De raad heeft er veel waardering voor dat hier ook een groot algemeen publiek door wordt aangesproken. Dit is bijzonder en dient te worden gekoesterd en uitgebouwd, eens temeer omdat de impact van de designsector voor het brede publiek relatief onbekend is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

DDF heeft een sterke financiële positie en een gezonde financieringsmix. Het salarishuis is gelieerd aan dat van de Vereniging van Universiteiten (VSNU). Inschaling van medewerkers geschiedt op basis van opleiding, leeftijd en werkervaring.

Voor het gecureerde deel van het festival en voor de inzet van jury- en commissieleden betaalt DDF een vergoeding. DDF is voornemens hiervoor een transparant beloningsbeleid te ontwikkelen. Hoewel DDF zich bewust is van de overbelasting tijdens festivalweken, besteedt hij hier verder geen aandacht aan in de aanvraag.

DDF gaat in gesprek over de beloning en laat de voorkeur van de medewerker leidend zijn om te bepalen of er een arbeidsovereenkomst of een overeenkomst van opdracht gesloten wordt. In overleg met de accountant wordt gewaakt voor schijnzelfstandigheid.

DDF werkt gedurende de Dutch Design Week met een gevarieerde groep van zevenhonderd vrijwilligers. DDF schrijft een vrijwilligersbeleid te hebben, maar licht dit niet nader toe. Het beleid wordt de komende jaren gehandhaafd. Ook mist de raad informatie over tegenprestaties, de verdeling van verantwoordelijkheden, en stagiairs. DDF werkt samen met het UWV om mensen die langdurig werkloos zijn de kans te geven om via een tijdelijke functie werkervaring op te doen.

Bevordering van educatie en participatie (Inclusief publieksbenadering)

DDF ziet de Dutch Design Week als een groot educatief evenement. De organisatie ontwikkelde niet eerder concreet educatief materiaal, maar wil dit voor het primair onderwijs gaan doen met educatiepartners de Ontdekkfabriek en Cultuurstation. De plannen zijn nog in een beginstadium, maar de raad verwacht dat DDF in samenspraak met educatiespecialisten een degelijk educatiepakket voor schoolkinderen ontwikkelt. Het is in de ogen van de raad belangrijk om jonge mensen het inzicht te geven dat veel om hen heen ontworpen is.

DDF vermeldt ook samenwerking met mbo-opleidingen als Sint Lucas en Fontys, de vier technische universiteiten en de Design Academy Eindhoven, maar het is de raad niet duidelijk hoe die wordt ingevuld.

Voor het publiek worden verdiepende onderdelen geprogrammeerd. Een aantal beproefde onderdelen wil DDF verder verfijnen, zoals de thematische routes, de samenwerking met de VPRO en de DDW Talks. Nieuw te ontwikkelen onderdelen zijn de audiotours/podcasts om verhaallijnen te duiden en te verdiepen rondom thema's. Deze podcast kan als voorbereiding op een bezoek worden beluisterd, maar ook tijdens het bezoek aan de Dutch Design Week. De raad denkt dat DDF alles in huis heeft om interessante educatieprojecten op te zetten en moedigt DDF aan om hier gericht op in te zetten.

Geografische spreiding

De Brainportregio staat bekend om de combinatie van innovatie, technologie en ontwerp. Er is een stevige infrastructuur voor technisch en ontwerponderwijs, alsmede voor bedrijvigheid op deze terreinen. DDF is onderdeel van dit netwerk en komt eruit voort. Tijdens de Dutch Design Week komen veel lijnen bij elkaar. Heel Eindhoven staat in de periode van het festival in het teken van ontwerp. Dit trekt vele bezoekers, uit de buurt, de rest van Nederland en daarbuiten.

De raad benadrukt het landelijke belang van DDF en spreekt de verwachting uit dat DDF zijn actieradius verder vergroot.

Toepassing Fair Practice Code

DDF onderschrijft de Fair Practice Code en heeft een stappenplan gemaakt om deze te implementeren in de bedrijfsvoering. DDF wil in de komende jaren met medewerkers bepalen op welke wijze zij meer kunnen worden gemotiveerd en geïnspireerd om hun talenten en capaciteiten verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld door opleiding, training, verandering van takenpakket en beperkte salarisverhoging.

DDF werkt met een redelijk vaste flexibele schil van 'producenten'. Dit zijn zzp'ers die vaak ook voor andere cultuurevenementen werken. Daarnaast is

er een groot aantal structurele samenwerkingspartners. DDF gaat de komende periode na of de samenwerkingspartners de code onderschrijven. Het is de raad uit de aanvraag niet duidelijk geworden of er regelmatig officiële evaluaties worden gehouden met werknemers en samenwerkingspartners. Ook ontbreekt informatie over de aard van de werkafspraken en over hoe er wordt omgegaan met auteursrechten.

Toepassing Governance Code Cultuur

DDF onderschrijft de Governance Code Cultuur. Er zijn twee vacatures voor de raad van toezicht. DDF beschrijft verbeterpunten. Een daarvan is de meer cultureel diverse invulling van de raad van toezicht. In 2024 moet dit gerealiseerd zijn. De raad ziet reële kansen dit doel te halen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De stichting onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie, maar heeft geen structureel beleid of plan om een grotere diversiteit in personeel, publiek en programma te bereiken. De raad vindt alleen voornemens te mager. Door invulling van de vacatures van zakelijk directeur en de twee leden van de raad van toezicht kan de organisatie deze achterstand op korte termijn deels inlopen.

De raad waardeert dat DDF in samenwerking met het UWV mensen die langdurig werkloos zijn werkervaring laat opdoen en toegankelijke evenementen organiseert. Voor dat laatste is zij onderscheiden door Platform Gehandicapten Eindhoven.

Dutch Festivals on Visual Storytelling

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 700.000

Over de instelling

Stichting Dutch Festivals on Visual Storytelling (hierna: Dutch Festivals on Visual Storytelling) is op 24 januari 2020 opgericht door Stichting BredaPhoto (hierna: BredaPhoto) uit Breda en Stichting Fotografie Noorderlicht (hierna: Noorderlicht) uit Groningen.

Doel van Dutch Festivals on Visual Storytelling is BredaPhoto en Noorderlicht sterker te positioneren en de samenwerking tussen beide organisaties te bevorderen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Dutch Festivals on Visual Storytelling geen subsidie toe te kennen.

In 2021 zullen BredaPhoto en Noorderlicht een alliantie aangaan, waarbij zij hun eigen rechtsvorm behouden en elk om het jaar een festival voor fotografie en *visual storytelling* zullen organiseren. Dutch Festivals on Visual Storytelling ondersteunt deze samenwerking met activiteiten op het gebied van programmering, talentontwikkeling, marketing en presentaties.

De raad vindt de samenwerking tussen BredaPhoto en Noorderlicht een eerste en positieve stap richting een landelijk fotografiepodium. Hij mist echter een eenduidig en samenhangend activiteitenplan waarin duidelijk wordt gemaakt wat de artistiek-inhoudelijke meerwaarde is van deze samenwerking en van de organisatie Dutch Festivals on Visual Storytelling, waarvan de activiteiten vooral ondersteunend en procesmatig van aard zijn. De raad mist een gezamenlijke missie en visie, een gezamenlijke ambitie en een gemeenschappelijke taal van de twee organisaties.

De raad vindt de aanvraag prematuur. Dutch Festivals on Visual Storytelling maakt niet overtuigend duidelijk hoe zij haar doelstelling gaat bereiken. De raad moedigt Dutch Festivals on Visual Storytelling aan de samenwerking tussen de organisaties inhoudelijk vorm te geven, te ontwikkelen en uit te bouwen.

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

In 2021 zullen BredaPhoto en Noorderlicht een alliantie aangaan, waarbij zij hun eigen rechtsvorm behouden en elk om het jaar een festival voor fotografie en *visual storytelling* zullen organiseren. Doel van Dutch Festivals on Visual Storytelling is om de internationale positie van BredaPhoto en Noorderlicht te versterken en de samenwerking tussen beide organisaties te bevorderen. De raad is van mening dat BredaPhoto en Noorderlicht beide een festival voor fotografie organiseren met een landelijk en internationaal netwerk, wortels in de regio en een platform voor ontmoeting en talentontwikkeling.

De raad vindt de samenwerking tussen BredaPhoto en Noorderlicht een eerste en positieve stap richting een landelijk fotografiepodium. Deze samenwerking bestaat uit een doorlopend landelijk programma van tentoonstellingen en activiteiten, een gecombineerd talentontwikkelingsprogramma en een gecoördineerde marketingaanpak. De raad mist echter een eenduidig en samenhangend activiteitenplan waarin duidelijk wordt gemaakt wat de artistiek-inhoudelijke meerwaarde is van deze samenwerking en van de organisatie Dutch Festivals on Visual Storytelling.

In de aanvraag zijn de activiteiten van BredaPhoto en Noorderlicht afzonderlijk van elkaar beschreven. De raad mist een gezamenlijke missie en visie, een gezamenlijke ambitie en een gemeenschappelijke taal van beide organisaties. Uit de aanvraag blijkt niet dat Dutch Festivals on Visual Storytelling als kernactiviteit de presentatie van actueel of vernieuwend aanbod in internationale context van fotografie heeft.

De raad vindt de aanvraag prematuur. Dutch Festivals on Visual Storytelling is zeer onlangs opgericht, heeft nog geen *track record* en maakt niet overtuigend duidelijk hoe zij haar doelstelling gaat bereiken. De raad moedigt Dutch Festivals on Visual Storytelling aan de samenwerking tussen BredaPhoto en Noorderlicht inhoudelijk vorm te geven, te ontwikkelen en uit te bouwen.

Vernieuwing

Dutch Festivals on Visual Storytelling heeft nog geen activiteiten ontplooid. De voorgenomen activiteiten met betrekking tot beide festivals zijn niet uitgewerkt en in hun aard niet inhoudelijk. Ze kunnen daarom door de raad niet als vernieuwend gekenmerkt worden.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Dutch Festivals on Visual Storytelling heeft nog geen inkomsten en geen financieel verleden. Het is daarom niet mogelijk de huidige financiële gezondheid en bedrijfsvoering te beoordelen.

De begroting is de optelsom van de begrotingen van BredaPhoto en Noorderlicht. Dutch Festivals on Visual Storytelling wil het aangevraagde bedrag van 700.000 euro per jaar over een periode van vier jaar gelijkmatig verdelen over BredaPhoto en Noorderlicht, waarbij de bedragen jaarlijks veranderen, afhankelijk van wie in het betreffende jaar het fotografiefestival organiseert.

Afspraken binnen de samenwerking zijn niet omschreven. Zo ontbreekt informatie over auteursrechten, regelingen, vergoedingen en keuzes ten aanzien van stageplaatsen. Wel wordt in de toelichting op de begroting beschreven dat de Fair Practice Code door zowel Noorderlicht als BredaPhoto wordt toegepast en op welke wijze. Niet beschreven is of, en hoe Dutch Festivals on Visual Storytelling dat zelf ook gaat doen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Over de twee organisaties schrijft Dutch Festivals on Visual Storytelling in haar aanvraag dat BredaPhoto binnen haar International Talent Program samenwerkt met tien kunstacademies uit zes landen. BredaPhoto ontwikkelde daarnaast afgelopen jaren educatieprogramma's waarbij circa 3.500 basisschoolkinderen en 2.000 leerlingen van het voortgezet onderwijs op het festival werden ontvangen.

Noorderlicht heeft met de Rijksuniversiteit Groningen een jaarlijkse foto-opdracht opgezet en biedt interactieve rondleidingen, workshops, gastlessen op school. Zij ontwikkelt lesmateriaal in samenwerking met docenten en leerlingen. Sinds 2018 werkt Noorderlicht mee aan de Noordelijke Scheurkalenders, die worden samengesteld uit inzendingen van amateurfotografen en beeldend kunstenaars. Hiermee worden duizenden mensen uit de regio bereikt.

Bezoekersaantallen van het BredaPhoto Festival groeiden de afgelopen jaren van 80.000 naar 90.000, en die van Noorderlicht Festival van 12.470 (Groningen) naar 14.042 (Friesland). Het jaarprogramma van Noorderlicht als presentatie-instelling trok 120.000 bezoekers in 2017 en circa 170.000 bezoekers in 2018.

Dutch Festivals on Visual Storytelling verwacht een grote toename van publiek en publieksinkomsten op BredaPhoto en Noorderlicht. Het is de raad onduidelijk waarop die verwachting is gebaseerd. Dutch Festivals on Visual Storytelling heeft zelf geen activiteiten op het gebied van educatie en participatie geformuleerd.

Geografische spreiding

Standplaats van Dutch Festivals on Visual Storytelling is Groningen, ten kantore van Noorderlicht. De twee festivals zullen op twee plekken in Nederland plaatsvinden: in Noord-Brabant en Noord-Nederland.

BredaPhoto vindt plaats in Breda. De organisatie werkt samen met andere festivals, maatschappelijke organisaties, instellingen en bedrijven in Noord-Brabant.

RAAD VOOR CULTUUR

BredaPhoto wil dit netwerk steeds verbreden en kijkt daarbij naar de stad, de regio, de provincie en de internationale kunstwereld.

Noorderlicht heeft haar basis in de drie noordelijke provincies, waarbij wordt samengewerkt met gemeenten, provincies en verschillende organisaties.

Noorderlicht is van belang voor de noordelijke provincies, die structureel bijdragen.

Toepassing Fair Practice Code

De raad mist een toelichting op de toepassing van de code door Dutch Festivals on Visual Storytelling.

Dutch Festivals on Visual Storytelling schrijft dat BredaPhoto en Noorderlicht beide de Fair Practice Code onderschrijven en toepassen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Dutch Festivals on Visual Storytelling is een nieuwe organisatie met een bestuursmodel. Het bestuur wordt gevormd door de twee voorzitters van BredaPhoto en Noorderlicht en de directie door de twee directeuren ervan. De raad mist een toelichting op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Ook in haar recente statuten staat hierover niets vermeld. Het valt de raad op dat de bestuurders niet onafhankelijk zijn.

Dutch Festivals on Visual Storytelling schrijft dat BredaPhoto en Noorderlicht beide de code onderschrijven en toepassen, en dat dit in 2020 in de afzonderlijke statuten van de beide stichtingen zal worden vastgelegd. Beide organisaties werken met het bestuur-directiemodel.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad mist een toelichting op de toepassing van de code Diversiteit en Inclusie door Dutch Festivals on Visual Storytelling.

Dutch Festivals on Visual Storytelling schrijft dat BredaPhoto en Noorderlicht beide de code onderschrijven en toepassen. Ook bij beide organisaties mist de raad een toelichting op de toepassing van de code. Zo ontbreekt een stappenplan en een beschrijving van de beoogde resultaten in de komende periode.

DutchCulture

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 984.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 984.000

Over de instelling

Stichting DutchCulture (hierna: DutchCulture) is de kennis- en netwerkorganisatie voor internationale culturele samenwerking. Zij ondersteunt makers, erfgoedprofessionals, culturele instellingen en decentrale overheden bij het realiseren van hun ambities. Daarbij ondersteunt DutchCulture de overheid bij de uitvoering van het Nederlands internationaal cultuurbeleid (ICB). Uitvoering van specifieke onderdelen van het ICB, zoals het Internationale Erfgoedprogramma en subsidieprogramma's van de Europese Commissie, behoren ook tot haar verantwoordelijkheid.

Jaarlijks bezoeken gemiddeld 8.000 mensen informatiebijeenkomsten van DutchCulture, verstrekt zij ca 2.500 keer informatie op verzoek en zijn er ruim 400.000 unieke bezoekers van de website.

DutchCulture positioneert zichzelf als kennis-en netwerkorganisatie voor internationale culturele samenwerking met een informerende, adviserende en verbindende rol richting het Nederlandse veld en het Nederlandse postennetwerk. Door te investeren in reflectie & debat en onderzoek & ontwikkeling geeft DutchCulture invulling aan een agenderende rol.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.47 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting DutchCulture een subsidiebedrag toe te kennen van € 984.000, mits zij:

- een herziene uitwerking van het activiteitenplan indient waarin de instelling
  - de doelstellingen aanscherpt en haar toegevoegde waarde in culturele zin kenbaar maakt.
  - het activiteitenplan laat aansluiten op een meer dynamische en maatschappelijk relevante rol voor het culturele veld.
  - kwalitatieve monitoring van de activiteiten opneemt.

DutchCulture geeft invulling aan de uitvoering van het internationaal cultuurbeleid en bevordert op vele fronten internationalisering van de culturele en creatieve sector. De kracht van DutchCulture komt vooral naar voren in bovensectorale internationale advisering en voorlichting over de

programma's van de EU. De instelling heeft de afgelopen periode naar behoren gefunctioneerd.

DutchCulture reflecteert onvoldoende op haar toegevoegde waarde en rol in culturele zin ten opzichte van de veranderende samenleving. Het ingediende plan is uitvoerend van aard en te weinig agenderend waardoor DutchCulture er onvoldoende in slaagt haar relevantie en ambities kenbaar te maken. Zij kan meer geluiden laten horen en een steviger positie innemen binnen de culturele sector en de culturele diplomatie op mondiale podia. Daarbij kan zij gebruik maken van de uitkomsten van het door haar medegeorganiseerde, voortreffelijke tweejaarlijkse Forum on European Culture. Met de organisatie van een groot aantal informatiebijeenkomsten, adviesgesprekken en *DutchCulture on Tour* geeft de instelling lokaal en landelijk uitvoering aan haar rol van verbinder, adviseur en kenniscentrum. DutchCulture maakt te weinig gebruik van indicatoren voor het meten van kwalitatieve resultaten van het uitgebreide scala aan activiteiten. Hierdoor blijven doel en nut van bijeenkomsten onderbelicht. Met de database Buitengaats 3.0 heeft DutchCulture een innovatieve tool ontwikkeld om te netwerken en internationalisering zichtbaar te maken

DutchCulture geeft onvoldoende invulling aan de Governance Code Cultuur 2019. Ze kan toepassing van de Fair Practice Code en de code Diversiteit en Inclusie nog verbeteren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De afgelopen periode heeft DutchCulture zich als proces-coördinator ingezet voor de taken die voortvloeiden uit het gezamenlijke ICB-beleid van de ministeries van OCW en BuZa. De voorlichting over de EU-programma's *Creative Europe* (cultuur en media) en *Europe for citizens* is succesvol verlopen, met een relatief hoge Nederlandse deelname aan projecten. Met haar inbreng heeft DutchCulture bijgedragen aan een efficiëntere uitvoering van het ICB, de hoofdaanbeveling van de beleidsdoorlichting van het IOB (Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie) in 2016. De ICB-voortgangsrapportages geven een positief beeld van de afstemming met fondsen en posten over culturele activiteiten in het buitenland en vice versa.

Ook droeg DutchCulture op verschillende fronten bij aan de internationalisering van het veld, in samenwerking met Rijksfondsen en culturele instellingen in Nederland en het buitenland. Zij zocht de actualiteit op met bijeenkomsten over Brexit en de gevaren van het schenden van individuele privacy door toenemende invloed van internetgiganten.

In december 2019 is de beleidsbrief voor internationaal cultuurbeleid voor 2021 – 2024 gepubliceerd, waarin voor DutchCulture een bovensectorale rol bij de uitvoering van het ICB wordt beschreven. De organisatie is verantwoordelijk voor informatie en advies, voor een kennis- en netwerkfunctie en uitvoering van onderdelen van het ICB. De raad kan zich hierin vinden, maar is van mening dat een optimale uitvoering van taken voor verschillende opdrachtgevers naast samenwerking ook vraagt om afstemming tussen uitvoerders van het ICB, zoals de Rijkscultuurfondsen en ondersteunende instellingen.

DutchCulture heeft een aanvraag ingediend waarin zij haar inzet als informatiepunt, verbinder en verkenner beschrijft in het licht van drie thema's: 'Europese Unie en Europa', 'Regio's en culturele uitwisseling' en 'Fair International Cultural Cooperation'. Deze drie thema's vloeien voort uit drie algemeen en breed geformuleerde doelstellingen die niet nader worden geconcretiseerd. Per thema worden activiteiten en een aantal speerpunten beschreven. De raad vindt dat DutchCulture in de voorgestelde activiteiten een te weinig dynamische positie kiest en een te uitvoerende houding aanneemt. Om haar functie in culturele zin sterker uit te dragen past hier een kritischer en maatschappelijk relevantere rol voor DutchCulture. DutchCulture verwijst in de aanvraag wel naar haar agenderende functie, maar geeft daar weinig inhoudelijke invulling aan. Zo refereert ze aan de veranderende samenstelling en rol van Europa, maar beschrijft niet wat dit betekent voor de culturele wereld en hoe daarop ingespeeld kan worden. Ook wordt weinig aandacht besteed aan relevante trends en ontwikkelingen in de globaliserende en digitaliserende samenleving, terwijl dit veel invloed heeft op het functioneren van het culturele veld. Daarbij moet onder meer worden gedacht aan andere perspectieven op mobiliteit en migratie en de omgang met privacyregels op het internet. Door zich ten opzichte van deze ontwikkelingen sterker te positioneren en concreter te zijn over haar toegevoegde waarde kan DutchCulture haar zichtbaarheid en waarde versterken.

Een ander bezwaar is dat DutchCulture niet verwijst naar eerder behaalde kwalitatieve resultaten waardoor de raad geen indruk krijgt van vernieuwing ten opzichte van haar eerdere activiteiten. Om verantwoording af te leggen over de resultaten zijn meetbare indicatoren een vereiste voor zowel de inhoud als de kwaliteit. Volgens een inventarisatie van Bureau Berenschot in 2017 meten ondersteunende instellingen nog onvoldoende wat het effect is van hun diensten. De raad vindt het tijd dat DutchCulture hier actie op onderneemt.

Een andere afweging is in hoeverre DutchCulture zich wil positioneren als netwerkorganisatie met een verwijzfunctie. De organisatie heeft nu een erg groot pakket aan taken. Het is ondoenlijk om voor dat hele pakket actuele en

brede kennis te hebben. In de ogen van de raad ligt de kracht van DutchCulture bij haar overzicht over de culturele sector en de vele ingangen waarover zij beschikt via haar uitstekende netwerk. Daarin hebben de posten en de culturele attachés een belangrijke plaats als steunpunt en informatiemakelaar. Die toegevoegde waarde kan DutchCulture beter belichten. Het is daarbij van belang dat DutchCulture zich nadrukkelijker opstelt als verbinder van (boven)regionale initiatieven met internationale mogelijkheden, zowel in de advisering als in het benoemen van best practices.

Vernieuwing

Met de installatie van Buitengaats 3.0 heeft DutchCulture in 2018 een tool gelanceerd om een beter beeld te krijgen van de internationalisering van het veld en om de uitwisseling tussen individuen en instellingen te stimuleren. De raad heeft veel lof voor de inzet van DutchCulture voor de organisatie van Forum on European Culture, dat in 2018 onder de titel *Act for Democracy!* voor de tweede maal in Amsterdam plaatsvond. De eerste keer was in 2016 onder de titel *Re: Creating Europe*. Hiervoor werkt DutchCulture samen met debatcentrum De Balie. Voor 2020 is het Forum voor de derde keer gepland met als thema *We, The People*. Met een keur aan invloedrijke sprekers uit de culturele wereld worden geopolitieke vraagstukken verkend. DutchCulture kan de uitkomsten van het Forum veel sterker integreren in haar activiteitenprogramma.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De financiële situatie van DutchCulture is stabiel. Vanwege haar rol als ondersteunende instelling en uitvoerder van het internationaal cultuurbeleid is zij afhankelijk van subsidie-inkomsten van de ministeries OCW en BZ en van BZK voor het Europe for Citizens-programma. Voor de helpdesk Creative Europe draagt ook de Europese Commissie bij. De organisatie van Forum on European Culture wordt grotendeels gefinancierd uit externe bijdragen.

De instelling heeft voor 2021 – 2024 een realistische begroting ingediend met ruimte voor loon-en prijsbeleid. De omvang van de personeelsformatie blijft met 28 fte gelijk aan 2018. De vele mutaties in het personeelsbestand zijn zorgelijk, DutchCulture zou hier serieus aandacht aan moeten besteden. DutchCulture geeft geen invulling aan de sociale dialoog. De raad had hier graag een stappenplan beschreven willen zien.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

DutchCulture heeft met trainingen en colleges over internationaal samenwerken goede stappen gezet om invulling aan educatie te geven. Er werd in 2017 – 2018 gemiddeld 2.500 maal informatie aan het veld

verstrekt, voor de komende periode gaat men uit van gemiddeld 3.650 contactmomenten. Voor de informatiebijeenkomsten gaat DutchCulture uit van een lichte stijging van gemiddeld 8.400 bezoekers in 2017 – 2018 naar 9.250 in 2021 – 2024. De resultaten en ambities zijn realistisch maar de raad vindt het een omissie dat er geen informatie beschikbaar is over de kwaliteit en effecten van de geleverde adviezen en bijeenkomsten.

DutchCulture beschrijft publieksstrategieën en marketingmiddelen, maar besteedt geen aandacht aan het genereren van kwalitatieve data. Nieuwe gebruikersgroepen worden actief in de regio opgezocht door middel van *DutchCulture on Tour*. Voor de komende jaren streeft de instelling naar 40 procent adviesvragen van buiten de Randstad van het totale aantal van 4.000. De raad juicht dit toe, de huidige, meer op vraag gerichte werkwijze leidde er toe dat een aantal regio's nog onvoldoende werd bediend.

Geografische spreiding

DutchCulture heeft in Amsterdam een stevig draagvlak ontwikkeld door onder andere samenwerkingen met De Balie en Pakhuis de Zwijger, Boekmanstichting en EYE. Uit gesprekken komt geregeld naar voren dat de naamsbekendheid van DutchCulture vooral buiten de Randstad nog beperkt is. Door *DutchCulture on Tour* te organiseren en door te kiezen voor het thema 'regio's en culturele uitwisseling' zet de instelling in op bereik van het lokale veld, nieuwe doelgroepen en het ontwikkelen van good practices.

Samenwerkingspartners voor internationalisering en de uitvoering van het ICB zijn de rijkscultuurfondsen, ondersteunende instellingen waaronder EYE en Het Nieuwe Instituut, Nationaal Archief, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Kennisinstituut Immaterieel Erfgoed, nationale Europese instituten, culturele organisaties in het buitenland en de posten.

Toepassing Fair Practice Code

DutchCulture beschrijft stappen om beter invulling aan de Fair Practice Code te geven, zoals het ontwikkelen van een nieuw medewerkersbeoordelingssysteem, het onder de loupe nemen van het functiehuis en het loongebouw en het toetsen van functies aan vergelijkbare functies van ondersteunende instellingen en Rijksfondsen. Er is geen cao van toepassing. Salarisschalen worden waar nodig aangepast en personeel krijgt eerder een vast contract aangeboden. DutchCulture streeft er naar dat alle aanpassingen binnen de arbeidsvoorwaarden in 2021 operationeel zijn. De raad vindt dat er een positief toekomstgeluid klinkt maar krijgt nog onvoldoende inzicht in de manier waarop de code wordt toegepast.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is kritisch over de manier waarop er aan de Governance Code Cultuur invulling wordt gegeven. Met name het verloop bij het personeel op staffuncties baart zorgen. Hij spoort de raad van toezicht en de bestuurders aan hierover met elkaar in gesprek te gaan. De functie van vertrouwenspersoon en de aanstelling van een personeelsvertegenwoordiger voor overleg met de directie zijn stappen in de goede richting.

De bij de aanvraag ingediende statuten betreffen alleen een statutenwijziging waardoor de raad geen beeld krijgt hoe besluitvorming binnen de stichting tot stand komt. De raad wijst er voorts op dat de raad van toezicht zich ervan bewust moet zijn hoe de governance zich verhoudt tot de vele partnerships die DutchCulture aangaat. De werkwijze en rol van de op te richten Adviesraad wordt in de aanvraag niet beschreven. Hier had de raad graag meer over willen lezen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

DutchCulture reflecteert uitvoerig op de code Diversiteit en Inclusie en formuleert ambities, zoals het monitoren van de programma's op diversiteit, het inrichten van een divers samengestelde Adviesraad en het bevorderen van sociale en regionale inclusiviteit. Hierover is de raad positief. Het personeelsbestand van de zogenaamde landenmedewerkers is divers en sluit aan bij de expertise en taal die voor bepaalde functies zijn vereist. De raad vindt echter dat DutchCulture te vanzelfsprekend aanneemt dat er intern een goed bewustzijn is van inclusie en diversiteit en moedigt de instelling aan om de medewerkers trainingen interculturele competenties aan te bieden. Ook zou DutchCulture ambities moeten formuleren ten aanzien van de samenstelling van de raad van toezicht, de directie en het MT, en voor het bereiken van nieuwe doelgroepen of nieuw publiek bij evenementen. De vertegenwoordiging is hier nog onvoldoende divers.

EKWC

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 500.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting Europees Keramisch Werkcentrum (hierna: EKWC) is een postacademische instelling in de beeldende kunst, gevestigd in Oisterwijk. De instelling legt zich toe op de ontwikkeling van keramiek in beeldende kunst, toegepaste kunst en architectuur. Jaarlijks realiseert EKWC 12-weekse residenties voor circa zestig deelnemers van over de hele wereld. De meer ervaren kunstenaars, ook afkomstig uit andere kunstdisciplines, zijn nadrukkelijk welkom. Ze kunnen gebruikmaken van werkplaatsen en studio's en worden begeleid door keramiekexperts.

EKWC profileert zich als een internationaal 'Centre-of-Excellence', waar aandacht voor het ambacht en innovatie van keramiek hand in hand gaan. Nieuwe kennis wordt vrij – *open source* – met vakgenoten gedeeld. Het centrum heeft op de locatie in Oisterwijk bovendien een uitgebreid programma voor publiek, onderwijs en bedrijfsleven. EKWC speelt een actieve rol in het landelijke Platform Werkplaatsen. Internationale samenwerking is er met kunstacademies in Europa en in vijf focuslanden: China, Engeland, Japan, Korea en Taiwan.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.31 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Europees Keramisch Werkcentrum een subsidiebedrag toe te kennen van € 500.000.

EKWC heeft de afgelopen jaren uitstekend gepresteerd en het nieuwe activiteitenplan overtuigt. De raad beschouwt EKWC als een unieke postacademische instelling. Met haar focus op keramiek, in een onderzoeksmatige en experimentele context, is ze landelijk en internationaal voorbeeldstellend. De instelling heeft een breed netwerk van samenwerkingspartners in binnen- en buitenland, in zowel het onderwijs als het bedrijfsleven. De technische faciliteiten en de begeleiding zijn goed, de (interculturele en artistieke) uitwisseling tussen de deelnemers is een toegevoegde waarde.

De raad heeft veel waardering voor de ondernemende houding van EKWC. De eigen inkomsten zijn hoog en het publieksprogramma is uitgebreid.

Kritischer is hij over het gebrek aan visie in het plan op de beoogde publieksdoelgroepen en -doelstellingen, de laconieke omgang met de Code Diversiteit en Inclusie en de langzame inhaalslag op het gebied van *fair pay*.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

EKWC is volgens de raad een unieke postacademische instelling voor beeldende kunst, die zowel lokaal, nationaal als internationaal van waarde is. Geen enkele collega-instelling in Nederland laat het artistieke proces en de artistieke ontwikkeling van haar deelnemers plaatsvinden via één materiaalsoort, in dit geval keramiek. Met EKWC loopt Nederland voorop als het gaat om het innovatief gebruik van keramische processen. Dankzij structurele samenwerkingen profiteren ook Nederlandse onderwijsinstellingen, zoals Design Academy Eindhoven, Universiteit van Amsterdam (restauratorenopleiding), Fontys lerarenopleiding en Sint Lucas Vakschool, van de kennis die binnen EKWC wordt ontwikkeld.

Over de prestaties van EKWC is de raad vol lof. In 2012 moest de instelling door het wegvallen van de rijkssubsidie drastisch reorganiseren. Met een relatief bescheiden budget heeft ze haar kernactiviteit talentontwikkeling de afgelopen jaren goed uitgevoerd en nog sterker weten te positioneren. Het nieuwe activiteitenplan straalt herwonnen zelfvertrouwen uit en is ambitieus en realistisch.

De zeggingskracht van EKWC is groot. Het programma en de werkwijze draaien om materiaalonderzoek en kruisbestuiving. De kunstenaars werken en wonen gedurende hun korte maar intensieve residentie in hetzelfde gebouw. De deelnemers, die ongeveer gelijkelijk uit Nederland, Europa, Noord- en Zuid-Amerika en uit Afrika, Oceanië en Azië komen, werken op basis van individuele werkplannen aan zeer uiteenlopende onderzoeken. Maar doordat er elke week een deelnemer plaatsmaakt voor een volgende kunstenaar en EKWC onderlinge uitwisseling entameert (presentaties, gezamenlijke diners) is de talentontwikkeling toch zeer breed: de deelnemers komen in aanraking met allerlei technieken en culturele tradities. Dat deze aanpak waardevol is voor kunstenaars, blijkt ook uit de honderden aanmeldingen per ronde, de terugkeer van deelnemers voor een vervolgonderzoek of -project en de (internationale) tentoonstellingen met werk van (voormalige) EKWC'ers.

Wel meent de raad dat EKWC haar methode meer zou moeten uitventen door haar beter vast te leggen en te theoretiseren. Procesmatig leren is een uitstekende en interessante manier van talentontwikkeling, waarmee de instelling zich (nog) sterker kan profileren naar toekomstige deelnemers, partners, fondsen et cetera. Ook het werken volgens het *open source-*

principe – onderscheidend, ethisch en duurzaam – verdient serieuze aandacht en uitwerking met onder meer een toegankelijker database en een betere website.

EKWC beschikt over unieke productiefaciliteiten en de intensieve begeleiding is in handen van zes keramiekexperts. De raad zou het toejuichen als EKWC met name de artistiek-inhoudelijke begeleiding programmatisch duidelijker vormgeeft. Een goede stap is dat in de komende beleidsperiode wordt geïnvesteerd in de doorontwikkeling van de keramiekexperts. Ook door middel van maandelijks wisselende gastsprekers, die tevens atelierbezoeken afleggen, wordt er gezocht naar meer (conceptuele) verdieping.

Vernieuwing

Door het artistieke proces vanuit één ambacht aan te vliegen, maar wel kunstenaars uit verschillende disciplines toe te laten tot de academie, draagt EKWC op een heel eigen manier bij aan vernieuwing van zowel de kunstpraktijk als de keramische kunst. Maar ook op andere niveaus ademt EKWC onderzoek en experiment. In Europa participeert EKWC vanaf 2020 in drie onderzoeksprojecten, van Villa Arson, Kunsthochschule Kiel en de Universiteit van Zaragoza. In samenwerking met Keramiekmuseum Princessehof verdiept ze de komende jaren haar relatie met Zuid-Korea, een van haar vijf focuslanden. Dit nieuwe accent is goed gekozen. De instelling kiest hiermee voor de meerwaarde van wederkerigheid: Azië is volgens EKWC de enige regio waar de stafleden hun keramische kennis nog kunnen vergroten, en andersom is EKWC daar gewild vanwege haar innovatieve werkwijze.

EKWC zet haar beleid goeddeels voort, maar zoekt intern wel naar vernieuwing en verbetering. De instelling wil investeren in apparatuur, waaronder ovens en *cadcams*, maar ook in de website en de digitalisering van het archief. Ook worden ovens en werktechnieken duurzamer gemaakt. Deze investeringen vindt de raad uiterst zinvol. Ook vindt de raad het sterk dat er met de gastsprekers meer ruimte wordt gecreëerd. Verfrissend is de ondernemende houding: EKWC zoekt samenwerking met commerciële partijen en is begonnen met een uitbreiding van het publieksprogramma (zie 'Bevordering van educatie en participatie').

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad begrijpt dat EKWC heeft moeten 'herstellen' van de periode 2013 – 2016 toen ze geen rijkssubsidie ontving. Maar de stappen die EKWC zet om de sterk achterlopende beloning van medewerkers te repareren, zijn naar zijn oordeel te traag en weinig doortastend. Pas in 2024 worden alle medewerkers volgens cao betaald, een cao of richtlijn is nog steeds niet gekozen. De raad spoort EKWC aan de *fair pay* eerder in orde te maken.

Ook meent de raad dat EKWC haar toegankelijkheid goed zou moeten evalueren. De relatief hoge deelnemerskosten zijn door de dure technische faciliteiten wellicht onvermijdelijk en een uiting van goed ondernemerschap, maar het is tevens van belang dat EKWC via andere financieringsbronnen of prioriteiten ook kansen creëert voor minder vermogende kunstenaars. Zeker in het licht van de huidige waarden en opvattingen op het gebied van *fair pay* en inclusiviteit; de Code Diversiteit en Inclusie gaat ook over een aspect als sociaaleconomische status.

EKWC heeft het eigen vermogen in de periode 2013 – 2020 bijna geheel aangewend om de jaarlijkse exploitatietekorten te dekken en de ingebruikname van het pand in Oisterwijk te bekostigen. (De rijkssubsidie met ingang van 2017 was ruim drie keer lager dan de rijkssubsidie tot en met 2012.) De organisatie is met ruim 7 fte weer op kracht en zet onverminderd hard in op een hoog percentage eigen inkomsten, waarvoor de raad grote bewondering heeft. De financieringsmix en het verdienmodel scheppen vertrouwen. EKWC presteert op alle financiële indicatoren goed en heeft daarmee lage risico's in de bedrijfsvoering.

In de toelichting op de begroting geeft EKWC aan dat er sprake is van een sterke stijging in loonkosten als gevolg van het voldoen aan de Fair Practice Code en een jaarlijkse indexatie van 1,5 procent. De begroting zelf maakt echter onvoldoende duidelijk of EKWC, ook gezien het grote aandeel vast personeel, daadwerkelijk kan voldoen aan de Fair Practice Code. Het is een punt van aandacht bij het indienen van de nieuwe begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad waardeert de inzet van EKWC op het gebied van educatie en participatie; ook voor niet-deelnemers is de zeggingskracht van EKWC groot. EKWC biedt programma's (masterclasses, stages, tijdelijke werkplekken) aan hoger onderwijsstudenten, mbo-vakstudenten, internationale PhD-studenten en werkplaatsmedewerkers van kunstacademies. Ook internationale, mede door het bedrijfsleven gefinancierde onderzoeksprojecten als 'Cool Ceramic Hunt', hebben onderdak gevonden bij de postacademie. Daarnaast heeft de instelling zich de afgelopen jaren nadrukkelijk opengesteld voor publiek door middel van rondleidingen (zelfs 24/7) en vier open dagen per jaar.

De kwantitatieve ambities van deze publieksactiviteiten bleken moeilijker te realiseren dan gedacht. Zoals de instelling zelf aangeeft: het trekken van bezoekers naar Oisterwijk vergt een lange adem. De raad heeft hiervoor begrip, maar mist in het plan wel een toekomstplan. Een postacademische instelling is geen presentatie-instelling en heeft daarom andere

publieksdoelstellingen. Toch vindt de raad dat de publieksbenadering van EKWC professioneler zou moeten. Een visie op welk (nieuw, inclusief) niet-specialistenpubliek ze wil bereiken en een daarbij passende marketing- en communicatiestrategie ontbreken nu. EKWC heeft haar zichtbaarheid wel vergroot in 2019 door, in het kader van haar 50-jarig bestaan, tentoonstellingen in bekende Nederlandse musea te organiseren. Dat vindt de raad een inspirerende zet. Het is helaas niet duidelijk welke opvolging er wordt gegeven aan de toen gegeneerde aandacht van media en publiek.

Geografische spreiding

EKWC is statutair gevestigd in 's-Hertogenbosch, maar heeft haar standplaats sinds 2015 in Oisterwijk. EKWC is nauw betrokken geweest bij het opstellen van het Regioprofiel van de provincie Noord-Brabant en is naar het oordeel van de raad ook in de praktijk goed geworteld in de regio. Haar netwerk is conform haar profiel gefocust op makers en werkplaatsen. Er is samenwerking en overleg met opleidingen – Fontys Hogeschool in Tilburg, Design Academy Eindhoven, Sint Lucas Vakschool in Boxtel – en de vele kleine werkplaatsen die Brabant van oudsher rijk is.

Toepassing Fair Practice Code

Nu EKWC weer op de rails staat, is het tijd om op onderdelen als *fair pay* meer zelfkritisch te zijn en voortvarende maatregelen te nemen (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). Het is goed dat EKWC in de komende beleidsperiode aandacht besteedt aan scholing en ontwikkeling van medewerkers, maar hun financiële welzijn heeft prioriteit, zeker omdat er al jaren op goodwill is geteerd. Op basis van de aanvraag is het onduidelijk welke rol EKWC speelt in de sociale dialoog. Slechts enkele aandachtspunten worden – summier – benoemd. Ook de brede toepassing van de Fair Practice Code, bijvoorbeeld aangaande de inzet van vrijwilligers versus betaalde krachten of de vergoeding aan stagiairs, is onvoldoende transparant.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad constateert dat EKWC de Governance Code Cultuur goed toepast. Eind 2019 is de instelling overgegaan van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel. De raad van toezicht is gevarieerd samengesteld, hoewel er in de toekomst iets meer aandacht voor verjonging mag zijn. Sterk punt is dat statutair is vastgesteld dat minstens twee leden oud-deelnemers van het centrum zijn. Wel mist de raad zelfreflectie en doelstellingen voor 2024 en vindt hij meer transparantie op deze punten belangrijk.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is teleurgesteld (en verbaasd) over de wijze waarop EKWC reflecteert op de Code Diversiteit en Inclusie en hoe zij die toepast. In tegenstelling tot de serieuze toelichting in de monitorgesprekken, spreekt uit

de aanvraag een laconieke houding. Het centrum is weliswaar internationaal van opzet en aard, maar dat is iets anders dan beleid maken op het punt van diversiteit en inclusie. De instelling maakt niet duidelijk welke ambities en doelstellingen zij heeft, zowel met betrekking tot personeel, raad van toezicht, deelnemers als publiek, en hoe zij de organisatie als geheel daarvan deelgenoot maakt. De raad vindt dat EKWC een serieus plan van aanpak moet maken, hoezeer bepaalde doelen naar haar eigen idee al zijn gerealiseerd.

Emoves

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 540.867**

Gevraagd subsidiebedrag: € 541.240

Over de instelling

Coöperatie Emoves U.A. (hierna: Emoves) is een Eindhovens platform voor urban culture: art, dance, music, *spoken word* en sports. In de afgelopen jaren heeft Emoves zich ontwikkeld van een driedaags festival tot een professionele organisatie die alle urban uitingsvormen faciliteert, bijdraagt aan innovatie en zorgt voor toestroom en ontwikkeling van jonge en nieuwe talenten. Emoves in haar huidige organisatievorm werd in 2016 gesticht door drie urban instellingen in de stad: Dynamo, een creatief platform voor jong talent, danscollectief The Ruggeds en Area 51, een skatepark. Emoves is een coöperatie met leden, die zogeheten *communities* vertegenwoordigen. De instelling is snel gegroeid en beoogt deze groei in de komende periode voort te zetten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Coöperatie Emoves U.A. een subsidie toe te kennen van € 540.867 mits de instelling:

- een concreet plan indient omtrent *fair pay* dat een richtlijn bevat die talenten, coaches en medewerkers duidelijkheid biedt over redelijke honoraria en de vergoedingen voor deelnemers;
- een begroting indient waarin het bij het ministerie van OCW aangevraagde bedrag overeenkomt met het daadwerkelijk aangevraagde bedrag. In de ingediende totaalbegroting is het bij het ministerie van OCW aangevraagde bedrag 100.000 euro hoger dan het daadwerkelijk aangevraagde bedrag.

De raad is zeer positief over Emoves, dat hij kent als een snel groeiend en succesvol platform voor urban culture in de breedste zin van het woord. De instelling laat met een eigen visie op het genre zien hoe zij de kwaliteiten van nieuw talent stimuleert en ontwikkelt. De inzet van *peers* om tot een eigen handschrift te komen wordt bevlogen en inspirerend beschreven. De raad heeft vertrouwen in de duurzame en goed doordachte talentontwikkelingstrajecten die Emoves aanbiedt en is te spreken over de brede instroom die de instelling mogelijk maakt. De kwaliteit van de begeleiding is zeer hoog; de instelling heeft echt de vinger aan de pols van de

straatcultuur en vindt op die manier toptalent, om dat verder te begeleiden. Emoves sluit goed aan bij het regionale cultuurprofiel van BrabantStad. De instelling is naar eigen zeggen wars van bureaucratie. Zij voldoet niet aan alle codes, maar de raad heeft vertrouwen in de toezegging van verbetering.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent Emoves als een bijzondere instelling met (inter)nationale uitstraling, die vanuit Eindhoven een brede waaier aan urban vormen bedient, waaronder hiphopdans, *spoken word* en graffiti art, maar ook urban sports. Als coöperatie met leden in verschillende deelgebieden van deze sector brengt Emoves uiteenlopende aandachtsgebieden samen, resulterend in verschillende activiteiten, zoals het jaarlijkse Emoves urban culture festival. Vanaf 2019 is de instelling een nieuwe koers gaan varen en vinden de activiteiten verspreid over het jaar plaats. Daarbij is Emoves naar eigen zeggen getransformeerd naar urban platform en is de focus verlegd van zelf organiseren naar ondersteuning van de partnerorganisaties. In de loop van 2020 wordt op Strijp-S een groot gebouw ingrijpend verbouwd om talenten faciliteiten te bieden als dansstudio's en expositieruimte. De komende periode wil Emoves haar activiteiten op het gebied van talentontwikkeling bestendigen en uitbouwen.

De plannen van Emoves zijn ambitieus en lezen als een pleidooi voor urban culture en hiphop. De raad vindt dat met de ontwikkeltrajecten een lacune wordt gevuld en is positief over de meerwaarde die de instelling kan bieden als onderdeel van de keten binnen dit genre. De instelling is bij uitstek in staat om brede instroom te realiseren, heeft goed zicht op makers en heeft de vinger aan de pols van de straatcultuur, waar veel makers hun eerste stappen zetten. Zo werkt zij verbredend in een cultuurbestel waar urban vormen nog nauwelijks zijn vertegenwoordigd.

De raad is positief over de inhoudelijke kwaliteit van de begeleidingstrajecten. Deze zijn helder en bevlogen beschreven en voldoende duurzaam en doordacht. Emoves richt zich in de aanvraag vooral op overdracht en talentontwikkeling, en in mindere mate op vernieuwing van het genre. De instelling laat zien hoe zij de kwaliteiten van talenten stimuleert en ontwikkelt. De inzet van de kwaliteiten van *peers* om tot een eigen handschrift te komen wordt bevlogen en inspirerend beschreven, evenals de wijze waarop zij hun kennis delen. De instelling heeft een breed netwerk binnen en buiten de kunstwereld en zet dit in voor duurzame ondersteuning van de makers. Zo is er een brede oriëntatie op toekomstige podia en op een veelheid aan disciplines. Zij maakt de urgentie van ondersteuning en ontwikkeling binnen het genre voelbaar. De instelling werkt vanuit de basisprincipes van hiphop. Deze zijn niet nieuw, maar de

raad vindt de insteek positief en aanstekelijk. Hij is daarnaast verheugd dat er een grote nadruk ligt op deelname van kinderen en jongeren.

De in het plan genoemde coaches zijn geloofwaardige vakmensen. De raad is evenwel van mening dat er nog weinig sprake is van een wisselwerking tussen de verschillende trajecten. De coaches hebben met name expertise op deelgebieden, wat het risico van verkokering met zich meebrengt.

Vernieuwing

De raad is zeer positief over de bijdrage van Emoves aan vernieuwing vanuit de urban *scene*. De instelling heeft een echte *grassroots*-aanpak en zit dicht op de huid van de urban *scene* in Eindhoven én daarbuiten. De talentontwikkelingstrajecten bieden vertrouwen in de aanwas van nieuw talent in disciplines als urban music, dans en urban arts als graffiti art. De instelling begeeft zich in de volle breedte van urban, en heeft veel aandacht voor de ontwikkeling van talenten en hun ondersteuning. Daarmee vervult zij een essentiële rol in de professionalisering en innovatie binnen deze vormen en disciplines. De raad is ervan overtuigd dat Emoves eveneens voor vernieuwing van publiek voor de kunsten zorgt, met name jongeren en mensen met een niet-westerse achtergrond.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de openheid waarmee Emoves reflecteert op de stand van zaken omtrent eerlijke beloning. De instelling is jong, naar eigen zeggen wars van bureaucratie, en moet nog een flinke ontwikkeling doormaken op dit gebied. Zo heeft zij geen mensen in dienst: er wordt geen pensioen opgebouwd en er zijn geen werknemersverzekeringen van toepassing. Vergoedingen voor freelancers zijn volgens de instelling marktconform. Er geldt echter geen cao in de sector. De verbeteringen die Emoves in beeld brengt zijn nog schetsmatig. Een richtlijn die talenten, coaches en medewerkers duidelijkheid biedt is dan ook noodzakelijk: daaruit moet duidelijk blijken wat redelijke honoraria zijn en op welke vergoedingen deelnemers recht hebben.

Emoves is de afgelopen jaren explosief gegroeid en zet deze lijn voort in de komende periode. De raad heeft in beginsel vertrouwen in de financiële huishouding van de instelling. In dat oordeel betreft de raad dat de tegenvallende cijfers in 2018 en de daaruit voortkomende slechte score op de financiële indicatoren voor een groot deel te wijten waren aan een met succes weerlegde beschuldiging van fraude in dat jaar. De instelling heeft naar aanleiding van onafhankelijk onderzoek beheersmaatregelen genomen, zoals het extern onderbrengen van de administratie. Er was ultimo 2018 een negatief eigen vermogen; dat is inmiddels ingelopen.

Met het opdelen van haar activiteiten in modules wil de instelling risico's bij tegenvallende inkomsten ondervangen. Talentontwikkeling is een van die

modules. Voor de kosten van dit onderdeel wordt een aanvraag gedaan in het kader van de BIS.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is positief over de verhouding van Emoves tot educatie en participatie. De instelling zorgt voor een brede instroom van nieuw talent. Zij bevindt zich in de haarvaten van de straatcultuur en kan zodoende jongeren laten aanhaken op activiteiten en talenten ontdekken. Zo wordt veel tijd en aandacht besteed aan workshopprogramma's met en voor kinderen uit achterstandswijken, onder de noemer 'Emoves in de buurten'. Dit is een goede invulling van de maatschappelijke rol die de instelling de komende jaren kan uitbouwen.

De raad waardeert de wijze waarop de instelling bijdraagt aan creatieve ontwikkeling én kansengelijkheid uitdraagt, specifiek voor jongeren, die representatie bevordert. Samen met de kwaliteiten van de partnerorganisaties biedt dat vertrouwen in de toegankelijke wijze waarop Emoves het publiek benadert. Een concrete beschrijving van strategieën ten behoeve van publieksbenadering ontbreekt echter.

Geografische spreiding

Emoves is goed ingebed in de Eindhovense en Brabantse infrastructuur. De instelling wordt – meerjarig – ondersteund door de gemeente en de provincie. In het kader van nieuwe huisvesting wordt nauw samengewerkt met Brainport Eindhoven. De instelling sluit goed aan bij het regioprofiel van BrabantStad. Er zijn veel professionele samenwerkingsverbanden met andere organisaties, bijvoorbeeld podia en in het onderwijs.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is gematigd positief over de reflectie van Emoves op de Fair Practice Code. Er wordt eerlijk en transparant uiteengezet dat de huidige stand van zaken nog tamelijk ver verwijderd is van volledige toepassing van de principes, bijvoorbeeld op het gebied van honoraria. De instelling is een jonge organisatie en heeft summier geformuleerde plannen en ambities om de situatie rondom fair practice te verbeteren.

De raad heeft in beginsel vertrouwen in de voorgenomen stappen om te komen tot betere beloning en toepassing van de code. Een van de belangrijkste daarvan is het op niveau brengen van de honoraria van coaches en makers (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is positief over de reflectie op de Governance Code Cultuur. Emoves is een coöperatie, opgericht in 2016 op initiatief van vijf Eindhovense

instellingen. De instelling beschrijft hoe zij zich verhoudt tot de code en waar zij daarvan afwijkt. Zij is in relatief korte tijd sterk gegroeid en heeft goede maatregelen getroffen om de inrichting van de organisatie te verstevigen en formaliseren. Zo is er begin 2020 een raad van commissarissen ingesteld boven de algemene ledenvergadering en het bestuur. Daarnaast is er een Creatieve Raad, bestaande uit vertegenwoordigers van de leden. Deze is verantwoordelijk voor de artistieke kwaliteit en ondersteunt het bestuur bij de dagelijkse bedrijfsvoering. De toelichting op de omgang conform de code is helder en wekt vertrouwen voor de toekomst. De instelling wil op korte termijn groeien naar twaalf leden, maar niet duidelijk is om welke aspirant-leden het gaat.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de verhouding van Emoves tot de Code Diversiteit en Inclusie. De toepassing van principes omtrent diversiteit en inclusie is nauw verweven met het profiel van de instelling en de activiteiten; de raad is verheugd dat de instelling op een aantal fronten al heel ver is met de implementatie van de code. Waar er nog stappen gezet moeten worden, bijvoorbeeld in de samenstelling van de Creatieve Raad, zet de instelling haar ambities helder uiteen. De raad is van oordeel dat Emoves bij uitstek een vaandeldrager is van de uitgangspunten van de code.

Epitome Entertainment

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 525.000

Over de instelling

Stichting Epitome Entertainment (hierna: Epitome) spant zich sinds 1999 in voor de urban muziek in Nederland en faciliteert urban muzikmakers bij het realiseren van een eigen werkpraktijk. Dat doet zij onder meer door het jaarlijkse event 'New Skool Rules', waar de *scene* zich kan presenteren en deel kan nemen aan masterclasses, panels en andere actieve werkvormen. Ook jaarrond organiseert Epitome activiteiten waarbij urban muzikmakers aan hun artistieke en zakelijke competenties kunnen werken of kunnen optreden en netwerken. Bij dit alles zet Epitome professionals uit binnen- en buitenland in. Daarnaast vervult de instelling een verbindende en aanjagende rol richting het kunstvakonderwijs, beleidsmakers en het bredere culturele veld.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Epitome Entertainment geen subsidie toe te kennen.

De raad waardeert de rol die Epitome speelt ten aanzien van makers (*creators*) van urban muziek, maar constateert dat de BIS-aanvraag overwegend op de *facilitators* is gericht: diverse stakeholders die de makers faciliteren. De rol van Epitome is daarbij veelal niet die van ontwikkelaar maar die van adviesorgaan, lobbyist of verbindend platform. Ook zijn de beoogde activiteiten weinig uitgewerkt en merkt de raad op dat het veelal niet om ontwikkeltrajecten gaat maar om kortdurende activiteiten. Verder plaatst de raad kanttekeningen bij de snelle opschaling van organisatie en begroting. De plannen zijn erg subsidieafhankelijk en een risicostrategie ontbreekt. Ten slotte is de raad kritisch op het beloningsbeleid en op de wijze waarop Epitome op de codes reflecteert en ze in de praktijk brengt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Epitome is organisator van het jaarlijkse 'New Skool Rules', een driedaags evenement dat zowel conferentie als festival is en dat verschillende onderdelen omvat waarin makers (*creators*) van urban muziek kunnen

werken aan hun artistieke en zakelijke competenties. Daarnaast organiseert de instelling voor dezelfde doelgroep door het jaar heen verschillende masterclasses, workshops en panels. Met deze activiteiten voorziet zij, blijkens de stijgende deelnemerscijfers, in een behoefte van urban muzikmakers, een doelgroep die in de BIS nog niet vertegenwoordigd is.

De aanvraag is echter niet gericht op deze doelgroep van urban *creators*, maar op versterking van de infrastructuur voor urban muziek. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om inspanningen van de instelling gericht op *facilitators*, partijen die een rol spelen in het faciliteren van urban muziktalent. Hierbij noemt zij onder meer kunstvakopleidingen, muziekproducers, festivals en andere potentiële speelplekken, en een subsidieconsulent en een jurist die ten behoeve van de sector worden ingezet.

De raad is er in beginsel van overtuigd dat het voor de verdere ontwikkeling van het genre urban muziek relevant is om de infrastructuur waarin de makers werken, verder te versterken. Ook vindt hij de beschreven inspanningen passen bij de staat van dienst van de instelling als gedreven aanjager van en pleitbezorger voor de urban *arts* in brede zin. De beschreven activiteiten overtuigen de raad echter onvoldoende.

Hij constateert dat Epitome zich bij verschillende activiteiten niet als ontwikkelaar inzet, maar als adviesorgaan, lobbyist of als verbindend platform. Verder ontbreekt een analyse: wat zijn precies de ontbrekende schakels in de talentontwikkelingsketen waar Epitome over schrijft, en waarom kiest de instelling in relatie tot die lacunes juist deze doelgroepen en deze activiteiten? De raad had hier graag een meer artistiek-inhoudelijke visie op gelezen. Verder zijn verschillende van de genoemde activiteiten onvoldoende uitgewerkt, ontbreken namen van beoogde deelnemers en hebben de activiteiten veelal een kortdurend karakter.

Ten slotte valt het de raad op dat de instelling in de periode 2021 – 2024 een groei voorziet van de op de *facilitators* gerichte activiteiten, die niet in de begroting tot uitdrukking komt.

Vernieuwing

Alle op de *facilitators* gerichte activiteiten zijn volgens Epitome al eerder uitgevoerd, maar incidenteel. De aanvraag is erop gericht die activiteiten structureel te kunnen aanbieden en te kunnen uitbouwen. Het innovatief gehalte van de aanvraag is daarmee beperkt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Met slechts twee betaalde krachten is Epitome een organisatie die zich, naar eigen zeggen, niet optimaal heeft kunnen professionaliseren. Daar reflecteert ze in de aanvraag transparant op: er is sprake van vele onbetaalde uren en een onverantwoord hoge werkdruk. De raad vindt het goed dat de

instelling hier verandering in wil brengen, maar is kritisch op het beoogde organogram vanaf 2021. De plotselinge groei van 5 naar 18,8 fte is niet onderbouwd; de begeleiding van medewerkers is in dat scenario een groot punt van zorg. Bovendien blijft ook in de beoogde situatie het merendeel van het werk berusten bij stagiairs en trainees, hetgeen uit oogpunt van fair practice niet wenselijk is.

Volgens de ingediende begroting verwacht Epitome de jaarcijfers van 2017 en 2018 bijna te verviervoudigen. Dat vindt de raad een onrealistisch snelle groei. Hij had liever een gefaseerde opbouw gezien. Daarbij zijn de activiteiten sterk subsidieafhankelijk, en die afhankelijkheid neemt vanaf 2021 toe: de beoogde eigen inkomsten stijgen niet navenant mee met de beoogde subsidie-inkomsten en de stijging van de publieksinkomsten is verwaarloosbaar. Ook is de toename van middelen vanuit de verschillende financieringsbronnen onvoldoende onderbouwd; de toelichting op de begroting is summier. Mede gezien het in 2018 afgenomen weerstandsvermogen en vanwege het ontbreken van een risicostrategie, vindt de raad de financiële opzet erg kwetsbaar.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Epitome onderhoudt contacten met verschillende conservatoria, popacademies en andere relevante kunstvakopleidingen in Nederland. De instelling adviseert enkele van die instellingen over het curriculum, over een aanvullende *summerschool* en over docenten die zij kunnen inzetten. Ook verzorgt zij zelf masterclasses over de muziekindustrie, en kunnen studenten als vrijwilliger, stagiair of trainee meewerken aan haar activiteiten. De raad vindt dit alles waardevol, maar kan op basis van de beschrijvingen niet bepalen of de samenwerkingsverbanden een structureel karakter hebben.

Uit de aanvraag blijkt slechts een beperkte oriëntatie op het bredere publiek. De instelling vindt het weliswaar van belang dat urban muzikmakers een grotere zichtbaarheid krijgen, maar richt haar inspanningen voornamelijk op de ‘tussenlaag’ van festivals en showcasefestivals.

Het marketingplan dat deel uitmaakt van de aanvraag is gesteld in algemene termen, en geeft daarmee onvoldoende vertrouwen in het bereiken van de beoogde nieuwe doelgroepen.

Ten slotte blijkt uit de aanvraag geen oriëntatie op instellingen buiten het culturele domein.

Geografische spreiding

Epitome is gevestigd in Rotterdam en is geworteld in de cultuurregio Rotterdam en regio. De instelling werkt er samen met andere spelers in de urban muziek en ook in de bredere urban *arts* en culturele sector. Waaruit

de samenwerking bestaat en hoe structureel de samenwerking is, wordt in veel gevallen echter niet precies duidelijk.

In het bredere Nederlandse veld speelt de instelling op het vlak van de urban muziek slechts een bescheiden rol. Haar focus is meer *glocal*: lokaal én globaal. De internationale werking blijkt uit de actieve uitwisseling met professionals en speelplekken in het buitenland.

Toepassing Fair Practice Code

Van een eerlijke beloningspraktijk is bij Epitome tot op heden geen sprake. Een flink deel van het werk wordt verricht door onbetaalde krachten, en de betaalde krachten werken veel meer uren dan waarvoor ze worden beloond. Bovendien heeft de instelling nooit geïnvesteerd in pensioenopbouw, verzekeringen en scholing voor het vaste personeel. Dat zij hier open op reflecteert en verandering in wil brengen, vindt de raad een goede zaak. Het is echter onduidelijk op basis van welke cao of richtlijnen de instelling haar medewerkers wil belonen en hoe zij wil omgaan met overuren en loonindexatie. Pensioensopbouw en scholingsbudget voor de medewerkers worden vastgesteld 'binnen de budgettaire mogelijkheden', hetgeen op de raad te vrijblijvend overkomt. Het leeuwendeel van het werk blijft vanaf 2021 berusten bij stagiaires en trainees. Verder is de instelling voornemens de Nederlandse deelnemers van showcaseprogramma's een compensatie te betalen, maar is niet duidelijk of de daarmee gemoeide kosten al zijn begroot of dat dat afhankelijk is van aanvullende financiering. Ten slotte mist de raad een reflectie op andere aspecten van de Fair Practice Code, zoals transparantie, duurzaamheid, vertrouwen en deelname aan de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

Epitome reflecteert slechts ten dele op de Governance Code Cultuur. De instelling hanteert een bestuursmodel en beschrijft in haar reflectie alleen de recente veranderingen in het bestuur, het streven naar een zittingstermijn van ten minste vier jaar en de uitbreiding van drie naar vier jaarlijkse bestuursvergaderingen.

Volgens het jaarverslag over 2018 vervult het bestuur in toenemende mate een actieve rol en springt met name de voorzitter vaak bij in de werkpraktijk wanneer een van de directieleden verhinderd is. Dit roept de vraag op in hoeverre er sprake is van werkelijk onafhankelijk toezicht; de raad mist een reflectie op de verhoudingen en afspraken tussen bestuur en directie. Het bestuur is niet onbezoldigd; leden ontvangen een vergoeding van 200 euro per vergadering; een toelichting hierop ontbreekt echter. Ten slotte ontbreekt informatie over afspraken over zaken als het voorkomen van belangenversterving, scholing en zelfevaluatie van het bestuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Als instelling die thuis is in de urban muziekscene, schrijft Epitome diversiteit en inclusie in het DNA te hebben. De raad vindt het dan ook opvallend dat de instelling in de reflectie op de code geen visie op dit onderwerp formuleert. Wel geeft zij redelijk gedetailleerd aan welke percentages medewerkers, deelnemers, professionals en publiek – op basis van de resultaten van afgelopen jaren – een migratieachtergrond hebben en hoe het in die groepen is gesteld met de man/vrouwverhoudingen, seksuele geaardheid en de deelname van mensen met een handicap. Vooral aan de man/vrouw-verhoudingen wil Epitome de komende jaren nog werken. De raad mist een meer uitgebreide reflectie op de inspanningen van de instelling die nodig zijn om nog inclusiever te werk te gaan en op de keuzes die zij hierin maakt

Eurosonic Noorderslag

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting Eurosonic Noorderslag, podiumkunsten, festivals, Groningen

Stichting Eurosonic Noorderslag (hierna: ESNS) organiseert jaarlijks in januari gedurende vier dagen Eurosonic, een Europees showcasefestival met een grote (inter)nationale muziekconferentie. Op de laatste dag vindt Noorderslag plaats, met bands uit Nederland en de uitreiking van de Nederlandse Popprijs. De muziekconferentie wordt door een groot aantal professionals bezocht. Samen met de optredens die door de hele stad plaatsvinden, genereert ESNS veel aandacht voor Nederlandse en Europese popmuziek, en vormt zo een belangrijk exportplatform voor deze artiesten. ESNS wil met kwalitatief hoogstaande en maatschappelijk betrokken muziek laten zien wat er in Europa gaande is, wat een artistieke signatuur oplevert die de instelling naar eigen zeggen onderscheidt van elk ander showcasefestival.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Eurosonic Noorderslag. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert hij Eurosonic Noorderslag geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad kent ESNS een belangrijke functie toe als platform voor de (inter)nationale muziekindustrie en als podium voor opkomende bands die een mogelijk internationale carrière tegemoet gaan. Het plan richt zich daarbij vooral op het creëren van marktdoorbraken, met als nieuw speerpunt verdere marktontwikkeling buiten Europa.

De raad mist in het plan echter een artistieke visie of reflectie op de artistieke ontwikkelingen in het genre. Binnen de conferentie komen belangrijke innovatieve thema's aan de orde, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, maar artistiek gerelateerde onderwerpen blijven grotendeels buiten beschouwing. Talentontwikkeling blijft beperkt tot het bieden van een podium voor onbetaalde showcase-optredens. De raad mist in de

aanvraag een artistieke focus en een visie op de positionering van het festival. Ook doet het festival niets aan educatie.

Financieel staat ESNS er middelmatig voor. ESNS reflecteert helder op de Fair Practice Code, maar koppelt geen concrete gevolgen en verbeteringen aan bijvoorbeeld de problematiek rond het showcasekarakter van het festival, waardoor artiesten geen vergoeding ontvangen voor hun optreden. De reflectie op de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is voldoende.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

ESNS heeft zich in de afgelopen periode bewezen als hét platform waar de (inter)nationale muziekindustrie elkaar ontmoet. De raad oordeelt positief over de functie van het festival als podium voor opkomende bands die een mogelijk internationale carrière tegemoet gaan. Hij ziet een duidelijke groei van de diversiteit van de programmering – en daarmee ook van het publiek – en is enthousiast over de specifieke aandacht voor evenredige programmering van vrouwelijke artiesten.

De komende jaren wil ESNS in grote lijnen op dezelfde manier voortgaan met het op de kaart zetten van Europese muziek. De instelling formuleert daarbij een aantal speerpunten waaraan ze in komende jaren wil werken. Zo wil ze sterker als kwaliteitstempel voor Nederlandse popmuziek in het buitenland fungeren en deze muziek ook buiten Europa promoten.

De raad waardeert de wijze waarop ESNS een mooie, uitgebreide staalkaart van nieuwe acts laat zien. Onduidelijk is echter op welke wijze de keuze voor deze bands tot stand komt: dit wordt in de plannen onvoldoende toegelicht. Als belangrijkste selectiecriteria worden in het plan genoemd dat een artiest aan het begin van de carrière staat met een kans op doorbreken. De rol van de nieuwe inhoudelijke redactie wordt verder niet beschreven, net zomin als de samenstelling van deze redactie en de relatie tot andere met het festival verbonden partijen die acts aandragen. Dat vindt de raad een belangrijk gemis.

Tijdens iedere editie hebben meerdere acts een wisselend niveau of zijn onvoldoende doorontwikkeld als band. De raad vindt dat tot op zekere hoogte inherent aan het aanbod van een showcasefestival. In de selectie mist hij echter meer muzikale innovatie; er is sprake van een betrekkelijk veilige programmering qua genres. Dat is begrijpelijk in het licht van de missie van ESNS, die zich vooral richt op het creëren van marktdoorbraken, maar tevens een gemiste kans omdat het alternatieve popsegment hierdoor geen substantiële presentatiekansen wordt geboden, op een zeldzame

uitzondering na. In het plan van ESNS is er slechts summier aandacht voor de inhoudelijke doorontwikkeling en innovatie van de popmuziek. De raad mist een meer uitgesproken artistieke visie en reflectie op de ontwikkelingen in het genre.

De raad is eveneens kritisch over de geformuleerde ambitie om de Europese muziek naar een intercontinentaal niveau te tillen. Dit streven wordt slechts in algemene termen beschreven: de instelling gaat op zoek naar een relevant netwerk buiten Europa en marketingactiviteiten worden naar een wereldwijd niveau getild. Een concrete uitwerking ontbreekt. ESNS speelt in de praktijk een zekere rol in het economische succes van bands, die sterker in beeld van de markt komen na een showcase-optreden op het festival. Een groot aantal acts wordt al ondersteund door een stevige speler uit de muziekindustrie, zoals het muziekexportkantoor van het land waaruit de act afkomstig is, de platenmaatschappij of het management. Met het oog op die bepalende krachten in de muziekindustrie, is het realistischer om de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van hun potentie in de wereldwijde markt meer bij de acts zelf te leggen. In dat verband zou de raad graag zien dat de instelling zich in haar strategie, verbonden met haar rol als *meet-up*, sterker concentreert op wat zij nu al goed doet.

Vernieuwing

In afgelopen periode heeft ESNS bijgedragen aan de lancering van een aantal artiesten en werpt de showcasefunctie zeker zijn vruchten af. De raad vindt het van belang dat het festival als springplank fungeert voor jong talent, maar vindt het jammer dat de talentontwikkeling van de instelling zich voornamelijk beperkt tot het bieden van een podium voor onbetaalde showcase-optredens. De raad zou een meer betekenisvolle vorm van inhoudelijke talentontwikkeling toejuichen, waarbij de nieuwe muzikmakers in zorgvuldige processen en doordachte begeleidingstrajecten worden ondersteund.

De European Production & Innovation Conference, die ESNS organiseert, staat geheel in het teken van productie en innovatie op festivals en podia. ESNS besteedt daarbij veel aandacht aan duurzame innovaties op het gebied van onder meer techniek, productie en klimaat. De raad is hier positief over en juicht de doelstelling toe om over vijf jaar een circulair festival te zijn. De conferentie heeft een grote jaarlijkse aantrekkingskracht op professionals in de Europese muziekindustrie. De netwerkfunctie van ESNS is voor de ontwikkeling van de popmuziek relevant. Des te meer vindt de raad het een gemis dat bij dit belangrijke netwerkevenement vrijwel geen artistieke ontwikkelingen en thema's op de agenda staan.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De instelling is transparant over de gehanteerde vergoedingen. Medewerkers worden betaald op basis van de cao Nederlandse Poppodia en Festivals en zzp'ers krijgen daarnaast een opslag. De hoogte ervan wordt niet gespecificeerd. De raad is positief over de zorg van de instelling om als goed werkgever op te treden, met oog voor vermindering van de werkdruk. ESNS schrijft randvoorwaarden te scheppen voor een goede en veilige werkomgeving, maar maakt dit weinig expliciet. Ook schrijft ze dat het opleiden en begeleiden van stagairs haar belangrijkste prioriteit is.

ESNS scoort middelmatig op de financiële indicatoren. De solvabiliteit is goed, maar het weerstandsvermogen en de liquiditeit minder. Ze vraagt een stevige verhoging van de rijkssubsidie aan – in afgelopen periode ontving ze 250.000 euro via het Fonds Podiumkunsten – om minder afhankelijk te worden van incidentele en Europese subsidies. De verhoging voorziet onder meer in een stijging van de personele beheerslasten door verdere uitbreiding van het aantal vaste management- en staffuncties, en een stijging van de beheerslasten materieel door met name investeringen in huisvesting. De groei van de activiteitenlasten hangt samen met de wens om de conferentie door te ontwikkelen en meer activiteiten gedurende het jaar te ondernemen, maar niet met groei van de kernactiviteiten. Volgens ESNS heeft het festival de afgelopen periode zijn optimale maat bereikt met een stabiel aantal professionele bezoekers, en groeiden de inkomsten uit sponsoring en fondsen. De raad ziet de noodzaak voor verdere groei niet overtuigend onderbouwd in het plan.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

ESNS ontwikkelt geen activiteiten op het gebied van cultuureducatie. Ook de komende periode is de aandacht beperkt tot begeleiding van de optredende artiesten en *life long learning* via de conferentie. De raad zou graag zien dat dit educatieve aspect meer aandacht krijgt.

De inspanningen van de ESNS om het publiek te verjongen, onder meer met het project ESNS Young, hebben tot duidelijke resultaten geleid. De verbreding van de programmering met hiphop trekt daadwerkelijk een ander en jonger publiek. De raad is ook positief over de plannen om meer jonge professionele bezoekers aan de conferentie te binden, maar merkt op dat in het plan geen inhoudelijke acties worden beschreven (anders dan goedkopere tickets) om deze doelgroep te interesseren. In het kielzog van ESNS wordt in Groningen een ongekende diversiteit aan gratis pop-gerelateerde activiteiten georganiseerd, waardoor een breed publiek hier al mee in aanraking komt.

Geografische spreiding

ESNS maakt deel uit van de stedelijke cultuurregio We the North en wordt meerjarig gefinancierd door de gemeente en de provincie Groningen. ESNS is daarbij ook Cultuurpijler voor de popmuziek in gemeente en provincie, wat inhoudt dat zij een ondersteunende functie heeft voor de gehele popmuzieksector in deze regio. Daarnaast spreken gemeente en provincie in de Kadernota 'Kunst en cultuur voor iedereen' 2021 – 2028 de intentie uit de cultuurpijlers, waaronder ESNS, voor een periode van acht jaar te blijven subsidiëren.

ESNS werkt op diverse manieren samen met partijen binnen de stedelijke culturele regio: met podia en culturele instellingen in Groningen, onderwijsinstellingen en festivals als Noorderzon, Oerol en Into The Great Wide Open. Naast maatschappelijke partners, zoals Quiet Groningen, New Faces, PRS Foundation, Take a Stand, spelen ook commerciële partners zoals horeca, ondernemers, muziekindustrie en Marketing Groningen een rol. Voor de regio hebben de vele nationale en internationale samenwerkingspartners van ESNS grote betekenis. Hierdoor ontstaan nieuwe verbindingen voor de regio en zet ESNS Groningen en Noord-Nederland mede op de kaart. Daarnaast heeft ESNS dankzij deze succesvolle samenwerkingen en haar internationale netwerk een grote economische impact.

ESNS is initiator en penvoerder van het Noord-Nederlandse popmuziek-talentontwikkelingsnetwerk 'Hit the North', een interregionale samenwerking tussen de noordelijke popkoepels (POPGroningen, Popfabryk, Kunst & Cultuur Drenthe), podia (waaronder Neushoorn, Simplon) en festivals (onder andere Into The Great Wide Open en bevrijdingsfestivals). Hit the North heeft als doel de professionele ontwikkeling van Noord-Nederlands popmuziektalent te stimuleren en de infrastructuur duurzaam te verstevigen.

Toepassing Fair Practice Code

ESNS reflecteert helder op de Fair Practice Code, maar koppelt geen concrete gevolgen en verbeteringen aan bijvoorbeeld de problematiek rond het showcasekarakter van het festival, waardoor artiesten geen vergoeding ontvangen voor hun optreden. ESNS schrijft in het plan over mogelijkheden die hier verandering in kunnen brengen, maar geeft niet aan hier zelf werk van te maken. Ze schrijft daarentegen wel actief bij te dragen aan de sociale dialoog over eerlijke beloning in de muzieksector. Dit doet zij onder andere door diverse panels te organiseren op de conferentie, deel te nemen aan de werkgroep fair pay voor festivals en podia van de Popcoalitie, en het lidmaatschap van de Verenigde Podiumkunstenfestivals. De raad vindt de inzet in deze gremia schril contrasteren met de praktijk op het festival en is van mening dat ESNS hier tekortschiet.

Toepassing Governance Code Cultuur

ESNS volgt de principes van de Governance Code Cultuur en reflecteert daar goed op. Ze hanteert een raad-van-toezichtmodel met vijf leden, die jaarlijks een zelfevaluatie uitvoeren. Taken en bevoegdheden van de algemeen directeur/bestuurder zijn vastgelegd in een directiereglement. Ook heeft de instelling een auditcommissie ingesteld als gedelegeerd orgaan van de raad van toezicht, die aan hem over financiële zaken verslag doet.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

ESNS onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie. In het plan gaat veel aandacht uit naar diversiteit en inclusie, te beginnen op het podium. ESNS participeert in 'Keychange' en 'Take a Stand', en zet zich zo in voor diversiteit op het festival in de breedste vorm, van het inzetten van mensen met een beperking tot de arbeidsmarkt in de festivalploeg, tot het zorgen voor kolfplekken op de conferentie. Wel kan het programmateam van ESNS diverser; de instelling wil in 2020 extern laten onderzoeken hoe diversiteit en inclusie in de organisatie kan worden gestimuleerd. De raad mist op dit vlak een concreet plan.

Extrapool

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 435.000

Over de instelling

De Kulturele Nijmeegse Universele Stichting (hierna: Extrapool) is sinds 1983 actief in de risografie of stencildrukkunst. Op de hoofdlocatie in Nijmegen beschikt de instelling over een stencilwerkplaats, een boekbindatelier en diverse woon- en werkruimtes voor kunstenaars. Hier brengt zij uiteenlopende makers samen in ‘*sound, art en print*’ en faciliteert zij een maakproces waarin ruimte is voor cross-overs en onverwachte uitkomsten. Tevens experimenteert de instelling met nieuwe manieren om proces en uitkomsten aan het publiek te presenteren. Extrapool heeft in Amsterdam een tweede werkplaats en wordt geregeld gevraagd om in het buitenland haar kennis te delen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert de Kulturele Nijmeegse Universele Stichting geen subsidie toe te kennen.

De deskundigheid van Extrapool op het gebied van de stencildrukkunst staat volgens de raad buiten kijf: ze is op dit gebied toonaangevend, zowel in Nederland als internationaal. De raad vindt de ontwikkelfunctie van de instelling echter niet overtuigend: de focus van de instelling ligt meer bij de presentatiefunctie en het *faciliteren* van makers door de werkplaats ter beschikking te stellen, dan bij het gericht *begeleiden* van makers in hun ontwikkeling of bij gerichte ontwikkeling van het genre. De raad vindt de plannen onvoldoende uitgewerkt. Ook ontbreken concrete gegevens over in- en uitstroom. Extrapool heeft, vanwege de niche waarin ze actief is, een relatief smal bereik. Ten slotte heeft de raad vraagtekens bij het beloningsbeleid en de subsidieafhankelijkheid van de instelling, en kanttekeningen bij de reflectie op en toepassing van de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De deskundigheid van Extrapool op het gebied van de stencildrukkunst staat volgens de raad buiten kijf. De instelling is op dit gebied toonaangevend, zowel in Nederland als internationaal. Extrapool is de aangewezen partij om

zich hard te maken voor behoud van de risografie als ambacht, door contact te zoeken met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

De ontwikkelfunctie van Extrapool vindt de raad echter niet overtuigend. Hij ziet de potentie van de open processen die Extrapool wil organiseren, met name als het gaat om een werkwijze waarbij maken en presenteren aan publiek gelijk opgaan. Maar de plannen hiervoor zijn onvoldoende uitgewerkt.

Bovendien is niet duidelijk om hoeveel deelnemers en trajecten het gaat, welke rol de begeleiders spelen en wat de leeropbrengst daarvan is. De beschreven werkvormen en begeleiders zijn relatief conventioneel en de toegevoegde waarde van de beoogde kruisbestuiving met onder meer geluidskunst en performance wordt onvoldoende duidelijk.

Naar het oordeel van de raad ligt de focus van Extrapool al met al meer bij het ter beschikking stellen van werkplaats en presentatieruimten, dan bij het gericht begeleiden van makers in hun eigen ontwikkeling of in de ontwikkeling van het genre.

Vernieuwing

De vorm van de in 2020 gestarte, zogeheten ‘Klutser Weekenden’ waarbij publiek een totaalprogramma beleeft met nieuw beeldend werk, experimentele muziek en kleine interventies in de ruimte, vindt de raad aansprekend. Dat geldt ook voor de wens om een tweede projectruimte in Nijmegen te openen voor langere werktrajecten, waarbij een groter publiek kan worden ontvangen. Uit de plannen blijkt echter niet hoe realistisch en haalbaar dit is.

De raad vindt het verstandig dat Extrapool zich wil oriënteren op verdere professionalisering van de organisatiestructuur en op een eerlijker beloningsbeleid. Ook daarover mist de raad echter concrete informatie.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Extrapool heeft voor de honorering en salariëring jarenlang het minimumloon gehanteerd en heeft pas recent stappen gezet naar een meer marktconform tarief en betere afspraken over de werklastverdeling. De raad vindt dit een goede ontwikkeling, maar het nieuwe tarief is nog bescheiden ten opzichte van het functie- en loongebouw van De Zaak Nu en er worden nog veel onbetaalde uren gemaakt. Van echt eerlijke beloning is dus nog geen sprake. Extrapool is niet aangesloten bij een cao en zegt te streven naar verbetering, maar de raad mist op dit vlak een concrete aanpak. Bovendien constateert hij dat verbetering van de beloningspraktijk afhankelijk zal zijn van de beoogde opschaling van de begroting, en dus kwetsbaar.

Extrapool heeft een sterke balanspositie, waardoor de financiële risico's op het vlak van liquiditeit en solvabiliteit klein zijn. Wel had de raad graag een

steviger onderbouwing van en toelichting op de beoogde opschaling van de begroting gezien. Bovendien neemt de afhankelijkheid van overheidssubsidies, die al groot is, toe. Dat maakt de instelling kwetsbaar. De beschreven risicostrategie voor tegenvallende financiering - het schrappen van activiteiten - getuigt volgens de raad niet van een ondernemende houding.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Van een actief beleid op het gebied van educatie en participatie lijkt bij Extrapool de afgelopen periode geen sprake te zijn geweest.

In haar plannen noemt de instelling wel een aantal beoogde inspanningen, waaronder een Riso-avond waar een breed publiek op een informele manier kennis kan maken met de stencilmachine, een *summerschool* met workshops voor kinderen in het AZC Nijmegen, en een samenwerking met het Eindhovense Carte Blanche, waarbij mensen met een beperking betrokken zijn. De raad mist echter een meer structurele aanpak van de educatieve en participatieve inspanningen. Onduidelijk is of de eerdere samenwerking met ArteZ Zwolle een vervolg krijgt.

Extrapool zegt een breed publiek te trekken, afhankelijk van de geprogrammeerde activiteit. Ze beschrijft echter ook een kleine, loyale kerngroep van bezoekers, die hoofdzakelijk bestaat uit kunstenaars en makers uit de lokale culturele scene. In hoeverre het Extrapool lukt om een breder publiek van geïnteresseerden te bereiken is de raad dan ook niet duidelijk - ook omdat bezoekersaantallen en nadere gegevens over de publiekssamenstelling ontbreken.

De instelling ambieert een breder en groter publiek, en wil dat bereiken door het maakproces beter te ontsluiten, onder meer op een tweede, nog te vinden locatie in Nijmegen. De raad mist echter een duidelijke analyse van de gewenste doelgroepen en van de stappen die nodig zijn om die te interesseren. Het marketingplan vindt de raad in dat licht te generiek.

Geografische spreiding

Extrapool is gevestigd in Nijmegen, heeft daar al een lange geschiedenis en is er van waarde binnen het culturele bestel. De instelling noemt verschillende partijen uit de stad waarmee ze samenwerkt, maar het valt de raad op dat deze samenwerkingsverbanden tot op heden een weinig intensief of structureel karakter lijken te hebben. Ook oriënteert Extrapool zich nog op een passende samenwerking in het kader van de Cultuurregio 025.

Dat Extrapool internationaal wordt gezien als belangrijke speler op het gebied van risografie staat vast. De instelling deelt haar specifieke kennis in het buitenland en haalt buitenlandse kunstenaars naar Nederland. De rol

die Extrapool in het nationale veld speelt, is volgens de raad beduidend minder overtuigend. De raad is van mening dat Extrapool zich sterker zou kunnen verbinden met de vakopleidingen waarbinnen de bij risografie betrokken technieken sterk in opkomst zijn. Ook mist hij in de aanvraag een reflectie op de verhouding met collega-instellingen, zoals de andere leden van het Platform Werkplaatsen.

Toepassing Fair Practice Code

De raad plaatst kanttekeningen bij het beloningsbeleid van Extrapool. Bovendien constateert hij dat verbetering van de beloningspraktijk afhankelijk is van de beoogde opschaling van de begroting, en dus kwetsbaar. Daarnaast mist de raad reflectie op andere aspecten van de Fair Practice Code, zoals transparantie, duurzaamheid en vertrouwen, in het geheel.

Toepassing Governance Code Cultuur

Extrapool reflecteert summier op de Governance Code Cultuur. Ze werkt pas relatief kort, sinds 2018, met een bestuursmodel. Leden van de raad van advies zijn toen gevraagd bestuursleden te worden. De instelling hanteert een non-hiërarchische organisatiestructuur zonder directie, waarbij een dagelijks bestuur van vijf personen de schakel vormt tussen bestuur en programmteam. Het is de raad niet duidelijk hoe de verantwoordelijkheden en bevoegdheden in dit model zijn belegd. Ook maakt de instelling nauwelijks inzichtelijk hoe het onafhankelijk toezicht wordt toegepast. Afspraken over onder meer belangenverstremgeling, bezoldiging en opvolging van bestuursleden lijken nog niet zwart op wit te staan. De instelling geeft aan dat verdere professionalisering van de organisatie ook een andere rol betekent voor bestuur en ‘dagelijks bestuur’, maar beschrijft hier geen visie op. Wel waardeert de raad het dat Extrapool op dit vlak van plan is opnieuw advies in te winnen bij Cultuur+Ondernemen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Extrapool hanteert een brede opvatting van diversiteit die de raad vooral duidelijk terugziet in de programmering: zowel in de reeds gerealiseerde als voorgenomen programma's is ruimte voor thema's zoals racisme, gender en kansenongelijkheid. Die brede opvatting van diversiteit lijkt echter niet bepalend voor de verdere werkwijze van Extrapool. Zo geeft de instelling bijvoorbeeld aan dat het nooit beleid is geweest om diversiteit in de eigen organisatie te agenderen. Wel kondigt de instelling een aantal stappen aan, waaronder verschillende manieren om met meer divers personeel in aanraking te komen. Deze plannen zijn echter nogal vrijblijvend geformuleerd; de raad mist hier een meer daadkrachtige aanpak. Ook betreurt de raad het dat Extrapool pas in 2024 een duidelijker doelgroepenbeleid nastreeft.

Eye

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 2.081.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.081.000

Over de instelling

Stichting Eye Filmmuseum (hierna: Eye) is het nationale instituut voor de filmsector, met zowel een publieksfunctie als een belangrijke taak voor filmprofessionals. Eye vraagt aan als ondersteunende instelling voor film. Haar taakgebieden in dat kader zijn: landelijke filmeducatie en internationale promotie van de Nederlandse film(sector). De promotietaak verricht ze in samenwerking met het Filmfonds.

Behalve een ondersteunende instelling is Eye ook een museum voor filmerfgoed en filmcultuur. Eye presenteert haar collectie en nieuwe (internationale) ontwikkelingen in de beeldcultuur door middel van tentoonstellingen en filmvertoningen. Die filmvertoningen zijn enerzijds uniek en anderzijds overlappend met filmaanbod dat ook elders te zien is. De museale taken worden gefinancierd op grond van de Erfgoedwet en niet beoordeeld in het kader van deze aanvraag.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.34 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Eye Filmmuseum een subsidiebedrag toe te kennen van € 2.081.000, mits zij:

- een concreet, separaat activiteitenplan voor haar taken als ondersteunende instelling indient. Hierin zijn zoveel mogelijk meetbare ambities opgenomen, voorzien van een tijdpad.
- een gedetailleerde, separate begroting voor haar taken als ondersteunende instelling indient. Hierin zijn de geldstromen, fte's en resultaten voor landelijke educatie en internationale promotie uitgesplitst.
- haar taken en resultaten in een *midterm review* evalueert.

De raad vindt Eye van groot nationaal en internationaal belang voor de filmsector en heeft veel respect voor de stevige positie die de instelling heeft ingenomen in de (inter)nationale filmcultuur. Eye is een boegbeeld én voorbeeld voor de film en ook in die zin van grote betekenis voor de sector. Specifiek op het gebied van landelijke educatie en internationale promotie speelt de instelling eveneens een belangrijke rol, met name als coördinator en lobbyist. Het activiteitenplan dat Eye voor deze taken als ondersteunende

instelling heeft ingediend, vindt de raad echter te summier en te weinig transparant uitgewerkt. Het is noodzakelijk dat Eye haar beleid en geldstromen op die twee fronten inzichtelijker maakt. Daarin schiet zij in de aanvraag tekort. Welke concrete resultaten zijn er behaald, welke wil zij in de periode 2021 – 2024 behalen en welke budgetten en fte's zijn daaraan gekoppeld?

Daarnaast is het van belang dat Eye haar museale en sectortaken scheidt en zodoende transparant maakt waaraan middelen en menskracht worden besteed. In de aanvraag wordt wederom te weinig gedaan met dit al vaker door de raad geuite aandachtspunt.

Eye is een financieel redelijk gezonde instelling. Zij reflecteert goed op de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt dat Eye een unieke positie inneemt in de Nederlandse filmsector en van lokaal, nationaal en internationaal belang is. De instelling heeft niet alleen een bijzondere collectie en een bijzonder programma, ze is ook een uitstekende netwerker en lobbyist voor de film(sector). Voor de periode 2021 – 2024 adviseert de raad voor het eerst over alleen de sectorondersteunende taken van Eye; de museale taken worden gefinancierd op grond van de Erfgoedwet.

Als ondersteunende instelling in de Culturele Basisinfrastructuur (BIS) dient Eye op het terrein van landelijke filmeducatie en mediawijsheid kennis te delen, innovatieve landelijke projecten te ontwikkelen en uit te voeren, en landelijke activiteiten te coördineren. Eye's belangrijkste inzet de afgelopen jaren was het verkrijgen van een structurele plek voor film in het onderwijscurriculum. Met dat doel voor ogen zijn enkele korte (voor)filmpjes ontwikkeld en heeft Eye werkgroepen ingericht met leden uit het Landelijk Netwerk Filmeducatie dat zij coördineert. Ook de komende periode blijft de focus liggen op het realiseren van deze leerlijn. In de periode 2021 – 2024 wordt verdergegaan met het inventariseren van bestaand educatieaanbod en behoeften daaromtrent, en met het ontwikkelen van lessen, modules en docentenhandleidingen. Ook continueert Eye landelijke projecten als de Nederlandse Filmnacht.

Op het gebied van de internationale promotie en versterking van de internationale positie van de Nederlandse film en de Nederlandse filmsector, werkt Eye inmiddels samen met het Filmfonds. De drie pijlers onder de internationale profilering van de Nederlandse film(sector) zijn:

aanwezigheid op buitenlandse festivals, promotie van Nederlands filmtalent en een eenduidige communicatie- en promotiestrategie. Er zijn diverse inhoudelijke aandachtsgebieden de komende jaren, waaronder immersieve media, documentaires, animaties, publieksfilms en mogelijk ook nog televisiedrama.

De raad ziet het belang van Eye maar heeft grote moeite met haar aanvraag. Allereerst is hij er niet van overtuigd dat eerder gemaakte keuzes wel de meest efficiënte en effectieve zijn. Eye's geschiedenis met landelijke educatie en internationale promotie gaat terug tot de fusie met Holland Film en het Nederlands Instituut voor Filmeducatie. Daarbij zijn ook de budgetten voor deze taken overgeheveld naar Eye. Beide taken staan dus al jaren op de agenda. Toch wordt landelijke educatie met een 'nulmeting' in 2019 weer als nieuw beleid gepresenteerd en is Eye voor de internationale promotie wederom bezig met het ontwikkelen van een strategie, alsof er ook op dat front nog niets is gerealiseerd. De raad verwacht een meer regisserende, resultaatgerichte houding van Eye.

In de tweede plaats vindt de raad de aanvraag mager en niet transparant uitgewerkt. Eye heeft een activiteitenplan voor de gehele organisatie ingediend, met slechts twee beknopte hoofdstukken over landelijke educatie en internationale promotie, de taken waarover de raad adviseert en waarvoor 2.081.000 euro wordt aangevraagd. De plannen blijven – wellicht daardoor – erg schetsmatig en de zeggingskracht ervan is vrijblijvend. De raad vindt het symptomatisch dat Eye haar sectortaken überhaupt niet heeft opgenomen in haar instellingsmissie. In de aanvraag wordt geen aandacht besteed aan wat de doorlopende leerlijn film zou moeten behelzen en de ambities op het gebied van promotie zijn zo breed geformuleerd, dat de raad vreest dat Eye hiermee de focus verliest. Het aantal leden van het Landelijke Netwerk Filmeducatie is in 2019 weliswaar gegroeid van achttien naar tweehonderd, waaruit de raad opmaakt dat het veld behoefte heeft aan krachtenbundeling en daarin ook vertrouwen heeft, maar Eye maakt onvoldoende duidelijk wat de beoogde output van het netwerk is en hoe het in de praktijk functioneert. De brede samenstelling, met vertegenwoordigers uit onder meer de filmsector, het onderwijs en koepelinstellingen is bijzonder, maar de vraag is wel: wat wordt er bereikt? Dit wordt niet duidelijk in de aanvraag. Ook blijkt niet waaruit de afstemming met overige relevante partijen in de filmsector bestaat, iets wat de raad wel aanbeveelt. Alleen de collega-sectorondersteunende instellingen Dutch Culture en Het Nieuwe Instituut worden genoemd.

Samenvattend kan worden gesteld dat concrete resultaten en prestaties moeilijk te herleiden zijn en dat ook de ambities en doelstellingen voor de komende periode weinig concreet worden gemaakt. Het prestatieoverzicht in het aanvraagformulier vraagt om meer duiding. Steeds rijst de vraag:

welke concrete doelstellingen stelt Eye zichzelf? Wat is haar rol, haar meerwaarde, ook in samenwerking met bijvoorbeeld het Landelijk Netwerk Filmeducatie en het Filmfonds en in relatie tot internationale distributeurs en *sales agents*?

Vernieuwing

Eye heeft het voornemen om naast films en filmplannen in het bijzonder ook Nederlands filmtalent internationaal te promoten. Het gaat om talent in vele vakgebieden: regie, scenario, productie, montage, camera en geluid. Dat vindt de raad uiteraard een goed idee, maar ook hier geldt: de uitwerking ontbreekt in de aanvraag. Er wordt gedacht aan het uitbreiden of samenvoegen van reisbeurzen en aan (meer) samenwerking met Dutch Culture en Nederlandse ambassades, maar het beleid is nog in ontwikkeling. Ook is niet duidelijk in hoeverre de voorgenomen activiteiten afwijken van reeds bestaande programma's waarin Eye en Filmfonds samenwerken, zoals 'Shooting Stars' en 'Producers on the Move' van European Film Promoties.

Het online promotie- en presentatieportal SEE NL Live (eyeinternational.nl), waarvoor in 2019 de basis is gelegd, vindt de raad een waardevolle vernieuwende stap in de aanpak van de internationale promotie van de Nederlandse film(sector).

Eye schrijft betrokken te zijn bij de oprichting van een breed door de filmsector gedragen Ontwikkelinstituut voor film, met regionale knooppunten in onder meer Limburg, Utrecht, Leeuwarden en Amsterdam (MACA). Op dit initiatief en de rol van Eye daarin wordt in het plan niet gereflecteerd.

Op het gebied van de landelijke educatie signaleert de raad vernieuwing in de doorlopende leerlijn. Hij hoopt dat die leerlijn in de komende periode ook daadwerkelijk gaat worden gerealiseerd.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Eye hanteert een eerlijk beloningsbeleid. Zij volgt de cao Museum. Kunstenaars en artiesten worden marktconform of volgens de richtlijnen van het Mondriaan Fonds betaald. De uitgangspunten van de Fair Practice Code lijken te zijn verwerkt in de cijfers, maar Eye is hierover niet expliciet en stelt ook dat adequate honorering afhankelijk is van de middelen die de overheid hiervoor beschikbaar stelt.

Lichte zorgen heeft de raad over de financiële gezondheid van Eye. De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen waren hoog in 2018, maar het verdienvermogen daalde de afgelopen jaren enigszins en in 2018 was Eye voor 57 procent afhankelijk van structurele subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De komende

jaren komt de financieringsmix meer onder druk te staan met, volgens Eye, ruim 32 procent eigen inkomsten en een afhankelijkheid van subsidies van ruim 67 procent. In de zomer van 2019 heeft Eye de minister van OCW een knelpuntenbrief gestuurd en gevraagd om extra budget voor de internationale promotie van Nederlandse films. Met ingang van 2021 wordt de bijdrage vanuit het beleidskader Internationaal Cultuurbeleid (ICB) verhoogd. Volgens de toelichting op de begroting komen deze structurele gelden bovenop de aangevraagde BIS-subsidie.

Grote zorgen heeft de raad over het gebrek aan transparantie bij Eye. In de begroting blijven geldstromen voor sectortaken en museale taken verweven, een probleem dat de raad reeds herhaaldelijk heeft aangekaart. Zo is er nog steeds één budget voor Eye's eigen en Eye's landelijke educatietaak en zijn de 14,5 fte voor de ondersteunende taken niet opgesplitst in educatie en promotie. Typerend voor de verwevenheid is dat de instelling voor haar internationale promotietaak de overkoepelende naam SEE NL op de website plaatst onder Eye International. Verder maakt Eye onvoldoende duidelijk waaraan de gelden precies worden besteed. Zo is bijvoorbeeld niet zichtbaar welk deel van het promotiebudget zij inzet voor eigen activiteiten en welk deel als sponsoring gaat naar promotionele activiteiten door Nederlandse producenten. Ook is uit de toelichting niet op te maken welke onderdelen van de internationale promotie worden gefinancierd vanuit het extra ICB-budget.

De raad is ermee bekend dat Eye niet is verzocht deelbegrotingen in te leveren en dat gelden voor de twee functies landelijke educatie en internationale promotie niet geormerkt zijn. Maar de relatie tussen budget, activiteiten en prestaties is nu niet inzichtelijk genoeg, waardoor hij geen goed beeld kan krijgen van de bestedingen en deze dus ook niet goed kan beoordelen. Eye beheert een aanzienlijk bedrag ten behoeve van de sector, dat de afgelopen jaren ook meermaals door de minister is verhoogd. Het is in het belang van de sector en van Eye zelf dat de uitgaven transparant worden besteed en verantwoord en goed kunnen worden gemonitord en beoordeeld. Dat is nu niet het geval. Juist nu de museale taken sinds de invoering van de Erfgoedwet niet meer uit de BIS-gelden worden gefinancierd, dienen de bestedingen voor de verschillende functies duidelijk in kaart te worden gebracht.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Eye richt zich zowel voor haar educatie- als haar promotietaak op professionals, niet op consumenten. (Consumentenpromotie wordt in Nederland gedaan door de distributeur en in het buitenland door de filmfestivals of de buitenlandse distributeur.) De raad vindt het opmerkelijk dat in het plan slechts een zeer beknopte en zeer globale paragraaf wordt gewijd aan de internationale promotiestrategie.

Geografische spreiding

Met een breed gedragen landelijk netwerk (tweehonderd leden in 2019) heeft Eye op het gebied van filmeducatie een goede regionale spreiding gerealiseerd. Eye geeft aan met zowel haar digitale educatieve materialen, als haar landelijke projecten (o.a. de Nederlandse Filmnacht en de Korte Film Poule) 250.000 mensen te bereiken. De raad is benieuwd hoe en waar een eventuele leerlijn zal worden geïmplementeerd. Eye maakt daarvan geen melding.

Eye geniet in Amsterdam en onder landelijke (culturele) instellingen grote bekendheid. De lokale worteling is uitstekend, met een keur aan samenwerkingspartners – van musea, festivals en culturele wijkorganisaties, tot scholenkoepels, vakopleidingen en maatschappelijke instellingen.

Toepassing Fair Practice Code

Wat betreft *fair pay* ligt Eye op koers (zie ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’). Ook de bredere toepassing van de code is in orde. Bij de inhuur van personeel zet Eye medewerkers in via re-integratietrajecten van de gemeente. De instelling neemt haar verantwoordelijkheid in de sociale dialoog: ze is lid van de Museumvereniging en van Kunsten ’92.

Toepassing Governance Code Cultuur

Eye past de code Governance Code Cultuur actief en secuur toe. Eye werkt met een raad-van-toezichtmodel. Er lijkt door de raad van toezicht echter niet te worden gereflecteerd op de manier waarop de inhoudelijke en financiële verslaglegging en verantwoording beter kan worden georganiseerd, wat te meer relevant is nu Eye zowel op grond van de Erfgoedwet als uit de BIS-gelden wordt gefinancierd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt dat Eye goed op de code reflecteert. Ze geeft niet alleen aan wat ze onder diversiteit en inclusie verstaat – Eye richt zich nadrukkelijk ook op slechthorenden en slechtzienden – maar beschrijft ook welke acties ze onderneemt en wat er nog moet gebeuren. Er zijn voor de museale programmering onderwijsprogramma’s voor alle schooltypes en niveaus en specifieke programma’s om nieuwe, meer cultureel diverse doelgroepen te bereiken, zoals ‘Eye Shadow’ en het ‘Keep an Eye Festival’. Het personeel kreeg een training ‘Unconscious Bias’. Om op het niveau van personeelsbeleid nog inclusiever te worden, is een organisatiebrede werkgroep ‘Inclusie’ gevormd. In 2020 wordt een plan van die werkgroep geïmplementeerd.

De raad moedigt Eye aan om ook voor haar landelijke educatietaak een visie en een plan van aanpak op diversiteit en inclusie te formuleren.

Feikes Huis

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 400.000

Over de instelling

Stichting Feikes Huis (hierna: Feikes Huis) is een productiekern voor beeldend theater in de breedste zin des woords. Zo wordt er gewerkt vanuit verschillende disciplines en met objecten, installaties, poppen en projecties. Als ontwikkelinstelling ondersteunt Feikes Huis naar eigen zeggen nieuw beeldend talent van talentontwikkeling tot productie en presentatie. De instelling biedt in de komende jaren meer ruimte voor artistiek onderzoek en innovatie en legt verbindingen tussen jong en ervaren talent. Door samenwerking wint het genre volgens Feikes Huis aan kwaliteit, professionaliteit en zichtbaarheid. Als producent maakt de instelling zich sterk voor stevige verankering van het beeldend theater binnen het kunstenveld en introduceert makers bij het publiek. Feikes Huis is gevestigd in Amsterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Feikes Huis. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Feikes Huis geen subsidie toe te kennen.

De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad is in beginsel positief over de plannen van Feikes Huis als ontwikkelinstelling voor het beeldend theater in Nederland. De aanvraag maakt de betekenis van een dergelijke plek duidelijk, al is het de vraag of het zelfstandige belang van beeldend theater als autonoom genre nog zodanig is dat daarvoor een eigen ontwikkelinstelling nodig is. Duidelijk is dat Feikes Huis verantwoordelijkheid wil nemen voor het landelijke speelveld. De raad mist daarbij een oriëntatie op activiteiten op het gebied van educatie en participatie. De raad kent Feikes Huis als een belangrijke speler in de niche van het beeldend theater en het plan zet helder uiteen hoe de ontwikkeltrajecten voor nieuwe makers eruitzien. De genoemde makers zijn geloofwaardige vernieuwers van hun genre, maar de instelling bedient slechts een klein deel van het podiumkunstenveld.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Feikes Huis is een gezaghebbende productiekern voor beeldend theater, die met deze specialisatie al geruime tijd een eigen positie inneemt in het Nederlandse podiumkunstenlandschap. De instelling is een geloofwaardige, effectieve vertegenwoordiger gebleken van het genre, dat in de loop van de jaren verruimd is van poppentheater tot meerdere vormen. Het genre verhoudt zich op zijn eigen manier actief tot ontwikkelingen in technologie en het digitale leven. Feikes Huis beweegt ook in deze verbreding met succes mee, met als wellicht onbedoelde consequentie dat de instelling daarmee een minder unieke positie is gaan innemen. De instelling is goed georganiseerd: door de duurzame relaties met andere producenten en presentatieplekken is zij goed in staat om talent ruimte te bieden om zich te ontwikkelen en interessante voorstellingen te produceren.

De raad vindt het plan van Feikes Huis voor de komende periode helder van opzet en bevlogen en getuigen van een deskundige blik op een relatief smal speelveld. De voornemens om steviger in te zetten op talentontwikkeling en artistiek onderzoek worden overtuigend vertaald in concrete trajecten en activiteiten, zoals residenties en het 'Performance Technology Lab'. De raad waardeert de ambitie van Feikes Huis om het genre te profileren en herdefiniëren. Mede dankzij de betrokkenheid van ervaren makers als Servaes Nelissen en Ko van den Bosch is Feikes Huis landelijk zichtbaar; de makers spelen ook een rol in de begeleiding van nieuwe makers. De raad is positief over de manier waarop Feikes Huis zich verbindt met relevante partners om invulling te geven aan de ontwikkelactiviteiten, en vindt de groep makers met wie samenwerking gepland staat voor de komende periode interessant en actueel.

Vernieuwing

De raad beschouwt de bijdrage die Feikes Huis levert aan de vernieuwing van het beeldend theater op basis van de plannen als waardevol. Hij vindt de in de aanvraag genoemde makers geloofwaardige vernieuwers van het genre. Feikes Huis is een gedegen organisatie om dit type werk onder de aandacht te brengen en binnen het eigen netwerk een wezenlijke aanvulling te vormen. Waardering is er ook voor de aandacht van Feikes Huis in de aanvraag voor ontwikkelingen op het gebied van technologie en de impact daarvan op de kunstvorm; de raad heeft vertrouwen in de voorgestelde werkwijze, zoals door middel van de inzet van de eigen makerscommunity en door makerslabs en workshops, om ruimte te creëren voor experiment en onderzoek.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de manier waarop Feikes Huis zich verhoudt tot eerlijke beloning. Feikes Huis is een kleine organisatie met een horizontale werkwijze en opereert transparant. De Fair Practice Code wordt nageleefd en in de aanvraag is het beleid grotendeels helder beschreven. Werknemers en opdrachtnemers worden volgens de aanvraag gelijk behandeld. Overwerk wordt gecompenseerd. Met werknemers voert de directie jaarlijks functioneringsgesprekken, waarin ook de onderlinge samenwerking, de ontwikkelbehoefte en het toekomstperspectief besproken worden. De instelling stimuleert medewerkers om intern door te groeien en vaardigheden te verbreden en verdiepen. Dit wil Feikes Huis de komende periode formaliseren in beleid. Momenteel fungeert de directeur als vertrouwenspersoon; de instelling gaat op zoek naar een vaste vertrouwenspersoon. Uit de aanvraag wordt niet helder in hoeverre de organisatie een rol speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning.

De financiële gezondheid van Feikes Huis is goed. Er is voldoende eigen vermogen en de instelling kent lage financiële risico's. De raad acht de begroting voor de komende periode realistisch. Feikes Huis is weerbaar en flexibel en de financieringsmix is voldoende gespreid. De afhankelijkheid van subsidie is hoog, maar Feikes Huis kan door de beperkte omvang en de flexibiliteit snel inspelen op tegenvallers. Bij financiële tegenvallers zal de organisatie het ambitieniveau bijstellen en snijden in het aantal producties.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad mist in de aanvraag van Feikes Huis een beschrijving van beleid op het gebied van cultuureducatie en participatie; er is geen integrale visie op educatie, bijvoorbeeld in aansluiting op onderwijsinstellingen, en geen reflectie op de verhouding tot andere maatschappelijke domeinen. Dit is een gemis, zeker in het licht van de verantwoordelijke rol die Feikes Huis voor zichzelf ziet binnen het beeldend theater als genre.

Wat betreft publieksbenadering is de raad gematigd positief. De aanvraag is vooral geschreven vanuit de makers en de producties. Soms vloeit daaruit een publieksstrategie voort, zoals de doelgroep jonge liefhebbers van *anime* bij 'Japanse Meisjes'. De raad acht het voornemen van Feikes Huis om de publieksaantallen te laten stijgen in beginsel realistisch, maar mist een gedegen uitgewerkt marketingplan om de haalbaarheid ervan te onderbouwen; de beschrijving van de inzet van middelen is daarvoor te vrijblijvend. Daarnaast ontbreekt een overkoepelende visie op publieksbenadering, bijvoorbeeld inzake nieuwe doelgroepen.

Geografische spreiding

Feikes Huis is gevestigd in Amsterdam. De instelling is goed geworteld in de stad en werkt samen met stedelijke en regionale partners, zoals gezelschappen, opleidingen, podia en festivals, die een goede aanvulling vormen op de activiteiten van Feikes Huis. De instelling is ook elders in het land vertegenwoordigd, omdat de producties die voortkomen uit het productiehuis landelijke tournees maken. Daarnaast heeft Feikes Huis een aanzienlijk internationaal netwerk van speelplekken en coproductanten.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is over het algemeen positief over de reflectie van Feikes Huis op de Fair Practice Code. Waar de organisatie nog tekortschiet, worden stappen geformuleerd om dit in de loop van de komende periode recht te trekken. Dit getuigt volgens de raad van kennis en bewustzijn van de code (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is positief over de reflectie van Feikes Huis op de Governance Code Cultuur. Er is een directiereglement. De raad vindt de beschrijving van de rolverdeling en de wijze waarop de organisatie functioneert helder en heeft vertrouwen in deze gang van zaken. De aanvraag legt goed uit waar en hoe de verschillende verantwoordelijkheden belegd zijn. Feikes Huis hanteert het bestuursmodel.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de reflectie op en actieve houding ten aanzien van de Code Diversiteit en Inclusie van Feikes Huis. De instelling geeft een helder beeld van de stand van zaken en biedt inzicht in hoe zij de code interpreteert en toepast. Zo realiseert zij zich dat er mogelijkheden zijn om de diversiteit in het eigen personeelsbestand te vergroten en daarmee een representatiever afspiegeling te zijn van haar omgeving, Amsterdam. Positief is dat de groep makers verbonden aan Feikes Huis relatief divers is in leeftijd, achtergrond en gender.

Festival Oude Muziek

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 659.613**

Gevraagd subsidiebedrag: € 804.454

Over de instelling

Stichting Organisatie Oude Muziek, podiumkunsten, festivals, Utrecht

Stichting Organisatie Oude Muziek is organisator van het Festival Oude Muziek en vraagt daarvoor subsidie aan. Daarnaast organiseert de stichting het Seizoen Oude Muziek, dat buiten deze aanvraag valt. Festival Oude Muziek wil dé organisatie voor oude muziek in Nederland zijn en organiseert met het festival naar eigen zeggen het grootste oudemuziekfestival ter wereld. De instelling presenteert oude muziek in een tiendaags festival op verschillende locaties in Utrecht, met als centrum TivoliVredenburg. De concerten en voorstellingen bevatten een repertoire dat zich uitstrekt van de vroegste bronnen tot gisteren, met de middeleeuwen, renaissance en barok als kernperiodes. De organisatie maakt onderzoek naar repertoire en uitvoeringspraktijk toegankelijk en stimuleert creatieve toepassing door middel van symposia, (populair)wetenschappelijke publicaties, lezingen en presentaties.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid. De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Organisatie Oude Muziek een subsidiebedrag toe te kennen van € 659.613.

De raad oordeelt positief over het artistieke profiel en het functioneren van Festival Oude Muziek. Het festival functioneert als platform voor de oude muziek op internationaal niveau. Het draagt bij aan het vernieuwen van interpretaties en presentatievormen binnen de oude muziek en stimuleert het discours in de klassieke muziek. Het festival draagt ook bij aan talentontwikkeling.

Festival Oude Muziek is de afgelopen jaren op professioneel vlak gegroeid en staat er organisatorisch en financieel goed voor. De raad oordeelt positief over het aangescherpte personeelsbeleid en over de inspanningen van de organisatie om de komende periode eerlijker te belonen.

Het Festival Oude Muziek vindt plaats in Utrecht en is goed ingebed in de regio. Het festival bereikt een groot publiek van doorgaans oudere bezoekers. Het afgelopen decennium verdubbelde het publiek voor het festival. De organisatie zou wel meer kunnen doen om de diversiteit onder

het publiek te vergroten, vooral in leeftijd en culturele achtergrond. Op het gebied van de Code Diversiteit en Inclusie is meer ambitie wenselijk.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over het artistieke profiel en het functioneren van Festival Oude Muziek. De instelling presenteert het neusje van de zalm op het gebied van oude muziek en bestrijkt daarbij het gehele, brede spectrum van het genre. Zij is ondernemend en spant zich in om nieuwe interpretaties van bestaand repertoire te stimuleren, te tonen en met elkaar in relatie te brengen. In haar aanvraag toont zij een heldere artistiek-inhoudelijke visie en blijktens de monitoring door de raad heeft zij de afgelopen subsidieperiode de identiteit van het festival verder uitgewerkt.

Met zijn programmering speelt Festival Oude Muziek internationaal mee op het hoogste niveau. In een omvangrijk, relevant contextprogramma deelt het festival de resultaten van het onderzoek naar repertoire en uitvoeringspraktijk in de oude muziek. Nieuwe ideeën en reflectie komen aan bod in symposia, wetenschappelijke publicaties, lezingen en presentaties. Ook in de artistieke programmering worden onderzoek en experiment niet geschuwd. Uit de samenstelling van het festival wordt zichtbaar dat de organisatie zich inspant voor uitbreiding en verdieping van het repertoire, en voor innovatie binnen de uitvoeringspraktijk. Hierbij haalt het festival de wereldtop van de oude muziek naar Utrecht.

Festival Oude Muziek functioneert als platform voor de oude muziek op internationaal niveau. Het programmeert ensembles, ontvangt belangstellende vakgenoten uit heel Europa en mengt zich actief in de organisatie van internationale conferenties. Het festival was van 2015 tot 2019 voorzitter van het Réseau Européen de Musique Ancienne, het Europese koepelorgaan voor oude muziek. Het festival beleefde mooie, goed bezochte edities in 2017, 2018 en 2019.

De raad is enthousiast over de plannen voor de periode 2021 – 2024. De afgelopen jaren koos het festival steeds voor een jaarlijks thema, zoals ‘het Bourgondische leven’ in 2018 en ‘Napoli’ in 2019. De komende periode werkt het festival opnieuw met thema’s, ditmaal rond grote cultuurhistorische dossiers, zoals ‘neo’ rond de *gothic revival* in Engeland in de achttiende eeuw en de intrede van neostijlen in het culturele landschap (2022), en ‘over the top’ over de buitensporige stijlen in de uitloop van de hoog-renaissance (2023). De thema’s overstijgen en verbinden het repertoire van de afzonderlijke concerten. De keuze om co-curatoren uit andere domeinen aan te stellen om programmaonderdelen vorm te geven, is verfrissend. Deze experts, zoals Simon Schama en Rosi Braidotti, moeten

ramen en deuren van het festival openen en zorgen voor een ‘breed-maatschappelijke blik’. Ook wordt oude muziek de komende periode meer in verband gebracht met literatuur, theater, beeldende kunst en architectuur. De raad kijkt belangstellend uit naar de uitvoering van deze multidisciplinaire aanpak, waarmee het festival een basis wil leggen voor het ‘Utrecht Early Music Theatre Festival’ waar de instelling van droomt.

Vernieuwing

Festival Oude Muziek draagt bij aan het vernieuwen van interpretaties en presentatievormen binnen de oude muziek. Dat doet het onder andere door kruisverbanden te leggen met andere disciplines en kunstenaars. Zo maakte het Orlando Consort in 2018 een renaissance-soundtrack voor de zwijgende film ‘Passion de Jeanne d’Arc’ (1928) van Carl Dreyer. In een editie van de vernieuwende concertformule ‘Pieces of Tomorrow’ in TivoliVredenburg in 2017 bereikte het festival een publiek van jonge pop- en rockliefhebbers met een veertigstemmige polyfonie uit de contrareformatie. Het festival overtuigt met deze niet-dogmatische benadering van oude muziek.

Festival Oude Muziek draagt bij aan talentontwikkeling door *fringe*-concerten te organiseren met conservatoriumstudenten. Binnen de serie ‘Fabulous Fringe’ probeert de organisatie de doorstroom van studenten naar het hoofdprogramma te stimuleren. De organisatie heeft daarnaast het Internationaal Van Wassenaer Concours binnengehaald, waardoor zij jaarlijks prijswinnende musici en ensembles coaching, vervolgtrajecten en/of meerjarige begeleiding kan bieden. Met genoemde projecten zorgt de organisatie voor een constante aanwas van nieuw talent. De organisatie biedt daarnaast speelkansen aan Nederlandse musici en ensembles, zoals Vox Luminis, Lucie Horsch, Eva Saladin, Odyssee en Stile Galante.

Enthousiast is de raad ook over de aanjagende rol van het festival in de discoursvorming in de klassieke muziek. Vanaf 2021 krijgt een denktank van adviseurs, wetenschappers en commentatoren als opdracht het kritische potentieel van de sector aan te jagen met publicaties en conferenties.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Festival Oude Muziek maakt sinds 2017 weer deel uit van de BIS. De instelling is de afgelopen jaren op professioneel vlak gegroeid en staat er organisatorisch en financieel goed voor. Zij behaalt positieve exploitatieresultaten en heeft een hoog percentage aan eigen inkomsten. Tegenvallende resultaten kan zij opvangen met reserves uit de Stichting Vrienden Oude Muziek.

Festival Oude Muziek reflecteert transparant op het gevoerde beloningsbeleid. De raad oordeelt positief over het aangescherpte personeelsbeleid dat de organisatie sinds 2017 voert, na een grondige

benchmarking met belendende sectoren en organisaties. Het personeelsbeleid steunt op een loonhuis met schalen, treden en jaarlijkse indexerings, waarbij ook aandacht uitgaat naar de compensatie van overuren. De medewerkers van de kernploeg hebben een vast contract met onder meer een pensioenregeling. De vergoeding voor freelancers en tijdelijk personeel loopt achter; de instelling is van plan dit recht te trekken met het loonhuis als referentie. Personeel wordt in staat gesteld scholingen en trainingen te volgen.

De organisatie beloont geprogrammeerde musici en ensembles eerlijk; zij betaalt correcte gages en verschuldigde auteursrechten aan musici. De organisatie zegt verder als lid van platforms actief deel te nemen aan de sociale dialoog over eerlijke beloning; dit laatste licht ze echter niet toe.

De organisatie toont zich maatschappelijk betrokken door onder andere statushouders een plek te geven in de (vrijwilligers)ploeg, zodat zij een netwerk kunnen opbouwen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Festival Oude Muziek richt zich in haar educatieve programma voornamelijk op volwassenen, onder andere met lezingen, toelichtingen en talkshows. Onderdelen als debatten en symposia zijn helder uitgewerkt en passen bij het profiel van de organisatie.

De plannen bevatten evenwel geen uitwerking van een educatief aanbod voor kinderen. Dit betreurt de raad, omdat juist een organisatie van dit formaat de draagkracht heeft om ook het publiek van de toekomst te laten kennismaken met oude muziek. In zijn advies over de periode 2017 – 2020 schreef de raad dat het toenmalige buitenschoolse aanbod voor kinderen en het bereik hiervan verder mocht groeien. Hij betreurt het dat dit niet is gebeurd, en dat de instelling haar activiteiten voor kinderen ook nu onbesproken laat.

Festival Oude Muziek onderneemt diverse activiteiten op het gebied van participatie, zowel voor amateurmusici als publiek. In groeiende mate biedt de instelling een platform voor amateurmusici, door workshops te organiseren. Ouderen genieten hierbij de bijzondere aandacht. Ook geeft de organisatie het ‘Tijdschrift Oude Muziek’ uit.

Festival Oude Muziek bereikt een groot publiek, van doorgaans oudere bezoekers. Het festival ontving in 2018 ruim 70.000 bezoekers. Daarnaast waren er circa 30.000 bezoekers voor Seizoen Oude Muziek. Voor het eerst kwam het totaal aantal bezoeken hiermee boven de 100.000. Het afgelopen decennium verdubbelde het publiek voor het festival.

In haar plan onderscheidt de instelling vier publieksgroepen waarop zij zich wil richten; fans, liefhebbers, culturele omnivoren en passanten. Hier past ze haar communicatiestrategieën op aan. Met betrekking tot nieuw publiek zoekt zij naar culturele omnivoren, maar de plannen om deze doelgroep te bereiken zijn niet uitgewerkt. De instelling kan volgens de raad meer doen om de diversiteit onder het publiek te vergroten, vooral in leeftijd en culturele achtergrond. De *community* voor oude-muziek liefhebbers tot 35 jaar ('Ambassadors of Early Music') lijkt nog niet te leiden tot een gemêleerder publiek.

Geografische spreiding

Het Festival Oude Muziek vindt plaats in Utrecht; een groot deel van de programmering staat in festivalcentrum TivoliVredenburg. Daarnaast wordt de Janskerk een tweede festivalhart. Concerten, workshops en lezingen vinden plaats op vele locaties in de stad, waaronder veel kerken. Voor publiek dat de weg naar de gebruikelijke zalen minder goed weet te vinden, zijn er artistieke producties en pop-upvoorstellingen in de wijken.

Door middel van het Seizoen Oude Muziek kan de organisatie zichzelf en het festival ook bekendmaken onder een breder publiek in Nederland; de concerten in dat kader reizen door het hele land. Niet duidelijk is echter hoe het festivalpubliek is samengesteld in termen van regionale afkomst, en dus in hoeverre ook landelijk publiek wordt aangetrokken.

Het festival is stevig geworteld in Utrecht en regio. De Stedelijke Regio Utrecht ziet Festival Oude Muziek als een vaste waarde in muziekregio Utrecht. De activiteiten van het festival passen volgens de regio binnen de thema's uit het regioprofiel 'ruimte voor talent', 'talentontwikkeling', 'erfgoed', 'educatie', 'inclusie' en 'samenwerking'. Festival Oude Muziek werkt samen met Utrechtse ensembles (Nederlands Kamerkoor, de Nederlandse Bachvereniging) en is lid van het Utrechts Muziek Overleg en het Utrechts Festival Overleg. Ook werkt de instelling samen met de HKU, de Universiteit Utrecht en andere Utrechtse culturele en maatschappelijke organisaties.

Toepassing Fair Practice Code

Festival Oude Muziek heeft oog voor de Fair Practice Code en heeft de afgelopen periode het beloningsbeleid aangescherpt. De instelling toont zich bewust van de noodzaak om eerlijk te betalen en heeft oog voor andere arbeidsvoorwaarden - zowel voor vaste en tijdelijke medewerkers als voor freelancers. Zij reflecteert goed op de toepassing van de code: zij heeft in beeld waar ze op dit moment staat op het gebied van personeel en makers, en formuleert concrete stappen om de toepassing van de code de komende

periode te verbeteren. Onder meer wil zij het aantal fringe-ensembles verminderen om de vergoedingen te verhogen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Festival Oude Muziek past de Governance Code Cultuur toe en gaat summier in op de wijze waarop de bevoegdheden, de taakverdeling en de deskundigheid van het bestuur zijn geregeld. Hierin worden alle acht principes van de codes beknopt besproken.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Festival Oude Muziek reflecteert redelijk op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling beschrijft waar zij nu staat met betrekking tot diversiteit en inclusie in het programma, het publiek, het personeel en de partners, en presenteert de stappen die ze de komende periode wil zetten om op elk vlak tot verbetering te komen.

Op het gebied van het programma versterkt de organisatie de doorkijkjes naar andere culturen, betreft co-curatoren die divers zijn qua gender, leeftijd, specialisme en achtergrond, en zoekt meer de buurthuizen en openbare plekken op. Diversiteit en inclusie van publiek zoekt het festival met name in bezoekers met minder middelen en bezoekers met een fysieke beperking. Om ook publiek met een cultureel diverse achtergrond te trekken, worden iedere festivaleditie tien mensen met een cultureel diverse achtergrond uitgenodigd met vrienden en familie het festival te bezoeken. Diversiteit onder het personeel wordt voornamelijk gezocht in de vrijwilligerspool en de tijdelijke medewerkers, door tien jonge vrijwilligers aan te trekken, naast tien vrijwilligers of tijdelijke medewerkers met een cultureel diverse achtergrond. Er zijn partnerschappen met maatschappelijke organisaties als de Armoedecoalitie, De Tussenvoorziening en Stichting Present, en er wordt samengewerkt met duurzame en sociale organisaties.

De raad prijst het concrete karakter van de inventarisatie en de gepresenteerde stappen, maar vindt dat de organisatie zich nog meer kan inspannen om culturele diversiteit te bevorderen, zowel qua publiek als qua programma, personeel en partners. De gepresenteerde diversifiëring is betrekkelijk minimaal en aan de inspanningen om op langere termijn de nodige diversiteit te bereiken in het reguliere publiek en het reguliere personeelsbestand worden geen doelstellingen gekoppeld.

Festival Tweetakt

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 390.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 530.000

Over de instelling

Stichting Storm, podiumkunsten, festivals, Utrecht

Stichting Storm (hierna: Tweetakt) organiseert jaarlijks in het voorjaar in Utrecht een ruim twee weken durend jeugdpodiumkunstenfestival: Tweetakt. Tweetakt wil jeugdkunst in een bredere context van jeugdcultuur plaatsen en kiest nadrukkelijk voor een multidisciplinair festivalprogramma. Het programma omvat toneel, dans, performance, muziektheater, *spoken word*, muziek, beeldende kunst/installaties, shortfilms en interactieve games. Het festival presenteert ervaren en nieuwe podiumkunstenaars, en kiest voor Nederlands en internationaal aanbod. Het festival richt zich op alle leeftijdscategorieën, van peuters tot jongvolwassenen. Met een verdiepend randprogramma en een uitgebreid internationaal bezoekersprogramma biedt Tweetakt tevens een platform waar jeugd(podium)kunstenaars uit binnen- en buitenland elkaar kunnen ontmoeten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Storm een subsidiebedrag toe te kennen van € 390.000.

De raad is enthousiast over de ontwikkeling van Tweetakt naar een kwalitatief sterk, multidisciplinair festival, dat jeugdkunst in de bredere context van grootstedelijke jeugdcultuur zet. Het festival is uitgegroeid tot een van de grootste jeugd(podium)kunstenfestivals van Europa en trekt een groot en breed publiek. De soms rebelse houding tegenover de Nederlandse jeugd(theater)cultuur is verfrissend en uitdagend. Het festival signaleert en stimuleert ontwikkelingen en presenteert deze als aanvulling op het reguliere aanbod. De plannen voor de komende jaren zijn prikkelend en geven duidelijk richting aan een nieuwe ontwikkeling in de jeugdpodiumkunsten. Het festival is goed geworteld in de lokale omgeving, met een groot aantal maatschappelijke samenwerkingspartners waarmee programma's ontwikkeld worden. Internationaal heeft Tweetakt een sterke reputatie door de vernieuwende programmering die jaarlijks onder meer aan een grote groep internationale programmeurs wordt gepresenteerd.

Tweetakt is financieel gezond en de instelling hanteert een helder beleid op het gebied van eerlijke betaling. De instelling reflecteert goed op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Tweetakt heeft zich de afgelopen jaren stevig op de kaart gezet met een kwalitatieve en inhoudelijk sterke programmering. Het is de plek waar de top van het Nederlandse jeugdtheater en -dans te zien is, maar waar ook veel ruimte is voor aanstormend talent uit alle disciplines. Het festival heeft zich bewezen als opdrachtgever en coproducent van onorthodoxe voorstellingen met een grote impact. Door het ontwikkelen van een eigen lijn heeft de muziekprogrammering in deze periode een duidelijk eigen gezicht gekregen, dat zich ook uitstrekt naar de beeldende-kunstactiviteiten op Fort Ruigenhoek.

De raad is positief over de plannen van Tweetakt voor de komende periode, waar in ieder onderdeel de zorg voor vernieuwing van de jeugdkunstsector doorklinkt. De inhoudelijke plannen en ambities zijn sterk verweven met de sociaal-maatschappelijke verantwoordelijkheid die Tweetakt voelt. De plannen sluiten naadloos aan bij de tijdgeest met een programmering van projecten die op een innovatieve manier de diverse en inclusieve samenleving weerspiegelen. De kwaliteit van de gezelschappen waar het festival mee werkt is hoog. In dat verband is de raad met name benieuwd naar de uitkomst van een plan dat Tweetakt ondersteunt en dat bestaat uit een aantal remakes van succesvolle jeugdvoorstellingen met jongeren met een migratieachtergrond. Deze worden gemaakt door een aantal gerenommeerde buitenlandse gezelschappen, zoals Schauspielhaus Bochum, L'Art Rue uit Marseille en het Antwerpse HETPALEIS en Kabinet K.

Deze plannen sluiten aan op een trend die Tweetakt de afgelopen jaren nadrukkelijk propageerde: kinderen en jongeren als mede-maker en volwaardige vertolker op het podium. Dat leidde tot oorspronkelijke producties, die door de herkenning op het toneel voor een jong publiek een grote zeggingskracht blijken te hebben. De raad waardeert het geloof van Tweetakt in de kracht van een oorspronkelijke, door vakmanschap ondersteunde creativiteit. Het is positief dat Tweetakt in de komende periode aanjager en (co)producent van dergelijke producties wil zijn. Ook de plannen voor beeldende en interactieve dansproducties voor peuters en kleuters leveren een bijdrage aan de ontwikkeling van het genre.

Tweetakt wil de muziekprogrammering kwalitatief verder ontwikkelen door te kiezen voor muzikanten die met een breed publiek kunnen communiceren. Aan de al bestaande selectie van opkomende Nederlandse bands, jonge rappers en wereldmuzikanten worden concerten van jonge klassieke musici van middelbareschoolleefijd toegevoegd, veelbelovende talenten die meedoen aan het Prinses Christina Concours. Met die keuze wint de programmering aan zeggingskracht.

Ten slotte heeft de raad waardering voor het verdiepende programma voor Nederlandse professionals, waarin actuele thema's een plek krijgen naast het vierdaagse internationale bezoekersprogramma met ontmoetingen en een overzicht van de *state of the art*. Dit programma speelt niet alleen een belangrijke rol in de export van Nederlands jeugdtheater; het draagt ook bij aan internationale uitwisseling van gedachten over de artistieke inhoud en positionering van jeugdtheater binnen de (podium)kunsten.

Vernieuwing

Tweetakt heeft de afgelopen jaren veel ruimte geboden aan (jonge) makers om te experimenteren met nieuwe kunst- en presentatievormen voor de jeugd. Goede voorbeelden daarvan zijn het stimuleren van producties van hoogwaardige artistieke kwaliteit waarin kinderen zelf spelen, en interactieve installaties van beeldende kunstenaars.

Ook in de plannen voor 2021 – 2024 legt Tweetakt de nadruk op artistieke vernieuwing. De raad is positief over de heldere visie die Tweetakt formuleert op artistieke ontwikkelingen van de jeugdkunsten in Nederland en daarbuiten en op het belang van grote deelname van jeugdige spelers en makers. Artistieke vernieuwing komt ook tot stand doordat meerstemmigheid en nieuwe verhalen een duidelijke plek krijgen op het podium. De raad is enthousiast over de vanzelfsprekendheid waarmee Tweetakt een weerspiegeling toont van een jonge en diverse samenleving.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Tweetakt hanteert sinds 2017 de cao Nederlandse podia, die leidend is voor de vaststelling van salarissen en honoraria van medewerkers. Om overbelasting van medewerkers te voorkomen, zijn er kaders afgesproken in het werkreglement. Professionele groei en monitoring daarvan maakt sinds 2020 deel uit van de organisatie. Makers en kunstenaars waarmee het festival samenwerkt, krijgen een honorarium voor de voorbereiding, productiegeld en een vergoeding voor het spelen van een voorstelling, alles binnen de normen die de cao daarvoor stelt. Stagiairs krijgen een vergoeding voor hun werkzaamheden, net als vrijwilligers met een bepaalde verantwoordelijkheid. Tweetakt heeft een groot aantal structurele samenwerkingspartners en werkt samen met zzp'ers, waarbij de organisatie

streeft naar gelijkwaardige relaties. De raad vindt dat de instelling een helder beleid hanteert op het gebied van eerlijke betaling.

De instelling verwacht in de komende periode een flinke afname van bijdragen van private fondsen, door veranderd beleid bij deze fondsen. De raad constateert dat de bedrijfsvoering ondanks deze terugloop gezond is, met een goede liquiditeit en solvabiliteit, en een realistische begroting. Verschuivingen aan de inkomstenkant komen met name door de aanvraag van rijkssubsidie voor 2021 – 2024, waarmee de instelling minder afhankelijk wil worden van private fondsen en de continuïteit wil waarborgen. Wel merkt de raad op dat de gevraagde toename van de subsidie groter is dan de verwachte afname van de private fondsen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie en publieksbenadering zijn integrale onderdelen van het plan van Tweekt. De raad is met name enthousiast over het educatieve uitgangspunt van Tweekt, dat een jong en onervaren publiek aanmoedigt om autonoom te kijken en reageren. Niet het uitleggen van kunstwerken staat centraal, maar het prikkelen van de eigen gedachten en fantasie.

In de afgelopen jaren heeft Tweekt langdurige samenwerkingsverbanden opgebouwd met scholen uit Utrecht en omgeving, zowel in het primair, voortgezet als middelbaar beroepsonderwijs. De educatieve activiteiten zijn uitgebreid en verstevigd, waarbij de instelling ervoor zorgt dat alle kinderen als voorbereiding op een festivalvoorstelling een workshop in de klas volgen. De raad is positief over deze inspanningen, waarmee jaarlijks zo'n zeventuizend leerlingen bereikt worden. Een nieuwe toevoeging aan het educatieve aanbod van de instelling is de educatieworkshop voor ouders van kinderen met een migratieachtergrond, die Tweekt sinds 2019 organiseert. De raad vindt dat een interessant en mogelijk voorbeeldstellend initiatief; hij is benieuwd naar de aanpak en de eerste resultaten van dit project.

In de periode 2021 – 2024 wil Tweekt het aantal multiculturele programma's uitbreiden, gecombineerd met een toegespitst publieksbeleid. Het festival wil meer en prominenter producties van makers met een diverse achtergrond presenteren, maar is ook voornemens om een meerjarig muzikaal educatieproject uit te voeren, samen met kinderen uit achterstandswijken en asielzoekerscentra. Door op het gebied van programma en publiciteit nauw samen te werken met een groot aantal maatschappelijke organisaties bereikt het festival een breed publiek. De raad constateert dat de instelling een uitgebreid en efficiënt pakket marketingtools tot haar beschikking heeft, toegespitst op de diverse doelgroepen, en dat zij een goed beeld van haar bezoekers heeft, mede door kwantitatief en kwalitatief publieksonderzoek.

Geografische spreiding

Het belang van Tweekt voor de stedelijke cultuurregio Utrecht is groot. Tweekt is het grootste jeugdkunstenfestival van Nederland en van Europa. Het festival is met het festivalhart op de Neude sterk verankerd in de stad, heeft een groot Utrechts netwerk en is uitnodigend naar het Utrechtse publiek. Tweekt ontvangt meerjarige subsidies van de provincie en van de gemeente Utrecht.

De stedelijke regio Utrecht heeft als regioprofiel gekozen voor 'Eeuwig Jong', met een nadruk op onder meer talentontwikkeling en ruimte voor makers. Tweekt past goed binnen dat profiel. Het festival heeft een lokale, regionale en landelijke uitstraling naar het publiek. Utrechtse kunstenaars en gezelschappen staan op Tweekt naast (inter)nationaal bekende kunstenaars en jeugdpodiumkunstengroepen, zoals Back tot Back uit Australië en de Franse Jérôme Bel.

Het festival werkt nauw samen met de Utrechtse kunstopleidingen van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, zet studentenproducties op onder leiding van ervaren jeugdkunstmakers, toont afgestudeerde producties en nodigt in Utrecht afgestudeerde kunstenaars uit voor de eigen producties. Daarmee helpt het jonge Utrechtse (podium)kunstenaars hun weg in de beroepspraktijk te vinden.

Tweekt onderhoudt nauwe banden met Utrechtse podia als de Stadsschouwburg Utrecht, Akademietheater, Theater Kikker, Het Huis Utrecht, De Paardenkathedraal en Podium Hoge Woerd in Leidsche Rijn. Op het gebied van publieksparticipatie werkt het festival samen met; stichting Present, New Neighbours Utrecht, Utrecht in Dialoog, Welkom in Utrecht, de Vrijwilligers Centrale Utrecht, uitwisselingstraject Xposed Xchange, welzijnsorganisatie U-Centraal, zorgorganisaties Stichting Obliet en De Wilg voor mensen met een beperking, stichting De Vrolijkheid en Taal Doet Meer.

Toepassing Fair Practice Code

Tweekt geeft in het plan een duidelijke integrale visie op de drie codes, waaruit duidelijk wordt dat de instelling de Governance Code Cultuur en Code Diversiteit en Inclusie als onlosmakelijke onderdelen ziet van de Fair Practice Code en van het eigen beleid. De instelling beschrijft in een implementatieplan de doelstellingen voor de toekomst en de stappen die nodig zijn om deze doelstellingen te bereiken. Deze stappen dragen bij om het bewustzijn rondom de principes van de codes te vergroten bij alle huidige en nieuwe medewerkers. De raad is positief over de reflectie op en toepassing van de code.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling hanteert het raad-van-toezichtmodel, waarbij de dagelijkse leiding bij de bestuurder/directeur berust. De raad van toezicht onderschrijft de Governance Code Cultuur en past deze toe. De raad komt minimaal drie keer per jaar bij elkaar. Bij de werving van nieuwe toezichthouders is diversiteit een belangrijke factor. De raad van toezicht zal jaarlijks de toepassing van de codes evalueren. De uitkomsten worden in het jaarverslag opgenomen. De reflectie op deze Governance Code Cultuur vindt de raad adequaat.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Tweetakt geeft een heldere reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie. Diversiteit is in de visie van de instelling verankerd en wordt steeds meer onderdeel van het integrale beleid. Niet alleen als een vanzelfsprekend onderdeel van artistieke vernieuwing, ook wordt er gestreefd naar meer diversiteit binnen de bedrijfsvoering. De instelling is aangesloten bij PACT Utrecht, een netwerk van Utrechtse cultuurmakers dat samen zoekt naar manieren om diverser en inclusiever te worden. Het plan maakt duidelijk dat de instelling op het gebied van programmering, publiek en partners al een grote diversiteit en inclusiviteit uitstraalt. De instelling benoemt het samenstellen van een divers personeelsbestand en geeft aan hoe zij hieraan wil werken. De raad vindt dat de organisatie goede stappen neemt om het beleid duurzaam te verankeren in de hele organisatie.

FlevoLAB

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting StrandLAB Almere is de penvoerder van een nieuw netwerk van vijf culturele instellingen uit Flevoland: Suburbia, Vis à vis, BonteHond, 2 Turven Hoog en StrandLAB. Tezamen hebben zij onder de noemer FlevoLAB een nieuw laboratorium opgericht voor artistiek onderzoek en ontwikkeling van talent. FlevoLAB zal ontwikkeltrajecten aanbieden aan artistieke makers en zakelijk leiders die zich verhouden tot identiteitsvraagstukken in relatie tot hun directe leefomgeving. FlevoLAB stelt zich ten doel nieuw artistiek talent tot ontwikkeling te brengen, en hierbij actief het publiek in de regio te betrekken. Deze nieuwe culturele infrastructuur moet zo het provinciale weefsel versterken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting StrandLAB Almere geen subsidie toe te kennen.

De gedeelde ambities van de vijf instellingen om gezamenlijk een buitenlaboratorium in de kunst te vormen, passen goed bij het profiel van deze stedelijke regio. Maar omdat de onderlinge samenwerking op het gebied van talentontwikkeling nog in de kinderschoenen staat, is de raad huiverig om dit nieuwgevormde netwerk meteen tot de BIS toe te laten. Daarnaast is de raad van mening dat het welslagen van dit netwerk wordt bemoeilijkt door de geringe onderliggende infrastructuur van podia en presentatieplekken in de provincie. Ten slotte vindt de raad de ingediende begroting niet transparant en zijn de getoonde ambities op het gebied van de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie bescheiden en weinig concreet.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Dit samenwerkingsverband is recent opgericht, maar de deelnemende instellingen zijn al langer actief. BonteHond is een producent van jeugdtheater die zich in de afgelopen vijftien jaar heeft gespecialiseerd in publiekswerk en multidisciplinaire projecten. Vis à vis maakt sinds 2010 grootscheepse theaterspektakels in de open lucht voor een breed publiek. 2

Turven Hoog is een jaarlijks festival voor de allerkleinsten met aanbod op het gebied van beeldende kunst, performance, muziek, dans en theater. Theatergroep Suburbia produceert geëngageerde theatervoorstellingen voor de schouwburg en op locatie. Het StrandLAB ten slotte is in 2018 opgericht als broedplaats voor beeldend kunstenaars en studenten van design-, architectuur- en kunstopleidingen uit de regio.

Op basis van de getoonde kwaliteit van met name de vier podiumkunstinstanties heeft de raad vertrouwen in de artistieke invulling van deze ontwikkelinstelling. Wel maakt hij een voorbehoud bij het multidisciplinaire karakter van het netwerk. De expertise van FlevoLAB lijkt in eerste instantie vooral bij (jeugd)podiumkunsten te liggen.

De ontwikkeltrajecten die het netwerk wil aanbieden, zullen per maker verschillen. FlevoLAB werkt vraaggericht. In overleg met de makers en een programmaraad, waarin de artistieke of zakelijk leiders van de vijf partners zitting hebben, wordt gekozen voor een aanpak en wijze van begeleiding. Doel is het ontwikkelen van een beroepspraktijk als maker, hetzij als autonome kunstenaar, hetzij binnen een van de deelnemende organisaties. Aspirant-deelnemers komen van de kunstvakopleidingen of zijn autodidact. Selectie vindt plaats door de professionals verbonden aan de FlevoLAB-partners. Behalve voor een artistiek ontwikkelspoor, kunnen makers ook kiezen voor een zakelijk spoor, onder de vleugels van een zakelijk leider. De raad heeft fiducia in deze op maatwerk gestoelde ontwikkeltrajecten. De focus op de menselijke identiteit in relatie tot de eigen leefomgeving is maatschappelijk relevant en past goed bij deze regio, waar nieuwe bewoners op zoek moeten naar manieren van samenleven op een kunstmatig stuk land.

De deelnemende partners zijn op dit moment allemaal in Almere gevestigd, feitelijk een onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam. Gecombineerd met de beperkte culturele infrastructuur in Flevoland, zal dit de zichtbaarheid in de rest van de provincie niet ten goede komen, ook omdat het niet voor alle vijf de instellingen usance is om kunst op locatie te maken.

Vernieuwing

Het netwerk presenteert zich als levende, beweeglijke instelling, die van vorm kan veranderen en nieuwe verbanden kan aangaan, binnen het sociale domein of het bedrijfsleven. Voor 2022 wil het netwerk zich bijvoorbeeld verbinden met De Floriade en de Flevocampus. Met deze fluïde identiteit is FlevoLAB in staat zich continu te vernieuwen en in te spelen op actuele behoeften vanuit de sector.

Als nieuw netwerk biedt FlevoLAB kansen op innovatie, zowel in de regio als binnen de cultuursector als geheel. Toch is de raad van oordeel dat er op dit moment nog geen sprake is van evidente chemie tussen de instellingen. Het geheel is bij dit initiatief nog niet meer dan de som der delen. Of de samenwerking vruchtbaar zal blijken, is vooralsnog ongewis. Een stap naar de BIS komt nu te vroeg.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Vooralsnog is de financiering van StrandLAB geheel afhankelijk van subsidie, maar de instelling streeft naar een gezonde mix van private en publieke inkomstenbronnen. De vijf partners in het netwerk nemen de overheadkosten voor het platform op in hun eigen begrotingen. De subsidie voor het platform vloeit dus rechtstreeks naar de makers, de ontwikkeltrajecten en de begeleiders. Ook eventuele risico's worden gespreid over het netwerk. De partners zullen deze werkwijze regelmatig evalueren om tijdig aanpassingen te kunnen doen als dat nodig is. De verschillende partners hanteren uiteenlopende cao's, 2 Turven Hoog werkt zonder cao. FlevoLAB is nog doende een passende cao te vinden om de honorering van de makers en hun begeleiders te bepalen. Op dit moment zijn er dus ook nog geen afspraken over andere arbeidsvoorwaarden, zoals arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, pensioenen, vakantiegelden en sociale lasten. Voor het ramen van personeelskosten is de instelling uitgegaan van tarieven die ruimschoots binnen de normen van *fair pay* vallen. Bij de beloning van zzp'ers worden hun onkosten verdisconteerd. In de aanvraag wordt niet toegelicht of overwerk wordt uitbetaald en of er loonindexering plaatsvindt. In de begroting wordt afwisselend het perspectief van StrandLAB, FlevoLAB en de netwerkpartners gekozen. Dit geldt voor het overzicht van baten en lasten, en voor het prestatie-overzicht. De raad vindt de begroting daardoor onvoldoende transparant.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op het gebied van educatie brengen de verschillende partners in het netwerk ieder hun eigen expertise in. 2 Turven Hoog en BonteHond hebben educatieprogramma's voor de kinderopvang en het basis- en voortgezet onderwijs. De educatieve activiteiten van StrandLAB zijn meer gericht op het kunstvakonderwijs. Bij Vis à vis kunnen jeugdige talenten op een laagdrempelige manier hun eerste podiumervaring opdoen in het theaterrestaurant. Hier bewijst het kersverse netwerk in de ogen van de raad haar waarde als schakel in het culturele veld. Hetzelfde kan gezegd worden over de participatie-activiteiten. De instellingen in het netwerk profileren zich op uiteenlopende wijze als het gaat om het vinden en actief bij de kunst betrekken van nieuwe publieksgroepen. Zo heeft Vis à vis de handen ineen geslagen met Mezrab, een podium voor interdisciplinaire kunstvormen, om in het theaterrestaurant op zoek te gaan naar verhalen uit de buurt. Suburbia doet iets dergelijks met het project 'In de buurt', waarin makers vier maanden lang te gast zijn in een straat in Almere. De raad vindt dit mooie projecten, waarmee een divers publiek uit de regio wordt bereikt, die uit zichzelf niet zo snel een theater zouden binnen stappen. Maar als de kunst in cocreatie met bewoners tot stand komt, zal de

weg naar het theater gemakkelijker worden gevonden. Als jonge makers in de ontwikkeltrajecten met dit soort participatieprojecten aan de slag gaan, snijdt het mes aan twee kanten.

Geografische spreiding

Het FlevoLAB is vooral geworteld in Almere, waar ook de vijf partners gevestigd zijn. De rest van Flevoland komt er nog bekaaid vanaf, al is het de bedoeling dat een deel van de talentontwikkeling zich buiten en op locatie afspeelt. De raad juicht het initiatief tot samenwerking binnen de eigen regio toe, maar meent dat de samenwerkende partners onevenwichtig over de regio zijn verdeeld.

FlevoLAB wil uitgroeien tot een speler van nationaal en zelfs internationaal formaat. De instelling zoekt daartoe samenwerking met omliggende regio's als Utrecht en Zwolle. De raad meent dat FlevoLAB eerst werk moet maken van versterking van de regionale worteling.

Toepassing Fair Practice Code

De vijf partners die participeren in FlevoLAB onderschrijven de Fair Practice Code. Toch past niet iedereen deze op dezelfde manier toe. Wat betreft de honorering hanteren de instellingen bijvoorbeeld verschillende cao's en sommige zelfs in het geheel geen cao (zie 'Gezonde bedrijfsvoering en eerlijke beloning').

De partners willen de komende vier jaar gebruiken om met elkaar in gesprek te gaan over de code, zodat zij voldoende bewust worden van de code en de toepassing ervan. De raad vindt dit een weinig ambitieus tijdpad.

Toepassing Governance Code Cultuur

De partners in het netwerk hanteren het raad-van-toezichtmodel, op Suburbia na, dat een bestuur heeft. Het netwerk zelf zal bestuurd gaan worden door een stuurgroep, waarin de directeuren van de verschillende partners zitting nemen. Deze stuurgroep komt minimaal een maal per jaar bijeen.

De inhoudelijke afstemming van de partners gebeurt in een programmaraad, die minimaal driemaal per jaar bij elkaar komt. Hierin hebben de artistiek en zakelijk leiders van de partners zitting. Hoe de verhouding tussen programmaraad en stuurgroep precies komt te liggen, is nu nog niet tot in detail uitgewerkt. De instelling wil de komende jaren op een organische manier, werkendeweg uitvinden hoe het netwerk optimaal functioneert en wordt bestuurd. De raad kan zich vinden in zo'n stapsgewijze inkadering.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

FlevoLAB onderschrijft de code Diversiteit en Inclusie en streeft ernaar deze toe te passen, zowel op het gebied van programmering, publiek als personeel. Vanwege de samenstelling van de bevolking in deze regio liggen

er kansen voor de verbreding van het publiek. De stappen die FlevoLAB formuleert zijn in de ogen van de raad nog bescheiden. Ze beperkt zich vooralsnog tot het uitspreken van de intentie diverse makers te gaan benaderen, zodat een diverser publiek zich uitgenodigd gaat voelen. Ook mensen met een fysieke beperking zijn welkom. Voor blinde theaterbezoekers werkt FlevoLAB samen met de stichting Komt 't zien. Zoals bij de andere twee codes, zegt de instelling ook hier toe de komende vier jaar de voortgang in diversiteit te zullen evalueren binnen het netwerk. De raad mist een concreet plan om binnen de komende periode aan de code te voldoen.

Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 423.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 423.000

Over de instelling

Stichting Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten (hierna: FBJP) is een ondersteunende instelling voor de letterensector, gevestigd in Amsterdam. Het FBJP financiert bijzondere, diepgravende en tijdrovende journalistieke projecten die leiden tot journalistieke of andere non-fictie-publicaties. Het fonds is een onafhankelijke schakel tussen het ministerie van OCW en (freelance) journalisten en auteurs. De instelling ontvangt jaarlijks tussen de honderdvijftig en tweehonderd projectaanvragen en honoreert daarvan ongeveer een derde. De subsidie van het FBJP is sinds 2019 platformonafhankelijk, zodat een scala aan publicatievormen het licht ziet.

Subsidieadvies

Het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten vraagt aan als instelling met als kernactiviteit de landelijke ondersteuning van bijzondere journalistieke projecten die leiden tot journalistieke producten of andere non-fictie-werken. De instelling voldoet volgens de raad aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.36.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten een subsidiebedrag te verlenen van € 423.000 per jaar.

De raad is enthousiast over de aanvraag van het FBJP. De onafhankelijke journalistiek ligt onder vuur. De betrouwbaarheid van informatie raakt vaak ondergesneeuwd in een stortvloed van dagelijkse berichten. Journalisten kunnen als betrouwbare duiders van informatie een tegenwicht bieden. Dat het FBJP daaraan bijdraagt, bewijzen de spraakmakende publicaties die met hulp van het fonds tot stand komen. Gezien het beperkte budget en het personeelsbestand (1,4 fte) is de raad blij verrast door de kwaliteit en de kwantiteit van de output.

Dat het FBJP vernieuwing omarmt, blijkt uit zijn platformonafhankelijke subsidiëring. Dat leidt niet alleen tot meer crossmediale en interdisciplinaire aanvragen, maar ook tot verjonging van de aanvragers. Het recent gepresenteerde Talentontwikkelingsprogramma draagt daar nog extra aan bij. In perspectief van fair practice heeft de beloning van freelancers de volle aandacht van het FBJP. Voor een (nog) betere regionale zichtbaarheid pleit de raad voor intensievere samenwerking met de verschillende opleidingen voor de journalistiek.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

In de vorige subsidieperiode constateerde de raad dat het FBJP een belangrijke bijdrage levert aan de journalistieke vitaliteit in Nederland. Het fonds kon haar positie zelfs nog versterken dankzij twee stevige aanvullende subsidies: een miljoen euro voor projecten onderzoeksjournalistiek en zeshonderdduizend euro voor talentontwikkeling. Het geld is adequaat ingezet voor de versterking van de organisatie en uitbreiding van de activiteiten. Gezien de penibele staat van de regionale journalistiek was de raad van mening dat het fonds zich moet blijven inspannen om ook projecten in de regio te blijven ondersteunen.

De raad is van mening dat het FBJP zich nog steeds met succes sterk maakt voor borging van de kwaliteitsjournalistiek. Het ambacht zit in de verdrukking, tijd en geld voor diepgravende en onderzoekende verhalen is er nauwelijks. Fenomenen als ‘feitenvrij betoog’ en ‘alternatieve waarheden’ zijn het publieke debat binnengeslopen. Journalisten zijn als betrouwbare duiders van informatie in deze ontwikkelingen een tegenkracht. Met zijn projectsubsidies draagt het FBJP in sterke mate bij aan de kwaliteit van de maatschappelijk relevante journalistiek.

Dat de instelling slaagt in haar missie blijkt uit de vele kwalitatief hoogwaardige producties die met subsidie van het fonds verschijnen. Een van de vele voorbeelden is het prijswinnende boek ‘Laura H.’ van Thomas Reub. Het leidde tot een podcast, een toneelstuk, de verkoop van de filmrechten en veel maatschappelijke impact. Het fonds geniet brede bekendheid, zo bewijst de structurele overvraging van het budget. Een derde van de aanvragers ontvangt een toekenning. De kwaliteit van de output toetst het fonds aan de hand van de impact: publieksbereik, extra publicaties, gewonnen prijzen, afgeleide activiteiten en politiek-maatschappelijke gevolgen.

De raad vindt de ambities van het FBJP realistisch. Het activiteitenplan geeft een helder beeld van zowel de gevestigde als de nieuwe activiteiten. Het plan getuigt van zelfreflectie en bezinning op veranderende maatschappelijke en journalistieke omstandigheden. De breedte van activiteiten is indrukwekkend en gericht op resultaat. Met relatief weinig middelen slaagt de instelling erin zeer veel zichtbare resultaten te boeken.

Het fonds opereert in samenwerking met andere relevante organisaties en fondsen, zoals het Letterenfonds, het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek en diverse opleidingen Journalistiek. Het is de raad niet duidelijk hoe criteria van de FBJP-subsidies zich verhouden tot die van de non-fictiebeurzen van het Letterenfonds. Ook internationaal zijn er

activiteiten en contacten, zoals een residentie in Griekenland. De raad zou graag zien dat deze internationale component wordt uitgebouwd, bijvoorbeeld met meer residenties, en dat samenwerking wordt gezocht met internationale organisaties als PEN, Free Voice en Press Now. De raad vindt residenties in eigen land ook een interessante optie.

Vernieuwing

De raad is te spreken over de innovatieve kracht van het FBJP. Met zijn platformafhankelijke subsidiëring stelt het fonds zich niet alleen open voor vernieuwing van vertelvormen, maar ook voor verjonging van het aanvragersbestand. Steeds vaker kent het FBJP een bijdrage toe aan audiovisuele en multimediale projecten. De verschijningsvormen lopen uiteen van podcasts tot artikelen, van documentaires tot non-fictieboeken. De raad is van mening dat het FBJP zich in deze tijden van *fake news* volop moet inzetten voor het versterken van de betrouwbare digitale journalistiek.

Ook ontplooit het fonds activiteiten voor reflectie op innovaties in de journalistiek. Onder de noemer 'Nieuwe Journalistiek' volgde het FBJP journalistieke start-ups op de voet. Inmiddels is besloten het project in andere vorm voort te zetten. Nu staan niet zozeer uitgeefmodellen centraal als wel innovaties die voor journalisten relevant zijn in hun zoektocht naar nieuwe vertelvormen, analysemethoden en nieuw publiek.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het FBJP is gedeeltelijk transparant over de arbeidsvoorwaarden van het eigen personeel. Zo is het fonds duidelijk over de honorering, maar niet over de onderdelen waarop het de cao Uitgeverijbedrijf volgt en op welke niet, bijvoorbeeld de secundaire voorwaarden.

De raad meent dat het FBJP solide en verantwoord omgaat met de beschikbare middelen. De raad zou wel graag verduidelijkt zien hoe de (substantiële) incidentele financiering doorwerkt in de totale organisatie, om zicht te krijgen op wat er gebeurt als dit bedrag wegvalt. Het fonds heeft lage financiële risico's. Het fonds is in hoge mate afhankelijk van subsidie, maar dit past bij het type instelling. De basis is en blijft de financiering in de BIS. Daarnaast werkt het fonds aan aanvulling met incidentele gelden, zoals financiering uit het Lira-fonds, projectgeld voor regionale onderzoeksjournalistiek en talentontwikkeling, en projectgeld Caribisch gebied.

Het FBJP werkt nu met een staf van 1,4 fte. Dat is bescheiden gezien de ambitie en het aantal aanvragen per jaar. De raad is benieuwd naar de personeelsplannen van het FBJP.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het fonds startte in 2019 met het Talentontwikkelingsprogramma, bestaande uit een Beurs Jong Talent en een Beurs Expertisebevordering. Dat juicht de raad toe. In het najaar van 2019 begon de eerste groep journalisten met een Beurs Jong Talent op negen onderzoekredacties. De eerste evaluaties zijn positief.

Om aankomende journalisten en onderzoekers beter voor te bereiden op de beroepspraktijk is het fonds een samenwerking aangegaan met de Christelijke Hogeschool Ede en de masteropleidingen journalistiek aan de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Leiden. Een fondsmedewerker geeft een gastles waarin studenten bijvoorbeeld meer leren over aanvragen bij het fonds. Deze vorm van samenwerking breidt de instelling vanaf 2020 uit naar andere journalistieke opleidingen.

Geografische spreiding

Het FBJP is een landelijk werkend fonds en erkent nadrukkelijk het belang van regionale spreiding. De meeste subsidies vloeien evenwel nog naar landelijke of Randstedelijke initiatieven. Het FBJP heeft sinds 2018 een aanvullende taak in ondersteuning van onderzoeksjournalistiek in de regio. De concrete invulling daarvan verkeert echter nog in de pilotfase, en onduidelijk is in hoeverre de doelen worden gehaald.

Wel heeft het fonds de afgelopen periode via regionale journalistieke bijeenkomsten en congressen geïnvesteerd in grotere zichtbaarheid; daardoor is het aantal aanvragen van 'regioprojecten' toegenomen. Toch is de raad van mening dat de regionale uitstraling van het fonds voor verbetering vatbaar is. Zo ontbreekt op de homepage van de website een verwijzing naar regionale journalistiek. Het FBJP gaat de komende beleidsperiode onderzoeken of het een aanvullend programma kan opzetten met lokale en Nederlandse partners om de journalistiek op de Caribische eilanden een kwalitatieve impuls te geven. De raad ziet de uitwerking hiervan met belangstelling tegemoet.

Toepassing Fair Practice Code

In een sector waarin de financiële positie van (freelance) journalisten onder druk staat, ijvert het FBJP voor een eerlijke beloning van de aanvragers. De financiële norm waarop het fonds de honorering van journalisten baseert is meer in overeenstemming gebracht met het uitgangspunt van fair practice. Ook heeft het fonds de zogenoemde recoupementregeling rond copyright-inkomsten op de producten van gesubsidieerd onderzoek aangepast. Daarbij houdt het nu meer rekening met de soms disproportionele inspanning die onderzoeksjournalisten moeten doen om een bevredigend resultaat te boeken.

Met instemming ziet de raad dat het fonds zich hard maakt voor goede arbeidsvoorwaarden en een goede juridische positie van freelance journalisten. FBJP doet dat samen met partners in de sector. Het fonds toont aan samenwerkingen regelmatig te evalueren.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het FBJP is bezig het bestuursmodel te moderniseren en om te vormen tot een model waarin de directeur/bestuurder gecontroleerd wordt door een raad van toezicht. In 2019 startte een traject dat dit mogelijk maakt; dit wordt in de eerste helft van 2020 afgerond. De raad vindt het positief dat het fonds externe juridische expertise inhuurt om deze transitie naar het nieuwe bestuursmodel te begeleiden. Tegelijkertijd herijkt het fonds zijn bezwaarprocedures, benoemingsprocedures, adviesprotocollen en administratieve organisatie, en past deze waar nodig aan.

Beoordeling van aanvragen geschiedt binnen het bestuur. Het fonds is in 2018 gestart met speciale adviescommissies voor onderzoeksjournalistiek die bestaan uit een delegatie van het bestuur, aangevuld met externe adviseurs. Daarbij besteedt het fonds aandacht aan het tegengaan van belangenverstrengeling in zijn advies- en beoordelingspraktijk.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het FBJP streeft naar diversiteit in culturele achtergrond, gender en leeftijd in de samenstelling van personeel, bestuur, adviescommissies en jury's. De raad constateert dat het fonds daarin nog niet altijd succesvol is. De overgang van het bestuursmodel naar een raad van toezicht biedt kansen om de diversiteit van de organisatie te vergroten.

Wel heeft het fonds een toenemend aantal Nederlandse aanvragers met een niet-westerse culturele achtergrond. Bovendien vergemakkelijkt het fonds het aanvragen van subsidies voor niet-Nederlandstalige journalisten: zij kunnen hun aanvraag in het Engels indienen en in hun begroting een bedrag voor vertaling opvoeren. De website van het FBJP is inmiddels ook in het Engels beschikbaar.

Framer Framed

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 480.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 480.000

Over de instelling

Stichting Framer Framed (hierna: Framer Framed) is een presentatie-instelling in Amsterdam gericht op interculturele processen in de hedendaagse kunst. Ze onderzoekt de rol van culturele instituties in een globaliserende wereld. Framer Framed wil curatoren, kunstenaars en bezoekers een gelijke stem geven binnen haar tentoonstellingspraktijk. Met deze werkwijze komt er ruimte voor herinneringen en persoonlijke verhalen. De agenda is activistisch met keuzes voor onderwerpen als emancipatie, protest, transitie en verdrongen kennis van oorspronkelijke bewoners.

Framer Framed neemt culturele diversiteit als uitgangspunt en richt zich op het ‘dekoloniseren’ van instituties. Zij wil een publieke instelling zijn, een ontmoetingsplek die midden in de samenleving staat, waar nieuwe bezoekers kennismaken met hedendaagse kunst en een steeds breder publiek meepraat.

Framer Framed is in 2010 opgericht, beschikt sinds 2014 over een vaste tentoonstellingsruimte en is vanaf 2019 gehuisvest in Amsterdam-Oost. Vanaf 2018 programmeert Framer Framed met Werkplaats Molenwijk op een tweede locatie in Amsterdam-Noord.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Framer Framed een subsidiebedrag te verlenen van € 480.000. De raad heeft de extra aangevraagde, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

Framer Framed onderscheidt zich met internationaal toonaangevende en maatschappijkritische tentoonstellingen, en met publieksparticipatie. De instelling heeft de afgelopen periode goed gefunctioneerd. Framer Framed heeft diversiteit en inclusie in haar werkwijze ingebed en is daarin een pionier geweest. Door de consequenties van globalisering op een artistieke manier te onderzoeken, is zij van grote waarde voor het landelijke en stedelijke bestel. Richtinggevend voor de manier van werken is het begrip ‘gesitueerde kennis’ van sociologe Donna Haraway, waarmee Framer Framed buiten de canon werkt en een eigen verhaal laat horen. Het

activiteitenplan is goed uitgewerkt en heeft een duidelijke focus op maatschappelijke vraagstukken.

Met een gevarieerd educatieaanbod en een keur aan publieksactiviteiten positioneert Framers Framed zich als een publieke instelling midden in de samenleving. De raad vindt de geschatte bezoekersaantallen van Framers Framed ambitieus. De instelling zou haar werkwijze sterker moeten expliciteren.

Framers Framed is een organisatie die volop in ontwikkeling is. De hoge mate van afhankelijkheid van subsidies is een risico. De raad heeft er vertrouwen in dat de organisatie haar ambitie om te professionaliseren doorzet in de omgang met de criteria Governance Code Cultuur en Fair Practice Code. Omgang met Code Diversiteit en Inclusie verdient een explicietere beschrijving en uitwerking.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De afgelopen periode heeft Framers Framed goed gecureerde tentoonstellingen in de Tolhuistuin geprogrammeerd die ook elders in Europa en daarbuiten te zien zijn geweest. In haar locatie Werkplaats Molenwijk in Amsterdam-Noord organiseerde Framers Framed buurtprojecten met kunstenaars en bewoners. De raad is onder de indruk van de consistente visie waarmee Framers Framed complexe thema's als dekolonisatie van musea, diversiteits- en representatievraagstukken en globalisering uitwerkt. Door andere perspectieven te betrekken bij de hedendaagse kunstpraktijk, verzamelbeleid en collectiepresentaties was (en is) zij een voorbeeld voor fondsen en andere culturele instellingen. In de grotere tentoonstellingsruimte in Amsterdam-Oost, waar Framers Framed vanaf september 2019 haar intrek heeft genomen, winnen de exposities aan beeldende kwaliteit ten opzichte van hetgeen zij in de Tolhuistuin programmeerde.

Framers Framed neemt voor haar benadering het begrip 'gesitueerde kennis' van Donna Haraway als uitgangspunt, de opvatting dat 'geen enkel verhaal over de geschiedenis van de aarde is afgerond, ook het onze niet'. Deze keuze is passend bij de ambitie om een tentoonstellingspraktijk te ontwikkelen buiten de dominante canon.

Voor de komende periode agendeert Framers Framed het sociaal-geëngageerde thema 'UPROOT' waarin systemen van in- en uitsluiting worden onderzocht. Zo zal de tentoonstelling 'Digital Earth' gaan over handel en grondstoffen en 'Beyond the evidence' over de status van bewijs op internet waar met propaganda kennis en consensus in twijfel worden

getrokken. Een tweede thema is 'SHAKE THE DUST', waarin de mogelijkheid wordt onderzocht om de wereld daadwerkelijk te veranderen en onderliggende machtsstructuren te omzeilen. Met Jonas Staal gaat Framer Framed een klimaattribunaal ontwikkelen om klimaatrecht voor de 21ste eeuw tot stand te brengen.

Het activiteitenplan is goed uitgewerkt en legt een duidelijke focus op maatschappijkritische vraagstukken. Presentaties komen tot stand door een gelijke stem te geven aan alle betrokkenen als curatoren en kunstenaars, kunstenaarscollectieven en maatschappelijke organisaties. De meerwaarde van de werkwijze zit volgens de raad ook in het bij elkaar brengen van kennis- en onderzoeksmateriaal in bijvoorbeeld een open source kennisbank of artistiek handboek. Hierop kan door anderen worden voortgeborduurd met kunstproductie of het inrichten van een rechtvaardiger toekomst.

Het derde programma, 'WE CURATE', is een lokale en buurtgerichte programmering in Amsterdam-Noord en -Oost. Framer Framed had haar werkwijze en benadering van deze programmering met lokale gemeenschappen beter moeten uitwerken.

In het activiteitenplan worden allerlei projecten beschreven, zoals kunst in de publieke ruimte in samenwerking met Public Art Amsterdam, een kunstprogramma met maatschappelijke partners en de Rijksakademie, talentontwikkelingstrajecten met Cultuurhuis Oost, een leertraject met jonge makers van Nowhere en kunstenaars van De Ateliers en samenwerking met MAMA binnen Pathfinders Fellowship. Het activiteitenprogramma getuigt van energie en ambitie.

Vernieuwing

Met haar plannen kiest Framer Framed opnieuw vanuit intrinsieke motivatie en engagement voor een actieve voorloperrol. De thema's zijn internationaal relevant en vernieuwend en geven inhoud aan diversiteit en inclusie. De raad vindt dat bewonderenswaardig en belangrijk, zeker in de Metropoolregio Amsterdam. Andere instellingen volgden de afgelopen jaren haar voorbeeld.

Onder het kopje 'Democratisering, toegankelijkheid en rechtszekerheid' formuleert Framer Framed de ambitie om minder mondige mensen te ondersteunen bij het verkrijgen van meer zeggenschap en zichtbaarheid. Hiervoor zoekt zij samenwerking met partners als het Van Abbe Museum in het project 'The Constituent Museum', dat is gebaseerd op de aanpak Arte Útil van Tania Bruguera. Framer Framed is kernpartner binnen 'Empathielab' van Museum De Lakenhal in Leiden waar onderzocht wordt hoe de rol van het 'empathische museum' kan worden ingevuld en versterkt. Met Het HEM in Zaandam wordt een gezamenlijke educatieaanpak ontwikkeld voor een divers samengestelde samenleving, met het Cobra Museum in Amstelveen een programma over identiteitsvraagstukken. De

samenwerkingen op gebied van methodiek en kennisdeling op instellingsniveau zijn stuk voor stuk relevant en vernieuwend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Framer Framed was de vorige beleidsperiode nog een startende organisatie. De kleine staf had geen vaste aanstelling en vrijwilligers deden het werk dat medewerkers zouden moeten doen. Framer Framed heeft de intentie om vanaf 2021 naar een eerlijke vergoeding voor alle medewerkers toe te werken. De kosten die het gevolg zijn van het wegwerken van achterstanden om te kunnen voldoen aan de normen van de Fair Practice Code zijn opgenomen in de begroting.

Framer Framed heeft op alle financiële indicatoren een lage score. Voor de komende periode zijn de subsidie-inkomsten fors hoger begroot. Framer Framed heeft hoofdzakelijk inkomsten uit subsidie van het ministerie van OCW en de Amsterdam bis en het percentage eigen inkomsten is niet stabiel. In de aanvraag is geen strategie bij tegenvallende inkomsten beschreven. De raad vindt dit zorgelijk. Framer Framed legt zich de komende periode wel meer toe op cultureel ondernemerschap met coproducties van tentoonstellingen, hogere sponsorinkomsten, publieksinkomsten door educatieprogramma's voor ouders en kinderen en ondersteunende horeca. Ook wordt een fondsenwerver aangesteld en heeft zij in 2019 een vriendennetwerk opgericht.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 lijkt Framer Framed een beroep te doen op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op verbreding van een groot landelijk en internationaal publieksbereik. Althans: in het aanvraagformulier vinkt ze dat aan. Echter, noch in de begroting, noch in de toelichting op de begroting en noch in het activiteitenplan refereert ze expliciet aan die 250.000 euro.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Framer Framed was tot halverwege 2019 gevestigd in de Tolhuistuin. Om haar bereik te verbreden, met een aangepaste programmering voor bewoners van Noord, betrok zij in 2018 een nieuwe locatie: Werkplaats Molenwijk. De raad vindt het positief dat Framer Framed zich met cultureel aanbod ook verbindt met stadsdeel Noord, waar de voorzieningen nog achterlopen bij het centrum. Vanaf september 2020 start zij hier een culturele jeugdprogrammering op voor het primair onderwijs.

Framer Framed was op verschillende fronten actief met educatieaanbod met eigen lesprogramma's voor middelbare scholen. Ook de allerjongsten van 3 tot 8 jaar werden betrokken met de start van een kinderatelier. Framer

Framer Framed is er goed in geslaagd om, in lijn met haar missie en visie, haar programmering via educatie en participatieve activiteiten breed uit te dragen. In totaal realiseerde zij met 55 schoolgebonden activiteiten en 61 openbare activiteiten in 2018 bijna het dubbele van de activiteiten die waren afgesproken binnen de prestatie-eisen.

De komende periode continueert Framer Framed samen met Toeval Gezocht de activiteiten met peuters in het kinderatelier, wordt de Kinderslavernijherdenking voor leerlingen van het primair onderwijs georganiseerd met NiNsee en De Rode Loper op School en zijn er programma's voor primair en voortgezet onderwijs, vmbo en mbo. Het doel is nieuwsgierigheid aan te moedigen en jongeren te stimuleren hun eigen kracht en identiteit te ontwikkelen. Met het Sandberg Instituut wordt een Summerschool georganiseerd voor hbo en wo. Als mede-uitgever van Errant Journal, een nieuw kunst- en cultuurtijdschrift besteedt Framer Framed ook aandacht aan het verslagleggen van theorievorming binnen haar kunstpraktijk.

Framer Framed trekt een relatief jong publiek vanuit de hoek van academies, universiteiten en maatschappelijke instellingen. Ook is Framer Framed door internationale programmering en samenwerking met internationale partners, curatoren en kunstenaars en Engelstalige publieksprogramma's toegankelijk voor internationaal publiek.

Framer Framed gaat er echter soms te gemakkelijk vanuit dat haar aanpak succesvol zal zijn. Het vraagt inzet om nieuwe mensen mee te krijgen die niet vertrouwd zijn met het gedachtegoed van Framer Framed. De raad is daarom niet overtuigd van de haalbaarheid van haar voornemen om in 2024 25.000 bezoekers aan tentoonstellingen en 10.000 aan overige activiteiten te trekken; de publieksbenadering van Framer Framed is nog onvoldoende uitgewerkt. De raad spoort Framer Framed aan een strategie te ontwikkelen om publiek echt te verbinden aan haar gedachtegoed en bezoekersaantallen te laten groeien. Pas dan kan Framer Framed de beloftes invullen en verwachtingen waarmaken een publieke instelling te zijn, die midden in de samenleving staat en waar nieuwe bezoekers kennismaken met hedendaagse kunst.

Geografische spreiding

Framer Framed heeft zich binnen Amsterdam aangesloten bij initiatieven als UNSEEN, Amsterdam Art Week, Read My World, het POI (Platform Ontwikkel Instellingen) en Public Art Amsterdam, een initiatief om aandacht te vestigen op kunst in de publieke ruimte. 'School of Slow Reading' is een project met Amsterdamse en internationale partners voor vluchtelingen in Amsterdam-Oost. 'Art Exchange' in 2015 door Framer

Framer Framed gestart, is een digitaal uitwisselingsproject tussen jongeren in Amsterdam en andere steden in de wereld.

De komende jaren draagt Framer Framed bij aan artistiek-wetenschappelijk onderzoek binnen (inter)nationale partnerschappen zoals 'Pressing Matter: Ownership, Value and the Question of Colonial Heritage in Museums', waarbij onder andere ook betrokken zijn Research Centre for Material Culture, Rijksmuseum, Universiteit Leiden, Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit. Een ander voorbeeld is 'Refugee Youth in Public Space' met onder andere de Universiteit Utrecht en universiteiten en maatschappelijke partners in Leipzig, Newcastle en Brussel.

De raad heeft waardering voor het grote aantal partners dat Framer Framed in een tijdsbestek van enkele jaren heeft bereikt, zowel lokaal, nationaal als internationaal.

Toepassing Fair Practice Code

De raad heeft er begrip voor dat Framer Framed een inhaalslag moet maken wat betreft *fair pay* (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering') en spoort haar aan door te gaan op de ingeslagen weg. In 2021 wil zij de Fair Practice Code implementeren voor vaste, tijdelijke en ingehuurde krachten en hen betalen volgens 'Loonebouw middelgrote en grote presentatie-instellingen'. Kunstenaars kregen al vanaf 2018 betaald volgens de 'Richtlijn kunstenaarshonoraria'. Framer Framed neemt actief deel aan de sociale dialoog en leverde onder andere een bijdrage aan de totstandkoming van de 'Richtlijn functie- en loonebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst' zoals opgesteld door De Zaak Nu.

Toepassing Governance Code Cultuur

Framer Framed is in 2019 overgestapt van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel. Voor die tijd had zij een directiereglement waarin afspraken en verantwoordelijkheden van de directie waren vastgelegd. De raad vindt de overstap een logisch vervolg in het proces van professionalisering. Framer Framed beschrijft echter summier hoe zij verder invulling geeft aan de principes van de code.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt de omgang met de code uitstekend. Framer Framed is al vanaf de oprichting sterk doordrongen van het belang van de code, en de thema's diversiteit en inclusiviteit zijn sterk vertegenwoordigd in het programma. Niettemin kan Framer Framed sterker reflecteren op de code door haar ideeën en benadering beter uit te leggen. Nu is zij te weinig expliciet in de uitwerking van de vier p's en krijgt de raad onvoldoende beeld van de vervolgstappen die de instelling gaat zetten in Molenwijk en van de inzet op publieksbereik in Amsterdam-Oost.

Frans Hals Museum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Frans Hals Museum (hierna: Frans Hals Museum) is een regionaal museum, gevestigd in Haarlem. Sinds 2018, na een samengaan met De Hallen Haarlem, programmeert het museum op twee locaties: Hof en Hal. De collectie van de instelling bestaat uit zeventiende-eeuwse kunst uit Haarlem en actuele kunst uit de twintigste en eenentwintigste eeuw. Het museum stelt zich ten doel om een zo breed mogelijk publiek te laten kennismaken met de bloei en vernieuwing van de schilderkunst in de 'Hollandse Gouden Eeuw' en met ontwikkelingen in de eigentijdse beeldende kunst. Zij wil nieuwe en alternatieve perspectieven bieden op kunst, en het publiek stimuleren anders te kijken en meer te zien.

Het Frans Hals Museum is penvoerder van een gezamenlijke aanvraag met het Amsterdam Museum, gevestigd in Amsterdam. Het algemene doel van de twee instellingen is de productie van (groeps)portretten, geïnspireerd op de zeventiende-eeuwse collecties. Op deze manier willen zij nieuwe publieksgroepen aan zich verbinden, en nieuwe verhalen en perspectieven in de musea brengen en delen met bestaande publieksgroepen.

Subsidieadvies

Het Frans Hals Museum vraagt als penvoerder subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een gemeentelijke collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Haarlem subsidie verstrekt. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland, waar de instelling haar standplaats heeft. Het Frans Hals Museum voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Frans Hals Museum een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000.

De raad vindt het Frans Hals Museum toonaangevend en het voorliggende plan vernieuwend. Met het programma 'Gezichten van Noord-Holland' gaan het Frans Hals Museum en het Amsterdam Museum actief op zoek naar nieuwe publieksgroepen die zij mede-eigenaar maken van het project. De raad is te spreken over de inzet van *artists in residence* en de te vormen onderzoeksgroep die de impact van het programma gaat meten.

De instelling kent een kwetsbare exploitatie. De gemeente Haarlem en het museum onderzoeken scenario's die moeten leiden tot een gezonde bedrijfsvoering. De instelling doet voldoende inspanningen in het kader van de Fair Practice Code, De Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt het Frans Hals Museum een toonaangevend museum met een uitzonderlijke collectie. Het profiel sluit goed aan op de missie, visie en programmering, en het activiteitenplan is gedegen opgesteld. De instelling legt in tentoonstellingen en collectieopstellingen dwarsverbanden tussen oude, moderne en hedendaagse kunst. De komende periode werkt zij in het kader van de BIS samen met het Amsterdam Museum in het programma 'Gezichten van Noord-Holland'.

In 'Gezichten van Noord-Holland' focussen de musea op publieksparticipatie en cocreatie, waarbij portretten uit de zeventiende eeuw aan selfies worden gekoppeld. De instellingen vullen de bestaande collecties portretten aan met verhalen en gezichten van de inwoners van Noord-Holland, die deze zelf of onder begeleiding van een kunstenaar vervaardigen. Met de portretten willen zij gemeenschappen een gezicht geven, die minder zichtbaar zijn in de gevestigde musea. Een belangrijk uitgangspunt is het ervaren en actief zelf beelden maken. 'Gezichten van Noord-Holland' wordt afgesloten met een dubbeltentoonstelling in beide musea, een werkconferentie en een praktisch handboek voor musea voor het samenwerken met gemeenschappen.

De musea hebben drie concrete sporen uitgewerkt om de inwoners van Noord-Holland te bereiken. Het eerste spoor is intensieve samenwerking met twee nader te bepalen regionale musea die via een *open call* worden benaderd. De uitgekozen regionale musea nodigen een hen onbekende gemeenschap uit, om samen met het museum en een *artist in residence* een transhistorische tentoonstelling te maken. In 2021 gaat het Frans Hals Museum op deze manier samenwerken met een gemeenschap uit de Haarlemse wijk Schalkwijk. In de volgende jaren worden daar nieuwe gemeenschappen aan toegevoegd. Een tweede spoor is het aanbieden van een online cursus portretfotografie. Het derde spoor is een mobiel fotohokje, waarin mensen een (groeps)foto kunnen maken. Het fotohokje wordt geplaatst in verschillende culturele instellingen in de provincie. De raad is zeer te spreken over het participatieve karakter van de drie sporen, waarbij de collectie het vertrekpunt vormt en wordt verruimd door de toevoeging van nieuwe en meer diverse beelden.

De samenwerking tussen de instellingen is overtuigend en de plannen zijn origineel en goed doordacht. Het is mooi dat er een verbinding tot stand komt tussen het transhistorisch cureren van het Frans Hals Museum en de uitgebreide ervaring van het Amsterdam Museum op het gebied van cocreatie. Ten slotte is de raad ook positief over de te vormen onderzoeksgroep met de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Leiden, die het project kritisch analyseert en de impact ervan meet.

Voor de komende jaren stellen de musea een *community manager* voor 'Gezichten van Noord-Holland' aan. Deze manager wordt gekoppeld aan Gonca Yalciner, de projectleider van 'Vrouwen van Nieuw West'. *Artists in residence* worden geselecteerd op hun ervaring met participatief werken. De raad heeft vertrouwen in de aanpak en de borging van kennis en ervaring, en is benieuwd naar de kunstenaars die worden gevraagd.

Vernieuwing

In 2018 traden het Frans Hals Museum en De Hallen Haarlem symbolisch in het huwelijk. Zij transformeerden naar één museum op twee locaties, met een nieuwe huisstijl, nieuwe communicatiestrategie, vernieuwd educatief aanbod en een nieuwe programmering.

Met 'Gezichten van Noord-Holland' wordt een nieuwe samenwerking gestart en worden met een nieuw programma actief nieuwe publieksgroepen aangesproken. Dit juicht de raad toe. De manier waarop het Frans Hals Museum en het Amsterdam Museum de eigen historische collectie en die van lokale musea in Noord-Holland in dialoog brengen met hedendaagse portretten, die door de deelnemende gemeenschappen en kunstenaars zijn gemaakt, is verrassend. De raad is benieuwd naar de manier waarop de dialoog vorm krijgt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Frans Hals Museum is transparant over de vergoedingen. Medewerkers van het museum worden gehonoreerd volgens de cao Gemeenten. In 2020 verkent het museum of een overstap kan worden gemaakt naar de Museum cao. Aanleiding hiervoor is onder andere de noodzaak om te kunnen werken met een cao die aansluit bij de specifieke werking en daarbij behorende functieomschrijvingen van een museum. De instelling werkt alleen met vaste contracten. Voor de honorering van kunstenaars volgt de instelling de richtlijn kunstenaarshonoraria. Leden van de raad van toezicht ontvangen voor hun werkzaamheden geen vergoeding.

Tussen 2017 en 2018 zijn de totale inkomsten van het Frans Hals Museum flink gedaald: met iets meer dan 13 procent. De bijdragen uit private middelen en overige inkomsten namen sterk af in deze periode. De publieksinkomsten stegen wel. De begroting voor de komende periode is

realistisch en het museum besteedt voldoende aandacht aan mogelijke risico's en strategieën bij tegenvallende inkomsten. De instelling kent een kwetsbare exploitatie: volgens het museum is dat voornamelijk het gevolg van opeenvolgende bezuinigingen op gemeentelijke subsidies, gebrek aan indexering en oplopende loonkosten. Eind januari 2020 besloot de gemeenteraad van Haarlem een eenmalige subsidie te verstrekken van 350.000 euro ter dekking van het exploitatietekort, en 50.000 euro als bijdrage voor de overgang naar de Museum cao. In het voorjaar 2020 werken gemeente en museum aan toekomstscenario's om voor de komende jaren tot een structurele oplossing van de financiële vraagstukken te komen. Het gekozen scenario moet leiden tot een gezonde bedrijfsvoering. De raad vertrouwt erop dat het museum en de gemeente in goed overleg tot een oplossing komen.

De programmabegroting 'Gezichten van Noord-Holland' is volgens de raad goed ingevuld. Uit de begroting blijkt dat een projectleider, community-manager, junior onderzoeker en publieksmedewerker worden aangesteld. De raad heeft er vertrouwen in dat met de invulling van deze functies een evenwichtig team ontstaat.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het educatieve programma van het Frans Hals Museum heeft als motto 'anders kijken, meer zien'. Het onderwijsaanbod bevat onder andere introductiefilms voor in de klas, workshops en een alternatief museum voor 8 tot 13-jarigen. 'Gezichten van Noord-Holland' gaat uit van participatie. De middelen en activiteiten die worden ingezet, worden met name ontwikkeld voor niet-schoolgebonden groepen en gemeenschappen.

Onderwijsinstellingen kunnen instappen in het project, bijvoorbeeld via de online cursus (groeps)portretfotografie. De kennis die het Frans Hals Museum en het Amsterdam Museum opdoen met het project, gebruiken zij ook in hun reguliere educatieve projecten.

De afgelopen jaren bereikte het Frans Hals Museum gemiddeld 140.000 bezoekers per jaar. Om nieuwe doelgroepen te bereiken werkt het museum onder andere samen met een zorginstelling voor rondleidingen voor minder mobiele senioren. Volgens de raad heeft 'Gezichten van Noord-Holland' grote potentie om nieuw publiek nieuwsgierig te maken naar het Frans Hals Museum en het Amsterdam Museum. De musea gaan actief op zoek naar gemeenschappen die zij mede-eigenaar kunnen maken van het project. De raad moedigt het bouwen van duurzame relaties met deze gemeenschappen aan, zodat het contact en de uitwisseling ook na afloop van het project beklijven.

Geografische spreiding

Het Frans Hals Museum is een belangrijke speler in het Nederlandse museumlandschap. Het museum onderhoudt veel samenwerkingsverbanden op regionaal, nationaal en internationaal niveau, en speelt een actieve rol in het internationale kunstdiscours.

Het Frans Hals Museum en het Amsterdam Museum maken deel uit van de Metropoolregio Amsterdam. De raad is positief over de manier waarop zij met ‘Gezichten van Noord-Holland’ andere musea in de provincie betrekken bij het programma. Met behulp van een *open call* worden regionale musea benaderd. Hoe de spreiding er uiteindelijk uitziet, is afhankelijk van de keuze: de musea hebben een voorkeur voor musea uit een middelgrote stad met een stadscollectie.

De spreiding in de provincie en het aantal deelnemende locaties worden vergroot met het mobiele fotohokje. Organisaties in Noord-Holland kunnen het fotohokje reserveren en laten plaatsen op hun locatie. De raad vindt dit een toegankelijke manier om te komen tot regionale samenwerking en participatie.

Toepassing Fair Practice Code

Het Frans Hals Museum onderschrijft de Fair Practice Code. De instelling omschrijft de werkdruk in het museum als hoog, ondanks de mogelijkheden om overwerk te compenseren. Dit heeft onder meer te maken met de prestatie-eisen die op gespannen voet staan met de beperkte middelen. De instelling heeft duidelijk voor ogen waar zij de komende periode aan wil werken. Om verzuim te voorkomen wil zij inzetten op betere monitoring en verdere implementatie van een verzuimbeleid. Ook is zij voornemens het scholingsbudget te verhogen. De raad vindt dit heldere voornemens. Onduidelijk is welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Frans Hals Museum onderschrijft de Governance Code Cultuur. Het museum is een stichting met een raad-van-toezichtmodel. Het bestuurlijke proces is in handen van de directeur. Het museum heeft ook een raad van advies, bestaande uit vakgenoten en vertegenwoordigers uit andere sectoren. Deze adviseert de bestuurder en de raad van toezicht over beleid, de positie van het museum en strategische vraagstukken. Een belangrijk verbeterpunt is de diversiteit van de raad van toezicht en de medewerkers (zie ‘Toepassing Code Diversiteit en Inclusie’).

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Ook de Code Diversiteit en Inclusie onderschrijft het Frans Hals Museum. Het museum is aangesloten bij ‘Musea bekennen kleur’, een

samenwerkingsverband van diverse Nederlandse musea om diversiteit en inclusie te verankeren in het DNA. De raad juicht dit toe en is benieuwd naar de concrete projecten die elk van de deelnemende musea gaat initiëren.

In de huidige tentoonstellingsprogrammering en het aankoopbeleid van moderne en hedendaagse kunst besteedt de instelling consequent aandacht aan de genderbalans. Zij vindt de raad van toezicht en het personeelsbestand nog geen afspiegeling van de maatschappij. In de raad van toezicht wil zij in 2024 ten minste één lid met een niet-westerse of cultureel gemengde achtergrond. Ook in het personeelsbestand ziet het museum kansen voor meer diversiteit. Bij komende vacatures zal zij daar in de werving en selectie extra aandacht aan besteden. De raad is benieuwd naar de overige stappen die de instelling de komende jaren gaat zetten.

Frascati

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting Gasthuis Frascati (hierna: Frascati) is een productiehuis met een eigen theater, gevestigd in Amsterdam. De instelling is erop gericht vooruitstrevende, onafhankelijke podiumkunst en podiumkunstenaren te ontwikkelen. Het profiel is pluriform: regisseurs, mimers, choreografen, performancekunstenaren, schrijvers en autodidacten zoeken bij Frascati de grenzen op, en rekken die op met onder meer beeldende kunst en film, maar ook met journalistiek, wetenschap en politiek.

De drie kerntaken produceren, programmeren en verbinden zijn bij Frascati onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarbij staat steeds de grootstedelijke dynamiek centraal. Voor de periode 2021 – 2024 zijn vier specifieke ‘ankerpunten’ geformuleerd: locatietheater, cocreatie met gemeenschappen en maatschappelijke partners, internationaliteit en diversiteit.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Gasthuis Frascati, maar adviseert, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie, Stichting Gasthuis Frascati geen subsidie toe te kennen.

De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad vindt Frascati een toonaangevende plek voor talentontwikkeling met een hoge kwaliteitsstandaard, met name voor toneel, journalistiek en documentair theater. De ontwikkeltrajecten kennen een goede, gefaseerde opbouw en worden op een kwalitatief hoogwaardige manier begeleid, resulterend in een uitstroom van een groot aantal eigenzinnige en autonome makers.

Er is echter ook een aantal punten van aandacht. Zo is Frascati er de afgelopen jaren niet in geslaagd de genres dans en performance een stevige positie binnen het productiehuis te geven. De raad vindt het aandeel makers met een cultureel-diverse achtergrond voor een productiehuis in een grootstedelijke context nog relatief bescheiden. Hij mist een concreet plan voor het vergroten van de zichtbaarheid van de gerealiseerde producties buiten Amsterdam.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt Frascati een toonaangevende plek voor talentontwikkeling met een hoge kwaliteitsstandaard, met name voor toneel, journalistiek en documentair theater. De ontwikkeltrajecten resulteren in een rijke uitstroom: veel van de makers die bij Frascati beginnen, verwerven daarna aansprekende posities in de podiumkunstensector. Het gaat om eigenzinnige en autonome makers wiens werk vaak een landelijke uitstraling heeft.

De selectie – zowel bij de verschillende kunstvakopleidingen in het land als onder autodidacten – en het daarop volgende ontwikkelprogramma zitten goed in elkaar en zijn logisch opgebouwd. Een aantal hoogwaardige artistieke coaches verleent medewerking en de samenwerking met ITA rondom grotezaalregisseurs wordt gecontinueerd, opdat de talenten begeleiding op maat kan worden geboden. Daarbij beschikt Frascati met haar eigen zalen over ruime mogelijkheden om makers te presenteren en aan het eind van hun trajecten te laten uit- en doorstromen.

In haar aanvraag voor de periode 2017 – 2020 formuleerde Frascati onder meer de ambitie om een impuls te geven aan het Amsterdamse dans- en performanceveld. De raad koos destijds bewust voor productiehuizen “waarin talenten uit verschillende disciplines de mogelijkheid krijgen om zich te ontwikkelen”, maar constateert nu dat Frascati er niet in is geslaagd de genres dans en performance een stevige positie in het productiehuis te geven. Hij vindt het teleurstellend dat productiehuis Frascati minder genres bedient dan gehoopt. In de aanvraag voor periode 2021 – 2024 wordt aan de ondersteuning van dans- en performancemakers geen bijzondere aandacht gegeven.

Frascati noemt een aantal interessante namen van talenten die zij de komende jaren wil begeleiden. De raad vindt het aandeel makers met een cultureel-diverse achtergrond – in het licht van het grootstedelijke cultuurhuis dat Frascati wil zijn – tot nog toe relatief bescheiden, terwijl de instelling met haar uitgebreide selectieproces wel toegang heeft tot een breed palet aan talenten. Hij is van mening dat dit weerspiegeld wordt in de publiekssamenstelling in de zalen van Frascati, die in een grote stad als Amsterdam veel diverser zou kunnen zijn, al geeft de instelling wel aan dat hierin verbetering plaatsvindt. In dit licht is het positief dat het productiehuis een intensieve samenwerking aangaat met Podium Mozaïek en Bijlmer Parktheater. Het is echter een zwaktebod dat deze samenwerking afhankelijk wordt gemaakt van extra subsidie.

De raad is positief over de manier waarop Frascati artistieke ontwikkeling wil verbinden met maatschappelijke impact. Ze werkt in toenemende mate aan een samengestelde praktijk waarbij kunstenaars zich ook breed maatschappelijk oriënteren. Met name de programmalijn 'De (on)vertelde stad' biedt volop ruimte aan de maatschappelijke betrokkenheid die veel jonge makers drijft, en aan maatschappelijke instellingen en gemeenschappen met het doel hen te betrekken bij het artistieke proces.

Vernieuwing

De kwaliteit van de makers die bij Frascati uitstromen is veelal hoog; zij zorgen voor vernieuwing in het podiumkunstenlandschap. Frascati heeft een goed oog voor nieuw talent. De ontwikkeltrajecten die zij aanbiedt zijn gedegen, maar niet vernieuwend.

De raad is positief over het 'Frascati Verbond', een nieuwe werk- en ontmoetingsplek voor makers in Frascati 4. Makers die lid worden kunnen de ruimte gebruiken en dragen als wederdienst bij aan een inhoudelijk programma, waarin het discours over (podium)kunst centraal staat.

Nieuw zijn ook de coproducties met Podium Mozaïek en Bijlmer Parktheater, gericht op divers talent. Jaarlijks zullen de instellingen per partner twee makers gezamenlijk produceren. Daarmee bieden ze deze talenten een breder platform en een diverser begeleiding in hun artistieke ontwikkeling.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Frascati volgt voor haar personeel de cao Toneel en Dans en hanteert deze tevens als uitgangspunt voor de honorering van de zzp'ers, waarbij zij een opslag van 40 procent hanteert. Ook de makers in het productiehuis worden conform de cao gehonoreerd. Voor schrijvers hanteert zij de LIRA-norm. Het beloningsbeleid van Frascati is transparant en eerlijk. Niet duidelijk is echter of lonen worden geïndexeerd en of overwerk wordt gecompenseerd.

Frascati is een financieel gezonde organisatie. Wel is zij, ondanks dat verschillende typen financieringsbronnen worden aangeboord, in vrij grote mate afhankelijk van subsidie van de gemeente Amsterdam. Een financiële risicostrategie wordt daarom node gemist. De begroting is slechts gedeeltelijk gespecificeerd, waarbij opvalt dat de indeling in drie kerntaken zoals die in het activiteitenplan wordt gehanteerd, in de toelichting op de begroting niet terugkomt.

Frascati vraagt een bijdrage van 800.00 euro per jaar, 300.000 euro meer dan de toekenning in de periode 2017 – 2020. Met deze verhoging wil zij het voortraject 'Fraslab' (dat nu met andere middelen wordt gefinancierd) continueren, internationaal steviger (co)produceren en structureel

samenwerken met Podium Mozaïek en het Bijlmer Parktheater. Ook gaan de productiebudgetten – mede uit oogpunt van *fair pay* – omhoog. De raad vindt dat deze plannen de forse stijging van 300.000 euro per jaar niet rechtvaardigen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het productiehuis heeft een smal educatiebeleid, dat er voornamelijk uit bestaat studenten van verschillende opleidingen bij de organisatie stage te laten lopen. De verdere (schoolgebonden) educatieve inspanningen van Frascati hebben betrekking op de podium-/presentatiefunctie en niet specifiek op het productiehuis, op de makers die in het productiehuis actief zijn of op hun werk.

Het participatiebeleid en de oriëntatie op andere domeinen lijkt voornamelijk tot uiting te komen in de kerntaak ‘verbinden’. Onder die kerntaak vallen onder meer de ‘Frascati Issues’ (voorstellingen over maatschappelijke thema’s, voorzien van een kritisch contextprogramma), en ook ‘De (on)vertelde stad’ (projecten die in cocreatie met publiek en maatschappelijke instellingen tot stand komen). Dit zijn projecten waarmee Frascati zich nadrukkelijk verhoudt tot de verschillende gemeenschappen, tot maatschappelijke uitdagingen in de stad én tot nieuwe publieksgroepen. In hoeverre deze inspanningen deel uitmaken van de ontwikkelfunctie waarvoor Frascati een aanvraag doet, is niet helemaal duidelijk; het productiehuis lijkt in een aparte kerntaak ‘produceren’ te zijn gevat, ook in financieel opzicht.

De raad waardeert de manier waarop Frascati onderzoek doet naar haar publiek. Via verschillende datasystemen is zij in staat de volledige *customer journey* te volgen en gedrag van klanten te segmenteren en te voorspellen. Uit deze analyses blijkt dat het publiek opvallend jong is (38 procent onder de 30 jaar) en dat er veel belangstelling voor ‘jong werk’ is.

Geografische spreiding

Frascati is gevestigd in Amsterdam en speelt daar een vooraanstaande rol in de podiumkunsten. Ze werkt nauw samen met kunstvakopleidingen, gezelschappen, cultuurhuizen en festivals. Ze maakt deel uit van de Amsterdamse BasisInfraStructuur (A-Bis). Uit de aanvraag blijkt niet dat ze zich specifiek verhoudt tot de bredere cultuurregio Metropool Regio Amsterdam.

Frascati is tevens goed ingebed in de landelijke keten voor de podiumkunsten. Dit blijkt onder meer uit samenwerkingen met collega-productiehuizen, met opleidingen in verschillende steden en met ervaren

makers, verbonden aan gezelschappen elders in het land, die in het productiehuis als begeleiders worden ingezet.

Frascati heeft de ambitie haar producties in Nederland en in het buitenland te laten spelen en is aangesloten bij het netwerk van vlakke vloertheaters en bij het samenwerkingsverband De Coproducers. In de praktijk blijkt het echter vaak moeilijk om buiten de eigen standplaats speelplekken voor nieuwe makers te realiseren. Hier reflecteert Frascati niet op; wel schrijft zij verder te bouwen aan een betrokken netwerk van podia.

Toepassing Fair Practice Code

Frascati reflecteert goed op de Fair Practice Code. Zij is relatief transparant over haar beloningsbeleid en maakt duidelijk een veilige werkomgeving na te streven, onder meer door functioneringsgesprekken te voeren, coaching en scholing aan te bieden, en door de aanstelling van een vertrouwenspersoon. Ze formuleert, op het aanbieden van loondienstverbanden voor de zaaldienstmedewerkers na, voor de komende jaren geen concrete actiepunten om de code nog verder te implementeren. Frascati schrijft met en via gevorderde en uitgestroomde makers deel te nemen aan de sociale dialoog over eerlijke beloning. Niet blijkt of zij ook via aansluiting bij een (koepel)vereniging deelneemt aan de sociale dialoog.

Toepassing Governance Code Cultuur

Frascati reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Ze hanteert het bestuursmodel, maar stapt in 2020 over op het raad-van-toezichtmodel, dat volgens haar meer recht doet aan haar positie en aan de manier waarop directie en toezichthouders in de praktijk functioneren. In het kader van deze transitie worden de statuten en reglementen aangepast, met aandacht voor de verdere invulling van de code. Zo zullen er afspraken worden gemaakt over het werven van toezichthouders, over de kwaliteitsbewaking en het organiseren van tegenspraak. Jaarlijks beschrijft Frascati in haar bestuursverslag hoe de code wordt toegepast.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Frascati reflecteert weinig zelfkritisch op de Code Diversiteit en Inclusie. Ze heeft geen kenbare visie op diversiteit en inclusie, hetgeen opvallend is gezien de aandacht die in het activiteitenplan naar het onderwerp uitgaat. Frascati noemt de samenstelling van het eigen personeel als grote uitdaging en wil haar organisatie per afdeling en als geheel een sterkere representatie van de diversiteit van de omgeving laten zijn. De raad mist op dit vlak echter een concreet plan van aanpak. Frascati reflecteert beperkt op de diversiteit van haar publiek. Ook ontbreekt een concreet plan om de diversiteit van het publiek van de reguliere productiehuisproducties te vergroten.

Fries Museum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Fries Museum (hierna: Fries Museum), gevestigd in Leeuwarden, is een provinciaal museum. In 2009 integreerde het museum met het Keramiekmuseum Princessehof. Het Fries Museum beheert ruim tweehonderdveertigduizend voorwerpen. De collectie is onderverdeeld in vijf gebieden: terpencultuur en middeleeuwen, oude kunst, toegepaste kunst en textiel, Fries Verzetsmuseum en moderne en hedendaagse kunst. Het Fries Museum positioneert zich als de schatkamer van Friesland. Het wil het regionale erfgoed van Friesland presenteren en beheren, en samen met de inwoners van de provincie de toekomst ervan vormgeven. Als museum wil het bijdragen aan herwaardering van het platteland.

Subsidieadvies

Het Fries Museum vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een provinciale collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de provincie Friesland subsidie verstrekt. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Friesland, waar de instelling haar standplaats heeft. Het Fries Museum voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Fries Museum een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000, mits zij:

- concreter uitwerkt welke tentoonstellingen en activiteiten zij met de rijksbijdrage organiseert, gekoppeld aan het educatieve programma en publieksbereik, en aan de rol als Fries moedermuseum.
- een aangepaste begroting indient in lijn met het activiteitenplan en een toelichting geeft op de besteding van de subsidie.

De raad vindt het Fries Museum een toegankelijk museum en het tentoonstellingsprogramma geschikt voor een breed publiek. Met de bijdrage van het Rijk kan de instelling grote tentoonstellingen blijven programmeren. De raad begrijpt deze ambitie van het museum om de komende tijd te bestendigen, maar niet duidelijk is voor welke tentoonstellingen en nieuwe publieksactiviteiten het museum de BIS-

subsidie precies wil gebruiken, en hoe deze zich verhouden tot het voornemen om als moedermuseum te fungeren.

De instelling biedt een interessant educatief en participatief programma, waarmee zij bewoners van Friesland bij het museum betreft. Uit de aanvraag blijkt echter niet welke educatieve of participatieve activiteiten zij wil organiseren met de rijksbijdrage.

Het museum past de Fair Practice Code en Governance Code Cultuur toe, maar formuleert geen concrete verbeterpunten voor de komende periode. De raad had graag een uitgebreidere toelichting gezien op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Volgens de raad is het Fries Museum een toegankelijk museum met een rijke collectie. De instelling maakt drie typen tentoonstellingen. Met A-tentoonstellingen toont zij spraakmakende werken uit de eigen collectie, aangevuld met bruiklenen. B-tentoonstellingen zijn uitgebreide presentaties van de eigen collectie. Met C-tentoonstellingen richt het museum zich met kwalitatief hoogstaande actuele presentaties op een kleinere, specifieke doelgroep. Daarnaast programmeert zij *blockbusters*, zoals ‘Alma-Tadema’ in 2016 – 2017.

Het tentoonstellingsprogramma van het Fries Museum voor de komende periode is geschikt voor een breed publiek. De instelling heeft een eigen signatuur ontwikkeld die de bezoeker centraal stelt. In 2022 staat een A-tentoonstelling op het programma over de hoge middeleeuwen in Friesland in relatie tot de rest van Nederland, en in 2023 organiseert de instelling de A-tentoonstelling ‘Say Yes to the Dress’ over bruidsjurken en de geschiedenis van de trouwjurk. Bij elke A-tentoonstelling ontwikkelt zij een activiteitenprogramma met lezingen en drempelverlagende evenementen, zoals een Valentijnsavond.

Leeuwarden-Fryslân was in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa. De instelling heeft zich in dat jaar landelijk en internationaal goed op de kaart gezet en wil deze lijn voortzetten. Met de rijksbijdrage kan zij A-tentoonstellingen organiseren met een uitgebreid onderwijs- en activiteiten aanbod, en zo haar maatschappelijke, toeristische en economische impact in de regio vergroten. Zij heeft de ambitie om twee A-tentoonstellingen per jaar te tonen en elke twee jaar een *blockbuster* te organiseren. Daarnaast stellen de extra middelen de instelling in staat om de rol als moedermuseum van Friesland te blijven vervullen.

De raad heeft er vertrouwen in dat de instelling ook de komende jaren spraakmakende publieksactiviteiten organiseert met een eigen signatuur. Niet duidelijk is echter voor welke tentoonstellingen zij de BIS-subsidie precies wil gebruiken, voor welke activiteiten in het kader van de randprogrammering en hoe de activiteiten zich verhouden tot het voornemen om als moedermuseum te fungeren, een ambitie die het museum ook expliciet verbindt aan de BIS-bijdrage.

Vernieuwing

De raad vindt het activiteitenplan van het Fries Museum degelijk. De keuze van de instelling om de positie en kwaliteit de komende periode vast te houden is begrijpelijk.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Fries Museum is redelijk transparant over de gehanteerde vergoedingen: de instelling volgt de Museum cao. De vaste formatie is na de reorganisatie in 2013 – 2014 vastgesteld op 37 fte, en is sindsdien nauwelijks gewijzigd. Jaarlijks biedt de instelling plaats aan gemiddeld 54 stagiairs. Zij werkt met 144 vrijwilligers. Onduidelijk is in hoeverre er wordt gewerkt met zzp'ers.

Kunstenaars en vormgevers krijgen een vergoeding voor de bruikleen van eigen werken en de tijd die ze in projecten met het museum investeren. Wel heeft het museum in de berekening van de kunstenaarshonoraria twee grenzen aangebracht, om het betaalbaar te houden: het budget kunstenaarshonorarium verhoudt zich op een redelijke en vooraf bepaalde wijze tot het budget van het volledige tentoonstellingsproject, en de vergoeding is begrensd voor presentaties die langer lopen dan een halfjaar. De raad juicht de transparantie van de instelling toe en begrijpt deze keuze, maar benadrukt dat zij kunstenaars een passende betaling moet kunnen bieden en gaat er vanuit dat eerlijke beloning het uitgangspunt is bij elke afspraak van het museum met makers.

De begroting voor 2021 toont aan de baten- en aan de lastenkant een afname ten opzichte van de realisatie in 2017 en 2018. Volgens de instelling komt dit doordat het programma- en marketingbudget wordt verlaagd. Het gevolg daarvan is dat er minder tentoonstellingsplannen worden ontwikkeld, waardoor er minder fondsen kunnen worden geworven. Volgens de toelichting op de begroting wil de instelling de BIS-subsidie besteden aan een wintertentoonstelling, project- en publieksbegeleiding en marketing, maar niet duidelijk is om welke wintertentoonstelling het gaat.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Fries Museum wil de komende periode het educatieve programma uitbreiden, zowel binnen als buiten de muren van het museum. De instelling is van plan om residenties van kunstenaars te koppelen aan wijkprojecten die bewoners betrekken bij het museum. Zij wil met het 'Fries Museum on Tour' Friezen in wijken en dorpen betrekken bij hun eigen erfgoed. Met de extra middelen kan zij de samenwerking met het mbo en hbo intensiveren en de onderwijsprogramma's van de afgelopen jaren een vervolg geven, en onderwijsmateriaal ontwikkelen bij A-tentoonstellingen.

In de periode dat Leeuwarden Culturele Hoofdstad was, had de instelling een groot publieksbereik: in 2017 bereikte zij 143.000 bezoekers en in 2018 350.000. Het museum heeft drie doelgroepen: cultuurliefhebbers uit het hele land, inwoners van Friesland en toeristen. Voor de komende periode begroot zij 80.000 bezoekers per jaar. Dit lijkt de raad een realistische ambitie, maar hij mist inzet van het museum op het bereiken van nieuwe publieksgroepen. Ook ontbreekt informatie over de educatieve en participatieve activiteiten van het museum met de rijksbijdrage en de visie van waaruit dat gebeurt.

Geografische spreiding

Het Fries Museum is onderdeel van de cultuurregio We the North. Volgens de aanvraag zoekt de instelling actief verbinding met de inwoners van de provincie Friesland. Zij wil een internationaal zichtbaar en ruimhartig regionaal museum zijn, dat bijdraagt aan brede welvaart van de regio en aan de landelijke spreiding van het groeiende aantal toeristen. De raad leest echter weinig terug in het plan over de concrete invulling van samenwerkingen met (culturele) partners.

Toepassing Fair Practice Code

Het Fries Museum geeft aan de Fair Practice Code toe te passen. De instelling hanteert met betrekking tot het betalen van kunstenaars en vormgevers een aangepaste richtlijn kunstenaarshonoraria (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). Uit de aanvraag blijkt niet welke rol het Fries Museum speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt. Ook mist de raad concrete stappen die het museum de komende jaren wil zetten om de code beter te kunnen toepassen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Fries Museum onderschrijft de Governance Code Cultuur. De bestuurlijke organisatie werkt volgens een model met een bestuur en een raad van toezicht. Stichting Fries Museum en stichting Keramiekmuseum Princessehof zijn verbonden ondernemingen met een gemeenschappelijke ondernemingsraad. De instelling licht de toepassing van de code en de rol en

verantwoordelijkheden van de raad van toezicht en het bestuur in voldoende mate toe, maar de raad mist daarbij actiepunten voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In de toelichting op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie gaat het Fries Museum onvoldoende in op het programma, het publiek, de partners en het personeel. De instelling zegt voor iedereen toegankelijk te willen zijn en het bereiken van regionale bezoekers als belangrijk speerpunt te zien, maar beschrijft niet hoe zij dat wil realiseren. Zij benoemt diversiteit als doelstelling onder vrijwilligers en medewerkers in een re-integratietraject, maar niet van de vaste staf, tijdelijke krachten en de raad van toezicht. Een concreet actieplan voor de komende periode op het gebied van diversiteit en inclusie ontbreekt.

Garage TDI

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 375.000

Over de instelling

Stichting Garage TDI, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Assen

Stichting Garage TDI (hierna: Garage TDI) is een jeugdtheaterinstelling gevestigd in Assen. Zij heeft vier kernactiviteiten: het produceren van professionele jeugdtheater- en dansproducties, het organiseren van een jeugdtheaterfestival ('Art of Wonder'), het ontplooiën van activiteiten op het gebied van educatie en participatie, en talentontwikkeling. Garage TDI zet zich naar eigen zeggen in voor de ontwikkeling van jeugd en jongeren tot nieuwsgierige, empathische en ruimdenkende mensen. Daartoe maakt ze eigen producties, gebaseerd op verhalen uit de omgeving. De instelling heeft een eigen jeugdtheaterschool met zes vestigingen verspreid over de provincie Drenthe. Ook heeft ze een vooropleiding waar jongeren uit Noordoost-Nederland zich voorbereiden op een hbo-theateropleiding.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Garage TDI geen subsidie toe te kennen.

Garage TDI is een ondernemende instelling die in de provincie Drenthe jeugdtheaterproducties creëert, een eigen festival organiseert, een jeugdtheaterschool en een vooropleiding heeft en zich inzet voor educatie en talentontwikkeling. Daarmee is de instelling van grote waarde binnen deze regio. De raad signaleert echter dat Garage TDI nog onvoldoende een regio-overstijgend belang kent. Daarnaast zijn de artistiek-inhoudelijke plannen voor de komende periode te summier uitgewerkt om in aanmerking te komen voor een plek in de BIS. Het artistieke profiel van de instelling verdient de komende periode nog versteviging.

De instelling reflecteert beknopt op de Fair Practice Code. De reflectie op de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is nog niet voldoende.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Garage TDI verwoordt in het activiteitenplan goed wat haar motiveert: ze ziet theater als een verbindende kracht die de verbeelding levend houdt in een maatschappij waarin die onder druk staat. De instelling is zich goed bewust van de omgeving waarin zij functioneert en maakt werk dat een duidelijke relatie heeft met het landschap en de inwoners van Drenthe. Garage TDI heeft hiermee op dit moment echter een voornamelijk lokale en regionale impact: haar landelijke betekenis is beperkt. Voor productie en talentontwikkeling kijkt de instelling voornamelijk naar regionaal talent uit de eigen jeugdtheaterschool en vooropleiding. Zij sluit minder aan bij de landelijke artistieke ontwikkelingen. De raad ziet de bredere potentie van het ondernemende gezelschap en volgt met belangstelling hoe zij zich de komende periode verder zal ontwikkelen.

Garage TDI presenteert een grote hoeveelheid activiteiten, waaronder plannen voor verschillende jeugdtheater- en jeugddansproducties. De meeste van deze plannen zijn te globaal uitgewerkt. Een betekenisvolle verbinding tussen de verschillende kernactiviteiten ontbreekt, terwijl die in het jeugdpodiumkunstenveld juist van meerwaarde zou kunnen zijn.

Artistiek leider Frederieke Vermeulen is hoofd van een artistiek team dat verder bestaat uit jonge makers Céline Hoex en Malou van Sluis. Choreograaf Andreas Denk is aangetrokken om de dans binnen het gezelschap verder te ontwikkelen. Omdat in de plannen echter maar één project met hem beschreven is, plaatst de raad vraagtekens bij de haalbaarheid van deze doelstelling. De instelling werkt verder met gastmakers, zoals Daniëlle Wagenaar en Herman van Baar.

Garage TDI stelt zich ten doel verhalen op te halen bij kinderen uit Drenthe en het noordoosten van Nederland, en die om te zetten in voorstellingen en educatieprojecten. Dit doorlopende 'Oerlab' is een aanjager voor het ontwikkelen van theater- en dansproducties. De raad vindt dit een goede en onderscheidende aanpak.

De beschrijving van 'De Grondloze Kuil', het eerste van twee locatieprojecten, maakt de raad nieuwsgierig: in het project komen de kernwaarden van de instelling samen. Ook de onderwijsvoorstellingen '100 Kilo Watten' en 'Soekarno' spreken aan. Ze behandelen relevante, inclusieve thema's voor de doelgroep.

Garage TDI zegt te willen investeren in betekenisvolle, reizende jeugdtheatervoorstellingen en maakt daarom jaarlijks één dans- of

theaterproductie voor de kleine of middenzaal. De uitwerking hiervan is echter summier, waardoor de raad dit plan niet goed kan beoordelen.

Vernieuwing

De raad waardeert de aanpak van het grootschalige 'Oerlab'-project, waarin het jonge publiek de rol van cocreator van nieuw te ontwikkelen projecten krijgt. Dat vindt de raad van grote waarde in gemeenschappen waar theaterbezoek niet altijd vanzelfsprekend is. Hij is benieuwd hoe deze vorm van publiekswerking in de praktijk leidt tot interessante producties.

Garage TDI vindt talentontwikkeling belangrijk. Twee net afgestudeerde theatermakers maken deel uit van het artistieke team. De instelling zegt graag te werken met talent van de eigen jeugdtheaterschool of vooropleiding. De raad mist een bredere blik op makerschap en vraagt zich af in hoeverre de instelling instroom van buitenaf nastreeft.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Garage TDI is op het moment van aanvragen financieel gezond. De liquiditeit en de solvabiliteit zijn hoog en het weerstandsvermogen is middelmatig hoog. Het gezelschap heeft een hoog percentage eigen inkomsten van zestig procent. De raad is positief over het cultureel ondernemerschap van Garage TDI. Mede dankzij de inkomsten uit de jeugdtheaterscholen is de organisatie financieel gezond.

De begroting oogt realistisch. Garage TDI voorziet ten opzichte van de periode 2017 – 2020 een forse toename aan de baten- en lastenkant, en licht dit goed toe. Ze geeft aan dat het activiteitenplan is aangepast om in aanmerking te komen voor opname in de BIS: met de groei van het activiteitenprogramma neemt de personele bezetting ook toe. Ze omschrijft tevens een uitgebreide risicoanalyse voor tegenvallende resultaten, inclusief mogelijke maatregelen.

De cao Toneel en Dans is leidend voor het aangaan van dienstverbanden en het bepalen van honoraria voor zzp'ers. Garage TDI hecht er belang aan dat haar medewerkers hun professionele kennis en vaardigheden kunnen blijven ontwikkelen en heeft daarom het scholingsbudget voor werknemers verhoogd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Garage TDI heeft op zes plekken in de provincie Drenthe een jeugdtheaterschool en biedt jongeren in de leeftijd van 14 tot 21 jaar een vooropleiding in de podiumkunsten. Daarnaast ontwikkelt zij voor scholen educatieprojecten bij de eigen theater- en dansproducties en verzorgt zij theatrale rondleidingen door de schouwburgen van Assen en Hoogeveen.

Garage TDI kiest bewust voor voorstellingsthema's die leven bij het publiek in haar omgeving, zoals laaggeletterdheid en gebiedsontwikkeling. Deze thema's passen goed bij het profiel van de instelling.

Nieuw publiek wordt duurzaam geworven via de publiekswerking in het doorlopende 'Oerlab'-traject. Wel vindt de raad dat Garage TDI de marketingstrategie erg summier toelicht, en dat hier een verhoudingsgewijs klein budget voor is gereserveerd. Als speerpunt voor 2021 – 2024 noemt de instelling publieksonderzoek. Op basis van de resultaten van bezoekersonderzoek is de instelling voornemens de producten en impact te verbeteren en haar publiek in kaart te brengen. Een specifiek tijdspad hiervoor ontbreekt, evenals een nadere uitwerking.

Geografische spreiding

Garage TDI is goed geworteld in de regio. Ze maakt deel uit van Station Noord en Up North, netwerken voor talentontwikkeling in respectievelijk de podiumkunsten en de urban- en popcultuur, waarin instellingen uit Groningen, Friesland en Drenthe met elkaar samenwerken.

De talentontwikkelingsactiviteiten van Garage TDI zijn in de provincie duidelijk van toegevoegde waarde en sluiten goed aan op de ambitie van de stedelijke cultuurregio We The North, waarin onder meer talentontwikkeling en de verbinding tussen stad en platteland centraal staan. In dat licht is ook het festival 'Art of Wonder' noemenswaardig, dat bezoekers in het noordoosten van Nederland kennis laat maken met (inter)nationale jeugdtheatergezelschappen en jonge makers.

In de eigen regio werkt het gezelschap ook samen met culturele instellingen uit andere disciplines, zoals het Drents Museum en Gevangenis museum Veenhuizen, en met maatschappelijke partners zoals de rechtbank Noord-Nederland.

Op landelijk niveau is Garage TDI nog weinig zichtbaar. De raad vindt de ambitie van de instelling om landelijk te werken prijzenswaardig maar nog onvoldoende uitgewerkt. Hij meent echter dat de instelling hier nog wat tijd voor nodig heeft en dat zij op dit moment nog onvoldoende landelijke betekenis heeft. De raad volgt de ontwikkelingen van de instelling richting een meer landelijk profiel met belangstelling en is benieuwd met welke podia en festivals zij de komende jaren een samenwerking aangaat.

Garage TDI heeft de ambitie om een internationaal netwerk te vormen met gelijksoortige instellingen. De instelling gaat een meerjarige samenwerking en uitwisseling aan met het Italiaanse Campsirago Residenza. De raad ziet vervolgstappen met belangstelling tegemoet.

Toepassing Fair Practice Code

Garage TDI stelt op basis van zelfevaluatie aan de hand van de Fair Practice Code dat zij haar rol als werkgever overwegend goed invult, maar dat er ruimte voor verbetering is. De raad onderschrijft dit.

De instelling geeft aan dat de cao Toneel en Dans leidend is, maar maakt niet duidelijk of dit betekent dat honorering en secundaire arbeidsvoorwaarden conform de cao zijn, of dat het gaat om een streven.

Stichting Garage TDI neemt op lokaal en provinciaal niveau deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning. De instelling werkt samen met (internationale) theatergezelschappen; onderlinge werkafspraken over de Fair Practice Code worden echter niet beschreven. Ze schrijft afspraken te maken over auteursrechten met haar werknemers en derden, maar licht dit niet nader toe.

De instelling werkt, buiten het kantoorpersoneel, hoofdzakelijk met zzp'ers en formuleert een aantal verbeteringen, zoals periodieke groei en een vast beleid voor stages.

Garage TDI benoemt in haar reflectie op de code enkele acties om de code verder te implementeren: de werkdruk wordt verlaagd door stapsgewijs meer mensen in dienst te nemen, en in de dialoog met de regionale overheden staat zij op het standpunt dat als subsidies niet geïndexeerd worden, de prestatieafspraken moeten worden aangepast.

Toepassing Governance Code Cultuur

Garage TDI reflecteert summier op de Governance Code Cultuur. Zij werkt met een raad-van-toezichtmodel. De instelling schrijft dat de code in het algemeen goed wordt nageleefd en dat zij in hoge mate voldoet aan de acht principes van de code: zij past de code toe en legt uit waar dat niet het geval is. Deze uitleg leest de raad echter niet terug.

Ook benoemt de instelling dat uit evaluatie van de code aandachtspunten voortkwamen. Welke dit zijn, en welke acties het gezelschap daaraan koppelt, wordt echter niet duidelijk. De raad kan daarom niet beoordelen of Garage TDI deze code toepast.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Garage TDI vindt "dat zij gebaat is bij een goede afspiegeling van de diversiteit die de bevolkingssamenstelling laat zien" en heeft daarbij aandacht voor onder meer culturele en sociaaleconomische achtergronden, diversiteit in leeftijd en seksuele geaardheid. Door samen te werken met partners als Urban House Groningen en Don't Hit Mama is er volgens de instelling vernieuwing gebracht in het team en in de lesprogramma's voor jongeren. Voor individuele projecten werkt zij samen met maatschappelijke

partners zoals azc's of Vluchtelingenwerk. De raad vindt dat Garage TDI zich in wel erg algemene termen over diversiteit uitlaat. Bovendien mist hij een goed actieplan om de diversiteit van met name het eigen kernteam te vergroten. Garage TDI toont zich hierbij terughoudend door te stellen diversiteit in het team belangrijk te vinden, maar de samenstelling niet te willen aanpassen omdat men zo 'tevreden' is.

Gaudeamus

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 267.750

Over de instelling

Stichting Gaudeamus Muziekweek, podiumkunsten, festivals, Utrecht

Stichting Gaudeamus Muziekweek (hierna: Gaudeamus) presenteert jaarlijks in een vijfdaags festival in Utrecht een programma van actuele muziek. Het festival stelt zich ten doel de nieuwste muziek van jonge muziekpioniers te stimuleren en te ondersteunen. Naast het festival verstrekt Gaudeamus compositieopdrachten, reikt ze jaarlijks de Gaudeamus Award uit, en organiseert ze concertreeksen en residenties. De organisatie bestaat sinds 1945 en was tot 2010 onderdeel van het toenmalige Muziek Centrum Nederland. Naast het festival is de organisatie door het jaar heen actief met eigen concertseries en samenwerkingsverbanden rond talentontwikkeling.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Gaudeamus Muziekweek. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting Gaudeamus Muziekweek geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De kernactiviteiten van Gaudeamus zijn van goede artistieke kwaliteit. Gaudeamus signaleert met veel expertise en ervaring ontwikkelingen in de hedendaagse muziek en speelt daarmee een gewaardeerde rol in het genre. Ook draagt het bij aan de ontwikkeling van jonge componisten en musici. De focus op jonge componisten en musici levert echter ook beperkingen op voor de mogelijkheid een breder publiek aan te spreken. De activiteiten op het gebied van educatie, die voornamelijk gericht zijn op jonge professionals, zijn aansprekend. Het educatieve aanbod is voor overige doelgroepen minder overtuigend uitgewerkt.

Gaudeamus is transparant over de gehanteerde vergoedingen voor vast en tijdelijk personeel en heeft een stabiele financiële positie. Gaudeamus reflecteert onvoldoende op de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. Op de Code Diversiteit en Inclusie geeft Gaudeamus een goede

reflectie, waarin het duidelijk beschrijft welke doelstellingen het de komende periode wil behalen en op welke wijze.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt de kernactiviteiten van Gaudeamus van goede artistieke kwaliteit. De zeggingskracht van het festival is zowel nationaal als internationaal groot. Het festival benadert hedendaagse gecomponeerde muziek met een ondogmatische, open visie. Gaudeamus signaleert met veel expertise en ervaring de stand van zaken in de actuele muziek, en draagt bij aan de reflectie op ontwikkelingen in de muziek. Het festival wil een verbinding tot stand brengen tussen oudere werken uit de canon van moderne gecomponeerde muziek en meer recente genre-uitingen.

De kernactiviteiten zijn van grote betekenis voor de jonge componisten die Gaudeamus centraal stelt. Het festival fungeert als een belangrijk presentatiemoment voor nieuwe Nederlandse muziek. Omdat het festival vaak 'onderzoekende' muziek van pioniers brengt, zijn de uitvoeringen vaak interessant, maar niet van een constant hoog uitvoeringsniveau. Dat lijkt onvermijdelijk, omdat het festival een podium biedt aan nieuwe makers en componisten.

Gaudeamus heeft aansprekende plannen om in de komende periode een curator aan te stellen om componisten uit de Arabische regio en het Midden-Oosten te selecteren voor uitwisselingsprojecten. De curator moet de componisten begeleiden in het schrijven van nieuwe composities voor Catching Cultures Orchestra, een ensemble bestaande uit musici van asielzoekerscentra en Nederlandse musici. De raad vindt het seminar 'Kansen voor componisten in een veranderende kosmopolitische cultuur' een mooi initiatief en is benieuwd naar de verdere ontwikkeling hiervan.

Vernieuwing

De talentontwikkelingsactiviteiten van Gaudeamus zijn van zeer hoog niveau. Het festival verstrekt compositieopdrachten, biedt jonge componisten een podium en vergroot hun zichtbaarheid onder vakgenoten. Ook verbindt Gaudeamus via tweejarige residenties jong talent voor langere tijd aan de organisatie, waarbij onderzoek en het ontwikkelen van een eigen signatuur centraal staan. Bij selectie van talent geeft de instelling de voorkeur aan talenten met een frisse, eigen kijk op hedendaagse muziek; een benadering die past bij het profiel van het festival.

Gaudeamus streeft naar een gelijkwaardige genderbalans in de muziekpraktijk. Dit moedigt hij aan door in gelijke mate opdrachten te verstrekken aan, en coproducties aan te gaan met, vrouwelijke en

mannelijke musici en componisten. Zo worden in 2020 twee vrouwelijke en twee mannelijke componisten/musici genomineerd voor de Gaudeamus Award. De raad oordeelt hier zeer positief over.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad oordeelt positief over het beloningsbeleid van Gaudeamus. Het festival is transparant over de gehanteerde vergoedingen voor vast en tijdelijk personeel; het baseert deze op de richtlijnen van de cao Toneel en Dans en de cao voor muziekensembles die in 2021 van kracht wordt. Voor compositieopdrachten hanteert de instelling de normen van Nieuw Geneco. Gaudeamus wil de komende periode geleidelijk ook zzp'ers honoreren op basis van de genoemde cao's. De kosten voor eerlijke betaling zijn verwerkt in de begroting. Gaudeamus neemt op verschillende manieren deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning; zo organiseerde het festival in 2019 een debat over fair practice, in samenwerking met Nieuw Geneco.

De financiële positie van Gaudeamus is stabiel. Een exploitatietekort kon in 2018 worden opgevangen met een bestemmingsreserve. De bedrijfsvoering is goed, blijkt uit de beschrijving van de organisatie en de onderbouwing van de begroting. Het festival signaleert wel het risico dat subsidie van een aantal grote private fondsen de komende periode wegvalt. Het festival wil dit opvangen met hogere structurele publieke subsidie. De raad is positief over de gerealiseerde groei van particuliere donaties. De beoogde stapsgewijze groei oogt realistisch, maar het lijkt de raad verstandig dat Gaudeamus ook andere strategieën ontwikkelt voor tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Met de deelname aan het Utrechts Muziek Overleg en de samenwerking met diverse (onderwijs)instellingen in de stad vervult Gaudeamus een actieve rol in het Utrechtse muziekveld. Gaudeamus faciliteert HKU-studenten Muziek & Technologie met onderzoeks- en presentatiemogelijkheden. De activiteiten op het gebied van educatie, die voornamelijk gericht zijn op jonge professionals, zijn aansprekend. Het educatieve aanbod is voor overige doelgroepen minder overtuigend uitgewerkt.

Gaudeamus heeft oog voor Utrechtse muziekliefhebbers met een economische achterstand en organiseert daarvoor jaarlijks een gratis lunchconcert en activiteiten in de openbare ruimte. Met acties als 'Geef een Toegift' werkt Gaudeamus samen met sociaalmaatschappelijke organisaties als de Tussenvoorziening, de Armoedecoalitie en Geef Armoede een Gezicht.

Gaudeamus heeft de publieksgroepen van het festival in kaart gebracht en doelstellingen geformuleerd. Met het presenteren van elektronische muziek

aan de randen van het programma poogt het festival zijn profiel te verbreden. Ondanks deze experimenten blijft Gaudeamus dicht bij de traditionele harde kern van hedendaagse gecomponeerde muziek. De raad ziet beperkte mogelijkheden voor Gaudeamus om zich te ontwikkelen tot een festival voor een breder en diverser publiek.

Geografische spreiding

Gaudeamus neemt in het speelveld van de hedendaagse muziek internationaal, nationaal en regionaal een belangrijke positie in. Gaudeamus is medeoprichter van het Europese Ulysses Network, dat tot doel heeft de hedendaagse klassieke muziek te promoten. De raad waardeert het dat Gaudeamus zijn expertise en netwerk de komende subsidieperiode wil inzetten voor samenwerkingsverbanden op landelijk en regionaal niveau.

Gaudeamus is als actief lid van het Utrechts Muziek Overleg goed verankerd in de stad Utrecht. De programmering van Gaudeamus maakt deel uit van het aanbod op verschillende lokale (festival)podia, zoals TivoliVredenburg, Theater Kikker en SPRING. In haar reflectie op de aanvraag schrijft de Stedelijke Regio Utrecht dat de instelling past bij de thema's uit het regioprofiel 'ruimte voor talent', 'talentontwikkeling', 'erfgoed', 'educatie', 'inclusie' en 'samenwerking'.

Toepassing Fair Practice Code

Gaudeamus past de Fair Practice Code toe en schrijft doordrongen te zijn van de noodzaak van goede voorwaarden voor iedereen die werkzaam is in de cultuursector. Het festival reflecteert echter matig op de code en formuleert nauwelijks doelstellingen en concrete acties voor de komende periode. Gaudeamus beschrijft hoe het de code toepast met betrekking tot eerlijke betaling, maar gaat niet in op andere aspecten van de code, zoals goed werkgeverschap. De raad waardeert het dat Gaudeamus actief investeert in de ontwikkeling van medewerkers.

Toepassing Governance Code Cultuur

Gaudeamus past de Governance Code Cultuur toe, maar gaat summier in op de wijze waarop de bevoegdheden, de taakverdeling en de deskundigheid van het bestuur zijn geregeld. Het festival reflecteert daarmee onvoldoende op de code. De verantwoording in het jaarverslag is goed, maar de raad mist een rooster van optredens. Gaudeamus hanteert het bestuursmodel.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Gaudeamus onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en reflecteert uitvoerig op de toepassing van deze code. Het festival is zich bewust van de urgentie van het bevorderen van diversiteit en inclusie. Gaudeamus geeft aan waar het festival op dit moment staat en welke doelen het zich stelt voor

de periode 2021 – 2024. Als het festival zijn doelstelling op het gebied van gender en diversiteit niet behaalt, wil het in 2024 ‘nieuw talent’ opleiden.

De instelling is sinds 2018 aangesloten bij PACT Utrecht, een (informeel) netwerk van cultuurmakers die zich samen actief inzetten voor een diverse, inclusieve Utrechtse culturele sector. Met *critical friends* ontwikkelt Gaudeamus een visie op hoe het festival in het veld wil staan.

GOGBOT

Geadviseerd subsidiebedrag: € 337.670

Gevraagd subsidiebedrag: € 445.000

Over de instelling

Stichting Planetart (hierna: Planetart) is een kunstenaarsinitiatief dat events organiseert die cross-overs bewerkstelligen tussen kunst, muziek en *cutting-edge* technologie. Planetart reflecteert kritisch op technologische ontwikkelingen, wil spraakmakend zijn en kunst van internationale kwaliteit toegankelijk maken voor een breed publiek.

Kernactiviteit van de organisatie is het jaarlijks terugkerende GOGBOT Festival for Creative Technology. GOGBOT is een meerdaags festival in Enschede dat sinds 2004 wordt georganiseerd in het tweede weekend van september. Hiernaast organiseert Planetart sinds 2014 jaarlijks het festival TEC Art tijdens de Art Rotterdam Week, waarbij de wisselwerking tussen kunst en technologie centraal staat.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Planetart een subsidiebedrag toe te kennen van € 337.670 mits zij:

- voor 2021 een aangepast activiteitenplan opstelt, inclusief aangepaste begroting.

De raad is positief over de inhoudelijke kwaliteit van Planetart. De organisatie is oorspronkelijk, vernieuwend en grensverleggend in zijn cross-over-programmering. GOGBOT speelt in op de actualiteit en is daardoor spannend en onderscheidend. Het festival inspireert het veld tot vernieuwing, door de selectie van deelnemers, de wijze van presenteren, de ontwikkeling van jong talent en de urgente maatschappelijke thema's. De meeste activiteiten zijn gratis toegankelijk voor publiek.

Planetart heeft veel samenwerkingspartners in het onderwijs, kunstinstellingen en het bedrijfsleven en is maatschappelijk betrokken bij de ontwikkeling van Twente. De link Rotterdam-Twente is interessant en het belang van het festival voor de regio Twente is groot.

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Sinds 2004 organiseert Planetart het GGOBOT Festival. Het festival komt jaarlijks met een aansprekend programma en werkt met curatoren, denkers, schrijvers, journalisten, critici en filosofen uit diverse sectoren van het veld. Op het jaarlijkse festival TEC Art in Rotterdam staat een wisselwerking tussen kunst en technologie centraal.

Planetart presenteert op GGOBOT actueel en vernieuwend aanbod waarbij cross-overs bewerkstelligd worden tussen kunst, muziek en *cutting-edge* technologie. De context is internationaal door deelname van internationale kunstenaars. GGOBOT biedt een platform voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten door middel van acts en installaties, exposities, lezingen, awards, workshops en een conferentie. De charme van het festival is dat het mede door de locatiekeuzes een breed publiek trekt.

Vanuit de gedachte dat alles eindig is, inclusief de mensheid, verbeeldt het festival de toekomst, waarbij de blik verder reikt dan het leven en de aarde. Uitgaande van het aanpassingsvermogen van de mens aan zijn omgeving wil GGOBOT de zintuigen prikkelen met evenementen, lesprogramma's en partnerschappen rond kunst, muziek en creatieve technologie. Ambitie is om over vier jaar vanuit Enschede een belangrijke rol te spelen in het regionale, landelijke en internationale veld van de creatieve technologie en avant-gardekunst als initiator, verbinder en producer.

Planetart wil spraakmakend zijn en kunst van internationale kwaliteit toegankelijk maken voor een breed publiek. GGOBOT toont het effect van innovaties op de maatschappij door de ogen van internationale kunstenaars en artiesten. Het wil uitdagen tot ideeën of andere denkwijzen over de wereld, choqueren, en een broedplaats zijn voor creatieve techniek en innovatie.

TEC Art is een stuk kleiner dan GGOBOT. Uitgangspunt van TEC Art is dat kunstenaars een belangrijke rol vervullen in een maatschappij die bepaald wordt door de exponentiële groei van technologie. Dit festival presenteert hedendaagse kunst en introduceert het thema van GGOBOT.

De raad is positief over de inhoudelijke kwaliteit van Planetart. De organisatie is oorspronkelijk, vernieuwend en grensverleggend in haar cross-over-programmering, ze speelt in op de actualiteit en is daardoor spannend en onderscheidend.

De raad constateert echter ook dat het activiteitenplan vooral inzet op een consolidatie van de evenementen. Daarvoor is begrip, maar de raad zou graag ook een perspectief op de toekomst zien.

Vernieuwing

In de visie van Planetart is creativiteit een van de belangrijkste factoren in samenleving en cultuur: zij verbindt en stelt de mens in staat om zich te ontwikkelen en de potentie van de wereld te benutten. Planetart draagt deze visie uit in de programmering en laat op GOGBOT op circa tien verschillende locaties multimedia, avant-gardekunst, geluidskunst, podiumkunst en technologie samenkomen in acts en installaties, exposities, lezingen, awards, workshops en een conferentie. Op GOGBOT komen verschillende partijen in contact met elkaar en met het publiek. Daaruit ontstaan nieuwe ontwikkelingen, met actuele kunst en e-cultuur als basis.

De raad vindt dat Planetart met beide festivals het veld tot vernieuwing inspireert, door de selectie van deelnemers, wijze van presenteren, ontwikkeling van jong talent en urgente maatschappelijke thema's. Planetart is daarnaast jaarlijks vernieuwend in haar programmering. De samenwerking met onderwijsinstellingen is daarbij van belang.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Planetart is ontstaan vanuit de *undergroundscene*, waar een sterke verbondenheid was tussen bestuursleden, curatoren en kunstenaars. Uit de aanvraag blijkt de wil om verder te professionaliseren en het bewustzijn van de veranderingen die daarmee gepaard gaan. De organisatie heeft stappen geformuleerd, maar de concrete invulling daarvan behoeft volgens de raad nog aandacht.

Planetart had de afgelopen jaren geen structurele financiële ondersteuning. De instelling is financieel kwetsbaar en heeft een negatief eigen vermogen. Het percentage eigen inkomsten is laag maar stabiel. Met een gerealiseerd en begroot positief exploitatieresultaat probeert Planetart het eigen vermogen te laten toenemen. De raad is hierover positief, maar mist een toelichting op de wijze waarop Planetart daarbij omgaat met tegenvallende inkomsten.

Planetart heeft geen personeel in loondienst en de bestuursleden zijn onbezoldigd. In de toelichting op de begroting is de verwachte bezetting aangegeven. Planetart werkt momenteel met een klein team bestaande uit zzp'ers, een pool van inzetbare mensen in de festivalperiodes en een grote groep vrijwilligers. De betaling van zzp'ers en vrijwilligers is momenteel nog niet conform de Fair Practice Code. Planetart zegt de wens te hebben om te professionaliseren en met name te consolideren en daarom over te stappen van grotendeels inhuur van zzp'ers naar een kernteam dat verantwoordelijk is voor de primaire organisatieprocessen.

De circa tweehonderd vrijwilligers ontvangen een vrijwilligersvergoeding, maar er wordt in de aanvraag niets genoemd over een vergoeding voor

stagiars. Wel zet Planetart voor 2022 en 2023 de actie uit om een vrijwilligersbeleid en een stagebeleid op te stellen en te implementeren.

De betaling aan de kunstenaars voldoet volgens Planetart aan de richtlijnen van het Mondriaan Fonds. Dit is echter niet altijd expliciet opgenomen in de contracten. In 2022 wil Planetart een externe doorlichting doen op het gebied van auteursrechten.

Planetart wil in de periode 2021 – 2024 meer activiteiten organiseren en hiervoor werknemers in dienst nemen. Ze wil hen betalen volgens een passende cao, waarbij wordt gedacht aan de samenvoeging van de cao Kunsteducatie met die van de openbare bibliotheken. De begroting verdubbelt daardoor. De raad heeft zorgen over het realiteitsgehalte van de professionaliseringsambitie en zou graag zien dat Planetart daarvoor een stappenplan maakt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Planetart wil dat haar activiteiten toegankelijk zijn voor een breed publiek en de meeste activiteiten op GOGBOT zijn daarom gratis. Het publiek is divers en varieert van liefhebbers van experimentele techno en radicale mediakunstinstallaties tot families met kinderen die voor het eerst robots bouwen of een interactief kunstwerk ervaren. De raad is hierover positief.

Dat Planetart professionals en studenten samenbrengt wordt door de raad ook positief beoordeeld. Op GOGBOT komen zowel internationale kunstenaars als jong talent van de Nederlandse kunstacademies en van de opleiding Creative Technology (University of Twente). Bij laatstgenoemde opleiding worden sinds 2008 jaarlijks drie maanden lang colleges met opdrachten gegeven rondom actuele thema's. Studenten werken daarbij aan nieuwe installaties en prototypes die worden geëxposeerd tijdens GOGBOT. Ook studenten van Aki ArteEZ, Saxion, ROC Twente, ArteEZ Conservatorium en diverse andere opleidingen uit de regio worden actief betrokken bij het festival door middel van opdrachten, wedstrijden en awards.

Aan talentontwikkeling geeft Planetart adequaat invulling door op de academies jonge talenten te ontdekken en te begeleiden door de netwerkers en scouts van Planetart én docenten. Het voortgezet onderwijs in de regio wordt met lesbrieven voor CKV bij GOGBOT betrokken.

Geografische spreiding

GOGBOT is sterk ingebed in Enschede en omstreken. Als broedplaats voor creatieve techniek en innovatie is het festival betekenisvol voor de hele regio. Planetart werkt actief samen met het onderwijs, kunstinstellingen en het bedrijfsleven en is maatschappelijk betrokken bij de ontwikkeling van

Twente. Omdat GGOBOT zich grotendeels in de openbare ruimte van de binnenstad van Enschede afspeelt, bereikt het een groot en breed publiek. De provincie Overijssel heeft GGOBOT voor de periode 2020 – 2023 tot een beeldbepalend evenement benoemd. De raad vindt de positie van Planetart en GGOBOT in Oost-Nederland, en de geografisch aanvullende link met Rotterdam, belangrijk.

Op internationaal niveau verzorgde GGOBOT presentaties en deelprogrammeringen bij partnerfestivals, zoals Transmediale Berlijn, Conflux New York, Japan Media Art festival Tokyo, Tech Fest Mumbai en Digital Art Festival Athens.

Toepassing Fair Practice Code

Planetart erkent dat zij de Fair Practice Code nog onvoldoende toepast en wil de komende jaren acties ondernemen om er wel aan te voldoen. Daarbij wordt gedacht aan voortzetting van het betalingsbeleid aan de kunstenaars en een explicitering in 2021 van de wijze waarop de honoraria voor kunstenaars worden bepaald (gebaseerd op de beloningsrichtlijn van het Mondriaan Fonds). Werknemers worden in dienst genomen volgens een passende cao, er wordt een ontwikkelings- en opleidingsystematiek voor het personeel opgesteld en geïmplementeerd, er komt een externe doorlichting op het gebied van verzekeringen, en er vindt een herijking plaats van de zzp-tarieven. Ook wordt een vrijwilligersbeleid en stagebeleid opgesteld en zal er een externe doorlichting op het gebied van auteursrechten plaatsvinden.

Planetart is zich ervan bewust bovengenoemde zaken te expliciteren en implementeren om te voldoen aan de code. Zij schrijft hiervoor extra middelen nodig te hebben.

Toepassing Governance Code Cultuur

Planetart werkt volgens het bestuursmodel met drie bestuursleden en een creatief directeur. De instelling is ontstaan vanuit een *undergroundscene*, met langdurige en nauwe verbondenheid tussen bestuursleden, uitvoerende curatoren en kunstenaars. De afgelopen tien jaar vond er een ontwikkeling plaats naar een duidelijker scheiding tussen verantwoordelijkheden van het bestuur en producenten van het festival.

Planetart schrijft nog niet te voldoen aan de Governance Code Cultuur en daartoe een artistiek statuut te willen opstellen om de scheiding tussen bestuur en artistieke invulling te garanderen. Daarnaast wil zij een interne evaluatie opzetten en een uitwisseling met partners in het culturele veld op het gebied van governance in de jaarcyclus. In 2020 wil zij twee nieuwe bestuursleden laten toetreden: een uit het hoger onderwijs en een uit het Twentse bedrijfsleven. De raad is hierover positief, benadrukt dat daarbij

RAAD VOOR CULTUUR

moet worden gewaakt voor belangenverstremgeling en merkt op een onafhankelijke raad van advies een overweging te vinden.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Planetart wil in de periode 2020 – 2024 van impliciete diversiteit en inclusie doorgroeien naar een expliciete, aantoonbare diverse en inclusieve organisatie. Zij wil daarvoor het stappenplan gebruiken. De raad mist echter een beschrijving van de beoogde resultaten in de komende periode.

Grand Futura

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 599.587**

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting Grand Futura (hierna: Grand Futura), gevestigd in Groningen, is penvoerder voor de gecombineerde talentontwikkelingsactiviteiten van haar eigen organisatie (onder de naam Grand Theatre) én die van het netwerk Station Noord, dat naast Grand Theatre uit een dertiental andere podiumkunstinstituten in Groningen, Friesland en Drenthe bestaat. Station Noord verzorgt de eerste fase van de talentontwikkeling van noordelijke jonge makers. Vervolgens is doorstroom mogelijk naar fase twee, begeleid door Grand Theatre. Gezamenlijk doel is het artistieke klimaat in de podiumkunsten in Noord-Nederland te versterken, door duurzame artistieke en zakelijke ontwikkeling van nieuwe makers.

Station Noord bestaat uit Grand Theatre, Oerol, Noorderzon, Noord Nederlands Toneel/Club Guy & Roni, Noord Nederlands Orkest, PeerGrouP, Tryater, Jonge Harten, Het Houten Huis, Garage TDI, Loods13, Noorderlingen en Meeuw Jonge Theatermakers.

De festivals Explore the North, Welcome tot the Village en Oranjewoud Festival zijn voornemens per 2021 tot het netwerk toe te treden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Grand Futura een subsidiebedrag toe te kennen van € 599.587, mits zij:

- een nadere toelichting indient van de wijze waarop Stichting Grand Futura en Stichting Station Noord zich tot elkaar verhouden, zowel bestuurlijk als financieel.
- een toelichting indient op de wijze waarop omschreven activiteiten zich verhouden tot de talentontwikkelingsactiviteiten van de netwerkpartners die ook op eigen titel in de BIS zijn opgenomen, zowel inhoudelijk als financieel.

De raad is positief over deze gecombineerde aanvraag van het netwerk Station Noord en Grand Theatre. Station Noord heeft de laatste jaren haar waarde als talentontwikkelaar in de podiumkunsten in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe bewezen. De partners zijn goed ingebed in de cultuurregio en de toegevoegde waarde van de gezamenlijke selectie en

begeleiding van makers is groot. Nu uit evaluatie blijkt dat makers na een ontwikkeltraject bij Station Noord vaak nog niet klaar zijn voor een zelfstandige werkpraktijk, wordt een tweede fase ingericht waarin Grand Theatre getalenteerde makers verder begeleidt en coproduceert. De kans op landelijke zichtbaarheid en doorstroom van makers wordt daarmee vergroot.

De raad is kritisch over het beloningsbeleid en de complexiteit en gebrekkige inzichtelijkheid van de financiële constructie. Hij mist in de plannen aandacht voor educatie, participatie en voor samenwerking met instellingen buiten de culturele sector.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is zeer positief over de betekenis van Station Noord voor de podiumkunsten in de noordelijke provincies. Het netwerk levert er een zichtbare bijdrage aan het artistieke klimaat en heeft, sinds de start enkele jaren geleden, geleid tot meer en betere noordelijke producties, zowel binnen als buiten de theaterzalen. Makers die een ontwikkeltraject hebben doorlopen, zijn doorgestroomd naar een positie als artistiek leider van een noordelijk gezelschap, of bespelen vanuit een zelfstandige werkpraktijk de landelijke en internationale podia.

De verscheidenheid van de instellingen binnen Station Noord – van dansgezelschap tot festival, van orkest tot jeugdtheaterschool – is een belangrijke kracht: de toegevoegde waarde van de gezamenlijke selectie en begeleiding van makers is groot. Noemenswaardig is de ruimte die het netwerk met Het Houten Huis, Jonge Harten en Garage TDI biedt voor talentontwikkeling in de jeugd- en jongerenpodiumkunsten. Ook waardeert de raad de aandacht voor de ‘totaalontwikkeling’ (artistiek, zakelijk en persoonlijk) van makers en voor de ontwikkeling van jonge producenten.

Nu uit evaluatie blijkt dat makers na een ontwikkeltraject bij Station Noord vaak nog niet klaar zijn voor een zelfstandige werkpraktijk, wordt een tweede fase ingericht waarin Grand Theatre getalenteerde makers verder begeleidt en coproduceert. Hiermee ontstaat een meer gelaagd ontwikkeltraject dat makers ‘op maat’ kunnen doorlopen. De raad vindt dit een logisch vervolg, en verwacht dat hiermee de kans op landelijke zichtbaarheid en doorstroom van makers wordt vergroot. Ook kan de uitwisseling met internationale *artists-in-residence* voor de noordelijke makers een goed tegenwicht bieden voor de anders wellicht al te grote focus op de eigen regio.

De in het plan genoemde makers die in de periode 2021 – 2024 een plek zullen (of kunnen) krijgen in fase een en twee, zijn interessant. Station

Noord en Grand Theatre richten zich expliciet ook op makers die geen kunstvakopleiding hebben doorlopen en op talenten met een cultureel-diverse achtergrond. De raad vindt wel dat de samenwerking die hiertoe wordt aangegaan met Urban House en Clash beter had kunnen worden uitgewerkt.

Vernieuwing

De samenwerking van noordelijke culturele instellingen heeft een positieve impact op de ontwikkeling van het artistieke klimaat en op de ontwikkeling van nieuw podiumkunstatalent in Groningen, Friesland en Drenthe. De toevoeging van een tweede fase bij Grand Theatre zal deze werking naar verwachting nog verder versterken.

De raad waardeert het voornemen om samen met de netwerken PLAN in Noord-Brabant en VIA ZUID in Limburg workshops aan makers aan te bieden; hij vindt die interregionale samenwerking en uitwisseling kansrijk. Ditzelfde geldt voor de nieuwe samenwerkingen met Third Space en Quarantine, gericht op de begeleiding van makers in een sociaal-artistieke praktijk.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Grand Futura is onvoldoende transparant over het gevoerde beloningsbeleid. Het is onduidelijk welke primaire arbeidsvoorwaarden voor de medewerkers gelden, of er sprake is van (compensatie van) overwerk en of er loonindexatie plaatsvindt. Op de secundaire arbeidsvoorwaarden gaat de aanvraag vrijwel niet in. De jonge makers en jonge producenten worden conform cao uitbetaald. Welke cao dit is, en in welke mate die wordt toegepast, blijkt echter niet uit de aanvraag.

Grand Futura is financieel gezond. Over de financiële gezondheid van Stichting Station Noord en de betrokken netwerkpartners is in de aanvraag niets beschreven.

De kosten van de talentontwikkelingsactiviteiten verdubbelen in de periode 2021 – 2024 bijna ten opzichte van de afgelopen jaren, terwijl de instroom van deelnemende makers ten opzichte van 2017 en 2018 (opstartjaren) afneemt, en het aantal producties en uitvoeringen maar beperkt toeneemt. Deze kostenstijging heeft volgens Grand Futura enerzijds te maken met de doorvoering van de *fair pay*-uitgangspunten, anderzijds met de invoering van fase twee, die de makers langduriger en diepgaander ondersteunt in hun ontwikkeling. Een specificatie hiervan ontbreekt echter. Het dekkingsplan oogt in grote lijnen realistisch. Een risicostrategie voor tegenvallende inkomsten ontbreekt.

In de gekozen structuur vloeien er financiële middelen van Stichting Grand Futura naar Stichting Station Noord, en van die stichting verder naar de

netwerkpartners, waarvan Grand Theatre er zelf ook een is. De samenwerkende instellingen krijgen vanuit de totaalbegroting een bijdrage voor de projecten die zij begeleiden, maar ze dragen zelf ook bij aan de totaalbegroting. Tegelijkertijd maken de samenwerkende instellingen (en de makers die zij begeleiden) voor de projecten kosten en genereren zij voor de projecten inkomsten, die niet in de begroting van penvoerder Grand Futura zijn opgenomen.

Die constructie komt op de raad nodeloos ingewikkeld over. Het is niet helder wat er wel en niet is mee-begroet en hoe de verschillende activiteiten zich financieel tot elkaar verhouden. Ook is onduidelijk of de ingediende begroting alle talentontwikkelingsactiviteiten van de aangesloten instellingen omvat, of een deel daarvan. Dat is mede van belang omdat Station Noord ook verschillende BIS-instellingen omvat, die rechtstreeks door het ministerie van OCW worden gefinancierd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Er is in de aanvraag geen sprake van educatiebeleid door Grand Futura en Station Noord, al wordt wel genoemd dat studenten van de noordelijke kunstvakopleidingen betrokken kunnen worden bij internationale residenties. De raad merkt op dat veel van de instellingen binnen Station Noord individueel wel degelijk een educatief aanbod hebben.

De makers die een talentontwikkelingstraject doorlopen, benaderen zelf speelplekken en publiek voor hun projecten. Vanuit Station Noord wordt hun zichtbaarheid ondersteund met een ‘Makersdag’, gericht op professionals, en met een ‘Teaser Night’ waarin de makers zich aan publiek kunnen presenteren. Door deze decentrale publieksaanpak ontbreekt in de aanvraag een specificatie van doelgroepen en een plan om nieuw publiek te bereiken, of een betekenisvolle relatie met het publiek aan te gaan. Wel wordt een groeiend publieksbereik nagestreefd (van 8.500 bezoekers in 2018 naar 12.500 bezoekers in 2024), onder meer doordat de projecten uit fase twee relatief geschikt kunnen zijn voor uitvoeringen in het landelijke en internationale speelfcircuit.

Om makers te kunnen begeleiden in een sociaal-artistieke manier van werken, gaat Grand Theatre een samenwerking aan met de gezelschappen Third Space en Quarantine. De raad is benieuwd naar de uitwerking hiervan, en ziet op dit vlak mogelijkheden voor samenwerking met instellingen van buiten het culturele domein.

Geografische spreiding

De samenwerkende instellingen zijn gevestigd in de drie noordelijke provincies Groningen, Friesland en Drenthe. Ze spelen er een belangrijke rol en zijn goed geworteld in cultuurregio We the north. Samen zorgen ze voor

een sterke verbinding met de omringende culturele infrastructuur, zoals met de kunstvakopleidingen. De raad vindt het opmerkelijk dat er nauwelijks samenwerking lijkt te zijn met het Platform Popcultuur Noord-Nederland. Dat vindt de raad betreuenswaardig, mede gezien de ‘vormvrije’ en interdisciplinaire werkwijze die makers volgens Grand Futura hanteren.

De samenwerkende instellingen hebben, ieder op hun eigen wijze, goede verbindingen met de culturele infrastructuur in andere delen van het land, en deels ook internationaal. De voorstellingen die voortvloeien uit de talentontwikkelingsactiviteiten – met name uit de door Grand Theatre begeleide fase twee – zullen een bredere zichtbaarheid hebben dan alleen in de noordelijke provincies. De aanvraag bevat echter geen plan van aanpak voor de verkoop en marketing daarvan, aangezien dat een taak is van de individuele makers.

Toepassing Fair Practice Code

De jonge makers en producenten die door Grand Theatre en Station Noord worden begeleid, krijgen conform cao betaald. De talenten worden vervolgens gestimuleerd om zelf aanvullende middelen te verwerven om hun artistieke plannen in optima forma te realiseren: ‘Zo worden makers en producenten gecoacht in het schrijven en realiseren van plannen en begrotingen, binnen bestaande, reële markt- en arbeidsomstandigheden, met de code als basis.’

De raad waardeert deze aandacht voor de zakelijke kant van talentontwikkeling, maar vindt dat de reflectie op de Fair Practice Code verder nog vraagtekens oproept. Zo is onduidelijk welke cao wordt gehanteerd en in welke mate deze wordt toegepast, ontbreekt informatie over de secundaire arbeidsvoorwaarden en is onbekend in welke mate de netwerkinstellingen deelnemen aan de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

Stichting Grand Futura, die penvoerder is voor deze aanvraag, hanteert een bestuursmodel. Afspraken met de directie zijn vastgelegd in een directiereglement. Het bestuur let erop dat belangenverstremming wordt voorkomen.

Uit de reflectie op de Governance Code Cultuur blijkt dat het netwerk Station Noord ook over een eigen stichting beschikt. Stichting Station Noord heeft uitsluitend een bestuur, geen organisatie, noch uitvoerende taken of verantwoordelijkheden. Wel ontvangt Stichting Station Noord subsidies, doet het bestuur betalingen aan de netwerkpartners en houdt zij toezicht op de besteding van het subsidiegeld. Wie er in het bestuur van Station Noord zitting hebben, blijkt echter niet uit de aanvraag. Ook is onduidelijk welke (contractuele) afspraken er tussen Stichting Grand Futura en Stichting Station Noord zijn gemaakt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Grand Futura stelt dat het netwerk door de verscheidenheid aan betrokken instellingen een diverse groep makers bedient, en daaruit volgend een divers publieksbereik realiseert. Jaarlijks evalueert het netwerk of het als geheel voldoende plek biedt aan de diversiteit die de regio kent.

Deze beschrijving komt op de raad relatief vrijblijvend over. Er spreekt geen urgentie uit om gericht te werken aan een meer inclusieve praktijk. De raad betwijfelt of er met een diverse groep makers en speellocaties ‘vanzelfsprekend’ een divers publiek wordt bereikt. De instelling laat na om concrete stappen voor de periode 2021 – 2014 te formuleren – op de samenwerking met Urban House en Clash na. Ook laat ze na om te reflecteren op de diversiteit van de eigen organisatie en van de organisaties die deel uitmaken van Station Noord.

Groninger Museum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande (hierna: Groninger Museum) is een regionaal museum, gevestigd in Groningen. De collectie van het museum bestaat uit tien deelgebieden: De Ploeg, postmodern design, moderne en hedendaagse kunst, Aziatische keramiek, Haagse School en omgeving, Buiten-Europese kunst, fotografie, graffiti en street art, mode en design. De instelling positioneert zich als een extraverte, eigenzinnige en veelkleurige instelling. Zij wil een zo breed mogelijk publiek verwonderen en aanzetten tot meningsvorming. Centraal staat de verbinding tussen publiek en museum en tussen de bezoekers onderling. Binnen de regio Groningen wil zij een bindende factor zijn, die reflecteert op heden, verleden en toekomst van de regio en relaties aangaat met de wereld daarbuiten.

Subsidieadvies

Het Groninger Museum vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een gemeentelijke en provinciale collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente en provincie Groningen subsidie verstrekken. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen, waar de instelling haar standplaats heeft. Het Groninger Museum voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000.

De raad heeft waardering voor de activiteiten van het Groninger Museum. De instelling is innovatief en ambitieus en heeft de afgelopen jaren goed gepresteerd. Opvallend is het grote aantal internationaal reizende tentoonstellingen. Met de BIS-subsidie wil het museum vier projecten ontwikkelen die het publieksbereik en de activatie van bezoekers versterken. De raad is te spreken over de kwaliteit van de plannen.

Uit de (toelichting op de) begroting blijkt voldoende waaraan de instelling per project de middelen wil besteden. Zij onderschrijft de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. Met name die laatste moet de komende jaren verdere invulling krijgen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Groninger Museum is een toonaangevend kunstmuseum in Nederland. De instelling heeft een indrukwekkende collectie en organiseert veelzijdige tentoonstellingen. Zij heeft de afgelopen jaren goed gepresteerd en stelt zich ambitieus op. Voor de BIS-aanvraag presenteert zij vier projecten voor de versterking van het publieksbereik en de activatie van de bezoekers: 'Achter de schermen', 'Kinderbiënnale', 'Actief tegen eenzaamheid', en 'Onbekende trots'. De raad vindt dat de projecten goed passen bij de identiteit van het museum en waardeert het dat deze worden verbonden aan de collectie.

Met het project 'Achter de schermen' wil de instelling de collectie op een vernieuwende en participatieve wijze toegankelijk maken, en het niet-zichtbare deel van de kunstverzameling ontsluiten voor het brede publiek, in eerste instantie met een online platform. Vervolgens worden de collectiestukken uit de depots ook fysiek getoond in presentaties, gekoppeld aan onderwerpen als restauratie, beoordeling van waarde en herkomstonderzoek. Het project 'Kinderbiënnale' is een presentatie van eigentijdse kunst van (inter)nationale en regionale kunstenaars die een installatie leveren waarbij interactiviteit voorop staat. Kinderen worden vanaf het begin betrokken bij de keuze en ontwikkeling van de tentoonstelling. Met 'Actief tegen eenzaamheid' verzorgt de instelling voor senioren een busje die hen naar het museum brengt, zodat zij kennismaken met de collectie. Het vierde project, 'Onbekende trots', gaat over de relatie tussen Vincent van Gogh en Groningen. De instelling onderzoekt de impact van de Van Gogh-tentoonstelling in Groningen eind negentiende eeuw, onder andere op het culturele klimaat en Kunstkring De Ploeg.

De raad is positief over de plannen. De instelling benoemt concrete resultaten en doelgroepen, en de projecten zijn inhoudelijk voldoende uitgewerkt. Elk project wordt geëvalueerd. De raad zou graag zien dat de instelling voor de 'Kinderbiënnale' en 'Actief tegen eenzaamheid' expertise van andere organisaties zoekt, die eerder ervaring met dergelijke projecten hebben opgedaan. Ook moedigt hij de instelling aan de projecten te laten aansluiten op de reguliere programmering van het museum, zodat deze elkaar kunnen versterken.

Vernieuwing

Groninger Museum is een ambitieus, internationaal georiënteerd museum. De presentaties en de inrichting zijn onderscheidend. In 2018 maakte zij een begin met een wijkenprogramma, wat in 2019 de eerste zichtbare resultaten opleverde. Zij wil dit *outreach*-programma uitbreiden, met als doel families uit alle wijken in Groningen en daarbuiten bij het museum te betrekken, onder andere door familiedagen, met gratis toegang voor bewoners en een

museumcaravan die kunst naar de wijken brengt. De raad vindt dergelijke activiteiten van belang en waardeert deze ambitie.

De raad is in het kader van talentontwikkeling positief over het stipendiumprogramma van de instelling, waardoor kunstenaars, vormgevers en modemakers een langdurige binding krijgen met het museum en internationaal aanzien verwerven. Hun werk wordt door het museum langdurig gevolgd en verzameld.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Groninger Museum is transparant over de gehanteerde vergoedingen. Medewerkers worden betaald conform de Museum cao. Stagiairs ontvangen een vergoeding en stipendiumovereenkomsten moeten zorgen voor een rechtvaardige financiële relatie met artiesten en kunstenaars.

In 2017 en 2018 was het exploitatieresultaat van de instelling negatief. Dit ging ten koste van het eigen vermogen, maar had geen negatief effect op de balanspositie van het museum. Voor de komende jaren voorziet zij een positief resultaat. Wel nemen de inkomsten naar verwachting af met ongeveer een miljoen euro ten opzichte van 2017 – 2018. In de toelichting op de begroting en het activiteitenplan wordt niet ingegaan op risico's en strategieën bij tegenvallende inkomsten.

De vier projecten voor de aanvraag kunnen volgens het museum evenwichtig uit de middelen van de BIS (mede)gefinancierd worden. Uit de begroting en de toelichting daarop blijkt waaraan de instelling per project de middelen wil besteden. Niet helder is wanneer de projecten en de daaraan gekoppelde voorbereiding verdeeld over de komende vier jaar plaatsvinden. Zo staat de biënnale één keer in de komende vier jaar op de begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie is vanaf het begin nauw betrokken bij de ontwikkeling van elk project in het Groninger Museum. De afdeling Educatie is recent versterkt met een medewerker buitendienst voor *outreach*-projecten en met vaste museumdocenten. De instelling vindt dat elke leerling uit de provincie Groningen het Groninger Museum tenminste een keer bezocht moet hebben. Zij wil ook scholieren uit Drenthe en Friesland ontvangen. Extra aandacht gaat daarbij uit naar vmbo en mbo. Jongeren en jongvolwassenen die in Groningen studeren hebben gratis toegang.

De voorgestelde 'Kinderbiënnale' is participatief vernieuwend. In dit project zijn kinderen mede-curatoren van de tentoonstelling. Een speciaal benoemde kinderraad kiest uit de voorselectie van de museumstaf de meest spraakmakende kunstenaars en installaties. De raad is ook enthousiast over

het online platform, waarop kinderen hun favoriete top drie-kunstwerken kunnen vermelden.

In 2017 en 2018 had de instelling respectievelijk 213.000 en 236.000 bezoekers. De komende jaren streeft zij naar 250.000 bezoekers per jaar. Dit is een mooie ambitie. Met op maat gemaakte programma's en aanpassingen in de presentaties wil de instelling een zo groot mogelijk publiek aan zich binden. Zij heeft in de afgelopen periode meerdere specifieke doelgroepen bereikt, zoals patiënten met Alzheimer, doven en slechthorenden. Met de nieuwe projecten richt zij zich op eenzame ouderen en mensen met diverse culturele achtergronden en voor blinden en slechtziende bezoekers worden tekstborden met reliëf en braille geïnstalleerd. De raad waardeert deze aandacht voor specifieke groepen.

Geografische spreiding

Het Groninger Museum is een belangrijk museum voor de regio en (inter)nationaal. De collectie heeft een regionale, nationale en internationale uitstraling. Tentoonstellingen organiseert zij in samenwerking met diverse nationale en internationale musea. Zij noemt in het activiteitenplan een indrukwekkend aantal partners, maar licht de inhoudelijke invulling van de samenwerkingen niet toe.

Met de 'Kinderbiënnale' wil de instelling zoveel mogelijk kinderen uit de stad Groningen en de ommelanden betrekken. Twaalf scholen uit de provincie Groningen leveren 24 leerlingen die ambassadeurs worden van de biënnale. Ook het speciaal onderwijs wordt daarbij betrokken. De raad zou graag zien dat de instelling gebruikmaakt van de beschikbare landelijke expertise rond participatieprojecten, tentoonstellingen voor kinderen en het betrekken van (buurt)bewoners, en haar eigen kennis deelt.

Toepassing Fair Practice Code

Het Groninger Museum onderschrijft de Fair Practice Code. De instelling zegt de codes regelmatig te toetsen in workshops met medewerkers, betrokkenen en toezichthouders. De Fair Practice Code wordt naar eigen zeggen conform de letter toegepast. Werknemers krijgen opleidingsmogelijkheden om de kernwaarden toe te kunnen passen in de werkzaamheden. Het is niet duidelijk of de instelling concrete plannen of verbeterpunten heeft op dit gebied voor de komende periode. In de aanvraag staat niet beschreven welke rol zij speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Groninger Museum onderschrijft de Governance Code Cultuur. De instelling is ondergebracht in de Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande. De directie vormt het bestuur van de stichting. Met een definitieve

invulling van de positie van zakelijk directeur zijn beide directeuren statutaire bestuurders. De code wordt jaarlijks besproken in een vergadering van de raad van toezicht en directie. De instelling zegt de code conform de letter toe te passen. Het is niet duidelijk of zij concrete plannen of verbeterpunten heeft op dit gebied voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Groninger Museum onderschrijft de Code Culturele Diversiteit en Inclusie, en werkt aan de nadere invulling van de code. De instelling wil een afspiegeling zijn van de Nederlandse samenleving, passend bij de regionale situatie. Aan de hand van de vier p's (programma, publiek, personeel en partners) doorloopt zij de toepassing van de code. In het kader van verbreden van het publieksbereik zijn belangrijke stappen gezet, zoals gratis toegang voor kinderen en alle in Groningen studerende jongeren. De afdeling Educatie ontwikkelt programma's voor eenzame ouderen, mensen met een beperking en mensen met diverse culturele achtergronden.

De instelling stelt een personeelsplan op waaruit zal blijken wat de huidige situatie is, wat de gewenste situatie is en op welke manier zij die kan bereiken. Culturele diversiteit is daarbij een van de criteria. Dat geldt ook voor de raad van toezicht. De raad is positief over deze manier om culturele diversiteit te integreren in de personele samenstelling van de organisatie.

Het Balletorkest

Geadviseerd subsidiebedrag: € 4.467.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 4.467.000

Over de instelling

Stichting Het Balletorkest, podiumkunsten, symfonieorkest met begeleidingsactiviteiten voor dans, Amsterdam

Stichting Het Balletorkest (hierna: Het Balletorkest) verzorgt symfonische muziek bij dansproducties van Het Nationale Ballet (onderdeel van Nationale Opera & Ballet) en het Nederlands Dans Theater. Het orkest is gespecialiseerd in de begeleiding van dansproducties en besteedt sinds 2013 het merendeel van de orkestcapaciteit aan deze kerntaak. Het Balletorkest heeft de ambitie om het beste balletorkest van de wereld te worden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.15 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert stichting Het Balletorkest een subsidiebedrag toe te kennen van € 4.467.000.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van Het Balletorkest. Het orkest toont zich flexibel, kent een goede uitvoeringskwaliteit en functioneert goed in zowel klassiek ballet als modern repertoire voor danstheater. Het is voor dit orkest niet eenvoudig zich artistiek te profileren buiten de kerntaak, maar het orkest ontplooit enkele waardevolle initiatieven op het vlak van educatie, familievoorstellingen en talentontwikkeling die bijdragen aan de eigen signatuur. Het voorgenomen experiment met improvisatievormen waarin muziek en dans samenkomen, is vernieuwend.

Het orkest probeert binnen de mogelijkheden de Fair Practice Code zo goed mogelijk toe te passen. Het orkest toont zich een goed werkgever. In financieel opzicht is Het Balletorkest gezond en ondanks de beperkte mogelijkheden blijft het zich inspannen om de eigen inkomsten te vergroten. De reflectie op de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is matig.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van Het Balletorkest. Het orkest werkt mee aan dansvoorstellingen van Het Nationale Ballet (onderdeel van Nationale Opera & Ballet) en het Nederlands Dans Theater. Het begeleidt jaarlijks tevens het Young Patrons Gala van Nationale Opera & Ballet en einduitvoeringen van de Nationale Balletacademie in Amsterdam. Het Balletorkest toont zich flexibel en functioneert goed in zowel grote klassieke balletten als in dansvoorstellingen met kleinere bezetting en modern repertoire. De uitvoeringskwaliteit is hoog, waarbij ook de solo's en de bijzondere klankeffecten opvallen.

Het is voor Het Balletorkest moeilijker dan voor andere BIS-orkesten om zich artistiek duidelijk te profileren jegens de buitenwereld. Als 'begeleidingsorkest' speelt het vanuit de orkestbak een cruciale, maar minder zichtbare rol. De raad vindt het jammer dat de twee dansgezelschappen in hun publiciteitsmateriaal en via hun communicatiekanalen het aandeel van Het Balletorkest in hun werk weinig ruimte geven, en vindt dat Het Balletorkest zijn rol in dit opzicht meer mag opeisen. De raad heeft er geen zicht op in hoeverre het orkest invloed heeft op het repertoire van de dansgezelschappen en of het de programmering mede kan bepalen.

De raad constateert dat de bewegingsruimte voor Het Balletorkest om zich in artistiek opzicht te profileren buiten de dansvoorstellingen gelimiteerd is, gegeven de kerntaak van het orkest. Hij stelt echter verheugd vast dat het orkest toch de grenzen van die ruimte opzoekt. Zo vindt de raad het motiverend en goed voor de ontwikkeling van de orkestleden dat zij de mogelijkheid krijgen te soleren.

Ook presenteert Het Balletorkest een aantal initiatieven die het naast de kerntaak wil ontwikkelen. Zo zal het op bescheiden schaal een vervolg geven aan de eerdere succesvolle familievoorstellingen, die het onder andere maakte met het urban dansgezelschap ISH en met Orkater. In deze voorstellingen maken het orkest en de musici integraal onderdeel uit van de encenering. Het orkest zal deze producties presenteren in Haarlem en Zaandam, in een goed klinkende zaal (respectievelijk Philharmonie Haarlem en het Zaantheater) en in samenwerking met een educatieve partner (respectievelijk Hart Haarlem en Fluxus). Door deze producties zo op te zetten dat ze gemakkelijk herneembaar zijn, kunnen de investeringskosten over meerdere jaren worden terugverdiend. De raad begrijpt deze wens van het orkest en ziet uit naar de producties die op deze manier zullen ontstaan.

Vernieuwing

Hoewel de artistieke vernieuwingsmogelijkheden voor Het Balletorkest beperkt zijn, zoekt ook hier het orkest de ruimte op. Zo heeft het zich in het recente verleden onder meer georiënteerd op het spelen van Indiase muziek. In de komende periode wil het orkest binnen het project 'Music & Dance', in samenwerking met Het Nationale Ballet en het Nederlands Dans Theater, choreografen en componisten elkaars praktijk laten verkennen en hen uitdagen tot samenwerking. Tevens gaat het orkest verder met een experiment met improvisatievormen waarbij muziek en dans samenkomen. Het orkest zoekt nog naar mogelijkheden om deze kleinschalige activiteit te presenteren.

De raad vindt dit lovenswaardige initiatieven en ziet de innovatieve meerwaarde voor de ontwikkeling van de musici en voor de sector als geheel. Hij merkt wel op dat de plannen nog globaal zijn uitgewerkt.

Talentontwikkeling is geen onderdeel van de kerntaak van Het Balletorkest. Het orkest participeert niettemin in de Nationale Master Orkestdirectie en is betrokken bij de leerlijn muziek voor studenten van de Nationale Balletacademie.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Balletorkest hanteert voor de staf het BBRA van de rijksoverheid en voor de eigen musici de cao Nederlandse Orkesten, waarbij de musici zijn ingeschaald in de laagste schaal. Om de loongroei van staf gelijke tred te laten houden met die van de musici, is voor de staf de loongroei volgens het BBRA losgelaten. Vanwege de hogere kosten voor levensonderhoud in de Randstad streeft het orkest ernaar de vaste musici de komende periode in te schalen in een hogere schaal (schaal 2). Dit wordt dankzij de hogere rijksbijdrage voor de komende periode mogelijk gemaakt. De raad vindt het positief dat Het Balletorkest binnen de mogelijkheden een zo goed mogelijke beloning realiseert en daarbij ook nadenkt over andere contractvormen in de toekomst.

Gastmusici werken op freelance basis en worden beloond aan de hand van de cao voor remplaçanten met een opslag van 17 procent. Dit is volgens het orkest 'relatief fair', maar het orkest wijst erop dat de bedragen in absolute zin laag zijn. Het orkest geeft aan dat het uurtarief idealiter zou stijgen, maar dat dit binnen de te verwachten financiële ruimte niet kan. Ook de meerkosten van de invoering van de Wet Arbeidsmarkt in balans zegt het orkest niet te kunnen opbrengen. Het orkest roept het Rijk op haar aandeel in het bereiken van fair practice voor gastmusici te dragen.

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen van Het Balletorkest zijn goed. Het eigen vermogen is relatief groot. Het orkest heeft,

door de aard van de kerntaak, minder mogelijkheden om eigen inkomsten te verwerven dan andere orkesten. Zo komen alle publieksinkomsten van de ballet- en dansvoorstellingen ten goede aan de dansgezelschappen en zijn er door de minder grote zichtbaarheid van het orkest beperkte kansen voor sponsoring. De raad constateert dat het orkest ondanks de beperkingen blijft zoeken naar mogelijkheden om eigen inkomsten te genereren. Voorbeelden daarvan zijn de leiderschaps cursussen die het orkest aanbiedt aan het bedrijfsleven.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

In het verleden heeft Het Balletorkest een goed educatief beleid gevoerd en de raad waardeert het dat het orkest op dit gebied activiteiten wil ontplooiën. Het doet dit in samenwerking met partners die zowel expertise als een netwerk met zich meebrengen. Met de Nationale Balletacademie ontwikkelt het orkest een leerlijn muziek en er is een voornemen om met de organisatie Hart Haarlem een lespakket te ontwikkelen voor het primair onderwijs. Daarnaast blijft het orkest scholieren de gelegenheid bieden aanwezig te zijn bij repetities en geven musici workshops op scholen voorafgaand aan voorstellingsbezoeken.

Het Balletorkest bereikt via de dansproducties waaraan het meewerkt een groot publiek. Op het gebied van publieksbereik is Het Balletorkest hoofdzakelijk aangewezen op communicatie- en marketinginspanningen van de dansgezelschappen. Zelf heeft het hier beperkte capaciteit en middelen voor. De raad meent dat de zichtbaarheid van Het Balletorkest voor het publiek kan worden verstevigd indien de balletgezelschappen in hun communicatiekanalen meer aandacht besteden aan de wezenlijke rol die Het Balletorkest speelt voor hun voorstellingen. Het Balletorkest beschrijft in zijn plan niet hoe het publiek attent wil maken op de eigen familievoorstellingen.

Geografische spreiding

Het Balletorkest is gevestigd in Amsterdam. De locaties van de voorstellingen worden bepaald door de programmering van het Nationale Ballet en (in mindere mate) het Nederlands Dans Theater. Het Balletorkest speelt voor het overgrote deel in Amsterdam en speelt daarnaast een aanzienlijk kleiner aantal voorstellingen in Den Haag. Binnen Amsterdam werkt het orkest met diverse partners samen, zoals de conservatoria van Den Haag en Amsterdam, de Nationale Ballet Academie en Hart Haarlem. De spreiding is daarmee passend bij de opdracht van het orkest.

De familievoorstellingen van Het Balletorkest worden gespeeld buiten de eigen standplaats, in Haarlem en in Zaandam.

In haar reflectie op de BIS-aanvragen gaat de Metropoolregio Amsterdam beperkt in op de aanvraag van Het Balletorkest. Het orkest heeft geen subsidierelatie met de stad Amsterdam.

Toepassing Fair Practice Code

Het Balletorkest reflecteert goed op de toepassing van de Fair Practice Code. Het Balletorkest geeft blijk van goed werkgeverschap en gaat uitgebreid in op de kernwaarden in deze code. Binnen de Vereniging van Nederlandse Orkesten neemt het orkest deel aan de sociale dialoog. Met de medewerkers wordt jaarlijks een functionerings- en ontwikkelingsgesprek gevoerd en er is samen met de ondernemingsraad beleid ontwikkeld om gezondheid, ontwikkeling en betrokkenheid te bevorderen. Het budget voor persoonlijke ontwikkeling van de medewerkers is ruimer dan de cao voorschrijft. Het orkest werkt aan een gedragscode, er is per 2020 een klachtencommissie ingesteld en er is zowel een interne als externe vertrouwenspersoon.

In het driemaandelijks overleg met Nationale Opera & Ballet over de werkomstandigheden wil het orkest de planningsproblematiek met de dansgezelschappen oplossen, zodat musici andere activiteiten naast de deeltijdaanstelling gemakkelijker kunnen realiseren.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Balletorkest reflecteert beknopt op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Het orkest stelt in de aanvraag de code te onderschrijven en de principes en aanbevelingen toe te passen. Verdere uitleg of reflectie ontbreekt, evenals een verantwoording ten aanzien van de omgang met de code in de openbare bestuursverslagen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Balletorkest onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie maar reflecteert hier summier op. Zo gaat het orkest slechts beperkt in op het gebrek aan diversiteit in de samenstelling van de raad van toezicht, het bestuur, de staf en het orkest. Wel geeft het orkest aan dat bij vacatures in de staf gezocht zal worden naar kandidaten met een cultureel diverse achtergrond. De musici komen uit alle windstreken, maar zijn via de klassieke muziektraditie vooral westers georiënteerd. Opvallend is dat 90 procent van de orkestleden ouder is dan 40 jaar. De raad hoopt dat de aanstaande uitbreiding van de formatie met vijf deeltijdbanen zal bijdragen aan een grotere diversiteit op het gebied van gender en culturele achtergrond.

Het orkest geeft aan dat het weinig invloed heeft op de diversiteit en inclusie binnen het programma en het publiek, omdat het hierin afhankelijk is van de dansgezelschappen. De raad vindt dat het orkest met zijn voorgenomen familievoorstellingen en zijn educatieve programma's op deze vlakken wel

RAAD VOOR CULTUUR

een verantwoordelijkheid te nemen heeft, waaraan ook de keuze voor samenwerkingspartners kan bijdragen.

Het Filiaal theatermakers

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 800.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting Het Filiaal theatermakers, podiumkunsten, jeugd podiumkunsten, Utrecht

Stichting Het Filiaal theatermakers (hierna: Het Filiaal theatermakers) is gevestigd in Utrecht en maakt multidisciplinaire theatervoorstellingen voor “iedereen” tot veertien jaar. De instelling breidt in de periode 2021 – 2024 haar doelgroep uit door producties speciaal voor peuters en voor jongeren van 13 en 14 jaar te ontwikkelen.

In de voorstellingen komen spel, objecttheater, video en muziek samen, maar staat soms ook één discipline centraal. De thematiek kan voortkomen uit de actualiteit, uit bestaande verhalen, of ontstaat associatief vanuit de muziek. De instelling maakt producties voor de grote zaal, kleine en middenzalen, (peuter)speelzalen en festivals. Via de voorstellingen en de educatieprogramma’s wil ze jonge mensen aanzetten tot creatief en autonoom denken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Filiaal theatermakers een subsidiebedrag toe te kennen van € 800.000.

Het Filiaal theatermakers heeft een sterke, interessante artistieke signatuur waarin (poppen- en object)theater, muziek en live film kenmerkende componenten zijn. De instelling maakt aansprekende voorstellingen, waarin het maakproces vaak op het podium zichtbaar is.

De instelling presenteert gedegen educatieplannen. De raad waardeert haar inspanningen op het vlak van deskundigheidsbevordering van basisschooldocenten. Ook wat betreft inclusiviteit zet zij goede stappen; ieder jaar maakt de instelling van één productie een ‘prikkelarme’ versie en in 2021 – 2024 gaat zij een samenwerking aan met een school voor speciaal onderwijs. Daarnaast verbreedt zij haar doelgroep door producties te ontwikkelen voor peuters en voor jongeren vanaf 14 jaar.

Door de langlopende trajecten met basisscholen, maar ook door haar inzet op talentontwikkeling (in samenwerking met de Hogeschool voor de Kunsten en andere culturele instellingen in de provincie) is de instelling goed verankerd in de eigen regio.

De instelling reflecteert voldoende tot goed op de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Met haar multidisciplinaire werk is Het Filiaal theatermakers onderscheidend in het Nederlandse bestel voor jeugdpodiumkunsten. De raad waardeert de hoge kwaliteit van de beeldende, veelal woordeloze producties, waarin film en muziek vaak een plek krijgen. Hij vindt het werk betekenisrijk, veelkleurig en meerduidig: de voorstellingen bevatten meerdere betekenislagen, zowel voor kinderen als voor volwassenen. Ze zijn poëtisch en zintuiglijk zonder dat de makers maatschappelijke kwesties uit de weg gaan.

Het verheugt de raad dat de instelling veel samenwerkt met makers uit andere disciplines zoals literatuur, muziek en beeldende kunst. Met theatrale concerten als 'Tap 'n Tabla' en 'Tomte' heeft zij expertise opgebouwd in het aanbrengen van een beeldende, theatrale laag in concerten. Verschillende orkesten en ensembles tonen interesse in deze expertise. Voor de periode 2021 – 2024 heeft de instelling plannen voor coproducties met Insomnio en Slagwerk Den Haag.

Het Filiaal theatermakers mixt het 'oude' ambacht van poppenspel en objecttheater met moderne technieken, zoals live camerawerk. Dat geeft op het podium veel dynamiek, zoals in de voorstelling 'Falling Dreams' goed te zien was. In de periode 2021 – 2024 wil de instelling het poppen- en objecttheater een nog grotere rol geven. De raad kijkt uit naar de meer radicale, abstracte benadering die ze voorstaat met bijvoorbeeld de productie 'Poppulisme'.

De instelling spant zich in om meer inclusief te werken, zoals blijkt uit de inzet van een gebarentolk en *sign dancing* in de productie 'Handenvol Tijd', uit het thema transgender in de voorstelling 'Boerderij Drieluik', en uit de voorstelling 'Weesland', over mensen die opgroeien tussen twee culturen en zelf een derde cultuur creëren. Dit zijn interessante actuele thema's die de raad nieuwsgierig maken.

Vernieuwing

Het Filiaal theatermakers vernieuwt door haar doelgroep uit te breiden, zowel richting voortgezet onderwijs als richting peuters. Ze installeert een kinderraad, een 'volksvertegenwoordiging' van kinderen uit alle lagen van de bevolking en uit alle wijken van Utrecht. Op die manier betreft ze de primaire doelgroep rechtstreeks bij het maakproces. De raad is benieuwd wat dit de instelling zal opleveren.

De instelling heeft veel aandacht voor talentontwikkeling. Het verheugt de raad dat ze haar expertise op het gebied van multidisciplinaire jeugdvoorstellingen deelt met jonge makers, zoals de afgelopen jaren Jan Jasper de Vries en FLOYD & HENKE. In de periode 2021 - 2024 begeleidt de instelling onder andere Mirthe Klieverik bij haar regiedebuut. Voor de kleuterproductie(s) werkt ze met jonge componisten van het Koninklijk Conservatorium. Ook neemt Het Filiaal vanaf 2021 deel aan Standplaats Midden, een netwerk van podiumkunstinstituten in de provincie Utrecht, dat zich inzet voor de ontwikkeling van nieuw podiumkunstentalent.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen geven een positief beeld van de financiële gezondheid van Het Filiaal theatermakers. Er blijken uit deze cijfers geen grote risico's. De instelling is voor ongeveer 45 procent van de inkomsten afhankelijk van de subsidie van OCW en heeft een eigen inkomstenpercentage van twintig procent.

De begroting en het dekkingsplan ogen realistisch. De instelling begroot een toename van subsidies (ook die van OCW) en van de eigen inkomsten (vanuit private fondsen en coproductiebijdragen). De instelling investeert in haar personeel: ze wil meer mensen aannemen om de werkdruk te verlagen. Dat vindt de raad in het licht van fair practice een verstandig besluit.

Voor haar medewerkers past de instelling de cao Toneel en Dans toe. De raad is kritisch over de honorering van zelfstandigen: voor hen hanteert Het Filiaal theatermakers dezelfde bedragen als voor vaste werknemers, zonder daarbij een opslag voor sociale lasten te noemen. Wel houdt zij zich aan de richtlijnen voor auteursrechten (schrijvers, componisten), ook bij reprises.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Filiaal theatermakers heeft een sterk, uitgebreid educatief aanbod en realiseert daarmee een groot bereik. Ze heeft diverse, veelal langdurige partnerschappen met scholen in Utrecht en zet daarbij eigen vakdocenten in. Daarnaast stimuleert ze deskundigheidsbevordering van basisschooldocenten, vaak in het kader van een 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-programma.

Het Filiaal theatermakers richt haar educatieve aanbod met name op het primair onderwijs. Programma's als 'FiliaalLab' (artistiek onderzoek in de klas), 'FiliaalLabXL' (artistiek onderzoek op locatie, vaak met een samenwerkingspartner zoals de Botanische Tuinen Utrecht) en 'Helemaal Filiaal' (een klas is een dagdeel te gast bij de instelling) zijn succesvol gebleken. De instelling werkt al ruim tien jaar samen met vijf basisscholen in de Utrechtse wijk Hoograven en heeft vanuit het lerend netwerk 'Creatief

Vermogen Utrecht' een partnerschap met nog eens drie scholen. De raad is benieuwd hoe de instelling ook het voortgezet onderwijs en de peuterdoelgroep meer zal gaan betrekken.

Mooi vindt de raad de inspanningen om “iedereen” te bereiken, ongeacht mentale en fysieke beperkingen. Het Filiaal theatermakers en de Stadsschouwburg Utrecht trekken daarbij samen op. Interessant in dit licht vindt hij de ‘prikkelarme’ versie die zij ieder jaar van een productie maakt en de producties met en voor doven, slechthorenden en slechtzienden. Ook gaat de instelling in de periode 2021 – 2024 een samenwerking aan met een school voor speciaal onderwijs.

Geografische spreiding

Het Filiaal theatermakers is goed geworteld in Utrecht. Ze is huisgezelschap van de Stadsschouwburg Utrecht en werkt samen met andere Utrechtse gezelschappen zoals De Dansers, Insomnio en Stut Theater. Ook staat ze, samen met vijf partners uit de provincie, aan de basis van de nieuwe ontwikkelinstelling Standplaats Midden, en speelt ze een actieve rol in het netwerk ‘Creatief Vermogen Utrecht’.

De raad is verheugd over het voornemen om meer te gaan spelen in regionale theaters en in kleine zalen in de provincie. De stedelijke cultuurregio Utrecht onderschrijft het belang van Het Filiaal theatermakers voor de regio, onder meer als vaste partner van de provinciale instelling Kunst Centraal in het kader van ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’. De bevolkingsgroei in de provincie Utrecht maakt het volgens de stedelijke cultuurregio noodzakelijk dat er kwalitatief en breed aansprekend jeugd aanbod aanwezig is.

Het Filiaal theatermakers is in de periode 2017 – 2020 meer schoolvoorstellingen gaan spelen, ten koste van het aantal vrije voorstellingen. Daarmee liep haar zichtbaarheid in de stad én de rest van het land wat terug. Dit brengt de instelling de komende periode weer meer in balans, wat de raad een goede ontwikkeling vindt. De instelling zet de samenwerking voort met Podiumkids.

Het Filiaal theatermakers is veelgevraagd in het buitenland en kan zelfs niet altijd aan deze vraag voldoen. De raad vindt het positief dat de instelling haar ervaringen in het buitenland toepast in Nederland, bijvoorbeeld als het gaat om inclusieve voorstellingsconcepten.

Toepassing Fair Practice Code

Het Filiaal theatermakers reflecteert voldoende op haar toepassing van de Fair Practice Code.

De instelling hanteert de cao Toneel en Dans voor haar medewerkers én voor zelfstandigen, maar schijnbaar zonder een opslag voor pensioenopbouw en verzekeringspremies. Ze zegt volgens de richtlijnen afspraken over auteursrechten te maken, maar licht deze afspraken niet toe. Ook gaat ze in haar reflectie niet in op zaken als loonindexering, pensioenopbouw en verzekering voor arbeidsongeschiktheid. Wel benoemt ze dat overwerk wordt gecompenseerd in tijd of in loon. Vanwege de toenemende werkdruk waren medewerkers de afgelopen jaren soms overbelast. Daarom is er tijdelijke ondersteuning ingezet en breidt de instelling het aantal fte's uit. Dat vindt de raad een goede ontwikkeling.

Het Filiaal begroot jaarlijks per vast personeelslid een bedrag voor scholing en laat werknemers daar werktijd in investeren. Met alle medewerkers voert ze jaarlijkse evaluatiegesprekken

De instelling werkt samen met diverse partners, maar licht niet toe welke onderlinge werkafspraken zij over fair practice maakt. Haar medewerkers zijn betrokken bij de sociale dialoog over eerlijke beloning; ze zijn afgevaardigd in de cao-commissie, zowel aan de werkgevers- als aan de werknemerskant.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Filiaal theatermakers reflecteert transparant op de Governance Code Cultuur. Ze hanteert een bestuursmodel en waarborgt de principes uit de code in een bestuursreglement. Ook is zij duidelijk over de wijze waarop zij de code toepast. Ze omschrijft enkele verbeterpunten waarop al actie is ondernomen, zoals het aanstellen van een bestuurslid dat is belast met het verandermanagement diversiteit en inclusie. De instelling formuleert echter geen concrete acties om de code nog verder te implementeren.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Filiaal theatermakers reflecteert uitvoerig op de Code Diversiteit en Inclusie. Zowel op het podium als erachter is de instelling nog onvoldoende divers. Daarom vindt de raad het positief dat zij concrete acties formuleert, zowel wat betreft haar programma en partners, als op het gebied van haar personeel en haar publiek.

Het team van Het Filiaal theatermakers heeft een masterclass inclusie van Mavis Carilho gevolgd en een concreet stappenplan ontwikkeld om inclusiever en meer divers te worden. Zo ontwikkelt de instelling prikkelarme versies van voorstellingen en producties met en voor doven, slechthorenden en slechtzienden. Ze biedt een podium aan niet-westerse musici en wisselt expertise uit met het sociaal-cultureel diverse Stut Theater. Ook kiest zij voor voorstellingsthema's die een breed publiek aanspreken, zoals transgenders en het opgroeien tussen twee culturen.

RAAD VOOR CULTUUR

Het team van Het Filiaal is nog weinig divers samengesteld. De instelling is van plan haar medewerkers te scholen om de werving en selectie van nieuw personeel *'bias proof'* te maken. De raad ziet dit als een eerste stap in een noodzakelijke ontwikkeling en verwacht dat de instelling deze in 2021 – 2024 realiseert.

Het HEM

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 575.000

Over de instelling

Stichting Het HEM (hierna: Het HEM) is de organisatie achter de nieuwe invulling van de voormalige kogelfabriek op het Hembrugterrein in Zaandam. Het HEM presenteert bestaande kunstprojecten en nieuwe artistieke producties van lokale, nationale en internationale makers. Het wil een levendige ontmoetingsplaats zijn. Het HEM nodigt kunstenaars uit om vrijuit te experimenteren en bezoekers om zich persoonlijk te verbinden met de kunst. Het HEM ontwikkelt zich naar eigen zeggen in drie fases tot dé culturele buitenplaats van Amsterdam. De eerste fase (2019 – 2024) verkent de verschillende mogelijkheden die het pand biedt. In 2025 zal een ingrijpende verbouwing plaatsvinden; in 2027 zal Het HEM weer openen. Stichting Het HEM is organisatorisch en financieel nauw verbonden met Het HEM bv: de stichting is onder meer verantwoordelijk voor het artistieke beleid, de bv exploiteert het pand.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het HEM geen subsidie toe te kennen.

De raad krijgt op basis van het plan weinig zicht op de ontwikkelingsfunctie van Het HEM: hij ziet de instelling als een presentatieplek voor onder andere hedendaagse beeldende kunst, veelal van reeds gearriveerde makers. Het wordt de raad uit het plan onvoldoende duidelijk in hoeverre de activiteiten van Het HEM gericht zijn op de begeleiding van nieuwe makers, of op welke wijze de instelling invulling geeft aan de ontwikkeling van een genre of discipline. Daarnaast constateert de raad dat Het HEM subsidie aanvraagt voor de jaren 2021 – 2024, terwijl het in 2025 weer – tijdelijk – dichtgaat. Dit strookt volgens de raad niet met de veronderstelling van duurzame ondersteuning die inherent is aan een toekenning binnen de Culturele basisinfrastructuur (BIS).

De raad heeft niettemin onverminderd waardering voor de invulling die Het HEM geeft aan de presentatie van kunst en de visie en urgentie die uit het plan spreken. De instelling is in korte tijd een belangwekkende plek geworden die veel teweegbrengt. De raad is van mening dat Het HEM, onder

meer door diens multidisciplinaire aanpak, een nieuwe doelgroep kan aanspreken voor beeldende kunst.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is in beginsel positief over de plannen van Het HEM, maar benadrukt dat de aanvraag niet voldoet in de context van het artikel Ontwikkelinstellingen. De raad is van mening dat Het HEM voornamelijk opereert als presentatie-instelling. De aanvraag gaat ook nauwelijks in op activiteiten op het gebied van talentontwikkeling of ontwikkeling van een genre of discipline, nieuwe makers of ontwikkeling van de eigen artistieke praktijk als ontwikkelinstelling. Binnen de zogeheten 'Chapters', de tijdelijke programma's waarin de programmering van Het HEM is onderverdeeld, krijgen volgens de aanvraag jonge en ervaren kunstenaars ruimte, maar de raad mist een beschrijving van ontwikkeltrajecten of begeleiding. Ook waar Het HEM in de aanvraag ingaat op onderzoek, is dit volgens de raad voornamelijk onderzoek naar het eigen functioneren en de aanpak van een interdisciplinaire manier van presenteren, en in mindere mate gericht op artistieke ontwikkeling.

De raad vindt Het HEM een toonaangevende landelijke presentatieplek, die in korte tijd naam heeft weten te maken door de internationale kunstwereld naar binnen te halen, en die ook internationaal van betekenis kan zijn. De condities daarvoor zijn aanwezig, met een spectaculair gebouw en een spannende programmering. Die is tot eind 2024 opgedeeld in 'Chapters', die een aantal vaste onderdelen kennen waar steeds door andere makers invulling aan wordt gegeven. De raad is lovend over de uiteenlopende plannen voor de 'Chapters', waarbij hij opmerkt dat popcultuur en *highbrow* kunst bij Het HEM op een prettige en overtuigende manier door elkaar lopen. Zo heeft Het HEM de potentie om een nieuw, jong publiek te trekken voor (beeldende) kunst.

De plannen voor de tentoonstellingen in de komende vier jaar vindt de raad helder, doordacht en artistiek sterk. De ambities zijn groot maar realistisch, mede dankzij de financiering, die grotendeels zeker is dankzij de bijdragen van Amerborgh. De raad heeft vertrouwen in het vakmanschap van het team van Het HEM. Daarnaast waardeert hij de wijze waarop het programma wordt samengesteld en de verbinding wordt aangegaan met relevante partijen ter ondersteuning en realisatie van de visie. De raad is van mening dat Het HEM met succes grenzen tussen genres en disciplines opheft en experiment stimuleert, in uitwisseling tussen verschillende (kunst)disciplines, wetenschappen en bezoekers met uiteenlopende achtergronden en ideeën. De raad waardeert daarnaast de wijze waarop Het

HEM zich verhoudt tot zijn omgeving en zelfbewust een rol speelt in de herontwikkeling van een stedelijk gebied.

Vernieuwing

De raad vindt dat er in de plannen van Het HEM veel vernieuwende elementen voorkomen. Hij vindt echter dat deze activiteiten niet of nauwelijks bijdragen aan de vernieuwing van een kunstdiscipline of een artistieke praktijk: daarvoor ligt de nadruk te zeer op het presenteren en produceren van de 'Chapters', en te weinig op relevante activiteiten als ontwikkelinstelling.

De raad is wel positief over de vernieuwende elementen op het vlak van publieksparticipatie in het plan van Het HEM, bijvoorbeeld over de manier waarop publiek participeert in de tentoonstellingen en installaties. Dat geldt ook voor de wijze waarop Het HEM leerdoelen stelt en zo reflecteert op de eigen praktijk. De raad waardeert het inhoudelijke vertrekpunt om onderzoek te doen naar de verhouding tussen kunst en markt, met Het HEM zelf als voorbeeld. De raad ziet de activiteiten van Het HEM als pionierswerk. Naast de vernieuwende inhoud van de 'Chapters', waarbij popcultuur vermengd wordt met hoogdravende *highbrow* kunst en waar een zeer brede diversiteit aan genres en disciplines wordt ingezet, zit volgens de raad de vernieuwende kracht ook in de organisatiestructuur zelf, met de samenwerking tussen een bv en stichting op grote schaal.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het HEM realiseert haar cultuurprogramma in samenwerking met Het HEM bv. Vanuit de samenwerkingsovereenkomst belast Het HEM bv een deel van de productiekosten door aan Stichting Het HEM.

De raad is gematigd positief over de manier waarop Het HEM bv (de stichting heeft geen werknemers of opdrachtnemers) omgaat met eerlijke beloning. Zo worden er goede en transparante afspraken gemaakt met medewerkers en opdrachtnemers over beloning, auteursrecht en arbeidsvoorwaarden. Tussentijds en na afloop van dienstverband of samenwerking wordt geëvalueerd om de sociale dialoog in de culturele sector te stimuleren; de aanvraag vermeldt echter geen deelname aan de discussie via koepel- of brancheorganisaties. De instelling is beperkt transparant over de gehanteerde vergoedingen. Medewerkers van Het HEM ontvangen 'eigen samengestelde arbeidsvoorwaarden'. In de aanvraag wordt niet verder toegelicht of deze voorwaarden cao-conform zijn of hoe wordt omgegaan met overwerk en loonindexatie.

De raad is in beginsel positief over de bedrijfsvoering van Het HEM. Stichting Het HEM is een nieuwe stichting en er zijn derhalve niet of nauwelijks relevante cijfers beschikbaar over de afgelopen jaren. De

financieringsmix van Het HEM is goed: financiering voor het programma komt voor bijna 80 procent uit eigen inkomsten. Dat maakt de organisatie financieel wendbaar en beperkt de risico's. Door de constructie van de samenwerking is er uit de begroting slechts beperkt informatie af te leiden. De toelichting op de begroting biedt weliswaar inzicht in de samenwerking, maar hanteert niet dezelfde posten als het begrotingsmodel in de aanvraag. Desalniettemin is de raad positief over het ondervangen van de risico's in de financiering, waarbij Amerborgh Groep als vangnet fungeert bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Er is nog nauwelijks sprake van activiteiten op het gebied van cultuureducatie bij Het HEM, maar de instelling formuleert hiertoe wel ambities en benoemt diverse onderwijsinstellingen als mogelijke samenwerkingspartners. De raad is in beginsel positief over de voornemens. Hij is te spreken over de beschrijving van 'radicale gastvrijheid' die Het HEM hanteert. Zo vindt de raad de al uitgeprobeerde formats 'De Boksclinic' en 'Het Wisselgesprek' innovatieve manieren om publiek te betrekken dat doorgaans minder goed vertegenwoordigd is onder bezoekers van culturele instellingen.

De raad is ook positief over de plannen op het gebied van publieksbenadering. Hij heeft vertrouwen in de eigentijdse aanpak van Het HEM en verwacht op basis van de organisatorische slagkracht dat de instelling de forse beoogde publieksgroei kan waarmaken. De raad waardeert de nadruk die Het HEM legt op het bereiken van nieuwe doelgroepen, inwoners uit de omgeving en mensen die niet of nauwelijks in contact komen met kunst en cultuur. Daartoe zet zij onder andere 'Mediators' in, goed geïnformeerde medewerkers die als vraagbaak fungeren. De raad is positief over de beschreven strategie en de inzet van middelen. Elk 'Chapter' heeft ook een aantal specifieke doelgroepen, passend bij het thema, naast vaststaande groepen die Het HEM doorlopend wil bereiken. Dit lijkt de raad een vruchtbare aanpak.

Geografische spreiding

Het HEM is gevestigd en stevig ingebed in Zaandam, net buiten Amsterdam. Er is een groot aantal samenwerkingsverbanden tussen de instelling en (culturele) organisaties uit Amsterdam. Het HEM heeft daarnaast landelijke en internationale samenwerkingspartners. In samenwerking met de gemeente Amsterdam is een pontverbinding Zaandam-Amsterdam gerealiseerd. Dit draagt bij aan ontsluiting van Zaanstreek-Waterland en de spreiding van kunst en cultuur rondom Amsterdam.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is positief over de reflectie van Het HEM op de code. Er is sprake van helder beleid en de code is van meet af aan in de bedrijfsvoering opgenomen; Het HEM is goed in staat om de toepassing van de code te verbinden aan de opzet en het profiel van de organisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

Stichting Het HEM hanteert het bestuursmodel. De raad is positief over de reflectie van Het HEM op de code. Als jonge organisatie toont Het HEM zich zeer bewust van het belang van de code. De raad vindt de beschrijving van de toepassing van de code helder en constateert dat in de samenwerking tussen stichting en bv de scheiding tussen de twee in juridische zin goed is geregeld. Er is een bestuurs-directiereglement.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de transparante reflectie op de code. Als jonge organisatie toont Het HEM zich zeer bewust van het belang van de code. Diversiteit en inclusie zijn deel van de missie en visie van Het HEM. De instelling wil niet vaak gehoorde groepen een stem geven. Er wordt in de reflectie op de code uitgebreid stilgestaan bij de vier p's (programma, publiek, personeel en partners) en er worden stappen geformuleerd voor de komende periode. Zo is de instelling kritisch over de diversiteit in de personele bezetting en zal hier beleid op maken. Ook in de zoektocht naar samenwerking met maatschappelijke partners speelt inclusiviteit een grote rol.

Het Houten Huis

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 815.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 815.000

Over de instelling

Stichting Het Houten Huis, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Groningen.

Stichting Het Houten Huis (hierna: Het Houten Huis) is gevestigd in Groningen en maakt voorstellingen voor kinderen vanaf 4 jaar tot en met 12 jaar en ouder. Ze maakt beeldend, mimisch theater met een grote inventiviteit, weinig tekst en een hoge bewegingskwaliteit. De instelling werkt met interdisciplinaire casts en gaat zware thema's niet uit de weg. Ze ontwikkelt educatieprogramma's die zijn gericht op 'verbeeldingskrachttraining'.

Subsidieadvies

Het Houten Huis voldoet aan de eisen die gesteld worden met betrekking tot artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Houten Huis een subsidie toe te kennen van € 815.000.

De raad is lovend over de artistieke kwaliteit van de producties van Het Houten Huis en over haar nieuwe plannen. De instelling heeft een duidelijk eigen signatuur en weet zware thema's aan kinderen over te brengen op een voor hen aansprekende manier.

Het Houten Huis heeft een sterk educatieprogramma gericht op 'verbeeldingskrachttraining' dat goed aansluit bij haar artistieke profiel. Ze toont veel ambitie in het bereiken van doelgroepen die de weg naar het theater minder vanzelfsprekend weten te vinden, zoals kinderen die in krimpgebieden wonen en kinderen met een taalachterstand.

De bedrijfsvoering van Het Houten Huis is op orde en de begroting realistisch. Ze is goed verankerd in de regio en versterkt haar positie door te verhuizen naar de Kunstwerf, een nieuw onderkomen waar verschillende Groningse gezelschappen hun intrek in nemen. Het Houten Huis is transparant in haar reflectie op de codes, maar in de toepassing is ruimte voor verbetering.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is lovend over de artistieke kwaliteit van Het Houten Huis. De instelling heeft een sterke artistieke signatuur waarin zware thema's niet uit de weg gegaan worden. Zij werkt met interdisciplinaire casts. Het beeldende, mimische theater dat zo ontstaat, heeft een grote inventiviteit en een hoge bewegingskwaliteit. Steeds vaker vinden de producties hun weg naar de grotere podia en worden ze bekroond met prijzen.

Het Houten Huis zoekt de komende periode meer samenwerking met andere kunstdisciplines. In 2019 werd voor het eerst dans geïntegreerd in de succesvolle coproductie 'Ruimtevlucht' (met Pand D- en Holland Opera). De dans gaf deze voorstellingen een extra belevingslaag. De instelling gaat in 2021 – 2024 vaker dans integreren in producties. Daarnaast neemt ze zich voor in een aantal producties tekst een iets grotere rol te laten spelen.

Het Houten Huis geeft in haar plan blijk van een duidelijke visie op wat zij bij de doelgroep beoogt: ze hoopt met de voorstellingen en educatieprojecten de verbeeldingskracht te vergroten die, volgens haar, nodig is voor communicatie, zelfreflectie, het uitoefenen van een beroep en andere wezenlijke zaken in het leven.

De vaak wat zware thema's die in de producties worden behandeld vormen geen belemmering voor het jonge publiek door de aansprekende wijze waarop deze worden gebracht. Dat vindt de raad bewonderenswaardig. Ook in de komende periode blijft het gezelschap producties maken waarin het ongemak niet wordt geschuwd, zoals een drieluik over mensen met een mentale of fysieke beperking.

Het Houten Huis verhuist naar de Kunstwerf in Groningen, nieuwbouw waar ook Club Guy & Roni, het Noord Nederlands Toneel en andere Groningse cultuurmakers hun intrek in nemen. De raad verwacht dat de nieuwe huisvesting zal bijdragen aan verdere kruisbestuivingen tussen deze instellingen.

Vernieuwing

Het Houten Huis draagt met haar verschillende activiteiten goed bij aan vernieuwing binnen de jeugdpodiumkunsten.

De instelling heeft een aantal proeftuinen gepland waaruit nieuwe ideeën voor voorstellingen of educatie kunnen ontstaan. Eerder is uit zo'n proeftuin het idee ontstaan voor de ontwikkeling van een quadrofonisch geluidssysteem (waardoor het publiek de muziek overal om zich heen hoort), dat huismuzikant en componist Martin Franke en componist Eef van Breen verder ontwikkelen tot een nieuwe productie in 2021. De raad ziet de

aanpak met proeftuinen als een goede manier om experiment en vernieuwing te borgen in de werkwijze.

Op het gebied van talentontwikkeling is Het Houten Huis aangesloten bij Station Noord: een netwerk van podiumkunstorganisaties uit de drie noordelijke provincies, dat jonge makers begeleidt in hun artistieke en zakelijke ontwikkeling. De raad vindt het waardevol dat de instelling aan dit netwerk bijdraagt door bijvoorbeeld nieuw talent binnen de organisatie producties te laten maken of artistieke, organisatorische of technische ondersteuning te bieden.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Houten Huis is financieel gezond: de liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen laten een positief beeld zien. De instelling maakt een gestage groei door en speelde in 2018 meer voorstellingen dan in eerdere jaren. Ze geeft aan meer te moeten prioriteren, omdat het aantal activiteiten soms te groot dreigt te worden. Daarom plant zij zorgvuldig de inzet van menskracht en financiën. Door de extra 100.000 euro subsidie die de minister in 2018 aan de BIS-jeugdtheatergezelschappen toekende, heeft de instelling het team kunnen uitbreiden, waardoor taken en verantwoordelijkheden beter kunnen worden verdeeld. Het Houten Huis is voor ongeveer 60 procent afhankelijk van subsidies en genereert 20 procent eigen inkomsten.

Het Houten Huis begroot voor 2021 – 2024 een kostenstijging. Die is volgens haar onder andere het gevolg van verbeterd beloningsbeleid: een kleine toename van het aantal fte's, relatief hoge transitievergoedingen (voor tijdelijke werknemers) en verhoging van de WW-premie. Ook worden zzp-contracten vervangen door tijdelijke en vaste contracten. Met de verhuizing naar het nieuwe onderkomen stijgen bovendien de huisvestingskosten. De raad vindt deze kostenstijging realistisch.

De noordelijke provincies (met name Friesland en Drenthe) verlenen de instelling relatief weinig financiële steun. Hun bijdragen staan in schril contrast tot de ondersteuning van provinciale overheden elders in het land, al verwacht Het Houten Huis hierin wel verbetering.

Het Houten Huis honoreert vaste, tijdelijke en freelance medewerkers conform de cao Toneel en Dans. Uit de plannen rijst het beeld op dat het beter kan en dat de instelling daaraan werkt, onder meer door de beloning meer in balans te brengen met het daadwerkelijk gewerkte aantal uren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De inzet van Het Houten Huis op educatie en op vergroting en verbreding van het publiek is zeer sterk. De instelling investeert in samenwerkingsverbanden met scholen en initieert educatieve projecten op maat, vaak met een duurzame relatie tot gevolg. In 2021 – 2024 richt Het Houten Huis zich meer dan voorheen ook op het speciaal onderwijs.

De binnenschoolse cultuureducatie is vooral gericht op het stimuleren van de creativiteit door middel van ‘verbeeldingskrachtraining’. De raad vindt de ‘Verbeeldingsboom’ een bijzondere manier om school en theater langdurig met elkaar te verbinden. Deze houten boom staat een jaar lang in de klas en geeft elke dag een nieuwe opdracht in ‘verbeeldingskrachtraining’. Ook is de raad enthousiast over het voornemen om in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen de impact van de ‘Verbeeldingsboom’ te onderzoeken. De raad vindt het goed dat de instelling in de deskundigheidsbevordering op het gebied van cultuureducatie, niet alleen samenwerkt met docenten in het onderwijs zelf, maar ook met pabo’s.

Het Houten Huis gaat zich in toenemende mate inspannen om doelgroepen te bereiken voor wie theaterbezoek minder vanzelfsprekend is, zoals mensen met een beperking, mensen met een niet-westerse culturele achtergrond of voor wie het Nederlands niet de eerste taal is. In samenwerking met scholen zijn al projecten opgezet voor kinderen met een taalachterstand en educatieve trajecten in krimpgebieden in de omgeving.

De raad is enthousiast over het voornemen om de buurt rondom de Kunstwerf te betrekken bij haar activiteiten middels open repetities en kijkjes achter de schermen. Ook wordt samengewerkt met maatschappelijke- en welzijnsorganisaties in Groningen, zoals de Koninklijke Vereeniging voor Volksvermaken Groningen en Sint Martinus’ Pronkjewailn, een stichting die zich inzet voor mensen in de stad Groningen die in armoede leven.

In de komende periode maakt de instelling een voorstelling met Theater Stap!, een gezelschap voor acteurs en dansers met een fysieke of mentale beperking. De raad vindt dit een interessante ontwikkeling in het licht van de inclusiviteit binnen de jeugdpodiumkunsten.

Het Houten Huis verwacht de komende periode een toename van de bezoekersaantallen per voorstelling als gevolg van de toegenomen naamsbekendheid en steviger inzet op marketing en publiekswerk. Ook verwacht zij meer publiek als gevolg van een aantal coproducties voor de grote zaal.

Geografische spreiding

Het Houten Huis speelt het leeuwendeel van haar voorstellingen in de noordelijke provincies. Ook is zij een van de kernpartners van Station Noord, het netwerk voor talentontwikkeling in Groningen, Friesland en Drenthe. De instelling draagt hiermee in hoge mate bij aan het culturele klimaat voor de jeugd in de stedelijke cultuurregio 'We The North'. De cultuurregio onderschrijft het belang van de instelling, met name in het licht van de ambitie "om in te zetten op talentontwikkeling en makers na hun studie aan de regio te blijven binden".

De gemeente Groningen heeft Het Houten Huis aangewezen als 'Cultuurpijler' en in dat licht deelt zij kennis, materiaal en expertise met andere organisaties en theatermakers in de stad. Ze is huisgezelschap van Grand Theatre en Stadsschouwburg Groningen en De Lawei in Drachten. De nieuwe huisvesting in de Kunstwerf geeft haar naar verwachting mogelijkheden tot interessante nieuwe samenwerkingsverbanden binnen stad en regio.

Ongeveer een kwart van de voorstellingen wordt opgevoerd in de overige provincies en in het buitenland. Impresariaat STIP verzorgt de verkoop van tournees langs scholen en in theaters door het land. Het Houten Huis heeft daarmee voldoende landelijke uitstraling.

Toepassing Fair Practice Code

Het Houten Huis is transparant in haar reflectie op de Fair Practice Code. Ze past de code nog in beperkte mate toe, maar formuleert een aantal verbeterpunten waaraan de komende periode zal worden gewerkt. Vanaf 2021 wil zij haar omgang met auteursrechten onderzoeken. Ook gaat zij gewerkte overuren en reisdagen vergoeden. Daarnaast wil de instelling meer zzp'ers een (al dan niet tijdelijk) dienstverband aanbieden. De raad vindt dit passende maatregelen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Houten Huis hanteert een bestuursmodel en gaat onderzoeken of dit model nog wel bij haar past. De instelling noemt een aantal actiepunten waaruit blijkt dat de Governance Code Cultuur momenteel nog niet volledig wordt toegepast. Zo stelt zij in 2020 voor het eerst een rooster van optreden voor de bestuursleden op en start zij met het online toegankelijk maken van haar jaarverslagen. In 2021 worden spelregels over belangenverstrengeling en de interne gedragscode vastgesteld. De raad is positief over deze verbeterpunten, maar begrijpt niet waarom met het laatste tot 2021 wordt gewacht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Houten Huis past de Code Diversiteit en Inclusie toe. Ze heeft een inclusieve werkwijze. Zo spant ze zich in kinderen in krimpgebieden en kinderen met een taalachterstand te betrekken, en bereikt zij via de scholen kinderen van diverse afkomst en inkomensniveaus. Er staan voorstellingen met fysieke en mentaal beperkte acteurs op het programma, evenals producties over indringende thema's als armoede en rouw.

Het Houten Huis streeft ernaar de diversiteit ook een plek te geven in de eigen organisatie. In de komende periode streeft de instelling ernaar minimaal één bestuurslid en één medewerker met een cultureel diverse achtergrond aan te trekken.

Het Laagland

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 800.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting Het Laagland, podiumkunsten, jeugd podiumkunsten, Sittard.

Stichting Het Laagland (hierna: Het Laagland) maakt jeugdtheater voor kinderen van vrijwel alle leeftijden, van peuters tot jongeren in het voortgezet onderwijs. Peuters zijn voor het gezelschap een nieuwe doelgroep. In de interdisciplinaire producties staan vaak grote wereldse thema's centraal die door de makers in essentie teruggebracht worden tot de mens en zijn emoties. Het Laagland wil de komende vier jaar vaker persoonlijke verhalen brengen, bijvoorbeeld van de makers zelf of verhalen die opgehaald worden in de wijken van Limburgse steden. Ze werkt samen met een groot aantal andere culturele instellingen in de regio.

Subsidieadvies

Het Laagland voldoet aan de eisen zoals gesteld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid .

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Laagland een subsidiebedrag toe te kennen van € 800.000.

Het Laagland maakt interdisciplinaire jeugdtheaterproducties voor kinderen en jongeren van alle leeftijden. De raad vindt de artistieke kwaliteit van de producties goed en is enthousiast over de nieuwe plannen. De instelling neemt in de komende periode vaker persoonlijke verhalen als uitgangspunt voor de producties. Dit ziet de raad als een positieve ontwikkeling, passend bij de huidige tijd. De instelling maakt werk voor grote, midden en kleine zalen. Daarnaast maakt ze locatieproducties en gaat ze vaker voorstellingen spelen in buurthuizen en wijkcentra onder de noemer 'Laagland Mobiel'.

De instelling gaat zich (nog) sterker inbedden in de regio door producties te maken met verhalen uit de regio als basis, en door meer samen te werken met Limburgse artistieke en maatschappelijke partners. Daarnaast wordt een *matchmaker* aangesteld die de relaties met maatschappelijke partners en het speciaal onderwijs gaat versterken. De raad hoopt dat deze sterke focus op (Zuid-)Limburg, niet ten koste gaat van de zichtbaarheid van de instelling elders in het land.

De bedrijfsvoering van de instellingen is op orde. Het Laagland reflecteert goed op de codes maar de raad constateert dat ze nog het nodige moet doen

om de Code Diversiteit en Inclusie beter na te leven, met name op het gebied van personeel.

Beoordeling

Artistieke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over het functioneren van Het Laagland. De producties in de periode 2017 – 2020 waren kwalitatief goed. De instelling maakt sterke grote en kleine producties die de doelgroep steeds weten te raken. Ze neemt vaak mythes of sprookjes als uitgangspunt en geeft daar een eigentijdse draai aan, wat een jong publiek aanspreekt. Centraal staan veelal grote thema's die het gezelschap terugbrengt tot de essentie van de mens en zijn emoties: van het oudere 'Zujerleech', over de heftige ontploffing van de Naftakraker bij DSM in 1975, met rouw en verliesverwerking tot gevolg, tot haar nieuwste voorstelling 'Kanonnenvoer', over oorlog, kindsoldaten en vriendschap.

Het Laagland is recent begonnen meer producties over actuele thema's te maken. In de nieuwe beleidsperiode gaat zij door op die weg. Dat past volgens de raad goed bij de huidige tijd, waarin het publiek vraagt om nieuwe verhalen, naast verhalen uit de klassiek westerse canon. Zo vond de raad de voorstelling 'App je even voor mij' zeer geslaagd, over thema's als privacy en samenleven.

De laatste jaren maakt Het Laagland meer interdisciplinaire voorstellingen, door bijvoorbeeld livemuziek op het podium te brengen zoals in 'Assepoesters Assepoesters' met philharmonie zuidnederland of 'Joris & de drakentemmers'. Dit zorgt voor extra dynamiek, net als de toevoeging van extra geluid- en lichteffecten en de samenwerkingen met jonge talenten van andere instellingen als SALLY Dansgezelschap Maastricht en Toneelgroep Maastricht.

Het Laagland koerst de komende jaren op sterkere inbedding in de regio, waarmee ze haar zeggingskracht vergroot. Dat doet zij door voorstellingen te maken over thema's die in dit deel van het land spelen, zoals armoede onder kinderen en uitdagingen op het gebied van - geestelijke - gezondheid. Zo krijgt 'Wijkzone #1' een vervolg in Venlo en andere steden in de regio. In dit project haalt de instelling de verhalen op in een bepaalde wijk en vertaalt die naar kleine en grote producties op locatie. Daarnaast gaat ze partnerschappen aan met maatschappelijke partners en bedrijven in de regio, zoals Brightlands Chemelot.

Bijzonder is de persoonlijke invalshoek die voor een aantal voorstellingen wordt gekozen. Artistiek leider Inez Derksen gaat met haar transseksuele zoon een voorstelling maken waarin hun eigen verhaal centraal staat.

Huisschrijver Benny Lindelauf neemt zijn eigen ervaringen mee in de voorstellingen 'Het Zwembad'. De coproducties met Theatercollectief Alter hebben ook allemaal een autobiografische aanleiding. De raad is benieuwd naar deze producties.

Vernieuwing

Door haar activiteiten op het gebied van talentontwikkeling draagt Het Laagland bij aan vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten. De instelling ziet zichzelf als groeiplaats voor jonge makers. Zij ondersteunt een nieuwe generatie (jeugd)theatermakers met artistieke coaching en biedt zakelijke en facilitaire ondersteuning in samenwerking met Via Zuid, het Limburgse netwerk voor talentontwikkeling. Ook zet zij haar netwerk in om nieuwe makers verder te helpen.

Het Laagland start in de periode 2021 – 2024 met het ontwikkelen van aanbod voor peuters. Elke twee jaar staat er voor die doelgroep een nieuwe productie op het programma. Hiermee draagt zij bij aan vernieuwing van doelgroepen voor de jeugdpodiumkunsten.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Laagland heeft een financieel gezonde bedrijfsvoering. De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn gezond. Op basis van de begroting zijn geen financiële risico's te verwachten. Wel constateert de raad dat de instelling geen strategie heeft om tegenvallende inkomsten op te vangen.

Het Laagland is voor ongeveer de helft van de inkomsten afhankelijk van de subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en heeft een eigen inkomstenpercentage van 25 procent. Deze percentages komen overeen met de meeste andere instellingen in deze subsidiecategorie. Het Laagland heeft een zeer sterke focus op de eigen regio en draagt veel bij aan de regionale culturele infrastructuur. Ze ontvangt echter geen structurele subsidie van de gemeente Sittard-Geleen. De raad hoopt dat de vestigingsgemeente gehoor geeft aan het appèl dat de instelling op haar doet.

Ondanks een vrijwel gelijkblijvend aantal producties en speelbeurten verwacht de instelling in de periode 2021 – 2024 een stijging van de inkomsten én van de uitgaven. Die stijging komt met name ten goede aan extra personeel en hogere personele lasten. Deze nemen onder andere toe als gevolg van de hogere transitievergoeding voor acteurs, die vaak tijdelijk in dienst zijn.

Het Laagland hanteert de cao Toneel en Dans voor medewerkers in loondienst en ook als basis voor de beloning van zelfstandigen. Zij ontvangen het geldende cao-tarief, plus een toeslag ter dekking van hun

sociale lasten. Niet alleen kantoorpersoneel, maar ook acteurs worden gedurende projecten in dienst genomen, indien gewenst. Diverse maatregelen en procedures illustreren dat Het Laagland veel oog heeft voor de belangen van haar medewerkers. Zo zijn er een personeelshandboek, een integriteitscode en een vertrouwenspersoon. Het Laagland is lid van werkgeversorganisatie NAPK en neemt actief deel aan reguliere overleggen over de sociale dialoog en eerlijke beloning.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Laagland wil meer publiek bereiken door meer aandacht aan educatie te besteden en haar educatieprojecten uit te breiden naar het noorden van de provincie Limburg. Dit vindt een raad uit oogpunt van spreiding een goed streven. Het Laagland heeft een omvangrijk educatieprogramma voor peuterspeelzalen, primair en voortgezet onderwijs en is aangesloten bij het 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-programma in de regio.

De instelling ontwikkelt haar educatieaanbod samen met andere BIS-instellingen in de regio, zoals Toneelgroep Maastricht en SALLY. Het aanbod bestaat onder meer uit klassenvoorstellingen rondom thema's die aansluiten bij de doelgroep. De voorstelling 'App je even voor mij' over de invloed, verleidingen en gevaren van sociale media was daar een goed voorbeeld van. Het Laagland gaat in 2021 – 2024 intensiever samenwerken met eerdergenoemde partners.

De raad heeft waardering voor de initiatieven die Het Laagland neemt om de sociale diversiteit binnen haar publiek te vergroten. Volgens het gezelschap groeien in Zuid-Limburg relatief veel kinderen op met een sociale achterstand. Met het initiatief 'Laagland Mobiel' speelt zij voorstellingen in kleinschalige theaters, buurthuizen en wijkcentra.

In 2020 wordt het team uitgebreid met een *matchmaker*. Deze medewerker (publiekswerker) gaat de verbinding aan met maatschappelijke partners, woningbouwcorporaties en bedrijven. Ook hiermee beoogt zij een breder publiek te bereiken. De raad vindt het een goed initiatief en is benieuwd naar het resultaat.

Geografische spreiding

Het Laagland heeft zich in de periode 2017 – 2020 stevig geworteld in de regio en is intensiever gaan samenwerken met culturele partners, bijvoorbeeld door zich te vestigen in schouwburg De Domeinen in Sittard. Zij werkt samen met Toneelgroep Maastricht, SALLY, Opera Zuid en philharmonie zuidnederland, en ook incidenteel met enkele Duitse gezelschappen. Samenwerkingen met maatschappelijke partners en partners in het bedrijfsleven dragen bij aan haar verankering in de regio. Alhoewel

Zuid-Limburg haar uitvalsbasis blijft, heeft Het Laagland de ambitie met haar activiteiten een groter deel van de provincie te bedienen, ook op andere locaties dan in de theaters.

Doordat Het Laagland hoogwaardig professioneel jeugdtheater aanbiedt op multimediale platforms en omdat zij zich de komende periode nog sterker tot haar regio verhoudt, ziet de raad haar als een onmisbare schakel in het kunst- en cultuurlandschap van de zuidelijke provincie. De stedelijke cultuurregio onderschrijft dit. De samenwerking van Het Laagland met maatschappelijke instellingen sluit goed aan bij de ambities van de provincie om fysieke, sociale of financiële drempels voor cultuurparticipatie weg te nemen, waarmee ze de maatschappelijke relevantie van de sector wil vergroten.

Het Laagland speelt haar voorstellingen veelal in Limburg en Brabant, en in mindere mate in de andere provincies. De raad vindt het van belang dat Het Laagland nog wel met enige regelmaat buiten de provincie te zien blijft; de concentratie op de provincie Limburg vindt hij nu wel erg groot.

Het voornemen uit de plannen van de vorige subsidieperiode om meer voet aan de grond te krijgen in de Euregio, wordt voor de periode 2021 – 2024 losgelaten. De raad betreurt dit.

Toepassing Fair Practice Code

Het Laagland is zeer transparant over haar toepassing van de Fair Practice Code. De door de instelling zelf uitgevoerde evaluatie van de code leverde geen actiepunten op voor de onderdelen *fair pay*, transparantie, duurzaamheid en vertrouwen. Eén van de maatregelen die zij wel neemt, is een uitbreiding van het scholingsbudget vanaf 2021. De raad vindt dit een goed voornemen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Laagland reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. Op enkele punten worden concrete acties benoemd ter verbetering van naleving van deze code. Zo zullen de nevenfuncties van bestuursleden op de website gepubliceerd worden. Ook het vergroten van de culturele diversiteit binnen de raad van toezicht is een actiepunt voor de komende jaren. Het Laagland heeft besloten haar raad van toezicht uit te breiden om verjonging en meer diversiteit te kunnen realiseren. De raad is positief over deze verbeterpunten.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad constateert dat Het Laagland goed reflecteert op de Code Diversiteit en Inclusie maar nog het nodige moet doen om deze beter na te leven, met name op het gebied van personeel. De instelling zoekt naar cultureel diverse

castleden, maar geeft aan dat het moeilijk is om acteurs voor een rol naar Limburg te krijgen. Dit lijkt de raad onwaarschijnlijk, aangezien het andere instellingen in de regio wel lukt. Het Laagland wil voor de komende producties de diversiteit binnen de casts vergroten door op andere plekken te scouten, zoals bij hbo- en mbo-kunstvakopleidingen én opleidingstrajecten van onder meer DOX en Likeminds. De raad heeft hier goede verwachtingen van.

Diversiteit in publiek wordt vooral bereikt en nagestreefd in termen van inkomens- en opleidingsverschillen, gender en seksuele voorkeur.

Het Literatuurhuis

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 300.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Het Literatuurhuis (hierna: Het Literatuurhuis), gevestigd in Utrecht, is een festivalorganisatie die het jaarlijkse International Literature Festival Utrecht (hierna: ILFU) organiseert. De eerste editie van het ILFU, volgens de nieuwe opzet, vond plaats in 2018. Daarvoor organiseerde Het Literatuurhuis vier afzonderlijke festivals, waarvan vooral de Nacht van de Poëzie en het NK Poetry Slam al een lange historie kennen. In het ILFU komt dit in een programma van twee weken samen. Het ILFU biedt een podium voor alle literaire cultuur en is niet genre- maar lezersgericht. Behalve het festival organiseert Het Literatuurhuis ook een expertmeeting voor programmamakers en directeuren van literatuurfestivals.

Subsidieadvies

Het Literatuurhuis vraagt aan als instelling met als kernactiviteit de presentatie van actueel of vernieuwend aanbod in internationale context primair op het terrein van de letteren. De activiteiten zijn er mede op gericht een platform te bieden voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten en vinden jaarlijks of tweejaarlijks gedurende in de tijd beperkte periode plaats. De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.37 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Literatuurhuis een subsidiebedrag te verlenen van € 300.000 per jaar.

De raad is zeer positief over de aanvraag van Het Literatuurhuis. De raad vindt het activiteitenplan van Het Literatuurhuis onderscheidend en inhoudelijk van hoge kwaliteit. Het gekozen profiel komt consequent terug in het plan. Het ILFU is een vernieuwend festival met mooie programmaliijnen, aandacht voor alle leeftijden en een heldere visie op literatuureducatie en leesbevordering. De instelling werkt nauw samen met partners in de regio en heeft een groot landelijk bereik.

Het Literatuurhuis is financieel gezond en onderschrijft de drie codes. De instelling heeft goed voor ogen wat beter moet om meer inclusief te zijn.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is zeer te spreken over de aanvraag van Het Literatuurhuis voor het

ILFU. Hij vindt de aanvraag goed verzorgd en het activiteitenplan prikkelend en erg ambitieus. Gezien de staat van dienst van Het Literatuurhuis en zijn voorgangers en de succesvolle eerste editie van het ILFU, heeft de raad er veel vertrouwen in dat de voorgenomen plannen met succes worden uitgevoerd.

Het Literatuurhuis heeft zich bij het ontwikkelen van het ILFU laten inspireren door het Edinburgh Book Festival, een festival met een brede programmering van internationale literatuur, poëzie, non-fictie en kinderboeken. Twee weken lang staat Edinburgh in het teken van de literatuur. Het Edinburgh Book Festival heeft een aantrekkende werking voor andere partijen in de stad, vergelijkbaar met bijvoorbeeld de werking van de Dutch Design Week (DDW) in Eindhoven en het Amsterdam Dance Event (ADE) in Amsterdam. De raad meent dat het ILFU in de komende jaren een vergelijkbare impact kan hebben voor Utrecht en net als DDW en ADE, een landelijke, zelfs internationale uitstraling en dito bereik krijgt.

Het Literatuurhuis profileert het ILFU als een jaarlijks festival en online platform voor alle literaire cultuur; van boeken tot films, theater, series, *spoken word*, popsongs, *graphic novels* en podcasts. Met deze brede benadering van de literatuur in het ILFU wil Het Literatuurhuis een zo divers mogelijk publiek laten zien hoe rijk de internationale literaire cultuur is en bezoekers inspireren tot avontuurlijke literaire keuzes. Dit doet het festival vanuit de overtuiging dat literatuur een essentiële factor kan zijn in de persoonlijkheidsvorming.

Gedurende twee weken biedt het ILFU uiteenlopende activiteiten aan die aansluiten bij terugkerende programmalijnen, zoals internationale literatuur, Nederlandse poëzie, niet-westerse literatuur en educatie en talentontwikkeling. In 2020 staan de literatuur en cultuur van Marokko centraal. Voor de nieuwe periode is dat de literatuur uit Indonesië, Brazilië, Suriname en India. Het valt de raad op dat er veel thematische overlap is met het festival Read My World. De raad spreekt de hoop uit dat deze (en mogelijk andere) festivals elkaar versterken, samenwerken, en waar nodig programma's op elkaar afstemmen.

Daarnaast biedt het ILFU een platform voor internationale uitwisseling tussen festivalmakers. Vanaf 2021 is een jaarlijkse festivalmeeting voor vakgenoten van over de hele wereld onderdeel van het ILFU. Deze meeting draait om het uitwisselen van *best practices* en overleg over de wijze waarop festivals kunnen bijdragen aan het stimuleren van lezen en de literaire cultuur. Een dergelijke uitwisseling tussen professionals vindt de raad zeer relevant.

Door de benoeming van Utrecht als ‘UNESCO City of Literature’ in 2017, opereert Het Literatuurhuis in een internationaal netwerk van 39 literatursteden. Na deze benoeming ontwikkelde het ILFU samen met relevante Utrechtse partners een visie op een ‘stedelijke agenda leesbevordering’, ter aanvulling op het bestaande (nationale) leesbevorderingsbeleid. De raad vindt het bewonderenswaardig dat het ILFU naast de artistieke ambities ook verantwoordelijkheid voelt voor leesbevordering. Dat getuigt volgens de raad van grote betrokkenheid en een heldere visie op de reikwijdte en het belang van literatuur.

Vernieuwing

De raad vindt het ILFU een vernieuwend festival. Dit uit zich onder andere in het aanbod. Voor het ILFU bestaat literatuur niet alleen uit de klassieke romanvorm, maar uit alle dragers van verhalen die de wereld om ons heen duiden. De raad is zeer positief over de aandacht van het ILFU voor jonger publiek en de specifieke literatuur (*young adult*) die voor die doelgroep verschijnt (zie ‘Bevordering van educatie en participatie’).

In de komende beleidsperiode is het festival ook een online platform voor de hedendaagse literaire cultuur. Maandelijks vraagt het ILFU beginnende en ervaren schrijvers verhalen, gedichten en reportages te schrijven die aansluiten bij de festivalthema’s. Op deze manier genereert het festival oorspronkelijk werk. Dit vindt de raad een goede stimulans om maatschappelijk relevante thema’s nader te belichten. Onduidelijk is voor de raad echter welk publiek het ILFU hiermee wil bereiken en hoe de organisatie dat doet.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Literatuurhuis is voldoende transparant over de vergoedingen. Voor de vijf vaste medewerkers en twee tijdelijke krachten hanteert de instelling haar eigen salarisgebouw en arbeidsvoorwaarden die zijn afgestemd op andere cao’s in de culturele sector. Het is de raad echter onduidelijk om welke cao’s dit gaat en of er een specifieke cao is die de organisatie ook volgt. De salarissen voor freelancers zijn marktconform: 30 tot 40 euro per uur voor jonge, startende productie- en marketingmedewerkers, tot 50 tot 75 euro voor ervaren projectleiders en programmamakers. Het valt de raad op dat de salariskosten vier jaar lang gelijk blijven. Hij benadrukt dat het van goed werkgeverschap getuigt om de salarissen jaarlijks te indexeren.

Het Literatuurhuis hecht waarde aan een eerlijke beloning voor optredende schrijvers, dichters en vertalers. De tarieven komen overeen met de tarieven die De Schrijverscentrale en het Lira Fonds hanteren.

Het Literatuurhuis is financieel gezond en de begroting is realistisch. In 2017 ontving de instelling 300.000 euro subsidie van de gemeente Utrecht

en 30.000 euro van de provincie Utrecht. Vanaf 2021 is 400.000 euro van de gemeente en 100.000 euro van de provincie begroot. Daarnaast verwerft Het Literatuurhuis veel eigen inkomsten. Het is voornemens dat te blijven doen, oplopend tot 494.000 euro in 2024. De raad vindt dat getuigen van goed ondernemerschap. In de nieuwe begroting is ruimte gemaakt voor het aanstellen van meer personeel. Dit vindt de raad goed passen bij de ambitie van Het Literatuurhuis om het ILFU jaarlijks te organiseren en bij de realisatie van het bestaande jaarprogramma.

Het Literatuurhuis onderkent het risico van tegenvallende inkomsten uit fondsen, sponsors en donaties. Verplichtingen gaat de instelling daarom alleen aan op basis van gerealiseerde middelen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het ILFU omvat diverse educatieve programma's en evenementen voor verschillende leeftijdsgroepen. Zo is er de jaarlijkse Kindernacht van de Poëzie voor jonge lezers, en brengen festivalauteurs een bezoek aan middelbare scholen. Ook is er een speciale festivaldag voor young adult-lezers en geven festivalauteurs gastcolleges binnen het curriculum van letterenopleidingen. Doordat educatie en talentontwikkeling vaste programmaonderdelen zijn, heeft het ILFU structureel aanbod voor kinderen, jongeren en adolescenten. De raad vindt het positief dat in dit aanbod de literatuur voorop staat en niet de educatieve activiteit *an sich*.

Een sprekend participatieproject op het festival vindt de raad de 'Anna Karenina-Marathon', waarbij duizend vrouwen ieder een bladzijde in hun moedertaal voorlezen op station Utrecht Centraal. De raad heeft waardering voor dit originele project. Hij is verheugd te lezen dat een dergelijk participatieonderdeel, dat enorm bijdraagt aan de zichtbaarheid van het festival, jaarlijks terugkomt in het festivalprogramma.

Het Literatuurhuis onderscheidt vier doelgroepen voor het ILFU: de toegewijde liefhebber, de vrijblijvende consument, een cultureel divers publiek en een internationaal publiek, waaronder expats en internationale studenten. De komende jaren heeft de instelling de ambitie om te groeien naar vijftigduizend bezoekers. Dat is een verdubbeling van het aantal bezoekers ten opzichte van 2018. De raad heeft er vertrouwen in dat dit gaat lukken, mede op basis van eerder gerealiseerde groei en de heldere marketingstrategie, met goede samenwerkingspartners, zoals Utrecht Marketing en partners met een achterban in specifieke publieksgroepen.

Geografische spreiding

Het Literatuurhuis is sterk geworteld in de regio Utrecht. Het Literatuurhuis ziet het ILFU als de spil in de literaire sector in de regio. De instelling werkt

naar aanleiding van de eerdergenoemde visie op een ‘stedelijke agenda leesbevordering’ samen met gemeente, provincie, bibliotheken, onderwijs, literaire evenementen, boekhandels en uitgevers in de regio.

Tegelijkertijd heeft Het Literatuurhuis een groot landelijk bereik. ILFU voert structureel publieksonderzoek bij haar activiteiten uit. Tijdens de eerste editie kwam veertig procent van de ondervraagden van buiten de regio Utrecht. Het ILFU bereikt al expats en internationale studenten in Utrecht en op termijn beoogt het bezoekers woonachtig in het buitenland te trekken. De raad zou graag zien dat de website beter toegankelijk wordt voor een internationaal publiek.

Toepassing Fair Practice Code

Het Literatuurhuis onderschrijft de Fair Practice Code. Het Literatuurhuis geeft aan dat het personeel de afgelopen jaren een hoge werkdruk kende, maar dat deze is verminderd na de samenvoeging van de programmering in één festival.

De instelling heeft duidelijk voor ogen waar zij de komende periode aan wil werken: het omvormen van het huidige incidentele aanbod aan scholing en coaching voor medewerkers naar een structureel aanbod, het scherp monitoren en in balans houden van de werkdruk, en het bieden van een passende vergoeding aan de deelnemers aan talentontwikkelings- en participatieprogramma's. Dit zijn heldere voornemens.

Het Literatuurhuis maakt niet duidelijk welke rol zij speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Literatuurhuis onderschrijft ook de Governance Code Cultuur. De organisatie kent een bestuur-directie-model. De bestuursleden ontvangen alleen een vergoeding voor gemaakte onkosten. Het bestuur voert jaarlijks een zelfevaluatie uit.

Stichting Het Literatuurhuis is in 2012 ontstaan uit een fusie van vier bestaande stichtingen. Elke stichting leverde een of twee bestuursleden. Voor alle bestuursleden geldt dat hun zittingstermijn per maart 2020 is verlopen. Om continuïteit te waarborgen heeft Het Literatuurhuis ervoor gekozen de bestuursleden getrapd te vervangen. Nog drie bestuursleden van het eerste uur moeten aftreden. Dat gebeurt voor december 2021.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Literatuurhuis schrijft dat de wens en de noodzaak om meer inclusief te zijn een van de redenen was het nieuwe ILFU te introduceren. In de nieuwe

opzet komt een variëteit aan genres aan bod, waarmee het festival zich richt op verschillende doelgroepen. In de komende periode wil Het Literatuurhuis deze verbreding doorzetten met speciale aandacht voor culturele diversiteit, onder meer met een cultureel diverse programmering en door samenwerking aan te gaan met organisaties met een cultureel diverse achterban.

Op personeelsgebied is het nog niet gelukt medewerkers met een multiculturele achtergrond aan te trekken. De raad waardeert het dat de instelling concrete stappen wil zetten om dat te veranderen: per jaar gemiddeld 1 fte van het organisatie team (in loondienst of in freelanceverband) invullen met een personeelslid of personeelsleden met een niet-westerse achtergrond. Daarnaast is het doel binnen vier jaar twee bestuursleden met een biculturele achtergrond en minimaal één bestuurslid jonger dan 35 jaar aan te stellen.

HNTjong

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 830.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 930.000

Over de instelling

Stichting Het Nationale Theater (HNTjong), podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Den Haag

Stichting Het Nationale Theater (hierna: HNT) vraagt subsidie aan voor de jeugdtheateractiviteiten die ze ontplooit onder de naam HNTjong. HNTjong maakt theatervoorstellingen voor families en jongeren. Ze richt zich op jonge mensen en ziet dat die zich steeds sterker proberen te verhouden tot de wereld om hen heen. HNTjong wil in die ontwikkeling een rol spelen: ze wil haar publiek uitdagen om stelling te nemen en de eigen horizon te verbreden. Modern repertoire en bewerkingen van klassiekers vormen het uitgangspunt van de producties. HNTjong kiest voor nieuwe formats en actuele thematieken, en bedt haar producties in bredere programma's in.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Nationale Theater (HNTjong) een subsidiebedrag toe te kennen van € 830.000.

HNTjong heeft in de periode 2017 – 2020 aansprekende, prikkelende producties en voorbeeldstellende educatietrajecten gerealiseerd. De instelling presenteert plannen voor sterke, geëngageerde producties die door de frisse en eigentijdse artistieke keuzes goed aansluiten bij het jonge publiek. Zij draagt sterk bij aan de vernieuwing in de jeugdpodiumkunsten door de ontwikkeling van nieuwe formats zoals 'bingewatch'-voorstellingen, een goede kijk op diversiteit en participatieve vormen van educatie en publieksbenadering.

De raad betreurt het dat de instelling gestaag minder reist, waardoor het landelijk bereik afneemt.

De instelling reflecteert goed op de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is zeer te spreken over de prestaties van HNTjong in de subsidieperiode 2017 – 2020. Hij prijst het engagement dat uit de producties spreekt, de samenwerking met partners in de standplaats en de initiatieven die de diversiteit in aanbod en publiek hebben versterkt. HNTjong brengt vaak verhalen op het scherpst van de snede, zoals over botsende culturen in de grootstedelijke omgeving. Hierbij kiest de instelling voor aansprekende coproductiepartners, zoals DOX voor de productie ‘Bloedlink’. Een gebleken voordeel van de verwevenheid tussen jeugd- en volwassenentheatergezelschap is dat acteurs zowel in jeugd- als in volwassenenvoorstellingen te zien zijn en dat er een overlap ontstaat tussen de publieksgroepen.

In de periode 2021 – 2024 put HNTjong voor zijn familievoorstellingen en coming-of-age producties opnieuw inspiratie uit een mix van de literaire canon en populaire (jeugd)cultuur. Het gezelschap vertaalt de canon op aansprekende wijze naar de doelgroep, met bewerkingen en invloeden uit de jeugdcultuur, zoals *urban culture* en gaming. Ook werkt het gezelschap met jonge schrijvers. De raad heeft vertrouwen in de gepresenteerde plannen. Hij kijkt in het bijzonder uit naar de interactieve productie ‘The Game’, waarbij de uitkomst mede door het publiek wordt bepaald, de Bollywoodversie van ‘Romeo en Julia’ en de productie ‘Queer’, waarin *gender* en identiteit centraal staan.

De raad oordeelt positief over het voornemen jaarlijks een grotezaalproductie te blijven maken. Hij vindt het prijzenswaardig dat de instelling de komende vier jaar de jonge regisseur Eline Arbo ondersteunt bij het creëren van werk voor de grote zaal.

De uitbreiding van de groep bij HNTjong betrokken regisseurs vindt de raad veelbelovend. HNTjong gaat volgens een doordachte structuur aan het werk met studerende, pas afgestudeerde en al langer werkzame makers. De raad kijkt uit naar het werk van Belle van Heerikhuizen, Abdel Daoudi en Loek de Bakker in aanvulling op de al langer bij HNT werkzame *midcareer* makers Casper Vandeputte en Eva Line de Boer.

Vernieuwing

Al sinds de periode 2017 – 2020 vindt de raad dat HNTjong op het gebied van educatie vooroploopt, met de ontwikkeling van lange leerlijnen en interactieve formats voor scholen, toneelkijkersavonden, een jongerenredactie en grootschalige jongerenprojecten rond grotere

voorstellingen. De raad is verheugd te constateren dat de instelling op diezelfde voet verder gaat.

Het gezelschap draagt bij aan artistieke vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten, onder meer door het van streamingdiensten bekende *bingewatchen* toe te passen op het theatergenre. In dit format presenteert zij een verhaal in meerdere ‘afleveringen’ op een dag achter elkaar in een festivalachtige setting, waarbij tussendoor maaltijden worden geserveerd. In het jongerentheater is deze marathonvorm nieuw.

De raad is ook positief over het talentontwikkelingstraject ‘#wijzijnNederland’, waarin vier beginnende schrijvers, twee makers, een ontwerpster en een groep jonge spelers samen vier voorstellingen voor basisschoolleerlingen maken. De kinderen hebben invloed op het verloop van het verhaal, net als in een game, wat aansluit bij de belevingswereld van de nieuwe generatie theaterpubliek.

HNTjong ontwikkelt daarnaast vernieuwende manieren om publiek voor theater te winnen. Het idee om publiek met een bus op te halen in de wijken vindt de raad sympathiek. Het gezelschap deelt haar kennis en ervaring op het vlak van publiekswerking: het ondersteunt theaters in het benaderen en bereiken van jongeren via de ‘theatermakelaar’, die naar elke speelplek in het land gaat om met de schouwburg een beeld te vormen van de sociale samenstelling van het potentiële publiek daar en met hen in gesprek te gaan. De raad waardeert deze inzet op de verspreiding van expertise.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van HNTjong wijkt af van die van andere jeugdtheatergezelschappen, omdat zij deel uitmaakt van HNT, dat zowel produceert voor jeugd en volwassenen, als presenteert in verschillende theaters en op andere plekken in de standplaats.

HNT hanteert een totaalbegroting voor de instelling als geheel en geeft aan hieruit voor de subsidieaanvraag een deelbegroting voor HNTjong te hebben gedestilleerd. Op basis van zowel deze deelbegroting als de toegestuurde totale begroting van HNT, concludeert de raad dat de bedrijfsvoering gezond is. De liquiditeit is middelmatig en de solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn hoog. HNT is voor 21 procent afhankelijk van subsidie van OCW en ontvangt ruim de helft van de inkomsten uit overige subsidies. De instelling behaalt 27 procent eigen inkomsten.

De raad is kritisch over de lage inkomsten die voor HNTjong zijn begroot uit private bronnen. Hij ziet het als een gemiste kans dat een organisatie die deel uitmaakt van HNT, een instelling met een grote naamsbekendheid,

slechts beperkt aanspraak maakt op bijdragen van private fondsen, sponsoren en particuliere financiers.

HNTjong heeft ten opzichte van de periode 2017 – 2020 een sterke stijging van de BIS-bijdrage begroot, waarvan zij het grootste deel reserveert om producties voor de grote zaal te kunnen blijven maken. De raad is van mening dat de instelling hiervoor niet alleen bij OCW kan aankloppen, te meer daar HNTjong ervoor kiest om minder te reizen en dus een afnemend landelijk bereik heeft.

De raad mist in het gepresenteerde plan een strategie bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Bij HNTjong zijn educatie, participatie en actualiteit nauw met elkaar verweven. De raad is benieuwd hoe deze integratie de komende jaren versterkt wordt. In eigen stad experimenteert de instelling met nieuwe concepten, die zij bij succes exporteert door het hele land. Ze ondersteunt andere theaters bij het benaderen en bereiken van jongeren.

HNTjong doet op diverse manieren aan publieksbinding en benadert de doelgroep als mede-makers van de eigen theaterbeleving. Het ‘maken’ vormt de basis van alle educatieve activiteiten. De afdeling educatie heet dan ook ‘educatie en interactie’. De inspiratie- en workshopdagen voor mbo-theaterstudenten die meewerken aan projecten rond de voorstellingen of die meespelen in de voorstelling, vindt de raad belangwekkend. Dat geldt ook voor de MAAK-bijeenkomsten voor het onderwijs: manifestaties waarin kinderen, jongeren, studenten, leerkrachten, docenten en beleidsmakers in groepen met elkaar hun eigen ‘maker-schap’ verkennen.

De raad is zeer positief over het permanente centrum voor cultuureducatie aan het Spuiplein en over jongerenredactie ‘De Motor’. De peer-to-peeraanpak is eigentijds en veelbelovend: jongeren initiëren activiteiten, bloggen en vloggen en zetten zo alle socialemediakanalen in om hun leeftijdsgenoten te bereiken en te interesseren voor het werk van HNTjong.

Het Haagse publiek in al zijn verscheidenheid wordt intensief betrokken bij producties. Gebouwen worden toegankelijk gemaakt door fysieke drempels weg te nemen, en ook zorgt de instelling voor vervoer naar voorstellingen. HNTjong toont zich initiatiefrijk op het vlak van inclusie als initiatiefnemer van het stimuleringstraject ‘Theater Inclusief’ voor diversiteit, met het ontwikkelen van prikkelarme versies van bestaande voorstellingen en de voorstellingen die in het kader van ‘HNT Onbeperkt’ worden gemaakt voor bezoekers met een beperking.

Geografische spreiding

HNTjong is gevestigd in Den Haag en werkt daar met vele instellingen samen, onder andere in de ontwikkeling van het Spuiplein tot Haags centrum voor cultuuronderwijs en -participatie en met Kunstgebouw, Bureau Babel en CultuurSchakel. Daarmee beweegt HNTjong in lijn met de plannen van de stedelijke cultuurregio Haaglanden, waarin het werken in de wijken en in cocreatie worden onderstreept.

HNTjong speelde in de periode 2017 – 2020 bijna de helft van de eigen producties en bijna tweederde van de schoolvoorstellingen in Den Haag. De zichtbaarheid van de jeugdvoorstellingen buiten de Randstad is daarmee een punt van aandacht geworden. HNTjong beperkt bovendien in de komende periode het aantal speelplaatsen in het land. Het aantal beoogde speelbeurten buiten de standplaats neemt gestaag af; van 89 in 2017 naar 55 in 2018 en 43 in 2021 en 2024. De raad heeft waardering voor de hechte samenwerking die HNTjong met een kleiner aantal theaters aangaat, maar maakt zich zorgen om de verschraving die dit betekent voor de spreiding van haar aanbod door het land.

Toepassing Fair Practice Code

HNTjong reflecteert summier op de toepassing van de Fair Practice Code. De raad prijst het beleid van de instelling op overuren, maar vindt de zeer hoge werkdruk een risicofactor. Overwerk is alleen toegestaan na toestemming van de leidinggevende, die tevens bepaalt of het daadwerkelijk overwerk betreft. Deze overuren worden niet uitbetaald, maar tijd-voor-tijdcompensatie is mogelijk. In de praktijk blijkt echter dat veel medewerkers overuren maken, die men niet registreert of compenseert. De raad is positief over het voornemen van de instelling om hierin als werkgever meer verantwoordelijkheid te tonen, door de komende periode de werkdruk voor vaste medewerkers te verlagen door het activiteitsniveau terug te brengen en zo min mogelijk te bezuinigen op personeel. Behalve deze maatregel formuleert de instelling geen concrete acties om de code de komende periode beter te implementeren.

Toepassing Governance Code Cultuur

HNTjong reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De toelichting is transparant en uitgebreid; dat wekt vertrouwen. Verbeterpunten voor de toekomst ontbreken echter in het plan. De organisatie is sinds de fusie goed ingericht met een ondernemingsraad, directie en raad van toezicht. Het bestuur heeft regulier overleg met de raad van toezicht en legt belangrijke beslissingen en strategische documenten ter goedkeuring aan hem voor. De raad-van-toezichtleden hebben behalve een toezichthoudende functie ook een rol als ambassadeur voor de instelling.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

HNTjong reflecteert goed op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie; de raad vindt de instelling op dit vlak een voorbeeld. Zij heeft grote stappen gezet om diversiteit en inclusie tot een wezenlijk onderdeel van alle lagen van de organisatie te maken en toont aan dat toepassing van de code haalbaar is. De instelling voert culturele diversiteit en inclusie door in casts en publiek en bedient daarnaast een ruimere groep mensen voor wie theaterbezoek niet vanzelfsprekend is. In haar marketing vertoont ze een goede omgang met diversiteit. Ook is zij initiatiefnemer van ‘Theater Inclusief’, dat de BIS-gezelschappen moet helpen inclusiever te werken. Diversiteit in de eigen organisatie was de afgelopen jaren een aandachtspunt. In de plannen vermeldt de instelling uitvoerig en naar tevredenheid van de raad welke maatregelen zij de komende jaren wil treffen om hier verbetering in aan te brengen.

Het Nationale Theater

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 2.824.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.824.500

Over de instelling

Stichting Het Nationale Theater, podiumkunsten, theater, Den Haag

Stichting Het Nationale Theater (hierna: HNT) is in 2017 voortgekomen uit een fusie van het Nationale Toneel, jeugdtheatergezelschap NTjong, de Koninklijke Schouwburg en Theater aan het Spui in Den Haag. De instelling wil het mooiste en meest relevante theater maken, programmeren en delen met zo veel mogelijk mensen. Ze maakt geëngageerde drama's, geactualiseerde klassiekers en feestelijke theaterspektakels voor jong en oud. Onder artistieke leiding van Eric de Vroedt wil het gezelschap bouwen aan een 'huis van gemeenschappen', waar verschillende groepen stadsbewoners zich thuis voelen en elkaar ontmoeten. HNT speelt een aantal voorstellingen exclusief in Den Haag en reist daarnaast naar festivals en theaters in heel Nederland en België.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Nationale Theater een subsidiebedrag toe te kennen van € 2.824.500.

Het Nationale Theater heeft sinds de fusie in 2017 een succesvolle koerswijziging doorgevoerd en een gezonde bedrijfsvoering gecreëerd. De raad prijst het engagement van de voorstellingen, de samenwerking met partners in de stad en de actieve zoektocht naar diversiteit in aanbod en publiek. Op het gebied van educatie en publiekswerking loopt de instelling voorop. De raad is onder de indruk van de manieren waarop zij zich in alle regionen van de stad beweegt. Ook is hij positief over het voornemen om voorstellingen steviger in te bedden door nauwere samenwerking met lokale partners aan te gaan. Wel is het van belang dat de instelling met haar hoogwaardige aanbod voldoende zichtbaar blijft in het land.

HNT reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur, en goed op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling heeft uitvoerige maatregelen getroffen om diversiteit en inclusie tot een wezenlijk onderdeel van alle lagen van de organisatie te maken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

HNT heeft de afgelopen jaren op een succesvolle manier vormgegeven aan de fusie, wat door pers en publiek niet onopgemerkt is gebleven. In 2017 ging de fusie van start en in 2018 nam Eric de Vroedt de artistieke leiding over van Theu Boermans. Door het stevige artistiek stempel dat hij op het gezelschap drukt, heeft de instelling een duidelijk eigen gezicht. Haar voorstellingen zijn geëngageerd, vertellen verhalen van nu, en betrekken actief verschillende publieksgroepen. In het bijzonder is de raad positief over ‘Othello’ van Daria Bukvić, een kleinezaalvoorstelling die wegens succes is doorontwikkeld voor de grote zaal, en de marathonproductie ‘The Nation’ van De Vroedt, waarvoor onderzoek in de eigen stad het uitgangspunt vormde. De instelling trekt goede makers aan (onder anderen Bukvić en Jeroen De Man) en brengt interessante artistieke samenwerkingsverbanden van de grond. Door de verwevenheid met HNTjong spelen acteurs in jeugd- en volwassenenvoorstellingen, wat een positieve bijdrage levert aan hun artistieke ontwikkeling.

HNT streeft ernaar theater een prominente plek in het hart van de samenleving te geven. In de komende periode wil de instelling de effectiviteit van haar werk vergroten door de activiteiten sterker te bundelen. Zij creëert een nauwere samenhang tussen, en zichtbaarheid van alle activiteiten en produceert per seizoen een nieuwe titel minder. De educatie-, interactie- en marketingprogramma’s worden jaarlijks gecentreerd rondom de twee grootschalige totaalproducties en de inhoudelijke samenhang wordt versterkt door nadrukkelijk te werken langs drie thematische lijnen: waar komen wij vandaan, hoe leven wij samen, waar gaan wij naartoe? De raad prijst de keuzes die de instelling durft te maken en haar keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

HNT verbindt zich de komende jaren met interessante regisseurs, onder wie theatermakers Eline Arbo en Saman Amini. Toneelauteurs, onder wie Tom Lanoye, Esther Duysker en Nathan Vecht, schrijven nieuw werk en actuele stukken uit de Verenigde Staten en Engeland worden voor de instelling vertaald. De raad kijkt met belangstelling uit naar de resultaten.

Vernieuwing

HNT geeft blijk van een vernieuwende visie op publieksbenadering en verbindt zich op verrassende manieren actief met de thema’s en inwoners uit de stad. Volgens de instelling is zij er ‘in de eerste plaats voor het publiek’. De raad ziet deze missie geconcretiseerd in vrijwel alle onderdelen van de organisatie. Zo verkoopt zij theaterkaartjes aan huis, verbindt zij zich jaarlijks intensief aan een andere Haagse wijk onder de noemer ‘Hotspot’ en lezen wijkbewoners in steeds meer Haagse bibliotheken, buurthuizen en

wijktheaters gezamenlijk teksten van voorstellingen. Ook wil de instelling een permanent centrum voor theatereducatie op het Spuiplein bouwen en maakt zij de foyers en voorhuizen van haar theaters – de Koninklijke Schouwburg, Theater aan het Spui en Zaal 3 – aantrekkelijker voor nieuw publiek.

HNT biedt langlopende trajecten aan enkele talentvolle (jonge) regisseurs. De komende periode zijn dat Eline Arbo en Saman Amini. Daarnaast krijgen jonge makers de kans om werk te creëren in Zaal 3 en volgen twee acteurs een tweejarig ontwikkelingstraject binnen het vaste ensemble. Ook werkt de instelling samen met andere BIS-gezelschappen om talentontwikkeling te stimuleren. De afgelopen jaren ondersteunde zij samen met Toneelgroep Oostpool de ontwikkeling van Jeroen De Man. Deze verbintenis wordt voortgezet voor de begeleiding van Charlie Chung, het duo Jan Hulst & Kasper Tarenskeen en Daria Bukvić. De begeleiding van Eline Arbo vindt plaats in samenwerking met het Noord Nederlands Toneel.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Na de fusie is HNT erin geslaagd een gezonde bedrijfsvoering te creëren. De instelling scoort middelmatig op liquiditeit en hoog op solvabiliteit en weerstandsvermogen. Hoewel zij voor 2018 een tekort had begroot, sloot ze het jaar positief af. De instelling schrijft dat zij eind 2019 de grenzen bereikte van wat de organisatie aankan, omdat de cao-lonen en pensioenlasten vanaf 2020 fors stegen. Ook worden de programmeerlasten de komende periode hoger omdat gastbepelers de Fair Practice Code zullen toepassen. Om deze kostenstijging en druk op de organisatie te ondervangen verlaagt de instelling de komende periode het aantal nieuwe producties, brengt ze risicovolle voorstellingen eerst in het vlakkevloercircuit uit, en spreidt ze haar voorstellingen selectiever in het land. Dit vindt de raad slimme keuzes.

Tijdelijke, vaste en freelancemedewerkers worden gehonoreerd conform de cao Toneel en Dans. De instelling investeert in opleiding, training en coaching van werknemers. Zij is lid van werkgeversorganisatie NAPK en neemt actief deel aan het reguliere overleg van BIS-producenten en ander sectoroverleg en sectorinitiatieven.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie en interactie vormen een integraal onderdeel van de praktijk van HNT, dat hierin voorop loopt. Om te voorzien in de groeiende behoefte aan workshops, lessen en programma's opent de instelling in 2021 een permanent Centrum voor Educatie & Interactie bij Theater aan het Spui. Dit moet een bruisende plek worden voor schoolklassen, docenten en theaterminnende jongeren, en de vaste plek van jongerenredactie De Motor.

De publieksbenadering van HNT vindt de raad een goed voorbeeld; hij hoopt en verwacht dat andere instellingen deze lijn de komende jaren volgen. HNT plaatst de mens centraal en zet haar deuren wijd open, door vele connecties aan te gaan met bewoners en organisaties in de stad (zie 'Vernieuwing'). Hieruit spreekt een groot engagement. Wel ontbreken de namen van de lokale partners en een toelichting op het marketingbeleid.

Onder de noemer 'HNTonbeperkt' verzorgt de instelling voorstellingen met ondertiteling, met doventolken en in prikkelarme versies. Om dit traject voort te zetten vraagt de instelling een extra bijdrage van 100.000 euro aan de gemeente Den Haag. De raad hoopt dat zij deze activiteiten ook voortzet bij tegenvallende subsidieresultaten. Hij vindt dat een dergelijk traject goed past binnen de verantwoordelijkheden van een grote instelling als HNT.

Geografische spreiding

HNT speelt een aantal voorstellingen exclusief in Den Haag en reist daarnaast naar zomerfestivals, vlakkevloertheaters en schouwburgen in heel Nederland en België. Met twaalf kernschouwburgen vormt de instelling een hechte alliantie, bestaande uit een groots gemonteerde productie die langere tijd exclusief in deze twaalf steden te zien zal zijn. Samen met de theaters ontwikkelt de instelling een contextprogrammering en mediacampagne die op de stad is toegesneden. De raad stimuleert dit en is positief over het voornemen om voorstellingen steviger in de geselecteerde steden in te bedden, door nauwere samenwerking aan te gaan met lokale partners. Wel is van belang dat de instelling met haar hoogwaardige aanbod voldoende zichtbaar blijft in het land, nu zij haar voorstellingen selectiever in het land wil spreiden. Als enige BIS-theatergezelschap speelt zij immers grootgemonteerde klassieke en canonieke stukken in het land.

De raad is onder de indruk van de manieren waarop HNT zich in alle regionen van de stad beweegt. De instelling biedt een uitvoerige contextprogrammering in de eigen stad en werkt daarmee verbindend. Ook vindt de raad de toegankelijkheid van Zaal3, die ruim beschikbaar wordt gesteld aan (jonge) makers die een podium zoeken, een toevoeging voor het theaterlandschap. In haar reflectie op de BIS-aanvraag van HNT schrijft ook de stedelijke cultuurregio Haaglanden dat het plan is doorspekt met samenwerkingspartners uit de eigen regio. De raad had echter graag gezien dat de instelling de lokale partners en cultuurankers bij naam had genoemd.

Vermeldenswaard is dat HNT door middel van een 'trial' in de vlakkevloerzaal bepaalt welke voorstellingen buiten Den Haag worden vertoond. De raad heeft waardering voor de samenwerking met de Theateralliantie en het eigen alliantiemodel voor seriebespelingen.

Toepassing Fair Practice Code

HNT reflecteert summier op de toepassing van de Fair Practice Code. De raad prijst het beleid van de instelling op overuren, maar vindt de zeer hoge werkdruk een risicofactor. Overwerk is alleen toegestaan na toestemming van de leidinggevende, die tevens bepaalt of het daadwerkelijk overwerk betreft. Deze overuren worden niet uitbetaald, maar tijd-voor-tijdcompensatie is mogelijk. In de praktijk blijkt echter dat veel medewerkers overuren maken, die men niet registreert of compenseert. De raad is positief over het voornemen van de instelling om hierin als werkgever meer verantwoordelijkheid te tonen, door de komende periode de werkdruk voor vaste medewerkers te verlagen door het activiteitsniveau terug te brengen en zo min mogelijk te bezuinigen op personeel. Behalve deze maatregel formuleert de instelling geen concrete acties om de code de komende periode beter te implementeren.

Toepassing Governance Code Cultuur

HNT reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De toelichting is transparant en uitgebreid; dat wekt vertrouwen. Verbeterpunten voor de toekomst ontbreken echter in het plan. De organisatie is sinds de fusie goed ingericht met een ondernemingsraad, directie en raad van toezicht. Het bestuur heeft regulier overleg met de raad van toezicht en legt belangrijke beslissingen en strategische documenten ter goedkeuring aan hem voor. De raad-van-toezichtleden hebben behalve een toezichthoudende functie ook een rol als ambassadeur voor de instelling.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

HNT reflecteert goed op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie – de raad vindt de instelling op dit vlak een voorbeeld. Zij heeft grote stappen gezet om diversiteit en inclusie tot een wezenlijk onderdeel van alle lagen van de organisatie te maken en toont aan dat toepassing van de code haalbaar is. De instelling voert culturele diversiteit en inclusie door in casts en publiek en bedient daarnaast een ruimere groep mensen voor wie theaterbezoek niet vanzelfsprekend is. In haar marketing vertoont ze een goede omgang met diversiteit. Ook is zij initiatiefnemer van Theater Inclusief, dat de BIS-gezelschappen moet helpen inclusiever te werken. Diversiteit in de eigen organisatie was de afgelopen jaren een aandachtspunt. In de plannen vermeldt de instelling uitvoerig en naar tevredenheid van de raad welke maatregelen zij de komende jaren wil treffen om hier verbetering in aan te brengen.

Het Nieuwe Instituut

Geadviseerd subsidiebedrag: € 1.625.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.625.000

Over de instelling

Stichting Het Nieuwe Instituut (hierna: HNI) is het nationale instituut voor de ontwerpsector en bestrijkt met haar activiteiten en programma's de subsectoren ruimtelijk ontwerp (architectuur), vormgeving (inclusief mode) en digitale cultuur. Het gebouw van HNI herbergt een archief, tentoonstellingsruimten, een bibliotheek, debatruimtes, kantoren en een restaurant. HNI heeft een publieksfunctie en een functie voor professionele onderzoekers en ontwerpers. HNI is tevens een museum met een Rijkscollectie. Met ingang van 2020 vallen de activiteiten met betrekking tot deze museumfunctie, inclusief het archief en de architectuurcollectie, onder de Erfgoedwet.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.39 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Nieuwe Instituut een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.625.000, mits zij:

- Nog voor 2021 een uitgewerkt activiteitenplan voor de periode 2021 – 2024 voorlegt, met daarin aandacht voor de wijze waarop de ontwerpsector betrokken wordt bij de beleidsvorming.
- De activiteiten in de nieuwe situatie, waarbij taken enerzijds onder de Erfgoedwet en anderzijds onder de Basisinfrastructuur vallen, in een *midterm review* evalueert.
- Voor 2021 een stappenplan presenteert waarin zij uiteenzet hoe zij haar doelen met betrekking tot de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie gaat realiseren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

HNI bevordert samenwerking in de ontwerpsector. De instelling wil een agenderende rol spelen en ontwikkelt ten behoeve daarvan een visie op de gevolgen van een antropocentrische omgang met de aarde en integraal ontwerpen met aandacht voor ecologische belangen. Zij faciliteert en initieert onderzoek, al dan niet in samenwerking met kennisinstututen, en is actief op het gebied van kennisoverdracht en de bevordering van debat. Ten behoeve van de internationale promotie en versterking van de internationale

positie van het Nederlands ontwerp en de Nederlandse ontwerpsector verzorgt zij bezoekersprogramma's, uitwisselingen, biënnale-inzendingen en, via het agentschap, kennisuitwisseling. Een en ander in samenwerking met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. HNI vervult voorts een coördinerende en ondersteunende functie op het terrein van behoud en beheer, kennisoverdracht, ontsluiting en netwerkvorming voor de sectorcollecties.

HNI wijst in de aanvraag op haar unieke positie in de wereld. Deze positie ontleent zij aan de combinatie van functies van het gebouw en de diverse beleidsonderdelen. Zij combineert tentoonstellingsruimtes, archief, research en debat. Daarnaast stelt zij werkruimtes beschikbaar aan ontwerpers. De raad oordeelt hier positief over.

De raad erkent de complexe, meervoudige opdracht van HNI. Het is niet eenvoudig de activiteiten die in het kader van de Basisinfrastructuur worden ontwikkeld los te koppelen van de activiteiten die onder de Erfgoedwet vallen. HNI benadrukt terecht dat het de mogelijkheid om integraal te programmeren aangrijpt en onderdelen van HNI op elkaar wil betrekken. In de aanvraag wordt door middel van een schema weergegeven hoe de taken in het kader van respectievelijk de Basisinfrastructuur en de Erfgoedwet zijn verdeeld en waar de activiteiten elkaar overlappen. De raad vindt hier nog onvoldoende concrete aanknopingspunten voor de uitwerking. De aanvraag leest als een missiestatement en kent een hoog abstractie niveau, maar er worden weinig concrete activiteiten aan verbonden.

Het is de raad niet duidelijk in hoeverre het beleid voor 2021 – 2024 in samenspraak met de sector tot stand is gekomen. Als ondersteunende instelling heeft HNI de taak om in samenwerking met de ontwerpsector en andere relevante partijen de culturele, maatschappelijke en economische meerwaarde van de ontwerpsector te bevorderen. In dat kader ziet de raad voor zich dat HNI de behoeften van de sector peilt.

De raad waardeert het dat HNI door middel van informatieve en educatieve events zoals *Thursday Night Live!* meer aandacht heeft voor publieksonwikkeling. HNI wil met het plan voor *Gallery 3* nog een stap verder zetten door niet alleen werkruimtes, maar ook tentoonstellingsruimte beschikbaar te stellen. Onder de titel *By You* wil HNI experimenteren met tentoonstellingen in *Gallery 3* die op basis van een open oproep in huis gehaald worden. Hiermee krijgen programmamakers, ontwerpers of curatoren de gelegenheid om een eigen tentoonstelling in te richten. HNI zet zich in om de waarde van de ontwerpsector zichtbaar te maken. Hierbij ligt meer de nadruk op maatschappelijke en culturele, dan op de economische waarde. HNI ontwikkelt vanuit een ecologisch perspectief – in samenwerking met Natuurmonumenten – een nieuw instrument dat zij de Zoöp noemt. Met dit instrument kan, zo is het doel, de waarde van een

ecosysteem zichtbaar worden gemaakt door er een stem (en juridische status) aan te geven in besluitvormings- en ontwerpprocessen. Hiermee geeft HNI invulling aan haar agenderende rol.

HNI is ook een agentschap voor de ontwerpsector. Hiermee wordt de economische meerwaarde van de sector bevorderd. Zij speelt de rol van bemiddelaar en matchmaker en zorgt samen met relevante brancheorganisaties en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie voor up-to-date informatie voor ontwerpers die aspiraties hebben om in het buitenland te werken. In dit kader is er vanuit het veld veel waardering voor het Internationaal Bezoekers Programma. Ook de raad is positief over de inspanningen op dit gebied van HNI.

HNI zet zich in voor de erfgoedcollecties op het gebied van ontwerp in brede zin. HNI wil ook hier optreden als verbinder. De raad is hier positief over en kijkt uit naar de resultaten. Hij verwacht dat de inzet van middelen en mensen ertoe leidt dat een deltaplan voor waardevolle archieven tot stand gebracht wordt en collecties niet alleen in kaart worden gebracht, maar ook worden ontsloten. HNI formuleert stevige ambities voor het netwerk dat zich hiervoor gaat inzetten.

Vernieuwing

Met ingang van 2020 valt een groot deel van de activiteiten onder de Erfgoedwet. Hoe de nieuwe scheiding van functies uitwerkt, zal in de komende beleidsperiode blijken. Omdat HNI integraal programmeert, zullen de functies in veel gevallen overlappen en/of elkaar voeden. Met betrekking tot de taken die zij in het kader van de Basisinfrastructuur uitvoert, wil zij eerder consolideren en uitbouwen dan vernieuwen. Wel presenteert HNI een nieuwe, sterk agenderende attitude, waarmee zij in de sector nieuwe inzichten, werkwijzen en producten wil uitlokken.

De ondersteuning van een brede aanpak van ontwerparchieven is volgens de raad hard nodig en belangrijk. Evenals de ruimte die HNI maakt voor nieuw onderzoek. HNI beantwoordt met haar onderzoeksactiviteiten aan de behoefte aan onafhankelijke onderzoeksmogelijkheden van ontwerpers. In dit verband is het programma van de Fellowships vruchtbaar. De Fellows brengen nieuwe inzichten en zorgen voor informatie-uitwisseling in een internationale context.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

HNI is voor 90 procent afhankelijk van subsidies. Het verdienvermogen stijgt niet in de komende beleidsperiode. In 2019 had HNI 100 mensen in dienst, waarvan 55,2 fte vaste contracten (ca. 4 miljoen euro), 16,2 fte tijdelijke contracten (ca. 1 miljoen euro), 7,3 fte ingehuurd krachten (ca. 2,7 ton euro) en 42 vrijwilligers.

Uit de aanvraag blijkt niet dat beleid is ontwikkeld rondom vrijwilligers en werkervaringsplekken. Er is wel een stagebeleid. HNI heeft het voornemen de verhouding tussen vaste en tijdelijke contracten aan te passen van 70/30

in 2021 naar 60/40 in 2024, omdat zij een hybride organisatie is en het nodig is om medewerkers flexibel in te kunnen zetten. In 2018 is een nieuw functiehandboek in werking getreden. Niet blijkt hoe loonafspraken aansluiten bij de gevolgde cao, wat de vergoeding aan stagiairs is en of er door de inzet van vrijwilligers sprake is van verdringing van betaald werk. HNI is aangesloten bij de pensioenregeling van Pensioenfonds Zorg en Welzijn.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Eerder was de raad kritisch over het educatiebeleid van HNI. Inmiddels heeft HNI een aantal nieuwe educatieve activiteiten ontwikkeld. Vanaf 2018 bood HNI een vaste maakplek voor alle leeftijden, met activiteiten die inspelen op de actuele presentaties. Zij introduceerde ook FamilieFests: drie dagen waarop families als speciale gasten worden ontvangen en kunnen leren van ontwerpers en kunstenaars. De Thursday Night Workshops zijn bestemd voor volwassen deelnemers, die van makers en ontwerpers uit de wereld van architectuur, design en digitale cultuur leren over hun technieken, experimenten en vraagstukken. Ook speelt HNI in samenwerking met lokale educatiepartners en basisscholen een steviger rol in het primair onderwijs.

Geografische spreiding

HNI verzorgt buitenlandse presentaties, waarbij het Nederlandse paviljoen op de Venetiaanse Biënnale zal worden ingericht in samenwerking met de gemeenten Rotterdam en Amsterdam. HNI heeft onder meer via de educatieve programmering de relaties met Rotterdamse partners versterkt. Zij zoekt in het kader van regionalisering allereerst naar partners met een langetermijnagenda. Ze is in gesprek met de provincies Gelderland en Overijssel in verband met een langlopend onderzoek naar het landschap. Staatsbosbeheer is een partner die landelijk, regionaal en lokaal actief is en een verwante opdracht heeft om erfgoed en innovatie te verbinden. HNI ziet hier een mooie kans om maatschappelijke opgaven en vraagstukken te verbinden aan ontwerp. HNI is ook partij in de Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp. Zij heeft geen specifiek regionaal beleid.

Toepassing Fair Practice Code

HNI past de Fair Practice Code toe. Zij is met de werknemers in gesprek over het beloningsbeleid. Een aantal aspecten van de code blijft onderbelicht in het beleidsplan. Zo wordt niet aangegeven welke cao van toepassing is, wat het beleid is ten aanzien van vrijwilligers en of in de beloning van zzp'ers rekening wordt gehouden met hun extra kosten, zoals verzekeringen en sociale voorzieningen.

Het interne gesprek over groei en ontwikkeling wordt gestimuleerd. Er is aandacht voor een goed werkklimaat, door bijvoorbeeld aantrekkelijke

RAAD VOOR CULTUUR

arbeidsvoorwaarden en flexibel werken. Ook heeft HNI aandacht voor talentontwikkeling en participatie van arbeidsgehandicapten en hanteert ze een op pluriformiteit gericht wervingsbeleid. Het ontwikkel- en opleidingsbeleid is gericht op aansluiting met de (creatieve) kennissamenleving, de ontwerpsector, de eigen organisatie en de individuele medewerkers.

Toepassing Governance Code Cultuur

HNI heeft een raad van bestuur met twee directeur-bestuurders en hanteert een raad-van-toezichtmodel. De bestuurssecretaris ondersteunt het bestuur en de raad van toezicht in het toezien op de uitvoering van de code. De omvang van de organisatie vraagt om een goede planning en *control*-cyclus, ondersteund door een administratief handboek. Dit handboek wordt in 2020 herzien. Voor de uitvoering, monitoring, bijsturing en verantwoording wordt gewerkt met structurele werkoverleggen, een PJP-cyclus (HR) en regelmatige financiële rapportages.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

HNI reflecteert op de vier p's en voegt daar de p voor 'planeet' aan toe. De personeelsbezetting is divers qua leeftijd, gender, nationaliteit en culturele achtergrond. Het streven naar inclusiviteit, en daarmee diversiteit, blijft een belangrijk uitgangspunt bij de keuze van nieuw te werven personeel. Op een mogelijke verbetering van diversiteit van het publiek wordt nauwelijks ingegaan. HNI formuleert geen kwantitatieve doelen noch een bijbehorend stappenplan. Gelet op haar omvang en statuus is dit een serieuze tekortkoming.

Het Toneelschap B & D

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 485.000

Over de instelling

Stichting Het Toneelschap B & D, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Deventer.

Stichting Het Toneelschap B & D (hierna: B&D) uit Deventer maakt beeldende, associatieve voorstellingen met veel humor voor iedereen vanaf 8 jaar. Naast de regisseur en acteurs worden in het maakproces ook vormgevers, componisten, schrijvers en videomakers uitgenodigd om mee te creëren. Voorstellingen ontstaan al associërend en zijn pas af nadat de laatste speelbeurt voorbij is. Vanuit het gilde-principe biedt zij nieuwe makers de ruimte te groeien in hun vakmanschap. B&D speelt haar voorstellingen in theaters, maar ook op festivals, scholen, (buiten)locaties en in buurthuizen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Toneelschap B & D geen subsidie toe te kennen.

B&D maakt producties voor een brede doelgroep en heeft een duidelijke eigen signatuur, die gekenmerkt wordt door humor en inventiviteit. De raad is positief over de oorspronkelijkheid en het vakmanschap van het werk in de periode 2017 – 2020. De plannen voor de nieuwe producties zijn echter te mager uitgewerkt. De raad krijgt hierdoor geen goede indruk van wat de instelling de komende periode wil gaan maken en wat de artistieke kwaliteit hiervan zal zijn. Ook mist hij een duidelijke visie op het maken voor een jonge doelgroep.

Alhoewel de raad gecharmeerd is van het concept ‘Plug & Play’, mist hij een goed uitgewerkte visie op educatie. B&D draagt daarnaast onvoldoende bij aan vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten en de regionale samenwerking beperkt zich te veel tot partners in de standplaats. De instelling is financieel gezond en voldoende transparant over de toepassing van de codes, maar ze formuleert onvoldoende concrete plannen om de implementatie ervan te verbeteren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over het vakmanschap en de oorspronkelijkheid van het werk van B&D. Zij maakt voorstellingen met een duidelijk eigen signatuur. Kenmerkend voor de producties zijn een grote inventiviteit en veel humor. Geregeld worden op aansprekende wijze filmprojecties ingezet.

De plannen voor de nieuwe producties zijn over het algemeen mager uitgewerkt, net als de plannen voor samenwerking met coproductenten. Verder mist de raad een visie op het maken van producties voor de jeugd. In de plannen is de beoogde leeftijdsgroep niet consequent benoemd, en ontbreekt een vertaling van de gekozen thematieken naar de belevingswereld van het jonge publiek. B&D maakt op die manier onvoldoende duidelijk of de nieuwe producties daadwerkelijk geschikt zijn voor jonge bezoekers. De raad vindt dat een punt van zorg, aangezien de humor in de voorstellingen soms meer op een volwassen publiek, dan op de jeugd gericht lijkt.

Vanaf 2020 neemt Maurits van den Berg het artistiek leiderschap over van Peter Drost. Als gevolg heeft de instelling haar officiële naam niet hoeven wijzigen. Waar de 'B' in B&D eerst voor Beumer stond (die in 2012 met pensioen ging), staat deze nu voor (van den) Berg. Van den Berg is al een aantal jaren betrokken bij de instelling, als acteur en als regisseur. Hij brengt, naar eigen zeggen, een netwerk met veel nieuw talent met zich mee. Een samenwerking met auteur Rik van den Bos kan het beeldende jeugdtheater van B&D bijvoorbeeld verrijken met tekst. De instelling wil meer mensen de kans geven mee te werken aan producties, zowel voor als achter de schermen. Vanuit het gilde-principe biedt zij nieuwe makers de ruimte te groeien in hun vakmanschap. De raad is hier verheugd over, maar mist uitwerking van het gilde-principe.

De raad betreurt het dat de visie van de nieuwe artistiek leider in de plannen voor de producties nauwelijks naar voren komt. De indruk ontstaat dat de bestaande koers wordt aangehouden. De scheidend artistiek leider blijft betrokken als 'coördinator Oost', maar wat deze functie precies behelst, wordt in de plannen slechts summier omschreven. De raad krijgt geen helder beeld van de rolverdeling tussen de vorige en de nieuwe artistiek leider.

Vernieuwing

B&D draagt onvoldoende bij aan vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten. De instelling biedt weliswaar ruimte aan nieuwe makers en performers, maar beschrijft hun ontwikkeltrajecten niet. Ook is niet duidelijk hoe zij de artistieke signatuur van B&D zullen beïnvloeden.

B&D wil in de periode 2021 – 2024 meer voorstellingen gaan spelen in buurthuizen en kleine theaters in de regio, en heeft daarvoor het ‘Tafeltheater’ ontwikkeld. De raad is positief over dit voornemen en ziet het als een kans om nieuw publiek te bereiken. De inzet van dergelijke mobiele speelplekken is echter niet uniek of vernieuwend. Ook met de ‘culinaire theatertours’ wil B&D nieuw publiek in aanraking brengen met theater. De raad vindt dit concept niet bijdragen aan de vernieuwing binnen de jeugdpodiumkunsten. Bovendien lijkt het niet specifiek bedoeld voor een jonge doelgroep. Hij is er niet van overtuigd dat hiermee daadwerkelijk nieuw theaterpubliek kan worden bereikt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen van B&D zijn solide: er blijken uit deze cijfers geen risico’s. Wel is de instelling voor een hoog percentage (74 procent) afhankelijk van subsidies.

Ze begroot voor de periode 2021 – 2024 een kleine groei van het aantal producties per jaar, maar voorziet een afname van het aantal bezoeken. Oorzaak is een aantal contextprogramma’s voor scholen, die wel zijn meegeteld als producties, maar niet meetellen in de bezoekersaantallen. Over het algemeen vindt de raad de begroting en het dekkingsplan enigszins summier onderbouwd, waardoor hij niet goed kan beoordelen of deze realistisch zijn.

B&D begroot een toename van haar personeelsbestand. Hoe deze extra fte’s ingevuld worden, is niet helder beschreven. De begrote toename lijkt voornamelijk betrekking te hebben op tijdelijk personeel voor de twee zomerproducties ‘Parking’ en ‘De eeuw waarin wij waren’. Het aantal personen met een vast dienstverband blijft zeer beperkt (1,8 fte). Een groot deel van de medewerkers heeft een tijdelijke aanstelling of werkt op inhuurbasis. Het is een reëel risico, dat hierdoor opgebouwde kennis uit de instelling wegvloeit. B&D geeft aan de cao Toneel en Dans te volgen, maar hanteert voor bijvoorbeeld decorbouwers soms een “vaste prijs- en urenafspraken”. Dit is niet in overeenstemming met de Fair Practice Code.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

B&D biedt verschillende vormen van educatie aan, waaronder het interessante concept ‘plug & play’: in een uitklapbaar decor worden op scholen voorstellingen gespeeld door kunstvakstudenten, die qua thematiek aansluiten bij een productie die in diezelfde periode langs de theaters toert. Daarnaast ontwikkelt ze het educatieprogramma de ‘Leerfabriek’, maar wat dit inhoudt wordt nauwelijks toegelicht.

De raad mist een goed onderbouwde visie op cultuureducatie. De instelling is geen uitgesproken voorstander van voorstellingseducatie; ze wil de interpretatie aan het publiek overlaten. Voorstellingseducatie omvat echter meer dan duiding van het werk. B&D zegt moeite te hebben om op structurele basis contact met scholen te onderhouden, als gevolg van afnemende bemiddeling tussen scholen en aanbieders. Desondanks verwacht zij in de periode 2021 – 2024 meer op scholen te zullen spelen. Dat vindt de raad een opmerkelijke inconsistentie.

B&D wil nieuwe doelgroepen bereiken met de culinaire theatertour ‘Bij de mensen thuis’, waarbij muzikanten en theatermakers optredens geven in huiskamers en de gastheer of gastvrouw vervolgens het diner serveert. De raad is niet overtuigd dat hiermee daadwerkelijk nieuw publiek bereikt wordt en mist hier een strategie voor. Bovendien lijkt het concept te wringen met de doelgroep van deze subsidie categorie: publiek tot 18 jaar.

Voor de productie ‘Fight Club’ gaat B&D samenwerken met vechtscholen uit Deventer en laat zij hun leden participeren in de productie. Hiermee verwacht de instelling aansluiting te vinden bij publiek met een niet-westerse achtergrond. De raad merkt op dat dezelfde productie ook werd genoemd in de plannen voor de periode 2017 – 2020, maar vooralsnog niet is gerealiseerd. Desondanks is hij enthousiast over het project.

Geografische spreiding

B&D is gevestigd in Deventer en is in die stad, blijkens de reflectie van de stedelijke cultuurregio Stedendriehoek, goed geworteld. De regionale samenwerking beperkt zich volgens de raad echter te veel tot partners in de standplaats. De instelling noemt een aantal regionale coproductiepartners en overlegstructuren, maar deze zijn, op de introductie van ‘Ticketstrip Oost’ na, weinig concreet toegelicht. De raad verwacht van een BIS-instelling een meer omvattende aanpak ten aanzien van de samenwerkingen binnen de hele regio als geheel.

B&D speelt zijn voorstellingen door heel Nederland, op festivals en in theaters, en daarnaast ook in Vlaanderen. Het Belgische Theaterbureau Thassos verzorgt de Vlaamse tourneeplanning en promotionele ondersteuning.

Toepassing Fair Practice Code

B&D reflecteert voldoende op haar toepassing van de Fair Practice Code. Ze is lid van werkgeversorganisatie NAPK en neemt deel aan het gesprek over de collectieve belangen in het veld. De instelling betaalt medewerkers met een vast dienstverband volgens de cao en wil medewerkers in dienst nemen, die momenteel flexibel ingezet worden. Ze is zich bewust dat transparantie, vertrouwen en duurzaamheid daarbij punten van aandacht

zijn. B&D wil daarom een externe vertrouwenspersoon aanstellen en de formele evaluatiesystematiek breder implementeren, die nu alleen voor functioneringsgesprekken met de vaste kern geldt. Ook noemt zij bijscholing als punt van aandacht. Concrete acties ten aanzien van dat punt ontbreken echter.

De raad vindt het een punt van zorg dat de artistiek leider ook acteur is in een aantal producties. Dit gebrek aan duidelijke (hiërarchische) functiescheiding brengt risico's met zich mee voor de sociale veiligheid op de werkvloer.

Toepassing Governance Code Cultuur

B&D beschrijft slechts in beperkte mate hoe zij de Governance Code Cultuur toepast en waar zij verbeterpunten ziet. Het huidige bestuursmodel functioneert volgens de instelling goed. De raad is echter van mening, dat de onafhankelijkheid van het toezicht bij B&D onvoldoende is geborgd. De rollen en bevoegdheden zijn momenteel nog onvoldoende beschreven en vastgelegd. De instelling gaat onderzoeken of een raad-van-toezichtmodel beter past. Indien zij daar niet voor kiest, zal alsnog een directie- en bestuursreglement worden opgesteld waarin ook de toepassing van de codes en een clauseule over het voorkomen van belangenverstremgeling worden opgenomen. Ook gaat de instelling bij het aanstellen van nieuwe bestuursleden een breder en cultureel diverser netwerk inzetten.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

B&D reflecteert voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie en geeft aan waar zij verbeterpunten ziet. De instelling bereikt door schoolbezoek een divers publiek. B&D wil de diversiteit van het personeel, de programmering en de partners waarmee zij werkt vergroten. De nieuwe artistiek leider neemt een multicultureel en divers netwerk met zich mee, maar wat dit precies voor de instelling betekent, wordt onvoldoende duidelijk. Daarnaast wil de instelling brainstormen met andere cultuuraanbieders, vrijkaarten aanbieden aan mensen met een beperkt budget, meer voorstellingen uitvoeren voor leerlingen in het speciaal onderwijs, de toegankelijkheid voor rolstoelen en mensen die slecht ter been zijn bevorderen, en op festival De Parade een doventolk inzetten bij de voorstellingen. Ook de samenwerking met vechtscholen voor de productie 'Fight Club' draagt bij aan een meer inclusief bereik. De raad waardeert deze plannen, maar vindt sommige nog weinig concreet.

Het Zuidelijk Toneel

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.692.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.692.500

Over de instelling

Stichting Het Zuidelijk Toneel, podiumkunsten, theater, Tilburg

Stichting Het Zuidelijk Toneel (hierna: Het Zuidelijk Toneel) is een middelgroot theatergezelschap, gevestigd in Tilburg. Het Zuidelijk Toneel maakt voorstellingen voor de grote en kleine zaal en is stevig verankerd in Brabantstad. Niet-regisserend intendant Piet Menu nodigt een grote variëteit aan (jonge) Nederlandse en Vlaamse makers en collectieven uit om onder de vlag van Het Zuidelijk Toneel een voorstelling te maken. Het perspectief van ‘de ander en anderszijn’ staat in alle producties centraal. De instelling beschouwt haar publiek en partners als mede-eigenaren en betreft hen uitvoerig bij haar artistieke plannen. Ze reist door het hele land en is te zien in het buitenland, waaronder veelvuldig in Vlaanderen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Zuidelijk Toneel een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.692.500, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling dient een concrete uitwerking in van de in de aanvraag genoemde thema's, waarin ze toelicht welke makers zij wil uitnodigen en hoe zij de komende tijd de eigen signatuur en herkenbaarheid zal verstevigen.

Het Zuidelijk Toneel presenteerde in de periode 2017 – 2020 voorstellingen van aansprekende (jonge) makers en collectieven. De instelling is er echter nog te weinig in geslaagd om een herkenbaar artistiek profiel te ontwikkelen. De plannen tonen aan dat zij de aansporing om de eigen identiteit beter zichtbaar te maken ter harte heeft genomen, onder meer met de aanstelling van Sarah Moeremans als gezichtsbepalende maker. De raad betwijfelt echter of uitvoering van de nieuwe thematische aanpak het gezelschap een meer herkenbare signatuur zal geven. De werkwijze om per project de op dat moment meest geschikte maker te selecteren, draagt het risico van te veel vrijblijvendheid in zich.

De instelling reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur, maar vermeldt geen verbeteringen voor de toekomst. Over de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie oordeelt de raad kritischer. De instelling verwoordt duidelijk waarom ze diversiteit en inclusie belangrijk vindt, maar vertaalt dit nog onvoldoende naar het beleid.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Zuidelijk Toneel werkt met een niet-regisserend intendant als artistiek directeur, die aansprekende (jonge) makers en collectieven aan de instelling heeft verbonden. De vele coproducties, onder andere met Theater Artemis, Kris Verdonck, Berlin en Lucas De Man, resulteerden in geslaagde voorstellingen. De eigenstandige producties, zoals ‘De achterkant van...’ en ‘Achtien’, vond de raad van matige kwaliteit. De beoogde thematiek kwam hierin onvoldoende uit de verf. Een gezichtsbepalende maker of groep, die bijdraagt aan de herkenbaarheid van het gezelschap, ontbrak in de periode 2017 – 2020. De raad relateert de coproducties eerder aan de afzonderlijke makers dan aan Het Zuidelijk Toneel. Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de instelling er niet in is geslaagd de afgelopen jaren een herkenbaar artistiek profiel te ontwikkelen.

In de komende periode kiest de instelling voor een nieuw format waarin elk half jaar een ander thema centraal staat, telkens geïnspireerd op ‘de ander en anderszijn’. De thema’s, waaronder ‘helden’ en ‘absurdisme’, zijn tot stand gekomen dankzij gesprekken met bezoekers, schouwburgers, makers, festivaldirecteuren en andere betrokkenen. De instelling benoemt tevens een vaste regisseur voor de komende periode: Sarah Moeremans. Zij wordt lid van het artistieke team en zal jaarlijks twee of drie regies bij het gezelschap maken. De raad is positief over haar aanstelling en heeft vertrouwen in de artistieke kwaliteit van haar werk. Hij is benieuwd hoe de relatie tussen haar, als enige vaste regisseur, en niet-regisserend intendant Piet Menu eruit komt te zien. Net als in de periode 2017 – 2020 blijft Jetse Batelaan tweejaarlijks een grotezaalvoorstelling maken en ook blijft de instelling ‘in gesprek’ met makers die ze de afgelopen jaren aan haar verbond. Verder noemt zij geen concrete makers: ze kiest voor een flexibele houding en wil per project de op dat moment meest geschikte maker selecteren.

Het is positief dat de instelling een nieuwe manier zoekt om invulling te geven aan een BIS-gezelschap en haar publiek en partners mede-eigenaar maakt van dat proces. Ook het aantrekken van Moeremans als gezichtsbepalende maker kan de herkenbaarheid van de instelling vergroten. Daaruit blijkt dat de instelling zich de kritiek over de onzichtbare eigen identiteit heeft aangetrokken. De raad betwijfelt echter of uitvoering

van de nieuwe plannen het gezelschap een meer herkenbare signatuur oplevert. De flexibele aanpak draagt het risico van te veel vrijblijvendheid in zich en geeft hem nog onvoldoende het vertrouwen dat de herkenbaarheid de komende periode een verbetering laat zien. De raad zou graag een meer concretere uitwerking zien van de thema's, waarin de instelling benoemt welke makers zij wil uitnodigen en hoe zij de komende tijd de eigen signatuur en herkenbaarheid van de instelling zal verstevigen.

Vernieuwing

Het werken met democratisch opgehaalde thema's is een vernieuwende aanpak. Ook de vele regionale samenwerkingsverbanden die de instelling hierbij aangaat, zoals die met het Van Abbemuseum en de TU Eindhoven, zijn in dit kader interessant.

De werkwijze van Het Zuidelijk Toneel komt in grote mate overeen met de aanpak van een productiehuis. Op het gebied van talentontwikkeling heeft de instelling de afgelopen jaren dan ook interessante stappen gezet. Zij bood plaats aan veelbelovende (jonge) makers en collectieven, onder wie Benjamin Moen, Eva Line de Boer, BOG en Nieuwe Helden. De instelling stelde zich ten doel om hen in vier jaar tijd een steviger positie in het Nederlandse kunstenveld te geven. De raad is positief over de ontwikkeling die deze makers hebben doorgemaakt.

Positief is ook de actieve deelname van de instelling aan de Brabantse 'talenthub' PLAN. Hierin werken theaters, festivals en producenten in Brabant samen om theater-, dans- en circusmakers maximale ontwikkelkansen te geven. De instelling streeft ernaar een aantal talenten, van PLAN maar ook van daarbuiten, langere tijd te begeleiden. Dit komt de ontwikkeling van talent ten goede. Ook neemt de instelling met PLAN en Broedplaats Tilburg verantwoordelijkheid voor makers in een vroeger stadium van hun ontwikkeling dan voor een BIS-gezelschap gebruikelijk is. De instelling verwoordt niet op basis van welke criteria zij haar makers selecteert.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering is zeer gezond: de instelling heeft een hoge liquiditeit en solvabiliteit en een hoog weerstandsvermogen. De verwachte inkomsten uit private middelen en sponsoring zijn echter onzeker. Sponsoring bestond tot op heden vooral uit bijdragen in natura. In de periode 2021 – 2024 wil de instelling met haar keuze voor thema's bedrijven, organisaties en overheden enthousiasmeren om te coproduceren. De raad hoopt dat zij hierin slaagt.

De instelling volgt de cao Toneel en Dans, biedt scholingsmogelijkheden aan vaste en freelance medewerkers, en maakt deelbegrotingen transparant voor de betrokkenen. Ook zet zij zich in om het Brabantse artistieke veld en jonge

makers uit heel Nederland en Vlaanderen te ondersteunen op productioneel, zakelijk, artistiek en marketinggebied. Zij geeft echter geen inzicht in afspraken over eerlijke beloning bij de vele coproductanten.

De instelling maakte naar eigen zeggen de afgelopen jaren een woelige tijd door, waarin ze (noodgedwongen) afscheid nam van een groot aantal medewerkers. Het ontbrak aan focus en de tijd om adem te halen. Als gevolg daarvan besteedt ze de komende periode meer aandacht aan de onderlinge samenwerking en maakt ze tijd om meer rust in te bouwen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Zuidelijk Toneel biedt voorstellingsbezoek en thematische workshops aan voor middelbare scholieren en studenten van het mbo en hbo. Dit vindt de raad een weinig innovatieve vorm van cultuureducatie. Ook mist hij een samenwerking met Fontys Hogeschool voor de Kunsten.

Met het jongerenplatform 'HZTeam' biedt de instelling niet-schoolgebonden activiteiten aan vijftig jongeren tussen de 14 en 25 jaar. Zij spelen in projecten, bezoeken voorstellingen en repetities en doen verslag van verschillende culturele activiteiten. De komende periode wil de instelling dit ledental verdubbelen. Zij beschrijft niet wat het doel van dit platform is, welke resultaten zij hiermee heeft behaald en wat de ambities voor de komende periode zijn.

De instelling is positief over de kaartverkoop in de afgelopen jaren en wil haar zichtbaarheid nog verder vergroten door zich te richten op potentieel nieuw publiek. Volgens de instelling is er in de culturele sector een te grote gerichtheid op herhaalbezoek, terwijl een landelijke trend aantoont dat 80 procent van het publiek slechts een keer in de vijf jaar naar gesubsidieerd theater komt. Zij kiest er de komende periode voor om de focus op herhaalbezoek los te laten en te experimenteren met doelgroepen, waarbij zij niet meteen een langdurige relatie voor ogen heeft. De raad vindt dit een interessante aanpak, maar tegelijkertijd blijft hij het belangrijk vinden dat de instelling zich inzet om terugkerend publiek aan zich te binden.

Met interessante projectmatige samenwerkingsverbanden zoekt de instelling aansluiting bij maatschappelijke domeinen. Zo heeft zij in de periode 2017 – 2020 met New Dutch Connections workshopreeksen voor nieuwkomers georganiseerd en werkt zij in een meerjarige Europese samenwerking met de gemeente Tilburg en partners uit de stad aan de *empowerment* van jongeren in Tilburg-Noord.

Geografische spreiding

Het Zuidelijk Toneel heeft een sterke verbinding met de stedelijke cultuurregio Brabantstad. Zij heeft de opdracht om in vijf steden en het bijhorende achterland aanwezig te zijn: een groot werkgebied. Door nauwe samenwerking met regionale partners wil zij de verbinding met de partnersteden verstevigen. De raad is ervan overtuigd dat dit de connectie met de Brabantse regio kan versterken. In haar reflectie op de aanvraag schrijft de stedelijke cultuurregio Brabantstad dat de instelling goed samenwerkt met verschillende podia in de regio en bekend en geliefd is bij het Brabantse publiek.

De instelling heeft een traditie in reizende voorstellingen. Volgens haar is het enthousiasme voor haar voorstellingen onverminderd, maar wordt het steeds moeilijker om te voorspellen welke producties schouwburgen afnemen. Dit resulteert in kortere speelreeksen en voorstellingen die langer op het repertoire blijven staan.

De afgelopen jaren was de instelling veelvuldig te zien in Vlaanderen, in enkele andere Europese landen en in Azië en Amerika. Zij mag haar successen op internationaal vlak meer uitdragen. De raad is eveneens positief over de 'Language No Problem'-projecten waarmee de instelling de internationale gemeenschap in Brabant bedient, evenals over de voorstellingen met boventiteling en het lidmaatschap van de European Theatre Convention.

Toepassing Fair Practice Code

Het Zuidelijk Toneel reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code. Ze toont zelfreflectief vermogen door gebruik te maken van de quickscan. Ze toont zich solidair met het Brabantse artistieke veld en jonge makers uit heel Nederland en Vlaanderen door hen waar mogelijk op artistiek, zakelijk of productioneel vlak bij te staan. Ook benoemt ze aandachtspunten voor de toekomst: externe medewerkers meer scholing aanbieden, meer inclusie in de personeelsploeg aanbrengen en de protocollen voor een veilige werkomgeving verder aanscherpen. Concrete stappen om hier verbetering in te brengen vermeldt ze echter niet.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling beschrijft op een heldere manier hoe zij de Governance Code Cultuur toepast, door aandacht aan alle acht principes te schenken. Zij reflecteert daarbij echter alleen op de huidige invulling van de code: concrete stappen voor de nabije toekomst ontbreken. Zij werkt met een raad-van-toezichtmodel en hanteert een bestuursreglement waarin een goede rolverdeling binnen het bestuur is gewaarborgd. De afspraken worden tweejaarlijks tegen het licht gehouden, waaronder recent bij het aantreden van de nieuwe zakelijk directeur. De raad van toezicht evalueert zichzelf en

het bestuur jaarlijks. Zij maakt hiervoor gebruik van zakelijke en artistieke terugblikken, jaarverslagen en tussentijdse rapportages. Voor de evaluatie van het bestuur vraagt zij schriftelijke input bij medewerkers en makers.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Zuidelijk Toneel verwoordt in het plan duidelijk waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn, maar de goede intenties worden nog onvoldoende vertaald in het beleid. De instelling kiest ervoor om via losse, concrete acties beleidsontwikkeling op dit gebied te stimuleren, waardoor diversiteit en inclusie nog te veel een experimenteel karakter houden. De thema's die zij de komende periode centraal stelt bieden echter volop aanknopingspunten om diversiteit en inclusie in te bedden in het (artistieke) beleid. De raad meent dat de instelling diversiteit en inclusie structureler moet integreren in de organisatie en in de artistieke plannen.

High Arts

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting High Arts (hierna: High Arts), opgericht in januari 2020, stelt zich ten doel om nieuw talent en nieuw programma-aanbod te ontwikkelen op het snijvlak van popmuziek en andere genres en disciplines. De instelling is erop gericht om naast de reguliere line-ups bijzondere, onverwachte programmering te realiseren op popfestivals, en om nieuw cross-disciplinair talent en programma's te ontwikkelen. De activiteiten vinden plaats bij vier aan de instelling verbonden festivals: Lowlands, Down The Rabbit Hole, Woo hah! en North Sea Jazz. Deze vinden plaats onder de vlag van Mojo Concerts BV (hierna: Mojo Concerts).

High Arts heeft twee BIS-aanvragen ingediend: een in het kader van het artikel Podiumkunstenfestivals voor de multidisciplinaire (niet-muziek)programmering en een in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen voor de talentontwikkeling van *midcareer* makers. Dit advies heeft betrekking op de aanvraag in het kader van de ontwikkelfunctie.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting High Arts geen subsidie toe te kennen.

De raad erkent het belang van de vier festivals waarmee High Arts samenwerkt en de bijdrage die de instelling via de beoogde activiteiten zou kunnen leveren aan de ontwikkeling van jongeren- en popcultuur. De raad is er op basis van de aanvraag echter niet van overtuigd dat High Arts onafhankelijk van Mojo Concerts zal functioneren, zowel organisatorisch als in artistiek opzicht. De ontwikkeltrajecten lijken primair gericht op de presentatie op de vier betrokken festivals en niet primair op bredere uitstroom naar andere speelplekken.

Daarnaast is de toelichting op de begroting en het bijbehorende dekkingsplan te summier. Daardoor is niet duidelijk hoe de begrotingen van de ontwikkelfunctie en de festivalfunctie zich tot elkaar verhouden, en hoe deze twee samen zich tot de bijdrage van Mojo Concerts verhouden. Ook de toelichting op het beloningsbeleid schiet tekort. Ten slotte mist de raad een visie van High Arts op passende educatieve en participatieve activiteiten en

plaatst hij kanttekeningen bij de reflectie op de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

High Arts heeft zelf nog geen staat van dienst, maar het belang van de vier festivals waarmee High Arts samenwerkt staat volgens de raad buiten kijf. Het zijn gevestigde muziekfestivals met een nationale uitstraling die als presentatieplek voor (pop)muziek en jongerencultuur een belangrijke functie in de keten vervullen.

De festivals zetten zich in voor de ontwikkeling van *midcareer* makers via enerzijds gerichte opdrachten aan makers en anderzijds ontwikkeltrajecten. De raad vindt de aanpak helder, mede door de voorbeelden uit het verleden waarmee de aanvraag is onderbouwd. Wel vindt de raad dat veel van de genoemde makers niet meer tot de *midcareers* kunnen worden gerekend: Wende, De Staat en het Metropole Orkest bijvoorbeeld zijn namen die bij het grotere publiek al bekendheid hebben opgebouwd.

De raad heeft er vertrouwen in dat de beschreven opdrachten en ontwikkeltrajecten aansluiten bij de behoefte van makers en dat er projecten uit kunnen volgen die het publiek van de festivals als prikkelend en verrassend ervaart. De context van een (pop)festival biedt de makers mogelijkheden tot schaalvergroting van hun werk en biedt de festivalbezoekers kansen om makers en genres te ontdekken waar ze zelf wellicht geen kaartje voor zouden kopen.

In de ontwikkelprocessen worden de makers begeleid door een artistieke coach en door een team van artistieke en productionele professionals uit het netwerk van Mojo Concerts en de festivals. De raad mist hierbij concrete namen en vindt het onduidelijk met welke productiehuisen wordt samengewerkt. Ook merkt de raad op dat nog onbekend is wie de directeur van High Arts wordt, terwijl juist aan die persoon een sleutelrol wordt toebedeeld in het verbinden van de makers met de curatoren en de festivalteams.

De raad plaatst vraagtekens bij de mate waarin de makers werkelijk ruimte krijgen om te experimenteren; de processen moeten immers altijd leiden naar een presentatie die voor het publiek van een van de vier festivals aansprekend is – en daarbij zijn de festivalprogrammeurs bepalend. Ten slotte vindt de raad het opvallend dat de ontwikkelprocessen geen langere looptijd lijken te kunnen hebben dan tot de presentatie op het festival. De beoogde talentontwikkeling lijkt te worden beperkt door het feit dat die primair gericht is op de aan High Arts verbonden festivals, en niet primair op bredere uitstroom naar andere speelplekken.

Vernieuwing

High Arts wil ruimte bieden aan makers die hun eigen disciplinegrenzen willen doorbreken, 'de festivalcontext willen uitdagen' of zich willen ontwikkelen door hun werk aan te passen aan de context van een festival met een groot (muziek)publiek. De raad vindt dat waardevol, zowel voor de betreffende makers als voor het genre. De inspanningen kunnen leiden tot vernieuwende projecten en kunnen bijdragen aan een groter, meer divers publieksbereik voor de cross-disciplinaire performancekunsten.

Via een aparte stichting worden de festivals in staat gesteld hun inspanningen op het vlak van talentontwikkeling op te schalen en te verduurzamen, hetgeen de raad toejuicht. Hij had echter graag gezien dat er in de aanvraag meer aandacht was besteed aan de potentiële synergie in de onderlinge samenwerking tussen de festivals. Ook is het niet helder in hoeverre andere festivals, al dan niet betrokken bij Mojo Concerts, toe kunnen treden tot de samenwerking en onder welke voorwaarden. De raad had graag gezien dat hier al meer duidelijkheid over was gegeven.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

High Arts neemt volgens het plan zelf maar weinig mensen in dienst. Het is de raad niet duidelijk of deze werknemers volgens een cao worden betaald. Veel van de bij de talentontwikkeling betrokken programmeurs, technici en andere medewerkers zijn in dienst van Mojo Concerts en op hun dienstverband is geen cao van toepassing, noch is duidelijk of Mojo Concerts de Fair Practice Code onderschrijft en daarnaar handelt. Uit de aanvraag blijkt niet of die medewerkers een redelijke beloning krijgen of welke invloed High Arts daarop kan uitoefenen. Ook wordt in de aanvraag niets vermeld over zaken als loonindexatie, pensioenen, verzekeringen en scholingsbudget.

Volgens High Arts hadden de vier festivals tot op heden geen budget om de voorbereidingstijd en het onderzoek van makers in de talentontwikkelingstrajecten eerlijk te belonen. Een BIS-subsidie zou daar verandering in moeten brengen. Het verwondert de raad dat de festivals, gezien de betrokkenheid van Mojo Concerts, daarvoor niet zelf al het initiatief hebben genomen.

High Arts heeft twee BIS-aanvragen ingediend, in het kader van het artikel Podiumkunstenfestivals en in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen. Begroting en dekkingsplan zijn echter niet gespecificeerd, waardoor niet inzichtelijk is hoe de gevraagde bijdrage voor beide functies zich verhoudt tot de daarvoor te maken kosten. Omdat de begroting op hoofdlijnen is opgesteld en de toelichting summier is, blijkt niet om hoeveel makers of projecten het gaat. Ook is onduidelijk hoe de hoogte van de financiële bijdrage van Mojo Concerts precies is bepaald en of de bijdrage puur de inzet van personeel en faciliteiten betreft of ook een out-

of-pocket bijdrage omvat. Mede gezien de nauwe betrokkenheid van Mojo Concerts had de raad een meer transparante toelichting hierop op zijn plek gevonden. In organisatorisch opzicht vindt de raad dat High Arts te weinig onafhankelijk van Mojo Concerts opereert. Personeel van High Arts deelt een kantoor met personeel van Mojo Concerts en de instelling laat de financiële administratie via de boekhouding van Mojo Concerts lopen, zonder inzichtelijk te maken hoe de onafhankelijkheid daarbij geborgd is. De raad had graag gezien dat afspraken daarover bijvoorbeeld per overeenkomst zouden zijn vastgelegd, zeker waar het de boekhouding en administratie betreft.

Ten slotte constateert de raad dat de beoogde financieringsmix relatief smal is en dat de beoogde groei in inkomsten uit fondsenwerving niet is onderbouwd. Een risicostrategie ontbreekt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

High Arts voert nog geen beleid op het gebied van educatie en participatie. Wel hebben drie van de vier festivals eigen programmaformats waarin bijvoorbeeld studenten een podium wordt geboden of waarbij het publiek in gesprek kan gaan met gasten over maatschappelijke thema's. Bij die formats zijn soms maatschappelijke partners betrokken. High Arts wil deze bestaande inspanningen in 2020 verder in kaart brengen, uitbouwen en de zichtbaarheid ervan vergroten. De raad constateert echter dat de beschreven activiteiten alleen tijdens de festivals plaatsvinden en nauwelijks een relatie lijken te hebben met de activiteiten die in de aanvraag centraal staan.

De vier festivals hebben goed in kaart hoeveel publiek ze de afgelopen jaren bereikten, hoe dat publiek is samengesteld en hoe de bezoekers hun festivalervaring waardeerden. De marketingaanpak van de vier festivals is professioneel en eigentijds; samen hebben ze een groot en breed bereik. Het valt de raad op dat de marketingaanpak, als optelsom van de inspanningen van de vier festivals en van High Arts zelf, wel versnipperd overkomt. Een centrale ambitie en bijbehorende aanpak ten aanzien van het bereiken van (nieuw) publiek voor de makers die in de aanvraag centraal staan, ontbreken.

Geografische spreiding

High Arts is statutair gevestigd in Delft, maar heeft geen verbinding met de stedelijke cultuurregio. De activiteiten van de stichting vinden elders plaats, vanuit de vestigingsplekken van de vier festivals: Biddinghuizen, Rotterdam, Ewijk/Nijmegen en Hilvarenbeek/Tilburg. Daarmee draagt de stichting bij aan de spreiding van het cultuuraanbod over Nederland.

De mate waarin de vier festivals geworteld zijn in de culturele infrastructuur van hun regio verschilt per festival. De aanvraag bevat een schematische

weergave van het netwerk waarin High Arts opereert, maar hoe de samenwerking met productiehuisen zoals Paradiso Melkweg en De Nieuwe Oost of het Nederlandse clubcircuit worden ingevuld, komt uit de plannen nauwelijks naar voren. Ten slotte mist de raad een concrete aanpak voor de uitstroom van door de stichting geproduceerd werk naar andere presentatieplekken, festivals of podia.

Toepassing Fair Practice Code

De raad waardeert het voornemen van High Arts om makers beter te gaan belonen, maar is verbaasd dat Mojo Concerts dit niet al heeft geregeld. Bovendien blijft in de toelichting onduidelijk hoe de makers en het personeel precies worden beloond en of daarvoor een cao wordt gehanteerd. De raad had graag een meer kritische, gedegen reflectie gelezen op de primaire en secundaire beloning van respectievelijk het vaste personeel van High Arts, de ingehuurde makers en het personeel dat via de inzet van Mojo Concerts betrokken is. Ook mist hij hierbij concrete plannen voor de komende jaren.

Toepassing Governance Code Cultuur

High Arts is opgericht in januari 2020. De instelling is het bestuur nog aan het inrichten; pas een van de drie bestuursleden is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. De instelling is nog op zoek naar een bestuurslid met een andere culturele achtergrond. Een rooster van aftreden en een huishoudelijk reglement moeten nog worden opgesteld; daardoor is onder meer nog onduidelijk welke afspraken er gemaakt worden over de interactie tussen bestuur en directie. High Arts schrijft door de keuze voor onafhankelijke bestuursleden en een onafhankelijke directie haar onafhankelijkheid van de belangrijkste samenwerkingspartner Mojo Concerts te waarborgen. De raad is daar echter niet van overtuigd: zoals hiervoor beschreven, vindt de raad de verwevenheid met Mojo Concerts erg groot.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

High Arts presenteert een brede visie op diversiteit en inclusie, waarin naast culturele achtergronden ook gender, geartheid en fysieke beperkingen een rol spelen. De programmering van de vier festivals is divers en trekt van oudsher ook een relatief divers publiek aan, bij het ene festival meer dan bij het andere. Ook in de randprogrammering zijn diversiteit en inclusie onderwerp van gesprek. Bovendien voeren de festivals een actief beleid op het gebied van fysieke toegankelijkheid, waardoor bezoekers met een beperking gefaciliteerd worden.

De raad waardeert dit, maar mist concrete verbeterpunten voor de komende jaren. Zo is onduidelijk welke rol diversiteit krijgt bij het selecteren van makers en aanstellen van personeel van de stichting, en of de vier festivals ook meer kennis zullen delen wat betreft diversiteit en inclusie, nu ze op het

RAAD VOOR CULTUUR

vlak van bijzondere programmering en talentontwikkeling in één stichting samenwerken.

High Arts

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting High Arts, podiumkunsten, festivals, Delft

Stichting High Arts (hierna: High Arts), opgericht in januari 2020, stelt zich ten doel om nieuw talent en nieuw programma-aanbod te ontwikkelen op het snijvlak van popmuziek en andere genres en disciplines. De instelling is erop gericht om naast de reguliere line-ups bijzondere, onverwachte programmering te realiseren op popfestivals, en om nieuw cross-disciplinair talent en programma's te ontwikkelen. De activiteiten vinden plaats bij vier aan de instelling verbonden festivals: Lowlands, Down The Rabbit Hole, Woo hah! en North Sea Jazz. Deze vinden alle plaats onder de vlag van Mojo Concerts B.V. (hierna: Mojo Concerts).

High Arts heeft twee BIS-aanvragen ingediend: een in het kader van artikel 3.22 (Festivals) en een in het kader van artikel 3.44 (Ontwikkelinstellingen). Onderstaand advies richt zich op de aanvraag voor de festivalactiviteiten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting High Arts geen subsidie toe te kennen.

High Arts is opgericht ten behoeve van de presentatie van bijzondere programmering op vier festivals die zijn gelieerd aan Mojo Concerts. De raad vindt het een aansprekend idee om de programmering op deze festivals een extra impuls te geven. Echter, High Arts organiseert zelf geen festival. Daarnaast ontbreekt een artistieke visie op de bijzondere programmering die High Arts voorstaat, en worden de plannen onvoldoende geconcretiseerd. Ook is de toelichting op de begroting en het bijbehorende dekkingsplan te summier. Daardoor is niet duidelijk hoe de begrotingen van de ontwikkelfunctie en de festivalfunctie zich tot elkaar verhouden en hoe deze twee samen zich verhouden tot de bijdrage van Mojo Concerts. De toelichting op het beloningsbeleid schiet tekort. Ten slotte mist de raad een visie van High Arts op passende educatieve en participatieve activiteiten en plaatst hij kanttekeningen bij de reflectie op de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Stichting High Arts is in 2020 nieuw opgericht om onder de merknaam 'High Arts' bijzondere programmering te (blijven) verzorgen op vier festivals van Mojo Concerts. De stichting wil de festivalervaring van het publiek verbeteren door cross-disciplinair werk te ontwikkelen en te programmeren, als aanvulling op het reguliere festivalaanbod. Hiermee wil zij voor een divers publiek de drempel wegnemen naar bijvoorbeeld jazz, klassieke muziek, theater en dans, die normaliter in zalen zijn geprogrammeerd waar dit festivalpubliek niet snel komt. De raad vindt dit een aansprekend idee. De context van een (pop)festival biedt de festivalbezoekers kansen om makers en genres te ontdekken waar ze zelf wellicht geen kaartje voor zouden kopen. High Arts heeft zelf nog geen staat van dienst, maar het belang van de vier festivals waarmee High Arts samenwerkt staat volgens de raad buiten kijf. Het zijn gevestigde muziekfestivals met een nationale uitstraling die als presentatieplek voor (pop)muziek en jongerencultuur een belangrijke functie in de keten vervullen.

Het plan beschrijft hoe de bijzondere programmering onder leiding van een nog aan te stellen directeur en festivalprogrammeurs tot stand zal komen. Een concretisering van de voorgenomen programmering ontbreekt echter. Aansprekend is dat High Arts op Lowlands onder meer de Juliet-zaal zal programmeren, die bekendstaat om voorstellingen van zowel grote, bekende gezelschappen als makers die op het punt staan door te breken. Ook noemt het plan enkele klinkende voorbeelden uit de literaire programmering van de 'Lowlands Bookstore'. De instelling beperkt zich echter voornamelijk tot voorbeelden uit het verleden en werkt voor de komende periode onvoldoende uit met welke kunstenaars zij wil werken, hoe deze worden geselecteerd, wat zij gaan maken en presenteren, en hoe dat werk aansluit bij de artistieke identiteit van de festivals. Daardoor blijft de toegevoegde waarde van de programmering voor de festivals en welke betekenis High Arts zal kunnen hebben als matchmaker en voor de ontwikkeling van podiumkunstenaars uit verschillende disciplines onduidelijk.

Ook merkt de raad op dat nog onbekend is wie de directeur van High Arts wordt, terwijl juist aan die persoon een sleutelrol wordt toebedeeld in het aansturen van de artistiek-inhoudelijk experts, waaronder de curatoren, en de festivalteams.

Vernieuwing

Met haar voorgenomen activiteiten draagt High Arts bij aan de vernieuwing van de festivalformule, door populair aanbod te verbreden met artistiek risicovollere programma's. Via een aparte stichting worden de festivals in staat gesteld om hun inspanningen op het vlak van bijzondere

programming verder te ontwikkelen en te verduurzamen, wat de raad toejuicht. De raad had echter graag meer gelezen over de artistieke meerwaarde die High Arts van de samenwerking tussen de vier festivals verwacht. Ook is niet helder in hoeverre andere festivals, al dan niet betrokken bij Mojo Concerts, kunnen toetreden tot de samenwerking en onder welke voorwaarden.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

High Arts neemt blijkens de aanvraag zelf maar weinig mensen in dienst. Zij maakt niet duidelijk of deze werknemers volgens een cao worden uitbetaald. Veel van de bij de talentontwikkeling betrokken programmeurs, technici en andere medewerkers zijn in dienst van Mojo Concerts en op hun dienstverband is geen cao van toepassing, noch is duidelijk of Mojo Concerts de Fair Practice Code onderschrijft en daarnaar handelt. Uit de aanvraag blijkt niet of die medewerkers een redelijke beloning krijgen of welke invloed High Arts daarop kan uitoefenen. Ook wordt in de aanvraag niets vermeld over zaken als loonindexatie, pensioenen, verzekeringen en scholingsbudget.

Volgens High Arts stijgen de kosten van muzikale acts en hun bijbehorende productie-eisen in hoog tempo, maar de instelling maakt niet aannemelijk wat dat betekent voor de noodzaak van structurele ondersteuning voor bijzondere programming. Een BIS-subsidie zou daar verandering in moeten brengen. Het verwondert de raad dat de festivals, gezien de betrokkenheid van Mojo Concerts, daarvoor niet zelf al het initiatief hebben genomen.

High Arts heeft twee BIS-aanvragen ingediend, voor een subsidie als podiumkunsthier festival en voor een subsidie als ontwikkelinstelling. Begroting en dekkingsplan zijn echter niet gespecificeerd, waardoor niet inzichtelijk is hoe de gevraagde bijdrage voor beide functies zich verhoudt tot de daarvoor te maken kosten. Omdat de begroting op hoofdlijnen is opgesteld en de toelichting summier is, blijkt niet om hoeveel makers of projecten het gaat. Ook is onduidelijk hoe de hoogte van de financiële bijdrage van Mojo Concerts precies is bepaald en of de bijdrage puur de inzet van personeel en faciliteiten betreft of ook een out-of-pocketbijdrage omvat. Mede gezien de nauwe betrokkenheid van Mojo Concerts had de raad een meer transparante toelichting hierop op zijn plek gevonden.

In organisatorisch opzicht vindt de raad dat High Arts te weinig onafhankelijk van Mojo Concerts opereert. Personeel van High Arts deelt een kantoor met personeel van Mojo Concerts en de instelling laat de financiële administratie via de boekhouding van Mojo Concerts lopen, zonder inzichtelijk te maken hoe de onafhankelijkheid daarbij geborgd is. Afspraken hierover lijken niet per overeenkomst vastgelegd. De raad vindt

dit wel noodzakelijk, zeker waar het de boekhouding en administratie betreft.

Ten slotte constateert de raad dat de beoogde financieringsmix relatief smal is en dat de beoogde groei in inkomsten uit fondsenwerving niet is onderbouwd. Een risicostrategie ontbreekt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

High Arts voert nog geen beleid op het gebied van educatie en participatie. Wel hebben drie van de vier festivals eigen programmaformats waarin bijvoorbeeld studenten een podium wordt geboden of waarbij het publiek in gesprek kan gaan met gasten over maatschappelijke thema's. Bij die formats zijn soms maatschappelijke partners betrokken. High Arts wil deze bestaande inspanningen in 2020 verder in kaart brengen, uitbouwen en de zichtbaarheid ervan vergroten. De raad constateert echter dat de beschreven activiteiten alleen tijdens de festivals plaatsvinden en nauwelijks een relatie lijken te hebben met de activiteiten die in de aanvraag centraal staan.

De vier festivals hebben goed in kaart hoe veel publiek ze de afgelopen jaren bereikten, hoe dat publiek is samengesteld en hoe de bezoekers hun festivalervaring waardeerden. De marketingaanpak van de vier festivals is professioneel en eigentijds; samen hebben ze een groot en breed bereik. Het valt de raad op dat de marketingstrategie, als optelsom van de inspanningen van de vier festivals en van High Arts zelf, wel versnipperd overkomt. Een centrale ambitie en bijbehorende strategie ten aanzien van het bereiken van (nieuw) publiek voor de makers die in de aanvraag centraal staan, ontbreken.

Geografische spreiding

High Arts is statutair gevestigd in Delft, maar heeft geen verbinding met de stedelijke cultuurregio 'Rotterdam en regio'. De activiteiten van de stichting vinden elders plaats, vanuit de vestigingsplekken van de vier festivals: Biddinghuizen, Rotterdam, Ewijk/Nijmegen en Hilvarenbeek/Tilburg. Daarmee draagt de stichting bij aan de spreiding van het culturaanbod over Nederland.

De mate waarin de vier festivals geworteld zijn in de culturele infrastructuur van hun regio verschilt per festival. De aanvraag bevat een schematische weergave van het netwerk waarin High Arts opereert, maar hoe de samenwerking met productiehuisen zoals Paradiso Melkweg en De Nieuwe Oost of het Nederlandse clubcircuit worden ingevuld, komt uit de plannen nauwelijks naar voren. Ten slotte mist de raad een concrete aanpak voor de uitstroom van door de stichting geproduceerde programma's naar andere presentatieplekken, festivals of podia.

Toepassing Fair Practice Code

De raad waardeert het voornemen van High Arts om makers beter te gaan belonen, maar is verbaasd dat Mojo Concerts dit niet al heeft geregeld. Bovendien blijft in de toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code onduidelijk hoe de makers en het personeel precies worden beloond en of daarvoor een cao wordt gehanteerd. De raad mist een kritische, gedegen reflectie op de primaire en secundaire beloning van respectievelijk het vaste personeel van High Arts, de ingehuurde makers en het personeel dat via de inzet van Mojo Concerts betrokken is. Ook mist hij concrete plannen met betrekking tot de implementatie van de Fair Practice Code voor de komende jaren.

Toepassing Governance Code Cultuur

High Arts reflecteert onvoldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. High Arts is opgericht in januari 2020. De instelling is het bestuur nog aan het inrichten; pas een van de drie bestuursleden is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. De instelling is nog op zoek naar een bestuurslid met een cultureel diverse achtergrond. Een rooster van optredens en een huishoudelijk reglement moeten nog worden opgesteld; daardoor is onder meer nog onduidelijk welke afspraken er gemaakt worden over de interactie tussen bestuur en directie. High Arts schrijft door de keuze voor onafhankelijke bestuursleden en een onafhankelijke directie haar onafhankelijkheid van de belangrijkste samenwerkingspartner Mojo Concerts te waarborgen. De raad is daar echter niet van overtuigd: zoals hiervoor beschreven, vindt de raad de verwevenheid met Mojo Concerts erg groot.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

High Arts presenteert een brede visie op diversiteit en inclusie, waarin naast culturele achtergronden ook gender, leeftijd en fysieke beperkingen een rol spelen. De programmering van de vier festivals is divers en trekt van oudsher ook een relatief divers publiek aan, bij het ene festival meer dan bij het andere. Ook in de randprogrammering zijn diversiteit en inclusie onderwerp van gesprek. Bovendien voeren de festivals een actief beleid op het gebied van fysieke toegankelijkheid, waardoor bezoekers met een beperking gefaciliteerd worden. De raad waardeert dit, maar mist in de toelichting op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie concrete verbeterpunten voor de komende jaren. Zo is onduidelijk welke rol diversiteit krijgt bij het selecteren van makers en het aanstellen van personeel van de stichting, en blijft onbenoemd of de vier festivals ook meer kennis zullen delen wat betreft diversiteit en inclusie, nu ze op het vlak van bijzondere programmering en talentontwikkeling in één stichting samenwerken.

HipHopHuis

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 307.988**

Gevraagd subsidiebedrag: € 308.200

Over de instelling

Stichting HipHopHuis (hierna: HipHopHuis) is een centrum voor de ontwikkeling van de urban *arts*. Met een breed aanbod van cursussen en trainingen wordt de creativiteit van jongeren gestimuleerd en worden urban talenten opgeleid. Jonge mensen met diverse achtergronden krijgen zo een *sense of belonging*. Op die manier beoogt het HipHopHuis niet alleen bij te dragen aan de versterking van het weefsel van de hiphop-community, maar ook van de gehele samenleving. Voor de komende periode wil het HipHopHuis zich meer gaan concentreren op de leiders binnen de urban sector, door middel van een *leadership program* waarin vaardigheden worden aangeleerd zoals het verbeteren van het eigen ondernemerschap en het versterken van het netwerk.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting HipHopHuis een subsidiebedrag toe te kennen van € 307.988, mits de instelling

- met een aanvullend plan komt, waarin concrete doelstellingen geformuleerd worden ten aanzien van de artistieke ontwikkeling van urban talent.

Het HipHopHuis heeft zich in de afgelopen periode bewezen als verbinder en aanjager binnen de urban sector als geheel. De raad is enthousiast over de ontwikkeling van nieuwe urban makers bij het HipHopHuis. Ook heeft de raad vertrouwen in de stappen die de instelling heeft gezet om de *community leaders* te versterken.

De komende periode wil het HipHopHuis zich inzetten om dit leiderschapstraject verder te ontwikkelen. De raad begrijpt deze gedachtegang, maar vindt de focus op de leiders in de urban *scene* te eenzijdig. Voor een plek in de BIS acht de raad het noodzakelijk dat HipHopHuis zich ook blijft richten op de brede artistieke ontwikkeling van urban talent.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad waardeert het HipHopHuis als het bloeiende centrum van de hiphopcultuur. In de studio's en kantoren kunnen dansers, dj's, kunstenaars en rappers terecht. Zij krijgen begeleiding in de vorm van lessen en cursussen, maar kunnen ook deelnemen aan *community events*, open podia, wedstrijden, jamsessies en dergelijke, of een van de drie grote *signature events* bijwonen die ieder jaar worden georganiseerd: 'The Jump-Off', 'Tuff Enuff' en 'Make a Scene'.

Het vakmanschap van de aan het HipHopHuis verbonden makers is onomstreden. Veel van de coaches en trainers behoren tot de internationale top. De instelling is doordeesemd van de waarden en principes van de hiphop (creatieve zelfexpressie, authenticiteit, rechtvaardigheid, vernieuwing en mentorschap), wat haar een voorbeeldfunctie verschaft binnen de sector.

De laatste jaren heeft het HipHopHuis zich toegelegd op de versteviging van de infrastructuur van de urban sector, door de ontwikkeling van het leiderschapsprogramma 'Take over Tactics'. De raad is onder de indruk van de eerste resultaten, onder andere met de lezingenreeks getiteld 'Powertalks'. De komende periode wil het HipHopHuis dit programma verder uitbouwen, teneinde urban makers en organisatoren te stimuleren in hun ontwikkeling, hun zichtbaarheid te helpen vergroten, hun relaties met fondsen, overheden en andere organisaties te versterken, en kennis te delen over de urban *arts* binnen en buiten het netwerk. Zo worden de reeds erkende makers zichtbaarder en is er meer ruimte voor de doorstroom van jonge talenten. Dit is, aldus het HipHopHuis, waar de sector op dit moment het meest behoefte aan heeft.

De raad heeft vertrouwen in het HipHopHuis en gelooft dat deze stap inderdaad zal bijdragen aan de verdere professionalisering van de sector. Tegelijk mist de raad een concrete uitwerking van de plannen voor de artistieke ontwikkeling van de makers. De beschrijving die het HipHopHuis hiervan geeft is nog te summier en generiek.

Vernieuwing

De ontwikkeltrajecten bij het HipHopHuis vinden plaats volgens het *each one teach one*-principe, waarbij iedere pupil op een zeker moment zelf weer de mentor van een volgende leerling wordt. Dat is op zichzelf binnen de urban *scene* geen vernieuwende aanpak, maar voor de culturele sector in zijn totaliteit wel.

Ook het leiderschapsprogramma dat het HipHopHuis wil uitrollen is niet per se vernieuwend: al eerder richtte de organisatie zich op de *community leaders* in de sector, bijvoorbeeld met de 'Powertalks'. Nieuw is wel dat deze incidentele activiteiten nu in een structurele, duurzame mal worden gegoten.

Volgens de raad draagt het HipHopHuis vooral bij aan de vernieuwing van de samenleving als geheel. Ze slaagt erin een brug te slaan naar groepen die zich vaak niet gezien voelen binnen het culturele veld. Dat draagt bij aan een sterker stedelijk en maatschappelijk weefsel.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het HipHopHuis was in 2018 in hoge mate afhankelijk van subsidies. Ze heeft de ambitie om in de komende periode een groter publiek te bereiken en zo meer eigen inkomsten te genereren. Daartoe wil zij haar activiteitenprogramma intensiveren en het marketing- en communicatieteam uitbreiden. De raad ziet deze plannen als realistisch en vertrouwenwekkend.

De rol van de artistiek leider bij het HipHopHuis is groot en veelomvattend. De raad realiseert zich dat dit binnen de urban sector, waar het draait om *credibility* en vertrouwen, welhaast onvermijdelijk is. Niettemin ziet de raad de aanstelling van een zakelijk directeur als een verstandige stap.

De aanvraag geeft weinig inzicht in de eerlijke beloning van de eigen medewerkers. Het HipHopHuis stelt dat de lonen moeten worden verhoogd, maar volgens welke cao is onduidelijk. Ook is niet helder of er sprake is van een sociale dialoog over de beloning, zowel wat betreft het vaste personeel als de freelancers en vrijwilligers. Op dit punt schiet de aanvraag tekort.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is zeer positief over de manier waarop het HipHopHuis optreedt als verbinder en bruggenbouwer. Ze heeft een hecht netwerk van contacten, dat reikt tot in de haarvaten van de samenleving. Door een goed aanvoelen van de informele structuren binnen de urban sector slaagt het HipHopHuis erin daadwerkelijk andere publieksgroepen te vinden en te mobiliseren. In cocreatie met *grassroots*-organisaties worden events georganiseerd waarbij specifieke subculturen, zoals de lgbtq-gemeenschap, aansluiting vinden. Het HipHopHuis neemt haar functie als platform en kennisorganisatie serieus. Voor de komende periode wil zij die kennis nog breder gaan inzetten en delen, met de publicatie van video's en podcasts. Dit zijn lovenswaardige initiatieven die goed passen bij de positie die het HipHopHuis als 'leiderschapsacademie' wil bekleden.

Op het gebied van educatie zijn de plannen nog zeer tentatief. Het is de bedoeling van HipHopHuis in de komende jaren de band met het LKCA te versterken, maar hoe en met welke programma's is vooralsnog onduidelijk.

Geografische spreiding

Het HipHopHuis is sterk geworteld in Rotterdam en de regio. Geregeld werkt de instelling samen met lokale partners zoals de Kunsthal en het Rotterdam Street Culture Weekend. De identiteit van het HipHopHuis sluit

goed aan bij het culturele profiel van de regio Rotterdam, met zijn focus op nieuwe vormen voor een divers publiek.

Maar ook buiten Rotterdam is het HipHopHuis actief, zoals tijdens het jaarlijkse Notorious IBE-festival in Heerlen en in het Stedelijk Museum Amsterdam. Ook heeft het HipHopHuis in de afgelopen periode samen met het Bijlmerparktheater een adviserende en programmerende rol vervuld bij het Eindhovense Van Abbe Museum onder de noemer 'As Long As It Takes'. De raad beschouwt het HipHopHuis als toonaangevend binnen de urban sector, en verwacht dat de instelling in de komende periode met evenveel verve haar verantwoordelijkheid op het nationale niveau zal nemen.

Toepassing Fair Practice Code

HipHopHuis reflecteert voldoende op de Fair Practice Code. De instelling is zich ervan bewust dat ze nog niet voldoet aan de doelstellingen zoals die in de code zijn vastgelegd. Wel hanteert ze een aantal vuistregels, bijvoorbeeld voor de manier waarop werkgever en werknemers in een gelijkwaardige onderlinge verhouding staan, met wederzijds inzicht in en zeggenschap over financiën en intellectueel eigendom.

De instelling is bereid en van plan een inhaalslag te maken op het gebied van *fair pay* en heeft dit budgettair ook voorzien in het ingediende plan. Wel vindt de raad de invulling van de te nemen stappen nog weinig concreet.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het HipHopHuis reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. De instelling hanteert een bestuursmodel. De wijze van besturen is vastgelegd in een reglement. Mogelijke belangenverstremming wordt gemeld en besproken. Nevenfuncties zijn bekend. Er vindt jaarlijks verslaglegging plaats, ook naar de gemeente. Over de verhouding tussen bestuur en directie wordt in de aanvraag weinig vermeld.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het HipHopHuis past de Code Diversiteit en Inclusie toe en reflecteert er goed op. De eigen organisatie is meerstemmig en inclusief, de programma's zijn gericht op een divers publiek. Het HipHopHuis slaagt erin cultureel diverse makers te vinden en aan zich te binden. Zij doet dit met een duidelijke emancipatoire missie: door meer biculturele cultuurprofessionals op een podium te zetten, zullen meer Nederlanders met een migratie-achtergrond zich vertegenwoordigd voelen in het culturele leven.

Het is prijzenswaardig dat de instelling ook consequenties aan de code verbindt. Ieder jaar vinden er gesprekken plaats tussen het eigen personeel en experts op het gebied van intersectionaliteit en inclusie, onder de noemer 'Ring The Alarm'. Zo wordt er kennis gedeeld en blijft de eigen organisatie gespitst op eventuele blinde vlekken.

Holland Baroque

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 550.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 550.000

Over de instelling

Stichting Holland Baroque Society, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Utrecht

Stichting Holland Baroque Society (hierna: Holland Baroque) is gevestigd in Utrecht en organiseert concerten en educatieve activiteiten in de eigen standplaats, door het land heen en internationaal. Holland Baroque opereert als zelfsturend ensemble met een vaste kern van zestien musici. Het ensemble verbindt het repertoire en het gedachtegoed uit de barok met eigentijdse stijlen en culturen. Daarbij nodigt Holland Baroque gasten met verschillende achtergronden uit en slaat het bruggen naar andere genres, zoals Afrikaanse, Chinese en Oosterse klassieke muziek, cabaret, gospel, pop en musical. Het ensemble werkt samen met diverse koren, festivals, operagezelschappen en solisten. Holland Baroque bestaat sinds 2006 en staat onder artistieke leiding van oprichters en musici Judith Steenbrink en Tineke Steenbrink.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Holland Baroque Society een subsidiebedrag toe te kennen van € 550.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling dient een uitwerking in van het educatiebeleid, waarin de educatieve activiteiten en de educatieve doelstellingen voor de periode 2021 – 2024 nader worden vormgegeven.

De raad ziet Holland Baroque als een onvermoeibaar creatief ensemble. Het ensemble presenteert verrassende samenwerkingen, heeft een open houding en een enthousiaste en toegankelijke presentatie. Holland Baroque geeft een nieuwe impuls aan de authentieke uitvoeringspraktijk en heeft een signatuur die internationaal uniek is.

De raad oordeelt positief over de vernieuwende houding van het ensemble ten opzichte van barokmuziek, met name over het vernieuwende karakter van de vele samenwerkingen met inspirerende gastartiesten. Het

talentontwikkelingsprogramma van het ensemble is een goede kweekvijver waarbij veel doorstroming naar het ensemble zelf plaatsvindt.

Het ensemble neemt actief deel aan het cao-overleg van de muzikensembles, waarin ook de volledige arbeidsvoorwaarden van zowel de musici als de ondersteunende staf geborgd zullen worden. Op het gebied van bedrijfsvoering heeft het ensemble enkele goede stappen gezet om risico's te verminderen. Ook heeft het bedrijf een duurzaamheidsagenda.

Holland Baroque richt zijn educatieprogramma als een van de weinige muzikensembles op mbo- en hbo-studenten. De insteek van dit programma vindt de raad positief, maar hij adviseert de minister om de instelling te vragen zijn educatiebeleid verder uit te werken.

Qua publieksbereik weet het ensemble op een creatieve manier een steeds breder en diverser publiek te bereiken. Het ensemble laat verder voldoende geografische spreiding zien en is goed ingebed in de stedelijke cultuurregio Utrecht.

Het ensemble reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie en formuleert goede ambities op het gebied van de Fair Practice Code.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad ziet Holland Baroque als onvermoeibaar creatief. Het ensemble gaat de dialoog aan en durft daarbij uit zijn comfortzone te stappen. Holland Baroque heeft een nieuwe impuls aan de authentieke uitvoeringspraktijk gegeven en gaat getuige het activiteitenplan voort met het vindingrijk verbinden van heden en verleden, het verbinden van verschillende culturen en genres. Het ensemble is vakbekwaam, heeft flexibiliteit hoog in het vaandel staan en gaat bijzondere samenwerkingen aan.

De raad signaleert bij Holland Baroque een vanzelfsprekendheid in de samenwerkingen met muziek uit andere culturen. Het ensemble presenteert verrassende samenwerkingen niet als incidentele experimenten maar als onderdeel van zijn signatuur.

Holland Baroque heeft een open houding en laat zich artistiek inspireren door de visie en werkwijze van anderen. Zo legde het ensemble in een muzikale uitwisseling met het London Community Gospel Choir verwantschappen tussen delen uit Händels oratoria en gospelsongs uit verschillende tijden. In een programma met Daniël Lohues werd een Andante van Händel gemixt met een lied van Lohues. Daarnaast wist het

ensemble moeiteloos gloedvol samenspel te creëren met de Poolse jazzpianist Leszek Modzer. De presentatie van de concerten van Holland Baroque is vrolijk, enthousiast en toegankelijk. Dit zorgt in combinatie met de hoge kwaliteit van de samenwerkingspartners voor een grote zeggingskracht van het ensemble.

De raad oordeelt positief over het voornemen van Holland Baroque om naast nieuwe samenwerkingen ook eerdere samenwerkingen, zoals de genoemde samenwerkingen met het London Community Gospel Choir en met Daniël Lohues, verder uit te werken. Dit stelt het ensemble in staat de eigen kennis en het eigen vakmanschap nog verder te verdiepen en te ontwikkelen. De raad waardeert dat het ensemble ook geregeld optreedt zonder een van de artistiek leiders, en stelt vast dat ook dan de artistieke signatuur onverminderd overeind blijft.

De signatuur van Holland Baroque is in internationaal opzicht uniek door de spannende samenwerkingen en verbanden die het ensemble legt. Het ensemble speelt geregeld in het buitenland, zoals met sheng-speler Wu Wei in China. Ook speelde het ensemble recent in Polen, België, Spanje, Duitsland en Hongarije.

De raad prijst verder de manier waarop Holland Baroque op zoek gaat naar manieren om muziek op ongebruikelijke locaties uit te voeren.

Vernieuwing

De raad oordeelt positief over de vernieuwende houding van het ensemble ten opzichte van barokmuziek. De raad is met name positief over het vernieuwende karakter van de vele samenwerkingen met inspirerende gastartiesten, zoals de samenwerking met de Zuid-Afrikaanse cellist Abel Selaocoe, die verbanden legt tussen Afrikaanse en westerse klassieke muziek, en de concerten met organist en Grammy Award-winnaar Cameron Carpenter, die toert met een 'International Touring Organ' dat hij zelf liet bouwen.

De raad oordeelt ook positief over de resultaten van het talentontwikkelingsprogramma van Holland Baroque. De raad signaleert dat het fellowshipprogramma van Holland Baroque een goede kweekvijver is en vindt het positief dat een substantieel aantal musici uit dit programma is doorgestroomd naar het ensemble zelf; acht musici uit het talentontwikkelingsprogramma maken nu deel uit van de vaste kern en een aantal anderen speelt regelmatig mee. De raad is bovendien positief over de samenwerking van het ensemble met verschillende conservatoria.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Holland Baroque neemt actief deel aan het cao-overleg van de muziekensembles. Voor de bedrijfsvoering van Holland Baroque betekent invoering van deze cao een substantiële verhoging van de honoraria van de musici, die het ensemble gefaseerd zal doorvoeren. Dit is in de begroting van 2021 – 2024 verwerkt.

De liquiditeit van Stichting Holland Baroque Society was in 2018 aan de lage kant en de solvabiliteit en het weerstandsvermogen waren laag. Daarmee stond de stichting er in dat jaar niet geheel gezond voor. Dankzij enkele maatregelen heeft het ensemble de risico's inmiddels verminderd. In het activiteitenplan geeft het ensemble aan scherp te zullen toezien op productiekosten en financiële afspraken met podia, zodat op tijd kan worden ingegrepen. Het eigen inkomstenpercentage van de stichting is tussen 2017 en 2018 toegenomen.

De raad is positief over de mate van zelfreflectie van Holland Baroque op de financiële bedrijfsvoering. De begroting voor 2021 en 2024 lijkt realistisch op basis van de realisatie in 2017 en 2018.

De raad is positief over de ambities van Holland Baroque op het gebied van duurzaamheid. Het ensemble probeert zijn musici en publiek te betrekken bij het ontwikkelen van een duurzame organisatie, onder andere door zo min mogelijk papier te gebruiken, duurzaam in te kopen, zo veel mogelijk vegetarisch te eten, per trein te reizen en een tas te verkopen die gemaakt is van oud spandoekmateriaal.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad vindt het een goede keuze van Holland Baroque om een educatieprogramma op mbo- en hbo-studenten te richten en constateert dat Holland Baroque een van de weinige ensembles is die hiervoor kiest. Ook de insteek om muziek als creatief proces te benaderen in het educatieprogramma ziet de raad als positief en passend bij de identiteit van het ensemble, maar hij vindt dit programma wel te summier uitgewerkt. Daarnaast vraagt de raad zich af waarom het ensemble is gestopt met zijn 'Kids Only' programma, dat een groot bereik had. De raad kan zich voorstellen dat het ensemble dit programma weer oppakt en verder ontwikkelt tot een leerlijn die past bij de identiteit van het ensemble.

In de uitwerking van het educatieprogramma wordt niet genoemd dat er plannen zijn om een educatiemedewerker aan te stellen. Op basis van het ingediende plan heeft de raad onvoldoende vertrouwen in een gedegen en effectieve uitwerking van de voorgenomen educatieve activiteiten van

Holland Baroque. De raad adviseert de minister daarom de instelling om een uitgewerkt educatieplan te verzoeken.

Uit de aanvraag blijkt dat Holland Baroque gaat samenwerken met TivoliVredenburg in het educatie- en participatieprogramma 'Connect'. In dit kader benoemt Holland Baroque dat het ensemble een editie van 'Pieces of Tomorrow' zal verzorgen. De raad vindt het positief dat het ensemble zich verbindt aan een initiatief dat zich richt op jong publiek voor klassieke muziek.

De raad vindt de ambities en visie van Holland Baroque op het gebied van publieksbenadering positief. Het ensemble weet een steeds breder en diverser publiek te bereiken en laat een duidelijk stijgende lijn zien in zaalbezetting. Ook blijft het ensemble de ontwikkelingen goed in de gaten houden door bij elk concert een publieksonderzoek uit te voeren. Holland Baroque is nog een relatief jong ensemble, en de raad ziet ruimte voor nog meer zichtbaarheid, vooral internationaal gezien. In dat kader vindt de raad het positief dat Holland Baroque het aantal fte's op marketinggebied wil uitbreiden.

De raad oordeelt positief over de manier waarop Holland Baroque vrijwilligers betreft als lokale ambassadeurs. Ook de wijze van publieksbenadering door het contact tussen leden van het ensemble en publiek in de foyer ziet de raad als positief en voorbeeldstellend. Het ensemble weet bovendien de juiste toon en beelden te vinden in zijn online marketingbeleid voor het bereiken van een brede doelgroep. Het ontwikkelen van 'guerrilla-interviews' met mensen uit het publiek is een goed voorbeeld van hoe het ensemble ook zijn publiek op een frisse manier betreft bij het vergroten van zijn publieksbereik.

Geografische spreiding

De raad oordeelt positief over de manier waarop Holland Baroque geworteld is in Utrecht en over de ambities van het ensemble met betrekking tot het opzetten van residenties in andere stedelijke regio's.

In Utrecht voert Holland Baroque activiteiten uit die aansluiten bij het regioprofiel van de stedelijke cultuurregio Utrecht, met name op het gebied van talentontwikkeling, ruimte voor makers, erfgoed, inclusie en samenwerking. Het ensemble deelt zowel kennis als kantoor met het Nederlands Kamerkoor en is op verschillende gebieden verbonden met TivoliVredenburg. Het ensemble is ook lid van het Utrechts Muziek Overleg. Holland Baroque speelt met enige regelmaat in het buitenland en heeft volgens de raad een nog veel grotere internationale potentie omdat de activiteiten van het ensemble uniek zijn in de wereld. Het ensemble gaf de afgelopen periode gemiddeld zes concerten per jaar in het buitenland.

Toepassing Fair Practice Code

Holland Baroque reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code. Op dit moment is de beloning van musici bij Holland Baroque nog onvoldoende, maar het ensemble vraagt voor de komende periode meer middelen aan om eerlijk te gaan betalen. De raad vindt dit realistisch. De stichting moet een achterstand wegwerken en zal daarom de honoraria gefaseerd verhogen in de periode 2021 – 2024, zodat in 2024 aan de doelstellingen van de Fair Practice Code kan worden voldaan.

Holland Baroque neemt deel aan de sociale dialoog: het ensemble is lid van het Utrechts Muziek Overleg en is als lid van de NAPK actief betrokken bij de overleggen over een cao-muziekensembles waarin de volledige arbeidsvoorwaarden van musici en staf besproken worden.

Holland Baroque licht niet toe hoe het op dit moment met aspecten als scholing of duurzame inzet van musici en staf omgaat. Een reflectie op het inhuren van freelancers ontbreekt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Holland Baroque is een stichting met een bestuursmodel, waarbij zittingstermijn, verantwoordelijkheden en taken van het bestuur zijn vastgelegd. Ook beschikt Holland Baroque over een directiereglement. Het bestuur past naar eigen zeggen de principes en relevante aanbevelingen van de Governance Code Cultuur toe.

De raad signaleert dat Holland Baroque kritisch naar de eigen organisatiestructuur kijkt. De raad vindt het positief dat het ensemble een zelfsturende bedrijfscultuur heeft. Met betrekking tot het duo-leiderschap op artistieke zaken beveelt de raad Holland Baroque aan de structuur zo vorm te geven dat duurzaamheid gegarandeerd is bij opvolging van (een van) de artistiek leiders.

Holland Baroque zegt de functie van vertrouwenspersoon ondergebracht te hebben bij Mores. De raad waardeert dat het ensemble hiermee voorziet in een externe vertrouwenspersoon maar geeft aan dat een interne vertrouwenspersoon daarnaast ook wenselijk is.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Holland Baroque reflecteert voldoende op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. De raad constateert dat het ensemble zeer divers is in zowel partners als programmering, zowel in het heden als in de toekomst. Enkele plannen hadden echter uitgebreider uitgewerkt kunnen worden.

De reflectie van het ensemble op publieksbereik is volgens de raad nog erg gebaseerd op het bereiken van divers publiek door gastmusici met een

biculturele achtergrond aan te trekken. Het ensemble zou een grotere diversiteit aan publiek kunnen bereiken door ook in programmering en eigen personeel nog actiever een divers beleid te voeren. De raad is positief over de manier waarop Holland Baroque met lokale partners wil samenwerken en ziet hierin kansen op het gebied van het bereiken van een diverser publiek voor zijn projecten.

Holland Dance Festival

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 310.000

Over de instelling

Stichting Holland Dance Festival, podiumkunsten, festivals, Den Haag

Stichting Holland Dance Festival (hierna: Holland Dance Festival) organiseert tweejaarlijks aan het begin van het jaar een internationaal dansfestival dat gedurende drie weken in Den Haag plaatsvindt. De instelling beoogt de positie van de dans te versterken en dans voor iedereen toegankelijk te maken. Het festival presenteert een eclectisch dansaanbod dat veelal voor het eerst in Nederland te zien is en toont zo de internationale dans in al zijn veelzijdigheid. Het Holland Dance Festival legt de nadruk op producties die de fysieke virtueuze kant van de dans benadrukken en bereikt daarmee een breed publiek. Naast het organiseren van de biënnale houdt de organisatie zich gedurende het jaar structureel bezig met activiteiten op het vlak van danseducatie en -participatie en organiseert zij tournees van (inter)nationale dansgezelschappen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Holland Dance Festival. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie, adviseert de raad Stichting Holland Dance Festival geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Holland Dance Festival heeft zich bewezen als een plek waar een ‘venster op de wereld van de internationale dans’ wordt geboden. De raad waardeert de visie en het vakmanschap waarmee het festival wordt geprogrammeerd. Het festival heeft een ruime oriëntatie en richt zich op een brede doelgroep, zowel wat betreft publiek als deelnemers aan de diverse programma’s. De afgelopen periode groeide de focus op inclusiedans. Positief oordeelt de raad ook over de talentontwikkeling die het festival initieert en de activiteiten die het ontplooit door het jaar heen.

De raad is van oordeel dat de onderscheidende rol die het Holland Dance Festival in het verleden heeft gespeeld minder prominent is geworden. Zo is de internationale programmering solide, maar binnen de context van het Nederlandse danslandschap minder uitdagend. Ook krijgt de

platformfunctie voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten tijdens het festival slechts in beperkte mate vorm.

Holland Dance Festival honoreert medewerkers conform de cao Toneel en Dans en onderhandelt met internationale gezelschappen volgens het uitgangspunt van fair practice. De organisatie is financieel gezond en haalt voldoende eigen inkomsten binnen. Het festival reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Holland Dance Festival heeft zich in zijn ruim dertigjarige geschiedenis bewezen als een plek waar een ‘venster op de wereld van de internationale dans’ wordt geboden. De afgelopen periode groeide de focus op inclusie van ouderen en mindervaliden. Zo toonden de edities van 2018 en 2020 voorstellingen als ‘Dancing Grandmothers’ van Eun-Me Ahn Company uit Zuid-Korea en voorstellingen van de Britse Stopgap Dance Company en het Zweedse Skånes Dansteater, waarmee het festival inclusiedans stevig op de kaart zette.

De raad waardeert de visie en het vakmanschap waarmee het festival de afgelopen jaren door artistiek directeur Samuel Würsten is geprogrammeerd. Het festival heeft een ruime oriëntatie en richt zich op een brede doelgroep, zowel wat betreft publiek als deelnemers aan de diverse programma’s. Het biedt een overzicht van wat er internationaal speelt voor met name een publiek dat minder bij dans betrokken is. Bij het Holland Dance Festival staat de ‘pure’ vorm van fysieke dans centraal, waarbij de zeggingskracht van de voorstellingen voor een groot deel te danken is aan de virtuositeit van de bewegingen. De raad waardeert ook de kwaliteit en oorspronkelijkheid van de programmering die naast het grote internationale hoofdprogramma gepresenteerd wordt.

Binnen de Nederlandse danscontext zijn de gepresenteerde grotere internationale producties echter beperkt wat betreft artistieke vernieuwing en oorspronkelijkheid. Ook constateert de raad dat de platformfunctie voor internationale uitwisseling tijdens het festival niet concreet wordt, door bijvoorbeeld het organiseren van ontmoetingen of debatten tussen vakgenoten.

Daarnaast zijn in het voorliggende plan festivalactiviteiten en activiteiten gedurende de rest van het jaar niet helder onderscheiden. Zo noemt de organisatie het waardevolle streven om het erfgoed van de dans, zoals het werk van Martha Graham, Alvin Ailey American Dance Theatre en Jiří

Kylián, te tonen aan nieuwe generaties, maar de daaruit voortvloeiende activiteiten vallen buiten het directe festivalprogramma. Ook over de invulling van de festivaledities van 2022 en 2024 is het plan weinig concreet. Zo worden de keuzes voor dans uit diverse Afrikaanse landen en voor een coproductie met Maas in 2024 wel genoemd, maar niet onderbouwd.

Vernieuwing

Het Holland Dance Festival had in het verleden een goede neus voor ontwikkelingen in de internationale dans. Zo was de instelling een van de voorlopers bij het presenteren van urban dance en hedendaagse dansvoorstellingen uit andere, niet-westerse werelddelen. Die specifieke artistiek-inhoudelijke en aanjagende rol van de internationale programmering vindt de raad inmiddels minder evident, ook omdat er op dat vlak inmiddels veel meer aanbieders zijn.

Positief is de raad over de ruimte die het festival binnen zijn programma inbouwt voor talentontwikkeling, zoals het project 'Dance Date', waarin jonge dansers uit heel Nederland een optreden kunnen voorbereiden onder leiding van professionele choreografen. Ook waardeert de raad de brede kijk van het festival op dans. Daarbij vindt de raad activiteiten als 'Free to Move' en 'DanceAble' waardevol voor iedereen, met of zonder beperking. Deze activiteiten vormen een verrijking en een verbreding van het cultuuraanbod en stimuleren een groeiend inclusief bewustzijn in het culturele leven.

Eerlijke betaling en gezonde bedrijfsvoering

Holland Dance Festival volgt de cao Toneel en Dans voor personeel. De honoraria voor (in Nederland wonende) kunstenaars en dansers waarmee het festival samenwerkt zijn ook afgeleid van deze cao. Fair practice is ook het uitgangspunt voor onderhandelingen met internationale gezelschappen en artiesten. Informatie over secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals een veilige werkplek, ontbreekt.

Het Holland Dance Festival is een gezonde organisatie met voldoende liquide middelen en een positief eigen vermogen. De eigen inkomsten ten opzichte van de totale baten stegen tussen 2017 en 2018 en stijgen ook de komende jaren. Dit drukt zich voornamelijk uit in de toename van de private middelen van meer dan 400.000 euro per jaar. In het plan en de begroting zijn de specifieke beheers- en activiteitenlasten, activiteiten en publieksbereik van de biënnale niet onderscheiden van de activiteiten die structureel gedurende het jaar georganiseerd worden. De raad kan de begroting voor het festival daardoor moeilijk beoordelen.

Educatie, participatie en publieksbenadering/publieksbereik

Holland Dance Festival heeft de afgelopen jaren een uitgebreid en indrukwekkend educatie- en participatieprogramma ontwikkeld. De raad is positief over het grote aantal (maatschappelijke) partners waarmee het festival samenwerkt en de diversiteit van de doelgroepen die bereikt worden. Het dans- en voetbalproject 'geRAAKt' is daarvoor exemplarisch. Waardering is er ook voor de stevige relatie met Codarts, Fontys en andere dansacademies, voor het uitgebreide workshopprogramma en voor de Talent on the move-tournee, die de talenten van de toekomst presenteert. Ook een programma waarin het publiek zelf choreograaf kan zijn spreekt tot de verbeelding.

De raad waardeert de grote aandacht van het festival voor belangrijke cross-overs met sport, zorg en onderwijs en onderwerpen als inclusie en diversiteit. In de periode 2021 – 2024 wil het festival de prioriteit leggen bij de meest kwetsbare doelgroepen in de samenleving, waarvoor het aanbod van dansactiviteiten beperkt is. Zo werkt het festival nauw samen met tehuizen voor kwetsbare ouderen en voert het community-projecten uit met vitale ouderen. De raad constateert echter dat dergelijke educatie- en participatieprojecten grotendeels los van het festival zelf georganiseerd worden, ondersteund door het Fonds Cultuur Participatie.

Geografische spreiding

Holland Dance Festival valt binnen de stedelijke cultuurregio Haaglanden. Het tweejaarlijkse festival maakt al sinds 1991 deel uit van het meerjarenbeleidsplan van de gemeente Den Haag. De raad constateert dat de instelling sterke banden onderhoudt binnen de stedelijke cultuurregio. In zijn reflectie onderstreept de regio het sterke profiel van Den Haag op het terrein van dans. Zo verenigt het Haagse Dansoverleg naast voorzitter Korzo en het Nederlands Dans Theater, het Holland Dance Festival en HNT/Theater aan het Spui nog twaalf dansinstellingen. Voor festivalproducties werkt het Holland Dance Festival samen met onder meer Theater de Veste in Delft, de theaters in Den Haag en met grotere dans- en muziekinstellingen in Den Haag en daarbuiten.

Toepassing Fair Practice Code

Holland Dance Festival past de Fair Practice Code toe. Uit zijn reflectie op de toepassing van de code blijkt dat het festival meer aandacht kan besteden aan de ontwikkeling en arbeidsomstandigheden van met name de tijdelijke medewerkers. De raad is positief over de betrokkenheid van de instelling bij de sociale dialoog door het initiëren van debat en rondetafelgesprekken om vanuit het dansveld een collectief geluid aan stakeholders en overheden te laten horen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Holland Dance Festival reflecteert beknopt op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De instelling hanteert een raad-van-toezichtmodel en geeft een korte reflectie op de werkzaamheden en samenstelling van deze raad.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Holland Dance Festival reflecteert uitvoerig op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Diversiteit en inclusie maken deel uit van de missie en visie van de organisatie. De raad oordeelt positief over de wijze waarop de organisatie hier in de loop der jaren invulling aan heeft gegeven. Het Holland Dance Festival toont voorstellingen uit alle werelddelen en heeft de afgelopen jaren de focus gelegd op programma's die uitdragen dat dans niet alleen gaat om jeugd en perfectie. Daartoe heeft de organisatie in 2019 het initiatief genomen tot het opstellen van een 'Agenda Inclusieve Podiumkunsten'. De organisatie werkt daarnaast bewust aan het meer divers maken van het eigen personeel en werkt op educatiegebied binnen Den Haag in wijken met een cultureel zeer gevarieerde samenstelling.

Holland Festival

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 3.000.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 3.784.500

Over de instelling

Stichting Holland Festival, podiumkunsten, festivals, Amsterdam

Stichting Holland Festival (hierna: Holland Festival) bestaat sinds 1947 en is het grootste internationale podiumkunstenfestival in Nederland. Missie van het Holland Festival is het brengen van hoogstaande podiumkunsten die grensverleggend en vernieuwend zijn, met makers van over de hele wereld. Het aanbod is gevarieerd: van theater, dans, muziek, muziektheater en opera tot multidisciplinaire vormen en cross-overs met beeldende kunst, digitale kunst, fotografie en film. In 2019 is een nieuwe directeur aangetreden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Holland Festival een subsidiebedrag toe te kennen van € 3.000.000.

De raad vindt dat Holland Festival zich de afgelopen periode goed heeft ontwikkeld en is eveneens positief over de plannen voor 2021 – 2024. Artistieke vernieuwing komt tot stand door jaarlijks samen te werken met een of twee uiteenlopende *associate artists* van wie bestaand en nieuw geproduceerd werk wordt getoond en die ook nieuwe artiesten en inspiratiebronnen inbrengen. De raad heeft er vertrouwen in dat met deze in 2019 ingezette benadering een kwalitatief hoogwaardig festivalaanbod gegarandeerd blijft.

In combinatie met het aantrekken van een educatief medewerker en de ambities met betrekking tot contextprogrammering, wordt ook de toegankelijkheid van het festival vergroot. De veranderende koers in de selectie van artiesten, genres en festivallocaties begint vruchten af te werpen voor een breder publieksbereik.

Wel blijft de uitstraling van het festival achter op de ingezette verbreding; de communicatie blijft relatief hoogdrempelig van aard. Op dit gebied kan het festival nog verdere maatregelen treffen.

Holland Festival schenkt aandacht aan eerlijk beloningsbeleid en staat er financieel redelijk gezond voor. Het festival reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het staat voor de raad buiten kijf dat Holland Festival een internationaal gerenommeerd festival is met een artistiek hoogwaardig aanbod. Het is een katalysator van exceptionele voorstellingen die in het Nederlandse bestel zijn gelijke niet kent. Holland Festival sluit aan bij een reeks grote internationale festivals, zoals Festival d'Avignon, Wiener Festwochen en Ruhrtriennale. Daardoor trekt het ook een groot internationaal publiek van professionals en critici, en is het een boegbeeld voor de Nederlandse podiumkunstenwereld.

Holland Festival heeft zich in de afgelopen periode positief ontwikkeld. De raad is in het bijzonder enthousiast over de uitwerking van het *associate artists*-model, als vervanging van een artistiek leider. In 2019 waren William Kentridge (Zuid-Afrika) en Faustin Linyekula (Congo) verbonden aan het festival. Deze – zeer verschillende – kunstenaars brachten niet alleen hun eigen producties en projecten mee, maar ook verwante artiesten en inspiratiebronnen. Dit breekt het festival open, en geeft ruimte aan nieuwe (artistieke en culturele) perspectieven.

Een ander hoogtepunt was het grootschalige project 'Aus Licht' dat het festival organiseerde in coproductie met De Nationale Opera, het Koninklijk Conservatorium en de Stockhausen-Stiftung für Musik, en dat veel (inter)nationale aandacht trok.

De plannen voor 2021 – 2024 zijn concreet en vormen een voortzetting van de lijn van de afgelopen jaren. De aanvraag geeft blijk van een goede reflectie op de positie van het festival in de maatschappij en de veranderende situatie in het kunstenveld. Eerder al constateerde de raad aan de hand van veelbesproken festivalredities in de media dat de instelling goed in staat is tot zelfreflectie en vernieuwing.

Voor 2021 zijn de Franse theatermaker Gisèle Vienne en de Japanse componist Ryuichi Sakamoto als *associate artists* aangetrokken. De helder omschreven koers ondervangt het lichte versnipperingsrisico van een deels wisselende artistieke invulling. De aangekondigde makers, ensembles en producties zijn aansprekend: Dimitris Papaioannou, Louis Andriessen en Romeo Castellucci, maar ook de hedendaagse uitvoering van de vijf

‘Europeras’ van John Cage en Julian Rosefeldt, die een nieuwe filminstallatie maakt met livemuziek en jeugdkoor.

Inhoudelijk interessant en van meerwaarde is het archief vanaf 1948 en aanvullend daarop ‘Holland Festival Parels’, met historische beeldfragmenten, gerealiseerd in samenwerking met de VPRO, de NTR en het Instituut voor Beeld en Geluid.

Vernieuwing

Hoewel de bijdrage van de *associate artists* aan het totaalprogramma nog niet voor alle toekomstige edities even helder is, heeft de raad veel vertrouwen in deze werkwijze: deze is spannend en vernieuwend en kan mogelijk ook een breder publiek aanspreken.

In de programmering gaat de aandacht niet direct uit naar nieuwe jonge talenten, maar naar theatermakers die een (of meer) fase(n) verder zijn in hun carrière. De raad waardeert de trouw van het festival aan kunstenaars: dit biedt het publiek de mogelijkheid met hen mee te groeien in hun carrière. Tegelijkertijd heeft nieuw publiek de mogelijkheid om kennis te maken met makers die zich internationaal hebben bewezen. Wel is de vraag in hoeverre deze continuïteit aansprekend is voor een jonger publiek.

De talentontwikkeling van het Holland Festival lijkt met name te bestaan uit het openstellen van zijn internationale netwerk voor *midcareer* kunstenaars en (jonge) professionals. Zo wil het festival met het traject ‘Immerse@HF’ jaarlijks een genodigde groep (internationale) kunstenaars inspireren en verbinden in hun artistieke ontwikkeling en praktijk. De raad had hiervan graag een concrete uitwerking gezien.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Holland Festival schenkt veel aandacht aan een eerlijk beloningsbeleid, ook voor stagiairs. De instelling heeft de salarisschalen en het functiegebouw van de cao Toneel en Dans opgenomen in een eigen personeelsregeling en volgt deze cao in loonstijgingen. Deze cao vormt tevens het vertrekpunt voor de zzp-beloningen. Met de gezelschappen, artiesten en makers spreekt de instelling marktconforme honoraria af. Positief is ook, dat volgens de aanvraag voor de individuele ontwikkeling en ontplooiing van medewerkers budgetten beschikbaar zijn. Holland Festival wil dit jaar zijn personeelsregeling herzien, maar gaat niet in op de wijzigingen.

Financieel staat Holland Festival er redelijk gezond voor. Dit mag ook verwacht worden van een instelling van deze statuur, met haar grote ervaring. Volgens de instelling hebben subsidievereisten op het gebied van inclusiviteit, diversiteit en publieksverbreding mogelijk een verdringend effect op het (internationale) coproductiebudget. De internationale

bijdragen die gevraagd worden voor coproducties bepalen mede of kunstenaars werk kunnen realiseren en of dat werk in Nederland te zien zal zijn. De raad verwacht op dat terrein meer interne oplossingsgerichtheid van een voorbeeldstellend festival: het Holland Festival zou ook andere afwegingen kunnen maken op grond van de beschikbare middelen, en kunnen kiezen voor een beperking van het aantal activiteiten ten gunste van het coproductiebudget. Ook verwacht de raad dat een festival van deze omvang en aantrekkingskracht op een consistentere aandeel *corporate sponsoring* inzet, ook in financiële middelen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Holland Festival bereikte in 2017 en 2018 gemiddeld 75.500 bezoekers. Het publiek bestaat van oudsher vooral uit het hoogopgeleide, relatief goed verdienende segment van de samenleving. Zeker in dit licht betreurt de raad de keuze om te stoppen met de ‘Proms’, bij uitstek een podium waar diversiteit en inclusie op een vanzelfsprekende manier een plek en diepgang kregen. Via diverse andere programmaliijnen richt de organisatie zich op een breder publiek, en afhankelijk van het specifieke programma lukt dat goed.

De veranderende koers in de selectie van artiesten, genres en festivallocaties begint vruchten af te werpen in de publiekssamenstelling. Ook de inzet op randprogrammering en activiteiten door het jaar heen is waardevol in het kader van het betrekken en binden van (nieuw) publiek. De raad vindt het daarom jammer dat de uitstraling van het festival achterblijft op de ingezette verbreding; de communicatie blijft relatief hoogdrempelig van aard. Dit staat in contrast met de aanvraag, waaruit blijkt dat het festival een duidelijk beeld van zijn doelgroepen heeft. Voor de komende periode beschrijft het Holland Festival hoe het de specifieke publieksgroep van 20 tot 45 jaar met voornamelijk digitale campagnes gaat benaderen. De raad kijkt uit naar de resultaten van deze aanpak.

Het educatieaanbod in de afgelopen periode richtte zich met name op jonge bezoekers via ‘HF Young’ en workshops voor studenten en reguliere bezoekers. De raad is positief over de projecten met studenten van het kunstvak- en universitair onderwijs; de complexiteit van het internationale aanbod sluit deels juist bij die doelgroep goed aan. De raad kijkt uit naar de uitbreiding naar mbo’s in de regio.

Het binnenschoolse aanbod voor jongere leerlingen was beperkt. Het is goed dat het Holland Festival zijn expertise en capaciteit wil uitbreiden via een (nog te werven) educatiemedewerker. Ook hoopgevend is de samenwerking met het Mocca Expertisecentrum Cultuuronderwijs, hoewel de uitwerking nog te weinig concreet is om de waarde ervan precies te kunnen beoordelen.

De raad zou graag zien dat Holland Festival de ondervonden barrières blijft ombuigen naar kansen: alhoewel het educatieve aanbod in Amsterdam inderdaad groter is dan elders, bevinden zich in grote steden ook meer scholieren. Met de CKV-dag als pilot onder middelbare scholieren schept het Holland Festival een mooi precedent.

Geografische spreiding

Holland Festival heeft Amsterdam als vestigingsplaats van organisatie en kernactiviteiten, verspreid over de stad. De locaties voor (rand)programmering variëren van podia als ITA, het Muziekgebouw aan 't IJ, Westergasfabriek, Carré en Frascati, tot niet louter als theater gebruikte plekken als Podium Mozaïek, het Zuid-Afrikahuis, het Bijlmer Parktheater, Park Frankendael, het Bimhuis, Food Center Amsterdam, Cultureel Educatief Centrum Amsterdam en OT301.

De aantrekkingskracht van het festival op bezoekers uit het land is relatief groot in vergelijking met andere festivals. Het merendeel van de bezoekers komt uit de Metropoolregio Amsterdam.

In het regioprofiel wordt de Metropoolregio Amsterdam gepositioneerd als de cultuurregio van Nederland met een nationale en internationale functie en aantrekkingskracht op excellentie en talent uit Nederland en de rest van de wereld. Dit is van toepassing op de wijze waarop het Holland Festival functioneert en in lijn met de geformuleerde doelen van het festival. Qua artistieke inhoud, publiek en organisatie past het festival volgens de raad bij uitstek in dit profiel.

Toepassing Fair Practice Code

Holland Festival past de Fair Practice Code toe met oog voor primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden. Het is positief dat de aanvraag hierop transparant reflecteert. Het huidige beleid biedt vertrouwen in een solide voortzetting. Voor stagiairs biedt het festival een zeer professioneel begeleide oriëntatie op de nationale en internationale beroepspraktijk. Uit de aanvraag blijkt dat de instelling op verschillende wijzen aandacht besteedt aan de sociale dialoog over eerlijke beloning, zoals door deelname aan het overleg van Amsterdamse Culturele Instellingen en van De Verenigde Podiumkunstenfestivals. De instelling licht echter niet toe welke rol zij hierin vervult.

Toepassing Governance Code Cultuur

Holland Festival past de Governance Code Cultuur toe en reflecteert globaal op de wijze waarop de bevoegdheden, de taakverdeling en de deskundigheid van de raad van toezicht zijn geregeld. De herbenoeming van twee leden van de raad buiten de termijn is toegelicht in het jaarverslag.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Holland Festival heeft veel aandacht voor diversiteit. Met de keuze voor *associate artists* en andere makers neemt de instelling dit onderwerp vanuit artistieke motivatie serieus en zet ze waardevolle stappen richting een meer cultureel divers aanbod. In het programmeringsproces wordt gericht gezocht naar kunstenaars, voorstellingen en concerten die niet tot de westerse canon behoren en publiek dat daarin specifiek is geïnteresseerd.

Het Holland Festival probeert ook het personeelsbestand te diversifiëren, maar vindt dit een lastig traject. Het feit dat de organisatie een stevige vaste kern medewerkers heeft met vaste aanstellingen speelt hierbij een rol. Gezien de plannen voor personele uitbreiding, hoopt de raad in de komende periode professionals met een biculturele achtergrond in de organisatie te zien, zoals het Holland Festival zichzelf voorneemt.

De raad vindt het positief dat de instelling haar stafleden een biastraining wil laten volgen en dat in 2018 twee vacatures voor de raad van toezicht zijn ingevuld door mensen met een cultureel diverse achtergrond. Het is echter verbazingwekkend dat het Holland Festival stelt dat een lagere subsidietoekenning dan gevraagd onder andere ten koste zal gaan van de publieksverbreding en diversiteitsdoelstellingen. De raad gaat ervan uit dat het Holland Festival hiervoor de komende periode een oplossing vindt binnen de beschikbare middelen.

Holland Opera

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 600.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting Holland Opera Xpress, Podiumkunsten, Jeugdpodiumkunsten, Amersfoort

Stichting Holland Opera Xpress (hierna: Holland Opera) maakt vanuit de Veerensmederij in Amersfoort nieuwe opera's voor een jong publiek. Deze worden opgevoerd in het eigen theater, op scholen in de regio, in theaters door het hele land en in het buitenland. In de opera's worden verschillende muziekstijlen gecombineerd en in toenemende mate andere disciplines als film en poppentheater geïntegreerd. De instelling ontwikkelt een eigen muziekeducatie-aanbod en zet zich in voor talentontwikkeling binnen het genre. Zij richt zich vooral op de leeftijdscategorie van 6 tot 12 jaar en maakt daarnaast jaarlijks één opera voor volwassenen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Holland Opera Xpress een subsidiebedrag toe te kennen van € 600.000.

Holland Opera is het enige gezelschap in Nederland dat zich primair richt op jeugdopera. De instelling ontwikkelt ieder jaar een aantal nieuwe opera's en breidt in de periode 2021 – 2024 haar publieksgroep uit door ook opera's te maken voor kleuters en voor kinderen vanaf 12 jaar. Via coproducties en samenwerkingen met makers uit andere disciplines draagt zij bij aan de artistieke vernieuwing van het genre. Ook biedt ze nieuw talent de kans zich onder haar begeleiding te ontwikkelen, en verleent ze compositieopdrachten aan jonge, vrouwelijke componisten.

Holland Opera levert een grote bijdrage aan de cultuureducatie in de regio. Ze is goed geworteld in de provincie Utrecht en uitstekend in staat publiek aan zich te binden. Ze heeft een gezonde bedrijfsvoering met een hoog percentage eigen inkomsten. De raad ziet echter nog ruimte voor verbetering in de toepassing van de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Holland Opera maakt artistiek hoogwaardige producties. Ze bedient een jong publiek met grote verhalen over actuele thema's als gender, milieu en oorlog en blijft zich ontwikkelen, onder meer door interessante samenwerkingen aan te gaan. Daar is het zeer geslaagde 'Ruimtevlucht', een coproductie met Het Houten Huis, een voorbeeld van.

De raad is enthousiast over de plannen voor periode 2021 – 2024. De instelling brengt een gevarieerd aanbod aan onderwerpen en maatschappelijke thema's. Holland Opera wil nog beter aansluiten bij de belevingswereld van het jonge publiek, door grote, universele verhalen te vertalen naar persoonlijke dilemma's. De raad verwacht dat dit de zeggingskracht van het werk zal vergroten. De instelling daagt hedendaagse componisten uit zich te verhouden tot het werk van de klassieke componisten en geeft ruimte aan niet-westerse invloeden en andere nieuwe geluiden. Ook is de raad enthousiast over de voorgenomen interdisciplinaire samenwerkingen. De instelling gaat onder meer urban genres, poppenspel en film in de nieuwe jeugdoperaproducties integreren.

Omdat de ervaring leert dat er behoefte is aan aanbod voor kleuters en voor kinderen van 12 jaar en ouder, gaat Holland Opera ook voor deze doelgroepen producties ontwikkelen. Naast aanbod voor de jeugd ontwikkelt ze jaarlijks een opera op locatie voor volwassen publiek.

Holland Opera vervult nationaal en internationaal een voorstrekkeursrol op het gebied van jeugdopera. Dit blijkt onder meer uit het feit dat operahuizen in Duitsland en Denemarken de producties van Holland Opera jaarlijks in hun repertoire opnemen. Daarnaast speelt Holland Opera ook geregeld voorstellingen op festivals in het buitenland.

Vernieuwing

Holland Opera levert een goede bijdrage aan de vernieuwing van het jeugdpodiumkunstenlandschap. Zij speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van het genre door ieder jaar een aantal nieuwe opera's te produceren en daarbij genre-overstijgend te werk te gaan. Zo wordt samengewerkt met choreografen uit de urban dans, met Mr. Beam, Duda Paiva Company en met componisten in uiteenlopende muziekstromingen.

Niek Idelenburg en Joke Hoolboom vormen de artistieke kern van het gezelschap. De raad is verheugd over de ambitie ook andere makers de ruimte te geven onder de vlag van Holland Opera hun eigen producties te ontwikkelen.

De raad waardeert de inzet voor de ontwikkeling van nieuw operatent. De instelling organiseert jaarlijks pitches, waarbij nieuwe (niet altijd jonge) makers voorstellingsconcepten indienen. Een aantal van deze concepten wordt verder ontwikkeld tot nieuwe jeugdoperaproducties. Ook neemt Holland Opera vanaf 2021 deel aan Standplaats Midden, een netwerk van podiumkunstinstituten in de provincie Utrecht, dat zich inzet voor de ontwikkeling van nieuw podiumkunstentalent.

Holland Opera geeft vier jonge vrouwelijke componisten de opdracht nieuw werk te schrijven. De raad is daar enthousiast over, aangezien composities van vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd zijn.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Holland Opera is een financieel gezonde organisatie. Haar liquiditeit, haar solvabiliteit en haar weerstandsvermogen zijn goed. De instelling heeft een zeer hoog eigen inkomstenpercentage van ongeveer 60 procent en heeft substantiële sponsorinkomsten. Daarnaast genereert ze inkomsten uit de verhuur van het eigen pand en uit donaties van Vrienden (particulieren).

De locatieproducties voor volwassen publiek genereren sponsor- en publieksinkomsten en dragen bij aan het vergroten van de naamsbekendheid. Uit eigen publieksonderzoek blijkt dat bezoekers van deze opera's vervolgens met hun (klein)kinderen ook de jeugdopera's bezoeken.

Holland Opera volgt de cao Toneel en Dans voor de honorering van haar kantoorpersoneel. Deze cao dient ook als richtlijn voor het honoreren van zzp'ers, waarbij een opslag van 40 procent voor de sociale lasten wordt toegepast. Met technici, dramaturgen en ontwerpers spreekt de instelling een projectprijs af. Dit is niet in overeenstemming met de Fair Practice Code omdat hierdoor niet inzichtelijk is of de gemaakte uren daadwerkelijk worden uitbetaald.

Holland Opera beschrijft dat de directie in de uitvoering van de producties meewerkt als regisseur, dirigent of zanger. De raad vindt dat een onwenselijke situatie. Het onvoldoende scheiden van bestuur en uitvoering brengt een risico met zich mee voor de sociale veiligheid op de werkvloer.

De raad vindt de personele beheerslasten en aantal fte's hiervoor, aan de lage kant. De begroting laat een bescheiden toename zien in tijdelijk/vast personeel, maar het aantal fte's voor deze post blijft relatief laag. Per 2020 is een zakelijk assistent aangenomen, ter versterking van de directie en om de werkdruk te verlagen, die mogelijk doorgroeit tot zakelijk directeur. De raad vindt dit verstandig.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Holland Opera heeft een sterk educatieprogramma. Zowel de educatieve activiteiten rondom de voorstellingen als de binnenschoolse educatie zijn van hoge kwaliteit. De instelling is betrokken bij 'Klasse Theater', een 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-project voor de uitwisseling van educatief aanbod en schoolvoorstellingen in verschillende regio's. Naast Holland Opera zijn Het Houten Huis, Het Laagland, de Stilte en Kwatta hierbij aangesloten.

De instelling heeft een eigen educatieprogramma 'Muziek-Xpress', dat is ontwikkeld in samenwerking met het basis- en voortgezet onderwijs en vier Amersfoortse scholen uit het speciaal onderwijs. De raad is erg enthousiast over het initiatief 'Tafelmuziek' waarbij kinderen klassikaal de tafels leren zingen. Hiermee wordt muzikeducatie vakoverstijgend ingezet. Het idee is niet geheel nieuw, maar slaat goed aan. Vijftig scholen in Drenthe hebben interesse getoond in deze methode.

Holland Opera heeft, dankzij publieksonderzoek, een goed beeld van haar publiekssamenstelling. Ze bereikt een jong publiek dat doorgaans geen opera bezoekt. Via samenwerking met steunfunctie-instelling Scholen in de Kunst spelen er kinderen mee met de jaarlijkse kerstvoorstelling in de Veerensmederij. Zo verstevigt de instelling de band met haar jonge bezoekers. Aan de locatievoorstellingen voor volwassenen werken veel vrijwilligers mee; zij fungeren als ambassadeurs.

Geografische spreiding

Holland Opera is stevig geworteld in haar omgeving. 65 procent van de voorstellingen vindt plaats in de Stedelijke Regio Utrecht en circa 70 procent van de bezoeken komt uit de provincie. Ook uit de samenwerkingen op het gebied van cultuureducatie blijkt een goede worteling in de regio. Met het educatieproject 'Muziek-Xpress' bereikt de instelling inmiddels bijna de helft van alle (basis)scholen in Amersfoort. Kunst Centraal bemiddeld in de afzet van schoolvoorstellingen in de provincie. De stedelijke cultuurregio Utrecht onderschrijft haar belang voor de culturele infrastructuur in de regio.

De samenwerking met gezelschappen uit andere regio's, zoals met Het Houten Huis, geeft Holland Opera gelegenheid om ook in de rest van Nederland meer zichtbaar te zijn. De raad vindt dat een goede ontwikkeling. Ook internationaal is de instelling actief en speelt zij opera's, in onder meer Duitsland en Denemarken.

De raad is positief over de ontwikkeling van een online streamingsdienst waarmee de producties nog breder toegankelijk worden gemaakt. Ook zendt

NPO Start registraties van de opera's uit. Holland Opera bereikt ook daarmee een landelijk publiek.

Toepassing Fair Practice Code

Holland Opera past de Fair Practice Code toe, maar laat ruimte voor verbetering. De instelling hanteert de cao Toneel en Dans als uitgangspunt voor het beloningsbeleid van medewerkers. Zzp'ers ontvangen een toeslag van 40 procent voor de sociale lasten. Of de instelling de cao ook met betrekking tot andere (secundaire) arbeidsvoorwaarden volgt, is niet duidelijk.

Holland Opera houdt functioneringsgesprekken met vaste werknemers en wil een standaardprocedure inrichten om samenwerkingspartners en uitvoerenden bij projectevaluaties te betrekken. Bij de werving van nieuwe medewerkers en makers zoekt Holland Opera actief naar mensen die bijdragen aan het diversifiëren van de instelling.

Toepassing Governance Code Cultuur

Holland Opera is transparant over de toepassing van de Governance Code Cultuur. De raad van toezicht kent een evenwichtige man-vrouwverhouding, maar is wat betreft culturele diversiteit eenzijdig samengesteld. Uit de toelichting blijkt niet dat de instelling voornemens is hier actie op te ondernemen. De raad verwacht dat de instelling werk zal maken van deze noodzakelijke ontwikkeling en dit in de periode 2021 – 2024 realiseert.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt dat Holland Opera de afgelopen jaren weliswaar enige vooruitgang heeft geboekt in het naleven van de Code Diversiteit en Inclusie, maar dat zij meer ambitie mag tonen, zowel in het vergroten van de diversiteit onder het publiek als bij het personeel en de raad van toezicht. De instelling bereikt via schoolvoorstellingen een breed, cultureel divers publiek en in de Veerensmederij zijn rolstoelvoorzieningen aanwezig en een ringleiding voor slechthorenden. Voor het vergroten van de diversiteit onder het publiek van de vrije voorstellingen beschrijft Holland Opera echter geen strategie.

De raad is positief over de plannen van Holland Opera om meer met vrouwen te werken. Zo krijgen vier vrouwelijke componisten de opdracht om nieuw werk te maken en wil Holland Opera met meer vrouwelijke technici werken.

De raad vindt het goed dat de instelling met uitvoerenden uit verschillende delen van de wereld gaat werken. Holland Opera schrijft klassiek geschoolde zangers te zoeken die in het Nederlands kunnen zingen. Die groep is volgens de instelling vrij klein. De raad vindt het daarom goed dat Holland Opera

ook producties maakt, waarin de Nederlandse taal minder van belang is. In die producties kunnen zangers in andere talen zingen.

ICP

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 200.000

Over de instelling

Stichting Instant Composers Pool, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

Stichting Instant Composers Pool (hierna: ICP) is gevestigd te Amsterdam en geeft concerten onder de namen ICP Orkest, ICP Orchestra en ICP. Het ensemble specialiseert zich in geïmproviseerde muziek en neemt ‘instant composing’ als uitgangspunt voor zijn concerten. Het ensemble treedt op in verschillende bezettingen, waarbij naast de kern van tien musici ook een pool van andere musici wordt betrokken. Een van de missies van ICP is de overdracht en de conservering van het eigen culturele erfgoed, met een focus op het werk en gedachtegoed van Misha Mengelberg. ICP bestaat uit tien leden en heeft geen artistiek leider.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Instant Composers Pool geen subsidie toe te kennen.

ICP is een ensemble met een zeer goede internationale reputatie. De zeggingskracht en vakmanschap van het ensemble zijn groot en het ensemble heeft binnen de internationale jazz een ambassadeursfunctie voor de Nederlandse vrije improvisatie verworven.

Wat betreft vernieuwing brengt het ensemble wel nieuwe composities en improvisaties, maar uit het plan blijkt onvoldoende op welke wijze het ensemble zich inzet voor de verdere ontwikkeling, verbreding of innovatie van het genre instant composing.

Op het gebied van educatie, participatie en publieksbenadering zijn de plannen van het ensemble onvoldoende uitgewerkt. De uitgangspunten van de Fair Practice Code lijken verwerkt te zijn in de begrotingen, maar een nadere toelichting ontbreekt. De raad maakt zich zorgen over de bedrijfsvoering van het ensemble. Ook op dit gebied ontbreken diverse toelichtingen.

De geografische spreiding van het ensemble is voldoende en het ensemble sluit goed aan bij het profiel van zijn stedelijke cultuurregio.

ICP reflecteert onvoldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

ICP zet een traditie voort die zijn oorsprong vindt in de ‘Third Stream’, een synthese van jazz en eigentijdse klassieke muziek waarin improvisatie een belangrijke component is. Deze stroming kreeg begin jaren zestig en vooral in de jaren zeventig en tachtig vanuit de Nederlandse improvisatiescene veel internationale bekendheid. ICP werd in 1967 opgericht door Misha Mengelberg, Willem Breuker en Han Bennink. Bennink speelt op het moment van aanvragen nog in het ensemble. Het ensemble bestaat uit tien kernleden en heeft geen artistiek leider.

De raad constateert dat ICP een zeer goede internationale reputatie heeft, die ook sinds het overlijden van Misha Mengelberg in 2017 stand heeft gehouden. Het ensemble heeft binnen de internationale jazz een ambassadeursfunctie voor de Nederlandse vrije improvisatie verworven. De raad signaleert dat ICP een Europese identiteit heeft gegeven aan free jazz door improvisatie bekendheid te geven onder de term ‘instant composing’. De zeggingskracht en vakmanschap van het ensemble zijn groot en het ensemble bekleedt een onderscheidende positie in het Nederlandse muzieklandschap en het internationale veld. De raad waardeert de ambities van het ensemble om het culturele erfgoed van zijn oprichters en aanverwante componisten door te geven aan nieuwe generaties. In het plan zijn de activiteiten op dit gebied echter onvoldoende uitgewerkt.

De raad onderschrijft het belang van de waarde van het cultureel erfgoed van ICP en vindt het positief dat ICP de ambitie heeft om dit te digitaliseren.

Het ensemble noemt in de aanvraag een aantal samenwerkingsplannen met onder andere De Roode Bioscoop, Nieuw Amsterdams Peil, De Warme Winkel en de Waterlandse Harmonie uit Ransdorp. De raad waardeert deze plannen en vraagt zich af waarom deze niet uitgewerkt worden tot verderstreckende ambities, zoals het bereiken van een grotere doelgroep in de amateursector.

Vernieuwing

De oorsprong van instant composing ligt in de jaren zestig. De raad moet constateren dat de kernactiviteiten van ICP van hoge kwaliteit zijn, maar dat ICP geen vernieuwende plannen presenteert, anders dan in de vorm van

nieuwe composities en improvisaties die in lijn zijn met de traditie van het ensemble. Het is uit het plan niet op te maken op welke wijze het ensemble zich inzet voor de verdere ontwikkeling, verbreding of innovatie van het genre instant composing. Ook presenteert ICP geen vernieuwende presentatievormen, werkwijzen, locaties of publieksbenaderingen.

Uit de aanvraag blijkt onvoldoende of het ensemble de vertaalslag naar het nu kan maken en een innovatieve verbinding kan realiseren met de vragen en behoeftes in de huidige samenleving. ICP schrijft in de aanvraag dat zij een website wil maken waarin bezoekers op elkaar kunnen reageren. In de aanvraag staat niet beschreven hoe dit concept zich verhoudt tot bestaande social media.

ICP draagt bij aan talentontwikkeling door te participeren in het Incubate Project van Codarts. Internationaal draagt het ensemble bij aan talentontwikkeling met het geven van masterclasses in New York. De raad vindt dit waardevolle initiatieven. De raad oordeelt eveneens positief over het voornemen van het ensemble om samen met het Koninklijk Conservatorium en andere conservatoria een Master of Improvisation op te zetten.

ICP geeft aan zich ervan bewust te zijn dat integratie van een jonge generatie in het ensemble van belang is om de continuïteit te waarborgen, maar in het plan komt niet naar voren hoe deze integratie structureel plaatsvindt in het ensemble. De tweejaarlijkse Dutch Impro Academy (in samenwerking met het Koninklijk Conservatorium, ArtEZ, Codarts en twee Italiaanse conservatoria) richt zich op het doorgeven van de kernwaarden van ICP, maar het wordt uit het plan niet duidelijk of en op welke wijze deelnemers kunnen doorstromen naar het vaste ensemble van ICP.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad kan zich geen goed beeld vormen van de honorering bij ICP. De stichting heeft geen musici of staf in dienst, maar werkt met freelancers. De musici ontvangen een beloning die volgens de organisatie hoger is dan de normen in de aankomende cao voor muziekensembles. De uitgangspunten van de Fair Practice Code lijken verwerkt te zijn in de begrotingen, maar een nadere toelichting ontbreekt. Ook secundaire arbeidsvoorwaarden worden niet toegelicht.

De raad oordeelt niet positief over de bedrijfsvoering van het ensemble. De liquiditeit van ICP was hoog in 2018, maar de solvabiliteit en het weerstandsvermogen waren laag. Ook nam het eigen-inkomstenpercentage tussen 2017 en 2018 af met 13 procent. De stichting was in 2018 voor 65 procent afhankelijk van overheidssubsidies, en in de begroting van 2021 stijgt dit percentage naar 68 procent. De raad maakt zich zorgen over de

grote afhankelijkheid van subsidies en het lage weerstandsvermogen van ICP. De stichting heeft de begrote cijfers voldoende onderbouwd, maar een toelichting op het verlagen van de activiteiten ontbreekt, terwijl het aantal fte's voor inhuur toeneemt. ICP benoemt niet duidelijk de financiële risico's en heeft ook geen strategie bij tegenvallende inkomsten in de aanvraag opgenomen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

ICP geeft aan dat educatie, overdracht en concerten bij het ensemble in elkaar overlopen. In de aanvraag beschrijft ICP echter niet op welke doelgroepen het ensemble zich wil richten met zijn educatieve activiteiten. Ook is niet duidelijk of er een educatiemedewerker betrokken zal worden voor de verdere ontwikkeling van deze vorm van educatie.

ICP heeft een lange traditie om rondom concerten in binnen- en buitenland schoolconcerten en workshops te geven. De raad waardeert het initiatief van ICP om de komende jaren op een aantal vaste plekken langere tijd aanwezig te zijn. Dit geeft de mogelijkheid om deze vorm van educatie uit te breiden. Een uitwerking van de plannen ontbreekt echter. Het is niet duidelijk voor welke doelgroepen en in welk maatschappelijk domein het ensemble deze schoolconcerten en workshops ontwikkelt. De raad vraagt zich ook af in welke mate de workshops afhankelijk zijn van en leunen op oprichter Han Bennink.

Op het gebied van participatie is de raad positief over de samenwerking met de Waterlandse Harmonie. Tegelijkertijd ziet de raad kansen voor het ensemble om deze plannen verder uit te werken en samenwerkingen aan te gaan met andere amateurensembles en zo zijn bereik te vergroten.

De raad onderschrijft dat improvisatie veel mogelijkheden biedt voor publieksparticipatie maar ziet een uitwerking van de wijze waarop het ensemble deze manier van participatie wil inzetten niet terug in de aanvraag.

Wat betreft publieksbenadering heeft ICP een eigen (internationaal) publiek dat het ensemble zeer waardeert. De raad constateert dat nog niet alle kansen benut worden om ook een breder of nieuw publiek te bereiken.

Geografische spreiding

ICP heeft Amsterdam en het Bimhuis als thuis, maar speelt het overgrote deel van de concerten op verschillende podia en festivals in het land. Door de grote internationale waardering van ICP speelde het ensemble de afgelopen jaren ongeveer een kwart van het aantal concerten op internationale podia. Binnen Nederland speelt het ensemble regelmatig

buiten Amsterdam. De raad beoordeelt de geografische spreiding als voldoende.

ICP sluit met zijn profiel en samenwerkingen daarnaast goed aan op de belangrijke thema's en het profiel van de Metropoolregio Amsterdam. ICP behoudt en ontwikkelt bijzonder nationaal cultureel erfgoed, de Nederlandse improvisatiemuziek, vanuit standplaats Amsterdam, waar het ensemble sterk ingebed is. Ook heeft het ensemble verbindingen met Haarlem en Zaanstad.

Toepassing Fair Practice Code

ICP reflecteert onvoldoende op de toepassing van de Fair Practice Code. Het ensemble gaat in zijn toelichting op de code alleen kort in op de wijze van betalen. De raad vindt het positief dat de betaling van de musici van het ensemble transparant is en dat alle leden gelijk beloond worden. Waar mogelijk wordt het tarief per concert verhoogd. De raad mist echter een toelichting op de toepassing van de overige waarden van de code. Ook ontbreekt een toelichting op secundaire arbeidsvoorwaarden. Het ensemble licht zijn beleid om enkel met freelancers te werken niet toe.

Toepassing Governance Code Cultuur

ICP reflecteert onvoldoende op de Governance Code Cultuur. ICP schrijft enkel de principes uit de code te onderschrijven en het bestuursmodel te hanteren. De statuten zijn sinds de oprichting van het ensemble in 1967 niet aangepast. Uit de toelichting blijkt niet in hoeverre het bestuur aan zelfreflectie doet en of er een vertrouwenspersoon aanwezig is.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

ICP reflecteert zeer beknopt op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Diversiteit en inclusie worden door ICP vooral uitgelegd als artistieke begrippen die passen binnen de eigen missie. ICP gaat niet in op een bredere opvatting van diversiteit en inclusie; diversiteit in leeftijd, geslacht en culturele achtergrond binnen het ensemble worden bijvoorbeeld niet besproken. Wel schrijft het ensemble dat het op jazzpodia en minder formele podia zoals het Zwarte Cross Festival een divers publiek bereikt. De raad is positief over de samenwerking met een harmonie op het Zwarte Cross Festival. De raad constateert dat de aard van ICP zich goed leent voor meer samenwerking met andere genres en domeinen, en aldus het bereiken van een grotere diverse doelgroep. Uit de aanvraag blijkt helaas niet dat het ICP concrete plannen in deze richting ontwikkelt.

If I Can't Dance

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 375.000

Over de instelling

Stichting If I Can't Dance, I Don't Want To Be Part Of Your Revolution, (hierna: If I Can't Dance) noemt zich een productie- en onderzoekscentrum voor performance. Zij is een schakel tussen opleidingsinstituten en residenties aan de ene kant, en presentatie-instellingen, musea, theaters en productiehuzen aan de andere kant. Het genre van de *performing arts* wordt hier breed opgevat. Performances kunnen plaatsvinden binnen de muren van een museum, een theater, op een catwalk, een concertpodium of in een nachtclub. Een rode draad in de performances van If I Can't Dance vormt het maatschappelijk engagement. If I Can't Dance beschouwt performance als een kritische en emancipatoire beweging. Het is al vijftien jaar haar missie om de praktijk van deze *performing arts* te ondersteunen en te ontwikkelen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting If I Can't Dance, I Don't Want To Be Part Of Your Revolution geen subsidie toe te kennen.

If I Can't Dance werkt met kunstenaars die vaak al gerenommeerd zijn binnen het genre. Een ontwikkeltraject voor jonge talenten gaat in 2021 van start maar de plannen hiervoor zijn nog nauwelijks uitgewerkt. Wel wordt er onderzoek verricht naar het genre van de *performing arts*, een uitgewerkte artistieke visie zit daar echter niet achter. If I Can't Dance ontplooit een veelheid van activiteiten, maar een focus op de ontwikkelfunctie wordt gemist. Daarbij heeft If I Can't Dance geen educatie- of participatieprojecten, en voldoet zij momenteel aan geen van de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Om kunstenaars te begeleiden die performance als medium willen verkennen, werkt If I Can't Dance met verschillende programmalijnen. Talentontwikkeling is er daar een van, maar vormt zeker geen kernactiviteit. De activiteiten van If I Can't Dance zijn ondergebracht in tweejarige programma's, die telkens een ander maatschappelijk relevant thema hebben. Daarbinnen worden gemiddeld vier gerenommeerde kunstenaars

uitgenodigd om een performance te ontwikkelen ('commissions'), en krijgen gemiddeld vier onderzoekers de opdracht een performance in theoretisch of historisch perspectief te plaatsen ('research projects'). De raad ziet en waardeert de kwaliteit van deze themaprogramma's in de afgelopen periode, al stelt hij vast dat lang niet alle performances zo onderscheidend waren als If I Can't Dance claimt – bij Veem in Amsterdam en BAK in Utrecht worden vergelijkbare performances gepresenteerd.

De begeleiding van If I Can't Dance bestaat uit reflectie en onderzoek maar ook productionele ondersteuning. Zo organiseert zij twee openbare events, en mag het publiek tussentijds try-outs en openbare repetities bijwonen. De instelling heeft zelf geen presentatieplek maar garandeert wel dat de performances opgevoerd kunnen worden. Ook verzorgt zij van elk van de producties een publicatie.

Daarnaast ontplooit If I Can't Dance nog een handvol andere werkzaamheden met betrekking tot performance art. Zij werkt aan archivering, organiseert publieke programma's, doet aan expertisebevordering en ontwikkelt een programma rond de geschiedenis van het Mickery Theater. Binnen dit brede palet was talentontwikkeling volgens de instelling het ondergeschoven kind, maar vanaf 2021 komt daar verandering in met het 'Young Practice Programme'. Het is de bedoeling dat jonge makers dan in dialoog met de 'commissions' en de 'research projects' een nieuwe performance ontwikkelen en presenteren. De raad kan uit de aanvraag niet opmaken waaruit de begeleiding van If I Can't Dance zal bestaan bij dit programmaonderdeel.

Al met al concludeert de raad dat If I Can't Dance met liefde en gedrevenheid de belangen van de performance als kunstvorm behartigt. Maar in haar enthousiasme maakt zij geen duidelijke keuzes. Zij wil een netwerkorganisatie, een sectorinstituut, een discussieplatform, een producent, een archief en een ontwikkelinstelling tegelijk zijn. Voor een kleine organisatie met weinig publieksinkomsten en zonder eigen huis vindt de raad dat een onhaalbare kaart.

Vernieuwing

If I Can't Dance heeft een vrij conventionele organisatie met een weinig vernieuwende werkwijze. Het meest vernieuwend is zij in haar omgang met het performance-erfgoed. Door archieven te ontsluiten en kunstenaars in aanraking te brengen met performance art uit het verleden, kan er een gesprek op gang komen over de eigen artistieke drijfveren.

Waar het om talentontwikkeling gaat, ontbreekt het aan vernieuwende ideeën. Hetzelfde geldt voor de plannen met betrekking tot marketing en communicatie. Omdat If I Can't Dance geen eigen presentatieplek heeft, is men geneigd 'mee te liften' op de communicatie van de uiteenlopende gastinstellingen. De raad denkt dat zij hier actiever het voortouw zou moeten nemen, teneinde een duidelijker eigen identiteit te ontwikkelen. De instelling plaatst zichzelf nu in een artistiek isolement, waar de

performancekunsten erbij gebaat zouden zijn uit de niche tevoorschijn te treden.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

If I Can't Dance volgt voor alle functies de richtlijn functie- en loongebouw presentatie-instellingen beeldende kunst. Dit geldt ook voor zzp'ers. Er is een WA-verzekering, een ongevallenverzekering, een verzuimverzekering en een pensioenverzekering voor het vaste personeel. De periodieken worden ontleend aan de cao Toneel & Dans.

De organisatie heeft een goede balanspositie en lage risico's. De personeelskosten zullen met ingang van de nieuwe periode toenemen als de talentontwikkelingsactiviteiten hun beslag krijgen. De begroting is hierop aangepast, de toelichting is realistisch. Hierbij wordt wel uitgegaan van hogere subsidie-inkomsten. De raad mist een risicoanalyse bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op het gebied van educatie wil If I Can't Dance vanaf 2021 een Talentlab opzetten in samenwerking met CBK Zuidoost in Amsterdam, specifiek op het gebied van performances in de beeldende kunst. Deze plannen bevinden zich nu nog in een pril stadium en worden in de aanvraag nauwelijks uitgewerkt.

Voor het overige is educatie bij If I Can't Dance zuiver gericht op het kunstvakonderwijs. Er wordt gewerkt met Dutch Art Institute (DAI) – een Masteropleiding voor beeldende kunst – en de School voor Nieuwe Dansontwikkeling (SNDO) – een Bacheloropleiding voor dans en choreografie. Vanaf 2022 komt daar DAS Theatre bij – een Masteropleiding voor theater.

Op het gebied van participatie vindt de raad de ambities van If I Can't Dance erg bescheiden. De publieksbenadering laat men als gezegd over aan de gastinstellingen. Voor 2021 heeft If I Can't Dance het voornemen een communicatiemedewerker aan te trekken. Er wordt geen beleid ontwikkeld op de andere domeinen.

Geografische spreiding

If I Can't Dance is een nomadische organisatie zonder eigen vaste presentatieplek. Hoewel zij van plan is vanaf 2021 een pand in Amsterdam te betrekken, is If I Can't Dance voorlopig sterk afhankelijk van de samenwerking met andere organisaties in de Metropool Regio Amsterdam. In de aanvraag worden CBK Zuidoost, Bijlmer Parktheater en Not Yet Shebang genoemd. Voor het onderzoeksprogramma betreffende archivering van performance art gaat If I Can't Dance een samenwerking aan met de Appel en LIMA in Amsterdam en de universiteiten van Amsterdam en Maastricht.

Al met al is If I Can't Dance vooral zichtbaar in de hoofdstad en te weinig in de rest van Nederland om van een instelling met nationale uitstraling te kunnen spreken. Internationaal is de impact van deze instelling verhoudingsgewijs zelfs groter dan nationaal, met presentaties in Tate Modern in Londen, Reina Sofia in Madrid, Moma in New York en Lacma in Los Angeles.

Toepassing Fair Practice Code

If I Can't Dance reflecteert matig op de Fair Practice Code. De verschillende onderdelen van de code worden kort aangestipt en er worden geen doelen geformuleerd. Voor de beloning van personeel en freelancers zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'.

Toepassing Governance Code Cultuur

If I Can't Dance past het raad-van-toezichtmodel toe. Zij zegt de code te onderschrijven, maar in de toelichting geeft If I Can't Dance weinig inzicht over het functioneren van deze raad. Hoe belangenverstrengeling wordt vermeden, hoe het rooster van aan- en aftreden eruit ziet, hoe de taakverdeling met de directie is geregeld, dergelijke zaken mist de raad om de toepassing van de code te kunnen beoordelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

If I Can't Dance past de code tot dusver niet toe, en zij is zich hier ook van bewust. Met name op het gebied van de eigen organisatie en het publiek dat de presentaties bezoekt, kan If I Can't Dance nog een flinke diversificatieslag maken. De performende kunstenaars zelf hebben over het algemeen wel diverse achtergronden, maar hier missen vaak nog de Nederlandse kunstenaars met een migratie-achtergrond.

In de toelichting op de codes toont If I Can't Dance zich zelfkritisch, en formuleert ze duidelijke en haalbare ambities om de eigen instelling en het beoogde publiek diverser en inclusiever te maken.

Illusionary Rockaz Company

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 342.804

Over de instelling

Stichting Illusionary Rockaz Company (hierna: IRC) is een hiphopdansgezelschap, geleid door choreograaf Shailesh Bahoran. IRC is actief in de underground, de *battlescene* en in het theatercircuit en voelt zich medeverantwoordelijk voor de ontwikkeling van de hiphopcultuur in Nederland. In de komende periode bouwt IRC in dat kader aan talentontwikkeling, zowel voor dansers als voor nieuwe makers. Vanuit een visie die diverse dansvormen, etnische en culturele achtergronden omarmt, wil IRC naar eigen zeggen artistiek hoogstaande producties, talentontwikkelingstrajecten, educatie en evenementen ontwikkelen die een sterke bijdrage leveren aan de underground *scene*, het danslandschap en de maatschappij. IRC is gevestigd in Utrecht.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Illusionary Rockaz Company geen subsidie toe te kennen.

De raad krijgt weinig zicht op de ontwikkelingsfunctie van IRC. Er is tevens te zeer sprake van activiteiten die afhangen van, en georganiseerd zijn rondom één artistiek leider, Shailesh Bahoran, van wie IRC voor diens artistieke continuïteit afhankelijk is. De aanvraag behelst het totale activiteitenpakket van IRC, waaronder voor een flink deel ook (co)producties die door Shailesh Bahoran worden gemaakt. Hij heeft een eigen artistieke signatuur die in het activiteitenplan expliciet als pijler wordt benoemd. Er is weliswaar ruimte voor talentontwikkeling die (deels) wordt verzorgd door andere begeleiders, maar de raad vindt de verhouding tussen de voorgenomen producties en de talentontwikkelingstrajecten scheef in relatie tot de beoogde functie van ontwikkelinstelling. Daarnaast ontbreekt er in de aanvraag een heldere beschrijving van beleid op educatie, participatie en publiek. De groei van de begroting die gepaard zou gaan met een plek in de BIS is erg groot en wordt slechts mager onderbouwd.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is in beginsel positief over de activiteiten van IRC, maar vindt dat de aanvraag tekortschiet in de context van het artikel Ontwikkelinstellingen vanwege enerzijds de verhouding tussen de beoogde talentontwikkelingstrajecten en de eigen producties van artistiek leider Shailesh Bahoran en anderzijds de afhankelijkheid van IRC van diens artistiek leider. De raad constateert dat de artistieke kracht van IRC voornamelijk uitgaat van de persoon Shailesh Bahoran, die bepalend is voor de producties en voor de signatuur die de nieuwe makers onder zijn hoede ontwikkelen.

De raad vindt IRC een interessant en vernieuwend dansgezelschap, dat hiphopdans in de afgelopen periode met succes een plek heeft gegeven in het reguliere theatercircuit. Hij is positief over het uitgangspunt van onderlinge gelijkwaardigheid tussen de leden van het gezelschap. De raad waardeert de ambitie om actief te zijn in een veelheid aan speelcircuits, locaties en voor verschillende publieksgroepen. Het vakmanschap en de vertelkracht van Shailesh Bahoran hebben zich inmiddels ruimschoots bewezen; onderscheidend is zijn artistieke signatuur die hiphop verdiept, onder meer door het te plaatsen in een theatrale structuur. Hoewel de raad de kwaliteiten van Shailesh Bahoran waardeert, mist hij een gedegen beschrijving van een curriculum. De plannen blijven enigszins steken in een filosofie, uitgewerkt aan de hand van een metafoor ('stenen'). De raad had graag een vertaling gelezen van die filosofie naar de toepassing ervan. De inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten is nu enigszins diffuus.

De makers die IRC in de afgelopen periode heeft gecoacht en hun vervolgstappen zijn geloofwaardig. Zowel de artistiek leider, die makers begeleidt, als de begeleiders van de talentontwikkelingstrajecten voor dansers zijn stevig geworteld in de hiphop. De raad heeft vertrouwen in hun kwaliteiten, zowel in het kader van de eigen producties als in beginsel omtrent de talentontwikkelingstrajecten. Die laatste vindt hij echter te algemeen omschreven. Zo mist hij een toelichting op de selectie van makers en de structuur van de trajecten. Daarom krijgt de raad weinig zicht op de inhoudelijke kwaliteit van de begeleiding.

Vernieuwing

De raad krijgt op basis van de plannen beperkt zicht op de bijdrage van IRC aan de vernieuwing van hiphopdans. Hij vindt de beschreven aanpak van de talentontwikkelingstrajecten daarvoor weinig onderscheidend en onvoldoende toegelicht. Wel is hij in algemene zin overtuigd van de vernieuwende werking die IRC heeft als gezelschap: de vernieuwing zit met name in de inhoudelijke verdieping en verbreding van de hiphop, onder

meer door samenwerking met andere disciplines. IRC is een geloofwaardige speler die met zijn producties een positieve impact heeft op het podiumkunstenveld. Toch wordt in de aanvraag onvoldoende belicht hoe het gezelschap verantwoordelijkheid neemt voor die verdieping en verbreding in de komende periode.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de wijze waarop IRC omgaat met eerlijke beloning. Zij volgt de cao Toneel en Dans, zowel wat betreft het salarisoniveau als de arbeidsvoorwaarden. Ook heeft zij afspraken gemaakt over uitbetaling en compensatie van overuren. IRC heeft tevens, conform de cao, afspraken over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenen. Deze zijn ook van toepassing op freelancers, voor wie een toeslag is opgenomen voor sociale lasten en dergelijke. Bij de inschaling van dansers wordt rekening gehouden met podiumervaring binnen en buiten het theaterveld. De instelling is niet aangesloten bij een brancheorganisatie.

De raad is kritisch over de onderbouwing van de beoogde groei in de komende periode. Het is onzeker of de schaalvergroting daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. De begroting van IRC is exponentieel hoger dan in de huidige periode. In de toelichting wordt niet ingegaan op een strategie bij tegenvallende inkomsten. Mochten de begrote subsidies niet worden toegekend of de overige eigen inkomsten niet worden verworven, dan is het de raad niet duidelijk hoe IRC dit ondervangt. IRC beschrijft, maar analyseert onvoldoende, dat de schaalvergroting risico's met zich meebrengt. De raad is in beginsel positief over het inhuren van een gespecialiseerd bureau dat adviseert over de opschaling, maar is hierdoor nog onvoldoende overtuigd van de haalbaarheid van de plannen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

IRC beschrijft geen helder beleid op het gebied van educatie, participatie en publieksbenadering. Zij geeft wel een aantal voorbeelden van voorgenomen activiteiten, zoals de 'Buurtbattle', een initiatief dat de raad in beginsel interessant lijkt, en voorbeelden van huidige activiteiten in Utrecht en daarbuiten. De raad krijgt uit het plan evenmin een beeld van het bereik en de impact van die educatieactiviteiten. Ook vindt de raad de reflectie op haar verhouding tot participatie beperkt en onvoldoende uitgewerkt.

De raad is ook kritisch over de kwaliteit en verwachte effectiviteit van de voorgenomen publieksstrategieën. Zo mist hij een reflectie op doelgroepen en vindt hij de beschrijving van de voorgenomen marketingstrategie tamelijk algemeen verwoord en nog niet doordacht. Daardoor kan hij slechts beperkt vertrouwen uitspreken in de aanpak voor de komende jaren.

Geografische spreiding

IRC is goed ingebed in Utrecht. Zo ontplooit zij wijkgerichte activiteiten als de ‘Buurtbattle’ op verschillende locaties in de stad. Daarnaast reizen voorstellingen van IRC door heel Nederland. Er wordt in de aanvraag beperkt gereflecteerd op de verbinding met de stad en regio. Wel zijn er samenwerkingen met stedelijke partijen, zoals de Stadsschouwburg Utrecht.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is gematigd positief over de reflectie van IRC op de Fair Practice Code. De reflectie is tamelijk summier en beschrijft de huidige situatie zonder stappen voor de toekomst te formuleren. De raad had, gezien de forse beoogde groei van de begroting, graag een uitgebreidere visie gelezen op de verhouding tot de code in het licht van de groeiplannen.

Toepassing Governance Code Cultuur

IRC hanteert het bestuursmodel. Zij reflecteert beperkt op de Governance Code Cultuur. In de aanvraag wordt weinig aandacht besteed aan het functioneren van het bestuur, terwijl het juist bij een kleine instelling die draait rondom een artistiek leider, van belang is de risico’s te benoemen en te ondervangen. Er worden geen doelen bepaald of stappen beschreven voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

IRC reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Zij vindt dit vanzelfsprekend en brengt diversiteit en inclusie al in de praktijk, niet alleen qua culturele achtergrond maar ook op andere vlakken, zoals voor mensen met een fysieke beperking. De raad onderkent dit, maar mist een heldere visie voor de toekomst. De reflectie is vooral een samenvatting van de huidige diverse praktijk. De instelling beschrijft de huidige stand van zaken wat betreft programma, publiek en partners.

International Documentary Filmfestival Amsterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.158.684**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.271.100

Over de instelling

Stichting International Documentary Filmfestival Amsterdam (hierna: IDFA) is het grootste documentairefestival ter wereld. IDFA groeit gestaag met in 2019 een recordaantal van 295.000 bezoeken. Jaarlijks vertoont het festival ongeveer driehonderd documentaires uit binnen- en buitenland. Deze worden geselecteerd op basis van artistieke kwaliteit, urgentie en toegankelijkheid. IDFA streeft ernaar een zo groot mogelijk publiek kennis te laten maken met artistieke documentaires. Tijdens het festival organiseert IDFA onder andere tentoonstellingen, installaties en live events. Ook organiseert IDFA voor scholieren, in het kader van educatie, workshops en schoolvoorstellingen. Naast publiek richt IDFA zich op professionals: met een markt, het Forum, waar filmmakers, producenten en belanghebbenden samenkomen en projecten worden gepresenteerd.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting International Documentary Filmfestival Amsterdam een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.158.684.

De raad is zeer positief over de aanvraag die IDFA heeft ingediend. Het plan zit solide in elkaar, heeft inhoudelijke visie en is concreet en realistisch. Het belang van IDFA is groot en veelzijdig.

Het festival maakt al jaren een continue positieve ontwikkeling door, waarbij ze een voortdurende hoge kwaliteit biedt en zich telkens weet te verbeteren. Met faciliteiten als het Forum en Docs for Sale is IDFA er niet alleen voor publiek, maar ook voor professionals afkomstig uit vele landen. Het festival trekt circa 40 procent publiek van buiten Amsterdam. Het landelijk belang wordt nog versterkt door 'IDFA on Tour' en de samenwerking met de NPO, die IDFA-documentaires op televisie uitzendt.

De spin-off van het festival is groot en IDFA heeft aantoonbaar nationaal en internationaal effect op de waardering voor en de kennis van documentaires. Ook de spin-off in de media is groot.

IDFA past de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie redelijk goed toe. Het festival loopt tegen haar

financiële grenzen aan, onder andere door onvoldoende structurele financiering, een relatief laag eigen vermogen en stijgende kosten van de huisvesting en festivallocaties.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt IDFA een uiterst relevant festival in binnen- en buitenland, met een goede reputatie. IDFA heeft een unieke positie in Nederland en onderscheidt zich van andere festivals, met een nadruk op de artistieke cinematografische documentaire. Met de aanscherping van de artistieke kwaliteit en de nadruk op diversiteit, nam de hoeveelheid publiek voor het festival de afgelopen jaren toe. Het festival richt zich op publiek én op filmmakers. Jaarlijks komen ruim drieduizend professionals samen om zaken te doen, kennis te vergaren, inspiratie op te doen en te netwerken.

Het aanbod op IDFA is divers en inclusief, zowel vanwege de focus op niet-westerse culturen en het vertonen van werk van vrouwelijke makers, als vanwege de variëteit aan onderwerpen en thema's. Als een van de belangrijkste en grootste documentairefestivals ter wereld is IDFA - naast een netwerkplatform - een agenderend instituut dat samenwerkt met veel verschillende partners. Met onder meer IFFR heeft IDFA de afgelopen periode het initiatief genomen tot International Coalition of Filmmakers at Risk, gericht op het ondersteunen van filmmakers die met politieke vervolging worden bedreigd.

Voor de komende jaren ziet de raad een solide en goed doordacht plan met duidelijke artistieke uitgangspunten met betrekking tot de selectie van producties en te leggen accenten. Zo geeft IDFA tegenwicht aan de westerse dominantie en *the male gaze* binnen de filmindustrie door ruimte te bieden aan films die vanuit een niet-westers ideologisch perspectief of het vrouwelijk standpunt zijn gefilmd. Andere accenten zijn DocLab, de plek voor non-lineaire interactieve documentaire projecten, en de jeugddocumentaire via IDFA Junior en Kids & Docs. Daarnaast besteedt IDFA aandacht aan de Nederlandse documentaires. Niet alleen door deze te vertonen maar ook door het ondersteunen, promoten en opleiden van Nederlands talent. Door deze aandacht geeft IDFA zich rekenschap van de verankering in Nederland.

Vernieuwing

De vernieuwing van IDFA zit de komende periode in activiteiten rondom nieuwe media, zoals immersieve media (bijvoorbeeld virtual reality) en interactieve media. DocLab is het platform van IDFA voor interactieve documentairekunst en *storytelling*. Het biedt een programma met

tentoonstellingen, events en een conferentie. In 2018 is een samenwerking aangegaan met het Massachusetts Institute of Technology (MIT) in een *research en development*-programma, gericht op het initiëren van grensverleggende, artistieke pilots en de productie van prototypes van nieuwe vormen van interactieve documentairekunst.

De komende periode breidt IDFA haar DocLab-activiteiten uit. Met MIT en andere partners wordt een internationaal onderzoeksplatform gerealiseerd voor onafhankelijke mediakunst en reflectie. De raad is benieuwd hoe dit concreet wordt ingevuld. Voor het publieksprogramma voor nieuwe media wil DocLab zich sterker positioneren en op zoek gaan naar een duurzame centrale festivallocatie. De raad is er positief over dat IDFA deze lijn van vernieuwing van de afgelopen jaren continueert en uitbouwt.

Met de IDFAcademy heeft het festival de ambitie om het belangrijkste opleidingstraject ter wereld voor documentairetalent te initiëren. De komende periode worden scherpere keuzes gemaakt bij de selectie van talenten en vindt er meer begeleiding op maat plaats. Andere initiatieven zijn een tweede IDFAcademy Lab, fellowships en IDFAcademy Online.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

IDFA is transparant over beloning. De salarissen bij IDFA zijn gebaseerd op een in 2005 door KPMG ontwikkeld salarishuis met schalen en periodieken waarover jaarlijks inflatiecorrectie plaatsvindt. In 2015 is dit aangepast naar een generiek functiehuis. Het voeren van een duurzaam en transparant personeelsbeleid, met ruimte voor persoonlijke ontwikkeling en het jaarlijks belonen van goed functioneren, staat onder druk, omdat er onvoldoende structurele financiering is. Voor zzp'ers wordt het brutoloon vermeerderd met de vakantietoeslag en een percentage voor de afdracht van sociale lasten.

IDFA heeft een matige financiële gezondheid en de publieksinkomsten zijn de grootste batenpost. De raad maakt zich hier enigszins zorgen over. Daarnaast heeft IDFA een relatief laag eigen vermogen dat haar kwetsbaar maakt. Een van de uitdagingen waar IDFA de komende jaren mee te maken heeft, is de grens aan de groei van het aantal bezoekers. De raad heeft waardering voor het realisme van IDFA op dat gebied: nu inzetten op meer bezoekers is niet opportuun, wegens de beperkte stoelcapaciteit in de stad, de kosten van spreiding en de stijgende (locatie)kosten in (de binnenstad van) Amsterdam en de beperkte financiële middelen.

IDFA anticipeert met een aanvraag bij de Nationale Postcode Loterij op het (gedeeltelijk) wegvallen van de bijdrage van de Ford Foundation van 750.000 euro in 2022. Het is de vraag of dit voldoende is, en wat de strategie is als die aanvraag niet wordt gehonoreerd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie is belangrijk voor IDFA; met een totaal van 40.000 werd in 2019 een indrukwekkend aantal scholieren bereikt. Het aanbod bestaat uit schoolvoorstellingen tijdens het festival. Hierbij wordt gekeken naar de documentaire, is er een nagesprek, een ontmoeting met de regisseur en lesmateriaal. Deze voorstellingen vinden plaats in Amsterdam en elders in het land, zoals in Boxtel en Zwolle. Daarnaast biedt IDFA met 'DOCSchool Online' een kanaal aan met honderd documentaires die gratis in de klas bekeken en behandeld kunnen worden, met daarbij ontwikkeld lesmateriaal. Ook organiseert IDFA workshops en heeft het IDFA Meets ontwikkeld: events buiten het festival met documentaires en discussies voor (Amsterdamse) jongeren met verschillende achtergronden. De komende periode wordt dit programma verder uitgebreid. De raad is positief over deze events.

De raad constateert een aanzienlijke stijging van het aantal scholieren ten opzichte van voorgaande jaren. Naast leerlingen van de middelbare school gaat het ook om mbo-studenten. Dit is een positieve ontwikkeling, ook met oog op de diversiteit van toekomstig publiek. IDFA wil de komende periode 50.000 leerlingen bereiken. Ze ziet voornamelijk groeimogelijkheden in de programmering door het jaar heen, niet zozeer tijdens het festival. De raad is benieuwd naar de concrete plannen.

IDFA richt zich op een nationaal én een internationaal publiek. Dat publiek is grotendeels hoogopgeleid. Zo'n 40 procent van het publiek komt van buiten Amsterdam. Ook op andere manieren wordt de rest van Nederland bediend. Zo worden de prijswinnaars via The Best of 'IDFA on Tour' vertoond in theaters in het land. IDFA heeft de ambitie om deze partnerships te versterken en waar mogelijk uit te breiden. Ook werkt zij samen met de NPO, waardoor jaarlijks festivaldocumentaires op televisie worden uitgezonden.

Geografische spreiding

IDFA is goed geworteld in de regio en maakt werk van geografische spreiding. In Amsterdam is IDFA actief bezig om jongeren te bereiken in verschillende stadsdelen. Het festival heeft satellietlocaties in Amsterdam Zuidoost, -West en -Noord. Om spreiding én een jonger en cultureel divers publiek te bereiken, werkt IDFA nauw samen met (Amsterdamse) culturele instellingen. IDFA Meets, gericht op (diverse) jongeren in de wijken van Amsterdam, wordt de komende jaren verder ontwikkeld, samen met nieuwe stedelijke partners.

Buiten de stad, zoals in Boxtel en Zwolle, vonden er schoolvoorstellingen plaats en waren er activiteiten in Nijmegen, Groningen en Rotterdam. Als het festival is afgelopen, worden de prijswinnaars in ruim zestig theaters in het land vertoond tijdens ‘The Best of IDFA on Tour’. Voor de periode 2021 – 2024 is het doel dit aantal uit te breiden. Een landelijk publiek wordt verder bereikt via de samenwerking met de NPO. Hierbij worden festivaldocumentaires tijdens het festival op televisie vertoond.

Toepassing Fair Practice Code

De raad waardeert de inspanning van IDFA op dit gebied. Het team wordt betrokken bij de ontwikkeling van de organisatie (beleidsplan en jaarplannen), het verduurzamen van werkrelaties, het vastleggen van werkprocessen en het evalueren met medewerkers. IDFA vergoedt reiskosten woon-werk. Vaste en tijdelijke werknemers kunnen deelnemen aan de pensioenvoorziening. Ook is er voor hen een verzuimverzekering afgesloten en worden reiskosten vergoed. Het is echter onduidelijk hoe IDFA invulling geeft aan de sociale dialoog.

Toepassing Governance Code Cultuur

IDFA maakt werk van de Governance Code Cultuur. De afgelopen periode is een nieuw bestuurs- en directiereglement opgesteld, zijn de statuten aangepast en heeft het bestuur een zelfevaluatie uitgevoerd. De komende periode wordt het (nieuwe) bestuur verder samengesteld op basis van deskundigheid en diversiteit. Ook wordt onderzocht of het bestuur zal worden omgevormd tot een raad van toezicht. Daarnaast worden de stichtingen IDFA en IDFA Bertha Fund bestuurlijk omgevormd tot een personele unie, onder één directie en één bestuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de omgang met de Code Diversiteit en Inclusie. Zowel in programma, organisatie als publiek werkt IDFA aan meer diversiteit. Zo wordt gelet op een goede verhouding tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke makers. Het streefpercentage van fiftyfifty is in 2019 behaald. Ook is de afgelopen periode het aandeel niet-westerse films gestegen van 25 procent naar 40 procent. Van de professionals kwam 30 procent uit niet-westerse landen. IDFA streeft ernaar dit aandeel de komende jaren te laten stijgen. Ook probeert IDFA samen met culturele instellingen een jonger en meer divers publiek te bereiken. Met de ‘IDFA Meets’ zijn voorstellingen voor bijna drieduizend jongeren georganiseerd. De raad is benieuwd naar concrete maatregelen van IDFA om een lager opgeleid en minder vermogend publiek te bereiken.

Diversiteit streeft IDFA ook in de organisatie na. IDFA laat zich adviseren over inclusieve vacatureteksten, er is een taalgids ontwikkeld voor inclusief taalgebruik en er is een *survey* uitgevoerd om in kaart te brengen hoe divers

het festivalteam is en of medewerkers zich betrokken, welkom en veilig voelen. De uitkomsten kunnen worden gebruikt om waar nodig het introductieprogramma aan te passen. De raad is zeer positief over de acties die IDFA op dit gebied heeft ondernomen.

International Film Festival Rotterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.666.990**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.839.343

Over de instelling

Stichting International Film Festival Rotterdam (hierna: IFFR) presenteert, tijdens het twaalf dagen durende festival in Rotterdam, honderden voornamelijk artistieke filmproducties uit tientallen landen. IFFR is een van de grootste filmfestivals van Nederland én de wereld dat zich profileert door naast vernieuwende filmproducties ook tentoonstellingen, optredens, masterclasses en interviews te programmeren. IFFR is er daarnaast voor de filmprofessional, met de internationale coproductiemarkt CineMart en met het Hubert Bals Fonds dat filmmakers ondersteunt. IFFR programmeert het festival in vier inhoudelijk samenhangende secties. Dit zorgt voor duidelijke keuzemogelijkheden voor publiek en professionals.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting International Film Festival Rotterdam een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.666.990.

Over de aanvraag van IFFR is de raad positief. IFFR heeft een duidelijk profiel en een heldere visie. De afgelopen jaren heeft ze hard gewerkt aan haar positionering en een herkenbaar(der) profiel. Het plan vormt een verdieping en verdere inbedding van de lijn die in de periode 2017 – 2020 is ingezet. Met name daarin ziet de raad vernieuwing, hoewel IFFR ook activiteiten rondom talentontwikkeling wil samenvoegen en uitbouwen. Educatie is belangrijk voor IFFR en de organisatie toont zich wat dat betreft ambitieus.

IFFR heeft een matige financiële gezondheid. Het is de raad onduidelijk wat de strategie van de organisatie is bij tegenvallende inkomsten in de toekomst. IFFR reflecteert goed op haar toepassing van de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

IFFR is een internationaal filmfestival met grootstedelijke allure, verweven met de stad Rotterdam en met een breed bereik. Het is relevant voor de regio, het landelijk bestel, en heeft ook internationaal veel aanzien.

IFFR presenteert naast uiteenlopende lange en kortere films, visuele kunst in exposities, interactieve werken en muzikale optredens en organiseert een brede line-up aan masterclasses. Naast het publiek bedient IFFR de filmprofessionals met IFFR Pro. Onder deze noemer vallen activiteiten als coproductiemarkt CineMart, filmfinancieringsfonds Hubert Bals Fonds, industrieconferentie Reality Check en Talks & Masterclasses. Deze activiteiten zijn er niet alleen tijdens het festival maar ook gedurende de rest van het jaar.

De raad vindt dat IFFR duidelijk blijk geeft van een scherpe, open blik op de toekomst bij het vervolgen van de ingeslagen weg. Hij waardeert de keuze voor eigenzinnigheid en originaliteit. IFFR heeft een uitgesproken profiel en zoekt tegelijk een breed publiek. De raad is positief over het plan en de visie van IFFR, maar vindt de uitwerking niet altijd duidelijk. Zo ontbreekt een toelichting bij de ambities ‘versterking door flexibiliteit en innovatie’.

Vernieuwing

De raad kan zich vinden in het plan van IFFR waarbij de vernieuwing vooral zit in het bestendigen en verdiepen van de lijn die in de vorige periode is ingezet. Wat er concreet op het gebied van artistieke vernieuwing wordt gedaan, blijft ongewis.

IFFR zegt continu te onderzoeken hoe nieuwe innovatieve spelers, creatieve partners en financiers betrokken kunnen worden bij IFFR Pro, zodat dit relevant blijft. Daarnaast zet IFFR in op talentontwikkeling en impactmeting bij educatie.

In de vorige periode heeft IFFR de activiteiten rondom talentontwikkeling ondergebracht in IFFR Talent. De komende jaren wil IFFR talentontwikkelprogramma's uitwerken, samenvoegen en versterken met 'IFFR Talent Trax'. De internationale component is hierbij van belang. In 2020 startte IFFR met het programma 'Young Curators', dat een jonge curator de mogelijkheid biedt om zelfstandig een programma vorm te geven. De raad ziet dit als een mooie aanvulling op het programma.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is redelijk positief over het beloningsbeleid van IFFR. Personeel in dienst wordt beloond conform het IFFR-salarishuis, gebaseerd op het salarishuis van de gemeente Rotterdam. Voor het functiewaarderingsstelsel geldt hetzelfde. Ook zijn er een arbeidsvoorwaardenreglement en een onkostenvergoedingsregeling. Het is echter niet duidelijk of er afspraken zijn over pensioen en arbeidsongeschiktheidsverzekering.

Volgens IFFR zijn training, coaching en ontwikkeling gericht op professionalisering en duurzaamheid van groot belang; de organisatie zet

daar de komende periode dan ook verder op in. IFFR heeft ook te maken met internationale tarieven en vergoedingen voor buitenlandse experts. *Fair pay* staat hierbij altijd centraal.

IFFR heeft een matige financiële positie. De begroting van de afgelopen jaren laat een stabiel beeld zien. In 2018 was het aandeel eigen inkomsten in de totale baten 62 procent, en de afhankelijkheid van subsidie van OCW 15 procent. IFFR onderkent de kwetsbare financiële positie en geeft aan dat versterking hiervan nodig is ook om de ambities met betrekking tot educatie, inclusiviteit, *fair pay* en talentontwikkeling waar te maken. De raad heeft oog voor de zorgen van IFFR, maar mist een strategie bij tegenvallende inkomsten. Daarnaast geeft IFFR aan, de komende periode in te zetten op het verhogen van de publieksinkomsten en het aantrekken van nieuwe partners om de eigen inkomsten te verhogen. De raad ziet dit echter niet terug in de begroting, waarin de eigen inkomsten voor de periode 2018 – 2021 naar verwachting afnemen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

IFFR biedt gedurende het jaar activiteiten op alle onderwijsniveaus in Rotterdam. Met de programma's biedt de organisatie leerlingen van alle leeftijden context en verdieping. Dit educatiepubliek vormt een representatieve afspiegeling van de diverse samenstelling van de bevolking van Rotterdam. Hierbij is een groei gerealiseerd van 3.400 in 2011, tot bijna 25.000 leerlingen in 2019. Tijdens het festival kunnen alle doelgroepen (van primair tot hoger onderwijs) een bezoek brengen met een speciaal aangepast programma, inclusief presentatie en gesprek met een filmmaker en voorbereidingsmateriaal voor in de klas. Gedurende het jaar zijn er workshops, masterclasses en colleges voor de verschillende onderwijsgroepen.

De eerste resultaten van de in 2019 gestarte impactmeting laten zien dat IFFR met educatieprogramma's een directe culturele afspiegeling van de stad Rotterdam bereikt, maatwerk biedt voor de verschillende schoolniveaus en dat de programma's impact hebben op gestelde doelen. Zo wil IFFR bijvoorbeeld met educatie-activiteiten een toename van kennis over film en media bewerkstelligen. IFFR heeft de ambitie om alle leerlingen in het primair onderwijs van Rotterdam te bereiken. De raad vindt dit een mooi streven, maar is ook benieuwd naar de landelijke ambitie van IFFR. De komende periode richt IFFR zich op groei van het aantal educatieactiviteiten en een verbeterde impact ervan op de verschillende onderwijsniveaus. Resultaten van impactmetingen worden gebruikt bij toekomstige programma's. De raad is positief over dit beleid.

IFFR zet zich de komende periode in om met Rotterdamse partners een filmeducatie-hub te realiseren in de regio, mogelijk in samenwerking met de filmeducatie-hub in Den Haag, zodat er meer coördinatiekracht is voor deze grote regio. Op deze manier kunnen groei en reikwijdte van het film- en mediaonderwijs worden versterkt. De raad mist de uitwerking van de wijze waarop de groei concreet wordt gerealiseerd. Hij is ook benieuwd wat de verhouding is tot Eye, die een sectorverantwoordelijkheid heeft voor de landelijke coördinatie van filmeducatie in Nederland.

Geografische spreiding

IFFR is sterk geworteld in de regio Rotterdam. Meer dan 50 procent van de bezoekers komt uit Rotterdam en de regio. IFFR werkt samen met verschillende culturele en maatschappelijke organisaties in Rotterdam. Met die samenwerkingen wil IFFR nieuwe en meer diverse publieksgroepen aanspreken.

Buiten de regio is IFFR actief met vertoningen van onder andere de Big Screen Award-winnaar in filmtheaters en maandelijks IFFR-vertoningen in verschillende filmtheaters. Ook is er een Previewtour in tientallen theaters in Nederland en België, een IFFR-editie in Groningen, vertoningen in Rotterdamse wijken en een festival op Curaçao.

Toepassing Fair Practice Code

IFFR reflecteert redelijk op de Fair Practice Code. Op basis van de begroting en de toelichting daarop, is het de raad niet duidelijk in hoeverre verschillen in de realisatie (2017 en 2018) en de begroting (2021 en 2024) samenhangen met de code of met structurele indexatie van de personele lasten. IFFR is lid van Kunsten '92 en betrokken bij ontwikkelingen op het gebied van de codes. Ze maakt niet duidelijk welke rol ze speelt in de sociale dialoog of dat ze is verbonden met het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst.

Toepassing Governance Code Cultuur

IFFR reflecteert goed op de code. Ze heeft een onbezoldigde raad van toezicht. De raad van toezicht werkt conform de code met aandacht voor onder andere risicobeheersing, deelname van een accountant aan de vergadering, zelfevaluatie en een aanstellingsprocedure voor nieuwe raadsleden. IFFR wil op haar website informatie openbaar maken die bijdraagt aan de transparantie en werkwijze van de organisatie, bestuur en toezicht met betrekking tot de codes. IFFR geeft aan nog verbeteringen te kunnen realiseren als het huidige beleid wordt getoetst aan de nieuw geformuleerde codes. De raad is benieuwd naar verdere concrete acties.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

IFFR gelooft niet in het opleggen van quota voor de selectie van films, maar let wel op balans in diversiteit in de programmering, zodat het publiek zich kan herkennen. Met betrekking tot personeel en publiek wil ze de juiste *tools* inzetten – onder andere via bias-training en gericht publieksonderzoek – om de aanwas te diversifiëren en toegankelijkheid van films en zalen te vergroten. In 2019 is ze gestart met bias-trainingen voor het team. Het is de raad niet duidelijk op welke manier ze de code toepast bij de samenstelling van het team.

In 2020 werkt IFFR een plan van aanpak uit voor de drie codes. Dan wordt feedback getoetst en opgehaald binnen de teams, de raad van toezicht en waar nodig externe partijen. Directie en bestuur zullen de codes actief uitdragen en het team meenemen in de uitvoering van het plan van aanpak. De raad kijkt met belangstelling uit naar de uitvoering van het plan, dat moet leiden tot een meer inclusieve organisatie en een breed, inclusief publiek.

Internationale Architectuur Biennale Rotterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: € 607.046

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting INTERNATIONALE ARCHITECTUUR BIENNALE ROTTERDAM (hierna: IABR) organiseert een tweejaarlijks festival in Rotterdam rondom een thema, veelal gerelateerd aan de stad, de wateragenda en de klimaatagenda. De presentaties, workshops en debatten tijdens de festivals zijn afgeleid van het ontwerpend onderzoek dat de teams van IABR tussentijds in ateliers verrichten, vaak ook buiten Rotterdam en Nederland. IABR vat het begrip architectuur breed op: als een ontwerpdiscipline in het ruimtelijke domein, met een sterk sociaal-maatschappelijk belang.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting INTERNATIONALE ARCHITECTUUR BIENNALE ROTTERDAM een subsidiebedrag toe te kennen van € 607.046 mits de organisatie:

- voor 2021 in overleg met het ministerie van OCW een inhoudelijk kader en een stappenplan presenteert voor de opvolging van de huidige directeur en raad van toezicht, waarin aandacht wordt besteed aan de toepassing van de Fair Practice Code, met specifieke aandacht voor het onderdeel 'eerlijke beloning', vernieuwing en culturele diversiteit.
- voor 2022, na benoeming van de nieuwe directeur, een nieuw beleids- en activiteitenplan voor de periode 2023 – 2024 aan de raad voorlegt ter beoordeling. Het activiteitenplan moet passen bij de (eventueel nieuwe) visie van IABR op ruimtelijk ontwerp, in relatie tot maatschappelijke kwesties. Ook verwacht de raad dat het activiteitenplan duidelijk maakt wat IABR voor de (inter)nationale vakgemeenschap, het publiek en de samenleving betekent.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten
IABR organiseert tweejaarlijks een festival in Rotterdam waar actuele resultaten van ontwerpend onderzoek worden tentoongesteld en met publiek worden besproken. Er is tevens een tweejaarlijkse festivalpublicatie en een uitgebreide website, waar verslag wordt gedaan van lopend

onderzoek. Het festival wordt gevoed door de resultaten van ontwerpend onderzoek rond concrete ruimtelijke vraagstukken. IABR biedt een platform waar vakgenoten en studenten uit Nederland en daarbuiten elkaar ontmoeten en kennis uitwisselen.

De raad vindt het instituut biënnale een belangrijk podium voor de ontwerpsector in het algemeen en voor de subsector architectuur in het bijzonder. Dit vanwege de congresfunctie en de mogelijkheid om een overzicht te bieden van relevante ontwerpogaven. IABR neemt in de wereld van architectuurbiënnales ontegenzeggelijk een bijzondere positie in, onder meer vanwege het accent op ontwerpend onderzoek en de nadrukkelijke relatie die de organisatie legt met concrete maatschappelijke opgaven.

In de laatste edities legt IABR de nadruk op urbane ontwikkelingen en verbindt hij de stad aan maatschappelijke kwesties als klimaatverandering en groeiende sociale ongelijkheid. Het valt de raad daarbij op dat de programmering steeds meer een afgeleide wordt van het ontwerpend onderzoek dat in Ateliers wordt uitgevoerd onder leiding van professionele teamleiders.

De traditionele hoofdtentoonstelling kwam in de afgelopen editie op de achtergrond te staan, wat in de aanvraag onder meer wordt verklaard door budgettaire krapte. De raad zou graag zien dat de hoofdtentoonstelling weer een centrale plek in IABR krijgt. Architectuur is geen gemakkelijk onderwerp om tentoon te stellen, maar het is volgens de raad de moeite waard om met presentaties publiek dat geïnteresseerd is in maatschappelijke vraagstukken en hun ruimtelijke consequenties te informeren en te inspireren. Hij is dan ook positief over het voornemen van IABR om voor de editie van 2020 weer een grotere hoofdtentoonstelling te organiseren, met als thema *Water as Leverage*, mede gevoed door Water School 2.0 in het M4H-gebied in Rotterdam. De raad vindt het wel verbazingwekkend dat voor de hand liggende samenwerkingspartners ontbreken, zoals Het Nieuwe Instituut en het Architectuur Instituut Rotterdam.

De raad vindt het positief dat IABR als meewerkende partij ontwerpkracht inzet bij complexe maatschappelijke vraagstukken. Zo speelt IABR met de Ateliers ook een lokale rol in Rotterdam, en blijft de instelling tegelijkertijd in contact met de rest van de wereld. IABR is actief op wijkniveau in de stad en is tegelijkertijd een van de *hosting partners* van de *Climate Adaptation Action Summit* die in oktober 2020 in Nederland plaatsvindt. Een ander project is de Wereld Water Atlas, een initiatief van de Nederlandse Watergezant, Henk Ovink. De raad is er positief over dat IABR zich nadrukkelijk verbindt aan concrete opgaven.

De raad vindt echter dat dergelijke activiteiten niet de programmering van de Biënnale moeten domineren. Hij zou graag zien dat IABR zijn doelstelling aanscherpt, onderscheidende keuzes maakt, en daarmee zijn reputatie hooghoudt als belangrijk platform waar Nederland zijn rijke ontwerptraditie etaleert.

Vernieuwing

IABR is een van de weinige podia voor architectuur en ruimtelijk ontwerp met een internationale aantrekkingskracht. De profilering en zichtbaarheid van IABR zijn kleiner geworden in de afgelopen jaren. IABR is in 2020 aan het einde van een (bestuurs)cyclus en zal zich per 2021 vernieuwen onder leiding van een nieuwe directie. De raad zou graag zien dat gekozen wordt voor duaal leiderschap: een zakelijk en een artistiek leider. Daarbij benadrukt hij het belang van een goede overdracht en van de mogelijkheid die de directeurswissel biedt om te vernieuwen. Omdat de organisatie van IABR kwetsbaar is, stelt de raad voor om bij de tussentijdse monitoring het beleids- en activiteitenplan voor 2023 – 2024 ter beoordeling aan de raad voor te leggen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

IABR werkt met een kleine bezetting, die in de periode van een Biënnalejaar uitdijt. Vanwege deze cyclus ziet IABR tijdelijke contracten als een gegeven. Alle arbeids- en zzp-contracten zijn tijdelijk, meestal korter dan een jaar, waardoor een cao niet aan de orde is. Het werken met zzp'ers is structureel. IABR vermeldt dat niemand onbetaald werk verricht en dat tijdelijke arbeidscontracten en overeenkomsten met zelfstandigen met elkaar in evenwicht zijn. Het is niet duidelijk wat dit betekent. IABR zegt de nieuwe cao van de architectuursector te volgen, die regelt dat zzp'ers ten minste 150 procent verdienen van het salaris van degenen die hetzelfde werk doen in dienstverband. Het is de raad niet duidelijk hoe de organisatie dat bepaalt, aangezien zij niemand in vaste dienst heeft.

In de aanvraag wordt geen aandacht geschonken aan de wijze waarop arbeidsovereenkomsten en overeenkomsten van opdracht tot stand komen. Ook biedt de aanvraag geen zicht op beleid ten aanzien van vrijwilligers of stagiaires. Zoals vaker het geval is met festivals, wordt tijdens piekperiodes structureel overgewerkt, maar IABR reflecteert hier niet op in zijn aanvraag.

IABR schrijft dat de financiële situatie kwetsbaar is en dat de organisatie in 2020 door zijn reserves heen is. Volgens de raad blijkt dit echter niet direct uit de begroting: die wekt de verwachting dat de stichting financieel gezond blijft. Wel is IABR in grote mate afhankelijk van een enkele batenpost. En er staan grote veranderingen voor de deur. Het is de verantwoordelijkheid van

het bestuur en de raad van toezicht om de overdracht goed te organiseren en een passende opvolger te vinden voor de directeur.

Bevordering van educatie en participatie (Inclusief publieksbenadering)

IABR benadert zijn publiek volgens de aanvraag als 'deelnemers'. De raad heeft hier begrip voor, maar verwacht een breder publieksbeleid. Eerdere IABR-manifestaties trokken 70.000 belangstellenden. Dit niveau moet worden vastgehouden om relevant te blijven voor de sector. De raad ziet hier een kans om te groeien en vernieuwen, want er is een groot en divers publiek geïnteresseerd in de huidige maatschappelijke transitie.

De tentoonstelling in het Biënnalejaar 2020 vindt plaats in de nieuwe Keilezaal: een grote tentoonstellingsruimte in een stadshaven waar een nieuw cultureel cluster ontstaat. De raad ziet hier een kans om meer en nieuw publiek aan te trekken. IABR moet een plek voor inspiratie, uitwisseling en educatie zijn. IABR trok in het verleden veel mediabelangstelling: festivalthema's vonden via de media hun weg naar het grotere publiek. De raad verwacht ook nu van IABR dat hij een rol speelt in het publieke debat en dus zoekt naar media exposure.

IABR ontwikkelt geen pakketten voor binnenschoolse cultuureducatie. De organisatie is gericht op studenten aan de hogeschool en de universiteit. Zo heeft IABR een relatie met de hogescholen en technische universiteiten, en trekt daardoor veel studenten.

Geografische spreiding

IABR is ingebed in Rotterdam en werkt met zijn Ateliers ook in andere steden in Nederland en daarbuiten. Rotterdam manifesteert zich als architectuurstad. De gemeente is betrokken bij enkele ateliers en activiteiten van IABR. Het valt de raad op dat de aanvraag geen toelichting bevat op de relatie met verwante Rotterdamse culturele instellingen als Architectuur Instituut Rotterdam (AIR), Het Nieuwe Instituut en Architectuur Film Festival Rotterdam.

Toepassing Fair Practice Code

IABR ziet het toepassen van de Fair Practice Code in zichzelf als een bijdrage aan het halen van de *Sustainable Development Goals* van de Verenigde Naties en onderschrijft de code.

IABR is een kleine organisatie, waarbij door de jaren heen de werklast niet gelijk verdeeld is, want zij kent tweejaarlijkse hoogtepunten. Daarom ziet de organisatie tijdelijke contracten als een gegeven. Door ingrijpende bezuinigingen in 2012 ging een onevenredig groot deel van de bezuinigingen ten koste van de personeelsformatie. Niemand is momenteel in vaste dienst. Alle arbeids- en zzp-contracten zijn tijdelijk, meestal korter dan een jaar.

IABR heeft structureel te maken met onderbezetting, overuren en overbelasting. IABR is zich ervan bewust dat zij veel vraagt van mensen, en

vindt dat er goede arbeidsvoorwaarden moeten worden geboden. In de aanvraag wordt niet toegelicht of er sprake is van een sociale dialoog met de werknemers. De aanstelling van een nieuwe directeur en een nieuwe raad van toezicht is een uitgelezen moment om aandacht te schenken aan het beloningsbeleid. De raad vindt het huidige beleid niet transparant.

Toepassing Governance Code Cultuur

IABR kent een raad-van-toezichtmodel. De raad van toezicht en de directeur-bestuurder stelden in 2019 vast dat er op het punt van diversiteit – wat betreft leeftijd, geslacht en culturele achtergrond – stappen moeten worden gezet. De raad van toezicht mag uit maximaal zeven leden bestaan. Vanwege aflopende zittingstermijnen en de mogelijke uitbreiding ziet IABR kans om gericht op diversiteit vijf nieuwe leden te werven, waarvan ten minste drie vrouwelijke. In 2020 en begin 2021 worden deze vijf nieuwe leden volgens een transparante procedure geworven. De raad verwacht dat IABR deze kans om te vernieuwen met beide handen aanpakt. Ten aanzien van de opvolgingsprocedure van de zittende directeur is de raad zeer kritisch. Hij vindt dat de leden van de raad van toezicht hun verantwoordelijkheid ten volle moeten nemen om een geschikte kandidaat te vinden die het festival een nieuwe periode in loodst en het voor de subsector architectuur zo belangrijke podium van nieuw elan en focus voorziet.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Door zich op de *Sustainable Development Goals* van de Verenigde Naties te richten onderschrijft IABR de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. IABR toont zich bewust van de noodzaak daarvan, en spreekt in haar aanvraag over het tegengaan van 'klimaat-apartheid'. In de praktijk wil IABR bij elk programma en project uitgaan van het principe dat diversiteit en inclusie voorop staan. De raad mist hiervoor echter een concreet, gedegen stappenplan, met kwantitatieve doelen. De aankomende werving voor nieuwe leden van de raad van toezicht en een nieuwe directeur-bestuurder biedt kansen om de code in praktijk te brengen. De raad verwacht daarnaast dat IABR dan ook zo snel mogelijk een stappenplan produceert, met daarin een uiteenzetting hoe de instelling tot en met 2024 haar doelen met betrekking tot de toepassing van de code gaat realiseren.

Into Nature

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 337.500

Over de instelling

Stichting Into Nature Drenthe (hierna: Into Nature) organiseert tweejaarlijks Into Nature, een tijdelijke kunstroute door het Drentse landschap met werken van internationale kunstenaars. Na de eerste editie in 2016 was Into Nature in 2018 te zien op verschillende locaties in Frederiksoord en op het Holtingerveld. In 2020 is Into Nature te zien in het Bargerveen en Emmen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Into Nature Drenthe geen subsidie toe te kennen.

Into Nature presenteert actuele beeldende kunst van internationale kunstenaars tijdens een tweejaarlijkse tentoonstelling in het Drentse landschap. Into Nature is een aantrekkelijk en laagdrempelig initiatief dat zich volgens de raad verder zou kunnen ontwikkelen. De raad vindt Into Nature echter meer een tentoonstelling dan een festival, weinig vernieuwend en artistiek-inhoudelijk nog onvoldoende overtuigend.

Into Nature heeft de ambitie om binnen zes tot acht jaar de meest toonaangevende biënnale in Nederland te zijn die kunst met landschap en actualiteit verbindt. De raad vindt dit een mooie ambitie, maar ziet in het activiteitenplan niet terug hoe dit redelijk kleinschalige initiatief daartoe in de komende jaren kan uitgroeien. Hij heeft daardoor twijfels over de haalbaarheid ervan.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Into Nature presenteert actuele beeldende kunst van internationale kunstenaars tijdens een tweejaarlijkse tentoonstelling in het Drentse landschap. De provincie Drenthe wil met Into Nature de bijzondere kenmerken van Drenthe onder de aandacht brengen bij een zo breed mogelijk publiek door daarop te reflecteren met internationale en nationale kunstenaars. Into Nature is een tweejaarlijkse kunstroute die telkens in een ander gebied van Drenthe plaatsvindt en waarbij verschillende culturele instellingen samenwerken. Zij heeft nu twee keer plaatsgevonden. Into Nature wil kunst verbinden met het landschap en 'een dialoog aangaan' met cultureel erfgoed, natuur en landschap, innovatie en technologie, landbouw

en duurzaamheid, stedenplanners en landschapsarchitecten. Het genereren van een toeristische en daardoor economische impuls aan de regio is integraal onderdeel van de (communicatie)strategie.

De ambitie van Into Nature is om binnen zes tot acht jaar de meest toonaangevende biënnale in Nederland te zijn die kunst met landschap en actualiteit verbindt. De raad vindt dit een mooie ambitie en ziet potentie, ook in de opbouw van een internationaal netwerk. Hij ziet echter in het activiteitenplan niet terug hoe dit redelijk kleinschalige initiatief met 20 tot 25 kunstenaars daartoe in de komende jaren kan uitgroeien. Hij heeft daardoor twijfels over de haalbaarheid ervan, ook wat betreft de bezoekersaantallen en de financiering.

De raad vindt de kunstroute laagdrempelig en voor een breed publiek, maar artistiek-inhoudelijk nog onvoldoende overtuigend. Ook is onduidelijk wat er gebeurt met site-specifieke kunstwerken na de tentoonstelling. De raad vindt dat uit de aanvraag niet blijkt dat er een platform geboden wordt voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten. Daarnaast betreft de aanvraag meer een tentoonstelling dan een festival.

Vernieuwing

De raad vindt Into Nature een aantrekkelijk en publieksvriendelijk initiatief. Beeldende kunst presenteren in de openbare ruimte en daarmee een verbinding laten aangaan is interessant, maar niet vernieuwend. De opzet bewerkstelligt ook geen vernieuwing in de kunst zelf.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Into Nature heeft in 2018 een laag eigen vermogen, waardoor er financiële risico's zijn. Into Nature heeft als projectorganisatie nog niet de zelfstandigheid om deze risico's te kunnen dragen zonder de back-up van Stichting Kunst & Cultuur en het Drents Museum, die garant staan voor tegenvallende bezoekersinkomsten.

Into Nature heeft geen personeel in dienst. Het bestuur is verantwoordelijk voor goed opdrachtgeverschap aan freelancers en marktconforme betaling. Into Nature wil vanaf 2021 medewerkers in dienst nemen en voor inschaling de Museum cao volgen.

Kunstenaars ontvangen een honorarium op basis van de 'Richtlijn kunstenaarshonorarium' van het Mondriaan Fonds (2018). Into Nature werkt met een team van circa dertig vrijwilligers onder leiding van een vrijwilligerscoördinator. Ook zijn er enkele stagiairs. Niet duidelijk is of zij een vergoeding ontvangen.

De raad merkt op dat de aangeleverde cijfers niet consistent zijn. Het verschil tussen de totale baten en de totale lasten in 2018 is niet gelijk aan het opgegeven exploitatieresultaat.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Into Nature richt zich op kunst- en natuurliefhebbers, en specifiek op toeristen, (inter)nationale kunstenaars, mensen met een beperking, buurtbewoners en haar eigen vrijwilligers. Uit publieksonderzoek van Into Nature (2018) bleek dat een groot deel van de bezoekers van buiten de provincie Drenthe komt, waarvan ruim een derde uit de Randstad.

Into Nature werkt samen met Stichting Kunst & Cultuur, de organisatie voor cultuureducatie in Drenthe en Groningen. Kunst & Cultuur coördineert het educatieve programma, dat wordt uitgevoerd door een aantal kunstenaars/docenten, en de samenwerking met de scholen in Drenthe. De komende jaren wil Into Nature met de kunstacademies Artez en Minerva gedurende een week een Summer University voor circa dertig studenten organiseren.

Into Nature werkt ook samen met Marketing Drenthe en toeristische accommodaties om verblijfstoeristen uit met name Nederland en Duitsland te bereiken. Daarbij worden toeristische arrangementen ontwikkeld.

Geografische spreiding

Into Nature werkt samen met voornamelijk Drentse partners, zoals Drents Museum, Stichting Kunst & Cultuur, Marketing Drenthe, Tourist Info, Land Art Contemporary, CBK Emmen en buurt- en amateurkunstverenigingen. Ook werkt zij samen met de landschapsorganisaties Het Drentse Landschap, Landschapsbeheer Drenthe, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Naar de mening van de raad benadrukt Into Nature sterk de regionale inslag. De raad ziet het belang voor Drenthe, maar nog onvoldoende een nationaal belang.

Toepassing Fair Practice Code

Into Nature wil de komende jaren groeien naar een professionele organisatie. De raad heeft echter geen visie op fair practice en (plannen voor) secundaire arbeidsvoorwaarden van toekomstig personeel aangetroffen. Voor de beloning volgt Into Nature de Museum cao.

Toepassing Governance Code Cultuur

Into Nature heeft een bestuursmodel. Het bestuur van Into Nature is onbezoldigd en bestaat uit de directeurs van Stichting Kunst & Cultuur (voorzitter), Drents Museum (penningmeester) en een onafhankelijk lid uit de omgeving van de tentoonstellingslocatie.

Om te voorkomen dat de belangenverstremgeling ongewenst wordt is in 2019 een commissie ingesteld voor eventuele geschillen binnen het bestuur. Ook wil het bestuur op termijn overstappen op het raad-van-toezichtmodel, waarbij de zakelijk leider de directeur-bestuurder van Into Nature zal gaan worden. De raad is hier positief over.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Volgens Into Nature is het streven naar sociale diversiteit op dit moment in Drenthe relevanter en urgenter dan het streven naar culturele diversiteit. Into Nature maakt daarbij onderscheid tussen vergrijzing, armoede, mobiliteit, gezondheid en onderwijs en heeft een actieplan om inclusiever te worden. Hiervoor heeft de raad begrip, maar hij merkt daarbij op dat aandacht voor sociale diversiteit de aandacht voor culturele diversiteit niet uitsluit. Bovendien beschrijft Into Nature niet wat de komende periode de beoogde resultaten zullen zijn.

Introdans

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 3.073.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 3.073.000

Over de instelling

Stichting Introdans, podiumkunsten, dans, Arnhem

Stichting Introdans (hierna: Introdans) is een reizend repertoire-dansgezelschap voor volwassenen en jeugd, gevestigd in Arnhem. Introdans streeft ernaar een zo groot mogelijk publiek te bereiken met toegankelijke moderne dansprogramma's. Ze typeert haar danstaal als extravert, internationaal, gedurfd, toegankelijk, vol elan en humorvol. Ze besteedt veel aandacht aan het erfgoed van het Nederlandse en internationale dansrepertoire door het werk van iconische choreografen aan haar volwassenen- én jeugdrepertoire toe te voegen. Daarnaast ontwikkelt ze veel activiteiten op het gebied van educatie en participatie, vanuit een inclusieve visie op de danskunst. Introdans treedt op in landsdeel Oost, de rest van Nederland en het buitenland.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.11, lid 2, sub c van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Introdans een subsidiebedrag toe te kennen van € 3.073.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling dient een aangepast activiteitenplan en een aangepaste begroting in, rekening houdend met het subsidieplafond voor dit artikel.

De raad oordeelt positief over de innemende en toegankelijke voorstellingen voor volwassen en jeugdig publiek. Met de afdeling Interactie heeft het gezelschap daarnaast een frisse tak in huis die artistieke projecten verbindt met maatschappelijke vraagstukken. Introdans ontplooit veel educatieve activiteiten en voert een duidelijk inclusief beleid. Ze is stevig ingebed in de cultuurregio en reist daarnaast veel door het land. De raad maakt zich zorgen over de beloning van de medewerkers en de bedrijfsvoering. Introdans onderneemt veel: ze zet bijzonder veel producties op het programma en maakt daarnaast interactie- en coproducties. Ze verkeert financieel in zwaar weer en door de hoge werkdruk in de afgelopen jaren is de rek er bij de medewerkers uit.

Introdans reflecteert goed op de Fair Practice Code en huurde een extern bureau (Berenschot) in voor een evaluatie. De reflectie op de Governance Code Cultuur is voldoende, de reflectie op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie (alsmede de toepassing zelf) is goed.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Introdans brengt innemende en toegankelijke voorstellingen en programma's voor een breed publiek. Dit doet zij met twee ensembles: een voor volwassenen met zestien dansers en een voor jeugd- en schoolvoorstellingen met twaalf dansers. In het bijzonder was de raad onder de indruk van de familievoorstelling 'Grupo Sportivo', het hommageprogramma 'Icoon' met werk van Lucinda Childs en het originele en veelzijdige herdenkingsprogramma 'The Battle'. De keuze voor choreografen is voldoende gevarieerd, de kwaliteit van de producties is goed en de dansers zijn sterk in hun performance en theatraliteit. De verbintenis met choreografen als Lucinda Childs, Robert Battle en Sidi Larbi Cherkaoui is waardevol, evenals de opvoering van klassiekers van Jiří Kylián en Hans van Manen. Wel is de keuze voor nieuwe choreografen weinig vooruitstrevend. Introdans kiest eerder voor traditie dan voor een nieuwe, onbekendere weg. Interessant is wel de keuze voor samenwerking met urban dansmaker Ruben Chi.

Naast de twee ensembles werkt Introdans met een afdeling Interactie, bestaande uit vier docenten. De raad is vol lof over de projecten rondom Introdans Interactie: ze zijn energiek, fris en uitnodigend. Ook is hij positief over de manier waarop Adriaan Luteijn verbinding legt tussen maatschappelijke vraagstukken en artistieke inhoud. Luteijn kan met verschillende doelgroepen overweg en neemt daarin risico's. Met zijn werk draagt hij bij aan vernieuwing in het aanbod van Introdans; de raad is benieuwd wat het zou opleveren als zijn voorstellingen aan het hoofdprogramma worden toegevoegd.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van Introdans, maar vindt dat zij erg veel onderneemt: ze zet bijzonder veel producties op het programma (24 in de komende periode) en maakt daarnaast interactie- en coproducties. Ook wil Introdans haar kennis over inclusief werken gaan delen in een nieuwe 'inclusiehub'. De raad is onder de indruk van de gedrevenheid en de prestaties van de instelling, maar vraagt zich af of de gevoelde urgentie om te produceren niet ten koste gaat van de artistieke kwaliteit en de toekomstige ontwikkeling. Hij mist een onderbouwing van de artistieke keuzes en een visie op de repertoirekeuze voor de komende periode.

Vernieuwing

Introdans loopt voorop met haar inclusieve visie en toont veel betrokkenheid in de regio. Dit vindt de raad zeer lovenswaardig. Met Introdans Interactie creëert ze bijzondere programma's voor en door verschillende doelgroepen, waarmee ze een zeer diverse groep deelnemers bereikt. Introdans focust hierin niet alleen op culturele diversiteit, maar betreft ook homoseksuele ouderen en kinderen van nieuwkomers.

Talentontwikkeling uit zich met name in de nauwe samenwerkingen in de stedelijke cultuurregio. Met Toneelgroep Oostpool creëert Introdans de komende periode twee nieuwe producties. Urban dansmaker Ruben Chi maakt in 2023 een choreografie voor een nieuw familieprogramma, met steun van productiehuis De Nieuwe Oost. De resultaten van de proeftuin 'jeugddans- en theaterproductienetwerk', die Introdans met zes culturele partners uit de regio uitvoert, bepalen de invulling van de overige talentontwikkelingsprojecten.

Ook talentontwikkeling binnen de eigen organisatie heeft de aandacht. Zo kunnen dansers met choreografieambities op live muziek leren creëren. Daarnaast biedt het gezelschap veel stageplekken aan studenten van dansopleidingen; de helft van het huidige tableau is er ooit als stagiair gestart. Introdans wil het talentontwikkelingsbeleid verdiepen en verbreden, maar geeft prioriteit aan het in stand houden van de twee ensembles en het vervangen van dansers op hetzelfde hoge niveau.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Introdans betaalt haar medewerkers conform de cao Toneel en Dans, biedt een gunstige pensioenregeling en is betrokken bij de Omscholingsregeling Dansers. Freelancers betaalt zij zoveel mogelijk naar internationale maatstaven. De raad maakt zich echter zorgen over de beloning van de medewerkers en de bedrijfsvoering.

De instelling verkeert financieel in zwaar weer. Na de bezuinigingen in 2013 heeft het gezelschap, ondanks subsidievermindering, alles in werking gesteld om het aanbod in stand te houden. Dit heeft de afgelopen jaren veel van de medewerkers en dansers gevraagd. Door de hoge werkdruk is de rek er bij hen uit. Ook worden choreografieën geregeld om-niet geleverd.

De instelling wil hierin verbetering aanbrengen door extra subsidie aan te vragen bij de vier subsidiërende overheden (OCW, gemeente Arnhem en provincies Gelderland en Overijssel). De raad mist een reflectie op de gevolgen voor de organisatie indien de additioneel gevraagde subsidie niet wordt toegekend. Introdans biedt hiervoor geen alternatieve scenario's. Ook is hij van mening dat het gezelschap beter iets minder kan gaan produceren om ruimte te creëren voor verbetering van de financiële gezondheid. Daarbij

past het voorgenomen activiteiten- en prestatieniveau niet bij de aangevraagde subsidie; een aangepast plan dat gebaseerd is op de beschikbare subsidie is daarom vereist.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is onder de indruk van de veelheid aan activiteiten die Introdans ontwikkelt op het gebied van educatie en participatie. Ze bereikt in de hele regio kinderen in de basisschoolleeftijd dankzij samenwerkingen met de gemeente en met culturele- en onderwijspartners. Via het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' betreft ze leerkrachten bij de creatie van dansaanbod op scholen, waarbij deskundigheidsbevordering het uitgangspunt is.

Ook de inclusieve werkwijze van Introdans vindt de raad interessant. Onder de noemer 'Iedereen kan dansen' ontwikkelt het gezelschap op basis van het actuele repertoire interactieve projecten voor het onderwijs, sociaal domein, het vrijetijdscircuit en voor talent in de samenleving.

Het werk van het jeugdensemble loopt goed over in het volwassenenaanbod en de inleidingen op film zijn interessant voor een breed publiek. Ook is hij positief over de samenstelling van het publiek: jong en oud door elkaar, trouw, breed in achtergrond en opleiding. Op het gebied van marketing zou de instelling een meer innovatieve houding kunnen aannemen.

Geografische spreiding

Met een groot verantwoordelijkheidsgevoel reist Introdans door het hele land. Daarnaast is de instelling stevig geworteld in de eigen regio. Ze werkt succesvol samen met nabijgelegen culturele instellingen, brengt voorstellingen en projecten in kleinere steden en dorpen, en speelt in op de behoefte van de inwoners en verhalen uit de regio. Introdans is hierin voorbeeldstellend.

De raad is benieuwd naar de uitwerking van de Lauwersgrachtalliantie, een samenwerking tussen Introdans, Toneelgroep Oostpool, Phion en Musis & Stadstheater Arnhem. Gezamenlijk willen zij een podiumkunstenhuis vormen op de locatie van Stadstheater Arnhem, ondersteund door de gemeente Arnhem en de provincie Gelderland. Het wekt vertrouwen dat in een haalbaarheidsstudie eerst enkele scenario's op het gebied van schaalgrootte, inhoudelijke ambities en kosten worden verkend.

De stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen schrijft in haar reflectie op de BIS-aanvraag van Introdans dat de instelling een belangrijke schakel is in de productie, educatie en talentontwikkeling binnen de podiumkunsten in de regio. De bestuurders van de gemeente Arnhem en de provincies

Gelderland en Overijssel beschouwen de continuïteit van een hoogwaardig dansgezelschap in Oost-Nederland als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokken overheden.

Toepassing Fair Practice Code

Introdans reflecteert goed op de Fair Practice Code. Ze huurde bureau Berenschot in voor een analyse van de organisatie. Daaruit bleek dat de organisatie en bedrijfsvoering aandacht behoeft. Er is minimaal 6 fte aan extra personeel nodig om de bedrijfsvoering gezond te krijgen bij een gelijkblijvend activiteitsniveau. Als oplossing kiest zij om meer subsidie bij de financierende overheden aan te vragen. De raad meent dat de instelling in plaats hiervan het activiteitsniveau omlaag moet brengen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Introdans reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Ze hanteert het raad-van-toezichtmodel, waarin onafhankelijkheid en integriteit als de belangrijkste pijlers gelden. Jaarlijks houdt de raad van toezicht functioneringsgesprekken met de bestuurders.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Introdans reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie en formuleert een helder stappenplan. Ze maakt zich sterk voor een inclusieve organisatie en loopt daarin voorop (zie ook onder 'Vernieuwing'). Op de gebieden partners, programmering en publiek scoort het gezelschap hoog, maar de diversiteit van de personeelssamenstelling behoeft nog verbetering.

ITA

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 3.107.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 3.107.000

Over de instelling

Stichting Internationaal Theater Amsterdam, podiumkunsten, theater, Amsterdam

Internationaal Theater Amsterdam (hierna: ITA), gevestigd in Amsterdam, is in 2018 voortgekomen uit een fusie van Toneelgroep Amsterdam en Stadsschouwburg Amsterdam. Hiermee zijn programmeren en produceren samengebracht in één organisatie met een overkoepelende visie: ITA wil 'hét huis zijn voor dans en theater in Nederland' voor de stad, het land en de wereld. Als grootschalig internationaal repertoiregezelschap speelt het vaste acteursensemble onder leiding van Ivo van Hove eigentijdse theatervoorstellingen in binnen- en buitenland. De instelling stelt zichzelf ten doel jaarlijks gemiddeld vijf nieuwe grotezaalproducties te creëren voor een groot en breed publiek, waarin de grote thema's van deze tijd en de verhalen van nu worden weerspiegeld. De meest succesvolle producties blijven op het repertoire staan. Komende jaren verbreedt de instelling haar internationale afzetmarkt in Azië; dicht bij huis intensiveert zij haar samenwerking met onder meer Amsterdamse culturele instellingen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Internationaal Theater Amsterdam een subsidiebedrag toe te kennen van € 3.107.000. Dit bedrag is inclusief een vermeerdering van 10 procent voor haar internationale excellentie (art. 3.10 lid 2).

ITA is een vooraanstaand gezelschap met een indrukwekkend internationale reikwijdte. De instelling brengt voorstellingen van hoge artistieke kwaliteit, gedragen door een sterk gezelschap. ITA werkt de komende periode met een brede waaier aan (inter)nationaal toonaangevende regisseurs, waar de raad enthousiast over is. Om het landelijke bereik van de voorstellingen te vergroten zoekt ITA naar nieuwe digitale strategieën. Daarnaast is de raad te spreken over het educatiebeleid van de instelling. De financiële positie van ITA wekt vertrouwen.

De raad mist een nadere toelichting op de beoogde producties. Hij had graag eveneens gelezen welke keuzes de artistieke leiding maakt om de eigen

producties toegankelijk te maken voor een breder publiek. Daarnaast was hij graag op de hoogte gebracht van nieuwe namen voor het talentontwikkelingstraject.

ITA heeft een toonaangevende positie in de (inter)nationale theaterwereld. De komende jaren zijn erop gericht deze positie verder te versterken en uit te breiden.

ITA reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur, en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

ITA brengt voorstellingen van hoge artistieke kwaliteit, gedragen door een sterk gezelschap. De raad is te spreken over een flink aantal producties die de instelling de afgelopen jaren op de planken bracht. Onder leiding van Ivo van Hove brengt een aantal (inter)nationale regisseurs hoogwaardige voorstellingen, met als hoogtepunten 'Een klein leven', 'Ibsen huis' en 'Oedipus'. Deze producties worden gekenmerkt door groot vakmanschap en grote zeggingskracht, waarin de acteurs schitteren.

Ook bleef het werk van ITA ver buiten de Nederlandse grenzen onverminderd geliefd om haar vernieuwende en eigentijdse ensceneringen. De sterke internationale positie stelt de instelling tevens in staat om met internationaal vermaarde regisseurs te werken en grootse producties op te zetten.

De komende periode wil ITA deze koers voortzetten. Van Hove neemt vijf 'grootschalige maatschappelijke projecten' voor zijn rekening en Robert Icke creëert als nieuwe huisregisseur drie producties. Naast een aantal terugkerende regisseurs worden ook nieuwe regisseurs geïntroduceerd: Halina Reijn, FC Bergman, Marcus Azzini, Milou Rau, Wim Vandekeybus, Stephen Daldry en Barrie Kosky. De raad is daar enthousiast over, omdat hun werk over het algemeen van groot vakmanschap getuigt, maar hij had graag een toelichting op hun beoogde producties gelezen. Nu ontbreekt het zicht op de aansluiting van hun producties bij de door ITA genoemde thema's als identiteit, leiderschap, migratie en multiculturaliteit, vooruitgang of conservatisme.

ITA wil de komende periode hét huis zijn voor dans en theater in Nederland, met een bereik van Amsterdamse buurten tot de rest van de wereld. De missie ten aanzien van 'de wereld' blijkt uit de samenwerking met vooraanstaande internationale regisseurs en geplande grootschalige producties van Van Hove. Een reflectie op de directe omgeving van de

instelling ontbreekt echter; het wordt onvoldoende duidelijk hoe zij de te maken verhalen inbedt in de stad Amsterdam en hoe de instelling de (diversiteit van de) stad vertegenwoordigt. Deze verantwoordelijkheid is in de plannen voor het grootste gedeelte bij de programmerende kant van ITA belegd, zoals in het jaarlijkse festival Lieve Stad. De raad had graag gelezen welke keuzes de artistieke leiding maakt om de eigen producties toegankelijk te maken voor een breder publiek.

De raad is positief over de zes nieuwe en veelal jonge, getalenteerde acteurs die aan het gezelschap zijn toegevoegd. In de keuze voor regisseurs mist de raad echter diversiteit; voor de komende vier jaar wordt slechts één vrouwelijke regisseur genoemd (Halina Reijn), en ontbreken regisseurs met een bi-culturele achtergrond. Van een instelling die een afspiegeling wil zijn van Amsterdam, Nederland en de wereld mogen op dit vlak ambitieuzer keuzes worden verwacht.

Vernieuwing

ITA bekleedt een voorhoedepositie in de internationale theaterwereld. De raad vindt het bewonderenswaardig wat de instelling de afgelopen jaren wereldwijd voor elkaar heeft gekregen. Hiermee draagt zij in grote mate bij aan de internationalisering van het Nederlandse theaterlandschap. ITA wil in de periode 2021 – 2024 haar meerjarige samenwerkingsverbanden in Azië uitbreiden met nieuwe partners in Tokio en Shanghai. Ook gaat ze nieuwe partnerschappen aan met twee theaters in Engeland en Portugal.

De instelling werkt komende jaren aan de ITA-Academy, een nieuw concept waarbinnen alle perspectiefprogramma's en educatie- en talentontwikkelingsactiviteiten vanuit één visie worden ontworpen. Onderdeel daarvan zijn de talentontwikkelingstrajecten. Naast een groot aantal stageplekken gaat de instelling de komende jaren door met 'ITA-2 regie', samen met Frascati en Toneelschuur. In de afgelopen periode is het traject 'ITA-2 schrijvers' toegevoegd. De raad waardeert dit, maar is kritisch over de uitwerking: niet duidelijk is wie de regisserende en schrijvende talenten in deze trajecten zijn, en hoe en door wie zij begeleid worden. Na een aantal jaren waarin het gezelschap veelbelovende talenten afkomstig van de Nederlandse toneelscholen wist te begeleiden, mist de raad in het plan nieuwe namen. Juist ITA verkeert dankzij haar internationale allure in de uitzonderlijke positie om verantwoordelijkheid te nemen voor jonge talenten en om getalenteerde, in Nederland opgeleide regisseurs een wereldpodium te bieden.

Net als in de voorafgaande jaren begeleidt het gezelschap, buiten de vaste trajecten om, regisseurs uit andere vakgebieden bij hun eerste regie voor het theater. Zo wordt Halina Reijn als debuterend theaterregisseur geïntroduceerd met de voorstelling 'Wie is er bang voor Virginia Woolf'. De

raad vindt het goed dat Reijn zich binnen de organisatie verder kan ontwikkelen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Vanaf de start van de fusie in 2018 wordt de instelling geleid door een driehoofdige directie (sinds 2019 Ivo van Hove, Wouter van Ransbeek en Margreet Wieringa) en functioneert zij volgens het principe van collegiaal bestuur.

In 2017 heeft ITA de cao's van beide organisaties op één lijn gebracht. Alle medewerkers worden sinds de fusie betaald conform de cao Toneel en Dans. Ook voor zzp'ers houdt ITA zich aan de cao. Voor de overbruggingsperiode is een sociaal plan opgesteld. De instelling streeft ernaar zo veel mogelijk medewerkers een vast dienstverband aan te bieden. In 2018 en 2019 kende de instelling een opvallend hoog ziekteverzuim: 6,1 procent. Dit kan verklaard worden door de fusie: dergelijke trajecten leggen de eerste jaren vaker extra beslag op organisaties.

De raad oordeelt positief over de wijze waarop de instelling haar medewerkers de komende jaren beloont. Zij vergoedt ook voorbereidingsdagen, rustdagen en reisdagen. Daarnaast inventariseert zij de behoeften van het personeel aan ontwikkeling, en heeft daarover contact met het Sociaal Fonds Podiumkunsten.

De financiële situatie van ITA (tot 2018 Toneelgroep Amsterdam) was de afgelopen periode solide. Door de fusie kan de instelling naar eigen zeggen meer voorstellingen laten zien, wat financiële voordelen biedt. Zo stegen de eigen inkomsten met 361.000 euro. Voor de komende periode presenteert ITA een totaalbegroting voor de gehele organisatie. Gezien de aard van de meerjarige subsidie van het ministerie van OCW doet de raad alleen uitspraken over de begroting van het gezelschap, al is vanzelfsprekend ook de financiële gezondheid van de organisatie als geheel bekeken. De financiële positie van ITA wekt vertrouwen. De financieringsmix is goed in balans. De instelling verwacht dat de totale baten in 2024 wat hoger zullen zijn dan in 2021 door een toename van de publieksinkomsten.

ITA heeft daarnaast externe risico's goed in beeld. De Fair Practice Code komt terug in de begrote cijfers. Ook is het verheugend dat het de nieuwe organisatie is gelukt om de langdurige partnerschappen met sponsors te bestendigen. De raad hoopt dat de instelling er de komende periode in slaagt om de financiële ondersteuning door sponsors en particulieren te continueren en uit te bouwen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De kwaliteit van het educatieve programma is van hoog niveau. ITA organiseert programma's, workshops en MAAK-dagen voor primair en voortgezet onderwijs, mbo, hbo en wo. Ook biedt de instelling al jaren op succesvolle wijze Amsterdamse jongeren tussen de 15 en 20 jaar de kans om mee te werken aan een juniorproductie. Zij heeft daarnaast de afgelopen jaren de intensieve relatie met twaalf Amsterdamse middelbare scholen voortgezet en actief gewerkt om haar bereik op deze scholen te vergroten. Ook heeft zij met de TheaterToolkit een methodiek ontwikkeld om kunstvakdocenten in heel Nederland in de klas te ondersteunen.

Komende periode wordt deze koers voortgezet onder de vlag van de ITA-academy, waarin de instelling de drie pijlers educatie, talentontwikkeling en perspectiefprogramma's samenbrengt. De raad is benieuwd naar de overkoepelende visie van de ITA-academy en welke invloed zij heeft op het educatie- en participatiebeleid. Daarnaast is niet duidelijk hoe de genoemde streamingsambities, volgens de instelling een mogelijk 'breekijzer' voor jongeren en het onderwijs, geïntegreerd worden in het educatiebeleid.

Positief is de raad over het in 2019 gestarte programma 'The Pack', een 'community' van een twintigtal theaterliefhebbers tussen de 17 en 25 jaar die samen voorstellingen bezoeken en meedenken met speciale programma's.

ITA is veelbezocht in binnen- en buitenland. In 2018 ontving zij 99.000 bezoekers bij de eigen (co)producties. De instelling speelt vaak in het buitenland, conform haar internationale opdracht (en toelage), en in de eigen standplaats. Voor de tournees in Nederland onderhoudt ze nauwe banden met de podia in kernsteden. Tijdens de tournees wordt ongeveer 10 procent van het totale aantal bezoekers bereikt.

Via digitale technieken en strategieën wil de instelling de relatie met bestaande doelgroepen verstevigen en nieuwe doelgroepen bereiken. Nieuw is het platform 'ITA-Media', waar bezoekers onder meer podcasts en inleidingen ter introductie van de voorstellingen kunnen vinden. Ook wil de instelling livestreams van haar voorstellingen tonen in tachtig bioscopen verspreid over Nederland. Het is positief dat zij nieuwe manieren zoekt om haar landelijke bereik te vergroten, maar het is niet duidelijk waar deze livestreams plaatsvinden en hoe (met welke strategie) deze de genoemde jonge doelgroep, mensen met een functiebeperking en ouderen moeten bereiken.

ITA werkt komende periode samen met een aantal interessante partners en gaat (nog steviger) de verbinding aan met instellingen uit de eigen stad, zoals het Amsterdamse Bostheater, Meervaart Theater, Urban Myth,

Theater RAST, de Toneelmakerij, De Balie, Holland Festival en IDFA. Hierdoor kunnen deze instellingen onderling kennis delen op het gebied van publieksbereik en ondernemerschap. De raad waardeert dit. Het is echter een gemis dat ITA slechts constateert dat deze samenwerkingen de mogelijkheid bieden om een meer divers publiek te bereiken. De raad had graag meer willen lezen over haar rol als het grootste gezelschap binnen dit ecosysteem en op welke wijze de kennis van de afgelopen jaren veel structureler uitgewerkt kan worden in de organisatie en in de artistieke plannen om op deze wijze meer kleur zowel in de zaal als op het podium te krijgen.

Geografische spreiding

Naast voorstellingen in de eigen standplaats Amsterdam en wereldwijd, speelt ITA de succesvolle voorstellingen op podia in kernsteden waarmee zij een band heeft opgebouwd. Zij wil, los van haar grote internationale ambities, ook voldoende zichtbaar blijven in Nederland en probeert waar mogelijk deze verantwoordelijkheid te nemen. In dit kader is het goed dat ITA met Het Nationale Theater een complementair profiel ontwikkelt, om te garanderen dat verspreid over Nederland hoogwaardig en grootschalig repertoiretheater wordt aangeboden.

In haar reflectie op de aanvraag geeft de Metropoolregio Amsterdam aan dat ITA met haar lokale, nationale en internationale oriëntatie goed aansluit bij de deelregio Amsterdam in het regioprofiel. Vanuit het Metropoolregio Amsterdam-programma ziet zij kansen om de samenwerking met de andere deelregio's in de Metropoolregio Amsterdam verder te ontwikkelen.

Toepassing Fair Practice Code

ITA reflecteert zorgvuldig op de Fair Practice Code. De instelling heeft goed oog voor zowel primaire als secundaire arbeidvoorwaarden en de ontwikkeling van de teams en individuele medewerkers krijgt komende jaren extra aandacht. Ook toont zij zich bewust van veiligheid en gezondheid op de werkvloer en heeft daar duidelijke richtlijnen voor.

Toepassing Governance Code Cultuur

ITA reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur en past die goed toe. Zij hanteert het raad-van-toezichtmodel. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor toezicht op en advies aan ITA. De activiteiten van de raad van toezicht worden jaarlijks geëvalueerd. De raad vindt het goed dat ITA de komende jaren blijft waken voor een evenwichtige samenstelling van de raad van toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

ITA schrijft in haar toelichting op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie uit te gaan van een ruim diversiteitsbegrip. De instelling wil een

afspiegeling zijn van Amsterdam, Nederland en de wereld. Daartoe heeft zij een Actieplan Diversiteit & Inclusie opgesteld. De acties die hieruit voortkomen zijn het verder ontwikkelen van een meer diverse en inclusieve programmering, het bewerkstelligen van een betere afspiegeling van bezoekers in leeftijd, woonplaats en nationaliteit, het werken met nieuwe partners die een nieuwe doelgroep bereiken en het aantrekken van meer medewerkers met een diverse achtergrond, waarvoor een projectgroep wordt ingericht. De raad juicht dit toe, maar mist kwantificeerbare doelen (de doelen zijn uitgedrukt in percentages, maar niet vermeld is wat de huidige stand van zaken is). Ook ontbreekt in de toelichting op de code hoe de keuze na de fusie voor een meer diverse en inclusieve programmering zich verhoudt tot het eigen aanbod van het gezelschap.

JOC

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 624.818

Over de instelling

Stichting Jazz Orchestra of the Concertgebouw, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

Stichting Jazz Orchestra of the Concertgebouw (hierna: JOC) is gevestigd in Amsterdam en organiseert concerten en overige activiteiten in de eigen standplaats, overig Nederland en internationaal. Het ensemble ziet zichzelf als hoeder van het culturele jazerfgoed en als innovator. Het wil programma's ontwikkelen vanuit actuele maatschappelijke thema's. Onder het motto 'connecting through jazz' houdt het JOC het jazz- en bigbandrepertoire levend, met als inspiratiebronnen historische en actuele invloeden uit de jazz en uit andere muziekgenres. De vaste bezetting bestaat uit zeventien musici, daarnaast werkt het ensemble geregeld met remplaçanten. Samen vormen zij de 'JOC-community'. Chef-dirigent is Dennis Mackrel, artistiek leider Juan Martinez.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert de Stichting Jazz Orchestra of the Concertgebouw geen subsidie toe te kennen.

Het JOC is een gekwalificeerde bigband, die het jazerfgoed levend houdt en werkt met goede Nederlandse orkestleden. Het artistieke succes wordt door een groot deel ook bepaald doordat het ensemble jazzcomponisten en arrangeurs van het hoogste (internationale) niveau aan zich weet te verbinden. De raad mist soms wel de voor jazz noodzakelijke dynamiek op het podium. Ook vindt hij het een punt van zorg dat het orkest relatief weinig met zijn vaste kern speelt.

Voor de periode 2021 – 2024 presenteert het ensemble een paar artistiek interessante plannen die de blik op jazz verruimen met een historisch en intercultureel perspectief. Het ensemble draagt daarnaast bij aan de totstandkoming van nieuw repertoire binnen de jazz door het verstrekken van compositieopdrachten. De raad vindt het JOC in zijn uitvoeringspraktijk echter te weinig vernieuwend. In dat licht wijst hij ook op de traditionele en uniforme samenstelling van het ensemble. De raad vindt de oriëntatie op andere maatschappelijke domeinen en de activiteiten op het gebied van

educatie, talentontwikkeling en publieksbenadering te beperkt en te weinig overtuigend.

Het JOC speelt een derde van zijn concerten in Amsterdam en wil verder een betere spreiding door het land realiseren, maar het beschrijft niet met welke zalen het afspraken heeft gemaakt en hoe het nieuw publiek elders in het land wil bereiken.

Het JOC is financieel gezond en betaalt medewerkers conform de Fair Practice Code. Het ensemble reflecteert voldoende op de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. Met betrekking tot deze laatste code vindt de raad dat het ensemble kansen laat liggen in het diversifiëren van de eigen bezetting.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het JOC is opgericht in 1996 om jazz in een grote bezetting te kunnen voortzetten volgens de Amerikaanse bigbandtraditie. Inmiddels heeft het ensemble zich ontwikkeld tot een gekwalificeerde bigband, die het jazzerfgoed levend houdt en tegelijk ook nadrukkelijk vooruitkijkt. Het JOC werkt met goede Nederlandse orkestleden en weet jazzcomponisten en arrangeurs van het hoogste (internationale) niveau aan zich te verbinden, die voor een groot deel het artistieke succes bepalen.

In de periode 2017 – 2020 heeft het ensemble onder andere het succesvolle album ‘Crossroads’ opgenomen, en hernieuwde het zijn samenwerkingsrelatie met het Bimhuis. De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit en met name het vakmanschap van het JOC tot nu toe. Hij constateert wel dat er een spanningsveld bestaat tussen enerzijds de dynamische energie die het jazzgenre vraagt in het spel, en anderzijds de hoge concentratie die dit complexe materiaal vraagt van de musici. Soms gaat dit laatste ten koste van de uitstraling op het podium, en daarmee van de zeggingskracht van de muziek en de kwaliteit van de verbinding met het (nieuwe) publiek. De raad waardeert daarom de stappen die het JOC op dit gebied probeert te zetten.

Het JOC speelt met een wisselende kern. Het heeft zeventien ‘vaste’ spelers die al geruime tijd bij het ensemble betrokken zijn, maar die echter door alternatieve werkzaamheden (onder andere in het buitenland) minder dan de helft van het aantal concerten kunnen meespelen. Daarnaast doet het ensemble een beroep op remplaçanten; het ensemble spreekt zelf van de ‘JOC-community’. De raad vindt het gebrek aan continuïteit in de bezetting een zorg.

In zijn plan voor de periode 2021 – 2024 presenteert het JOC ambities op het gebied van erfgoed, innovatie, educatie en participatie, en internationalisering. De raad constateert dat het plan ambitieus is en dat de programmaliijnen goed in elkaar grijpen. In het plan komt een mooie balans naar voren van een bigband die niet alleen het erfgoed koestert en presenteert, maar ook de blik vooruitwerpt en zich daarin laat uitdagen door spannende samenwerkingen.

Met betrekking tot erfgoed wil het JOC de brede jazzgeschiedenis in de schijnwerpers blijven zetten en de verbinding met de Afro-Caribische gemeenschap in Nederland intensiveren. Hiertoe wordt een aantal projecten van de grond gebracht, zoals ‘Dutch Jazz Heritage’ (een serie over belangrijke momenten in de jazzgeschiedenis) en ‘Jazz & Vrijheid’ (met onder andere een programma rond Nina Simone). De raad waardeert de keuze om binnen deze lijn ook te gaan cocreëren met Nederlandse musici van Surinaamse of Antilliaanse afkomst, zoals in de totstandkoming van de compositie ‘Requiem voor de Slavernij’ met Yvette Forster, Vincent Soekra en Ronald Sniijders.

Verdere plannen die tot de verbeelding spreken zijn het voorgenomen samenwerkingstraject met een Chinees jazzfestival en een Chinese componist, waarin traditionele Chinese muziek wordt geïntegreerd met jazz en klassieke muziek, en de inbreng van het JOC bij de organisatie van de Jazz Biënnale, samen met het Koninklijk Concertgebouw, het Conservatorium van Amsterdam en het Bimhuis. Voor deze biënnale worden aparte fondsen geworven.

Het JOC benoemt in zijn plan dat het geregeld op buitenlandse podia speelt. In 2019 stond het ensemble in tien landen en steden, waaronder New York, Moskou, Sjanghai en Londen. In de periode 2017 – 2020 viel het aantal concerten tegen en behaalde het ensemble niet het beoogde aantal van 45 concerten; ook stond het ensemble toen slechts driemaal op buitenlandse podia. Volgens het ensemble is dit te wijten aan de laat verkregen duidelijkheid over meerjarige subsidie van het Fonds Podiumkunsten; de raad had een nadere reflectie verwacht op het achterblijven van de beoogde prestaties.

Vernieuwing

De jazz- en bigbandtraditie leent zich er volgens de raad goed voor om te innoveren door nieuwe samenwerkingsverbanden te zoeken, nieuwe presentatievormen te ontwikkelen en door in te spelen op actuele vraagstukken uit de cultuur en de maatschappij. De raad ziet dit helaas te weinig terug in de praktijk van het JOC. Ook op basis van het plan voor de periode 2021 – 2024 is de raad er niet van overtuigd dat het JOC in de toekomst de uitvoeringspraktijk in zijn genre vernieuwt. De raad constateert

dat het repertoire een (te) smal gebied van de jazztraditie representeert. Ook wijst hij erop dat het JOC eerder traditioneel is samengesteld; het ensemble laat weinig diversiteit zien op het gebied van geslacht, leeftijd en culturele achtergrond. De raad constateert dat de ambitie die het JOC ontvouwt in zijn plan om het genre te innoveren zich nog onvoldoende terugvertaalt naar het podium.

Het JOC levert wel een bijdrage aan de vernieuwing van het repertoire binnen de jazz door het uitvoeren van nieuwe muziek van de eigen musici en door het geven van compositieopdrachten voor bigband aan jazzmusici uit een jonge generatie.

Ook ontplooit het JOC op bescheiden schaal activiteiten ter bevordering van talent, zoals met 'JOC gaat vreemd'. Hierin krijgen vijf musici uit de pop- en urban cultuur de ruimte om muzikale ideeën te ontwikkelen en uit te voeren met het ensemble, in samenwerking met Stichting Nieuwe Helden. In clubtours langs poppodia – in de komende periode eens per twee jaar – blijft het JOC ook bruggen slaan tussen jazz, funk, soul en hiphop. Met masterstudenten van het Conservatorium van Amsterdam organiseerde het JOC in 2019 een pilot-begeleidingstraject vanuit het meester-gezelprincipe; deze 'JOC Bigband Academy' wordt in de periode 2021 – 2024 voortgezet en verruimd naar studenten aan andere conservatoria. De raad heeft waardering voor deze initiatieven en hoopt dat jonge talenten hieruit ook zullen doorstromen naar het vaste ensemble of de 'JOC-community'.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het JOC werkt niet met dienstverbanden. De afgelopen periode heeft het ensemble de tarieven voor repetities en concerten verhoogd en een kilometervergoeding ingevoerd. De tarieven voor repetities zijn bovengemiddeld. Voor de komende periode differentieert het ensemble de tarieven; het ensemble specificeert de honoraria voor ensembleleden, dirigenten en staf in zijn aanvraag. De toepassing van de Fair Practice Code is goed onderbouwd in de toelichting op de begroting. De zakelijk leider van het JOC was betrokken bij het opstellen van de concept-cao voor muziekensembles. Medewerkers die een andere dan een freelance overeenkomst wensen, zullen worden gehonoreerd conform deze cao.

Het JOC staat er financieel gezond voor. Het ensemble werkt zonder kantoor en concerten worden alleen geboekt wanneer de begroting sluitend is. Het management werkt op een vaste vergoedingsbasis. Dat maakt de kosten voor het JOC transparant. Sinds 2017 heeft het ensemble een positief financieel resultaat. Liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen zijn hoog. Het ensemble heeft zijn (financiële) risico's in kaart gebracht en benoemt maatregelen en oplossingen voor in geval van tegenvallende

resultaten. Het eigen-inkomstenpercentage is de afgelopen jaren gestegen, maar in de financieringsmix hebben subsidies nog steeds een groot aandeel.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het JOC ontplooid tot nu toe geen activiteiten op het gebied van educatie. Voor de periode 2021 – 2024 neemt het ensemble zich voor een educatief programma voor het onderwijs te ontwikkelen waarin jazz wordt gekoppeld aan het thema ‘vrijheid’, aansluitend bij de leerdomeinen ‘burgerschap’ en ‘kunst & cultuur’. Het programma zal tot stand komen met een aantal Amsterdamse scholen voor primair en voortgezet onderwijs. Er wordt een kwartiermaker educatie aangesteld om op den duur dit programma landelijk aan te bieden. De raad vindt deze insteek interessant en vindt het prijzenswaardig dat het ensemble jongeren wil laten kennismaken met de jazzkunstvorm en met waardevolle aspecten als improvisatie. Het ontbreken van ervaring op dit gebied tot nu toe roept echter de vraag op of het JOC de benodigde capaciteit en expertise beschikbaar heeft voor deze projecten. Het plan is nog te generiek uitgewerkt; zo worden de beoogde scholen en steden niet benoemd en gaat het ensemble niet in op de vorm die het programma zal krijgen.

Op het gebied van participatie reikt het JOC een hand uit naar talent uit amateurbigbands. De komende periode organiseert het ensemble ‘The Young JOC Jazz Bootcamp’, waarin talent tussen 12 en 18 jaar zich in korte tijd verder kan bekwamen in de vaardigheden die nodig zijn om op hoog niveau jazz te spelen. De raad vindt dit een goede manier om een impuls te geven aan het bredere muzikleven maar vindt de schaal waarop dit programma zal plaatsvinden, met drie optredens per jaar, erg bescheiden. Voor het overige vindt de raad de activiteiten op het gebied van participatie bij het JOC te mager.

Het JOC ontvangt naar eigen zeggen een toenemend aantal bezoekers. In 2019 liet het JOC een marktonderzoek uitvoeren waaruit bleek dat de activiteiten van het ensemble nog te vaak onbekend zijn. Hierop heeft het ensemble een doelgroepbenadering ontwikkeld. Het ensemble koppelt in zijn aanvraag doelgroepen aan alle voorgenomen activiteiten: jazzliefhebbers, Afro-Caribische Nederlanders, jonge muzikliefhebbers met een groeiende interesse voor jazz en cross-overgenres, en talentvolle jonge musici. Aan elke activiteit en doelgroep koppelt het een aantal in te zetten media. De raad waardeert deze verbeterslag en is benieuwd of deze in de komende periode leidt tot een grotere bekendheid van het JOC onder de potentiële bezoekers. Wel ontbreekt in het plan een uitgewerkte marketingstrategie; het is niet duidelijk met welke boodschap het publiek zal worden bereikt en hoe de band met bezoekers na een eerste bezoek

wordt versterkt. Het JOC licht ook niet toe hoe het nieuw publiek wil bereiken in de zeven regio's waar het zijn aanbod in 2021 – 2024 wil spelen.

Geografische spreiding

De thuisbasis van JOC is Amsterdam, waar circa een derde van de concerten wordt gespeeld. Het ensemble staat in concertzalen als het Concertgebouw en het Bimhuis maar ook op festivals als het Kwaku Festival en theaters als Podium Mozaïek. Het ensemble wil in de periode 2021 – 2024 daarnaast inzetten op een betere zichtbaarheid in het land en wil zich tweemaal per seizoen gaan presenteren in steden in zeven stedelijke cultuurregio's. Daartoe heeft het samenwerkingsafspraken gemaakt met podia. Het is opmerkelijk dat deze podia in het plan niet worden benoemd.

In haar reflectie op de aanvraag geeft de Metropoolregio Amsterdam aan dat het JOC als enige internationaal toonaangevende bigband in Nederland een belangrijke internationale en lokale rol speelt in het regioprofiel, dat zich kenmerkt door zijn nationale en internationale functie en aantrekkingskracht op excellentie en talent uit het land en de wereld.

Toepassing Fair Practice Code

Het JOC reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code. Het ensemble neemt deel aan de sociale dialoog door mee te werken aan de cao voor muziekensembles in samenwerking met de NAPK en betaalt medewerkers conform de code. In de toelichting op de toepassing van de code gaat het JOC uitgebreid in op de specifieke honoraria van de medewerkers in de organisatie. De raad vindt het jammer dat het ensemble enkel ingaat op zaken rond honorering en niet ingaat op zijn omgang met de overige waarden van de code.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het JOC reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Het ensemble volgt het bestuursmodel en beschrijft op hoofdlijnen de werkwijze en verantwoordelijkheden van het bestuur. Het ensemble geeft ook een toelichting op de werkafspraken voor de periode 2021 – 2024 op basis van de codes. In het bestuursverslag worden de bestuursleden genoemd; een rooster van optredens of (neven)functies worden echter niet vermeld. De raad oordeelt positief over de aanwezigheid van een raad van advies, die onafhankelijk functioneert van het bestuur en waarin vertegenwoordigers van stakeholders zitting hebben.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het JOC reflecteert voldoende op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Het ensemble laat op het vlak van inclusie stappen zien in de samenstelling van het programma, zoals met 'Jazz en Vrijheid' en 'JOC gaat Vreemd'. Ook is inclusie zichtbaar in de keuze voor samenwerkingspartners,

zoals Stichting Nieuwe Helden en het ZO! Gospel Choir. Met betrekking tot het beoogde publieksbereik streeft het JOC onder andere naar het bereiken van jonge muzikliefhebbers en Afro-Caribische Nederlanders.

De raad maakt zich zorgen over de diversiteit in het ensemble en in de organisatie. Met betrekking tot de samenstelling van het ensemble spreekt het JOC een aantal voornemens uit. Omdat de vaste leden van het ensemble echter al lang betrokken zijn bij het JOC, stelt het ensemble dat verandering niet op stel en sprong is te bewerkstelligen. De raad vindt dit te meer reden om na te denken over de vraag hoe op termijn een evenwichtiger ensemble kan worden samengesteld dat divers is in gender, leeftijd, culturele herkomst et cetera. Omdat het ensemble veelvuldig met remplaçanten werkt en ook talentontwikkelingsprogramma's organiseert, ziet de raad hier wel degelijk kansen.

Johannes de Nar

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Johannes de Nar is een eenmanszaak. De eenmanszaak beoogt door middel van een YouTube- of Twitchkanaal een wekelijkse uitzending te organiseren om Nederland te promoten. Dit wil Johannes de Nar doen door in samenwerking met zes tot acht acteurs Nederlandse verhalen, mythes en geschiedenissen te vertellen. Het voorstel is om afleveringen over bijvoorbeeld kaas, tulpen, Rembrandt et cetera te maken, bij voorkeur met verwijzingen naar Nederlandse culturele instellingen, zoals het Muiderslot, het Rijksmuseum voor Oudheden en het Prehistorisch Dorp in Eindhoven. De eenmanszaak wil hiermee eigen inkomsten verwerven door betalend publiek toe te laten bij de opnames.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.47 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad adviseert Johannes de Nar geen subsidie toe te kennen.

De aanvraag van Johannes De Nar voldoet niet aan de voorwaarden. Het initiatief coördineert de uitvoering van het internationaal cultuurbeleid niet vanuit een sectoroverstijgende rol. Ook bevordert de instelling geen mobiliteit van kunstenaars en instellingen en verleent het geen voorlichting over en ondersteuning bij subsidieprogramma's van de Europese Unie. Daarnaast ontbreken alle gevraagde gegevens met betrekking tot het verleden en grotendeels ook met betrekking tot de toekomst.

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten kunnen niet worden beoordeeld, omdat deze niet nader worden omschreven in de aanvraag. Er is in de aanvraag slechts sprake van een voornemen om in een niet nader beschreven opnamestudio, niet nader beschreven verhalen op te nemen met nog onbekende acteurs in aanwezigheid van een publiek, waarvan onduidelijk is hoe dit wordt aangetrokken.

Vernieuwing

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat de aanvraag onvolledig is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie over de bedrijfsvoering ontbreekt.

***Bevordering van educatie en participatie (inclusief
publieksbenadering)***

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

Geografische spreiding

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt. Johannes de Nar zetelt in Holwerd.

Toepassing Fair Practice Code

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

KASKO

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting KASKO, Huis voor muziektheater (voorheen: Kameroperahuis; hierna: KASKO) is een ontwikkelplek voor beginnend muziektheatertalent, gehuisvest in Zwolse theaters. KASKO biedt ontwikkeltrajecten aan regisseurs, beginnende componisten, schrijvers, vormgevers, (klassieke) musici en zangers uit heel Nederland. Binnen deze trajecten ontdekken de makers de breedte van hun vak, talent en interesses. Zij werken aan eigen initiatieven en aan opdrachten van binnen en buiten de cultuursector. Hiermee wil KASKO hun kans op een succesvolle carrière als kunstenaar vergroten. Naar eigen zeggen staan bij KASKO zowel de ontwikkeling van de muziektheatermaker als de kwaliteit en vernieuwing van het genre centraal.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting KASKO, Huis voor muziektheater geen subsidiebedrag toe te kennen.

De raad kent KASKO als een gedegen plek voor talentontwikkeling voor makers in het muziektheater, maar is op basis van de aanvraag niet overtuigd van het landelijke belang van de instelling. De instelling begeleidt met succes uiteenlopende makers die op eigen wijze invulling kunnen geven aan het genre. De hieruit voortgekomen producties zijn kwalitatief hoogwaardig. Het plan voor de komende beleidsperiode vindt de raad helder, sympathiek en bevlogen. De programmaliijnen zijn duidelijk en bieden in beginsel vertrouwen voor de toekomst. KASKO is goed ingebed in de regio Oost. De raad mist in het plan echter een heldere visie op de ontwikkeling van muziektheater in Nederland en de beoogde rol van KASKO hierin. Zo is niet duidelijk hoe de instelling op het landelijke speelveld verantwoordelijkheid wil nemen voor het muziektheater in Nederland. De raad had graag duidelijke keuzes gezien wat betreft de artistieke richting die de instelling voorstaat.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent KASKO als een gedegen en solide ontwikkelkern voor (hedendaags) muziektheater, met een goede inbedding in Oost-Nederland,

mede dankzij grote locatieproducties als ‘Welstaat’, die op bescheiden schaal ook landelijk actief is. In de afgelopen jaren zijn in het algemeen kwalitatief hoogwaardige producties gemaakt door makers, van wie er inmiddels een flink aantal is uitgestroomd en op interessante plekken beland. KASKO heeft goede contacten met het kunstvakonderwijs en een breed netwerk, waardoor de instelling ook bij de uitstroom van nieuwe makers een stevige ondersteunende rol kan spelen. De raad is daarnaast verheugd over de opdrachten die de instelling in toenemende mate uitvoert voor lokale overheden en bedrijven voor gelegenheidsproducties, waarmee KASKO ook de zichtbaarheid in de eigen omgeving vergroot.

De plannen voor de komende periode vindt de raad sympathiek en bevolgen. De aanvraag is helder gestructureerd rond de vier pijlers ‘#speelt’, ‘#werkt’, ‘#leert’ en ‘#verbindt’. De talentontwikkelingstrajecten zijn overtuigend en duidelijk omschreven. Het vakmanschap van het team en de lange ervaring van KASKO met het begeleiden van talent geven vertrouwen in de inhoudelijke kwaliteit van de begeleiding. Het plan wekt de indruk dat de instelling alle aspecten van het leerproces en de entree in de praktijk goed overziet en monitort. Daarbij zijn de duurzame samenwerkingsverbanden zeer waardevol, onder meer met ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten. De selectie van nieuwe makers gebeurt zorgvuldig en met voldoende oog voor te verwachten kwaliteit en diversiteit. Interessant is dat de nieuwe makers, die uiteenlopende disciplines vertegenwoordigen, in een soort collectief werken, waardoor ze ook van elkaar leren.

De raad mist echter een coherente visie op de bijdrage van de activiteiten van de instelling aan het genre muziektheater. De aanvraag richt zich voornamelijk op de trajecten, maar in veel mindere mate op de artistieke context waarbinnen de makers worden opgeleid. Dat is een gemis, zeker in het licht van de verantwoordelijkheid voor het genre die KASKO wil nemen als ontwikkelinstelling in de BIS.

Vernieuwing

De raad is gematigd positief over de bijdrage die KASKO met de plannen voor de komende periode levert aan de vernieuwing van het muziektheater in Nederland. Hij heeft vertrouwen in de selectie en begeleiding van de makers en de activiteiten op het gebied van talentontwikkeling. KASKO zet echter meer in op behoud dan op vernieuwing van muziektheater; de mate van vernieuwing hangt vooral af van de gekozen makers. De raad mist een heldere artistieke richting en visie.

Daarnaast ontbreekt een gedegen visie op publieksonwikkeling, hoewel publiek in de aanvraag een grote rol speelt: niet duidelijk is welke mogelijkheden KASKO ziet om nieuw publiek te verbinden aan

muziektheater en wat de concrete ambities zijn op het gebied van publieksvernieuwing.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de heldere en eerlijke reflectie van KASKO op eerlijke beloning. De instelling hanteert de cao Toneel en Dans voor medewerkers; tot nu toe is het haar niet altijd gelukt om de makers en andere freelancers voor alle projecten volgens deze richtlijnen te honoreren. De instelling wil dat in de toekomst wel doen. Volgens haar zijn kleinere, experimentele projecten minder aantrekkelijk voor fondsenwerving en trekken die een kleiner publiek, waardoor de inkomsten niet hoog genoeg waren om dit voor elkaar te krijgen. De instelling wil voor de komende periode kritisch kijken naar producties die financieel niet gezond zijn. Zij maakt zich sterk voor een veilige en aangename werkplek voor alle werkenden; een onderzoek dat zij in 2018 liet uitvoeren, wees uit dat de instelling veel investeert in de ontwikkeling van haar werknemers.

KASKO is financieel gezond en heeft voldoende weerstandsvermogen. De risico's voor de bedrijfsvoering zijn daarmee laag. De raad acht de begroting realistisch en doordacht. Bij toekenning van BIS-subsidie stijgt de begrotingsomzet, maar niet zodanig dat beheersproblemen te verwachten zijn. In de begroting is rekening gehouden met *fair pay* en indexering van personele lasten voor zowel personeel als makers. Daarnaast laat de begroting dalende eigen inkomsten zien, in lijn met de nieuwe balans in activiteiten voor de komende periode. De instelling houdt rekening met minder publiek, omdat zij de nadruk legt op werk van nieuwe makers die eerder in de kleine zaal spelen dan voor een groot publiek. Een strategie bij tegenvallende inkomsten ontbreekt: onduidelijk is hoe de instelling niet-toekenning van begrote subsidies of achterblijvende eigen inkomsten opvangt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is positief over de activiteiten van KASKO op het gebied van educatie en participatie. Onder de pijler '#leert' ontplooit KASKO educatieve activiteiten op verschillende onderwijsniveaus. De raad waardeert deze brede aanpak en heeft vertrouwen in de kunde van KASKO om deze projecten op een passende en degelijke manier uit te voeren. Bijzonder in deze context is 'Bruisende Buren', een programma in Zwolle-Zuid, waarbinnen de activiteiten van de instelling onderdeel zijn van een brede, wijkgerichte aanpak.

De raad is kritisch over de reflectie op publiek in de aanvraag. De instelling verbindt haar activiteiten weliswaar aan mogelijk publiek, maar een overkoepelende visie op publieksbenadering ontbreekt: er is geen heldere

omschrijving van doelgroepen en de beschrijving van de inzet van middelen om publiek te bereiken is tamelijk algemeen. Wel heeft KASKO bewezen effectief samen te werken met relevante partners om publiek te bereiken. Positief is ook dat KASKO de komende periode in samenwerking met hogeschoolstudenten een doelgroeponderzoek opzet om de diversiteit van het publiek te monitoren.

Geografische spreiding

KASKO is gevestigd en goed ingebed in de stedelijke cultuurregio Zwolle. De verbinding met stad en regio is goed, onder meer blijktens de regionaal georiënteerde projecten die de instelling uitvoert. Er zijn samenwerkingsverbanden met stedelijke en regionale partijen, zoals Zwolse theaters en ArteZ. Daarnaast reizen voorstellingen van KASKO door heel Nederland tijdens tournees, ook in samenwerking met partners als Oorkaan in Amsterdam en Holland Opera in Amersfoort.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is positief over de reflectie van KASKO op de Fair Practice Code. De instelling geeft een realistisch beeld van de stand van zaken. De aanvraag getuigt van kennis en bewustzijn van de code. Er worden duidelijke stappen geformuleerd voor de komende periode (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

KASKO hanteert het bestuursmodel. De raad vindt de reflectie van de instelling op de inrichting van de stichting en de toepassing van de Governance Code Cultuur helder, en heeft vertrouwen in het goede functioneren van de instelling. Er zijn reglementen, er wordt goed geëvalueerd en er is voldoende aandacht voor naleving van de code.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de wijze waarop KASKO zich verhoudt tot de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling reflecteert op de eigen positie ten aanzien van de vier p's en formuleert heldere ambities. Verheugend is in dat verband het verruimen van de toelatingseisen voor de ontwikkeltrajecten, zodat ook makers met een mbo-opleiding en autodidacten zich kunnen aanmelden. Dit is een zinvolle en concrete stap in de richting van een diverser makersbestand. Ook positief is de actieve houding in de zoektocht naar een nieuw bestuurslid dat de diversiteit van het bestuur vergroot.

Koninklijk Concertgebouworkest

Geadviseerd subsidiebedrag: € 7.376.600

Gevraagd subsidiebedrag: € 7.376.600

Over de instelling

Stichting Koninklijk Concertgebouworkest, podiumkunsten, symfonieorkesten, Amsterdam

Stichting Koninklijk Concertgebouworkest (hierna: Koninklijk Concertgebouworkest) geeft als symfonieorkest wereldwijd uitvoeringen van orkestmuziek op de belangrijkste podia, onder leiding van de beste dirigenten. Het orkest richt zich op een breed, (inter)nationaal publiek en heeft als thuisbasis het Koninklijk Concertgebouw in Amsterdam. Het Koninklijk Concertgebouworkest profileert zich naar eigen zeggen als het internationale boegbeeld van de Nederlandse cultuur- en orkestensector.

Subsidieadvies

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Koninklijk Concertgebouworkest een subsidiebedrag toe te kennen van € 7.376.600.

De subsidie is inclusief de toeslag van 10 procent voor een instelling die zich internationaal onderscheidt door een excellent uitvoeringsniveau en zich profileert op de relevante internationale concertpodia.

De raad is overtuigd van het hoge niveau van het Koninklijk Concertgebouworkest en ziet dit orkest als internationaal ambassadeur van de Nederlandse orkestsector.

Het artistieke en educatieve programma voor de komende periode is vooral op hoofdlijnen ingevuld, wat de raad ziet als gevolg van het feit dat het orkest zich in een overgangsfase bevindt, met wisselingen van directie en chef-dirigent. De raad vindt het positief dat het orkest hedendaags repertoire blijft spelen en opdrachten geeft aan componisten. De raad is verheugd over de kansen die het eigen RCO House biedt voor repetities, kleine concerten en educatieve activiteiten.

De financiële situatie van het Koninklijk Concertgebouworkest is goed en de instelling kent een grote derde geldstroom. In de reflectie op de Fair Practice Code gaat de instelling alleen in op eerlijke betaling. Zij geeft aan dat ze de komende periode volledig zal interen op de eigen reserves door de gewenste naleving van de code. Dit vindt de raad een aandachtspunt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Koninklijk Concertgebouworkest heeft een zeer goede reputatie en maakt deze in de ogen van de raad waar. Het orkest speelt op het hoogste niveau, is thuis in alle stijlperiodes en heeft een zeer bijzondere klankkleur ontwikkeld. Het vakmanschap is in alle groepen van het orkest excellent. Het Koninklijk Concertgebouworkest wordt ook internationaal zeer gewaardeerd en bevestigt zijn rol als ambassadeur van de Nederlandse orkestsector op de belangrijkste podia in de wereld. De raad adviseert daarom de toeslag voor excellent uitvoeringsniveau en het spelen op relevante internationale podia toe te kennen aan het Koninklijk Concertgebouworkest.

De raad constateert dat het orkest zich op dit moment in een uitdagende periode bevindt. Wisselingen in de directie en de procedure voor een nieuwe chef-dirigent komen samen met een periode waarin een aantal voor het orkest gezichtsbepalende dirigenten zijn overleden of hun carrière hebben beëindigd. De raad stelt vast dat het Koninklijk Concertgebouworkest ook in deze fase de excellente kwaliteit weet te behouden. Hij heeft begrip voor het feit dat in deze overgangsfase het artistieke plan nog niet in details is uitgewerkt.

De raad is positief over het gegeven dat het orkest hedendaags repertoire blijft spelen en opdrachten geeft aan componisten. Het voornemen om te werken met gastprogrammeurs is aansprekend en de raad is benieuwd in welke mate deze activiteiten leiden tot de beoogde verbreding van het publiek. Het orkest schrijft dat het zoekt naar wegen om het symfonisch repertoire op een eigentijdse wijze te presenteren en de raad kijkt met interesse uit naar welke nieuwe locaties en formats dit zal opleveren. De raad is verheugd over de kansen die het eigen RCO House biedt voor repetities, kleine concerten en educatieve activiteiten.

Vernieuwing

Het Koninklijk Concertgebouworkest draagt in lichte mate bij aan de vernieuwing van de orkestpraktijk door in enkele programma's de blik te verruimen naar andere disciplines. In het recente verleden waren artistiek vernieuwende aanzetten zichtbaar in de samenwerking met bijvoorbeeld Internationaal Theater Amsterdam en singer-songwriter Spinvis.

Daarnaast heeft het orkest de afgelopen periode zijn marketing en communicatie vernieuwd, waarmee deze veel dynamischer en toegankelijker oogt dan voorheen. Ook de wijze waarop de activiteiten binnen het nieuwe RCO House de afgelopen periode zijn vormgegeven, beschouwt de raad als vernieuwend; hij ziet uit naar de ontwikkeling van de verschillende

initiatieven die het orkest voor dit huis presenteert voor de komende periode.

Het orkest geeft op goede, samenhangende wijze invulling aan talentontwikkeling. Tussen 2016 en 2018 speelde het orkest in alle 28 landen van de EU en werkte daar ook samen met een lokaal jeugdorkest. Hieruit kwam het Concertgebouworkest Young voort, dat bestaat uit jonge getalenteerde musici van 14 tot en met 17 jaar die samen de diversiteit van de Europese samenleving weerspiegelen. De werving van deelnemers spitst zich toe op Zuid-Afrika en Turkije. De keuze voor deze twee landen wordt niet toegelicht in het plan.

De raad oordeelt ook positief over de Academie van het Concertgebouworkest. Deze biedt plaats aan jonge talentvolle musici die gedurende een heel orkestseizoen deelnemen aan orkestproducties, en worden begeleid en gecoacht door leden van het orkest. In de komende periode wordt het aantal plaatsen in de Academie uitgebreid van negen naar twaalf. De raad vindt het positief dat het orkest in relatie met Concertgebouw Young en de Academie een programma wil ontwikkelen voor Nederlands muzikaal talent van 12 tot 24 jaar met een migratieachtergrond. Het orkest participeert daarnaast in de Nationale Master Orkestdirectie.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Koninklijke Concertgebouw biedt musici in vaste dienst een voltijds contract aan en maakt daarnaast gebruik van remplaçanten. De instelling kent twee eigen cao's, voor musici in vaste dienst en voor stafmedewerkers, en hanteert daarnaast de cao voor remplaçanten. De musici van het Koninklijk Concertgebouworkest krijgen een ruimere beloning dan die van andere orkesten in Nederland, maar de honorering van de vaste orkestleden ligt onder het internationaal gebruikelijke niveau. Het orkest wil de beloning van de musici in vaste dienst en van remplaçanten verbeteren, maar zegt geen mogelijkheid te zien dit met eigen middelen te realiseren zonder in te teren op de reserves; voor een eerlijke beloning van de remplaçanten zou jaarlijks een extra bedrag nodig zijn van 600.000 euro. De raad vindt het voornemen om musici beter te gaan betalen goed, maar hoopt dat dit de instelling lukt zonder hiervoor de volle reserves aan te spreken. De instelling roept de minister op hier meer middelen voor uit te trekken.

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen van het Koninklijk Concertgebouworkest geven een positief beeld van de financiële gezondheid op het moment van aanvragen. Het percentage eigen inkomsten bedraagt 53 procent en laat zien dat het orkest zeer succesvol is in het genereren van extra middelen. Op basis van de cijfers van 2017 en 2018 zijn er geen grote risico's. Door de grote investeringen die de instelling wil doen ten behoeve

van ambities als eerlijke honorering van musici en goed werkgeverschap, zal echter het eigen vermogen slinken. De financiële risico's die hiermee gepaard gaan worden niet opgevangen door de begrote vermeerdering van inkomsten uit kaartverkoop en schenkingen van 1 miljoen euro. De raad vindt dit te risicovol en meent dat het orkest zijn ambities op het gebied van honorering langzamer zal moeten doorvoeren, ofwel hier een groter aandeel eigen inkomsten tegenover moet stellen. Hiernaast verwijst hij voor dit vraagstuk naar de inleiding bij deze categorie.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Koninklijk Concertgebouworkest houdt zich op verschillende manieren met educatie bezig, waarin vooral het nieuwe RCO House een rol speelt. Het orkest onderhoudt intensieve, verdiepende relaties met een beperkt aantal scholen en met de naast het RCO House gevestigde vmbo-school. Positief is ook dat Muziekschool Amsterdam en Aslan Muziekcentrum ruimte krijgen in het RCO House.

Daarnaast heeft het orkest in samenwerking met een uitgeverij vier educatieve apps ontwikkeld voor de verschillende niveaus in het primair onderwijs. Deze worden gebruikt door ongeveer tweeduizend scholen en bereikten in 2018 circa 90.000 leerlingen.

In de komende periode wil het orkest de bestaande educatieve activiteiten voortzetten en uitbreiden. De raad had hier graag een nadere toelichting op gelezen.

Met betrekking tot participatie en publieksbenadering heeft het Koninklijk Concertgebouw een sterke ontwikkeling doorgemaakt op het vlak van (online) communicatie. Het orkest toont zich bewust van veranderend publieksgedrag en speelt daarop in. Het orkest ziet een trend van een afname van abonnementen en richt zich in de marketing en communicatie meer op losse kaarten, lastminuteverkoop en het organiseren van evenementen. Met een meer diverse programmering (in bijvoorbeeld de series 'Horizon' en 'Essentials') en marketinginspanningen als waarluisterjijnaar.nl wil het orkest een jonger en meer divers publiek trekken. De raad vindt het positief dat er geld is vrijgemaakt om in 2020 onderzoek te laten doen naar onder andere best practices in inclusiviteit en participatie in het buitenland en om kansrijke activiteiten en maatschappelijke en culturele samenwerking te inventariseren.

Geografische spreiding

Het Koninklijk Concertgebouworkest heeft als standplaats Amsterdam en is goed zichtbaar in deze stad. Het orkest speelt, naar eigen zeggen vanwege beperkt beschikbare uitkoopsommen, gemiddeld slechts drie keer per

seizoen in een andere plaats in Nederland. Dit vindt de raad jammer gezien de voorbeeldfunctie die het orkest ook nationaal heeft.

Het Koninklijk Concertgebouworkest is het boegbeeld van het Nederlandse orkestenbestel en een internationale ambassadeur. Het orkest speelt ongeveer een kwart van de concerten op internationale podia. Vanuit de Metropoolregio Amsterdam wordt dit beeld bevestigd; deze stedelijke cultuurregio wil zich nadrukkelijk profileren met een nationale en internationale functie en met een aantrekkingskracht voor excellentie uit het hele land en de wereld. Het orkest maakt deel uit van de Amsterdam BIS en speelt een belangrijke rol in dit regioprofiel, dat zich positioneert met een nationale en internationale functie en met aantrekkingskracht op excellentie en talent uit het land en de wereld. Vanuit het Metropoolregio Amsterdam-programma liggen er kansen om de samenwerking met andere deelregio's verder te ontwikkelen.

Toepassing Fair Practice Code

De instelling onderschrijft de Fair Practice Code, maar reflecteert summier op de code; ze gaat in de reflectie slechts in op eerlijke betaling. De raad erkent dat dit voor het orkest een groot vraagstuk is, maar had ook graag een reflectie gelezen op de andere aspecten in de code, zoals solidariteit, vertrouwen en transparantie. In de aanvraag zelf maakt het orkest wel een opmerking over duurzaamheid, in welk kader het orkest inspanningen levert om de ecologische voetafdruk van buitenlandse reizen te reduceren. De raad vindt de geringe aandacht voor volledige toepassing van de Fair Practice Code door een orkest van deze statuur teleurstellend.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het orkest onderschrijft de Governance Code Cultuur code en hanteert deze naar eigen zeggen al jaren. Met de beschreven doelstelling, missie en profiel en de bijzondere medezeggenschapsstructuur vormt de code volgens het orkest een goede basis om de wijze waarop bestuur en toezicht zijn georganiseerd tegen het licht te houden. De personeelsvereniging is daarbij vakbond en ondernemingsraad ineens, en bekleedt een derde van de bestuurszetels. Het orkest zegt de organisatiestructuur iedere kunstplanperiode te analyseren en te bespreken. Tot op heden zijn de bevindingen positief. Het medezeggenschapsmodel functioneert volgens de instelling goed en garandeert grote betrokkenheid. Men ziet geen aanleiding om het bestuursmodel te veranderen.

De raad vindt het positief dat toepassing van de code in 2017 – 2018 onder andere heeft geleid tot publicatie van bestuursvacatures, vaststelling van een klokkenluidersregeling en aanstelling van een (extra) externe vertrouwenspersoon en een klachtencommissie. De laatste versie van de

code wordt in het seizoen 2020 – 2021 behandeld, nadat een nieuw directieteam is ingewerkt.

De raad onderschrijft dat dit een goed moment is om het huidige bestuursmodel opnieuw tegen het licht te houden en een meer onafhankelijke borging van toezicht, bestuur en medezeggenschap te realiseren, te meer omdat de dispensatie die in het verleden door de SER is verleend voor een andere inrichting van de medezeggenschap dan via een ondernemingsraad, na vijf jaar niet is verlengd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad constateert op basis van het activiteitenplan en de toelichting op de Code Diversiteit en Inclusie dat de intenties en voornemens van het Koninklijk Concertgebouworkest op dat terrein goed zijn. Wel ontbreekt op veel onderdelen een uitwerking. De aanstelling van een manager diversiteit en inclusie ziet de raad als een positieve stap in de noodzakelijke verdere gedachtevorming en concretisering van plannen.

Het orkest geeft aan met nieuwe talenten het bestaande kwaliteitsniveau te willen blijven uitdragen en de stereotype notie van een negatieve relatie tussen (culturele) diversiteit en kwaliteit te willen doorbreken. Het wil een meer divers publiek bereiken in termen van sociaaleconomische samenstelling en leeftijdsopbouw. Via verjonging hoopt het orkest ook een publiek met een gemengde culturele achtergrond te trekken.

Ten aanzien van personeel, programma en partners zegt de instelling verder slechts met een aantal overzichtelijke en passende stappen al veel te kunnen bewerkstelligen. De raad gaat ervan uit dat de manager diversiteit en inclusie de doelstellingen op dit gebied verder zal helpen aanscherpen en bereiken.

Koorbiënnale

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 322.500

Over de instelling

Stichting Internationale Koorbiënnale Haarlem, podiumkunsten, festivals, Haarlem

Stichting Internationale Koorbiënnale Haarlem (hierna: Koorbiënnale) is een tweejaarlijks festival dat zich richt op het presenteren van koormuziek uit alle genres. Het festival zoekt daarbij verbinding met zowel de amateursector als internationale topensembles, en presenteert diverse interdisciplinaire en maatschappelijk geëngageerde projecten. De meeste activiteiten vinden plaats in Haarlem, zowel op concertpodia als op ongebruikelijke locaties. Tijdens het festival presenteert de instelling ook een productie met internationale uitstraling in Muziekgebouw aan 't IJ in Amsterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van de Stichting Internationale Koorbiënnale Haarlem. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert hij de Stichting Internationale Koorbiënnale Haarlem geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De Koorbiënnale heeft zich in de afgelopen twintig jaar ontwikkeld tot een festival waarin koormuziek in al haar facetten wordt getoond. Ze is artistiek zeer ondernemend, betreft diverse genres en disciplines in haar repertoire en weet zowel de internationale top als de amateursector goed te bereiken. Het festival haalt internationale vooruitstrevende producties naar Nederland en neemt het initiatief tot innovatieve coproducties. Ze levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de hedendaagse koormuziek. De activiteiten op het gebied van participatie en talentontwikkeling zijn goed uitgewerkt, maar een plan voor educatieve activiteiten voor kinderen ontbreekt. De raad is daarnaast positief over de inbedding van het festival in de regio; wel laat de nationale zichtbaarheid nog te wensen over.

De financiële stabiliteit baart de raad zorgen. Hij is echter positief over de vooruitgang die is geboekt met betrekking tot eerlijke betaling. De

Koorbiënnale reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. De raad is het met het festival eens dat er op het gebied van diversiteit en inclusie nog veel te verbeteren is.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Koorbiënnale heeft zich in de afgelopen twintig jaar ontwikkeld tot een tweejaarlijks festival waarin koormuziek in al haar facetten ten gehore wordt gebracht. Het festival is artistiek zeer ondernemend en weet zich moeiteloos innovatief te presenteren. Het brengt nieuwe interpretaties en presentatievormen van bestaand repertoire, en nieuwe creaties in de vorm van nieuwe composities en multidisciplinaire projecten. Het festival laat daarbij diverse muzikale genres horen, en nodigt naast de wereldtop ook veel amateurkoren uit.

De Koorbiënnale heeft een goede reputatie en krijgt waardering in binnen- en buitenland. Internationaal gezien geniet de Koorbiënnale een reputatie als motor voor de ontwikkeling van koormuziek als een eigentijdse, relevante en geëngageerde kunstvorm. Desondanks is in de ogen van de raad de positie van het festival als platform voor internationale professionals te mager, en laat het festival onvoldoende zien hoe het zich op dit vlak zou kunnen versterken. De raad waardeert de ambities op het gebied van internationale programmering en coproducties, maar constateert tegelijk dat er nog veel moet worden ondernomen om hier invulling aan te geven.

Door de verbinding met TENSO, het Europese netwerk voor beroepskamerkoren, neemt de Koorbiënnale actief deel aan de dialoog in het internationale veld. Verder beschrijft het festival geen plannen waarin zij daadwerkelijk een internationale platformfunctie realiseert.

De Koorbiënnale presenteert voor de komende festivals, naast de internationale topkoren in de programmalijs 'Internationale excellentie', ook de maatschappelijk georiënteerde programmalijs 'Inclusie en engagement'. Het festival snijdt op een creatieve manier actuele thema's aan. Daarnaast realiseert het festival innovatieve samenwerkingen, zoals met poppenspeler Basil Twist in 'The book of mountains and seas'. Ook wordt geregeld gebruikgemaakt van andere kunstvormen, zoals *ballroom dancing*, moderne dans en film. De Koorbiënnale heeft tevens overtuigende programmalijs met betrekking tot participatie en talentontwikkeling.

Vernieuwing

De raad waardeert de vele spannende samenwerkingen die de Koorbiënnale aangaat. Het festival durft in zijn programmering risico's te nemen en heeft een neus voor innovatieve en spraakmakende producties. Het levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de hedendaagse koormuziek. Het festival weet internationaal vooruitstrevende producties naar Nederland te halen. Het neemt het initiatief tot innovatieve coproducties, zoals het eerdergenoemde 'The book of mountains and seas' en de voorstelling 'Beethoven Nein'. Hierin wordt het slotdeel van Beethovens negende symfonie gecombineerd met elektronica en digitale klanktechnieken, met een grote rol voor het Koorbiënnale Festivalkoor, dat bestaat uit amateurzangers.

Daarnaast stelt het festival zich innovatief op door steeds bijzondere concertlocaties te verzinnen en koormuziek in een informele setting te presenteren, zoals bij het project 'the public domain', een stuk voor duizend zangers gecomponeerd door David Lang. De raad waardeert het dat de instelling hierbij niet wars is van het nemen van artistieke risico's.

De Koorbiënnale heeft een uitgebreid programma voor talentontwikkeling, onder andere in samenwerking met de popopleiding van Codarts en met Cappella Amsterdam. Ook organiseert het festival een coachingsdag voor amateurensembles en bevordert het de ontwikkeling van jong talent door samen te werken met de koorschool Sint Bavo in Haarlem, kinderkoor Nieuw Vocaal Amsterdam en Stichting Vocaal Talent. Daarnaast betreft de instelling talentvolle jeugdkoren bij uitvoeringen, zoals het Nationaal Gemengd Jeugdkoor.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De financiële situatie van de Koorbiënnale fluctueert tussen festivaljaren (de oneven jaren) en jaren waarin geen festival plaatsvindt. In het festivaljaar 2017 waren de liquiditeit en solvabiliteit beter dan in 2018. Omgekeerd is het weerstandsvermogen in dat festivaljaar minder dan in 2018. In een jaar zonder festival loopt het festival een middelmatig risico om niet aan zijn betalingsverplichtingen op korte termijn te kunnen voldoen.

De begroting voor 2021 (ook een festivaljaar) laat zowel aan de baten- als aan de lastenkant een aanzienlijke toename zien ten opzichte van de realisatie in 2017. De substantiële stijgingen in de lasten van 2021 ten opzichte van 2017 worden door de instelling onder meer verklaard uit het verhogen van de honoraria, de automatisering van projectbeheer en boekhouding, en een nieuwe werkplek. Deze inschatting lijkt de raad realistisch.

De Koorbiënnale is transparant over de gehanteerde vergoedingen. Het festival volgde in 2019 nog niet de Fair Practice Code maar geeft aan daar in

de komende periode aan te gaan werken. Het festival ontwikkelt een integriteitscode en gaat overwerk beter bewaken en proberen te voorkomen. Het festival organiseert evaluaties en heeft het streven dit nog verder uit te breiden. De raad waardeert deze plannen.

De raad vindt het opmerkelijk dat de instelling niet investeert in de persoonlijke ontwikkeling van teamleden, met als motivatie dat alle medewerkers zzp'er zijn. Het festival reflecteert niet op zijn keuze om geen medewerkers in dienst te nemen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad waardeert de inspanningen van de Koorbiënnale op het gebied van participatie. Elke festivaleditie weet het festival meer dan vijftig amateurkoren te betrekken door ze een podium te geven op bijzondere locaties in Haarlem. Amateurs die op hoog niveau willen zingen kunnen auditeren voor het Festivaalkoor, dat vocale- en ensemblecoaching ontvangt ter voorbereiding op een uitvoering met professionele musici. De Koorbiënnale ontwikkelt samen met de landelijke Bond voor Amateurmuziektheater en Lichte Koormuziek, het Nederlands Koorfestival, LKCA en Koornetwerk Nederland een nieuw project genaamd 'The Big Sing', een eendaagse zangbeurs voor amateurkoren, die eindigt met samenzang door een massakoor.

Uit de aanvraag blijkt niet in welke mate het festival educatieve activiteiten voor kinderen en jongeren ontwikkelt. Het festival lijkt kinderen alleen te bereiken met talentontwikkelingsprojecten voor jong zangtalent, en door talentvolle jeugdkoren bij concerten te betrekken.

Er is in Nederland een enorm potentieel aan geïnteresseerd publiek voor het festival. De raad ziet veel kansen voor de Koorbiënnale om met de juiste strategie meer publiek te bereiken. De raad waardeert de doelgroepsegmentering die de instelling hanteert en de ambitie om koorzangers te bereiken. De raad onderschrijft de potentie van deze doelgroep, maar in het plan wordt niet toegelicht hoe het festival zijn 'korenmarketingplan' gaat inrichten. De raad is benieuwd wat het festival gaat veranderen om deze doelgroep beter te bereiken.

Geografische spreiding

De Koorbiënnale organiseert haar concerten en andere activiteiten met name in Haarlem. Daarnaast is er tijdens elk festival een voorstelling in Muziekgebouw aan 't IJ in Amsterdam. Incidenteel zijn er ook andere activiteiten in Amsterdam, zoals in 2019 de uitvoering van 'the public domain' van David Lang op het Gershwiplein aan de Zuidas. De raad vindt dat het festival nog moet werken aan een grotere landelijke zichtbaarheid.

De Koorbiënnale is stevig ingebed in de Metropoolregio Amsterdam. De Koorbiënnale werkt samen met diverse lokale en regionale partners, zoals Nieuw Vocaal Amsterdam, Cappella Amsterdam, koorschool Sint Bavo en de Haarlemse Koor Federatie. In haar reflectie op de aanvraag schrijft de Metropoolregio Amsterdam dat de Koorbiënnale een belangrijke regionale, landelijke en internationale functie heeft binnen het profiel van deze regio, die zich richt op kwaliteit, talentontwikkeling en een goed makersklimaat.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is van mening dat de Koorbiënnale blijkt geeft van goede intenties op het gebied van eerlijke betaling. In zijn toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code schrijft het festival dat het van meet af aan heeft gestreefd naar eerlijke betaling van musici, hen altijd een uitkoopsom heeft geboden, en hen niet heeft gevraagd op te treden om niet, tegen een partagedeel of op eigen risico. Voor de periode 2021 – 2024 neemt het festival zich voor jonge instrumentalisten volgens de cao voor remplaçanten te gaan betalen en voor staf en medewerkers de cao voor schouwburgers en concertzalen in te voeren. De staf en medewerkers in de organisatie worden ingehuurd op zzp-basis.

De raad vindt het zorgelijk dat afspraken over het aantal gewerkte uren structureel worden overschreden en dat er niet wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van medewerkers. Secundaire arbeidsvoorwaarden zoals pensioenen en een verzekering voor arbeidsongeschiktheid zijn niet geregeld.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Koorbiënnale schrijft de Governance Code Cultuur toe te passen. De raad vindt dat de Koorbiënnale over het algemeen voldoende reflecteert op de code maar constateert dat ze op enkele punten nog tekortschiet. Zo publiceert de instelling het rooster van aftreden nog niet op de website en fungeert de secretaris van het bestuur als vertrouwenspersoon voor de organisatie. Dit laatste vindt de raad een onverstandige keuze. De instelling zal in 2020 een directiereglement ontwikkelen en reguliere evaluaties plannen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Koorbiënnale onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en schrijft in haar toelichting op de toepassing ervan dat zij zich ervan bewust is dat ze nog veel kan verbeteren. Ze heeft de ambitie het programma in de komende edities te verbreden met nog meer maatschappelijke thema's, wat volgens haar een diverser publiek zal aantrekken. De Koorbiënnale wil dit onder andere bereiken door op locaties te spelen waar een diverser publiek aanwezig is, zoals de Haarlemse wijk Schalkwijk en Amsterdam-Zuidoost.

De Koorbiënnale streeft ook naar een diverser profiel in de organisatie en gaat hier in 2020 een plan van aanpak voor ontwikkelen. De raad waardeert deze plannen, evenals de openhartige reflectie op de code, maar hij is tegelijk kritisch over het tempo waarin een en ander z'n beslag krijgt.

Korzo

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 734.490**

Gevraagd subsidiebedrag: € 735.000

Over de instelling

Stichting Korzo (hierna: Korzo) is een podium en productiehuis in Den Haag. Naar eigen zeggen is Korzo, als 'huis in beweging', de enige ontwikkelplek in Nederland die zich specifiek richt op dans én beweging en daarin landelijk een voortrekkersrol speelt. Het makershuis herbergt de actuele top op het gebied van dans, fysiek theater, circus en muziek. De makers vinden een plek in en rond Korzo's programmering, via verschillende formats waaronder het CaDance festival. Korzo wil een eigenwijze plek zijn die makers kansen geeft, genres vernieuwt en ontwikkelt en daarmee een afspiegeling is van de maatschappij. In de komende periode kiest Korzo onder het motto *Here to move you* een nieuwe koers, waarin wordt ingezet op dialoog, diversiteit en doorstroming.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Korzo een subsidie toe te kennen van € 734.490.

De raad is onverdeeld positief over het plan van Korzo. Hij vindt de visie voor de komende jaren uitstekend verwoord en ziet in Korzo de ideale kandidaat voor de coördinerende instantie die de vernieuwende danscultuur in Nederland dringend nodig heeft. De raad is zeer te spreken over de bewezen kwaliteit van de begeleidingstrajecten binnen Korzo en kijkt uit naar de vorderingen van de nieuwe lichting makers. Hij is positief over de inclusie van *midcareers* in het plan. Korzo past naadloos in haar omgeving Den Haag, dat zich in toenemende mate profileert als dansstad. De instelling kijkt met een prettig brede blik naar dans en beweging en opent deuren naar belovende disciplines, waaronder circus. Korzo reflecteert helder en transparant op de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent Korzo als prominente en stabiele speler in het Nederlandse dansveld, wiens kwaliteit als productiehuis met nationale en internationale uitstraling ruimschoots is bewezen. Korzo heeft veel succesvolle en relevante makers voortgebracht en zodoende een toonaangevende positie verworven

als aanjager van de hedendaagse danscultuur. Korzo opereert als een huis waar geproduceerd en gepresenteerd wordt, waar festivals plaatsvinden en waar jong talent en ervaren makers elkaar ontmoeten. Mede dankzij de vele en hechte samenwerkingsverbanden met partners in de dans biedt Korzo begeleiding op hoog niveau. Het CaDance Festival is een belangrijk platform voor de jonge generatie dansmakers.

De raad is zeer positief over het plan van Korzo voor de komende vier jaar. De instelling reflecteert zorgvuldig op de afgelopen periode en formuleert vervolgstappen. Ze vat dans en beweging breed op en verbindt een duidelijke missie en visie met concrete activiteiten, die helder en bevolgen beschreven worden. De instelling heeft een heldere visie op het belang van de makers en hun kwaliteiten in een landelijke context en op hetgeen zij kunnen betekenen voor de genres waartoe de instelling zich verhoudt. Ze gaat de komende periode met een diverse groep makers in zee en de talentontwikkelingstrajecten zijn overtuigend en geven blijk van een gevoel van urgentie en liefde voor het vak. Korzo biedt een grote variëteit aan vormen van coaching en *exposure* aan. Er ligt daarbij nadruk op makers met enkele jaren ervaring en op *midcareers*. De raad vindt de motivatie voor de keuze voor makers glashelder en inzichtelijk. Het grote netwerk van de instelling biedt makers veel mogelijkheden om door te groeien.

Korzo neemt verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en innovatie van vernieuwende dans in Nederland. Dat doet zij ook door bij te dragen aan beleidsvorming, bijvoorbeeld in haar voorzitterschap van het Haags Dansoverleg, waarmee Den Haag zich verder positioneert als internationale dansstad. De raad is van mening dat de vernieuwende danscultuur in Nederland dringend behoefte heeft aan een coördinerende instelling die makers de ruimte biedt aan carrière en performances te werken; Korzo is voor deze positie een ideale kandidaat, niet in de laatste plaats omdat de instelling inherent interdisciplinair denkt en handelt. Dans en beweging zijn uitgangspunten van de activiteiten maar de vensters naar andere disciplines staan nadrukkelijk wijd open.

Vernieuwing

Korzo levert een waardevolle bijdrage aan de vernieuwing van de danscultuur in Nederland. Door haar duidelijke visie en weloverwogen selectie van makers is zij een drijvende kracht achter artistieke vernieuwing. Talentontwikkeling en genreontwikkeling liggen voor Korzo dicht bij elkaar: in de keuze van makers klinkt nadrukkelijk de ambitie door om dans en beweging te verbreden en van nieuwe impulsen te voorzien, deels ook uit andere (culturele) tradities. De raad waardeert het dat urban dans en circus een plek krijgen in de komende periode.

Korzo selecteert en begeleidt vernieuwende makers die op hun beurt voor innovatie zorgen binnen hun discipline. Zij biedt hiervoor openheid en veel ruimte maar tegelijk voldoende expertise, mede dankzij een grote hoeveelheid sterke partnerschappen. Zij neemt haar verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van dans en beweging en reflecteert hierop. Daarnaast waardeert de raad het dat een steeds diverser publiek actief in een vroeg stadium wordt betrokken bij het maakproces dat binnen Korzo plaatsvindt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de verhouding van Korzo tot eerlijke beloning. Op alle contracten is de cao Toneel en Dans van toepassing, zowel wat betreft salarisniveau als de arbeidsvoorwaarden. Overwerk wordt uitbetaald of gecompenseerd; structureel overwerk is niet aan de orde. Korzo zorgt voor een werkomgeving die voor zowel medewerkers als makers en publiek inspirerend, veilig en goed onderhouden is. Medewerkers kunnen hun kennis verbreden via detachering bij andere organisaties (zoals het Holland Dance Festival) of door scholings- en coachingstrajecten. De instelling heeft conform de cao afspraken over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioen. Het bruto tarief voor freelancers wordt vanaf 2020 vermeerderd met 40 procent, zoals is afgesproken met de sociale partners.

De raad waardeert ook de manier waarop Korzo zich heeft herpakt na de moeilijke start van de huidige beleidsperiode. Zij kreeg, net als veel andere instellingen, pas in een laat stadium zekerheid van financiering vanuit het Rijk. De getoonde veerkracht is bewonderenswaardig en biedt ook voor de komende jaren vertrouwen in de zakelijke kwaliteit. Korzo is financieel gezond en scoort hoog op de kengetallen voor liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen. De risico's zijn laag. De begroting is realistisch ten opzichte van de voorgaande jaren en de financieringsmix is voldoende gespreid. Er is een risicoanalyse bij tegenvallende inkomsten; indien de begrote subsidies niet worden toegekend, zal de instelling het volume hierop bijstellen. Tevens licht Korzo toe hoe zij dankzij digitalisering van de administratie beter in staat is om risico's in te schatten en daarop gepaste beheersmaatregelen te nemen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De instelling heeft een goed functionerend educatiebeleid en onderhoudt hiertoe sterke samenwerkingsverbanden, zoals met de Haagse Cultuurankers. Er wordt helder beschreven welke activiteiten de komende periode worden ondernomen. Zo wordt ingezet op het bereiken van scholieren, met name van het vmbo, via 'community teachers'.

Publiek speelt een centrale rol in de plannen van Korzo. Ze benadert het maakproces, de begeleiding en het publiek als een geheel, bijvoorbeeld door

het publiek te betrekken bij de artistieke ontwikkeling van een maker door middel van open studio's en podcasts. De raad juicht dit toe. Korzo ontplooit een groot aantal activiteiten op het gebied van participatie, vaak teneinde nieuwe groepen te enthousiasmeren voor haar aanbod. De raad is positief over de breedte van het pakket, dat naast meer gekende activiteiten ook verrassende en vernieuwende concepten omvat, zoals pop-upvoorstellingen en 'Crosstown', een broedplaats voor jong danstalent.

Geografische spreiding

Korzo is goed verankerd in Den Haag. Zij ontvangt meerjarige ondersteuning van de gemeente Den Haag. Ze werkt samen met veel instellingen binnen de stad, zowel culturele organisaties als organisaties in het sociaal domein en onderwijsinstellingen. Korzo zet haar deuren open voor haar – directe – omgeving en trekt er tevens op uit om verbindingen te leggen in de stad. Producties van Korzo reizen door heel Nederland; de herkenbaarheid van de instelling buiten Den Haag is nog relatief beperkt. De instelling past goed in het profiel van de stedelijke cultuurregio Haaglanden.

Toepassing Fair Practice Code

Korzo reflecteert goed op de Fair Practice Code. Ze licht helder toe waar zij staat en welke uitdagingen er op dit vlak zijn in de komende periode. Zo agendeert zij een dilemma: ze wil eerlijk belonen, maar kan bij inkomende programmering niet achterhalen of de uitvoerenden goed worden betaald. Korzo is als lid van het Directieoverleg Podiumkunsten Den Haag in gesprek over de consequenties van *fair pay* in de toekomst (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

Korzo reflecteert goed op de Governance Code Cultuur en past deze volledig toe. Ze zet helder uiteen hoe de organisatie functioneert en is transparant over taakverdeling, verantwoordelijkheden en omgang met uitdagingen op dit gebied. Met de komst van de huidige directeur in 2018 is ze overgestapt van een twee- naar een eenkoppige directie, ondersteund door een zakelijk leider en een artistiek leider dans. Korzo hanteert het raad-van-toezichtmodel. Ze heeft met succes de samenstelling van de raad van toezicht weten te diversifiëren.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Korzo reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Ze gaat zorgvuldig en uitgebreid in op de huidige situatie en formuleert uitdagingen voor de komende beleidsperiode. Diversiteit en inclusie zijn naar eigen zeggen geen thema, maar een voorwaarde voor het werk dat zij doet. De raad waardeert dit uitgangspunt en de concrete uitwerking ervan. Zo is de instelling actief om publieksgroepen, zoals jongeren, via *community*-managers aan zich te

binden. In het personeelsbestand is diversiteit een belangrijk aandachtspunt: Korzo wil dat haar medewerkers een afspiegeling vormen van de stad. In haar programma en in de keuze voor de samenwerkingspartners wordt de komende periode nog meer ingezet op het bereiken en vertegenwoordigen van alle groepen uit Den Haag. Het India Dans Festival is hier al een voorbeeld van.

Kunstmuseum Flevoland

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Kunstmuseum Flevoland (hierna: Kunstmuseum Flevoland) initieert een museum in oprichting, dat zich zal vestigen in Almere. Kunstmuseum Flevoland is de werktitel van een museum dat nog in ontwikkeling is. Uitgangspunt voor het nieuwe museum is de collectie landschapskunst die verspreid staat over de provincie Flevoland. Deze buitenervaring wil het museum uitbreiden naar een binnenervaring. De instelling wil een plek worden voor driedimensionale objectkunst van groot formaat, waar in bestaande musea vaak geen plek voor is, en voor mediakunst. Over vijf jaar beoogt zij bereikt te hebben dat Flevoland bekend staat als dé plek voor grootse actuele landschapskunst en multimediale kunst.

Subsidieadvies

Kunstmuseum Flevoland vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een gemeentelijke of provinciale collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Almere subsidie verstrekt. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland, waar de instelling haar standplaats heeft. Kunstmuseum Flevoland voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Kunstmuseum Flevoland een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000, mits zij:

- haar activiteiten voor 2021 – 2022 concreet uitwerkt, gekoppeld aan het educatieve programma en een doelgroepenanalyse, en in grote lijnen toelicht welke activiteiten zij wil organiseren in de jaren 2023 en 2024.
- een aangepaste begroting opstelt die in lijn is met het activiteitenplan en een toelichting geeft op de begroting.
- de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie uitwerkt en actiepunten voor de komende jaren formuleert.

De aanvraag van Kunstmuseum Flevoland vindt de raad verrassend en vernieuwend. De plannen spreken tot de verbeelding. Met name de beoogde

focus op kunst van groot formaat vormt een goede aanvulling op het bestaande museale aanbod, en is passend in de provincie Flevoland. Het is positief dat de instelling actief verbinding zoekt met de regio en de aanwezige collectie kunst in de publieke ruimte als uitgangspunt neemt. De activiteiten voor de komende periode zijn echter nog niet concreet genoeg uitgewerkt, en zullen de komende maanden door de kwartiermaker en een artistiek team moeten worden ingevuld.

Omdat de instelling in de begroting niet toelicht waaraan zij de rijksbijdrage van 250.000 euro per jaar wil besteden en omdat de begroting niet vergeleken kan worden met realisatiecijfers, is de bedrijfsvoering lastig te beoordelen. Datzelfde geldt voor een oordeel over de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie tot dusver. Hoewel het museum nog in ontwikkeling is, mist de raad wat dat betreft concrete actiepunten voor de komende periode.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de aanvraag van Kunstmuseum Flevoland. Er is nog geen museumgebouw en er worden nog geen activiteiten georganiseerd, maar de plannen spreken tot de verbeelding. De raad vindt het beoogde museum een waardevolle aanvulling op het bestaande aanbod in het Nederlandse museumbestel. Het profiel van het museum is toegesneden op de lokale context en heeft een landelijke aantrekkingskracht. De afgelopen jaren stonden voor de instelling in het teken van onderzoeken en verkennen: er is een stichting opgericht en een kwartiermaker aangesteld. De komende periode wil zij opdrachten verlenen voor kunstwerken die bestemd zijn voor in het eigen gebouw. Daarnaast wil zij met tijdelijke projecten en tentoonstellingen in de openbare ruimte en in gebouwen van samenwerkingspartners, en op termijn in het eigen museum, de collectie verrijken en levend houden.

De collectie landschapskunst in de provincie Flevoland vormt een belangrijk fundament voor het nieuwe museum. Deze collectie is uniek in Nederland en bestaat uit negen kunstwerken. Uitbreiding naar tien is de komende beleidsperiode de ambitie. De periode van 2021 – 2022 dient als opbouw- en testfase: in deze jaren vergroot het museum de aandacht voor de collectie landschapskunst, het ontwikkelt en toetst activiteiten gericht op grootse, multimediale kunstvormen, en laat een gebouw ontwerpen. De eerste ontwerpen toont het museum op de Floriade in 2022. De instelling verkent hoe de database Collectie Nederland kan worden ingezet, en samen met Land Art Flevoland organiseert zij elk seizoen een tour langs de collectie landschapskunstwerken. Met de BIS-subsidie kan het museum maandelijks tourweekenden aanbieden.

De raad is zeer te spreken over het initiatief van Kunstmuseum Flevoland om ruimte te bieden aan grote kunstwerken waarvoor in veel musea geen plek is. Het is goed dat naast de kwartiermaker een inhoudelijk en artistiek team is aangesteld, dat het museale concept en het tentoonstellingsbeleid vormgeeft. De instelling heeft nog niet alle beoogde activiteiten concreet kunnen invullen; dat is een belangrijke taak voor de kwartiermaker die op 1 maart 2020 is begonnen (nadat het activiteitenplan was opgesteld). De instelling heeft nog geen plannen geformuleerd voor de jaren 2023 en 2024; in 2023 evalueert zij de activiteiten uit 2021 en 2022, waaruit een beeld ontstaat van de boogde koers van het museum.

Vernieuwing

Kunstmuseum Flevoland is een nieuwe museale voorziening. Er bestaat in Nederland nog geen vergelijkbare voorziening die zich concentreert op land art, en specifiek op grote kunstwerken. Het is positief dat het museale aanbod hiermee wordt verbreed en vernieuwd. De instelling wil werken tonen die de grenzen van disciplines overstijgen en verschillende media combineren: installaties, sculptuur, architectuur, licht, geluid, muziek, video, theater, performance en zelfs videogames. Zij wil zelf nieuwe opdrachten verstrekken aan nieuwe makers.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Bij de inrichting van de organisatie en het aantrekken van vast personeel volgt Kunstmuseum Flevoland de Museum cao. De instelling wil zich ook verbinden aan de richtlijn voor kunstenaarshonoraria.

De bedrijfsvoering van de instelling is lastig te beoordelen, aangezien de begroting niet kan worden vergeleken met realisatiecijfers. Opvallend is dat de aanvraag alleen fte's beschrijft voor de kwartiermaker, niet voor personeel voor activiteiten en beheer. Wel is een relatief groot deel gereserveerd voor het artistieke team. Het museum gaat uit van betalende bezoekers, maar er zijn geen publieksinkomsten begroot. Ook ontbreken de cijfers voor de beheerslasten en wordt niet ingegaan op risico's en strategieën bij tegenvallers.

In de meerjarenbegroting 2021 – 2025 van het Fonds Verstedelijking Almere is een aanvraag voor Kunstmuseum Flevoland opgenomen voor 13 miljoen euro. Besluitvorming hierover wordt verwacht rond de zomer van 2020.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Met de BIS-subsidie wil Kunstmuseum Flevoland onder andere een educatief programma ontwikkelen voor primair en voortgezet onderwijs en

een publieksprogramma voor onderwijs, (jong)volwassen bezoekers en gezinnen. Kinderen in Flevoland kunnen via de leerlijnen cultuuronderwijs ‘De Culturele Haven’ en ‘Kunst is Dichterbij dan je denkt’ les krijgen over landschapskunst en een bezoek brengen aan de kunstwerken. In de periode 2021 – 2024 worden deze leerlijnen geactualiseerd met tentoonstellingen die de instelling organiseert.

De publieksprogramma’s ontwikkelt de instelling in cocreatie en bij het ontwikkelen van nieuwe kunst betreft zij de bewoners van de provincie Flevoland. Elk landschapskunstwerk heeft een ambassadeur, die het belang en de waarde van het kunstwerk uitdraagt binnen de eigen gemeenschap. De instelling breidt het team van ambassadeurs uit met kind-ambassadeurs. De raad heeft waardering voor de belangrijke rol die het museum toekent aan het publiek bij de creatie en ontsluiting van de collectie.

Bij de beschrijving van de doelgroepen van de instelling – inwoners van Almere en Flevoland, het in kunst en cultuur geïnteresseerde publiek, bezoekers aan Flevoland en (inter)nationale kunstprofessionals – ontbreekt een visie op manieren om het publiek te bereiken en de doelstellingen daarbij (bijvoorbeeld in bezoekersaantallen).

Geografische spreiding

Kunstmuseum Flevoland lijkt goed inzicht te hebben in de behoeften en samenstelling van de inwoners van Almere en de regio. De instelling voerde in de verkennende fase gesprekken met landelijke en internationale experts, met bewoners, overheden en culturele ondernemers en andere instellingen. Er is een analyse gemaakt van de demografische opbouw, de interesses en het cultuurgedrag van de inwoners van Almere. Een uitkomst was dat landschapskunst en multimediale kunst breed gedragen worden onder de inwoners. De instelling wil dat het museum van alle Flevolandse wordt. De raad vindt het positief dat het museum actief verbinding zoekt met de regio.

De collectie landschapskunst is verspreid over de provincie. De instelling geeft aan dat het de uitdaging is de kunst toegankelijker en bereikbaarder te maken. Wat betreft de bereikbaarheid zegt zij te profiteren van de positie van de Metropoolregio Amsterdam, waar het museum ook onderdeel van is. De toegankelijkheid wordt vergroot met behulp van de activiteiten die het museum gaat programmeren.

Op internationaal niveau hoopt het museum dat er uitwisseling van tentoonstellingen en collecties plaatsvindt met musea zoals Dia:Beacon in New York, Tate Modern in Londen en Palais de Tokyo in Parijs.

Toepassing Fair Practice Code

Kunstmuseum Flevoland geeft slechts een summiere toelichting op de wijze waarop de Fair Practice Code wordt geïntegreerd in de organisatie. Zij geeft aan dat de kwartiermaker de codes bij de plannen en programmering zal betrekken. De raad mist concrete actiepunten waaraan de instelling de komende periode wil werken.

Het museum vindt een eerlijke beloning voor werknemers en kunstenaars vanzelfsprekend (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). In de aanvraag wordt niet expliciet beschreven welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Kunstmuseum Flevoland geeft slechts een summiere toelichting op de wijze waarop de Governance Code Cultuur wordt geïntegreerd in de organisatie. Stichting Kunstmuseum Flevoland is recent opgericht en is zich nog aan het vormgeven. De kwartiermaker stelt de komende periode een businessplan op voor het museum en stelt een raad van toezicht samen. De raad mist concrete actiepunten waaraan de instelling de komende periode wil werken.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Kunstmuseum Flevoland geeft een beknopte toelichting op de wijze waarop de Code Diversiteit en Inclusie wordt geïntegreerd in de organisatie. De instelling geeft aan dat de kwartiermaker de code bij de plannen en programmering zal betrekken. Zij geeft een toelichting op de beoogde diversiteit op het gebied van programma, publiek, personeel en partners. In de organisatie wil zij een afspiegeling zijn van de maatschappij. Samenwerking zoekt het museum ook op het gebied van zorg, onderwijs, landschaps- en natuurbeheer. Jaarlijks gaat het museum de voortgang in diversiteit binnen de vier p's evalueren. De raad mist concrete actiepunten waaraan de instelling de komende periode wil werken.

Leeway for Arts

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 447.500

Over de instelling

Stichting Leeway for Arts (hierna: Leeway for Arts) is een nieuw netwerk waarin zich verschillende Leidse instellingen hebben verenigd: Theater Ins Blau, de Academy for Creative and Performing Arts (ACTA) en Liquid Society. Leeway for Arts is bedoeld voor *midcareer* kunstenaars die zich op het artistieke vlak willen heroriënteren. Daarbij richt Leeway for Arts zich specifiek op beoefenaars van non-verbale kunsten: beeldende kunst, performance en bewegingskunsten als mime, dans en circus. Zij kunnen zich onder de vleugels van Leeway for Arts voor een periode van 18 maanden wijden aan het ontwikkelen van hun praktijk, door onderlinge uitwisseling en onderzoek.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Leeway for Arts geen subsidie toe te kennen.

De begeleiding van de kunstenaars in de ontwikkeltrajecten van Leeway for Arts is mager uitgewerkt en voornamelijk faciliterend van aard. De talentontwikkeltrajecten zijn weinig onderscheidend, en de geografische spreiding van de activiteiten beperkt zich tot de regio Leiden. Daarom is het landelijke belang van deze instelling klein. Leeway for Arts ontplooit geen educatie-activiteiten en onderneemt nauwelijks iets op het gebied van participatie. Ten slotte zijn de stappen die Leeway for Arts wil zetten om te voldoen aan de Code Diversiteit en Inclusie nog onvoldoende vormgegeven.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Leeway for Arts is een nieuwe instelling. Voor een artistiek-inhoudelijke beoordeling gaat de raad af op de kwaliteit van de plannen met betrekking tot talentontwikkeling. Die zijn in zijn ogen nog te weinig geprononceerd. Leeway for Arts wil per periode tweemaal acht beoefenaars van de non-verbale kunsten 18 maanden lang de ruimte geven, zowel in tijd als in financiële zin, om op een artistieke reis te gaan. Het is goed te begrijpen dat de bestemming van die reis vooraf onzeker is. Het kan zinnig zijn om je vooraf niet te veel vast te pinnen. Maar de raad meent dat de behoefte aan

een open eind bij Leeway for Arts over de hele linie heeft geresulteerd in een gebrek aan structuur en inhoud.

Met name de plannen voor de kunstenaarsbegeleiding maken niet veel indruk. Er wordt gerept van een vijftal interactieve workshops, Leeway Labs, die gericht zijn op het uitwisselen van *best practices* en *lessons learned*. De inbreng van Leeway for Arts bij deze workshops lijkt vooral faciliterend te zijn. Verder beperkt de begeleiding zich tot een gesprek, eens per drie maanden, met de directie. Hoe de directie dat gesprek vormgeeft, wordt niet nader toegelicht.

De raad vindt het positief dat deelnemers de mogelijkheid geboden wordt om keuzevakken te volgen aan de Leidse universiteit, de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst en het Koninklijk Conservatorium. Deze academische reflectie kan aan de ontwikkeltrajecten een mooie verdieping geven.

Ook de zichtbaarheid van de ontwikkeltrajecten is voldoende geborgd, dankzij de samenwerking met Theater Ins Blau en galerie Liquid Society. Een viertal 'Liquid labs' zal worden afgesloten met een voor publiek toegankelijke presentatie. Na afloop van ieder traject zullen de bevindingen van de deelnemers worden gepubliceerd.

Vernieuwing

Deelname aan een ontwikkeltraject bij Leeway for Arts zal voor de kunstenaars in kwestie leiden tot een herijking van de eigen poëtica en een herpositionering van de eigen praktijk. In die zin brengt dit plan vernieuwing in het bestel teweeg. Maar de raad vindt de cross-sectorale werkwijze van Leeway for Arts minder 'uniek' dan de instelling zelf claimt. Het voor langere tijd samenbrengen van kunstenaars uit verschillende disciplines die elkaar stimuleren door onderlinge uitwisseling, is een steeds gangbaarder aanpak. De vraag dringt zich op of *midcareer* kunstenaars hiervoor niet al terecht kunnen, in *residencies* op diverse postacademies en bij andere ontwikkelinstellingen. Ook de koppeling van kunstenaars aan de Leidse universiteit is niet nieuw: bij de Veenfabriek is dat al langer praktijk.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De kunstenaars die aan het ontwikkeltraject van Leeway for Arts meedoen, krijgen gedurende de periode van 18 maanden een half salaris uitgekeerd. Het idee is dat ze zo betaald worden voor onderzoek, zelfeducatie, experiment en reflectie, waar dat normaliter activiteiten zijn die in onbetaalde uren plaatsvinden. Het Leeway for Arts-'salaris' kan aangevuld worden met reguliere betaalde opdrachten. In de aanvraag wordt de loonopbouw transparant uitgewerkt, inclusief overuren en indexatie. Alleen de secundaire arbeidsvoorwaarden (pensioenopbouw, verzekeringen) blijven onbenoemd.

Leeway for Arts is grotendeels afhankelijk van de gewenste subsidie van OCW. Aangezien de instelling vrijwel geen eigen inkomsten genereert, is een

serieuze analyse van de risico's op zijn plaats, maar die ontbreekt in de aanvraag. Tevens zijn er enkele posten op de begroting die niet worden toegelicht.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie is vooralsnog een onontgonnen terrein bij Leeway for Arts. Er zijn geen plannen op het gebied van schoolgebonden of niet-schoolgebonden educatie.

Hoewel het de ambitie is van Leeway for Arts om een gemêleerd publiek te betrekken bij de activiteiten, weet zij onvoldoende duidelijk te maken hoe zij dit denkt te gaan doen. De organisatie heeft het plan om 500 kennismakingsgesprekken te voeren met mensen uit 'onvanzelfsprekende' publieksgroepen uit Leiden, van houtbewerkers tot cateraars, van fotografen tot ambassadeurs. Een mooi initiatief – hoewel in de praktijk wellicht moeilijk realiseerbaar – maar hoe die 500 vervolgens kunnen participeren in activiteiten van Leeway for Arts is niet uitgewerkt.

De Leeway Labs zijn nadrukkelijk bedoeld voor 'peers' uit het netwerk van de deelnemende kunstenaars. Het beoogde publiek bij de Liquid Labs bestaat uit kunstenaars, wetenschappers en omwonenden van de locaties. Voor het bereiken van die laatste groep stelt Leeway for Arts zich dienstbaar op aan de PR-strategie van de partners. Al met al vindt de raad dit een te mager publieksbeleid voor een instelling die tot de BIS wil toetreden.

Geografische spreiding

Leeway for Arts is geworteld in Leiden door de banden met diverse lokale organisaties. Met name in de samenwerking met de Leidse universiteit en de kunstvakopleidingen sluit Leeway for Arts aan bij het regioprofiel van het 'leerecosysteem'.

Landelijk is de impact van deze instelling aanzienlijk bescheidener. Vier van de acht Liquid Labs zullen buiten de Randstad plaatsvinden: in Tilburg (De Nieuwe Vorst), Bredevoort (De Koppelkerk) en twee nog nader te bepalen plekken. Daarmee is de nationale uitstraling van deze instelling te beperkt om een plek in de BIS te rechtvaardigen.

Toepassing Fair Practice Code

Leeway for Arts reflecteert goed op de Fair Practice Code. Alle aspecten uit de code komen aan bod, waarbij telkens concrete actiepunten worden benoemd. Omdat het een nieuw netwerk betreft, kan de raad geen oordeel vellen over de toepassing van de code in het verleden.

Toepassing Governance Code Cultuur

De reflectie op de Governance Code Cultuur is voldoende. Leeway for Arts heeft een raad van toezicht. In de aanvraag staat goed omschreven hoe deze functioneert en hoe de verhouding met de directie is geregeld. Opvallend is

dat de leden van de raad van toezicht zelf ook de Fair Practice Code zullen onderschrijven.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Leeway for Arts schrijft de Code Diversiteit en Inclusie te willen omarmen, maar ziet ook nog ruimte voor verbetering binnen de eigen organisatie. De raad waardeert deze zelfkritiek, maar mist concrete voornemens om de ambities te verwezenlijken. Voor de keuze van de deelnemende kunstenaars en het bereiken van een divers publiek beperkt Leeway for Arts zich tot het plan om een PR-medewerker aan te stellen die visie, vaardigheden en kennis heeft op dit vlak. Voor een instelling met BIS-ambities vindt de raad dit een al te voorzichtige inzet.

Leidsche Rijn Luister Academie/ Casco

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 365.750

Over de instelling

Stichting Casco (ook: Casco Art Institute: Working for the Commons; hierna: Casco), Metaal Kathedraal en kunstenaarscollectief Bik Van der Pol dienen een gezamenlijke aanvraag in voor de Leidsche Rijn Luister Academie (hierna: LRLA), een samenwerkingsverband dat in VINEX-wijk Leidsche Rijn de groei van de stad onderzoekt door inzet van de verbeeldingskracht en creativiteit van kunstenaars. Duurzaamheid is hierbij een kernwaarde. Naar eigen zeggen wordt de LRLA een platform voor 'growing together': een beweging voor gezamenlijke groei die vorm krijgt in een meerjarig programma dat de expertises van de drie partners verbindt en aansluiting zoekt met de omgeving van Leidsche Rijn, waarmee de drie elk op eigen wijze verbonden zijn. De LRLA wordt aangestuurd door artistiek directeuren Bik Van der Pol; Casco en Metaal Kathedraal fungeren als co-artistiek en uitvoerend directeurs.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Casco geen subsidie toe te kennen.

De raad krijgt op basis van het plan weinig zicht op de ontwikkelingsfunctie van de LRLA, een gezamenlijk, meerjarig project van drie culturele instellingen. De uitvoering van het project draagt volgens de raad niet direct bij aan de ontwikkeling van talenten of van een genre of discipline, maar lijkt eerder gericht op de ontwikkeling van de Utrechtse wijk Leidsche Rijn. De LRLA vervult daarmee ook geen functie in een landelijke infrastructuur of keten. Het plan is daarnaast inhoudelijk te weinig concreet en bevat te veel onzekerheden. Het is ook te lokaal georiënteerd: de LRLA neemt Leidsche Rijn als uitgangspunt voor een aantal activiteiten die alle nauw verbonden zijn met de wijk. Het landelijk belang van het project is daarmee klein.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is kritisch over het plan voor de LRLA. Hij vindt grote delen van de aanvraag zeer abstract, waardoor hij onvoldoende kan beoordelen wat de LRLA beoogt in de komende periode.

De betrokken partners Casco, Metaal Kathedraal en Bik Van der Pol hebben volgens de raad een uitstekende staat van dienst; op basis daarvan heeft hij in algemene zin vertrouwen in de kwaliteit van de programmaonderdelen. Tegelijkertijd zijn de concrete activiteiten (school, museum, buurtsuper, kerk en radiostation) dermate beknopt beschreven, dat de raad hierover niet kan oordelen. Het voornemen om kunst en 'commons' hand in hand te laten gaan, vindt de raad lovenswaardig, net als de ruimte die de LRLA voorziet voor het experiment. De ambitie om in Leidsche Rijn via 'luisteren' een beweging richting meer gezamenlijkheid en herstel van de relatie tussen (oude) natuur en de nieuwe stedelijkheid tot stand te brengen, is te prijzen. Deze uitgangspunten kunnen volgens de raad in beginsel een aanzet zijn voor een interessante aanpak. De raad mist in de aanvraag echter een heldere uitwerking.

Daarbij constateert de raad dat de plannen voor de LRLA vooral lokaal georiënteerd zijn: hij mist een beschrijving van de verhouding tot het nationale speelveld. Er is volgens de raad geen sprake van een landelijke functie die de LRLA zou kunnen vervullen. De opzet van de plannen gaat voornamelijk uit van het proefondervindelijk en via experiment onderzoeken van lokale kwesties. Hoe eventuele resultaten breder bekend of toepasbaar zullen worden gemaakt, blijft de raad onduidelijk.

In het plan wordt een aantal, vooral lokale, partners genoemd. Het wordt de raad echter niet duidelijk wie huidige en toekomstige partners zijn en wat de aard en status is van deze samenwerkingsverbanden.

Vernieuwing

De raad is kritisch over de mate waarin de LRLA bijdraagt aan vernieuwing. Hij leest in het plan geen voornemens tot talentontwikkeling, noch tot genreontwikkeling zoals bedoeld in de context van het artikel Ontwikkelinstellingen. De raad constateert dat de vernieuwing vooral naar voren komt in de ontwikkeling van Leidsche Rijn als nieuwe wijk, en heeft bewondering voor de motivatie van de LRLA om omgeving, inwoners, kunstenaars en ecologie hierin te verenigen. Hij vindt het plan echter te onderzoekend van aard en het is hem onvoldoende duidelijk hoe resultaten nationaal of internationaal worden vertaald. De raad is in dit opzicht van mening dat de LRLA te zeer op zichzelf is gericht; het ontbreekt de plannen aan concrete aanknopingspunten om de voorgenomen vernieuwing gestalte te geven.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De LRLA is geen zelfstandig rechtspersoon. Casco treedt op als penvoerder van de aanvraag voor de LRLA. De raad constateert dat in de aanvraag wordt gereflecteerd op eerlijke beloning door de afzonderlijke organisaties Casco en Metaal Kathedraal, en mist een reflectie vanuit de LRLA.

De raad krijgt evenmin goed zicht op de financiële huishouding van de LRLA. Op basis van de ingediende begroting is onduidelijk welke cijfers betrekking hebben op de samenwerking en welke op Casco. De raad had hierop graag een heldere toelichting gelezen. Van de forse begrote bijdrage van de provincie Utrecht en de tamelijk hoge beoogde publieksinkomsten ontbreekt een onderbouwing. De raad mist in het plan eveneens een gedegen strategie bij tegenvallende inkomsten. Mochten de begrote subsidies niet worden toegekend of de overige eigen inkomsten niet worden verworven, dan is het de raad niet duidelijk hoe de LRLA dit ondervangt.

De aanvraag meldt dat de LRLA op basis van projectadministratie werkt en dat maandelijks naar de cijfers wordt gekeken, waardoor tijdig kan worden ingegrepen. Ook zijn er plannen gemaakt om het eigen vermogen te versterken. Ook daarvan is het de raad echter niet duidelijk in hoeverre dit betrekking heeft op de stichting of op de activiteiten onder de noemer van de samenwerking.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad heeft in beginsel waardering voor de plannen van de LRLA op het gebied van educatie en participatie, maar constateert dat deze tamelijk lokaal georiënteerd zijn, en vindt ze niet voldoende uitgewerkt.

De LRLA beoogt deelnemers actief te betrekken bij de kernactiviteiten. De raad is van mening dat activiteiten als ‘Buurtsuper’ veel mogelijkheden in zich dragen voor educatieve en participatieve activiteiten. Hierdoor wordt publiek mogelijk op nieuwe manieren aangesproken. De raad spreekt hiervoor waardering uit, maar plaatst ook vraagtekens bij het plan. Zo leest hij niet of inwoners van Leidsche Rijn zijn betrokken bij de ontwikkeling van het initiatief voor de LRLA. Dit vindt hij opmerkelijk, zeker gezien het pleidooi voor bottom-up samenwerking in het plan.

De raad vindt de benoemde strategieën voor publieksbenadering, zoals *broadcasting*, in beginsel interessant maar niet voldoende uitgewerkt. De raad mist in de plannen concrete voornemens voor marketing en communicatie. Ook hier vindt de raad de LRLA te zeer gericht op de directe omgeving.

Geografische spreiding

De LRLA is een nieuw initiatief dat voortkomt uit partners uit Utrecht en zelf is gevestigd in Leidsche Rijn. Casco en Metaal Kathedraal zijn goed geworteld in de stad en ontvangen een meerjarige subsidie van de gemeente Utrecht in het kader van de Cultuurnota 2017 – 2020. De LRLA werkt vanuit een visie die gericht is op het leveren van een bijdrage aan een

specifieke wijk. Er is echter geen visie geformuleerd op de verbinding met de culturele infrastructuur van de regio.

Toepassing Fair Practice Code

De LRLA is een nieuw initiatief. Er wordt in de aanvraag vanuit de partners Casco en Metaal Kathedraal gereflecteerd op de toepassing van de Fair Practice Code. Het is de raad echter niet duidelijk in hoeverre deze reflectie geldt voor de LRLA.

Toepassing Governance Code Cultuur

De LRLA is een nieuw initiatief. Er wordt een Kunstraad geïnstalleerd die fungeert als raad van toezicht, waarin nauw bij het project betrokken kunstenaars zitting nemen. In de aanvraag wordt vooral vanuit de partners Casco en Metaal Kathedraal gereflecteerd op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Het is de raad echter niet altijd duidelijk op welke manier en in hoeverre deze reflectie geldt voor de LRLA. De raad krijgt door deze onvolledigheid op basis van de aanvraag in beperkte mate grip op de stand van zaken bij de LRLA.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is gematigd positief over de reflectie op de code. Op een paar punten wordt besproken hoe de code wordt toegepast, bijvoorbeeld inzake teamleden met een lichamelijke beperking. De raad vindt de reflectie echter te summier: zo wordt niet genoeg inzicht gegeven in hoe wordt omgegaan met dit onderwerp ten aanzien van bijvoorbeeld publiek. De raad had, gezien de aard van de activiteiten van de LRLA, graag een beschrijving gelezen van de bevolkingssamenstelling van Leidsche Rijn en hoe het initiatief zich hiermee verhoudt.

Likeminds

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 699.518**

Gevraagd subsidiebedrag: € 700.000

Over de instelling

Stichting Likeminds (hierna: Likeminds) is een multidisciplinaire ontwikkelplek met een focus op podiumkunsten. Het bieden van een platform aan een nieuwe generatie verhalenvertellers kenmerkt de instelling. Ze heeft vier pijlers om talenten te begeleiden in alle stadia van ontwikkeling: 'Factory', gericht op jonge theatermakers tussen de 16 en 25 jaar; 'Werkplaats', een ontwikkelplek voor jonge professionele theatermakers die een kunstvakopleiding of een autodidacte route hebben gevolgd; 'Future Lab', een plek waar het theater van de toekomst wordt onderzocht; 'Nonprofit Kapitalist', een productieplatform. Diversiteit, inclusie en vernieuwing zijn belangrijk voor de instelling. Ze noemt zich zelf 'radicaal divers, radicaal futuristisch en radicaal plaats-bepalend'.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Likeminds een subsidiebedrag toe te kennen van € 699.518, mits de instelling:

- een nadere uitwerking van de begroting indient met expliciet aandacht voor talent- en genreontwikkeling en Podium Noord (inclusief toelichting op de governance van dit podium).

Likeminds biedt ruimte aan een generatie nieuwe verhalenvertellers. De instelling is hier al geruime tijd succesvol in. Ze weet op kwalitatief hoogstaand niveau nieuwe verhalen (over) te brengen. Bovendien weet ze makers met een migratieachtergrond aan zich te binden en met succes te laten uitstromen naar andere gezelschappen. Talenten worden gescout in het *grassroots*-circuit, bij opleidingen en *cultural fringes*, bovendien is er ruimte en aandacht voor autodidacten en jongeren. Een belangrijke verdienste van de instelling is dat zij diversiteit en inclusie heeft verankerd in haar DNA. Punt van aandacht is de concrete invulling van de activiteiten in het kader van educatie en participatie; deze zijn onvoldoende helder beschreven in het plan. Evenmin is duidelijk hoe de instelling de verdubbeling van de begroting ten opzichte van 2018 verantwoordt: een explicitering daarvan ontbreekt, met name voor talent- en genreontwikkeling en de bekostiging van 'Podium Noord'.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Vier jaar geleden opteerde Likeminds voor een plek in de BIS als productiehuis. Hoewel de raad het plan bevlogen vond, waren de trajecten nog te zeer in opbouw en was er nog onvoldoende ervaring om de functie van productiehuis in de basisinfrastructuur te vervullen. De afgelopen jaren heeft Likeminds zich ontwikkeld tot een brede instelling met een volwassen ontwikkelfunctie. Zij biedt een platform aan een nieuwe generatie verhalenvertellers. De instelling zegt hier zelf over dat zij in haar werk 'de wereld verbeeldt'. Ze vat de activiteiten samen in twee thema's. Het thema 'Meer zijn...' handelt over onderwerpen die persoonlijke, culturele en seksuele ontplooiing raken. Het thema 'Mijn omgeving...' stelt onderwerpen centraal als generatie-switches, migratie en integratie, klimaatcrisis en *fact-free politics*.

Het activiteitenplan beschrijft twee soorten projecten: ontwikkel- en productieprojecten. De eerste soort staat in het teken van procesgericht artistiek onderzoek, de tweede richt zich op een voorstellingsgericht maakproces. Beide typen zijn te verdelen in klein, midden en groot. Instromers van de 'Factory' starten met een ontwikkeltraject en kunnen doorstromen naar een productieproject. Producties die voortkomen uit de trajecten worden getoond op het eigen festival 'Likeminds Bedankt!' en op het nieuwe tweejaarlijkse initiatief 'Festival Podium Noord'. Dit laatste initiatief is in samenwerking met ICK(-D) en Summer Dance Forever.

De ontwikkel- en productietrajecten zijn helder uitgewerkt. Uit de werkwijze in combinatie met de gekozen thematiek blijkt een herkenbare artistieke signatuur, die verbonden is met de missie en visie van de instelling. De raad onderschrijft dat er daarbij voldoende ruimte moet zijn voor experiment: niet alle trajecten hoeven te leiden tot een productie. Met het uitgebreide overzicht van de makers die nu of in de nabije toekomst zijn verbonden aan de instelling laat de instelling zien waar ze voor staat: het vertellen van nieuwe verhalen en het bieden van een podium voor deze verhalen. De raad waardeert de doordachte keuzes van de instelling, het daaruit voortvloeiende brede palet aan makers met verschillende achtergronden en disciplines die zij aan zich bindt, en daarmee de verankering van diversiteit en inclusie in haar werkwijze. Hij mist in het plan echter een overzicht van namen van begeleiders.

Positief is de raad ook over de inzet van het eigen netwerk om de makers gelegenheid te bieden zich te presenteren, zoals op Over het IJ Festival en Oerol Atelier, de samenwerking met partners om coproducties aan te gaan om met hen relevante verhalen te vertellen, en de participatie in internationale activiteiten als de 'The Wells Project'.

Vernieuwing

Likeminds wil inzetten op 'radicaal' ontwikkelen, maken, verbinden, en noemt zich 'radicaal divers, futuristisch en plaats-bepalend'. De raad waardeert deze intentie, maar ziet dit nog niet op alle punten terug. De werkwijze op het terrein van talentontwikkeling bijvoorbeeld is weinig uitzonderlijk. Niet overal worden de prikkelende concepten die Likeminds aandraagt concreet uitgewerkt.

De raad waardeert de inzet die de instelling met andere partijen pleegt om te werken aan innovatie en technologie in de samenwerkingsprojecten 'Performance Technology Lab' (PTL) en 'The Wells Project'.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Likeminds hanteert voor alle contracten (vast, tijdelijk en freelance) de cao Toneel en Dans, zowel in salarisniveau als in arbeidsvoorwaarden. De instelling heeft conform de cao afspraken over indexering, overwerk en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Er is een pensioenregeling. Uit het plan wordt niet helemaal duidelijk of zzp'ers, conform cao, een toeslag krijgen bovenop hun salaris. De instelling heeft in het plan geen aandacht besteed aan de positie van stagiairs, vrijwilligers en aan werkervaringsplaatsen; uit het jaarverslag blijkt dat er bij Likeminds geen vrijwilligers actief zijn.

Likeminds toont op de drie indicatoren liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen financiële gezondheid. Wel is de afhankelijkheid van een enkele batenpost, namelijk de overige subsidies, hoog. In de aanvraag is enige aandacht voor risico's van en maatregelen bij tegenvallende inkomsten. Het toepassen van de uitgangspunten van de Fair Practice Code is in de begroting van de activiteiten meegenomen. De begroting is ambitieus, gezien de groei ten opzichte van 2018: een verdubbeling. De raad betwijfelt of deze grote stap niet te hoog gegrepen is. Hij zou graag een nadere explicitering zien van de begroting, met name van de talent- en genreontwikkeling en 'Podium Noord'.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Likeminds besteedt in het activiteitenplan geen aandacht aan educatie en participatie. Dit bevreemdt de raad; hij zou graag zien dat de instelling haar plannen op dit gebied uitwerkt.

Wat betreft haar marketingbeleid richt Likeminds zich op twee sporen: enerzijds biedt zij een platform waar jonge makers zich kunnen ontwikkelen en bekwamen, en anderzijds is zij gericht op het produceren van voorstellingen. De instelling is zichtbaar op een aantal publieksfestivals, zoals Over het IJ Festival en Oerol. Om de activiteiten onder de aandacht

van publiek te brengen, wordt gebruikgemaakt van traditionele marketingtools zoals flyers, maar ook van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van marketing. De raad is positief over de inspanning om nieuwe doelgroepen in kaart te brengen met behulp van een klantensegmentatietool. Uit onderzoek blijkt dat het werk van de instelling aansluit bij twee groepen die worden geclassificeerd als 'Jong en Hoopvol' en 'Stedelijke Dynamiek'. De marketeers gaan op basis van deze informatie nieuwe publieksgroepen benaderen.

Geografische spreiding

Likeminds is stevig geworteld in Amsterdam. De instelling heeft veel samenwerkingspartners in de Metropoolregio Amsterdam (MRA), zowel binnen de eigen discipline als daarbuiten, bijvoorbeeld platenlabel Top Notch. Dit stevige netwerk is behulpzaam bij de uitstroom van talenten. De instelling is initiatiefnemer van De Zomer van Amsterdam, een samenwerking met gevestigde culturele instellingen als Holland Festival, Eye en DelaMar. Daarnaast verlegt ze haar grenzen steeds meer naar buiten de MRA. Club Guy & Roni/NNT (Groningen), Productiehuis Theater Rotterdam en Oerol worden genoemd als samenwerkingspartners. De raad zou het toejuichen als de instelling zich sterker richtte op het hele land.

Toepassing Fair Practice Code

Likeminds reflecteert goed op de Fair Practice Code. De instelling zegt het belang van de code uit te dragen en deze toe te passen (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Uit de aanvraag wordt niet helder welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning, bijvoorbeeld via lidmaatschap van een (koepel)vereniging. Verder valt op dat er structureel wordt samengewerkt met bedrijven en zzp'ers. Uit de aanvraag wordt niet duidelijk of de samenwerkingspartners ook de Fair Practice Code onderschrijven en of er evaluaties met hen worden gehouden. In de aanvraag wordt slechts summier aandacht besteed aan auteursrechten. Over auteursrechtelijke kwesties is de instelling voornemens om duidelijke afspraken vast te leggen.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. Ze werkt volgens het raad-van-toezichtmodel, waarbij de raad verantwoordelijk is voor het toezicht op beleidsstrategieën en de kaders voor de algemene gang van zaken. De dagelijkse en algemene leiding van de instelling is in handen van de directeur-bestuurder. De raad van toezicht en de directeur-bestuurder vergaderen vier keer per jaar. Naast het toezicht en de controlerende rol binnen de instelling, onderhoudt de raad van toezicht actief zijn netwerk.

Het valt op dat de raad van toezicht bestaat uit slechts drie leden, waarbij de diversiteit ontbreekt - hoewel de instelling zichzelf omschrijft als superdivers. Bij de eerstvolgende benoeming in de raad van toezicht wordt de hoogste prioriteit gegeven aan diversiteit en inclusie (vacature is uitgezet volgens de kaders van de Code Diversiteit & Inclusie). Er is een rooster van optredens.

Likeminds heeft het voornemen met een aantal partijen te participeren in Podium Noord. Omdat Podium Noord een belangrijke rol speelt in het plan van Likeminds en er grote bedragen mee zijn gemoeid, acht de raad het noodzakelijk dat helderheid wordt verschaft over de governance van dit podium.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De instelling reflecteert goed op de code. De elementen van de vier pijlers van de code behoren tot het DNA van de instelling. Zij noemt zichzelf superdivers en laat dit op meerdere fronten in het plan zien. Zo weet zij makers met uiteenlopende achtergronden aan zich te binden, en bereikt zij met nieuwe verhalen diverse podia en festivals. De instelling zet zich ook in om het eigen personeelsbestand een goede afspiegeling van de samenleving te laten zijn. Ze pleegt maximale inspanning om de juiste persoon voor de juiste plek te vinden. Een punt van aandacht is de samenstelling van de raad van toezicht.

Het valt de raad in positieve zin op dat de instelling regelmatig optreedt als ervaringsdeskundige en als verbinder voor de sector waar het gaat om het vraagstuk diversiteit en inclusie.

LIMA

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 390.000

Over de instelling

Stichting LIMA (hierna: LIMA) is een platform en kenniscentrum voor mediakunst. De organisatie is een voortzetting van het in 2012 opgeheven Nederlands Instituut voor Mediakunst. LIMA richt zich op conservering, distributie en onderzoek van de digitale kunsten. Zij heeft een e-depot en kenniscentrum, presenteert mediakunst in eigen huis, en organiseert jaarlijks een internationaal symposium Transformation Digital Art. LIMA wil een verbindend platform zijn tussen makers en publiek en alle betrokkenen uit de wereld van digitale kunst, beeldende kunst, erfgoedsector en digitale cultuur.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting LIMA geen subsidie toe te kennen.

Volgens de raad is talentontwikkeling geen kernactiviteit van LIMA. Wegens de sterke nadruk op conservering, distributie en presentatie beschouwt de raad LIMA als presentatie-instelling. Daarnaast constateert de raad dat het publiek van LIMA beperkt is, dat educatieprojecten louter zijn gericht op studenten beeldende kunst en dat de organisatie geen initiatieven ontplooit op het gebied van participatie. Ook met betrekking tot de Code Diversiteit en Inclusie vindt de raad de plannen van LIMA nog te weinig ambitieus.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De expertise van LIMA op het gebied van mediakunst staat buiten kijf. De afgelopen jaren ontwikkelde LIMA specialistische kennis op het gebied van conservering van mediakunst en stelde LIMA diensten en tools beschikbaar ten behoeve van *digital artists* die hiermee hun kunstwerken konden verduurzamen.

Op het vlak van distributie groeide LIMA uit tot een belangrijke schakel tussen kunstenaar, presentatieplekken en publiek. Ieder jaar neemt LIMA gemiddeld dertig nieuwe mediakunstwerken en werk van vijf prominente kunstenaars op in zijn distributienetwerk. Deze werken worden internationaal op de markt gebracht, en gemiddeld 400 maal getoond op festivals en in labs en musea wereldwijd.

Naast distributie en conservering besteedt LIMA aandacht aan onderzoek, binnen drie programmalijnen: 'Nieuwe Strategieën', 'UNFOLD & Digital Canon?!' en 'Kennisoverdracht/Educatie'.

LIMA spreekt van een ambitie om uit te groeien tot werkplaats voor talenten in de digitale kunst, maar de invulling hiervan is nog weinig concreet. Ook ontbreekt het aan een visie op de ontwikkeling van het genre van de mediakunsten.

Als ontwikkelinstelling beperkt LIMA zich tot een netwerkfunctie. Jaarlijks wil LIMA jonge kunstenaars aan de hand van thematische sessies in contact brengen met andere kunstenaars en experts. Voor bewezen talent organiseert LIMA jaarlijks Juxtaposition, een bijeenkomst waar zij op elkaars werk en gebruikte technologieën reflecteren.

In het activiteitenplan mist de raad specifieke programma's voor talentontwikkeling. Zo zijn de activiteiten van LIMA niet gericht op de in- en uitstroom van talenten, is onduidelijk wie er verantwoordelijk is voor de artistieke begeleiding en waar die uit bestaat.

Vernieuwing

De innovatie speelt zich bij LIMA met name af op het gebied van beheer en behoud. Zo zal LIMA in 2021 en 2022 in samenwerking met het Amerikaanse platform voor *digital arts* Rhizome een methode voor de opslag van digitale werken doorontwikkelen. Ook onderzoekt LIMA nieuwe manieren om mediakunst online te distribueren, teneinde kunstenaars volgens het beginsel van *fair pay* te kunnen betalen. Op het symposium Transformation Digital Art dat LIMA jaarlijks organiseert, komen partijen bijeen om de nieuwste ontwikkelingen te tonen en ervaringen uit te wisselen.

De raad concludeert dat LIMA daarmee het streven om de infrastructuur en de businessmodellen in de mediakunsten te vernieuwen prioriteit geeft boven de artistiek-inhoudelijke vernieuwing van de mediakunst zelf.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad constateert dat LIMA de afgelopen jaren een gezonde financieringsmix heeft ontwikkeld. De instelling genereerde een groot deel eigen inkomsten met haar conserverings-, distributie- en archiveringsdiensten. Voor de periode 2021 – 2024 is LIMA voor een belangrijk deel afhankelijk van de beoogde BIS-subsidiëring. De begroting is niet onrealistisch, maar er is geen strategie bij tegenvallende inkomsten. Het eerlijk belonen van de eigen werknemers was in de afgelopen periode geen vanzelfsprekendheid. Er was sprake van geringe secundaire arbeidsvoorwaarden en veel onbetaald overwerk. LIMA heeft de intentie om in de komende periode transparanter te werken en de werknemers conform cao te betalen. De gewenste structurele financiële ondersteuning is mede bedoeld om de eigen organisatie, die onderbezet is, te ontlasten. Zzp'ers

ontvangen een toeslag van 40 procent op de cao's Beeldende Kunst en Toneel en Dans.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Met haar presentaties en publieke evenementen richt LIMA zich in eerste instantie tot een beperkte, specialistische doelgroep van studenten, kunstenaars, wetenschappers, curatoren en kunst- en film liefhebbers. De bijbehorende programmering is evenzeer gericht op ingewijden. Kortom: de drempel bij LIMA ligt hoog. De raad betreurt het dat de organisatie geen plannen heeft om die te verlagen. LIMA heeft ook geen participatieprojecten geformuleerd.

Educatie is uitsluitend gericht op de eigen sector. LIMA biedt verschillende cursussen aan voor studenten aan academies als Artez, Rietveld en Creative Coding Utrecht: zij krijgen oude en nieuwe technologieën aangereikt om de eigen mediakunstwerken te documenteren, archiveren en conserveren.

Daarnaast brengt LIMA haar specialistische kennis over op nieuwe generaties kunsthistorici, technici, curatoren en archivariissen. Dit is belangwekkend werk met het oog op digitale duurzaamheid, maar de raad mist de aansluiting op het reguliere onderwijs. Door mediakunst onder de aandacht te brengen van jonge mensen, zou LIMA de bekendheid van het genre aanmerkelijk kunnen vergroten.

Geografische spreiding

LIMA werkt intensief samen met een veelheid aan organisaties in binnen- en buitenland. De inbedding in dat ecosysteem is goed.

Digitale werken uit de LIMA-collectie worden in het eigen huis in Amsterdam getoond tijdens publieke bijeenkomsten onder de noemer 'Cultural Matter'. Daarnaast presenteert LIMA werk onder de vlag 'Tactical Media' bij instellingen in Amsterdam (Framer Framed), Eindhoven (MU), Zwitserland (HeK) en het Verenigd Koninkrijk (FACT). Naar het oordeel van de raad draagt LIMA daarmee in voldoende mate bij aan de geografische spreiding van het genre van de mediakunst.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is positief over de reflectie van LIMA op de Fair Practice Code. In de voorgaande jaren was de toepassing ervan niet altijd op alle fronten haalbaar, met name als het ging om de betaling van het eigen personeel. Voor de komende periode wil LIMA hierin meer gaan investeren. De instelling formuleert enkele duidelijke ambities en haalbare stappen.

Toepassing Governance Code Cultuur

De aandachtspunten van de Governance Code Cultuur zijn summier, maar helder omschreven. LIMA heeft een raad van toezicht, die in 2020 en 2021 met twee leden wordt uitgebreid. Er wordt gewerkt volgens een rooster van

aftreden. De voorzitter zal in 2020 de raad verlaten. In een toelichting op de code zegt LIMA bij de werving van nieuwe leden voorrang te zullen geven aan cultureel diverse kandidaten. Jaarverslag en jaarrekeningen worden jaarlijks gepubliceerd. Bestuurder en toezichthouders hebben onderling afgesproken alert te zijn op belangenverstrengeling.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De instelling reflecteert voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. Zowel het eigen personeel van LIMA als de uitvoerende kunstenaars waarmee de instelling werkt zijn weinig cultureel divers. LIMA is zich hier ook van bewust, en heeft een stappenplan opgesteld om de vier p's uit de code (programma, partners, personeel en publiek) diverser te maken. Dit plan moet tussen 2021 en 2024 zijn beslag gaan krijgen.

Zo wordt er, teneinde een diverser publiek te bereiken, in 2021 een marketing-medewerker aangesteld die ervoor moet zorgen dat de LIMA-bezoekers een betere afspiegeling vormen van de multiculturele samenleving. Hoewel LIMA op het gebied van diversiteit en inclusie blijk geeft van gezonde zelfkritiek, vindt de raad de geformuleerde ambities aan de voorzichtige kant en weinig concreet. Vooral het gekozen tijdspad is naar het idee van de raad wel erg lang.

LKCA

Gereserveerd subsidiebedrag: **€ 5.103.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 5.103.000

Over de instelling

Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst, bekend als Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (hierna: LKCA), zet zich in om cultuureducatie en cultuurparticipatie te bevorderen door middel van deskundigheidsbevordering, netwerken, informatieverspreiding, onderzoek en monitoring. Zij organiseert bijeenkomsten en faciliteert netwerken. Samen met het Fonds voor Cultuurparticipatie is zij partner in het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' en het nieuwe programma 'Cultuurparticipatie'.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.46 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst geen subsidie toe te kennen, tenzij:

- de instelling alsnog reflecteert op haar rol in het cultuurbestel. Deze eerdere verplichting uit de subsidietoekenning voor de BIS-periode 2017 – 2020 is niet uitgevoerd maar nog altijd noodzakelijk, des te meer in deze tijd.
- de instelling in deze reflectie een behoefteanalyse van de cultuursector betreft.
- de onderzoeksfunctie en de leerstoelen worden overgeheveld naar het kenniscentrum voor cultuurbeleid, de Boekmanstichting.
- de instelling op basis van de reflectie en behoefte een nieuw activiteitenplan aanlevert met een aangepaste en sluitende begroting.

Beoordeling

Voorwaarden subsidie categorie

De raad vindt het van belang dat er een bovensectorale voorziening voor cultuureducatie en cultuurparticipatie is die de cultuursector ondersteunt en versterkt. De relevantie van deze voorziening en de meerwaarde die zij voor de sector kan hebben staan buiten kijf.

De opdracht zoals die geformuleerd is in de Regeling op het specifiek cultuurbeleid is vrij algemeen en nauwelijks gewijzigd sinds de vorige BIS-regeling: deskundigheidsbevordering, landelijke informatie- en netwerkfunctie, en onderzoek en monitoring, voor zowel cultuureducatie als cultuurparticipatie. De invulling die LKCA hieraan geeft is dermate generiek en weinig concreet dat niet kan worden vastgesteld of zij in de praktijk voldoet aan de subsidievoorwaarden.

Het is daarnaast onduidelijk of de taken van dit subsidieartikel en/of de invulling die LKCA daaraan geeft nog aansluiten bij de behoeften en wensen van de sector. Graag zou de raad de relatie tussen de opdracht, de kernactiviteit en de behoefte van de cultuursector willen zien.

Inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteit

De kernactiviteit van dit subsidieartikel is het verrichten van ondersteunende activiteiten op het terrein van cultuureducatie en cultuurparticipatie.

LKCA heeft een beleidsplan ingediend en de raad mist een uitwerking hiervan in een activiteitenplan. LKCA is te weinig concreet over haar toekomstige activiteiten. Haar doelen zijn gericht op publiek en samenleving, waarbij de nadruk ligt op de professionals in educatie en de amateurkunst. De raad is er echter niet van overtuigd dat LKCA cultuurbreed werkt en ondersteunend is voor de hele cultuursector.

De raad is positief over het verzamelen, bundelen en verspreiden van informatie, benchmarks en *good practices* van LKCA. Hierbij worden centra voor de kunsten, muziekscholen en andere aanbieders van kunst- en cultuureducatie goed bereikt. Curriculum.nu is daarnaast door LKCA via diverse kanalen over het voetlicht gebracht en haar Cultuurkrant kent een grote afname.

De raad heeft vier jaar geleden geadviseerd veranderingen door te voeren met als doel van LKCA een meer toekomstbestendige organisatie te maken. De minister heeft destijds aan het subsidiebesluit de verplichting verbonden dat LKCA diende te reflecteren op haar rol in het bestel. Bovendien diende zij een aangepast activiteitenplan aan te leveren voor 2019 en 2020 waarin deze reflectie zichtbaar werd gemaakt. Door het opschuiven van de planning voor de nieuwe beleidsperiode heeft de minister deze verplichting in 2018 laten vallen, maar de raad vindt deze reflectie nog altijd het noodzakelijke startpunt voor een verdere ontwikkeling van LKCA.

In haar aanvraag reflecteert LKCA niet op de eerdere kritiek van de raad en verantwoordt zij niet het door haar gevoerde beleid van de afgelopen vier jaar. Zij hanteert geen prestatie-indicatoren en de raad mist daardoor informatie over de beoogde effecten en de behaalde resultaten. De raad

vindt het een gemiste kans dat er bij LKCA, door het ontbreken van een analyse van de sector en een reflectie op haar rol en functie daarin, geen heroriëntatie en herpositionering binnen het bestel heeft plaatsgevonden.

Voor de toekomst ontbreekt een positionering en strategische uitwerking. LKCA geeft geen kader voor de keuzes die zij nu maakt, hetgeen een beoordeling daarvan in de weg staat. Tegelijkertijd zijn de opgaven voor cultuureducatie en cultuurparticipatie onverminderd groot en is de sector in beweging. Ook LKCA schrijft dit in haar aanvraag, maar maakt niet duidelijk welk verschil zij hierin wil maken.

De raad constateerde in zijn stelseladvies 'Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur' (2019) dat de onderzoeksfunctie in de ondersteuningsstructuur versnipperd is belegd. LKCA heeft tot dusver de taak om onderzoek naar en monitoring van cultuureducatie en cultuurparticipatie te verrichten. LKCA verzamelt en verspreidt daartoe informatie uit de werkpraktijk. LKCA is daarnaast een partnerschap aangegaan met de Erasmus Universiteit met de vestiging van twee bijzondere leerstoelen, de ene gericht op cultuureducatie, de andere op cultuurparticipatie. LKCA geeft echter geen inzicht in de doelen die zij zichzelf stelt als kennisinstituut en de aanvraag bevat geen goede en gedegen opzet van een onderzoeksagenda voor de komende jaren.

De raad onderkent dat de praktijkgerichte wijze waarop LKCA informatie verzamelt, bijdraagt aan haar kennisbasis, maar vindt LKCA niet de juiste plek voor meer onafhankelijk onderzoek. Dit onderzoek en de onafhankelijke leerstoelen – inclusief de bijhorende financiering ervan – passen in zijn ogen beter bij het kenniscentrum voor cultuurbeleid, de Boekmanstichting. De raad is voorstander van het centraal onderbrengen van onderzoek bij één organisatie, waarbij meer geïsoleerde onderwerpen in een breder perspectief onder de aandacht kunnen worden gebracht. De Boekmanstichting doet integraal en cultuurbreed onderzoek en kan het onderzoek naar cultuureducatie en -participatie borgen in een brede onderzoeksagenda.

Ook adviseerde de raad in 2019 om gedurende de komende subsidieperiode 2021 – 2024 een transitie te maken naar een nieuwe invulling van de BIS-functie 'kennisinstituut voor cultuureducatie en - participatie'. Hierbij adviseerde de raad de eerste helft van de subsidieperiode te wijden aan onderzoek naar de toekomstige rol en maatvoering, de rol ten opzichte van het Fonds voor Cultuurparticipatie en de manier waarop de onderzoeksfunctie meer gebundeld kan worden belegd bij het kenniscentrum voor cultuurbeleid. In de tweede helft van de subsidieperiode zou de nieuwe ondersteuningsstructuur op het gebied van kennis vorm kunnen krijgen.

LKCA reflecteert in haar aanvraag in het geheel niet op het bovenstaande. De raad bekrachtigt zijn eerdere advies.

Vernieuwing

Naar de mening van de raad is LKCA niet agenderend, zoals ze zichzelf typeert, maar met name reactief. LKCA reageert op beleid en maatschappelijke ontwikkelingen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

LKCA heeft een eigen cao waarin salariering en overige arbeidsvoorwaarden voor medewerkers zijn vastgelegd. In de aanvraag en het activiteitenplan gaat LKCA niet in op een mogelijke vergoeding voor vrijwilligers en stagiairs.

LKCA is bijna volledig afhankelijk van structurele subsidie van OCW. De organisatie heeft met 61 medewerkers een relatief groot personeelsbestand. De raad merkt op dat LKCA jaarlijks circa 90 procent kosten voor overhead maakt. Er wordt een afname van het aantal fte voorzien, van 45 fte in 2020 naar 42 in 2024, maar geen afname van de personeelslasten. Daarnaast betaalt LKCA nog altijd wachtgeld als gevolg van de fusies.

LKCA gaat uit van 200.000 euro aan opbrengsten uit bijdragen van bezoekers aan evenementen. Zij organiseert zelf bijeenkomsten samen met partners en levert inhoudelijke bijdragen op bijeenkomsten van anderen. In 2018 ging het om 125 bijeenkomsten met in totaal 6.211 deelnemers. Het totale bereik van de bijeenkomsten liep terug ten opzichte van 2017. LKCA experimenteert met webinars, die in 2018 door 1.936 personen werden bezocht en waarop de respons positief is. De instelling zet bewust niet in op betaalde opdrachten om concurrentie met de organisaties en professionals waar zij voor werkt te voorkomen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie en participatie is de bestaansopdracht van LKCA. Zij wil volgens eigen zeggen bijdragen aan de kwaliteit van ieders bestaan door culturele en creatieve ontwikkeling voor iedereen mogelijk te maken. Zij participeert daartoe in verschillende netwerken en organiseert activiteiten die gericht zijn op politieke en maatschappelijke beïnvloeding.

De raad vindt dit een hele brede doelstelling en merkt op dat LKCA niet concretiseert hoe zij hieraan bijdraagt via ondersteuning van de sector. Zij schrijft voornamelijk over deelname aan cultuur en actieve cultuurbeoefening door amateurs.

LKCA geeft aan samen te werken met het Fonds voor Cultuurparticipatie. Samen met het fonds is zij partner in het programma 'Cultuureducatie met

Kwaliteit' en het nieuwe programma 'Cultuurparticipatie'. Zij beschrijft niet hoe de samenwerking is vormgegeven. Ook wordt niet duidelijk waar de samenwerking met andere partners uit bestaat, terwijl LKCA juist daarmee zou kunnen laten zien hoe zij ondersteunend is aan de sector.

Geografische spreiding

LKCA werkt landelijk en haar aanwezigheid in de regio's wordt steeds zichtbaarder door provinciale accounthouders en de helpdesk. Zij werkt samen met provinciale ondersteunende instellingen, bijvoorbeeld via de Raad van twaalf. Tussen de partijen wordt kennis gedeeld en verspreid. De raad is hier positief over, maar mist een visie van LKCA op haar ondersteuning van de stedelijke regio's en welke doelen zij daarmee heeft voor de toekomst. Ook ziet hij niet terug hoe de samenwerking met andere landelijke bovensectorale ondersteunende instellingen en het Fonds voor Cultuurparticipatie richting de regio's wordt vormgegeven.

Toepassing Fair Practice Code

LKCA gaat in haar aanvraag zeer beperkt in op de toepassing van de code. In de aanvraag wordt slechts een keer melding gemaakt van de code, door te benoemen dat deze als actueel thema wordt verkend.

Er is een groot aantal zzp'ers werkzaam op het terrein van educatie en participatie. LKCA zou ten aanzien van deze code een voortrekkersrol en meerwaarde kunnen hebben richting de sector, die verder gaat dan alleen *fair pay*. LKCA zou de positie van zzp'ers kunnen versterken door het een belangrijk aandachtspunt op (voorlichtings)bijeenkomsten en op haar website te laten zijn, of door de code te agenderen bij opdrachtgevers en lokale beleidsmakers.

Toepassing Governance Code Cultuur

LKCA werkt met het raad-van-toezichtmodel. Bestuur en raad van toezicht werken vanuit de acht principes van de code.

De raad is positief over de open procedure die gevolgd wordt en de aandacht die LKCA heeft voor diversiteit bij de werving van nieuwe leden.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

LKCA toont zich zeer bewust van de code, waarvan zij ook penvoerder is geworden. LKCA heeft diversiteit en inclusie onderdeel van haar visie gemaakt en een actieplan opgesteld met doelen voor de thema's personeel, partners, programma en publiek. Ook streeft zij diversiteit in de raad van toezicht na. De raad heeft hier waardering voor.

Lux

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 419.763

Over de instelling

Stichting Lux (hierna: Lux) is penvoerder en ‘regisseur’ van het onlangs gevormde samenwerkingsverband Filmtalent in Beeld, een netwerk dat naast Lux bestaat uit Go Short, InScience, DZIGA, Gelders DOEK en Filmhub GLD. Samen creëren zij de komende jaren een ontwikkelplek voor nieuwe en gevestigde talenten op het gebied van film- en beeldcultuur in Gelderland. De nieuwe ontwikkelplek omvat de onderdelen ‘Gelders Filmfonds’, ‘Filmhub’ en ‘Broedplaats’. De BIS-aanvraag is alleen op die laatste twee gericht.

Eerder nam Lux al het initiatief voor een ‘Gelderse Filmeducatiehub’, gericht op het primair en voortgezet onderwijs. Filmtalent in Beeld sluit daar als volgende schakel in de keten op aan en is gericht op talentontwikkeling.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Lux geen subsidie toe te kennen.

De raad is positief over het regionale netwerk dat zich heeft gevormd en over de samenwerking die in de Gelderse keten plaatsvindt. Maar de ontwikkelingsfunctie wordt feitelijk pas in de loop van de periode 2021 – 2024 opgetuigd. Of het voorbeeld van dit regionale netwerk elders in het land navolging zal krijgen, zoals Lux beoogt, vindt de raad bovendien nog zeer onzeker. Dat zal niet alleen afhangen van de blauwdruk die dit netwerk daarvoor de komende vier jaar zal ontwikkelen, maar ook van de vraag of er elders in het land dergelijke regionale netwerkstructuren (georganiseerd rondom de Filmeducatiehubs) zullen ontstaan.

Verder wordt onvoldoende duidelijk hoe het netwerk gaat zorgen voor landelijke zichtbaarheid en uitstroom van filmmakers. Ten slotte mist de raad in het plan aandacht voor educatie en participatie en gaat het om een zeer subsidieafhankelijk voorstel, waarbij een risicostrategie wordt gemist.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over het netwerk dat zich voor Filmtalent in Beeld heeft gevormd en over de betekenis die het initiatief kan hebben binnen de stedelijke cultuurregio. De raad kan zich voorstellen dat genoemde

onderdelen 'Filmlab' en 'Broedplaats' in een behoefte van de Gelderse maker voorzien, al ontbreekt een heldere analyse van die behoefte en is nog onduidelijk welke makers precies zullen deelnemen of wie hen zal begeleiden. Dat het netwerk aandacht heeft voor makers die geen traditionele filmopleiding hebben doorlopen, is sterk. Ook heeft de raad vertrouwen in Lux als penvoerder en trekker. De instelling nam eerder al het initiatief voor de 'Filmeducatiehub' en de 'Innovatiehub' en toonde zich aldus betrokken, kundig en verbindend als het aankomt op film in Gelderland.

De raad is echter van mening dat de plannen voor Filmtalent in Beeld te onvoldragen zijn om de instelling op te nemen in de BIS. Zoals de titel van het activiteitenplan ('Op weg naar een ontwikkelinstelling in het kader van de cultuurnota 21 – 24') al aangeeft, bestaat de ontwikkelinstelling Filmtalent in Beeld feitelijk nog niet. Halverwege de periode 2021 – 2024 wordt pas een rechtspersoon opgericht. Tot die tijd fungeert Lux als penvoerder voor het samenwerkingsverband. De in het plan genoemde onderdelen 'Filmlab A' en 'Filmlab B' vinden voor het eerst plaats in 2022; het 'Gelders Filmfonds' wordt pas in 2023 actief. Wie de sleutelposities van coördinator gaan vervullen, is nog onduidelijk.

Bovendien stelt de raad vast dat het netwerk landelijke betekenis mist. De focus ligt bij Gelderse makers, Gelders publiek en het Gelderse filmklimaat. Uit het plan blijkt onvoldoende hoe het netwerk gaat zorgen voor landelijke zichtbaarheid en uitstroom van filmmakers.

De raad ziet een potentiële landelijke betekenis in de uitrol die Filmtalent in Beeld voor ogen heeft, maar die uitrol is sterk afhankelijk van de verdere ontwikkeling van het netwerk van 'Filmeducatiehubs' waarbij de instelling Filmtalent in Beeld wil aanhaken. Bovendien zal die uitrol pas op de langere termijn plaatsvinden; de blauwdruk ervoor wordt in 2021 – 2024 ontwikkeld. Ten slotte stelt de raad vast dat voor een landelijke uitrol in verschillende delen van het land nieuwe rechtspersonen worden opgericht; in die zin zal het Gelderse netwerk nooit een landelijke functie vervullen.

Vernieuwing

De raad waardeert de innovatiekracht die spreekt uit de ingediende plannen. Die blijkt onder meer uit de aandacht voor multi- en interdisciplinair en domeinoverstijgend werk en uit de focus op de maatschappelijke impact van films. Daarnaast vindt de raad het sterk dat het plan verder gaat dan het bundelen van bestaande activiteiten; de nieuwe onderdelen 'Filmlab A en B', 'Broedplaats' en 'Gelders Filmfonds' getuigen van visie op wat er nu nog in het Gelderse ecosysteem voor film ontbreekt.

Wel had de raad graag een betere onderbouwing en uitwerking van deze vernieuwende inspanningen gelezen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Aangezien Filmtalent in Beeld de eerste twee jaar nog niet over een eigen rechtspersoon beschikt, is de financiële gezondheid van penvoerder Lux relevant; die is echter relatief kwetsbaar, gezien de balanspositie. De medewerkers van Filmtalent in Beeld komen de eerste twee jaar in dienst bij Lux, of werken op freelancebasis. Hierbij hanteert Lux respectievelijk de cao Nederlandse podia en marktconforme tarieven. Het is echter niet duidelijk of cao-richtlijnen op het gebied van verzekeringen, pensioenen, sociale lasten en dergelijke ook worden toegepast en of die afspraken ook van toepassing zijn op zzp'ers.

Daarnaast vindt de raad het dekkingsplan beperkt: naast de BIS-subsidie zijn alleen provinciale en gemeentelijke subsidies voorzien, en een minimaal bedrag aan deelnemersgelden. Het plan is daarmee zeer afhankelijk van overheidssubsidies, wat niet van een ondernemende houding getuigt. Bovendien ontbreekt een risicostrategie voor het geval inkomsten tegenvallen. De raad vindt het opmerkelijk dat de instellingen in het netwerk zelf niet financieel bijdragen, te meer daar het plan ook activiteiten omvat die tot op heden door deze instellingen werden gefinancierd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is enthousiast over de manier waarop het netwerk filmmakers stimuleert verbinding te maken met onderwerpen en instellingen buiten het culturele domein. Met name met zorg en wetenschap lijken de connecties kansrijk.

Filmtalent in Beeld voert echter geen beleid op het gebied van educatie, mogelijk omdat die functie reeds vorm heeft gekregen in de 'Filmeducatiehub', die weliswaar als partner betrokken is, maar qua educatieve activiteiten buiten de ingediende aanvraag valt.

Ook op het gebied van publiekvisie en publieksaanpak overtuigt het plan niet. Het netwerk wil in Gelderland een nieuw en divers publiek voor film bereiken, passend bij de diversiteit aan Gelderse filmmakers, maar presenteert hiervoor geen concrete aanpak. De raad mist een meer uitgewerkte visie op het te bereiken publiek.

Geografische spreiding

Filmtalent in Beeld is goed geworteld in de regio. Alle instellingen die deel uitmaken van het netwerk zijn gevestigd in regio Arnhem-Nijmegen en hebben daar hun connecties. Samen representeren de instellingen binnen het netwerk verschillende onderdelen van de keten voor film. Zowel het maken als het presenteren, twee pijlers binnen de stedelijke regio 025, zijn in het netwerk vertegenwoordigd. De raad vindt het sterk dat het netwerk zich hard wil maken voor een opleiding film- en beeldcultuur binnen het

aanbod van ArteEZ. Die zou een goede aanvulling zijn op het ecosysteem voor film in Gelderland.

Het is goed dat er ook buiten Amsterdam en buiten de Randstad aandacht is voor talentontwikkeling in de filmsector. De raad mist echter een visie van het netwerk op de aansluiting bij de landelijke infrastructuur voor film.

Toepassing Fair Practice Code

Lux reflecteert slechts den dele op de Fair Practice Code.

De medewerkers van Filmtalent in Beeld komen de eerste twee jaar in dienst bij Lux, of werken op freelancebasis. Hierbij hanteert Lux respectievelijk de cao Nederlandse podia en marktconforme tarieven. Het is echter niet duidelijk of cao-richtlijnen op het gebied van verzekeringen, pensioenen, sociale lasten en dergelijke ook worden toegepast en of die afspraken ook van toepassing zijn op zzp'ers.

Ook blijkt uit de aanvraag niet welke rol Lux en de samenwerkende instellingen spelen in de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

Lux reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. In het reglement van de raad van toezicht en het directiereglement heeft de instelling duidelijke afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Deze reflectie betreft echter alleen Lux als instelling: hoe de verhoudingen tussen de leden van het netwerk geregeld zijn, is onduidelijk. Ook is onduidelijk welk bestuursmodel de nieuwe rechtspersoon krijgt, die na twee jaar voor Filmtalent in Beeld wordt opgericht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Lux en de andere instellingen in het netwerk zijn transparant over de weinig diverse samenstelling van hun eigen personeelsbestand. Zij willen daar verandering in brengen door vacatures uit te zetten in overleg met mensen afkomstig uit andere groepen uit de maatschappij. Voor 'Filmlab B', het onderdeel waaraan makers kunnen deelnemen die geen reguliere filmopleiding hebben doorlopen, wordt bovendien extra ingezet op werving van deelnemers met een divers profiel. Dit vindt de raad op zich goede en belangrijke voornemens. Hij mist echter een concrete aanpak waaruit bewustzijn blijkt van de kansen en valkuilen. De verwachting dat vanuit een divers makersveld automatisch een divers publieksbereik volgt, is weinig realistisch.

Maas

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.252.656**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.400.000

Over de instelling

Stichting Maas theater en dans, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Rotterdam

Stichting Maas theater en dans (hierna: Maas) maakt dans- en theaterproducties voor jeugd, jongeren en jongvolwassenen. Ze doet dat met vier vaste makers die ieder binnen hun eigen discipline producties maken, maar ook graag discipline-overschrijdend te werk gaan. De ontmoeting staat bij Maas centraal; tussen voorstelling en publiek, tussen dans en theater, tussen stijlen, leeftijden, culturen, makers en maatschappelijke partners. De instelling typeert zichzelf als nieuwsgierig, fysiek, dwars en onstuimig en wil het publiek een breder perspectief bieden. Ze doet dat elk seizoen een keer in de grote zaal en op locatie, en met meerdere producties in de kleine zaal.

In de periode 2017 – 2020 maakte Maas voor haar theaterproducties deel uit van de BIS en ontving ze voor haar dansproducties meerjarige activiteitensubsidie van het Fonds Podiumkunsten. Met het openstellen van de categorie Jeugdpodiumkunsten voor meerdere genres vraagt Maas voor het geheel van haar producerende activiteiten subsidie aan binnen de BIS.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Maas theater en dans een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.252.656.

De raad is lovend over Maas: haar producties sluiten goed aan bij de belevingswereld van kinderen en jongeren, met name in een stedelijke omgeving. Steeds vaker vermengt zij disciplines en genres en de voorstellingen hebben soms een urban karakter.

De instelling spant zich op verschillende manieren in om een divers publiek aan te spreken: zo werkt ze steevast met cultureel diverse casts, maakt ze gebruik van audio-ondertiteling en doventolken, en richt een publiekswerker zich specifiek op de deelgemeente Delfshaven. Het educatieaanbod is sterk en bereikt ook vmbo-leerlingen. Maas reflecteert goed op de codes en past deze goed toe.

In de begroting is een forse lastenstijging opgenomen, die slechts ten dele wordt onderbouwd. Daar is de raad kritisch over.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is enthousiast over de artistieke prestaties van Maas, zowel over de theaterproducties als over de dans- en interdisciplinaire producties. Maas combineert disciplines op een natuurlijke manier en heeft als instelling een bruisend karakter, dat zich vertaalt in een grote diversiteit aan producties en activiteiten. In haar eigen Maaspodium in Rotterdam Delfshaven programmeert zij zowel eigen werk, als jeugdpodiumkunst van andere makers en groepen.

De raad is positief over de nieuwe artistiek leider: René Geerlings neemt vanaf 2021 het stokje over van Moniek Merkx, die als maker aan Maas verbonden blijft. De raad heeft vertrouwen in de nieuwe, divers samengestelde artistieke kern, met naast Geerlings en Merkx ook Cecilia Moisisio en Jolanda Spoel, zij vullen elkaar met hun verschillende specialismen goed aan. De raad is enthousiast over de manier waarop het gezelschap genres mengt en de manier waarop zij streeft naar een “wereld zonder hokjes”. Noemenswaardig is in dat licht ook, dat Maas structureel met cultureel diverse casts werkt.

Speelsheid, lichte vervreemding en dans geïntegreerd met spel zijn typerend voor de artistieke signatuur van Maas. Daarbij is de menselijke (kinder)maat altijd het uitgangspunt. Het jonge publiek kan zich daardoor goed verhouden tot de voorstellingen.

De instelling zet deze succesvolle koers in de periode 2021 – 2024 voort. De raad kijkt uit naar de producties ‘Queer’ en ‘Marock & Roll’ van René Geerlings over gender-cross-overs en de girlpower van Marokkaanse vrouwen, de ‘Sacre’ die Moniek Merkx gaat maken met het Rotterdams Philharmonisch Orkest en tachtig Rotterdamse jongeren, de activistische jongerenprojecten die Cecilia Moisisio met onder andere VOX POPULI op stapel heeft staan en de Rotterdamse insteek die Jolanda Spoel kiest met ‘Vet Fit’ waarin ze met de blik op de sportschool aan de overkant van het Maaspodium onderzoekt “hoe de Rotterdammer omgaat met zijn lijf” en ‘Haarstuk’ over de diversiteit aan barbiers en *hair salons* in de stad.

In het werk van Maas zijn invloeden uit urban en hiphop goed zichtbaar. De instelling maakt in de periode 2021 – 2024 meer ruimte voor deze vormen en zoekt daarbij ook internationale samenwerking. De raad vindt de keuze voor dit idioom goed aansluiten bij de fysieke omgeving waarin Maas zich bevindt. Ook haalt ze in samenwerking met ROSE Stories verhalen op uit die omgeving. De raad ziet Maas als een ondernemend gezelschap dat met beide

benen in de actualiteit staat en grootstedelijke thema's met hoge kwaliteit aanpakt.

Maas heeft goede internationale contacten in België, Frankrijk en Duitsland en speelt geregeld op internationale festivals of speelplekken in onder meer Europa, Azië, Zuid-Afrika en de Verenigde Staten. Ze coproduceert met onder meer het Vlaamse Tuning People en werkt voor talentontwikkeling van urban dansmakers samen met partners uit het internationale netwerk Mind Ur Step. Haar educatieve aanpak past ze ook in China toe.

De raad is positief over de plannen om het internationale samenwerken te verduurzamen via langere lijnen met buitenlandse partners. Hij kijkt uit naar de samenwerkingen met het Atta Festival in Istanbul, met het Londense hiphopgezelschap Spoken Movement en het hiphoptheatercollectief Far From the Norm in Londen.

Vernieuwing

Op het gebied van talentontwikkeling speelt Maas een goede en stimulerende rol in verschillende samenwerkingsverbanden, zoals het Rotterdamse netwerk 010Talent. Urban en hiphoptalent krijgt onder meer een plek binnen de regionale proeftuin 'Coolhaven Collab', waarvan Maas medeoprichter is. Binnen deze broedplaats werkt ze samen met andere podia, kunstonderwijsinstellingen en culturele broedplaatsen in het Rotterdamse gebied Coolhaven. Vanaf 2021 bundelt Maas haar kennis, middelen en netwerk op het gebied van talentontwikkeling met die van Productiehuis Theater Rotterdam.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad heeft waardering voor de solide financiële basis van Maas. De financieringsmix is goed, de eigen inkomsten zijn hoog en werknemers worden volgens cao betaald. Het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de liquiditeit zijn hoog. Om de financiële slagkracht te vergroten en het netwerk te verbreden werkt Maas veel samen met maatschappelijke organisaties en grotere fondsen.

Maas begroot voor het geheel van haar producerende activiteiten (theater én dansproducties) een fors hoger bedrag dan zij in 2017 – 2020 aan rijkssubsidies ontving. Zij licht toe dat die verhoging nodig is voor de uitbreiding van het artistieke kernteam, voor het jaarlijks (in plaats van tweejaarlijks) uitbrengen van een grotezaalproductie en voor transitievergoedingen en een bijdrage aan het omscholingsfonds voor dansers. De raad vindt de gevraagde verhoging van de rijkssubsidie echter te fors. Hij is van mening dat het mogelijk moet zijn een deel van de dekking te vinden in een verhoging van de (al gedegen) eigen inkomsten: Maas verwacht immers extra publiek te bereiken. Ook mist de raad een strategie in geval van tegenvallende inkomsten.

Maas honoreert vaste, tijdelijke en freelance medewerkers conform de cao Toneel en Dans, aangevuld met een percentuele opslag voor vakantiegeld, verzekeringen en pensioensopbouw.

De instelling begroot fors hogere personeelslasten maar maakt niet duidelijk welk deel van haar personeel als zzp'er werkt. Voor 2017 en 2018 is niet duidelijk om hoeveel fte het ging, en in de begroting voor 2021 – 2024 staat het percentage inhuur van zzp'ers op nul, terwijl uit het activiteitenplan blijkt dat met freelance acteurs en dansers wordt gewerkt. De raad vindt dit niet transparant.

Om de werkdruk beheersbaar te houden gaat Maas minder verschillende producties uitbrengen, terwijl het publieksbereik juist verder groeit. De kostenbesparing die daar logischerwijs uit volgt, is in de begroting echter niet terug te zien.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is zeer positief over het educatieprogramma en het publieksbereik van Maas in de periode 2017 – 2020. Educatie is bij Maas een onlosmakelijk onderdeel van haar werk. Zij werkt samen met onderwijsinstellingen en andere maatschappelijke partners, en bereikt daarmee een groot en zeer (cultureel) divers publiek. Met haar thema's en theater- en danstaal sluit ze goed aan bij de leefwereld van kinderen en jongeren. Hetzelfde geldt voor de interactieve magazines die ze bij haar producties maakt en waarmee ze haar jonge publiek uitdaagt om zelf met de thema's aan de slag te gaan.

Het educatieve programma voor de periode 2021 – 2024 is eveneens sterk. Maas organiseert op structurele basis activiteiten en voorstellingen op een groot aantal scholen, met name in het Rotterdamse basisonderwijs en op het vmbo. In samenwerking met Museum Boijmans Van Beuningen breidt ze het bereik in het voortgezet onderwijs uit naar twintig scholen, en in samenwerking met Villa Zebra maakt ze onderwijsprogramma's binnen het 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-programma 'Stel je voor'.

De raad is lovend over de intensivering van de samenwerking met vmbo- en praktijkscholen. Ook het mbo is bij Maas in het vizier, met als doel studenten te laten ervaren wat kunst en cultuur voor hen kan betekenen en welke werkmogelijkheden er zijn in deze sector. De raad vindt dit van belang, aangezien deze onderwijsvormen de grootste groepen leerlingen vertegenwoordigen.

Maas vervult een voorbeeldfunctie wat betreft haar aansluiting op publieksgroepen. Het publiek is zeer divers en vormt een goede representatie van Rotterdam en omstreken. De raad is positief over de goed gerichte multimediacampagnes, en ook over de aanstelling van een

publiekswerker voor de deelgemeente Delfshaven, die verbindingen legt met verschillende groeperingen in de wijk en met hen samen nieuwe programma's ontwikkelt.

Ze maakt ten slotte haar voorstellingen toegankelijker voor mensen met een handicap, door te werken met audio-ondertiteling en doventolken.

Geografische spreiding

Maas is goed geworteld in Rotterdam en omgeving. Er zijn onder meer samenwerkingsverbanden met Theater Rotterdam, het Rotterdams Philharmonisch Orkest en Roots & Routes. Verder werkt ze samen met experts op het gebied van cultuuronderwijs en met partners ten aanzien van talentontwikkeling. Met de focus op onder andere stageplekken voor mbo-studenten draagt Maas volgens het profiel van de stedelijke cultuurregio Rotterdam en regio, bij aan een andere oriëntatie op, en beeldvorming over, de culturele sector. De kernbegrippen 'inclusiviteit', 'innovatie' en 'interconnectiviteit' uit dit regioprofiel keren zichtbaar terug in de plannen van Maas.

Ook de landelijke inbedding is goed. Maas werkt intensief samen met onder meer Stadsschouwburg Utrecht, de Toneelschuur en Theater De Nieuwe Vorst. Ook kunstbemiddelaars als DOK Delft, Babel Den Bosch, Hart Haarlem en Cultuur en School Utrecht zijn vaste partners. Ze speelt jaarlijks op landelijke festivals als De Parade, Oerol en Tweetakt.

Maas heeft goede internationale contacten en speelt geregeld in onder meer andere landen van Europa, Azië en de Verenigde Staten.

Toepassing Fair Practice Code

Maas reflecteert voldoende op de Fair Practice Code en past de code redelijk goed toe. Ze hanteert voor de honorering van het personeel de cao Toneel en Dans en past die integraal toe, ook bij het berekenen van het honorarium voor de zzp'ers. Maas licht niet toe wat dit betekent voor de berekening van honoraria en opslagen voor pensioen en verzekering tegen arbeidsongeschiktheid. In haar reflectie op de code geeft Maas aan, de Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) te zullen volgen. Ze heeft daar ruimte voor gemaakt in de begroting.

Met de vaste medewerkers worden periodiek functioneringsgesprekken gevoerd. Er is een goed arbeidsvoorwaardensysteem met ruimte voor onder meer persoonlijke scholingsbudgetten.

Toepassing Governance Code Cultuur

Maas reflecteert goed op de naleving van de Governance Code Cultuur en licht haar geplande overstap naar een raad-van-toezichtmodel goed toe: het bestuursmodel wrong met de omvang en omzet van de instelling.

Maas verwacht de raad van toezicht voor de zomer van 2020 in te stellen en stelt gelijktijdig een reglement vast, waarin afspraken worden gemaakt over de werkwijze en evaluatiemethodieken van directeur-bestuurders en raad van toezicht. Bij het opstellen van het reglement past zij de code toe.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Maas reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie en past die ook goed toe: elke cast is cultureel divers, het gezelschap zoekt specifiek naar verhalen van jongeren met een cultureel diverse achtergrond en bij de werving van personeel zet Maas in op het bevorderen van de diversiteit.

Maas formuleert concrete plannen om de code verder toe te passen. Zo legt de nieuw aan te stellen publiekswerker contact met verschillende gemeenschappen in de zeer diverse wijk Delfshaven. Ook gaat Maas aan de slag met doventolken en audiodescriptie.

MAMA

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 340.000

Over de instelling

Stichting Public Art Squad is de rechtspersoon die de Rotterdamse instelling MAMA vertegenwoordigt. MAMA is een platform voor de presentatie en ontwikkeling van visuele cultuur. De nadruk ligt daarbij op uitingen die afkomstig zijn uit de straat- en de jongerencultuur. MAMA heeft een kleine expositieplek waar het tentoonstellingen en daarmee samenhangende workshops, debatten, performances en andere activiteiten organiseert. De missie van MAMA is om een brug te slaan tussen diverse subculturen en de culturele sector, vanuit het geloof dat de samenleving als geheel daarvan profiteert. Als ontwikkelinstelling wil MAMA jaarlijks vier talenten begeleiden om hun perspectief op een loopbaan in de kunst te vergroten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Public Art Squad geen subsidiebedrag toe te kennen.

De raad is positief over de herkenbare, eigen signatuur van MAMA, als fakkeldrager van de jongerencultuur. Hij prijst de diversiteit van de makers en het programma. Maar de raad beschouwt MAMA in de eerste plaats als presentatie-instelling. De nadruk in zowel het activiteitenprogramma als de begroting ligt op het faciliteren van exposities en evenementen in de showroom. Daar waar MAMA zich actief met talentontwikkeling bezighoudt, is de artistieke ontwikkeling van makers een onderdeel van een groter pakket aan activiteiten. De raad mist hier focus. Ook is het aantal uitgestroomde makers laag en blijft hun landelijke impact klein. MAMA is in de ogen van de raad een Rotterdamse instelling met een gering nationaal belang.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Sinds de oprichting in 1997 heeft MAMA zich geprofileerd als presentatieplek waar alle mogelijke subculturen welkom zijn. De instelling wordt gedreven door de overtuiging dat subversieve ideeën een krachtige aanjager zijn van het maatschappelijke debat. Ook streeft zij naar

verbreding van het kunstpubliek, door aan te sluiten bij ontwikkelingen die in de jongerencultuur en de underground opgang maken. Jaarlijks mogen vier uitgesproken makers de ‘showroom’ van MAMA in de Witte de Withstraat naar hun hand zetten. Diversiteit staat hier voorop. MAMA streeft naar een ‘radicale meerstemmigheid’, zowel op het gebied van culturele achtergrond, als wat betreft leeftijd, gender en opleidingsniveau. Dit resulteerde de afgelopen periode in enkele opvallende en spraakmakende exposities, zoals de video-installatie Gentle Dust, die de patriarchale machtsstructuren in de kunstwereld onder vuur nam, en Care Bare, een pop-up haarsalon annex tentoonstelling waarin de uitwassen van de consumptiemaatschappij werden gehegeld.

De presentaties in de showroom worden altijd vergezeld van enkele ‘live’ events, die de vorm kunnen aannemen van een performance, een lezing, een modeshow, et cetera. Zo creëert MAMA op jaarbasis circa vijftig publieke evenementen. De raad prijst deze informele en laagdrempelige activiteiten, die bijdragen aan de toegankelijkheid en herkenbaarheid van MAMA als vernieuwende presentatie-instelling. MAMA heeft binnen Rotterdam in 23 jaar tijd een geheel eigen plek verworven.

De komende jaren wil MAMA zich nadrukkelijker richten op de ontwikkeling van de makers. De begeleiding ligt zowel bij externe coaches als bij het ondersteunende team van MAMA. Op het programma staan het ontwikkelen van inhoudelijke vaardigheden, zoals het doen van onderzoek, maar ook ondernemerschap, fondsenwerving en budgetbeheer. Hier functioneert MAMA in de eerste plaats als faciliterende sparringpartner. Behalve aan deze persoonlijke ontwikkeltrajecten biedt MAMA ruimte aan andere vormen van talentontwikkeling. Zo gaat een fors deel van het programma (en budget) op aan training van het eigen ondersteunende team. Tevens zijn er diverse partnerschappen, die leiden tot workshops en kennisdeling. In de geschetste programmalijnen mist de raad focus op de artistieke ontwikkeling van de makers. Concluderend beschouwt de raad MAMA in de eerste plaats als een waardevolle presentatie-instelling die de straat en de kunst op een unieke wijze bij elkaar brengt. Hij acht de impact van MAMA als ontwikkelinstelling die individuele kunstenaars ondersteunt in hun artistieke ontplooiing echter te klein voor een rol op het nationale speelveld.

Vernieuwing

Omdat MAMA zich primair richt op de jongerencultuur, die zichzelf qualitate qua voortdurend vernieuwt, zal ook de instelling zich programmatisch steeds opnieuw moeten uitvinden. Zo kwam het project ‘Character Building’ (2018) rechtstreeks voort uit de door jongeren aangedreven *scene* van ‘cosplayers’, die zich verkleden als hun fictionele helden.

Ook in de collectieve organisatievorm is MAMA vernieuwend. Niet langer wordt de selectie van makers door een enkele curator verricht, maar het hele team is hiervoor verantwoordelijk. MAMA omschrijft zichzelf als continu evoluerend netwerk waarin aanstormende professionals, zich oriënterende cultuurliefhebbers en kritische denkers ieder vanuit hun eigen achtergrond inbreng hebben. Zo'n hiërarchieloze structuur is in andere sectoren al langer praktijk, maar bij presentatie-instellingen nog weinig gangbaar. De raad is gecharmeerd van deze kenschets van MAMA als open en zelflerende organisatie, een 'community of practice', waarin op alle niveaus constant gelegenheid is voor evaluatie en sturing.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Voor haar inkomsten is MAMA grotendeels afhankelijk van subsidies. De eigen inkomsten bedroegen in 2018 15 procent van het totaal. De instelling wil het verdienvermogen de komende periode verdubbelen. In de toelichting op de begroting wordt deze ambitie goed inzichtelijk gemaakt. Een risicoanalyse voor het geval de totale subsidie-inkomsten tegenvallen ontbreekt echter.

MAMA is transparant over haar beloningsbeleid. De eigen medewerkers worden betaald conform de cao voor presentatie-instellingen. De vergoedingen voor de geprogrammeerde kunstenaars lopen nog achter op de geldende richtlijnen. MAMA formuleert duidelijke doelen op het gebied van pensioenafspraken en loonsverhogingen, en heeft een stappenplan opgesteld voor de periode 2021 – 2024 om die doelen te halen. Structurele bijdragen vanuit de fondsen zijn hiervoor essentieel. In de aanvraag wordt niet omschreven wat de beloningsafspraken met stagiairs zijn.

De instelling speelt een actieve rol in de sociale dialoog over eerlijke beloning met koepelorganisaties binnen de branche van presentatie-instellingen, zoals belangenvereniging De Zaak Nu.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op het gebied van educatie bundelt MAMA sinds 2013 de krachten met presentatie-instellingen TENT en Witte de With in het samenwerkingsverband 100% Hedendaags. Hierin krijgen leerlingen van alle niveaus uit het voortgezet onderwijs en mbo uiteenlopende kunsteducatieprogramma's aangeboden, onder regie van studenten van de lerarenopleiding Kunst en Vormgeving. De raad is onder de indruk van de behaalde resultaten met 100% Hedendaags: van 691 deelnemers in 2014 groeide het aantal bereikte leerlingen tot 2.603 leerlingen in 2019. Het is de ambitie van MAMA en de andere partners om in de komende periode te groeien naar 3.000 deelnemers per jaar.

Binnen de hiërarchieloze structuur van MAMA heeft het publiek zijn eigen inbreng. Bezoekers en geïnteresseerden worden uitgenodigd om actief deel

te nemen aan de programma's. Verscheidene projecten kwamen tot stand in cocreatie van publiek en makers.

Aansluiting met andere domeinen vindt plaats binnen het opbouwteam van MAMA, waarin vrijwilligers uit maatschappelijk kwetsbare groepen een plaats hebben. Mensen die te maken hebben met chronische ziektes of met een verslavingsverleden kunnen hier aan de slag. Voor de komende periode wil MAMA een verbintenis aangaan met het Hout en Meubel College om haar netwerk te verbreden.

Er zijn geen specifieke participatieprojecten gericht op het vinden van een diverser publiek. De instelling is zich ervan bewust dat zij op dit gebied nog winst kan behalen. Dat begint met een diverser samengesteld personeelsbestand (zie 'Toepassing Code Diversiteit en Inclusie').

Geografische spreiding

MAMA profileert zichzelf in de eerste plaats als Rotterdamse instelling. De allianties met lokale collega-instellingen zijn legio. Zo werkt MAMA met Rotterdamse grassroots-initiatieven als Tender Center, Neverland Cinema en MadLAB. Ook zijn er samenwerkingsverbanden met buurtinitiatieven zoals Wijkcoöperatie Het Gemaal en Cool aan de Gang. Tevens participeert MAMA in regionale evenementen als de Museumnacht en de Rotterdam Art Week. De instelling onderhoudt nauwe banden met het kunstvakonderwijs in de stad: de Willem de Kooning academie en het Piet Zwart Instituut. In de aanvraag noemt MAMA zich daarnaast 'inhoudelijk verwant' met diverse landelijke presentatieplekken, zoals Framer Framed in Amsterdam en MU in Eindhoven. Ook zijn er internationale allianties, met Kunsthal Gent bijvoorbeeld, Fabrica in Brighton en Public Room in Skopje. De raad constateert echter dat het zwaartepunt van de activiteiten in Rotterdam ligt, zoals ook de talenten die bij MAMA aan de ontwikkeltrajecten deelnemen vooral uit de thuisstad afkomstig zijn. Daarmee is het nationale belang van MAMA in de ogen van de raad beperkt.

Toepassing Fair Practice Code

MAMA onderschrijft de Fair Practice Code en de instelling licht goed toe hoe zij deze toepast. Daar waar zij van de code afwijkt, verklaart zij wat hiervan de oorzaak is en beschrijft wat zij daar de komende periode aan doet. Zij stelt zich hierbij wel zeer afhankelijk op van binnenkomende gelden. De raad mist een actieplan voor het geval die subsidies onverhoopt niet worden toegekend.

Met samenwerkingspartners worden werkafspraken gemaakt over de honorering van medewerkers. Onduidelijk is of de Fair Practice Code als voorwaarde voor samenwerking wordt gesteld.

In de aanvraag wordt een direct verband gelegd tussen inclusiviteit en fair practice. MAMA gaat hierover met de politiek, met de makers, met het publiek en met collega-instellingen in gesprek. De raad is positief over het feit dat MAMA actief deze trekkersrol op zich neemt.

Toepassing Governance Code Cultuur

MAMA onderschrijft de Governance Code Cultuur. De instelling is ingericht volgens het bestuursmodel. Afspraken tussen directie en bestuur zijn vastgelegd in een reglement. Zo is er een rooster van aftreden en worden nevenactiviteiten altijd vermeld. Het risico op belangenverstremgeling wordt nauwlettend in de gaten gehouden. De toelichting op deze code is zeer summier. Er worden geen verbeterpunten genoemd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De instelling reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Diversiteit en inclusie zijn belangrijke thema's in de programmering van MAMA. De kunstenaars en makers in de ontwikkelprogramma's van MAMA vormen dan ook een goede afspiegeling van de veelkleurige samenleving die Rotterdam is.

Dat het publiek hier nog geen gelijke tred mee houdt, heeft volgens MAMA te maken met de relatieve homogeniteit van de eigen organisatie. In de toelichting op de code wordt helder uiteengezet welke targets de instelling heeft gesteld en welke acties zij wil ondernemen om de diversiteit van het personeelsbestand te verbeteren. Het streven is dat eind 2024 een derde van het eigen personeel een migratieachtergrond heeft. Daartoe wordt voor de werving van nieuw personeel samengewerkt met cultureel diverse partners.

Marres

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 523.720 euro**

Gevraagd subsidiebedrag: € 820.698 euro

Over de instelling

Stichting Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur (hierna: Marres) is een internationaal georiënteerde presentatie-instelling, gevestigd in Maastricht. Marres vindt het belangrijk een brug te slaan tussen ‘de hedendaagse kunst en alledaagse ervaring’. Voor 2021 – 2024 continueert ze haar thematische benadering rond de werking van de zintuigen en de taal van het lichaam. Marres vult die focus interdisciplinair in.

Marres profileert zich met grote, immersieve tentoonstellingen, die het eigen huis volledig transformeren. Hiernaast organiseert de instelling jaarlijks nog vijf andere exposities, waaronder een coproductie en ‘Currents’, een Euregionaal talentontwikkelingsproject voor jonge kunstenaars en curatoren. Publicaties en publieks- en scholenprogramma’s omkaderen het aanbod.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur een subsidiebedrag toe te kennen van € 523.720. De raad heeft de extra aangevraagde, geoordeelde, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

Marres heeft een bewezen, onderscheidende positie in het landelijk bestel en is sterk geworteld in Maastricht en de Euregio. Hoewel de raad kritisch is over de houdbaarheidsdatum van het zintuigenthema, heeft hij op basis van geleverde prestaties in de afgelopen periode vertrouwen in de artistiek/inhoudelijke kwaliteit van de toekomstige exposities. Het internationale talentontwikkelingsprogramma ‘Currents’ is van bijzondere waarde.

Het educatie- en participatieprogramma wordt uitgebreid met potentieel aantrekkelijke programma’s voor *peer educators* en basisschoolleerlingen. De uitbreiding is onderdeel van de strategie voor het bereiken van meer publiek.

Marres neemt *fair pay* serieus. Minder enthousiast is de raad over de toepassing van de Fair Practice Code in bredere zin, de Governance Code

Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie: Marres is nog te weinig transparant, reflectief en zelfkritisch.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Sinds de directiewisseling in 2013 staan de zintuigen centraal in het programma van Marres. Dit heeft de afgelopen jaren geleid tot overwegend interessante exposities met bijdragen van kunstenaars uit binnen- en buitenland. Vooral met de immersieve tentoonstellingen, waarbij een enkel werk alle ruimtes van Marres vult, zette zij zich op de kaart. Kunstenaars als Luiz Zerbini en Sander Breure & Witte van Hulzen veranderden Marres in een jungle en een beeldentuin, en choreograaf Katja Heitmann creëerde met dansers een ‘museum voor uitgestorven bewegingen’. Delen van deze exposities werden ook getoond in het buitenland. Voor zowel de immersieve projecten als de overige tentoonstellingen, waaronder thematische, werkt Marres regelmatig met (gerenommeerde, internationale) gastcuratoren.

De komende beleidsperiode gaat Marres voort op de ingeslagen weg. De zintuigen blijven in Maastricht de belangrijkste gids, met het immersieve format als paradepaardje. Met haar zintuigenthema heeft Marres een eigen signatuur gecreëerd in de beeldende kunstsector. Bovendien is het een thema dat breed kan worden ingevuld en – blijkens de educatieplannen – aansluiting vindt bij maatschappelijke domeinen zoals de gezondheidszorg. De raad is echter ook beducht voor uitholling en sleetsheid. Hij mist een visie op de noodzaak van de centrale thematiek. Marres maakt niet duidelijk waarom de zintuigen na acht jaar, en in de huidige maatschappelijke context, nog altijd een urgent thema zijn. Marres is de enige presentatie-instelling in de regio op BIS-niveau en zou in dat licht een bredere oriëntatie kunnen overwegen.

De uitwerking van de plannen had sterker gekund. Daarin wordt bijvoorbeeld wel beschreven met welke curatoren wordt gewerkt, maar de betrokken kunstenaars blijven grotendeels onbenoemd. Ook geeft de instelling summier aan meer te willen investeren in het opzetten van internationale coproducties en de inbedding in een structureel netwerk. De raad had hierover graag meer willen lezen. Door tijdgebrek heeft Marres naar eigen zeggen geen opvolging kunnen geven aan eerdere ‘verbindingen’ met partners in Brazilië, Frankrijk, Noorwegen, Polen en het Verenigd Koninkrijk. Een nieuwe, spannende internationale stap waarvan wel al melding wordt gemaakt, is een pitch voor de Koreaanse Busan Biennale in 2022.

Vernieuwing

Het beleid van Marres is een voortzetting van de afgelopen jaren en in die zin weinig vernieuwend, ondanks dat uit de plannen ook blijkt dat zij zichzelf probeert te blijven verrassen. In de komende beleidsperiode zet zij haar cross-disciplinaire benadering bijvoorbeeld door in haar talentontwikkelingsprogramma. Er zijn verschillende samenwerkingsprojecten op komst, zoals een tweejaarlijkse cyclus voor jonge performers met Fashionclash en de Toneelacademie. De plannen zijn echter nog zo globaal dat ze onvoldoende zicht geven op hun mogelijke portee.

Positiever is de raad over de beproefde bijdrage die Marres levert aan de talentontwikkeling van jonge kunstenaars en curatoren. Samen met het Belgische Z33 organiseert zij het Euregionale talentontwikkelingsprogramma 'Currents'. De formule: jonge curatoren selecteren jonge kunstenaars. Er wordt samengewerkt met twaalf academies in Zuid-Nederland, België en Noordrijn-Westfalen, evenals vaste partnerinstellingen zoals Kunstpodium T in Tilburg en de werkplaats voor beeldend kunstenaars FLACC in Genk. Het traject mondt jaarlijks uit in een expositie. 'Currents' wordt mogelijk uitgebreid met een Duitse partner, zodat de expositie in drie landen kan worden getoond.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad constateert dat Marres goed werk levert op het gebied van eerlijke beloning. Ze is transparant over wat ze doet en haar inspanningen zijn goed onderbouwd en geloofwaardig. De instelling volgt de 'Richtlijn van het functie- en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst'. Voor de verschillende soorten medewerkers staat de beloning die zij ontvangen duidelijk beschreven. Kunstenaars worden betaald volgens de 'Richtlijn kunstenaarshonoraria' en curatoren krijgen een vast bedrag dat vanaf de komende beleidsperiode in overeenstemming met de richtlijnen is.

De raad beoordeelt de bedrijfsvoering van Marres als gemiddeld. Zoals de instelling zelf ook aangeeft, is haar financiële huishouding kwetsbaar. Er is vrijwel geen ruimte om reserves op te bouwen. In 2018 was Marres voor 51 procent afhankelijk van de structurele subsidie van het ministerie van OCW, en het eigen inkomstenpercentage lag de afgelopen periode op gemiddeld ruim 20 procent. De instelling heeft een duidelijke strategie voor het opvangen van tegenvallende inkomsten: de meest kostbare tentoonstellingen worden aan het begin van het jaar gepland en elke tentoonstellingsbegroting bevat posten die kunnen worden geschrapt of toegevoegd. Minder duidelijk is of en hoe de instelling rekening houdt met het wegwerken van afwijkingen van de Fair Practice Code of structurele indexatie van personele lasten.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 doet Marres een beroep op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op verbreding van hun publieksbereik. Dit bedrag is opgenomen in de begroting en ook toegelicht in het activiteitenplan en de toelichting op de begroting. De extra gelden worden gebruikt om nieuw personeel toe te voegen aan de organisatie, die nu 5,3 fte telt. Het gaat om een medewerker educatie/publieksbegeleiding die de educatie- en publieksprogramma's moet bestendigen en uitbreiden, en een zakelijk leider die onder andere de internationale positie van Marres moet verstevigen en de fondsenwerving moet uitbreiden (zie 'Bevordering van educatie en participatie').

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Marres heeft het vorige advies van de raad ter harte genomen en is de afgelopen jaren zeer actief geweest op gebied van educatie en participatie. Zij heeft zintuigenprogramma's ontwikkeld voor zowel scholieren (vooral uit het voortgezet onderwijs) als studenten uit het hoger onderwijs. Daarnaast richt ze zich met veelsoortige activiteiten, zoals de interdisciplinaire 'Training the Senses'-avonden, op uiteenlopende doelgroepen – van buurtbewoners, tot wetenschappers en carnavalsgangers. De afgelopen jaren groeide Marres' community gestaag, zowel online als offline. In 2018 ontving zij ruim 23.000 bezoekers, waarvan circa 40 procent uit Limburg. De inzet op groepsbezoeken (o.a. door scholen) heeft veel opgeleverd.

Marres streeft ernaar in 2024 25.000 bezoekers te trekken, een groei van ruim 40 procent ten opzichte van de target voor 2017 – 2020. Het aantal educatieve bezoekers in deze groep verdubbelt ten opzichte van 2018. Om dit te bereiken wordt het groepsbezoek middels het eigen educatieprogramma en met hulp van Maastricht Marketing uitgebreid. Daarnaast staat een aantal inhoudelijke investeringen op de rol. De verdiepende programmering wordt uitgebreid en het internationale netwerk en het publieksbereik worden verstevigd via onder andere coproducties en een podcastprogramma. Nieuw voor educatie zijn de programma's 'Marres Extended' – trajecten in het voortgezet onderwijs voor *peer educators* – en 'De Onzichtbare Collectie', een waarnemings- en belevingsgericht project voor het primair onderwijs, gemaakt in samenwerking met Mediametic. 'Training the Senses' wordt verdiept met meer aandacht voor (academisch) onderzoek. Marres werkt samen met de Universiteit Maastricht en Concordia University en participeert in onderzoek van de Nationale Wetenschapsagenda.

De raad vindt het in beginsel goede uitbreidingen. Wel mist hij een visie van Marres op het participatief werken met jongeren – de *peer educators*, de

stagiairs. De raad spoort Marres aan beter uit te leggen waarom zij met jongeren werkt en andersom wat voor de jongeren de waarde van de samenwerking is; in hoeverre beslissen zij echt mee en zijn zij een gelijkwaardige stem? *Peer education* is een manier om de eigen organisatie van binnenuit kritisch te bekijken. Marres zou er goed aan doen gebruik te maken van die methode.

Geografische spreiding

Marres is stevig geworteld in de stedelijke cultuurregio. De afgelopen jaren is samengewerkt met uiteenlopende partijen (ook buiten de beeldende kunst) in Limburg en Brabant. In Maastricht toont Marres zich een betrokken speler, die initieert, adviseert en participeert. Ze vervult een brugfunctie tussen onderwijs en musea, met partners als de Van Eyck Academie, Hogeschool Zuyd, Bonnefanten en Bureau Europa. Er wordt samengewerkt met kunstenaars en vrijwilligers uit de regio en in Limburg heeft ze een ondersteunende functie voor instellingen als De Domijnen en het Limburgs Museum. Ook deelt Marres kennis met collega-instellingen, zoals BAK en Witte de With. 40 procent van de bezoekers is afkomstig uit de Randstad.

Toepassing Fair Practice Code

Over de kwaliteit van de toepassing van de Fair Practice Code is de raad gematigd positief. Marres neemt actief deel aan de sociale dialoog, ze vervult een bestuursfunctie bij De Zaak Nu. Tegelijkertijd licht ze haar eigen beleid niet altijd even transparant toe. Werkafspraken zijn er met name met zzp'ers of kunstenaars. Over werkafspraken met andere organisaties wordt niet gerapporteerd. Ook wordt niet duidelijk hoe de organisatie omgaat met auteursrechten.

Toepassing Governance Code Cultuur

Marres geeft matig invulling aan de Governance Code Cultuur. De instelling werkt met een raad-van-toezichtmodel en er is sinds 2019 een bestuursreglement waarin de wederzijdse taken, verantwoordelijkheden en protocollen voor raad van toezicht en directeur-bestuurder zijn vastgelegd. De raad vindt het positief dat een van de leden van de raad van toezicht fungeert als vertrouwenspersoon voor de medewerkers. De reflectie op de code kan echter beter. Zo worden er geen eventuele verbeterpunten genoemd en wordt ook niet beschreven wat er met de uitkomsten van de jaarlijkse zelfevaluatie van de raad van toezicht wordt gedaan.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt dat Marres beperkt reflecteert op de invulling van de Code Diversiteit en Inclusie. Marres geeft nauwelijks concrete doelen en strategieën voor de toekomst. Ze stelt dat ze met educatieve programma's scholieren 'van alle sociale en etnische achtergronden' bereikt, dat

buitenlandse curatoren 'verschillende perspectieven' inbrengen en dat er op buurtbijeenkomsten 'een rijke schakering' bewoners afkomt, maar de raad mist visie. Het wordt hem onvoldoende duidelijk welke nieuwe publieksgroepen Marres wil bereiken, waarom en hoe. Met name op het punt van personeel overtuigt Marres slecht. Het vaste team is nog relatief homogeen en daar wil de instelling bij wisselingen van de wacht verandering in brengen. Hoe, dat wordt niet beschreven. De raad betwijfelt of het belang van een inclusieve organisatie intern breed wordt gedragen. Een concreet actieplan kan daarbij helpen.

Mediamatic

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 450.000

Over de instelling

Stichting Mediamatic (hierna: Mediamatic) beweegt zich op het snijvlak van kunst, design, technologie en ecologie. Mediamatic organiseert een veelheid aan activiteiten, steeds gekoppeld aan urgente, maatschappelijke vraagstukken. Die activiteiten zijn primair gericht op onderzoek en ontwikkeling. Het is de missie van Mediamatic om nieuwe kunstvormen te ontwikkelen die maatschappelijke relevantie hebben. De instelling profileert zichzelf als verkenner van de kunsten. Het multidisciplinaire onderzoek vindt plaats in de context van laboratoria, werkplaatsen en *residencies*. Hoofdthema binnen de programmering van Mediamatic wordt de komende jaren neurodiversiteit en biodiversiteit.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Mediamatic geen subsidie toe te kennen.

Talent- of genreontwikkeling is geen kernactiviteit van Mediamatic. De door Mediamatic geformuleerde thema's en programmaliijnen zien er stuk voor stuk interessant uit, maar de raad mist een visie op de artistiek-inhoudelijke begeleiding van de makers. In plaats van een gedegen ontwikkeltraject te faciliteren, zet Mediamatic de thematische lijnen uit en koppelt hier vervolgens kunstenaars aan. Daarnaast is de eerlijke beloning van werknemers, zzp'ers en andere betrokkenen gebrekkig, wordt er in het activiteitenprogramma minimale ruimte besteed aan educatie- en participatieprojecten, en is de toelichting op de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie te beperkt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is onder de indruk van de innovatieve en spraakmakende activiteiten van Mediamatic. De programmering was de afgelopen periode van hoge kwaliteit, al wordt uit de aanvraag niet altijd duidelijk waar de programmatische sturing van Mediamatic eindigt, en waar de eigen artistieke inbreng van de kunstenaars begint.

De instelling kiest verrassende invalshoeken bij belangwekkende actuele thema's. De laatste jaren stonden de onderwerpen circulariteit en duurzaamheid centraal. Dit kwam onder andere terug in projecten rond urban *farming*, hergebruik van afval, kunstzinnige toepassingen van schimmels, menselijke secreties en nieuwe vormen van begraven en begrafenisrituelen.

Bij Mediamatic staat multidisciplinariteit voorop. Vanuit een onderzoeksvraag worden kunstenaars, designers, wetenschappers, techneuten, modeontwerpers, taxidermisten, filosofen, architecten, geluidskunstenaars en anderen aangezocht om een bijdrage te leveren. Zo worden niet alleen verrassende en veelzijdige antwoorden geformuleerd, ook worden de makers uitgedaagd om over de grenzen van hun eigen discipline heen te kijken.

De werkvormen zijn al net zo divers als de makers. De aan Mediamatic verbonden kunstenaars kunnen deelnemen aan laboratoria en werkplaatsen. Ook staan hen ruimtes ter beschikking voor presentaties en exposities.

Residencies resulteren in publiek toegankelijke workshops en masterclasses van de *artists in residence*. Een *residency* duurt maximaal een jaar.

Het is de bedoeling dat deze *residencies* in de periode 2021 – 2024 in aantal toenemen, evenals de workshops en masterclasses. In deze periode wil Mediamatic onderzoeken hoe kunstenaars kunnen bijdragen aan en inspireren tot maatschappelijke verandering. Spannend vindt de raad de keuze voor 'autistisch' onderzoek, in de betekenis van: compromisloos en sensitief.

Hoewel de raad Mediamatic dus beschouwt als relevant en innovatief binnen het cultuurbestel, rijst de vraag of deze instelling als ontwikkelinstelling op haar plek is binnen de BIS. In het activiteitenprogramma kan de raad geen ontwikkeltrajecten onderscheiden. Er is weliswaar sprake van 'inhoudelijke begeleiding' in de aanvraag, maar waar die uit bestaat wordt op geen enkele wijze toegelicht. In het activiteitenoverzicht over 2018 wordt 'talentontwikkeling' in een adem genoemd met cultuureducatie. Er ontbreekt een heldere visie op de artistieke vorming van makers, en op de ontwikkeling van vakmanschap, zeggingskracht en een eigen signatuur.

Mediamatic zet het maatschappelijk relevante vraagstuk centraal, maar niet de maker of het ontwerp als kunstdiscipline. In de ogen van de raad is talent- of genreontwikkeling daarmee geen kernactiviteit van de instelling.

Vernieuwing

Experiment is de spil waar alle activiteiten van Mediamatic om draaien. Vernieuwing komt voort uit multidisciplinair werken, wat leidt tot verrassende samenwerkingsverbanden en onvoorziene uitkomsten. De kracht van Mediamatic schuilt mede in het grote internationale netwerk van de instelling. De komst van buitenlandse specialisten op het gebied van kunst, design, architectuur en natuur geeft het nationale discours nieuwe

impulsen en biedt Nederlandse kunstenaars en makers de gelegenheid nieuwe allianties aan te gaan.

De ‘autistische’ keuze voor radicaliteit in het artistieke onderzoek vindt de raad goed verdedigbaar: een compromisloze houding is een belangrijke voorwaarde voor vernieuwing. Wel leidt zo’n radicaal experimentele benadering tot een bepaalde vorm van ‘inzichzelfgekeerdheid’, die de programmering van Mediamatic vanuit publieksoogpunt ontoegankelijk doet lijken (zie ‘Educatie en Participatie’).

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad beoordeelt de bedrijfsvoering van Mediamatic als gezond. De instelling heeft een hoge liquiditeit en solvabiliteit. Voor het grootste deel van de baten is zij afhankelijk van eigen inkomsten, met name uit publieksactiviteiten en horeca. Voor de komende periode wordt een forse toename van deze eigen inkomsten begroot. Uit de aanvraag blijkt echter onvoldoende hoe de instelling die verhoging denkt te realiseren.

Evenmin is helder in hoeverre rekening is gehouden met de toepassing van de Fair Practice Code in de personeelslasten. Voor de beloning van medewerkers hanteert Mediamatic de ‘Richtlijn functie- en loongebouw voor presentatie-instellingen voor beeldende kunst’ van De Zaak Nu. Daarmee zijn echter lang niet alle afspraken tussen werknemer en werkgever afgedekt. In de aanvraag wordt bijvoorbeeld niet concreet gemaakt hoe Mediamatic de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, pensioenen en vakanties van werknemers regelt, noch of er met partners werkafspraken worden gemaakt over de verloning. Ook over de uitkering van auteursrechten is geen duidelijkheid. Evenmin zijn er afspraken over de positie van stagiairs, hoewel er gemiddeld per jaar vijftien stagiairs in dienst zijn.

Mediamatic speelt geen rol van betekenis in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Al met al vindt de raad de toelichting op de eerlijke beloning bij Mediamatic onvoldoende inzichtelijk. Ook ziet hij geen duidelijke stappen die in de komende periode tot verbetering leiden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op het gebied van educatie zijn de activiteiten van Mediamatic bescheiden in aantal en ambitie. Er is een lesbrieff en leerlingen krijgen de gelegenheid een activiteit te volgen in ‘de Biotoop’, de plek waar wordt geëxperimenteerd met geuren, schimmels en andere micro-organismen. Zo kunnen scholieren hun eigen parfum samenstellen en zelf kleurstoffen winnen uit planten.

Ook de plannen voor marketing en communicatie zijn nog niet erg uitgewerkt. Voor het werven van publiek concentreert Mediamatic zich op de inhoud. De projecten zelf moeten zo spraakmakend mogelijk zijn, teneinde een maximaal bereik te hebben. Met de oriëntatie op andere

domeinen – biotechnologie, natuur, klimaat – kan de instelling ook deelnemers en toeschouwers uit hele andere gemeenschappen putten. Meer dan vroeger tracht Mediamatic te investeren in interactieve werkvormen, waarbij het publiek middels workshops en open werkplaatsen niet alleen getuige is van, maar ook deelnemer wordt aan het maakproces van de kunstenaar. De raad juicht deze ontwikkeling toe. Tegelijk beseft Mediamatic dat het onderzoeksprogramma experimenteel en vooruitstrevend is, en daarom niet per se aantrekkelijk voor een groot publiek. De raad vindt dit moeilijk te rijmen met de eerder uitgesproken intentie meer publieksinkomsten te genereren in de komende periode.

Geografische spreiding

Mediamatic is goed geworteld in de eigen regio, met sterke connecties met naburige instellingen als Waag, Framer Framed, het Scheepvaartmuseum en de Vrije Universiteit. Met haar innovatieve imago past deze instelling goed bij het regioprofiel van de Metropoolregio Amsterdam.

De nationale en internationale uitstraling is minstens zo groot. De helft van de bezoekers van de Mediamatic-website en een groot deel van de fysieke bezoekers komt uit het buitenland, zo blijkt uit eigen onderzoek. De internationale kruisbestuiving tussen instellingen en kunstenaars van allerlei nationaliteiten vindt de raad een van de waardevolle aspecten van Mediamatic.

Er wordt samengewerkt met buitenlandse instellingen als het Institute for Art and Olfaction in Los Angeles en er waren internationale edities van de ‘Neo Futurist Dinners’, onder meer in Seattle en Dubai. Toch zijn internationale partners geen doel op zich. Liever bindt Mediamatic makers en stagiairs uit het buitenland voor langere tijd aan zich, dan zelf over de grens uitbreiding te zoeken. Dit laatste ziet Mediamatic als strijdig met de eigen duurzame en maatschappelijke ambities.

Toepassing Fair Practice Code

De toepassing van de Fair Practice Code wordt summier toegelicht in de aanvraag. De honorering van de deelnemende kunstenaars gebeurt volgens Mediamatic naar behoren. Wat betreft de eigen werknemers en ingehuurde zzp'ers is er nog volop ruimte voor verbetering (zie ‘Gezonde bedrijfsvoering en eerlijke beloning’).

De instelling zegt dat zij nog actie moet ondernemen om te voldoen aan deze code. Hoe zij dit in de komende periode wil doen, blijft onduidelijk. De instelling draagt de hoge werkdruk en kleine omvang van de organisatie aan als redenen voor het achterwege laten van concrete verbeteracties. Hoewel de raad hier begrip voor heeft, acht hij een gedegen reflectie op de code en de toepassing daarvan noodzakelijk voor een instelling als Mediamatic.

Toepassing Governance Code Cultuur

De reflectie op de Governance Code Cultuur is zeer beperkt. Recent is Mediamatic overgegaan van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel. De taakverdeling tussen directie en raad van toezicht is helder, er wordt actief gelet op het tegengaan van belangenverstrengeling en de code zelf wordt iedere drie jaar gecontroleerd en in de raad tegen het licht gehouden. Het ontbreekt aan specifieke aandachtspunten voor de toekomst.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Bij de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie wordt in de eerste plaats gefocust op de inclusie van makers en publiek met autisme. Ook let Mediamatic op het wegnemen van drempels voor mensen met een krappe beurs. Culturele diversiteit van het publiek staat minder hoog op de agenda, tot verbazing van de raad. Bij de werving van nieuw personeel is men hier naar eigen zeggen wel speciaal op gericht.

De invulling van deze code, met de nadruk op 'neurodiversiteit', komt tegemoet aan het profiel van de eigen instelling, waar 'autistisch onderzoek' tot de kernactiviteiten behoort. Maar daarmee gaat Mediamatic grotendeels voorbij aan de diverse bevolkingssamenstelling van de Amsterdamse regio waarin deze instelling opereert.

Metropole Orkest

Geadviseerd subsidiebedrag: € 3.924.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 3.924.000

Over de instelling

Stichting Metropole Orkest, podiumkunsten, symfonieorkest met aanbod van pop- en jazzmuziek, Hilversum

Stichting Metropole Orkest (hierna: Metropole Orkest) is een pop- en jazzorkest met een symfonische bezetting dat een breed repertoire aanbiedt onder leiding van een vaste chef-dirigent, twee honorair dirigenten en een aantal gastdirigenten. Het Metropole Orkest wil als orkest voor pop-, jazz- en wereldmuziek een internationaal erkende, leidende positie innemen en bijdragen aan de ontwikkeling van orkestrale, niet-klassieke muziek. Het orkest heeft naar eigen zeggen de laatste jaren een grote, positieve verandering ondergaan in zijn positionering.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.16 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Metropole Orkest een subsidiebedrag toe te kennen van € 3.924.000.

De raad is verheugd over de wijze waarop het Metropole Orkest met zijn unieke bezetting verbindingen legt tussen muziekgenres. Het orkest werkt voor de komende jaren een goede programmering uit om de eigen signatuur nog verder te verstevigen, waarbij het ruimte inlast voor experiment en voor actuele thema's. Het orkest spant zich goed in voor talentontwikkeling en educatie, waarbij het de activiteiten voor het vmbo-onderwijs verder wil uitbreiden. Het Metropole Orkest staat vaak op de grote podia in Amsterdam en door het land heen, en speelt met regelmaat op internationale podia. Er wordt een breed publiek bereikt. Het orkest reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie.

De financiële gezondheid van het Metropole Orkest is goed. In de periode 2017 – 2020 heeft het orkest de aanstellingen van zijn musici weer kunnen verhogen naar 65 procent. Het orkest reflecteert goed op de Fair Practice Code, waarbij het aangeeft over onvoldoende financiële ruimte te beschikken om de betaling van musici verder te verbeteren. De reflectie op de Governance Code Cultuur is summier, maar de code wordt wel toegepast.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Metropole Orkest heeft een unieke bezetting, speelt muziek met een *groove* en slaagt erin verbinding te leggen tussen muziekgenres. De deelname aan zeer uiteenlopende festivals als Roadburn, het Amsterdam Dance Event en de Cello Biënnale Amsterdam toont de veelzijdigheid van het Metropole Orkest. Het orkest heeft de afgelopen jaren een groter aandeel van de programmering zelfstandig gerealiseerd dan voorheen en ontwikkelt daarmee een meer eigen signatuur.

De raad beoordeelt de artistieke kwaliteit van het orkest als goed, en met name de kwaliteit van de kopersectie als uitzonderlijk. De betrokken arrangeurs leveren uitstekende arrangementen en in samenwerking met (internationale) solisten presteert het orkest op topniveau. De prijzen die het orkest ontving en de internationale waardering onderstrepen die kwaliteit. De raad is van mening dat het Metropole Orkest zich onderscheidt met een zeer divers aanbod en een zeer goed gevoel voor trends en ontwikkelingen, en daarbij de juiste samenwerkingspartners weet te betrekken.

Het orkest zal in de periode 2021 – 2024 werken met een vaste gastdirigent en twee honorair dirigenten, maar onderbouwt deze keuze niet in het plan. De raad stelt vast dat het beleid met een programma rond vier artistieke pijlers – ‘Future’, ‘Heritage’, ‘Welcome’ en ‘Global’ – wordt voortgezet. Deze pijlers doen recht aan de missie en visie van het orkest: gericht op het heden, met respect voor het verleden. De programmering is per pijler goed uitgewerkt en de samenwerkingspartners en beoogde doelgroepen worden benoemd.

Het Metropole Orkest gaat meer ruimte bieden aan experiment en verwerkt actuele thema's in de programmering. Zo staat een samenwerkingsverband met het urban dansgezelschap ISH gepland. In het project wordt de geschiedenis van de hiphop belicht, met aandacht voor racisme. Ook staat een samenwerking met de European Space Agency gepland, een confrontatie van muziek met wetenschap.

Het Metropole Orkest geeft in zijn aanvraag aan het jammer te vinden dat de beschikbare vermeerdering van 10 procent op de subsidie voor internationale excellentie niet beschikbaar is voor dit orkest en wijst op zijn internationale rol, waarbij het de afgelopen vier jaar twee Grammy's won. De raad is enthousiast over het internationale presteren van het Metropole Orkest.

Vernieuwing

Het Metropole Orkest wil vernieuwing niet alleen vormgeven binnen het artistieke aanbod, maar ook in het realiseren van concerten op niet-traditionele locaties en in nieuwe publieksopstellingen. De raad vindt dit goede uitgangspunten. Het netwerk met muzikexperts met cultureel diverse achtergronden is versterkt om beter te kunnen inspelen op de ontwikkelingen in het muzikale landschap. Voorbeelden daarvan zijn het genoemde project met ISH en het geplande onderzoek naar de ontwikkeling van de muziekbeleving bij games, samen met HKU Muziek en Technologie. Het orkest investeert in het online beschikbaar maken van arrangementen voor amateurmusici van harmonieorkesten, fanfares en brassbands. De raad oordeelt positief over deze activiteiten en ziet uit naar de resultaten.

Het Metropole Orkest ziet talentontwikkeling als een wederkerig belang: het orkest brengt kennis en ervaring over en de jongere generatie geeft het orkest inzicht in trends en verschuivingen. Het zomerproject 'Jong Metropole', een samenwerking met het Nationaal Jeugdorkest en het Nationaal Jeugd Jazz Orkest, wordt in 2020 uitgebreid met een winterproject. Na evaluatie met studenten en conservatoria wordt de Metropole Academy in het seizoen 2020 – 2021 omgevormd naar een talentontwikkelingsprogramma. Een kleinere groep musici dan voorheen krijgt een intensief traject aangeboden en er is ruimte voor jonge arrangeurs en dirigenten. De raad vindt dat het orkest een goede bijdrage aan talentontwikkeling levert.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Metropole Orkest heeft een eigen cao voor zowel vaste musici als stafmedewerkers, en hanteert daarnaast de cao voor remplaçanten. In 2019 en 2020 verhoogde het orkest de aanstellingen van de musici van 50 naar 65 procent, met extra subsidie van het ministerie en de gemeente Hilversum. In de begroting voor de periode 2021 – 2024 gaat de instelling uit van deze gemiddelde contractomvang van 65 procent. Zij verwijst daarbij naar de beperkte overheidssteun die ruimere dienstverbanden niet toelaat, waardoor het inkomen van de musici onder modaal ligt. De invoering van de Wet Arbeidsmarkt in balans op 1 januari 2020 heeft gevolgen voor de arbeidsvoorwaarden van remplaçanten; het orkest roept de overheid op de hiermee gepaarde extra kosten voor haar rekening te nemen.

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen van het Metropole Orkest geven een positief beeld van de financiële gezondheid op het moment van aanvragen. Er blijken uit deze cijfers geen grote risico's. Daar staat tegenover dat het verdienvermogen van het orkest naar eigen zeggen niet groot is. Het aandeel inkomsten uit private middelen is beperkt.

Bevordering van educatie en participatie (Inclusief publieksbenadering)

De educatieve activiteiten van het Metropole Orkest hebben een groot bereik. Het orkest speelt een voortrekkersrol in de online educatie en weet onder andere zo'n 1.200 basisscholen en 110.000 leerlingen te bereiken met een digitale lesmethode. Ook ontwikkelde het orkest de app Metropole Adventure, met voor amateurmusici gearrangeerd repertoire. De raad vindt het zeer positief dat het orkest het beperkte muziek-educatieve aanbod voor vmbo-onderwijs wil uitbreiden. Het zoekt hiervoor samenwerking met TivoliVredenburg en Vocal Statements, dat zich richt op het ontwikkelen van educatie- en participatieprojecten waarin West-Europese muziektradities niet langer de norm zijn. De raad is zeer positief over deze bevordering van inclusie en ziet uit naar de resultaten van dit project.

Het Metropole Orkest heeft via leefstijlprofielen een goed inzicht in de verschillende segmenten van het eigen (online) publiek en laat daarmee zien waar nieuw publiek gevonden kan worden. Daarbij levert het online-bezoek aan liveregistraties van het orkest waardevol inzicht in de samenstelling van dit publiek. De afstemming van programma op doelgroepen komt duidelijk naar voren, maar de toelichting op de marketing- en communicatie-activiteiten is summier.

Geografische spreiding

Het Metropole Orkest heeft als standplaats Hilversum, waar het ook repeteert, en dat deel uitmaakt van de Metropoolregio Amsterdam. De speelplekken in Hilversum zijn het Muziekcentrum voor de Omroep en Poppodium De Vorstin. Het orkest werkt samen met lokale partners als Museum Beeld en Geluid, Globe centrum voor kunst en cultuureducatie, Stichting Omroep Muziek (SOM) en amateurverenigingen in de regio.

In Amsterdam speelt het orkest zeer vaak op de grote podia; met ingang van het seizoen 2020 – 2021 is het *orchestra in residence* van Koninklijk Theater Carré. Daarnaast worden steden aangedaan als Rotterdam, Utrecht, Groningen, Heerlen, Tilburg, Breda, Apeldoorn, Zwolle, 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Den Haag, Enschede en Venlo. De spreiding over het land is daarmee goed.

Het orkest speelt daarnaast met regelmaat op internationale podia.

Het orkest heeft veel lokale, regionale en landelijke samenwerkingsverbanden. In zijn reflectie op de aanvraag van het Metropole Orkest geeft de Metropoolregio Amsterdam aan dat het orkest een icoon is in de regio Gooi en Vecht en dat het orkest goed aansluit bij het regioprofiel vanwege de lokale, nationale en internationale oriëntatie.

Toepassing Fair Practice Code

Het Metropole Orkest reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code. Het orkest onderschrijft de code, maar signaleert ook financiële knelpunten. Niettemin meldt het orkest dat de eigen en ingehuurde medewerkers kunnen rekenen op een eerlijke honorering. Ook heeft het orkest een aantal bedrijfsregelingen, waaronder een protocol ongewenst gedrag, een klokkenluidersregeling en een klachtenregeling. Er is een interne en externe vertrouwenspersoon. De raad stelt vast dat het orkest openheid en dialoog binnen de organisatie nastreeft, met name met de ondernemingsraad en de artistieke commissie. In de toelichting ontbreekt een stappenplan om in de periode 2021 – 2024 te komen tot verbeteringen op het gebied van fair practice.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Metropole Orkest reflecteert beknopt op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De code is volgens het orkest in de loop der jaren een vast gespreksonderwerp geworden binnen de raad van toezicht, maar ook in overleg met bijvoorbeeld de ondernemingsraad. De aanvraag meldt dat de directie jaarlijks de principes en aanbevelingen van deze code bespreekt en daarvan verslag doet in het jaarverslag en op de website. Het orkest benoemt met betrekking tot de toepassing van de code dat er sprake is van een heldere afbakening van verantwoordelijkheden en een integere omgang tussen bestuur en raad van toezicht, om belangenverstrengeling te voorkomen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Metropole Orkest reflecteert voldoende op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Het orkest heeft een plan van aanpak opgesteld op het gebied van programma, personeel, publiek en partners, dat intern wordt besproken, ingevuld en uitgewerkt. Het orkest benoemt enkele verbeterpunten voor de komende jaren, maar omschrijft in zijn reflectie geen concrete doelen en manieren om de gewenste verbetering door te voeren.

Het beleid van het orkest op het gebied van diversiteit en inclusie is het best uitgewerkt op het gebied van het programma en het publiek. Het aanbod kenmerkt zich door een hoog gehalte aan muziek afkomstig uit of gelieerd aan niet-westerse culturen. In het eerdergenoemde project voor vmbo-onderwijs wordt ook uitgegaan van niet-westerse muziek en worden leerlingen door het brede muzikale uitgangspunt niet alleen aangesproken op hun culturele achtergrond, maar ook op hun eigen interesses en belevingswereld. De website is bovendien toegankelijk gemaakt voor mensen met een visuele beperking. Op het vlak van personeel worden alleen de vernieuwde, meer diverse raad van toezicht genoemd en de blinde

RAAD VOOR CULTUUR

audities voor musici. De reflectie op partners en samenwerkingsverbanden is summier en niet concreet toegelicht.

M-Lab

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting M-Lab (hierna: M-Lab), opgericht in 2019, is een plek waar jonge talentvolle schrijvers, componisten, regisseurs en andere makers terecht kunnen 'om musical te leren maken, te creëren en te innoveren'. De instelling richt zich op de *off-Broadway* musical: kleinschalig en experimenteel. De ontwikkeltrajecten volgen een methode die achtereenvolgens bestaat uit masterclasses, pitches, voorleesvoorstellingen, workshopvoorstellingen en volwaardige musicalproducties.

De instelling draagt dezelfde naam als het musicalproductiehuis dat in 2015 als gevolg van de bezuinigingen op cultuur haar deuren moest sluiten, maar is een nieuwe rechtspersoon. Ze heeft geen eigen locatie maar werkt nauw samen met de Meervaart in Amsterdam en Factorium in Tilburg.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting M-Lab, maar adviseert, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie, Stichting M-Lab geen subsidie toe te kennen.

De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Het heropgerichte M-Lab stelt in haar plannen de maker centraal en beschrijft een gelaagd ontwikkeltraject. Ze biedt makers de gelegenheid in artistieke vrijheid te experimenteren, zonder dat hun werk altijd geschikt hoeft te zijn voor een groot publiek. De plannen dragen bij aan de verdere ontwikkeling van de *off-Broadway* musical, een genre dat door andere producenten in Nederland nauwelijks wordt beoefend. Ook is de raad positief over de structurele samenwerking met de Meervaart in Amsterdam-West en Factorium in Tilburg.

Er is echter ook een aantal aandachtspunten. In de aanvraag worden nog weinig concrete namen genoemd van talenten, begeleiders en regisseurs met wie M-Lab wil gaan werken. Ook mist de raad aandacht voor educatie en voor het bereiken van nieuwe publieksgroepen. Het plan is voor een erg groot percentage afhankelijk van de gevraagde BIS-subsidie. M-Lab zou nog actiever moeten werken aan de culturele diversiteit van de eigen organisatie en van de makers met wie zij werkt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

In zijn sectoradvies Muziektheater uit 2019 adviseerde de raad een functie voor talentontwikkeling met specialisatie musical op te nemen in de landelijke subsidiesystematiek. Ook onderstreepte hij de noodzaak van experimenteer ruimte voor musical: ruimte voor nieuwe verhalen en nieuwe composities, zonder dat die altijd direct aan hoeven te sluiten bij de vraag van een groot publiek. De plannen van M-Lab passen goed in dat profiel. De instelling komt op gedegen wijze tegemoet aan de behoefte van beginnende makers aan ontwikkelruimte. Tekstschrijvers, componisten, regisseurs en andere makers die zich op het vlak van musicaltheater willen bekwamen, kunnen bij M-Lab een gelaagd ontwikkeltraject doorlopen, beginnend met masterclasses en pitches. Concepten die daarvoor geschikt zijn, kunnen doorontwikkeld worden tot leesvoorstellingen, workshopvoorstellingen en volwaardige producties. De raad heeft vertrouwen in de beschreven methode en in het team dat de begeleiding coördineert.

M-Lab stelt de makers centraal en biedt hen ruimte om in artistieke vrijheid ideeën uit te proberen: niet alle uitingen worden doorontwikkeld tot volwaardige producties voor publiek. Vanuit dit experimenteer klimaat draagt M-Lab bij aan de genreontwikkeling van *off-Broadway* musicaltheater: actueel, vernieuwend en kleinschalig.

Omdat musicaltheater bij uitstek een publieksgericht genre is, hecht de raad er wel aan dat M-Lab verbinding maakt met het publiek. Hij vindt de ambitie om de ontwikkelde producties op ten minste vijftien podia te spelen ('M-Lab on Tour') dan ook positief en hij ziet tevens mogelijkheden voor samenwerking met collega-musicalproducenten in Nederland, zodat succesvolle M-Labproducties 'door kunnen stromen' naar andere speelcircuits.

M-Lab beschrijft een aantal producties die zij in de periode 2021 – 2024 wil realiseren. Het gaat deels om buitenlandse titels, deels om geheel nieuwe plannen die zijn voortgekomen uit pitches die al hebben plaatsgevonden. De beschrijvingen zijn actueel en aansprekend, maar het is opmerkelijk dat de instelling geen namen noemt van makers en talenten met wie zij wil gaan werken. Ook blijkt uit de aanvraag veelal niet, welke begeleiders zij wil inzetten, en wie, behalve artistiek leider Koen van Dijk, de producties gaan regisseren. De raad wijst erop dat een ontwikkelinstelling in de BIS voor haar artistieke continuïteit niet afhankelijk kan zijn van één of enkele artistiek leiders.

De raad is positief over de structurele samenwerking met de Meervaart (Amsterdam) en Factorium (Tilburg). Deze instellingen dragen op hun eigen manier bij aan de verbinding met de keten voor musicaltheater. Bovendien

faciliteert de decentrale opzet M-Lab in haar landelijke werking en vergroot die haar zichtbaarheid bij makers, performers, publiek en partners.

Vernieuwing

Het plan van M-Lab is in essentie op vernieuwing gericht; de experimenteer- en maakruimte voor *off-Broadway* musicaltheater die zij voorstaat, is onmiskenbaar van toegevoegde waarde op de bestaande musicalactiviteiten in Nederland en voorziet in een behoefte van makers.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

M-Lab draagt zorg voor een eerlijke beloning van alle medewerkers (in dienst en ingehuurd) door de cao Toneel en Dans toe te passen, inclusief de richtlijnen voor loonindexering. Eventueel overwerk wordt gehonoreerd of gecompenseerd in vrije uren. Werknemers zijn verzekerd tegen ziekte, arbeidsongeschiktheid en pensioen. Ook is er in de begroting rekening gehouden met een scholingsbudget. M-Lab hecht eraan voor alle medewerkers een veilige en prettige werkomgeving te realiseren en evalueert dit regelmatig met hen.

Begroting en dekkingsplan zijn duidelijk toegelicht en laten in de loop van periode 2021 – 2024 een organische groei van de activiteiten zien. Als relatief nieuwe instelling kan M-Lab naar eigen zeggen in haar standplaats Amsterdam nog geen structurele subsidie aanvragen. Mede daardoor maakt de gevraagde BIS-bijdrage een erg groot deel uit van het dekkingsplan. De raad vindt het positief dat M-Lab die percentuele afhankelijkheid in de loop van de periode 2021 – 2024 wil verkleinen, onder meer door stijgende publieksinkomsten, maar vindt de beoogde inkomsten uit private bronnen en het bedrijfsleven relatief behoudend ingeschat; de instelling zou daar sterker op kunnen inzetten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Uit de aanvraag blijkt niet dat M-Lab beleid voert op educatie. Daar laat ze een verantwoordelijkheid liggen – zeker gezien haar ambitie aan te sluiten bij wat er in de samenleving leeft.

Wel formuleert zij een uitgebreide visie op haar publiek. Musical is een genre met een relatief lage ‘instapdrempel’, maar biedt volgens M-Lab mogelijkheden voor verdieping, verbreding en experiment. Vanuit de oude stichting heeft het merk M-Lab nog een zekere bekendheid en een kern van volgers in het hele land. Door op twee locaties te gaan werken en tournees te plannen langs ten minste vijftien podia, wil de instelling het publiek verder vergroten. Ook diversifiëring van het publiek heeft de aandacht, door in de musicals diverse onderwerpen aan de orde te stellen en met makers en performers met verschillende culturele achtergronden te werken. In de aanvraag ontbreekt echter een concreet plan van aanpak om nieuwe

doelgroepen voor musical te bereiken.

Geografische spreiding

M-Lab is statutair gevestigd in Amsterdam en heeft daar goede relaties met onder meer de kunstvakopleidingen, net als in de rest van het land. De instelling kiest ervoor geen eigen werk- of presentatielocatie te hebben en werkt daarom samen met de Meervaart (Amsterdam) en Factorium (Tilburg), die beide betrokken zijn bij het scouten van talentvolle makers en performers, ruimte bieden voor masterclasses en beschikken over podia waar de workshopproducties gespeeld zullen worden. Door op twee plekken te werken vergroot M-Lab bewust haar bereikbaarheid, zowel voor makers en uitvoerenden als voor publiek. De raad vindt dat een sterke keus en ziet de meerwaarde van het werken in Tilburg, dat zich als musicalstad profileert en met de MusicAllFactory (Factorium) en de Academie voor Muziek- en Musicaltheater (Fontys) een relevante infrastructuur voor het genre heeft. Ook vindt hij het een goede ambitie om de decentrale opzet de komende jaren uit te breiden naar andere delen van het land via samenwerking met meer partners.

Ten slotte beschrijft M-Lab een samenwerking met vijftien theaters in het land met middenzalen, waar producties gespeeld zullen worden ('M-Lab on Tour'). De raad merkt op dat niet alle genoemde podia over een middenzaal beschikken en is er daardoor niet van overtuigd dat de afspraken met deze instellingen al zo definitief zijn als ze worden beschreven.

Toepassing Fair Practice Code

M-Lab reflecteert prima op de Fair Practice Code. De instelling hanteert de cao Toneel en Dans voor zowel personeel met een dienstverband als ingehuurde krachten. Auteursrechten worden niet overdragen aan de producent, maar blijven bij de auteurs. Die ontvangen een auteursrechtvergoeding vanaf het moment dat de productie is opgenomen in 'M-Lab on Tour'. De instelling maakt zich sterk voor een veilige en aangename werkplek door persoonlijke aandacht aan alle medewerkers te besteden en geregeld evaluatiemomenten in te plannen. Ook neemt M-Lab deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning. Uit de aanvraag blijkt niet dat de instelling lid is van een koepel of brancheorganisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

M-Lab hanteert een raad-van-toezichtmodel met vier onbezoldigde toezichthouders, die door hun verschillende achtergronden korte lijnen garanderen naar de (commerciële) theaterproducenten, gesubsidieerde gezelschappen, schouwburgen en opleidingen. Eén van hen fungeert tevens als vertrouwenspersoon. Men is alert op belangenverstrengeling. Volgens M-Lab moet de toepassing van de Governance Code Cultuur nog nader worden uitgewerkt. In 2021 stelt zij een implementatieplan op en legt

zij afspraken vast in een reglement. De toepassing van de code is, omdat M-Lab een relatief jonge instelling is, nog niet goed te beoordelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

M-Lab reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Haar ervaring is, dat het voor het bereiken van een divers publiek van belang is met een divers samengestelde cast en crew te werken en onderwerpen te kiezen die aansluiten bij hun belevingswereld.

Het bestaande buitenlandse repertoire is inhoudelijk gezien vaak al divers, met onderwerpen als homoseksualiteit en etnisch profileren. Voor de nieuwe Nederlandse musicals gaat de instelling actief op zoek naar *creatives* en performers met een diverse achtergrond. Daartoe werkt zij samen met Lucia Marthas Institute for Performing Arts en met de Meervaart, Bijlmer Parktheater, Podium Mozaïek en De Nieuwe Vorst: podia met een divers samengesteld netwerk. De raad merkt hierbij op, dat de pitchdeelnemers tot nu toe een nog weinig divers beeld geven.

Het is volgens M-Lab een uitdaging om bestuur en organisatie meer divers te maken. Zij zegt tijd en geld te hebben gereserveerd, om hier in de werving aandacht aan te besteden. De raad mist daarbij een meer concrete aanpak.

MU

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 523.720 euro**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.00 euro

Over de instelling

Stichting MU Art Foundation (hierna: MU) is een grote presentatie-instelling, gevestigd op Strijp-S in Eindhoven. MU wil de nieuwste artistieke, technologische én maatschappelijke ontwikkelingen agenderen, en zet daarvoor zowel publiekspresentaties, als talentontwikkeling en educatie in. De exposities vinden deels buiten Eindhoven plaats, ook in (internationale) coproductie.

MU, opgericht in 1998, profileert zich als ‘Hybrid Art House’. Vanuit beeldende kunst legt ze dwarsverbanden naar digitale cultuur, autonoom design, technologie, wetenschap, *bio art* en performance. De instelling ziet zichzelf als een aanjager van en knooppunt in het kunstklimaat van Eindhoven, Brabantstad en Nederland. Voor 2021 – 2024 zijn drie programmalijnen geformuleerd: ‘Urban Ecologies’, ‘Intelligent Beings’ en ‘Art in Transition’.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting MU Art Foundation een subsidiebedrag toe te kennen van € 523.720. De raad heeft de extra aangevraagde, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

MU heeft de afgelopen jaren indruk gemaakt met veel en overwegend goede exposities en educatieprogramma’s en een toenemend aantal lokale, nationale en internationale samenwerkingspartners. Hoewel de raad zorgen heeft over MU’s toekomstige rol in het discours in de beeldende kunst omdat zij in programmering en samenwerking steeds meer opschuift in de richting van design en ontwerp, is haar artistieke programma onderscheidend en krachtig genoeg voor een plaats in de Culturele basisinfrastructuur als presentatie-instelling. De programmalijnen voor 2021 – 2024 zijn zeer aansprekend en relevant.

MU is ook nog steeds vernieuwend bezig, op het gebied van zowel genreontwikkeling, als talentontwikkeling en publieksontwikkeling. Het (participatieve) educatiebeleid, dat weer verder wordt uitgebreid en veel deelnemers trekt, vindt de raad voorbeeldstellend.

MU is sterk geworteld in de regio. Haar bedrijfsvoering is op orde en ze maakt werk van eerlijke beloning.

Verbeterpunten ziet de raad vooral op het gebied van de codes. MU zou daarop beter moeten reflecteren en concrete doelstellingen moeten benoemen. Ook kan MU transparanter zijn over (de samenstelling van) haar publieksaantallen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

MU heeft zich de afgelopen jaren met veel exposities, educatieprogramma's en een toenemend aantal lokale, nationale en internationale samenwerkingspartners zeer actief betoond, en lijkt de komende jaren met dezelfde energie te willen doorstomen. De kwaliteit van het aanbod was van overwegend goed niveau en de plannen voor de periode 2021 – 2024 zijn zeer aansprekend.

MU zet met drie programmalijnen prikkelende en relevante thema's centraal. In 'Urban Ecologies' gaat het over alternatieve urbane ecosystemen in zowel westerse als niet-westerse context; onder de paraplu 'Intelligent Beings' valt het onderzoek naar meerdere soorten niet-menselijke intelligentiesystemen, emoties in het technologietijdperk en *bio art*; in 'Art in Transition' staat het transdisciplinair werken van MU centraal en wordt er onder meer langdurig samengewerkt met de *genrestretchers* Boogaerdt/VanderSchoot, bekend van hun performance-achtige installaties. Een aantal exposities zijn (inter)nationale coproducties, sommige projecten reizen ook internationaal, zoals 'Real Feelings' in samenwerking met HeK in Basel.

MU profileert zich nadrukkelijk als een hybride instelling, waar cross-overs centraal staan. Dit past naar de mening van de raad goed bij het huidige cultuurbeleid. De balans tussen beeldende kunst en technologisch design in het programma is echter een punt van aandacht. De combinatie is nog steeds onderscheidend en relevant en MU trekt daarmee nationaal en internationaal de aandacht. Maar de instelling schuift steeds meer op richting design en ontwerp. Ook de samenwerking die MU voor haar talentontwikkelingsprogramma realiseerde met het Fonds Creatieve Industrie is hiervan een uiting. De nieuwe programmalijnen worden meer vanuit design dan vanuit hun beeldende en conceptuele kwaliteiten beschreven. De raad is er niet volledig van overtuigd dat MU op termijn nog voldoende kan bijdragen aan de ontwikkeling van een vernieuwend of experimenteel aanbod van hedendaagse beeldende kunst in een internationale context, de belangrijkste functie van een presentatie-instelling in de BIS. Hij moedigt MU aan zich bewust te blijven tonen van het discours in de beeldende kunst.

Vernieuwing

De raad vindt MU een innovatieve instelling. Al jaren zoekt ze de grenzen op tussen beeldende kunst en andere disciplines, waaronder design, technologie en wetenschap. Met haar hybride karakter draagt ze bij aan genreontwikkeling en door te werken vanuit het principe van cocreatie stimuleert ze de ontvankelijkheid voor verandering; concepten worden in samenwerking met gastcuratoren en makers afgebakend, maar kunnen zich daarna verder ontwikkelen.

Het educatie- en participatiebeleid is voorbeeldstellend en blijft in ontwikkeling. Momenteel wordt er gewerkt aan een nieuwe, tweede leerlijn (zie 'Educatie en participatie'). Ook de publieksbenadering is vernieuwend. Met ingang van 2021 wil MU een nieuw programma lanceren om meer publiek te bereiken, 'Talent voor Publiek'. Het accent ligt op het werven van publiek buiten MU. Voor zes jonge kunst- en ontwerptalenten zet MU jaarlijks een intensieve *fellowship* op. De deelnemers werken vanuit de drie programmaliijnen van MU en worden gekoppeld aan potentiële samenwerkings- en coproductiepartners in binnen- en buitenland die een breed publieksbereik hebben. Iedere *fellow* krijgt twintigduizend euro, specifiek voor het vergroten van zijn of haar publieksbereik. Naar het oordeel van de raad is dat een origineel en sterk concept. Het is publieksontwikkeling en talentontwikkeling, maar ook een vorm van cultureel ondernemerschap: door de samenwerkingen en coproducties vergroot MU haar eigen inkomsten en creëert ze draagvlak voor zowel de jonge kunstenaars als de eigen organisatie.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

MU is transparant over de gehanteerde vergoedingen en werkt hard aan eerlijke beloning. Het is opmerkelijk dat de honorering van de medewerkers is geënt op een schaalindeling voor gemeenteambtenaren. Voor freelancers wordt een minimumtarief gehanteerd. Dat laatste is weliswaar lovenswaardig, maar het uurtarief van 16 euro is wel erg laag.

MU is een financieel gezonde organisatie. Er is een evenwichtige financieringsmix. De afhankelijkheid van de grootste batenpost (structurele subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) is minder dan de helft van de totale begroting. Wel is onduidelijk in hoeverre de kosten van Fair Practice Code en van structurele indexatie van personele lasten zijn meegenomen in de begroting. Ook betwijfelt de raad of de internationale groeiambities van MU niet een te grote wissel op de organisatie leggen. De organisatie is met 2,7 fte vast personeel, en daarnaast tijdelijke en inhuurkrachten, zeer projectmatig ingericht. Een bedrijfsmatige slimme zet is dat kernfuncties door twee personen in nauwe samenwerking met elkaar worden ingevuld.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 doet MU een beroep op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op verbreding van hun publieksbereik. Dit bedrag is opgenomen in de begroting en ook toegelicht in het activiteitenplan en de toelichting op de begroting. De extra gelden worden gebruikt om een nieuw programma te implementeren, ‘Talent voor Publiek’ (zie ‘Vernieuwing’).

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het educatie- en participatiebeleid van MU is excellent. Met haar ‘Play & Learn’-strategie heeft MU de afgelopen jaren een waardevolle bijdrage geleverd aan onderwijsinnovatie. De eigen leerlijn ‘De Creatieve Code’, over hoe je je creatief kunt uiten in digitale talen, krijgt er een variant bij, ‘Het Creatieve Lichaam’. Die gaat over onder meer de maakbaarheid van het lichaam en het vinden van de eigen identiteit. Verder biedt MU een verdiepend randprogramma met masterclasses, symposia, rondleidingen, performances, interactieve projecten en semipermanente installaties in de openbare ruimte. De raad vindt dat er creatief wordt nagedacht over het bereiken van nieuwe doelgroepen

Niet alleen inhoudelijk is de raad onder de indruk. Ook het aantal leerlingen, middelbare scholieren en studenten dat MU met haar educatie bereikt – jaarlijks circa tienduizend – is indrukwekkend. De publiekscijfers van MU zijn over de gehele linie bijzonder hoog. De raad heeft echter wel kritiek op MU’s transparantie inzake die cijfers. Er wordt bijvoorbeeld niet helder aangegeven of en hoe de bezoekers van Dutch Design Festival zijn meegerekend in de hoge aantallen. Ook zijn de streefgetallen voor educatie in het aanvraagformulier beduidend lager dan de tienduizend die worden genoemd in het activiteitenplan. Volgens eigen ‘publiekspeilingen’ van MU uit 2018 komt een kwart van haar bezoekers uit het buitenland.

Geografische spreiding

De raad constateert dat MU haar rol als enige rijksgesubsidieerde presentatie-instelling in Noord-Brabant de afgelopen jaren goed heeft ingevuld. Vanuit haar locatie op het Strijp-S terrein, waar MU is ingebed tussen, en profiteert van grote publieksevenementen als Dutch Design Week en STRP Festival, heeft de instelling haar randprogrammering en educatieprogramma’s uitgerold. MU heeft veel en diverse samenwerkingspartners in de regio. Zij neemt deel aan overleggen ten behoeve van de sector en fungeert als ambassadeur, door haar regionale netwerk en de jonge makers onder de aandacht te brengen in het buitenland. Het profiel van MU sluit bovendien goed aan op het culturele en innovatieve imago van Eindhoven, met een accent op technologie en design.

MU is kortom een waardevolle speler in de regio. Wel zou MU haar samenwerkingen beter moeten duiden. Het is de raad onvoldoende duidelijk of deze meer inhoudelijk, financieel, publieksmatig of anderszins van aard zijn.

Toepassing Fair Practice Code

MU past de Fair Practice Code goed toe. Zij had daarbij echter wel beter kunnen reflecteren op toekomstige verbeterpunten. MU zet zich in voor *fair pay* (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'), vindt eerlijk personeelsbeleid en continuïteit zo belangrijk dat ze niet met vrijwilligers werkt en respecteert auteursrechten. In het kader van de sociale dialoog leverde MU een actieve bijdrage aan de totstandkoming van de 'Regeling kunstenaarshonoraria' (De Zaak Nu) en het onderzoek naar de honorering en het loongebouw voor presentatie-instellingen. Uit de aanvraag blijkt niet of samenwerkingspartners ook de Fair Practice Code onderschrijven.

Toepassing Governance Code Cultuur

MU is overgegaan op een raad-van-toezichtmodel, wat de raad in haar geval een goede stap vindt. Ook is het uit het oogpunt van het principe van onafhankelijk bestuur positief dat de directeur van MU in 2018 haar directeurschap bij partnerorganisatie STRP beëindigde. Toch vindt de raad dat MU zelf-kritischer moet worden. Ze schrijft dat ze elke vorm van belangenverstrengeling vermijdt, maar lijkt daar niet volledig naar te handelen. Zo bestaat de gehele raad van toezicht uit de voormalige bestuursleden, terwijl volgens de code een voormalig lid van het bestuur gedurende een periode van vier jaar geen toezichthouder van een organisatie kan zijn. De raad adviseert MU om ook bij nauwe samenwerkingen oog te blijven houden voor ongewenste verwevenheden.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De omgang van MU met de Code Diversiteit en Inclusie vindt de raad matig. De analyse van de huidige situatie is minimaal en er wordt weinig ambitie en daadkracht voor de toekomst geformuleerd. Met name de toelichting op haar personeel is obligaat. Maar ook met betrekking tot programma's en publiek (met als focus senioren en expats) wordt er oppervlakkig met de code omgegaan. De raad verwacht van MU heldere doelstellingen en een strategie waarmee in de komende periode beter uitvoering wordt gegeven aan de principes van de code.

Bijdrage aan pluriformiteit en vernieuwing van genres in de BIS

MU is een hybride instelling die de grenzen van voornamelijk beeldende kunst en technologisch design aftast. Ze levert volgens de raad daarmee een bijdrage aan de pluriformiteit van het culturele bestel en aan vernieuwing van genres in de BIS.

Museum Arnhem

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Museum Arnhem (hierna: Museum Arnhem) is een regionaal museum gevestigd in Arnhem. Museum Arnhem is een museum voor moderne en hedendaagse kunst en vormgeving, met onder andere Nederlandse neorealistische kunst uit het interbellum. De instelling gaat bij de presentatie van haar collectie uit van het vermogen van kunstwerken om een brug te bouwen naar actuele maatschappelijke ontwikkelingen en verhalen uit het verleden. In De Kerk, een plek voor actuele kunst in de Walburgskerk in Arnhem, presenteert zij actuele kunst en ontwikkelingen.

Museum Arnhem is penvoerder van een gezamenlijke aanvraag met Museum Het Valkhof, gevestigd in Nijmegen. Het gezamenlijke doel van de musea is het structureel toegankelijk maken van de kunst- en erfgoedcollectie voor mensen die zich nu nog niet in de musea herkennen, door middel van nieuwe presentaties, verhalen en verbindingen.

Subsidieadvies

Museum Arnhem vraagt als penvoerder subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een gemeentelijke of provinciale collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Arnhem subsidie verstrekt. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland, waar de instelling haar standplaats heeft. Museum Arnhem voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Museum Arnhem een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000.

Museum Arnhem is een museum van nationaal belang met internationale uitstraling. De raad is zeer te spreken over de boogde samenwerking met Museum Het Valkhof en de besteding van de BIS-subsidie. De komende vier jaar willen de musea samenwerken in het project 'Ontgrenzen'. De gepresenteerde thema's zijn volgens de raad interessant en relevant, en de publieksbenadering wekt enthousiasme.

Museum Arnhem is financieel gezond en de begroting voor de komende jaren is realistisch. Positief is dat in de specifieke begroting voor de

besteding van de rijksbijdrage ruimte is gemaakt voor structureel publieksonderzoek.

De instelling onderschrijft de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur en handelt daarnaar, maar de Code Diversiteit en Inclusie wordt nog onvoldoende toegepast.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is enthousiast over de aanvraag van Museum Arnhem en Museum Het Valkhof. Het activiteitenplan is overtuigend. De beoogde aanwending van de BIS-subsidie en de resultaten zijn helder en goed uitgewerkt. Museum Arnhem bevindt zich momenteel in een transitiefase, in lijn met de toekomstvisie 'Vergezicht' uit 2015. Het museumgebouw is vanwege renovatie en nieuwbouw tijdelijk gesloten. Het museum wordt uitgebreid met een nieuwe presentatievleugel en de beeldentuin wordt opnieuw ingericht. Zij gaat begin 2022 weer open voor publiek.

De komende vier jaar willen Museum Arnhem en Museum Het Valkhof samenwerken in het project 'Ontgrenzen'. Het project resulteert in jaarlijks een tentoonstelling inclusief publieksprogramma, alternerend in één van de musea. De thema's zijn al bekend. Voor 2021 is dat 'human-ize de eeuwenoude archeologielcollectie' in Museum Het Valkhof, met een programma rondom de Limes en thema's als grenzen en migratie. In 2022 gaat Museum Arnhem met het project 'gender-ize de 20ste-eeuwse kunstcollectie' de collectie opnieuw bezien, vanuit de huidige, bredere genderperspectieven. Voor 2023 staat 'rejuven-ize de wetenschapscollecties voor millennials' in Museum Het Valkhof op de planning. In 2024 ontwikkelt Museum Arnhem programma's voor jongere en meer diverse doelgroepen onder de noemer 'urban-ize de 20ste-eeuwse kunstcollectie'.

Deze onderwerpen zijn interessant en relevant. Daarnaast is de manier waarop de musea tijdens de projecten in contact staan met het publiek bewonderenswaardig. In elk project verbinden zij zich aan gemeenschappen die zij *public in residences* noemen, die vanaf de start van de projecten in de conceptontwikkeling en de samenstelling van de tentoonstellingen en programma's betrokken zijn. Het publiek selecteert samen met de musea de werken en deelnemers vullen de informatie erover aan met hun eigen visie en verhalen. Pluspunt daarbij is dat de musea de opgedane kennis en ervaring onderling delen, en duurzaam integreren in hun organisaties en programmering. De raad zou graag zien dat zij de aldus opgedane expertise ook toegankelijk maken voor andere musea in Nederland.

Positief is ook dat bij elk project een nadrukkelijke wisselwerking tot stand komt met de eigen collecties. Voor Museum Het Valkhof is dat bijvoorbeeld de collectie Romeinse archeologie, voor Museum Arnhem onder andere de kunst van vrouwelijke kunstenaars, die het museum sinds de jaren tachtig verzamelt. De raad moedigt de musea aan ook verbindingen te zoeken tussen de collecties onderling.

Vernieuwing

De plannen van Museum Arnhem en Museum Het Valkhof zijn aansprekend en vernieuwend. De musea slaan een nieuwe weg in, met een nieuwe samenwerking en een nieuwe publieksaanpak. De instellingen zijn zich ervan bewust dat eerdere ervaringen met nieuwe publieksbenaderingen incidenteel en versnipperd plaatsvonden. De raad juicht het toe dat de musea daarin een fundamentele verandering willen bewerkstelligen. De activiteiten vormen volgens de raad een degelijke aanvulling op de reguliere programmering van de musea.

Beide musea bevinden zich in een vernieuwingsproces, zowel inhoudelijk als fysiek. Zij actualiseren de betekenis van hun collectie vanuit maatschappelijke invalshoeken, zoals migratie en identiteit. Doel van de vernieuwing, voor zowel Museum Arnhem als Museum Het Valkhof, is de collecties in betekenis te laten winnen voor grotere en andere groepen inwoners en bezoekers in de regio Arnhem-Nijmegen en daarbuiten. De raad vindt dit een lovenswaardig uitgangspunt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Museum Arnhem volgt de Museum cao en onderschrijft de richtlijn voor kunstenaarshonoraria. Het museum werkt aan beleid om vormgevers net zoals beeldend kunstenaars te honoreren. Externe opdrachten en inhuur lopen via overeenkomsten binnen wet- en regelgeving en de gehanteerde tarieven zijn cao-conform. De instelling volgt de richtlijn voor kunstenaarshonoraria. Afspraken over auteursrecht, aanvullende vergoedingen en werkomstandigheden worden met kunstenaars besproken en bij overeenkomst vastgelegd. Tussen 2017 en 2018 nam het aantal fte werkzaam voor Museum Arnhem aanzienlijk af. Voor 2021 is daarentegen een stijging begroot. In 2024 beoogt zij alleen nog met vaste contracten te werken, in totaal 29 fte. De raad juicht dit toe.

De instelling is financieel gezond en de begroting voor de komende jaren is realistisch. De subsidie van de gemeente Arnhem en de provincie Gelderland neemt de komende periode toe, waardoor de totale opbrengsten van de instelling behoorlijk stijgen. Met betrekking tot de besteding van de rijksbijdrage begroot zij vier posten: een procesbegeleider voor vier jaar, focus- en doelgroepenonderzoek voor alle vier de deelprojecten, structureel publieksonderzoek, en opleidingen en trainingen om de inzichten en

uitkomsten van onderzoek in beide musea te kunnen implementeren. De raad is er enthousiast over dat Museum Arnhem en Museum Het Valkhof structureel publieksonderzoek willen verrichten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Museum Arnhem biedt educatieve activiteiten voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo, en alle leeftijdsgroepen. Het museum werkt vanuit Visual Thinking Strategies, een methode die bijdraagt aan het verbeteren en ontwikkelen van waarnemen en het kritisch en analytisch denken. In 'Ontgrenzen' werkt het museum de methode verder uit in relatie tot nieuwe bezoekersgroepen.

De raad is enthousiast over de publieksbenadering van Museum Arnhem en Museum Het Valkhof. De musea gaan uit van het principe cocreatie. De instellingen ontwikkelen samen met publiek andere manieren van selecteren, programmeren en communiceren. De projecten die de musea met de rijksbijdrage willen ontwikkelen hebben elk een specifieke doelgroep: migranten (in het bijzonder Syrische vluchtelingen en Turkse Nederlanders), de lgbtqia+- gemeenschap, internationale studenten en millennials, en jongeren uit de *urban culture*. Het plan geeft vertrouwen dat de musea de beoogde doelgroepen bereiken.

Ondanks de sluiting van het museum ontving Museum Arnhem in 2019 in De Kerk en buiten de muren 75.000 deelnemers. Dit vindt de raad een behoorlijk aantal.

Geografische spreiding

Museum Arnhem heeft landelijke uitstraling. Tegelijkertijd is het een belangrijke regionale instelling. De instelling wil zijn betekenis voor de stad Arnhem vergroten. Sinds de sluiting organiseert zij activiteiten op locatie, zoals op scholen en bij centra voor ouderen. Daarbij werkt zij samen met partners in de stad en regio, uit onderwijs, zorg en cultuur.

Museum Arnhem en Museum Het Valkhof zijn onderdeel van de stedelijke cultuurregio 025. Binnen 025 onderzoeken zij samenwerking op het gebied van educatie en marketing. Voor elk BIS-project zoeken de musea logische partners, zowel binnen als buiten de eigen regio. Zo brengt Museum Het Valkhof inwoners, studenten, migranten en professionals uit de regio en uit de Limes-landen rondom de archeologische collecties bij elkaar, en wil Museum Arnhem samenwerken met ArtEZ en studentenverenigingen voor het thema 'Gender-ize'.

Toepassing Fair Practice Code

Museum Arnhem onderschrijft de Fair Practice Code. Het museum geeft aan dat het management toeziet op een gezonde werkomgeving. Uit de aanvraag blijkt dat de instelling een actieve rol speelt in de sociale dialoog. Zij heeft deelgenomen aan het pleidooi voor kunstenaarshonoraria.

Toepassing Governance Code Cultuur

Museum Arnhem onderschrijft de Governance Code Cultuur. Het museum heeft een raad van toezicht en een directeur-bestuurder. Jaarlijks bespreekt de raad van toezicht zijn eigen functioneren. Na een eerste evaluatie in 2018 is besloten de raad te versterken met een vijfde lid, dat aansluiting heeft bij de creatieve industrie en jongerencultuur, en binding met Arnhem. De komende jaren wil het museum meer planmatig en zichtbaar invulling geven aan de code. Hiervoor wordt een implementatieplan opgesteld. De raad juicht dit voornemen toe.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Museum Arnhem heeft de Code Diversiteit en Inclusie nog niet ingevoerd, maar zegt de urgentie ervan te onderkennen. Het museum bereikt nog een te eenzijdig publiek. De raad heeft waardering voor de zelfkritische houding van de instelling en vertrouwt erop dat zij met 'Ontgrenzen' een breed publiek zal bereiken.

Met betrekking tot het personeel ontwikkelt de instelling in 2020 een integraal diversiteitsbeleid. Zij trekt gezamenlijk op met andere culturele instellingen in Arnhem, voor wie het bereiken van nieuwe doelgroepen belangrijk is. Onderdeel van de verbouwing van het museum is een nieuwe kantoorvleugel, die ook toegankelijk zal zijn voor mensen met een beperking.

In de toelichting op de codes beschrijft ook Museum Het Valkhof in welke mate het de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie onderschrijft. De raad waardeert dit, maar betreft in zijn advies alleen de toelichting van Museum Arnhem als penvoerder.

Museum de Fundatie

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Hannema-de Stuers Fundatie (hierna: Museum de Fundatie) is een regionaal museum, gevestigd in Zwolle. Museum de Fundatie beheert een collectie van meer dan elfduizend objecten. De collectie omvat oude kunst, moderne en hedendaagse kunst, niet-westerse kunst, etnografica en kunstnijverheid, waaronder glas, keramiek en meubels. Het museum wil met zijn programma en collectie bezoekers aan het denken zetten, en een plaats zijn voor debat en meningsvorming.

Subsidieadvies

Museum de Fundatie vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een provinciale collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Zwolle en de provincie Overijssel subsidie verstrekken. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel, waar de instelling haar standplaats heeft. Museum de Fundatie voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Museum de Fundatie een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000, mits zij:

- een concrete invulling geeft aan de wijze waarop zij de komende periode nieuwe kunst en nieuwe makers faciliteert.
- de nieuwe publieksgroepen specificceert die zij wil bereiken, en beschrijft welke strategieën zij daarvoor inzet en hoe zij dit gaat monitoren.

Museum de Fundatie is een innovatief museum, met een breed tentoonstellings- en activiteitenprogramma. De instelling vervult een belangrijke positie in Zwolle, in de regio en (inter)nationaal. De BIS-subsidie wil zij besteden aan publieksactiviteiten, onder de noemer 'Fundatie Future Factory'. De raad vindt het goed dat het museum in de plannen ruimte maakt voor nieuwe kunst en nieuwe makers, maar mist de concrete, inhoudelijke uitwerking en nuancering daarvan. Hetzelfde geldt voor het publieksbereik en de begroting.

De instelling is financieel gezond en transparant over de beloning van werknemers en kunstenaars. Zij onderschrijft de Fair Fractice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie, maar benoemt geen concrete actiepunten voor een betere toepassing van die eerste twee codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt Museum de Fundatie een sprekend museum. De instelling beheert een veelzijdige collectie en heeft een duidelijke eigen signatuur. Zij presenteert een breed en gevarieerd tentoonstellings- en activiteitenprogramma en weet dat goed uit te dragen. Zij wisselt (internationale) exposities voor het klassieke museumpubliek af met specialistische tentoonstellingen. Met het programma 'FUNDATIE*fusions*' organiseert zij kleine, permanente of tijdelijke satellietmusea, bijvoorbeeld in roc's en andere opleidingsplekken. Op deze plekken worden niet-museumbezoekers in staat gesteld om kennis te maken met de kunst. De raad oordeelt hier positief over.

De BIS-subsidie wil de instelling besteden aan publieksactiviteiten, onder de naam 'Fundatie Future Factory'. Daarmee zoekt de instelling, zoals zij het zelf omschrijft, de hartslag van de tijd. Zij wil jonge, multidisciplinaire makers aan zich binden en daarmee nieuw publiek naar het museum halen. Het programma wordt gestuurd vanuit de noodzaak tot verandering en de rol van de kunsten daarin. Per jaar organiseert zij met de 'Fundatie Future Factory' drie grote of zes kleine tentoonstellingen met een reeks satellietpresentaties. De locatie wordt gezocht buiten de huidige ruimtes van het museum. In eerste instantie in het Academiehuis/de Grote Kerk in Zwolle en uiteindelijk op een nieuwe locatie in een fabriekshal in de Spoorzone van Zwolle.

De tentoonstellingen van de 'Fundatie Future Factory' worden ontwikkeld in samenwerking met verschillende partijen, zoals Cibap vakschool voor verbeeldingen, ArteZ Zwolle en Creative Works. In 2021 wil de instelling aandacht geven aan de Tweede Kamerverkiezingen en de rol van de kunsten in ideologische voorlichting en propaganda. Zij maakt daartoe een tentoonstelling rond campagnes, campagnemakers en creatieven die zich verbinden aan een ideologie. Andere thema's zijn onder andere *biobased* bouwen en kunst en gezondheidszorg.

De raad vindt deze thema's voor de beoogde tentoonstellingen in 2021 goed gekozen. De instelling laat zich leiden door de actualiteit en de kunst van de nieuwe makers. Het reguliere tentoonstellingsprogramma dient als één van de inspiratiebronnen. Wel mist de raad focus in de wijze waarop de

instelling nieuwe kunst en nieuwe makers faciliteert, en wat zij verstaat onder nieuwe kunst en nieuwe makers. Zij geeft voorbeelden, maar de inhoudelijke uitwerking en nuance is nog niet concreet genoeg.

De 'Fundatie Future Factory' zal werken met een team van Museum de Fundatie en gastconservatoren. Deze gastconservatoren zijn kunstenaars, wetenschappers en tentoonstellingsmakers die zich kenmerken door hun vakmanschap. De raad is positief over deze aanpak met gastconservatoren en is benieuwd naar de invulling daarvan.

Vernieuwing

Museum de Fundatie is een inventief en innovatief museum, met name in de wijze waarop het poogt een breed publiek aan te spreken. De instelling functioneert als laboratorium, als een plek voor experiment, nieuwe ontwikkelingen en nieuwe verbanden. Met de 'Fundatie Future Factory' geeft zij nieuwe makers een podium en wil zij nadrukkelijk nieuw publiek bereiken. Het programma krijgt vorm in samenspraak met samenwerkingspartners, makers en publiek. De raad waardeert deze open houding.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Museum de Fundatie is transparant over de beloning van werknemers en kunstenaars. De instelling hanteert een eigen cao met salarissen gebaseerd op de Museum cao, en gaat met alle medewerkers een arbeidsovereenkomst aan. Zij maakt zich sterk voor een veilige en aangename werkplek. Zij onderschrijft de richtlijnen voor kunstenaarshonoraria en onderneemt de komende jaren stappen om meer museummedewerkers een vast urencontract aan te bieden. Zo slinkt het aantal medewerkers met een flexibel contract en krijgen medewerkers meer zekerheid en stabiliteit. De raad juicht dit toe.

De instelling is financieel gezond. Zij heeft een gezonde balanspositie en is voor inkomsten niet sterk afhankelijk van een enkele batenpost. Er is een hoog percentage eigen inkomsten, dat naar eigen schatting de komende jaren zo blijft.

De begroting voor de 'Fundatie Future Factory' is uitgesplitst in vier posten: huisvesting, presentatie, educatie en communicatie, en personeel. De instelling licht onvoldoende toe uit welke onderdelen deze posten bestaan.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Museum de Fundatie organiseert thematische rondleidingen en museumlessen, ook op maat, zodat scholen een museumbezoek kunnen koppelen aan de lesstof. Daarnaast organiseert zij masterclasses door

kunstenaars voor studenten uit het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Binnen de 'Fundatie Future Factory' krijgt educatie vorm door de focus op talentontwikkeling, gebaseerd op het principe meester-gezel. Onder de hoede van nieuwe makers, de professionals, werken leerlingen en studenten mee aan de nieuwe activiteiten die in de 'Fundatie Future Factory' vorm krijgen. De raad is positief over deze aanpak, maar niet duidelijk is welke activiteiten specifiek gericht op educatie, de instelling wil ontwikkelen met de rijksbijdrage.

De instelling wil voor verschillende publieksgroepen aantrekkelijk zijn en richt zich specifiek op niet-bezoekers. Wie dit zijn, blijkt echter niet uit de aanvraag: een specificering van nieuwe publieksgroepen die zij wil bereiken en strategieën die zij daarvoor wil inzetten, ontbreekt.

Sinds 2013 bereikt de instelling gemiddeld tweehonderdvijftigduizend bezoekers per jaar. Uit de aanvraag blijkt niet of zij publieksonderzoek uitvoert. Zij is gratis toegankelijk voor bezoekers tot en met achttien jaar. Ook de 'Fundatie Future Factory' wil zij gratis toegankelijk maken. Het museum verwacht vijftigduizend bezoekers per jaar voor de nieuwe activiteiten. Dit vindt de raad een mooie ambitie.

Geografische spreiding

Museum de Fundatie vervult binnen de gemeente Zwolle een voortrekkersrol en heeft een positieve invloed op het imago van de stad. Tegelijkertijd neemt de instelling een belangrijke plek in de regio en het land in. De komende jaren organiseert zij tentoonstellingen in samenwerking met instellingen binnen en buiten Nederland, zoals de Akademie der Künste in Berlijn, de Royal Academie of Arts London, het Rijksmuseum en Kunstmuseum Den Haag. Internationaal focust zij zich op kunst uit Duitsland.

In het activiteitenplan worden samenwerkingspartners in de regio genoemd, met name opleidingen in het kader van 'Fundatie Future Factory'. Op samenwerking met andere musea in de provincie Overijssel wordt in het plan echter niet ingegaan.

Toepassing Fair Practice Code

Museum de Fundatie onderschrijft de Fair Practice Code. Eerlijke beloning vindt de instelling belangrijk (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). Zij organiseert en faciliteert cursussen en opleidingen voor de medewerkers. Uit de aanvraag blijkt niet welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Museum de Fundatie onderschrijft de Governance Code Cultuur. De instelling kent een raad-van-toezichtmodel. Het bestuur is verantwoordelijk voor het naleven van de code en de raad van toezicht evalueert jaarlijks de naleving ervan. De raad is benieuwd naar concrete verbeterpunten voor de komende periode.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Museum de Fundatie onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie. Met de 'Fundatie Future Factory' zet de instelling een volgende stap naar een laagdrempeliger creatieve omgeving. Door de komende jaren maatschappelijk betrokken te programmeren, wil zij laten zien dat kunst inclusief is en midden in de maatschappij staat, om zo een breed publiek aan te spreken dat zich verbonden voelt met kunst. De raad juicht dit toe.

Het team van het museum kent naar eigen zeggen een goede balans in diversiteit van gender, leeftijd en religieuze achtergrond. Nieuwe vacatures worden aangegrepen om meer diversiteit in het personeelsbestand te krijgen. De instelling voert periodiek een risico- inventarisatie en evaluatie uit om in kaart te brengen hoe inclusief medewerkers zich voelen. Naar aanleiding van dit onderzoek wordt een plan van aanpak gemaakt voor de komende jaren om de inclusiviteit in de organisatie te waarborgen. De raad vindt dit een mooi initiatief.

Music Meeting

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Music Meeting, podiumkunsten, festivals, Nijmegen

Stichting Music Meeting (hierna: Music Meeting) is een driedaags internationaal presenterend en (co)producerend Nijmeegs muziekfestival. Elk Pinksterweekend brengt Music Meeting een internationale en eclectische programmering naar Park Brakkenstein. Music Meeting beoogt een vrije ontmoetingsplek te zijn, waar ruimte is voor artiesten om zich te ontwikkelen. De programmering omvat eigen composities met een sterke individuele identiteit, waarbij elementen als improvisatie, experiment en ongewone combinaties een grote rol spelen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Music Meeting. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Music Meeting geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Music Meeting vervult een rol in het bijeenbrengen van kwalitatief goede niet-westerse muziek en is een platform voor eclectische muziekstijlen. Het festival is in Nederland redelijk uniek in zijn soort en de raad heeft vertrouwen in de voorgenomen muzikale programmering, maar hij vindt het artistiek-inhoudelijke profiel van het festival onvoldoende uitgewerkt. Ook beperkt de aanvraag zich te veel tot algemeenheden over het programma-aanbod en de ambities. Daarnaast is de financiële positie van de instelling onzeker, en onderneemt het festival te weinig initiatief om de honoreringen cao-conform te maken. De informatie over educatie is beperkt.

De toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en in Inclusie is voldoende; de instelling heeft hier echter nog grote ontwikkelingen door te maken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Music Meeting heeft een internationaal en gevarieerd aanbod. In de programmering onderscheidt het festival zich met (co)producties die het zelf omschrijft als 'eclectisch, nu de term wereldmuziek de lading niet langer dekt'. Cubaanse jazz, pop uit Mozambique en folk-pop uit Estland zijn hier voorbeelden van. Het festival programmeert acts die niet in groten getale de weg vinden naar andere Nederlandse podia. Music Meeting geeft ruimte aan nieuwe acts en ontwikkelingen binnen haar aandachtsgebied. Gezien de afnemende belangstelling voor de geprogrammeerde genres heeft het festival een signalerende functie in het bredere Nederlandse muziekveld. De raad heeft hier waardering voor.

In de afgelopen jaren was de uitwerking van de programmatische samenhang in het festival niet sterk. In 2018 voerde het festival een eenduidiger bezoekersformule door en met ingang van 2019 kwam er een overkoepelend thema in de programmering. In 2019 trad een nieuw artistiek team aan. Dit maakt benieuwd naar verdere ontwikkelingen. De raad constateert echter dat een overkoepelende artistieke visie op het festival voor de komende periode onvoldoende is uitgewerkt. Ook ontbreekt een concrete uitwerking van de ambitie van Music Meeting om zich te ontwikkelen vanuit een agenderende rol naar de functie van een onafhankelijk en actueel muziekplatform op lokaal, regionaal en (inter)nationaal niveau. De raad heeft waardering voor dit voornemen, maar constateert dat het festival op dit moment nog onvoldoende als internationaal toonaangevend platform functioneert. Hij is er op basis van de plannen niet van overtuigd dat het festival deze rol in de komende periode zal kunnen verstevigen.

Vernieuwing

In het nieuwe project 'Meetings' laat het festival twee artiesten of bands uit verschillende culturen samenwerken aan een muzikale schrijfofdracht. Zo kan een samenwerking tussen musici uit Cuba en Curaçao leiden tot een onderzoek naar de gezamenlijke muzikale roots. Het repetitieproces wordt een week voor aanvang van het festivalweekend opengesteld voor publiek. De raad vindt dit een aansprekend initiatief. Met het bijeenbrengen van kwalitatief hoogstaande niet-westerse muziek en eclectische muziekstijlen heeft Music Meeting de potentie om bij te dragen aan genreontwikkeling.

Music Meeting werkt samen met de provincie Gelderland aan talentontwikkeling binnen het programma 'Gelderland Talent Stage'. Deelnemers aan het programma krijgen de gelegenheid het zogenoemde Forssa-podium zelf te organiseren. Hiermee geeft het festival talenten meer mogelijkheden dan alleen het opbouwen van podiumervaring en exposure.

Door talent te koppelen aan internationale musici wordt een bredere kijk op muziek beoogd. Als samenwerkingspartners in het talentontwikkelingsprogramma noemt Music Meeting onder meer ArtEZ Conservatorium, Popsport en Kunstbende. De raad waardeert de focus op ‘avontuurlijk talent’, maar mist een heldere uitwerking van trajecten en de rol van de betrokken partners.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Music Meeting onderschrijft de Fair Practice Code, maar geeft ook aan dat eerlijke beloning en goede arbeidsvoorwaarden een uitdaging zijn. Voor artiesten wordt de SENA-norm meestal gehaald, maar de honorering van medewerkers sluit niet aan op cao-richtlijnen. Het is onduidelijk in hoeverre het festival investeert in arbeidsongeschiktheidsverzekeringen of pensioenen en welke afspraken het festival maakt met zzp’ers over bijvoorbeeld opslag voor sociale lasten en vakantiegeld.

De financiële positie van het festival is kwetsbaar. Music Meeting erkent dit. Tegenvallende verkoop in 2016 en 2017, onder andere door slecht weer, leidde tot een negatief exploitatieresultaat en een negatief eigen vermogen. Het tekort is opgelost door inspanningen van het festival zelf en met hulp van subsidiënten eind 2019. Als gevolg van de ontstane tekorten moest de festivalformule in 2018 worden aangepast. De raad heeft waardering voor de weerbare en flexibele houding van het festival in de jaren met tegenslag.

De aanvraag bevat te weinig informatie om de bedrijfsvoering goed te kunnen beoordelen. Onduidelijk is hoe realistisch de ingediende begrotingen zijn. Zo moet de verhoging van de begroting worden opgevangen door meer publieksinkomsten en een verdubbeling van de sponsoring en meer private bijdragen. Het blijft echter ongewis hoe de instelling dit wil realiseren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Music Meeting beschrijft in algemene lijnen hoe zij educatie en participatie vormgeeft. Net als in de huidige periode worden in de randprogrammering interviews, gesprekken met musici, openbare workshops en masterclasses opgenomen. Gedurende het festival is er aandacht voor kinderen, maar het educatieve aanbod voor scholieren lijkt nog summier. De raad had graag gelezen wat de projecten met muziekscholen die Music Meeting realiseert concreet inhouden.

Een loyaal publiek is in de loop der jaren meegegroeid met het festival. Het is slechts ten dele gelukt om nieuwe, jongere doelgroepen te trekken. De raad is dan ook positief over de aandacht die het festival de komende jaren wil besteden aan marktontwikkeling. Music Meeting heeft daarvoor een

publiekswisatie opgesteld en doelgroepen omschreven. Op basis van het plan is de raad er echter niet van overtuigd dat Music Meeting de geambieerde publiekswerving en -verbreding werkelijk zal kunnen realiseren; het festival gaat summier in op de doelgroepbenadering en de te volgen marketingstrategie.

Geografische spreiding

Music Meeting vindt plaats in Nijmegen, waar de activiteiten zich voornamelijk beperken tot de festivallocatie. In de visienota 'Staat van Cultuur in Nijmegen' geeft de gemeente aan dat de sterke muziekpositie van de stad mede het gevolg is van de jarenlange inzet van Music Meeting. Dit gebeurt volgens de instelling in toenemende mate ook gedurende het jaar met speciale producties. De deelname aan het toekomstige Festivalhuis, waar vier lokale festivalorganisaties worden samengebracht, zal bijdragen aan deze activiteiten en aan een kruisbestuiving met andere organisaties.

In haar reflectie op de aanvraag schrijft de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen dat Music Meeting zich heeft ontwikkeld tot een onafhankelijk en actueel muziekplatform voor stad, regio, land en de internationale gemeenschap.

Toepassing Fair Practice Code

Music Meeting past de Fair Practice Code niet volledig toe en reflecteert hierop in het plan. Music Meeting wil de beloning in de toekomst op cao-richtlijnen laten aansluiten. Ook wil het festival zijn zzp-tarieven in 2022 verhogen, omdat deze niet marktconform zijn. Music Meeting heeft scholingsaanbod voor medewerkers die het gehele jaar door bij de organisatie werken. Het festival heeft daarnaast aandacht voor vrijwilligers, in de vorm van trainingen en een vastgesteld vrijwilligersbeleid. Dit professionaliseringsproces wordt de komende jaren verder uitgewerkt met andere festivals vanuit het Festivalhuis.

Toepassing Governance Code Cultuur

Music Meeting onderschrijft de Governance Code Cultuur en reflecteert hier in voldoende mate op. Het festival beschrijft in grote lijnen op welke wijze de code wordt toegepast. Zo wordt onder meer het directiereglement aangepast.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Music Meeting onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en reflecteert hier in enige mate op. Diversiteit is de essentie van de festivalprogrammering, maar het festival erkent dat op het gebied van publiek, partners en personeel nog winst valt te behalen. In zijn toelichting op de toepassing van de code formuleert het festival hiervoor echter geen meetbare doelstellingen. Het festival is open over het gegeven dat de

samenstelling van het publiek onvoldoende divers is, en beschrijft in grote lijnen hoe de toegankelijkheid vergroot kan worden voor mensen met een beperking en mensen met een kleine beurs. Positief is de aandacht voor een inclusieve werkhouding in de (vrijwilligers)trainingen.

MusicalMakers

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 749.483**

Gevraagd subsidiebedrag: € 750.000

Over de instelling

Stichting MusicalMakers (hierna: MusicalMakers) is een nieuwe instelling die zich wil richten op het produceren van nieuwe Nederlandse musicals. Zowel jonge talenten als gevestigde makers krijgen in een vierjarig ontwikkeltraject de ruimte voor experiment en verdieping. Dit traject resulteert in een werkplaatsvoorstelling, die daarna eventueel uitmondt in een middenzaal- of grotezaalproductie. Door de samenwerking met het Amsterdamse DeLaMar Theater en de Theateralliantie is een minimale speelperiode gegarandeerd. MusicalMakers wil tweemaal per jaar in het land een zogenoemd Verhalenhuis organiseren om materiaal op te halen bij nieuwe doelgroepen. Het streven is op die manier de Nederlandse musical inclusiever en diverser te maken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert om Stichting MusicalMakers een subsidie van € 749.483 toe te kennen, mits

- de instelling concrete plannen formuleert om ook de deelname van *beginnende* makers mogelijk te maken, bijvoorbeeld door samenwerking met de kunstvakopleidingen, en meer ruimte creëert voor het experiment.
- MusicalMakers haar governance op orde brengt. De huidige raad van toezicht bestaat uit te weinig leden, en de twee directeur-bestuurders zijn niet voldoende onafhankelijk.

De raad is positief over het plan van MusicalMakers. De instelling biedt op maat gesneden ontwikkeltrajecten aan talentvolle makers. Hierbij wordt speciaal gelet op de culturele diversiteit, zowel van de makers als van het te bereiken publiek. Door nieuwe verhalen aan te boren bij diverse gemeenschappen, vergroot MusicalMakers haar publieksbereik. De raad constateert dat een aanzienlijk deel van de podiumkunstenaars die in het ontwikkelprogramma instromen al de nodige ervaring meenemen. Dat is een keuze die bepalend is voor de betekenis van MusicalMakers in de musicalketen. De raad is positief over de slagkracht van MusicalMakers. Wel vraagt de raad om een aanpassing van het plan zodat ook meer beginnende

makers de kans krijgen het experiment aan te gaan en zichzelf verder te ontwikkelen.

Daarnaast voorziet de raad een belangenconflict als MusicalMakers op directieniveau vervlochten blijft met andere instellingen waarmee zij beoogt samen te werken. De directie moet volledig onafhankelijk kunnen opereren, zuiver gericht op het belang van de ontwikkeling en brede uitstroom van de makers. Ook is de samenstelling van de raad van toezicht niet in overeenstemming met de Governance Code Cultuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

In zijn sectoradvies Muziektheater uit 2019 adviseerde de raad een functie voor talentontwikkeling met specialisatie musical op te nemen in de landelijke subsidiesystematiek. Hij signaleerde dat de doorstroom van musicaltalent naar de podia stagneerde, en onderstreepte de noodzaak ruimte te creëren voor nieuwe verhalen en nieuwe composities. De raad beschouwt MusicalMakers als de geschikte kandidaat om dit gat te vullen. Het voorgenomen ontwikkeltraject van de instelling oogt degelijk. Na een *open call* worden jaarlijks drie makers uitgenodigd om deel te nemen aan het programma. Samen met de vijfhoekpige Artistieke Raad, die de kwaliteit van de talentontwikkeling bewaakt, en een team van *creatives*, werken de makers aan studiopresentaties en werkplaatsproducties. Deze zullen te zien zijn in een vast theater of op een festival. De Artistieke Raad beslist of de werkplaatsvoorstelling een vervolg krijgt als middenzaalproductie. Dat is een avondvullende voorstelling met maximaal twintig acteurs en muzikanten, en alle bijbehorende productionele ondersteuning. Het is de bedoeling dat de ontwikkeltrajecten van MusicalMakers elke vier jaar twee van dergelijke middenzaalproducties opleveren. Een daarvan wordt uiteindelijk doorontwikkeld als grotezaalproductie, in samenwerking met een grote Nederlandse of buitenlandse producent. De instelling benadrukt dat de trajecten maatwerk zijn en aan de wensen en mogelijkheden van de deelnemers kunnen worden aangepast.

Op basis van de eerste selectie van namen blijkt dat MusicalMakers kiest voor makers die meestal wat verder in hun ontwikkeling zijn. Drie van hen zijn al gerenommeerd als regisseur, acteur of danser, wat de uitstraling naar het musicalpubliek kan bevorderen. De raad mist hier wel plannen om ook de instroom van nieuwe, onervaren makers te bevorderen, bijvoorbeeld door samenwerking met de kunstvakopleidingen.

Op zes momenten in het jaar beoogt de instelling deze makers een veilige experimenteerplek te bieden in de vorm van *Lounges*, waarin regisseurs, choreografen, acteurs, zangers, musici en producenten elkaar ontmoeten en naar voorproefjes kunnen kijken, zonder de spiedende ogen van de buitenwereld. Voor een ontwikkelinstelling, waar vrijuit proberen en

experimenteren een kerntaak is, vindt de raad dit programmaonderdeel nog bescheiden in opzet en in aantal.

In Amsterdam-West wil MusicalMakers samen met ROSE Stories en de Theateralliantie muziek- en theaterstudio's inrichten bij broedplaats Westbeat. Dit moet een bruisend centrum worden dat ook toegankelijk is voor mensen uit de omgeving. Al met al vindt de raad de opzet van MusicalMakers aansprekend, net als de namen van de beoogde partners.

Vernieuwing

MusicalMakers draagt in ruime mate bij aan vernieuwing van het genre door de focus op nieuwe Nederlandse musicals, en de samenwerking met *creatives* die voor een deel afkomstig zijn uit andere sectoren. Het is niet zozeer het artistieke experiment dat hierbij leidend is, als wel de veranderende Nederlandse samenleving. De producties van de instelling zullen worden gevoed door nieuwe verhalen, die tweemaal per jaar worden opgehaald in zogenoemde Verhalenhuizen in het land. De raad vindt dit een doelgerichte en zinnige aanpak, waarmee zowel een verbreding van de musical kan worden bewerkstelligd, als een nieuw publiek kan worden bereikt.

Een waardevolle toevoeging in het activiteitenprogramma vindt de raad tevens de jaarlijkse organisatie van een musicalcongres, met lezingen en workshops. Met het oog op verdere professionalisering van het musicalveld is kennisuitwisseling met binnen- en buitenlandse experts van belang.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

MusicalMakers heeft een ambitieus budget van jaarlijks 1.750.000 euro. Hieraan wordt 750.000 euro bijgedragen door de VandenEnde Foundation. De raad is positief over deze royale bijdrage van een privaat fonds aan de begroting. Daarnaast krijgt de stichting baten in natura van het DeLaMar Theater in de vorm van inzet van personeel. De beheerslasten zijn relatief hoog, mede vanwege de eigen ruimte in Amsterdam Nieuw-West die jaarlijks 200.000 euro kost.

Voor de periode 2021 – 2024 staat er voorlopig nog een gat op de begroting van 185.000 euro. MusicalMakers verwacht dit te dekken via projectaanvragen bij lokale overheden, particuliere fondsen en sponsors.

MusicalMakers volgt voor de beloning van medewerkers de cao Toneel en Dans. Uit de aanvraag blijkt niet op welke onderdelen de cao wordt gehanteerd, zowel wat betreft primaire als secundaire arbeidsvoorwaarden. Evenmin is helder of, en zo ja hoe, vrijwilligers en stagiairs worden betaald. De instelling zegt wel van partners te verwachten dat zij eenzelfde beleid voeren ten aanzien van eerlijke beloning.

Al met al ontbreekt het de raad aan voldoende informatie om de eerlijke beloning bij MusicalMakers te beoordelen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Een van de hoofddoelstellingen van MusicalMakers is het op gang brengen van een ‘structurele dialoog’ tussen de creatieve sector en de gehele Nederlandse bevolking. Daartoe zet de instelling verschillende middelen in. Het eerdergenoemde ‘Verhalenhuis’ is er daar een van, maar de instelling wil ook ‘ambassadeurs’ inschakelen die actief eigentijdse verhalen trachten op te sporen binnen uiteenlopende Nederlandse gemeenschappen. Om die diverse gemeenschappen met MusicalMakers te verbinden worden zij gedurende het maakproces op de hoogte gehouden door middel van blogs, reportages en interviews. De marketing, die steeds is gericht op het vinden van een zo divers mogelijk publiek, is uitbesteed aan het DeLaMar Theater en aan de Theateralliantie, wat de slagkracht aanzienlijk vergroot.

Op het gebied van educatie zijn er nog nauwelijks plannen. Het is de bedoeling via kunst- en popacademies en dansscholen in contact te komen met jonge studenten. Het primair en secundair onderwijs blijven in de aanvraag geheel buiten beschouwing.

Het is prijzenswaardig dat MusicalMakers het bereiken van nieuwe publieksgroepen hoog op de agenda plaatst. Maar de ambities en de methoden om die ambities op het educatieve vlak te verwezenlijken vindt de raad nog te vrijblijvend geformuleerd.

Geografische spreiding

MusicalMakers moet nog van start gaan, dus van worteling in de Metropoolregio Amsterdam is geen sprake. Afgaand op de verschillende partners – Theater DeLaMar, platenlabel Topnotch, theaterproducent en boekenuitgever ROSE Stories – lijkt die worteling wel kansrijk. De ingebruikname van een eigen huis in Amsterdam Nieuw-West zal daaraan bijdragen.

Dankzij de samenwerking met de Theateralliantie, waarin achttien podia participeren, zijn de makers van MusicalMakers verzekerd van een tournee door het land. De Verhalenhuisen zullen ieder jaar in een andere regio neerstrijken: in 2021 in Rotterdam en Den Haag, een jaar later in Heerlen en Maastricht en in 2023 in Arnhem en Nijmegen. In 2024 wordt er gekozen tussen de duo’s Zwolle/Deventer en Enschede/Almelo. Zo is de landelijke uitstraling goed gewaarborgd.

Toepassing Fair Practice Code

MusicalMakers gaat in de aanvraag summier in op de lonen en honoraria van werknemers en opdrachtnemers. De instelling zegt de Fair Practice Code te onderschrijven, maar in de uitleg van de toepassing ervan beperkt zij zich tot het noemen van de cao waaronder werknemers vallen en de vaststelling dat zzp’ers conform dezelfde cao worden betaald.

Auteursrechten zullen worden verdeeld onder de rechthebbende partijen

(schrijvers, componisten, vormgevers en producent), maar de som die de producent ten deel valt zal worden toegevoegd aan het budget voor nieuwe producties.

MusicalMakers reflecteert in kort bestek op de code, maar laat belangrijke deelaspecten van de code (secundaire arbeidsvoorwaarden, beleid ten aanzien van stagiairs en vrijwilligers, vergoeding van voorbereidende werkzaamheden) onvermeld.

Toepassing Governance Code Cultuur

MusicalMakers krijgt een raad van toezicht. In de toelichting op de Governance Code Cultuur is sprake van vier leden, maar op dit moment zijn er slechts twee leden benoemd. Dit is niet in overeenstemming met principe 8 van de code.

De dagelijkse leiding van MusicalMakers is in handen van de tweekoppige directie, die tevens deel uitmaakt van de Artistieke Raad. De precieze rolverdeling tussen directie en raad van toezicht moet nog worden uitgewerkt in een directiereglement.

De raad is bezorgd over de dubbele rol van de beide directieleden, die behalve bij MusicalMakers ook bij andere instellingen in het muziektheaterveld, partners van MusicalMakers, werkzaam zijn. Belangenverstrengeling wordt zo onvoldoende voorkomen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

MusicalMakers reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. De raad waardeert de bevlogen wijze waarop MusicalMakers de code in alle lagen van de organisatie toepast. Binnen het eigen personeelsbestand let de instelling op etniciteit en sekse. Maar ook bij de selectie van makers zal specifiek aandacht worden besteed aan diversiteit.

Verder streeft de instelling ernaar dat de musicalproducties naar vorm en inhoud een afspiegeling zijn van de huidige Nederlandse bevolking. De alliantie met ROSE Stories, de producent die zich toelegt op het vinden van nieuwe, veelkleurige verhalen, resulteert in de organisatie van de eerdergenoemde Verhalenhuisen. Via deze Verhalenhuisen wordt niet alleen een rijkdom aan niet-westerse verhalen en muzikale en choreografische invloeden binnengehaald, maar komen de makers ook in contact met een nieuw publiek.

Nationale Jeugdorkesten Nederland

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 625.000

Over de instelling

Stichting Nationale Jeugdorkesten Nederland (hierna: NJON) is gevestigd in Apeldoorn. De instelling is een fusie-instelling van het Nationaal Jeugdorkest en het Jeugdorkest Nederland. Sinds februari 2019 vormen ze samen NJON, een plek waar jonge musici tussen 14 en 26 jaar hun talenten kunnen ontwikkelen tot volleurde ensemble- of orkestmusici. Zij doen dit door te spelen in het orkest, het geven van concerten en door deelname aan muziekfestivals. Parallel aan hun opleiding aan een conservatorium of soortgelijke opleiding volgen de musici een leertraject bij het Nationaal Jeugdorkest of het Jong Metropole. Talentvolle jongeren tot 20 jaar kunnen auditeren voor een plek in het Jeugdorkest Nederland. NJON is stevig geworteld in Oost-Nederland en heeft in de orkest- en ensemblewereld een landelijke taak.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nationale Jeugdorkesten Nederland geen subsidie toe te kennen.

NJON vormt een belangrijke kweekvijver voor talentvolle musici die een carrière ambiëren als lid van een orkest of ensemble. Musici volgen parallel aan of aansluitend op hun opleiding aan conservatoria een leertraject bij NJON. De instelling heeft het voornemen haar activiteiten voort te zetten zoals zij dit al jaren gewend is. De raad ziet in het activiteitenplan amper vernieuwing.

De begroting laat eveneens een identiek beeld zien voor de komende jaren ten opzichte van de afgelopen jaren. Talentontwikkeling is gericht op het collectief en in mindere mate op het individu. De plannen voor educatie en participatie zijn evenmin goed uitgewerkt en er is onvoldoende inspanning om nieuwe publieksgroepen te bereiken. Ook valt op dat de Code Diversiteit en Inclusie minimaal is toegepast. Tot slot handelt NJON wat betreft de beloning van haar musici in strijd met het uitgangspunt van eerlijke beloning. Zij zegt de Fair Practice Code te onderschrijven, maar uit de beschikbaar gestelde gegevens blijkt wat betreft *fair pay* het tegenovergestelde. De instelling vraagt juist een bijdrage van de musici in plaats van hen te betalen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Van oudsher bieden het Nationaal Jeugdorkest en het Jeugdorkest Nederland leertrajecten aan voor aankomende en beginnende professionals en talentvolle jongeren vanaf 14 jaar.

De raad erkent dat NJON een belangrijke schakel is voor musici die deel willen gaan uitmaken van een orkest of een ensemble. De leertrajecten voor musici zijn degelijk. Ze bestaan uit het spelen in het orkest, het geven van concerten en het deelnemen aan muziekfestivals. Er is veel aandacht voor het collectief. De raad vindt de kwaliteit van dirigenten en coaches hoog, en het gekozen repertoire veelbelovend. De combinatie van uitvoeringen in belangrijke concertzalen en tijdens de NJO Muziekzomer Gelderland spreekt aan. De raad mist echter een visie van de instelling op wat haar bijdrage is aan de ontwikkeling van symfonische muziek.

De musici die deelnemen aan het Nationaal Jeugdorkest en Jong Metropole volgen leertrajecten naast of aansluitende op hun opleiding aan het kunstvakonderwijs, in de meeste gevallen conservatoria. Leertrajecten zijn met name gericht op het collectief. Wat de talentontwikkeling van individuele deelnemers behelst, wordt onvoldoende duidelijk.

De instelling wil programma's ontwikkelen op basis van klassieke muziek, jazz, improvisatie en nieuwe muziek, en maakt cross-overs met bijvoorbeeld opera, dans, film of beeldende kunst. De concrete uitwerking en de betekenis daarvan voor de (individuele) leertrajecten blijken echter niet uit het plan.

Vernieuwing

De raad vindt het plan van NJON een voortzetting van wat de instelling al geruime tijd goed doet: leertrajecten aanbieden in de klassieke muziek uit de westerse traditie. Wel vindt de raad de samenwerking met Jong Metropole een positieve ontwikkeling. NJON laat daarmee zien zich niet uitsluitend te willen toeleggen op het klassieke repertoire, maar ook op pop, jazz, improvisatie en nieuwe muziek.

De ambitie om samen te werken met professionele podiumkunstenorganisaties is interessant maar wordt onvoldoende duidelijk in het plan. De raad is benieuwd wat deze samenwerking behelst en hoe de integratie van dans, film, (jeugd)theater en beeldende kunst in de programma's van NJON vorm krijgt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Deelnemende musici ontvangen geen vergoeding van NJON. Om leertrajecten te volgen wordt hen een financiële bijdrage gevraagd. Voor musici die een carrière ambiëren in een professioneel orkest of ensemble is het van belang vliegreuen te maken en regelmatig voor publiek te spelen. Een passende vergoeding voor musici hoort daarbij.

NJON hanteert voor vaste en tijdelijke medewerkers een helder beloningsbeleid. Het vaste team bestaat uit 8,5 fte en wordt betaald volgens de BBRA-schalen van de Rijksoverheid. Op de formatie staat 0,5 fte aan tijdelijke inhuur. NJON contracteert regelmatig professionals op basis van projecten van enkele dagen per jaar. Dit betreft onder anderen dirigenten, solisten, creatieve makers, technici, tourmanagers en productieassistenten. Alle tijdelijke medewerkers en opdrachtnemers krijgen een passende vergoeding die goed in verhouding staat tot de salarissen van de vaste werknemers.

NJON is financieel gezond, het weerstandsvermogen is middelmatig en er is sprake van een solide financieringsmix. Het verbaast de raad wel dat de activiteitenlasten voor de komende jaren vrijwel niet wijzigen ten opzichte van de jaren 2017 en 2018. Uit het plan wordt hem niet duidelijk wat de instelling in de nieuwe periode wezenlijk anders gaat doen ten opzichte van eerdere jaren. De raad is positief over de structurele en incidentele bijdragen van overheidspartijen uit Oost-Nederland. Structurele subsidiegevers zijn de provincie Gelderland en de gemeenten Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad vindt de activiteiten op het terrein van educatie en participatie minimaal uitgewerkt. In het plan wordt niet duidelijk in hoeverre de instelling zich bezighoudt met schoolgebonden en niet-schoolgebonden cultuureducatie. De raad betreurt dit, omdat NJON juist een instelling kan zijn, die veel jongeren kan enthousiasmeren om muziek te gaan maken.

Op het vlak van participatie licht NJON enkele initiatieven summier toe. Met het eigen festival NJO Muziekzomer Gelderland werkt de instelling met doelgroepenbeleid dat gericht is op kinderen, jongeren en groepen voor wie het minder vanzelfsprekend is om concerten te bezoeken. Met NJO Muziekzomer Inclusief worden concerten gegeven in woonzorginstellingen en ziekenhuizen. De raad prijst deze initiatieven, maar vindt dat de instelling zich nog veel actiever zou moeten richten op groepen in de samenleving die minder bekend zijn met orkest- en ensemblemuziek. Een marketingstrategie om nieuwe publieksgroepen te bereiken ontbreekt in het plan.

Geografische spreiding

NJON is stevig ingebed in Oost-Nederland, waarbij Apeldoorn fungeert als centrum. Het eigen festival NJO Muziekzomer is bekend in de regio en trekt veel bewoners en recreanten. De raad constateert dat de instelling in de keten van de orkest- en ensemblemuziek zowel binnen als buiten de regio een solide positie bekleedt. Zij onderhoudt contacten met conservatoria in binnen- en buitenland. Ook culturele instellingen die een functie hebben buiten het spectrum van orkest- en ensemblemuziek behoren tot haar netwerk.

Toepassing Fair Practice Code

NJON reflecteert summier op de Fair Practice Code. De instelling is transparant over de gehanteerde vergoedingen, waarbij zij voor vaste, tijdelijke en opdrachtnemers (zzp'ers) indicaties geeft voor de vergoedingen en benoemt welke secundaire arbeidsvoorwaarden gelden. Daarbij missen wel onderdelen zoals scholings- of opleidingsbudget, of de mate waarin zzp'ers opslag bovenop de honorering krijgen voor vakantiegeld, sociale lasten en vakantie- en feestdagen. De instelling werkt met vrijwilligers en stagiaires en benoemt dat het voor enkele vrijwilligers en stagiaires bij wie de werkzaamheden zijn toegenomen in de afgelopen jaren, de functies wil omzetten in betaalde functies.

NJON is minder transparant over de mate waarin het participeert in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Het is op basis van de ingediende documenten niet geheel duidelijk welke rol zij op zich neemt om binnen de sector eerlijke beloningen te realiseren.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling reflecteert summier op de Governance Code Cultuur. De toelichting op de samenstelling van de raad van toezicht is beperkt. NJON hanteert het raad-van-toezichtmodel met een directeur/bestuurder. Uit de aanvraag blijkt dat de leden van de raad van toezicht tevens verbonden zijn aan instellingen waarmee zij samenwerkt, waardoor geen sprake kan zijn van werkelijke onafhankelijkheid.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

NJON onderschrijft de code, maar onderneemt op dit terrein onvoldoende concrete acties. Zij zou een belangrijke rol kunnen spelen in het diverser en inclusiever maken van deze muzieksector. De raad mist echter een concreet plan om de instroom uit meer diverse groepen in de samenleving mogelijk te maken. Daarbij kan de financiële bijdrage die de instelling van haar deelnemers verlangt het streven naar diversiteit en inclusie in de weg staan. De raad is wel positief over het verbreden van het repertoire naar pop, jazz, improvisatie en nieuwe muziek.

Nationale Opera & Ballet (Het Nationale Ballet)

Gereserveerd subsidiebedrag: € 7.375.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 0

Over de instelling

Stichting Nationale Opera & Ballet, podiumkunsten, dans, Amsterdam

Stichting Nationale Opera & Ballet (hierna: NO&B) stelt zich ten doel opera en ballet van topkwaliteit te creëren, te produceren en te presenteren op internationaal niveau, voor een zo breed mogelijk publiek. De artistieke teams ontwerpen alle producties in nauwe samenwerking met de eigen medewerkers in de ateliers en op het toneel. Als grootste podiumkunstinstituut van Nederland streeft NO&B naar een stedelijke, regionale, landelijke en internationale uitstraling. Zij wil haar expertise en organisatie delen met partners in het culturele veld. Ook de ontwikkeling en ondersteuning van jong talent maakt deel uit van de corebusiness van NO&B. In NO&B zijn twee productiekernen verenigd: De Nationale Opera (hierna: DNO) en Het Nationale Ballet (hierna: HNB).

Onderstaand advies richt zich op de dansactiviteiten van NO&B (HNB).

Over de opera-activiteiten van NO&B (DNO) adviseert de raad afzonderlijk.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.11 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nationale Opera & Ballet (Het Nationale Ballet) geen subsidiebedrag toe te kennen, tenzij de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling dient een nadere uitwerking in van de artistieke koers die HNB de komende periode kiest, waarbij zij de artistieke programmakeuzes toelicht in relatie tot het gekozen profiel en de gekozen missie en visie van de instelling.
- De instelling dient een nieuwe reflectie in op de wijze waarop de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie de komende periode worden toegepast en welke ontwikkelingen de instelling hierin de komende periode urgent acht.
- De instelling specificeert haar prestatiegegevens naar opera- en dansactiviteiten.

In plaats van twee subsidieaanvragen in te dienen voor de categorieën Dans (artikel 3.11) en Grootschalig opera-aanbod (artikel 3.19), heeft NO&B

ervoor gekozen één aanvraag in te dienen, waarin ze de bedragen beschikbaar voor opera en dans bij elkaar optelt én met 885.565 euro overvraagt. De instelling vraagt dit gehele subsidiebedrag aan binnen het artikel voor grootschalig opera-aanbod. Het valt daarbij op dat NO&B de artistieke koers op het gebied van opera en dans in het plan onderbelicht laat, ten gunste van een generieke omschrijving van de instelling als geheel. De visie en plannen van de afzonderlijke artistieke directies van DNO en HNB worden hierin onvoldoende belicht. Zowel met betrekking tot de dansactiviteiten als tot de opera-activiteiten mist de raad een reflectie op het presteren in de huidige periode en een toelichting op de artistieke koers voor de komende vier jaar, gerelateerd aan het profiel en de missie en visie van de instelling. Daarnaast laat de instelling in haar aanvraag niet zien op welke wijze de prestaties, zoals het aantal voorstellingen en de verwachte publieksaantallen, betrekking hebben op opera- of dansactiviteiten.

De raad kan zich door bovenstaande keuzes onvoldoende een oordeel vormen over het functioneren van NO&B binnen de categorieën opera en dans in de periode 2021 – 2024. Hij onderkent dat het voor een integrale organisatie complex is om rijkssubsidie aan te vragen binnen twee afzonderlijke categorieën, maar benadrukt dat hij voor zijn adviestaak gehouden is aan de Regeling op het specifiek cultuurbeleid. Hij adviseert daarom de instelling om een nieuw plan te vragen, op basis van bovengenoemde voorwaarden.

De gevraagde reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is te beknopt en te weinig ambitieus voor een instelling die op dit niveau opereert. De raad adviseert NO&B om een nieuwe reflectie te vragen op de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad noemt HNB met haar aanbod van klassiek ballet zonder meer onderscheidend, op landelijk en internationaal niveau. De raad constateert echter dat in het plan een reflectie ontbreekt op de huidige periode, en dat de instelling onvoldoende uitwerkt hoe zij zich de komende tijd in artistieke zin wil ontwikkelen.

Over de artistieke kwaliteit van de dansproducties in de huidige en voorgaande periodes oordeelt de raad positief. Het vakmanschap van artistiek directeur Ted Brandsen, de dansers en de medewerkers van het kostuum- en decoratelier is uitmuntend en kenmerkt zich door een grote deskundigheid en technische beheersing. Ook slaagt HNB erin om in een

internationale context op hoog niveau te functioneren, ondanks het, naar internationale maatstaven, beperkte budget.

Het repertoire van HNB rust op vier pijlers: romantisch-klassieke balletten uit de negentiende eeuw, internationaal repertoire uit de twintigste en eenentwintigste eeuw, balletten van choreografen uit de Hollandse School en nieuw werk van diverse choreografen. De instelling vindt daarin de juiste balans tussen traditie en vernieuwing, met in de afgelopen periodes bijvoorbeeld een succesvolle encenering van ‘Giselle’ uit 1841 van Rachel Beaujean en het nieuwe ballet ‘Mata Hari’ uit 2016 van Ted Brandsen. Met haar frisse en eigentijdse benadering houdt HNB de ballettraditie in Nederland actueel.

De raad oordeelt kritisch over de kwaliteit van het ingediende plan voor de periode 2021 – 2024. Hij vindt dat de artistieke koers die HNB de komende vier jaar wil varen hierin onvoldoende wordt toegelicht. De raad ziet dit als gevolg van de keuze van NO&B om één aanvraag in te dienen en zich daarin meer op de algemene kwaliteit en uitstraling van NO&B te richten dan op zaken die specifiek voor de ontwikkeling van opera en/of dans relevant zijn. Dit gaat ten koste van artistiek-inhoudelijke motivaties van het balletprogramma. Ook vindt de raad het plan weinig reflectief; de instelling belicht behaalde en verwachte successen, maar gaat niet in op minder geslaagde aspecten in het verleden en motiveert de gepresenteerde programma’s niet vanuit het eigen profiel en de eigen missie en visie. Omdat NO&B bovendien alle voorgenomen en gerealiseerde prestaties op het gebied van opera en dans gebundeld indient, kan de raad niet uit het plan herleiden hoe de subsidie voor dans wordt besteed, hoe veel dansvoorstellingen worden gegeven, in welke mate die door het land reizen, en hoe veel publiek en welke doelgroepen worden verwacht. De raad kan zich op basis van het plan daarom geen oordeel vormen over de artistiek-inhoudelijke koers van HNB voor de komende periode.

De raad merkt ten slotte op dat NO&B beknopt ingaat op haar omgang met de twee orkesten die worden gesubsidieerd in het kader van artikel 3.14 en 3.15, respectievelijk het Nederlands Philharmonisch Orkest | Nederlands Kamerorkest en Het Balletorkest. De raad zou zich met name ten aanzien van Het Balletorkest graag een beter beeld vormen van de wijze waarop dit orkest wordt betrokken bij de programmering.

Vernieuwing

Met de (reizende) Junior Company heeft HNB een stevige troef in huis voor de vernieuwing van het ballet en het aanboren van een nieuw publiek voor het genre. Hier volgen jonge dansers maximaal twee jaar een intensief traject, waarin ze hun eerste podium- en tournee-ervaringen opdoen. De raad is verheugd over dit traject. Ook prijst hij de samenwerking tussen de

Junior Company en urban dansgezelschap ISH. Hij zou het interessant vinden als urban dansvormen ook buiten de Junior Company een structurele plek in het repertoire van HNB zouden krijgen.

De raad maakt zich zorgen over de beperkte aandacht die de instelling heeft voor de opvolging van choreografen uit de Hollandse School. De generatie choreografen van Hans van Manen, Rudi van Dantzig en Toer van Schayk is inmiddels op leeftijd en HNB biedt weinig ruimte aan jongere Nederlandse choreografen om zich binnen het gezelschap te ontwikkelen. De raad meent dat een voorbeeldstellend instituut als HNB de verantwoordelijkheid heeft voor het behoud van de ballettraditie in Nederland.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

NO&B is een stevige organisatie die verantwoordelijk is voor grootschalig opera- en balletaanbod. Blijkens de ingediende totaalbalans staat de organisatie er financieel gezond voor. Ze heeft een goede vermogenspositie en haalt voldoende eigen inkomsten binnen.

NO&B doet een beroep op 885.565 euro extra rijkssubsidie, onder andere ten behoeve van een betere betaling van de freelance koorleden van DNO en de Omscholingsregeling Dansers. De raad is van mening dat een organisatie met de statuur van NO&B andere budgettaire keuzes zou moeten maken of meer eigen inkomsten zou moeten verwerven om deze kosten te dragen.

In totaal werkt NO&B de komende periode met circa 500 fte. De raad kan zich geen oordeel vormen over het beloningsbeleid van de instelling, omdat zij dit niet toelicht in het plan. In haar reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code schrijft NO&B dat de medewerkers en freelancers goed worden betaald, maar dat er voor de groep freelancers bij het koor de komende tijd een inhaalslag moet worden gemaakt. De raad vindt dit een onvoldoende toelichting.

Ten slotte vindt de raad dat NO&B moet worden aangemoedigd meer openheid te geven over de eigen organisatie, ook omdat zij door haar omvang en (internationale) werking een grote verantwoordelijkheid draagt voor de gezondheid van het opera- en balletklimaat binnen Nederland. De raad vindt dat een goed en gezond werkklimaat voor de (zeer) vele medewerkers van NO&B gegarandeerd moet zijn. Hij kan zich voorstellen dat de raad van toezicht, acht jaar na de fusie, de organisatorische en bestuurskundige kwaliteit van de organisatie laat evalueren, waarbij aandacht uitgaat naar de organisatiestructuur, de interne en externe transparantie, de werkdruk, beleid ter voorkoming van grensoverschrijdend gedrag en de betaling van vaste, freelance en tijdelijke werknemers.

Bevordering van educatie en participatie (Inclusief publieksbenadering)

Het educatiebeleid van NO&B is beperkt omschreven. De instelling gaf in 2017 slechts tien schoolgebonden dans- of operavoorstellingen voor in totaal 5.339 leerlingen, en in 2018 zes voor 2.919 leerlingen. Daarnaast organiseerde zij diverse activiteiten. De raad vindt het positief dat voor alle leeftijden en opleidingsniveaus programma's worden ontwikkeld. Hij had wel een nadere toelichting willen lezen op wat de instelling wil bereiken met haar educatiebeleid.

Interessant vindt de raad de samenwerking met het hoger onderwijs die in het plan kort wordt aangestipt. Zo stimuleert NO&B wetenschappelijk onderzoek op het gebied van muziektheater, opera en ballet en staat het instellen van een leerstoel gepland ter ere van het zestigjarige bestaan van HNB in 2021.

Door gratis toegankelijke evenementen in een festivalprogrammering te presenteren, wil NO&B een ander, jonger en avontuurlijker publiek trekken. Het valt de raad op dat bij de genoemde festivals geen dansfestivals zijn; deze strategie leidt daardoor naar verwachting niet tot een nieuw publiek voor dans.

HNB wil 'een nieuwe ballet-community' creëren door deel te nemen aan de Black Achievement Month, een initiatief dat rolmodellen met Afrikaanse roots en hun bijdrage aan de Nederlandse samenleving onder de aandacht van een breed publiek brengt. De raad oordeelt positief over deze deelname, maar had graag toegelicht gezien hoe HNB hiermee een nieuwe community wil opbouwen.

Geografische spreiding

NO&B heeft als opdracht zich te richten op een groot landelijk publieksbereik. De instelling vult dat in door haar aanbod hoofdzakelijk in Amsterdam aan te bieden, en publiek uit de rest van het land via marketing naar de standplaats uit te nodigen. Een klein aantal voorstellingen wordt gegeven in het land. De reizende voorstellingen lijken grotendeels het aanbod van de Junior Company te betreffen, al kan de raad dit niet uit het plan opmaken.

In zijn reflectie op de aanvraag van NO&B geeft de Metropoolregio Amsterdam aan dat de instelling een belangrijke rol speelt in het regioprofiel. De regio verwijst naar haar nationale en internationale functie en haar aantrekkingskracht op excellentie en talent uit het land en de wereld, en geeft aan dat NO&B hierin een groot aandeel heeft.

De instelling verwijst naar de (mislukte) poging om samen met een groot aantal partijen uit het Amsterdamse dansveld de netwerkorganisatie Danswerf op te richten, dat het middelpunt van talentontwikkeling in de Amsterdamse danssector moest worden. Zij verduidelijkt echter niet wat haar rol in dit proces was, en waarom het is misgelopen.

Toepassing Fair Practice Code

NO&B reflecteert summier op de toepassing van de Fair Practice Code. De instelling onderstreept dat ze de vijf kernwaarden in de code relevant vindt, maar beschrijft niet op welke vlakken de komende periode verbetering nodig is en hoe zij deze zal organiseren. Toetsbare doelstellingen ontbreken in de reflectie. De instelling geeft aan zelf aan de code te hebben meegeschreven. Om die reden verwacht de raad van de instelling een zelfkritische evaluatie van de toepassing van de code binnen de eigen organisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

NO&B reflecteert beknopt maar voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Zij licht in haar reflectie toe op welke wijze zij vormgeeft aan het raad-van-toezichtmodel en geeft aan af te wijken van de code met betrekking tot de benoemingsperiode van de leden van de raad van toezicht, die maximaal twee keer voor vier jaar kunnen worden herbenoemd (in plaats van één keer). Deze afwijking is volgens de instelling nodig vanwege de langjarige processen die bij ballet en opera lopen en vanwege de omvang en complexiteit van de organisatie.

De instelling wil dat de raad van toezicht in zijn samenstelling meer een afspiegeling van de maatschappij is, en scout hier naar eigen zeggen bij nieuwe benoemingen actief op. Verder noemt de instelling geen verbeterpunten.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In haar toepassing op de Code Diversiteit en Inclusie schrijft NO&B dat het tot nu toe gevoerde beleid om een spiegel van de samenleving te zijn vruchten afwerpt, maar nog te langzaam gaat. De instelling zal het beleid de komende periode daarom intensiveren in samenwerking met scholen, opleidingen, gespecialiseerde wervingsbureaus en collega-instellingen. Inclusie moet zo zichtbaarder worden bij artiesten en programmering, personeel, partners en publiek.

De raad erkent de zelfanalyse van de instelling en ziet de moeilijkheden die zij heeft, omdat ze twee kunstvormen vertegenwoordigt die van oudsher vooral een westers narratief vertegenwoordigen. Met de instelling vindt hij het noodzakelijk dat zij haar beleid op dit vlak aanscherpt. Echter, de instelling licht niet toe welke stappen ze de komende periode gaat zetten ter verbetering, welke concrete doelen ze hierbij nastreeft, en welke interne of

externe risico's ze daarbij ziet. De raad adviseert de instelling hier alsnog om te vragen.

Samen met de aangestelde diversiteitsaanjager, de werkgroep Diversiteit en inclusie en een groep (publieks)ambassadeurs met een biculturele achtergrond wordt jaarlijks geëvalueerd waar de instelling staat, maar zonder toe te werken naar concrete resultaten is niet gegarandeerd dat dit tot verbeteringen leidt.

Nationale Opera & Ballet (De Nationale Opera)

Gereserveerd subsidiebedrag: € 25.915.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 34.175.565

Over de instelling

Stichting Nationale Opera & Ballet, podiumkunsten, grootschalig opera-aanbod, Amsterdam

Stichting Nationale Opera & Ballet (hierna: NO&B) stelt zich ten doel opera en ballet van topkwaliteit te creëren, te produceren en te presenteren op internationaal niveau, voor een zo breed mogelijk publiek. De artistieke teams ontwerpen alle producties in nauwe samenwerking met de eigen medewerkers in de ateliers en op het toneel. Als grootste podiumkunstinstituut van Nederland streeft NO&B naar een stedelijke, regionale, landelijke en internationale uitstraling. Zij wil haar expertise en organisatie delen met partners in het culturele veld. Ook de ontwikkeling en ondersteuning van jong talent maakt deel uit van de corebusiness van NO&B. In NO&B zijn twee productiekernen verenigd: De Nationale Opera (hierna: DNO) en Het Nationale Ballet (hierna: HNB).

Onderstaand advies richt zich op de opera-activiteiten van NO&B (DNO). Over de dansactiviteiten van NO&B (HNB) adviseert de raad afzonderlijk.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan alle eisen als bedoeld in artikel 3.19 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nationale Opera & Ballet (De Nationale Opera) geen subsidiebedrag toe te kennen, tenzij de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling dient een nadere uitwerking in van de artistieke koers die DNO de komende periode kiest, waarbij zij de artistieke programmakeuzes toelicht in relatie tot het gekozen profiel en de gekozen missie en visie van de instelling.
- De instelling licht toe hoe zij de Nederlandse Reisopera en Opera Zuid (de instellingen gesubsidieerd op grond van artikel 3.20) betreft bij haar activiteiten op het vlak van talentontwikkeling, waarbij zij ook ingaat op de vormgeving van haar coördinerende rol in deze taak.
- De instelling dient een nieuwe reflectie in op de wijze waarop de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie de komende periode

worden toegepast en welke ontwikkelingen de instelling hierin de komende periode urgent acht.

- De instelling specificeert haar prestatiegegevens naar opera- en dansactiviteiten.

In plaats van twee subsidieaanvragen in te dienen voor de categorieën Dans (artikel 3.11) en Grootschalig opera-aanbod (artikel 3.19), heeft NO&B ervoor gekozen één aanvraag in te dienen, waarin het de bedragen beschikbaar voor opera en dans bij elkaar optelt én met 885.565 euro overvraagt. De instelling vraagt dit gehele subsidiebedrag aan binnen het artikel voor grootschalig opera-aanbod. Het valt daarbij op dat NO&B de artistieke koers op het gebied van opera en dans in het plan onderbelicht laat ten gunste van een generieke omschrijving van de instelling als geheel. De visie en plannen van de afzonderlijke artistieke directies van DNO en HNB worden hierin onvoldoende belicht. Zowel met betrekking tot de dansactiviteiten als tot de opera-activiteiten mist de raad een reflectie op het presteren in de huidige periode en een toelichting op de artistieke koers voor de komende vier jaar, gerelateerd aan het profiel en de missie en visie van de instelling. Daarnaast laat de instelling in haar aanvraag niet zien op welke wijze de prestaties, zoals het aantal voorstellingen en de verwachte publieksaantallen, betrekking hebben op opera- of dansactiviteiten.

De raad kan zich door bovenstaande keuzes onvoldoende een oordeel vormen over het functioneren van NO&B binnen de categorieën opera en dans in de periode 2021 – 2024. Hij onderkent dat het voor een integrale organisatie complex is om rijkssubsidie aan te vragen binnen twee afzonderlijke categorieën, maar benadrukt dat hij voor zijn adviestaak gehouden is aan de Regeling op het specifiek cultuurbeleid. Hij adviseert daarom de instelling om een nieuw plan te vragen, op basis van bovengenoemde voorwaarden.

Specifiek met betrekking tot de opera-activiteiten voldoet NO&B niet aan de voorwaarde in de subsidieregeling om op het vlak van talentontwikkeling samen te werken met de twee andere operagezelschappen in de BIS, Opera Zuid en de Nederlandse Reisopera, en hierin een coördinerende rol te vervullen.

De gevraagde reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is te beknopt en te weinig ambitieus voor een instelling die op dit niveau opereert. De raad adviseert NO&B om een nieuwe reflectie te vragen op de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad erkent de hoge kwaliteit opera die door DNO wordt gemaakt, waarmee de instelling op internationaal niveau een rol van betekenis speelt voor het genre. De raad constateert echter dat in het plan een reflectie ontbreekt op de huidige periode, waarin een overdracht van de artistieke directie heeft plaatsgevonden, en dat de instelling onvoldoende uitwerkt hoe zij zich de komende tijd in artistieke zin wil ontwikkelen.

Over de artistieke kwaliteit van de operaproducties in de huidige en voorgaande periodes oordeelt de raad positief. De kwaliteit van de aangetrokken zangers, artistieke teams en musici is onbetwist. DNO hanteert hoge standaarden op elk van deze gebieden en dat is zichtbaar in de producties. Diverse recente ensceneringen trokken nationaal en internationaal aandacht. De multimediate productie van Stockhausens 'Aus LICHT', in coproductie met het Holland Festival, het Koninklijk Conservatorium en de Stockhausen-Stiftung für Musik, werd wereldwijd geprezen als een uniek evenement van grote artistieke en historische waarde.

De afgelopen drie decennia werd DNO artistiek geleid door Pierre Audi, die DNO een internationale positie heeft gegeven. Onder zijn leiding ontstonden veel nieuwe opera's en werden verrassende artistieke teams uitgenodigd. Daarbij hield DNO voortdurend een vinger aan de pols met betrekking tot inhoudelijke en vormtechnische ontwikkelingen in het internationale operaveld.

De raad oordeelt kritisch over de kwaliteit van het ingediende plan voor de periode 2021 – 2024. Per seizoen 2018 – 2019 nam Pierre Audi na dertig jaar afscheid als artistiek directeur van DNO en werd opgevolgd door Sophie de Lint. De raad is nieuwsgierig naar deze opvolger, maar is teleurgesteld over de geringe ruimte die in het plan wordt besteed aan haar visie op opera en haar plannen met de instelling voor de komende periode. De raad waardeert het dat DNO de internationale top van makers in Amsterdam wil blijven uitnodigen, en dat DNO streeft naar duurzame relaties met artistieke teams. Hij mist echter een artistieke motivatie voor de keuze voor repertoire en artistieke teams, solisten en makers, alsmede een visie op casting. De komende tijd zet DNO bel canto en operette op het programma, maar zij motiveert deze keuze niet. Ook ontbreekt in het plan een visie op de rol die DNO wil spelen in het nationale en internationale operaveld en in de ontwikkeling van het genre.

De raad ziet deze tekortkoming als het gevolg van de keuze van NO&B om één algemeen plan in te dienen voor opera en ballet en zich daarin meer op

de algemene kwaliteit en uitstraling te richten dan op zaken die specifiek voor de ontwikkeling van opera en/of ballet relevant zijn. Dit gaat ten koste van artistiek-inhoudelijke motivaties van het opera-programma. Ook vindt de raad het plan weinig reflectief; de instelling belicht behaalde en verwachte successen, maar evalueert niet de periode-Audi en motiveert de te realiseren programma's niet vanuit het eigen profiel en de eigen missie en visie.

Omdat NO&B bovendien alle voorgenomen en gerealiseerde prestaties op het gebied van opera en dans gebundeld indient, kan de raad niet uit het plan herleiden hoe de subsidie voor opera wordt besteed, hoe veel operavoorstellingen worden gegeven, in welke mate die door het land reizen, en hoe veel publiek en welke doelgroepen worden verwacht. Het plan vermeldt een voorgenomen vermindering van producties en voorstellingen, maar het is niet duidelijk in hoeverre de vermindering opera of dans betreft. De raad kan zich op basis van het plan daarom geen oordeel vormen over de artistiek-inhoudelijke koers van DNO in de komende periode.

De raad oordeelt positief over het beleid op het gebied van collectiebeheer en de aandacht die NO&B heeft voor onderzoek. De instelling wil de komende jaren de archieven in huis bij elkaar brengen en verbinden aan de archieven bij Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam en het Instituut voor Beeld en Geluid, en het eigen archief digitaliseren en vindbaar registreren. Deze ontsluiting gebeurt onder meer via internet en streaming.

Ook over de instelling van de Pierre Audi Leerstoel voor muziektheater aan de Universiteit van Amsterdam, die bekleed wordt door Nicholas Till, oordeelt de raad positief. De raad is benieuwd naar de relatie tussen de leerstoel en de afdeling dramaturgie van DNO. De raad ziet de noodzaak tot een kritisch discours over opera en spreekt de hoop uit dat colleges en lezingen voor een breder publiek digitaal toegankelijk zullen worden gemaakt.

Vernieuwing

De afgelopen drie decennia profileerde DNO zich als een toonaangevend huis, waar artistiek onderzoek en creatie binnen de opera centraal stond. Hiermee leverde de instelling een bijdrage aan de vernieuwing van het operagenre. De mate waarin de nieuwe artistiek directeur met haar beleid zal bijdragen aan vernieuwing, is op grond van het voorliggende plan niet te beoordelen.

Op het gebied van talentontwikkeling geeft DNO aan zich steviger te gaan profileren. In de afgelopen subsidieperiode kwam de DNO Studio tot stand, waar jaarlijks zeven operatalenten de kans krijgen zich verder te bekwamen

in het opera-vak. De raad heeft de afgelopen periode de zangers zien groeien dankzij het aangeboden begeleidingsprogramma. Hij vindt het belangrijk dat DNO in de toekomst ook meer Nederlands of in Nederland opgeleid talent een kans geeft in de studio; dit talent kan immers maar op weinig plekken terecht en DNO is volgens de raad medeverantwoordelijk om de doorstroming van talent binnen Nederland te bevorderen.

Ter bevordering van talentontwikkeling heeft DNO daarnaast het Opera Forward Festival (OFF) opgezet, dat volgens de instelling functioneert als laboratorium voor DNO, door makers met diverse achtergronden te laten experimenteren met het genre en met nieuwe verhalen en presentatievormen. De raad juicht het toe dat in dit festival nieuwe stukken worden getoond van Nederlandse componisten, al verdient de kwaliteit van de kleine, experimentele producties nog wat aandacht.

De raad vindt het zorgelijk dat de beoogde samenwerking met Opera Zuid en de Nederlandse Reisopera op het gebied van talentontwikkeling, binnen de DNO Studio of op andere wijze, nog altijd niet tot stand is gekomen. De raad wijst erop dat samenwerking tussen de drie operagezelschappen op het gebied van talentontwikkeling vanuit de subsidieregeling een vereiste is, waarbij DNO een coördinerende rol op zich dient te nemen. De ogenshijnlijke onwil van DNO om voor talentontwikkeling samen te werken met de andere twee opera-instellingen, maakt het voor deze twee kleinere instellingen complex om te voldoen aan hun opdracht tot talentontwikkeling. De raad adviseert daarom NO&B te vragen alsnog de samenwerking met de twee andere instellingen vorm te geven.

In de komende periode wil NO&B de huidige Boekmanzaal verbouwen tot een ruimte voor 'grensverleggende vormen van (muziek)theater, voor educatie, talent en experiment'. De raad ziet de Boekmanzaal als een kans om de deuren tussen NO&B en de rest van het veld wijder te openen. NO&B zal de Boekmanzaal met eigen middelen bekostigen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

NO&B is een stevige organisatie die verantwoordelijk is voor grootschalig opera- en balletaanbod. Blijkens de ingediende totaalbalans staat de organisatie er financieel gezond voor. Ze heeft een goede vermogenspositie en haalt voldoende eigen inkomsten binnen.

NO&B doet een beroep op 885.565 euro extra rijkssubsidie, onder andere ten behoeve van een betere betaling van de freelance koorleden van DNO en de Omscholingsregeling Dansers. De raad is van mening dat een organisatie met de statuur van NO&B andere budgettaire keuzes zou moeten maken of meer eigen inkomsten zou moeten verwerven om deze kosten te dragen.

In totaal werkt NO&B de komende periode met circa 500 fte. De raad kan zich geen oordeel vormen over het beloningsbeleid van de instelling, omdat zij dit niet toelicht in het plan. In haar reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code schrijft NO&B dat de medewerkers en freelancers goed worden betaald, maar dat er voor de groep freelancers bij het koor de komende tijd een inhaalslag moet worden gemaakt. De raad vindt dit een onvoldoende toelichting.

Ten slotte vindt de raad dat NO&B moet worden aangemoedigd meer openheid te geven over de eigen organisatie, ook omdat zij door haar omvang en (internationale) werking een grote verantwoordelijkheid draagt voor de gezondheid van het opera- en balletklimaat binnen Nederland. De raad vindt dat een goed en gezond werkklimaat voor de (zeer) vele medewerkers van NO&B gegarandeerd moet zijn. Hij kan zich voorstellen dat de raad van toezicht, acht jaar na de fusie, de organisatorische en bestuurskundige kwaliteit van de organisatie laat evalueren, waarbij aandacht uitgaat naar de organisatiestructuur, de interne en externe transparantie, de werkdruk, beleid ter voorkoming van grensoverschrijdend gedrag en de betaling van vaste, freelance en tijdelijke werknemers.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het educatiebeleid van NO&B is beperkt omschreven. De instelling gaf in 2017 slechts tien schoolgebonden dans- of operavoorstellingen voor in totaal 5.339 leerlingen, en in 2018 zes voor 2.919 leerlingen. Daarnaast organiseerde zij diverse activiteiten. De raad vindt het positief dat voor alle leeftijden en opleidingsniveaus programma's worden ontwikkeld. Hij had wel een nadere toelichting willen lezen op wat de instelling wil bereiken met haar educatiebeleid.

Interessant vindt de raad de samenwerking met het hoger onderwijs die in het plan kort wordt aangestipt. Zo stimuleert NO&B wetenschappelijk onderzoek op het gebied van muziektheater, opera en ballet. De Pierre Audi Leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam is hier een goed voorbeeld van.

De komende periode integreert DNO onder andere bel canto en operette in het programma. Dit zijn genres die een ander publiek zouden kunnen aanspreken dan voorheen, maar de instelling beschrijft niet hoe ze dit publiek wil bereiken.

Door gratis toegankelijke evenementen in een festivalprogrammering te presenteren, wil NO&B een ander, jonger en avontuurlijker publiek trekken. Dit vindt de raad verstandig. Voor jongere operaliefhebbers organiseert NO&B het Young Patron's Gala. Ook dit is interessant. Beide initiatieven ontslaan NO&B niet van de opdracht om ook voor de reguliere

programmering een breder en diverser publiek te werven. De eerder aangehaalde plannen voor digitalisering kunnen een constructieve rol spelen om de interesse van een nieuw publiek voor opera te wekken.

Geografische spreiding

NO&B heeft als opdracht zich te richten op een groot landelijk publieksbereik. De instelling vult dat in door haar aanbod hoofdzakelijk in Amsterdam aan te bieden, en publiek uit de rest van het land via marketing naar de standplaats uit te nodigen. Een klein aantal voorstellingen wordt gegeven in het land; dit lijken vooral dansvoorstellingen te betreffen. In geringe mate stuurt DNO producties die in het kader van het Opera Forward Festival of binnen de DNO Studio worden ontwikkeld het land in. Dit juicht de raad toe.

In zijn reflectie op de aanvraag van NO&B geeft de Metropoolregio Amsterdam aan dat de instelling een belangrijke rol speelt in het regioprofiel. De regio verwijst naar haar nationale en internationale functie en haar aantrekkingskracht op excellentie en talent uit het land en de wereld, en geeft aan dat NO&B hierin een groot aandeel heeft.

Toepassing Fair Practice Code

NO&B reflecteert summier op de toepassing van de Fair Practice Code. De instelling onderstreept dat ze de vijf kernwaarden in de code relevant vindt, maar beschrijft niet op welke vlakken de komende periode verbetering nodig is en hoe zij deze zal organiseren. Toetsbare doelstellingen ontbreken in de reflectie. De instelling geeft aan zelf aan de code te hebben meegeschreven. Om die reden verwacht de raad van de instelling een zelfkritische evaluatie van de toepassing van de code binnen de eigen organisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

NO&B reflecteert beknopt maar voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Zij licht in haar reflectie toe op welke wijze zij vormgeeft aan het raad-van-toezichtmodel en geeft aan af te wijken van de code met betrekking tot de benoemingsperiode van de leden van de raad van toezicht, die maximaal twee keer voor vier jaar kunnen worden herbenoemd (in plaats van één keer). Deze afwijking is volgens de instelling nodig vanwege de langjarige processen die bij ballet en opera lopen en vanwege de omvang en complexiteit van de organisatie.

De instelling wil dat de raad van toezicht in zijn samenstelling meer een afspiegeling van de maatschappij is, en scout hier naar eigen zegen bij nieuwe benoemingen actief op. Verder noemt de instelling geen verbeterpunten.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In haar toepassing op de Code Diversiteit en Inclusie schrijft NO&B dat het tot nu toe gevoerde beleid om een spiegel van de samenleving te zijn vruchten afwerpt, maar nog te langzaam gaat. De instelling zal het beleid de komende periode daarom intensiveren in samenwerking met scholen, opleidingen, gespecialiseerde wervingsbureaus en collega-instellingen. Inclusie moet zo zichtbaarder worden bij artiesten en programmering, personeel, partners en publiek.

De raad erkent de zelfanalyse van de instelling en ziet de moeilijkheden die zij heeft, omdat ze twee kunstvormen vertegenwoordigt die van oudsher vooral een westers narratief vertegenwoordigen. Met de instelling vindt hij het noodzakelijk dat zij haar beleid op dit vlak aanscherpt. Echter, de instelling licht niet toe welke stappen ze de komende periode gaat zetten ter verbetering, welke concrete doelen ze hierbij nastreeft, en welke interne of externe risico's ze daarbij ziet. De raad adviseert de instelling hier alsnog om te vragen.

Samen met de aangestelde diversiteitsaanjager, de werkgroep Diversiteit en inclusie en een groep (publieks)ambassadeurs met een biculturele achtergrond wordt jaarlijks geëvalueerd waar de instelling staat, maar zonder toe te werken naar concrete resultaten is niet gegarandeerd dat dit tot verbeteringen leidt.

Nederlands Blazers Ensemble

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.070.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.087.543

Over de instelling

Stichting het Nederlands Blazers Ensemble, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

Stichting het Nederlands Blazers Ensemble (hierna: Nederlands Blazers Ensemble) is gevestigd te Amsterdam en organiseert concerten en educatieve activiteiten in de eigen standplaats, door het land heen en internationaal. Het Nederlands Blazers Ensemble wil muziek op een creatieve en maatschappelijk geëngageerde manier delen met zijn publiek. Het ensemble legt sinds zijn oprichting verbindingen tussen diverse genres en culturen en blijft ook de komende periode deze verbindingen versterken. Dit resulteert in een mix van klassiek en hedendaags repertoire, pop en wereldmuziek, en interdisciplinaire projecten met dans, film en actualiteit. Het ensemble heeft een uitgebreid talentontwikkelingstraject, het jongNBE. Het Nederlands Blazers Ensemble en het jongNBE spelen samen zo'n 90 voorstellingen per jaar, op traditionele podia en op minder voor de hand liggende plekken in binnen- en buitenland. Het ensemble bestaat uit 23 musici, artistiek leider is Bart Schneemann.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting het Nederlands Blazers Ensemble een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.070.000.

Het Nederlands Blazers Ensemble blinkt erin uit om musici en publiek uit verschillende culturen en disciplines met elkaar te verbinden. Het ensemble dankt daaraan zijn grote landelijke en internationale reputatie.

Het ensemble weet zich steeds te vernieuwen, waarbij het ook aspecten als duurzaamheid en sociaal-maatschappelijke thema's aansnijdt. Het ensemble heeft een uitgebreid talentontwikkelingsprogramma. De raad is ook positief over het educatieprogramma en de activiteiten op het gebied van participatie.

De bedrijfsvoering is gezond. De raad constateert dat het ensemble zelfkritisch is over de beloning van musici en staf en zich op dit gebied ontwikkelt.

Het Nederlands Blazers Ensemble heeft een duidelijke inbedding binnen zijn stedelijke cultuurregio en spreidt zijn activiteiten goed over het land.

Het ensemble past de drie codes toe en reflecteert hier in het algemeen goed op. Het ensemble weet actief een diverse doelgroep te bereiken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Nederlands Blazers Ensemble heeft een unieke plaats in de Nederlandse muziekwereld verworven. Het ensemble was een van de eerste Nederlandse klassieke ensembles die zich richtten op een cultureel divers muzikaanbod. Sindsdien heeft het ensemble de samenwerkingen met andere genres, culturen en disciplines verder uitgebreid. De raad signaleert dat het Nederlands Blazers Ensemble inmiddels een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van het leggen van verbindingen met andere culturen binnen een muzikale context.

Het ensemble weet zijn programma's op een creatieve, enthousiaste en veelal originele manier vorm te geven, en beschikt daarmee over een grote mate van zeggingskracht. Het vakmanschap van het ensemble is terug te zien in de brede inzetbaarheid van de musici, die een grote verscheidenheid aan genres spelen en een kwalitatief hoogwaardige podiumpresentatie hebben. Het ensemble speelt succesvol samen met gastsolisten.

De plannen tonen een sterke visie om musici en publiek uit verschillende culturen en disciplines met elkaar te verbinden. Het repertoire van het ensemble bestaat dan ook uit een groot scala aan genres, van klassiek tot wereldmuziek, van pop tot hedendaags klassiek. Het ensemble laat zich inspireren door steeds nieuwe invalshoeken: oude meesterwerken, nieuwe composities, dans, actualiteit, film en de samenwerking met musici uit landen over de hele wereld. De raad prijst de brede waaier aan initiatieven van het ensemble maar ziet ook kansen voor het ensemble om muzikaal inhoudelijk nog vaker de verdieping op te zoeken.

De raad constateert ook dat de focus van het ensemble dusdanig op verbindingen tussen genres en verbindende concepten ligt, dat het ensemble in slechts beperkte mate bijdraagt aan het uitvoeren van bestaand repertoire voor blazersensembles.

Internationaal gezien heeft het ensemble een goede reputatie. De raad waardeert het initiatief van het ensemble om in het buitenland niet alleen het eigen werk te tonen maar ook daar samenwerkingen te zoeken met musici ter plaatse. Het ensemble neemt een uitnodigende rol aan en scout over de hele wereld muzikaal talent dat het vervolgens ook in Nederland

uitnodigt om samen te komen optreden. Ook weet het ensemble grote internationale artiesten aan te trekken voor zijn programma's.

De raad is positief over de plannen van het ensemble in het Amsterdamse Podium Mozaïek, waar het ensemble voorstellingen maakt met buurtbewoners. Het ensemble zoekt hiermee een cultureel divers publiek op. Ook weet het Nederlands Blazers Ensemble een groot publiek te trekken met het jaarlijks terugkerende Nieuwjaarsconcert. Hij meent dat het ensemble zich ook hier meer moeite kan getroosten om een gemêleerder publiek te bereiken.

Vernieuwing

De programma's van het Nederlands Blazers Ensemble zijn vernieuwend in artistiek-inhoudelijk en conceptueel opzicht. In het project 'Made in...' gaat het ensemble op muzikale ontdekkingsreis naar plekken op aarde waar geen infrastructuur bestaat voor concerten in zalen. Samen met landelijk bekende sterren ontmoet het Nederlands Blazers Ensemble daar lokale musici. Het ensemble geeft workshops, speelt samen op straat en speelt op de nationale radio. De tiendaagse ontdekkingsstocht wordt afgesloten met een concert met nieuwe muzikale vrienden.

Een ander voorbeeld is de deelname van het ensemble aan de duurzame ontwikkelingstoer van de Verenigde Naties (SDG World Tour), waarbij het ensemble in verschillende steden aansluit op een cultureel programma rondom specifieke duurzame ontwikkelingsdoelen.

De raad waardeert ook het sociaal-maatschappelijke aspect van veel programma's van het ensemble, zoals 'Verhalen uit de Buurt', met buurtbewoners van Podium Mozaïek, of het tweejaarlijkse programma 'Oost West, Thuis Niet Best' met musici uit asielzoekerscentra.

Het ensemble speelt regelmatig op ongebruikelijke locaties. Ook op het gebied van marketing gaat het ensemble mee met de tijd door bijvoorbeeld podcasts op te nemen.

Het Nederlands Blazers Ensemble heeft een uitgebreid talentontwikkelingsprogramma met een sterke regionale inbedding. De jonge musici worden gecoacht door musici van het Nederlands Blazers Ensemble en ontvangen een brede opleiding; ze werken mee aan muziektheaterproducties, compositiewedstrijden en sociaal-maatschappelijke projecten. Er zijn vier ensembles in de vier windstreken voor de leeftijdsgroep 15 tot 20 jaar, van waaruit musici kunnen doorstromen naar het landelijke jongNBE. Vanuit het jongNBE stromen vervolgens regelmatig musici door naar het ensemble zelf. Ook geeft het ensemble regelmatig jonge componisten de opdracht om composities voor

het ensemble te schrijven. De raad waardeert deze initiatieven en ziet het jongNBE als een waardevolle springplank voor muzikaal talent.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Stichting het Nederlands Blazers Ensemble heeft een gezonde bedrijfsvoering en de beheerlasten van de stichting zijn relatief laag. De solvabiliteit, liquiditeit en het weerstandsvermogen waren op het moment van aanvragen hoog en de stichting beschikt over een gevarieerde financieringsmix. Ook beschikt de stichting over een gedegen risicoanalyse. Het ensemble heeft de ambitie om tot 2024 zijn sponsorinkomsten te verdubbelen.

Het ensemble heeft zich voor de beloning in het verleden gebaseerd op de cao Toneel en Dans en geeft aan dat er een achterstand is in de betaling van musici. Het Nederlands Blazers Ensemble heeft de Fair Practice Code en het concept van de nieuwe cao voor muziekensembles verwerkt in de begroting en licht dit duidelijk toe. Het ensemble heeft geen musici in dienst. Volgens het ensemble zijn in de nieuwe cao naast eerlijke honorering voor musici ook secundaire arbeidsvoorwaarden geborgd.

De raad constateert dat het ensemble voldoende zelfkritisch is over de beloning van musici en staf en zich op dit gebied ontwikkelt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Nederlands Blazers Ensemble heeft een uitgebreid educatieprogramma voor kinderen van verschillende leeftijden. Bijzonder aan de educatieve activiteiten van het ensemble is dat trajecten langer lopen en talentvolle leerlingen de kans krijgen om door te stromen naar talentontwikkelingstrajecten: de regionale jeugdensembles jongNBEregionaal en het landelijke jongNBE. Het ensemble werkt daarbij vanuit een piramidemodel: van kennismaking en muziek op school tot begeleiden van toptalent. De nadruk ligt daarbij op kinderen die al een blaasinstrument spelen.

Het ensemble geeft aan zorgen te hebben over afnemend budget voor muziekonderwijs met als gevolg minder aanwas. Het ensemble reageert hierop door samenwerkingen te zoeken met Scholen in de Kunst in Amersfoort, het Prinses Christina Concours en een nieuw ensemble voor blazers tot 12 jaar uit het Leerorkest. De raad waardeert deze initiatieven en ziet kansen voor het ensemble om zijn educatieve activiteiten voor kinderen die nog geen instrument spelen verder uit te breiden.

Op het gebied van publieksbenadering slaagt het ensemble er zeer goed in om de beoogde doelgroepen te bereiken. Het ensemble zoekt zijn publiek op

met activiteiten buiten het podium, op festivals en ongebruikelijke locaties, en speelt ook regelmatig in de foyer na een concert op een regulier podium. Ook gaat het ensemble een samenwerking aan met het Mundus-college, een vmbo voor algemeen bijzonder onderwijs in Amsterdam-West. De raad waardeert de toegankelijkheid van het ensemble.

Het Nederlands Blazers Ensemble weet met zijn verschillende projecten in zijn totaliteit zowel een groot publiek als een divers publiek te bereiken. Sinds 2015 ziet het ensemble een substantiële groei van zijn publiek.

Het ensemble speelt bovendien regelmatig een rol bij nationale gebeurtenissen, zoals de inhuldiging van de koning in 2013, de opening van het Rijksmuseum in 2013, de Nationale dankbetuiging aan koningin Beatrix in 2014, het wereldkampioenschap hockey in Den Haag in 2014, het Jeroen Bosch Jaar in 2016 en Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa in 2018.

Geografische spreiding

Amsterdam is de thuisbasis van het Nederlands Blazers Ensemble, maar het ensemble speelt ook veel buiten de standplaats op podia en festivals. Daarbij zoekt het ensemble steeds naar lokale samenwerkingen met scholen, muziekscholen en muziekverenigingen en met lokale muzikale helden. Het ensemble weet ook met betrekking tot talentontwikkeling een goede spreiding te realiseren.

Het Nederlands Blazers Ensemble heeft een duidelijke inbedding binnen zijn stedelijke regio, de Metropoolregio Amsterdam. Het ensemble is goed zichtbaar in de stad vanuit Podium Mozaïek in stadsdeel West maar ook op diverse Amsterdamse festivals. De manier waarop het ensemble de verbinding legt met publiek uit andere culturen en verschillende leeftijdsgroepen sluit goed aan bij de publieksprofielen die Metropoolregio Amsterdam in zijn profiel omschrijft. Ook de nationale en internationale uitstraling van het ensemble sluit aan bij het profiel van de stedelijke regio.

Het ensemble zet internationaal gezien in op kwalitatieve ontmoetingsprojecten en minder op internationale zichtbaarheid. De spreiding van deze projecten is voldoende.

Toepassing Fair Practice Code

Het Nederlands Blazers Ensemble heeft de Fair Practice Code verwerkt in de begroting en licht de toepassing van de code duidelijk toe. Het ensemble gaat niet alleen in op eerlijke betaling, maar ook op de wijze waarop het zijn werkgeverschap wil vormgeven. Het ensemble verwijst hierbij naar de concept-cao voor muziekensembles.

De raad is positief over de wijze waarop leden van het jongNBE coaching en begeleiding krijgen bij hun ontwikkeling. Ook zegt het ensemble dat het voorwaarden schept voor musici, ondersteunend personeel en jonge makers om zich verder te ontwikkelen, maar een toelichting hierop ontbreekt. Met betrekking tot de musici zegt het ensemble verdere ontwikkeling vooral te ondersteunen op het gebied van de aanschaf van bij-instrumenten. Verdere toelichting of een reflectie op andere mogelijke ontwikkelingspunten of ondersteuning van musici ontbreekt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Nederlands Blazers Ensemble licht beknopt toe hoe het de Governance Code Cultuur toepast. Het plan en de jaarverslagen tonen een grote mate van transparantie. Het ensemble beschrijft enkele ontwikkelingen ten aanzien van de code. De stichting wil in 2020 de overgang van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel realiseren. Ook wil het ensemble een vertrouwenspersoon aanstellen voor de hele organisatie. De raad waardeert deze voornemens. Gezien de huidige samenstelling van het bestuur van de stichting onderschrijft de raad de constatering van het ensemble dat een diverse samenstelling van de toekomstige raad van toezicht een aandachtspunt is.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad constateert dat diversiteit en inclusie al geruime tijd onderdeel is van de werkwijze van het Nederlands Blazers Ensemble, ver voordat de Code Diversiteit en Inclusie in het leven werd geroepen. Het ensemble toont op een natuurlijke wijze een grote maatschappelijke betrokkenheid die tot uiting komt in veel van zijn programmering en activiteiten. Het ensemble benadert actief een diverse doelgroep. De diversiteit van het ensemble is vooral goed zichtbaar op het gebied van programmering, samenwerkingspartners en publiek.

In de toelichting op de code reflecteert het ensemble op zijn eigen functioneren en stelt het zichzelf een aantal concrete doelen voor de komende jaren. Zo zijn er een aantal stappen te maken bij de vaste medewerkers: bij vacatures zal het ensemble nog meer aandacht besteden aan het passend maken van het profiel van de vacature voor een zo divers mogelijke groep potentiële kandidaten. Diezelfde ambitie heeft het ensemble voor de samenstelling van de raad van toezicht.

Nederlands Dans Theater

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 6.887.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 6.887.000

Over de instelling

Stichting Nederlands Dans Theater, podiumkunsten, dans, Den Haag

Stichting Nederlands Dans Theater (hierna: NDT) is een groot internationaal dansgezelschap, gevestigd in Den Haag. NDT wil hedendaagse dans van de hoogste kwaliteit creëren en presenteren, uitgevoerd door de beste dansers ter wereld. De instelling speelt in de standplaats, door het land en internationaal. Ze ziet zichzelf als rolmodel in de wereld van moderne dans en als ambassadeur voor Den Haag en Nederland in een internationale context. NDT bestaat uit twee dansgezelschappen: in NDT1 werken ervaren dansers in het midden van hun carrière tot aan het einde daarvan, in NDT2 werken dansers tussen 17 en 23 jaar.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.11, lid 2 sub b van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nederlands Dans Theater een subsidiebedrag toe te kennen van € 6.887.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling dient een nadere uitwerking in van de artistieke plannen en visie van de nieuwe artistiek directeur.
- De instelling dient een aangepast plan, inclusief een aangepaste begroting in, met inachtneming van het subsidieplafond, waarin de voorgenomen activiteiten voor het digitaliseren van het archief en voor de werving van nieuwe publieksgroepen worden uitgewerkt.

NDT heeft binnen de Nederlandse danssector een onderscheidende en onmiskenbaar eigen signatuur. Ze heeft oog voor excellentie en de dansers NDT1 en NDT2 behoren tot de absolute top. In augustus 2020 volgt Emily Molnar artistiek directeur Paul Lightfoot op. De raad heeft vertrouwen in deze keuze maar mist een uitwerking van de artistieke visie en plannen van Molnar voor de komende periode.

De instelling vraagt een extra subsidie van 100.000 euro voor het digitaliseren van het archief en 50.000 euro voor de werving van nieuwe publieksgroepen. De raad wijst op het door de minister gestelde

subsidieplafond voor dit artikel. Hij meent dat de instelling de voorgenomen activiteiten binnen de huidige subsidiemiddelen moet uitvoeren.

De instelling reflecteert goed op de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. Ze toont zich ook bewust van de verbeteringen die te maken zijn met betrekking tot de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

NDT heeft binnen de Nederlandse danssector een onderscheidende en onmiskenbaar eigen signatuur. De instelling heeft oog voor excellentie en is uitgesproken in haar hoge kwaliteitsstandaard. Haar repertoire is samengesteld uit bestaande balletten en nieuwe creaties van internationaal befaamde en minder bekende choreografen. De raad roemt het niveau van de dansers van NDT1 en NDT2. Zij behoren tot de absolute top en zijn met hun krachtige en overtuigende vertolkingen het kapitaal van het gezelschap. De instelling heeft in de afgelopen jaren kwalitatief hoogwaardige producties op het podium gebracht. Ze werkte met huischoreografen Sol León en Paul Lightfoot, met internationaal vooraanstaande choreografen als Crystal Pite en Hofesh Shechter en met grootmeesters als Hans van Manen en Jiří Kylián. In 2019 vierde ze haar zestigjarig jubileum.

De instelling is vormvast in haar repertoirekeuze en presentatievorm en toont daarin weinig vernieuwing. Dit leidt ertoe dat de zeggingskracht van het werk op sommige vlakken meer uitgesproken mag zijn. Een interessante productie, waarin de instelling afweek van de gangbare presentatie in een *triple bill*, vond de raad de intieme locatievoorstelling 'The Hole' van Ohad Naharin uit 2018. Artistieke vernieuwing zag hij vooral in enkele aansprekende samenwerkingen, onder anderen met urban maker Phillip Chbeeb en met Peeping Tom. De raad moedigt deze ontwikkelingen aan en daagt NDT uit haar repertoire en vorm verder te vernieuwen.

In de komende periode verlaat het duo Lightfoot en León het gezelschap, waarmee hun functie van huischoreograaf komt te vervallen. Artistiek directeur Paul Lightfoot wordt in augustus 2020 opgevolgd door Emily Molnar. Met haar komst hoopt de raad dat de instelling haar profiel als vernieuwend gezelschap nadrukkelijker vorm weet te geven. Hij kijkt uit naar Molnars artistieke keuzes en heeft vertrouwen in haar internationale netwerk. Hij mist echter een uitwerking van de artistieke visie en plannen van Molnar voor de komende periode.

Vernieuwing

De raad is positief over het talentontwikkelingstraject dat NDT biedt aan choreografen, dansers en docenten/balletmeesters, uit de eigen gelederen en

van buitenaf. Zij krijgen onder andere workshops en masterclasses in binnen- en buitenland aangeboden. Ook heeft NDT aandacht voor talentontwikkeling van technici en ontwerpers. Interessant zijn eveneens de projecten 'Summer Intensive', waarin zestig internationale danstalenten kennismaken met de visie en werkwijze van NDT, en de samenwerking met componisten van Het Balletorkest en choreografen van Het Nationale Ballet.

In eigen stad werkt NDT intensief samen aan talentontwikkeling met het Koninklijk Conservatorium en productiehuis Korzo. De samenwerking met Korzo levert zelfstandige producties op en wordt de komende periode voortgezet in drie gezamenlijke projecten. Op het Koninklijk Conservatorium kunnen dansers en docenten van NDT werkervaring opdoen als dansdocent, en dansstudenten kunnen jaarlijks aan een voorstelling werken met dansers, staf en choreografen van NDT. De raad is hier positief over, maar constateert ook dat de focus in deze samenwerking vooral ligt op het aanleren van bestaand (NDT-)repertoire.

NDT wil de komende periode meer tijd en middelen vrijmaken voor reflectie, onderzoek en experiment, en voor de uitwisseling met andere disciplines. Dit krijgt onder andere vorm binnen de samenwerking met Korzo in een tweejaarlijks onderzoeksprogramma, waarin wordt onderzocht hoe dans en andere kunstvormen elkaar kunnen versterken en verrijken, en waarin ruimte is voor samenwerking met partners uit andere disciplines. Ook wil de instelling dansers van NDT1 meer betrekken bij het gesprek over nieuwe richtingen en ontwikkelingen in de dans.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Ondanks het vertrek van algemeen directeur Janine Dijkmeijer en het aanstaande vertrek van artistiek directeur Paul Lightfoot maakt het gezelschap een stabiele indruk. Dijkmeijer is in 2019 opgevolgd door Willemijn Maas. NDT heeft een gezonde financiële positie en een groot eigen vermogen. Naast subsidiegelden ziet de instelling zich gesteund door verschillende langdurige partnerships met bedrijven.

In de komende periode verhuist NDT van het Zuiderstrandtheater naar het nieuwe Haagse theater Amare. Het gezelschap verwacht stijgende huurkosten en benoemt dit als een bedrijfsrisico. Voor deze structurele kostenverhoging en de incidentele kosten die met de verhuizing gemoeid zijn vraagt ze bij de gemeente Den Haag additionele subsidie aan. Er is evenwel niet beslist of de subsidie ook zal worden verleend, waardoor de begrote stijging van de overige subsidies een risico vormt.

NDT volgt de cao Toneel en Dans voor de betaling van vaste medewerkers en freelancers. Ze voert mede dankzij het lidmaatschap van NAPK en Kunsten '92 een actieve rol in de sociale dialoog over eerlijke beloning en

arbeidsomstandigheden. Ze heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de cao Toneel en Dans.

De instelling vraagt een extra subsidie van 100.000 euro voor het digitaliseren van het archief en 50.000 euro voor de werving van nieuwe publieksgroepen. De raad wijst op het door de minister gestelde subsidieplafond voor dit artikel. Hij erkent het belang van de genoemde activiteiten, maar meent dat de instelling de voorgenomen activiteiten binnen de huidige subsidiemiddelen moet uitvoeren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

NDT manifesteert zich goed op educatiegebied. Zij wil elk kind in het Haagse basisonderwijs minimaal een keer met haar werk in aanraking brengen. Ze streeft naar een doorlopende leerlijn en werkt hiervoor samen met een netwerk van 30 tot 35 scholen in het primair onderwijs. Om haar landelijke publieksbereik te vergroten en een jonger publiek te bereiken heeft NDT twee apps voor het primair onderwijs ontwikkeld, waarmee kinderen spelenderwijs over moderne dans leren. Daarnaast organiseert NDT buitenschoolse activiteiten voor ouders, kinderen, amateurdansers en danspubliek.

De komende periode wil de instelling nauw samenwerken met de educatieafdelingen van de medebewoners van Amare: het Residentie Orkest, Het Koninklijk Conservatorium en Dans en Muziek Centrum Den Haag. Gezamenlijk willen zij een lokaal en nationaal centrum voor cultuureducatie vormen. De raad is benieuwd naar de landelijke werking van deze activiteiten.

Het gezelschap ondernam enkele interessante activiteiten in het maatschappelijk domein, waaronder een samenwerking met het Prinses Beatrix Spierfonds en het jaarlijkse programma 'Switch', waarvan de gehele opbrengst naar een door de dansers gekozen goed doel gaat. Een vooruitblik op dergelijke plannen voor de komende periode ontbreekt.

NDT heeft klassieke promotie-instrumenten goeddeels ingeruild voor online marketing en CRM. Dit leidt volgens haar tot een 'buitengewoon bereik'. De raad mist echter een toelichting en een nadere uitwerking van het marketingbeleid. NDT wil het publiek verjongen door eenmaal per jaar op een alternatieve locatie op te treden. Dit lijkt de raad niet voldoende om een jonger publiek aan het gezelschap te binden.

Geografische spreiding

In de loop der jaren is de instelling uitgegroeid tot een graag geziene gast op (inter)nationale podia. NDT1 heeft een internationaal profiel maar is ook

zichtbaar in de stad Den Haag en in een beperkt aantal grote steden in de rest van het land. NDT2 reist ook naar kleinere theaters in het land. De vele buitenlandse tournees, naast voorstellingen in de eigen standplaats en in de rest van het land, hebben de afgelopen jaren een zware wissel op NDT1 getrokken. De toenemende vraag aan optredens uit het buitenland eist veel van de betrokkenen. Hier maakt de raad zich zorgen over. Het gezelschap moet een goede balans houden tussen de zichtbaarheid in Nederland en de internationale werking.

De instelling vervult een belangrijke rol in dansstad Den Haag. Zij biedt een innovatief educatieprogramma waarmee ze veel Haagse scholen aan zich bindt en ze werkt nauw samen met het conservatorium en Korzo. De raad is te spreken over de ambitie om een kenniscentrum te zijn en mensen in de Haagse, nationale en internationale dansgemeenschap met elkaar te verbinden. Ook de stedelijke cultuurregio Haaglanden schrijft in haar reflectie op de BIS-aanvraag van NDT dat de instelling, samen met de twee andere aanvragende Haagse dansinstellingen, het sterke dansprofiel van Den Haag illustreert. Wel vraagt de raad zich af hoe stevig de verbinding met de inwoners van Den Haag en de stedelijke cultuurregio is. Hier gaat het gezelschap niet nader op in.

Toepassing Fair Practice Code

NDT reflecteert op heldere wijze op de toepassing van de Fair Practice Code. Ze geeft aan op welke punten ze aan de code voldoet en waar nog verbeteringen te maken zijn. Een aandachtspunt is de afstemming van voldoende rusttijden en vrije dagen in de planning. NDT geeft aan actief beleid te ontwikkelen om de fysieke en mentale gezondheid van dansers nog beter te bewaken. Ook verdienen de scholing- en ontwikkelingsmogelijkheden voor alle medewerkers meer aandacht. Hiertoe stelt het gezelschap jaarlijks een plan op waarin zij besluit hoe het beschikbare scholingsgeld wordt besteed. Hiervoor wordt vaak een beroep gedaan op het Scholingsfonds voor de Podiumkunsten.

De instelling maakt zich zorgen over de voorziene stijging van kosten als gevolg van de invoering van de Fair Practice Code, in verhouding tot de achterblijvende stijging van inkomsten. De voorziene loonontwikkeling is naar eigen zeggen alleen houdbaar indien de subsidie evenredig toeneemt.

Toepassing Governance Code Cultuur

NDT beschrijft in heldere bewoording hoe zorgvuldig en integer bestuur is gewaarborgd. De raad mist echter concrete verbeterpunten voor de nabije toekomst; NDT reflecteert enkel op de huidige invulling van de code. Zij hanteert het raad-van-toezichtmodel. De raad van toezicht handelt als toezichthouder en als sparringpartner voor de directie. Hij neemt zijn verantwoordelijkheid waar nodig als werkgever van de directie, maar houdt

verder gepaste afstand van het besturen van het bedrijf. Eén lid heeft de maximale zittingstermijn overschreden; hier geeft de instelling geen toelichting op.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad oordeelt kritisch over de manier waarop NDT de Code Diversiteit en Inclusie toepast. De instelling is zich bewust van de verbeteringen die nodig zijn om de code te kunnen toepassen, maar de plannen zijn nog te summier uitgewerkt. Als hoogste prioriteit noemt NDT het personeel, maar de doelen die ze zich stelt reiken niet verder dan het bieden van cursussen en het investeren in nieuwe netwerken. Ook zet de raad vraagtekens bij de inzet op een bredere samenstelling van het publiek. Het valt op dat de instelling nauwelijks bezig lijkt met het werven van een nieuw en diverser publiek. Wel is de raad positief over de ambitie om *social seats* te gaan aanbieden, waarbij NDT haar voorstellingen toegankelijk maakt voor bezoekers die minder draagkrachtig zijn.

Nederlands Film Festival

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 975.138**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.231.000

Over de instelling

Stichting Nederlands Film Festival (hierna: NFF) is een in Utrecht gevestigd filmfestival dat in het teken staat van de promotie van de nationale film en beeldcultuur in brede zin, van speelfilms, documentaires en animatiefilms, tot innovatieve mediaproducties en series. Tijdens het festival in september is er naast de filmvertoningen een samenhangend programma van discussiebijeenkomsten, masterclasses en conferenties. NFF is ook een netwerkorganisatie die fungeert als platform voor kennisuitwisseling en verdieping van en voor de sector om op die manier de branche als geheel te versterken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nederlands Film Festival een subsidiebedrag toe te kennen van € 975.138.

De raad is redelijk positief over het plan van NFF. Het festival is relevant als promotor van de Nederlandse film en als netwerkorganisatie, maar zou aan kracht kunnen winnen als het de premièreplek voor meer grote Nederlandse producties werd. Door de brede missie van de etalagefunctie voor uiteenlopende Nederlandse producties ontbeert NFF een uitgesproken inhoudelijke artistieke signatuur. De raad ziet graag dat NFF naast het vinden van een goede balans tussen de genres in de programmering, zij blijft investeren in een uitgesproken randprogrammering die bijdraagt aan het versterken van haar artistieke signatuur en visie.

De afgelopen jaren heeft NFF een positieve ontwikkeling doorgemaakt waarbij haar zichtbaarheid is toegenomen. De raad is te spreken over het plan voor De Machinerie, de nieuwe creatieve plek voor film en beeldcultuur. Dit initiatief kan zorgen voor meer bezoekers, impact en zichtbaarheid. Tegelijkertijd is het ook een impuls voor talentontwikkeling, educatie en innovatie.

NFF staat er financieel goed voor. De komende periode zet NFF in op strak begrotingsbeheer, waarbij uitgaven pas gedaan worden als inkomsten zeker zijn. De raad merkt op dat NFF door zijn profiel moeilijker dan andere festivals aanspraak kan maken op Europese subsidies. De raad vertrouwt

erop dat door NFF, ondanks het verschil tussen het aangevraagde en het geadviseerde bedrag, de geplande activiteiten gerealiseerd kunnen worden.

De raad waardeert de reflectie van NFF op de codes en de verbeterpunten die er nog zijn. NFF komt met een implementatieplan om de codes stevig in de eigen organisatie in te bedden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt NFF het belangrijkste festival voor de Nederlandse Film. Het is relevant door zijn promotionele functie en door zijn rol als netwerkorganisatie. NFF creëert ook aandacht voor de Nederlandse film door (nationale) activiteiten als de uitreiking van Film Awards en de Nederlandse Filmmacht. Het internationale belang van het festival komt - weliswaar bescheiden in vergelijking met andere Nederlandse filmfestivals - vooral tot uiting door Holland Film Meeting, een ontmoetingsplek met buitenlandse coproductanten.

De raad is te spreken over het programma voor professionals en het programmaonderdeel 'Blikverruimers', waarmee de instelling variatie in haar festival aanbrengt. Voor 'Blikverruimers' worden prominente makers uit de cultuursector uitgenodigd als gastcurator. Zij stellen een programma samen en gaan in gesprek over hun visie op media en film.

De focus van NFF ligt op het aanbod van Nederlandse films; het heeft een belangrijke functie bij promotie van de Nederlandse film en beeldcultuur in brede zin. Met deze (brede) missie heeft NFF een landelijke etalagefunctie: de programmering van het festival varieert van arthouse tot commerciële films. De raad erkent dat dit positionering met een eigen artistieke signatuur lastiger maakt dan voor andere festivals. Ook constateert hij dat NFF afhankelijk is van de inhoudelijke en artistieke kwaliteit van de producties die op dat moment voorhanden zijn en dat er een beperkte animo bestaat om in september op NFF in première te gaan. Toch zou de raad graag zien dat NFF een goede balans weet te vinden tussen de genres in de programmering en dat zij daarnaast blijft investeren in een uitgesproken randprogrammering die bijdraagt aan het versterken van haar artistieke signatuur en visie.

Voor de promotie van de Nederlandse film vindt de raad afstemming met het Filmfonds, de andere festivals en Eye wenselijk. Bij deze laatste instelling is de internationale promotie van de Nederlandse film belegd.

De raad ondersteunt het voornemen van NFF om de komende periode de drie pijlers televisie, film en interactive te verlaten en deze meer integraal in

het programma te verweven. Ook wil NFF anders met Nederlandse premières omgaan: tijdens het festival én door het jaar heen wil het NFF een strategische partner zijn. De raad is benieuwd hoe dat er inhoudelijk uit gaat zien.

Verder heeft NFF de ambitie om het Academy-systeem zo om te bouwen dat nieuwe producties, die worden ingeschreven voor de Gouden Kalf Competitie, het hele jaar door direct zichtbaar gemaakt en gehouden kunnen worden. Dit in tegenstelling tot de huidige procedure waarbij het om een kortere, specifieke periode gaat. Volgens de raad zou het beraden op het Academy-systeem verstandig zijn, mede met het oog op de hoge kosten die ermee gemoeid zijn.

Vernieuwing

De grootste vernieuwing zit de komende jaren voor NFF in De Machinerie, de nieuwe creatieve plek voor film en beeldcultuur. Deze locatie, in het Utrechtse Werkspoorgebied, moet uitgroeien tot een lokale, regionale en landelijke trekpleister voor publiek en professionals, met educatie, innovatie, presentatie en verbinding als pijlers. Met deze vestiging kunnen de programma-activiteiten beter door het jaar verspreid worden. Door het gebruik van De Machinerie verwacht NFF ook meer bezoekers te kunnen trekken. Ook kan de NFF Interactive Expo langer blijven staan, waarmee ook hiervoor de bezoekersaantallen kunnen stijgen. De Machinerie wordt een permanente plek voor het talentontwikkelingsprogramma van NFF en (voor)premières van Nederlandse films. De raad stelt vast dat NFF met De Machinerie meer mogelijkheden heeft om gedurende het jaar impact te maken en de zichtbaarheid te vergroten. Wel is de raad benieuwd hoe dit initiatief zich verhoudt tot bestaande initiatieven zoals filmbroedplaats Moving Arts Center Amsterdam (MACA), waarbij Eye betrokken is. De raad benadrukt het belang van goede afstemming met deze initiatieven.

De raad is positief over het programma voor professionals. De afgelopen jaren werd het platform voor professionals uitgebreid met een vierdaags professionalsprogramma bestaande uit masterclasses, paneldiscussies en de NFF-Conferentie. De komende periode komt NFF met een andere opzet van de Holland Film Meeting (HFM), waaronder een pitch van Nederlandse makers voor internationale professionals.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad vindt dat NFF goed werk maakt van eerlijke beloning. In 2019 zijn de arbeidsvoorwaarden en het (eigen) salarishuis geactualiseerd op basis van diverse cao's en meer in lijn gebracht met de andere filmfestivals in de BIS. Er wordt gezocht naar een gezonder evenwicht tussen werk en capaciteit, aangezien de werkdruk te hoog ligt. Met vaste medewerkers worden jaarlijks beoordelingsgesprekken gevoerd, waarin doelstellingen

voor het nieuwe jaar en de persoonlijke ontwikkeling worden vastgesteld. NFF legt afspraken vast in contracten. NFF evalueert het festival jaarlijks met alle medewerkers, zowel individueel als per afdeling. Voor freelancers wordt het minimumtarief gehanteerd (minimumloon bij payroll, inclusief werkgeverslasten). In 2019 is een aantal vrijwilligersfuncties opgewaardeerd naar betaalde (freelance) functies. De organisatie realiseert zich dat de tarieven voor freelancers nog steeds laag zijn. Om hier verbetering in aan te brengen is voor de komende periode een verhoging van 5 procent van het budget voor freelancers opgenomen in de begroting. In de komende beleidsperiode wil NFF de freelancetarieven verder afstemmen op het salarishuis en in lijn brengen met andere filmfestivals. De komende periode neemt het aantal werknemers toe. Deze toename zit in tijdelijk personeel en is begroot om een stabielere basis voor de organisatie te kunnen creëren waarin de werkdruk beter verdeeld kan worden.

NFF staat er financieel goed voor en heeft lage risico's in de bedrijfsvoering. Een punt van aandacht blijft de grote afhankelijkheid van (incidentele) subsidies die doorslaggevend zijn in het wel of niet doorgaan van programmaonderdelen. NFF houdt een eigen vermogen van circa 10 procent van de begroting aan om tegenvallende inkomsten en verliezen te kunnen opvangen. Ook wordt de komende periode ingezet op strak begrotingsbeheer, waarbij uitgaven pas worden gedaan als inkomsten zeker zijn. De raad merkt op dat NFF door zijn profiel moeilijker dan andere festivals aanspraak kan maken op Europese of internationale gelden/subsidies.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

NFF heeft in 2019 het bereik onder de jeugd vergroot met het educatieprogramma 'Film in de Klas', dat zich richt op primair en voortgezet Onderwijs. In samenwerking met NPO Start en NTR Schooltv geeft NFF met 'Film in de Klas' online toegang tot Nederlandse audiovisuele producties. Bij dit programma behoort ook lesmateriaal. De raad is te spreken over deze ontwikkeling. Een afstemming van het lesmateriaal voor Nederlandse film met andere festivals is aan te bevelen omdat zij ook lesmateriaal voor scholen ontwikkelen.

NFF organiseert programma's voor verschillende onderwijsniveaus (van primair tot wetenschappelijk onderwijs). Er zijn filmvertoningen met Q&A's, filmcolleges met premiëretitels en een panelgesprek en workshops VR, waarin leerlingen van het primair onderwijs een 360 graden film maken. Mbo-studenten worden beter bereikt dankzij rondleidingen door de Interactive Expo en speciaal voor hen ontwikkelde workshops 'Social Media Stories'. De totale deelname aan het educatieprogramma tijdens het festival met vertoningen, Q&A's en workshops als 'Blik op de Set', steeg in de

afgelopen beleidsperiode van circa 6.000 naar ruim 10.000 leerlingen en studenten. De raad is positief over het groeiende aantal leerlingen en de variatie in niveaus die worden bereikt.

De komende periode wil NFF 40 procent meer bezoeken binnen het educatieprogramma realiseren. De instelling streeft naar een flinke toename in het bereik van 'Film in de Klas'. De raad is benieuwd naar een specificering van deze toename en hoe dit concreet verwezenlijkt gaat worden. De afgelopen jaren is het personele bestand niet meegegroeid met de groei van het aantal leerlingen. Voor de komende periode wil NFF het educatieteam uitbreiden en meer budget reserveren voor onder meer werving, educatief materiaal, locatiekosten en rechten. Ook start NFF als een van de kernpartners samen met Kunst Centraal, HIT, Theater De Lieve Vrouw en Beeld en Geluid met de ontwikkeling van een Filmeducatie-hub voor midden-Nederland, om vraag en aanbod goed op elkaar te laten aansluiten. De raad is benieuwd hoe deze activiteit zich verhoudt tot Eye, die een sectorverantwoordelijkheid heeft voor filmeducatie in Nederland.

Geografische spreiding

Het programma van NFF wordt gepresenteerd in de bioscoopzalen, op de Interactive Expo, op bijzondere locaties in het centrum van Utrecht, en in de wijken en de regio. NFF is daarmee goed geworteld in stad en regio.

De komende periode wordt de samenwerking met partners in de Utrechtse wijken en regio verder uitgebreid. Zo komen er meer openbare tentoonstellingen en vertoningen op bijzondere locaties, met nagesprekken met de makers. Ook werkt NFF samen met Post Utrecht (het voormalige postkantoor dat is verbouwd tot een cultuurgebouw met onder meer bibliotheek, filmzaal en auditorium) om vanaf 2020 het festival laagdrempelig in de stadskern te organiseren. De raad verwacht dat de komst van De Machinerie de regionale en nationale functie verder versterkt. Deze talenthub en broedplaats met kernspecialismes animatie en interaction design draagt bij aan de identiteit van stad en regio Utrecht, de HKU en haar makers.

Toepassing Fair Practice Code

De raad vindt dat NFF de principes van de Fair Practice Code redelijk goed toepast. NFF kent een pensioenregeling, inkomens- en aansprakelijkheidsverzekeringen. In een risicomanagementanalyse die in 2020 wordt opgesteld krijgen de verschillende aspecten van de codes, waaronder de Fair Practice Code, een plek. In december 2019 hebben medewerkers van NFF de werksessie Fair Practice van Kunsten '92 gevolgd. In het kader van de sociale dialoog legt NFF afspraken met (zakelijke) partners helder vast in contracten, betaalt een vergoeding voor het gebruik (muziek/beeld) en gaat zorgvuldig om met bronvermelding. Jaarlijks

evalueert NFF met alle medewerkers, zowel individueel als per afdeling. Ook met alle partners vinden evaluaties plaats.

Toepassing Governance Code Cultuur

NFF beschouwt de toepassing van de Governance Code Cultuur als een integraal onderdeel van zijn activiteiten en bedrijfsvoering. NFF maakte in 2019 de omslag naar een raad-van-toezichtmodel. NFF heeft aandacht voor de interne samenstelling met diversiteit en inclusie als belangrijke uitgangspunten en geeft de zoektocht naar leden voor de raad van toezicht onder de 40 jaar vorm door een stageplek te creëren. De raad juicht deze stap toe en is benieuwd op welke manier de stage wordt ingevuld. De raad van toezicht en bestuurder maken zich sterk voor een open cultuur. Zij zijn zich bewust van de eigen rol en verantwoordelijkheden. De onderlinge taakverdeling is een expliciet onderwerp van gesprek. Vanaf 2021 komt er een personeelsvertegenwoordiging.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad heeft alle vertrouwen in de aanpak van NFF met betrekking tot de Code Diversiteit en Inclusie. De afgelopen periode is werk gemaakt van meer diversiteit binnen het programma en de publieksbenadering. Zo trok NFF gastprogrammeurs aan met verschillende culturele achtergronden, en waren diversiteit en inclusie belangrijke thema's bij de samenstelling van de selectiecommissies en jury's en bij de keuze van presentatoren en thema's. Ook hanteert NFF een gedifferentieerd prijsbeleid met kortingen en gratis toegankelijke programma's voor mensen met een kleine beurs. NFF zorgt dat films en activiteiten zo goed mogelijk toegankelijk zijn voor bezoekers met een lichamelijke, visuele of auditieve beperking. NFF geeft aan dat de afgelopen jaren het publiek met een andere culturele achtergrond is gegroeid van 14 naar 20 procent. De komende jaren zet NFF nog meer in op culturele diversiteit, door voor de programmering en communicatie op zoek te gaan naar nieuwe partners.

De code Diversiteit en Inclusie vormt ook een belangrijk uitgangspunt in de samenstelling van het team van de organisatie van NFF. Aandachtspunt voor de komende beleidsperiode is het vergroten van de diversiteit in gender en culturele achtergrond onder personeel en vrijwilligers. NFF maakt gebruik van gespecialiseerde bureaus als New Faces en Colourful People voor de werving van personeel en vrijwilligers, en werkt met diverse partners aan het bereiken van een jongere doelgroep.

Met betrekking tot de Code Diversiteit en Inclusie maar ook de twee andere codes, reflecteert NFF dat er meer stappen gezet moeten worden. In 2020 ontwikkelt NFF een implementatieplan om de codes stevig in de eigen organisatie in te bedden.

Nederlands Kamerkoor

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.110.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.238.502

Over de instelling

Stichting Nederlands Kamerkoor, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Utrecht

Stichting Nederlands Kamerkoor (hierna: Nederlands Kamerkoor) is gevestigd in Utrecht en organiseert concerten en educatieve activiteiten in de eigen standplaats, door het land heen en internationaal. Het ensemble vertolkt koormuziek van de vroege middeleeuwen tot heden en wil zich sterk maken voor vernieuwing van het genre. Dat doet het onder andere door compositieopdrachten te geven aan componisten met westerse en niet-westerse achtergronden, samen te werken met partners uit artistieke, wetenschappelijke en maatschappelijke hoek, en *cutting edge* programma's te ontwikkelen die reflecteren op de actualiteit. Het Nederlands Kamerkoor werd opgericht in 1937 en wil zijn rijke geschiedenis inzetten als vliegwiel om zich blijvend te innoveren. De afgelopen jaren koos het koor voor topkwaliteit, innovatie en educatie. De komende periode wil het koor doorgroeien tot 'topkunstinstelling' en zijn verantwoordelijkheid blijven nemen voor de koorsector in den brede, onder andere door talentontwikkeling en samenwerking met amateurkoren. Chef-dirigent van het Nederlands Kamerkoor is Peter Dijkstra.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nederlands Kamerkoor een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.110.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling dient een uitwerking in van het educatiebeleid, waarin de educatieve activiteiten en de educatieve doelstellingen voor de periode 2021 – 2024 nader worden vormgegeven.

Het Nederlands Kamerkoor opereert momenteel op topniveau. De klank van het koor is flexibel en dynamisch, en het koor kan met een breed repertoire uit de voeten. Het koor presenteert aansprekende plannen om met zijn muziek maatschappelijk relevant te zijn, door te kiezen voor actuele thema's en spannende samenwerkingspartners. Met zijn activiteiten levert het Nederlands Kamerkoor een grote bijdrage aan de vernieuwing van de

koormuziek en -praktijk. Dat uit zich ook in de programma's voor talentontwikkeling.

Het koor organiseert goede activiteiten op het vlak van participatie, waarmee het ook van betekenis is voor de amateurkoorsector. De plannen op het gebied van educatie blijven daarbij nog achter.

Het Nederlands Kamerkoor heeft een goede bedrijfsvoering en is bezig met goede ontwikkelingen op het gebied van eerlijke beloning. Het koor is goed ingebed in de standplaats Utrecht.

Het Nederlands Kamerkoor reflecteert goed op de toepassing van de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie. Het koor reflecteert beknopt op de Governance Code Cultuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Nederlands Kamerkoor opereert momenteel op topniveau. Met de komst van Peter Dijkstra in 2015 heeft het Nederlands Kamerkoor een nieuwe weg ingeslagen en heeft het zijn koorklank overtuigend ontwikkeld. De raad is onder de indruk van de individuele kwaliteiten van de zangers en ervaart het als positief dat aan de vaste zangers regelmatig soli worden toevertrouwd. De klank van het koor is flexibel en dynamisch, en het koor kan uit de voeten met een zeer breed repertoire.

Het Nederlands Kamerkoor maakt in zijn plan de keuze voor een kwaliteitsverbetering in plaats van te kiezen voor een uitbreiding van het aantal activiteiten. De raad vindt dat een verstandige keuze en meent dat dit ook de mogelijkheid vergroot om het eigen geluid van het koor nog steviger op de kaart te zetten.

De raad oordeelt positief over het programma voor de komende periode, dat divers en vernieuwend is. Het Nederlands Kamerkoor stelt zijn programma samen met vier bouwstenen: het bewaken en ontwikkelen van de eigen 'kwaliteit', het bestrijken van '1000 jaar koormuziek', voortdurende 'innovatie' van het genre en 'the art of story-telling', waarbij het koor urgente verhalen wil brengen die inspelen op actuele thema's. Het koor wil met deze bouwstenen verder transformeren 'van topkoor naar topkunstinstantie': een dynamisch platform waar verschillende disciplines en domeinen samenkomen en waar het genre koormuziek verder wordt ontwikkeld. De raad ziet in de plannen overtuigend de drijfveer van het koor terugkeren om maatschappelijk relevant te zijn, zoals met voorstellingen over dementie en muziek, over transgenderthematiek en over nepnieuws. Het koor kiest voor spannende samenwerkingspartners, zoals wetenschapper Robbert Dijkgraaf, schrijfster Pia de Jong, beeldend kunstenaarscollectief Studio Drift, theatermaker Naomi Velissariou, singer-

songwriter Spinvis, dj Shiva Feshareki en *slam poet* Lisette Ma Neza. Daarbij gaat het compositieopdrachten geven aan jonge stedelijke creatieven uit Europa.

De raad oordeelt positief over het plan van het Nederlands Kamerkoor om naast Peter Dijkstra vrouwelijke gastdirigenten te vragen bij meerdere projecten per seizoen.

De raad oordeelt positief over de internationale uitstraling van het Nederlands Kamerkoor en over de internationale podia waar het ensemble optreedt. Het koor zong in de periode 2017 – 2019 zo'n 11 procent van zijn concerten in het buitenland.

Vernieuwing

Met de eerdergenoemde keuzes voor thema's die aansluiten bij onderwerpen die in de samenleving leven, slaat het Nederlands Kamerkoor de spijker op zijn kop. De raad is van mening dat het Nederlands Kamerkoor met bovengenoemde thema's, de art of story-telling en de contextprogrammering bovenal vernieuwend is. Dit komt tot uiting in minder voor de hand liggende samenwerkingen, maar ook in de uitwerking en vertaling naar het heden van lamentaties uit de oude muziek. De combinatie die gelegd wordt tussen oude religieuze zang en moderne gospel maakt nieuwsgierig.

De raad constateert dat het programma van het Nederlands Kamerkoor een grote samenhang vertoont en dat het koor met deze activiteiten een belangrijke functie vervult voor de ontwikkeling van de koormuziek en van de koorsector.

Het Nederlands Kamerkoor draagt bij aan de ontwikkeling van nieuw zangtalent door middel van het programma 'NKK NXT'. Hierin geeft het koor een groep jonge zangers een aanstelling van een half jaar, waarbij ze de opdracht krijgen op zoek te gaan naar het antwoord op de vraag hoe de koormuziek er over vijftig jaar uitziet. Deze aanpak heeft zich inmiddels bewezen als brug van opleiding naar de praktijk.

Het koor is verder partner in de master Ensemblezang van het Koninklijk Conservatorium, die in 2018 van start is gegaan. Het ensemble erkent dat er opstartproblemen zijn geweest, maar dat beide organisaties maatregelen hebben genomen om de master te ontwikkelen tot een platform voor vernieuwing van het genre. Het ensemble geeft compositieopdrachten aan bekende componisten, aan jong talent en aan componisten met een niet-westerse achtergrond.

In het kader van talentontwikkeling waardeert de raad ook de inzet van het Nederlands Kamerkoor om als erkend leerbedrijf stagiairs van het mbo tot en met het wetenschappelijk onderwijs te begeleiden en werkervaring te laten opdoen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Uit het plan en de toelichting op de begroting blijkt dat het Nederlands Kamerkoor een goede bedrijfsvoering heeft. Plannen zijn goed onderbouwd en het koor heeft risico's geïdentificeerd. De solvabiliteit en liquiditeit zijn hoog, maar het weerstandsvermogen is aan de lage kant. De financieringsmix is divers en het verdienvermogen van het koor is hoog. Om risico's op te vangen wil het ensemble de financiële weerbaarheid verbeteren door de ontwikkeling van onder andere een risicobeleid en de oprichting van een steunfonds. Dit laatste vindt de raad een goed idee.

Op basis van de aanvraag stelt de raad vast dat het Nederlands Kamerkoor de Fair Practice Code goed verweven heeft in de begroting. De personeelslasten zijn begroot op basis van de concept-cao voor ensembles. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra kosten voor pensioenen en uitbetaling van overuren.

Het ensemble heeft sinds 2013, waarin alle koorleden als gevolg van de bezuinigingen moesten worden ontslagen, een ontwikkeling doorgemaakt om eerlijke beloning te realiseren. De komende periode komt de focus te liggen op honorering, transitie naar (tijdelijke) dienstverbanden en het herstel van pensioenopbouw. De secundaire arbeidsvoorwaarden zijn goed toegelicht en onderbouwd. De raad heeft daarom vertrouwen in het streven van het Nederlands Kamerkoor naar een volledige eerlijke beloning in 2024. Hij merkt wel op dat de opbouw van de beloningsrichtlijnen niet concreet is beschreven, niet wordt toegelicht of de loonindexering is meegenomen in de begroting en de afspraken over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen niet zijn benoemd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad beoordeelt de inspanningen van het Nederlands Kamerkoor op het gebied van publieksparticipatie als goed. Het Nederlands Kamerkoor gaat de samenwerking aan met ZO! Gospel Choir en bereikt daarmee een breder spectrum aan amateurkoren dan gebruikelijk. De samenwerking gaat verder dan alleen uitvoeringen. Beide koren hebben gezamenlijke doelen geformuleerd: het gezamenlijk uitzetten van compositieopdrachten, het bereiken van een diverser en breder deel van amateurkoren en kwaliteitsverbreding van nieuwe generaties.

Daarnaast is er het langer bestaande traject ‘Zingen doen je samen!’ waarin amateurkoren een workshop krijgen van zangers van het Nederlands Kamerkoor en zich vervolgens presenteren in het voorprogramma van de concerten van het professionele koor. Dit traject is succesvol en de raad vindt dit een mooie manier om een brug te slaan tussen het grote aantal amateurkoren in Nederland en de professionele koormuziek. Dit duurzame project is zowel voor de amateurkoren van waarde, als voor de publieksopbouw van het Nederlands Kamerkoor; de amateurkoren nemen immers hun eigen publiek mee naar de zaal.

In tegenstelling tot talentontwikkeling en participatie, vindt de raad het educatieve programma van het Nederlands Kamerkoor te globaal beschreven. Het is onduidelijk of het koor zich met educatieve activiteiten richt tot kinderen en jongeren, maar uit de prestatiegegevens blijkt dat er geen voorstellingen worden gegeven in schoolverband. De raad oordeelt dat het ensemble voor de komende periode zijn educatief beleid beter moet uitwerken. De raad adviseert de minister daarom de instelling om een uitgewerkt educatieplan te verzoeken.

Het Nederlands Kamerkoor kent een trouwe achterban en wil hiernaast ook nieuwe doelgroepen bereiken. Het koor ziet groeipotentieel in jonge, breed georiënteerde cultuurbezoekers, die in de huidige periode het koor al vaker wisten te vinden. Er wordt onder andere nieuw publiek bereikt met ‘Zingen doe je samen!’ en met ‘NKK NXT’. De keuze voor maatschappelijke thema’s, seizoenmotieven en samenwerkingspartners maakt de ambities van het ensemble om de komende periode de diversifiëring van het publiek verder voort te zetten realistisch.

De raad vindt de reflectie van het koor op het geringe aandeel aan cultureel diverse bezoekers oprecht, maar meent dat het koor met zijn bevoegenheid meer kan doen om een diverser publiek te vinden dan enkel op een paar festivals op te treden waar dit publiek te vinden is. Hij moedigt het koor aan zijn inspanningen hieromtrent de komende periode te intensiveren.

Geografische spreiding

Het zwaartepunt van de concerten en activiteiten van het Nederlands Kamerkoor ligt in de stad Utrecht en de Randstad, maar het ensemble bestrijkt met zijn concerten alle delen van Nederland. Het koor heeft vaste banden met zalen in acht steden (Utrecht, Amsterdam, Den Haag, Enschede, Leeuwarden, Heerlen, Arnhem en Groningen) en staat daarnaast geregeld op festivals als het Holland Festival, Gaudeamus Muziekweek, Wonderfeel, November Music, Operadagen Rotterdam en de Internationale Koorbiënnale Haarlem. Daarmee is het aanbod van het Nederlands Kamerkoor goed over het land verspreid.

De raad waardeert de betrokkenheid van het Nederlands Kamerkoor bij de stad Utrecht. Het koor werkt binnen de stad met vele partners samen, zoals Festival Oude Muziek, Gaudeamus, TivoliVredenburg, Holland Baroque en Vocaal Talent Nederland. Met Holland Baroque wordt de kantoorroimte gedeeld. In zijn reflectie op de aanvragen benadrukt de stedelijke cultuurregio Utrecht dat het Nederlands Kamerkoor binnen de regio cross-overs organiseert met dans, theater en gezondheidszorg, en dat het koor van waarde is voor de regio omdat het zich samen met de Utrechtse amateurkunstorganisatie ZIMIHC inzet voor de ontwikkeling en promotie van koorzang in de meest brede zin van het woord – regionaal, landelijk en internationaal. Het Nederlands Kamerkoor sluit met zijn profiel aan bij dat van de cultuurregio, met thema's ruimte voor talent, talentontwikkeling, erfgoed, educatie, inclusie en samenwerking.

Toepassing Fair Practice Code

Naast de verwerking van de Fair Practice Code in de begroting gaat het Nederlands Kamerkoor in zijn toelichting ook in op andere aspecten van de code. Er zijn scholingsbudgetten en er is een open beoordelingscyclus ontwikkeld om een duurzame bedrijfscultuur te ontwikkelen. Jaarlijks wordt een evaluatiegesprek gevoerd met koorleden en veelgevraagde remplaçanten waarin ook aandacht is voor de persoonlijke toekomst. Het ensemble geeft aan dat om- en bijscholing van oudere zangers van groot belang is en dat zij daarin ondersteuning wil bieden. Of dit onderdeel is van het verduurzamingsprogramma is niet duidelijk. De raad is benieuwd naar de doelstellingen en inhoud van dit programma.

Het Nederlands Kamerkoor geeft duidelijk blijk van de wens tot eerlijke beloning en werkgeverschap en in de toelichting is een aanzet tot een reflectie op de code zichtbaar.

Toepassing Governance Code Cultuur

De toelichting op de Governance Code Cultuur is summier. De financiële jaarrekeningen, bestuursverslagen en de begrotingen tonen een grote transparantie, al moet de kanttekening gemaakt worden dat de openbare jaarrekening geen bestuursverslag bevat. Op basis van deze documenten kan gesteld worden dat het Nederlands Kamerkoor de code toepast en dat inhoudelijke expertise aanwezig is in de raad van toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Nederlands Kamerkoor steekt de hand in eigen boezem en erkent in zijn toelichting op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie dat het koor en de organisatie tot nu toe te weinig divers zijn. De raad van toezicht kent inmiddels een meer diverse samenstelling. Uit het plan blijkt dat het ensemble de code actief toepast en verweven heeft in de activiteiten. De toelichting op de code bevat een uitgebreide reflectie met doelstellingen en

RAAD VOOR CULTUUR

een stappenplan. De raad vindt het te prijzen dat het koor een eigen circulaire methodiek heeft ontwikkeld om de code te implementeren, met een bijpassend meet- en toetsingsinstrument.

De raad constateert dat het Nederlands Kamerkoor de code actief en intensief heeft opgepakt. Hij vindt het om die reden opmerkelijk dat het koor opmerkt dat componisten met een biculturele achtergrond vrijwel onvindbaar zijn.

Nederlandse Bachvereniging

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 770.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 815.000

Over de instelling

Stichting de Nederlandse Bachvereniging, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Utrecht

Stichting de Nederlandse Bachvereniging (hierna: Nederlandse Bachvereniging) is gevestigd in Utrecht en organiseert concerten en educatieve activiteiten in de eigen standplaats, de rest van het land en internationaal. Het ensemble bestaat in 2021 honderd jaar en heeft als missie de muziek van Johann Sebastian Bach en zijn tijdgenoten voor iedereen toegankelijk te maken: 'Bach for All'. Het ensemble ziet zichzelf als hoeder van klinkend cultureel erfgoed en ziet het als zijn verantwoordelijkheid om het genre oude muziek levend en relevant te houden. Behalve met concerten verspreidt de Nederlandse Bachvereniging de muziek van en rond Bach ook online, met het grootschalige project 'All of Bach'. Sinds 2018 staat de Nederlandse Bachvereniging onder artistieke leider van Shunske Sato.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting de Nederlandse Bachvereniging een subsidiebedrag toe te kennen van € 770.000.

De Nederlandse Bachvereniging heeft zich de laatste jaren met behoud van kwaliteit bijzonder wendbaar getoond door te kiezen voor een nieuwe, actuele podiumpresentatie en een vernieuwing van het programma, waarbij het dicht bij Bach blijft en het publiek hier actief in meeneemt. Het online programma 'All of Bach' is een internationaal succes. De Nederlandse Bachvereniging zoekt naar vernieuwing zonder de traditie los te laten. Het werkt samen met interessante partners en sluit met zijn programma's aan bij maatschappelijke thema's en discussies. De Nederlandse Bachvereniging maakt zich ook sterk voor talentontwikkeling. Het ensemble is actief op het gebied van educatie, participatie en publieksbenadering, en organiseert als een van de weinige ensembles activiteiten voor scholen. Onder de noemer 'Bach for All' breidt het ensemble zijn activiteiten de komende periode verder uit.

De financiële situatie van het ensemble op het moment van aanvragen was gezond. Het ensemble speelt een actieve rol in de sociale dialoog over eerlijke honorering en handelt hier ook naar.

De Nederlandse Bachvereniging reflecteert goed op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van de Nederlandse Bachvereniging. Het bijna honderdjarige ensemble heeft zich de laatste jaren met behoud van kwaliteit bijzonder wendbaar getoond door te kiezen voor een nieuwe, actuele podiumpresentatie en een vernieuwing van het programma. Het ensemble kiest vanaf nu voor ‘Bach for All’ als noemer waaronder het al zijn activiteiten laat plaatsvinden. Het hoge uitvoeringsniveau van het ensemble wordt in binnen- en buitenland gewaardeerd.

Na het vertrek van artistiek leider en dirigent Jos van Veldhoven per 2017 heeft het ensemble ervoor gekozen te gaan samenwerken met gastdirigenten in plaats van met een vaste dirigent. Door zowel jong, aanstormend talent als gevestigde namen te vragen, creëerde het ensemble een hoge mate van diversiteit en vernieuwing in de uitvoeringen. Ook liet de Nederlandse Bachvereniging zien op hoog niveau te kunnen spelen zonder dirigent, maar onder leiding van een concertmeester.

In de huidige periode ontvangt de Nederlandse Bachvereniging een meerjarige activiteitensubsidie van het Fonds Podiumkunsten. De raad heeft kennisgenomen van bezoek- en monitorverslagen die bij dit fonds aanwezig zijn. Hieruit blijkt de constant hoge kwaliteit van het ensemble, waarbij vooral ook de sprankeling die de nieuwe artistiek leider en violist Shunske Sato meebrengt wordt opgemerkt.

De raad stelt vast dat het ensemble de afgelopen periode een paar nieuwe wegen is ingeslagen die de zichtbaarheid en de uitstraling van het ensemble ten goede komen. Zo heeft het ensemble veel (internationaal) succes met het grootschalige onlineproject ‘All of Bach’. Hierin is het ensemble in de aanloop naar zijn honderdjarige jubileum begonnen kwalitatief hoogstaande opnamen van alle werken die Bach ooit heeft geschreven op te nemen en online te zetten. Inmiddels is dit project een vaste kernactiviteit van het ensemble geworden, die het ook na zijn honderdjarig jubileum in 2022 zal voortzetten. Het project trekt online bezoekers wereldwijd. De raad prijst de

hoge kwaliteit die binnen dit project op het gebied van uitvoering, art direction en regie wordt gerealiseerd.

De raad is van mening dat de Nederlandse Bachvereniging nieuwsgierig, maar ook behoedzaam vernieuwing zoekt zonder de traditie los te laten. Het ensemble is zich bewust van de beperkingen die het werk van Bach in al zijn rijkdom en reikwijdte heeft en verbreedt daarom de komende periode het repertoire. Samenwerkingen met Opera2Day, met gastdirigenten en de keuze voor 'alternatieve' passies laten de nieuwsgierigheid en ambitie van het ensemble naar nieuwe wegen zien. De voorgenomen projecten maken duidelijk dat het ensemble aansluit bij maatschappelijke thema's en discussies. Zo vertelt 'Jezus in India' (gepland voor 2024) een alternatief verhaal over de reis van Jezus langs de zijderoute, waarin de verwantschap tussen verschillende religies voelbaar wordt gemaakt door westerse religieuze muziek naast klassieke Indiase, Perzische en Arabische muziek te laten klinken, in combinatie met hedendaagse Indiase dans.

De raad is tevens enthousiast over de plannen om programma's te ontwikkelen rondom actuele thema's als Alzheimer en de situatie in Syrië. Daarnaast is de raad enthousiast over de samenwerking met de Grote Kerk Naarden en de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF.

De Nederlandse Bachvereniging is goed zichtbaar in het buitenland, door middel van het onlineproject 'All of Bach' en door tournees. De komende periode wil het zijn internationale profiel verder versterken. Het neemt zich voor eens per twee jaar een intercontinentale tournee te organiseren, waarbij Japan (en regio) als groeimarkt worden gezien. Daarnaast staat het ensemble onder andere in Leipzig, Stuttgart en Wenen.

Vernieuwing

Behalve met het reeds genoemde onlineproject 'All of Bach' draagt de Nederlandse Bachvereniging ook bij aan vernieuwing in de vorm van talentontwikkeling. De raad oordeelt positief over het talentontwikkelingsprogramma 'Young Bach Fellowship'. Dit structurele tweejarige programma biedt pas afgestudeerde musici en masterstudenten aan het conservatorium een begeleidingstraject waarin zij met het ensemble en zelfstandig kunnen optreden. Het traject is breed opgezet en richt zich ook op marketing, financiën, positionering en programmering. Positief is ook dat deelnemers vervolgens op de remplaçantenlijst van het ensemble komen, met een mogelijke kans om tot de kernbezetting van het ensemble toe te treden. De raad is benieuwd wat de resultaten zijn van de verkenning tot mogelijke samenwerking met de jeugdmuziekinstelling Oorkaan.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Eerlijke beloning is bij de Nederlandse Bachvereniging al langer een onderwerp. Hoewel in 2015 de honoraria naar eigen zeggen al tot de hoogste

onder de ensembles behoorden, lagen deze toch nog onder het gewenste minimum. Naast een actieve rol in de sociale dialoog, heeft het ensemble sindsdien stappen ondernomen om hier verandering in te brengen, enerzijds door een bestemmingsreserve ‘verbetering honoraria musici’ te creëren en anderzijds door in 2019 de honoraria met 10 procent te verhogen. De instelling zal de in ontwikkeling zijnde cao-ensembles volgen, die per 2021 van kracht gaat. De Nederlandse Bachvereniging beschrijft duidelijk de grondslagen voor het huidige beloningsbeleid. Uit de beschrijving komt ook naar voren dat het ensemble aandacht heeft voor goed werkgeverschap en een actief beleid voert om overbelasting te voorkomen.

Het ensemble geeft aan dat de deelnemers aan het Young Bach Fellowship volwaardige leden zijn in het ensemble en dit komt ook tot uiting in de gelijke betaling aan de deelnemers.

De financiële situatie van het ensemble is gezond en de instelling geeft daar een goede onderbouwing van. De financieringsmix is gevarieerd met een hoog verdienvermogen. De solvabiliteit, liquiditeit en het weerstandsvermogen zijn hoog. De Nederlands Bachvereniging heeft een realistische risicoanalyse opgesteld met onderbouwde maatregelen voor in het geval van tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Nederlandse Bachvereniging geeft haar activiteitenplan de titel ‘Bach voor iedereen’ mee, en dat kenmerkt haar benadering van luisteraars, deelnemers en publiek. Het ensemble is actief op het gebied van educatie, participatie en publieksbenadering, en is ook een van de weinige ensembles die voorstellingen organiseert voor scholen in de eigen regio. Dit laatste wil het de komende periode gaan uitbreiden van 12 tot 24 scholen. Het ensemble richt zich hierbij op de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Er worden gastlessen gegeven, online modules ter beschikking gesteld en er wordt verdieping geboden, waarbij de nadruk ligt op het zelf maken van muziek.

De Nederlandse Bachvereniging begeleidt verder jonge muzikalenten. De afgelopen periode organiseerde het in samenwerking met het Nederlands Vioolconcours en het Nationaal Instrumentenfonds een project waarin een aantal jonge violisten kennismakte met de barokviool. De komende periode herhaalt het ensemble dit project met een focus op andere instrumenten.

Om publiek actief te betrekken bij zijn werk, organiseert de Nederlandse Bachvereniging door het hele land ‘Bachdagen’ en begeleidt het een amateursensemble uit Utrecht. In het jubileumjaar 2022 wil de instelling in

samenwerking met Opera2Day een nieuwe opera rond actuele thema's maken met verschillende amateurkoren.

Het ensemble heeft blijkens zijn plan goed zicht op de samenstelling van het publiek, dat verschilt per locatie, maar overwegend ouder is. Op basis van onderzoek is een specifieke randprogrammering opgezet om een jonger publiek aan te spreken. Daarnaast zal prijsdifferentiatie worden toegepast om de financiële drempel te verlagen. De raad is benieuwd naar de resultaten van de samenwerking met Utrechtse instellingen om andere doelgroepen en mensen met een smalle beurs te bereiken.

Met het reeds genoemde project 'All of Bach' benadert de Nederlandse Bachvereniging een grote doelgroep: het YouTube-kanaal kent meer dan 100.000 abonnees. Daarbij valt op dat dit publiek jeugdiger is dan het concertpubliek (25 tot 35 jaar) en dat het publiek sterk internationaal is; naast Amerikaans publiek trekt het kanaal vooral veel belangstellenden uit Japan, Duitsland en Mexico. Dit project drijft geheel op particuliere financiering. Naast hoogwaardige opnames van Bach zijn er informatie, interviews en achtergrondreportages te vinden, alsmede educatieve video's over bijvoorbeeld instrumenten of begrippen uit de barokmuziek. Door het interactieve karakter gaan Bachliefhebbers en -onderzoekers van over de hele wereld hier met elkaar in gesprek. De raad heeft grote waardering voor dit initiatief.

Geografische spreiding

De standplaats van de Nederlandse Bachvereniging is Utrecht, maar het ensemble speelt het overgrote deel van haar uitvoeringen (ruim 70 procent) in de rest van het land. Kerngemeenten zijn Utrecht, Naarden en Amsterdam, daarnaast staat het ensemble onder andere in Groningen, Arnhem, Maastricht, Middelburg, Kampen en Maassluis. De Nederlandse Bachvereniging speelt daarnaast concerten in het buitenland, met een zwaartepunt op Duitsland en Japan. Het werk van de Nederlandse Bachvereniging is hiermee goed geografisch gespreid. Het ensemble vraagt wel aandacht voor het feit dat groter bezet werk vanwege de kosten buiten de Randstad minder goed is af te zetten. Het ensemble schrijft niet met hoeveel steden en met welke zalen het duurzame verbintenissen heeft.

De Nederlandse Bachvereniging neemt een belangrijke plek in binnen de stad en stedelijke cultuurregio Utrecht. Het ensemble werkt intensief samen met TivoliVredenburg, Festival Oude Muziek, het Nederlands Violconours en het Nederlands Kamerkoor. Ook is het lid van het Utrechts Muziek Overleg. In zijn reflectie op de BIS-aanvragen geeft de stedelijke cultuurregio Utrecht aan over een bloeiend, innovatief en kwalitatief hoogstaand muziekleven te beschikken, dankzij de vele toonaangevende makers en instellingen op dit gebied. De regio erkent dat de Nederlandse

Bachvereniging op eenzame hoogte staat als het gaat om de uitvoering van de werken van Johann Sebastian Bach en tijdgenoten en merkt op dat het ensemble de recente wisseling van artistiek en zakelijk leiderschap met glans heeft doorstaan. Het ensemble past volgens de regio binnen de regiothema's 'ruimte voor makers', 'talentontwikkeling', 'erfgoed', 'educatie', 'inclusie' en 'samenwerking'.

Toepassing Fair Practice Code

De raad oordeelt positief over de wijze waarop de Nederlandse Bachvereniging de bestaande situatie en zijn actieve rol in de sociale dialoog beschrijft. Het ensemble reflecteert goed op de toepassing van de vijf kernwaarden van de Fair Practice Code en formuleert hierbij zijn ambities voor de periode 2021 – 2024. Zo stelt het ensemble zich ten doel niet alleen zelf eerlijk te honoreren, maar ook aan anderen actief uit te dragen 'dat kunst een prijs heeft'. Ook wil het ensemble samen met Instituut GAK een pilot ontwikkelen voor de muzieksector waarin de wenselijkheid en haalbaarheid van duale scholing/carrière wordt onderzocht, omdat musici veelzijdiger én weerbaarder worden indien ze een tweede carrièrespoor hebben. Met deze en andere ambities toont het ensemble aan de code actief op te pakken.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Nederlandse Bachvereniging beschrijft in de toelichting op de toepassing van de Governance Code Cultuur uitvoerig hoe de code wordt toegepast. Het ensemble toont ook in de ingediende en openbare documenten, zoals jaarverslagen en jaarrekeningen, een grote transparantie. Naar aanleiding van een zelfevaluatie in 2018 maakte de Nederlandse Bachvereniging recent de overstap van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Nederlands Bachvereniging laat in het plan en in de toelichting zien dat de Code Diversiteit en Inclusie steeds meer ingebed wordt in de organisatie en de activiteiten. De organisatie wordt ook actief betrokken bij dit onderwerp. Het ensemble erkent dat het publiek nog te weinig divers is en dat het zelf geen ervaring heeft met het betrekken van publiek met een niet-westerse achtergrond. Op basis van een nulmeting en onderzoek met andere Utrechtse instellingen zal een plan van aanpak worden opgesteld. De raad is positief dat het ensemble hierin de samenwerking zoekt met andere organisaties, maar vraagt zich wel af waarom dit plan niet reeds voor de aanvraag is opgesteld.

De eerste stappen in de programmering en publieksbenadering zijn al gezet met twee projecten: 'Jezus in India' en 'The Prophet'. De muziek van Bach heeft sterke religieuze componenten en thema's en langs deze lijnen wil het ensemble verbindingen leggen met diverse gemeenschappen en religies.

RAAD VOOR CULTUUR

De raad is positief over de diversiteit in de samenstelling van de raad van toezicht en het feit dat jong talent de kans krijgt om bestuurlijke ervaring op te doen.

Nederlandse Dansdagen

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 275.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting Nederlandse Dansdagen, podiumkunsten, festivals, Maastricht

Stichting Nederlandse Dansdagen (hierna: Nederlandse Dansdagen) presenteert, (co)produceert en stimuleert dans in al zijn facetten vanuit verrassende invalshoeken. Het zevendaagse festivalprogramma in Maastricht varieert van klassiek ballet tot urban, van avant-garde tot moderne dans, van meesterchoreografen tot jong talent, en van performancekunst tot jeugddans. Het festival heeft een driedelige missie: het festival wil zowel het erfgoed als de actualiteit en de toekomst van de Nederlandse dans in al zijn veelzijdigheid onder de aandacht brengen, laten zien dat dans in staat is de samenleving rond maatschappelijke thema's in beweging te brengen, en de waardering van het publiek voor de Nederlandse dans vergroten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nederlandse Dansdagen een subsidiebedrag toe te kennen van € 275.000.

De raad oordeelt positief over het artistieke profiel en het functioneren van de Nederlandse Dansdagen. Het festival heeft zich ontwikkeld van overwegend presentatiefestival tot presenterend en producerend festival, waarin vernieuwing, dialoog en (jonge) makers een belangrijke rol spelen. Het festival toont op allerlei manieren aan hoe het zich wil verhouden tot de samenleving. In de artistieke programmering is aandacht voor diversiteit, inclusiviteit, participatie en de directe omgeving van het festival. Ook jeugd- en jongerenprojecten zijn inmiddels volwaardige programmaonderdelen. Daarnaast is contextprogrammering, met workshops, ontmoetingen en debat de laatste jaren prominenter aanwezig.

Ook over de plannen voor de komende subsidieperiode is de raad enthousiast. De wijze waarop de instelling haar missie vertaalt in vier uitgangspunten met bijbehorende doelstellingen en programmering is ingetogen maar helder.

De Nederlandse Dansdagen heeft een middelmatige financiële gezondheid en wil de komende periode zijn eigen inkomsten verhogen. Op het gebied van eerlijke betaling is verbetering nodig. De reflectie op de toepassing van de codes vergt aandacht, in de vorm van concretere doelstellingen en acties.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Nederlandse Dansdagen heeft een helder artistiek profiel en functioneert goed. Het niveau van de getoonde producties, waaronder reprises, premières en (co)producties, is overwegend sterk en de programmering geeft bezoekers een mooi beeld van het huidige Nederlandse dansaanbod en de ontwikkelingen. Het festival is er voor veelsoortige dansgenres, van klassiek ballet tot urban, en investeert in de artistieke ontwikkeling van talent. De raad moedigde de Nederlandse Dansdagen eerder aan om het aantal dagen uit te breiden. Dit had een sterker festival tot gevolg: het aanbod omvat nu ook jeugddans, 'impactprojecten' in de wijken en verrassende activiteiten als 'Club Tweak'. De Nederlandse Dansdagen heeft zich zichtbaar en met resultaat ingespannen om (de inwoners van) Maastricht en omstreken meer bij het festival te betrekken en draagvlak te creëren.

De Nederlandse Dansdagen heeft zich ontwikkeld tot een platform voor (inter)nationale uitwisseling tussen vakgenoten. Het festival biedt professionals interessante kijkjes achter de schermen bij choreografen en entameert het debat over dans in de breedste zin, onder andere met de jaarlijks uitgesproken 'Staat van de Dans' en rondetafelgesprekken. De instelling is er mede op gericht een platform te bieden voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten.

Het festival was onderdeel van het Europese samenwerkingsproject Pivot Dance. Het internationale bezoekersprogramma in samenwerking met Dutch Performing Arts zorgt jaarlijks voor een uitwisseling tussen Nederlandse makers en buitenlandse programmeurs. Gezien de opvallende groei van de Nederlandse Dansdagen zou de raad graag zien dat de instelling reflecteert op de ontwikkeling van de afgelopen jaren, met als doel de positie en het belang van de Nederlandse Dansdagen in internationaal verband verder te verstevigen.

De plannen van de Nederlandse Dansdagen wekken vertrouwen voor de komende periode. De raad is te spreken over de ingetogen maar heldere wijze waarop de instelling haar missie vertaalt in vier uitgangspunten met bijbehorende doelstellingen. De Nederlandse Dansdagen vaart op de verbinding tussen actualiteit, erfgoed en toekomst, het internationale

perspectief, het concept ‘dans dichtbij’ (zijn publiek) en de functie van landelijke werkplaats in de regio. De voorgenomen programmering sluit uitstekend aan bij de uitgangspunten en verbindt dans met zijn maatschappelijke context.

De raad kijkt uit naar de resultaten van het programmaonderdeel ‘Urban Paradox’, met nationale en internationale partners. ‘Urban Paradox’ is erop gericht om urban dans het theater in te brengen zonder daarbij de traditionele theatercodes toe te passen. Deze pijler past bij het uitgangspunt van de minister om ontwikkeling van nieuwe genres in de BIS te stimuleren. Op basis van de eerste edities maken ook de uitingen in het ‘dansMuseum’ nieuwsgierig; het format is een goede aanpak om erfgoed en actualiteit met elkaar te verbinden.

Vernieuwing

De raad oordeelt positief over de visie van de instelling op de vernieuwing van dans en ziet dat zij deze ook in praktijk brengt. De Nederlandse Dansdagen richt zich op vernieuwende manieren waarop dans zich kan verhouden tot de samenleving. Het eerdergenoemde ‘Club Tweak’ is daarvan een voorbeeld. In dit concept gaan lokale en internationale dj’s van allure een naadloze samenwerking aan met dansperformance en beeldend ontwerp. Ook de maatschappelijke ‘impactprojecten’ passen in deze lijn.

De Nederlandse Dansdagen stimuleert debat en dialoog over de gehele dansdiscipline met de ‘Staat van de Dans’ en rondetafelgesprekken. Het festival neemt daarmee zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de ontwikkeling van de Nederlandse dans.

De Nederlandse Dansdagen draagt bij aan talentontwikkeling met onder andere residenties als ‘Next Generations’ en ‘Virtual Residency’ gedurende de festivalweek. Ook worden tijdens het ‘Gala van de Nederlandse Dans’ innovatieprijzen uitgereikt voor veelbelovend choreografietalent en veelbelovende makers van jeugddans. Daarnaast reikt de Nederlandse Dansdagen de prestigieuze Zwanen van de VSCD uit. De afgelopen jaren kreeg het gala een frisser en vitaler karakter, mede door het programmeren van een breed scala aan recent werk van in Nederland werkzame choreografen.

Sinds 2018 zijn projecten met de dansvakopleidingen vast onderdeel van de festivalprogrammering. Het festival wil deze projecten verder uitbouwen tot een jaarlijks terugkerende, multidisciplinaire ontmoeting tussen de danshogeschole van Nederland en de verschillende Maastrichtse Academies van Zuyd Hogeschool, zoals de Toneelacademie, het Conservatorium en Interdisciplinary Arts. Vanaf 2022, als klassiek ballet vast onderdeel van de programmering wordt, wil de Nederlandse

Dansdagen hieraan ook talentontwikkeling voor jonge klassieke dansers koppelen. De raad waardeert deze voornemens, maar had hier graag een verdere uitwerking van gelezen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De Nederlandse Dansdagen erkent het belang van eerlijke betaling en wil op dit vlak verbeteringen doorvoeren. De huidige medewerkers worden betaald conform de cao Toneel en Dans. Als volgende stap wil de instelling alle medewerkers van de basisorganisatie in loondienst nemen. Onduidelijk is hoe secundaire arbeidsvoorwaarden daarbij worden geregeld, zoals afspraken over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenopbouw. Ook blijkt niet uit de aanvraag in hoeverre zzp'ers een opslag krijgen voor bijvoorbeeld vakantiegeld en sociale lasten.

De organisatie heeft een middelmatige financiële gezondheid en streeft ernaar het eigen vermogen de komende periode te verstevigen. De begroting voor 2021 – 2024 is realistisch, mede door de bijstellingen in het kader van de Fair Practice Code op het gebied van programmeringskosten, uitkoopsommen en vergoedingen aan makers.

Tegelijkertijd is de begroting ambitieus ten opzichte van de periode 2017 – 2020. Net als in de voorgaande periode signaleert de Nederlandse Dansdagen het risico dat financiering uit sponsor- en fondsen gelden niet (geheel) wordt gerealiseerd conform de ambities en prestatieafspraken. De strategie voor tegenvallende inkomsten behoeft daarom extra aandacht. De raad ziet hierin aanleiding om de komende periode zorgvuldig te monitoren in welke mate de instelling haar financiële positie weet te stabiliseren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad oordeelt positief over de inspanningen van de Nederlandse Dansdagen op het gebied van educatie en participatie. Het festival bereikte in 2017 en 2018 gemiddeld ruim 13.500 reguliere bezoekers en een kleine 5.000 met overige activiteiten.

Het educatiebeleid wordt gecontinueerd. In de regio Maastricht en het Heuvelland biedt de Nederlandse Dansdagen in samenwerking met Kaleidoscoop schoolgebonden voorstellingen en workshops aan voor het primair en voortgezet onderwijs. Ook maken studentenarrangementen voor vooropleidingen dans, lokale en landelijke kunstvakopleidingen deel uit van het huidige aanbod van de Nederlandse Dansdagen. In de periode 2021 – 2024 wil het festival de huidige projectmatige samenwerking met CIOS Sittard verder ontwikkelen tot een structurele bijdrage aan het studieprogramma. Ook ambieert de Nederlandse Dansdagen een uitbreiding van activiteiten naar het speciaal (voortgezet) onderwijs.

Volgens de raad schuilt de opvallende meerwaarde van de Nederlandse Dansdagen ook in het stimuleren van uitwisseling tussen publiek en danskunstenaars tijdens het festival. De Nederlandse Dansdagen informeert en betreft publiek bij vrijwel alle voorstellingen door middel van voor- en nagesprekken, en geeft rondleidingen en workshops rondom de exposities in het dansMuseum. In de Open Studio's is het publiek onderdeel van het creatieproces en wordt het actief geïnformeerd over werkproces en het ambacht van de dans. Een stap verder gaan de ervaringsgerichte, participatieve 'impactprojecten', zoals 'Bloedbanden' in 2019, waarin verschillende generaties van conventionele en onconventionele families samen hun verhalen dansten op een route door de stad. Een ander spannend participatieproject en een interessante vorm van schoolgebonden educatie is de invulling van een aflevering van het dansMuseum door studenten.

Geografische spreiding

Het festival vindt plaats in Maastricht en is stevig geworteld in de regio. De verhuizing van het hoofdkantoor van Amsterdam naar de festivallocatie was daarvoor een belangrijke stap, aldus de organisatie. De Nederlandse Dansdagen spant zich met samenwerkingspartner Theater aan het Vrijthof, tevens het festivalhart, in voor een landelijk toonaangevend podium op het gebied van dansprogrammering.

Daarnaast is het festival met zijn producerende en presenterende activiteiten sinds 2019 kernpartner van de 'Proeftuin dans: Right Now!'. Deze proeftuin is een samenwerking van verschillende festivals, podia en gemeenten in de Stedelijke Cultuurregio Zuid en heeft als doel om het dansklimaat voor zowel makers als publiek in en vanuit de cultuurregio verder te verstevigen. De raad is te spreken over deze bijdragen aan het culturele klimaat in de eigen cultuurregio en heeft vertrouwen in de voortzetting ervan. De activiteiten van het festival passen goed in de thema's uit het regioprofiel 'internationalisering', 'publiekstrategieën' en 'ruimte voor makers'.

Toepassing Fair Practice Code

De Nederlandse Dansdagen onderschrijft de Fair Practice Code en de verdere uitwerking ervan. De instelling wil zich de komende beleidsperiode omvormen van een meer projectgerichte organisatie naar een organisatie met een continue en solide basis. De instelling agendeert de code tijdens het festival bij debatten. Daarnaast stimuleert het festival het dansveld om een collectief geluid te laten horen vanuit het veld richting de diverse stakeholders en overheden. Dit acht de raad van belang. De Nederlandse Dansdagen is lid van branchevereniging NAPK en partner-lid van de VSCD.

Welke doelstellingen de Nederlandse Dansdagen voor de komende periode heeft op het gebied van fair practice is onvoldoende duidelijk.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Nederlandse Dansdagen past de Governance Code Cultuur toe. De instelling is in 2019 overgestapt van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel, en wil de komende periode vastleggen hoe de bevoegdheden, de taakverdeling en de deskundigheid tussen raad van toezicht en directeur-bestuurder worden geregeld. Zij ziet deze verandering als kans voor het realiseren van een diverse samenstelling in competenties, werkervaring, woonplaats, leeftijd, gender en culturele achtergrond. De raad waardeert dit bewustzijn, maar vindt de doelstellingen en acties in dit kader onvoldoende uitgewerkt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Nederlandse Dansdagen besteedt veel aandacht aan diversiteit en inclusie in de projecten, bij de uitvoerende makers en bij het publiek. De programmering ademt diversiteit. ‘Artistic Lab’ is een van de inclusieve dansprojecten waarin de artistieke ontwikkeling van dansers met een beperking centraal staat. Om inwoners van verschillende achtergrond bij het festival te betrekken, gaat de instelling de wijk in.

Wel is het van belang dat de Nederlandse Dansdagen actie onderneemt om ook de organisatie zelf (cultureel) diverser te maken. De instelling wil daarvoor de aflopende termijnen van de selectiecommissie benutten. De raad vindt dat een goed voornemen, en ziet meer mogelijkheden tot diversificatie via de freelancerspool van programmeurs.

Om de actualiteit en diversiteit van het festival te borgen, initieert de Nederlandse Dansdagen vanaf 2021 een denktank: ‘Nieuwe Dansdenkers’. Deze wordt samengesteld uit danskunstenaars, dramaturgen en critici van verschillende generaties, culturele achtergronden, denkwijzen en dansstijlen, aangevuld met kritische denkers uit het bedrijfsleven en het sociaalmaatschappelijke domein. Onduidelijk is echter hoe de wervingsaanpak zal leiden tot een diverse samenstelling van deze denktank.

Nederlandse Reisopera

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 4.767.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 4.767.000

Over de instelling

Stichting Nederlandse Reisopera, podiumkunsten, overig opera-aanbod, Enschede

Stichting Nederlandse Reisopera (hierna: Nederlandse Reisopera) heeft tot doel om met verrassende en kwalitatief hoogwaardige operavoorstellingen zoveel mogelijk mensen de schoonheid en relevantie van opera te laten ervaren. De instelling ziet het als haar verantwoordelijkheid om de authenticiteit van opera in ere te houden en tegelijkertijd de kunstvorm verder te ontwikkelen en te vernieuwen. De Nederlandse Reisopera maakt minimaal drie operaproducties per jaar die te zien zijn in verschillende steden in het hele land. Het repertoire is een combinatie van bekende en minder bekende titels. Kernwaarden van de instelling zijn authenticiteit, kwaliteit, lef en toegankelijkheid. De Nederlandse Reisopera profileert zich als een gezelschap dat opera naar mensen toebrengt met een programma voor iedere levensfase: 'Een leven lang Reisopera'.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.20, lid 2 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nederlandse Reisopera een subsidiebedrag toe te kennen van € 4.767.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde(n):

- De instelling geeft een nadere toelichting op haar artistieke plannen, waarbij ze inzage geeft in haar repertoirekeuzes, haar keuze voor artistieke teams en haar visie op casting.
- De instelling licht toe hoe ze in de periode 2021 – 2024 voldoet aan de voorwaarde in de regeling om op het gebied van talentontwikkeling samen te werken met Opera Zuid en De Nationale Opera, waarbij deze laatste instelling een coördinerende rol speelt.

De Nederlandse Reisopera weet met relatief geringe middelen een steeds grotere zichtbaarheid in Nederland te realiseren met in het algemeen kwalitatief goede en verrassende operaproducties en goede programma's op het gebied van educatie en participatie. De raad vindt het prijzenswaardig dat de Nederlandse Reisopera kiest voor gedurfde titels en ook over de grens

van het strikte opera-genre kijkt, door zijn interesse in musical, multimediatheater en muziektheater voor de jeugd. De instelling presenteert een paar goede plannen voor talentontwikkeling en is stevig ingebed in landsdeel Oost.

De raad mist een nadere toelichting op de programmakeuzes, de keuze voor artistieke teams en de casting. Ook ontbreekt een uitwerking van de subsidievoorwaarde dat de instelling op het gebied van talentontwikkeling samenwerkt met De Nationale Opera en Opera Zuid, waarbij De Nationale Opera een coördinerende rol dient te spelen.

De Nederlandse Reisopera staat er financieel gezond voor. Voor de komende periode ontvangt de instelling extra subsidie van OCW, die ze zal gebruiken om de organisatie te verstevigen en het verdienmodel uit te bouwen. In de periode 2021 – 2024 verbetert de instelling de arbeidsvoorwaarden en werkt ze aan de verlaging van de werkdruk.

De Nederlandse Reisopera reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. Met betrekking tot deze laatste code boekt de instelling grote vooruitgang op het gebied van inclusie onder het publiek. Op het gebied van programma, personeel en partners heeft de instelling nog een verbeteringslag te maken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Nederlandse Reisopera weet met relatief geringe middelen een steeds grotere zichtbaarheid in Nederland te realiseren met in het algemeen kwalitatief goede en verrassende operaproducties. De multidisciplinaire productie ‘L’Orfeo’ vormde een van de hoogtepunten uit de afgelopen periode. De makers die de Nederlandse Reisopera aantrekt, beheersen zichtbaar het vak en vertalen dit in producties met een grote zeggingskracht voor het publiek.

Voor de periode 2021 – 2024 presenteert de Nederlandse Reisopera een ambitieus programma, dat bestaat uit een interessante mix van bekend en onbekend repertoire. De raad onderkent het spanningsveld waarin de instelling opereert, waarbij ze enerzijds gedurfd wil opereren en zich anderzijds geconfronteerd ziet met een zekere terughoudendheid voor risicovol werk bij regionale theaters. De raad vindt het prijzenswaardig dat de Nederlandse Reisopera dat spanningsveld niet schuwt en toch kiest voor gedurfde titels als ‘Das Wunder der Heliane’ en het hedendaagse ‘Powder her Face’.

De Nederlandse Reisopera kijkt ook over de grens van het strikte operagenre. De raad is verheugd dat de instelling de komende periode haar zoektocht voortzet naar de kruisbestuiving met 'lichtere' genres. In 2019 al boekte ze succes met de musical 'A Little Night Music' van Stephen Sondheim. De komende periode organiseert ze enkele semi-concertante uitvoeringen van Bernsteins 'Candide' en Gershwins 'Porgy and Bess'. Ook nieuwe samenwerkingsplannen met Theater Sonnevanck om muziektheater voor de jeugd te produceren, spreken tot de verbeelding.

De raad signaleert met spijt dat de instelling in haar plan alleen titels en namen noemt, maar geen nadere toelichting geeft op de programmakeuzes, de keuze voor artistieke teams en de casting. Met betrekking tot de zangers is niet bekend in hoeverre de instelling Nederlands of in Nederland opgeleid talent wil casten. De raad vraagt zich daarnaast af hoe de voorgenomen programmering zal bijdragen aan de verwezenlijking van de missie en visie van de instelling om de authenticiteit van opera in ere te houden en tegelijkertijd de kunstvorm verder te ontwikkelen en te vernieuwen.

Vernieuwing

In het algemeen vaart de Nederlandse Reisopera met zijn grote producties niet per se een vernieuwende koers, wat direct samenhangt met de opdracht aan deze instelling om de brede regio aan te spreken met opera. Een uitzondering vormde in de periode 2017 – 2020 de gedurfde multimediatproductie 'L'Orfeo', waarvoor het regieteam samenwerkte met een beeldend kunstenaar en een choreograaf. De raad constateert met spijt dat de instelling de komende periode geen vervolg lijkt te geven aan deze grootschalige multidisciplinaire samenwerking. Wel maakt de instelling in de komende periode samen met de 3D-studio Tiny Giants een genre-overstijgende encenering van Humperdincks 'Hänsel und Gretel'.

Buiten het hoofdpodium toont de Nederlandse Reisopera zich een vernieuwer in het nadenken over wat een operagezelschap kan betekenen voor het culturele klimaat in een stad en regio. Met vele samenwerkingen binnen de stedelijke cultuurregio Twente en met sterke trajecten op het gebied van educatie en participatie, is de instelling bezig haar zichtbaarheid en waarde duurzaam te vergroten.

Op het gebied van talentontwikkeling versterkt de Nederlandse Reisopera in de periode 2021 – 2024 zijn beleid. Zo begint de instelling een 'Summerschool' voor in Nederlands opgeleid zangtalent, een initiatief dat de raad toejuicht. Ook de 'mini-opera's', waarin nieuwe regisseurs en uit de 'Summerschool' voortgekomen zangers participeren, klinkt interessant. De raad vindt het jammer dat de instelling deze initiatieven niet nader toelicht in haar plan. Hij had graag gelezen welke talenten de instelling op deze manier begeleidt, hoe talent wordt geselecteerd, wat de genoemde

programma's inhouden, en hoe talenten vervolgens doorstromen naar het veld.

Een aansprekend initiatief is de 'Reisopera Concept Challenge'. Hierbij produceert de instelling een kleinschalige productie met een Nederlands of internationaal artistiek team dat het beste concept indient en stuurt deze productie vervolgens op reis door het land. Met bovengenoemde initiatieven geeft de Nederlandse Reisopera het operagenre een nieuwe impuls.

Een subsidievoorwaarde voor alle drie de opera-instellingen in de BIS is dat zij samenwerken op het gebied van talentontwikkeling, via de DNO Studio of op andere wijze. De Nationale Opera dient hierbij een coördinerende rol te spelen. De raad vindt het zorgelijk dat deze samenwerking nog altijd niet tot stand is gekomen. De raad adviseert daarom de instellingen te vragen alsnog de gevraagde samenwerking vorm te geven, gecoördineerd door DNO; zie hierover ook de inleiding en het advies over De Nationale Opera en Opera Zuid.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Op basis van de aangeleverde gegevens constateert de raad dat de Nederlandse Reisopera een gezonde bedrijfsvoering kent. De instelling handelt professioneel en is zich bewust van kwetsbaarheden in de organisatie. De Nederlandse Reisopera beschikt over een risicoanalyse met bijbehorende maatregelen die regelmatig worden besproken en geëvalueerd. De instelling betaalt een deel van de medewerkers conform de oude cao van de Reisopera. Medewerkers die na de bezuinigingsoperatie van 2013 zijn aangetrokken, worden gehonoreerd volgens de eigen personeelsgids. Betalingen en secundaire arbeidsvoorwaarden tussen deze twee groepen werknemers worden de komende periode gelijkgetrokken. Freelancers worden zo veel mogelijk betaald volgens de cao Toneel en Dans en beschikbare honorariumrichtlijnen. De instelling erkent dat de werkdruk door medewerkers als fors wordt ervaren; zij formuleert in haar plan enkele maatregelen om deze druk te verminderen. De raad oordeelt positief over de zorgvuldigheid die in de plannen naar voren komt op het gebied van beloning en bedrijfsvoering.

Voor de periode 2021 – 2024 stelt de minister van OCW een extra subsidiebedrag voor de instelling beschikbaar. De Nederlandse Reisopera zal deze gebruiken om de organisatie te verstevigen, door de basisbezetting uit te breiden en het verdienmodel uit te bouwen. Interessante mogelijkheden bieden de nieuwe ateliers in de Performance Factory waarin de instelling in de periode 2017 – 2020 haar intrek heeft genomen. Haar expertise in ontwerp, bouw, logistiek en transport gaat de organisatie ook beschikbaar stellen aan amateurkunst en maatschappelijke instellingen in

de regio. Daarnaast wordt ingezet op sponsor- en fondsenwerving en op particuliere donaties, waarvoor een medewerker is aangetrokken.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Met het uitgangspunt 'niet uitleggen, maar ervaren' wil de Nederlandse Reisopera mensen van alle leeftijden en achtergronden in aanraking brengen met opera en muziektheater. De raad oordeelt positief over het gegeven dat de activiteiten laagdrempelig zijn en constateert dat de instelling een grote ontwikkeling heeft doorgemaakt op dit vlak. De raad ziet dat de Nederlandse Reisopera op alle fronten werkt aan zijn zichtbaarheid voor een steeds groter en breder deel van de bevolking.

De activiteiten zijn vooral gericht op de (eigen) regio en de instelling presenteert een samenhangend pakket aan activiteiten voor het onderwijs, educatie in brede zin en participatie. De Nederlandse Reisopera bereikt met zijn educatieve activiteiten relatief veel publiek, van bijna alle leeftijden.

Alle activiteiten zijn gericht op interactie. Met het orkest Phion ontwikkelt de instelling het intensieve, meerjarige programma 'Peer Gynt' voor scholen in Overijssel en Gelderland die weinig toegang hebben tot cultuureducatie. Om een breder en nieuw publiek te bereiken, werken de Nederlandse Reisopera en Phion samen aan een pocketopera voor theaters en scholen in de regio. Voor het voortgezet onderwijs zijn verschillende programma's ontwikkeld, waarbij leerlingen onder andere zelf een voorstelling maken.

Enthousiast is de raad over de oprichting van het Reisopera Kinderkoor in 2018, waaraan kinderen tussen 7 en 12 jaar kosteloos kunnen deelnemen. Dit verlaagt de drempel voor kinderen om zich aan te sluiten, wat hopelijk leidt tot een diverse samenstelling van het koor. Dit koor zal bij verschillende voorstellingen meezingen. Ook over de voortzetting van de 'Meezing-Messiah' oordeelt de raad positief. Hiermee slaat de Nederlandse Reisopera een brug tussen professionele en niet-professionele zangers.

De Nederlandse Reisopera ontmoet zijn publiek bij zijn opera's, bij bovengenoemde activiteiten en daarnaast bij diverse optredens buiten het traditionele podium, zoals in het Volkspark en op festivals.

Geografische spreiding

De Nederlandse Reisopera is gevestigd in Enschede en is goed ingebed in landsdeel Oost. De raad oordeelt positief over de wijze waarop de instelling zich verhoudt tot culturele en maatschappelijke partners in Enschede en de stedelijke cultuurregio Twente. Met haar grote en kleinere producties bereikt de instelling daarnaast publiek in een groot deel van het land.

In haar reflectie op de aanvraag benadrukt de stedelijke cultuurregio Twente het belang van de Nederlandse Reisopera voor het cultuurklimaat in de stad Enschede, de regio Twente en het verdere landsdeel Oost. De regio haalt onder andere de twee broedplaatsen aan waarin de instelling is gevestigd – het Muziekkwartier en de Performance Factory – waardoor zij gemakkelijk verbinding maakt met lokale partners. De grote rol van de Nederlandse Reisopera binnen de keten van talentontwikkeling wordt geprezen; het sluit aan op het thema ‘traditie en innovatie’ uit het regioprofiel. De regio wijst in dit licht ook op het belang van de Nederlandse Reisopera voor de regionale arbeidsmarkt. Daarnaast sluit de landelijke en internationale functie van de Nederlandse Reisopera aan bij het thema ‘grenzeloos Twente’ uit het regioprofiel.

Toepassing Fair Practice Code

De Nederlandse Reisopera reflecteert beknopt maar duidelijk op alle vijf de kernwaarden uit de Fair Practice Code. De instelling blijkt zich duidelijk bewust van het belang van de code en handelt hiernaar. Dit blijkt uit de wijze waarop een goede werkomgeving, ontwikkeling van medewerkers en een goede beloning worden vormgegeven. Dat de Nederlandse Reisopera het extra toegekende budget inzet om de organisatie uit te breiden en zo de werkdruk te verminderen, vindt de raad positief. De raad vindt het beloningsbeleid van freelancers te summier toegelicht. Ook is in de aanvraag niet aangegeven welke mogelijkheden medewerkers hebben om vertrouwenskwesties, zoals grensoverschrijdend gedrag, te bespreken.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Nederlandse Reisopera reflecteert beknopt maar voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur door zijn omgang met de acht principes van de code kort te bespreken. De principes zijn ondergebracht in een implementatieplan dat jaarlijks wordt geëvalueerd en bijgesteld. De aanpassingen naar aanleiding van de hernieuwde code zullen in 2020 volledig worden toegepast. De instelling hecht aan transparantie en zet haar jaarverslag inclusief een verantwoording van de code goed vindbaar op de website.

In haar reflectie gaat de instelling in op de gewijzigde verantwoordelijkheden van de directeur-bestuurder, die zich vanwege zijn re-integratie tijdelijk vooral op strategische taken richt. Binnen de organisatie zijn de taken herverdeeld en is er extra ondersteuning voor de dagelijkse leiding; dit proces wordt actief gestuurd door de raad van toezicht en er is gezorgd voor externe begeleiding van de direct betrokkenen binnen de organisatie. Dit getuigt volgens de raad van gezonde governance. De raad verwacht dat de raad van toezicht hierbij niet alleen oog heeft voor het bewaken van de artistieke koers op korte termijn, maar dat door deze

werkwijze ook langetermijnbeslissingen op goede gronden kunnen worden genomen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In haar toelichting op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie licht De Reisopera de omgang met de vier p's uit de code toe (personeel, programma, publiek, partners). De instelling wil een open, veilige cultuur creëren waar iedereen welkom is, los van nationaliteit, kleur, geslacht, burgerlijke staat, levensopvatting, seksuele geaardheid, sociaaleconomische status, handicap, opleidingsniveau of leeftijd. Ze licht kort toe hoe ze deze cultuur met haar programma, publiek, personeel en partners wil creëren. De raad mist in de reflectie op de code echter een duidelijk actieplan. Op het gebied van inclusie onder het publiek boekt de instelling vooruitgang; ze kiest voor nieuwe locaties en toegankelijke wijzen van aanbieden en ontwikkelt interactieve programma's voor educatie, participatie en publieksbenadering, voor verschillende doelgroepen. Op het gebied van programma, personeel en partners heeft de organisatie volgens de raad nog een verbeterslag te maken. Omdat de Nederlandse samenleving steeds diverser wordt, en opera van oudsher een westers perspectief representeert, verwacht de raad van de instelling een scherpere visie om inclusie en diversiteit de komende periode te bevorderen.

NedPhO|NKO

Geadviseerd subsidiebedrag: € 10.782.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 10.782.000

Over de instelling

Stichting Nederlands Philharmonisch Orkest, podiumkunsten, symfonieorkest met begeleidingsactiviteiten primair voor opera, Amsterdam

Stichting Nederlands Philharmonisch Orkest bestaat uit het Nederlands Philharmonisch Orkest (hierna: NedPhO) en het Nederlands Kamerorkest (hierna: NKO). NedPhO|NKO verzorgt per seizoen minimaal zes operaproducties van De Nationale Opera en een concertprogrammering in Amsterdam en Haarlem. Als operaorkest heeft NedPhO|NKO een internationale status verworven. In Nederland heeft de instelling een eigen publiek en weet door nieuwe presentatievormen en ongebruikelijke podia nieuwe groepen te bereiken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.14 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nederlands Philharmonisch Orkest een subsidiebedrag toe te kennen van € 10.782.000.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van NedPhO|NKO. De uitvoeringskwaliteit is hoog en beide orkesten hebben de afgelopen jaren met succes een eigen publiek opgebouwd en een grotere zichtbaarheid gerealiseerd. Daarnaast begeleidt het orkest opera's van De Nationale Opera (onderdeel van Nationale Opera & Ballet). NedPhO|NKO is zeer goed geworteld in de stad en er zijn veel samenwerkingsverbanden. De instelling zet in op een verdere verbinding met Alkmaar en Haarlem.

NedPhO|NKO staat er financieel gezien goed voor en de Fair Practice Code wordt toegepast en is verwerkt in de begrote cijfers. Goed werkgeverschap is een van de vier kerndoelen. De instelling reflecteert goed op de Governance Code Cultuur en op de Code Diversiteit en Inclusie. Ze erkent dat er nog veel uitdagingen zijn, maar heeft deze opgenomen in een actieplan en overtuigt in de drijfveer om de doelstellingen te behalen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van NedPhO|NKO. Het aandeel dat het orkest heeft in de producties van De Nationale Opera is van zeer hoge kwaliteit. De raad heeft ook waardering voor de wijze waarop het orkest de afgelopen jaren de toegankelijkheid heeft vergroot voor een groot en divers publiek. Met het Nederlands Kamerorkest heeft NedPhO|NKO een flexibel orkest in huis waarin de eigen verantwoordelijkheid van musici een grotere rol is gaan spelen. Met een diverse programmering op vertrouwde en nieuwe podia en festivals heeft het NKO een breed publiek weten te bereiken met uitvoeringen van hoge kwaliteit. De orkesten hebben ieder een eigen publiek opgebouwd en een grotere eigen zichtbaarheid gerealiseerd.

Vanaf 2021 heeft NedPhO|NKO met Lorenzo Viotti een nieuwe chef-dirigent. De raad ziet uit naar de nadere uitwerking van de artistieke plannen. NedPhO blijft zich in de periode 2021 – 2024 in samenwerking met De Nationale Opera richten op Duitse (laat)romantische opera's en zal dit aanvullen met hoogtepunten uit het Italiaanse repertoire. Het NKO combineert hedendaagse opera's met een belcanto trilogie en opera's uit de klassieke periode.

De raad oordeelt positief over de combinatie van het verstrekken van compositieopdrachten en het hernemen van nieuw werk uit de Zaterdag Matinee. Hij vindt de projecten waarin Arabische en westerse muziek samenkomen aansprekend en waardeert het bijzonder dat de orkesten het gesprek aangaan met de Meervaart en Podium Mozaïek over een programmering in Amsterdamse wijken. De voorgenomen verdergaande samenwerking met het Operakoor is volgens de raad veelbelovend.

Voor de periode 2021 – 2024 heeft de instelling vier kerndoelen geformuleerd in lijn met de missie en visie: excellente uitvoeringen, een inclusief en gastvrij orkest, investeren in de toekomst en goed werkgeverschap. De raad is zeer te spreken over de nadrukkelijk ruimte die beide orkesten bieden aan niet-westerse perspectieven en de manier waarop vanuit de programmering verbindingen worden gemaakt met nieuwe publieksgroepen.

Vernieuwing

NedPhO|NKO heeft de afgelopen jaren een voorbeeldstellende rol gespeeld met een vernieuwende aanpak van educatie. De uitstekende wijze waarop de orkesten invulling geven aan educatie heeft andere orkesten geïnspireerd tot het overnemen van deze werkwijze en gezorgd voor vernieuwing binnen de sector.

NedPhO|NKO heeft veel aandacht voor talentontwikkeling op alle niveaus. De sinds 2015 ingestelde positie van assistent-dirigent wordt voortgezet en de orkesten zijn betrokken bij de Nationale Master Orkestdirectie van de conservatoria in Amsterdam en Den Haag. Studenten directie repeteren bij het orkest en worden gecoacht door de chef-dirigent. Voor andere studenten heeft NedPhO|NKO samen met het Conservatorium van Amsterdam de Orkestacademie ingesteld. Hier worden studenten gecoacht door orkestleden en voorbereid op het werkveld. De instelling werkt verder samen met zangers van de DNO Opera Studio en ondersteunt het Amsterdam Young Philharmonic en Leerorkesten waarbij kinderen van scholen uit achterstandwijken actief zijn.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De instelling volgt de cao Nederlandse Orkesten en de cao voor remplaçanten en laat in de aanvraag zien dat zij invulling geeft aan primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden. Voor al het personeel wordt een loonstijging van 5 procent voorzien in vier jaar. De instelling geeft aan remplaçanten beter te willen belonen, maar hier binnen de huidige middelen geen gelegenheid voor te zien. Met de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in balans wordt rekening gehouden in de begrotingen.

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen van NedPhO|NKO geven een positief beeld van de financiële gezondheid. Er blijken uit deze cijfers geen grote risico's, maar het aandeel eigen komsten bedroeg in 2018 slechts 19 procent. NedPhO|NKO geeft een goede toelichting op de begroting en onderbouwt keuzes. Als gevolg van de kostenstijgingen door nieuwe wetgeving en cao-ontwikkelingen heeft de instelling in 2021 een aanzienlijk negatief exploitatieresultaat, maar werkt richting 2024 naar een begrotingsevenwicht. De instelling geeft verder aan dat met het verminderen van het aantal concerten de vaste lasten niet lager worden. De risicoanalyse en de maatregelen bij tegenvallende inkomsten zijn goed uitgewerkt.

NedPhO|NKO wijst erop dat de markt voor sponsoring klein en concurrerend is en dat de sponsorambities in voor de periode 2017 – 2020 te optimistisch waren. De instelling wil zich de komende jaren meer richten op fondsen en de particuliere markt, maar gaat niet in op de manier waarop zij dit wil realiseren.

De raad is positief over het beleid waarmee de toegangsprijzen toegankelijk worden gehouden. De instelling hanteert verschillende prijstypes voor populaire en minder populaire concerten en past prijzen indien nodig aan.

Bevordering van educatie en participatie (Inclusief publieksbenadering)

De raad oordeelt positief over het educatieve programma van NedPhO|NKO. Met een gevarieerd aanbod wordt gestreefd naar een grote toegankelijkheid van de activiteiten. In het plan wordt een breed palet aan educatieve initiatieven gepresenteerd. Het gaat om voortzetting van bestaande succesvolle projecten die verder worden uitgebouwd. De instelling richt zich daarbij op kinderen en jongeren van alle leeftijden in het basis-, voortgezet en speciaal onderwijs. Er wordt structureel samengewerkt met een aantal partners in Amsterdam en NedPhO|NKO is medeoprichter van de Alliantie Muziekeducatie Amsterdam. De activiteiten zijn zorgvuldig samengesteld en regelmatig met leerlingen en docenten geëvalueerd om de aansluiting bij het onderwijs te behouden.

Om meer impact te creëren heeft NedPhO|NKO de keuze gemaakt de kleinschalige educatie- en ensembleconcerten te verminderen en meer programma's te maken met een volledig orkest. De keerzijde daarvan is dat in de periode 2021 – 2024 een kleiner aantal kinderen en jongeren zal worden bereikt.

NedPhO|NKO verzorgt tevens concerten in ziekenhuizen, verzorgings- en verpleegtehuizen. Hiervoor is het project 'Muziek en dementie' ontwikkeld waarbij orkestleden muziek maken met dementerende ouderen. Ook ondersteunt het orkest drie jeugd- en leerorkesten. De leerorkesten worden gevormd door leerlingen van dertig scholen uit achterstandswijken. Andere vormen van participatie betreffen een operabegeleiding in de open lucht in Amsterdam-Oost, een participatieopera met het Almeers Jeugd Symfonie Orkest en een dag voor amateurmusici.

De raad stelt vast dat het beleid ten aanzien van publieksbereik succesvol is en dat de concerten ook, meer dan gemiddeld in de sector, een nieuw en meer divers publiek bereiken. De instelling beschrijft een duidelijk doelgroepenbeleid, streeft in de entreprijzen naar flexibiliteit en toegankelijkheid, en hanteert een succesvolle doelgerichte toon in de communicatie.

Geografische spreiding

NedPhO|NKO is zeer goed geworteld in Amsterdam en zet in op een verdere verbinding met Alkmaar en Haarlem. Naast deze drie steden speelt het orkest incidenteel ook in andere plaatsen in Nederland. Het orkest is inmiddels met veel partners een structurele samenwerking aangegaan, zowel binnen als buiten Amsterdam. De spreiding van de educatieve activiteiten is vooral zichtbaar in de wijken van de stad.

NedPhO|NKO heeft zich gevestigd in Amsterdam-Oost, waar het een actieve en uitnodigende rol speelt in de buurt. Dit heeft de zichtbaarheid van de

instelling binnen Amsterdam vergroot. De activiteiten die de instelling in de eigen NedPhO-Koepel ontplooit, geven blijk van een grote maatschappelijke betrokkenheid.

De orkesten maken deel uit van de Amsterdam BIS. In het profiel van de Metropoolregio Amsterdam wordt de regio gepositioneerd als de cultuurregio van Nederland met een nationale en internationale functie en een aantrekkingskracht op excellentie en talent uit het hele land en de wereld. Daarnaast richt de MRA zich op de grootstedelijke context. In zijn reflectie op de aanvraag geeft de Metropoolregio Amsterdam aan dat NedPhO|NKO een belangrijke landelijke, regionale en lokale rol speelt in dit profiel.

Toepassing Fair Practice Code

NedPhO|NKO onderschrijft de Fair Practice Code en geeft expliciet aan dat de drie codes niet los van elkaar staan, maar samenhang hebben. In de reflecties komt deze samenhang ook naar voren. Goed werkgeverschap is een van de kerndoelen voor de komende jaren. Aan de hand van de kernwaarden solidariteit, diversiteit, duurzaamheid, vertrouwen en transparantie beschrijft het orkest het beleid op het gebied van gezondheid en duurzame inzetbaarheid, inclusief leeftijdsbewust personeelsbeleid. NedPhO|NKO heeft aandacht voor persoonlijke omstandigheden, fysieke conditie en de eisen die het werk aan medewerkers stelt. Er wordt iedere twee jaar een tevredenheidsonderzoek gedaan en medewerkers worden bij meerjarenplannen en verantwoordingen betrokken. Er is beleid ten aanzien van ongewenste omgangsvormen en er zijn twee vertrouwenspersonen aangesteld. Het orkest wil samen met de Vereniging van Nederlandse Orkesten en de vakbonden de cao's verder moderniseren en voorstellen ontwikkelen met betrekking tot leeftijdsbewust personeelsbeleid. NedPhO|NKO speelt een actieve rol in de sociale dialoog.

Toepassing Governance Code Cultuur

NedPhO|NKO reflecteert zorgvuldig op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De instelling blikt terug op ontwikkelingen in de afgelopen jaren en benoemt uitdagingen voor de nabije toekomst, zoals de actualisering van de statuten op basis van de aangepaste code. De raad van toezicht zal eenmaal in de drie jaar externe begeleiding inschakelen bij de zelfevaluatie.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

NedPhO|NKO geeft aan trots te zijn op de educatieprogramma's die goed aansluiten bij de diversiteit van de Amsterdamse leerlingen en op de samenwerkingen met artistieke partners als stichting Souk en het Amsterdams Andalusisch Orkest. NedPhO|NKO erkent tegelijk dat er op dit vlak nog veel uitdagingen zijn en heeft een actieplan opgesteld. Zo wil de

instelling de samenstelling van de eigen organisatie diverser maken, in het programma meer ruimte bieden aan niet-westerse culturele perspectieven, campagnes ontwikkelen (eventueel met externe marketingbureaus) om cultureel divers publiek te bereiken en met jeugdorkesten en conservatoria het gesprek aangaan hoe het vak van musicus aantrekkelijker te maken voor jongeren met een niet-westerse achtergrond. Mede gelet op de goede verbindingen die NedPhO|NKO heeft in de buurt waar zij gevestigd is (Amsterdam-Oost), vindt de raad dat zij de code voorbeeldstellend toepast.

New European Ensemble

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting New European Ensemble, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Den Haag

Stichting New European Ensemble (hierna: New European Ensemble) is een ensemble dat concerten en overige activiteiten organiseert in zijn standplaats Den Haag, overig Nederland en internationaal. Het ensemble speelt eigentijdse en modern-klassieke muziek en verbindt nieuw repertoire met sociaal-maatschappelijke vraagstukken en andere kunstvormen en muziekgenres. Ook verstrekt het ensemble compositieopdrachten aan lokale, nationale en internationale componisten, met wie vaak voor langere tijd wordt samengewerkt. Het ensemble bestaat uit vijftien vaste musici. Artistiek leider is sinds 2014 altviolist en ensemble-lid Emlyn Stam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over het New European Ensemble. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen deze categorie adviseert de Raad voor Cultuur het New European Ensemble geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Het New European Ensemble heeft in relatief korte tijd naam gemaakt met een veelzijdige, pluriforme programmering van eigentijdse muziek. Het ensemble werkt aan een eigen signatuur die gekenmerkt wordt door verbinding van nieuw repertoire met sociaal-maatschappelijke vraagstukken en andere kunstvormen en muziekgenres. Het werkt samen met interessante componisten en culturele partners. De raad vindt het programma voor de periode 2021 – 2024 te beknopt uitgewerkt en mist de samenhang in de programmering. Ook is het internationale belang van het ensemble nog bescheiden.

Op het gebied van educatie, participatie en publieksbereik heeft het ensemble nog verbeteringen te maken. Zo ontbreekt een plan om een groter en diverser publiek te betrekken bij het ensemble.

Het New European Ensemble is goed ingebed in de stad Den Haag en de regio Haaglanden en speelt ook elders in het land. Het ensemble licht de speelplekken buiten Leiden en Amsterdam echter niet toe. De raad heeft de indruk dat het hier met name om coproducties gaat.

Financieel staat het New European Ensemble er gezond voor. De honoraria voor de musici worden in de periode 2021 – 2024 gebaseerd op de nieuwe cao voor ensemble voor zover dit redelijkerwijs van toepassing is; het ensemble beschrijft niet waar het zal afwijken.

Het New European Ensemble reflecteert beknopt op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie is onvoldoende.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het New European Ensemble heeft in relatief korte tijd naam gemaakt met een veelzijdige, pluriforme programmering van eigentijdse muziek. Het niveau van de uitvoeringen is in het algemeen goed. Het ensemble werkt aan een eigen signatuur die gekenmerkt wordt door verbinding van nieuw repertoire met sociaal-maatschappelijke vraagstukken en andere kunstvormen en muziekgenres. Het ensemble werkt samen met onder andere Opera2Day, Holland Opera, het Residentie Orkest, Kunstmuseum Den Haag en EYE. De afgelopen jaren bracht het interessante interdisciplinaire projecten tot stand met onder anderen componist Martijn Padding en schrijver Frans Thomése ('Grensvarianties') en met dj Gabriel Prokofiev. Ook werkte het ensemble samen met niet-westerse componisten en musici.

Het ensemble stelt in zijn plan voor de periode 2021 – 2024 dat het zijn projecten volgens drie uitgangspunten vormgeeft. Het wil een groter, diverser en meer inclusief publiek aanspreken door nieuwe muziek te verbinden met sociaal-maatschappelijke vraagstukken, andere kunstvormen, oudere (voornamelijk twintigste-eeuwse) muziek en andere muziekgenres. Het wil investeren in muziek van nu. En het wil investeren in kunstenaars van morgen.

Uit de gepresenteerde plannen spreekt een grote ambitie. De raad constateert echter ook dat de plannen weinig onderlinge samenhang vertonen en niet concreet zijn uitgewerkt en gemotiveerd. De raad leest interessante aanzetten, zoals de programma's waarin bekende films, popartiesten en kunststromingen samengebracht worden met hedendaags gecomponeerd werk, of de componistenportretten in samenwerking met Muziekgebouw aan 't IJ, Dag in de Branding en het Koninklijk

Conservatorium. Ook de langdurige samenwerking die het ensemble aangaat met enkele vooraanstaande componisten vindt de raad positief. Het ensemble licht echter niet de keuze voor componisten, programma's en geplande composities toe, en beschrijft ook niet hoe de samenwerking met componisten, musici en andere partners vorm krijgt.

Het New European Ensemble speelde in 2017 en 2018 in totaal 9 keer in het buitenland. De aard van de internationale concerten wordt niet toegelicht.

Vernieuwing

Het New European Ensemble zoekt de verbinding met sociaal-maatschappelijke thema's. Interessant is het geplande programma over de Europese identiteit in 2024. Ook de programma's waarin raakvlakken tussen traditionele muziek uit het Midden-Oosten en hedendaagse muziek centraal staan maken nieuwsgierig, net als de activiteiten rond vraagstukken als klimaat, autoritair populisme en mensenrechten. De raad vindt het jammer dat deze plannen in de aanvraag enkel worden benoemd en niet nader worden uitgewerkt.

Bijzonder is de voortrekkersrol die het New European Ensemble speelt bij de aanvraag binnen het Creative Europe-programma. Het doel is om jaarlijks Europese hedendaagse muziekensembles samen te brengen voor concerten en compositieopdrachten in combinatie met een congres dat gewijd zal worden aan best practices bij het bereiken van artistieke doelen en het vergroten van publieksbereik. Hiermee toont het New European Ensemble de ambitie om het genre op internationaal niveau te ontwikkelen.

Het New European Ensemble bevordert de ontwikkeling van talent door werk uit te voeren van jonge componisten en compositiestudenten aan het Koninklijk Conservatorium, alsmede door de samenwerking met Gaudeamus Muziekweek. Het New European Ensemble werkt ook samen met de masteropleiding Ensemble Academy van het Koninklijk Conservatorium. Het draagt hiermee bij aan de talentontwikkeling in de hedendaagse muziek.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het New European Ensemble bestaat uit een klein kernteam en vijftien vaste, freelance musici. Zij hebben grote zeggenschap, onder andere in de aanstelling van de artistiek leider en het programma. Het ensemble geeft aan dat het binnen zijn financiële mogelijkheden handelt in de geest van de Fair Practice Code en dat per 2021 geheel gewerkt wordt conform de code. Het New European Ensemble schrijft dat het de honoraria baseert op de nieuwe cao voor ensembles, 'voor zover deze redelijkerwijs van toepassing is' op het ensemble. Er wordt niet beschreven waarin het ensemble afwijkt van de norm.

De financiële gezondheid van het New European Ensemble was op het moment van aanvragen goed. De liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen van het ensemble zijn hoog en het verdienvermogen nam de afgelopen jaren licht toe. Daarmee ziet de financiële huishouding er gezond uit. Voor de komende periode begroot het ensemble bijna een verdubbeling van de lasten. Een toelichting daarop ontbreekt. Wel heeft het ensemble een goede risicoanalyse opgenomen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het New European Ensemble heeft de afgelopen jaren een klein netwerk van (internationale) scholen in Den Haag en omgeving opgebouwd waar interactieve workshops worden gegeven om leerlingen kennis te laten maken met het compositieproces. Het New European Ensemble heeft het voornemen om hierin te investeren en het netwerk verder uit te breiden. De raad stelt vast dat educatie nog in ontwikkeling is en beter ingebed kan worden in de organisatie. In de openbare jaarverslagen wordt geen verslag gedaan over educatie en op de website worden de bestaande educatieve activiteiten niet vermeld. Dat er ontwikkelingen zijn, toont de geplande kinderopera van Oene van Geel over de klimaatcrisis aan. Hier legt het ensemble de verbinding tussen actuele thema's, publiek en hedendaagse muziek.

In de periode 2017 – 2020 trok het New European Ensemble een toenemend aantal bezoekers, van bijna 15.000 in 2017 tot ruim 19.000 in 2018. De raad oordeelt positief over het gegeven dat het New European Ensemble op zoek wil gaan naar publieksverbreding en -vergroting door op een laagdrempelige wijze hedendaagse muziek uit te voeren. De raad mist echter een uitwerking van dit plan. Het ensemble wil zich richten op twee doelgroepen: de liefhebber van nieuwe muziek en de allround-cultuurliefhebber. Het plan bevat geen marketingstrategie om deze doelgroepen te bereiken. Het ensemble lijkt zich onvoldoende bewust van wat er nodig is om nieuw publiek te bereiken voor een voor velen onbekend genre als de nieuwe muziek. Volgens de raad zijn hiervoor meer gerichte inspanningen nodig op het vlak van educatie, marketing en communicatie.

Geografische spreiding

Het New European Ensemble is stevig ingebed in de stad Den Haag en de stedelijke cultuurregio Haaglanden. Het werkt samen met vele Haagse partners, zoals Kunstmuseum Den Haag, Opera2Day, Dag in de Branding, Today'sArt en het Koninklijk Conservatorium. In haar reflectie op de aanvraag erkent de stedelijke cultuurregio Haaglanden de samenwerkingsverbanden van het ensemble binnen de regio.

Het ensemble geeft met name concerten in Den Haag en speelt daarnaast in Leiden, Amsterdam en overig Nederland. Het ensemble licht de speelplekken buiten Leiden en Amsterdam echter niet toe. De raad heeft de indruk dat het hier met name om coproducties gaat.

Toepassing Fair Practice Code

Het New European Ensemble reflecteert zeer beknopt op de toepassing van de Fair Practice Code. Het ensemble gaat hierin alleen in op de discussie rond de honoraria en de opstelling van de nieuwe cao voor ensembles, die het ensemble wil gaan volgen voor zover redelijkerwijs van toepassing op het ensemble. Het ensemble gaat niet in op de overige waarden van de Fair Practice Code.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het New European Ensemble beschrijft in zijn toelichting op de Governance Code Cultuur zijn omgang met alle acht principes van de code. Het ensemble werkt met een bestuursmodel en bekijkt de komende periode of de overstap naar een raad-van-toezichtmodel wenselijk is. Ook heeft het ensemble een externe vertrouwenspersoon aangesteld. Het valt de raad op dat de verantwoording in de openbare jaarverslagen summier is.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Met betrekking tot de Code Diversiteit en Inclusie schetst het New European Ensemble de huidige stand van zaken en zijn omgang met elk van de vier p's (programma, personeel, publiek en partners) van de code, maar de raad vindt de gepresenteerde visie gratuit. Het ensemble benadrukt de toegankelijkheid van het werk en stelt dat culturele diversiteit en inclusie vanzelfsprekend zijn. De raad vindt dat het hiermee voorbijgaat aan de grote inspanningen die nog te doen zijn om het ensemble zelf, zijn programma en zijn publiek diverser en inclusiever te maken. Het ensemble wil bijvoorbeeld extra marketingmiddelen inzetten om specifieke doelgroepen te bereiken, maar beschrijft noch deze doelgroepen, noch deze marketingmiddelen. Daarnaast stelt het ensemble bewust rekening te houden met diversiteit en inclusie bij het aangaan van samenwerkingen met partners, maar ook hier ontbreekt een uitwerking. Een stappenplan om de komende periode de implementatie van de code te verbeteren, ontbreekt.

Next Nature Network

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.000.000

Over de instelling

Stichting Next Nature Network (hierna: Next Nature Network) is een netwerkorganisatie die de impact van technologische ontwikkelingen op het leven onderzoekt, onder meer door mobiele expo's, presentaties, debat en onderzoek te organiseren. Next Nature Network presenteert tastbare producten, zoals kweekvlees, robots, *eco-coins* en sportschoenen van innovatief materiaal. Next Nature Network heeft een vestiging in Amsterdam en bouwt aan een tweede vestiging in Eindhoven.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.40 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Next Nature Network. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Next Nature Network geen subsidie toe te kennen.

Voor de functie Future lab is slechts één plaats beschikbaar in de Culturele basisinfrastructuur en de raad heeft een keuze moeten maken tussen Next Nature Network en Waag. De raad hoopt dat Next Nature Network met een uitvalsbasis in Eindhoven en in samenhang met de initiatieven die in deze gemeente in ontwikkeling zijn, de kans krijgt om verder te groeien. Voor de afweging tussen de aanvragen van Next Nature Network en Waag verwijst de raad naar de inleiding.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Next Nature Network initieert en participeert in presentaties op het gebied van design en technologie en doet dit op velerlei locaties en in een (inter)nationale context. Zij richt zich op de uitwerking van ethische en maatschappelijke vraagstukken rondom technologische innovaties en zet daar ontwerp bij in om de toekomst te verkennen en er op te reflecteren.

Next Nature Network onderzoekt de relatie tussen de mens en zijn omgeving die in toenemende mate wordt beïnvloed door innovatieve technologie. Zij neemt hier niet op voorhand een morele positie in. Zij manifesteert zich bijvoorbeeld niet als tegenstander van de vleesproductie,

maar zet zich in voor de ontwikkeling en acceptatie van kweekvlees. Zij organiseert mobiele expo's, laat ontwerpen uitvoeren, maakt publicaties en gaat daar de boer mee op.

Op dit moment reizen zes van haar expo's: HUBOT, Next Nature Habitat VR, Meat the Future, Future Food Formula, NANO Supermarket en Reprodutopia. Rondom de expo's worden debatten, workshops, publicaties en educatieprogramma's ontwikkeld. Zo brengt de instelling relevante partijen in de ontwerpsector samen met overheden, wetenschappers en publiek.

Next Nature Network heeft een optimistische houding ten opzichte van de technologische mogelijkheden om de leefomgeving te beïnvloeden: van geprinte hartkleppen tot kweekvlees, robots, *eco-coins* en speciaal ontworpen sportschoenen die van innovatief materiaal worden gemaakt. Next Nature Network voegt daarmee iets authentieks en nieuws toe aan de culturele sector. In de afgelopen jaren manifesteerde de instelling zich steeds in de voorhoede en kreeg ze landelijke bekendheid door deel te nemen aan het publieke debat in diverse media.

Next Nature Network wil zich op drie programmalijnen richten: intieme technologie, 'next habitat' en de mens van morgen. Het zou de herkenbaarheid van het profiel van Next Nature Network helpen als de organisatie binnen deze programmalijnen meer focus aanbrengt. Naast de mobiele expo's, die effectief zijn en eigen inkomsten genereren, heeft Next Nature Network plannen om in het Evoluon een presentatieruimte in te richten waar professionals en het publiek kennis kunnen maken met ontwerpen voor de toekomst. De raad is positief over het feit dat Next Nature Network concrete resultaten van labonderzoek nastreeft en deze tentoonstelt, zodat het publiek met futurologische concepten en ontwerpen wordt geconfronteerd. De band met Eindhoven is sterk. Met de mogelijkheden die het ecosysteem en het Evoluon bieden, kan Next Nature Network een nieuwe stap in haar ontwikkeling zetten.

Vernieuwing

Next Nature Network voegt iets authentieks toe aan de culturele sector door het werk van ontwerpers op onverwachte locaties en vanuit onverwachte perspectieven te presenteren. Door publiek op te zoeken met reizende tentoonstellingen weet zij op een verfrissende manier haar publiek te benaderen. De invulling die Next Nature Network geeft aan het begrip 'cultuur' is interessant. Next Nature Network verkent daarbinnen voortdurend de grenzen van de betekenis van 'natuur'. Next Nature Network richt zich nadrukkelijk op tastbare ontwerpen die tentoongesteld kunnen worden of in de praktijk kunnen worden gebruikt.

De netwerkorganisatie van Next Nature Network is eigentijds en naar buiten gericht. De raad vindt de organisatiestructuur progressief: met een levendig, wereldwijd netwerk van – betalende – leden, ambassadeurs, *fellows*, volgers en projectmedewerkers. De instelling bouwt in de komende beleidsperiode gestaag verder aan haar internationale netwerk, zodat steeds meer leden via haar website mee kunnen denken en nieuwe ideeën kunnen aanleveren.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Next Nature Network omschrijft haar organisatie als zwermbedrijf. Rondom de zeven leden van het kernteam zwermen vijftig betrokkenen die op projectbasis meewerken. Ze heeft een functiehuis en een bijhorende loontabel ingericht. Hiervoor zijn de loontabellen en de cao Kunsteducatie en de cao van de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (BNO) leidend. Er heerst een open cultuur binnen de organisatie, met korte lijnen tussen medewerkers en directie, die regelmatig evaluaties uitvoeren en meetings beleggen.

De organisatie is klein en kan op basis van de huidige financiële situatie geen grootschalige verplichtingen aangaan. Next Nature Network heeft een flinke stijging in de baten en lasten begroot voor de periode 2021 – 2024 ten opzichte van de realisatie in 2017 en 2018. Dit hangt samen met de eventuele structurele subsidie en met een verwachte groei van vijfduizend betalende leden.

De jaaromzet is in vijf jaar tijd gegroeid van 100.000 euro tot ruim 600.000 euro. Dat gaat volgens Next Nature Network met groeispurten én groeipiïnen.

De tarieven voor inhuurmedewerkers worden gebaseerd op het onderzoek van de SEO naar beloningen van zzp'ers en de analyse van Bureau Lahaut die specifiek ingaat op de beloning van zzp'ers in de kunst- en cultuursector. Er wordt niet beschreven of de instelling standaard een loonindexering toepast.

Next Nature Network geeft aan dat er bij projecten soms (over)uren gemaakt worden die niet in verhouding staan tot de financiële vergoeding die wordt verstrekt. Ze zegt de komende jaren voorzieningen te treffen om meerwerk in projecten goed te kunnen vergoeden en zij zet stappen om meer controle te hebben op de omvang van haar projecten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Next Nature Network manifesteert zich met goed verzorgde publicaties, exposities, educatieprojecten, debatten en presentaties. Geïnteresseerden kunnen via haar website producten kopen die in labs zijn ontwikkeld. De instelling bereikt een groot en breed publiek. Ze zoekt actief het grote

RAAD VOOR CULTUUR

(festival)publiek op en bouwt aan een online gemeenschap die inmiddels achthonderd betalende leden telt in 44 landen. De instelling organiseert op locatie, ook op verzoek, presentaties en debatten. De raad is gecharmeerd van deze moderne, naar buiten gerichte werkwijze.

Next Nature Network heeft een educatiemedewerker in dienst en ontwikkelt educatieve programma's rondom de (mobiele) expo's. Zij is voornemens de mobiele expo's ook naar scholen te brengen. Tot nu toe heeft zij zich echter nog niet op cultuureducatie voor scholen gericht. In de komende periode zal de aandacht dan ook liggen op het uitbouwen van educatieve formats. Bij nieuwe expo's worden educatieve programma's ontwikkeld die op onderwijsinstellingen kunnen worden ingezet. Een voorbeeld daarvan is het educatieprogramma rondom HUBOT, waarbij leerlingen worden uitgedaagd toekomstige beroepen te bedenken, waarin mensen en robots samenwerken.

Aan Next Nature Network zijn achttien *fellows* verbonden. Dit zijn jonge, getalenteerde onderzoekers, kunstenaars en ontwerpers die zich voor vijf jaar aan Next Nature Network verbinden en onderling kennis en ervaring uitwisselen. Zij krijgen in de komende beleidsperiode een podium via een publicatieplatform.

Next Nature Network stuurt erop aan dat de *fellows* samen projecten ontwikkelen, waarbij het netwerk en productieapparaat ten dienste staat van de *fellow*. Hoe deze aanpak gaat uitwerken, moet duidelijk worden op de nieuwe locatie. Daar wordt tevens onderzocht of er gelegenheid is een volwaardige residentie te bieden. De raad kijkt uit naar de resultaten van de inspanningen van Next Nature Network ten aanzien van de *fellows*.

Sinds 2018 organiseert Next Nature Network een Academy met workshops voor individuen en organisaties. De komende periode verwacht zij 150 workshops te zullen geven.

Geografische spreiding

Next Nature Network is gevestigd in Amsterdam en bereidt in samenwerking met Stichting Evoluon een Eindhovense vestiging voor. De eigenaar van het Eindhovense Evoluon, de Evoluon Eindhoven Foundation, heeft Next Nature Network uitgenodigd de programmering van het rijksmonument ter hand te nemen. Next Nature Network is regionaal ingebed en opereert ook (inter)nationaal. Zij neemt zich voor op de locatie in Eindhoven een technologiehub te stichten, een plek van verbazing, inspiratie, kennisoverdracht en educatie, waar jong en oud terecht kan.

Volgens Next Nature Network sluit de visie van de Foundation naadloos aan op haar eigen thematiek en werkwijze. Next Nature Network heeft nauwe banden met de TU Eindhoven en de Dutch Design Foundation. Vrijwel alle

projecten komen in regio-overstijgende samenwerking tot stand, voortkomend uit de ruim tienjarige relatie tussen Next Nature Lab aan de Technische Universiteit Eindhoven en de Next Nature ontwerpstudio in Amsterdam.

Toepassing Fair Practice Code

Binnen de organisatie heerst een open cultuur waarbij de lijnen tussen medewerkers en directie kort zijn. Next Nature Network is zich ervan bewust dat een projectorganisatie steeds met projectmedewerkers moet onderhandelen over honoraria. Jaarlijks wordt geëvalueerd hoe de Fair Practice Code wordt toegepast en waar bijsturing nodig is. Rondom het kernteam bevindt zich een groep van circa vijftig experts die op projectbasis meewerken; hun werk wordt vergoed in overeenstemming met de code. Next Nature Network legt dit niet verder uit en maakt niet inzichtelijk welke cao wordt gevolgd.

Haar streven is alleen samenwerkingen aan te gaan met partijen die de code naleven. Zij benoemt niet welke werkafspraken er met samenwerkingspartners worden gemaakt. Wel hecht Next Nature Network eraan transparant te zijn in onderhandelingen en wordt zorgvuldig omgegaan met het vermelden van credits, bronvermelding en rechtenafdracht bij exploitatie van projecten.

Toepassing Governance Code Cultuur

Next Nature Network is een netwerkorganisatie met een klein kernteam van zeven personen. De stichting wordt bestuurd volgens het raad-van-toezichtmodel en heeft twee directeuren-bestuurders. De raad van toezicht bestaat uit vier personen. De dagelijkse leiding is in handen van de creatief directeur, de zakelijk directeur en vijf domeinmanagers. De organisatiecultuur is informeel en een afgeleide van het principe 'collegiaal management'. De organisatie is flexibel en past zich aan, aan de projecten die worden georganiseerd. Next Nature Network wil een lerende organisatie zijn en past voor haar kwaliteitsverbetering de kwaliteitscirkel van Deming toe.

De toepassing van de Governance Code Cultuur wordt jaarlijks geagendeerd in de vergaderingen van de raad van toezicht. Ook wordt hij vanaf 2019 opgenomen in de jaarverslagen en gepubliceerd op de website.

Next Nature Network licht verder toe dat zij de 'risicopannenkoek' uit de toolkit Governance Code Cultuur als model voor het risicomangement van haar organisatie hanteert. Ze heeft een implementatieplan opgesteld om te kunnen beoordelen waar zij staat met betrekking tot de toepassing van de code en wat er als gevolg van het groeiproces moet worden aangepast. Next Nature Network heeft zichzelf daartoe enkele concrete acties opgelegd.

RAAD VOOR CULTUUR

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Next Nature Network wijst erop dat zij in een groeiproces zit. Zij streeft naar naleving van de Code Diversiteit en Inclusie, presenteert voornemens, maar heeft geen plan en noemt geen streefgetallen. Met de inzet op haar *fellows* grijpt ze wel de kans aan om de culturele diversiteit van de programmering en de partners te vergroten. Deze *fellows* vormen een wisselende groep van twintig kunstenaars en makers met uiteenlopende identiteiten. De raad vindt dit echter een veel te magere toepassing van de code. Next Nature Network zou ook doelen moeten stellen met betrekking tot personeel en publiek.

Nieuw Zeeuws Peil/ CBK Zeeland

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 617.058

Over de instelling

Stichting Centrum Beeldende Kunsten, Vormgeving en Architectuur Zeeland (hierna: CBK Zeeland) heeft namens vijf partijen uit het Zeeuws Cultuuroverleg het plan Nieuw Zeeuws Peil geïnitieerd. Het onlangs opgerichte netwerk bestaat uit CBK Zeeland, Erfgoed Zeeland, Poppodium De Spot, Film by the Sea (in samenwerking met Stichting Filmalot) en de Zeeuwse Muziekschool (in samenwerking met de Zeeuwse Concertzaal). Iedere partner brengt zijn eigen expertise in. Zo omvat Nieuw Zeeuws Peil de disciplines muziek, film, architectuur, vormgeving en beeldende kunst. De instellingen zijn al geruime tijd geworteld in Zeeland en beogen met het gezamenlijke plan de versterking van het kunstklimaat en de beroepspraktijk voor cultuurmakers. Van 2021 tot en met 2024 staat ieder jaar een thema centraal. De thema's worden vanuit verschillende perspectieven belicht.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan alle eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Centrum Beeldende Kunsten, Vormgeving en Architectuur Zeeland geen subsidie toe te kennen.

CBK Zeeland heeft met vijf culturele partners uit Zeeland het plan Nieuw Zeeuws Peil geïnitieerd. Met het plan willen de verschillende partijen de culturele infrastructuur in de provincie Zeeland versterken. De raad waardeert deze inzet en onderschrijft het belang ervan.

Het plan Nieuw Zeeuws Peil is vooral gericht op de algehele versterking van de Zeeuwse culturele infrastructuur en het bereiken van een breed publiek. De raad constateert dat talent- en/of genreontwikkeling geen kernactiviteit is van het netwerk.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Aan het plan Nieuw Zeeuws Peil liggen vier doelstellingen ten grondslag. Ze zijn gericht op het versterken en aantrekkelijker maken van de Zeeuwse culturele infrastructuur en het ontwikkelen van experimentele oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. De doelstellingen krijgen vorm in de

vier thema's die de komende jaren op verschillende Zeeuwse locaties tot een programma moeten leiden.

Nieuw Zeeuws Peil is een bevolgen plan. Het straalt bewustzijn uit van de Zeeuwse identiteit en een zekere trots. De raad hecht veel waarde aan de versterking van de culturele infrastructuur in Zeeland. Echter, de focus van het plan ligt in de ogen van de raad op de algehele versterking van de Zeeuwse culturele infrastructuur en het bereiken van een breed publiek. De beoogde talent- en/of genreontwikkeling die noodzakelijk is om in aanmerking te komen voor een plek als ontwikkelinstelling is onderbelicht en is geen kernactiviteit van het initiatief.

Het initiatief staat in de kinderschoenen. Het valt de raad op dat de partners goede bekenden van elkaar zijn maar dat de samenwerking nog pril is. Uit het plan spreekt nog geen stevige onderlinge verbondenheid. De raad heeft er vertrouwen in dat dit de komende tijd kan groeien en dat dit tot uitdrukking komt in toekomstige plannen, ook in relatie tot talentontwikkeling.

De thema's 'Grenspark' (2021), 'Façade' (2020), 'Watersnood' (2023) en 'Link' (2024) hebben ieder een eigen doelgroep en doelstelling en vinden plaats op unieke locaties. Elk thema bestaat uit vijf aandachtsgebieden. Talentontwikkeling is daar één van. Masterclasses, workshops, broedplaatsen en practica maken hier deel van uit. In het plan wordt niet duidelijk wat de trajecten en de begeleiding behelzen. Alleen het plan voor filmmakers wordt beknopt omschreven.

In Zeeland is geen kunstvakopleiding gevestigd. De raad vindt het positief dat het netwerk dit gat voor een deel wil opvangen. Hij vindt het een gemiste kans dat Productiehuis Zeelandia niet bij het initiatief is aangesloten.

Vernieuwing

In een bredere scope is de raad van mening dat het plan Nieuw Zeeuws Peil vernieuwing kan teweegbrengen in de Zeeuwse culturele infrastructuur. Kunstenaars, cultuurmakers en architecten inzetten om antwoord te vinden op maatschappelijke thema's is niet vernieuwend, maar de raad is van mening dat deze aanpak het Zeeuwse culturele ecosysteem een impuls kan geven. De Zeeuwse infrastructuur is dun. Een intensieve samenwerking op het culturele vlak kan de provincie Zeeland een boost geven.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het plan is ingediend door CBK Zeeland, penvoerder van de vijf partners die gezamenlijk het plan Nieuw Zeeuws Peil hebben ingediend. De financiële gezondheid is daarom beoordeeld op de aangeleverde gegevens van het CBK Zeeland, deze is als stabiel aan te merken.

Het plan voorziet in een jaarlijks project in de periode van 2021 tot en met 2024. Voor elk van deze projecten is een begroting aangeleverd. Voor het tekort op iedere begroting vraagt de instelling subsidie aan. De raad vindt dit een risico omdat dit de afhankelijkheid van subsidie groot maakt. De instelling is niet ingegaan op risico's of een strategie bij tegenvallende inkomsten.

Voor wat betreft eerlijke beloning heeft de raad alleen zicht op de situatie bij CBK Zeeland. Deze instelling heeft het loonhuis gebaseerd op die van de provincie Zeeland. Uit het plan wordt niet duidelijk hoe er wordt omgegaan met de brede toepassing van de Fair Practice Code.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Nieuw Zeeuws Peil richt zich op cultuurmakers, young professionals, bewoners en publiek uit de regio en daarbuiten. In de vier thema's is in meer of mindere mate aandacht voor educatie en participatie. De raad vindt de initiatieven op deze terreinen minimaal uitgewerkt. Met het plan hebben de partners de intentie om een breed publiek te trekken. De raad mist een strategie om nieuwe doelgroepen naar de provincie te trekken.

Geografische spreiding

De culturele infrastructuur in de provincie Zeeland is dun. Om haar te versterken hebben de vijf culturele instellingen het initiatief genomen een gezamenlijk plan in te dienen. De instellingen zijn verankerd in de Zeeuwse samenleving en bereiken een groot deel van de inwoners. Ook willen de initiatiefnemers de aantrekkelijkheid van Zeeland stimuleren. De raad is positief over de beweging die deze instellingen in gang willen zetten om de infrastructuur verbeteren.

De stedelijke cultuurregio Zeeland onderschrijft het belang van dit initiatief voor de culturele infrastructuur van de regio. Gelet op het regionale karakter van het initiatief zou een verzoek tot ondersteuning door de provincie of de gemeentes kansrijk kunnen zijn.

Toepassing Fair Practice Code

CBK Zeeland reflecteert summier op de code als het de samenwerking van het netwerk aangaat. Hij omschrijft de situatie voor de eigen instelling. Hoe de partners met de Fair Practice Code willen omgaan wordt niet duidelijk in het plan. De raad kan daarom geen oordeel vellen over de omgang met deze code door de gezamenlijke partners in het plan Nieuw Zeeuws Peil.

Toepassing Governance Code Cultuur

CBK Zeeland reflecteert summier op de code als het de samenwerking van het netwerk aangaat. Hij omschrijft de situatie voor de eigen instelling. Hoe de partners met de Code Governance Cultuur willen omgaan wordt niet duidelijk in het plan. De raad kan daarom geen oordeel vellen over de omgang met deze code door de gezamenlijke partners in het plan Nieuw Zeeuws Peil.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

CBK Zeeland reflecteert summier op de code als het de samenwerking van het netwerk aangaat. Hij omschrijft de situatie voor de eigen instelling. Over hoe de partners invulling willen geven aan de Code Diversiteit en Inclusie verschaft het plan geen duidelijkheid. Het initiatief is zich bewust van de omgeving waarin het opereert en springt daarop in. Zo is er aandacht voor de streng christelijke geloofsgemeenschappen en de vergrijzing van de samenleving. De raad kan geen goed oordeel vellen over de omgang met deze code door de gezamenlijke partners in het plan omdat een visie hierop ontbreekt.

Noord Nederlands Orkest

Geadviseerd subsidiebedrag: € 6.462.846

Gevraagd subsidiebedrag: € 6.462.846

[Over de instelling](#)

Stichting Noord Nederlands Orkest, podiumkunsten, symfonieorkesten, Groningen

Stichting Noord Nederlands Orkest (hierna: Noord Nederlands Orkest), met als thuisbasis Groningen, verzorgt concerten met een overwegend symfonisch repertoire in Noord-Nederland. Het orkest profileert zich met een veelzijdige programmering en focust op het bedienen van een breed publiek. Het Noord Nederlands Orkest houdt de symfonische uitvoeringspraktijk in de regio levend door avontuurlijke programma's op een hoog niveau te presenteren.

[Subsidieadvies](#)

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Noord Nederlands Orkest een subsidiebedrag toe te kennen van € 6.462.846.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van het Noord Nederlands Orkest. Het is een veelzijdig orkest dat een groot palet aan nieuwe concertformules en experimenten presenteert. Het orkest heeft de afgelopen periode de kwaliteit en de zeggingskracht nog verder verbeterd. De gepresenteerde programmaformats en maatschappelijke thema's vindt de raad vernieuwend.

Het orkest functioneert als een springplank voor jong talent. Het heeft veel oog voor educatie, participatie en publieksbereik en werkt daarin goed samen met partners.

Het Noord Nederlands Orkest is sterk geworteld in de stad Groningen en kent een stevige verbinding met de noordelijke provincies door de vele samenwerkingsverbanden. Het orkest speelt in toenemende mate ook buiten de eigen regio.

Het orkest is transparant op financieel en zakelijk gebied en de financiële gezondheid is voldoende. De toepassing van de Fair Practice Code is opgenomen in de begroting, waarbij de extra kosten wel deels worden onttrokken aan de eigen reserves. Het orkest reflecteert voldoende op de code en laat overtuigend zien hoe het invulling geeft aan goed werkgeverschap. De reflectie op de Governance Code Cultuur is summier. De reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie geeft de visie hierop van het

orkest goed weer, maar het orkest benoemt geen concrete doelstellingen voor de periode 2021 – 2024.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over het Noord Nederlands Orkest. Het orkest is veelzijdig en presenteert een breed palet aan nieuwe formules en experimenten. Het orkest functioneert op artistiek hoog niveau en met grote zeggingskracht. De afgelopen periode heeft het orkest de eigen zichtbaarheid vergroot, haar toegankelijke imago behouden en een breder publiek weten aan te spreken.

Voor de periode 2021 – 2024 is een aantal aansprekende programma's gepland, naast het reguliere symfonische repertoire en de begeleiding van de Nederlandse Reisopera. Zo breidt het orkest het format filmmuziek verder uit met muziek uit niet-westerse films. Ook wordt een Midden-Oostenfestival georganiseerd, dat de schoonheid van de Arabische wereld zal belichten in samenwerking met dansgezelschap Club Guy & Roni, het Noord Nederlands Toneel en SPOT Groningen. In 2024 neemt het orkest de vierde symfonie van Charles Ives als vertrekpunt voor een programma over de gevolgen van verstedelijking in relatie tot krimp en klimaateffecten. De raad oordeelt positief over de vernieuwing die met deze thema's in het programma worden aangebracht.

Het plan van het orkest bevat een gevarieerd aanbod, gebaseerd op maatschappelijk engagement, regionale binding, hedendaagse compositieopdrachten en samenwerking met tal van (regionale) partners. De samenhang van de programmering met betrekking tot inhoud, doelgroepen, tijd en locatie is zeer hecht. De raad is overtuigd van de expertise van het orkest en van de haalbaarheid van de ambities.

Het orkest blijft in de periode 2021 – 2024 werken met wisselende dirigenten en verwacht 'de mogelijkheid' dat daarbij een kandidaat voor het chef-dirigentschap naar voren komt. De raad tekent aan dat deze benadering wat vrijblijvend overkomt en vraagt zich af of het orkest een profiel hanteert voor een toekomstige dirigent.

Vernieuwing

Het Noord Nederlands Orkest blikt positief terug op de bereikte resultaten met het innovatiebudget, zoals het spelen vanaf iPads en liveprojectie van *visuals* bij specifieke concerten en nieuwe marketingconcepten. Bij de invulling van het programma zet het orkest experimenten met nieuwe programmaformules voort, zoals hiervoor beschreven. De raad is met name positief over de vernieuwing in de combinatie van programmaformats met

maatschappelijke thema's, bijzondere locaties en compositieopdrachten. Het plan overtuigt in dit opzicht, omdat deze innovatie ook leidt tot nieuwe samenwerkingsverbanden en nieuwe publieksgroepen aanspreekt.

Het Noord Nederlands Orkest laat op verschillende niveaus zien talentontwikkeling te bevorderen. Het participeert onder andere in de Nationale Master Orkestdirectie en biedt stageplekken aan studenten van het Prins Claus Conservatorium. Verder speelt jong talent mee in openluchtconcerten en begeleidt het orkest vergevorderde zangers en musici uit de noordelijke provincies. Het Noord Nederlands Orkest functioneert daarmee als springplank voor jong talent.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het orkest honoreert conform de cao Nederlandse Orkesten en de cao voor remplaçanten. De verhoging van de honoraria van remplaçanten ten gevolge van de invoering van de Wet Arbeidsmarkt in balans is voor de helft opgenomen als taakstelling in de begroting voor 2020, terwijl de andere helft aan het eigen vermogen wordt onttrokken. Het orkest wijst erop dat het beperkt is in zijn mogelijkheden om binnen zijn huidige budget de honorering van musici verder te verbeteren. Ook doet het orkest een beroep op de overheid om de meerkosten voor de invoering van de WAB op zich te nemen.

De financiële transparantie is groot en de bedrijfsvoering van het Noord Nederlands Orkest is verantwoord. De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen geven een matig positief beeld van de financiële gezondheid van het Noord Nederlands Orkest. Op alle drie de indicatoren namen de waarden af in de periode 2017 – 2018. Hoewel alleen het weerstandsvermogen een middelhoog risico toont, zijn de financiële risico's toegenomen. De eigen inkomsten ten opzichte van de totale inkomsten zijn met 22 en 21 procent in respectievelijk 2017 en 2018 aan de lage kant. Het verdienvermogen van het orkest is daarmee niet groot. Volgens het orkest komt dat door de beperkte sponsormogelijkheden in het noorden van het land; het zoekt naar manieren om dit te ondervangen, zoals het geven van masterclasses leidinggeven voor bedrijven. De eerste resultaten van dit initiatief zijn positief. Om particuliere begunstigers meerjarig aan zich te binden heeft het Noord Nederlands Orkest in aanvulling op het NNO Fonds het 'Gilde' opgericht, dat bijdraagt aan investeringen op het gebied van donateurswerving en instrumentenonderhoud.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De activiteiten van het Noord Nederlands Orkest laten zien dat educatie, participatie en publieksbereik op een ongeforceerde manier samenkomen. Het orkest biedt educatieve activiteiten voor alle schooltypes en leeftijdsgroepen, waarbij de nadruk ligt op het primair onderwijs. Uit evaluatie blijkt dat avondconcerten voor het voortgezet onderwijs minder aantrekkelijk worden gevonden en het orkest experimenteert daarom met interactieve concerten onder schooltijd. De raad is positief over deze vraaggerichte aanpak, net als over het uitgangspunt dat het orkest alle leerlingen in het noorden ten minste eenmaal in hun schoolcarrière een liveconcert door hun eigen orkest wil laten meemaken. Het orkest stimuleert (amateur)talent door samen te werken met lokale koren en hofabra-orkesten.

Sinds 2017 gaan bij het Noord Nederlands Orkest programmering en marketing steeds meer hand in hand. Deze succesvolle werkwijze heeft, naast kwantitatief en kwalitatief publieksonderzoek, geresulteerd in stijgende bezoekersaantallen, met name onder het publiek tot dertig jaar. Met de nieuwe concertformats en maatschappelijke thema's en door te spelen op festivals bereikt het orkest meer publiek uit verschillende doelgroepen en van diverse leeftijden. Het orkest wil deze lijn voortzetten. De raad is van oordeel dat de marketing- en communicatie-uitingen van het Noord Nederlands Orkest over de hele linie sterk zijn.

Geografische spreiding

Het Noord Nederlands Orkest is zeer goed geworteld in de stad Groningen en kent een goede spreiding in de noordelijke provincies door de waaier aan samenwerkingsverbanden en partners. Volgens het orkest zijn er in de regio relatief weinig zalen beschikbaar voor symfonisch repertoire. Het orkest speelt in toenemende mate buiten de regio (onder andere in de concertzalen in Amsterdam en Utrecht) en vergroot de zichtbaarheid verder door te spelen op festivals. De projecten in het kader van Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa 2018 vergrootten de zichtbaarheid van het orkest, en leidden tot het nieuwsgierig makend voornemen van een cultuurtriënnale in 2022, 2025 en 2028.

In zijn reflectie op de BIS-aanvragen waardeert de stedelijke cultuurregio We the North het Noord Nederlands Orkest om de manier waarop het orkest een divers publiek bereikt met een aansprekend programma van hoog niveau. De samenwerkingspartners van het orkest vormen volgens de stedelijke cultuurregio een goede afspiegeling van de cultuursector in Noord-Nederland. Het orkest heeft een unieke plaats in de keten van talentontwikkeling in de regio. De activiteiten van het orkest passen binnen

de ambitie van We the North om in te zetten op talentontwikkeling om makers blijvend aan de regio te binden, en om nieuw publiek aan te spreken.

Toepassing Fair Practice Code

Het Noord Nederlands Orkest onderschrijft de Fair Practice Code en past deze toe. Het orkest reflecteert duidelijk op de toepassing van de code.

Het orkest betreft zijn musici en medewerkers goed bij de organisatie. In 2020 toetst een afvaardiging van orkestmusici de programmamatrix op de doelstellingen en wensen van de musici zelf. In bredere zin is naar aanleiding van een tevredenheidsonderzoek het verzoek van een medewerker gehonoreerd om te onderzoeken hoe men het werk in de toekomst zou willen inrichten. In samenwerking met de ondernemingsraad ontwikkelde het orkest beleid ten aanzien van (on)gewenst gedrag en er kwam een onafhankelijke vertrouwenspersoon. Het orkest wil met betrekking tot de omvang van dienstverbanden maatwerk leveren, waarbij gekeken wordt naar de persoon en diens ambities. De raad beoordeelt de invulling van het werkgeverschap als goed en zorgvuldig. Het orkest benoemt echter geen toetsbare doelstellingen voor de komende vier jaar.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Noord Nederlands Orkest past de Governance Code Cultuur toe en doet daarvan verslag in het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verslaglegging toont een grote transparantie en een actieve toezichhoudende rol van de raad van toezicht. Volgens het orkest zijn de principes uit deze code verankerd in de statuten van de stichting, het directiereglement en het reglement van de raad van toezicht. De raad van toezicht evalueert zijn eigen functioneren en heeft, om de onafhankelijkheid te waarborgen, na vijf jaar een nieuwe accountant geworven. De ondernemingsraad formuleert in 2020 een scholingsplan. De raad maakt uit de aanvraag en openbaar beschikbare jaarverslagen op dat de organisatie de code goed heeft geïntegreerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Noord Nederlands Orkest onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en reflecteert zorgvuldig op de stand van zaken. Er is sprake van een groeiend besef van het belang van diversiteit en inclusie. Het orkest heeft eind 2019 een scan uitgevoerd en vindt daarin handvatten voor verbetering; ook de nulmeting biedt een aantal aanknopingspunten. Het orkest erkent dat het in de toepassing van de code nog een weg te gaan heeft.

Het orkest zet in op educatieprogramma's voor vmbo- en mbo-onderwijs, waar de diversiteit in achtergrond van leerlingen groter is. Binnen de noordelijke provincies richt het orkest zich in de steden op een cultureel divers publiek. In de meer landelijke gebieden heeft het aandacht voor krimp, vergrijzing en ontvolking. Het orkest bereikt via nieuwjaars- en

openluchtconcerten en door te spelen in andere settingen naar eigen zeggen een gemengd publiek. De raad oordeelt positief over de wijze waarop de instelling op de code reflecteert, maar mist een beschrijving van concrete doelstellingen met daaraan gekoppelde stappen voor de periode 2021 – 2024.

Noord Nederlands Toneel

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 2.824.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.824.649

Over de instelling

Stichting Noord Nederlands Toneel, podiumkunsten, theater, Groningen

Stichting Noord Nederlands Toneel (hierna: NNT) is een groot theatergezelschap, gevestigd in Groningen. NNT maakt innovatief en geëngageerd totaaltheater voor een breed en divers publiek, onder artistieke leiding van Guy Weizman. Ook maakt NNT locatievoorstellingen over thema's die spelen in Noord-Nederland. De instelling werkt nauw samen met dansgezelschap Club Guy & Roni. Samen met de muziekensembles Asko|Schönberg en Slagwerk Den Haag participeren beide Groningse gezelschappen in het project NITE (Nationaal Interdisciplinair Theater Ensemble). Hierin zoeken zij naar innovatieve vormen van grotezaalproducties. Ook op het gebied van organisatie, marketing en regionale verbinding werkt NNT nauw samen met Club Guy & Roni. NNT en Club Guy & Roni dienen elk een eigen BIS-aanvraag in, de eerste in de categorie Theater en de tweede in de categorie Dans.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Noord Nederlands Toneel een subsidiebedrag toe te kennen van € 2.824.500.

NNT heeft zich met interdisciplinaire voorstellingen een heldere positie verworven in het Nederlandse veld, en vormt daaraan een belangrijke toevoeging. Het gezelschap is doorlopend op zoek naar vernieuwing en innovatie, wat zich uit in artistieke keuzes en samenwerkingen en in de zakelijke vervlechting met dansgezelschap Club Guy & Roni. De instelling initieert interessante ontwikkelingen op het gebied van educatie en publieksbenadering. Zij biedt een sterke combinatie van lokale en reizende voorstellingen en grote internationale activiteiten, en heeft een sterke binding met standplaats Groningen. Een punt van zorg is de afnemende herkenbaarheid van NNT ten opzichte van Club Guy & Roni en NITE.

De instelling reflecteert voldoende tot goed op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie, maar formuleert vrijwel geen verbeterstappen voor de toekomst.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt NNT een onderscheidend gezelschap in het Nederlandse theaterveld. Met haar vernieuwende aanpak slaagt de instelling erin actuele thema's op een aansprekende manier te vertalen naar het theater. Zij werkt met een gemengd ensemble van acteurs, dansers en muzikanten en daagt hen uit ook elkaars vak te beoefenen, wat ertoe leidt dat dansers acteren en muzikanten dansen. Het vakmanschap is groot. Interessante voorstellingen vond de raad met name 'GAS', over de gaswinning in Noord-Nederland (met Toneelgroep Jan Vos) en 'Er zal iemand komen' van Liliane Brakema. Ook de grotezaalvoorstellingen die het gezelschap binnen NITE maakte waren aansprekend. Hierin werden toneel, dans, kunst, muziek, mode en film gecombineerd tot een totaalervaring waarin alle disciplines gelijkwaardig zijn. De raad was met name onder de indruk van het drietalige 'Salam', dat mede dankzij het spel van Jack Wouterse een groot succes werd.

De gelijkwaardige benadering van toneel en dans is interessant, maar de raad constateert dat de signatuur van NNT ten opzichte van Club Guy & Roni en NITE daarmee soms onduidelijk wordt. De dwarsverbanden zijn duidelijk, maar het eigen gezicht van NNT dreigt enigszins uit beeld te raken door de wens totaaltheater te maken. De successen van NNT bestaan vooral uit de interdisciplinaire coproducties van NITE. Dit is mogelijk een gevolg van het vroege vertrek van Julie van den Berghe, die als artistiek leider was aangesteld om NNT een eigen gezicht te geven.

Het centrale thema voor de komende periode is 'de wereld in beweging': een helder uitgangspunt dat qua inhoud en vorm goed aansluit bij het profiel van de instelling. Zij wil minimaal drie groot gemonteerde producties maken, waarvan er twee landelijk en internationaal toeren en een op locatie wordt gemaakt. Minimaal een van deze voorstellingen is een coproductie binnen NITE. De raad verwacht dat de instelling de komende periode aan herkenbaarheid kan winnen, met het werk van de veelbelovende jonge regisseurs Eline Arbo, Liliane Brakema en Jan-Christoph Gockel (huisregisseur Münchner Kammerspiele). Net als artistiek directeur en regisseur Guy Weizman zullen zij geëngageerd, interdisciplinair theater maken voor de grote zaal. De huisdramaturg en hoofd toneel Robbert van Heuven is naast Weizman medeverantwoordelijk voor het artistieke beleid. Ook wordt huisschrijver Rik van den Bos aan het artistiek team toegevoegd. De raad heeft vertrouwen in deze keuzes.

Vernieuwing

NNT is doorlopend op zoek naar vernieuwing en innovatie. Het gezelschap functioneert naar eigen zeggen als een *dangerous safespace* waarin disciplines, makers, dansers, muzikanten en acteurs elkaar uitdagen om uit

hun comfortzone te komen en elkaars werkwijze en axioma's te bevragen, vanuit respectvolle nieuwsgierigheid. De raad waardeert deze werkwijze zeer. Ook de samenwerking met de partners binnen NITE draagt bij aan vernieuwing van de kunstpraktijk. De zakelijke vervlechting met Club Guy & Roni is eveneens vernieuwend.

De instelling voelt zich verantwoordelijk voor jong talent dat interdisciplinair theater wil leren maken. Hiervoor biedt zij het talentontwikkelingstraject 'RAW', waarin talentvolle makers in vier jaar worden begeleid om werk te maken voor de grote zaal. De afgelopen jaren doorliepen Eline Arbo en Liliane Brakema dit traject, wat resulteert in eigen grotezaalproducties in de periode 2021 – 2024. In 2021 start Mart van Berckel en in 2023 stroomt Rebekka Nilsson in. Ook krijgt modelabel MAISON the FAUX een eigen RAW-traject. De raad vindt het een zeer interessante keuze om mode toe te voegen aan de disciplines waarmee wordt gewerkt.

Met de Poetic Disasters Club bieden NNT en Club Guy & Roni een stageproject waarin dans- en acteerstagiairs een jaar lang op een onafhankelijke manier eigen werk creëren en daarnaast meespelen in de grote producties. De raad waardeert de keuze om hen met Dries Verhoeven een voorstelling in de publieke ruimte te laten maken; daaruit blijkt inzicht in de behoeften van kunstenaars van nu.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen van NNT waren hoog in 2017 en 2018. In 2017 hebben NNT en Club Guy & Roni een samenwerkingsconstructie opgezet met instemming van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ook het Fonds Podiumkunsten en de gemeente Groningen gingen hiermee akkoord. De instellingen delen de kosten van directie, financiële administratie en secretariaat, volgens een verdeelsleutel die is gebaseerd op de hoogte van de structurele subsidie van beide organisaties. Ze hebben elk een eigen raad van toezicht, met dezelfde leden. Ook de planning- en controlcyclus is gelijk. De raad heeft waardering voor de succesvolle implementatie van deze organisatievorm.

NNT volgt de cao Toneel en Dans voor de beloning van vaste, tijdelijke en freelancemedewerkers. De zakelijk directeur is bestuurslid van koepelorganisatie NAPK en draagt daarmee actief bij aan de sociale dialoog over eerlijke beloning in de sector. Behalve aandacht voor de ontwikkeling van artistiek talent biedt de instelling scholingsmogelijkheden aan niet-artistieke medewerkers.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad ziet interessante ontwikkelingen op het gebied van educatie en publieksbenadering en is positief over de projecten die NNT samen met Club Guy & Roni wil initiëren rond film, mode en literatuur. Deze moeten docenten meer mogelijkheden bieden om hun brede aanbod te integreren in verschillende vakken en lesprogramma's. De interdisciplinaire werkwijze komt ook op een interessante manier terug in het educatiebeleid, waarin de instelling theatereducatie combineert met dans- en muziekeducatie.

Wel oordeelt de raad kritisch over de herkenbaarheid van NNT in deze activiteiten. Zo valt op dat het gezelschap veelal kiest voor samenwerkingspartners en daarbij zelf aan zichtbaarheid inboet, bijvoorbeeld in de voorstellingen voor scholen samen met Theater de Steeg. Ook ontbreken een inhoudelijke onderbouwing van de educatieactiviteiten en concrete doelstellingen, en is de visie op publiekswerking te veel gericht op marketing.

De raad prijst de grote publieksaantallen en de mate waarin de instelling nieuw publiek weet te trekken. De locatievoorstellingen 'GAS' en 'De Poolse bruid' (met TG Echo) waren voor het lokale publiek zeer aantrekkelijk en met het spelen op festivals als Oerol en Lowlands heeft zij ook aantoonbaar een nieuw publiek bereikt. In de komende periode voorziet NNT alle grotezaalvoorstellingen van boventitels, waardoor ook niet-Nederlandstalig publiek kan worden bereikt.

Met het initiatief 'Bab Ad-daar' geeft zij bovendien ruimte aan nieuwe Nederlanders. Dit community-programma is eind 2018 op eigen initiatief opgezet door Ahmad Abdulwahab, zelf afkomstig uit Syrië. De raad vindt het interessant dat NNT hem in 2020 als publiekswerker in dienst heeft genomen. Het is echter niet duidelijk wat het verdienmodel van dit programma is en of de medewerkers worden betaald.

Geografische spreiding

NNT biedt een sterke combinatie van lokale en reizende voorstellingen en grote internationale activiteiten. De instelling heeft een sterke binding met standplaats Groningen. Zij werkt als huisgezelschap intensief samen met de podia van SPOT Groningen. Met het Noord Nederlands Orkest creëert zij de komende periode grootschalig locatietheater. Groningen is de jongste stad van Nederland, terwijl de omliggende regio juist vergrijsd. De raad ziet de binding van de instelling met de regio verslechteren als gevolg van haar afnemende herkenbaarheid. Dit vindt hij zorgelijk.

Wel is de raad positief over de regionale samenwerkingen, onder meer met het Friese theatergezelschap Tryater. Samen verkennen NNT en Tryater de mogelijkheden om tweejaarlijks een familievoorstelling voor de noordelijke

theaters te maken. Binnen Station Noord werkt de instelling aan talentontwikkeling met alle noordelijke rijksgefinancierde instellingen. Deze en enkele andere samenwerkingsverbanden wil zij de komende periode intensiveren en uitbouwen.

In haar reflectie op de aanvraag schrijft de stedelijke cultuurregio We the North dat de instelling voor Noord-Nederland van grote artistieke betekenis is, met een goede inbedding in de regio qua samenwerkingspartners en thematiek.

De instelling reist door het hele land en heeft dankzij de samenwerking met de muziekensembles Asko|Schönberg uit Amsterdam en Slagwerk Den Haag een sterke band met de Randstad. De raad is ook te spreken over de internationale activiteiten: NNT wil in Nederland laten zien dat de behoefte om interdisciplinair te werken ook elders in Europa leeft en maakt daartoe coproducties met gelijkgestemde internationale gezelschappen.

Toepassing Fair Practice Code

NNT reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code. De instelling bespreekt echter niet welke verbeterstappen er mogelijk zijn en hoe die de komende periode vorm moeten krijgen. Naleving van de cao Toneel en Dans vormt de basis van haar visie op *fair pay* en de code in bredere zin. Zij zorgt ervoor dat er in coproducties geen onderscheid is tussen de arbeidsomstandigheden van de verschillende betrokkenen.

De instelling draagt actief bij aan de sociale dialoog over eerlijke beloning door haar aansluiting bij koepelorganisatie NAPK, waarvan de zakelijk directeur sinds 2018 bestuurslid is. De bedrijfsvoering en financiën zijn transparant in de zin dat jaarlijks de jaarcijfers en jaarverslagen online worden gepubliceerd. De instelling geeft blijk van visie op duurzaamheid en solidariteit, door veel te investeren in scholing en ontwikkeling van medewerkers, en door aansluiting bij het Sociaal Fonds Podiumkunsten.

Toepassing Governance Code Cultuur

NNT reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur, maar formuleert geen verbeteringen voor de toekomst. Zij hanteert het raad-van-toezichtmodel. De instelling geeft blijk van zorgvuldig bestuur in de wijze waarop zij de samenwerking met Club Guy & Roni heeft vormgegeven (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De instelling reflecteert goed op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Ze streeft ernaar een inclusieve organisatie te zijn, waarin alle medewerkers mogen uitdragen wie zij zijn, en achtergrond, overtuigingen en voorkeuren geen rol spelen bij benoemingen of beloningen. De algemeen

directeur, artistiek leider en de voorzitter van de raad van toezicht hebben een biculturele achtergrond. De raad vindt diversiteit in de raad van toezicht goed belegd, zowel in expertise als culturele achtergrond. Te prijzen valt met name de vanzelfsprekendheid die doorklinkt in deze diverse samenstelling. Wel valt op dat de medewerkers in niet-artistieke functies weinig cultureel divers zijn. De raad zou graag zien dat de instelling op dat vlak maatregelen treft.

In 2020 volgen medewerkers een *unconscious bias*-training. Ook is de instelling aangesloten bij Theater Inclusief, waarbinnen ze gebruik maakt van HR-training op het gebied van inclusieve werving en selectie. De raad ziet de toepassing van de code ook terug in de diverse samenstelling van het publiek. Om ook inclusief te zijn voor een niet-Nederlandstalig publiek werkt de instelling bij NITE-voorstellingen met Engelstalige boventiteling.

Noordbrabants Museum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Noordbrabants Museum (hierna: Noordbrabants Museum) is een regionaal museum, gevestigd in 's-Hertogenbosch. Het museum presenteert kunst, cultuur en geschiedenis van Noord-Brabant. De museumcollectie omvat meer dan dertigduizend objecten, zoals schilderijen, prenten, tekeningen, textiel, munten en penningen, glas, zilver, kunstnijverheid, archeologie en typisch Brabantse objecten. Educatie, artistieke kwaliteit en emotie zijn de belangrijkste uitgangspunten voor de presentaties en de activiteiten; hiermee wil het museum de bezoekers vermaken, samenbrengen en prikkelen.

Het Noordbrabants Museum is met deze aanvraag ook aanvrager namens Stedelijk Museum Breda, TextielMuseum in Tilburg, Design Museum Den Bosch, Van Abbemuseum in Eindhoven en Museum Helmond. Het gezamenlijke doel van de zes musea is het bereiken van een groter en meer divers publiek in Noord-Brabant, en talentontwikkeling van jongeren in de culturele sector.

Subsidieadvies

Het Noordbrabants Museum vraagt als penvoerder subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een provinciale collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente 's-Hertogenbosch en provincie Noord-Brabant subsidie verstrekken. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant, waar de instelling haar standplaats heeft. Het Noordbrabants Museum voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert het Noordbrabants Museum geen subsidiebedrag te verlenen, tenzij de instelling:

- een aangepast activiteitenplan opstelt met een nieuwe invulling van de besteding van de rijksbijdrage, waarbij het budget minder versnipperd wordt.
- een aangepaste begroting opstelt in lijn met het activiteitenplan.
- ingaat op de beloning van vaste, tijdelijke en freelance medewerkers.

- een toelichting geeft op de toepassing van de Code Fair Practice, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie, met concrete actiepunten voor de komende periode.

De raad oordeelt negatief over de aanvraag van het Noordbrabants Museum in samenwerking met Stedelijk Museum Breda, TextielMuseum, Design Museum Den Bosch, Van Abbemuseum en Museum Helmond. De Brabantse musea willen de bijdrage besteden aan het verwerven van zes junior-conservatoren die, per museum, voor een periode van vier jaar werken aan het bereiken van nieuwe doelgroepen in Noord-Brabant. De raad stelt grote vraagtekens bij de uitvoerbaarheid van de plannen, omdat de BIS-subsidie met een gelijkelijke verdeling over de instellingen te versnipperd terecht komt. Het takenpakket en de verwachtingen van de conservator staan bovendien niet in verhouding met het aantal beschikbare uren.

Het Noordbrabants Museum is een financieel gezonde instelling. De raad vindt de toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code inclusief eerlijke beloning, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie echter onvoldoende en te weinig concreet.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Noordbrabants Museum wil met de BIS-subsidie in de periode 2021 – 2024 intensief samenwerken met het Van Abbemuseum, Stedelijk Museum Breda, TextielMuseum, Design Museum Den Bosch en Museum Helmond. De gemeenschappelijke doelstelling is meer bezoekers naar Brabantse musea halen, waarbij zij gezamenlijk nastreven dat de bezoekersgroep meer divers wordt.

De Brabantse musea willen de rijksbijdrage besteden aan het verwerven van een team van zes junior-conservatoren die, per museum, gedurende vier jaar werken aan het bereiken van nieuwe, specifieke doelgroepen in Noord-Brabant. Daarnaast wordt de subsidie gebruikt voor een vierjarig activiteitenprogramma. Iedere conservator krijgt een eigen opdracht voor het realiseren van publieksactiviteiten die verband houden met de collecties. Het gezamenlijke resultaat van de samenwerking is een grotere en bredere bezoekersgroep bij Brabantse musea, producten en activiteiten die dit bewerkstelligen, en talentontwikkeling van starters in de culturele sector.

In de aanvraag wordt slechts summier ingegaan op het beoogde profiel van de junior-conservatoren: een passende opleiding, weinig werkervaring, bij voorkeur niet of nauwelijks in de culturele sector. Het wordt een baan

aangeboden van tussen de zestien en twintig uur per week. Zij worden begeleid door een mentor uit de eigen organisatie en presenteren periodiek hun bevindingen aan een stuurgroep van directeuren van de zes musea. Het is de bedoeling dat de conservatoren ervaringen delen met de andere junior-conservatoren, het eigen museum, musea en culturele instellingen in Noord-Brabant, en ambtenaren in het culturele veld. De conservatoren werken hiervoor een voorstel uit, dat tevens een in 2024 te organiseren symposium omvat. Tijdens dit symposium leveren zij een publicatie op: een eindevaluatie die beschikbaar is voor alle Nederlandse musea.

De raad oordeelt negatief over de aanvraag. Hij vindt de uitvoering van de plannen zeer kwetsbaar: het takenpakket en de beoogde resultaten staan niet in verhouding tot het aantal uur dat de conservatoren tot hun beschikking hebben. De kwetsbaarheid wordt versterkt omdat in het plan niet duidelijk wordt omschreven hoe de projecten gemonitord worden, behalve door middel van tussentijdse evaluaties. Naar inzicht van de raad is de opdracht voor de conservatoren te omvangrijk en ambitieus, omdat de BIS-subsidie van 250.000 euro door zes instellingen van verschillend formaat wordt gedeeld. Hierdoor blijft per museum slechts een relatief klein bedrag over. De activiteiten vinden zowel organisatorisch als inhoudelijk dan ook te versnipperd plaats. De raad had liever gezien dat het Noordbrabants Museum zich opstelt als museum met een spilfunctie in de provincie Noord-Brabant, met activiteiten en resultaten die van waarde zijn voor de hele provincie.

Vernieuwing

De raad is gecharmeerd van het idee om jonge krachten met een frisse blik naar publieksverbreding, de collectie en de organisatie te laten kijken. De uitwerking van dat idee is echter ontoereikend en het budget is te klein om dit op zichzelf sympathieke plan succesvol tot uitvoering te brengen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Noordbrabants Museum geeft een te summiere toelichting op de beloning van vast en tijdelijk personeel, en de wijze waarop deze beloning aansluit bij bestaande afspraken over honorering in de sector.

De instelling is een financieel gezonde instelling, met een hoge liquiditeit en solvabiliteit. Hoewel zij in de aanvraag niet ingaat op risico's en beheersmaatregelen, blijkt uit de financiële cijfers een laag risico om bij tegenvallende inkomsten de activiteiten niet te kunnen voortzetten.

Voor de uitvoering van de activiteiten in het kader van de BIS hebben de zes musea ruim twee miljoen euro begroot. Deze kosten betreffen publieksactiviteiten, overhead en talentontwikkeling (bijeenkomsten, symposium en publicatie). Volgens de instelling kunnen de aanstelling van

de junior conservatoren of het activiteitenbudget worden uitgebreid, als de provincie bereid is om als betrokken partner het initiatief financieel mede te ondersteunen. Zolang dit niet het geval is, vindt de raad dat de ambities niet in verhouding staan tot het aantal uren, wat ook in strijd is met de voorwaarden voor eerlijke beloning.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Noordbrabants Museum heeft sinds 2018 een vernieuwde visie op educatie, waarin het verhaal centraal staat: ‘Zalen vol verhalen, kom en zet je verbeelding aan’. Een goed verhaal zien of horen maakt mensen betrokken en inspireert tot het creëren van eigen verhalen. De raad waardeert deze benadering. De instelling wil de junior-conservator vragen aanbod te ontwikkelen voor vmbo- en mbo-scholieren. Hiervoor worden bestaande en nieuwe duurzame samenwerkingsverbanden met onderwijspartners aangegaan, en scholieren worden betrokken. De conservator begint met de Museumgame voor vmbo-scholieren en een project over identiteit voor het mbo-onderwijs, gekoppeld aan het leven van Vincent van Gogh.

Het doel van de zes musea is om via samenwerking en cocreatie nieuwe bezoekers aan te trekken voor hun eigen en andere musea, zoals vmbo-scholieren, jongeren, migranten, mensen met een beperking, ouderen en niet-stadsbewoners. Het Noordbrabants Museum ontving in 2018 meer dan 219.000 bezoekers, waarvan ruim 14.000 via schoolgebonden activiteiten. De instelling wil een verdubbeling van de onderwijsaantallen in 2022: meer leerlingen en een verbreding van de doelgroep met jongeren die zich op dit moment (nog) niet of nauwelijks aangetrokken voelen tot het museum. Dit lijkt de raad een haalbare ambitie.

Geografische spreiding

Het Noordbrabants Museum is een belangrijk museum op regionaal en (inter)nationaal niveau. De raad waardeert het dat zij samenwerking zoekt met collega-musea in de eigen provincie, maar vindt de voorgestelde invulling te kwetsbaar.

Toepassing Fair Practice Code

Het Noordbrabants Museum onderschrijft de Fair Practice Code, maar geeft geen toelichting op de toepassing daarvan. Het is dan ook niet duidelijk op welke manier de instelling de code de afgelopen jaren heeft toegepast en welke stappen zij de komende periode wil zetten, met name in relatie tot de aan te stellen junior-conservatoren.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Noordbrabants Museum wordt bestuurd volgens het raad-van-toezichtmodel. Het museum onderschrijft de principes van de Governance Code Cultuur, maar een nadere uitwerking daarvan ontbreekt, evenals eventuele actiepunten.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Noordbrabants Museum zegt de Code Diversiteit en Inclusie te onderschrijven en toe te passen, maar licht niet toe op welke wijze. De raad had graag gezien dat de instelling aan de hand van de vier p's (programma, publiek, personeel en partners) de toepassing van de code had uitgewerkt. Bovendien is niet duidelijk of er aandachtspunten zijn voor de komende periode.

Ook Stedelijk Museum Breda, TextielMuseum, Design Museum Den Bosch, Van Abbemuseum en Museum Helmond zeggen zich te (willen) committeren aan de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. De raad betreft in zijn advies alleen de toelichting van het Noordbrabants Museum als aanvrager.

Noorderlicht

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting Fotografie Noorderlicht (hierna: Noorderlicht) is een internationale presentatie-instelling met een maatschappelijk geëngageerde agenda en is gevestigd in Groningen. Zij legt zich toe op fotografie en flankerende disciplines en biedt een platform aan beeldmakers uit binnen- en buitenland. Noorderlicht wil met storytelling bijdragen aan de visuele geletterdheid van jong en oud. Door de vele foto-opdrachten en tentoonstellingen is Noorderlicht faciliterend voor het medium fotografie.

Noorderlicht werkt met drie programmalijnen: Noorderlicht Studio, Noorderlicht on Tour en Noorderlicht Festival. Noorderlicht Festival is vanaf 2021 een biënnale in de drie noordelijke provincies. Het festival heeft een regionale, landelijke en internationale reputatie. Noorderlicht is lid van De Noordenaars en medeoprichter van Platform Fotografie Nederland.

Om (inter)nationale promotie te versterken gaan Noorderlicht en BredaPhoto een samenwerking aan onder de titel 'Dutch Festivals On Visual Storytelling'. Om het jaar organiseren de beide instellingen ieder een internationaal festival over ontwikkelingen binnen de beeldcultuur. Voor de samenwerking is subsidie aangevraagd in het kader van artikel 3.42.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Fotografie Noorderlicht geen subsidie te verlenen. De raad heeft de extra aangevraagde, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

Beoordeling

Noorderlicht geniet landelijke en internationale bekendheid als festival voor hedendaagse fotografie. De instelling heeft de afgelopen periode goed gefunctioneerd. Noorderlicht positioneert zich met haar plan op de eerste plaats als een grootschalige internationale festivalorganisatie voor hedendaagse fotografie met een jaarprogrammering voor een breed publiek en in mindere mate als presentatie-instelling. De artistiek-inhoudelijke ambities van Noorderlicht zijn erg algemeen beschreven en onvoldoende passend voor een presentatie-instelling. Door de keuze voor fotografie en storytelling neemt Noorderlicht een onderscheidende positie in, in het

landschap van presentatie-instellingen. Tegelijkertijd komt deze keuze in de uitwerking door Noorderlicht te weinig tegemoet aan de eis experimenteel of vernieuwend onderzoek te presenteren.

Het educatieaanbod is gericht op actieve participatie van jongeren. Met Noorderlicht on Tour, de derde programmalijn van Noorderlicht, zet de instelling in op het verbreden en bereiken van nieuw publiek in binnen- en buitenland. Noorderlicht is stevig geworteld in de noordelijke provincies. Door de beoogde samenwerking met BredaPhoto in 'Dutch Festivals On Visual Storytelling' versterkt Noorderlicht zowel haar internationale als haar landelijke positionering.

De financiële positie van Noorderlicht is gezond. De waardering voor Noorderlicht blijkt uit substantiële financiële ondersteuning van de drie noordelijke provincies en de gemeenten Groningen en Leeuwarden. Noorderlicht geeft nog onvoldoende invulling aan de drie codes.

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Noorderlicht maakte de afgelopen periode geen deel meer uit van de Culturele basisinfrastructuur (BIS). Met een afgeslankte organisatie heeft Noorderlicht haar activiteiten voortgezet met presentaties in Galerie Noorderlicht en met het jaarlijkse fotofestival. Noorderlicht is tegemoetgekomen aan eerder geuite kritiek van de raad door andere visuele media bij haar programmering te betrekken en door fotografie te presenteren binnen het bredere spectrum van beeldende kunst. Het activiteitenprogramma van Noorderlicht had met in 2017 – 2018 jaarlijks gemiddeld 145.000 bezoekers een groot bereik.

De komende beleidsperiode organiseert Noorderlicht haar activiteiten langs drie lijnen: Noorderlicht Studio (voorheen Galerie Noorderlicht) voor verdiepend en agenderend onderzoek naar het eigen vakgebied; Noorderlicht on Tour met tentoonstellingen voor een breder publiek en buitenlandprogrammering; en het tweejaarlijkse Noorderlicht Festival. Het activiteitenprogramma is voor de drie programmalijnen op hoofdlijnen uitgewerkt. Met 'TRUTH OR DARE' in 2021 en 'REBOOT' in 2023 als overkoepelende thema's heeft Noorderlicht een keuze gemaakt voor actuele thematieken.

Noorderlicht is in 2020 gestart met Noorderlicht Studio voor verdiepend onderzoek naar het eigen vakgebied en als kweekvijver voor Noorderlicht Festival. De raad had in de aanvraag meer willen lezen over de artistieke ambities van Noorderlicht Studio. Maar Noorderlicht beschrijft haar artistiek-inhoudelijke positionering als presentatie-instelling onvoldoende. De presentatieplek is nog in de ontwikkelfase; de artistiek-inhoudelijke lijn wordt volgens de aanvraag pas de komende vier jaar uitgewerkt in een

programming. De studio is met jaarlijks vier presentaties en discussies bedoeld als plek voor talentontwikkeling van jonge curatoren, starters en meer ervaren talent. De omschrijving van de artistieke uitgangspunten blijft echter steken in algemene termen als het tonen van sociaal engagement, verkenningen naar nieuwe vormen van beeldcultuur en ruimte bieden aan interdisciplinaire verkenningen.

Het tweejaarlijkse festival vormt volgens Noorderlicht de ruggengraat van de instelling, waar talenten en uitkomsten van onderzoek worden gepresenteerd. Het plan laat zich dan ook eerder lezen als een aanvraag voor een festivalorganisatie met een jaarprogramming dan voor een presentatie-instelling. Ook de prognoses voor het aantal tentoonstellingen wijzen op een koerswijziging in die richting, in 2021 zijn er nog 19 tentoonstellingen gepland en in 2024 slechts 10, waaronder de biënnales, tegen 25 tentoonstellingen jaarlijks in 2017 en 2018. Hiermee komt er grotere nadruk te liggen op de grootschalige biënnales.

De keuze voor de externe gastcuratoren van komende edities is nog niet gemaakt, waardoor de raad zich onvoldoende een beeld kan vormen van de artistieke afwegingen die worden gemaakt. De raad heeft er op basis van eerder gemaakte keuzes wel vertrouwen in dat Noorderlicht curatoren zal selecteren met een sterke artistiek-inhoudelijke visie.

Noorderlicht wil zich profileren met *visual storytelling*. Deze benadering is weliswaar interessant, maar de uitwerking van deze keuze geeft onvoldoende uitsluitsel over de artistieke koers die Noorderlicht wil bewandelen. Hiermee komt de instelling te weinig tegemoet aan de eis voor een presentatie-instelling om experimenteel of vernieuwend onderzoek te presenteren.

Vernieuwing

Omdat de inhoudelijke doelen van Noorderlicht Studio nog te veel in een ontwikkelfase verkeren, is het niet goed mogelijk te beoordelen in hoeverre de presentatie-instelling gaat bijdragen aan artistiek-inhoudelijke vernieuwing binnen de fotografie en beeldende kunst. De plannen maken wel nieuwsgierig.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Noorderlicht volgt de cao Welzijn en hanteert sinds 2018 de ‘Richtlijn kunstenaarshonorarium’. De komende periode gaat Noorderlicht in overleg met de kunstenaars vaker optreden als producent van *prepress*-werk en tentoonstellingen. Het wordt echter niet duidelijk in hoeverre kunstenaars betaald krijgen voor het tentoonstellen van hun werk.

Noorderlicht was de afgelopen jaren financieel gezond met 34 procent eigen inkomsten in 2018. Met de beoogde subsidiebijdrage van het ministerie van OCW zakt dat aandeel tot ruim 20 procent jaarlijks. De begroting voor 2021 – 2024 laat een forse stijging zien vanwege het uitbreiden met circa 9 fte voor coördinatie, publicaties en versterking van het artistieke team. De raad heeft er begrip voor dat Noorderlicht de komende periode de onderbezetting van de afgelopen periode wil compenseren.

Noorderlicht wordt ondersteund door de drie noordelijke provincies en de gemeenten Groningen en Leeuwarden. Uit dit commitment spreekt erkenning van de betekenis voor en de worteling van de instelling in het Noorden. Ook weet Noorderlicht voor een substantieel bedrag private fondsen te interesseren, voor de komende periode wordt die bijdrage geschat op gemiddeld ruim twee ton.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 lijkt Noorderlicht een beroep te doen op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op een groot landelijk en internationaal publieksbereik. Althans: in het aanvraagformulier vinkt ze dat aan. Echter, noch in de begroting, noch in de toelichting op de begroting en noch in het activiteitenplan refereert ze expliciet aan die 250.000 euro.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Noorderlicht heeft de afgelopen periode haar educatierol met verve uitgevoerd. In 2018 waren er 104 schoolgebonden activiteiten met een bereik van 1500 leerlingen. Met de mbo-opleiding van Noorderpoort is Noorderlicht een samenwerking aangegaan waarbij studenten expositiemogelijkheden krijgen aangeboden. De raad moedigt dit initiatief aan. Binnen het primair onderwijs richt Noorderlicht zich op kinderen met een passie voor fotografie en maakt gebruik van populaire methoden als ‘Visual Thinking’, ‘Art based Learning’ en ‘Visual Thinking Strategies’. Noorderlicht zet zich in om dichterbij de belevingswereld van jongeren te komen via een leerlingenplatform. Docenten krijgen masterclasses aangeboden om de ervaringen met het platform te delen met andere beeldende kunstinstellingen. De raad vindt dat Noorderlicht goede vormen van actieve participatie met jongeren heeft gevonden en heeft er vertrouwen in dat Noorderlicht die blijft ontwikkelen.

Noorderlicht streeft in 2021 – 2024 naar 61.000 tentoonstellingsbezoekers per jaar. Met gemiddeld 2.750 deelnemers aan schoolgebonden en overige educatie in 2021 – 2024 komt Noorderlicht op ongeveer hetzelfde aantal deelnemers uit als in de periode 2017 – 2021. Met deze ramingen doet Noorderlicht een realistische schatting en toont ze ambitie. Met deelname

aan Platform Fotografie Nederland versterkt Noorderlicht haar positionering in het veld van fotografie-instellingen.

Met een participatieproject voor ouderen samen met de NHL Stenden Hogeschool geeft Noorderlicht invulling aan haar maatschappelijke rol. De samenwerking met Humanitas en de gemeente Groningen in een project voor mantelzorgers sluit daarbij aan.

De noordelijke scheurkalenders met inzendingen van amateurs hebben een groot bereik, het fotofestival krijgt veel media-aandacht in binnen- en buitenland. Met Noorderlicht on Tour wil de instelling de noordelijke musea bereiken en tentoonstellingen naar het buitenland brengen. In dit licht is het opvallend dat Noorderlicht geen communicatiestrategie beschrijft.

Geografische spreiding

Noorderlicht is regionaal goed geworteld. Vanuit haar uitvalsbasis Groningen organiseerde zij het jaarlijkse fotofestival met tentoonstellingsprogramma's in de drie noordelijke provincies. Noorderlicht is lid geworden van het samenwerkingsverband van presentatie-instellingen De Noordenaars, met Noorderlicht Fotosalon biedt zij regionaal talent een ontmoetingsplek. Ook is Noorderlicht een samenwerking gestart voor kunst in de openbare ruimte en andere projecten met MartiniPlaza, Muziekcentrum de Oosterpoort en het Oerol Festival. Er is samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen voor foto-opdrachten in de reeks 'Imagining Science'. Met deze brede praktijk bewijst Noorderlicht een belangrijke speler te zijn voor de fotografie in Noord-Nederland.

Door langjarige projecten als 'Sweet and Sour Story of Sugar' heeft het Fotofestival Noorderlicht ook een grote reputatie in het buitenland. Hieraan draagt het intensieve tentoonstellingsprogramma met jaarlijks tientallen buitenlandpresentaties van Noorderlicht on Tour aan bij. Op *open calls* voor deelname komen steevast honderden reacties uit binnen- en buitenland binnen. Door de samenwerking met BredaPhoto wordt ook de landelijke betekenis van Noorderlicht versterkt.

Toepassing Fair Practice Code

Noorderlicht volgt de cao Welzijn voor medewerkers en zzp'ers en hanteert naar eigen zeggen de 'Richtlijn kunstenaarshonorarium'. In de toelichting op de begroting wordt niet ingegaan op toepassing van de Fair Practice Code en het wegwerken van eventuele achterstanden. Noorderlicht maakt hierdoor onvoldoende duidelijk in hoeverre zij de code consequent toepast.

Toepassing Governance Code Cultuur

In 2020 worden de statuten van de stichting aangepast waarin wordt vastgelegd dat het bestuur verantwoordelijk is voor het naleven van de

Governance Code Cultuur. Ook wordt in 2020 een nieuw directiereglement vastgesteld. De raad moedigt Noorderlicht aan om voor haar bestuur niet uitsluitend leden met financiële, juridische en politieke kennis en ervaring te selecteren. Mensen die beschikken over een artistiek-inhoudelijk kompas kunnen een goede aanvulling zijn op het bestuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Noorderlicht geeft een wat fletse beschrijving van de vier p's. Zo belooft Noorderlicht in diverse rapportages te reflecteren op het bereik van een zo divers mogelijk publiek. De raad spoort Noorderlicht aan visie en ambitie te formuleren voor de invulling van de Code Diversiteit en Inclusie. De uitnodiging aan amateurverenigingen voor stages bij Noorderlicht zijn een mooi initiatief, dat ook bijdraagt aan inclusie.

Noorderzon

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 390.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting Noorderzon Groningen, podiumkunsten, festivals, Groningen

Stichting Noorderzon Groningen (hierna: Noorderzon) organiseert jaarlijks in de tweede helft van augustus het elfdaagse Noorderzon Performing Arts Festival Groningen op verschillende locaties in Groningen. Noorderzon omschrijft zichzelf als de ietwat curieuze combinatie van groots zomerfeest en internationaal kunstenfestival. Het festival presenteert een multidisciplinair *cutting edge*-programma dat tot ver over de landsgrenzen een ijkpunt is voor internationale podiumkunsten. Nieuwsgierigheid en een brede blik zijn de leidraad voor een programma dat wars is van hypes, maar juist de achtergrond en grondslag van zo'n hype in een mondiaal en lokaal kader wil duiden. Noorderzon wil primair een publieksfestival zijn en trekt met het Noorderplantsoen als kern jaarlijks een groot en nieuwsgierig publiek van zo'n 140.000 bezoekers.

Subsidieadvies

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Noorderzon Groningen een subsidiebedrag toe te kennen van € 390.000.

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad is zeer enthousiast over de artistiek hoogwaardige kwaliteit van Noorderzon. Noorderzon heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een van de belangrijkste middelgrote podiumkunstenfestivals van Europa voor het presenteren en bekijken van nieuw internationaal werk. De raad vindt het festival een voorbeeld van *the art of programming* en is onder de indruk van het vertrouwen dat een breed en regionaal publiek stelt in de artistieke, vaak niet gemakkelijke keuzes van de artistiek leider. Het festival presenteert internationale makers voordat deze zijn doorgebroken, en combineert deze met nieuw werk van - veelal jonge - noordelijke makers.

Noorderzon hanteert de cao Toneel en Dans voor de kleine kern van vaste medewerkers en betaalt vaste freelancers van het artistieke team, gastprogrammeurs en curatoren een projectvergoeding; voor de overige medewerkers verbetert het de komende tijd de afspraken. Financieel staat Noorderzon er gezond voor en het festival kent een brede financieringsmix.

Het festival licht de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie duidelijk toe en geeft aan welke aspecten van de codes de komende tijd verbetering behoeven.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Noorderzon heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een van de belangrijkste middelgrote podiumkunstenfestivals van Europa voor het presenteren en bekijken van nieuw internationaal werk. Dankzij het grote internationale netwerk van artistiek leider Mark Yeoman kan Noorderzon in een vroeg stadium nieuw werk en jonge makers scouten en in Nederland introduceren. De raad is zeer enthousiast over de wijze waarop het festival deze avant-gardeprogrammering voor een groot en breed publiek aantrekkelijk en toegankelijk weet te maken.

De raad waardeert de opvallende, eigenzinnige positie van Noorderzon. Het festival biedt een hoogwaardig en gevarieerd aanbod, voor specifieke groepen, voor een groep professionals en voor een breed publiek, waarmee de impact groot is. Het beleidsplan voor de periode 2021 – 2024 roept een inspirerend beeld op van de wijze waarop met groot vakmanschap scherpe, weloverwogen keuzes worden gemaakt in *the art of programming*. De gehele selectie van met name onafhankelijke makers voedt de dialoog door (mondiale) ontwikkelingen in de samenleving weer te geven. Daarbij verlenen juist de soms schurende keuzes het festival een geheel eigen, oorspronkelijke signatuur. Wel had de raad graag een concreter uitwerking gelezen van de plannen voor de komende periode.

Het overzicht met makers en gezelschappen die vroeg in hun ontwikkeling een plek kregen op Noorderzon, is indrukwekkend. Het festival wil deze groep verder ondersteunen bij het zetten van hun volgende stap, naar een ander publiek en naar internationale zichtbaarheid. Het speelt daarbij een sterke rol als coproducent. Door de signalerende functie van nieuw internationaal talent is het festival uitgegroeid tot een belangrijke ontmoetingsplek voor buitenlandse programmeurs. Deze functie is ook van groot belang als stimulans en inspiratie voor het nationale podiumkunstenveld.

De raad oordeelt positief over de muziekprogrammering, die getuigt van een goede lokale samenwerking. In meer dan zeventig, vooral gratis concerten tonen de programmeurs van Eurosonic Noorderslag en SPOT een vooruitstrevend internationaal muziekprogramma binnen Noorderzon. Ook talenten van lokale kunstinstituten krijgen een podium op het festival, van Urban House Groningen tot het Prins Claus Conservatorium.

Vernieuwing

Naast de plek die Noorderzon geeft aan nieuw internationaal talent, is Noorderzon de afgelopen jaren een sterke rol gaan spelen bij de ontwikkeling van talenten uit de regio. Het festival maakt deel uit van het noordelijke talentontwikkelingsprogramma Station Noord en presenteert op het festival een speciale programmalijn binnen het hoofdprogramma 'Gemaakt in het Noorden'.

In de afgelopen jaren maakte Noorderzon deel uit van verschillende internationale netwerken. In 'CreateToImpact', het meest recente project, doet het festival samen met vijftien Europese partners onderzoek naar innovatie van presentatievormen en het effect daarvan op nieuw publiek. Dit door de EU ondersteunde project loopt tot halverwege de komende kunstenplanperiode; de raad is benieuwd naar de uitkomsten.

De raad waardeert tevens de grote aandacht voor duurzaamheid in den brede - waarin Noorderzon vooroploopt en als eerste festival van Nederland tien jaar geleden het Green Key-duurzaamheidskenmerk kreeg - en de voortgaande ontwikkelingen op dit vlak.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Noorderzon hanteert de cao Toneel en Dans voor de kleine kern van vaste medewerkers. De 'vaste' freelancers van het artistieke team, de gastprogrammeurs en curatoren, krijgen een projectvergoeding gebaseerd op ervaring en expertise. Voor het overige personeel, betaald of niet betaald, bestaan geen eenduidige, transparante afspraken. Noorderzon is stapsgewijs begonnen dit te verbeteren en wil hiervoor in 2021 – 2024 beleid ontwikkelen.

Financieel is het festival gezond, met een goede liquiditeit en solvabiliteit. Het festival heeft een gezonde balanspositie met een brede financieringsmix. De afgelopen jaren heeft het festival veel structurele kosten met incidentele middelen betaald. Om de basis van het festival zekerder te stellen, begroot het festival de inkomsten uit private fondsen voor de komende periode vrij behoudend. De begroting voor de toekomst vindt de raad realistisch, met zekerheid van structurele regionale ondersteuning.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad vindt de publieksbenadering van Noorderzon voorbeeldstellend; het festival weet met een uitnodigende grondhouding en een laagdrempelige aanpak in deze regio een zaalbezetting van 85 procent te realiseren voor de edgy internationale programmering. Voor de Groningers vormt het festival een ijkpunt in het jaar, om elkaar te ontmoeten, om te 'Noorderzonnen'. Het grotendeels noordelijke publiek komt niet zozeer af op specifieke

voorstellingen, maar vertrouwt in algemene zin op de keuzes van het festival. Dat is een groot compliment voor de organisatie. De raad heeft er vertrouwen in dat Noorderzon ook in de periode 2021 – 2024 zijn positie als groot publieksfestival weet vast te houden.

De instelling heeft een over de jaren uitgestrekt ‘educatief curriculum’ ontwikkeld, waarbij het publiek van jongs af aan met Noorderzon kan opgroeien. Vanaf het speciale kinderprogramma via latere concerten met vrienden is het park bekend terrein; de stap naar een ‘volwassen’ voorstelling is klein, blijkt ook uit het vele herhaalbezoek. Afgezien van het kinderprogramma ontbreken educatief aanbod of contacten met scholen. De raad zou graag zien dat dit aspect meer aandacht krijgt.

In de afgelopen jaren heeft Noorderzon veel aandacht geschonken aan de maatschappelijke duiding van het programma, met een uitgebreid contextprogramma met nagesprekken, debatten, colleges en *lecture performances*. Daarvoor werkt het festival samen met verschillende afdelingen van de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool Groningen. De raad vindt het een goede ontwikkeling dat dit succesvolle programma structureel onderdeel wordt van het kernprogramma; het festival wil daarvoor zelfs de naam aanpassen naar Noorderzon Performing Arts & Society Festival Groningen.

Voor specifieke doelgroepen organiseert het festival verschillende activiteiten met tal van maatschappelijke partners, onder meer op het gebied van armoedebestrijding. De raad vindt het van belang dat er aandacht is voor groepen in de samenleving voor wie de drempel naar een dergelijk evenement om verschillende redenen hoog is; hij waardeert het dat het festival mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ruimte biedt om te participeren, als toeschouwer of vrijwilliger. Dat geldt ook voor de speciale dagen en activiteiten voor ouderen, met bijvoorbeeld workshops bloggen met bejaarden en meezingcafés.

Geografische spreiding

Noorderzon maakt deel uit van de cultuurregio We the North. Het festival wordt meerjarig ondersteund door gemeente en provincie Groningen en is als Cultuurpijler aangewezen, wat inhoudt dat het festival een ondersteunende functie heeft voor de gehele Groningse festivalsector. In zijn reflectie op de aanvraag van Noorderzon schrijft We the North dat het Noorderzon ziet als vernieuwend, breed en interdisciplinair festival, en het rekent tot de belangrijkste festivals van Noord-Nederland, gezien het nationale en internationale bereik en de brede publieksfunctie. De (inter)nationale samenwerkingspartners creëren, aldus de cultuurregio, ook grote waarde voor de Noord-Nederlandse culturele infrastructuur, bijvoorbeeld op het gebied van artistieke vernieuwing. Daarbij vormen de

maatschappelijke visie en activiteiten een waardevol onderdeel van Noorderzon voor de cultuurregio. Ook speelt Noorderzon een belangrijke rol in Station Noord, het talentontwikkelingstraject van drie noordelijke provincies, samen met onder andere het Noord Nederlands Orkest, Club Guy & Roni, Tryater en Oerol.

Toepassing Fair Practice Code

Noorderzon heeft in het kader van de Fair Practice Code de zelfscan uitgevoerd en heeft daar drie aandachtspunten uit gedestilleerd voor de komende jaren: meer eenduidigheid in beleid en honorering, meer transparantie en meer scholing en carrièreperspectief. Noorderzon wil actief bijdragen aan de uitwerking van de Fair Practice Code, zowel lokaal als in georganiseerd festivalverband. De raad oordeelt positief over de heldere reflectie en uitwerking hiervan, en vertrouwt erop dat het festival deze plannen snel concretiseert en uitvoert.

Toepassing Governance Code Cultuur

Noorderzon hanteert een bestuursmodel, waarbij het bestuur in praktijk op afstand functioneert. Voor de samenstelling van het bestuur zijn profielen opgesteld, die in de periode 2021 – 2024 structureel getoetst worden aan het festivalprofiel. Het is de bedoeling dat het bestuur naar vijf leden groeit. De raad onderschrijft de noodzaak voor een meer diverse samenstelling van het bestuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad constateert dat inclusie een onlosmakelijk onderdeel vormt van het beleid van Noorderzon. Dat blijkt onder meer uit de aandacht voor mensen met een (fysieke) beperking in de staf en bij de grote groep festivalmedewerkers. Uit de zelfscan die Noorderzon heeft gedaan, blijkt dat er nog enkele aandachtspunten liggen met betrekking tot de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. Het festival wil komende periode onder meer wijk- en doelgroepgericht werven. Ook gaat het actief in gesprek met lager opgeleiden en nieuwe Groningers om deze groepen nauwer bij het festival te betrekken. De raad vindt dit goede stappen.

Noordpool Orkest

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Noordpool Orkest, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Groningen

Stichting Noordpool Orkest (hierna: Noordpool Orkest) is gevestigd in Groningen en organiseert concerten en educatieve activiteiten in Groningen, de noordelijke regio en de rest van het land. Het Noordpool Orkest is een bigband, aangevuld met een strijkerssectie, van ruim veertig musici. Het brengt eigentijdse, actuele muziek met een breed spectrum: jazz, rock, latin, hiphop, filmmuziek, et cetera. Zelf spreekt het van 'lichte muziek'. In een aantal programma's spelen thema's uit het noorden van Nederland een rol. Het ensemble initieert tevens activiteiten op het gebied van talentontwikkeling in de beoefende genres. Het Noordpool Orkest staat onder artistieke leiding van dirigent en componist Reinout Douma.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Noordpool Orkest geen subsidie toe te kennen.

Het Noordpool Orkest heeft in de eerste tien jaar van zijn bestaan een mooie staat van dienst opgebouwd als orkest voor 'lichte' muziek in Noord-Nederland. De afgelopen jaren heeft het orkest zich muzikaal laten uitdagen door samenwerkingen met toonaangevende (inter)nationale solisten en gastdirigenten, wat de kwaliteit van het orkest sterk heeft vergroot. Voor de periode 2021 – 2024 presenteert het orkest een ambitieus plan waarin het programma's voor muzikaal experiment en landelijke publieksopbouw combineert. Ook ontplooit het orkest interessante activiteiten op het gebied van talentontwikkeling. De raad constateert echter dat het Noordpool Orkest nog niet in een internationale context opereert, wat volgens de regeling een vereiste is.

De financiële gezondheid van het Noordpool Orkest op het moment van aanvragen was voldoende. Het Noordpool Orkest betaalt zijn freelance musici relatief lage vergoedingen, maar wil die in 2021 – 2024 verhogen. Het is niet duidelijk of het orkest betrokken is bij de totstandkoming van de cao voor muziekensembles; het orkest wil deze cao wel gaan volgen.

Het Noordpool Orkest reflecteert beknopt op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. De raad mist doelstellingen op het gebied van de laatste code.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Noordpool Orkest is opgericht in 2009 en heeft in de eerste tien jaar van zijn bestaan een mooie staat van dienst opgebouwd als orkest voor 'lichte' muziek in Noord-Nederland. Het orkest heeft een uniek profiel door in zijn programma de focus op muziekgenres als jazz, rock, latin, hiphop en filmmuziek te combineren met thematische programma's die aansluiten bij het karakter van Noord-Nederland, zoals in de 'Werkman Suite' en 'Werelderfgoed Waddenzee'. In de eigen producties zoekt het ensemble naar nieuwe klanken en methodes om het repertoire voor 'lichte' muziek uit te breiden, waarbij vooral wereldmuziek en elektronische muziek de onverdeelde aandacht van het orkest hebben. De afgelopen jaren heeft het orkest zich muzikaal laten uitdagen door samenwerkingen met toonaangevende (inter)nationale solisten en gastdirigenten, wat de kwaliteit van het orkest in hoge mate heeft vergroot.

Het ingediende plan straalt naast ambitie ook de wil uit om zich de komende periode verder te ontwikkelen en bestaande activiteiten uit te bouwen. Het orkest verwoordt goed zijn artistieke visie en doelstellingen. De komende periode richt het Noordpool Orkest zich op vier pijlers: 'expeditie', 'duel', 'noord' en 'volle bak'. Onder de eerste noemer onderzoekt het orkest nieuwe geluiden in compositie, instrumentarium, bezetting en geluidsbewerking. Het wil bijvoorbeeld technieken uit de elektronische muziek, zoals vervorming, manipulatie en optimalisatie van geluid, combineren met akoestische muziek. Ook wil het langere stukken met een grotere zeggingskracht ontwikkelen voor lichte muziek, zoals dat in de klassieke muziek veel gangbaarder is. De raad vindt dit interessant, en met 'Radiohead, a Jazz Symphony' heeft het Noordpool Orkest al laten zien dat het daartoe in staat is. Ook zoekt het orkest samenwerking met instrumenten en composities van niet-Nederlandse culturele herkomst. Onder de noemer 'duel' gaat het Noordpool Orkest samenwerken met makers uit theater, film, dans, literatuur, poëzie, beeldende kunst en cultureel erfgoed. Zo wordt met regisseur Jos Thie en een aantal amateurorkesten in 2021 de productie 'Fanfare' tot stand gebracht rond de gelijknamige film van Bert Haanstra. De pijler 'noord' omvat samenwerkingen met kunstenaars en kunstinstellingen uit Noord-Nederland, zoals de Gronings-Syrische maker Ahmad Abdulwahab en jeugdtheater De Steeg. Daarnaast is er de populaire programmaliijn 'volle

bak', concertseries met cabaretiers, filmmakers, popartiesten die in de hele regio kunnen spelen, zoals met Paul van Vliet of Ellen ten Damme.

De raad vindt de geplande interdisciplinaire samenwerkingen van het orkest uitdagend en is van mening dat de programmering een goede samenhang laat zien. De raad vindt het ook interessant dat naast de artistiek leider de komende periode Oene van Geel en Thijs de Vlieger deel gaan uitmaken van het artistieke team, specialisten op het gebied van respectievelijk wereldmuziek en elektronische muziek.

De raad constateert dat het Noordpool Orkest nog niet in een internationale context opereert. In de huidige periode geeft het ensemble geen concerten in het buitenland, in de komende periode plant het orkest een à twee internationale concerten per jaar. Het orkest komt daarmee naar de mening van de raad nog niet in aanmerking voor een BIS-subsidie. Ook de landelijke zichtbaarheid van het orkest is gering, met name waar het de experimenteler programmering betreft. Het valt op dat het orkest in zijn plan niet uiteenzet hoe het werk de komende periode landelijk is gespreid en met welke programma's het de rest van het land aandoet.

Vernieuwing

Het Noordpool Orkest maakt zich vanuit het noorden sterk voor de ontwikkeling van de door hem beoefende genres. Vooral het project 'compressed community' spreekt tot de verbeelding. Waar muziek van symfonieorkesten wordt opgenomen alsof de luisteraar zelf in de zaal zit, wil het Noordpool Orkest opnametechnieken uit de pop- en elektronische muziek juist inzetten als artistiek middel om de zeggingskracht te vergroten. Geluidstechniek wordt daarmee dus niet alleen ingezet om muziek vast te leggen; de audio- en muziektechnische zoektocht zal nieuwe klankkleuren en klankbeelden realiseren. De raad is ook nieuwsgierig naar hoe het ensemble nieuwe elektronische instrumenten zal gaan inzetten in combinatie met versterkte akoestische instrumenten.

Met het initiatief tot de Noordpool Troupe (i.s.m. Keunstwerk Friesland) geeft het Noordpool Orkest vorm aan talentontwikkeling. Jongeren tussen de 14 en 23 jaar uit de noordelijke provincies spelen onder leiding van musici van het Noordpool Orkest en geven zelf uitvoeringen. Hierbij wordt ook samengewerkt met jeugdtheater en andere disciplines. Ook bij Noordpool Troupe zal de komende jaren meer aandacht zijn voor elektronische muziek.

Het Noordpool Orkest is verder, buiten deze aanvraag om, trekker van de subsidieaanvraag bij Creative Europe voor de oprichting van een Youth Orchestra Next Generation (YONXT). Het betreft een vierjarig programma om jonge musici op te leiden in de lichte muziek, waarin de jeugdcultuur in

al haar diversiteit ook een plaats krijgt. De raad waardeert de inspanningen van het orkest op dit terrein.

Het ensemble geeft in het plan verder aan dat het op verschillende manieren aan talentontwikkeling wil gaan werken, onder meer in samenwerking met de conservatoria van Amsterdam, Enschede, Groningen, Maastricht, Rotterdam en Zwolle. De raad vindt dat een goed voornemen maar mist een nadere uitwerking van dit plan.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Noordpool Orkest werkt volledig met freelancers. Het orkest geeft een specificatie van de vergoedingen waarin reistijd- en kosten zijn inbegrepen. De raad vindt de genoemde bedragen aan de lage kant. Voor de komende jaren koerst het orkest op marktconforme honorering, meer repetitietijd en vergoeding bij ziekte. Het Noordpool Orkest spreekt de intentie uit om de in ontwikkeling zijnde cao voor ensembles te gaan volgen, maar gaat hier verder niet op in. Het is ook niet duidelijk of het ensemble betrokken was bij de totstandkoming van deze cao.

De huidige financiële gezondheid van het Noordpool Orkest is voldoende en het Noordpool Orkest onderbouwt goed hoe het de komende periode aan verdere verbetering wil werken. De beheerlasten van de organisatie zijn laag en het Noordpool Orkest streeft ernaar deze ook in de komende periode zo laag mogelijk te houden. De liquiditeit en solvabiliteit zijn hoog, maar het weerstandsvermogen is aan de lage kant. Het orkest heeft een groot verdienvermogen. Op dit moment haalt het orkest 80 procent van de inkomsten uit kaartverkoop.

De begroting laat een forse stijging zien, die deels lijkt samen te hangen met een verdubbeling van het aantal concerten. Uit de toelichting wordt niet helemaal duidelijk hoe de stijging van baten en lasten is opgebouwd. Wel is een risicoanalyse opgenomen met eventueel te nemen maatregelen. Hieruit blijkt dat Noordpool een doordachte bedrijfsvoering heeft.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Naast het eerdergenoemde Noordpool Troupe organiseert het Noordpool Orkest ook een tweejaarlijks project met mbo-kunstopleidingen en andere partners. In dit project worden studenten van diverse opleidingen van mbo tot conservatorium samengebracht om muziek te schrijven, te arrangeren en uit te voeren. De eerste editie bleek een succes en het project wordt voortgezet. De samenwerking met het Prins Claus Conservatorium in Groningen wordt verder uitgebreid met gezamenlijke masterclasses.

Met zijn gekozen genres en zijn vier programmalijnen heeft het Noordpool Orkest de potentie om een groot en divers publiek aan te spreken. In de afgelopen vijf jaar heeft het publieksbereik van het Noordpool Orkest een ontwikkeling doorgemaakt van lokaal en regionaal naar nationaal. Daarbij valt wel op dat het orkest vooral met de populairder programmering (zoals met Paul van Vliet) door het land reist, en de experimenteler programma's vooral binnen de noordelijke regio laat zien. Het orkest zet in het plan niet uiteen hoe het zijn publiek de komende tijd wil vergroten, verbreden en wil diversifiëren. Het orkest stelt zich grote ambities om meer publiek binnen te halen, maar de raad mist strategieën en treft ook geen specificaties van de beoogde doelgroepen aan in het plan.

Geografische spreiding

Het Noordpool Orkest heeft zich ontwikkeld in het noorden van het land en geeft een groot deel van zijn uitvoeringen in de drie noordelijke provincies. Uit de aanvraag en de vele lokale en regionale samenwerkingen blijkt dat het orkest goed geworteld is in de regio.

In de loop der jaren wist het orkest ook de weg te vinden naar andere podia in het land en het is daarnaast actief op een aantal Nederlandse festivals.

In zijn reflectie op de BIS-aanvragen beschrijft de stedelijke cultuurregio We the North het Noordpool Orkest als een jong en talentvol orkest, dat past binnen de speerpunten van de regio 'talentontwikkeling' en 'aandacht en ruimte voor (jonge) makers in het noorden'. De regio geeft aan dat de slagkracht en de betekenis van het orkest voor de talentontwikkeling en voor het artistieke makersklimaat in Noord-Nederland met een opname in de BIS zullen vergroten. De raad kan zich vinden in de analyse van de regio maar vindt het voor opname in de BIS voor het Noordpool Orkest nog te vroeg. Wel spreekt hij de hoop uit dat het orkest zich de komende periode met gedegen steun vanuit de cultuurregio en/of fondsen verder zal kunnen ontwikkelen om naast zijn regionaal belang ook zijn landelijke en mogelijk internationale belang te verstevigen, waarvoor de raad bij dit orkest grote potentie ziet.

Toepassing Fair Practice Code

Het Noordpool Orkest geeft in de toelichting op de Fair Practice Code aan dat het om meer gaat dan beloning, maar reflecteert niet op de code. Het orkest beschrijft in grote lijnen welke veranderingen het wil doorvoeren in de komende periode op het gebied van secundaire arbeidsvoorwaarden, reiskosten en de opbouw van een financieel vangnet bij ziekte. Het orkest geeft geen andere uitleg over wat het specifiek wil bereiken in de komende jaren.

Toepassing Governance Code Cultuur

In zijn toelichting op de Governance Code Cultuur beschrijft het Noordpool Orkest in grote lijnen hoe de code wordt toegepast. Uit het plan en de toelichting lijkt het orkest de code goed toe te passen, maar op basis van de aangeleverde informatie kan de raad dit niet volledig beoordelen.

Het Noordpool Orkest heeft geen ANBI-status en is dus niet verplicht zijn jaarverslagen en jaarrekeningen te publiceren; deze verslagen zijn via de website dan ook niet te raadplegen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De toelichting op de Code Diversiteit en Inclusie is summier en bevat geen doelstellingen of reflectie. De raad vindt dit jammer, omdat in de huidige werking van het orkest en in de plannen het streven naar het maken van verbindingen tussen mensen sterk en integer naar voren komt. De raad mist een visie op hoe diversiteit en inclusie bereikt wordt. Dat de orkestleden verschillende nationaliteiten hebben, betekent niet dat daarmee een goede representatie bereikt is.

De raad van toezicht heeft sinds kort een goede genderbalans en het orkest heeft aangegeven dat bij volgende vacatures aandacht zal zijn voor kandidaten met een cultureel diverse achtergrond.

November Music

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 275.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting November Music, podiumkunsten, festivals, 's-Hertogenbosch

Stichting November Music (hierna: November Music) is een tiendaags festival voor nieuwe muziek dat jaarlijks in november in 's-Hertogenbosch plaatsvindt. Onder het motto 'muziek van nu door de makers van nu' toont het festival de laatste muzikale ontwikkelingen, waarbij makers en componisten putten uit hedendaags gecomponeerde muziek, jazz, *new world music*, muziektheater, *visual music*, vocale muziek, *electronics & soundscapes* en geluidsinstallaties. De instelling zet de maker centraal en initieert en ontwikkelt vernieuwende producties dwars door de genres heen. Zij beoogt een drijvende kracht te zijn achter de ontwikkeling van actuele muziek en zet tevens breed in op het stimuleren van de publieke belangstelling daarvoor.

Subsidieadvies

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting November Music een subsidiebedrag toe te kennen van € 275.000.

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad is bijzonder te spreken over de rol die November Music speelt als katalysator van muzikale innovatie. Het festival is van groot belang voor het presenteren en ontwikkelen van de hedendaagse muziek in Nederland. Daarbij lukt het de instelling om voor dit genre een breder publiek te bereiken door het ontwikkelen van aantrekkelijke programmaformats, zonder daarbij haar kernwaarden van kwaliteit en innovatie uit het oog te verliezen. Het festival speelt een gezaghebbende rol in een hecht internationaal netwerk en is van belang voor de export van Nederlandse actuele muziek. Middels een uitgebreid educatieprogramma bereikt het festival het publiek van de toekomst; door goede contacten met mediapartners is het bereik van het festival groot en strekt zich ook buiten Nederland uit.

November Music is een financieel gezonde instelling met een zeer goede balanspositie. Zij betaalt medewerkers en freelancers conform de principes van *fair pay*. De instelling reflecteert voldoende op de toepassing van de

Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

November Music is in de afgelopen jaren gegroeid van een vijf- naar een tiendaags festival en bewerkstelligde daarmee zowel verbreding als verdieping van zijn programma. Het festival biedt een groot scala aan (internationale) presentaties en compositieopdrachten voor een meegroeïend publiek. De raad is enthousiast over de resultaten die de ervaren en deskundig aangestuurde organisatie heeft bereikt voor een genre dat bekend staat als ‘niet makkelijk’.

November Music staat sinds 1999 onder artistieke leiding van Bert Palinckx. De raad heeft waardering voor het feit dat diens benadering van hedendaagse muziek onverminderd open en geactualiseerd is. Met het aanstellen van jongere curatoren op deelgebieden als geluidskunst en elektronische muziek is de artistieke kennis binnen de instelling verder versterkt. Het festival wordt internationaal zeer gerespecteerd door zijn hoge kwaliteit en vakmanschap.

Het plan voor de periode 2021 – 2024 bevat heldere doelstellingen met als kernwaarden kwaliteit en innovatie. De programmering, die voor de komende twee jaar is uitgewerkt, toont een oorspronkelijke en brede keuze voor componisten en ensembles, die in hun muziek steeds vaker reflecteren op actuele maatschappelijke thema's. Het ‘Bosch Requiem’, dat sinds een aantal jaren het festival opent, wordt in 2021 gecomponeerd door de Irakese, nu in Nederland wonende Hawar Tawfiq, en in 2023 door Micha Hamel. Als *artists in residence* fungeren in 2022 Aart Strootman en Bryce Dessner. De voorgestelde projecten en programmering zijn dynamisch en spreken tot de verbeelding.

November Music werkt met de internationale top van componisten, makers, musici en ensembles in de nieuwe muziek. De raad constateert dat de instelling nationaal en internationaal een gerespecteerde partner is, met een uitnodigende en op samenwerking gerichte houding. Dat maakt haar een belangrijke speler in een hecht internationaal netwerk. Het festival biedt een belangrijk platform aan internationale programmeurs voor wie onder meer een speciale ‘premièredag’ en een programma met ontmoetingen en discussies wordt georganiseerd. Sinds 2019 organiseert de instelling samen met Buma Cultuur de New Music Conference, die een nieuwe impuls geeft aan de export van Nederlandse nieuwe muziek.

Vernieuwing

November Music heeft een relevante bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de actuele muziek, onder meer door het verlenen van een veelheid aan compositieopdrachten en het stimuleren van artistieke samenwerking met andere disciplines en kunstvormen. Duurzaamheid is daarbij het uitgangspunt; de raad waardeert de langdurige samenwerkingsverbanden die van invloed zijn op de artistieke ontwikkeling van makers. Door tegelijkertijd nieuwe programmaformats voor deze muziek te onderzoeken en toe te passen, speelt November Music een belangrijke rol in het ontsluiten van dit aanbod voor een groter publiek.

Positief is de raad ook over de nieuwe plannen om dit beleid in Europees verband uit te breiden naar weer nieuwe presentatievormen en publiek. November Music maakt deel uit van het door de EU gesubsidieerde project 'Sounds Now', waarin tien Europese festivals en podia gaan werken aan meer diversiteit en meerstemmigheid binnen de hedendaagse muziek. Dit is een verdere verbreding van de focus die de raad belangrijk vindt.

Op het vlak van talentontwikkeling wil de instelling haar beleid de komende jaren uitbreiden in een nieuw platform, Rizoom, waarvoor separaat met een aantal Nederlandse partners een aanvraag is ingediend binnen de categorie Ontwikkelinstellingen. De raad adviseert deze aanvraag niet te honoreren. Gezien de staat van dienst van de instelling en de voorliggende plannen, heeft de raad er echter vertrouwen in dat November Music binnen de eigen middelen in de komende periode blijft bijdragen aan de vernieuwing van het genre.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

November Music kent een kleine, horizontale organisatie met relatief lage beheerlasten. Beide directeuren zijn parttime in dienst en worden conform de cao Welzijn betaald. Daarnaast is een vast team van zzp'ers betrokken bij de instelling. Alle medewerkers, zowel die in de eigen organisatie als kunstenaars en uitvoerenden, worden betaald conform de normen in de Fair Practice Code. De instelling maakt geen gebruik van vrijwilligers en biedt wegens haar beperkte omvang ook geen ruimte aan stagiairs. Zij geeft een duidelijke reflectie op de primaire arbeidsvoorwaarden. De reflectie op de secundaire arbeidsvoorwaarden ontbeert echter duidelijkheid over de omgang met zaken als overwerk en pensioenafspraken.

November Music is een financieel gezonde instelling met een zeer goede balanspositie. Liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn hoog. De raad vindt de begroting realistisch; deze gaat vergezeld van een duidelijke toelichting. De aangevraagde verhoging van de huidige subsidie is bestemd voor de gedeeltelijk nieuwe taken van de instelling, zoals de

versterking van het opdrachtgeverschap, de organisatie van de New Music Conference en de uitbouw van de internationale samenwerking.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

November Music heeft in samenwerking met de lokale coördinator voor cultuureducatie een uitgebreid educatieprogramma ontwikkeld voor kinderen in het primair onderwijs. Activiteiten in dat kader worden ontwikkeld vanuit de opvatting dat juist het kinderoor ontvankelijk is voor alle soorten muziek. De raad waardeert de speelse manier waarop de instelling kinderen in een zo vroeg mogelijk stadium betreft bij hedendaagse muziek. Het festival organiseert presentaties, workshops en schoolvoorstellingen voor en door leerlingen in diverse leeftijdsgroepen.

Voor compositiestudenten van diverse conservatoria organiseert November Music masterclasses, lezingen en gesprekken met aanwezige (internationale) componisten en musici, en het publiek wordt verdieping geboden middels inleidingen en gesprekken. De instelling werkt mee in participatietrajecten van verschillende Nederlandse koren en ensembles, zoals Asko|Schönberg en het Nederlands Kamerkoor. De raad is in beginsel ook positief over de aansluiting met het bloeiende lokale verenigingsleven, de amateurkoren en het circuit van harmonie- en fanfareorkesten en brassbands, maar deze wordt in het plan verder niet toegelicht. Daarnaast weet het festival door nieuwe presentatievormen te ontwikkelen en door cross-overs met andere disciplines te tonen een nieuw en breder publiek te interesseren. Het is duidelijk dat de instelling door geregeld onderzoek een goed beeld heeft van haar publiek en doelgroepen.

November Music heeft een traditie in het registreren van uitvoeringen en beschikt over goede mediapartners om hier ook buiten Nederland een publiek mee te bereiken. Wel gaat het hier om meer traditionele kanalen, waarmee de instelling vooral een wat ouder publiek bereikt. Daarvan is zij zich ook bewust, en mede daarom incorporeert zij vanaf 2021 het FAQ Festival, een bestaand festival voor elektronische muziek. De raad is positief over deze bewuste verbreding van het aanbod om zo ook een jongere publieksgroep aan te spreken. Met de jonge curatoren die de instelling aan zich verbonden heeft, ontwikkelt de instelling een meer geëigende online marketingstrategie. Om meer kennis op te doen op dit vlak participeert zij in een 'Audience Diversity Program' als onderdeel van 'Sounds Now'.

Geografische spreiding

November Music maakt deel uit van de stedelijke cultuurregio BrabantStad, die haar cultuurprofiel samenvat in drie kernwoorden: innoveren, verbinden en maken. November Music ontvangt een structurele meerjarige subsidie van de gemeente 's-Hertogenbosch voor de invulling van de functie van

presenterende podiumkunsteninstelling binnen de Bossche Culturele Basis, en ontving in de afgelopen periode subsidie van de provincie Noord-Brabant in het kader van de Subsidieregeling hedendaagse cultuur Noord-Brabant. November Music wordt in het regioprofiel genoemd als instelling van landelijk belang die verruimt en vernieuwt op het gebied van muziek.

Binnen de eigen gemeente werkt November Music samen met zo'n twintig instellingen, waaronder de Verkadefabriek, Willem Twee, Theater aan de Parade, het Noordbrabants Museum, het Jheronimus Bosch Art Center, de Grote Kerk, Theater Artemis, het Design Museum en de Azijnfabriek, en voor het educatieve programma met Babel en de Jazzwerkplaats. In de regio maakt November Music deel uit van Music Hub Brabant, samen met onder andere Poppodium 013, Effenaar, Paradox Tilburg en Muziekgebouw Eindhoven.

Ook worden concerten en voorstellingen geprogrammeerd in onder meer het Muziekgebouw in Amsterdam en op festivals als Operadagen Rotterdam, Oerol op Terschelling en het Oranjewoud Festival in Friesland. Daarnaast is November Music betrokken bij de presentatie van diverse producties en makers op vooraanstaande internationale nieuwe muziekfestivals en podia. De raad is positief over de bijdrage van November Music aan de zichtbaarheid van hedendaagse muziek in Nederland en Europa.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is positief over de reflectie op en toepassing van de Fair Practice Code door November Music. De instelling neemt een duidelijke positie in. Zij hanteert geen partagedeals om het risico voor de uitvoerder te minimaliseren; compositieopdrachten worden betaald conform de honorariumtabel van Nieuw Geneco. Wederzijds vertrouwen tussen de instelling en de makers en uitvoerenden wordt als uitgangspunt genoemd. De raad constateert dat de instelling de belangrijkste principes van de Fair Practice Code reeds in de afgelopen jaren geïncorporeerd heeft.

Toepassing Governance Code Cultuur

November Music onderschrijft de Governance Code Cultuur. De instelling werkt volgens het bestuursmodel, maar geeft in haar reflectie aan dat de werking in de praktijk tussen bestuurs- en raad-van-toezichtmodel zit. De directieleden hebben de dagelijkse leiding met een betrokken bestuur op afstand. Het plan geeft aan dat er sprake is van een goede en conflictloze onderlinge samenwerking, die gestoeld is op vertrouwen, maar de raad mist hier een meer concrete toelichting op de werkwijze wat betreft samenstelling en toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In zijn reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie gaat November Music in op de wereld die op dit vlak nog te winnen is binnen de nieuwe muzieksector. De instelling neemt dit onderwerp serieus. Zo maakt zij deel uit van het internationale programma 'Keychange 50:50' en stelt zij zich duidelijke doelen voor de komende periode. Zo wordt met 'Sounds Now' verder gewerkt aan diversificatie van programma en publiek. Ook participeert de instelling in een 'Audience Diversity Project' om beperkingen te herkennen en verhelpen. De raad constateert dat de instelling duidelijke acties heeft ondernomen, met name op het gebied van programma, publiek en partners; op het gebied van personeel is nog veel verbetering mogelijk.

Oerol

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 455.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 700.000

Over de instelling

Stichting Terschellings Oerol Festival, podiumkunsten, festivals,
Terschelling

Stichting Terschellings Oerol Festival (hierna: Oerol) is een interdisciplinair locatietheaterfestival dat jaarlijks gedurende tien dagen in juni plaatsvindt op Terschelling. Het festival heeft als pijlers publiek, natuur, kunst en wetenschap en biedt de ruimte aan kunstenaars om werk te ontwikkelen en te presenteren. Naast grote locatievoorstellingen van gevestigde gezelschappen en nieuw talent toont het festival een aanbod van interdisciplinaire kunstwerken. Oerol profileert zich als internationale voortrekker op het gebied van landschapstheater, waarbij het festival nadrukkelijk werkt vanuit de specifieke publieke ruimte van het eiland. Oerol heeft naar eigen zeggen een groot publiek, dat bereid is om op een open manier het landschap in te stappen en het aanbod te beleven.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Terschellings Oerol Festival een subsidiebedrag toe te kennen van € 455.000, mits zij voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling dient een nadere reflectie in op haar artistieke positionering binnen het Nederlandse podiumkunstenveld, waarbij ze tevens een concrete artistieke vertaling van in de aanvraag gepresenteerde ideeën geeft.

Oerol heeft in de periode 2017 – 2020 een aantal veelzijdige en aansprekende festivaledities gerealiseerd. In haar plan voor 2021 – 2024 benadrukt Oerol de vooraanstaande rol die zij in Nederland inneemt op het gebied van locatie- en landschapskunst; de natuur staat daarin centraal. De aangekondigde, primair Nederlandse makers en gezelschappen zijn divers en interessant en de beperkte internationale programmering wordt uitgebreid. De raad oordeelt positief over Het Atelier als plek voor talentontwikkeling. Oerol is aantrekkelijk voor een zeer groot publiek. Het beleidsplan voor de komende periode stelt echter enigszins teleur. De

voornemens zijn weinig onderscheidend, en nauwelijks concreet onderbouwd.

Oerol is financieel gezond. Zij volgt de cao Toneel en Dans en is transparant over de verloning van zowel vaste medewerkers als zzp'ers. Het festival reflecteert duidelijk op de toepassing van de Fair Practice Code, maar de raad vindt dat de honorering van gezelschappen die op het festival spelen actiever verbetering behoeft.

De reflectie op de toepassing van de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is voldoende.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Oerol heeft in de periode 2017 – 2020 een aantal veelzijdige en aansprekende festival edities gerealiseerd. Het eiland Terschelling is een locatie waar makers en toeschouwers graag komen. Gezelschappen vinden het festival een goede speelplek: er is een dankbaar publiek en er kunnen in korte tijd een aantal speelbeurten gerealiseerd worden. Veel reguliere producties spelen ook, of eerst, op het eiland, waarbij de specifieke setting van het landschap vaak een bijzondere meerwaarde verleent. Oerol heeft, naast haar voorstellingen op locatie, verschillende samenwerkingsverbanden ontwikkeld die tot een verdieping van het aanbod op het gebied van landschapskunst leidden. De raad constateert dat een deel van de plannen uit de vorige periode echter niet uitgevoerd lijken, zoals het aanstellen per editie van een gastcurator of het verstevigen van haar positie als ontmoetingsplaats voor (inter)nationale professionals. De raad mist hier reflectie op. De zorg die de raad in zijn vorige advies uitte over het wisselende niveau van de verschillende edities is ook in de periode 2017 – 2020 niet weggenomen.

Oerol presenteert in haar plan een heldere missie en besteedt uitgebreid aandacht aan haar doelstellingen voor de komende jaren. Zij beoogt een afspiegeling van de samenleving te zijn, waarbij zij nieuwe toekomstperspectieven wil bieden en aan een leefbare toekomst wil bouwen. Een urgent uitgangspunt, waarvan de raad graag had gelezen hoe de instelling daar een concrete artistieke vertaling aan wil geven, anders dan middels het presenteren van voorstellingen, zoals in de afgelopen jaren. Dit gebrek aan duiding en uitwerking van plannen komt op verschillende punten tot uiting. Zo is van sommige nieuwe elementen, zoals de pop-up-performance, onduidelijk waarin deze zich onderscheiden van de overige voorstellingen.

Ook wil Oerol de focus van het programma verleggen naar een meer interdisciplinaire benadering, waarbij andere programmalijnen even belangrijk zijn als de locatietheater- en muziekproducties. Bij dit zogenoemde nieuwe programmeren wordt het landschap het inhoudelijke vertrekpunt voor nieuwe kunst. Het is de raad echter onduidelijk hoe dit afwijkt van de bestaande praktijk met landschap en locatie als kenmerkende, sterke punten van het festival.

De komende jaren is een indrukwekkende en gevarieerde hoeveelheid kwalitatief sterke Nederlandse makers en gezelschappen op het eiland te gast. De raad is ervan overtuigd dat deze groepen een gevarieerd en gelaagd aanbod zullen bieden, maar had graag meer willen lezen over de motivatie van de keuzes. De programmering lijkt er vooral op gericht een breed scala aan interessante kunstenaars te faciliteren, waarbij het primaat van de artistieke visie meer bij de makers ligt dan bij het festival.

Het aandeel internationaal werk op het festival is tot nu toe beperkt tot 15 procent van het totale programma. Oerol wil dit in de periode 2021 – 2024 uitbreiden tot 30 procent, deels in de context van de door de Europese Unie ondersteunde projecten 'IN SITU' en 'LAND'. In de periode 2017 – 2021 wilde Oerol haar positie als ontmoetingsplaats voor internationale professionals verstevigen; in samenwerking met Dutch Performing Arts gaat ze de komende periode een internationaal bezoekersprogramma faciliteren. De raad moedigt deze versterking van het internationale profiel van het festival aan.

Vernieuwing

De raad oordeelt positief over Het Atelier, waarin Oerol nauw samenwerkt met het Over het IJ Festival. Het is een van de weinige plekken in Nederland waar nieuwe makers zich via een talentontwikkelingstraject kunnen bekwamen in het werken op locatie. Ook is Oerol de afgelopen jaren een sterke rol gaan spelen in de ontwikkeling van talenten uit de eigen stedelijke cultuurregio. Ze maakt deel uit van het noordelijke talentontwikkelingsprogramma Station Noord, dat de raad als een stevig en veelbelovend samenwerkingsverband ziet voor het ontwikkelen van makers die geworteld zijn in Noord-Nederland.

Beide trajecten worden in de periode 2021 – 2024 voortgezet. Bij de keuze van talenten werkt Oerol samen met productiehuizen en gezelschappen, zodat zij een passende bijdrage kan leveren aan de doorstroming van jonge makers. Oerol spant zich in om een bredere groep nieuwe makers duurzaam aan zich te binden. Dit vindt de raad een goede ontwikkeling, omdat zo ook de culturele diversiteit in het festival gestimuleerd kan worden. De bijdrage die het festival de komende jaren met wetenschappers en makers wil leveren

aan de transitie naar de verduurzaming van het Waddengebied is inspirerend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Oerol volgt de cao Toneel en Dans. Ze is transparant over de verloning van zowel vaste medewerkers als zzp'ers. Voor de beeldend kunstenaars volgt ze de richtlijnen die door het Mondriaan Fonds zijn opgesteld. Oerol heeft afspraken gemaakt over de manier waarop (structureel) overwerk in de drukke festivalperiode wordt gecompenseerd en neemt verschillende maatregelen als tegenwicht tegen de hoge werkdruk. De raad juicht dat toe en merkt tevens op dat het festival terecht trots kan zijn op haar duizend vrijwilligers, die samen voor 46.440 uur werk verzetten. In de reflectie komt echter niet naar voren of er bewuste en transparante keuzes gemaakt worden over de inzet en verantwoordelijkheden van vrijwilligers in relatie tot die van betaalde medewerkers.

Oerol heeft een gezonde liquiditeit en solvabiliteit en een zeer goed percentage eigen inkomsten. Dit daalt de komende periode enigszins, omdat ze hogere subsidiebedragen bij provincie en rijk aanvraagt. De instelling geeft aan dat de huidige meerjarige subsidie niet afdoende is om de basisorganisatie te dekken. Lasten stijgen op verschillende posten, bijvoorbeeld door achterstallig onderhoud, nieuwe wet- en regelgeving met betrekking tot contracten en toenemende huisvestingskosten. Met name de materiële beheerslasten stijgen opvallend. Daarnaast nemen de personeelskosten toe door het betrekken van extra mensen, en is er een verhoging van het budget voor internationale programmering. Voor de eigen inkomsten begroot de instelling een daling.

Oerol ambieert de komende periode substantieel te groeien. Zij wil meer mensen naar het festival trekken en daarmee meer eigen inkomsten genereren. De begroting weerspiegelt deze ambitie niet, waar juist een afname van de eigen inkomsten te zien is. De raad vraagt zich daarbij af of een verdere groei de kwaliteit ten goede komt.

Educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

In de afgelopen jaren trok het festival jaarlijks een groot en trouw publiek van rond de vijftigduizend unieke bezoekers, en ondernam ze veel om de samenstelling daarvan evenwichtiger, jonger en diverser te maken. De raad waardeert deze inspanningen, maar zag hier de afgelopen edities nog weinig concrete resultaten van. De aanwas van zeventuizend nieuwe bezoekers per jaar is niet gespecificeerd, waardoor het niet duidelijk is of het daadwerkelijk om een jonger en diverser publiek gaat. Wel lijkt het programma op de festivallocatie de Betonning het meest succesvol in het trekken van een jonger publiek. De raad is benieuwd of dit publiek ook doorstroomt naar de andere voorstellingen op het eiland. Dat er, zoals Oerol

stelt, nu al sprake zou zijn van een breed, divers en veelkleurig publiek, strookt niet met de realiteit.

Overigens onderkent de raad de spagaat waarin het festival zich bevindt: het eiland zorgt voor een bijzondere festivalervaring voor een publiek dat gemiddeld drie dagen op het eiland verblijft en hier relatief veel geld aan uitgeeft. Voor een jonger publiek zijn de drempels hoog, zowel wat reis en verblijf in juni betreft, als wat betreft de aantrekkelijkheid van het programma en de noodzaak om hiervoor naar Terschelling te gaan. In de periode 2021 – 2024 zet Oerol in op een voor een jongere doelgroep aansprekende programmering, met makers die hun diverse achterban meenemen. In dat kader vindt de raad de creatieve partnerschappen veelbelovend, met onder anderen *spoken word*-artiest Babs Gons en Nineties Productions, die het perspectief van het festival moeten verbreden en daarmee een nieuw en jong publiek aanspreken. Speciale jongerenarrangementen moeten de hoge financiële drempel slechten. Oerol streeft ernaar dat in 2024 minimaal 30 procent van het publiek jonger dan 40 jaar is. Dit lijkt op basis van eerdere infographics uit het vorige beleidsplan een bescheiden en haalbaar streven.

De vijf basisscholen op het eiland krijgen jaarlijks van Oerol een inhoudelijk project aangeboden. Het festival werkt hiervoor samen met KEK, de organisatie op het gebied van cultuureducatie in Friesland. Ze verzorgt daarnaast voorstellingsbezoeken, ook voor scholen op het vasteland. Daarnaast zijn er plannen om in de komende periode cultureel diverse scholen uit steden in staat te stellen het festival, of alleen het eiland, te bezoeken. Meer praktijkgericht werkt het festival samen met het vmbo op het eiland en onderwijsinstellingen in Friesland. Het plan bevat een opsomming van educatieactiviteiten, maar de raad mist een toelichting op de inhoud van de activiteiten, en op de benaderingswijze van met name nieuwe scholen. De raad mist zo de urgentie van een nieuw aan te stellen educatief medewerker.

Geografische spreiding

Oerol is goed geworteld in de stedelijke cultuurregio We the North en ontvangt een structurele subsidie van de provincie Fryslân en de gemeente Terschelling. Oerol werkt intensief samen met noordelijke culturele instellingen en makers en is een van de kernpartners van Station Noord. In haar regioreflectie schrijft We the North dat Oerol een sterke schakel is in de keten van noordelijke talentontwikkeling. De instelling faciliteert één van de noordelijke ontmoetings- en inspiratieplekken voor jonge, gerenommeerde makers en talenten en levert volgens We the North zo een belangrijke bijdrage als platform voor noordelijke makers om (inter)nationale verbindingen te leggen en samenwerkingen aan te gaan.

Naast de partners in Station Noord werkt Oerol in de regio samen met collega-festivals, zoals Into the Great Wide Open en Welcome to the Village, met Schouwburg De Lawei in Drachten en organisaties als de Waddenacademie en Staatsbosbeheer. Het grootste deel van het Oerolpubliek komt niet uit de stedelijke regio We the North; in haar regioreflectie ziet We the North groeikansen voor het noordelijke publiek als Oerol de komende periode gaat inzetten op publiek dat voor het eerst op het festival komt.

Toepassing Fair Practice Code

Oerol reflecteert duidelijk op de Fair Practice Code en is transparant over de toepassing ervan. De instelling beschrijft een eigen beleid waarin beloning en vertrouwen de belangrijkste items zijn. Ze heeft de fair practice-quickscan gedaan en scoort daarop goed.

Wat betreft de honorering van de gezelschappen die op het festival spelen, is veel verbetering mogelijk. De raad waardeert de aandacht voor toepassing van de code die Oerol vraagt aan de vele partners met wie wordt samengewerkt, maar mist concrete evaluatie- en werkafspraken.

Toepassing Governance Code Cultuur

Oerol onderschrijft de Governance Code Cultuur en past deze naar eigen zeggen toe. De instelling werkt sinds 2018 volgens het raad-van-toezichtmodel. Sinds 2019 leidt Siart Smit als directeur-bestuurder de organisatie. De raad van toezicht werkt met een vastgestelde agenda voor het hele jaar, waarin alle cruciale beslismomenten opgenomen zijn. De raad van toezicht is evenwichtig samengesteld. In het jaarverslag van 2018 legt Oerol uit dat de wijzigingen in de organisatie de reden zijn om de termijnen van twee toezichthouders na hun maximale zittingsduur te verlengen. Hier wordt in de aanvraag echter niet meer op gereflecteerd. Ook mits de raad een toelichting omtrent de opvolging van de voorzitter van de raad van toezicht, wiens termijn met ingang van 2020 verstreken is.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Oerol onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en heeft hier een duidelijke visie op. De raad oordeelt positief over de voortrekkersrol die het festival in dat kader wil spelen, in een regio met een relatief homogene bevolkingssamenstelling. De eigen organisatie wordt langzaam maar zeker diverser en de creatieve partnerschappen weerspiegelen het belang dat de instelling hieraan hecht. Ook wat betreft programmering en partners neemt Oerol maatregelen om binnen haar mogelijkheden de huidige situatie te verbeteren.

Onomatopee

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 325.000

Over de instelling

Stichting Onomatopee project-space (hierna: Onomatopee) is een cultuurhuis in Eindhoven met een grafische werkplaats, een boekwinkel, een koffiebar, een doorlopend programma en een residency met zowel lokale als (inter)nationale cultureel producenten. Onomatopee omvat tevens een projectbureau en een uitgeverij. Vanuit een mix van disciplines, waaronder letteren en beeldende kunst, brengt Onomatopee naar eigen zeggen diverse denkers en doeners samen. Het projectbureau initieert eigen producties, zoals exposities en publicaties, maar ook performances en interventies. Er wordt hierin samengewerkt met grafisch en ruimtelijk vormgevers, curatoren en redacteuren om onderwerpen voor publiek toegankelijk en prikkelend te maken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Onomatopee project-space geen subsidie toe te kennen.

De raad krijgt op basis van het plan weinig zicht op de ontwikkelingsfunctie van Onomatopee. De elementen onderzoek en talentontwikkeling, in de vorm van residencies, komen weliswaar aan bod maar vormen een dusdanig beperkt deel van het totale activiteitenpakket dat de raad geen zicht krijgt op de kwaliteit en het belang ervan in een landelijke context. De raad is positief over het grote aantal activiteiten, waaronder kunstprojecten en een uitgeverij. Onomatopee is vooral lokaal georiënteerd en lijkt goed ingebed in Eindhoven. Er worden weinig verbindingen beschreven met partners elders. Tevens mist de raad een gedegen toelichting op de aanzienlijk hogere begroting voor de komende jaren ten opzichte van de huidige periode. Op basis van het plan heeft hij geen vertrouwen in de stabiliteit van de instelling.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is in beginsel positief over de afzonderlijke activiteiten van Onomatopee, maar vindt de aanvraag tekort schieten in de context van het artikel Ontwikkelinstellingen. Onomatopee wil de komende periode stevig

inzetten op het programma en dit onder meer uitbreiden met educatieve activiteiten. De beoogde activiteiten omtrent talentontwikkeling en ontwikkeling van een genre of discipline maken slechts een klein deel uit van het geheel aan activiteiten van Onomatopee. Het wordt de raad niet duidelijk op welke manier Onomatopee bijdraagt aan ontwikkeling en hij krijgt slechts een diffuus beeld van haar visie en missie voor de komende beleidsperiode. Zo bieden de plannen voor het aanbieden van *residencies* geen scherp perspectief op hoe talentontwikkeling verbonden is met het eigen profiel of hoe dit zich verhoudt tot eerder gerealiseerde activiteiten.

Onomatopee ontplooit spraakmakende en sympathieke projecten vanuit een eigen, onafhankelijke positie. In projecten als 'de Vorm en het Venster' komt een prettig eigenzinnige houding naar voren die, veelal in de openbare ruimte, ontregelt en het publiek op nieuwe manieren bereikt en betreft. Daarnaast heeft Onomatopee als succesvolle uitgeverij naam gemaakt, ook in het buitenlandse publicatiecircuit. Hierop wordt in de aanvraag uitgebreid ingegaan.

Onomatopees activiteiten vallen uiteen in de drie programmatische cultuurhuis, projectbureau en uitgeverij. Hoewel die afzonderlijk in beginsel interessante projecten behelzen, ontbreekt een overkoepelende visie. De kracht van de instelling zit volgens de raad in het vertalen van onderzoeken binnen artistieke praktijken naar woord, taal, en poëzie. Om een oordeel te kunnen vellen over de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten op het gebied van ontwikkeling zouden deze in het plan beter uitgewerkt moeten worden.

In de aanvraag ontbreekt een reflectie op samenwerkingen en partners waartoe Onomatopee zich in professionele zin verhoudt. Hierdoor krijgt de raad zeer beperkt zicht op de infrastructuur waarbinnen de instelling actief is. Hij is mede op basis hiervan van mening dat Onomatopee vooral lokale betekenis heeft als huis voor culturele productie en presentatie, maar dat van landelijk belang geen sprake is.

Vernieuwing

De activiteiten van Onomatopee dragen slechts in beperkte mate bij aan de vernieuwing van kunstdisciplines. Activiteiten op het gebied van talentontwikkeling en onderzoek worden in de aanvraag weliswaar genoemd, maar deze zijn tamelijk summier beschreven en maken slechts een beperkt deel uit van het totale activiteitenpakket waarvoor Onomatopee aanvraagt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is kritisch over de manier waarop Onomatopee omgaat met eerlijke beloning. De instelling is onvoldoende transparant over de momenteel

gehanteerde vergoedingen. Haar medewerkers zijn tot 2020 op freelance basis aan Onomatopee verbonden; hierna is een transitie ingezet naar loondienstverbanden. Dit wordt onvoldoende toegelicht. De speerpunten die worden genoemd met betrekking tot de sociale dialoog, eerlijke beloning en toepassing van de Fair Practice Code worden niet altijd helder onderbouwd. Ook vindt de raad het opmerkelijk dat de instelling de Fair Practice Code zegt te willen naleven, maar tegelijk ruimte wil laten voor overwerk en/of onderbetaling. Dat is in tegenspraak met elkaar. Ook wordt niet duidelijk of de instelling zich sterk maakt voor een veilige en aangename werkplek voor personeel en in hoeverre zij investeert in hun ontwikkeling. Onomatopee legt summier uit welke rol zij speelt in de sociale dialoog.

Onomatopee heeft een gezonde balanspositie. Ze wil in de periode 2021 – 2024 enorm groeien. Tussen de realisatie van 2017 en 2018 en de begroting voor 2021 – 2024 zit een fors verschil en uit de toelichting op de begroting wordt niet duidelijk hoe deze toename gerealiseerd gaat worden. Zo stijgen, naast de extra inkomsten uit de BIS, vergoedingen van coproductanten fors. Deze toename wordt niet toegelicht. De raad mist een strategie bij tegenvallende inkomsten. Daarnaast is het de raad niet duidelijk in hoeverre de instelling in de bedrijfsvoering voldoende is toegerust om de professionaliseringsslag te maken die met een dergelijke schaalvergroting gepaard gaat.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is niet overtuigd van de plannen van Onomatopee op het gebied van educatie en participatie. Naar eigen zeggen is er tot dusver geen budget voor educatieactiviteiten. In de komende periode wil Onomatopee middels lesbrieven aansluiten op het vak Maatschappijleer in het voortgezet onderwijs. De raad vindt dit op zich een mooi streven, maar mist een overkoepelende visie op educatie.

Onomatopee bereikt en betreft haar publiek op kleinschalige wijze en met verrassende invalshoeken. Toch mist de raad ook hier een coherente visie op publieksbenadering. Hoewel hij de in de aanvraag genoemde voorbeelden, zoals de ‘Residency for the People’, aansprekend vindt en passend bij het karakter van Onomatopee, mist hij een beschrijving van (nieuwe) doelgroepen en een strategie om deze te bereiken. Er wordt slechts in het voorbijgaan gerefereerd aan deze zaken.

Geografische spreiding

Onomatopee is gevestigd en goed ingebed in Eindhoven. De instelling is actief vanuit verschillende locaties in de stad. Zij ontvangt subsidie van de gemeente en de provincie Noord-Brabant. De raad stelt vast dat

Onomatopée vooral lokale banden en bereik heeft. Er wordt geen visie geformuleerd op de verbinding met stad of regio.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is kritisch over de reflectie van Onomatopée op de Fair Practice Code. Zowel de toelichting op de huidige stand van zaken als op de beoogde stappen voor de komende periode is onvoldoende helder (zie ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’).

Toepassing Governance Code Cultuur

Onomatopée hanteert het raad-van-toezichtmodel. De raad is kritisch over haar houding ten aanzien van de Governance Code Cultuur. De reflectie op de huidige stand van zaken vindt hij te summier. Er wordt onvoldoende duidelijk gemaakt wat de verhouding is tussen het bestuur en de toezichthouders en op welke manier de code wordt gehanteerd. Onomatopée formuleert evenmin heldere verbeterpunten voor de komende periode. De instelling wil een zakelijk leider aanstellen om de directeur te ontlasten en verantwoordelijkheden helder te scheiden, maar dit wordt niet verder toegelicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Onomatopée reflecteert te summier op de Code Diversiteit en Inclusie. Er wordt in de aanvraag niet beschreven hoe de instelling zich tot de code verhoudt en hoe zij deze toepast. Onomatopée beschrijft weliswaar hoe zij verschillende doelgroepen, waaronder minderheden, aantrekt maar laat niet zien welke stappen zij de komende periode gaat zetten om verbeteringen door te voeren. Er mist een overkoepelend beleid, ook wat betreft partners en programma.

Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media (hierna: Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media), opgericht in januari 2020, wil professionals in de film en audiovisuele media in staat stellen hun talent en vakmatige vaardigheden door te ontwikkelen, te verbreden en te verdiepen. Doel is hun ervaring beter te laten aansluiten op de internationale praktijk en daarmee de dynamiek, het zelfvertrouwen en de kwaliteit van de Nederlandse film- en audiovisuele sector in zijn geheel te verbeteren. Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media wil het bestaande, versnipperde talentontwikkelingsaanbod in Nederland met elkaar verbinden en daarnaast nieuwe activiteiten ontwikkelen waaronder een denktank, ontwikkeltrajecten en cursorisch aanbod.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert de Stichting Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media geen subsidie toe te kennen.

De raad is overtuigd van de potentie en waarde van een meer uitgebreid aanbod aan talentontwikkelingsactiviteiten, specifiek voor makers van film en audiovisuele media. Maar de raad is van mening dat Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media te vroeg bij de BIS aanklopt. In 2020 zullen de organisatie (incl. organisatievorm, directie en bestuur) en het activiteitenplan pas verder worden uitgewerkt en zullen er pilots van de beoogde activiteiten plaatsvinden. De raad zou graag zien dat het in de aanvraag geschetste landelijke draagvlak voor dit plan eerst in de praktijk bewezen wordt.

Het beleid op het vlak van educatie, participatie, publiek en de andere domeinen is zeer beperkt. Het plan is voor een uitzonderlijk hoog percentage afhankelijk van de rijkssubsidie die de instelling uit de BIS-gelden hoopt te ontvangen. De raad mist een risicostrategie en vindt het opmerkelijk dat de instellingen waarmee nauw wordt samengewerkt niet financieel bijdragen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad staat positief tegenover een ontwikkelinstelling voor film en audiovisuele media en vindt het heel sterk dat de sector in dit plan de krachten bundelt. De aanvraag gaat vergezeld van een groot aantal steunbetuigingen van relevante spelers in de film- en audiovisuele sector. Daaruit spreekt draagvlak voor het initiatief, dat nog eens wordt onderstreept door de bereidheid van het Filmfonds om het opstartjaar 2020 te financieren. De samenwerking moet zich echter nog bewijzen.

Het plan blijft daarnaast op veel punten te abstract. Zo ontbreken namen van potentiële deelnemers en begeleiders en is het niet duidelijk waarom juist voor de genoemde werkvormen is gekozen. Ook zou de raad graag meer concrete aandacht zien voor het informele circuit en voor makers en partners buiten de Randstad.

Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media geeft aan dat het jaar 2020 gebruikt zal worden om pilots van de beoogde activiteiten te organiseren, het activiteitenplan 2021 – 2024 verder uit te werken en invulling te geven aan de organisatie. Het gaat om elementaire zaken die nog uitwerking behoeven. De raad is van mening dat de instelling te vroeg bij de BIS aanklopt.

Het strategisch belang en de noodzaak van een ontwikkelfunctie voor film en audiovisuele media zijn in de aanvraag goed beargumenteerd. Een meer uitgebreid, meer verdiepend en meer divers aanbod aan talentontwikkelingsactiviteiten kan zowel ten goede komen aan de individuele ontwikkeling van makers als aan de ontwikkeling van de sector als geheel. Tegelijkertijd stelt de raad vast dat veel van de stakeholders waar Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media mee samenwerkt zich al inspannen op het vlak van talentontwikkeling. Hij kan zich voorstellen dat de nu beoogde aanvullende activiteiten ook bij een van die partijen belegd kunnen worden.

Vernieuwing

De raad is positief over het voornemen met een meer uitgebreid aanbod aan cursussen, ontwikkeltrajecten en workshops ruimte te creëren waarin professionele makers in de verschillende stadia van hun carrière hun vaardigheden uitbreiden. Ook de beoogde programmalijnen van het cursorisch aanbod zijn aansprekend.

Het nieuwe aanbod kan van grote waarde zijn voor het experimenteren met nieuwe technieken en vormen, voor de kruisbestuiving met andere disciplines en genres en voor de uitwisseling tussen makers, waardoor meer ruimte kan ontstaan voor meerstemmigheid. De plannen kunnen in potentie bijdragen aan een meer vitale film- en audiovisuele sector.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media is gedeeltelijk transparant over de vergoedingen en secundaire arbeidsvoorwaarden van vast personeel en freelancers, waarbij het zich baseert op de cao Musea. Er wordt geen rekening gehouden met loonindexatie, noch wordt duidelijk hoe de instelling omgaat met overwerk.

De raad vindt de gevraagde bijdrage voor een nieuw initiatief relatief hoog en constateert dat de begroting voor een erg groot deel op de beoogde BIS-bijdrage leunt. Daarnaast zijn alleen deelnemersgelden en andere subsidies voorzien; de subsidieafhankelijkheid is onwenselijk groot. Het dekkingsplan bevat geen bijdragen van gemeentes of provincies en het bevreemdt de raad dat er geen coproductiebijdragen zijn van de instellingen waarmee Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media samenwerkt. Het valt hem op dat het dekkingsplan naast de BIS-subsidie ook beoogde financiering van het Filmfonds bevat, terwijl deze financieringsbronnen elkaar in de praktijk uit zullen sluiten. Dit alles wegend is het extra zorgelijk dat het plan geen risicostrategie bevat.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De bijdrage die Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media aan educatie en participatie wil leveren is onvoldoende. Zij kiest ervoor zich niet te richten op het reguliere onderwijs. Wel is er sprake van (niet nader toegelichte) kennisdeling en van de mogelijkheid om ingehuurde experts ook in te zetten voor activiteiten op de kunstvakopleidingen, maar die formulering is zo vrijblijvend en abstract dat ze de raad niet kan overtuigen.

Ook op het gebied van participatie en publieksbereik voert de instelling geen beleid; zij richt zich in het geheel niet op het bredere publiek.

Publieksontwikkeling komt alleen aan bod als thema in het programma voor de deelnemende filmmakers. Ten slotte oriënteert Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media zich nauwelijks op disciplines buiten de film en audiovisuele media, noch op domeinen buiten het culturele bestel.

Geografische spreiding

Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media is gevestigd in Amsterdam maar is daar, omdat de stichting pas onlangs is opgericht, nog niet geworteld. De vraag is ook of dat zal gebeuren, omdat 'op termijn wordt gekeken of er een andere thuisbasis kan zijn' maar ook omdat haar activiteiten, gezien het nomadische karakter, zullen plaatsvinden op locatie van een van de partners waarmee zij samenwerkt. Er wordt dan ook geen verbinding gemaakt met de Metropoolregio Amsterdam.

Doordat Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media verbindingen aangaat met allerlei partners in de film en de audiovisuele media, is de inbedding in de keten goed en hebben de activiteiten een potentieel landelijk bereik, al is het merendeel van de stakeholders in Amsterdam of Hilversum gevestigd. De raad vindt de aansluiting op regionale infrastructuren voor film, ook buiten de Randstad, nog erg mager en constateert dat er vooralsnog geen internationale werking van de instelling uitgaat.

Toepassing Fair Practice Code

Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media is gedeeltelijk transparant over de vergoedingen en secundaire arbeidsvoorwaarden van vast personeel en freelancers, waarbij het zich baseert op de cao Musea. Er wordt geen rekening gehouden met loonindexatie, noch wordt duidelijk hoe de instelling omgaat met overwerk, verzekering voor arbeidsongeschiktheid en pensioen voor vast personeel. Wel zijn er heldere afspraken over auteursrechten en wil de instelling actief deelnemen aan de sociale dialoog.

Toepassing Governance Code Cultuur

Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media hanteert momenteel een bestuursmodel. Ze heeft een oprichtingsbestuur van drie personen, van wie er een nog ingeschreven moet worden bij de Kamer van Koophandel. Het jaar 2020 wordt gebruikt om te onderzoeken welke organisatie- en rechtsvorm het beste bij haar passen. Volgens Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media zou dit ook een coöperatie kunnen zijn. De instelling heeft nog geen directeur. Deze zal eind 2020 pas worden aangesteld. Gezien het prille stadium waarin de instelling verkeert, zijn de reflectie op en toepassing van de Governance Code Cultuur nog nauwelijks te beoordelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt de visie van Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media op diversiteit en inclusie helder. De instelling wil de Code Diversiteit en Inclusie toepassen bij de samenstelling van het eigen personeel (inclusief bestuur en denktank), bij het werven van deelnemers en als onderwerp in het inhoudelijke programma. De raad tekent hier echter bij aan dat het gaat om voornemens; de uitvoering is nog niet te beoordelen, ook omdat de acties nog weinig concreet zijn uitgewerkt. Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media noemt een aantal partners met wie samengewerkt zal worden met het oog op diversiteit en instroom van een breed palet aan makers, maar licht niet toe op welke manier die samenwerking invulling zal krijgen.

Oorkaan

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 975.000

Over de instelling

Stichting Oorkaan, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Amsterdam

Stichting Oorkaan (hierna: Oorkaan) maakt theatrale concerten voor publiek vanaf 4 jaar. Haar missie is tweeledig: zij wil zo veel mogelijk kinderen in aanraking laten komen met klassieke muziek, én de West-Europese canon van de klassieke muziek openbreken. Oorkaan spreekt daarbij over ‘mondiale klassieke muziek’. Voor de theatrale component traint de instelling musici in een eigen idioom van speltechnieken. Ze wil een eigen ensemble formeren om een duidelijker signatuur en meer continuïteit in de kwaliteit van de producties te waarborgen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Oorkaan geen subsidie toe te kennen.

Met haar artistiek hoogwaardige concerten voor een jong publiek bekleedt Oorkaan een unieke positie in de jeugdpodiumkunsten. Ze heeft met de ‘Oorkaanmethode’ een eigen signatuur ontwikkeld, waarin alle performers musici zijn, muziek centraal staat en de speelstijl fysiek is. De uitbreiding van de canon richting mondiale klassieke muziek vergroot de zeggingskracht van het genre voor een breder publiek; de raad juicht dit plan toe.

De raad is echter kritisch over de beoogde subsidieverhoging. Oorkaan wil hiermee een eigen ensemble in dienst nemen, maar zet dat ensemble per seizoen maar voor één productie in. Ook benoemt de instelling geen strategie voor tegenvallende inkomsten.

De reflectie op de Fair Practice Code doet vermoeden dat musici momenteel nog niet volgens de normen van *fair pay* worden beloond. De plannen om de Code Diversiteit en Inclusie verder te implementeren, zijn nog onvoldoende concreet.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De producties van Oorkaan bevinden zich op het snijvlak van concert en theater en zijn daarmee uniek binnen het Nederlandse jeugdpodiumkunstenaanbod. Met de 'Oorkaanmethode' creëerde de instelling een eigen artistieke signatuur. Uitgangspunten daarvan zijn, dat alle performers op het toneel musici zijn, de muziek centraal staat en de speelstijl fysiek is.

In de periode 2017 – 2020 gaf Oorkaan voornamelijk de vloer aan bestaande muziekensembles, zoals Percossa en Cello Octet Amsterdam. Het abstractieniveau en de spelkwaliteit waren van wisselende kwaliteit. In dat licht vindt de raad de plannen voor een eigen ensemble interessant: zo kan worden gewerkt aan een meer continue theatrale spelkwaliteit. Ook vergemakkelijkt een vast ensemble de tourneeplanning. Het vaste ensemble zal, volgens Oorkaan, minimaal één productie per seizoen op de planken brengen; daarnaast blijft zij met andere ensembles werken. De raad vindt dat opmerkelijk. Hij vraagt zich sterk af, of één productie per jaar voldoende is om het gestelde doel te behalen.

De raad waardeert de sterke motivatie die uit het plan spreekt, om breed te programmeren en de traditionele indeling van muziekstromingen los te laten. De term 'mondiale klassieke muziek' doet recht aan een meer inclusieve canon, passend bij de hedendaagse samenleving. De musici bespelen instrumenten uit de mondiale klassieke muziek, maar ook westerse klassieke instrumenten en jazzinstrumenten. Ook vindt de raad het positief dat de instelling muziekinvloeden uit herkomstlanden van nieuwe Nederlanders, zoals Turkije, Marokko, Suriname en de Nederlandse Antillen integreert in haar aanbod.

De raad is positief over de samenwerking en aangekondigde coproducties met gerenommeerde klassieke en kamermuziekensembles en -orkesten zoals het Ragazze Quartet, het Koninklijk Concertgebouworkest en het Andalusisch Orkest. Een aantal van deze projecten is echter zeer summier uitgewerkt: soms worden alleen coproducent en muziekstijl genoemd. De zeggingskracht van deze producties is daardoor nauwelijks te beoordelen.

Vernieuwing

De raad is positief over de mate waarin Oorkaan bijdraagt aan de vernieuwing van de discipline, met name door de klassieke canon breed aan te vliegen, met wereldwijde invloeden, en zo de programmering meer inclusief te maken.

Oorkaan legt zowel de muzikale uitvoering als het fysieke spel volledig in handen van de musici, en creëert daarmee binnen het genre jeugdmuziek een eigen subgenre. Het via fysiek spel uitvoeren van een muziekstuk biedt het publiek een meer zintuiglijke luisterervaring. De instelling deelt haar expertise op dit vlak in binnen- en buitenland. Tweemaal per jaar organiseert zij meerdaagse 'Oorkaan Talent Ontwikkel Programma's' waarin twee makers of een ensemble de Oorkaanmethode leren kennen. Artistiek leider Caecilia Thunnissen is gastdocent aan verschillende opleidingen in het land en geeft ook internationaal masterclasses en trainingen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen geven een positief beeld van de financiële gezondheid van Oorkaan. De instelling is in de periode 2017 – 2020 voor circa 60 procent afhankelijk van subsidie en realiseerde een mooi eigen inkomstenpercentage van circa 40 procent.

De raad is kritisch over de bedrijfsvoering. De instelling realiseerde in de periode 2017 – 2020 beduidend meer speelbeurten dan waarvoor zij rijkssubsidie ontving, wat bij het kleine team tot een hoge werkdruk leidde – ook omdat taken bij ziekte werden doorgeschoven. De raad vindt dit een onwenselijke situatie.

Oorkaan vraagt een BIS-bijdrage die substantieel hoger is dan de bijdrage van Fonds Podiumkunsten. De stijging is volgens haar met name het gevolg van toenemende personele lasten. De instelling is voornemens meer mensen in dienst te nemen en *fair pay* toe te passen. Gezien de geschetste situatie vindt de raad een investering in het personeel verstandig, maar de beperkte voorgenomen inzet van het eigen ensemble (goed voor twee fte's) maakt dat hij vraagtekens plaatst bij de omvang van de stijging van de aangevraagde subsidie.

De instelling betaalde tot op heden niet conform de (verbindend verklaarde) cao Toneel en Dans, aan de totstandkoming waarvan de instelling zelf heeft bijgedragen. Voor kantoorpersoneel, theatermakers en vormgevers volgt ze vanaf 2021 de cao Toneel en Dans, en voor musici de cao Muziekensembles. De raad vindt het betreuenswaardig dat Oorkaan hier niet al eerder toe is overgegaan. Ook voor zzp'ers vormt de cao de basis voor de berekening van het honorarium, maar hoe dat honorarium wordt berekend, is niet toegelicht. Dat vindt de raad een tekortkoming.

De raad vindt dat Oorkaan onvoldoende duidelijk maakt welke strategie zij hanteert bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad beoordeelt het beleid en de activiteiten van Oorkaan op het gebied van cultuureducatie als goed. Ze zet zowel videomateriaal in als workshops in de klas, die gegeven worden door Oorkaanmusici met pedagogisch-didactische kennis. Omdat de instelling constateert dat leerkrachten hun leerlingen niet altijd voorbereiden op een schoolvoorstelling, biedt Oorkaan vanaf 2021 een totaalpakket aan, bestaande uit een voorbereidende les, voorstellingsbezoek en een reflectieles.

Oorkaan werkt met een ‘Kinderraad voor Muziek’, bestaande uit circa vijftien kinderen tussen de 7 en 12 jaar oud, die gevraagd worden kritisch mee te denken met allerlei aspecten van de organisatie. De raad waardeert dit initiatief, maar vindt het te beperkt in omvang. Hij vraagt zich af in hoeverre deze Kinderraad daadwerkelijk invloed heeft op het bepalen van de koers.

Na een afname in het aantal activiteiten en bezoekers in de periode 2017 – 2020 begroot Oorkaan voor 2021 – 2024 een stabiel aantal activiteiten en bezoeken. Voor 2021 en 2024 verwacht de instelling 30.000 bezoekers, waarvan 6.000 via schoolgebonden voorstellingen.

De instelling werkt samen met Podium Mozaïek, waar het huisgezelschap is, in het vinden van nieuw publiek. Dit gebeurt onder andere via de serie ‘PomPomPom’ waarin peuters met hun ouders zelf muziek maken. Ook speelt het Oorkaanensemble tijdens de verhalenavonden van het theater. Een bijzonder element in de marketingmix van Oorkaan is het hoorspel, dat ook via Podium Mozaïek wordt gepubliceerd. De Kinderraad wordt ook ingezet voor *influencermarketing*.

Geografische spreiding

Oorkaan is goed geworteld in Amsterdam en is huisgezelschap van Podium Mozaïek in Amsterdam-West. Ze is een van de initiatiefnemers van de Alliantie Muziekeducatie Amsterdam (AMA) en levert zo een bijdrage aan de sterke focus op cultuureducatie in het regioprofiel van de Metropoolregio Amsterdam. Ze werkt samen met het festival Wonderfeel in 's-Graveland en bespeelt plaatsen als Haarlem, Amstelveen en Hilversum, die deel uitmaken van de cultuurregio. Ook haar sterke internationale uitstraling past goed bij het regioprofiel.

Oorkaan bespeelt concertzalen en theaters verspreid over het land. Met het grote bereik van de tournees draagt de instelling goed bij aan de geografische spreiding van cultuuraanbod in de jeugdpodiumkunsten.

Het internationale bereik is groot: in 2019 vond bijna de helft van alle activiteiten plaats in het buitenland, en hiermee bereikte de instelling

20.000 bezoekers. De inkomsten daaruit bedroegen meer dan de helft van de eigen inkomsten voor dat jaar. Oorkaan streeft er naar om dit in de toekomst op peil te houden. Het verheugt de raad dat de instelling zo zichtbaar is in het internationale veld.

Toepassing Fair Practice Code

Oorkaan reflecteert voldoende op de Fair Practice Code; ze besteedt er op meerdere plekken in de aanvraag aandacht aan. De uitwerking had op sommige punten echter duidelijker gekund. Zo zijn onderlinge werkafspraken met coproductanten over de code niet beschreven. Ook ontbreekt informatie over auteursrechten en afspraken over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, de uitbetaling van overwerk en loonindexering.

Oorkaan investeert in scholing en hanteert voor haar medewerkers een persoonlijk ontwikkelingsbudget, maar scoort in de breedte van het toepassen van deze code nog onvoldoende.

Toepassing Governance Code Cultuur

Oorkaan reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. Ze geeft aan dat de bestuursreglementen aan de hand van de acht principes zijn opgesteld. De instelling hanteert een bestuursmodel, met korte lijnen tussen bestuur en directie. In de periode 2021 – 2024 wordt een aantal nieuwe bestuursleden geworven wegens beëindiging van de termijn van enkele zittende leden. De instelling geeft niet aan of hierbij zal worden gelet op de diversiteit. Het bestuur onderzoekt tijdens de periode 2021 – 2024 de wenselijkheid van een overgang naar een raad-van-toezichtmodel.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Oorkaan reflecteert voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. In het artistieke plan zijn diversiteit en inclusie verankerd door het uitbreiden van klassiek westers repertoire richting de ‘mondiale klassieke muziek’, en ook de Kinderraad is divers samengesteld, maar casts en organisatie zijn nog overwegend niet-divers. De instelling erkent dit en heeft een onderzoek opgesteld om te komen tot een ‘Actieplan Diversiteit’. Oorkaan zegt buiten de eigen netwerken op zoek te gaan naar nieuw personeel, maar maakt niet duidelijk waar. Ook verwelkomt ze andere stemmen bij de ontwikkeling van nieuwe concepten, maar welke stemmen dat zijn en waarom deze van waarde zijn, blijft onbenoemd. De raad mist uitwerking van deze concrete acties. Wel vindt hij het een goede ontwikkeling dat er een medewerker is ingehuurd die gespecialiseerd is in diversiteit en inclusie, en die het bewustzijn daarover binnen de organisatie gaat stimuleren.

Opera Zuid

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.579.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.879.000

Over de instelling

Stichting Opera Zuid, podiumkunsten, overig opera-aanbod, Maastricht

Stichting Opera Zuid (hierna: Opera Zuid) is gevestigd in Maastricht en maakt opera voor en vanuit Zuid-Nederland. De instelling wil een toegankelijk en verrassend aanbod bieden in land en regio, en sluit aan bij de doelstellingen van de stedelijke cultuurregio Zuid door te focussen op internationalisering, ruimte voor makers en het bereiken van nieuw publiek. Opera Zuid produceerde de afgelopen periodes twee grote opera's per seizoen, en neemt zich voor de komende periode voor, daar jaarlijks een (kleinere) jeugd- of jongerenproductie aan toe te voegen. De instelling kiest voor opera's met een grote theatrale zeggingskracht, waarbij de aandacht zowel uitgaat naar het ijzeren repertoire als naar minder bekend werk. Met randprogramma's, openluchtvoorstellingen en educatieve projecten vergroot Opera Zuid haar zichtbaarheid in de regio.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.20 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Opera Zuid een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.579.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling stelt zijn plan en begroting bij naar het door de minister beschikbaar gestelde subsidiebedrag van € 1.579.000.
- De instelling geeft een nadere toelichting op haar artistieke plannen, waarbij ze inzage geeft in haar repertoirekeuzes, haar keuze voor artistieke teams en haar visie op casting. Ook licht de instelling haar activiteiten op het gebied van talentontwikkeling, educatie en participatie nader toe.
- De instelling licht toe hoe ze in de periode 2021 – 2024 voldoet aan de voorwaarde in de regeling om op het gebied van talentontwikkeling samen te werken met de Nederlandse Reisopera en De Nationale Opera, waarbij deze laatste instelling een coördinerende rol speelt.

Opera Zuid heeft in de periode 2017 – 2020 een duidelijke ontwikkeling laten zien. De instelling kiest een boeiende nieuwe artistieke koers, waarbij

het verrassende repertoirekeuzes maakt en makers en uitvoerenden uitnodigt die met een frisse blik naar het genre opera kijken. Opera Zuid is goed geworteld in Maastricht en de stedelijke cultuurregio Zuid en werkt ook samen met partners in Brabantstad en in de Euregio.

Voor de periode 2021 – 2024 dient de instelling een enthousiast plan in, maar het artistieke programma wordt daarin onvoldoende toegelicht. Ook zijn de plannen op het gebied van educatie en participatie onvoldoende uitgewerkt. Er ontbreekt een uitwerking van de subsidievoorwaarde dat de instelling op het gebied van talentontwikkeling samenwerkt met De Nationale Opera en Opera Zuid, waarbij De Nationale Opera een coördinerende rol dient te spelen.

Opera Zuid staat de komende periode voor de opdracht om met extra middelen van het ministerie van OCW de precaire financiële en organisatorische situatie te verbeteren. In dit licht vindt de raad het een onverstandig idee om een derde productie voor kinderen en jongeren op het jaarlijkse programma te zetten.

De cijfers geven aan dat de gezondheid van Opera Zuid op het moment van aanvragen nog tekortschiet. De instelling presenteert goede ideeën om de financiële gezondheid te herstellen, maar rekent op 300.000 euro meer subsidie dan vanuit het ministerie beschikbaar is.

De instelling reflecteert beknopt maar voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Opera Zuid heeft in de periode 2017 – 2020 een duidelijke ontwikkeling laten zien, na een artistiek onevenwichtige periode ervoor. Onder de nieuwe intendant Waut Koeken werd in 2017 een andere weg ingeslagen met de eerste aanzetten voor een nieuwe artistieke koers. Met spraakmakende operaproducties als 'A Quiet Place' en 'Fantasio' wist de instelling een groot publiek aan te spreken. Opera Zuid maakte verrassende repertoirekeuzes en bood kansen aan Nederlandse makers en uitvoerenden.

De raad vindt het prijzenswaardig dat de nieuwe intendant regisseurs uitnodigt die het genre opera willen uitdagen. Hij merkt wel op dat de kwaliteit van de producties die hieruit ontstaan nog niet stabiel is. De raad denkt dat dit risico kan worden ondervangen door een dramaturg toe te voegen aan het vaste team.

Opera Zuid werkte de afgelopen jaren op kleinere schaal samen aan producties met Holland Opera, Opera Compact en VIA ZUID. Hiermee vergroot Opera Zuid zijn zichtbaarheid en laat hij jonge makers en kleinere instellingen meeprofitieren van zijn kennis en expertise.

Uit het plan dat Opera Zuid voorlegt voor de periode 2021 – 2024 spreekt een groot enthousiasme, waarin de ingezette lijn ook voelbaar is. De raad constateert echter ook dat de programmatische lijn voor de komende periode summier is uitgewerkt in de plannen. De instelling geeft weinig inzage in de keuze voor artistieke teams en casting en motiveert het gekozen repertoire slechts in algemene termen.

De raad heeft er begrip voor dat het plan zich sterker focust op de verbeteringslag die Opera Zuid te maken heeft op het gebied van financiële gezondheid, werk/opdrachtgeverschap en zichtbaarheid, omdat dit op dit moment het meest urgent is. Hij vindt echter ook dat de kwaliteit van een opera-instelling staat of valt met de gevolgde artistieke koers, en wil zich daar een beter oordeel over kunnen vormen. Zo stelt Opera Zuid de komende seizoenen zijn producties inhoudelijk en thematisch te willen verbinden met actuele maatschappelijke ontwikkelingen, maar geeft aan dit voornemen nergens een concrete invulling. Dat is jammer, omdat de raad dit wel een aansprekend idee vindt om de relevantie van opera in de samenleving te bewaken.

In de aangestipte plannen ziet de raad wel enkele originele keuzes, zoals de uitnodiging aan theaterregisseur Ola Mafaalani om een opera te komen regisseren. Ook de keuze voor minder bekend werk van bekende componisten beoordeelt de raad als positief. Opera Zuid heeft al laten zien met relatief onbekende opera's een groot publiek te kunnen trekken. De raad waardeert het dat de instelling daar ondanks haar beperkte budget mee doorgaat.

Opera Zuid stelt zich ten doel naast de gebruikelijke twee grote operaproducties per jaar een derde, kleinschaliger productie tot stand te brengen gericht op jeugd en jongeren, waarvan enkele te schrijven door jonge Nederlandse componisten. In artistiek opzicht en in het belang van het publieksbereik vindt de raad dit een interessant idee. Hij waarschuwt echter dat het voor een dergelijke extra productie mogelijk te vroeg is. Het extra budget dat de minister ter beschikking stelt voor Opera Zuid is hard nodig om het fundament van de organisatie, ook in artistiek opzicht, te verstevigen (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Vernieuwing

Het feit dat geen van de voor 2021 – 2024 geplande werken behoort tot het 'ijzeren repertoire', getuigt van een vernieuwende blik op opera. Door

regisseurs uit andere disciplines uit te nodigen en nieuw werk te laten componeren geeft Opera Zuid het genre een nieuw elan.

De visie van Opera Zuid op de ontwikkeling van het operagenre, die weliswaar doorschemert in het plan, had de raad graag verder uitgewerkt gezien. Hij is met name benieuwd hoe dramaturgische vernieuwingen van na de twintigste eeuw doorwerken in de gekozen titels.

Tot op heden ambieerde Opera Zuid een springplank te zijn voor Nederlands en in Nederland opgeleid zangtalent. Omdat de instelling in de plannen geen toelichting geeft op de casting voor de opera's in de periode 2021 – 2024, kan de raad niet uit het plan opmaken of Opera Zuid deze springplankfunctie ook in de komende periode continueert.

Op het gebied van talentontwikkeling schrijft Opera Zuid via het 'meester-gezelmodel' talent de gelegenheid te geven zich onder de vleugels van ervaren operamakers te ontwikkelen. Daarnaast is Opera Zuid betrokken bij een interdisciplinair talentlab voor muziektheater in samenwerking met VIA Zuid en Intro, en zet het Opera Summer Schools op in samenwerking met IVC 's-Hertogenbosch. De raad vindt dit nieuwsgierig makende projecten, maar vindt het jammer dat de instelling ze niet nader toelicht in haar plan. Hij had graag toegelicht gezien welke talenten de instelling op deze manier begeleidt, hoe talent wordt geselecteerd, wat de genoemde programma's inhouden, en hoe talenten vervolgens doorstromen naar het veld.

Een subsidievoorwaarde voor alle drie de opera-instellingen in de BIS is dat zij samenwerken op het gebied van talentontwikkeling, via de DNO Studio of op andere wijze. De Nationale Opera dient hierbij een coördinerende rol te spelen. De raad vindt het zorgelijk dat deze samenwerking nog altijd niet tot stand is gekomen. De raad adviseert daarom de instellingen te vragen alsnog de gevraagde samenwerking vorm te geven, gecoördineerd door DNO; zie hierover ook de inleiding en het advies over De Nationale Opera en de Nederlandse Reisopera.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De afgelopen periode constateerde de raad dat de financiële situatie bij Opera Zuid nijpend was en riep op tot een hogere subsidie om de instelling meer vlees op de botten te geven. Om die reden verhoogde de minister het subsidiebedrag voor deze instelling voor de periode 2021 – 2024 met 500.000 euro per jaar. De instelling vraagt hiernaast nog 300.000 euro meer aan. De raad wijst erop dat hij binnen deze adviesronde gehouden is aan het door de minister gestelde subsidieplafond.

De instelling noemt een groot aantal zaken die met de extra verwachte subsidie van het ministerie van OCW, de provincies Limburg en Brabant en

de gemeente Maastricht worden bekostigd, en die ten goede komen aan de financiële en organisatorische gezondheid. De instelling denkt aan betere vergoedingen voor vaste, tijdelijke en freelance medewerkers, verlaging van werkdruk door extra medewerkers aan te trekken, toegenomen investeringen voor duurzame marketing, participatie en educatie, en een algehele kwaliteitsverbetering van de producties. Dit vindt de raad goede keuzes.

Uit de aangeleverde informatie blijkt dat de financiële gezondheid van de organisatie nog tekortschiet op het moment van aanvragen. De balanspositie is matig. Opera Zuid verbeterde de afgelopen jaren zijn vermogen, maar er zijn tegelijk flink wat investeringen nodig, met name in het vergroten van de basiscapaciteit en het verlagen van de werkdruk die ontstond door structurele onderbezetting. Opera Zuid verwacht in 2020 een verbetering van het eigen vermogen en de liquiditeit door de verkoop van onroerend goed in eigendom. Daarnaast is een commercieel manager aangetrokken om de eigen inkomsten te verhogen.

Opera Zuid erkent verder dat de beloning van vaste, tijdelijke en freelance medewerkers nog niet op het gewenste niveau is. Hoewel de instelling in haar plan intenties uitwerkt om hier verbetering in aan te brengen, toont een analyse van de cijfers voor de komende periode echter geen verbetering aan in de beloning.

Opera Zuid gaat uit van een hogere dan beschikbare subsidie van het ministerie van OCW, en rekent daarnaast op hogere bedragen van de provincies Limburg en Brabant en de gemeente Maastricht. Zonder toekenning van deze middelen wordt de krapte met de voorliggende plannen volgens de raad onvoldoende ondervangen.

Om bovenstaande redenen vindt de raad het onverstandig om van de extra verwachte subsidie ook een derde jaarlijkse (kleinschalige) productie te maken. De raad vreest dat dit eerder een extra wissel zal trekken op de organisatie in herstel. Hoewel de raad begrip heeft voor de argumentatie van Opera Zuid dat een derde productie de zichtbaarheid van het operagezelschap zal vergroten en ook een jeugdig publiek kan aanspreken met opera, meent hij dat de prioriteit in de komende periode moet uitgaan naar een gezondheids- en kwaliteitsslag in de eigen organisatie, bij gelijkblijvende productie.

De raad constateert dat de aanvraag op het gebied van gezonde bedrijfsvoering en eerlijke beloning onvoldoende aantoont hoe Opera Zuid in 2024 weer volledig gezond kan zijn. Hij vindt een realistischer begroting en een scherpere toelichting hierop noodzakelijk.

***Bevordering van educatie en participatie (inclusief
publieksbenadering)***

Opera Zuid voerde de afgelopen jaren een kwalitatief, solide beleid op het gebied van educatie voor scholen, met nadruk op de eigen regio. De plannen voor de komende jaren zijn enthousiast en liggen in diezelfde lijn, maar de raad mist ook hier uitwerking en concretisering. De raad juicht het aantrekken van een educatief medewerker toe.

Opera Zuid geeft aan dat het gekozen heeft voor ‘publiekswerking’ in plaats van publiekswerving om een verbinding te bewerkstelligen tussen alle activiteiten. Publiekswerking wordt ook gepresenteerd als equivalent van participatie. De gedachte is interessant, maar de instelling licht niet toe hoe dit concreet wordt vormgegeven.

Over de samenwerking met de Kooracademie Maastricht oordeelt de raad positief. Ook staat de raad positief tegenover de samenwerking met wijkbewoners in het project ‘Buurt Opera Malpertuis’, waarbij een community-opera tot stand wordt gebracht. De raad vindt het wel belangrijk dat ook bij dit soort maatschappelijke activiteiten vanuit een sterke artistieke visie wordt gewerkt. Deze samenwerkingen dragen bij aan de worteling van de opera in de samenleving, mits deze activiteiten duurzaam in relatie staan tot de kernactiviteiten.

Geografische spreiding

Opera Zuid is gevestigd in Maastricht en is goed geworteld in de stedelijke cultuurregio Zuid. De instelling participeert in een groot aantal regionale samenwerkingsverbanden die zich reeds bewezen hebben, zoals met de Kooracademie Maastricht, het Conservatorium Maastricht, de Toneelacademie Maastricht, Theater aan het Vrijthof in Maastricht en Theater De Parade in 's-Hertogenbosch.

De ingezette koerswijziging en de successen van de producties van Opera Zuid hebben de voorstellingen aantrekkelijker gemaakt voor programmering in theaters, wat de zichtbaarheid van de instelling ten goede komt.

Een sterke troef van Opera Zuid is ook de verstevigde samenwerking die tot stand is gebracht met partners in de Euregio, tot over de grens met Luxemburg en Duitsland. Dit is voor Zuid-Nederland een goede manier om zich in cultureel opzicht te positioneren.

In haar reflectie op de aanvraag bevestigt de stedelijke cultuurregio Zuid de indruk van de raad dat Opera Zuid de komende tijd meer vlees op de botten nodig heeft. De regio erkent het belang van Opera Zuid voor het regioprofiel, waarin internationalisering, publieksontwikkeling en ruimte voor makers wezenlijke programmaliijnen zijn. De instelling sluit tevens aan bij de programmaliijnen talentontwikkeling, internationalisering, cultuureducatie

en participatie, en publiekswerking van de stedelijke cultuurregio Brabantstad.

Toepassing Fair Practice Code

Opera Zuid heeft de afgelopen jaren een aantal stappen gezet ter verbetering van de fair practice, met een nieuwe arbeidsvoorwaarderegeling, het aanstellen van een vertrouwenspersoon, een preventieadviseur en het corrigeren van achtergebleven salarisverhogingen. De organisatie evalueert de toepassing van de Fair Practice Code en noemt als belangrijkste verbeterpunten voor de komende periode het aanpakken van de werkdruk en structureel overwerk. De raad vindt dit voor dit moment de juiste prioriteit. Wel maakt hij zich zorgen over de haalbaarheid ervan, omdat de financiële gezondheid precair is en de instelling op meer subsidie rekent dan voor haar beschikbaar is. Ook vindt de raad het niet verstandig om de functie van vertrouwenspersoon bij de directie te beleggen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Opera Zuid licht in haar toelichting op de Governance Code Cultuur toe hoe de principes van de code worden toegepast. De raad vindt dit een adequate toelichting, waarin de organisatie ook ingaat op de aandacht van de raad van toezicht voor de werkdruk onder medewerkers en de financiële gezondheid van de instelling.

In zijn advies over de periode 2017 – 2020 uitte de raad kritiek op de governance van Opera Zuid. Hij adviseerde toen dat de raad van toezicht in overleg met de nieuwe intendant zou zorgen voor een beter artistiek, zakelijk en bestuurlijk evenwicht. In een aanvullend plan gaf de instelling aan dat de raad van toezicht zich op een nieuwe wijze zou gaan positioneren door onder andere de toetreding van een expert uit de operasector. De raad vindt het opmerkelijk dat de instelling in haar nieuwe plan niet op de doorgemaakte (noodzakelijke) ontwikkelingen reflecteert.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In haar toelichting op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie licht Opera Zuid de omgang met de vier p's uit de code toe (personeel, programma, publiek, partners). De instelling werkt in 2020 aan de vierde stap van de vijf voorgeschreven stappen in de code: het vertalen van het recent opgestelde diversiteitbeleid in een actieplan voor de toekomst. De raad mist in de reflectie op de code echter dit actieplan. De instelling licht niet toe welke stappen ze de komende periode gaat zetten ter verbetering, welke (concrete) doelen ze hierbij nastreeft, en welke interne of externe risico's ze daarbij ziet. De raad vindt het programma, het publiek en de organisatie van Opera Zuid nog te weinig divers en inclusief. Omdat de Nederlandse samenleving steeds diverser wordt en opera van oudsher een westers perspectief representeert, verwacht de raad van de

instelling een scherpere visie om inclusie en diversiteit de komende periode te bevorderen.

Operadagen Rotterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 350.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 550.000

Over de instelling

Stichting Opera Rotterdam, podiumkunsten, festivals, Rotterdam

Internationale Operadagen Rotterdam (hierna: Operadagen Rotterdam), georganiseerd door Stichting Opera Rotterdam, (co)produceert en presenteert een jaarlijks tiendaags muziektheaterfestival op diverse locaties in Rotterdam. Het festival toont opera in de ruimst mogelijke betekenis van het woord en relateert dit aan muziektheater in bredere zin, waarin compositie, spel, narratief en vormgeving in onderlinge samenhang worden gepresenteerd. Per editie zijn er gemiddeld 45 producties uit binnen- en buitenland; samen goed voor meer dan honderd voorstellingen. Daarnaast organiseert het festival een uitvoerig contextprogramma. Het festival produceert stadsprojecten, themadagen en internationale projecten. Operadagen Rotterdam wil de kunstvorm opera openbreken en streeft ernaar het meest grensverleggende opera- en muziektheaterfestival ter wereld te zijn.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Opera Rotterdam een subsidiebedrag toe te kennen van € 350.000.

De raad oordeelt zeer positief over de inhoudelijke kwaliteit van het aanbod dat Operadagen Rotterdam realiseert. Het festival onderscheidt zich met een gevarieerd programma door een ondogmatische benadering van opera en een open, sociaal-artistieke blik. Daarmee levert het festival volgens de raad een grote bijdrage aan de vernieuwing van het operagenre, en de ontwikkeling van muziektheater in brede zin. Het festival is complementair aan andere BIS-instellingen die zich toeleggen op opera. De raad ziet de investering in Operadagen Rotterdam als basis om deze genreverbreding in de periode 2021 – 2024 te intensiveren. De groei in de afgelopen jaren biedt vertrouwen voor de festivaledities in 2021 – 2024, waarin Operadagen Rotterdam onder meer beoogt de artistiek hoogwaardige programmering voort te zetten en de maatschappelijke inbedding te versterken. In dit kader is de aanpak voor de contextprogrammering veelbelovend, met een stevig draagvlak van culturele partners in Rotterdam. Internationaal heeft Operadagen Rotterdam het initiatief genomen om vanaf 2021 een nieuw

netwerk te vormen met programmerende huizen en festivals in verschillende Europese steden.

Operadagen Rotterdam reflecteert voldoende op de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. Het is positief dat Operadagen Rotterdam diversiteit en inclusie tot integraal onderdeel heeft gemaakt van zijn nieuwe missie en visie en zijn strategische beleidsplan.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt zeer positief over de artistieke kwaliteit van Operadagen Rotterdam. Het festival onderscheidt zich met een gevarieerd programma door een ondogmatische benadering van opera en een open, sociaal-artistieke blik. Het festival heeft een genre-overstijgend en op onderdelen multidisciplinair karakter en is door de brede opvatting van opera complementair aan het bestaande aanbod. Muziektheater, opera en musical staan in de programmering naast elkaar. Operadagen Rotterdam heeft de afgelopen jaren met succes gewerkt aan het vergroten van de onderlinge samenhang tussen de programmaonderdelen.

De raad vindt de betekenis van Operadagen Rotterdam voor vakgenoten van verschillende disciplines groot. Het festival biedt een platform om kennis te nemen van nieuw, kwalitatief aanbod en om collega's uit binnen- en buitenland te ontmoeten. De mix van concerten, participatieprojecten, filmvoorstellingen en 'theaterervaringen' draagt bij aan de kracht van het festival.

De ontwikkeling van Operadagen Rotterdam geeft vertrouwen in de voorgenomen verdieping van het festival. Het festival formuleert drie heldere ambities om zijn artistieke signatuur verder vorm te geven. Voor 2021 – 2024 vertaalt het festival het overkoepelende thema 'The Bigger Picture' naar vijf programmaliijnen: 'Opera is Back', 'Opera 2.0', 'De stem van de stad', 'Wonen in de wereld' en 'Nieuwe ontdekkingen'. In de opzet van deze thema's toont het festival zijn maatschappelijke betrokkenheid. De programmering voor 2021 en 2022 is hiermee in lijn, met community-opera en nieuwe producties die bijvoorbeeld elementen uit Oost en West verenigen. Operadagen Rotterdam ziet voor zichzelf de komende periode een stevigere internationale rol door het uitbouwen van bestaande contacten in een nieuw netwerk, waarvoor het zelf initiatief heeft genomen. De partners zijn programmerende huizen en festivals in Europese steden. Voor dit project loopt een aanvraag bij Creative Europe. Te waarderen is dat de competitie voor muziektheater 'Music Theatre Now', die nadruk legt op muziektheater uit niet-westerse landen, een plek krijgt in dit netwerk met

als standplaats Rotterdam. De raad kijkt uit naar de realisatie van de plannen, waarbij de lokale en internationale werking van het festival beter geïntegreerd zullen worden.

Vernieuwing

Operadagen Rotterdam toont opera in de ruimst mogelijke betekenis van het woord en relateert dit aan muziektheater waarin compositie, spel, narratief en vormgeving in onderlinge samenhang worden gepresenteerd. Daarmee levert het festival een grote bijdrage aan de vernieuwing van het operagenre en de ontwikkeling van muziektheater in brede zin. De raad ziet de investering in Operadagen Rotterdam als basis om deze genreverbreding in de komende subsidieperiode te intensiveren.

Langjarige verbintenissen die het festival aangaat met kunstenaars en ensembles en de ondersteuning aan kunstenaars binnen het *artists in residence*-programma dragen bij aan deze vernieuwing. Club Gewalt doorloopt reeds een talentontwikkelingstraject bij het festival. Onder de aangekondigde *artists in residence* bevinden zich aansprekende kunstenaars als Claron McFadden en Nicole Beutler. Deze invulling stemt de raad positief; wel had hij graag een verdere uitwerking gezien van de wijze waarop Operadagen Rotterdam vormgeeft aan de artistieke begeleiding van deze makers.

Operadagen Rotterdam draagt bij aan talentontwikkeling door te (co)produceren, onder andere met het Nederlands Kamerkoor, en door begeleiding en premièreplaatsen te bieden aan talent. Nieuwe talenten zijn doorgaans jong, maar Operadagen Rotterdam kiest ook voor artiesten uit een andere discipline die op het punt staan de wereld van de opera te betreden.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Operadagen Rotterdam neemt de cao Toneel en Dans als richtlijn voor de beloning van de kernteammedewerkers, tijdelijke festivalmedewerkers en artistieke medewerkers van eigen producties. Het festival is transparant over de maatregelen om de cao volledig te implementeren. Dat geldt ook voor de beloning van zzp'ers. Functieomschrijvingen, bijbehorende verantwoordelijkheden en ervaring van werknemers worden als basis voor inschaling gebruikt. Operadagen Rotterdam neemt zich voor zijn werknemers vanaf 2021 een pensioenregeling aan te bieden.

Operadagen Rotterdam heeft een gezonde financiële positie en scoort goed op de relevante indicatoren. Er is voldoende weerstandsvermogen om tegenvallers op te vangen en de begroting voor de komende BIS-periode is realistisch.

Operadagen Rotterdam spreekt de verwachting uit dat een aantal grote private fondsen geleidelijk zal wegvallen en ziet in een stijging van de publieksinkomsten en de toename van de meerjarige subsidie-inkomsten de oplossing om dit te ondervangen. Uit de aanvraag blijkt dat de bedrijfsvoering op orde is en dat het festival mogelijke risico's in kaart heeft gebracht. De raad mist een strategie voor het verwerven van sponsorinkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het educatieve aanbod van Operadagen Rotterdam is met name gericht op een publiek van volwassenen en studenten aan diverse Rotterdamse mbo- en hbo-kunstvakopleidingen. Het festival ontwikkelt randprogrammering met zijn vaste dramaturg, zoals 'TALKS', om de verbinding tussen voorstellingen zichtbaar te maken voor het publiek.

Het festival betreft een bredere mix van Rotterdammers door zogenaamde *open calls*, oproepen aan Rotterdammers om met hun eigen inbreng bij te dragen aan de programmering. Dit resulteerde bijvoorbeeld in het fraaie 'Vaarwel Dijkzigt', waarvoor oud-patiënten en -medewerkers van een ziekenhuis hun bijdragen instuurden. De raad kijkt met belangstelling uit naar de voortzetting van deze stadsprojecten.

De komende edities wil het festival programmering, participatieprojecten, internationale uitwisselingsprogramma's en themadagen integreren. Dit doet het door zijn contextprogrammering te benaderen als 'alles wat er gebeurt in de driehoeksrelatie tussen publiek, makers en festival'. De raad vindt het een goede keuze dat Operadagen Rotterdam hierbij op verschillende festivalonderdelen gastcuratoren inzet. Dit zijn enerzijds Rotterdamse curatoren met een eigen achterban, zoals Maatschappij voor Volksgeluk, Spraakuhloos, Rotterdam Pride en Winne, en anderzijds gastcuratoren als Sevdaliza en Wende. Zij verzorgen eigen optredens of voorstellingen en presenteren daarnaast hun persoonlijke selectie uit het aanbod van het festival. Verder wil het festival stadmakers en professionals uit andere maatschappelijke domeinen laten meedenken over de festivalthematiek, het programma-aanbod en het bereiken van doelgroepen. Dit vindt de raad positief.

Operadagen Rotterdam werkt zijn publieksstrategieën, marketingmiddelen en publieksdata helder en overtuigend uit in de aanvraag. Het festival heeft zijn doelgroepen goed voor ogen en werkt met duidelijke bezoekersprofielen.

Geografische spreiding

Operadagen Rotterdam is stevig geworteld in de stad Rotterdam. De afgelopen jaren is het festival relevante stedelijke partnerschappen aangegaan, zoals met De Doelen, Theater Rotterdam, het Luxor Theater, TENT, LantarenVenster en WORM. Ook programmeert het festival speciale operaroutes en speelt het op verrassende Rotterdamse locaties, zoals het voormalige Dijkzigt-ziekenhuis. Het eerdergenoemde randprogramma voor kunstvakschoolstudenten is tot stand gekomen in samenwerking met Codarts, de MBO Theaterschool, Acteerschool Rotterdam en de Erasmus Universiteit.

De stedelijke cultuurregio Rotterdam geeft in zijn reflectie aan dat Operadagen Rotterdam aansluit bij speerpunten in het regioprofiel als ‘talentontwikkeling’, ‘nieuw aanbod/nieuwe makers/nieuwe genres’, ‘publieksverbreding/inclusiviteit’ en ‘internationale positionering’. De cultuurregio beschrijft Operadagen Rotterdam als laboratorium voor nieuw aanbod en nieuwe genres, dat goed past bij Rotterdam.

Toepassing Fair Practice Code

Operadagen Rotterdam onderschrijft de Fair Practice Code en toont overtuigend aan dat het de honorering van het kernteam, de tijdelijke festivalmedewerkers en de artistieke medewerkers van eigen producties op een goed niveau wil brengen. Het festival wil met de invoering van een pensioenregeling in 2021 beter voldoen aan de cao Toneel en Dans. Het festival neemt in contracten met producenten, toeleveranciers en andere partners de verplichting op dat de code moet worden toegepast. Dit kan bijdragen aan bewustwording bij samenwerkingspartijen. Operadagen Rotterdam reflecteert beperkt op andere aspecten van de code.

Toepassing Governance Code Cultuur

Operadagen Rotterdam geeft aan de principes van de Governance Code Cultuur zoveel mogelijk toe te passen. De raad vindt het verstandig dat Operadagen Rotterdam elke vier jaar haar afspraken met hoofdparters De Doelen, Theater Rotterdam en Luxor Theater vastlegt in een convenant. Een toelichting op het convenant ontbreekt echter. Operadagen Rotterdam heeft recent besloten om met ingang van 2021 over te stappen naar een raad-van-toezichtmodel. Het festival stelt zichzelf ten doel vanaf dat jaar de code volledig toe te passen. Dan zullen vertegenwoordigers uit de directies van enkele hoofdparters terugtreden als bestuurder.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Operadagen Rotterdam reflecteert voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. Diversiteit en inclusie zijn een integraal onderdeel geworden van de nieuwe missie en visie en van het strategisch beleidsplan van het festival. De raad oordeelt positief over de participatieprojecten, waarmee het festival

de sociale diversiteit heeft vergroot. Dit geldt voor zowel de thema's als de betrokken artistieke partners.

Operadagen Rotterdam formuleert voor de komende periode geen concrete doelstellingen; wel spreekt uit de plannen de overtuiging om de richtlijnen van de code verder te implementeren. De organisatie beschrijft op het gebied van programma, publiek, personeel en partners enkele concrete acties om de (culturele) diversiteit van het festival te bevorderen, zoals de genoemde Rotterdamse curatoren en de toevoeging van een programmamaker uit de hiphopcultuur aan het kernteam.

Orkater

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 549.620**

Gevraagd subsidiebedrag: € 550.000

Over de instelling

Stichting Orkater (hierna: Orkater) is een theatergezelschap met een productiefunctie en een ontwikkelfunctie. Sinds de oprichting 48 jaar geleden (toen nog als 'Hauser Orkater') richt dit gezelschap zich op de ontwikkeling en presentatie van hedendaags muziektheater. Vrijwel alle voorstellingen die zij produceert zijn gebaseerd op nieuw geschreven teksten en muziek. Het programma voor talentontwikkeling genaamd 'De Nieuwkomers' staat open voor aanstormend en bewezen talent. Jaarlijks komen er onder de vlag van De Nieuwkomers twee producties tot stand. Orkater stelt zich ten doel de talenten van De Nieuwkomers te laten doorstromen naar de grote zaal.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Orkater een subsidiebedrag toe te kennen van € 549.620.

Als producent van muziektheater kiest Orkater voor de volle breedte van het genre, waarbij geen enkele muziekstroming a priori wordt uitgesloten. Dit leidt tot een veelsoortig aanbod muziektheatervoorstellingen van onveranderlijk hoge artistieke kwaliteit. Door het netwerk van alliantiepartners is het landelijke bereik van Orkater aanzienlijk. Dit geeft de talenten uit het Nieuwkomers-programma de unieke mogelijkheid zich meteen op een groot aantal podia te presenteren. De raad verwacht dat Orkater binnen de keten van de podiumkunsteninstellingen als ontwikkelinstelling in de Culturele basisinfrastructuur een merkbare impact zal hebben.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Als producent van muziektheater is Orkater een belangrijke instelling binnen het podiumkunstenbestel, met een rijke geschiedenis en een sterke reputatie als vernieuwer. De instelling maakt muziektheater van hoge kwaliteit, zowel wat betreft de teksten, de scenografie, als de muziek. Hoewel de voorstellingen alle heel uiteenlopend zijn in vorm, hebben ze samen toch een typische Orkater-signatuur, waarvan absurdisme, poëzie,

vervreemding en maatschappelijke betrokkenheid de belangrijkste ingrediënten zijn. De producties dagen het publiek uit en zetten het aan het denken, maar zijn altijd toegankelijk door de verleidelijke muzikale inbreng. De talentontwikkeling bij Orkater vindt plaats onder de noemer De Nieuwkomers. De raad is onder de indruk van de behaalde resultaten van deze ontwikkelafdeling binnen het muziektheatergezelschap. Menig gezelschap dat nu in (middel)grote zalen en op gerenommeerde festivals te zien is, begon bij Orkater als Nieuwkomer, zoals Via Berlin (2009), Lars Doberman (2013) en afgelopen jaar Konvooi met de veelgeprezen voorstelling Ilias.

In 2019 ontving Orkater de Prijs van de Kritiek, juist vanwege haar talentontwikkeling. Zoals dit gezelschap al meer dan veertig jaar aan de wegtimmerd, zo is ook De Nieuwkomers inmiddels een begrip in de theatersector.

De aanpak van de talentontwikkelaars binnen Orkater is voorbeeldig. De instelling kiest er niet voor grote groepen te laten instromen, maar zet in op een beperkt aantal makers die alle ruimte, faciliteiten en begeleiding krijgen. Jaarlijks worden zo twee Nieuwkomers-producties ontwikkeld.

Bij de scouting voor deelname aan het ontwikkelprogramma wordt de lat hoog gelegd. De jonge makers moeten professioneel geschoold zijn, een muziek- en theaterachtergrond hebben, en zich al bewezen hebben als eigenzinnig talent. Er is geen voorkeur voor een bepaald muziekgenre – pop, rock, klassiek, jazz, hiphop, techno, alles mag, als het muzikale vakmanschap van de maker maar evident is. Door aan de voorkeur streng te selecteren, ontstaat binnen Orkater een creatieve biotoop waar bekende en relatief beginnende makers elkaar ontmoeten, elkaar kritisch begeleiden en elkaars netwerk delen.

Het Nieuwkomersprogramma draagt ook bij aan de ontwikkeling van theatertechnici, regisseurs, decorontwerpers, zakelijk leiders, et cetera. De raad beschouwt Orkater als een talentontwikkelaar in brede zin. Ten slotte onderscheidt Orkater zich positief doordat ze erin slaagt De Nieuwkomers meteen een groot aantal speelbeurten te bezorgen. Door de naamsbekendheid van Orkater en door het hechte netwerk waarbinnen deze instelling opereert, krijgen deze jonge makers vrijwel automatisch publiciteit en publiek. Zo kunnen ze vliegreuen maken en onmiddellijk een eigen *fanbase* opbouwen. Voor de cultuursector in het algemeen en het muziektheater in het bijzonder is dat bijzonder waardevol.

Vernieuwing

Behalve met de twee Nieuwkomers-producties per jaar zorgt Orkater voor vernieuwing met een jaarlijkse voorstelling die specifiek gericht is op de ontwikkeling van het genre van hedendaags muziektheater. Zo zal dichter, componist en librettist Micha Hamel in 2021 een voorstelling maken,

begeleid door de vaste Orkater-acteur en -regisseur Leopold Witte, waarin hij wil onderzoeken of hij zijn poëtische teksten volledig met een modern-klassieke compositie kan laten versmelten.

Binnen de sector wint multidisciplinariteit steeds meer aan belang. De nieuwe generaties theatermakers zijn acteur, cabaretier, schrijver, regisseur, vormgever en muzikant tegelijk. In dit veld ziet de raad voor Orkater een belangrijke rol weggelegd. Het Nieuwkomers-programma, waar de nadruk ligt op het ontwikkelen van verschillende artistieke vaardigheden, is daarmee niet alleen van belang voor het genre muziektheater, maar voor de vernieuwing van de podiumkunsten in brede zin.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van Orkater oogt solide, met een ruim eigen vermogen en lage financiële risico's. In 2018 was het aandeel eigen inkomsten 50 procent. Hoewel Orkater verwacht dat het publieksbereik de komende periode zal toenemen, begroot ze een lager eigeninkomstenpercentage van 30 procent voor de komende vier jaar. Dit is een direct gevolg van gestegen theatertoelagen en voorzichtiger programmering, zo vermeldt zij in de aanvraag. De raad erkent deze problematiek en vindt de budgettaire gevolgtrekking begrijpelijk.

Hoewel de productie- en talentontwikkelactiviteiten van Orkater inhoudelijk verweven zijn, heeft de instelling ze in de aanvraag strikt gescheiden. Hiermee wordt overtuigend aangetoond dat Orkater/De Nieuwkomers financieel op zichzelf staat.

Voor de beloning van makers volgt de instelling de cao Toneel en Dans. Hetzelfde geldt voor de werknemersverzekeringen, de pensioenen en het vakantiegeld. Ook voor de voorbereidende werkzaamheden krijgen makers betaald. Orkater berekent voor freelancers een toeslag van 45 procent bovenop de cao. Er wordt structureel samengewerkt met zzp'ers en auteursrechten worden gerespecteerd.

De instelling neemt deel aan de sociale dialoog door haar lidmaatschap van de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (NAPK) en Kunsten '92. In de aanvraag staat niet omschreven of er werkafspraken worden gemaakt met samenwerkingspartners en of die de Fair Practice Code dienen te onderschrijven.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De educatie-activiteiten van Orkater zijn verankerd in verschillende samenwerkingsverbanden. Zo werkt de instelling met de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, de Jeugdtheaterschool, het 4de Gymnasium en de IMC Weekendschool om jongeren actief in contact te brengen met muziektheater. De educatie-afdeling van Theater Bellevue is een partner als het gaat om de ontwikkeling van lesmateriaal, en jeugdtheatergroep

BonteHond in Almere treedt op als coproducent van 'labelloze' voorstellingen, bedoeld om buiten de hokjes van leeftijdsgrenzen te denken. In de periode 2021 – 2024 wil Orkater haar educatie-activiteiten uitbreiden. Het is de bedoeling een algemeen basislespakket te ontwikkelen voor het voortgezet onderwijs. Hierbij wordt ingegaan op de geschiedenis van muziektheater in het algemeen en van Orkater in het bijzonder. Ook zijn er muzikale en theatrale opdrachten aan verbonden.

Dankzij het doorlopende publieksonderzoek door Motivaction weet Orkater veel over haar publiek. Ze profiteert van die kennis door specifiek toegesneden randprogrammering op te zetten. Zo werd bij de voorstelling *Merkel* de podcast-serie Radio Merkel ontwikkeld, en rondom de voorstelling *Hatta & De Kom* ontstond een expositie in samenwerking met The Black Archives.

Orkater gaat in de aanvraag niet in op de verbinding met andere domeinen, zoals zorg en welzijn. De raad meent dat het activiteitenprogramma op dit punt uitbreiding behoeft.

Geografische spreiding

De raad beschouwt het uitgebreide landelijke netwerk van Orkater als een van de sterke punten van deze instelling. Zij werkt intensief samen met zogenoemde alliantiepartners, die het concept van De Nieuwkomers steunen en betrokken zijn bij de selectie. Zo zijn jonge makers verzekerd van een mooie rij speelplekken, in onder meer Den Haag (Het Nationale Theater), Haarlem (Toneelschuur), Breda (Chassé), Tilburg (De Nieuwe Vorst), Utrecht (Stadsschouwburg), Den Bosch (De Verkadefabriek), Alkmaar (De Vest) en Boxmeer (De Weijer), en op festivals als Oerol, De Parade en Over het IJ.

Binnen de eigen regio is sprake van een sterke worteling. In de Metropoolregio Amsterdam staat Orkater in vrijwel alle theaters geprogrammeerd en werkt ze samen met instellingen als het Bijlmerparktheater, Amsterdam Sinfonietta, Theater na de Dam en het Bostheater.

Internationaal is de instelling vooral gericht op Vlaanderen, in de vorm van een samenwerking met het Gentse gezelschap LOD. Ook werd er gespeeld in Paramaribo, Suriname. Als BIS-instelling kan Orkater nog meer werk maken van haar internationale exposure.

Toepassing Fair Practice Code

Orkater geeft aan de kernwaarden van de code te onderschrijven. Uit de begroting en de toelichting hierop blijkt niet welke kosten voor *fair pay* zijn opgenomen. Wel beschrijft de instelling overtuigend de transparante wijze waarop zij de eigen werknemers en medewerkers benadert, de waarde die zij hecht aan wederzijds vertrouwen en aan het creëren van doorgroeimogelijkheden binnen de organisatie. Orkater gaat niet expliciet in

op de code en benoemt geen verbeterpunten ten aanzien van de toepassing ervan. Al met al is Orkaters reflectie op de code matig voldoende.

Toepassing Governance Code Cultuur

Orkater heeft een raad van toezicht en een tweekoppige directie. De samenwerking tussen raad van toezicht en directie wordt in de aanvraag uitgebreid toegelicht. Er is een directiereglement en er wordt viermaal per jaar vergaderd door de raad en de dagelijkse leiding. Nevenfuncties van raadsleden en directieleden staan vermeld in het jaarverslag. De raad van toezicht doet jaarlijks aan zelfevaluatie.

In 2019 zijn de belangrijkste wijzigingen in de herziene code besproken door directie en de raad. In de komende periode wil Orkater in een kritische dialoog meer tijd nemen voor reflectie op de code en implementatie van de aanbevelingen. Al met al is de raad positief over de reflectie op de Governance Code Cultuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Orkater reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling streeft naar een vanzelfsprekende diversiteit op het gebied van de vier p's. Aan de makerskant ziet de raad een grote verscheidenheid. Zo werd het ensemble in de afgelopen periode uitgebreid met het cultureel diverse Nieuwkomers-collectief Sir Duke.

De diversiteit van het Orkater-publiek is nog een punt van zorg. Om dit te verbeteren, wil de instelling zich explicieter gaan richten op bezoekers met een biculturele achtergrond en op bezoekers met een divers opleidingsniveau. Hiertoe wil ze in het programma meer voorstellingen opnemen rond maatschappelijk relevante thema's als inclusie, privilege, discriminatie, eenzaamheid en samenleven. Ook wil Orkater voorstellingen gaan ondertitelen.

Orkest van de Achttiende Eeuw

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 450.000

Over de instelling

Vereniging van Maatschapsleden van Het Orkest van de Achttiende Eeuw, podiumkunsten, muziekensembles en koren, Amsterdam

De Vereniging van Maatschapsleden van Het Orkest van de Achttiende Eeuw (hierna: Orkest van de Achttiende Eeuw) is een ensemble dat zich richt op het uitvoeren van muziek uit de achttiende en de eerste helft van de negentiende eeuw vanuit een historische uitvoeringspraktijk. Hiervoor hanteert het ensemble vier verschillende instrumentaria op verschillende toonhoogten. Het ensemble is gevestigd in Amsterdam. De vereniging kent een bestuursmodel waarbij de leden van de vereniging overeenkomen met de leden van de maatschap; leden van het orkest gaan bij toetreding tot het orkest een maatschapsovereenkomst aan. Algemeen directeur is Sieuwert Verster.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.17 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van het Orkest van de Achttiende eeuw. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur het Orkest van de Achttiende eeuw geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Het Orkest van de Achttiende Eeuw beschikt over een grote mate van vakmanschap en een eigen signatuur. Het ensemble vormt een bewonderenswaardige eenheid en zijn sterke punten komen extra naar voren in de samenwerking met koren. De raad erkent in het bijzonder de artistieke waarde van de intensieve samenwerking tussen het orkest en Cappella Amsterdam.

Vernieuwing vindt bij het orkest vooral plaats in een incidentele uitbreiding van het repertoire met composities van onbekende componisten of door het spelen van nieuwe composities met historische instrumenten.

De raad oordeelt positief over de transparante en gelijkwaardige manier van belonen vanuit de maatschap. Wel mist hij een reflectie op het beloningsbeleid.

De educatieve activiteiten van het orkest zijn nog weinig uitgekristalliseerd en summier uitgewerkt in de aanvraag. De activiteiten op het gebied van participatie hebben potentie maar ook hier ontbreken enkele toelichtingen.

Het orkest spreidt zijn concerten in voldoende mate over het land en vindt voldoende aansluiting bij het profiel van zijn stedelijke cultuurregio.

Het orkest zegt de drie codes toe te passen maar de raad is kritisch over het trage tempo waarmee stappen op het gebied van de codes bij het orkest gezet worden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Orkest van de Achttiende Eeuw werd in 1981 opgericht op initiatief van dirigent Frans Brügggen vanuit de behoefte aan een authentiek orkest dat zich in de uitvoeringspraktijk baseert op historische bronnen en bijbehorend instrumentarium. Sindsdien geeft het orkest vanuit deze gedachte zo'n veertig concerten per jaar, waarvan ten minste de helft in Nederland.

De muzikale interpretaties van het Orkest van de Achttiende Eeuw zijn geworteld in het onderzoek naar de historische uitvoeringspraktijk ten tijde van de oprichting van het orkest, waarbij het orkest zich ten doel stelt repertoire uit de periode 1700 tot 1850 zo waarheidsgetrouw mogelijk uit te voeren. De raad waardeert deze ambitie, maar uit de aanvraag blijkt niet of interpretaties worden aangepast op basis van nieuwe inzichten uit onderzoeken.

De raad constateert dat het Orkest van de Achttiende Eeuw een goede reputatie heeft en veel waardering krijgt in zowel binnen- als buitenland. Het orkest beschikt over een grote mate van vakmanschap en een eigen signatuur. Het orkest heeft ook zonder Frans Brügggen zijn goede reputatie en hoge uitvoeringskwaliteit weten te behouden. Het ensemble vormt een bewonderenswaardige eenheid. Zijn sterke punten komen onder andere naar voren in de samenwerking met koren.

De raad erkent de artistieke waarde van de intensieve samenwerking tussen het Orkest van de Achttiende Eeuw en Cappella Amsterdam. De raad ziet kansen voor het orkest om een nog bredere waaier van samenwerkingen aan te gaan.

De raad vindt het positief dat het Orkest van de Achttiende Eeuw zich als ensemble ontwikkelt door ook geregeld programma's uit te voeren zonder dirigent, maar onder leiding van een solist of concertmeester. De raad ziet kansen voor het ensemble om zich vanuit een zelfkritische houding nog

verder uit te dagen tot een grotere creativiteit op het gebied van programmering, presentatievorm en samenwerkingen, met behoud van eigenheid.

Vernieuwing

De raad waardeert de ambitie van het Orkest van de Achttiende Eeuw om meer werken te spelen van componisten die het eerder links liet liggen, naar eigen zeggen omdat Frans Brüggen daar minder affiniteit mee had of zichzelf daarvoor niet de aangewezen interpret vond. De raad constateert tegelijkertijd dat veel van de genoemde componisten en werken regelmatig bij andere ensembles en orkesten terugkomen, ook vanuit een historische benadering. Het orkest is daarmee binnen het Nederlandse speelveld niet vernieuwend.

De raad ziet wel kansen voor het Orkest van de Achttiende Eeuw om zich bij de uitbreiding van zijn repertoire juist te richten op aanbod dat nog weinig plaats heeft in het muziekbestel als geheel. Het uitvoeren van werk van achttiende-eeuwse Poolse componisten is hier in het plan een mooi voorbeeld van.

Ook de incidentele uitstapjes van het orkest richting nieuwe composities, bijvoorbeeld door op het Holland Festival een nieuw werk van Louis Andriessen uit te voeren, ziet de raad als een mooie manier voor het orkest om zichzelf uit te dagen en daarmee de muziekpraktijk te vernieuwen.

De raad signaleert bij het Orkest van de Achttiende Eeuw op basis van het ingediende plan verder geen vernieuwingen in presentatievorm, locaties, samenwerkingen of publieksbenadering.

Op het gebied van talentontwikkeling ontplooit het Orkest van de Achttiende Eeuw jaarlijks een samenwerking met het conservatorium van Den Haag volgens het meester-gezel principe, onder de noemer 'Side by Side'. De raad vindt het positief dat een aantal jonge talenten die het orkest heeft ontmoet tijdens deze talentontwikkelingsprojecten inmiddels is doorgestroomd naar de vaste kern van het Orkest van de Achttiende Eeuw.

Daarnaast werkt het orkest samen met jonge talenten door ze te begeleiden bij concoursen en in een tweejaarlijkse operaproductie, waarbij pas afgestudeerde musici worden aangesteld als understudies en assistent-dirigent.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De structuur van de Vereniging van Maatschapsleden van het Orkest van de Achttiende Eeuw wijkt af van de meest gebruikelijke samenwerkingsvormen binnen de muziekcultuur. De raad is positief over de transparante en

gelijkwaardige manier van belonen van de musici vanuit de maatschap. Hij mist in het plan wel een reflectie op het beloningsbeleid en op de wijze waarop *fair pay* wordt gegarandeerd.

Het Orkest van de Achttiende Eeuw had in 2018 een hoge liquiditeit en solvabiliteit en een betrekkelijk hoog weerstandsvermogen. Voor 2021 en 2024 zijn geen grote veranderingen in baten- of lastenposten begroot.

De raad constateert dat het Orkest van de Achttiende Eeuw in de aanvraag geen risico's of strategie bij tegenvallende inkomsten benoemt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Orkest van de Achttiende Eeuw heeft de laatste jaren weinig educatieve activiteiten ondernomen. Het orkest heeft zich vooral gericht op talentontwikkeling door zich te richten op conservatoriumstudenten en pas afgestudeerden. De raad waardeert het voornemen van het Orkest van de Achttiende Eeuw om de schoolvoorstellingen met Cappella Amsterdam te hervatten. Deze voorstellingen zijn echter nog niet uitgewerkt in de aanvraag. Ook wordt niet benoemd of er een educatiemedewerker betrokken wordt bij de ontwikkeling van de educatieve activiteiten.

Ook voor het overige zijn de educatieve activiteiten nog weinig uitgekristalliseerd en summier uitgewerkt in de aanvraag. Het orkest geeft aan zijn kennis en expertise te willen delen met een jonge generatie en met doelgroepen van alle leeftijden die het orkest nu nog niet bezoeken. Het wil daarvoor het Leerorkest benaderen en is in gesprek met twee poptempels. Dit wordt echter niet nader toegelicht. Wel houdt het orkest zich bezig met educatie van bestaand publiek door behalve concertinleidingen te geven ook videopresentaties door een musicoloog online te publiceren.

Op het gebied van participatie organiseert het Orkest van de Achttiende Eeuw meeziingssessies. De raad ziet de potentie van deze activiteit maar had ook deze graag nader toegelicht gezien in de aanvraag.

Het Orkest van de Achttiende Eeuw toont zich maatschappelijk betrokken door op te treden in onder andere asielzoekerscentra. Het orkest geeft aan dat het hier een trouw publiek heeft gevonden, waarvan een deel zich ook regelmatig inzet als vrijwilliger bij het orkest. Een toelichting op de activiteiten die het orkest nu en in de toekomst in asielzoekerscentra en gevangenis organisaties organiseert, ontbreekt echter.

De doelgroepen die het Orkest van de Achttiende Eeuw beoogt te bereiken staan in de aanvraag niet beschreven. Onduidelijk is welk publiek het orkest precies probeert te bereiken, of het orkest hierbij aan doelgroepsegmentatie

doet en met welke programma's het welk publiek wil bereiken. De raad ziet kansen voor het orkest in het vergroten van zijn publieksbereik door zijn marketingstrategie verder te ontwikkelen.

Geografische spreiding

Het Orkest van de Achttiende Eeuw spreidt zijn concerten in voldoende mate over het land. Het overgrote deel van de concerten vindt plaats buiten de standplaats, en ongeveer twee op de vijf concerten vindt plaats in het buitenland.

Het profiel van het Orkest van de Achttiende eeuw sluit aan bij de thema's uit het regioprofiel van de Metropoolregio Amsterdam. Het orkest heeft een belangrijke landelijke en lokale rol in deze regio, en gaat samenwerkingen en verbindingen aan met diverse partners in de stedelijke regio, zoals de Cello Biënnale Amsterdam, het Conservatorium Amsterdam, Holland Festival, Cappella Amsterdam, De Nationale Opera, en concert- en theaterzalen zoals het Muziekgebouw aan 't IJ, het Koninklijk Concertgebouw en de Westzijderkerk (Bullekerk) te Zaandam. Ook treedt het orkest op in asielzoekerscentra en gevangenissen binnen de stedelijke cultuurregio.

Toepassing Fair Practice Code

Voor het Orkest van de Achttiende Eeuw is een 'code van fatsoen' in de honorering van musici vanaf de oprichting een speerpunt geweest. De achterliggende principes van de huidige Fair Practice Code zijn daarom op natuurlijke wijze onderdeel van het DNA van de organisatie, betoogt de organisatie. Het orkest onderschrijft de vijf waarden uit de code maar erkent ook dat er ruimte is voor verbetering. Het noemt daarbij alleen dat er pensioenvoorzieningen nodig zijn voor de jongere musici. De raad constateert dat het orkest niet aangeeft hoe eerlijke betaling en goede werkomstandigheden worden gegarandeerd en wat hierin nog aan verbetering nodig is.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Orkest van de Achttiende Eeuw zegt de Governance Code Cultuur toe te passen. Zo wordt het rooster van aftreden op de website gepubliceerd en is een van de bestuursleden aangewezen als vertrouwenspersoon. Dit laatste vindt de raad een vreemde keuze; hij wijst erop dat een vertrouwenspersoon idealiter een onafhankelijke positie heeft ten opzichte van het bestuur. Toepassing van de overige aspecten van de code, zoals een jaarlijkse zelfevaluatie van het bestuur, wordt niet toegelicht. Het orkest heeft naar eigen zeggen geen discrepanties gevonden tussen de code en de eigen werkwijze.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Orkest van de Achttiende Eeuw onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en is zich ervan bewust dat het hier nog een groot aantal stappen te zetten heeft. Het orkest heeft recent een commissie ingesteld om te onderzoeken welke stappen nodig zijn. De raad waardeert dit, alsook de eerlijke reflectie van het orkest, maar constateert dat het ontwikkelen van een visie op een divers en inclusief beleid bij het orkest zich nog in een startfase bevindt. De raad is kritisch over de snelheid waarmee stappen op het gebied van de code bij het orkest gezet worden.

Pakhuis de Zwijger

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Pakhuis de Zwijger (hierna: Pakhuis de Zwijger) combineert debat en culturele programmering met werkruimtes en horeca. De culturele programmering van Pakhuis de Zwijger wordt door de stichting georganiseerd. Voor de verhuur van de zalen en de horecapoot zijn BV's opgericht. Pakhuis de Zwijger organiseert debatten, workshops, kunstenaarspresentaties en evenementen rondom het thema 'stedelijkheid' in de meest brede zin. Vanuit het stedelijke perspectief verwerkt Pakhuis de Zwijger sociaal-maatschappelijke vraagstukken als klimaatverandering, digitalisering en migratie in haar programmering. Hierbij richt zij zich op de metropoolregio Amsterdam en andere grote steden in Nederland en België.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.51 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad is positief over de aanvraag van Pakhuis de Zwijger. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Pakhuis de Zwijger geen subsidie toe te kennen. Voor de debatfunctie is slechts één plaats beschikbaar in de Culturele basisinfrastructuur. Voor een toelichting op de afweging verwijst de raad naar de inleiding op de adviezen over bovensectorale ondersteunende instellingen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Pakhuis de Zwijger organiseert een indrukwekkende hoeveelheid debatten en evenementen: zo'n 600 programma's per jaar in de verschillende zalen van het eigen gebouw, in de metropoolregio, in Nederland en in Europa. Pakhuis de Zwijger is daardoor een bruisend, eigentijds cultureel centrum, waar een groot en divers samengesteld publiek op afkomt. Er is een grote variëteit aan programma's en culturele uitingen.

Ondanks de veelheid aan programma's heeft Pakhuis de Zwijger een scherp en herkenbaar profiel, doordat de organisatie het stedelijke perspectief steeds als uitgangspunt heeft bij de programma's. Het valt de raad op dat een groot deel van de programmering is afgestemd op de stad Amsterdam. De verbondenheid tussen de stad Amsterdam en Pakhuis de Zwijger is groot. Mede in samenspraak met deze stad, zet Pakhuis de Zwijger bewust in

op meepraten, mee-ontwerpen en meedenken. Dit participatieve karakter van bijeenkomsten draagt bij aan de betrokkenheid van het publiek. Meer dan de helft van de programma's heeft vooral betrekking op (groot)stedelijke onderwerpen die vanuit diverse (ruimtelijke, sociale, bestuurlijke, etc.) invalshoeken worden benaderd. Het vergroten van betrokkenheid bij alle ontwikkelingen die impact hebben op de stedelijke ruimte, zal volgens de raad niet snel zijn relevantie verliezen. Zowel overheden als burgers hebben er juist een groot belang bij om de dialoog met elkaar aan te gaan, mede gelet op de invulling en uitwerking van nieuwe omgevingsvisies. De raad heeft in dit verband veel waardering voor de festivalaanpak van het programma *We Make the City* (2019). Hier werd de hele stad Amsterdam bij betrokken en op de diverse locaties kwam een representatieve mix van sprekers en publiek tezamen. Naast de stedelijke thematiek richt Pakhuis de Zwijger zich op 'Global trends' en 'creatieve industrie'.

Vernieuwing

De aanpak van Pakhuis de Zwijger is vernieuwend en gericht op participatie: meedenken en meedoen. De thematiek van de programma's is actueel en spreekt een groot en divers samengesteld publiek aan. De thema's gaan veelal over vernieuwing en de transitie van onze steden en onze samenleving. De onderwerpen van de programma's sluiten daarbij aan. Het concept van Pakhuis de Zwijger wordt geadopteerd in andere grote steden in binnen- en buitenland. De instelling is een kweekvijver voor talent.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Pakhuis de Zwijger werkt met een team van programmamakers van in totaal 15 fte. Uit de aanvraag wordt niet duidelijk hoeveel medewerkers een vast dienstverband hebben en/of krijgen in de periode 2021 – 2024. Tot het kernteam behoren de directeur, drie strategische adviseurs, vier communicatiemedewerkers en een financieel medewerker. Pakhuis de Zwijger zet een groep van 10 tot 12 stagiairs per half jaar in en geeft hen daarvoor een stagevergoeding. Pakhuis de Zwijger is een aantrekkelijke plek voor stagiairs, maar in het kader van de eerlijke beloning is het niet de bedoeling dat zij reguliere werkzaamheden verrichten. Pakhuis de Zwijger werkt niet met vrijwilligers.

Het gebruik van (beeld-)materiaal wordt vergoed en de instelling betaalt auteurs- of portretrecht. De raad vindt de aanvraag onvoldoende transparant over het beloningsbeleid en de beloningsafspraken. Zo maakt Pakhuis de Zwijger gebruik van een continue benchmark om de hoogte van de salarissen te bepalen voor de medewerkers en freelancers, zonder duidelijkheid te scheppen over de referenties. Evenmin wordt duidelijk op welke wijze de Pakhuis BV en de Stichting Pakhuis de Zwijger op elkaar betrokken zijn in financieel opzicht. Nadere toelichting is hier gewenst.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Pakhuis de Zwijger organiseert educatieprogramma's voor Groep 8-basisschoolleerlingen. De organisatie wil met programma's ook aansluiten op de ontwikkeling van 21ste-eeuwse vaardigheden, met name digitale vaardigheden. In samenwerking met buurtbibliotheken organiseert de instelling voor kinderen van 8 tot 14 jaar het programmaonderdeel 'Maak je buurt'. Ook werkt Pakhuis de Zwijger met middelbare scholen in Nieuw-West en Amsterdam Zuidoost.

Het publiek van Pakhuis de Zwijger wordt aangesproken op creativiteit, meedenken, mee-ontwerpen en meemaken. De participatieve publieksbenadering is verfrissend en aantrekkelijk voor een groot en divers samengesteld publiek. De programma's van Pakhuis de Zwijger zijn gratis toegankelijk en daardoor laagdrempelig. In de aanvraag ontbreekt een passage over de marketing en/of publieksbenadering. De instelling heeft drie onderdelen om talent te ontwikkelen: 'De Nieuw Amsterdam Raad', 'De Nieuw Amsterdam Academie' en 'Nieuwe Verbinders'.

Pakhuis de Zwijger heeft de ambitie om meer publieksgroepen te bereiken en hen bij de programmering te betrekken. Zij creëert daarom 'wijklocaties', waarmee ze laat zien een bredere groep te willen bereiken. Als deze niet naar het Pakhuis komt, trekt Pakhuis de Zwijger de wijk in. De raad is benieuwd hoe de instelling gevolg geeft aan de inbreng van haar publiek en hoe de impact van de programma's wordt gemeten.

Geografische spreiding

Pakhuis de Zwijger is goed ingebed in het culturele en bestuurlijke ecosysteem van de stad Amsterdam. De instelling werkt samen met andere culturele instellingen, kennisinstututen, scholen, beleidsmakers, kunstenaars en de creatieve sector. Op nationaal niveau is Pakhuis de Zwijger actief met landelijk opererende samenwerkingspartners. Samen met de VPRO heeft ze een netwerk van veertien podia waar wekelijks – net zoals al vijf jaar lang in Pakhuis de Zwijger gebeurt – 'Tegenlicht meet-ups' worden georganiseerd naar aanleiding van de door de publieke omroep uitgezonden documentaires. Steden die tot het netwerk behoren zijn onder andere Amersfoort, Den Bosch, Apeldoorn, Delft, Deventer, Eindhoven en Groningen. Verder is er een netwerk van stadambassades gebouwd met onder andere De Dependance in Rotterdam, Pakhuis de Règâh in Den Haag, Pakhuis B in Breda en de Blokhuispoort in Leeuwarden. In de komende beleidsperiode wil Pakhuis de Zwijger ook meer in het buitenland actief worden.

Toepassing Fair Practice Code

Pakhuis de Zwijger onderschrijft de Fair Practice Code en licht in de aanvraag de bredere toepassing van de code toe. De raad vindt de toelichting karig en vindt het bezwaarlijk dat Pakhuis de Zwijger onvoldoende duidelijk maakt of beloningsafspraken aansluiten bij de cao-richtlijnen, andere collectieve afspraken of collectieve richtlijnen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Pakhuis de Zwijger wordt bestuurd volgens het raad-van-toezichtmodel. De principes van de code zijn volgens de instelling verankerd in de statuten van het Bestuur/raad-van-toezichtmodel. Er zijn reglementen voor bestuur-directie en voor de raad van toezicht waarin de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In de aanvraag is veel aandacht voor deze code. Pakhuis de Zwijger verbindt de betekenis van de code met haar missie en visie. Ze licht in haar aanvraag toe hoe zij ervoor staat op het gebied van personeel, publiek, programma's en partners. De instelling geeft aan waar extra inzet nodig is om de gewenste culturele diversiteit te bereiken. Ze wil graag dat het team programmamakers en communicatiemedewerkers een afspiegeling is van de stad en spant zich hiervoor in. Ook biedt Pakhuis de Zwijger talentontwikkeling met het oog op het vergroten van de culturele diversiteit onder programmamakers. Zo worden circa twintig jonge moderatoren per jaar opgeleid. Daarnaast verbindt Pakhuis de Zwijger met de 'Nieuw Amsterdam Raad' 45 getalenteerde jonge mensen aan stedelijke vraagstukken en introduceren hen bij hun netwerk. Pakhuis de Zwijger is bewust bezig met taal en beeld om een breed georiënteerd publiek aan te spreken. Daarvoor heeft de instelling een eigen 'Code of Conduct' ontwikkeld.

Paradiso Melkweg Productiehuis

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Paradiso Melkweg Productiehuis (hierna: PMP) begeleidt muzikale makers die actief zijn op het snijvlak van pop, theater en performance. PMP ziet zichzelf als schakel tussen mbo- en hbo-opleidingen en de podia en festivals, en biedt ook ruimte aan autodidacten. Zij wil hoogwaardige en vernieuwende cross-overproducties tot stand brengen voor een breed publiek. Daarbij ligt de nadruk op maatschappelijk engagement en artistiek experiment. Voor de komende periode wil PMP haar talentontwikkelingsprogramma verder uitbouwen met drie trajecten. Ten eerste een 'Makespace' voor popmusici om onder begeleiding nieuwe acts te kunnen uitproberen. Daarnaast een excellentie-programma waar makers hun plannen voor een middelgrote of grote productie kunnen uitwerken. En ten slotte een programma voor conceptontwikkeling, bedoeld voor makers en programmeurs die een bijzonder project willen opzetten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

Na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting Paradiso Melkweg Productiehuis geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over PMP. Ze vervult een belangrijke rol aan de top van de keten van popmuziekinstellingen. Vernieuwende makers kunnen hier waardevolle stappen zetten in hun ontwikkeling. Met haar artistieke profiel is PMP grotendeels gericht op excellente popmusici. Dat leidt tot een vrij kleine uitstroom en een gering afzetgebied van de producties. De uitstraling van PMP in den lande is daarmee voor een BIS-instelling bescheiden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De afgelopen jaren heeft PMP zich bewezen als productiehuis met een duidelijk profiel. In het maakproces worden zeer diverse kunstenaars uitgedaagd hun grenzen te verkennen en op zoek te gaan naar verhalen die er werkelijk toe doen. Dat resulteerde in een veelzijdig en avontuurlijk palet

aan producties. Zoals het beeldende en licht-absurdistische muziektheater van Touki Delphine, het aangrijpende vluchtverhaal van rapper/zanger/acteur Saman Amini en de sexy-agressieve queer-hiphop van duo Lionstorm.

De raad is positief over de artistieke kwaliteit van deze en andere PMP-producties. Het niveau is doorgaans hoog, zowel op muzikaal als theateraal gebied, en de voorstellingen hebben altijd een duidelijke eigen signatuur, met een avantgardistische inslag en een rauw randje. De makers willen vaak een tegengeluid laten horen en maatschappelijk bewustzijn kweken. PMP geeft in de aanvraag een duidelijke en herkenbare schets van het huidige culturele landschap, waarin makers zich steeds meer presenteren als *'slashies'*: alleskunnende cross-mediaal werken en zich niet langer specialiseren in één richting. Hierdoor dreigt vervlakking en vluchtigheid. Als tegenwicht wil PMP ruimte maken voor verdieping en concentratie. In drie programmalijnen stelt de instelling budget en begeleiding ter beschikking aan makers: een 'makespace' voor de ontwikkeling van kleine projecten van jonge talenten, een 'excellentie-programma' voor middelgrote en grote cross-over muziekproducties en theaterconcerten, en een parcours voor conceptontwikkeling en speciale projecten. Meer dan in het verleden zal (pop)muziek in deze ontwikkeltrajecten het vertrekpunt gaan vormen.

De raad prijst de heldere visie van PMP en de concrete uitwerking van de drie werkgebieden. Ook de toelichting op de selectie van makers, de doelstellingen en de werkwijze is goed beschreven. Het verdere toespitsen op (pop)muziek vindt hij een goede oriëntatie, omdat er juist op dit terrein behoefte is aan talentontwikkeling. Wel mist de raad hier enkele namen van coaches en begeleiders.

Binnen de popsector heeft PMP in de ogen van de raad artistiek gezien de grootste impact. Vooral waar het gaat om vernieuwende, kunstzinnige makers heeft PMP zich onderscheiden. Gevolg is wel dat de uitstroom gering is en het afzetgebied van PMP-producties navenant klein. De raad constateert dat de BIS op dit moment meer gebaat is bij een instelling die zorgdraagt voor de brede instroom van poptalent, dan bij een voorhoedespeler als PMP. Binnen de keten van popmuziekinstellingen staat PMP aan de top, terwijl binnen het nationale cultuurbestel eerder ruimte is voor een ontwikkelinstelling die de basis bedient.

Vernieuwing

Innovatie staat bij deze instelling hoog aangeschreven. Hoewel popmuziek altijd het vertrekpunt vormt, stimuleert PMP het genre-overstijgende werken, met cross-overs tussen muziek, film, theater, performance, vormgeving, dans, beeldende kunst, urban arts. Mede daarom zijn PMP-producties stevast vernieuwend, en zorgen ze voor verbreding van het pop-genre.

Verfrissend vindt de raad de zogenoemde 360 graden-benadering van de talentontwikkelaars. Zij proberen, nog voor de feitelijke productiefase van start gaat, duurzame samenwerkingsverbanden tot stand te brengen tussen de jonge makers en producerende partners, podia, fondsen en sponsors. Deze benadering werpt vruchten af. Door anderen mede-eigenaar van het project te maken, ontstaat een breder draagvlak, wat de kans op succes aanzienlijk vergroot. De raad is enthousiast over deze vernieuwende aanpak, die getuigt van ondernemerschap en een gezonde dosis realiteitszin.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

PMP is in hoge mate afhankelijk van subsidies. Toch is de kwetsbaarheid van de instelling gering, omdat zij een dienstverleningsovereenkomst heeft met theater Paradiso. Dit houdt in dat Paradiso liquiditeitsproblemen kan oplossen en borg kan staan mocht dat nodig zijn. Volgens de begroting zullen de eigen inkomsten in de komende periode aanzienlijk toenemen. Al met al beoordeelt de raad de begroting als realistisch.

Voor de beloning van het vaste personeel en van freelancers volgt PMP de cao van Paradiso. Hierbij is rekening gehouden met loonindexatie. Afspraken met zzp'ers worden vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging, waarin ook de auteursrechten zijn geregeld. Onduidelijk is de aanvraag als het gaat om vakantiegeld en sociale lasten, en de vergoedingen voor stagiairs en vrijwilligers. Evenmin is de aanvraag transparant als het gaat om de rol die PMP speelt in de sociale dialoog.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De activiteiten op het gebied van educatie en participatie zitten nog in de planfase. Zo wil PMP in samenwerking met Ekko in Utrecht een jongerenversie van de succesvolle Yallah! Yallah!-avonden met Arabische dansmuziek organiseren. Het is de bedoeling dat basisschoolleerlingen hier statushouders ontmoeten en via de muziek meer te weten komen over hun diverse achtergronden. Ook zijn er plannen voor een wijkconferentie, gericht op jongeren met een migratieachtergrond. Zij kunnen hier participeren in workshops over urban muziek.

Als productiehuis is PMP verbonden aan twee belangrijke hoofdstedelijke poppodia: Paradiso en de Melkweg. Dit biedt de makers in de ontwikkeltrajecten het voordeel dat ze verzekerd zijn van speelplekken. Ook kunnen deze podia hun marketingkracht inzetten en de promotie afstemmen op de nieuwe makers. In het plan is volop aandacht voor *branding* en doelgroepontwikkeling. In de tweede helft van de komende planperiode wil PMP een publieksonderzoek uitvoeren.

Geografische spreiding

De worteling van PMP in de Metropoolregio Amsterdam is goed, met hechte contacten met het kunstvakonderwijs en podia en festivals, zoals Over het IJ

en de Meervaart. PMP maakt deel uit van het Landelijk Productiehuizen Overleg, een netwerk van vier pop-productiehuizen (samen met De Nieuwe Oost in Arnhem, De Popfabryk in Leeuwarden en de Coöperatie uit Utrecht). De producties van PMP zijn geregeld te zien op nationale podia als De Effenaar (Eindhoven), Worm (Rotterdam) en Simplon (Groningen), en ook op festivals Down The Rabbit Hole, Noorderzon, De Parade en Oerol stonden makers uit de PMP-school.

De raad ziet PMP in de eerste plaats als Amsterdamse instelling, met een uitstraling naar de eigen regio. Landelijk vindt hij de impact van PMP kleiner.

Toepassing Fair Practice Code

PMP reflecteert goed op de Fair Practice Code. PMP spreekt, voorafgaand en gedurende de ontwikkeltrajecten, met makers over de begroting en waarschuwt hen bijtijds als ze meer uren in een project stoppen dan waarvoor ze betaald krijgen.

Ook is zij transparant over verbeterpunten. Zo wil zij in de komende periode scherper letten op de uurtarieven van freelancers waarmee een projectprijs is afgesproken.

Minder duidelijk is PMP als het gaat over de sociale dialoog en haar eigen rol daarin. Ze zegt het voortouw te nemen in het gesprek met partners over de code. Maar ze wordt niet concreet over de partners met wie zij spreekt, of die partners de code onderschrijven en hoe bij hen de dialoog tussen werkgevers en werknemers in het algemeen wordt georganiseerd.

Toepassing Governance Code Cultuur

PMP werkt met een raad-van-toezichtmodel. In 2019 is onder toezicht van Cultuur+Ondernemen een verandering in de bestuursstructuur doorgevoerd, die ook is vastgelegd in nieuwe statuten. De directie van PMP wordt niet meer automatisch gevormd door de directeuren van theaters Paradiso en Melkweg, maar wordt extern door de stichting geworven. Om toch voldoende betrokkenheid van de podia te behouden, is een zogenoemde raad van naamgevers opgericht, waarin Paradiso en Melkweg zitting hebben.

Er is minimaal driemaal per jaar overleg tussen de raad van toezicht, raad van naamgevers en de directie van PMP. De raad van toezicht houdt toezicht vanuit de waarden die vastgelegd zijn in de Governance Code Cultuur. De raad doet aan kritische zelfevaluatie, waarbij streng wordt gelet op belangenverstrengeling. Er is een ongelijktijdig rooster van aftreden.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

PMP reflecteert goed op de code. De toepassing ervan sluit aan bij haar artistieke visie. Het mengen van kunstvormen en het verbreden van het genre van de popcultuur vloeit voort uit het geloof dat op die manier een nieuw, divers publiek een voet over de drempel van de theaters zal zetten.

Meer dan in andere sectoren fungeren artiesten in de popmuziek immers als rolmodellen, waaraan een publiek zijn identiteit kan ontleen.

Zowel de PMP-makers als het publiek dat zij trekken zijn divers van samenstelling, niet alleen wat betreft biculturele afkomst (zoals bij de Yallah! Yallah!-avonden), maar ook wat betreft seksuele geaardheid (Lionstorm). PMP erkent dat de diverse publieksgroepen onderling nog weinig mengen, en wil hier in de toekomst aan werken.

In de aanvraag is ook ruimte voor zelfkritiek. Een punt van aandacht is de diversiteit van de eigen organisatie. Door met een grotere verscheidenheid van freelancers te werken, kan dit worden opgevangen. De raad vindt het lovenswaardig dat PMP een lerende organisatie wil zijn. De voorgenomen verbeteringen zijn overtuigend.

philharmonie zuidnederland

Geadviseerd subsidiebedrag: € 7.545.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 7.545.000

Over de instelling

Stichting philharmonie zuidnederland, podiumkunsten, symfonieorkesten, Eindhoven en Maastricht

Stichting philharmonie zuidnederland (hierna: philharmonie zuidnederland) is het symfonieorkest voor de zuidelijke regio's en is gevestigd in Eindhoven en Maastricht. Het orkest wil de waarde van symfonische klassieke muziek ook in de eenentwintigste eeuw behouden en onderhoudt daarom graag een levendige band met de Zuid-Nederlandse samenleving. Het wil mensen via muziek verbinden en wil vanuit de kernwaarden 'kwaliteit', 'veelzijdigheid' en 'bevlogenheid' een identiteitsbepalende factor zijn voor de regio. Het orkest geeft concerten in grote en kleinere bezettingen, organiseert educatieve activiteiten in Zuid-Nederland en werkt samen met vele culturele partners. Het orkest besteedt veel aandacht aan de vernieuwing van symfonische tradities.

Subsidieadvies

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting philharmonie zuidnederland een subsidiebedrag toe te kennen van € 7.545.000, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling dient een nieuw activiteitenplan in waarin het haar artistiek-inhoudelijke plannen voor de komende periode uitwerkt en motiveert, gerelateerd aan haar missie en visie. Zij gaat daarbij in elk geval in op het gekozen repertoire, de samenhang in de programmering en haar bijdrage aan talentontwikkeling. Een reflectie op het artistiek functioneren in de afgelopen periode dient deel uit te maken van dit plan, evenals een visie op de integratie van de twee orkestkernen.

De afgelopen jaren heeft philharmonie zuidnederland gewerkt aan de eenwording van het fusieorkest op artistiek, zakelijk en organisatorisch vlak. De raad oordeelt positief over het functioneren van het orkest in de periode 2017 – 2020, maar krijgt voor de periode 2021 – 2024 geen onderbouwde plannen op artistiek-inhoudelijk vlak voorgelegd ter beoordeling. Het orkest presenteert een aansprekende visie op de rol van het symfonieorkest in de huidige tijd, maar geeft deze visie geen handen en voeten in een concreet plan. De programmabeschrijving is summier en onuitgewerkt. Hetzelfde geldt voor de bijdrage die het orkest levert aan talentontwikkeling. De raad

vindt het van belang dat het orkest zich nog meer als één geheel gaat manifesteren.

Op het gebied van educatie heeft het orkest een goede reputatie, en deze zet het blijkens de plannen de komende periode verder voort. Hier heeft de raad vertrouwen in.

Philharmonie zuidnederland opereert vanuit Maastricht en Eindhoven. Het orkest is goed geworteld in de Zuid-Nederlandse regio, waarbij Zeeland echter weinig tot geen aandacht krijgt.

De financiële situatie van philharmonie zuidnederland is goed. Het orkest beschikt over een groot eigen vermogen. Het percentage eigen inkomsten is echter laag. Het orkest pleit voor een structurele extra bijdrage om de eerlijke beloning te realiseren. De meerkosten voor de invoering van de Wet Arbeidsmarkt in balans, waarmee het orkest te maken zal krijgen, worden niet begroot.

De reflectie op de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en inclusie is zeer beknopt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kan zich geen oordeel vormen over de artistieke kwaliteit van de plannen van philharmonie zuidnederland voor de komende periode, omdat deze niet worden toegelicht in de aanvraag. Ook mist de raad in de aanvraag een reflectie van philharmonie zuidnederland op de afgelopen jaren. De raad baseert zich voor zijn terugblik daarom louter op zijn eigen monitoring van het orkest.

Philharmonie zuidnederland ontstond in 2013 uit een fusie van Het Brabants Orkest en het Limburgs Symfonie Orkest. Het orkest gaf concerten in de grote steden in Brabant en Limburg, begeleidde per seizoen twee producties van Opera Zuid en speelde bij bijzondere gelegenheden als carnaval en Nieuwjaar. Het orkest werkte volgens de raad samen met goede dirigenten. Daarnaast werd gewerkt aan de eenwording van het orkest, niet alleen op artistiek gebied, maar ook op organisatorisch en zakelijk vlak. De raad blijft het van belang vinden, zoals eerder besproken, dat het orkest zich nog meer als één geheel gaat manifesteren en daarmee een herkenbare klankkleur bevordert.

Philharmonie zuidnederland presenteert in de aanvraag de kernwaarden 'kwaliteit', 'veelzijdigheid' en 'bevlogenheid'. Het orkest stelt dat muziek een kunstvorm is met een 'speciale claim', namelijk dat muziek gezien kan

worden als een op zichzelf staande waarde. Deze claim wordt echter niet verder vormgegeven in artistiek beleid. Het orkest beschrijft goede ambities om verschillende muzikale stijlen beter te beheersen, om aan een eensgezinde stijlopvatting te werken en de speel- en interpretatiekwaliteit te verhogen. De raad ziet deze voornemens echter niet vertaald naar het programma voor de komende jaren.

Het aanbod voor de periode 2021 – 2024 wordt slechts toegelicht met namen van een beperkt aantal klassieke componisten, aangevuld met niet nader genoemde eigentijdse werken. Namen van dirigenten of solisten ontbreken, waarbij het de raad opvalt dat zelfs niet wordt gemeld of de huidige chef-dirigent in de komende periode deze functie nog vervult. Het plan mist onderbouwing en uitwerking. Daarbij valt op dat het orkest continu twee orkestkernen parallel blijft programmeren, wat volgens de raad niet bijdraagt aan de gewenste integratie van de voormalige twee orkestkernen. Hoewel dit in de BIS-advisering van vier jaar geleden een punt van kritiek was, wordt deze verdere integratie in de aanvraag niet geadresseerd; er wordt niet op teruggeblikt, noch op vooruitgekeken.

Vernieuwing

Philharmonie zuidnederland stelt zich ten doel de symfonische concertpraktijk te vernieuwen naar eigentijdse maatstaven. Het orkest investeert hiertoe onder andere structureel in de samenwerking binnen het Maastricht Centre for the Innovation of Classical Music (MCICM). Deze samenwerking brengt volgens het orkest nieuwe inzichten waarmee het relevant kan blijven, zoals in de makende rol van het publiek. Concrete resultaten van deze samenwerking worden in het plan echter niet gepresenteerd.

De raad vindt het positief dat het orkest openstaat voor nieuwe ideeën en zich realiseert dat vernieuwing kan plaatsvinden wanneer orkesten of individuele musici vanuit de praktijk hun creatief vermogen aanspreken. Veelzijdigheid van repertoire en van speelplekken draagt volgens philharmonie zuidnederland bij aan vernieuwing. Programma-formats als opera-*sing-alongs* en filmbegeleidingen of het gebruik van marketingdata als input voor het artistieke aanbod zijn in de ogen van de raad goede manieren om nieuw publiek te bereiken. Ook dit had hij echter graag nader uitgewerkt gezien.

Het orkest wil verder vernieuwing realiseren via nieuwe compositieopdrachten, ook aan jonge, lokale componisten, voor speciale gelegenheden als een lokale festiviteit of herdenking.

Ten aanzien van talentontwikkeling moet de raad zijn toevlucht nemen tot het jaarverslag 2018 en tot de website van het orkest. Daar staat beperkte

informatie over de orkestacademie voor studenten van Conservatorium Maastricht en het Fontys Conservatorium Tilburg en de bijdrage die het orkest levert aan de ontwikkeling van toekomstige dirigenten van de Nationale Master Orkestdirectie van het Koninklijk Conservatorium Den Haag en het Conservatorium van Amsterdam. De raad mist inzicht in de bereikte resultaten met deze projecten. Het orkest verwoordt ook niet het beleid of de plannen ten aanzien van de voortzetting van deze activiteiten. Het orkest noemt in de aanvraag een groot aantal samenwerkingspartners. Welke bijdrage aan talentontwikkeling deze samenwerkingen opleveren komt uit de opsomming niet naar voren.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Philharmonie zuidnederland geeft in zijn plan niet aan volgens welke cao medewerkers en staf worden gehonoreerd. Samen met de andere BIS-orkesten en vakbonden wil het orkest in de komende periode een structurele extra bijdrage van het Rijk bepleiten, bovenop de indexeringen, om loonsverhoging mogelijk te maken. Wat de gevolgen zullen zijn van de toepassing van de Wet Arbeidsmarkt in balans voor het remplaçantenbeleid is volgens het orkest niet te voorspellen; eventuele bijkomende kosten heeft het daarom niet in de begroting opgenomen. In de begroting zijn voor 2021 – 2024 wel cao-gerelateerde kosten opgenomen die ontbraken in 2017 en 2018, maar die niet worden toegelicht.

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen geven een positief beeld van de financiële gezondheid van philharmonie zuidnederland. Er blijken uit deze cijfers geen grote risico's. Het orkest beschikt over een aanzienlijk eigen vermogen. Opvallend is wel het lage percentage aan eigen inkomsten dat het orkest begroot voor de begroting 2021 – 2024, waarmee het orkest in hoge mate afhankelijk is van subsidie. Het orkest geeft aan dat het moeilijk is om structurele bedragen uit sponsoring te genereren en legt voor de komende periode de volledige focus op vrienden en donateurs om op langere termijn kapitaal op te bouwen. Uit voorzichtigheid in de meerjarenbegroting anticipeert het orkest niet op een stijging van private bijdragen. De aanvraag noemt een aantal onzekere factoren, zoals de gevolgen van de bouw van een middenzaal in Maastricht ten aanzien van speelbaarheid en kantooruimte en de continuïteit van de bijdrage van de provincie Noord-Brabant na 2023, maar schetst geen scenario's hoe met deze risico's om te gaan.

In de begroting voor 2021 is ten opzichte van 2017 een aanzienlijke daling voorzien in het aantal fte's, evenals in het aantal activiteiten. Een toelichting op deze ontwikkeling ontbreekt.

Philharmonie zuidnederland wil het gevoel van ‘eigenaarschap’ bij al haar medewerkers bevorderen. De raad vindt dit een goed uitgangspunt om de noodzakelijke betrokkenheid te creëren, maar mist ook hier een nadere uitwerking. De aanvraag meldt niets over de organisatie van de medezeggenschap; manieren om transparantie, veiligheid en duurzaamheid binnen de organisatie te waarborgen, komen in het plan niet aan de orde.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Wat betreft educatie heeft het orkest volgens de raad een lange en goede staat van dienst. Deze activiteiten horen naar eigen zeggen tot het fundament van het orkest. De raad stelt vast dat philharmonie zuidnederland met educatieconcerten in zalen en ensembleconcerten op scholen actief is.

Het is in de ogen van de raad goed dat het orkest deze activiteiten in de komende periode verder ontwikkelt. Hierbij zal lesmateriaal digitaal beschikbaar komen, worden nieuwe workshopvormen ontwikkeld en wil het orkest ook scholieren uit de krachtwijken beter gaan bedienen. De raad vindt dat het orkest een goede visie aan de dag legt over de rol en werking van educatie, waarbij de musici worden ingezet als ambassadeurs voor het orkest. Het aantal samenwerkingspartners binnen de educatieactiviteiten is aanzienlijk en de aard van deze partners wijst erop dat het orkest ook betrokken is bij educatieprojecten waar andere disciplines als dans en theater worden ingezet.

Ingegeven door het verschil in provinciale bijdragen wil het orkest de educatie-activiteiten evenredig hieraan over Brabant en Limburg spreiden. De raad vindt dit een begrijpelijke keuze.

Philharmonie zuidnederland leert via monitoring, enquêtes en proefprojecten zijn publiek beter kennen en heeft onlangs een brandingtraject gestart waarbij de orkestleden zelf doelgroepen hebben geformuleerd. Deze vindt de raad herkenbaar.

De raad ziet uit naar de uitkomsten van het traject ‘Artful Participation’, waarin het orkest met MCICM nieuwe manieren van participatie en publieksbinding wil onderzoeken.

Positief is dat het orkest zich binnen het inclusiebeleid richt op immobiele ouderen en mensen die leven in stille armoede. Onder de noemer inclusie worden in de aanvraag verder activiteiten als nieuwjaarsconcerten en carnavalsconcerten genoemd en doelgroepen als expats en jongvolwassenen. De raad vindt dit bij de regio passende keuzes, maar wijst erop dat ook culturele diversiteit voor de zuidelijke provincies relevant is.

Geografische spreiding

Philharmonie zuidnederland is goed geworteld in de stedelijke cultuurregio's Brabantstad en Zuid, vanuit zijn twee kernen Maastricht en Eindhoven. Daarnaast geeft het orkest regelmatig concerten in zes andere steden in Zuid-Nederland en in Aken. Incidenteel speelt het in kleinere steden. Het orkest sluit zijn activiteiten aan bij de regionale cultuur.

Incidenteel, en met Opera Zuid wat meer structureel, is het orkest actief in de rest van Nederland. Het valt de raad op dat het aantal activiteiten in Brabant aanzienlijk groter is dan in Limburg en dat Zeeland, dat ook tot het aandachts- en speelgebied van het orkest behoort, in de periode 2021 – 2024 niet op de agenda staat.

De stedelijke cultuurregio's Zuid en Brabantstad benoemen de samenwerkingspartners met andere actoren en organisaties, de rol die het orkest speelt in de regio en de bijdrage die philharmonie zuidnederland vervult voor de ambities van de regio's. De cultuurregio's geven aan dat de benadering van het orkest ten aanzien van diversiteit en inclusie aansluit bij de ambities van beide regio's om het aanbod optimaal te laten aansluiten op de diversiteit van het publiek en de uitbreiding van een inclusieve benadering van publiek.

Toepassing Fair Practice Code

Philharmonie zuidnederland reflecteert in de aanvraag zeer summier op de toepassing van de Fair Practice Code. Zoals reeds gesignaleerd pleit het orkest voor extra rijksmiddelen om de betaling van musici te verbeteren. In zijn reflectie op de code herhaalt het orkest deze oproep, zonder toelichting op de toepassing van de code en zonder plan om waar nodig de komende periode tot een betere toepassing van de code te komen. De raad beschouwt dit als een omissie in de aanvraag. Wat betreft de toepassing valt op dat het orkest in de aanvraag niet de hantering van cao's benoemt en de Wet Arbeidsmarkt in balans vooralsnog niet toepast.

Toepassing Governance Code Cultuur

Philharmonie zuidnederland reflecteert zeer beknopt op de Governance Code Cultuur door kort te bevestigen zich te houden aan de principes uit de code. Het valt de raad op dat de reflectie op de code de enige plek in de aanvraag is waar wordt opgemerkt dat de instelling beoogt de programma's en activiteiten aan te bieden aan een zeer divers publiek en deelnemers.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Philharmonie zuidnederland reflecteert zeer beknopt op de Code Diversiteit en Inclusie door het belang hiervan te onderstrepen en enkele voorbeelden te geven van de manier waarop het specifieke (sub)doelgroepen bereikt. Het

orkest reflecteert echter niet specifiek op de stand van zaken met betrekking tot de code rond het programma, het publiek, de partners en het personeel. Philharmonie zuidnederland geeft niet aan waar ze nu staat en welke stappen de komende periode worden doorlopen om een inclusiever beleid te voeren. Dit vindt de raad een punt van zorg, omdat hij hier ook in het activiteitenplan weinig over terugleest.

Phion

Geadviseerd subsidiebedrag: € 7.545.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 7.545.000

Over de instelling

Stichting Phion, podiumkunsten, symfonieorkesten, Arnhem en Enschede

Stichting Phion (hierna: Phion) is de nieuwe symfonische orkestvoorziening voor Oost-Nederland. Het is de voortzetting van Het Gelders Orkest uit Arnhem en het Orkest van het Oosten uit Enschede, die eind 2019 fuseerden. Het nieuwe orkest wil voor zoveel mogelijk inwoners van Gelderland en Overijssel van betekenis zijn met live symfonische muziek. Het orkest kiest als kernwaarden 'uitnodigend', 'bevlogen' en 'grensverleggend'. Met zijn activiteiten wil het orkest drempels wegnemen voor publiek, zijn passie voor muziek delen en grenzen verleggen met verrassende programmering, repertoire en presentatievormen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.13 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Phion een subsidiebedrag toe te kennen van € 7.545.000.

De raad oordeelt positief over de daadkracht en de flexibiliteit waarmee het Orkest van het Oosten en Het Gelders Orkest in de huidige subsidieperiode de fusie in gang hebben gezet en een nieuwe orkestvoorziening voor Oost-Nederland hebben geformeerd. Hij heeft er begrip voor dat de organisatie op het moment van aanvragen nog in ontwikkeling verkeert.

Het nieuwe orkest verwoordt goed zijn ambities en artistieke uitgangspunten en presenteert een plan om de komende periode te werken aan een herkenbare signatuur, waarbij het volgens de raad voor goede prioriteiten kiest. De raad plaatst als kanttekening dat de keuze om parallel te blijven programmeren in eerste instantie niet lijkt bij te dragen aan de gewenste integratie van de twee voormalige orkesten. Hier is volgens hem juist meer samenwerking en samenspel voor nodig, zoals in de vorm van groot bezette concerten.

Phion presenteert een uitgebreid en gevarieerd educatieaanbod. De pilotprojecten die verkennen hoe het orkest een bijdrage kan leveren aan het sociale domein zijn veelbelovend en vernieuwend. De fusie-orkesten zijn goed geworteld in de eigen standplaatsen en provincies; de raad heeft er op

basis van het plan vertrouwen in dat de nieuwe orkestorganisatie deze goede banden in de regio zal weten te behouden.

Het orkest staat er op het moment van aanvragen financieel goed voor. Phion betaalt conform de beschikbare cao's maar geeft aan meer budget nodig te hebben om de honorering van musici verder te verbeteren. Het orkest reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de daadkracht en de flexibiliteit waarmee het Orkest van het Oosten en Het Gelders Orkest in de huidige subsidieperiode de fusie in gang hebben gezet en een nieuwe orkestvoorziening voor Oost-Nederland hebben geformeerd. Het orkest werkt sinds september 2020 onder de nieuwe naam aan één programma-aanbod. De raad is positief over de stappen die richting de afstemming van de programmering werden gezet. Zo kwam uit de in 2018 met de raad gevoerde monitorgesprekken naar voren dat er voor groot symfonisch werk al langer wordt samengewerkt. De musici kennen elkaar daardoor al en remplacieren over en weer. Ook werden concertseries waar mogelijk doorgespeeld in elkaars speelgebied.

Phion wil de uitwisseling van musici tussen de twee standplaatsen bevorderen en langere concertseries met hetzelfde programma over beide provincies plannen. Met het aantrekken van een nieuwe chef-dirigent, gastdirigenten en orkestleden van topniveau wil Phion werken aan de kwaliteit en daarbij de klankcultuur van beide orkesten harmoniseren. Ook het meer programmeren van grootschalig symfonisch aanbod naast een parallelle programmering op kleinere podia gaat daaraan bijdragen, aldus het orkest.

De raad stelt vast dat het orkest in de aanvraag goede ambities verwoordt en is over het algemeen positief over de geformuleerde artistieke uitgangspunten. Dat er bij de vorming van dit nieuwe orkest ruimte is om een aantal nieuwe musici aan te nemen, biedt kansen in het integratieproces. De nieuwe chef-dirigent en de andere te engageren dirigenten zullen bijdragen aan de klankkleur en samen met het artistieke team van het orkest het programma vanaf 2021 bepalen. Omdat deze posities nog niet zijn ingevuld, is het begrijpelijk dat er van de voorgenomen brede en omvangrijke programmering op dit moment nog concrete invulling ontbreekt.

De praktijk wijst uit dat een fusieproces van twee orkesten een langjarig en complex proces is. De raad is ervan overtuigd dat het bereiken van eenheid

in klank en kwaliteit de meeste kans van slagen heeft als focus komt te liggen op het gezamenlijk uitvoeren van (groot) symfonisch repertoire. Het voornemen om daarnaast te blijven spelen in kleinere bezetting in de twee oorspronkelijke standplaatsen Enschede en Arnhem draagt in de ogen van de raad nauwelijks bij aan de beoogde artistieke integratie en ook niet aan een heldere positionering van dit nieuwe orkest in Oost-Nederland.

Met twee operabegeleidingen in samenwerking met de Nederlandse Reisopera levert het orkest een waardevolle bijdrage aan het aanbod in het hele land.

Vernieuwing

De raad is van mening dat het gefuseerde orkest een bijdrage levert aan de innovatie van het orkestlandschap, onder andere door het ontwikkelen van nieuwe concertformules. Zo kregen enkele leden van het Orkest van het Oosten eerder al de kans om als projectleider concepten voor concerten voor nieuwe doelgroepen te ontwikkelen. Ook stelt het orkest zich ten doel om de maatschappelijke meerwaarde te vergroten en het bereik uit te breiden tot de 'haarvaten' van de samenleving. Ook het digitaal beschikbaar maken van educatie- en lesmateriaal en de datagedreven analyse van publieksbereik en -onderzoek dragen bij aan vernieuwing.

Het Gelders Orkest kende een Academy waar conservatoriumstudenten meeliepen in het orkest en les kregen van orkestleden. Beide laatste initiatieven krijgen een vervolg in het plan van Phion. Talentontwikkeling is volgens de aanvraag verankerd in de hele keten.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De totstandkoming van Phion is nog pril maar het plan toont visie op de financiële huishouding en risicomanagement en geeft daarnaast blijk van bewustzijn van de uitdagingen voor de nieuw gefuseerde organisatie. Phion hanteert de cao Nederlandse Orkesten en is transparant over de knelpunten in het realiseren van eerlijke betaling voor haar medewerkers, in het bijzonder de remplaçanten. Phion roept, net als de andere BIS-orkesten, in haar aanvraag de minister op de komende periode te onderzoeken op welke wijze de honorering van musici zodanig kan worden gecorrigeerd, dat op de verschillende niveaus binnen het loongebouw een beter salaris kan worden geboden.

Het orkest staat er op het moment van aanvragen financieel gezond voor. Phion wil de twee organisaties stapsgewijs integreren, waarbij in eerste instantie de twee standplaatsen gehandhaafd blijven. De raad begrijpt dat vanuit het oogpunt van het behoud van lokale sponsors en vrienden, maar ziet ook dat daardoor de voormalige orkestformaties er langer over zullen doen om samen één orkest te vormen.

Naast het aantrekken van nieuwe medewerkers wil Phion de integratie vormgeven met aandacht voor onder andere het ontwikkelen van competenties, duurzame inzetbaarheid van alle medewerkers en meer persoonlijke autonomie. De raad is positief over deze geformuleerde uitgangspunten en ziet uit naar de resultaten.

Het totale aantal fte's binnen de nieuwe formatie komt niet duidelijk naar voren in het plan, maar de raad is positief over de mogelijkheid die Phion ziet voor uitgebreidere dienstverbanden en de arbeidsvoorwaarden ten aanzien van reistijd en overuren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Phion wil voortbouwen op de aanzienlijke staat van dienst van de fusiepartners en daarbij de kwaliteit en impact van educatie en participatie vergroten. De raad vindt het een goede keuze om de educatieve activiteiten te verdiepen en de relaties te verduurzamen en niet in te zetten op groei. De raad stelt vast dat het orkest een uitgebreid en gevarieerd aanbod presenteert van school- en familieconcerten in grote zalen, concerten met ensembles op scholen en in kleine zalen, kijkjes achter de schermen bij orkestrepetities, binnenschoolse muziekeducatie, en coaching en begeleiding van amateurs en jeugdorkesten.

Om educatieprojecten vorm te geven werkt Phion volgens de raad samen met goede partners als Het Toneelschap B&D, de Nederlandse Reisopera en het koor Consensus Vocalis. De raad is positief over de kennisuitwisseling met andere landelijke orkesten op het gebied van familie- en schoolvoorstelling en over het digitaal beschikbaar stellen van educatiemateriaal. Ook de intentie van Phion om via pilotprojecten te verkennen hoe het orkest een bijdrage kan leveren aan het sociale domein en mensen met een mentale of fysieke beperking kan betrekken bij de activiteiten, is in de ogen van de raad vernieuwend. De raad is positief over het feit dat individuele musici de kans krijgen kleinschalige educatieprojecten te ontwikkelen.

De publieksbenadering kent volgens de raad een mooi uitgangspunt. Phion wil een rol van betekenis spelen in de samenleving en stelt: 'Dat vraagt van ons een open oog en oor voor de vragen en behoeften van anderen en het vereist het vermogen en de bereidheid daarop te reageren.' Phion onderscheidt drie doelgroepen: *audience by habit* (trouwe bezoekers), *audience by choice* (incidentele bezoekers) en *audience by surprise* (mensen die vanwege sociale exclusie of beperkingen geen concerten bezoeken of deelnemen aan activiteiten). De laatste doelgroep wil het orkest

in samenwerking met woningbouwverenigingen en zorginstellingen bereiken.

De resultaten van een grootschalig publieksonderzoek in samenwerking met acht grote zalen worden nog nader geanalyseerd. Het orkest stelt daartoe een database marketeer aan. De raad oordeelt positief over de inzet op enerzijds het behoud van trouwe bezoekers en anderzijds op specifieke doelgroepen die niet vanzelfsprekend toegang tot het orkest hebben.

Geografische spreiding

Beide voorgangers waren goed geworteld in hun steden en provincies en het gefuseerde Phion zal een groot gebied bedienen. De raad acht het kansrijk dat de nieuwe naam zich zal vestigen en vindt dat het orkest goede uitgangpunten formuleert om zo veel mogelijk mensen in de regio te bereiken.

Ook de activiteiten op het gebied van educatie en talentontwikkeling zullen bijdragen aan een sterke inbedding in de regio. Phion speelt zelfstandig incidenteel buiten de regio. Meer structureel gebeurt dat in samenwerking met de Nederlandse Reisopera.

Cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen vermeldt in haar reflectie op de aanvraag de samenwerking met Muziekkwartier, Muis en andere grote podia in de regio, en de bijdrage aan educatie en talentontwikkeling. Regio Twente noemt de maatschappelijke bijdrage die het orkest levert aan de regio met het gevarieerde muzikale aanbod en doordat individuele musici ook buiten het orkest actief zijn als dirigent of docent in de amateursector.

Toepassing Fair Practice Code

Phion reflecteert goed op de toepassing van de Fair Practice Code en gaat daarin in op alle aspecten van de code: solidariteit, transparantie, diversiteit, duurzaamheid en vertrouwen. Het orkest benoemt waar het nu staat, wat het zelf kan doen om de komende periode de toepassing van de code verder te verbeteren, en waar het tegen de eigen grenzen aanloopt, zoals tegen de verhoging van de betaling van musici. De organisatie geeft onder andere aan de komende tijd steviger in te zetten op professionalisering en duurzame inzetbaarheid, onder andere door het voorkomen van overbelasting en het tegengaan van ongewenst gedrag. De organisatie omschrijft waar ze in 2024 wil staan.

Toepassing Governance Code Cultuur

Phion reflecteert goed op de toepassing van de Governance Code Cultuur en gaat daarin in op alle acht principes van de code. Het benoemt transparant waar het nu staat, en hoe het zich tot 2024 zal ontwikkelen. In zijn reflectie gaat het orkest onder andere in op de totstandkoming van de nieuwe raad

van toezicht. Opvallend is dat de rol van de medezeggenschap slechts zijdelings wordt genoemd, in het jaarlijks overleg met de raad van toezicht. Nog dit jaar wil men de ambities voor 2024 formuleren ten aanzien van de raad van toezicht en diversiteit, hoe om te gaan met mogelijke belangenverstrengelingen en met in- en externe stakeholders.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Phion geeft een transparante en kwalitatief goede invulling aan de Code Diversiteit en Inclusie. Het orkest toont zich bewust van de eigen positie en geeft aan in discussie te willen gaan en te willen leren.

Ten aanzien van de personeelssamenstelling wil het orkest, met hulp van een extern gespecialiseerd bureau, de samenstelling van de raad van toezicht in balans brengen met betrekking tot geslacht, leeftijd, etnische en culturele achtergrond, en ervaring. Daarbij zal diversiteit in culturele en etnische achtergrond een belangrijk aandachtspunt zijn. Vacatures worden gepubliceerd en het orkest houdt 'blinde audities'. Het wil aan de slag met de bewustwording van de onbewuste vooroordelen en zich bekwamen in het genderneutraal en inclusief schrijven van vacatureteksten en selecteren van kandidaten.

Het bereiken van een divers publiek gebeurt nu vooral via scholen en educatieprojecten. De samenwerking met partners in onder andere het (jeugd)theater maakt het mogelijk om multidisciplinaire projecten te ontwikkelen met collega's die met Phion zoeken naar een divers publiek. Phion onderschrijft het belang van grotere zichtbaarheid van diversiteit in het programma. Vooralsnog biedt het programma voor het leggen van een inhoudelijke link tussen het klassieke orkestaanbod en publiek met een andere culturele achtergrond geen aanknopingspunten. Dat het orkest wil onderzoeken hoe mensen met een mentale of fysieke beperking te betrekken bij de activiteiten, is in de ogen van de raad positief.

PLAN/ Bosse Nova

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 650.000

Over de instelling

Stichting Bosse Nova (hierna: Bosse Nova) is een cultureel organisatie-, productie- en adviesbureau, gevestigd in 's-Hertogenbosch. Bosse Nova vraagt aan voor PLAN, een samenwerkingsverband van tien culturele instellingen in Noord-Brabant, gericht op de ondersteuning van jong podiumkunsts talent bij de ontwikkeling van hun eigen artistieke signatuur en werkwijze. Hiervoor biedt PLAN ontwikkeltrajecten aan die in verschillende routes kunnen worden doorlopen. Bij PLAN is plek voor danstalent, theatertalent, circustalent en voor alle tussenvormen daarvan.

Het samenwerkingsverband bestaat uit Festival Cement, Theaterfestival Boulevard, DansBrabant, Het Zuidelijk Toneel, Festival Circolo, De Nieuwe Vorst, Podium Bloos, Parktheater Eindhoven, United Cowboys en Theater Artemis.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Bosse Nova, maar adviseert, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie, Stichting Bosse Nova geen subsidie toe te kennen.

De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad is positief over PLAN. Het netwerk van instellingen dat zich in een redactiestructuur inspannt voor talentontwikkeling in de podiumkunsten in Brabant heeft de afgelopen jaren haar waarde bewezen. In de plannen staan de makers en hun ontwikkeling (niet alleen artistiek maar ook zakelijk/organisatorisch) duidelijk centraal. Voor zakelijk leiders biedt zij bovendien een apart programma. Positief zijn ook de expliciete aandacht voor uitstroom en de vorming van een *community* waarin uitgestroomde makers kennis met elkaar blijven uitwisselen.

PLAN zou nog scherper op haar diversiteitsbeleid kunnen reflecteren. De stappen die gezet worden om meer autodidacte makers en makers met een cultureel-divers profiel te werven vindt de raad nog erg vrijblijvend geformuleerd. Ook mist hij in de plannen aandacht voor educatie en voor samenwerking met instellingen buiten de culturele sector.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het dwingt bewondering af te zien hoe tien Brabantse instellingen, die samen een afspiegeling van de gehele keten vormen, de handen ineen hebben geslagen om talentontwikkeling op nieuwe leest te schoeien. Het netwerk heeft inmiddels haar waarde bewezen: de betekenis voor de talenten en voor de podiumkunsten in Brabant is groot. PLAN heeft de afgelopen jaren interessante makers laten uitstromen, die landelijk doorbreken, internationale aandacht trekken en prijzen en beurzen in ontvangst nemen. Noemenswaardig is de ruimte die het netwerk met Artemis biedt voor talentontwikkeling in de jeugd- en jongerenpodiumkunsten. Ook vindt de raad het interessant dat het snijvlak met beeldende kunst wordt opgezocht, bijvoorbeeld doordat performances in een museale context worden geplaatst.

PLAN is als netwerk duidelijk in een volwassen stadium beland: de ontwikkeltrajecten zijn op basis van ervaring fijngeslepen, aansluitend bij de behoefte van de makers, en uit de plannen spreekt de toegevoegde waarde van de onderlinge samenwerking. Het netwerk hanteert een redactiemodel waarin talenten gezamenlijk geselecteerd en begeleid worden. De talenten profiteren zo optimaal van de verscheidenheid aan kennis, ervaring en faciliteiten die de PLANpartners te bieden hebben. Er is daarbij volop ruimte om genres en disciplines te vermengen.

In de plannen staan de talenten en hun ontwikkeling (niet alleen artistiek maar ook zakelijk/organisatorisch) centraal. Voor zakelijk leiders is er bovendien een apart programma.

De raad vindt de genoemde makers interessant, maar merkt op dat het veelal om hbo-geschoolde makers gaat en dat het aandeel cultureel diverse makers nog relatief bescheiden is. PLAN wil samenwerken met Emoves, Dukebox en Club Solo om een bredere instroom te realiseren, ook van makers die geen kunstvakopleiding hebben doorlopen. Die plannen vindt de raad echter nog erg vrijblijvend geformuleerd. Wel is het sterk, dat PLAN voorafgaand aan de ontwikkeltrajecten een voortraject aanbiedt. Dit is een goede aanpak om de kansen van autodidacten te vergroten.

Positief zijn ook de expliciete aandacht voor uitstroom, waarbij wordt samengewerkt met discipline-specifieke partners (zoals Buro Piket voor circus), en de vorming van een *community* waarin uitgestroomde makers kennis met elkaar blijven uitwisselen.

Dans neemt bij PLAN een bijzondere plek in. Uit evaluatie blijkt, dat dansmakers behoefte hebben aan een parcours dat langer duurt dan een regulier ontwikkeltraject. DansBrabant neemt die handschoen op en begeleidt de betreffende makers. Daarbij worden gevorderde dansmakers

ingezet als coaches. Het doel is te komen tot een volwaardig dansklimaat in de provincie en daarbuiten. De raad heeft hier waardering voor.

Vernieuwing

De raad vindt de ontwikkeltrajecten van PLAN op zich niet vernieuwend. Wel kunnen de individuele makers bijdragen aan vernieuwing binnen hun discipline of genre. De raad verwacht dat dit zeker bij het circustheater (een in Nederland nog relatief jong genre) het geval zal zijn.

‘PLAN op Tournee’ is een goede toevoeging aan de activiteiten. Het werk van de PLANmakers wordt gebundeld aangeboden aan theaters in de regio, die anders relatief weinig risicovol aanbod van jonge makers programmeren. Het publiek krijgt een avond met meerdere korte onderdelen: een voorstelling, een installatie/film, een *work-in-progress*, een gesprek met een maker of een workshop. De nadruk ligt op de interactie en verbinding met het publiek. Met dit concept slaat PLAN twee vliegen in één klap: de makers krijgen gelegenheid publiek op te bouwen en nieuw publiek in kleinere Brabantse steden maken kennis met een ander type aanbod. De raad heeft veel vertrouwen in deze aanpak.

Wat ook aanspreekt is de nieuwe programmalijn ‘Publiek & Context’, waarin een maker met minimaal vier van de PLANpartners onderzoekt hoe hij het publiek duurzaam wil verbinden met zijn artistieke signatuur. De maker leert een visie op het publiek te ontwikkelen, onderzoekt welke interactie met het publiek mogelijk is en hoe er aan publieksopbouw kan worden gewerkt. Uit de voorbeelden blijkt dat iedere maker dit op geheel eigen wijze aanpakt. De raad vindt dit veelbelovend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

PLAN maakt zich sterk voor eerlijke beloning door met hoge ontwikkelbudgetten te werken. In de begroting zijn de ontwikkelbijdragen en de uurtarieven en fte’s van de coördinatoren en begeleiders gespecificeerd. Uit de aanvraag blijkt echter niet hoe deze bedragen zich verhouden tot de cao, of om welke cao het gaat. Op de secundaire arbeidsvoorwaarden wordt in de aanvraag nauwelijks ingegaan.

Bosse Nova heeft een gezonde balanspositie. De stichting onderneemt naast PLAN nog andere activiteiten, maar uit de aanvraag blijkt niet welke uitgaven en inkomsten daarmee gemoeid zijn. De financiële situatie van de PLANpartners wordt in de aanvraag niet beschreven.

Het dekkingsplan bevat naast de BIS-bijdrage alleen een provinciale subsidie. Vanuit deze inkomsten verleent PLAN ontwikkelbudgetten aan de partners. Bij de partners komt, decentraal, ook de uiteindelijke financieringsmix met eigen inkomsten, private fondsen en

coproductiebijdragen tot stand. Deze werkwijze betekent dat veel van de daadwerkelijke kosten en baten van de ontwikkeltrajecten niet zichtbaar zijn in de ingediende begroting en het ingediende dekkingsplan; daar is de raad kritisch over. Bosse Nova licht echter overtuigend toe dat de daadwerkelijke baten en lasten na afloop van de ontwikkeltrajecten wel aan de financiers verantwoord worden, en onderbouwt dit met voorbeelden van eerdere jaren. De raad concludeert dat Bosse Nova begroting en werkwijze voldoende inzichtelijk maakt. Een risicoanalyse en -strategie ontbreekt echter.

Onduidelijk is of de ingediende begroting álle talentontwikkelingsactiviteiten van de aangesloten instellingen omvat, of een deel daarvan. Dat is mede van belang omdat bij PLAN ook een aantal BIS-instellingen is aangesloten, die rechtstreeks door het ministerie van OCW gefinancierd worden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Er is in de aanvraag geen sprake van educatiebeleid door Bosse Nova of de samenwerkende instellingen. PLAN laat hier een verantwoordelijkheid liggen, die wel bij een BIS-instelling hoort. De raad merkt echter op dat verschillende van de PLANpartners individueel wel degelijk educatief aanbod aanbieden, zowel voor het onderwijs als voor een breder publiek.

De trajectmakers hebben volgens PLAN publiek nodig om zich te kunnen ontwikkelen: de confrontatie met publiek biedt input voor de verdere ontwikkeling van hun werk en werkwijze. Onder de PLANpartners zijn verschillende podia en festivals. Zij bieden de makers gelegenheid zich te presenteren in verschillende contexten, aan heel uiteenlopende (en omvangrijke) publieksgroepen. De makers worden daarbij gestimuleerd hun eigen publiekvisie, marketingaanpak en verkoopstrategie te ontwikkelen. Doordat de publieksaanpak bij de individuele makers is belegd, formuleert PLAN in de aanvraag zelf geen visie op doelgroepen, noch een plan om vanuit het netwerk nieuw publiek te bereiken, al kan het nieuwe 'PLAN op Tournee' wel bijdragen aan een groter publieksbereik.

Alhoewel PLAN aangeeft met omgevingsbewuste makers te werken en mee te bewegen met maatschappelijke ontwikkelingen, blijkt uit de aanvraag niet dat er wordt samengewerkt met instellingen buiten het culturele domein.

Geografische spreiding

Bosse Nova is gevestigd in 's-Hertogenbosch, de samenwerkingspartners van PLAN zetelen in 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Tilburg en Breda. De instellingen zijn uitstekend geworteld in cultuurregio Brabantstad en spelen er een belangrijke rol. Samen zorgen ze voor een sterke verbinding met de omringende culturele infrastructuur, zoals met de kunstvakopleidingen. Via

de ‘TalentHubs’ vindt afstemming plaats met allerlei Brabantse instellingen uit andere kunstdisciplines. Met ‘PLAN op Tournee’ zal de zichtbaarheid in de regio nog verder toenemen.

De samenwerkende instellingen hebben, ieder op hun eigen wijze, goede verbindingen met de culturele infrastructuur in andere delen van het land, en deels ook internationaal. De voorstellingen die voortvloeien uit de talentontwikkelingsactiviteiten worden ook buiten Brabant gespeeld, zoals blijkt uit gegevens uit 2017 en 2018.

Toepassing Fair Practice Code

De toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code is onvolledig. PLAN zegt zich hard te maken voor eerlijke beloning en conform cao te betalen, maar concretiseert niet om welke cao het gaat of in welke mate deze wordt toegepast voor de beloning van de verschillende typen medewerkers. Op secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals pensioenopbouw en verzekering tegen arbeidsongeschiktheid wordt in de aanvraag niet ingegaan. Wel is benoemd dat de ontwikkelbudgetten ruimte bieden voor opleidingskosten van makers.

PLAN hecht in de samenwerking aan vertrouwen en transparantie en laat dat doorwerken in de wijze waarop de makers begeleid worden. Begrotingen worden openlijk met de makers besproken, en de trajectvoortgang wordt geregeld met hen geëvalueerd. Makers en schrijvers houden het intellectuele eigendom over hun werk en ontvangen na de eerste speelreeks een auteursrechtenvergoeding. Uit de aanvraag blijkt niet of PLAN deelneemt aan de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

Bosse Nova reflecteert duidelijk op de Governance Code Cultuur. Ze is in 2019 overgestapt van het bestuursmodel naar het raad-van-toezichtmodel en heeft daarbij de werkwijze en verantwoordelijkheden van de toezichthouders, ook in relatie tot de directeur-bestuurder, getoetst aan de code. Ook is er een governance-training gevolgd. De raad van toezicht evalueert geregeld haar eigen functioneren. Met het aantreden van drie nieuwe toezichthouders in 2020 wordt de diversiteit in de raad van toezicht op het gebied van leeftijd, geografische spreiding en vakgebied verder vergroot.

De raad vindt de toelichting op de toepassing van de code duidelijk, maar mist concrete plannen voor de verdere implementatie in de periode 2021 – 2024. Ook had hij graag gelezen hoe intensief de toezichthouders van penvoerder Bosse Nova betrokken zijn bij PLAN. Wel benoemt Bosse Nova dat de PLANpartners, als individuele rechtspersonen, de code onderschrijven.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Teneinde een betere afspiegeling van de samenleving te vormen, is het volgens de PLANpartners noodzakelijk om de samenstelling van de redactieraad te verbreden, met ander type instellingen samen te werken en breder te scouten. Etnische diversiteit heeft hierbij bijzondere aandacht – naast andere (niet expliciet benoemde) facetten van diversiteit. De partners gaan met de kunstvakopleidingen een gesprek aan over hun aannamebeleid en maken ruimte voor instroom van makers zonder klassieke opleidingsroute. Door een bredere groep makers met hún verhalen te begeleiden, verwachten de partners ook een breder publiek te bereiken, zoals in het verleden al gebeurde bij The Ruggedes en Simon Bus en Shane Broers.

De raad mist in de aanvraag echter meer concrete acties om de genoemde doelen te realiseren. Ook vindt de raad de reflectie weinig toegespitst op de (bevolkingssamenstelling van de) eigen regio.

Playgrounds

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting Playgrounds (hierna: Playgrounds) stelt zich ten doel om nieuwe en relevante ontwikkelingen op het gebied van bewegend beeld (animatie, illustratie, films, games, digitale kunst en interactief bewegend beeld) te stimuleren. De instelling noemt zich hét verbindende platform binnen de Nederlandse beeldindustrie.

Playgrounds organiseert twee meerdaagse festivals/conferenties, 'The Art Department' en 'Blend', waar beeldmakers uit de hele wereld elkaar ontmoeten en kennis delen. Met 'Next' biedt Playground een programma voor talentontwikkeling op maat, waarbij makers op artistiek en zakelijk vlak gecoacht en begeleid worden. Ten slotte organiseert Playgrounds verdiepende avondprogramma's voor makers rondom een thema ('Sessions'), zijn er kleinschalige exposities en performances voor publiek en beheert de instelling een online platform.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Playgrounds geen subsidie toe te kennen.

De raad vindt de beschrijving van de ontwikkelingsfunctie van Playgrounds niet overtuigend. De oorzaak daarvan is de gebrekkige uitwerking van de plannen. Zo ontbreekt een concrete beschrijving van de beoogde inspanningen in termen van in- en uitstroom van deelnemers/makers, van de begeleiding die zij krijgen en van de beoogde leeropbrengst. Ook is niet duidelijk welke artistieke ontwikkeling van de discipline Playgrounds precies nastreeft en waarom de geplande activiteiten daarvoor de best passende zijn.

De raad is er bovendien niet van overtuigd dat de beoogde verdrievoudiging van de begroting realistisch is en mist een goed toegelichte risicostrategie, mede gelet op de kwetsbare vermogenspositie van de instelling. Hij is er niet volledig van overtuigd dat de organisatie klaar is voor de beoogde opschaling van activiteiten. Ten slotte plaatst hij een kanttekening bij de onafhankelijkheid van het toezicht door het bestuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Playgrounds is actief over de volle breedte van de beeldcultuur, op het snijvlak van verschillende genres en disciplines. Beeldmakers van over de hele wereld bezoeken de activiteiten van de instelling en samenwerkingspartners vragen haar in toenemende mate om activiteiten in het buitenland te organiseren. Zij voorziet in een behoefte en heeft haar activiteiten de afgelopen jaren uitgebreid.

De aanvraag betreft echter specifiek de *ontwikkeelfunctie* van Playgrounds, en die overtuigt de raad niet. Het talentontwikkelingsprogramma 'Next' kende de afgelopen jaren slechts negen deelnemende makers. Uit de aanvraag blijkt niet om wie het gaat of wat het programma voor hun ontwikkeling heeft betekend. Ook is niet duidelijk wat een ontwikkelprogramma precies behelst, wie de begeleiding verzorgt en welke rol de instelling en de genoemde samenwerkingspartners daarin spelen. Zij schrijft de komende jaren in samenwerking met Submarine een nieuwe productiefaciliteit te willen starten voor talenten die 'Next' hebben doorlopen, maar het is niet duidelijk wat hier precies de noodzaak en toegevoegde waarde van zijn. De plannen voor talentontwikkeling zijn daarmee onvoldoende concreet om te overtuigen. Ditzelfde geldt voor de plannen voor de verdiepende avondprogramma's voor makers ('Sessions').

Ook in het kader van genreontwikkeling overtuigen de plannen niet: uit de aanvraag blijkt niet welke artistieke ontwikkeling Playgrounds precies in de beeldcultuur nastreeft, en waarom de gekozen activiteiten daarvoor de best passende zijn. De twee festivals 'Blend' en 'The Art Department' zijn voor professionele beeldmakers belangrijke gelegenheden om elkaar te treffen, inspiratie op te doen en kennis te delen. De raad kan zich voorstellen dat dit een positief effect kan hebben op de verdere ontwikkeling van de beeldcultuur als discipline. Maar van een wezenlijke bijdrage aan genreontwikkeling mag echter meer worden verwacht: een analyse van de stand van zaken in de discipline, de formulering van expliciete ontwikkeldoelstellingen, en concreet onderzoek of andere activiteiten om die doelstellingen te realiseren. De instelling schrijft wel de komende jaren meer aan 'kennisproductie aan de hand van onderzoeksvragen' te willen doen, maar zij werkt dit niet uit.

Ten slotte merkt de raad op dat de inhoudelijke kwaliteit van Playgrounds sterk samenhangt met de directeur. Zijn persoonlijke netwerk speelt volgens de instelling een belangrijke rol in de ontwikkeling van het programma. De raad vindt het positief dat Playgrounds die sterke afhankelijkheid verkleint door met programmaraden te werken, maar betwijfelt of de kleine, *hands-*

on organisatie van Playgrounds al klaar is voor de realisatie van de beoogde groei.

Vernieuwing

Playgrounds zet in de periode 2021 – 2024 in op forse uitbreiding van activiteiten. Het gaat daarbij ten eerste om bestaande activiteiten die buitenlandse edities krijgen; de uitbreiding is sterk internationaal gericht. Daarnaast breidt de instelling het educatieve aanbod uit met lessen in het basisonderwijs, wordt 'Next' uitgebreid met de productiefaciliteit 'Next level production' en wil de instelling naast kennisdeling ook inzetten op kennisproductie. De plannen zijn echter onvoldoende concreet uitgewerkt om te kunnen beoordelen in hoeverre ze een vernieuwende werking hebben.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Playgrounds hanteert sinds 2017 voor alle contracten (vast, tijdelijk en freelance) de cao Toneel en Dans, zowel in salarisniveau als in arbeidsvoorwaarden. Conform de cao heeft de instelling afspraken gemaakt over de uitbetaling van overwerk, over de pensioenen en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Zzp'ers ontvangen 'wanneer mogelijk' conform de cao een toeslag van 50 procent op de brutolonen. De instelling hecht veel waarde aan een gezonde werkomgeving en biedt ruimte voor scholing, ontwikkeling en evaluatie.

De financiële positie van Playgrounds is echter zeer kwetsbaar. De stichting heeft hoge kortlopende schulden en een zeer laag eigen vermogen, zeker in verhouding tot de beoogde omvang van de exploitatie in de periode 2021 – 2024. De ingediende begroting betekent een verdrievoudiging ten opzichte van de jaren 2017 en 2018. Om die groei te realiseren, verwacht de instelling vanuit vrijwel alle financieringsbronnen een verhoogde bijdrage. Bij de meeste van deze bronnen ontbreekt echter een onderbouwing. De raad heeft dan ook grote twijfels bij de haalbaarheid van de opschaling.

Ten slotte hanteert de instelling een begrotingssysteem met scenario's waarbij de activiteiten uitgebreid kunnen worden naarmate de inkomsten groeien. Uit de aanvraag blijkt helaas niet welke activiteiten geschrapt worden wanneer de inkomsten tegenvallen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is positief over de manier waarop Playgrounds invulling geeft aan haar educatieve functie. In de afgelopen jaren ontwikkelde de instelling voor de kunstvak- en gameopleidingen het programma 'Playgrounds in the Classroom'. Daarbinnen verzorgt zij lezingen en lessen, als aanvulling op het reguliere curriculum. In de komende jaren ontwikkelt zij ook voor het primair onderwijs educatief aanbod. Doel is leerlingen uit groep acht te informeren over de mogelijkheden en context van beeldcultuur.

Playgrounds bedient een relatief jonge doelgroep, gemiddeld tussen de 18 en 35 jaar, en heeft die goed in kaart. De instelling richt zich hoofdzakelijk op de beeldmakers van nu (jong talent en professionals) en van de toekomst (scholieren en studenten). Daarnaast wil zij, vooral via het online platform, een breder publiek bereiken met als doel hun kijk op beeldcultuur te verbreden en te verdiepen.

De raad constateert dat de bekendheid van de instelling bij het Nederlandse culturele veld en het Nederlandse publiek gering is, en mist concrete plannen om daar verandering in te brengen en zo het genre ook meer bekendheid te geven. De inspanningen om het bereik te verbreden zijn primair gericht op buitenlandse beeldmakers.

Behalve in de programmalijs 'ethical narratives' lijkt de instelling zich niet specifiek tot onderwerpen of instellingen buiten het culturele domein te verhouden.

Geografische spreiding

Playgrounds is gevestigd in Eindhoven en verhoudt zich actief tot de culturele infrastructuur van BrabantStad, hetgeen de stedelijke cultuurregio ook onderschrijft. De instelling werkt samen met opleidingen als AKV|St. Joost, NHTV game academy, de Design Academy en Communicatie en Multimedia Design. Deze vormen in Noord-Brabant een natuurlijke kweekvijver voor animatie-, film-, documentaire- en gametalent. Ook is er samenwerking met partners zoals STRP en BredaPhoto. De instelling is daarmee goed ingebed in de regionale keten voor beeldcultuur.

Playgrounds organiseert ook activiteiten buiten Noord-Brabant, met name in steden met een levendige creatieve industrie of beeldindustrie, zoals Rotterdam en Amsterdam. Bovendien ontwikkelt zij in toenemende mate activiteiten in het buitenland, zoals in Berlijn, Portland en Londen. Dat gebeurt vaak op verzoek van internationale samenwerkingspartners.

Toepassing Fair Practice Code

De instelling reflecteert zeer transparant op de Fair Practice Code.

Aandachtspunt is de toegenomen werkbelasting en werkdruk, die door de beoogde groei in de periode 2021 – 2024 nog verder zal toenemen. Volgens de instelling wordt het aantal fte's waar nodig aangepast. Uit de plannen blijkt niet wat de instelling nog meer wil doen om de code verder toe te passen.

Ook blijkt uit de aanvraag niet welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Wel bespreekt zij het onderwerp met de makers, artiesten, onderwijsinstellingen en studio's waarmee ze werkt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Playgrounds reflecteert uitgebreid op de Governance Code Cultuur. De instelling hanteert een bestuursmodel. De drie bestuursleden zijn

onbezoldigd, vergaderen vier keer per jaar en vertegenwoordigen verschillende achtergronden en typen ervaring. De raad is echter kritisch over de beschreven verhouding tussen directie en bestuur. Volgens de instelling zit het bestuur vanwege de geringe omvang van het team vrij dicht op de organisatie en denkt en werkt het actief mee. Daardoor is de raad er niet van overtuigd dat er sprake is van onafhankelijk toezicht. De instelling 'ziet dat hier nog stappen in te maken zijn' maar beschrijft niet welke; de raad mist een concrete aanpak om verbetering in deze situatie te brengen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De reflectie van Playgrounds op de Code Diversiteit en Inclusie geeft blijk van een brede oriëntatie op het onderwerp. Niet alleen culturele en sociale achtergronden spelen daarin een rol, maar ook fysieke beperkingen, gender en seksuele oriëntatie. Ook heeft de instelling oog voor de diversiteit van zowel eigen team en bestuur als voor die van publiek en programma. Zij geeft helder aan op welke onderdelen verbetering mogelijk is en formuleert concrete plannen om die te bewerkstelligen. De geformuleerde visie en aanpak passen goed bij haar profiel en getuigen van een realistische en pragmatische kijk op het onderwerp.

Podium Mozaïek

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 486.500

Over de instelling

Stichting Multicultureel Podium Mozaïek (hierna: Podium Mozaïek) is een podium en productiehuis, gevestigd in Amsterdam-West. In de afgelopen periode heeft Podium Mozaïek zich stapsgewijs ontwikkeld tot een instelling die kunstprojecten en theatervoorstellingen (co)produceert. Onder de noemer 'PM 2024' wil Podium Mozaïek naar eigen zeggen een productiekern nieuwe stijl zijn, waarin de bewoners van Nederland de inspiratiebron zijn en diversiteit leidend is. Het persoonlijke verhaal staat hierbij centraal: de instelling wil samen met een aantal partners 1001 verhalen verzamelen en daarmee theatrale vormen onderzoeken en ontwikkelen. De resultaten worden vertaald naar voorstellingen of andere kunstuitingen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Multicultureel Podium Mozaïek geen subsidie toe te kennen.

Podium Mozaïek wil een plek zijn voor onderzoek naar vertelvormen en de ontwikkeling van producties waarin persoonlijke verhalen van een divers samengestelde bevolking de basis vormen. De raad heeft veel waardering voor deze ambitie, en kent Podium Mozaïek als presentatieplek en inmiddels steeds meer ook als coproducent voor wie een dergelijke aanpak in het DNA zit. De uitstraling en betekenis van Podium Mozaïek blijven echter voornamelijk beperkt tot de stad en de raad is dan ook niet overtuigd van het nationale belang van de instelling. De plannen geven hem daarnaast onvoldoende vertrouwen dat deze leiden tot vernieuwing en verbreding in de podiumkunsten. Ook vindt de raad de financiële veranderingen als gevolg van mogelijke rijkssubsidie erg groot en onvoldoende onderbouwd. Podium Mozaïek is goed geworteld in haar omgeving en onderhoudt een sterk netwerk, voornamelijk binnen Amsterdam. Ze reflecteert op de drie codes, soms echter wat beknopt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent Podium Mozaïek als plek voor makers die anders niet of nauwelijks worden gehoord; de instelling speelt vooralsnog vooral een lokale rol in het cultureel divers samengestelde Amsterdam-West. Zij heeft zich gestaag ontwikkeld van podium tot, daarnaast, een producerend theater. Meestal treedt zij op als coproducent, maar inmiddels komen ook autonome producties tot stand. Podium Mozaïek is verbonden met een aantal Amsterdamse gezelschappen, zoals huisgezelschap Theater RAST.

Hoewel de raad de ambitie die uit de plannen spreekt waardeert, mist hij ook focus. De uitwerking van – mogelijke – producties is op zich concreet, maar het wordt de raad niet duidelijk in hoeverre deze activiteiten bijdragen aan het beoogde onderzoek naar nieuwe verhalen en vertelvormen in het theater. De raad vindt dit van belang omdat onder meer onderzoek een voorwaarde is om als ontwikkelinstelling in de basisinfrastructuur te kunnen worden opgenomen. Ook is hij niet overtuigd van het nationale belang van Podium Mozaïek; hij vindt de producerende activiteiten vooral lokaal georiënteerd. Ook de partners met wie wordt samengewerkt zijn grotendeels gevestigd in Amsterdam.

De raad heeft niettemin vertrouwen in het vakmanschap dat Podium Mozaïek laat zien in het realiseren van verschillende soorten projecten, vaak met een participatief karakter. Hij is van mening dat zij zich zo op oorspronkelijke wijze verhoudt tot makers en publiek. Podium Mozaïek kan vanuit haar specifieke werkpraktijk de juiste ondersteuning bieden en bijdragen aan verbreding van verhalen en perspectieven. De selectie makers waarmee de instelling werkt is interessant, divers en biedt voldoende kansen om te komen tot mooie uitvoeringen.

De raad is in beginsel dan ook positief over het voornemen verhalen te verzamelen en die te verwerken tot producties en andere culturele producten. Het geschetste type project is uiteenlopend. De raad vindt die aanpak passen bij de signatuur van Podium Mozaïek en heeft vertrouwen in haar vermogen dergelijke projecten tot een goed einde te brengen. Hij vindt het idee voor een grote database van persoonlijke verhalen interessant. In de aanvraag wordt een groot aantal makers vermeld, zowel jong als ervaren. De raad merkt op dat niet altijd duidelijk is of het om zekere of gewenste samenwerkingen gaat.

Vernieuwing

Podium Mozaïek heeft nog geen lange historie als ontwikkelinstelling. Wel heeft zij zich in de afgelopen jaren in toenemende mate toegelegd op producerende taken.

Talentontwikkeling is naar eigen zeggen geen kernactiviteit. Volgens haar zit de vernieuwing in de wijze waarop er naar programma's wordt toegewerkt: het expliciet vertrekken vanuit persoonlijke verhalen van mensen en die tot bronmateriaal maken van culturele uitingen. Podium Mozaïek zet dan ook sterk in op participatie van inwoners als onderdeel van het maakproces. De raad is van mening dat, hoewel hij het vertrekken vanuit persoonlijke verhalen op zichzelf niet vernieuwend vindt, de voorgestelde aanpak wel zou kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van een meer op diversiteit gerichte culturele praktijk. Het wordt hem echter niet duidelijk hoe het onderzoek en de ondersteuning er in de praktijk uit gaan zien. Hij krijgt slechts beperkt zicht op de manier waarop Podium Mozaïek met 'PM 2024' bijdraagt aan vernieuwing.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Podium Mozaïek is transparant over de primaire arbeidsvoorwaarden die zij hanteert voor eigen personeel en freelancers. Wel merkt de raad op, en de instelling geeft dat ook zelf aan, dat de beloning van freelancers nog achterblijft. Het wordt niet duidelijk of de cao's Nederlandse Podia en Horeca gehanteerd worden voor de secundaire arbeidsvoorwaarden. Podium Mozaïek schrijft dat het voor elke samenwerking werkafspraken maakt. Of en hoe de organisatie een actieve rol speelt in de sociale dialoog blijft ongewis.

Podium Mozaïek opereert in de afgelopen periode veelal als presenterend podium. Overige activiteiten vonden plaats op projectbasis, al is recentelijk wel een andere koers ingezet. De instelling ontvangt als cultuurhuis structurele subsidie vanuit de Amsterdamse BIS.

De financiële gezondheid is matig. De situatie is per 2019 iets verbeterd door een positief exploitatieresultaat, maar de tamelijk lage liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen maken de instelling kwetsbaar. De begroting groeit de komende periode tegelijk fors. De raad vindt de hiermee samenhangende risico's aanzienlijk: de geraamde inkomsten uit fondsenwerving en publieksinkomsten zijn flink hoger dan de voorgaande jaren en bovendien moet nog eigen vermogen worden opgebouwd. Podium Mozaïek gaat in de aanvraag wel in op de risico's, maar dat neemt de zorgen van de raad niet weg. Ook blijkt uit de aanvraag onvoldoende welk deel van de begroting wordt ingezet voor Podium Mozaïek als geheel en welk deel voor 'PM 2024'.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Podium Mozaïek gaat in de aanvraag nauwelijks in op educatie. De instelling werkt samen met een aantal gezelschappen en makers die op hun beurt met

kinderen werken. Een ambitie is om ook op basisscholen verhalen te verzamelen in het kader van 'PM 2024'. De raad mist een coherente visie op cultuureducatie, zeker gezien de aard van de voorgenomen invulling van de komende periode. Hij vindt dat Podium Mozaïek hier een kans laat liggen.

De activiteiten van Podium Mozaïek bereiken een divers samengesteld publiek, dat een afspiegeling vormt van de directe omgeving van het theater. De raad is positief over de plannen voor de verwevenheid van publieksparticipatie in het maakproces bij 'PM 2024'. Podium Mozaïek heeft volgens de raad de mogelijkheid om bij te dragen aan de wijze waarop kunst en cultuur toegankelijk gemaakt worden voor een breed en divers publiek. Hij is verheugd dat Podium Mozaïek in samenwerking met Bijlmer Parktheater, Tolhuistuin en de Meervaart een uitgebreid doelgroepenonderzoek heeft laten doen: hierdoor heeft zij naar eigen zeggen inzichtelijk welke doelgroepen worden bereikt en waar nog kansen liggen. De raad is echter ook kritisch: hij vindt de aanpak voor publieksbenadering nog slechts summier uitgewerkt. Ook de beschrijving van doelgroepen en de marketingmiddelen die worden ingezet geven volgens de raad geen blijk van een doeltreffende aanpak.

Geografische spreiding

Podium Mozaïek is stevig ingebed in Amsterdam-West. In Amsterdam speelt Podium Mozaïek een rol van betekenis als wijktheater, maar ook als speel- en coproductieplek voor stedelijk en landelijk werkende groepen als RAST en het Nederlands Blazers Ensemble. Podium Mozaïek werkt samen met een groot aantal stedelijke partners, die een goede aanvulling vormen op haar activiteiten. Zo staan er in de komende jaren onder meer afspraken voor coproductie met Frascati.

Toepassing Fair Practice Code

Podium Mozaïek reflecteert enigszins summier op de Fair Practice Code. De cao's Podia en Horeca worden gevolgd voor eigen personeel maar nog niet voor freelance medewerkers. Podium Mozaïek wil vanaf 2021 ook op dit vlak voldoen. De dekking hiervoor komt gedeeltelijk uit extra opbrengsten uit horeca en verhuur. Wat er gebeurt als die extra opbrengsten niet worden gerealiseerd, blijft onduidelijk. Op basis van de aanvraag is niet duidelijk of de cao's ook gevolgd worden wat betreft de afspraken over compensatie bij overwerk en de secundaire arbeidsvoorwaarden. De organisatie benoemt niet hoe zij zich hard maakt voor een veilige en aangename werkplek. Nieuwe productiemedewerkers worden door de instelling gecoacht.

Toepassing Governance Code Cultuur

Podium Mozaïek reflecteert summier op de Governance Code Cultuur. Zij beschrijft nauwelijks hoe zij de code toepast. Er wordt ook niet beschreven

of zij verbeterpunten ziet voor de komende periode. Podium Mozaïek hanteert het bestuursmodel.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt in de plannen van Podium Mozaïek veel van de principes van de Code Diversiteit en Inclusie terug, maar ze reflecteert er summier op. De instelling had meer aandacht mogen besteden aan bijvoorbeeld de eigen blinde vlekken of een beschrijving van nog te nemen stappen kunnen toevoegen. De raad is evenwel van mening dat diversiteit en inclusie als een rode draad door het plan van Podium Mozaïek lopen. Hij is verheugd dat de instelling, naast culturele diversiteit, ook aandacht schenkt aan toegankelijkheid voor bijvoorbeeld doven en slechthorenden en rolstoelgebruikers.

Poetry International

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Poetry International (hierna: Poetry International) is een instelling te Rotterdam, met als kernactiviteit een festival met actueel aanbod aan poëzie in internationale context. Poetry International organiseert al meer dan vijftig jaar het jaarlijkse Poetry International Festival. De programma's laten de poëzie weerklinken en geven het verhaal achter de gedichten een stem. De kunst van het vertalen is een wezenlijk onderdeel van het festival en maakt de gedichten van over de hele wereld toegankelijk. Het festival biedt vier dagen lang een podium aan dichters, muzikanten, sprekers, schrijvers, interviewers, dansers en filmmakers van over de hele wereld. Poetry International betreft hierbij een breed en landelijk publiek van liefhebbers en nieuwsgierigen.

Subsidieadvies

Poetry International vraagt aan als instelling met als kernactiviteit de presentatie van actueel of vernieuwend aanbod in internationale context primair op het terrein van de letteren. De activiteiten zijn er mede op gericht een platform te bieden voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten en vinden jaarlijks of tweejaarlijks gedurende in de tijd beperkte periode plaats. Poetry International voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.37.

De Raad voor Cultuur oordeelt negatief over de aanvraag van Stichting Poetry International. Na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie, adviseert de raad Stichting Poetry International geen subsidie te verlenen. De raad erkent het belang van Stichting Poetry International, maar inhoudelijk overtuigt de aanvraag niet.

De raad vindt dat Poetry International een belangrijke plek inneemt in het Nederlandse letterenveld. Het festival is een sterk merk met internationale allure. De duidelijke focus op poëzie is een kracht, maar resulteert in een bescheiden publieksbereik. Poetry International heeft groeiambitie en wil een nieuw en jonger publiek bereiken, maar de raad mist in de aanvraag uitgewerkte ideeën over hoe de instelling dat wil bewerkstelligen.

De raad looft de zeggingskracht en sfeer van het festival. Door de eenduidige focus op de kracht en schoonheid van poëzie heeft het festival nationaal en internationaal een unieke positie verworven. Helaas leest de raad weinig van deze dynamiek terug in de aanvraag. Wat Poetry International doet, doet ze

goed, maar de toekomstplannen ontberen inspiratie en concrete ambitie. Ook mist de raad visie op hoe Poetry International haar sterke internationale netwerk wil inzetten voor de doorontwikkeling van het festival en voor de Nederlandse literatuur in het algemeen. De raad erkent het belang van Poetry International voor de dichtkunst en het vertalen, maar inhoudelijk overtuigt de aanvraag niet, omdat de ambitie niet is uitgewerkt in concrete plannen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad benadrukt het belang van Poetry International voor de ontwikkeling van het Nederlandse letterenveld en de poëzie in het bijzonder. Het festival heeft internationale allure, zowel in programmering, netwerk als in beschikbare residenties. Het is in haar vijftigjarige bestaan uitgegroeid tot een sterk literair merk. Het boekt zowel grote internationale namen als (nog) redelijk onbekende talenten. De naam en faam van Poetry International zorgt ervoor dat het festival jaarlijks een bijzondere groep internationale dichters in Rotterdam bijeen weet te brengen.

Uniek vindt de raad dat Poetry International zich als enige letterenfestival in Nederland uitsluitend richt op poëzie. Vanuit deze focus zoekt Poetry International de grenzen van het genre op en probeert de breedte en diepte ervan te benutten. Deze specialisatie is een kracht vanwege het sterke profiel en de internationale podiumfunctie voor dichters en vertalers. Dat maakt het tegelijkertijd moeilijk het publieksbereik te verruimen, zowel in aantal als in diversiteit. Een innovatief programma dat daarvoor nodig is, leest de raad niet terug in de plannen.

De kwaliteit en kwantiteit van de vertalingen is groot. Veel festivaldichters schrijven poëzie in een taal die de bezoekers niet machtig zijn. Een team van 35 tot 40 professionals vertaalt alle gedichten en andere teksten voor het festival naar het Nederlands en het Engels. Tot genoegen van de raad is de kunst van het vertalen een wezenlijk onderdeel van het festival. Het maakt vertalers en hun beroepspraktijk zichtbaar. In een kleine taal als het Nederlands is dat van wezenlijk belang, temeer omdat uitgeverij deze poëzie vaak niet meer uitgeven.

Ook vindt de raad het sterk dat het festival aan de hand van thema's reflecteert op de actualiteit. In 2018 met 'Poetry of a Nation / The Nation of Poetry' (nationalisme en vrijheid), in 2019 met 'What happened to the Future' (denken over de toekomst en het verleden van de toekomst), en in 2020 met 'What you will hear is true' (het documentaire, het (auto)biografische en activistische in de poëzie).

Uit ervaring weet de raad dat het festival een feest der poëzie is. Helaas stelt hij vast dat het ingediende activiteitenplan daarbij flets afsteekt. Wat Poetry International doet, doet ze goed, maar de toekomstplannen ontberen inspiratie en innovatie. De raad constateert dat Poetry International beschikt over een uitgebreid (internationaal) netwerk van dichters, vertalers, festivalprogrammeurs, uitgeverijen, redacteurs en organisaties in de literaire wereld. Dat biedt mogelijkheden om het festival de komende jaren door te ontwikkelen. De raad mist echter een uitgewerkte visie daarop in het activiteitenplan.

Vernieuwing

Steeds meer dichters experimenteren met de inzet van nieuwe technologieën, met multimediale poëzievormen zoals poëziefilms, interactieve installaties, games en audiowerken. Poetry International biedt daarvoor ruimte tijdens het festival en op de website. Voor deze vernieuwing van de vorm zoekt Poetry International samenwerking met kunstenaars, technici en dichters, met binnenlandse organisaties zoals het Letterenfonds, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, HIJS en V2_, of buitenlandse organisaties zoals ZKM Karlsruhe en Zebra Poetry Film Festival. De raad is positief over het feit dat Poetry International een platform biedt aan deze vernieuwing.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad constateert dat Poetry International met een relatief hoog budget van 965.000 euro per jaar relatief weinig mensen bereikt. De instelling heeft lage financiële risico's, maar is in grote mate afhankelijk van subsidie. Een derde van de inkomsten komt van de gemeente Rotterdam. De raad acht de begroting van de stichting realistisch en de stichting financieel gezond. De aanvraag besteedt weinig woorden aan financiële risico's of een strategie bij tegenvallende inkomsten.

Medio 2020 gaat de instelling voor de vaste medewerkers over op de cao Nederlandse Podia (NP). Ook alle tijdelijke contracten vertaalt Poetry International naar cao-richtlijnen en inschalingen. Voor zzp'ers hanteert Poetry International de uurtarieven uit de cao NP. De instelling ziet erop toe dat ook samenwerkingspartijen deze waarden hanteren. Vrijwilligers krijgen een vergoeding conform de regels van de Belastingdienst en stagiaires ontvangen een stage- en een reiskostenvergoeding. De bestuursleden zijn onbezoldigd en ontvangen alleen een reiskostenvergoeding. De kosten voor freelancers stijgen door het volgen van de Fair Practice Code. Poetry International is lid van Kunsten '92.

De instelling hanteert tarieven voor vertalers die vastgesteld zijn door het Nederlands Letterenfonds en de Auteursbond. De dichtersvergoeding zit iets

boven de minimumtarieven literaire manifestaties van het Lira Fonds en ruim boven het minimumtarief van De Schrijverscentrale. De kosten zijn daarom hoog, maar die komen dus voornamelijk ten goede aan makers.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Samen met een aantal Rotterdamse scholen begeleidt Poetry International een educatieprogramma rond het ontdekken en zelf schrijven van poëzie, *slam poems* en *spoken word*. Inspiratiebron is de documentaire ‘Louder than a Bomb’, waarin jongeren door *slam poetry* aan zelfvertrouwen winnen en hun creatieve talent ontdekken. Het programma omvat een Rotterdams cultuurtraject met workshops over poëzie, *slam poetry* en zelf schrijven.

Daarnaast is er een festivaltraject, eveneens met workshops én met een programma dat met een *battle* wordt beslecht. Aan ieder traject nemen ongeveer vier scholen met zo’n vierhonderd leerlingen deel. Samenwerking met andere culturele instellingen en gespecialiseerde lettereneducatie-instellingen staat gepland, waaronder School der Poëzie en de Rotterdamse Taalcoalitie. De raad is benieuwd naar de vruchten van deze samenwerking.

Een kwart van het Poetry International-publiek bezoekt het festival jaarlijks, nog eens een kwart bijna elk jaar. De instelling wil de band met de trouwe bezoekers intensiveren, bijvoorbeeld via leesclubs. Poetry International staat al met hen in contact via nieuwsbrief, social media, website en mail. In 2019 ontving het festival 54 procent nieuw publiek. Ook met hen wil Poetry International de relatie verduurzamen. De instelling wil doorgroeien naar tienduizend bezoeken in 2024. Nieuw en jonger publiek en publiek met een biculturele achtergrond zijn daarbij speerpunten. De raad waardeert de ambitie van Poetry International om meer inzicht te krijgen in aard en motivatie van publieksgroepen, en is benieuwd naar de vertaling daarvan naar het bereiken van nieuw publiek.

Geografische spreiding

Het festival en het platform bevinden zich in Rotterdam, en geregeld organiseert Poetry International vlak na of tijdens het festival optredens van een festivaldichter elders. Dat doet de instelling met Perdu, het Poëziecentrum Gent, deBuren en het Felix Poëziefestival Antwerpen. Poetry International is voornemens dit vaker te doen en met meer organisaties in binnen- en buitenland. Poetry International gaat met haar ‘Poet in Residence’ een uitgebreidere tour organiseren. Ook de poëzieproducties voor het festival zijn bedoeld als reizende producties, in binnen- en buitenland. De raad juicht deze (voorgenomen) inspanningen toe.

Toepassing Fair Practice Code

Poetry International onderschrijft de Fair Practice Code. De instelling geeft aan dat vanaf 2020 extra aandacht wordt besteed aan de Fair Practice Code. Onduidelijk is voor de raad of, en zo ja, op welke wijze, Poetry International bijdraagt aan de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Poetry International onderschrijft de Code Cultural Governance en hanteert een bestuursmodel met directeur. Voor het bestuur heeft Poetry International een actueel profielenmatrix en aftreedrooster opgesteld. De statuten zijn in 2019 geactualiseerd. Vanaf januari 2020 bestaat het bestuur uit zes leden. Het huidige bestuur vergadert minimaal vier keer per jaar.

Volgens Poetry International rechtvaardigen omvang en doelstellingen van de organisatie de keuze voor een bestuursmodel; zij acht de organisatie te klein voor een raad van toezicht. De instelling streeft ernaar in 2021 een definitief plan voor good governance te overleggen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Poetry International is een internationaal festival; de diversiteit is automatisch groot.

De afgelopen jaren zijn de programmering van het festival en het educatieprogramma inclusiever en meer divers geworden. Dat komt onder meer tot uitdrukking in bewust gekozen samenwerkingspartners en moderatoren, en in de samenstelling van jury's. De raad vindt dat de meerstemmigheid van het festival goed aansluit bij de multiculturele stad Rotterdam.

De raad vindt dat de programmatische focus op diversiteit en inclusie zich te weinig vertaalt naar de eigen organisatie, in casu het bestuur en het medewerkersbestand. Poetry International schrijft dat zij daarop nog geen uitgebreide visie heeft ontwikkeld. Met het aantreden van de nieuwe directeur komt daar verandering in. De instelling zegt toe de interne houding ten opzichte van diversiteit en inclusie kritisch onder de loep te nemen en duidelijke doelen te stellen. De raad zou graag zien dat de instelling met behulp van het stappenplan uit de Code Diversiteit en Inclusie een concreet plan maakt om de culturele diversiteit te vergroten.

Popfabryk

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 568.400

Over de instelling

Stichting Fries Productiehuis Popcultuur is de statutaire naam van het Platform Popcultuur Noord-Nederland (hierna: PPNN). Dit nieuwe platform wordt gevormd door zeven kernpartners, waarvan De Popfabryk in Leeuwarden als penvoerder optreedt. Deze partners zijn alle actief op het gebied van de productie en presentatie van pop in de stedelijke cultuurregio We the North. Met de oprichting van dit platform willen de instellingen een netwerk vormen voor talentontwikkeling en professionalisering van de popcultuur in Noord-Nederland. In totaal wil PPNN jaarlijks dertig popmuzikanten of acts begeleiden, uitmondend in een optreden op podia en festivals in de regio.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Fries Productiehuis Popcultuur geen subsidie toe te kennen.

De raad is positief over de heldere opzet van de ontwikkeltrajecten van PPNN, waarin haalbare, gekwantificeerde doelstellingen zijn vastgelegd. Maar waar dit nieuwe platform claimt de popcultuur in zijn volle breedte te willen ontwikkelen, ziet de raad daar in de aanvraag weinig van terug. Met uitzondering van de inbreng van het Urban House Groningen, lijken de verschillende netwerkpartners nog onvoldoende gericht op aanbod waar diverse publieksgroepen zich mee kunnen identificeren. Het PPNN is zich hiervan terdege bewust, maar schetst weinig concrete oplossingsrichtingen. De raad vreest dat dit plan niet bijdraagt aan de gewenste verbreding en vernieuwing van de popsector als geheel. Tevens ontplooit het PPNN geen activiteiten op het gebied van educatie en participatie. Daarnaast krijgt de raad onvoldoende inzicht in de formele, juridische en financiële verhoudingen tussen de zeven netwerkpartners. Ten slotte wordt de toepassing van de codes beschreven vanuit het perspectief van de penvoerder, waar de inbreng van de andere netwerkpartners ook van belang ware geweest.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Om de kwaliteit van dit nieuwe netwerk te kunnen beoordelen, neemt de raad de afzonderlijke partners in ogenschouw. PPNN zal gevormd worden door Urban House Groningen, Garage TDI, Friesland Pop, PopGroningen, Kunst & Cultuur Drenthe, Eurosonic Noorderslag en The Great Wide Open. Het Friese de Popfabryk fungeert als penvoerder.

De partners zijn allen stevige en ervaren instellingen, waarvan er enkele voldoende nationale uitstraling hebben om ook buiten het noorden van betekenis te kunnen zijn. Gezamenlijk voeren zij de supervisie over vijf ontwikkellijnen: 'Urban Beats North' voor urban muziek, 'The Electronic North' voor elektronische muziek, 'Up North' voor interdisciplinaire makers, 'Hit the North' voor pop-acts, en ten slotte wordt het platform zelf ook als ontwikkeltraject gezien. Tijdens vier jaarlijkse bijeenkomsten zullen alle partners samenkomen en kennis delen.

Twee van deze ontwikkellijnen (Up North en Hit the North) zijn sinds 2018 al in werking, drie gaan er in de komende periode van start. Voor alle trajecten is precies gespecificeerd hoeveel acts of makers er jaarlijks voor in aanmerking komen, waar de begeleiding uit bestaat, wat het einddoel is, en wat de verwachte exposure is. Ook is er per lijn een budget bepaald. De ontwikkeling van de zakelijke kant van het kunstenaarschap maakt steeds deel uit van de trajecten.

De raad prijst deze gedegen en heldere opzet van het platform, passend bij de schaal en kenmerken van de popcultuur in Noord-Nederland. Een risico bij dit type netwerken kan zijn dat er onvoldoende eigenaarschap optreedt, maar dat wordt bij PPNN ondervangen door per ontwikkellijn een organisatie aan te wijzen als coördinator.

Het platform zegt de popcultuur in brede zin te willen ontwikkelen. Makers kunnen zich bezighouden met muziek maar ook met andere kunstvormen, als dans, poëzie, vormgeving, mode en theater. De raad is enthousiast over deze discipline-overstijgende invalshoek, maar ziet daar in de aanvraag weinig van terug.

De selectie van makers geschiedt deels aan de hand van artistieke criteria (vakmanschap, eigenzinnigheid, zeggingskracht), maar er wordt ook gekeken naar vernieuwing en verbondenheid met de regio. Bezwaarlijk vindt de raad het gebrek aan diversiteit, zowel binnen de organisaties als in de selectie van makers. Er wordt te weinig gekeken naar subculturen en minder voor de hand liggende muziekgenres dan gitaarbands en singer-songwriters. Dit leidt tot een eenzijdig aanbod, wat geen recht doet aan de samenstelling van de bevolking, ook in de noordelijke provincies.

Vernieuwing

Veel van wat in het plan van PPNN wordt gepresenteerd op het gebied van talentontwikkeling vindt in feite al plaats binnen de muren van de

individuele partners. Maar waar dat tot op heden versnipperd gebeurde, kan in deze opzet een duurzaam Noordelijk ecosysteem binnen de pop ontstaan. In hoeverre dit ecosysteem ook garant staat voor inhoudelijke vernieuwing is de vraag. Zoals gezegd mist de raad in het plan de inbreng van diverse muziekstromingen. Urban House Groningen vormt hierop de uitzondering. Ook de talentontwikkeling zelf, de aard van de trajecten, de begeleiding en de bevordering van het publieksbereik ogen adequaat, maar zijn niet per se vernieuwend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De ingediende begroting omvat specifiek en uitsluitend de aanvraag die PPNN doet als ontwikkelinstelling. Dat wil zeggen dat Popfabryk steeds zichzelf als uitgangspunt neemt, en de begrotingsgegevens van de andere instellingen in het netwerk buiten beschouwing laat. Dit maakt het ondoenlijk de financiën van het netwerk als geheel te beoordelen.

Voor wat de prestaties betreft konden tot nu toe alleen de gegevens van twee edities van het Hit the North-programma meetellen (2017 en 2018) en één editie van Up North (2018). Deze waren financieel redelijk succesvol. De publieksinkomsten nemen de komende jaren naar verwachting af, terwijl de instelling als geheel van plan is op te schalen. Dit is ook terug te zien in een sterk dalend eigen-inkomstenpercentage. PPNN is in de komende periode in grote mate afhankelijk van subsidies. Een risicoanalyse ontbreekt. De raad beoordeelt de bedrijfsvoering van de instelling als middelmatig gezond.

PPNN hanteert voor de eigen medewerkers de cao Welzijn en voor vergoedingen aan ingehuurd krachten de door de Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA) geadviseerde dagprijzen. Secundaire arbeidsvoorwaarden en eventuele loonindexatie blijven onderbelicht in de aanvraag.

Het platform wil een actieve rol spelen in de sociale dialoog. PPNN streeft naar een gezamenlijk convenant in de popsector. Hoe dit tot stand zal komen en welke uitgangspunten erin vastgelegd worden, blijft verder onuitgewerkt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie en participatie zijn geen onderdeel van het activiteitenprogramma van het platform. Zijdelings wordt alleen een kleine productie genoemd van de Popfabryk met de bewoners van het AZC Drachten, maar dit vormt geen onderdeel van het talentontwikkelingsprogramma. Verder biedt Popfabryk stagemogelijkheden aan studenten van de Minerva Academie voor Popcultuur en verschillende mbo-opleidingen. De raad vindt de invulling van de beide categorieën onvoldoende.

Op het gebied van publieksbenadering in de vorm van communicatie en marketing krijgen de vier ontwikkellijnen ieder een eigen uitstraling en identiteit. Ervan uitgaande dat iedere muziekstroming zijn eigen specifieke

groep volgers heeft, meent de instelling op die manier een zo breed mogelijk publiek te kunnen bereiken.

Geografische spreiding

De deelnemende organisaties in het netwerk zijn stuk voor stuk goed geworteld in de regio. Er zijn vele allianties tussen de kernpartners en noordelijke podia als Simplon, Vera, Asteriks en The Bake Shop en festivals als Welcome to the Village, Simmerdeis en FestiValderAa. Sommige van deze festivals, met name Noorderzon en Eurosonic Noorderslag, hebben ook een (inter)nationaal bereik. De stedelijke cultuurregio We the North, waarin de drie Noordelijke provincies zich hebben verenigd, ondersteunt PPNN als een van de ontwikkelinstellingen in het Noorden.

Ten opzichte van andere netwerken in het bestel positioneert het platform zich als een actieve gesprekspartner, zowel nationaal, in Popnl, het Landelijk Overleg Productiehuizen en De Popcoalitie, en internationaal, in Europese netwerken als ETEP (The European Talent Exchange Programme), EXCITE (Exchange of International Talent In Europe) en het Music City Network.

Toepassing Fair Practice Code

Als penvoerder van PPNN onderschrijft De Popfabryk de code, en stelt in de toelichting dat het 'te ver gaat' om de codes te beschrijven voor alle betrokken partijen. De wijze waarop Popfabryk de code toepast, zou representatief moeten zijn voor de andere partners in het netwerk. Tevens stelt Popfabryk dat met alle bij PPNN betrokken partijen een samenwerkingsovereenkomst wordt afgesloten waarin de uitgangspunten en voornemens expliciet benoemd worden.

Bij iedere productie neemt de Popfabryk naar eigen zeggen de code als uitgangspunt. Dit houdt in dat makers worden betaald volgens de door SENA gehanteerde dagprijs. De makers in de talentontwikkeltrajecten krijgen echter een lagere vergoeding. Dit rechtvaardigt de instelling door te stellen dat zij coaching, faciliteiten en organisatie rond de maker als betaling in natura beschouwt. De raad meent dat deze handelwijze op gespannen voet staat met de code.

Al met al vindt de raad de toelichting op de Fair Practice Code mager en onvolledig.

Toepassing Governance Code Cultuur

Ook voor de toepassing van de Governance Code Cultuur heeft PPNN slechts de gegevens van de penvoerder aangeleverd. Onduidelijk is hoe de bestuursafspraken met de andere partners in het platform formeel en juridisch zijn vastgelegd.

Popfabryk werkt met een bestuursmodel. Alle verantwoordelijkheden en bevoegdheden liggen bij dit bestuur. De dagelijkse leiding is gedelegeerd aan een zakelijk directeur, die viermaal per jaar verantwoording aflegt aan het bestuur. Daarnaast is er een raad van advies die tot taak heeft het bestuur

van gevraagd en ongevraagd advies te voorzien. Het bestuur is bekend met de code en past deze toe.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Ook deze code wordt uitsluitend vanuit het perspectief van de penvoerder beschreven, en niet vanuit de zeven kernpartners.

Diversiteit en inclusie is een aandachtspunt voor de Popfabryk. De raad betreurt dat er geen duidelijke stappen worden geformuleerd om dit te verbeteren. De eigen organisatie is te klein, zo redeneert men, voor een divers personeelsbestand, het platform zou hier beter voor zijn toegerust. Over een diverser samengesteld publiek wordt niks gezegd.

Ook aan de makerskant ziet de raad nog weinig verscheidenheid, afgaand op de output van de eerste ontwikkeltrajecten. Positief is wel dat er binnen het platform in de komende periode ook aandacht komt voor urban muziek, waar de diversiteit van makers het grootst is.

Popwaarts

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 389.730**

Gevraagd subsidiebedrag: € 390.000

Over de instelling

Stichting Popwaarts (hierna: Popwaarts) is gevestigd in Nijmegen. De instelling is opgericht in 1998 en is de drijvende kracht achter Popronde, een reizend popmuziekfestival. Popwaarts biedt met dit showcasefestival ambitieuze acts, makers en artiesten de mogelijkheid vliegreuen te maken, hun vaardigheden verder te ontwikkelen en hun netwerk uit te breiden. De ronde doet 42 steden aan in Nederland. Popwaarts profileert zich als verbindende schakel tussen opkomend talent, de industrie en het live- en festivalcircuit. De instelling is van oudsher gericht op popmuziek, maar heeft de ambitie uit te breiden naar andere muziekstijlen, waarvan urban de meest opvallende is. De instelling wil zich daarnaast richten op onderzoek naar de doorstroming van toptalent naar het professionele circuit, om daarmee de sector te vitaliseren en sterker te maken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Popwaarts een subsidiebedrag toe te kennen van € 389.730, mits de instelling:

- een heldere richtlijn opstelt voor gages, beloningen en vergoedingen voor de deelnemers aan Popronde.
- aantoont dat ze in alle samenwerkingen met private partijen haar onafhankelijkheid behoudt.

Popwaarts is de drijvende kracht achter het *showcasefestival* Popronde. De raad adviseert deze instelling op te nemen in de BIS om daarmee het fundament van de popsector te versterken. De instelling wil met haar activiteitenplan haar bewezen succesformule verder professionaliseren en verstevigen. Het festival is inmiddels verankerd in 42 steden verspreid over het land en weet veel muzikanten en acts aan te spreken en bovendien een breed publiek te bereiken. De komende jaren wil de instelling een onderzoek starten, gericht op toptalent dat moeite heeft door te stromen naar het professionele circuit. De raad vindt dit waardevol voor de gehele sector. De raad is benieuwd naar de invulling van educatie. Een uitgewerkte richtlijn in de geest van de Fair Practice Code ziet de raad als noodzaak om duidelijkheid te verschaffen over het belonen en vergoeden van de acts en muzikanten die deelnemen aan Popronde. Punten van aandacht zijn het

behoud van onafhankelijkheid en de invulling van de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Popronde is van oorsprong de kernactiviteit van Popwaarts: dit *grassroots*-initiatief zag in 1994 het levenslicht. In 1998 werd het ondergebracht in de stichting Popwaarts. Tijdens de afgelopen 25 jaar is het gegroeid tot een reizend festival dat jaarlijks 42 steden aandoet, en de laatste drie jaar een publiek van circa 160.000 personen trekt. De instelling wil zich de komende vier jaar toeleggen op verder professionaliseren en het sterker maken van de sector.

De aanvraag rust op twee pijlers. Enerzijds wil de instelling inzetten op het doorontwikkelen van het platform dat Popwaarts vertegenwoordigt. Ze wil het eigen netwerk intensiever inzetten om talentvolle musici te ondersteunen. Onderdeel van de eerste pijler is ook het verder professionaliseren van Popronde. Anderzijds wil de instelling onderzoeken wat de ondersteuningsbehoefte is om toptalent beter te laten doorstromen naar het professionele circuit. De ervaring heeft geleerd dat doorstroom van deelnemers naar het professionele circuit niet gemakkelijk is. Popwaarts wil zicht krijgen wat de obstakels zijn en deze door middel van een plan van aanpak uit de weg ruimen.

De raad is positief over het plan van Popwaarts. Een belangrijke verdienste van de instelling is het *grassroots*-initiatief Popronde waarmee de instelling een landelijke behoefte vervuld om beginnende muzikanten en acts onder de aandacht te brengen en een podium te bieden. Vanuit Nijmegen heeft het zich de afgelopen twee decennia als een olievlek weten te verspreiden over het land. De weg naar het podium toe maakt deel uit van het traject. Daarbij is niet alleen aandacht voor de musici, maar ook voor de keten eromheen. Van het begeleiden van de plaatselijke coördinatoren via de jaarlijkse presentatie van de selectie en de daadwerkelijke ronde van twaalf weken tot de eindpresentatie in poppodium Melkweg in Amsterdam en het leven na Popronde. De instelling heeft een breed bereik onder muzikanten en acts en staat open voor een brede instroom van talenten uit alle stromingen van de popmuziek.

De opzet, de selectie, de keuze van deelnemende podia en de locatie van de slotavond zijn van goede kwaliteit en goed uitgewerkt. Op voorhand is de kwaliteit van de deelnemers aan Popronde slechts beperkt voorspelbaar, al spreekt een aantal namen van acts, die hebben deelgenomen en nu (internationaal) zijn doorgebroken in het voordeel, bijvoorbeeld Racoon, De Staat, Kensington en Jeangu Macrooy. De begeleiding van Popwaarts is

voornamelijk gericht op het collectief, wat de individuele begeleiding behelst wordt niet duidelijk in het plan.

Popwaarts heeft geconstateerd dat doorstroming van de deelnemers aan Popronde naar het professionele circuit vaak niet soepel verloopt. De raad waardeert de inzet om te onderzoeken wat deze doorstroming belemmert, en ziet het plan van aanpak dat op basis van dit onderzoek wordt opgesteld als een belangrijk product van Popwaarts.

In het kader van het Toptalent Traject is Popwaarts in gesprek met een sponsor en concertorganisator MOJO om te onderzoeken of toptalent met (inter)nationale potentie gekoppeld kan worden aan een toonaangevend festival, om zo ambitieuze acts te laten doorgroeien naar een groter publiek. Met het oog op die samenwerking zou de raad graag zien welke maatregelen de instelling treft om haar onafhankelijkheid te bewaren.

Vernieuwing

Popwaarts is in de afgelopen 25 jaar organisch gegroeid tot een vaste waarde voor beginnende, vaak onbekende muzikale acts die hun talenten verder kunnen ontwikkelen en vliegreuen kunnen opdoen op podia in het hele land. De instelling wil haar activiteiten de komende vier jaar versterken en verduurzamen.

De raad waardeert het initiatief om een onderzoek te starten naar de doorstroming van deelnemers aan Popronde naar het professionele circuit. De raad vindt dat de uitkomst van het onderzoek openbaar dient te worden gemaakt. De instelling richt zich, naast popmuziek, op bands en artiesten met een zelfgeschreven repertoire in de genres van pop, folk, jazz en rock tot dance, urban en electro. Laatstgenoemde genres behoeven de nodige aandacht om meer zichtbaar te worden in de activiteiten van de instelling.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Popwaarts begroot 6 fte aan personeel voor alle jaren van de subsidieperiode: 4 fte op basis van een vast contract, 2 fte op basis van tijdelijke inhuur. De beloning vindt niet plaats conform een cao. Het streven is om tijdelijk ingehuurd personeel als fotografen, technici, etc. marktconform en, waar mogelijk, volgens de geldende cao te belonen.

De instelling werkt niet met vaste beloningen voor de musici die deelnemen aan Popronde. Dit geldt evenmin voor de programmeurs die in de verschillende steden activiteiten voor Popwaarts ontplooiën. De gage wordt overeengekomen tussen de act of muzikant en de locatie waar wordt opgetreden, en is mede afhankelijk van kosten voor onder meer catering, de huur van een tourbus en de inzet van een geluidsinstallatie. De raad zou graag zien dat Popwaarts een richtlijn opstelt die duidelijkheid biedt aan de

deelnemende acts, muzikanten en podia over redelijke gages voor deelnemers en vergoedingen voor programmeurs.

Tot en met 2020 is Popronde de kernactiviteit van Popwaarts. Vanaf 2021 is dat een van de activiteiten. De instelling heeft een hoge liquiditeit en een hoge solvabiliteit. Het weerstandsvermogen is middelmatig, maar nam in 2018 wel toe ten opzichte van 2017. In 2018 was de afhankelijkheid van bijdragen uit private middelen hoog. De begroting lijkt realistisch: omvang en ambities sluiten aan bij de realisatie van 2018, maar laten groei zien. Het is echter onduidelijk hoe de lasten zijn opgebouwd, en of er rekening is gehouden met de Fair Practice Code en indexatie van personele lasten. Ook blijkt uit het plan niet wat de alternatieve scenario's zijn bij calamiteiten en tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Popwaarts richt zich slechts minimaal op het onderdeel kennismaking in de keten van talentontwikkeling die bestaat uit kennismaken, ontwikkelen, bekwaam en excelleren. Daarmee ontbreken voornemens gericht op educatie via het kennismaken met een genre. De raad vindt dat de instelling dit dient uit te werken.

De raad beschouwt participatie als een belangrijke activiteit van Popwaarts. De deelnemende acts vallen in de verschillende regio's vanuit het *grassroots*-circuit op. Ieder jaar worden zo'n 600 muzikanten in de leeftijden van 18 tot 25 jaar geselecteerd om deel te nemen aan Popronde. De talrijke acts trekken ieder een eigen publiek op verschillende podia in het hele land. In 2019 kwamen 165.000 bezoekers op Popronde af, de twee jaren daarvoor 155.000.

De raad is positief over de samenwerking met andere spelers op het gebied van talentontwikkeling, zoals Kunstbende, Popsport en PopNL, en de nauwe relaties met popopleidingen en productiehuizen. Gezamenlijk hebben de partijen het Convenant Talentontwikkeling in de Popmuziek 2020 – 2024 gepresenteerd.

Een marketingstrategie ontbreekt in het plan. De oud-deelnemers worden opgevoerd als gouden marketingtool. Daarnaast leunt de instelling vooral op de lokale partners die de acts tijdens Popronde ontvangen. Het plan presenteert wel een indrukwekkende lijst met mediapartners.

Geografische spreiding

Popwaarts is gevestigd in Nijmegen en maakt actief deel uit van Cultuurregio 025, de samenwerking van de culturele netwerken in Arnhem

en Nijmegen. De instelling is betrokken bij Poppunt Gelderland en de ontwikkeling van de Talentketen Nijmegen.

Met de jaarlijks terugkerende Popronde heeft de instelling zeer verdienstelijk verankering weten te bewerkstelligen in 42 Nederlandse steden. Voor de podia in de deelnemende steden is Popronde een vaste jaarlijks terugkerende waarde geworden. De instelling bereikt alle twaalf provincies.

Toepassing Fair Practice Code

De reflectie van de instelling op de Fair Practice Code is summier. De beloning van acts en artiesten die deelnemen aan Popronde gebeurt direct door de deelnemende podia. Acts en muzikanten bepalen zelf hun gage en vraagprijs. Popwaarts adviseert en ziet toe of de voorstellen reëel zijn. De raad vindt dat een heldere richtlijn nodig is (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

In het kader van deelname aan de sociale dialoog over eerlijke beloning is niet bekend of de instelling lid is van een (koepel)vereniging. Popwaarts werkt structureel samen met bedrijven en zzp'ers. Uit de aanvraag blijkt echter niet of deze partners de Fair Practice Code onderschrijven, of er regelmatig evaluaties worden gehouden en wat voor soort afspraken met samenwerkingspartners worden gemaakt. Ook ontbreekt informatie over auteursrechten, de positie van stagiairs, vrijwilligers en werkervaringsplaatsen. Wel zijn er vrijwilligers die een vergoeding krijgen, maar hoe hoog deze is blijft onduidelijk.

Toepassing Governance Code Cultuur

Popwaarts licht de Governance Code Cultuur goed toe. Sinds 2017 hanteert de instelling het raad-van-toezichtmodel. Ze is de afgelopen jaren aan de slag gegaan met het borgen van de organisatie en werkt dit de komende jaren verder uit. De raad van toezicht groeit van drie naar vijf leden. Bij de werving van nieuwe leden wil de instelling tot een betere afspiegeling van de samenleving komen.

De raad vindt het bemoedigend dat de instelling het initiatief heeft genomen voor een handboek dat dient als onderlegger voor de lokale samenwerking. Daarin worden afspraken gemaakt over onderlinge taken, verantwoordelijkheden en verplichtingen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Popwaarts reflecteert onvoldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling gaat er te gemakkelijk van uit dat het genre popmuziek van nature divers en inclusief is. Zij heeft wel de potentie om verschil te maken: met Popronde heeft zij een fijnmazige werkwijze geïntroduceerd waarmee zij een

bereik heeft tot diep in de haarvaten van de samenleving. Er is sprake van enige verbreding van genres, met speciale aandacht voor urban en hiphop in het bijzonder, maar dit vindt plaats op bescheiden schaal. Juist omdat de instelling laat zien een breed publiek te kunnen bereiken, zou de raad graag zien dat zij zich actiever toelegt op andere muziekstromingen - nieuwe publieksgroepen volgen dan vanzelf. Hiertoe is het noodzakelijk dat de instelling met een stappenplan inzichtelijk maakt hoe zij de Code Diversiteit en Inclusie gaat toepassen.

De raad is positief over de maatschappelijke betrokkenheid van de instelling in de vorm van deelname aan maatschappelijke campagnes zoals het tegengaan van ongewenst seksueel gedrag in de horeca- en uitgaansgelegenheden. Ook betreft de instelling personen met een vluchtelingenachtergrond bij de vrijwilligersteams. Punt van aandacht hierbij is de vergoeding voor vrijwilligers.

Residentie Orkest

Geadviseerd subsidiebedrag: € 3.395.900

Gevraagd subsidiebedrag: € 3.395.900

[Over de instelling](#)

Stichting Het Residentie Orkest, symfonieorkesten, Den Haag

Stichting Het Residentie Orkest (hierna: Residentie Orkest) is gevestigd in Den Haag en geeft uitvoeringen van symfonische muziek voor een breed publiek. Het Residentie Orkest kent een onderscheidend profiel dat zich enerzijds richt op het klassieke, vroeg-romantische repertoire en anderzijds op muziek van de twintigste eeuw tot nu. Het orkest werkt daarvoor met een chef-dirigent en twee vaste gastdirigenten.

[Subsidieadvies](#)

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.13 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Residentie Orkest een subsidiebedrag toe te kennen van € 3.395.900.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van het Residentie Orkest. Het orkest heeft de afgelopen jaren gezocht naar een nieuwe artistieke en inhoudelijke profilering en de kwaliteit vertoont een stijgende lijn. Het orkest geeft goed vorm aan zijn verantwoordelijkheden op het gebied van talentontwikkeling en educatie. De verhuizing, met drie andere instellingen, naar Amare in Den Haag zal naar verwachting een verdere impuls geven aan de kwaliteit en het publieksbereik.

Door goed bestuur heeft het orkest de gevolgen van de zware bezuinigingen omgebogen naar positieve cijfers en de organisatie geeft blijk van goed werkgeverschap. De bevrozing van de lonen en de verkleining van de aanstellingen heeft het orkest echter nog niet kunnen herstellen; het ziet hiervoor binnen de huidige middelen te weinig mogelijkheden.

Het orkest reflecteert beknopt op de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. De reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie is goed; deze code is overtuigend omarmd door het orkest.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van het Residentie Orkest. De afgelopen jaren heeft het orkest gezocht naar een nieuwe artistieke en inhoudelijke profilering. De raad ziet dat het orkest zich zelfbewust positioneert in de stad Den Haag en bewust een relatie aangaat met de stad.

Het orkest schrijft in zijn terugblik dat de bezuinigingen in 2013 de kwaliteit van het orkest hebben aangetast, maar dat dit inmiddels voor een groot deel is hersteld. Ook de raad constateert dat het orkest kwalitatief een stijgende lijn heeft gevonden.

Met ingang van de periode 2021 – 2024 gaat er een nieuw dirigententeam van start. De drie dirigenten hebben ieder een eigen artistiek profiel, waarmee alle stijlperiodes aan bod komen. De raad mist in de aanvraag echter de motivatie van het orkest voor de keuze voor deze dirigenten. Hun aantreden valt min of meer samen met het moment dat het orkest de nieuwe zaal in Amare kan gaan bespelen: een kans op voortzetting van de stijgende artistieke lijn en het nieuwe elan.

Het Residentie Orkest heeft vier pijlers benoemd waarop het programma en de activiteiten worden gebouwd: ‘symfonische programmering’, ‘talentontwikkeling’, ‘educatie’ en ‘maatschappelijke activiteiten’. Het orkest geeft per pijler een goede uitwerking en laat de samenhang tussen de pijlers zien. De raad constateert dat de symfonische programmering zowel de canon als hedendaags repertoire omvat. Er is daarbij onder andere ruimte voor cross-overs naar pop en jazz, concerten met een theatraal of verhalend karakter en familieconcerten. Het orkest werkt met verschillende concertformats en series die, naar eigen zeggen, voorzien in de specifieke behoeften van de doelgroepen.

De raad vindt het toe te juichen dat het orkest per jaar meerdere compositieopdrachten verstrekt, waaronder de opdracht aan Richard Rijnvos voor de opening van Amare. De raad vindt de voorzichtige eerste concrete invulling van de artistieke plannen aansprekend: zo is in het seizoen 2021 – 2022 violiste Simone Lamsma *artist in residence*, treedt uitspeler Marcel Khalife op en maakt de nieuwe chef-dirigent Anja Bihlmaier een begin met de uitvoering van alle symfonieën van Schumann.

Het orkest begeleidt per seizoen één productie van De Nationale Opera en wil onderzoeken of binnen het kader van de regelingen samenwerking met en begeleiding van het Nederlands Dans Theater mogelijk is.

Vernieuwing

De raad vindt het Residentie Orkest vernieuwend in zijn symfonische programmering en heeft ook waardering voor de mate waarin het orkest programma's niet alleen op de thuislocatie brengt, maar ook op alternatieve locaties in Den Haag, zoals De Nieuwe Kerk, het Paard of op festivals als Wanderlust en Rewire. Met de nieuwe huisgenoten Nederlands Dans Theater, Koninklijk Conservatorium en het Dans- en Muziekcentrum wil het orkest binnen Amare intensief samenwerken in een aantal vernieuwende projecten. Zo wordt in 2020 – 2021 de ambitie onderzocht om een productiehuis voor muziek en muziektheater te realiseren en wil het orkest samen met het conservatorium cross-over programma's ontwikkelen op het gebied van *contemporary music* en *electronic live music*. Daarnaast verkent het orkest de grenzen tussen akoestisch en elektronisch en tussen jazz, pop en klassiek in het festival Rewire.

Qua vernieuwing in het oog springend is de vierde pijler van het orkest; het orkest wil met maatschappelijke activiteiten aansluiten bij de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Binnen het project dat het hiertoe ontwikkelt, 'SYMPHONY 2030', worden maatschappelijke activiteiten georganiseerd in verbinding met de hele stad, zoals 'Appeltaartconcerten' in zorginstellingen, 'Portiekmuziek' voor mensen in sociaal isolement, 'Nieuwjaarsconcerten' in de wijk en 'Concerten voor Transvaal'. Het orkest toont zich hiermee maatschappelijk bewust en betrokken.

De kern van talentontwikkeling ligt bij het Residentie Orkest in de samenwerking met het Koninklijk Conservatorium. Het convenant dat in 2017 is gesloten, wordt verder uitgewerkt. Hieruit blijkt dat het orkest werk maakt van talentontwikkeling op meerdere vlakken. Het orkest is betrokken bij de orkestmaster door middel van stageplekken, neemt deel aan de Nationale Master Orkestdirectie en wil deze trajecten verdiepen. Per seizoen krijgen tien compositiestudenten op basis van een ontmoeting met een stadgenoot de kans een 'One Minute Symphony' te schrijven die wordt uitgevoerd tijdens de vrijdagavondconcerten. De raad vindt dit een mooie, en door het korte tijdsbestek zeer uitdagende opdracht. Dat het concept wordt uitgebreid naar 'One Minute Symphony XL' vindt hij een goede stap.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Residentieorkest hanteert de cao voor Nederlandse Orkesten, een cao voor de stafmedewerkers en de cao voor remplaçanten. Het orkest is er in relatief korte tijd in geslaagd om de gevolgen van de bezuinigingen om te buigen naar positieve cijfers. De situatie had wel zijn weerslag op de beloning van de musici, en het orkest was genoodzaakt om de lonen lange tijd te bevriezen en de aanstellingen terug te brengen van 100 naar 65 à 75 procent. De instelling wil hier graag verbetering in aanbrengen, maar zegt

alleen de mogelijkheid te hebben om de lonen te indexeren. Het Residentie Orkest heeft de gevolgen van de invoering van de Wet Arbeidsmarkt in balans niet opgenomen in de begroting, omdat het daar naar eigen zeggen de ruimte niet voor heeft. Het orkest roept de overheid op om de consequenties hiervan te dragen. Het orkest noemt als bijkomende complicerende factor voor met name de jongere orkestmusici dat het niet eenvoudig is om zich te vestigen in Den Haag door de hoge woonkosten in combinatie met het relatief lage salarisoniveau.

Het Residentie Orkest heeft lage financiële risico's wat betreft de liquiditeit en solvabiliteit. Het weerstandsvermogen is echter laag en het risico dat de activiteiten niet kunnen worden voortgezet bij tegenvallende baten is hoog. Het aandeel eigen inkomsten was in de periode 2017 – 2018 met 18 procent laag.

De raad constateert dat het ingezette herstel het gevolg is van goed bestuur, strategie en daadkracht, maar ook dat de financiële situatie nog kwetsbaar is. Het orkest is transparant in het plan over de bestaande knelpunten. Naast de kosten voor verbetering van de honorering en om te voldoen aan de Wet Arbeidsmarkt in balans zijn er kosten die samenhangen met de verhuizing naar Amare, zoals hogere huurlasten en extra kosten voor programma en marketing. De raad signaleert dat de beoogde toename aan publieksaantallen en -inkomsten daarbij een onzekere factor is. Het is niet duidelijk hoe het orkest dit risico wil ondervangen. Het vermeldt expliciet dat de mogelijkheid om minder producties te maken een neerwaartse spiraal teweeg zal brengen omdat minder publieksinkomsten weer leiden tot nog minder producties.

De instelling is actief met betrekking tot goed werkgeverschap. In het kader van duurzame inzetbaarheid participeert zij bijvoorbeeld in het onderzoeksproject 'Training for Excellence'. De zakelijk directeur is als voorzitter van de werkgeversdelegatie betrokken bij de cao-onderhandelingen en daarmee speelt het orkest een rol in de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Educatie is de derde pijler van het Residentie Orkest voor de periode 2021 - 2024. De raad is zeer positief over het educatieve programma van het orkest. Het is een sterk en gedifferentieerd programma met een groot bereik onder kinderen en volwassenen. Het grootste deel van de activiteiten vindt plaats binnen het (speciaal) primair onderwijs met de projecten 'Ontdek het orkest' en 'The Residents'. Het orkest verwacht dat de gezamenlijke huisvesting van vier instellingen in Amare zal leiden tot educatieve meerwaarde. De instellingen willen een gezamenlijke visie en activiteiten

ontwikkelen en de raad ziet uit naar de ontwikkelingen op dit vlak. Ook juicht hij het voornemen toe om de educatieve activiteiten uit te breiden naar de regiogemeenten. In 2021 wil het Residentieorkest een pilot uitvoeren van een community-project in samenwerking met de Dutch Don't Dance Division en het Haags Theaterhuis; doel is om samen met tweehonderd amateur- en professionele dansers een uitvoering te geven van de 'Sacre du Printemps'. De raad is benieuwd naar de groepen die participeren en naar de concrete uitwerking van dit complexe project.

Door de decentrale ligging van het Zuiderstrandtheater in Scheveningen heeft het orkest een deel van het publiek verloren, maar tegelijkertijd nieuw publiek gevonden in die buurt. De opening van het nieuwe cultureel centrum Amare zal volgens de raad een nieuwe publieksimpuls betekenen en ervoor zorgen dat het weggefallen publiek weer kan worden verleid. Het orkest weet ook nieuw en meer divers publiek te bereiken bij de projecten in samenwerking met het Paard in Den Haag en O13 in Tilburg. Ook op het format 'Masterclassics' komt een jonger en diverser publiek af. Het orkest maakte hierbij naar eigen zeggen met succes gebruik van een nieuwe marketingcampagne.

De instelling geeft een goede toelichting op de wijze waarop zij het publiek benadert: volgens een duidelijke algehele aanpak en voor verschillende leeftijds- en doelgroepen op verschillende manieren. Zij noemt in dit verband ook het meer diverse publieksbereik dat via de educatieprojecten en de meer maatschappelijk gemotiveerde activiteiten tot stand komt.

Geografische spreiding

Het Residentie Orkest heeft als standplaats Den Haag en speelt ongeveer een vijfde deel van de concerten buiten deze stad. Het orkest wil het stadsorkest van Den Haag zijn en de plannen en activiteiten van de instelling zijn ook overtuigend gericht op de verbinding met de stad. De raad verwacht dat de verhuizing naar Amare de zichtbaarheid en toegankelijkheid zal vergroten. Positief is ook dat het orkest de educatieve activiteiten in de omliggende gemeenten wil uitbreiden en daarvoor samenwerking zoekt met partners in die gemeenten.

De reflectie vanuit de stedelijke cultuurregio Haaglanden maakt melding van het grote aantal samenwerkingspartners in de stad en benadrukt de belangrijke positie die het orkest inneemt in de stad en daarbuiten. Bij diverse representatieve gelegenheden draagt het Residentie Orkest op het hoogste niveau bij aan het culturele profiel van de stad.

Toepassing Fair Practice Code

Het Residentie Orkest reflecteert ten aanzien van de toepassing van de Fair Practice Code enkel op eerlijke betaling. Het orkest honoreert conform cao maar heeft geen middelen om contracten te vergroten en/of achtergebleven honoraria en salarissen te verhogen. Uit de aanvraag komt het orkest als een goed werkgever naar voren; het zegt medewerkers te zien als zijn grootste kapitaal en zijn beleid te richten op duurzame inzetbaarheid en duurzame werkzekerheid. Het orkest participeert in een onderzoeksproject om bij te dragen aan duurzame inzetbaarheid van de musici. Een tevredenheidsonderzoek onder medewerkers en een preventief medisch onderzoek zijn terugkerende elementen. Er is aandacht voor opleiding, (loopbaan)ontwikkeling, preventie, stress- en blessuregevoeligheid en gehoorbescherming.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Residentie Orkest schrijft te voldoen aan de Governance Code Cultuur en zegt de herziene code van 2019 binnen een jaar toe te passen. De reflectie op de code is echter summier: de raad kan zich geen beeld vormen van de wijze waarop de organisatie de principes en aanbevelingen uit de code interpreteert en hanteert. Dit vindt de raad een gemis.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Residentie Orkest heeft diversiteit en inclusie overtuigend omarmd. De raad signaleert een groot bewustzijn van de betekenis en werking van de Code Diversiteit en Inclusie bij het orkest. Het orkest erkent dat de organisatie nog niet de gewenste culturele diversiteit heeft, en heeft stappen ondernomen om hier met betrekking tot de staffuncties en de raad van toezicht verandering in te brengen: in 2018 werden twee medewerkers met afstand tot de arbeidsmarkt aangenomen.

De missie om het stadsorkest van Den Haag te zijn, vertaalt zich in een reeks activiteiten, nieuwe formats, samenwerkingsverbanden en andere speellocaties, die bijdragen aan een inclusiever programma met solisten en spelers met een cultureel diverse achtergrond. Met nieuwe formats bereikt het orkest ook een diverser publiek. Met de educatieprojecten en 'SYMPHONY 2030' ontstaat meer inclusiviteit ten aanzien van kinderen, jongeren uit achterstandswijken en mensen die eenzaam zijn of in zorginstellingen wonen. Ook zoekt het orkest naar samenwerkingspartners om de brug te kunnen slaan naar bewoners van Den Haag met een niet-westerse achtergrond. De raad is positief over de intenties van het orkest en de ontwikkelingen. Hij had alleen over de betrokken partners op het gebied van diversiteit en inclusie meer willen lezen.

RIGHTABOUTNOW INC.

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting RIGHTABOUTNOW INC. (hierna: RAN INC.) is een interdisciplinair urban productiehuis. Het komt voort uit Made in da Shade en – later – MC Theater en biedt een onderkomen aan nieuwe en *midcareer* urban makers. De instelling fungeert naar eigen zeggen als platform dat deze makers begeleidt en faciliteert in het ontwikkelen van hun eigen makerschap en eigen producties. Deze makers komen uit de straatcultuur, de theaterwereld, de muziekwereld, de *spoken word-scene* en andere subculturen. De visie van RAN INC. komt tot uiting in het jaarlijkse RIGHTABOUTNOW Festival, waar de (inter)nationale voorhoede van de urban podiumkunsten wordt gepresenteerd. Daarnaast richt RAN INC. zich onder meer op het initiëren van interdisciplinaire producties, waarbij jonge makers worden gekoppeld aan meer gevestigde makers of gezelschappen. RAN INC. is gevestigd in Amsterdam en betreft in 2021 een broedplaats op Zeeburgereiland.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting RIGHTABOUTNOW INC. geen subsidie toe te kennen.

RAN INC. beoogt een ontwikkelplek te zijn voor makers in de urban *scene*. Er zijn weinig soortgelijke initiatieven en de raad ziet deze makers als een potentieel waardevolle aanvulling op het veld; de mensen achter RAN INC. zijn bevlogen professionals die veel ervaring hebben in de sector. De raad is echter kritisch over het plan van RAN INC., dat veelomvattend is maar te weinig concreet: er valt niet uit op te maken hoe de vernieuwende kracht van de instelling tot uitdrukking komt. Zo zijn de ontwikkeltrajecten onvoldoende beschreven en ontbreekt beleid op het vlak van educatie en participatie, terwijl RAN INC. in de nieuwe periode juist stevig wil inzetten op buurtgerichte activiteiten in Amsterdam. De uitstraling van RAN INC. is nog voornamelijk lokaal, en in mindere mate van nationaal belang. Daarnaast is de forse financiële groei die gepaard zou gaan met een plek in de BIS te mager onderbouwd.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is in beginsel positief over de ambities van RAN INC., maar benadrukt dat de aanvraag tekortschiet in de context van het artikel Ontwikkelinstellingen vanwege de onvoldoende toegelichte beoogde talentontwikkelingstrajecten, die juist voor een ontwikkelinstelling van belang zijn.

De aanvraag van RAN INC. ademt urgentie en is zeer veelomvattend. De raad waardeert de grote ambities van artistiek leiders Marjorie Boston en Maarten van Hinte om met RAN INC. in de komende jaren veel verschillende projecten en trajecten te entameren. Het RIGHTABOUTNOW Festival fungeert hierbij als een zekere presentatieplek voor werk dat voortkomt uit de ontwikkeltrajecten. De raad leest in het plan een grote, oprechte motivatie om een broedplaats te starten op Zeeburgereiland en daar een plek van uitwisseling te zijn. Daarbij heeft de raad vertrouwen in het duo Boston en Van Hinte, dat grote expertise in de urban podiumkunsten verenigt met jarenlange ervaring als cultureel producent en mentor. Hoewel de twee hun sporen hebben verdiend, staat RAN INC. nog aan het begin van zijn ontplooiing tot landelijke ontwikkelplek. De voorgenomen activiteiten hebben vooralsnog een sterk lokaal karakter, waarbij Almere, IJburg en de rest van Amsterdam centraal staan: zo zijn de partnerschappen voornamelijk lokaal georiënteerd. De veelomvattende aanvraag maakt daarnaast te beperkt duidelijk in welke verhouding de voorgenomen activiteiten staan tot de projecten in de afgelopen periode.

Daarnaast krijgt de raad op basis van de aanvraag slechts beperkt zicht op de concrete invulling van de ambities van RAN INC. op het gebied van ontwikkeling. De instelling wil zich, bijvoorbeeld in 'Flying Solo', richten op de begeleiding van nieuwe en *midcareer* makers in urban disciplines, maar het is onduidelijk hoe de activiteiten zich tot dit doel verhouden. Ook ontbreekt een samenhangende visie op een positie als ontwikkelinstelling. Het plan is er onvoldoende op gericht het geleerde breder toepasbaar en toegankelijk te maken voor de sector, en maakt onvoldoende duidelijk wat de nieuwe groeistap is. Onderdelen als 'Flying Solo' en 'About Right Now' lenen zich daar in de basis wel voor, maar zijn onvoldoende uitgewerkt.

Vernieuwing

De raad krijgt op basis van de plannen slechts beperkt zicht op de bijdrage van RAN INC. aan de vernieuwing van de podiumkunsten: de beschreven aanpak van de talentontwikkelingstrajecten is daarvoor onvoldoende toegelicht. Wel draagt RAN INC. vernieuwende elementen in zich als vandelldrager voor urban vormen en diversiteit in het podiumkunstenbestel. RAN INC. wordt niet zozeer gedreven door

genrevernieuwing maar staat wel voor verbreding. De aan de instelling verbonden makers vormen, met hun diverse achtergronden en disciplines, een aanvulling op het culturele veld. De *cypher*-methode, waarbij de kring de basis vormt van overdracht en symbool staat voor de gelijkwaardigheid tussen de deelnemers is, hoewel niet nieuw, een mooie manier van werken. Toch vindt de raad dat onvoldoende wordt belicht hoe RAN INC. verantwoordelijkheid neemt voor verbreding in de komende periode, en hoe de uiteenlopende voorgenomen activiteiten bijdragen aan de ontwikkeling en vernieuwing van de podiumkunsten.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

RAN INC. reflecteert openhartig op de huidige stand van zaken omtrent eerlijke beloning binnen de instelling. Zij benoemt transparant welke vergoedingen zij uitkeert aan eigen personeel en vermeldt dat de cao in acht wordt genomen. Het is echter onduidelijk of overwerk gecompenseerd wordt en of standaard loonindexatie plaatsvindt. Het wordt evenmin helder welke secundaire arbeidsvoorwaarden de organisatie hanteert. Tot slot is niet inzichtelijk gemaakt hoe freelancers beloond worden.

De raad waardeert de eerlijkheid van de aanvrager maar mist een gedegen plan van aanpak voor de komende periode. RAN INC. beschrijft geen acties om tegemoet te komen aan betere standaarden omtrent dit onderwerp. Er wordt slechts summier uitgewerkt hoe de instelling fair practice concreet in haar beloningsbeleid wil verwerken.

De financiële positie van RAN INC. is goed, zonder hoge risico's. De organisatie opereerde de afgelopen jaren op projectbasis en wil een stap zetten naar een meerjarige cyclus. De raad is in beginsel positief over het beoogde financieringsmodel, dat voldoende gedifferentieerd is en geen directe risico's lijkt te bevatten. Wel vindt hij dat de begroting zeer fors in omvang toeneemt. De raad mist hierop een heldere toelichting, bijvoorbeeld over mogelijke risico's van de toename van de exploitatie. Daarnaast ontbreekt een strategie bij tegenvallende inkomsten: het is daardoor onduidelijk hoe RAN INC. het wegvallen van begrote subsidies of overige eigen inkomsten ondervangt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad mist in de aanvraag een voldragen visie op educatie en participatie: er wordt nauwelijks ingegaan op cultuureducatieve activiteiten, bijvoorbeeld in samenwerking met onderwijsinstellingen. Weliswaar worden lessen genoemd voor mbo en hbo, maar niet duidelijk is hoe deze worden vormgegeven en welk beleid daarvoor geldt. Daarnaast ontbreekt een heldere uitwerking van de inhoud van participatieve projecten voor jongeren als 'The Cypher' en het STRTORI Festival.

Ook ontbreekt een strategie voor publieksbereik voor de activiteiten van RAN INC. De aanvraag bevat geen marketingplan. De raad waardeert de ambities om nieuwe doelgroepen aan te spreken, maar het is niet duidelijk welke aanpak de instelling hiertoe hanteert.

Geografische spreiding

RAN INC. is gevestigd en ingebed in Amsterdam-Oost, op IJburg, waar de instelling een rol van betekenis speelt als cultureel podium met wijkgerichte activiteiten. Het RIGHTABOUTNOW Festival vindt plaats in Amsterdam-Centrum. RAN INC. is stevig geworteld in de stad Amsterdam en werkt samen met een groot aantal stedelijke partners.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is kritisch over de reflectie van RAN INC. op de Fair Practice Code. Deze is tamelijk summier en beschrijft weliswaar de huidige situatie maar formuleert geen stappen voor de toekomst. De raad had, ook gezien de forse beoogde groei van de begroting, graag een heldere visie gelezen op de verhouding tot de code in het licht van de groeiplannen (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

RAN INC. onderschrijft de Governance Code Cultuur en heeft de statuten in 2019 aangepast om er volledig aan te voldoen. Zij hanteert het raad-van-toezichtmodel. De instelling reflecteert op een inzichtelijke manier op de elementen van de code. De raad is positief over het beleid: de code wordt toegepast en heeft voldoende aandacht. Waardering is er ook voor de diverse samenstelling, zowel in afkomst als achtergrond, van de raad van toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de reflectie van RAN INC. op de Code Diversiteit en Inclusie. Deze zit volgens hem in het DNA van de instelling en er is, ook in het activiteitenplan, voldoende aandacht voor de uitgangspunten ervan. Diversiteit en inclusie spelen door het hele plan en vertalen zich in de samenstelling van het bestand aan makers, personeel en bestuur. De code wordt met succes in de praktijk gebracht en breed toegepast. RAN INC. besteedt in de werving en selectie veel energie aan het aantrekken van personeel met een cultureel diverse achtergrond, én heeft aandacht voor toegankelijkheid van de nieuwe locatie voor bijvoorbeeld mensen met een fysieke beperking.

Rijksakademie van beeldende kunsten

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 2.126.793**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.650.000

Over de instelling

Stichting Rijksakademie van beeldende kunsten (hierna: Rijksakademie) is de oudste postacademische instelling van Nederland, in 1870 opgericht en sindsdien gevestigd in Amsterdam. Zij richt zich op talentbegeleiding van (inter)nationale kunstenaars. Jaarlijks neemt de Rijksakademie circa 23 deelnemers aan voor een tweejarig begeleidingsprogramma en vier tot vijf deelnemers voor gastresidenties met een kortere looptijd. De instelling faciliteert de deelnemers met externe begeleiding, een groot internationaal netwerk, goed geoutilleerde werkplaatsen en een bibliotheek.

De Rijksakademie profileert zich als een toonaangevend instituut dat de impact en kwaliteit van hedendaagse kunst weet te vergroten door kunstenaars uit de hele wereld ruimte en tijd te bieden om een onafhankelijke positie in te nemen, vragen te stellen en een nieuwe visuele taal te ontwikkelen. Deelnemers en alumni waaieren uit over de wereld, winnen belangrijke prijzen en nemen posities in binnen het internationale kunstenveld. In 2018 heeft de instelling een nieuwe directeur benoemd.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.31 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad adviseert Stichting Rijksakademie van beeldende kunsten een subsidiebedrag te verlenen van € 2.126.793. Het geadviseerde bedrag is hoger dan het in 2016 verleende bedrag, rekening houdend met de extra gelden die in 2018 zijn toegekend, maar lager dan het gevraagde subsidiebedrag op grond van de hier onder genoemde kwalitatieve overwegingen.

De Rijksakademie excelleert in talentontwikkeling van (inter)nationale residenten door begeleiding van kundige adviseurs en uitstekende faciliteiten als goed uitgeruste ateliers, werkplaatsen en een bibliotheek. De Rijksakademie verenigt een breed scala aan kunstenaarspraktijken in zich en geeft kunstenaars volop de ruimte hun talenten verder te ontwikkelen. De instelling heeft de afgelopen jaren goed gefunctioneerd.

Toch hebben haar sterke positie en lange ervaring geen bijzonder plan opgeleverd. Op veel punten is er geen duiding en reflectie – noch aangaande het instituut, de kunst(praktijk) of de veranderende tijd. De Rijksakademie beschrijft voornamelijk de bestaande praktijk, de status quo.

De Rijksakademie heeft haar draagvlak lokaal versterkt en zoekt verbinding met nieuwe domeinen, groepen en organisaties. De raad mist echter een vernieuwende, meer open houding en visie om de komende jaren zichtbaarheid en toegankelijkheid voor publiek in aanzienlijke mate te verbeteren.

(Inter)nationaal zijn er gezaghebbende verbindingen met domeinen van wetenschap, kunst en cultuur. De Rijksakademie zou zich kunnen inzetten om het belang van die netwerken ook lokaal van betekenis te laten zijn en omgekeerd.

De Rijksakademie heeft een gezonde financiële uitgangspositie en een goede financieringsmix. De drie codes worden goed beschreven en toegelicht. De Rijksakademie zou extra stappen kunnen zetten om de opvang van internationale residenten te verbeteren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De Rijksakademie is onmiskenbaar een toonaangevend instituut voor talentontwikkeling dat internationaal grote aantrekkingskracht heeft en onderdeel is van een indrukwekkend en divers netwerk. Bij de laatste RijksOPEN heeft de Rijksakademie een goede editie afgeleverd met presentaties van kunstenaars uit de lichtingen van 2017 en 2018. Het aantal aanmeldingen is onverminderd hoog, in 2019 2.150 aanmeldingen van over de hele wereld, en de prestaties van de alumni roepen internationaal bewondering op.

De kracht van de Rijksakademie schuilt in het uitstekende begeleidingsprogramma. De komende periode wil de Rijksakademie het begeleidingsprogramma versterken door nieuwe adviseurs aan zich te binden en door deelnemers gastadviseurs te laten uitnodigen, wat de raad een sterk idee vindt. De raad stelt op grond van monitoring vast dat de deelnemers tevreden zijn over de begeleiding en dat er steeds meer onderling contact is en ruimte voor uitwisseling. Wellicht wordt dat laatste gestimuleerd door meer kunstenaars met sociale praktijken aan te nemen. Hier had de raad meer over willen lezen.

Door niet voor een bepaald zwaartepunt te kiezen of met overkoepelende thema's te werken, is de Rijksakademie in staat een breed scala aan kunstenaarspraktijken binnen haar muren te verenigen. De gebruikte disciplines verschillen sterk per deelnemer, maar techniek en artistieke visies worden kundig ingezet. De instelling neemt een faciliterende positie in en geeft de resident ruimte voor vernieuwing. Hierin is de Rijksakademie

onderscheidend.

Het nieuwe vierjarenplan stelt echter teleur. Op veel punten is er geen duiding en reflectie waardoor de raad geen inzicht krijgt in de afwegingen van de Rijksakademie om bepaalde wegen te bewandelen. Zo ontbreekt een heldere visie op de hedendaagse kunstenaarspraktijk, waardoor het belang en de betekenis voor het beleid van aspecten als de introductie van een werkplaats voor *social practice* en de aandacht voor digitale media en performance onderbelicht blijft. De Rijksakademie zou met haar geschiedenis en statuur voorbeeldstellend moeten zijn en haar belang en betekenis voor de ontwikkelingen van de kunst in de huidige tijd overtuigend moeten kunnen expliciteren.

De Rijksakademie hecht belang aan samenwerking. Voor het op niveau brengen van het digitale lab bijvoorbeeld zijn sterke partners gevonden wat betreft conceptuele ontwikkelingen. Vanuit oogpunt van duurzaamheid is een samenwerkingspartner voor de materiële, ondersteunende faciliteiten eveneens belangrijk. Hiermee voorkomt de Rijksakademie dat zij met regelmaat zelf nieuwe hardware en software zou moeten aanschaffen. Het digitale ambacht is immers onmisbaar voor veel kunstenaars en de ontwikkeling van digitale technieken gaat razendsnel. Ook wat betreft de traditionele werkplaatsen is het, mede uit het oogpunt van kostenbeheersing, noodzakelijk om samenwerking te zoeken.

Aansluiting zoeken bij de wetenschap is een drive van de Rijksakademie. De raad onderstreept het belang hiervan en spoort de Rijksakademie aan hier alert op te blijven en open te staan voor meer mogelijkheden om verbindingen te leggen.

De raad is enthousiast over de plannen van de Rijksakademie om haar kunstpraktijk te verbreden met performance in samenwerking met If I Can't Dance. Maar ook hier werkt de instelling haar ideeën en ambities onvoldoende uit. Binnen de wereld van performance is uitbreiding mogelijk met een veelheid aan partners. Door op meerdere manieren verbinding te zoeken kan de Rijksakademie ook de door haar gewenste opener houding vormgeven.

Vernieuwing

Vernieuwing van de beeldende kunst(praktijk) is een inherente doelstelling van een postacademische instelling. Die draait immers om talentontwikkeling. De Rijksakademie voldoet ruimschoots aan dit beleidsuitgangspunt door uitmuntende artistieke, technische en theoretische begeleiding te bieden aan getalenteerde deelnemers met een grote diversiteit aan culturele achtergronden en disciplines.

Toch had de raad na de directiewisseling en in reactie op de voorgaande periode meer vernieuwende plannen verwacht. Nu lezen de plannen vooral als voortbouwen op hetgeen al gebeurt. De raad zou graag heldere doelen en keuzes beschreven zien voor de wijze waarop de organisatie vernieuwing gaat doorvoeren.

Een van de weinige vernieuwingen die de Rijksakademie aankaart, is verbreding van de kunstenaarspraktijk met *social practice* en de inzet van een *social technician*. *Social practice* is een welkome aanvulling op de meer zuiver op de kunstwereld gerichte verbanden, maar de Rijksakademie licht de betekenis ervan voor haar instelling en voor de hedendaagse kunstpraktijk onvoldoende toe. De raad is ook enthousiast over het aanbod van korte gastresidenties om uitwisseling van artistieke werkmethoden – en daarmee potentiële vernieuwing – te stimuleren en over de tijdelijke inhuizing van het Indonesische kunstenaarscollectief ruangrupa. Deze organisatie heeft veel ervaring om als collectief samen te werken aan kunst- en onderzoeksprojecten met mensen uit verschillende vakdisciplines.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad waardeert de actieve inzet van de Rijksakademie op *fair pay*. Voor de functiewaardering van medewerkers heeft de Rijksakademie als leidraad de cao Museum, voor zzp'ers is er een honorariumrichtlijn. Voor hen worden de tarieven vastgesteld op basis van ervaring en functieniveau evenredig aan de beloning voor medewerkers, omgerekend naar zzp-tarief. In de toelichting op de begroting wordt aangegeven dat ingecalculeerde stijgingen op basis van de te volgen cao, onderdeel zijn van de hogere begrote personeelslasten. Secundaire arbeidsvoorwaarden zijn nog summier uitgewerkt. Om tegemoet te komen aan de hoge huurkosten in Amsterdam wil de Rijksakademie de stipendia in 2021 verhogen van 14.000 euro naar 16.000 euro, inclusief werkbudget. Met het volgen van de Fair Practice Code voor adviseurs en residenten en haar verbindingen met instellingen in Amsterdam en omstreken levert de Rijksakademie een bijdrage aan de sociale dialoog.

De Rijksakademie heeft in de periode 2018 – 2020 extra middelen van OCW toegewezen gekregen waarmee de lagere toekenning van de gevraagde BIS-subsidie deels ongedaan werd gemaakt. Hiermee heeft de financiële positie van de Rijksakademie vanaf 2018 een steviger basis gekregen.

De bedrijfsvoering is naar het inzicht van de raad nog steeds gezond. De financieringsmix laat een goede balans zien met een derde deel eigen inkomsten van het jaarlijkse subsidiebudget.

Voor de periode 2021 – 2024 is het maximale subsidiebedrag aangevraagd en stijgen met name de personele activiteitenlasten op basis van de huidige

plannen. De Rijksakademie wil de komende jaren 5 extra fte in vaste dienst aannemen voor een aantal nieuwe functies ten behoeve van het traineeprogramma *social practice*, het publieksprogramma, communicatie en content beheer. Bij tegenvallende baten worden de taken ondergebracht bij bestaande functies of wordt gezocht naar aanvullende inkomsten. De raad vindt dat er onvoldoende aanleiding is zoveel extra fte aan te nemen gezien het weinig vernieuwende karakter van de aanvraag. Wel vindt hij versterking voor het publieksprogramma en communicatie een belangrijke toevoeging aan het huidige bestand.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De Rijksakademie organiseert workshops, werkbezoeken en verstrekt collectiebruiklenen. Vooral de jaarlijkse RijksOPEN is met duizenden bezoekers een grote publiekstrekker. Met een aangepast uitnodigingsbeleid en duidelijke bewegwijzering werd bij de laatste editie de toestroom van bezoekers aan dit grootschalige evenement in betere banen geleid dan bij eerdere edities.

De afgelopen jaren had de instelling weinig aandacht voor educatie. Voor de komende periode organiseert zij een trainee-programma voor een jongere generatie technici en blijft de inzet op het Art Mediation-programma gehandhaafd. De workshop *social practice* biedt kansen op bottom-up educatie en het betrekken van nieuwe gemeenschappen.

De Rijksakademie zet de lijn voort om de residentie te ontsluiten via kunstenaarspresentaties en programma's in de bibliotheek. De raad vindt dat investering in zichtbaarheid van de programma's veel meer aandacht verdient. Er komt maar mondjesmaat iets naar voren over het stimuleren van meer openheid richting het publiek, terwijl er al langer een brede roep naar openheid klinkt. De raad zou, kortom, meer reflectie en bevlogenheid willen zien. De extra inzet op communicatie en zichtbaarheid vindt de raad dan ook een verstandig voornemen.

De Rijksakademie heeft een gedetailleerde infographic aan de aanvraag toegevoegd met partners in Amsterdam en de rest van Nederland. Het toont een web van presentatie-instellingen, festivals, musea, kunstvakonderwijsinstellingen, kennisinstituten, belangenbehartigers en technische werkplaatsen. Een tweede infographic toont het mondiale netwerk van de Rijksakademie. Met de modellen laat de instelling zien hoezeer zij zich bewust is van haar sterke positie, zowel nationaal als internationaal. Partners als Arts Collaboratory hebben een logische verbinding met de Rijksakademie. Het is de raad echter niet altijd duidelijk hoe relaties vorm krijgen, wat de intensiteit is en hoe duurzaam de netwerken zijn.

Geografische spreiding

De Rijksakademie is een van de twee postacademische instellingen in Amsterdam. Het profiel is complementair aan dat van De Ateliers, eveneens gevestigd in Amsterdam. De raad vindt het positief en terecht dat de Rijksakademie en De Ateliers van plan zijn meer samen te werken. Behalve structureel overleg op directieniveau, wisselen teams kennis uit en biedt de Rijksakademie aan De Ateliers toegang tot haar faciliteiten. Zinvol vindt de raad ook het voornemen om gezamenlijk te investeren in de relaties met het hogere kunstvakonderwijs in het hele land. De toenemende populariteit van de Rijksakademie is bijzonder en belangrijk, maar de selectie van deelnemers vraagt veel energie, tijd en geld. Door een beeld te schetsen van internationale ontwikkelingen wordt de kwaliteit van toekomstige aanmeldingen bevorderd. Onderlinge afstemming en samenwerkingspotentieel zijn ook agendapunten voor het sectoroverleg dat de postacademische instellingen sinds 2019 driemaal per jaar voeren.

De komende periode breidt de Rijksakademie het residency-aanbod uit met een *social practice* workshop om relaties in Amsterdam-Oost aan te knopen en verschillende groepen aan kunstenaarsprojecten te verbinden. Hiervoor heeft de Rijksakademie een netwerk van lokale maatschappelijke organisaties in kaart laten brengen. Amsterdam-Oost heeft veel te bieden qua culturele diversiteit en sociale verschillen. De raad zou het toejuichen als de Rijksakademie haar sterke (inter)nationale netwerk lokaal gaat inzetten om culturele processen te versterken. Ook omgekeerd kunnen de ervaringen en omstandigheden van de *social practice* workshop in Oost betekenisvol zijn in een bredere context.

De inbreng van de residenten wordt versterkt binnen het lezingenprogramma van de Rijksakademie. Daarnaast zoekt de organisatie binnen Amsterdam verbinding met programmering van het Stedelijk Museum Amsterdam, De Appel, Sonic Acts, De Balie, Holland Festival en buiten Amsterdam met Witte de With. Andere lokale contacten zijn er met De Oude Kerk, Framer Framed, Artis en Amsterdam Museum.

De internationale oriëntatie van de Rijksakademie komt tot uitdrukking door bijdragen van alumni op het internationale toneel van kunstmanifestaties, maar ook door netwerken als Arts Collaboratory, de opvolger van RAIN-netwerk, met organisaties en collectieven in verschillende delen van de wereld. De komende jaren wordt Europese uitwisseling onder andere bevorderd via 'Education from below', een project binnen Creative Europe, het Europese subsidieprogramma voor de culturele sector. De Rijksakademie handhaaft haar focus op Azië door nieuwe samenwerkingsverbanden op te starten op grond van ervaringen opgedaan met het Asia Culture Centre in Gwangju. Met het oprichten van een

internationale adviesraad wil de Rijksakademie een plan van aanpak voorbereiden om haar internationale bereik te vergroten en connecties aan te gaan voor samenwerking en sponsoring. De raad is nieuwsgierig naar deze nieuwe ontwikkeling in het internationale beleid van de Rijksakademie.

Toepassing Fair Practice Code

De Rijksakademie geeft op een integere en volledige manier invulling aan de Fair Practice Code (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). De Rijksakademie heeft oog voor zowel de beloning als de ontwikkeling van personeel en maakt ruimte voor transparantie en (regelmatige) evaluatie. De organisatie draagt actief bij aan de sector als actief lid van Kunsten '92, ACI (Amsterdamse Culturele Instellingen), De Zaak Nu, POI (Platform Ontwikkel Instellingen), Moker en Netwerk Cultuurmecenaat. Daarnaast treedt de directie formeel en informeel op als adviseur en bemiddelaar in het veld, bekleedt bestuursfuncties en geeft presentaties in het veld. Er is een handboek *fair practice* opgesteld waaraan de komende jaren verder wordt gewerkt.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Rijksakademie reflecteert uitgebreid op de Governance Code Cultuur. De zittingstermijn van leden van de raad van toezicht wordt in 2020 verlaagd naar maximaal tweemaal vier jaar. Vanaf 2020 worden vacatures ook openbaar gepubliceerd. Structureel overleg tussen directie, residentie en adviseurs moet borg staan voor artistieke integriteit. Het is positief dat de Rijksakademie een ethisch protocol gaat opstellen voor additionele financiering. Er is een externe vertrouwenspersoon beschikbaar voor de interne organisatie, een tweede vertrouwenspersoon is lid van de raad van toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De Rijksakademie is een internationaal georiënteerde organisatie met deelnemers uit alle hoeken van de wereld. De komende tijd gaat de instelling zich inzetten om meer Nederlandse kunstenaars met een migratieachtergrond te bereiken. Gezien de diverse oriëntatie van de deelnemers vergt invulling geven aan deze code de voortdurende aandacht van de Rijksakademie. De diversiteitstraining voor het personeel om de dagelijkse omgang met de internationale groep residenten goed te begeleiden is een eerste aanzet om verder beleid te ontwikkelen en binnen de organisatie te implementeren.

Rizoom

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting Rizoom (hierna: Rizoom) is een nieuw ontwikkelnetwerk voor de hedendaagse muziek van kernpartners Muziekgebouw aan 't IJ, Asko|Schönberg, November Music, Gaudeamus, Korzo, Intro in Situ en De Doelen. Rizoom constateert dat de hedendaagse muzieksector rijk is aan talenten, maar dat die onvoldoende kansen krijgen zich te ontwikkelen. Vernieuwing en innovatie haperen en daardoor laat ook de ontwikkeling van nieuw publiek te wensen over. Rizoom staat voor vernieuwing, verrijking en verjonging van de nieuwe muziek en de publieks- en talentontwikkeling die daarbij horen. De zeven partners willen makers samen plek bieden voor onderzoek, productie, presentatie en doorstroom. Met als beoogd resultaat een veelkleurige, innovatieve en vitale sector hedendaagse muziek. Rizoom is statutair gevestigd in Amsterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Rizoom. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Rizoom geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Rizoom heeft de ambitie een lacune te vullen in de hedendaagse muziek in Nederland. De raad waardeert deze ambitie en onderstreept het belang van een gezonde keten voor de sector. Hij is echter ook kritisch over het plan. Zo wordt onvoldoende uiteengezet hoe de plannen voor talentontwikkeling zich verhouden tot de activiteiten die de kernpartners reeds ontplooiën. Daardoor krijgt de raad beperkt zicht op de meerwaarde en urgentie van Rizoom. Tevens vindt hij de aanvraag tamelijk vrijblijvend: de invulling hangt voor een groot deel af van de kernpartners. Over hen is de raad positief, maar er zijn veel elementen in de aanvraag nog weinig concreet, zoals wie plaats zal hebben in het artistiek beraad en met welke makers wordt samengewerkt. Daarnaast zijn de plannen op het gebied van educatie en het bereiken van nieuwe publieksgroepen te summier toegelicht. De raad vindt de output, met vier makers per jaar, bescheiden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Rizoom ambieert een lacune te vullen in de wereld van de hedendaagse muziek in Nederland. De raad waardeert deze ambitie en ondersteunt het belang van een gezonde keten voor de nieuwe muziek. Hij ziet in het initiatief potentie voor een substantiële verbetering van de infrastructuur voor hedendaagse muziek door het samenwerkingsverband van de instellingen met ieder een uitgebreid netwerk, om zo gezamenlijk beleid ten aanzien van talentontwikkeling te realiseren. Er is geen twijfel over de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de deelnemende instellingen en hun vermogen om talent te begeleiden en zo hun ontwikkeling te ondersteunen. De trajecten, met een tweedeling tussen experiment en productie, worden helder uitgetekend.

De raad is echter ook kritisch over het plan. Zo wordt onvoldoende uiteengezet hoe de plannen voor talentontwikkeling zich verhouden tot de activiteiten die de kernpartners reeds ontplooiën. Daardoor krijgt de raad nog relatief beperkt zicht op de meerwaarde en urgentie van Rizoom. Ook is de aanvraag tamelijk vrijblijvend. De invulling van de plannen hangt voor een groot deel af van de kernpartners. De raad is positief over de zeven partners, maar het valt hem op dat er bij Rizoom geen sprake is van een eigen artistieke signatuur. Veel blijft nog onduidelijk, zoals wie plaats zal nemen in het artistiek beraad, wat de achtergrond is van de netwerkcoördinator, die een sleutelfunctie heeft bij het werven van makers, en met welke makers wordt samengewerkt. Er worden weliswaar mogelijke makers genoemd, maar de status van deze samenwerkingsverbanden is nog ongewis. Ten slotte vindt de raad de output, met vier makers per jaar die in tweetallen aan in totaal vier producties werken, relatief bescheiden.

Vernieuwing

Met het aanbieden van ontwikkeltrajecten kan Rizoom bijdragen aan vernieuwing en verbreding in de sector. De raad waardeert de ambities die de instelling hieromtrent formuleert en heeft in beginsel vertrouwen in de kwaliteiten van de partners. Hij is echter van mening dat de aanvraag te weinig invult hoe de begeleiding eruit ziet en wat het artistieke profiel is van de makers en andere betrokkenen. De op maat te maken ontwikkeltrajecten kunnen nog allerlei vormen aannemen. Dit vindt de raad begrijpelijk, maar hij krijgt nog weinig zicht op wat Rizoom inhoudelijk biedt. Daarnaast wordt in de aanvraag niet aannemelijk gemaakt dat er nieuw publiek wordt bereikt voor hedendaagse muziek. De raad waardeert het streven om een breder, diverser publiek te enthousiasmeren, maar leest hiertoe in de aanvraag geen overtuigende aanpak.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de manier waarop Rizoom de werknemers en makers beloont. Als nieuwe organisatie met een missie om de continuïteit in de nieuwe muzieksector te bevorderen, is *fair pay* volgens haar een voorwaarde. De aanvraag is transparant over de gehanteerde vergoedingen voor alle werkenden, in dienst en freelance. De afspraken hebben de cao Nederlandse Podia als basis. Zo wordt ook rekening gehouden met compensatie voor overwerk. Bij het vaststellen van honoraria voor componisten en musici worden de richtlijnen van Nieuw Geneco gehanteerd. Rizoom zorgt voor een aangename werkplek, waarbinnen naar eigen zeggen vertrouwen en inzicht in elkaars belangen en mogelijkheden ontstaat.

Rizoom is een nieuwe organisatie en heeft daarom nog geen toetsbare financiële positie. Er is stabiliteit met zeven kernpartners die het netwerk dragen. De afhankelijkheid van subsidie is tamelijk groot. Daarnaast investeren de partners jaarlijks en oormerken daartoe een bedrag in hun begroting. De raad vindt het opmerkelijk dat elk van de kernpartners jaarlijks een gelijk bedrag bijdraagt aan Rizoom, ondanks de grote onderlinge verschillen in schaal en verdienvermogen. Hierop had hij graag een toelichting gelezen. Deze bijdrage is niet alleen financieel maar bestaat uit een mix van een geldelijke bijdragen, ter beschikking gestelde ruimtes of materialen (in natura). Rizoom formuleert een risicostrategie bij tegenvallende inkomsten; het aantal trajecten hangt af van de subsidie die wordt verkregen. De risico's zijn relatief laag. Blijkens de begroting wordt geen eigen vermogen opgebouwd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is gematigd positief over de plannen van Rizoom op het gebied van educatie en participatie. Hij heeft er vertrouwen in dat de kernpartners de makers laten aansluiten bij de bestaande educatieve activiteiten, waarvan in de aanvraag een aantal voorbeelden gegeven wordt. De raad mist hierin nog wel een reflectie op het belang dat Rizoom zelf hecht aan educatie en welke verantwoordelijkheid zij hierin voor zichzelf ziet weggelegd; de plannen op het gebied van educatie zijn vooral toegeschreven aan de partners.

De raad is verheugd over het voornemen om nieuwe publieksgroepen te bereiken voor de hedendaagse muziek. Hij schaart zich achter de gedachte dat de sector tamelijk hoogdrempelig is en is positief over het uitgangspunt van Rizoom om de wereld van de nieuwe muziek open te breken. Hiertoe leest de raad in het plan echter weinig concrete aanknopingspunten. Potentiële doelgroepen worden beperkt beschreven; ook ontbreekt een gedegen reflectie op publiek en een strategie om dat te bereiken. Zo kan de

raad de wens om nieuw publiek te ontwikkelen voor de hedendaagse muziekcultuur niet toetsen aan concrete voornemens.

Geografische spreiding

Rizoom is een netwerkorganisatie met zeven partners, verdeeld over Amsterdam, 's-Hertogenbosch, Den Haag, Maastricht, Rotterdam en Utrecht. De afzonderlijke partners zijn ingebed in deze steden. Daarmee is Rizoom goed gespreid over Nederland. Rizoom is statutair gevestigd in Amsterdam.

Toepassing Fair Practice Code

Rizoom reflecteert goed op de Fair Practice Code. De instelling onderschrijft deze en hanteert de principes; de cao Nederlandse Podia wordt gevolgd. Wat betreft de makers maakt Rizoom zich naar eigen zeggen hard voor eerlijke beloning. Er wordt geen stappenplan geformuleerd voor de komende periode (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

Rizoom reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. De instelling onderschrijft de code en licht helder toe hoe de principes van de code worden gehanteerd en toegepast in de inrichting van de nieuwe organisatie. Er worden nauwelijks doelen of acties beschreven voor de komende jaren. Rizoom hanteert het raad-van-toezichtmodel. Als aandachtspunt noemt zij het rooster van aftreden dan wel herbenoeming in verband met het gelijktijdig aanstellen van de voltallige raad in 2020.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is gematigd positief over de reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie. Er wordt helder beschreven wat de uitgangspunten zijn voor de nieuwe organisatie. Rizoom constateert dat de hedendaagse muziekcultuur homogeen is en noemt diversiteit en inclusie een speerpunt. Er zijn concrete acties: Rizoom wil met de kernpartners een nulmeting doen en een stappenplan ontwikkelen omtrent deze onderwerpen. Toch blijft de aanvraag tamelijk abstract in de uitwerking van beleid op diversiteit: zo worden partners als Urban Myth genoemd zonder dat duidelijk wordt hoe die samenwerking tot stand komt. Daarnaast wordt nergens concreet hoe Rizoom diversiteit definieert: welk publiek wordt beoogd, welke makers worden benaderd en hoe wordt inclusie in het programma vormgegeven. De raad had op deze zaken graag een heldere toelichting gelezen.

Rotterdam Circusstad

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 275.000

Over de instelling

Stichting Rotterdam Circusstad, podiumkunsten, festivals, Rotterdam

Stichting Rotterdam Circusstad organiseert jaarlijks in de meivakantie in Rotterdam het vijfdaagse Circusstad Festival. Het festival is ontstaan uit een samenwerkingsverband van onder andere Codarts Circus Arts, de Rotterdamse Schouwburg, het Luxor Theater en Circus Rotjeknor. Naast internationale voorstellingen toont het festival werk van de twee circusopleidingen uit Rotterdam en Tilburg, en van amateurs. Beleven, zelf doen en verdieping staan daarbij als gelijkwaardige programmapijlers centraal. Circusstad Festival beoogt een inspiratiebron en platform te zijn voor de presentatie en ontwikkeling van het nieuwe circus, een relatief nieuwe kunstvorm in Nederland. Het festival staat bekend om zijn wat ruigere stedelijke karakter met betaalde en gratis optredens op diverse locaties in de stad.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Rotterdam Circusstad. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting Rotterdam Circusstad geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad heeft waardering voor de ontwikkeling die Circusstad Festival de afgelopen tien jaar heeft doorgemaakt en voor zijn niet aflatende inspanningen om het nieuwe circus in Nederland op de kaart te zetten. Het programma is een belangrijke smaakmaker van dit nieuwe genre voor een groot publiek, en dient tevens als inspiratiebron voor het Nederlandse veld. Naast deze internationale topkwaliteit programmeert de instelling met veel zorg jonge Nederlandse makers van wie de artistiek-inhoudelijke kwaliteit nog in ontwikkeling is. Het publieksbereik voor de betaalde programmering is beperkt. Het festival onderneemt geen eigen activiteiten op het gebied van cultuureducatie.

De financiële positie is gezond. In zijn toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code gaat Circusstad Festival helder in op eerlijke betaling,

maar summier op de overige waarden van de code. Het festival reflecteert beknopt op de Governance Code Cultuur en duidelijk op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Circusstad Festival is als biënnale gestart in 2010 en vindt sinds 2017 jaarlijks plaats. Het festival heeft zich wat vorm, inhoud en publiek betreft in deze periode flink ontwikkeld, en aangetoond dat er voldoende kwalitatieve programmering mogelijk is voor een jaarlijks festival. De afgelopen jaren was het festival gastheer voor internationale netwerken, zoals Circostrada in 2018 en het docentennetwerk Fedec in 2019.

De raad oordeelt positief over het vakmanschap waarmee het festival wordt samengesteld. Circusstad Festival heeft een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt in het presenteren van een kwalitatief hoogstaande internationale programmering. Het programma is een belangrijke smaakmaker van dit nieuwe genre voor een groot publiek, en dient tevens als inspiratiebron voor het Nederlandse veld. Naast deze internationale topkwaliteit programmeert het festival met veel zorg jonge Nederlandse makers van wie de artistiek-inhoudelijke kwaliteit nog in ontwikkeling is. Het festival beoogt het nieuwe veld een stap verder te helpen, en zet zijn programmeringsbeleid, waarin gelauwerd én pril werk aan een breed publiek getoond wordt, ook in de periode 2021 – 2024 voort.

Circusstad Festival beschrijft compact de drie strategische lijnen waarlangs het festival de komende periode wil werken. Deze zijn in het plan helder beschreven en uitgewerkt. Het festival wil uitgroeien tot hoogtepunt van de activiteiten op het gebied van circus in Nederland en wil fungeren als belangrijkste podium voor het Nederlandse circus. De raad waardeert deze ambitie en is van mening dat het festival zijn positie in het veld nog kan vergroten.

Vernieuwing

De raad waardeert de wijze waarop Circusstad Festival zich de afgelopen jaren sterk heeft gemaakt voor de ontwikkeling van de circuskunst. Ook een aantal recente initiatieven geven daar blijk van. Zo beoogt het platform voor het Nederlandse circusveld Circuspunt, waarbij Circusstad Festival is aangesloten, de gehele artistieke en zakelijke ontwikkeling in de circussector te stimuleren. En in 2020 gaat de CircusCoalitie van start, waardoor jonge makers vliegreuen kunnen maken middels een nationale theatertournee.

Het festival beschrijft een aantal stappen om startend talent te ondersteunen. Het festival heeft 'Circunstruction' geïncorporeerd voor startende gezelschappen en begint een samenwerking met Circus Rotjeknor die zich richt op de toplaag van het jeugdcircus. De raad vindt het jammer dat een uitwerking van de inhoud van de daadwerkelijke ondersteuning en coaching door Circusstad Festival in het plan ontbreekt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Circusstad Festival is transparant over de gehanteerde vergoedingen en hanteert de loontabel uit de cao Toneel en Dans. Daarbij wordt bij gezelschappen een omrekening naar zzp-tarief toegepast met behulp van de door de Fair Practice Code geadviseerde rekentool. In het organisatie-team wordt in een enkel geval nog iets onder het (voor zzp-tarief gecorrigeerde) minimum gewerkt, iets wat het festival wil rechtekken.

Het festival is financieel gezond en de liquiditeit en solvabiliteit zijn goed, met een goed resultaat op het gebied van fondsenwerving. De begroting laat aan zowel de baten- als de lastenkant een aanzienlijke toename zien ten opzichte van de eerdere realisatie. Circusstad Festival beoogt meer activiteiten te organiseren en verwacht een verdubbeling van het aantal betalende bezoekers, en in het verlengde hiervan een verdubbeling van de inkomsten uit kaartverkoop. De raad kan uit het plan niet opmaken of dit een realistische doelstelling is, maar vindt het zeker verstandig om de publieksinkomsten te verhogen. Op dit moment is nog geen kwart van het aantal bezoeken betaald bezoek; verhogen van dit percentage is volgens de raad bedrijfsmatig verstandiger dan investeren in meer activiteiten, met alle bijbehorende kosten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Circusstad Festival heeft een nauwe band met de circusopleiding van Codarts, maar onderneemt zelf geen directe activiteiten op het gebied van cultuureducatie. Wel geeft het festival veel ruimte aan amateurs en jeugdcircusleden om zelf circus uit te proberen. De raad is positief over de start dit jaar van 'Circus Roffa', waarvan Circusstad Festival medeoprichter is. Het project beoogt een bijdrage te leveren aan empowerment van de jeugd en laat kwetsbare groepen Rotterdamse jongeren door middel van circus hun talent ontdekken en zelf optreden op scholen. Voor dit project werkt de organisatie nauw samen met het welzijnswerk in Rotterdam.

Het festival werkt in zijn plan sterk uit dat het taallose circus juist door zijn vorm in staat is om een divers publiek te betrekken bij cultuur. Het festival organiseert activiteiten waarin het publiek in alle wijken van Rotterdam opzoekt. De gratis stadsparade bereikt zo al gauw tienduizend toeschouwers,

en met een gastvrije uitstaling hoopt het festival dit publiek ook naar de betaalde voorstellingen te trekken.

Het festival heeft zijn doelgroepen duidelijk voor ogen. De raad heeft er vertrouwen in dat een stevig potentieel theaterpubliek geïnteresseerd kan worden voor circus door het meer te positioneren als serieuze, theatrale kunstvorm. Dit blijkt reeds bij gevestigde podiumkunstenfestivals waar circusvoorstellingen een onderdeel vormen van het programma.

Geografische spreiding

Circusstad Festival is nauw verweven met de bestaande infrastructuur van de podia en educatie-instellingen in Rotterdam en daarbuiten. Circusstad Festival wordt sinds zijn eerste editie in 2010 ondersteund door de gemeente Rotterdam en is sinds 2013 structureel opgenomen in het Rotterdamse Cultuurplan. De stad Rotterdam positioneert zich onder meer als proeftuin, laboratorium en kraamkamer voor nieuwe werkwijzen en nieuwe vormen van aanbod voor een nieuw, grootstedelijk publiek.

In haar reflectie op de aanvraag, schrijft de stedelijke cultuurregio 'Rotterdam en regio' dat ruimte voor nieuwe makers, nieuwe vormen, nieuwe genres, verbreding en vergroting van het publieksbereik centrale uitgangspunten van het cultuurbeleid zijn voor de komende jaren. Het regioprofiel noemt onder meer Circusstad Festival als organisatie die verbonden is met lokale, nationale en internationale partners die actief zijn in de keten van talentontwikkeling.

Toepassing Fair Practice Code

Circusstad Festival reflecteert helder op het onderdeel eerlijke betaling binnen de Fair Practice Code en beschrijft een aantal goede stappen ter ondersteuning en verbetering van de *fair chain* bij de jonge gezelschappen waarmee gewerkt wordt. De instelling zet zich in voor een transparante en eerlijke sector en is onder meer initiatiefnemer van de CircusCoalitie en bestuurslid van Circuspunt. Het festival gaat slechts summier in op de andere onderdelen van de code. Zo geeft het plan weinig inzicht in secundaire voorwaarden en is onduidelijk of samenwerkingspartners deze code onderschrijven. De raad vindt meer reflectie op de overige onderdelen van de code noodzakelijk.

Toepassing Governance Code Cultuur

Circusstad Festival hanteert de Governance Code Cultuur en werkt volgens het bestuursmodel. Het festival heeft als samenwerkingsverband van een aantal Rotterdamse instellingen gekozen voor een bestuur waarin betrokken organisaties vertegenwoordigd zijn. Om de eigen onafhankelijkheid te garanderen, is er een tweedeling in het bestuur: in het dagelijks bestuur zitten geen vertegenwoordigers van de partners, in het algemeen bestuur

wel. De raad vindt deze constructie echter niet in overeenstemming met de code, omdat ze een potentiële bron van botsing van belangen vormt. Voor het overige is de reflectie op de code betrekkelijk summier.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Circusstad Festival geeft een heldere reflectie op de stand van zaken met betrekking tot de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie. De raad ziet deze in programmering en publieksbereik al duidelijk tot uiting komen; voor bestuur, personeel en partners is dit een aandachtspunt waar de organisatie stappen voor onderneemt.

Rotterdams Philharmonisch Orkest

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 4.149.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 4.149.000

Over de instelling

Stichting Rotterdams Philharmonisch Orkest, podiumkunsten, symfonieorkesten, Rotterdam

Stichting Rotterdams Philharmonisch Orkest (hierna: Rotterdams Philharmonisch Orkest) is gevestigd in Rotterdam en verzorgt symfonisch aanbod in Rotterdam en regio, en daarnaast internationaal. Het staat onder leiding van een chef-dirigent en werkt met een aantal gastdirigenten samen. Het orkest ziet het als zijn taak om het groot symfonische repertoire te spelen. Het heeft concertgebouw de Doelen in Rotterdam als thuisbasis. De instelling vult de kernprogrammering aan met muziek uit de barok en de klassieke periode. Het Rotterdams Philharmonisch Orkest profileert zich als een ambitieus orkest dat op internationaal niveau musicceert en daarmee een breed publiek bereikt. De organisatie wil naar eigen zeggen vanuit een open houding zo veel mogelijk mensen raken met symfonische muziek en combineert avontuurlijk met traditioneel repertoire.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.13 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Rotterdams Philharmonisch Orkest een subsidiebedrag toe te kennen van € 4.149.000.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van het Rotterdams Philharmonisch Orkest en over de verbreding die het orkest opzoekt in de programmering om een breder en diverser publiek te bereiken. Aan talentontwikkeling wordt op verschillende manieren vormgegeven. Het bereik van het educatieve programma is groot en het orkest ambieert een zo groot mogelijk bereik in de regio rond Rotterdam, waarvoor het onder andere zijn netwerk met scholen uitbreidt.

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest is goed verankerd in Rotterdam en wil de activiteiten uitbreiden naar de verdere regio. Het orkest speelt met regelmaat op internationale podia.

De financiële situatie is voldoende en het orkest heeft de risico's goed in kaart gebracht. Het orkest betaalt conform-cao maar vindt de beloning van musici niet optimaal; het ziet echter geen mogelijkheden tot verdere

verbetering. Het orkest reflecteert beknopt maar voldoende op de codes door te benoemen op welke wijze het ermee bezig is.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van het Rotterdams Philharmonisch Orkest. In de periode 2017 – 2020 heeft het orkest nieuwe concertformules (door)ontwikkeld en daarmee meer diverse en jongere publieksgroepen bereikt. In 2018 bestond het orkest honderd jaar, en nodigde een zeer groot aantal bewoners uit alle wijken van Rotterdam uit. In dat jaar trad de nieuwe chef-dirigent Lahav Shani aan, die ook als pianist actief is en met zijn benadering een nieuwe invulling geeft aan het dirigentschap. Het is waardevol dat tegelijk zowel Valery Gergiev als Yannick Nézet-Séguin als eredirigenten bij het orkest betrokken blijven. Het vakmanschap van het orkest is zeer groot en het niveau van het merendeel van de concerten ligt hoog.

De programmering voor 2021 – 2024 laat een breed scala aan activiteiten zien, met de focus op groot symfonisch werk en spraakmakende solisten als Leonidas Kavakos en Yuja Wang. Daarnaast zet het orkest in op verbreding van het repertoire en toont daarbij stilistische flexibiliteit met achttiende-eeuws repertoire (onder anderen met Jordi Savall) en samenwerking met jonge Nederlandse componisten als Mathilde Wantenaar en Joey Roukens.

Op eerder ontwikkelde programma's als 'Brasil Sinfônico' en 'Arabic Symphonic Night' komen veel nieuwe bezoekers af met een niet-westerse achtergrond, en op 'Harry Potter in Concert' een beduidend jonger publiek. De raad staat positief tegenover de voortzetting van deze formats, net als over de verbinding met andere muziekgenres die onder andere wordt gemaakt in 'Musical meets Opera' en 'Best of Broadway', en in de samenwerking met North Sea Jazz en International Film Festival Rotterdam.

Naast de jaarlijkse begeleiding bij De Nationale Opera brengt het orkest eens in de twee jaar een concertante operaproductie, onder leiding van Yannick Nézet-Séguin. Na 'Die Frau ohne Schatten' van Richard Strauss in 2020 volgt in 2022 Wagners 'Das Rheingold'.

De raad vindt het gepresenteerde aanbod aansprekend en evenwichtig. Het orkest engageert dirigenten en solisten van topniveau en wordt geregeld uitgenodigd te spelen bij de BBC Proms, in Parijs en een aantal Duitse steden. Behalve in Europa treedt het orkest ook op in Azië en de Verenigde Staten. In 2021 staat een reis naar de grote zalen in Taiwan en Japan gepland.

Vernieuwing

Vernieuwing komt bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest vooral tot uiting in de gedrevenheid om nieuwe publieksgroepen te bereiken. Het orkest spreekt de wens uit zich tot alle Rotterdammers te verhouden. Het orkest doet publieksonderzoek en gaat in gesprek met mensen en organisaties met een niet-westerse achtergrond om beter inzicht te krijgen in de doelgroepen en het programma beter te laten aansluiten op de beoogde publieksgroepen.

Het orkest bouwt de goede band met het bedrijfsleven in Rotterdam verder uit. De oprichting van het innovatieteam 'Business CreAtions' maakt nieuwsgierig, omdat enerzijds gezocht wordt naar kansrijke activiteiten voor jongere doelgroepen en anderzijds wordt ingezet op het bedenken van formats voor de zakelijke markt. Zo zal het orkest een Chinees Nieuwjaarsconcert ontwikkelen met de ambassade en zakenrelaties uit dat land.

Vernieuwing komt verder tot uiting in opdrachten aan eigentijdse componisten en het beleid om jonge Nederlandse solisten een kans te geven. Het initiatief 'Rotterdam Philharmonic Banda' geeft talenten uit de stad de mogelijkheid om samen met orkestleden op te treden. Dit *hit & run*-ensemble is samengesteld met musici uit het orkest en speelt in wisselende samenstelling en bij uiteenlopende activiteiten.

In samenwerking met Codarts biedt het orkest studenten de mogelijkheid om stage te lopen in het orkest. In de periode 2021 – 2024 worden de opleidingsactiviteiten uitgebreid door het opzetten van een internationale orkestacademie. Dit initiatief met zeven opleidingsplekken wordt mede gefinancierd door het bedrijfsleven.

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest zet het traject voort waarin twee jonge assistent-dirigenten gedurende twee seizoenen met het orkest kunnen werken. Daarnaast biedt het orkest, in aansluiting op de educatieve activiteiten, amateurdagen en masterclasses voor jeugdorkesten uit de regio.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest hanteert de cao Nederlandse Orkesten en de cao voor remplaçanten. Een eigen cao voor de staf wordt ontwikkeld. Volgens het orkest is de salarispositie van de musici niet optimaal, maar het orkest ziet in de huidige situatie geen mogelijkheden om dit te verbeteren. De invoering van de Wet Arbeidsmarkt in balans heeft voor het orkest grote gevolgen. Het orkest roept de overheid op hier verantwoordelijkheid voor te nemen.

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen tonen een matige financiële gezondheid. Op basis van de cijfers van 2017 en 2018 zijn er geen grote risico's. De liquiditeit en het weerstandsvermogen laten echter een middelmatig hoog risico zien dat het orkest niet zal kunnen voldoen aan kortetermijnbetalingsverplichtingen en tegenvallende baten niet kan opvangen. Het orkest schrijft dat het zich zorgen maakt, omdat de indexering geen gelijke tred heeft gehouden met de stijging van de loonkosten. De risico's zijn goed in kaart gebracht. Het orkest zoekt de oplossing in het verlagen van het activiteitsniveau, voor zover dat niet ten koste gaat van de kwaliteit en het publieksbereik.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest heeft zich ten doel gesteld om zo veel mogelijk kinderen en jongeren van alle leeftijden in de regio rondom Rotterdam in contact te brengen met symfonische muziek. De afgelopen jaren heeft het orkest met zijn educatieve programma's 25.000 kinderen en jongeren bereikt. Het orkest werkt samen met een grote, diverse groep samenwerkingspartners. Met onder andere *virtual reality* en games wordt aansluiting gezocht bij de leefwereld van kinderen. Om meer kinderen en jongeren te bereiken in de regio wordt in de periode 2021 – 2024 het netwerk van scholen uitgebreid en programmeert het orkest in kleine theaters. Om diversiteit en inclusie te verbeteren zoekt het orkest hier ook samenwerking met andere organisaties in de stad.

Het orkest heeft een goed beeld van de samenstelling van zijn (potentiële) bezoekers. Het richt zich in de periode 2021 – 2024 verder op het verbreden, vergroten en verjongen van het publiek. Omdat mensen met een niet-westerse achtergrond symfonische muziek niet vanzelfsprekend omarmen, programmeert de instelling zoals hierboven beschreven enkele nieuwe formats.

Het mediabeleid toont een duidelijke ontwikkeling. Er wordt gewerkt met focusgroepen van potentiële doelgroepen en er is een data-analist aangesteld om meer samenwerking tussen de verschillende afdelingen in de organisatie te bevorderen. Ook wordt er samengewerkt met de Doelen met betrekking tot bezoekersanalyses.

Geografische spreiding

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest heeft zijn standplaats in Rotterdam, speelt het overgrote deel van de concerten in deze stad en is er goed verankerd. Het orkest wil zijn activiteiten de komende tijd uitbreiden in de eigen regio, door het verstevigen van bestaande samenwerkingsverbanden en het aangaan van nieuwe allianties op het gebied van publieksbereik, educatie en talentontwikkeling. Daarnaast wordt het netwerk van scholen in

de regio uitgebreid en worden er ensemblevoorstellingen geprogrammeerd in kleine theaters. In zijn reflectie op de aanvraag noemt de stedelijke cultuurregio Rotterdam onder andere de vele samenwerkingsverbanden van het orkest en het diverse activiteitenrepertoire.

Ongeveer een vijfde van het totaal aantal voorstellingen wordt in het buitenland gegeven en het orkest speelt met regelmaat op internationale festivals.

Toepassing Fair Practice Code

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest reflecteert beknopt op de toepassing van de Fair Practice Code. Het orkest streeft naar eerlijke betaling en beschrijft per kernwaarde van de code zijn beleid en aanpak. Daaruit blijkt het streven naar een transparante, veilige organisatie. Het orkest benoemt echter geen toetsbare doelstellingen om in de periode 2021 – 2024 te komen tot een betere naleving van de code, en koppelt daar geen concrete stappen aan.

In 2019 is na een medewerkersonderzoek een langdurig traject gestart voor het verbeteren van de organisatiecultuur naar een opener cultuur. Aan dit traject neemt een brede vertegenwoordiging van staf en musici deel. Er is daarbij aandacht voor duurzame inzetbaarheid en medische begeleiding.

Toepassing Governance Code Cultuur

De toelichting van het Rotterdams Philharmonisch Orkest op de Governance Code Cultuur is duidelijk en getuigt van reflectief vermogen. De mate van transparantie in de verantwoording is hoog. De openbare jaarverslagen zijn zowel inhoudelijk als financieel uitgebreid. Het beleid, de activiteiten en de financiële cijfers worden gespecificeerd en toegelicht. Ook informatie over de samenstelling, profielen en nevenfuncties van de raad van toezicht en het bestuur zijn opgenomen in het jaarverslag.

Opvallend is dat het orkest beschrijft dat de statuten gewijzigd worden, naar aanleiding van de veranderende rolverdeling tussen algemeen en artistiek directeur en zakelijk directeur. De raad mist in de toelichting echter de onderbouwing van deze wijziging van een eenhoofdige naar een tweehoofdige directie. Het directiereglement is al aangepast en de *span of control* is naar eigen zeggen in balans.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In de toelichting op de Code Diversiteit en Inclusie geeft het Rotterdams Philharmonisch Orkest een beschrijving aan de hand van de vier p's (programma, personeel, publiek en partners). Het orkest is duidelijk doordrongen van de noodzaak inclusiever en diverser te werken en benoemt hiervoor enkele benodigde acties, maar werkt die nog niet concreet uit.

RAAD VOOR CULTUUR

Ten aanzien van personeel meldt het orkest de samenwerking met veel vrouwelijk dirigenten, de evenwichtige genderverdeling en leeftijdsopbouw binnen de organisatie. In de klassiekemuziekwereld zijn volgens het orkest mensen met een niet-westerse achtergrond nog steeds zeldzaam, met uitzondering van Aziaten. Bij vacatures binnen de raad van toezicht zal de werving nadrukkelijk gericht zijn op een meer diverse samenstelling. Het orkest herhaalt de voornemens om een jonger en meer divers publiek te bereiken en maakt daarvoor een aantal programmatische keuzes. De raad oordeelt daar positief over. Het aantal partners is groot, maar de raad mist organisaties die van meerwaarde kunnen zijn om velerlei vormen van inclusie beter te verankeren in de organisatie.

Rotterdamse Dakendagen

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Rotterdamse Dakendagen (hierna: Rotterdamse Dakendagen) wil het gebruik van daken stimuleren en organiseert met dat doel jaarlijks de Rotterdamse Dakendagen, een festival gedurende een weekend in juni in Rotterdam. Hiermee laat de organisatie zien hoe daken kunnen bijdragen aan een gezonde, levendige, aantrekkelijke en toekomstbestendige stad.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Rotterdamse Dakendagen geen subsidie toe te kennen.

Rotterdamse Dakendagen maakt Rotterdamse daken toegankelijk en verbindt actuele maatschappelijke vraagstukken met architectuur, kennis en cultuur. Zij doet dit door jaarlijks een festivalweekend voor publiek te organiseren.

De raad vindt de activiteiten van Rotterdamse Dakendagen aantrekkelijk en de ontsluiting van daken een verrijking voor de stad Rotterdam. Hij ziet het landelijk belang ervan echter niet.

Het activiteitenplan blijkt vooral terug. De raad leest de wens tot consolidatie, maar mist de ambitie voor de lange termijn. Het festival is daarnaast slechts in zeer beperkte mate een platform voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten, en heeft dat ook niet tot doel.

De organisatie geeft aan naar een realistische begroting te willen groeien in vijf stappen, zodat in 2024 de beloning op een sectorconform niveau is. De toelichting daarop ontbreekt echter.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Jaarlijks wordt in de eerste helft van juni gedurende een weekend de Rotterdamse Dakendagen georganiseerd, een festivalweekend voor publiek. Rotterdamse Dakendagen heeft als statutair doel om door middel van evenementen het gebruik van daken in Rotterdam te stimuleren. Zij wil een zo breed mogelijk publiek en professionele stadmakers bewust maken van de kansen die de ruimte op daken biedt

RAAD VOOR CULTUUR

voor een verdichtende stad. Daarmee laat zij zien hoe daken kunnen bijdragen aan een gezonde, levendige, aantrekkelijke en toekomstbestendige stad.

Rotterdamse Dakendaken onderzoekt, reflecteert en experimenteert op daken en wil zo een voedingsbodem zijn voor innovatie en creativiteit. Zij heeft hierbij aandacht voor zowel stedenbouwkundige vraagstukken van verduurzaming en nieuwe publieke ruimte, als voor grootstedelijke thema's als diversiteit en inclusie.

Rotterdamse Dakendagen organiseert jaarlijks een internationale Kennisdag met een inhoudelijk kennisprogramma en workshops over internationale kennisontwikkeling voor dakgebruik. Daarnaast zijn er lezingen, een daksupermarkt, een theater-, dans-, muziek-, woord-, circus-, film- en speeldak en (wanneer de datum aansluit) een dak-iftar. In 2019 vonden activiteiten plaats op 65 daken, droegen circa 130 culturele en maatschappelijke partners bij en werden er 22.000 bezoekers geteld.

De raad vindt de activiteiten van Rotterdamse Dakendagen aantrekkelijk en de ontsluiting van daken een verrijking voor de stad Rotterdam. Hij ziet nadrukkelijk het belang voor de stad, maar landelijk niet. Hij mist daarnaast een bredere blik op de zogenoemde restruimte in de stad.

Het activiteitenplan blikt vooral terug en geeft weinig toelichting op de toekomstplannen. De raad leest de wens tot consolidatie, maar mist de ambitie voor de lange termijn van Rotterdamse Dakendagen. Ook wordt er gesproken over een groot iconisch project elke twee jaar, maar dit wordt niet toegelicht. Het festival is slechts in zeer beperkte mate een platform voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten en heeft dat ook niet tot doel.

Vernieuwing

De raad karakteriseert Rotterdamse Dakendagen als een aantrekkelijk lokaal festival met een enthousiast korte termijnplan, een goed netwerk en goede lokale inbedding. Het activiteitenplan bevat enkele verbindende elementen, maar als geheel vindt de raad de ambitie tot vernieuwing onvoldoende overtuigend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Rotterdamse Dakendagen heeft geen grote financiële risico's en een goed eigen verdienvermogen. Wel is er een te laag eigen vermogen, wat financiële risico's kan opleveren; een strategie om dit aan te vullen acht de raad wenselijk. Positief is dat Rotterdamse Dakendagen niet in grote mate afhankelijk is van een enkele grote batenpost.

Rotterdamse Dakendagen heeft relatief kleine beheerslasten en vrijwel alleen activiteitenlasten. Deze nemen naar verwachting in 2021 (en daarna) ten opzichte van 2018 fors toe.

Rotterdamse Dakendagen streeft naar een verdere professionalisering en betaalt partners momenteel gemiddeld 80 procent van wat volgens haar *fair* genoemd kan worden. De beloning van het team bedraagt 60 procent van wat het zou moeten zijn volgens de geldende normen. Rotterdamse Dakendagen is nu een ‘harmonicaorganisatie’, die jaarlijks groeit van 1 naar 150 medewerkers. De organisatie wil in vijf stappen groeien naar een realistische begroting, zodat de beloning in 2024 op een sectorconform niveau is. De verschillende culturele codes die de laatste jaren zijn opgesteld moeten daarbij een leidraad vormen.

De samenwerkingspartners van Rotterdamse Dakendagen zijn vooral professionele stadmakers. De organisatie lijkt niet aangesloten te zijn bij een koepelvereniging.

Het is de raad niet duidelijk of en in welke mate de organisatie werkt met vrijwilligers of stagiaires, welke vergoeding die ontvangen, of er modelcontracten worden gebruikt, en hoe de keuze, de inzet en de verantwoordelijkheden van vrijwilligers en betaalde medewerkers worden verantwoord.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Rotterdamse Dakendagen wil een brede mix van doelgroepen laten participeren in gesprekken over stedenbouw en denken over de mogelijkheden van de stad. Door op Rotterdamse daken verbindingen te presenteren tussen architectuur, kennis, cultuur en samenleving, ontstaat er een laagdrempelig en multidisciplinair programma.

Rotterdamse Dakendagen stelt te kiezen voor een divers programma om een divers publiek aan te spreken. De instelling trekt zo een publiek voor wie cultuurparticipatie niet vanzelfsprekend is; de afgelopen jaren was dat – volgens eigen zeggen – 40procent van het totale publiek. De raad is hierover positief, evenals over het streven van Rotterdamse Dakendagen om mensen met een handicap, of mensen die eenzaam zijn actief te betrekken.

Geografische spreiding

Rotterdamse Dakendagen is geworteld in Rotterdam en gebruikt Rotterdamse gebouwen als laboratorium. Rotterdamse Dakendagen heeft partners in een cultureel, sociaal en economisch netwerk van de stad en daarbuiten, ook internationaal. Een specifiek netwerk daarbij is de Rotterdamse Dakenclub, bestaande uit leden uit de bouw- en vastgoedwereld. De raad ziet het belang voor Rotterdam, landelijk nog niet.

Toepassing Fair Practice Code

Rotterdamse Dakendagen is heel summier in haar toelichting op de verschillende onderdelen van de code met betrekking tot eerlijke beloning en de sociale dialoog. Een toelichting op de begroting ontbreekt. De raad vindt dit onvoldoende ingevuld.

RAAD VOOR CULTUUR

Toepassing Governance Code Cultuur

Rotterdamse Dakendagen heeft een bestuursmodel. Het bestuur is onbezoldigd. Rotterdamse Dakendagen schrijft de Governance Code Cultuur te hanteren voor haar organisatie en bij werving van nieuwe bestuursleden rekening te houden met de diversiteit van de stad Rotterdam. De raad vindt de code onvoldoende toegelicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Rotterdamse Dakendagen schrijft te streven naar diversiteit. Voor vrijkomende plekken binnen haar team geeft Rotterdamse Dakendagen voorrang aan kandidaten die de diversiteit van de organisatie vergroten.

Ten aanzien van haar activiteiten schrijft Rotterdamse Dakendagen dat het geen doel op zich is om als festival en in publieksbereik inclusief te zijn, maar dat zij wil bijdragen aan een inclusieve stad. Niet beschreven wordt echter welke stappen daartoe genomen worden en wat de beoogde resultaten zijn in de komende periode.

SALLY

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 600.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 682.400

Over de instelling

Stichting SALLY Dansgezelschap Maastricht, podiumkunsten, jeugd podiumkunsten, Maastricht

Stichting SALLY Dansgezelschap Maastricht (hierna: SALLY) is gevestigd in Maastricht en maakt dansvoorstellingen en educatief aanbod voor publiek van 2 tot 18 jaar. De producties gaan over actuele, sociaal-maatschappelijke thema's die kinderen (en volwassenen) raken. De beleving is leidend en daarom laat SALLY het publiek actief meewerken aan de ontwikkeling van haar danstaal. De educatiewerkzaamheden zijn daarbij belangrijk.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting SALLY Dansgezelschap Maastricht een subsidiebedrag toe te kennen van € 600.000.

SALLY maakt op artistiek-inhoudelijk vlak een goede ontwikkeling door. Ze werkt samen met een brede waaier aan samenwerkingspartners in de regio en is haar publieksgroep aan het verbreden. Haar educatieve aanpak is op punten voorbeeldstellend en innovatief. De instelling zoekt naar manieren om educatie en participatie in de voorstellingen te integreren. Dat vindt de raad een interessante ontwikkeling.

SALLY begroot een forse groei van de begroting, onder meer om een vast dansersensemble aan te stellen. De raad vindt dit in beginsel positief, maar had graag een meer gefaseerde aanpak gezien en vindt de gevraagde BIS-bijdrage te hoog in verhouding tot de subsidie die de instelling in de periode 2017 – 2020 van Fonds Podiumkunsten ontvangt.

In haar reflectie op de Fair Practice Code beperkt SALLY zich tot *fair pay*. De instelling reflecteert goed op de Code Governance Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie, maar concrete inspanningen om de diversiteit in haar organisatie en onder haar toezichthouders te vergroten, ontbreken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten. In de periode 2017 – 2020 verstevigde de instelling haar positie in de regio met diverse samenwerkingen, door jonge makers te begeleiden en met projecten waarbij inclusiviteit een belangrijke rol speelt. Met voorstellingen als ‘Vreemde Eend’, ‘WOEST’ en ‘KEIHARD’ speelde het gezelschap met succes voor zowel een kleuterpubliek als voor jongeren.

SALLY heeft voor de periode 2021 – 2024 goede ambities. Ze verbreedt haar profiel door dansproducties voor peuters te gaan ontwikkelen en meer aandacht te besteden aan talentontwikkeling, educatie en participatie. Ook is de raad enthousiast over de cross-disciplinaire samenwerking waar de instelling op inzet. Het palet aan partners uit de regio is breed, van Het Laagland en philharmonie zuidnederland tot The Notorious IBE. De raad kijkt uit naar het samengaan van theater en dans in de kleuterproductie ‘De Grote Gele Graafmachine’ (coproductie met Het Laagland), naar ‘ZOEZOE’ op het snijvlak van dans en circus, en naar de clubvibe van totaalbeleving ‘GOD IS A DJ’.

SALLY streeft ernaar in 2030 een ‘Danshuis aan de Maas’ op te richten, een *learning community* die goed past in cultuurregio Zuid als proeftuin voor de dans. De raad vindt dit een mooie stip aan de horizon en had graag meer gelezen over de ontwikkeling ervan.

SALLY wil via dans actuele thema’s bespreekbaar maken. De zeggingskracht van de producties ligt volgens de instelling in een combinatie van abstractie en realisme. De raad mist daarbij echter een nadere dramaturgische invulling: de instelling licht niet toe hoe zij dit voornemen vertaalt in dansvocabulaire, voorstellingsstructuur of vormgeving.

Vernieuwing

De onderverdeling van SALLY’s activiteiten in ‘danst’ ‘experimenteert’ en ‘ontmoet’, oogt spannend. De indeling laat zien dat de instelling denkt vanuit innovatie en openheid. Dit blijkt ook uit haar cross-overs met uiteenlopende samenwerkingspartners uit verschillende disciplines en genres zoals circus, computeranimatie en theater.

Daarnaast zet de instelling zich in voor de begeleiding van jonge makers, zoals urban choreografietalent Jennifer Romen. Met SALLY’s ‘Danslab’ is de instelling verbonden aan VIA ZUID, een zuidelijk netwerk voor talentontwikkeling.

De innovatieve kracht van SALLY schuilt volgens de raad zeker ook in haar educatieve aanpak. Ze heeft zich op dit vlak bewezen, met prijswinnende

educatieformats als ‘Dit Dat Dans’ en ‘Dansje Taal’. In de periode 2021 – 2024 spant ze zich in om educatie en participatie te integreren in de voorstelling, als een totaalbeleving voor met name de wat oudere doelgroep. Deze jongerenproducties (10+) zijn een vervolg op de dansexperience ‘KEIHARD’, waarbij de instelling het theater ombouwde tot club of catwalk. De raad is benieuwd naar deze integratie en vindt de aanpak interessant.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

SALLY heeft een relatief gezonde bedrijfsvoering. De liquiditeit en de solvabiliteit zijn ruim voldoende en ze heeft een weerstandsvermogen opgebouwd, al zou dat nog steviger mogen zijn.

De prestaties stonden volgens de instelling in de periode 2017 – 2020 niet in een gezonde verhouding tot de personele bezetting: het kleine team kon de vraag nauwelijks aan. Daarom is ze voornemens per 2021 het dansersensemble en een repetitor in loondienst te nemen, net als backofficefuncties voor onder meer educatie, marketing, productie en coördinatie. De begroting voor de periode 2021 – 2024 valt daardoor flink hoger uit dan de realisatie in 2017 en 2018.

De raad heeft begrip voor de stijging van de personeelslasten maar had liever een meer gefaseerde groei gezien, en vindt de gevraagde BIS-bijdrage te hoog in verhouding tot de subsidie die de instelling momenteel van het Fonds Podiumkunsten ontvangt.

SALLY hanteert voor haar vaste medewerkers de cao Toneel en Dans. De organisatie bestaat verder uit zzp’ers die per opdracht ingehuurd worden. Ook voor hun honoraria hanteert ze de richtlijnen uit deze cao, maar ze licht dat niet nader toe.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

SALLY’s educatieve aanbod, met formats als ‘Dit Dat Dans’ en ‘Dansje Taal’, heeft de afgelopen periode geleid tot successen: de instelling won er verschillende prijzen mee. Met het format ‘Dance ID’ geeft SALLY danseducatie in het voortgezet onderwijs. Het verheugt de raad dat hiermee ook mbo-leerlingen goed bereikt worden. De instelling ontwikkelt daarnaast met partner Holland Dance Festival ook educatieactiviteiten voor het speciaal onderwijs.

De raad is positief over de voor 2021 – 2024 geplande ontwikkelingen en ziet dat de instelling op het vlak van educatie een toegevoegde waarde heeft in het jeugdpodiumkunstenveld. Zo constateert SALLY dat het aantal dansdocenten in Zuid-Nederland schaars is en werkt ze daarom samen met de Stilte uit Breda aan een docentenpoule voor de hele zuidelijke regio. Daarnaast heeft ze een rol als projectleider in de Limburgse Proeftuin Dans:

‘Right Now!’. Die proeftuin is gericht op het bereiken van nieuw (internationaal) publiek, het ontwikkelen van nieuwe faciliteiten voor jonge (urban) dansers en (*midcareer*) makers en op samenwerking tussen dansfestivals, podia en culturele organisaties – thema’s die goed aansluiten bij het regioprofiel Zuid.

SALLY bereikt een breed, jong publiek met voorstellingen die veelal via scholen geboekt worden. Maar ook met vrije theatervoorstellingen en haar deelname aan festivals en evenementen als de museumnacht Maastricht, is SALLY goed zichtbaar en bereikt zij een breed kunst- en cultuurpubliek.

Wat betreft participatie ziet de raad een bijzondere waarde in SALLY’s Danslab, een werkplaats voor publiek én choreografen, waar het jonge publiek expliciet wordt uitgenodigd om via cocreatie bij te dragen aan het onderzoeksproces. Ook creëert ze bijzondere dansontmoetingen voor het amateursdansen en voor bijvoorbeeld bewoners van zorgcentra.

Geografische spreiding

De raad is van mening dat SALLY goed bijdraagt aan de geografische spreiding van cultuuraanbod in de categorie jeugdpodiumkunsten, en dan met name dans voor een jong publiek.

SALLY is stevig verankerd in de stedelijke cultuurregio Zuid, waar zij is gevestigd. De instelling is er medeoprichter van de Proeftuin Dans. Er zijn duurzame samenwerkingen met (jeugd)podiumkunstinstanties in de stad en regio, en op gebied van danseducatie met het basis-, voortgezet en mbo-onderwijs. Daarnaast werkt ze goed samen met (dans)festivals en choreografen van uiteenlopende signatuur in de regio, en verzorgt ze maatschappelijke projecten op scholen en in zorginstellingen. Ook uit de plannen voor een *learning community* spreekt de ambitie van de instelling om in en voor de regio van waarde te zijn. De stedelijke cultuurregio onderschrijft dat SALLY bijzonder goed aansluit bij de drie thema’s van het regioprofiel: internationalisering, publieksonwikkeling, en ruimte voor makers.

Landelijk realiseert de instelling een steeds groter bereik, onder meer door samenwerking met het impresariaat STIP Theaterproducties. Bovendien is SALLY lid van Podiumkids.nl, het samenwerkingsverband van 24 jeugdtheatergezelschappen dat resulteert in gezamenlijke marketinginspanningen.

SALLY heeft niet alleen een goed regionaal en landelijk bereik, maar toert ook regelmatig in het buitenland.

Toepassing Fair Practice Code

SALLY onderschrijft de Fair Practice Code. Dit was in de periode 2017 – 2020 nog niet het geval. Ze hanteert de cao Toneel en Dans, ook voor de honorering van zzp'ers, maar licht niet toe hoe precies.

SALLY beperkt zich in haar reflectie tot het aspect *fair pay*. Een reflectie op de secundaire arbeidsvoorwaarden ontbreekt. De instelling zegt scholingsmogelijkheden voor medewerkers te gaan inventariseren maar maakt dit niet concreet en formuleert geen vervolgstappen. Of SALLY deelneemt aan de sociale dialoog over eerlijke beloning, blijkt niet uit de aanvraag; wel wordt ze per 2021 lid van de NAPK. De raad had graag een nadere toelichting gezien op de toepassing van de code en vervolgstappen gelezen op de verschillende aspecten.

Toepassing Governance Code Cultuur

SALLY reflecteert goed op de Governance Code Cultuur en past deze toe. De code is het uitgangspunt voor het functioneren van de organisatie. Ieder jaar wordt gestart met een evaluatie van de toepassing ervan. Voor de komende periode heeft de instelling twee actiepunten geformuleerd: ze verbetert de verslaglegging en wil de diversiteit binnen de raad van toezicht vergroten. De werving van nieuwe leden (de eerstvolgende termijnen lopen af in 2020 en 2022) vindt plaats op basis van een profiel dat uitgaat van een diverse samenstelling in competenties, werkervaring, woonplaats, leeftijd, gender en culturele achtergrond. De raad vindt dit een noodzakelijke ontwikkeling en verwacht dat dit in de periode 2021 – 2024 wordt gerealiseerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

SALLY reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling past de code toe in haar inhoudelijke aanpak en spreekt de intentie uit om dit ook in haar organisatie te doen. Bij het casten van dansers let de instelling bewust op verschillende culturele achtergronden, geaardheid, gender en genderidentiteit. Ook zorgt ze ervoor dat kinderen en jongeren uit gezinnen met lagere inkomens, of met een allochtone achtergrond, in aanraking kunnen komen met het werk.

De raad heeft waardering voor 'DanceAble', een programma in samenwerking met Holland Dance, gericht op 'inclusiedans'. Het gezamenlijke onderzoek heeft onder meer geleid tot een voorstelling en een interactieve workshop voor kinderen met meervoudige fysieke en/of geestelijke beperkingen. De raad volgt de verdere inspanningen van SALLY op dit vlak met belangstelling.

De raad mist een omschrijving van concrete actiepunten die de diversiteit onder het (kantoor)personeel zullen vergroten.

Scapino Ballet Rotterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.461.000

Over de instelling

Stichting Scapino Ballet Rotterdam, podiumkunsten, dans, Rotterdam

Stichting Scapino Ballet Rotterdam (hierna: Scapino Ballet Rotterdam) is een middelgroot dansgezelschap, gevestigd in Rotterdam. Scapino Ballet Rotterdam wil nieuwe vormen van onderscheidende en tegelijkertijd toegankelijke dans maken voor een breed publiek, in de standplaats en de rest van Nederland. Scapino Ballet Rotterdam ziet zichzelf als hét reizend gezelschap van Nederland en wil behalve de grote steden ook meer dan zeventig middelgrote steden bedienen. Ze creëert thematische avondvullende producties met eigen choreografieën. Hierin wordt veelal gebruikgemaakt van livemuziek en theatrale elementen uit andere disciplines, zoals opera, variété en circus. Daarnaast werkt Scapino Ballet Rotterdam met gastchoreografen. Ook ontwikkelt zij educatieve en participatieactiviteiten in samenwerking met partners uit de eigen stad en daarbuiten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.11, lid 2, sub d van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Scapino Ballet Rotterdam. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Scapino Ballet Rotterdam geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Scapino Ballet Rotterdam draagt in grote mate bij aan de spreiding en zichtbaarheid van grootschalige, toegankelijke dans in Nederland. De instelling incorporeert muziek, circus, variété en livemuziek in haar producties en trekt daarmee een groot publiek. De raad oordeelt echter, net als in eerdere adviezen, kritisch over de mate waarin Scapino Ballet Rotterdam de dans vernieuwt; soms lijken publieksbereik en spektakel voorrang te genieten boven artistiek uitdagend werk. De raad ziet dat de instelling zich in hoge mate inspant om de zichtbaarheid van het eigen gezelschap en van de dans in Nederland te vergroten, maar vindt dat dit soms ten koste gaat van het artistieke product. In zijn ogen mag artistieke ontwikkeling in de BIS niet ondergeschikt zijn aan het vergroten van draagvlak voor dans.

De instelling reflecteert voldoende op de codes, maar noemt vrijwel geen verbeterpunten voor de toekomst.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Scapino Ballet Rotterdam kiest voor een profiel dat in de eerste plaats is gericht op het opbouwen van een groot publiek voor dans. Dat doet zij naar eigen zeggen met onderscheidende, maar tegelijkertijd toegankelijke dans. De instelling voelt goed aan wat een groot danspubliek kan aanspreken en draagt daarmee bij aan de opbouw van danspubliek in Nederland. Haar theatrale producties bevatten elementen uit variété, circus en opera; ook worden ze veelal met livemuziek ondersteund. De raad erkent het grote vakmanschap, waarin het danserstableau een onmiskenbare rol speelt. Hij oordeelt positief over de onderscheidende keuze voor variété en over het verfijnde en doordachte werk van choreografen als Marcos Morau en Itamar Serussi. Ook koos het gezelschap interessante samenwerkingspartners, onder wie pianist Michiel Borstlap in het intieme ‘Pas De Deux’.

De raad oordeelt echter kritisch over de mate waarin Scapino Ballet Rotterdam de dans vernieuwt. Publieksbereik en spektakel lijken voorrang te genieten boven artistiek uitdagend werk. De raad ziet dat de instelling zich in hoge mate inspant om de zichtbaarheid van het eigen gezelschap en van de dans in Nederland te vergroten, maar vindt dat dit soms ten koste gaat van het artistieke product. De raad meent dat Scapino Ballet Rotterdam, naast het maken van toegankelijk aanbod, als BIS-gezelschap ook de taak heeft om te zorgen voor oorspronkelijke dans. In zijn ogen mag artistieke ontwikkeling in de BIS niet ondergeschikt zijn aan het vergroten van draagvlak voor dans.

De raad constateert dat de instelling onvoldoende gehoor heeft gegeven aan de noodzaak tot vernieuwing, waarop hij Scapino Ballet Rotterdam in eerdere adviesrondes heeft gewezen. In zijn advies voor de periode 2013 – 2016 schreef de raad dat Scapino Ballet Rotterdam een groot publiek aanspreekt, maar zich artistiek onvoldoende ontwikkelt en zich te weinig openstelt voor nieuwe artistieke impulsen. In 2013 en 2014 liet de instelling een positieve ontwikkeling zien met de komst van de choreografen Fang-Yu Shen, Felix Landerer en Itamar Serussi. Wel schreef de raad in een tussentijdse beoordeling in 2015 dat de artistieke identiteit van het gezelschap minder scherp werd, doordat de signatuur van de afzonderlijke choreografen niet altijd goed op elkaar aansloot. In zijn advies voor de periode 2017 – 2020 schreef de raad opnieuw dat hij in de aanvraag weinig nieuwe ambities in de artistieke activiteiten aantrof. Hij spoorde Scapino

Ballet Rotterdam aan haar identiteit te blijven verdiepen en meer artistieke risico's te nemen.

Over de geplande samenwerkingen, onder andere met Umland, Marcos Morau en Maas theater en dans, oordeelt de raad positief. De samenwerking met Combattimento en Opera2Day in het derde deel van Wubbe's Barok-trilogie zou veel muziekliefhebbers kunnen verleiden naar dans te komen kijken. Ook de samenwerking met Amsterdam Sinfonietta in 2024 vindt hij interessant.

In het seizoen 2020 – 2021 viert Scapino Ballet Rotterdam haar 75-jarig jubileum met een productie van artistiek directeur Ed Wubbe. Gezien zijn jarenlange staat van dienst bij Scapino Ballet Rotterdam is dit een begrijpelijke keuze, maar een jubileum biedt ook de kans om (daarnaast) nieuw choreografietalent aan het publiek te presenteren. De samenwerking met de TheaterAlliantie, die is opgericht om meer risico te kunnen nemen, zou hierbij ondersteuning kunnen bieden.

In de komende periode zal Wubbe het stokje doorgeven aan een opvolger. De raad mist een profielschets en een wervingsplan voor een opvolger.

Vernieuwing

Scapino Ballet Rotterdam wil verantwoordelijkheid nemen voor de doorstroming van vernieuwender dansmakers die door het Fonds Podiumkunsten worden ondersteund; een aantal van deze makers zal Scapino Ballet Rotterdam gaan begeleiden. Via het netwerk en het publiek van Scapino Ballet Rotterdam zouden zij gemakkelijker aan speelbeurten kunnen komen. De raad bepleitte het belang van een dergelijke 'wegbereider voor dans' in zijn sectoradvies Dans 'Alles beweegt' (2019). Hij vraagt zich echter af of het gezelschap, dat zelf geen experimenteel werk maakt, als wegbereider van experimenteel werk kan fungeren. Scapino Ballet Rotterdam licht niet toe welke stappen zij zet om doorstroming te stimuleren en hoe de makersselectie tot stand komt. Wel zou samenwerking met het fonds de weg kunnen bereiden voor meer dansaanbod bij theaters.

De instelling ziet talentontwikkeling als een van haar hoofdtaken en onderneemt hiertoe verschillende activiteiten. De raad waardeert dat Scapino Ballet Rotterdam oog heeft voor talentvolle (*midcareer*) choreografen, ook op het gebied van urban dans. Uit de monitoring van de raad in de afgelopen jaren blijkt echter dat er vrijwel geen doorstroming van talent plaatsvindt en dat *midcareers* weinig gelegenheid krijgen zich zelfstandig binnen het gezelschap te ontwikkelen. Hij moedigt de instelling aan deze talenten een stevig begeleidingstraject aan te bieden met doorgroeimogelijkheden. Ook vindt hij het een gemis dat Scapino Ballet Rotterdam niet voor vrouwelijke talenten kiest.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Scapino Ballet Rotterdam is financieel gezond en maakt een bevlogen en sterk ondernemende indruk. De instelling betaalt dansers conform de cao Toneel en Dans en geeft freelancers een opslag van 40 procent. Met haar lidmaatschap van NAPK draagt de instelling bij aan de sociale dialoog. Een aandachtspunt is de geringe ruimte in het budget voor ondersteuning van de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers.

De instelling overvraagt het beschikbare budget met 715.000 euro. Met deze extra gelden wil zij de uitbreiding van het ensemble betalen en archivering en ontsluiting van het eigen erfgoed realiseren. De raad benadrukt dat hij in zijn advisering gebonden is aan het door de minister gestelde subsidieplafond voor dit artikel. De instelling schrijft dat de veelheid aan producties en de grote ambities bij een beperkt budget veel van de organisatie vragen. De raad concludeert daaruit dat de instelling beter minder kan inzetten op groei, ten gunste van de arbeidsomstandigheden van het personeel.

De raad heeft waardering voor de toegenomen aandacht die Scapino Ballet Rotterdam heeft voor het welzijn van dansers. Het programma 'Fit to Perform', dat is opgezet door het lectoraat Performing Arts Medicine van Codarts en de Erasmus Universiteit, is erop gericht blessures te voorkomen, de fysieke en mentale gezondheid van dansers te verbeteren en prestaties te optimaliseren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Scapino Ballet Rotterdam voert een actief educatie- en participatiebeleid dat door de voltallige organisatie wordt gedragen. De voorstellingen en hun thematiek staan centraal in de onderwijsprogramma's voor het primair en voortgezet onderwijs. In de periode 2017 – 2020 heeft de instelling geen schoolgebonden voorstellingen georganiseerd, maar zij voorziet een groei naar zestien voorstellingen in 2024. Deze toename wordt niet toegelicht. Hiernaast draagt de instelling bij aan talentontwikkeling van amateurdansers met verschillende niet-schoolgebonden projecten.

De raad is onder de indruk van de open houding en de manier waarop Scapino Ballet Rotterdam zich inzet voor de verbinding van dans met andere domeinen. Zij omarmt wat zich in de maatschappij aandient en zoekt hierbij verschillende samenwerkingspartners, ook buiten de culturele sector. De intentie om inclusief te zijn loopt als een rode draad door alle activiteiten. Zo initieert de instelling dansprojecten voor mensen met een visuele of neurologische beperking.

Het marketingbeleid van Scapino Ballet Rotterdam vindt de raad weinig innovatief. De instelling kiest voor klassieke marketing en daarnaast voor enkele activiteiten waarmee zij een groter en nieuw publiek wil bereiken, zoals spelen op Lowlands en de Parade. Gezien het profiel van Scapino Ballet Rotterdam ('dans voor iedereen') verwacht de raad juist een aansprekender marketingstrategie om meer divers en jonger publiek te trekken.

Geografische spreiding

Scapino Ballet Rotterdam heeft de afgelopen jaren sterk ingezet op haar rol als reisgezelschap, waarmee zij stevig bijdraagt aan de geografische spreiding. Elke grotezaalproductie is geschikt gemaakt om te reizen. De instelling wil daarmee een zo groot mogelijk potentieel danspubliek bereiken om de danssector in Nederland te versterken. In 2019 ontving zij 80 duizend bezoekers; een indrukwekkende groei ten opzichte van 45 duizend bezoekers in 2016.

De instelling constateert dat weinig middelgrote steden dansvoorstellingen voor de grote zaal aanbieden, ondanks de grote vraag naar dit repertoire. Om hier verandering in te brengen heeft Scapino Ballet Rotterdam het ensemble in seizoen 2019 – 2020 uitgebreid met een tweede ensemble, dat twee keer per jaar met een grotezaalproductie naar dertig theaters in middelgrote steden reist. Het andere deel van het ensemble vertoont intussen nieuw werk in de grote steden (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). Ook heeft zij een convenant gesloten met negen theaters verspreid over het land. Met deze intensieve samenwerking wil zij de positie van het gesubsidieerde dansaanbod voor de grote zaal versterken. De raad waardeert het dat Scapino Ballet Rotterdam het draagvlak voor dans wil verbreden en daar haar activiteiten en partners op uitkiest.

In de stedelijke cultuurregio en standplaats Rotterdam is Scapino Ballet Rotterdam goed verankerd. De instelling gaat samenwerkingen aan met lokale partners zoals SKVR, KC-R en Nieuwe Luxor Theater en neemt daarin een voortrekkersrol. In haar reflectie op de BIS-aanvraag van Scapino Ballet Rotterdam schrijft de stedelijke cultuurregio Rotterdam en regio dat de instelling een belangrijke publieksfunctie in de regio heeft en van groot belang is voor talentontwikkeling in de regio.

Het internationale beleid is summier beschreven. Scapino Ballet Rotterdam vermeldt dat het buitenland belangstelling voor haar voorstellingen heeft en benoemt de voordelen van internationale zichtbaarheid, maar plant voor de komende periode slechts twee voorstellingen in Duitsland. De raad is overigens positief over de internationale coproducties met GöteborgsOperans Danskompani en TanzMainz.

Toepassing Fair Practice Code

Scapino Ballet Rotterdam reflecteert voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, maar geeft geen duidelijk stappenplan voor verbeteringen. De instelling verwijst vooral naar *fair pay* en vermeldt hoe zij met de toepassing van de cao Toneel en Dans aan de code tegemoetkomt. Ze geeft aan dat ze wat betreft duurzaamheid nog een achterstand heeft in te halen, met name op het gebied van groei en ontwikkeling van haar medewerkers.

Toepassing Governance Code Cultuur

Scapino Ballet Rotterdam reflecteert kort maar duidelijk op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De instelling werkt met een raad-van-toezichtmodel. Het valt op dat de negen leden van de raad van toezicht bezoldigd zijn, anders dan bij de andere BIS-dansgezelschappen; hierop ontbreekt een toelichting. Ook maakt de voorzitter al sinds 2009 deel uit van het bestuur, wat niet conform de code is. Ook dit wordt niet toegelicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Scapino Ballet Rotterdam vermeldt duidelijk hoe zij de Code Diversiteit & Inclusie toepast. De raad ziet nog ruimte om te groeien, maar de plannen op dit vlak geven vertrouwen dat de code de aandacht heeft. Het personeelsbestand bestaat voor ruim 30 procent uit medewerkers met een niet-westerse achtergrond. Het is de raad echter niet duidelijk of dit voornamelijk de dansers betreft of dat diversiteit ook onder het niet-artistieke personeel goed is belegd. Scapino Ballet Rotterdam wil het personeelsbestand inclusiever maken door een HR-manager aan te nemen die zelf uit een ondervertegenwoordigde doelgroep komt. De raad mist hierop een toelichting. De instelling wil een kleurrijker publiek trekken, maar treft weinig concrete maatregelen op dit gebied.

schrit_tmacher

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting StEP by StEP, podiumkunsten, festivals, Heerlen

Stichting StEP by StEP heeft als kernactiviteit het organiseren van het schrit_tmacher Festival (hierna: schrit_tmacher). Dit festival presenteert jaarlijks (internationale) dans, performancekunst en disciplinaire cross-overs in de (Eu)regio. Gedurende vijf weken vindt het festival plaats op diverse podia in de Limburgse steden Heerlen en Kerkrade, de Duitse stad Aken en de Belgische stad Eupen. Het festival legt veel nadruk op 'kwaliteit, vernieuwing, duiding en context'. Het festival verbindt vernieuwing met traditie, brengt choreografen in aanraking met een breed publiek, verbindt gerenommeerde generaties met aanstormende, en brengt verschillende kunstdisciplines samen. Het festival wil met zijn programmering relevante ontwikkelingen in historische, culturele en/of sociaal-maatschappelijke context plaatsen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting StEP by StEP. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting StEP by StEP geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Schrit_tmacher presenteert een kwalitatief hoogstaand internationaal dansaanbod in de (Eu)regio. De plannen omvatten een veelheid aan initiatieven en hoogwaardige (internationale) voorstellingen. De raad is enthousiast over deze ambities, die passen bij de gekozen presentatiefunctie. Een festivalbrede artistieke visie ontbreekt echter. Ook is de programmatische samenhang onvoldoende uitgewerkt. De reflectie op de samenwerking met (buitenlandse) partners is matig: de aanvraag is onvoldoende helder over de manier waarop schrit_tmacher deze samenwerking (zakelijk) vormgeeft.

Schrit_tmacher spant zich op diverse manieren in om middels educatieve en participatieve activiteiten mensen te betrekken bij het festival, waarbij vooral de grote aandacht voor de jeugd opvalt.

Schrit_tmacher honoreert medewerkers en zzp'ers conform de cao Nederlandse Podia en heeft een goede financiële gezondheid. De instelling reflecteert te beknopt op de toepassing van de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie. De toelichting op de toepassing van de Governance Code Cultuur is voldoende.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Elk voorjaar nodigt schrit_tmacher vanuit diverse windstreken de laatste ontwikkelingen op het gebied van moderne hedendaagse dans uit naar de Euregio Maas-Rijn, van interdisciplinaire cross-overs tot ontregelende performances. De kwaliteit van het artistieke programma is hoog, met internationale gezelschappen als Yin Yue Dance Company, Compagnie Virginie Brunelle en Compagnie Chute Libre, en van eigen bodem het Nederlands Dans Theater. De organisatie biedt een podium aan een veelzijdig (internationaal) kwaliteitsaanbod in de (Eu)regio, dat slechts in beperkte mate elders in Nederland wordt getoond. Met het Heerlense kunstplatform SCHUNCK* bracht het festival interessante randprogrammering tot stand. Dit leidde in 2019 tot lezingen, workshops en de tentoonstelling 'Punk + Dans + Kunst', waarin choreograaf Karin Post als gastcurator hiphop, wetenschap en videokunst samenbracht. Ook oordeelt de raad positief over de locatie-uitbreidingen naar het Belgische Eupen en Theater Kerkrade. Het festival draagt hiermee bij aan een (grensoverschrijdende) infrastructuur voor dans. De thematische samenhang in de totaalprogrammering van het festival is nog in ontwikkeling.

Ook in de komende subsidieperiode wil schrit_tmacher actuele producties binnen een historisch, sociaalmaatschappelijk of cultureel kader plaatsen. Daarnaast beoogt zij te blijven bijdragen aan de dialoog tussen kunstvormen, generaties en tradities. In zijn aanvraag schetst het festival vijf artistieke programmajnen, uitgewerkt in een concrete programmering. De plannen omvatten een veelheid aan initiatieven en hoogwaardige (internationale) voorstellingen. De raad is enthousiast over de ambities, die passen bij de gekozen presentatiefunctie.

Uit de opsomming van activiteiten in de aanvraag blijkt echter geen heldere overkoepelende strategie voor de programmering. Zo is het interessant dat het festival 'wil uitdagen tot artistieke dialoog met de Euregio', maar is niet duidelijk op welke manier het dat gaat vormgeven. Ook leunt de oorspronkelijkheid van schrit_tmacher overwegend op de artisticeiteit van de betrokken gezelschappen en choreografen. De raad zou graag zien dat schrit_tmacher de samenhang tussen de verschillende activiteiten en

functies verder ontwikkelt en contextualiseert, om de integrale zeggingskracht van het festival te vergroten.

Vernieuwing

Schrit_tmacher heeft zich de afgelopen periode in zakelijk en artistiek opzicht verder ontwikkeld op het gebied van Euregionale samenwerking. Het festival zoekt daarnaast artistieke vernieuwing door niet-westers dansaanbod te programmeren: verschillende danstalen en esthetische tradities uit bijvoorbeeld Azië, Afrika, Noord- en Zuid-Amerika. De producties en choreografen uit de programmalijn 'Culturele cross-overs in internationale dans' zijn aansprekend.

Schrit_tmacher werkt talentontwikkeling uit in de programmalijnen 'GENERATION2' en 'Co-Laboration', een meerjarig traject voor jonge choreografietalenten in coproductie met VIA ZUID. Belangwekkend is dat het festival een podium biedt aan (Limburgse) nieuwe en jonge makers. Hun eindwerken zijn zowel in Nederland als in Duitsland te zien. Mede met deze activiteiten geeft het festival op passende wijze invulling aan de ontwikkelingsfunctie die het voor zichzelf ziet.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Schrit_tmacher betaalt medewerkers en zzp'ers conform de cao Nederlandse Podia. De instelling stelt zich ten doel per 2021 te werken met opdrachtnemers die de Fair Practice Code onderschrijven, zowel nationaal als internationaal. Schrit_tmacher heeft een goede financiële gezondheid. De raad waardeert het voornemen om de komende periode meer sponsorinkomsten te verwerven. Ook benoemt de instelling mogelijkheden om incidentele tegenvallers op te vangen.

Schrit_tmacher werkt nauw samen met Parkstad Limburg Theaters en het Duitse Kulturbetrieb Stadt Aachen. Deze partners vormen samen het festivalhart. Dit kan volgens de raad bijdragen aan hun gezamenlijke missie om in de Euregio een dansstructuur te ontwikkelen. De betrokken partijen onderzoeken de mogelijkheden voor verdergaande financiële en facilitaire samenwerking. Onduidelijk is echter op welke wijze schrit_tmacher deze zakelijke samenwerking vormgeeft. De raad juicht het voornemen toe om de samenwerking, waarin beide partijen een deel van de kosten en risico's dragen, vast te leggen in een politiek-bestuurlijk convenant.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Schrit_tmacher spant zich op diverse manieren in om middels educatieve en participatieve activiteiten mensen te betrekken bij het festival, waarbij vooral de grote aandacht voor de jeugd opvalt. De randprogrammering voor volwassenen bestaat uit inleidingen, nagesprekken, films en dansworkshops.

Met het eerdergenoemde 'GENERATION2' beoogt het festival dans en danspubliek van de toekomst een impuls te geven. In deze programmalijn biedt het festival leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs dansworkshops van gezelschappen als SALLY, Danstheater AYA, de Stille en Dadodans. Hiervoor wordt samengewerkt met regionale educatiecentra en dansvooropleidingen. Er is een beperkt aanbod voor jeugdvoorstellingen, dat de organisatie de komende periode wil uitbreiden. Het festival levert hiermee een goede bijdrage aan cultuureducatie in de regio.

Het festival trok in 2018 bijna 19.000 bezoekers, zowel uit Nederland als Duitsland. De raad waardeert de ambitie van een brede publieksopbouw. In de aanvraag ontbreekt echter nadere informatie over publieksstrategieën, marketingmiddelen en omgang met publieksdata.

Volgens het festival worden de maatschappelijke scheidslijnen in zijn omgeving vooral bepaald door economische status en sociale achtergronden. Om nieuwe doelgroepen aan te spreken wil het festival sportgerelateerde community-projecten organiseren, zoals stadswandelingen en pleindansen. Samen met seniordansers en zorginstellingen ontplooit het festival 'Key of Life', waarin aandacht is voor gezond oud worden met behulp van dans. Dit vindt de raad interessante initiatieven die dans onder de aandacht brengen van minder voor de hand liggende doelgroepen.

Geografische spreiding

Schrit_tmacher heeft een sterk draagvlak opgebouwd in de eigen omgeving, met in Nederland relevante culturele partners als VIA ZUID, Huis voor de Kunsten Limburg en Jop Vermeesch (HFC Dansstudio Heerlen). De raad prijst ook de samenwerking met Belgische en Duitse culturele instellingen en podia. Hiermee spant het festival zich in voor het ontwikkelen van een grensoverschrijdende infrastructuur en publieksopbouw voor dans.

In haar reflectie op de aanvraag schrijft de stedelijke cultuurregio Zuid dat de aanvraag van schrit_tmacher goed aansluit bij de drie thema's 'internationalisering', 'publieksontwikkeling' en 'ruimte voor makers' van de cultuurregio. Het festival is sinds 2019 kernpartner van de proeftuin Dans: Right Now!. Deze proeftuin is een samenwerkingsverband van verschillende festivals, podia en gemeenten in de stedelijke cultuurregio Zuid en heeft als doel om het dansklimaat voor zowel makers als publiek in en vanuit in de regio verder te verstevigen.

Toepassing Fair Practice Code

Schrit_tmacher schrijft de Fair Practice Code toe te passen en licht toe in welke aspecten het festival daarvan afwijkt. Onduidelijk is echter waar de toepassing van de code de afgelopen periode is aangescherpt en waar, en op welke wijze, nog verbetering nodig is.

Toepassing Governance Code Cultuur

Schrit_tmacher past de Governance Code Cultuur toe en geeft aan deze te hebben doorvertaald naar overlegstructuren en verantwoordingsmethodieken. Naar aanleiding van de BIS-aanvraag voor de periode 2017 – 2020 oordeelde de raad dat schrit_tmacher feitelijk – zowel financieel, inhoudelijk als organisatorisch – nog niet onafhankelijk was van rechtsvoorganger Parkstad Limburg Theaters. Het festival schrijft dat het inmiddels volledig ontvlochten is en zelfstandig functioneert. De instelling is eind 2019 overgestapt op een raad-van-toezichtmodel. Hiermee is de onwenselijke situatie beëindigd dat de directeur van Parkstad Limburg Theaters tevens bestuursvoorzitter was van StEP by StEP. De banden met Parkstad Limburg Theaters blijven naar eigen zeggen sterk; beide organisaties hebben dezelfde directeur-bestuurder. Op basis van een samenwerkingsovereenkomst werken zij samen op het gebied van kaartverkoop, marketing, horeca en techniek. Een toelichting op de belangrijkste afspraken ontbreekt echter. Dat geldt ook voor een toelichting op de zakelijke samenwerking tussen schrit_tmacher en Kulturbetrieb.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Schrit_tmacher reflecteert redelijk op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie, met name waar het festival nu staat wat betreft programma, publiek, personeel en partners. Het sterke accent op niet-westerse ontwikkelingen vertaalt zich echter voornamelijk naar het louter presenteren van internationaal aanbod. Inspanningen voor publieksverbreding richten zich vooral op het verlagen van economische of sociaalmaatschappelijke drempels. Ook wat betreft inspanningen op het gebied van personeel en partners beperkt schrit_tmacher zich in de aanvraag tot gemeenschappen. Daardoor is de raad er niet van overtuigd dat voldoende prioriteit wordt gegeven aan het integreren van de code in de organisatie.

Silbersee

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 525.000

Over de instelling

Stichting Silbersee (hierna: Silbersee) is een productiehuis voor eigentijdse opera's en muziektheater. Eind 2017 lanceerde Silbersee de experimenteeruimte Spr!tzt!, bedoeld voor jonge, pas afgestudeerde makers. In de komende periode wil Silbersee dit 'research & development-atelier' omvormen tot Silbersee Vrijplaats, de plek waar ontwikkeltrajecten plaatsvinden. De Vrijplaats moet een schakel worden tussen opleiding en beroepspraktijk. Iedere twee jaar zullen er tien jonge makers worden begeleid bij het creëren van een eenakter of een avondvullende voorstelling. In de producties van de Vrijplaats zal het genre muziektheater worden verbreed en opgefrist met nieuwe elementen, ontleend aan urban, mime, wereldmuziek et cetera. Silbersee hoopt in de loop van 2021 een eigen huis in Amsterdam-Noord te betrekken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

Na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Silbersee geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een verdere toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Silbersee. De raad is enthousiast over de innovatieve wijze waarop Silbersee de grenzen van het genre opera verkent. Ook de eigen organisatie is gericht op vernieuwing, met de divers samengestelde OmDenktank. De ontwikkeltrajecten binnen Silbersee Vrijplaats zijn helder uitgewerkt en gedegen van opzet. Met haar keuze voor onorthodoxe opera kiest Silbersee welbewust voor een niche in de podiumkunsten. Dit heeft vanzelfsprekend consequenties voor het publieksbereik. De raad vreest dat het betrekken van een eigen huis in Amsterdam-Noord de zichtbaarheid in het land niet zal bevorderen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Silbersee maakt toegankelijk muziektheater dat de canon van Monteverdi, Purcell en Mozart verrijkt met urban *arts*, pop en eigentijdse dans. In deze cross-disciplinaire aanpak schuilt de meerwaarde van deze instelling: het

levert niet alleen spannende, grensverleggende producties op, maar heeft ook een sterk drempelverlagend effect. Zo doet Silbersee op een publieksvriendelijke manier aan genrevernieuwing.

Onder de vlag van Spr!tzt!, het lab voor pas afgestudeerde makers, werden enkele aansprekende voorstellingen geproduceerd van bovengemiddelde kwaliteit. Experiment en multidisciplinair werken staan hierbij voorop. Dit was onder meer te zien in *Through the Valley*, de wonderlijke sprookjeswereld van Manuel Paolini, waarin duistere erotische verlangens echoden in videoprojecties, dans en soundscapes.

In de komende periode wil Silbersee zijn ontwikkelactiviteiten verder uitbouwen. Onder de nieuwe naam Silbersee Vrijplaats worden drie trajecten aangeboden. Het 'Makerspad' is bedoeld voor circa tien jonge makers, die in twee jaar tijd intensief begeleid worden bij de ontwikkeling van een eenakter of een avondvullende voorstelling. In het kader van de 'Noordverhalen' creëert een maker in cocreatie met de bewoners van Amsterdam-Noord een muziektheatervoorstelling. De jaarlijkse Silbersee Summer Academy is specifiek opengesteld voor twaalf cultureel diverse deelnemers, die buiten de geijkte curricula en opleidingstrajecten vallen. Zij kunnen in een tiendaags traject leren werken met nieuwe expressievormen. De raad heeft fiducia in deze opzet. De selectiecriteria zijn helder geformuleerd en de beoogde begeleiders wekken vertrouwen. Onorthodoxe opera's produceren blijft de kern, maar het is expliciet niet de bedoeling dat alle makers in de Silbersee-mal passen: er is een grote artistieke vrijheid. Het experiment wordt gekoesterd, mislukken mag.

In het recente verleden was er bij Silbersee sprake van een innige vervlechting van produceren en talentontwikkeling. Silbersee en Spr!tzt! profiteerden wederzijds van elkaars expertise en artistieke inbreng. Deze verwevenheid werd als een pluspunt beschouwd. De tijd zal uitwijzen of de beide activiteiten in de nieuwe opzet compleet losgeweekt kunnen worden, zoals dat budgettair is voorzien. In die zin komt de huidige aanvraag als ontwikkelinstelling in de BIS in de ogen van de raad te vroeg.

Vernieuwing

Innovatie zit in het DNA van Silbersee. De grenzen van het genre van muziektheater werden al door de voorganger van deze instelling, het Vocaallab, afgetast en waar mogelijk opgerekt. Bij Silbersee Vrijplaats wordt consequent ingezet op het 'rebelse huwelijk' tussen opera en urban *arts*. Dit leidt tot vernieuwing van het genre en trekt een nieuw publiek naar de theaters.

Ook de organisatie zelf streeft ernaar zich voortdurend te vernieuwen. Daartoe is een divers samengestelde OmDenktank opgericht, een groep mensen die actief meedenkt over de artistieke koers, het beleid evalueert en mogelijke toekomstscenario's schetst. De leden ervan komen uit alle geledingen van de samenleving en zijn vooruitstrevend in hun eigen praktijk en ideeën. Het is de bedoeling dat zij een inspiratiebron zijn, ook voor de

makers in de verschillende ontwikkeltrajecten. De raad vindt dit een nobel streven naar permanente zelfevaluatie, hoewel onvermeld blijft in welke vorm de uitwisseling tussen de jonge talenten en de OmDenktank gegoten zal worden.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De begrotingen van Silbersee Vrijplaats en Silbersee Productiehuis zijn strikt gescheiden. De salarissen van de vaste medewerkers zijn verdeeld over de beide afdelingen volgens een verdeelsleutel: 40 procent Vrijplaats, 60 procent productiehuis. Silbersee Vrijplaats heeft voldoende liquide middelen en scoort goed op solvabiliteit. De begroting van de talentontwikkeltak ziet er realistisch uit. De instelling heeft in de komende periode weliswaar een grote subsidie-afhankelijkheid, maar de goede risicoanalyse van de onverhoopte situatie dat die subsidies deels wegvallen, biedt vertrouwen in de degelijkheid van de bedrijfsvoering.

Voor alle contracten is de cao Toneel en Dans van toepassing, zowel wat betreft de honorering als de arbeidsvoorwaarden. Zzp'ers krijgen een toeslag van 45 procent op het uurtarief. In het recente verleden werd die cao echter losgelaten als het totaal aantal voorstellingen en repetities onder de dertig bleef. In de jaarverslagen van 2017 en 2018 wordt opgemerkt dat het voor deze instelling ondoenlijk is om de Fair Practice Code over de gehele linie te volgen. De raad mist in de aanvraag een toelichting op de te nemen stappen om deze beloningsproblematiek aan te pakken.

Silbersee is aangesloten bij de Nederlandse Associatie Podiumkunsten (NAPK) en Kunsten '92 en participeert langs die wegen in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Silbersee werkt niet met vrijwilligers, wel met stagiairs. Die hebben een duidelijk functieprofiel en krijgen een passende vergoeding.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

In het plan van Silbersee ontbreekt een uitgewerkte visie op het gebied van educatie en het bereiken van (jonge) kinderen. Twee van de deelnemende makers zullen betrokken zijn bij het ontwikkelen van een voorstelling voor de jeugd, daarbij gecoacht door Paul Knieriem (De Toneelmakerij), Daniël van Klaveren en Flora Verbrugge (Sonnevanck). Dit zijn mooie namen, maar een concrete uitwerking van de voornemens ontbreekt.

De Vrijplaats zal ook worden benut voor twee grote *community projects* per periode, de zogenoemde 'Noordverhalen'. Vanuit het nieuwe eigen huis in Amsterdam-Noord gaan jonge makers op zoek naar verhalen in de directe omgeving. Dit materiaal wordt verwerkt in een muziektheaterproductie die in cocreatie met professionals en amateurs tot stand komt. Met deze projecten verwacht Silbersee nieuw, niet-traditioneel publiek aan te boren. De bekendheid van het grote publiek met de instelling is vrij gering. Silbersee heeft een kwalitatief onderzoek laten verrichten door

onderzoeksbureau Motivaction naar het vergroten van de naamsbekendheid en de publieksaantallen. Hieruit is een helder plan van aanpak voortgekomen, dat het publieksbereik jaarlijks met 5.000 moet doen toenemen. Om te beginnen wordt in de komende periode extra mankracht ingehuurd voor marketing en communicatie.

De raad is positief over deze stappen, maar heeft twijfels over het betrekken van een eigen theater in de wijk. Dit zal, zo is zijn verwachting, de zichtbaarheid van Silbersee in het land juist niet ten goede komen.

Geografische spreiding

Silbersee is goed geworteld in de eigen Metropoolregio Amsterdam (MRA). Door samenwerking met lokale partners als De Nationale Opera en de Nationale Opera Studio, DeLaMar, Muziekgebouw aan 't IJ, ITA, ISH Dance Collective, Ulrike Quade Company en Holland Festival is een hecht netwerk opgebouwd in de stad.

Buiten de MRA heeft Silbersee echter minder uitstraling, en dat geldt des te sterker voor de producties van Spr!tzt. In de komende periode gaat Silbersee Vrijplaats een samenwerking aan met de Eindhovense instelling voor urban dance, E-moves. De daaruit voortkomende eenakters gaan, samen met andere korte producties van de Vrijplaats, om en om in première in Theater de Meervaart en Parktheater Eindhoven. Ook zijn deze voorstellingen te zien in het land, op festivals als De Parade, Lowlands, November Music, Wonderfeel en Operadagen Rotterdam. Dit samenwerkingsverband zal het nationale belang van Silbersee en Silbersee Vrijplaats ten goede komen, maar wringt des te meer met het voornemen van de instelling zich te vestigen in de wijk in Amsterdam-Noord.

Toepassing Fair Practice Code

Silbersee onderschrijft de kernwaarden van de Fair Practice Code: solidariteit, duurzaamheid, diversiteit, vertrouwen en transparantie. In de toelichting wordt voldoende op deze aspecten gereflecteerd. Hierbij springt met name het scholingsbudget voor medewerkers in het oog, en de aangestelde vertrouwenspersoon.

Wat betreft *fair pay* volgt de instelling de cao Toneel en Dans, zowel voor de vaste medewerkers als voor de zzp'ers. Zoals vermeld onder 'Gezonde bedrijfsvoering en eerlijke beloning' wordt de cao soms losgelaten. In de aanvraag ontbreken alternatieven om tekortschietende beloning recht te trekken. Ook ten aanzien van andere onderwerpen uit de code formuleert de instelling geen verbeterpunten. Zo is onduidelijk of de partners van Silbersee de Fair Practice Code moeten onderschrijven. Ook wordt geen aandacht besteed aan auteursrechten.

Toepassing Governance Code Cultuur

Silbersee hanteert de Governance Code Cultuur als leidraad. Aandachtspunten in de code, zoals belangenverstremming en

integriteitsvraagstukken, heeft de instelling al langer op het netvlies. In de aanvraag wordt daar heel kort op ingegaan. Silbersee hanteert het bestuursmodel, waarbij de verhouding en rolverdeling tussen bestuur en directie in een bestuursreglement is vastgelegd. Volgend jaar wil zij deze structuur heroverwegen en mogelijk overstappen op een raad-van-toezichtmodel. Behalve die rolverdeling benoemt het bestuur voor de komende periode nog twee aandachtspunten: de personele bezetting, en de financiële transparantie en onafhankelijkheid van de Vrijplaats versus het Productiehuis.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Silbersee onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en geeft in de aanvraag een bevlogen toelichting op de hierin vervatte waarden. Of het nu gaat om de samenstelling van het eigen personeel, van het bestuur en de directie, van de aan Silbersee en Silbersee Vrijplaats verbonden makers, de samenwerkende partners, of het publiek bij de voorstellingen: dat zij een afspiegeling moeten vormen van de diverse Nederlandse bevolking is voor Silbersee vanzelfsprekend. En waar dat nog onvoldoende het geval is, zoekt zij naar wegen om dat te verbeteren.

Zo maakt de instelling overtuigend duidelijk dat diversiteit en inclusie een onvervreemdbaar onderdeel zijn van haar identiteit. Het gedurige streven opera en muziektheater te innoveren, komt mede voort uit haar wens om nieuwe, niet-traditionele publieksgroepen het theater in te krijgen.

De raad is al met al onder de indruk van de wijze waarop Silbersee de Code Diversiteit en Inclusie gestalte geeft.

Sonic Acts

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 650.000

Over de instelling

Stichting Sonic Acts (hierna: Sonic Acts) is een interdisciplinaire ontwikkelinstelling voor makers en publiek, geworteld in digitale cultuur (de e-culture), en naar eigen zeggen werkzaam in de cross-over tussen de kunsten, wetenschap en technologie. Het werkveld van Sonic Acts betreft de elektronische en digitale kunst en omvat de podiumkunsten, hedendaagse beeldende kunst, film en nieuwe media. De instelling bestaat sinds 1994 en is sinds haar oprichting het meest bekend van het gelijknamige tweejaarlijkse festival. In het afgelopen decennium is volgens de instelling het zwaartepunt in de activiteiten komen te liggen op onder andere talentontwikkeling en het ontwikkelen van eigen producties en programma's. Zij ziet het als haar missie om nieuwe kunst te ontwikkelen en nieuw publiek te bereiken. De instelling is gevestigd in Amsterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Sonic Acts geen subsidie toe te kennen.

De raad vindt Sonic Acts een interessante instelling met een prikkelende missie en visie, die zij helder verwoordt. Hij is echter kritisch over het plan voor de komende beleidsperiode. Hij vindt de plannen ambitieus en veelomvattend maar te weinig uitgewerkt, in het bijzonder waar het gaat over de voor het artikel Ontwikkelinstellingen belangrijke onderwerpen. Zo zijn de plannen voor talentontwikkeling te vrijblijvend, en wordt niet duidelijk wie de beoogde makers zijn en wie verantwoordelijk is voor hun begeleiding. Ook is de invulling van de zogeheten ontwikkelresidencies niet duidelijk. Daarnaast biedt het plan geen vertrouwen in het bereiken van nieuw publiek: de middelen die daartoe worden beschreven zijn tamelijk klassiek, en de onderbouwing van de verdere voornemens op dit vlak is te summier. Sonic Acts is wel goed ingebed in Amsterdam, reflecteert overtuigend op de drie codes en past deze codes in voldoende mate toe.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent Sonic Acts als een gedegen en interessante instelling van, voor en door *digital natives*, die uiteenlopende activiteiten ontplooit op het snijvlak van technologie, kunst en wetenschap. Naast de gelijknamige biënnale organiseert zij het hele jaar door activiteiten op het gebied van talentontwikkeling en onderzoek, bijvoorbeeld door het faciliteren van in totaal twintig ontwikkelresidencies waarin makers onderzoek doen en door het (co)produceren van nieuw werk. De instelling is bij uitstek multi- en interdisciplinair: wat zij voortbrengt kent zeer uiteenlopende verschijningsvormen, van muziek tot beeldende kunst en van debat tot film, en er vindt kruisbestuiving plaats tussen vormen en disciplines.

De raad is in beginsel positief over Sonic Acts. Zo zijn de missie en visie van de instelling helder, bevlogen en prikkelend. Daarnaast spreken de meerjarige onderzoeksthema's, zoals 'Reclaiming Pollution', tot de verbeelding. De focus van het programma is in de afgelopen jaren volgens de instelling verschoven van de artistieke mogelijkheden van techniek naar het stellen van vragen over hoe technologie mens, maatschappij en wereld verandert. De instelling gaat daarbij vernieuwend en verbredend te werk, waarbij het te prijzen valt dat zij actief zoekt naar grotere toegankelijkheid van wat zij aanbiedt.

De raad is echter kritisch over de aanvraag van Sonic Acts als ontwikkelinstelling. Het ingediende plan is zeer veelomvattend, maar niet concreet genoeg. Zo organiseert de instelling naast het tweejaarlijkse festival onder meer ontwikkelresidencies, schrijft zij opdrachten uit voor nieuw werk en produceert programmaserieën en workshops, maar is onvoldoende helder welke van die activiteiten de instelling als belangrijkste ziet, en hoe zij zich in dat kader tot elkaar verhouden. Daarnaast zijn de voorgenomen activiteiten op het gebied van talent- en genreontwikkeling onvoldoende uitgewerkt. Zo wil de instelling in de komende periode meer ontwikkelresidencies aanbieden, maar vermeldt zij niet met welke (mogelijke) makers of hoe de trajecten eruitzien. Evenmin wordt duidelijk wie er deel uitmaken van het programmateam, en zodoende verantwoordelijk worden voor het begeleiden van talent. Hierdoor heeft de raad te weinig zicht op de invulling van talentontwikkeling door Sonic Acts.

Daarnaast is niet duidelijk welke positie de instelling ambieert in de ontwikkeling van de digitale cultuur: er worden veel activiteiten genoemd die moeten bijdragen aan ontwikkeling en verbreding binnen het genre, maar de instelling verzuimt een overkoepelende artistieke visie of gevoelde verantwoordelijkheid voor een vakgebied expliciet te maken, waaruit die activiteiten voortvloeien. Evenmin wordt zichtbaar hoe de resultaten van de

activiteiten, zoals onderzoeksresultaten, worden ingezet ten behoeve van een bepaald genre of discipline.

Vernieuwing

De raad is in beginsel positief over de ambities van Sonic Acts op het gebied van vernieuwing. De instelling heeft ook in het verleden bewezen een plek te kunnen creëren voor nieuwe vormen en kruisbestuiving. Het festival is het belangrijkste wapenfeit, maar ook coproducties zijn op dat vlak van belang, zoals die met het Stedelijk Museum. De raad waardeert ook de intenties op het gebied van publieksonwikkeling: de instelling tracht een cultureel divers publiek te bereiken.

De aanvraag overtuigt echter niet waar het gaat om de positie die Sonic Acts wil innemen in het landelijke bestel als ontwikkelplek voor nieuw talent, of in de ontwikkeling van een genre of discipline door onderzoek. Op dat gebied is de uitleg onvoldoende, bijvoorbeeld over hoe onderzoeken kunnen bijdragen aan verdieping van het genre en de ontwikkeling van nieuw talent.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de verhouding van Sonic Acts tot eerlijke beloning. Door het uitvoeren van een scan heeft de instelling tekortkomingen ontdekt die zij planmatig wil aanpakken, zoals op het gebied van structureel onbetaald overwerk. Het beloningsbeleid is transparant. Vanaf 2021 implementeert de instelling de Fair Practice Code voor alle medewerkers, inclusief freelancers. Daarbij wordt erop toegezien dat het aantal gewerkte uren en het aantal gehonoreerde uren overeenkomt. De instelling maakt zich sterk voor een veilige werkplek voor alle werknemers, en wil het scholings- en ontwikkelbeleid te formaliseren. Zij zegt medewerkers te willen beschermen tegen risico's zoals ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid, maar licht niet toe hoe dat gebeurt. Zij neemt deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning in het (inter)nationale veld, bijvoorbeeld door in gesprek te gaan met subsidiënten, overheden en partners en draagt zo bij aan vorming van nieuw beleid. De instelling is lid van verschillende belangenorganisaties.

De raad is ook positief over de financiële gezondheid van Sonic Acts. De instelling heeft een hoge liquiditeit en solvabiliteit. De begroting is realistisch en de heldere, gedegen wijze waarop de bedrijfsvoering in de aanvraag is uitgewerkt, wekt vertrouwen. Ook de stevige onderbouwing van de groeistap die de instelling wil maken in haar begroting voor de komende periode wekt vertrouwen in de beheersbaarheid. Tevens zijn de maatregelen bij tegenvallende inkomsten helder. Ten slotte valt ook het voornemen te prijzen om sterker in te zetten op verhoging van de eigen inkomsten uit bijvoorbeeld private subsidies en sponsoring.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is kritisch over de aanvraag op het gebied van educatie en participatie. Sonic Acts formuleert ambities omtrent cultuureducatie en participatie, maar werkt deze niet alle even goed uit. De instelling verbindt zich overtuigend aan maatschappelijke vraagstukken met domeinen zoals de wetenschap om projecten te realiseren. Het is echter onvoldoende duidelijk hoe dit wordt vertaald naar educatieve activiteiten. De instelling is voornemens om meer aanbod te ontwikkelen voor scholieren, maar hoe deze activiteiten er concreet uitzien, wordt evenmin geheel duidelijk. Ook omtrent participatieve activiteiten is de aanvraag onvoldoende concreet.

Wat betreft publieksbenadering waardeert de raad de ambitie van de instelling om een breder en diverser publiek aan te spreken en de inzet van publieksdata om gericht te opereren. De in de aanvraag beschreven middelen zijn echter tamelijk klassiek en de marketingstrategie is niet voldoende uitgewerkt. Daarom bestaat twijfel of de ambities kunnen worden waargemaakt.

Geografische spreiding

Sonic Acts is stevig geworteld in Amsterdam en past goed in het profiel van Metropoolregio Amsterdam. Door de voorgenomen accentverschuivingen kan de instelling in toenemende mate bijdragen aan het klimaat op het gebied van technologie en kunst. Er zijn veel lokale samenwerkingsverbanden die wederzijds verrijkend kunnen zijn, zoals met podia en onderwijsinstellingen. De precieze invulling van die samenwerking is echter niet altijd duidelijk.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is positief over de reflectie van Sonic Acts op de Fair Practice Code. Er wordt inzichtelijk gemaakt wat de stand van zaken is. Waar de instelling nog tekortschiet, worden stappen geformuleerd om dit in de loop van de komende periode recht te trekken. Het gaat dan bijvoorbeeld om tekortschietende beloningen en onbetaald structureel overwerk. Deze houding getuigt van voldoende kennis en bewustzijn van de code.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad vindt de reflectie van de instelling op de inrichting van de stichting en de toepassing van de Governance Code Cultuur helder, en heeft vertrouwen in het functioneren van de instelling. De instelling hanteert het raad-van-toezichtmodel, er zijn reglementen, er wordt goed geëvalueerd en er is voldoende aandacht voor naleving van de code. Ook heeft zij een uitgebreid stappenplan geformuleerd, dat goed laat zien hoe zij in 2024 de code volledig heeft geïmplementeerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de reflectie op en toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie door Sonic Acts. De instelling is realistisch over de huidige situatie en presenteert een overtuigend plan van aanpak. Zij laat structureel en procesmatig zien hoe zij de code op diverse vlakken interpreteert en toepast. De raad waardeert met name de reflectie op de toepassing van de code in het programma. Er lag in het verleden een zwaartepunt op Angelsaksische en West-Europese cultuur. Door richtlijnen te formuleren is er inmiddels een grotere spreiding in de achtergronden van makers en sprekers, met onder meer een toename van makers en sprekers uit de Afrikaanse diaspora.

Sonsbeek

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting Sonsbeek & State of Fashion is gevestigd in Arnhem en organiseert sinds 2016 beurtelings een mode- en een beeldende kunsttentoonstelling.

De beide activiteiten worden georganiseerd door één stichting, maar hebben een eigen profiel. Voor beide activiteiten is een separate BIS-aanvraag ingediend.

Dit advies heeft betrekking op het deel van de activiteiten dat onder Sonsbeek (hierna: Sonsbeek) valt. Deze beeldende kunstmanifestatie wordt al sinds 1949 georganiseerd en beleefde in 2016 de meest recente editie. Sonsbeek wil zich met ingang van 2020 omvormen van een quadriënnale tot een ontwikkelinstelling met een doorlopend programma. De aanvraag betreft het verder ontwikkelen van het genre kunst in de publieke ruimte, via een onderzoeklijn en uiteenlopende activiteiten met makers en publiek, zoals exposities, symposia, *artist-in-residencies*, publicaties en online activiteiten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Sonsbeek & State of Fashion geen subsidie toe te kennen.

De raad kent Sonsbeek als een sterke speler in de hedendaagse beeldende kunstsector en is positief over de richting waarin zij zich wil ontwikkelen. Genre- en/of talentontwikkeling komen echter nog niet als kernactiviteit van de stichting naar voren; daarvoor zijn de plannen – ten opzichte van de presentatiefunctie die Sonsbeek al had – nog onvoldoende uitgewerkt. De aanvraag is meer een visiestuk dan een concreet activiteitenplan. In de aanvraag wordt nauwelijks ingegaan op de mogelijke synergie met de activiteiten van State of Fashion, dat onder dezelfde stichting valt. Dat vindt de raad een gemiste kans. Hij is er niet van overtuigd dat Sonsbeek erin zal slagen de activiteiten werkelijk breed toegankelijk en aansprekend te maken en vindt het plan erg subsidieafhankelijk.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De kwaliteit van Sonsbeek als presentatie-instelling staat buiten kijf. De tentoonstelling heeft meerdere iconische edities gekend van goede artistieke kwaliteit en met een groot publieksbereik. Bovendien laat de instelling zien zich op een sterke en eigentijdse manier door te willen ontwikkelen. Ze heeft aandacht voor de maatschappelijke rol die ze kan spelen in de samenleving, verbindt zich met allerlei partners in die omgeving en betreft verschillende doelgroepen actief bij haar werkwijze en aanbod. De geplande doorlopende programmering kan zorgen voor meer continuïteit richting makers, publiek en medewerkers. De raad vindt dit aansprekende ambities. Ook presenteert Sonsbeek mooie uitgangspunten voor een activiteitenprogramma, waarin westerse en niet-westerse kunst en publiek op gelijke voet een dialoog met elkaar aangaan.

De aanvraag betreft echter de *ontwikkelinstelling* die Sonsbeek met ingang van 2020 wil zijn. De raad vindt dat zij in die functie nog onvoldoende overtuigt. De transitie van quadriënnale naar doorlopende ontwikkelplek moet nog worden ingezet en de plannen ervoor zijn nog weinig concreet uitgewerkt. De aanvraag leest wat dat betreft meer als een visiestuk waarin de beoogde transitie wordt geschetst dan als een concreet activiteitenplan. Wat de doorlopende ontwikkelingsfunctie precies voor de artistieke ontwikkeling van makers en van het genre zal betekenen, is kortom nog niet goed te beoordelen; de plannen zijn te pril.

Vernieuwing

Zoals beschreven onder 'Artistieke en inhoudelijke kwaliteit' is de raad positief over de ambities om meer continue te gaan werken en steeds meer doelgroepen actief te betrekken. Ook vindt hij de manier waarop Sonsbeek vormgeeft aan publieks- en impactonderzoek sterk.

De instelling gaat niet diep in op de mogelijke voordelen van het organiseren van twee activiteiten door één stichting. Hier had de raad een uitweiding verwacht, omdat er zijns inziens veel voordeel te behalen is in praktisch opzicht, bijvoorbeeld op het terrein van fondsenwerving, communicatie, vriendenwerving, maar ook in inhoudelijk opzicht.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Sonsbeek is een organisatie in opbouw. De formatie neemt naar verwachting toe, maar de vaste bezetting van het kernteam blijft klein; er zijn vier medewerkers in vaste dienst. Voor het overige werk worden structureel zzp'ers ingehuurd. Dit roept bij de raad vragen op over schijnzelfstandigheid. De stichting reflecteert hier niet op in de aanvraag. Het wordt bovendien niet duidelijk hoe de cao wordt gevolgd en of de

ingehuurde zzp'ers een opslag krijgen. De instelling refereert aan twee cao's, diverse richtlijnen en vermeldt de markt te volgen, zonder specifiek te maken hoe dit alles wordt toegepast.

De instelling maakt inzichtelijk hoe de begrotingen van haar beide activiteiten zich tot elkaar verhouden en heeft voor Sonsbeek een specificatie toegevoegd. Daaruit blijkt dat de kostenstijging als gevolg van de doorlopende programmering grotendeels door fondsen en subsidiënten gefinancierd moet gaan worden. Onder meer vanwege het gratis toegankelijke karakter van Sonsbeek zijn er nauwelijks eigen inkomsten. De raad vindt deze subsidieafhankelijkheid een belangrijk aandachtspunt, te meer daar de instelling een fors negatief eigen vermogen heeft en daarom niet terug kan vallen op eigen middelen. Het valt de raad op dat het dekkingsplan van Sonsbeek naast de BIS-subsidie ook bijdragen van drie Rijkscultuurfondsen bevat, terwijl deze financieringsbronnen elkaar in de praktijk doorgaans uitsluiten. Dit in aanmerking genomen is het extra zorgelijk dat het plan geen risicostrategie bevat.

Ten slotte valt het de raad op dat de begroting van Sonsbeek voor 2024 veel hoger uitvalt dan die van de andere jaren, als gevolg van de grote tentoonstelling die dan plaats zal vinden. Dit geeft de indruk dat de gevraagde BIS-bijdrage niet alleen is bedoeld voor de doorlopende ontwikkelingsfunctie, maar ook voor de meer 'traditionele' presentatiefunctie van Sonsbeek.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Sonsbeek heeft op het gebied van educatie en participatie een sterk plan. Het educatieve aanbod is veelvormig en gericht op allerlei verschillende doelgroepen, variërend van scholieren in het basis- en voortgezet onderwijs en kunstvakstudenten tot specifieke gemeenschappen én het bredere publiek. In de werkwijze van Sonsbeek staat de actieve deelname van mensen centraal. Deze krijgt vorm in onder meer cocreatie, gastcuratorship en vrijwillige inzet. De raad vindt de gekozen aanpak sterk, maar krijgt nog niet bij alle onderdelen een goed beeld van wat ze concreet behelzen en hoe de interactie met doelgroepen er precies uit komt te zien.

De raad waardeert de aandacht voor nieuwe doelgroepen, zoals jongeren en mensen uit specifieke gemeenschappen. In theorie bieden het jaarronde programma en de samenwerking met maatschappelijke instellingen kansen om een groter en meer divers samengesteld publiek te bereiken en de maatschappelijke impact verder te vergroten. Of dat in de praktijk ook lukt zal echter afhangen van de concrete aanpak. Helaas zijn de plannen in algemene termen beschreven en komen ze soms nogal *high-end* over, waardoor de raad betwijfelt of een breed publiek zich erdoor aangesproken zal voelen.

Geografische spreiding

Sonsbeek is sterk geworteld in Arnhem en de regio. Ze wil met haar activiteiten meebouwen aan de reputatie van Arnhem als creatieve stad en aan de reputatie van stedelijke cultuurregio 025 als innovatieve en ondernemende regio. De instelling werkt samen met ArtEZ en heeft diverse strategische partnerships met instellingen binnen en buiten het culturele bestel. Uit de meerjarige ondersteuning van gemeente en provincie spreekt een groot draagvlak voor de activiteiten van Sonsbeek. De samenwerkingen met andere beeldende kunstinstellingen elders in het land en internationaal, zorgen voor uitwisseling en doorstroom van talent. De raad merkt hierbij wel op dat een deel van de beschreven samenwerkingen nog opgetuigd moet worden.

Toepassing Fair Practice Code

Sonsbeek wil graag goede afspraken maken over zaken als honorering, werkomstandigheden, verzekering en auteursrecht. De instelling maakt echter niet duidelijk hoe afspraken tot stand komen en refereert aan twee cao's en diverse richtlijnen, zonder toe te lichten hoe en bij wie deze worden toegepast. De instelling is afhankelijk van structurele subsidies om de Fair Practice Code in praktijk te kunnen brengen. Sonsbeek toont zich er niet van bewust dat schijnzelfstandigheid op de loer ligt bij de structurele inzet van zzp'ers. Hierop, en ook op de omgang met secundaire arbeidsvoorwaarden had de raad meer reflectie verwacht.

Toepassing Governance Code Cultuur

Sonsbeek hanteert een bestuursmodel, maar is voornemens de transitie naar een raad-van-toezichtmodel te maken, aangezien dit beter aansluit bij de praktijk. De raad moedigt een duidelijke scheiding aan van taken en verantwoordelijkheden van directie, toezichthouders, *creative board* en curatoren. In de aanvraag komt ter sprake dat er ruimte voor verbetering is in de organisatiestructuur en de organisatie ziet een transitie naar een 'platformmodel' voor zich. Het is de raad niet duidelijk welke consequenties dit eventueel zal hebben voor de governance.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Sonsbeek wil de Code Diversiteit en Inclusie toepassen en schenkt in de aanvraag veel aandacht aan diversiteit op het gebied van publiek, programma, personeel en partners. Ze erkent echter dat het bestuur en de kernorganisatie voornemens onvoldoende cultureel divers zijn. Er wordt een streefcijfer genoemd ten aanzien van diversiteit in de invulling van vacatures van minimaal 35 procent, maar hiervoor wordt geen plan gepresenteerd. Hoe de instelling het genoemde percentage in 2024 gaat halen, is daardoor onduidelijk. De raad vindt dat een organisatie als Sonsbeek een stappenplan tot 2024 moet kunnen formuleren en naleven.

Ten slotte is het opmerkelijk dat Sonsbeek zich in het diversiteitsbeleid niet of nauwelijks lijkt te verhouden tot de bevolkingssamenstelling van stad en regio. De raad had graag gezien dat zij dat aspect mee had laten wegen in haar visie en aanpak.

SPRING

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 375.000

Over de instelling

Stichting SPRING, podiumkunsten, festivals, Utrecht

Stichting SPRING (hierna: SPRING) organiseert met het SPRING Performing Arts Festival een jaarlijks tiendaags festival dat in het voorjaar in Utrecht plaatsvindt. Sinds 2017 is daar het driedaagse festival 'SPRING in Autumn' aan toegevoegd, dat jaarlijks een weekend lang plaatsvindt in oktober. SPRING is een internationaal platform voor nieuwe ontwikkelingen in de hedendaagse podiumkunsten, met een nadruk op cross-overs. De organisatie stimuleert de ontwikkeling van jonge makers en laat in de programmering een grote diversiteit aan stemmen horen. SPRING kiest nadrukkelijk voor kunst die zich bezighoudt met de staat van de wereld en met experiment. De organisatie vervult daarnaast een functie als aanjager van debat.

Subsidieadvies

Stichting SPRING voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting SPRING. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting SPRING geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad heeft waardering voor de *cutting edge*-programmering van SPRING en de wijze waarop de instelling verantwoordelijkheid neemt voor makers en hun ontwikkeling. SPRING is van belang voor het debat en de theoretische reflectie op kunst in de huidige maatschappij. Daarbij botst de keuze voor inhoud soms met artistieke eisen; de algehele kwaliteit van de programmering is wisselend. Naast de activiteiten in de publieke ruimte bereikt SPRING een betrekkelijk beperkt (betalend) publiek voor haar voorstellingen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

SPRING is in 2013 ontstaan uit een fusie van het Springdance Festival en Festival aan de Werf, waarbij de waarden van de oorspronkelijke festivals bewaard zijn gebleven. De instelling heeft deze overtuigend weten te vertalen in een programma waarin de grenzen tussen de verschillende

disciplines zijn vervaagd, en dat ruimte biedt voor nieuwe, actuele vormen van podiumkunsten. In 2017 is in nauwe samenwerking met de Stadsschouwburg Utrecht een kleinere en programmatisch toegankelijker weekendversie van het festival ontwikkeld om een brug te slaan tussen beider programmering en publiek.

De raad is enthousiast over het sterk artistiek-maatschappelijk gedreven beleidsplan voor de komende periode, dat getuigt van een heldere visie op de avant-garde en de wereld van vandaag. Daarmee getuigt SPRING van grondige theoretische reflectie. In het plan beschrijft SPRING de drie programmalijnen waarlangs het festival de komende periode verder wil werken: de impact van nieuwe technologieën en digitalisering, het presenteren van niet-westerse voorstellingen, en werk in de publieke ruimte met stadsprojecten en een *city-connector*. Het festival heeft een reputatie op het gebied van onregelende interventies in de publieke ruimte, met name door projecten van Dries Verhoeven, die een breed publiek moeten aanzetten tot nadenken over kunst en maatschappelijke twistpunten. De raad oordeelt positief over de voorgenomen verbreding van deze programmalijn, waarin SPRING met Nederlandse en internationale kunstenaars projecten ontwikkelt die gebaseerd zijn op urgente lokale kwesties. Daarvoor roept de instelling de functie van *city-connector* in het leven, die festival, artiesten en sociale organisaties moet verbinden.

Het festival bestaat uit een bewuste, inspirerende en diverse programmering. Op internationaal vlak manifesteert het festival zich goed in de programmering, in coproducties met internationale partners en het internationale bezoekersprogramma dat bezoekers en makers bij elkaar brengt. De instelling geeft daarbij in de programmering ruimte aan *midcareer* kunstenaars, met soms uitschieters naar meer gevestigde makers. De ruimte voor het experiment en het onconventionele geeft het festival zijn heldere signatuur, met actuele onderwerpen die een impact op het publiek kunnen hebben. Een dergelijke programmering brengt risico's met zich mee, en het gepresenteerde aanbod is dan ook zeker niet altijd van even hoge kwaliteit. Dat geldt bijvoorbeeld voor producties waaruit de goede intenties blijken, maar die duidelijk tonen dat de carrière zich nog in de beginfase bevindt.

Vernieuwing

SPRING heeft zich vanaf de oprichting tot taak gesteld om artistieke vernieuwing in de kunsten te stimuleren en te presenteren. De instelling heeft een goede staat van dienst als het gaat om de ondersteuning van een aantal makers in de verschillende stadia van hun loopbaan en heeft voor de afzet van producties een goed internationaal netwerk.

Een van de speerpunten van het festival is het presenteren van technische innovaties in de podiumkunsten. Samen met de Universiteit Utrecht en Ulrike Quade wordt SPRING artistiek partner bij een onderzoek naar robots in het artistieke en sociale gebied. De raad is benieuwd naar de resultaten van dit onderzoek, dat goed aansluit op wat het festival eerder op dit vlak heeft laten zien.

In de afgelopen jaren maakte SPRING deel uit van verschillende Europese internationale netwerken, zoals Moving Borders. Festivals in Transition, bestaande uit tien internationale festivals en de Universiteit Utrecht, biedt met het project 'Sharing Power' vanaf 2022 jongere kunstenaars en curatoren de mogelijkheid om een tweedaags programma te maken dat per stad toegespitst is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Voor de medewerkers die het hele jaar in dienst zijn hanteert het festival de cao Nederlandse Podia. Voor zzp'ers, die in het verleden niet altijd loon naar werken kregen, wordt vanaf 2020 de cao Toneel en Dans gebruikt, aansluitend bij de functies waar het om gaat. Gezelschappen ontvangen een redelijke uitkoopsom en in ieder geval ook dagkosten. De raad is positief over de aandacht die de organisatie geeft aan begeleiding, ontwikkeling en doorgroeikansen voor stagiairs.

Voorts constateert de raad dat SPRING een betrekkelijk gezonde bedrijfsvoering heeft en een duidelijke risicoanalyse heeft gemaakt. Verschuivingen in de begroting aan de inkomstenkant voor 2021 – 2024 komen met name door de aanvraag van rijkssubsidie. Hiermee wil de organisatie onder meer blijven coproduceren, om zo de internationale betekenis te borgen en zich te blijven inzetten voor talentontwikkeling. Daarmee is de organisatie in sterke en toenemende mate afhankelijk van subsidies. Voor 2024 wordt een sterke daling in de bijdragen uit private middelen verwacht en dalen de publieksinkomsten bij een gelijkblijvend aantal activiteiten ten opzichte van 2021. De geringe directe publieksinkomsten vindt de raad zorgwekkend op de langere termijn.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De activiteiten die SPRING in de afgelopen periode op het gebied van cultuureducatie heeft ondernomen, liggen in het directe verlengde van de programmering, zoals gesprekken rond de voorstellingen en de 'SPRING Academy'. Met de 'SPRING Academy' heeft het festival een nauwe band met de afdeling Theaterwetenschappen in Utrecht opgebouwd. De raad vindt dat dit initiatief goed gebruikmaakt van de samenwerking met het hoger onderwijs dat in de afgelopen jaren in rap tempo internationaal is geworden. Zo hebben (inter)nationale studenten baat bij de aanwezigheid van

internationale makers in het festival in de context van de Academy. De raad vindt de wijze waarop ook de vorm van nagesprekken is onderzocht, inspirerend.

Door buitenactiviteiten van SPRING in de stad wordt een breed publiek geconfronteerd met onverwachte kunst in de openbare ruimte. De raad is positief over de ontwikkeling van de instelling in de afgelopen periode, door meer de wijken in te gaan en een meer cultureel divers publiek op te zoeken. Zo ontwikkelt SPRING in de periode 2021 – 2024 samen met onder meer Stichting Nieuwe Helden en verschillende buurtinitiatieven een app-gestuurde theatrale tocht door Utrecht, ‘The Village Utrecht’.

De raad is zich bewust van de spanning tussen de programmering van het festival en het publieksbereik. Met een systeem van routes gidst het festival de toeschouwer door het veelal onbekende programma. Om de drempel verder te verlagen wil de instelling haar communicatie toegankelijker maken. Een concrete en financiële vertaling daarvan ontbreekt echter in het plan.

Geografische spreiding

SPRING ontvangt meerjarige subsidies van de provincie en van de gemeente Utrecht. De stedelijke cultuurregio Utrecht heeft als regioprofiel gekozen voor ‘Eeuwig Jong’, met een nadruk op onder meer talentontwikkeling en ruimte voor makers. SPRING past goed binnen dat profiel en is goed verankerd in Utrecht, met partners als Stadsschouwburg Utrecht, Theater Kikker, Universiteit Utrecht, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, en makers als Dries Verhoeven en Boukje Schweigman. SPRING is binnen de stedelijke cultuurregio ook partner in het samenwerkingsverband Standplaats Midden, dat zich in de periode 2021 – 2024 richt op het ontwikkelen van talent. Hiermee wil het festival een bijdrage leveren aan het regionale makersklimaat.

Toepassing Fair Practice Code

SPRING reflecteert goed op met name het aspect eerlijke betaling in de Fair Practice Code en gaat in de toelichting op de toepassing van de code in op het internationale veld waarin het festival zich beweegt. De raad waardeert de gelijke, eerlijke behandeling van internationale en Nederlandse kunstenaars. De reflectie laat zien welke stappen de organisatie wil nemen met betrekking tot de verbetering van de betaling van zzp’ers en tijdelijke krachten.

Toepassing Governance Code Cultuur

SPRING past de Governance Code Cultuur toe en werkt sinds 2018 met een raad-van-toezichtmodel. Het bestuur wordt gevormd door de artistiek en de

zakelijk directeur. De organisatie geeft een duidelijke reflectie op de governance en de stappen die hierin genomen zijn.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

SPRING zegt al langer aandacht te hebben voor diversiteit en inclusie en is op dit moment onder meer betrokken bij PACT in Utrecht. Met name in het programma ziet de raad deze aandacht goed terug. De organisatie reflecteert in beginsel helder op de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie, en constateert hierin dat er nog actie nodig is. De raad is van mening dat deze maatregelen gedeeltelijk tot verbetering zullen leiden, maar mist met betrekking tot het personeel concrete doelen en maatregelen.

Standplaats Midden

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 425.000

Over de instelling

Stichting Standplaats Midden (hierna: Standplaats Midden) is een netwerk van culturele instellingen in de provincie Utrecht, dat zich inspant voor de ontwikkeling van talentvolle, innovatieve makers binnen de podiumkunsten en voor de ontwikkeling van het makersklimaat in de regio Midden-Nederland. De kernpartners van het netwerk zijn De Coöperatie, Het Filiaal theatermakers, Gaudeamus, Het Huis Utrecht, Holland Opera en SPRING. Gezamenlijk ondersteunen zij makers die zich (verder) willen bekwamen in een multi- of interdisciplinaire werkwijze. Bij de begeleiding van talenten zijn dan ook altijd ten minste twee partnerinstellingen betrokken. Het netwerk gaat uit van de begeleiding van gemiddeld vijf nieuwe makers per jaar.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Standplaats Midden geen subsidie toe te kennen.

Standplaats Midden heeft een realistisch plan ingediend, waarin talentontwikkeling centraal staat en veel aandacht is voor multidisciplinariteit. De partners die het netwerk vormen zijn ervaren in het begeleiden van talenten en goed geworteld in de regio en de keten.

De raad vindt de aanvraag echter prematuur. Standplaats Midden is opgericht in januari 2020 en gaat feitelijk in 2021 pas van start. Het netwerk kan voortbouwen op ervaringen die opgedaan zijn met de pilot Standplaats Utrecht, maar is ingrijpend van samenstelling veranderd (DOX en Theater Utrecht zijn niet meer betrokken, Gaudeamus, Holland Opera en De Coöperatie treden toe) en hanteert deels een andere aanpak. De meerwaarde van de samenwerking wordt uit de plannen nog onvoldoende duidelijk. Bestuur en personeel moeten grotendeels nog worden aangesteld en ten aanzien van de codes moet Standplaats Midden nog veel regelen. Ook plaatst de raad grote kanttekeningen bij het beleid ten aanzien van educatie en participatie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Op basis van de kwaliteit van de deelnemende partners verwacht de raad dat de artistieke kwaliteit van de kernactiviteiten goed zal zijn: alle zes de partners zijn meerjarig gesubsidieerde instellingen met een goede staat van dienst. Zorg voor talentontwikkeling is voor elk van die partners al onlosmakelijk deel van de taakopvatting, voor ieder op een eigen wijze en in een ander deel van het werkveld. De raad heeft daarom vertrouwen in het vakmanschap van de partners, in artistieke zin én als het aankomt op adequate begeleiding van makers. Positief zijn de mogelijkheden die voor talentontwikkeling in de jeugdpodiumkunsten worden geboden, dankzij instellingen als Het Filiaal theatermakers en Holland Opera.

Omdat de primaire begeleiding van de makers steeds belegd wordt bij de instelling die het dichtst bij de maker staat, zijn de kansen op doeltreffende begeleiding en passende uitstroom groot. De makers wordt alle ruimte geboden. Zo bevat elk ontwikkeltraject ook een vrij uitgebreide onderzoekcomponent. De raad verwacht dat de ontwikkeltrajecten zullen voorzien in een behoefte van makers – ook gezien de context van Midden-Nederland met zijn relatief jonge en snelgroeiende populatie. Aangezien de kernpartners landelijke uitstraling hebben, verwacht de raad dat de te selecteren makers ook voldoende landelijke zichtbaarheid zullen krijgen.

De raad is van mening dat de in het plan genoemde makers interessant zijn, al is niet in alle gevallen duidelijk of ze alleen betrokken waren bij de pilot Standplaats Utrecht of ook bij Standplaats Midden. Hij heeft vertrouwen in het selectievermogen van het netwerk, waarbij de aandacht voor diversiteit positief meeweegt. Het aantal betrokken makers zal in het begin relatief klein zijn, maar dat past bij een beginnende ontwikkelinstelling.

Het netwerk kan voortbouwen op ervaringen die opgedaan zijn met de pilot Standplaats Utrecht, maar is ingrijpend van samenstelling veranderd (DOX en Theater Utrecht zijn niet meer betrokken, Gaudeamus, Holland Opera en De Coöperatie treden toe) en hanteert deels een andere aanpak. De meerwaarde van de samenwerking komt in de aanvraag nog niet overtuigend over het voetlicht. De raad is nog niet overtuigd van de toegevoegde waarde van het netwerk ten opzichte van wat de afzonderlijke instellingen makers al bieden. Waar Standplaats Midden voor zichzelf een rol ziet om makers uit te dagen tot vermenging van disciplines, verwacht de raad dat die vermenging in veel gevallen al op een natuurlijke manier, vanuit de vraag van de maker, zal ontstaan.

Vernieuwing

Standplaats Midden is een nieuwe instelling. Dat er ten opzichte van voorloper Standplaats Utrecht partners uit andere disciplines zijn toegetreden, juicht de raad toe. Ook is met de toetreding van Holland Opera, dat in Amersfoort gevestigd is, het regionale bereik vergroot. De raad is van mening dat Standplaats Midden slechts in beperkte mate bijdraagt aan de vernieuwing van de artistieke praktijk. De focus op multi- en interdisciplinair werk is weinig onderscheidend in de hybride kunstpraktijk van nu.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Standplaats Midden zegt in het beloningsbeleid de cao Toneel en Dans te hanteren, maar noemt ook de cao Muziekensembles. Het is de raad onduidelijk of de opslag voor zzp'ers wordt toegepast. Evenmin is duidelijk of de cao's op alle onderdelen (zoals pensioenopbouw) wordt gevolgd, en welke rol Standplaats Midden speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Omdat de ontwikkeltrajecten volledig in de begroting van Standplaats Midden zijn opgenomen, is de financiële constructie helder. De financieringsmix laat een mooie spreiding van inkomstenbronnen zien. De toekomstbestendigheid daarvan hangt echter sterk af van de mate waarin toezeggingen van financiers worden gerealiseerd. Het plan gaat hier niet op in; een risicostrategie voor tegenvallende inkomsten ontbreekt. De publieksinkomsten zijn op basis van slechts 45 speelbeurten per jaar relatief voorzichtig ingeschat. Ook valt op dat begroting en dekkingsplan voor 2021 en 2024 gelijk zijn, terwijl een geleidelijke opbouw bij een startende ontwikkelinstelling meer voor de hand ligt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad betreurt het dat Standplaats Midden geen verantwoordelijkheid neemt voor educatie: de aanvraag besteedt geen aandacht aan beleid op dat gebied.

Ook op het gebied van publieksvisie en publieksaanpak overtuigt het plan niet. Standplaats Midden belegt de publieksgerichte inspanningen grotendeels bij de partnerinstellingen, waarbij de aanpak afhangt van de makers en hun projecten. De inspanningen van Standplaats Midden zelf concentreren zich op communicatie met het professionele veld. Een visie op doelgroepen en op manieren om een passend publiek te interesseren ontbreekt, evenals een visie op het bereiken van nieuwe publieksgroepen. De raad is van mening dat Standplaats Midden zich daarmee te afwachtend opstelt: juist een hybride artistieke praktijk biedt volop kansen om een divers publiek te bereiken en te betrekken. Bovendien mist de raad een heldere strategie om landelijk publiek te bereiken, en vindt hij het beoogde

publieksbereik conservatief ingeschat, met name door het relatief lage aantal verwachte speelbeurten.

Geografische spreiding

De raad is gematigd positief over de worteling en spreiding van de activiteiten van Standplaats Midden. De instelling is gevestigd in Utrecht. Daar zal het merendeel van de activiteiten ook plaatsvinden; alleen kernpartner Holland Opera zetelt in Amersfoort.

De zes partnerinstellingen zijn actief in de regio en zijn goed ingebed in de respectievelijke ketens; samen zorgen ze voor een sterke verbinding met de omringende culturele infrastructuur. Daarnaast zijn verschillende *associate partners* betrokken. Daarbij ontbreken DOX en Theater Utrecht, die wel aangesloten waren bij Standplaats Utrecht. De raad hoopt dat de partnerinstellingen ook deze partijen in een later stadium weer weten te vinden. Het is de raad niet duidelijk hoe Standplaats Midden concreet gaat samenwerken met de kunstvakopleidingen in stad en regio.

Ook wat betreft de presentatiemogelijkheden buiten de regio overtuigt het plan niet. Zo ontbreekt een concrete aanpak voor het bespelen van festivals, podia en andere presentatieplekken die buiten het eigen netwerk vallen.

Toepassing Fair Practice Code

Standplaats Midden reflecteert slechts ten dele op de Fair Practice Code. Ze zegt in het beloningsbeleid voor alle medewerkers de cao Toneel en Dans te hanteren, maar noemt ook de cao Muziekensembles. Het is de raad onduidelijk of de opslag voor zzp'ers ook wordt toegepast. Evenmin is duidelijk of de cao's op alle onderdelen (zoals pensioensopbouw) wordt gevolgd, en welke rol Standplaats Midden speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Wel reserveert ze budget voor scholing, heeft ze in functioneringsgesprekken aandacht voor loopbaanontwikkeling en wil ze een vertrouwenspersoon aanstellen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het is opmerkelijk dat Standplaats Midden een BIS-aanvraag indient terwijl er nog geen volwaardig bestuur is (één bestuurslid bij indiening van de aanvraag), noch een intern reglement met afspraken over de interactie tussen bestuur, coördinator en kernpartners. Standplaats Midden wil bestuursleden werven die variëren in expertise, leeftijd, sekse en culturele achtergrond, zonder belangen bij de deelnemende netwerkpartners. Dat zijn uitgangspunten die in lijn zijn met de Governance Code Cultuur, maar de raad merkt op dat het hier nog slechts gaat om voornemens; de uitvoering is nog niet te beoordelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Standplaats Midden heeft een heldere en brede visie op diversiteit, waarin het niet alleen gaat over culturele achtergrond, maar ook over gender,

seksuele geaardheid, leeftijd, kennis en vaardigheden, sociaaleconomische achtergrond, opleidingsniveau en beperkingen. De instelling wil ten minste twee bestuursleden aantrekken die bijdragen aan diversiteit en wil bij het werven van personeel voor elke vacature een of twee kandidaten uitnodigen uit in het culturele veld ondervertegenwoordigde groepen. Bij het selecteren van makers hanteert Standplaats Midden een quotum: minimaal een kwart van de makers moet bijdragen aan een meer divers cultureel veld.

De raad heeft waardering voor deze uitgangspunten, maar mist een aanpak voor het bereiken van een divers publiek; de instelling laat dat te sterk afhangen van de speelmogelijkheden die volgen uit de projecten.

State of Fashion

Geadviseerd subsidiebedrag: € 455.284

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting Sonsbeek & State of Fashion (hierna: State of Fashion) is gevestigd in Arnhem en organiseert sinds 2016 beurtelings een modefestival en een tentoonstelling van hedendaagse kunst in de openbare ruimte: State of Fashion en Sonsbeek. De beide activiteiten worden georganiseerd door één stichting, maar ze hebben een eigen profiel. Dit advies heeft betrekking op het deel van de activiteiten dat onder State of Fashion valt. In 2018 werd de eerste editie van dit (inter)nationale modefestival gehouden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad adviseert Stichting Sonsbeek & State of Fashion een subsidiebedrag van € 455.284 toe te kennen, mits zij:

- voor 2021 een aangepast activiteitenplan opstelt, inclusief aangepaste begroting.
- voor 2021 een plan opstelt voor tegenvallende inkomsten.

Het festival State of Fashion wordt tweejaarlijks georganiseerd met als doel actuele en vernieuwende onderwerpen en ontwerpen te presenteren aan een publiek en aan vakgenoten. Het festival is tevens een platform voor (inter)nationale uitwisseling, matchmaking en talentontwikkeling. De stichting Sonsbeek & State of Fashion heeft twee afzonderlijke subsidieaanvragen ingediend. De aanvraag voor Sonsbeek is ingediend voor de functie ontwikkelinstelling. Hoewel de stichting in haar aanvraag schrijft dat de beide evenementen afzonderlijk van elkaar kunnen bestaan, ook financieel, levert de aanvraag geen risicoanalyse voor tegenvallende inkomsten als een van de twee activiteiten niet wordt gesubsidieerd. Inhoudelijk voldoet Stichting Sonsbeek & State of Fashion aan de subsidievoorwaarden.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

State of Fashion is een internationale modebiënnale en een platform voor modeprofessionals, studenten en publiek. Het festival wordt gehouden in Arnhem, dat al geruime tijd de reputatie van modestad heeft. Het zeven dagen durende festival bestaat uit tentoonstellingen, ontmoetingen,

RAAD VOOR CULTUUR

debatten en workshops. State of Fashion is de opvolger van de Mode Biënnale van Arnhem die in 2013 haar laatste editie beleefde. State of Fashion vult de leemte die daarna ontstond en is een aanvulling op het bestaande aanbod van mode-evenementen.

State of Fashion maakt een interessante koppeling tussen mode en maatschappelijke vraagstukken. De focus op inhoud maakt het festival onderscheidend. De raad heeft er waardering voor dat State of Fashion vanuit idealen opereert en er met behulp van de textielindustrie aan wil bijdragen dat Nederland een innovatiehub wordt voor circulaire economie. De inhoudelijke invalshoek maakt het festival tot een potentieel belangrijk internationaal podium voor zowel modeliefhebbers, ontwerpers en activistische liefhebbers als voor een breed publiek. State of Fashion legt de nadruk in de komende beleidsperiode op de thema's exclusiviteit, fair practice, globalisering en klimaat. Binnen deze thematiek wil de organisatie een voortrekkersrol vervullen. De raad signaleert dat er in de wereld van de *fashion* ook andere thema's spelen met een hoge actualiteitswaarde, zoals culturele toe-eigening. Behalve maatschappelijke vraagstukken, bijvoorbeeld met betrekking tot duurzaamheid, kan het festival volgens de raad ook putten uit de thema's die in internationaal opzicht spelen binnen de modesector.

Het festival wil ook een podium zijn voor talent en internationale uitwisseling. Daarnaast wil State of Fashion een rol spelen als matchmaker. De raad onderstreept dat Nederland een klein modeland is, en dat het vanuit die wetenschap belangrijk is om ontwerpers een internationaal podium te bieden om zich te positioneren. Beginnend talent heeft behoefte aan begeleiding en presentatiepodia. State of Fashion wil hierin gedurende het hele jaar een rol spelen. Daarom vindt de raad het positief dat State of Fashion werkt aan een meer permanente aanwezigheid in Arnhem. Dat geeft het festival de mogelijkheid om tussen de edities door ook van betekenis te zijn voor de sector. De samenwerking met ArteEZ, Museum Arnhem en het Fashion + Design Festival Arnhem draagt hieraan bij. Als 'modeconsortium' treden deze partijen samen naar buiten met een maatschappelijke agenda.

State of Fashion heeft een goed netwerk en streeft ernaar een kleurrijk, internationaal georiënteerd creatief team samen te stellen. De raad zou dan ook graag zien dat de organisatie hier gedurfde keuzes maakt en niet kiest voor de *usual suspects*. Hij benadrukt dat Nederland veel en divers talent herbergt.

Vernieuwing

Waar het festival beproefde methoden voor presentaties gebruikt, zoekt het op ambitieuze wijze naar vernieuwende en experimentele verbindingen met maatschappelijke inhoud. Vernieuwend vindt de raad met name de labs en

proeftuinen, waar idealen in de praktijk getoetst en concreet uitgewerkt worden. Deze experimenten kunnen het modestival voeden en merkbare impact opleveren. De raad is positief over deze aandacht voor mode als erkende ontwerpdiscipline.

De instelling gaat niet diep in op de mogelijke voordelen van het organiseren van twee evenementen door een stichting. Hier had de raad een uitweiding verwacht, omdat er zijns inziens veel voordeel te behalen is in praktisch opzicht, bijvoorbeeld op het terrein van fondsenwerving, communicatie, vriendenwerving, maar ook in inhoudelijk opzicht.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Stichting Sonsbeek & State of Fashion is een organisatie in opbouw. Ze maakt inzichtelijk hoe de begrotingen van haar beide activiteiten zich tot elkaar verhouden.

De instelling is in hoge mate afhankelijk van subsidies. Het verdienvermogen is (nog) klein. De verwachting is dat de eigen inkomsten uit, onder meer, ticketverkoop in 2024 substantieel gegroeid zullen zijn. De formatie van de beide activiteiten van de stichting neemt naar verwachting toe, maar de vaste bezetting van het kernteam blijft klein; er zijn vier medewerkers in vaste dienst. Voor het overige werk worden structureel zzp'ers ingehuurd. Dit roept bij de raad vragen op over schijnzelfstandigheid. De stichting reflecteert hier niet op in de aanvraag. De instelling refereert aan twee cao's, diverse richtlijnen en vermeldt de markt te volgen, zonder specifiek te maken hoe dit alles wordt toegepast. Het is begrijpelijk en gebruikelijk bij festivals dat tijdens piekjaren veel ingehuurde krachten, vrijwilligers en soms ook stagiaires meewerken. Maar op de honorering van vrijwilligers en stagiaires reflecteert de organisatie nauwelijks, al krijgen de in de aanvraag genoemde tweehonderd stagiaires een vergoeding. De raad vindt het goed dat het festival stagiaires de gelegenheid geeft om ervaring op te doen, maar is ervoor beducht dat zij reguliere werkzaamheden verrichten.

De raad vindt het ontbreken van een risicoanalyse en een plan bij tegenvallende inkomsten een tekortkoming. Het is dan ook wenselijk dat de stichting in een aanvullend schrijven uiteenzet wat het risico is als een van beide aanvragen niet wordt gehonoreerd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Op basis van het succesvolle educatieve programma tijdens de editie van 2018, waar 18.000 jongeren aan deelnamen, heeft het festival zich voorgenomen om onder de titel *Young & Fair* een programma te ontwikkelen voor het voortgezet onderwijs en het mbo. Dit is erop gericht om jongeren bewust te maken van de productie- en distributieketen van

mode, de nadelen van *fast fashion* en de voordelen van duurzaam consumeren.

Het educatieproject mondt uit in een bezoek aan State of Fashion voor activiteiten op locatie. Mede daarom is het educatieprogramma gericht op scholen in de directe omgeving in Gelderland. State of Fashion zet haar educatieve projecten vooral in om het publiek te activeren en in het programma te laten participeren. De raad is hier positief over.

Geografische spreiding

De raad vindt dat State of Fashion lokaal, regionaal, landelijk en internationaal een rol speelt in de modesector en goed is ingebed in een netwerk. Zo vormt State of Fashion met een aantal lokale partners een modecoalitie en speelt zij hiermee een rol in de regio. Ook is State of Fashion betrokken bij diverse initiatieven, zoals de Proeftuin Duurzame Mode 025, waarin de gemeenten Nijmegen en Arnhem samenwerken. Het festival is tevens betrokken bij een werkgroep die onder supervisie van Wageningen University & Research (WUR) en ArtEZ een *designhub* ontwikkelt. Tezamen met drie andere ‘hubs’ moet dit geheel de *Dutch Circular Textile Valley* vormen. Arnhem staat bekend als modestad; met State of Fashion wordt hier invulling aan gegeven op een inhoudelijke en maatschappelijk relevante manier.

Toepassing Fair Practice Code

State of Fashion wil graag goede afspraken maken over zaken als honorering, werkomstandigheden, verzekering en auteursrecht. De instelling maakt echter niet duidelijk hoe afspraken tot stand komen en refereert aan twee cao’s en diverse richtlijnen, zonder toe te lichten hoe en bij wie deze worden toegepast.

De instelling is afhankelijk van structurele subsidies om de code in praktijk te kunnen brengen. Ze toont zich er niet van bewust dat schijnzelfstandigheid op de loer ligt bij de structurele inzet van zzp’ers. Hierop en ook op de omgang met secundaire arbeidsvoorwaarden had de raad meer reflectie verwacht.

Toepassing Governance Code Cultuur

State of Fashion hanteert een bestuursmodel, maar is voornemens de transitie naar een raad-van-toezichtmodel te maken, aangezien dit beter aansluit bij de praktijk. De raad moedigt een duidelijke scheiding aan van taken en verantwoordelijkheden van directie, toezichthouders, *creative board* en curatoren. In de aanvraag komt ter sprake dat er ruimte voor verbetering is in de organisatiestructuur. De organisatie ziet een transitie naar een ‘platformmodel’ voor zich. Het is de raad niet duidelijk welke consequenties dit zal hebben voor de governance.

RAAD VOOR CULTUUR

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

State of Fashion wil de Code Diversiteit en Inclusie toepassen en schenkt in de aanvraag veel aandacht aan diversiteit op het gebied van publiek, programma, personeel en partners. Ze erkent echter dat het bestuur en de kernorganisatie vooralsnog onvoldoende cultureel divers zijn. De instelling streeft naar minimaal 35 procent diversiteit bij de invulling van vacatures. Er wordt geen plan gepresenteerd hoe zij dit streefgetal gaat halen in 2024. Ook al toont de instelling zich bereid om actief de diversiteit en inclusiviteit te vergroten, vindt de raad de plannen hieromtrent te summier. Een organisatie als State of Fashion moet een stappenplan tot 2024 kunnen formuleren en naleven.

Stedelijk Museum Schiedam

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Stichting Stedelijk Museum Schiedam (hierna: Stedelijk Museum Schiedam), gevestigd in Schiedam, is een regionaal museum. De collectie van Stedelijk Museum Schiedam telt ruim zestien duizend objecten. Het museum beheert historische voorwerpen over de geschiedenis van Schiedam en moderne kunstwerken van na de Tweede Wereldoorlog, met nadruk op kunst van Cobra, abstracte kunst uit de jaren zestig en zeventig en hedendaagse geëngageerde kunst vanaf de jaren negentig. Sinds 2016 volgt de instelling een nieuwe inhoudelijke koers, gericht op cocreatie. Zij wil een gastvrij, eigenzinnig en onbevangen museum zijn: een plek waar mensen via kunst, geschiedenis en verhalen het onbekende ontdekken en zich verdiepen in elkaar.

Subsidieadvies

Het Stedelijk Museum Schiedam vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een gemeentelijke collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Schiedam subsidie verstrekt. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland, waar de instelling haar standplaats heeft. Stedelijk Museum Schiedam voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Stedelijk Museum Schiedam een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000.

Stedelijk Museum Schiedam is een open en verbindende instelling. Met de BIS-subsidie wil het museum 'nieuwe kunst' een impuls geven. De thema's die het museum in de programmering wil aansnijden zijn interessant en actueel. De raad is zeer positief over de functie en rol van de zogenoemde kartrekkers. Ook is hij te spreken over de manier waarop de instelling zich inspant voor publieksverbreding, cocreatie en lokale verankering.

De instelling is transparant over de honorering van medewerkers. Het museum heeft een gezonde balanspositie en een realistische begroting opgesteld. De Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie worden de komende periode besproken en getoetst door het managementteam en de raad van toezicht.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Stedelijk Museum Schiedam is een open en verbindend museum, dat zich de afgelopen jaren in rap tempo met succes vernieuwend heeft gepositioneerd. Het activiteitenplan is aansprekend. De doelstellingen sluiten goed aan op de missie en het profiel van de instelling. Haar werkwijze typeert zich door samenwerking en participatie, in navolging van de OF BY FOR ALL beweging van Nina Simon. In haar (tentoonstellings)programma laat het museum zich in de eerste plaats leiden door de belevingswereld van de (potentiële) bezoekers.

De instelling onderscheidt drie programmalijnen voor de komende periode. Zij wil zich allereerst verder ontwikkelen tot een volwaardig stadsmuseum. Daarnaast wil zij haar populariteit onder een breed, landelijk kunstpubliek uitbreiden, met onder andere publiekstreckende tentoonstellingen. Zo staat in 2022 een tentoonstelling over het Zuid-Hollandse landschap op de planning en in 2023 'Leon Spilliaert en de moderneren', in samenwerking met Museum Belvédère. Met de derde programmalijn 'nieuwe kunst' wil de instelling een impuls geven aan vernieuwende hedendaagse kunstenaars. Hierbij fungeert het museum als springplank: een plek waar veel kunstenaars hun eerste museale presentatie hebben.

Met de BIS-subsidie is de instelling voornemens 'nieuwe kunst' een impuls te geven. Zij vat het begrip kunst daarbij zo actueel en breed mogelijk op. Een blauwdruk voor deze programmalijn vormt de tentoonstelling 'Modest Fashion', die tot februari 2020 in het museum te zien was. De programmalijn resulteert in vier groepstentoonstellingen, vier kleinere tentoonstellingen en jaarlijks evenementen en activiteiten die voortkomen uit de nieuwe programmering.

De instelling kiest voor een thematische benadering. Het concrete programma voor 'nieuwe kunst' wordt vastgesteld nadat zij zich verder verdiept in netwerken op het gebied van nieuwe cultuur. Het activiteitenplan noemt al thema's als multimensen, vegan lifestyle en huidskleur. Dit vindt de raad interessante, actuele thema's, in lijn met de keuze van de instelling om het programma bewust niet ver van tevoren in te vullen en zich te laten leiden door, zoals zij dat noemt, de golven van de tijd.

De raad is positief over de rol van de zogenoemde kartrekkers: mensen met kennis en een netwerk die gedreven zijn om de kunst waarvoor ze staan naar een groter publiek te brengen. Voor 'nieuwe kunst' denkt het museum aan samenwerking met partners als Creative agency Opperclaus, platenlabel TopNotch, tasontwerper Susan Bijl en modelabel Daily Paper. Met de kartrekkers start het museum een proces van cocreatie, om te komen tot

selecties van kunstuitingen en te onderzoeken hoe deze met onder andere de bestaande museumcollectie een relatie aan kunnen gaan. De raad juicht dergelijke wijzen van cocreatie toe, waarbij van belang is dat de instelling ook zoekt naar kruisverbanden en verwantschappen met de collectie.

Vernieuwing

Stedelijk Museum Schiedam is een creatief en innovatief museum. De manier waarop de instelling de begrippen kunst en kwaliteit benadert, is vernieuwend. Zij probeert breed te kijken naar vormen van kunst en cultuur die leven en ontstaan in de samenleving, en gaat uit van het principe dat het museum niet als enige bepaalt wat kunst en kwaliteit is.

In 2021 wordt het museum gerenoveerd. In dat jaar programmeert de instelling op locaties in de stad. In het souterrain komt een vaste presentatie over de geschiedenis van Schiedam. De instelling wil uitbreiden met een extra museumzaal voor kunstinstallaties en videokunst, in de voormalige art-deco bioscoop Monopole. Ook geeft zij een kunstenaar de opdracht om het plein voor het museum en de aangrenzende openbare ruimte tot een kenmerkende ontmoetingsplek te maken. De raad kijkt uit naar het resultaat.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Stedelijk Museum Schiedam is transparant over de honorering van het personeel. De instelling heeft een eigen Arbeidsvoorwaardenregeling en salarishuis. Alle medewerkers hebben een functieomschrijving die is gewogen en ingedeeld in een schaal door de Algemene Werkgeversvereniging Nederland. Er is sprake van loonindexatie en een pensioenregeling, en er is een opleidingsbudget voor personeel. Het museum volgt de richtlijn voor kunstenaarshonoraria.

Er werken twintig medewerkers in vaste of tijdelijke dienst, in totaal 17,4 fte. Daarnaast zijn 36 vrijwilligers en gemiddeld 6 stagiairs voor het museum werkzaam. De instelling begroot een toename van het aantal fte in 2024. Dit heeft te maken met de verwachte publieksgroei en het daaraan gerelateerde benodigde personeel.

De instelling heeft een gezonde balanspositie en een realistische begroting opgesteld. Voor de besteding van de BIS-subsidie onderscheidt de instelling twee posten: tentoonstellingskosten en kosten voor activiteiten en evenementen. De tentoonstellingskosten betreffen onder andere de inhuur van experts, de bouw- en inrichtingskosten, kunstenaarshonoraria, marketing en publicaties. De kosten voor activiteiten en evenementen bestaan onder meer uit die voor techniek, materiaal, marketing en catering- en horecakosten. Dit vindt de raad al vrij concreet.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Stedelijk Museum Schiedam heeft een doorlopende leerlijn voor het primair onderwijs. Onderzoekend leren staat daarin centraal. Onderdeel van de leerlijn is het maatjesproject, waarbij leerlingen uit groep 7 getraind worden om 'hun' museum aan een maatje in groep 3 te laten zien. Jaarlijks ontvangt de instelling ongeveer 4.500 leerlingen in schoolverband.

De meeste bezoekers komen uit Schiedam zelf (31 procent) of uit de provincie Zuid-Holland (44 procent). Bijna een kwart van de bezoekers komt uit de rest van Nederland. De komende jaren wil de instelling zich met de rijksbijdrage expliciet richten op 'Third culture kids', Nederlanders met een bi-culturele achtergrond. De instelling concentreert zich op de makerscultuur van deze groep door hun kunstuitingen op te nemen in het programma. Daarmee beoogt zij ook een nieuwe publieksgroep te bereiken die bestaat uit millennials. De raad is zeer te spreken over de manier waarop Stedelijk Museum Schiedam zich inspant voor publieksverbreding, cocreatie en lokale verankering.

In 2019 had het museum ruim 71.000 bezoekers. Bewonderenswaardig vindt de raad het dat 65 procent van deze bezoekers dat jaar voor het eerst naar het museum kwam. De instelling wil in 2024 75.000 bezoekers bereiken. De raad heeft er vertrouwen in dat zij deze ambitie ruimschoots gaat waarmaken. Het museum voert globaal publieksonderzoek uit en doet bij specifieke projecten diepgaand kwalitatief onderzoek. De raad juicht zulke metingen toe, maar had in het activiteitenplan graag de resultaten van de onderzoeken gezien.

Geografische spreiding

Stedelijk Museum Schiedam neemt een bijzondere positie in Schiedam in. In 2015 kwam de instelling in grote financiële problemen. Zij dreigde de deuren te moeten sluiten, maar herpositioneerde zich en is inmiddels goed geworteld in de eigen gemeente. De raad is lovend over 'Mijn Schiedam'. Met een project als 'Coupe de Schiedam', waarbij bezoekers zich tijdens de tentoonstelling 'Familie' elke zondag gratis konden laten knippen in ruil voor een gesprek over familie, vindt het museum lokale verankering voor hedendaagse kunst.

De instelling heeft samenwerkingspartners in Schiedam en werkt in de programmering samen met musea, kunstenaars, social designers en nieuwe makers uit heel Nederland, en soms ook daarbuiten. Zij is als enige museum van Nederland aangesloten bij de internationale OF BY FOR ALL beweging van Nina Simon. In dat kader heeft zij een nationaal netwerk opgezet, genaamd 'Door van voor', waarbij 176 professionals zijn aangesloten. De raad heeft waardering voor deze wijze van kennis delen.

Toepassing Fair Practice Code

Stedelijk Museum Schiedam onderschrijft de Fair Practice Code. De instelling gaat kort in op een aantal punten waar zij in het bijzonder waarde aan hecht, zoals de ontwikkeling van werknemers, eerlijke beloning (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering') en samenwerking door actief kennis te delen. In de beleidsperiode 2021 – 2024 wil zij speciale aandacht schenken aan de wijze waarop de code wordt nageleefd door culturele organisaties en instellingen waarmee zij in projectverband samenwerkt. Uit de aanvraag blijkt niet welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog waar afspraken over eerlijke beloning worden gemaakt of herijkt. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Stedelijk Museum Schiedam volgt de principes voor goed bestuur en goed toezicht. Sinds 2008 hanteert de instelling een raad-van-toezichtmodel. De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het functioneren en de resultaten van de organisatie. De leden van de raad van toezicht zien toe op een goede uitvoering hiervan.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De instelling onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling zoekt doelbewust andere perspectieven, spoort blinde vlekken op en vult die in.

De raad van toezicht en de organisatie zijn nog onvoldoende divers. Het wervings- en selectiebeleid is om die reden het afgelopen jaar aangepast. Dit resulteerde in de aanstelling van enkele nieuwe medewerkers met een cultureel diverse achtergrond. In 2020 formuleert de instelling concreet meerjarenbeleid op het gebied van diversiteit en inclusie.

Zowel de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur als de Code Diversiteit en Inclusie worden de komende periode in het managementteam en de raad van toezicht besproken en getoetst. De raad is benieuwd naar de concrete actiepunten die daar voor de komende periode uit voortvloeien.

STEIM

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Bij Stichting STEIM (hierna STEIM) staan het experiment en onderzoek rondom geluid, muziek en muzikaliteit centraal. De instelling heeft vijftig jaar ervaring met geluidskunst. Voor de toekomst ziet zij nieuwe technologie en nieuwe contexten voor geluid of muziek als aangrijpingspunten voor vernieuwing in de kunsten en voor de samenleving. STEIM omschrijft zichzelf als netwerkclub, gericht op muziek in de context. De focus kan gericht zijn op het fysieke dan wel de concrete toepassing of op het meer conceptuele gebruik van geluid. Bij de eerste variant gaat het vaak om autonome kunstvormen, bij de tweede betreft het de toepassingen die relevant zijn voor andere sectoren in de samenleving, zoals zorg en welzijn.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting STEIM geen subsidie toe te kennen.

De raad is positief over de verbinding van geluidskunst met het sociale en het zorgdomein en de verbindingen die STEIM wil aangaan met organisaties in andere sectoren. De raad vindt echter dat de aanvraag van STEIM onvoldoende is uitgewerkt. De instelling beschrijft haar onderzoeksdomeinen en onderzoeklijnen helder, maar beschrijft niet wat de trajecten voor talent- of genreontwikkeling concreet inhouden. De aanvraag beschrijft veel intenties, maar de concrete invulling daarvan ligt nog open. Ook de inzet van de instelling voor educatie en participatie wordt niet duidelijk. Dit geeft de raad onvoldoende vertrouwen om zich positief uit te spreken over het plan.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

STEIM heeft veel ervaring met geluidskunst. De instelling is van oudsher van betekenis voor het onderzoek naar en de ontwikkeling van artistieke toepassingen van technologie in muziek en digitale cultuur. Voor de toekomst ziet zij muzikaliteit als een bron voor vernieuwing, en nieuwe verbindingen in de wereld als inspiratiebron voor de muzikale praktijk.

Artistiek onderzoek, kennisdeling en presentatie horen volgens STEIM tot haar hoofdtaken.

De raad is positief over de inzet van geluidskunst op het sociale en zorgdomein en over de samenwerking met uiteenlopende organisaties als de Chemelot campus in Limburg, het EKWC in Oisterwijk en het Nationaal Glasmuseum in Leerdam. Door deze verbindingen laat de instelling zien zich te richten op vele facetten van geluidskunst op zowel het artistieke als het maatschappelijke vlak.

STEIM verdeelt haar artistieke onderzoek over drie onderzoekdomeinen en vier onderzoeklijnen. Geluidskunst, cross-overs en samenleving vormen de drie domeinen. Deze krijgen vorm in de onderzoeklijnen *Tone* (gericht op geluidskunst), *Sonic Life* (gericht op objecten en ruimtes), *WeCare* (gericht op het sociale domein) en *NOMUSIC* (gericht op het zorgdomein). De toelichting van activiteiten en samenwerkingsverbanden is vooral beschrijvend van aard, concrete acties ontbreken. Er worden in dit kader veel mogelijke toekomstige samenwerkingsverbanden vermeld. Wat de trajecten voor talent- of genreontwikkeling concreet behelzen, wordt echter niet duidelijk. Daarbij ziet de raad veel activiteiten meer als experimenten dan als talentontwikkeling.

STEIM presenteert de aanvraag niet als voldragen plan. De reden daarvoor is naar eigen zeggen dat veel details zich de komende jaren verder moeten uitkristalliseren, en dat de instelling nu nog niet weet wie haar in de komende periode benadert met ideeën. Het gevolg hiervan is echter dat de aanvraag grotendeels gaat over toekomstige voornemens van plannen, samenwerkingen en intenties. De invulling daarvan is te weinig concreet.

Vernieuwing

STEIM heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld van een instelling die zich toelegde op een niche in de geluidskunst tot een instelling die in brede zin geluidskunst waarde weet te geven. Aanvankelijk lag de focus vooral op de westerse experimentele muzieksceen. Tegenwoordig is de instelling gericht op geluidskunst in breder perspectief. Zij weet geluidskunst in te zetten en toe te passen voor zowel autonome kunsten als maatschappelijke vraagstukken. De wijze waarop STEIM zich wil verbinden met partners in andere sectoren, draagt in de ogen van de raad bij aan de vernieuwing en verbreding van het genre.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

STEIM werkt met een beperkt aantal medewerkers. Het aantal fte's groeit in de periode 2021 van 4,3 naar 5,1 voor vaste medewerkers. Het aantal tijdelijke neemt af van 1,4 naar 1,0. Er staat voor ieder jaar 0,2 fte gereserveerd voor inhuur. De instelling is niet aangesloten bij een cao, maar

neemt verwante cao's als uitgangspunt voor de beloning. Er is een pensioensregeling voor de vaste medewerkers. Zzp'ers krijgen een opslag van 37,5 procent voor sociale lasten en dergelijke. Indexatie is de afgelopen jaren echter niet doorgevoerd. Het bevreemdt de raad dat dit alleen gebeurt bij toekenning van de BIS-subsidie.

STEIM verkeert in een gezonde financiële situatie. De begroting lijkt realistisch, op basis van de realisatie in de jaren 2017 en 2018 en de bijgeleverde toelichting op de begroting. Wel is de instelling in hoge mate afhankelijk van subsidie, er ontbreekt een scenario voor het eventueel wegvallen van die subsidie in haar plan. Evenmin wordt duidelijk wat het scenario is bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

STEIM houdt zich slechts in beperkte mate bezig met educatie, participatie, marketing en publieksbereik. De instelling past haar educatieve aanbod aan op de vraag die ontstaat door de dialoog met het onderwijs. Het huidige aanbod bestaat uit een masterprogramma, gastcolleges en het ontvangen van studenten in huis om gezamenlijk te werken aan instrumenten voor live performances.

In het plan ontbreekt een visie op manieren om nieuwe publieksgroepen aan te spreken. De raad denkt dat STEIM met een goed samengesteld educatieprogramma voor verschillende onderwijsniveaus meer richting en zichtbaarheid kan geven aan de eigen doelstellingen. Daarbij vormt de verbinding met andere sectoren een kans om nieuwe publieksgroepen aan te spreken.

Geografische spreiding

STEIM opereert vanuit Amsterdam, maar functioneert landelijk en regelmatig internationaal. De raad is positief over de labs en projecten die verspreid zijn over het hele land.

Toepassing Fair Practice Code

STEIM reflecteert voldoende op de Fair Practice Code (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). Over de sociale dialoog is STEIM in gesprek met verwante instellingen om ervaringen en kennis uit te wisselen rondom de Fair Practice Code en verbeteringen aan te grijpen waar het kan. Dit doet STEIM ook als lid van Kunsten '92 en het Platform Ontwikkelinstellingen. Er wordt structureel samengewerkt met bedrijven en zzp'ers. Uit de aanvraag is niet helder of de samenwerkingspartners ook de Fair Practice Code onderschrijven en of dat er evaluaties met hen worden gehouden. Er staat in de aanvraag niets beschreven over auteursrechten.

In de aanvraag staat beschreven dat de stagiairs een vrijwilligersvergoeding krijgen (conform regels Belastingdienst). Over vrijwilligers en werkervaringsplaatsen wordt niets vermeld. Ook beleid en reglementen ontbreken.

Toepassing Governance Code Cultuur

STEIM reflecteert summier op de Governance Code Cultuur. De beschrijving van de werkwijze is echter beperkt en standaard toegelicht. De instelling spreekt de wens uit de raad van toezicht uit te breiden met twee nieuwe leden en in dat kader de profielenmix te willen herzien. De raad acht dit noodzakelijk, met het oog op de doorontwikkeling van de instelling. Een stappenplan voor de aanpak hiervan ontbreekt echter.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

STEIM onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling herkent haar blinde vlekken en maakt in de aanvraag de verbeterpunten duidelijk. De oorspronkelijke focus van de instelling lag met name op de westerse experimentele muzieksceen, waarmee ze zich in een niche bevond en een eenzijdig publiek aansprak. Haar inspanningen om te komen tot verbetering zijn tweeledig: enerzijds inzetten op het verbeteren van diversiteit binnen het eigen personeelsbestand, en anderzijds de inhoudelijke invulling van de programma's. Twee van de vier onderzoekslijnen richten zich op het sociale en zorgdomein. *NOMUSIC* zoekt samenwerking met organisaties in de wijken in de grote steden. *WeCare* richt zich specifiek op het zorgdomein. Er wordt gewerkt met mensen met beperkingen.

Stichting Lezen

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.978.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.978.000

Over de instelling

Stichting Lezen is een ondersteunende instelling in de letterensector, gevestigd in Amsterdam. Stichting Lezen genereert en verspreidt kennis over lezen, en ondersteunt partijen die ervoor zorgen dat kinderen en jongeren goede en gretige lezers worden en blijven. Ze stelt zich op als de verbindende factor tussen onderzoek en de (onderwijs- en bibliotheek)praktijk. Ook zorgt Stichting Lezen voor vernieuwing van instrumenten en interventies die de leesomgeving van kinderen en jongeren inspirerend en uitdagend maken. Stichting Lezen werkt met vrijwel alle partijen in de letterensector samen en heeft als verantwoordelijke voor het programma Kunst van Lezen ook partners in de zorg, kinderopvang en het onderwijs.

Subsidieadvies

Stichting Lezen vraagt aan als ondersteunende instelling met als kernactiviteit de landelijke coördinatie van de leesbevordering en literatuureducatie. De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.36 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Lezen een subsidiebedrag te verlenen van € 1.978.000 per jaar, mits zij:

- een toelichting geeft op hoe zij als kenniscentrum de verbinding bestendigt met de praktijk en de leesbevorderaars, vooral met betrekking tot de onderzoeksagenda en de doorlopende leeslijn.
- een toelichting geeft op haar landelijke coördinerende taak als BIS-instelling, mede in relatie tot de stakeholders.

De raad is overwegend positief over de aanvraag van Stichting Lezen. Het belang van Stichting Lezen is evident en de instelling is zichtbaar in het veld met waardevolle campagnes. De onderwerpen op de onderzoeksagenda zijn actueel en relevant, en de raad is positief over de doorgaande leeslijn.

De raad is onder de indruk van de centrale rol die de stichting al jaren vervult in het letterenveld, maar meent dat die niet altijd helder tot uiting komt in het plan. Zo is het de raad niet duidelijk hoe de onderzoeksagenda tot stand komt, wie de afnemers van de resultaten van de onderzoeken zijn en hoe die resultaten worden ingezet bij de kerntaak als coördinator van leesbevordering. De raad vraagt Stichting Lezen deze punten toe te lichten.

Stichting Lezen onderschrijft de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit & Inclusie. Het is niet duidelijk hoe de instelling participeert in de sociale dialoog tussen werkgevers/opdrachtgevers en werknemers/opdrachtnemers. De raad vindt Stichting Lezen nog te weinig inclusief.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Stichting Lezen heeft een onmisbare positie in het veld als kenniscentrum. De instelling is relevanter dan ooit, zeker in het licht van de afnemende leesvaardigheid onder Nederlandse jongeren. Stichting Lezen was de afgelopen jaren zichtbaar in het veld met waardevolle campagnes om (voor)lezen te stimuleren, zoals De Nationale Voorleesdagen voor kinderen van twee tot zes jaar, De Weddenschap gericht op het vmbo en mbo, en de Pabovoorleeswedstrijd. De komende periode onderzoekt Stichting Lezen of ze met een aantal campagnes kan aansluiten bij vormen van tekstoverdracht uit de jongerencultuur, zoals *spoken word* en rap. De raad zou graag zien dat de instelling ook een campagne ontwikkelt die gericht is op het belang van het literaire lezen. Bij samenwerking met de pabo's verwacht de raad ook samenwerking met de tot de BIS toegetreden De Schoolschrijver.

In de komende periode geeft Stichting Lezen prioriteit aan de voorzieningen voor het opleiden van professionals in onderwijs en opvoeding tot leespecialisten. Ook wil Stichting Lezen het leesoffensief verbreden, samen met de Leescoalitie. De doelstellingen zijn daarnaast gericht op kennis en onderzoek en het creëren van rijke leesomgevingen. De instelling lijkt met haar ambities met name bestaand beleid voort te zetten. In het plan benadrukt zij de vele activiteiten. De raad signaleert het gevaar van te veel willen doen. Het is hem daarbij niet duidelijk hoe Stichting Lezen haar rol vervult als landelijke coördinator van leesbevordering en literatuureducatie.

De raad is onder de indruk van de volle onderzoeksagenda waarmee Stichting Lezen beleid en uitvoering van leesbevordering ondersteunt. Onderzoek naar de sociale dimensie van lezen, meervoudige geletterdheid en de relatie tussen leesplezier en de diversiteit en inclusiviteit van het literatuuraanbod, is interessant en actueel. De raad vraagt zich wel af in hoeverre de instelling met haar onderzoeksagenda tegemoetkomt aan vragen die leven in het veld. Vergroting van hun betrokkenheid bij het opstellen van de agenda draagt ook bij aan de doorwerking van het onderzoek als de resultaten bekend zijn. Stichting Lezen schrijft in het activiteitenplan voortdurend onderzoek te doen naar de resultaten en effecten van interventies van henzelf en anderen. De instelling constateert dat leesbevordering aantoonbaar werkt. De raad mist echter de

onderbouwing hiervan, en informatie over instrumenten en interventies die minder goed hebben gewerkt.

De doorgaande leeslijn vindt de raad een goed uitgangspunt om het leesbevorderingsprogramma op te enten. Deze is gericht op kinderen en jongeren van nul tot twintig jaar en is bedoeld voor leesbevorderaars. De komende periode wil Stichting Lezen de leeslijn uitbreiden met informatie over leesbevordering in het voortgezet onderwijs en het mbo. De raad ziet graag onderbouwd hoe de instelling de leeslijn verbindt met de praktijk en de leesbevorderaars.

Vernieuwing

Stichting Lezen ziet zichzelf als aanjager en ontwikkelaar. Vanuit deze rol zorgt zij voor vernieuwing van instrumenten en interventies voor leesbevordering. Volgens de raad is het voor de instelling met name belangrijk rekening te houden met vernieuwing en innovaties in het veld, zodat campagnes en onderzoek daarop kunnen worden aangepast.

De raad is van mening dat vernieuwing van de website noodzakelijk is. De huidige website vindt de raad onoverzichtelijk. Hij vindt dat de instelling haar kernactiviteiten online beter zichtbaar, en de onderzoeksresultaten beter vindbaar zou moeten maken.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Freelancers die Stichting Lezen inzet voor expertmeetings, congressen en andere activiteiten ontvangen een passende honorering. Auteurs worden uitgenodigd via De Schrijverscentrale, die transparante tarieven hanteert. De afgelopen periode zijn de functiebeschrijvingen geactualiseerd en heeft benchmarking van het salarisgebouw plaatsgevonden. De instelling is aangesloten bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn en volgt de loonschalen en periodieken voor het Uitgeverijbedrijf. Dit stemt de raad tot tevredenheid.

Stichting Lezen benoemt de hoge werkdruk in de afgelopen jaren. Het team bestond uit een kleine groep vaste medewerkers, aangevuld met tijdelijke medewerkers en freelancers. De formatie van het bureau was in 2018 gemiddeld 3,9 fte, waarvan 0,9 fte met een tijdelijk contract. Stichting Lezen neemt de komende tijd de specialisten voor Kunst van Lezen in vaste dienst en het team wordt uitgebreid met gedetacheerde medewerkers vanuit de Koninklijke Bibliotheek en Stichting Lezen en Schrijven.

De instelling heeft geen strategie bij tegenvallende inkomsten, maar gezien het eigen vermogen voorziet de raad geen grote financiële risico's.

***Bevordering van educatie en participatie (inclusief
publieksbenadering)***

Stichting Lezen initieert en stimuleert projecten en onderzoek op het gebied van literatuureducatie en leesbevordering. Daarnaast biedt de instelling leesbevorderaars de kennis en vaardigheden die nodig zijn om het leesplezier en de leesvaardigheid van kinderen en jongeren te vergroten. De missie is gericht op leesbevordering: ervoor zorgen dat alle kinderen en jongeren een omgeving hebben waarin zij het plezier in lezen kunnen ontdekken. De raad mist hierbij aandacht voor de belangrijke rol die het literaire lezen kan vervullen als onderdeel van leesbevordering.

Stichting Lezen is van mening dat in het voortgezet onderwijs de aandacht voor leesvaardigheid in technische en begrijpende zin onvoldoende is. Stichting Lezen wil (begrijpend) lezen en leesbevordering meer integreren, ook in de zaakvakken. Om dat te bewerkstelligen schrijft de stichting samenwerking te zoeken met onder andere SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, De Schrijverscentrale, Nederlands Letterenfonds, De Schoolschrijver, de Koninklijke Bibliotheek en Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten. Het is voor de raad echter onduidelijk wat Stichting Lezen daarmee concreet wil bereiken en hoe zij dat met al deze partners gaat vormgeven. Ook mist de raad de rol van literatuuronderwijs en het literaire lezen in het vergroten van de leesvaardigheid.

Voor de komende periode wil Stichting Lezen onder andere 5.000 tot 6.000 professionals bereiken die de publicaties lezen, 30.000 tot 35.000 professionals die met de projecten en campagnes werken en ongeveer een miljoen mensen die via de ambassadeurs en campagnes geïnspireerd worden. Omdat Stichting Lezen niet terugblijkt op het bereik van de afgelopen vier jaar, kan de raad niet inschatten in hoeverre de ambities van de instelling bescheiden of juist ambitieus zijn.

Gezien de voortrekkersrol die Stichting Lezen in het letterenveld heeft, vindt de raad de paragraaf over communicatie en marketing te mager en de opstelling van de instelling daarin te reactief. Stichting Lezen zegt communicatiemiddelen te ontwikkelen specifiek gericht op beslissers en beleidsmakers, en is voornemens bekende ambassadeurs in te zetten.

Geografische spreiding

Stichting Lezen is een landelijk werkende organisatie die voornamelijk met andere landelijke organisaties samenwerkt. Zo is de stichting voorzitter, aanspreekpunt en penvoerder van De Leescoalitie, een samenwerkingsverband van CPNB, Koninklijke Bibliotheek, Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum, Nederlands Letterenfonds,

Stichting Lezen & Schrijven en Vereniging Openbare Bibliotheken. De campagnes van Stichting Lezen hebben een nationaal bereik.

Toepassing Fair Practice Code

Stichting Lezen onderschrijft de Fair Practice Code. Uit de aanvraag wordt echter niet duidelijk hoe Stichting Lezen participeert in de sociale dialoog. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Terecht noemt Stichting Lezen het negatieve neveneffect van de leesbevorderingsaanpak via de Bibliotheek op School. Over de uitleningen van boeken binnen de Bibliotheek op School wordt namelijk niet altijd leenrechtvergoeding afgedragen. De minister van OCW, de Koninklijke Bibliotheek en de Auteursbond doen pogingen hiervoor een oplossing te vinden. De raad is benieuwd naar de uitkomsten en de rol die Stichting Lezen op zich neemt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Stichting Lezen werkt volgens de uitgangspunten van de Governance Code Cultuur. In 2017 is Stichting Lezen overgegaan op het werken met een raad van toezicht; het bestuur is overgedragen aan een directeur-bestuurder. De raad van toezicht werkt onbezoldigd en heeft deskundigheid en kennis op uiteenlopende gebieden die Stichting Lezen in de toelichting op de codes benoemt. De leden hebben de mogelijkheid om hun deskundigheid als toezichthouder te vergroten via scholing.

De instelling geeft aan bij vacatures voor leden van de raad van toezicht rekening te houden met diversiteit. De afgelopen jaren is de diversiteit van de raad vergroot en Stichting Lezen blijft dit de komende jaren nastreven. Wat concreet de ambities zijn, licht Stichting Lezen echter niet toe.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Stichting Lezen benadrukt dat diversiteit en inclusie inherent zijn aan de opdracht van de organisatie: ieder kind gelijke kansen bieden om op te groeien tot een gemotiveerde en succesvolle lezer. Het personeelsbestand is een mix van jong en oud, man en vrouw, ervaren en onervaren. Maar de culturele diversiteit van het personeelsbestand behoeft verbetering en heeft de aandacht. De komende periode ontwikkelt Stichting Lezen een plan van aanpak om invulling te geven aan de Code Diversiteit en Inclusie, met extra aandacht voor de bewustwording in de eigen organisatie.

De raad vindt het teleurstellend dat het Stichting Lezen nog niet is gelukt culturele diversiteit in het personeelsbestand te organiseren. De raad zou graag zien dat de instelling met behulp van het stappenplan uit de Code Diversiteit en Inclusie een concreet plan maakt om de culturele diversiteit te vergroten.

Stichting Social label

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 125.000

Over de instelling

Stichting Social label (hierna: Social label) uit Den Bosch wil de tweedeling in de samenleving verkleinen door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te koppelen aan professionele ontwerpers. Het gaat daarbij om een diverse groep mensen, die bijvoorbeeld kampen met een autistische stoornis, met laaggeletterdheid of met lichamelijke beperkingen. Het doel is hen een eigen productlijn te helpen opzetten en ze zo opnieuw te laten participeren in de samenleving. Via het maken van designproducten zullen zij meer eigenwaarde krijgen, wat hen zal stimuleren om terug te keren in de maatschappij.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Social label geen subsidie toe te kennen.

Social label vraagt voor de totale periode van vier jaar 500.000 euro subsidie aan. Per jaar komt dat neer op 125.000 euro. Daarmee blijft het aangevraagde bedrag onder het minimaal toe te kennen bedrag van 300.000 euro per jaar. De aanvraag van Social label voldoet daarom niet aan de formele vereisten. De raad heeft de aanvraag derhalve niet inhoudelijk beoordeeld.

Stichting Theater in Nederland

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.000.000

Over de instelling

Stichting Theater in Nederland (Podiumkunst.net), regionale musea en sectorcollecties, netwerk- of platformfunctie sectorcollecties podiumkunsten, Amsterdam

Stichting Theater in Nederland dient mede namens zes partnerorganisaties een aanvraag in voor Podiumkunst.net, een nieuw op te richten netwerkfunctie voor sectorcollecties in de podiumkunsten. Deze stelt zich ten doel collecties op het gebied van theater/dans en muziek duurzaam toegankelijk te maken en te houden voor professionals, onderzoekers, het onderwijs en indirect ook het brede publiek. Conform de subsidieregeling wil zij kennisdeling over behoud en beheer van collecties en netwerkvorming stimuleren en collecties digitaal verbinden en toegankelijk maken. Het behoud en beheer van de collecties zelf blijft de verantwoordelijkheid van individuele instellingen. Initiatiefnemers en eerste netwerkpartners zijn, naast Stichting Theater in Nederland, de Universiteit van Amsterdam (het Allard Pierson), de Stichting ter Bevordering van Podiumkunsten in Nederland (Theatermaker en Theaterkrant.nl), het Nederlands Jazz Archief, de Stichting Omroep Muziek, Muziekweb en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.28 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater in Nederland geen subsidiebedrag toe te kennen, tenzij de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

De instelling dient een nieuw activiteitenplan en een nieuwe begroting in, waarin minimaal wordt toegelicht:

- op basis van welke prioriteiten en beleidsdoelstellingen het bestuur tot haar programmatische keuzes komt.
- op welke wijze en op basis van welke prioritering de beschikbare middelen worden verdeeld en besteed, en op welke wijze additionele middelen worden geworven.
- op welke wijze bestaande en nieuwe netwerkpartners worden begeleid in het zelf opbouwen, actueel houden en/of delen van

collecties, alsmede welke kennis en expertise hiervoor op dit moment reeds aanwezig is in het netwerk.

- op welke wijze de podiumkunstensector en mogelijke netwerkpartners worden geattendeerd op het bestaan van het netwerk, en hoe hierbij wordt gezorgd voor een evenwichtige vertegenwoordiging van (oude en nieuwe) genres.
- op welke wijze in technisch opzicht het digitale platform eruit zal zien dat alle collecties met elkaar verbindt en/of hoe en op welke termijn dit platform zal worden ontwikkeld en bekostigd.
- op welke wijze een inclusieve werking wordt gegarandeerd, waarbij geen genres of instellingen worden buitengesloten omdat ze minder bekend, minder in beeld, minder ervaren of minder bemiddeld zijn, of omdat ze niet vertegenwoordigd zijn in het initiërende netwerk.

De raad oordeelt negatief over de aanvraag van de Stichting Theater in Nederland, die mede namens zes andere instellingen een plan indient voor de netwerk- en platformfunctie 'Podiumkunst.net'. Hoewel de raad de noodzaak erkent van een dergelijke functie in de Culturele basisinfrastructuur (BIS) en vertrouwen heeft in de reguliere werkzaamheden van de betrokken partners, vindt hij het plan nog onvoldoende uitgewerkt.

Het plan noemt een groot aantal te realiseren doelstellingen en activiteiten, maar deze zijn slechts in generieke zin omschreven. Het plan maakt niet duidelijk hoe het netwerk zal worden opgebouwd en hoe de deskundigheid van de partners in dit netwerk zal worden bevorderd. Het is niet duidelijk hoe en op grond waarvan de middelen zullen worden verdeeld en hoe programmakeuzes tot stand zullen komen. Het plan licht niet toe hoe collecties digitaal met elkaar zullen worden verbonden. Er wordt een aantal activiteiten aangestipt om tot een netwerk te komen, maar kwantificeerbare doelen, de benodigde capaciteit, een reële tijdsplanning en de daarvoor in te zetten middelen zijn niet gespecificeerd. Ook ontbreekt een prioritering in het grote aantal activiteiten.

De organisatie werkt met een leidinggevend bestuur, een kleine bureaustaf en vier domeinraden, die grotendeels worden geworven uit de netwerkpartners. De stichting is op het moment van aanvragen nog niet opgericht en de statuten zijn nog niet geformuleerd. Een wervingsbeleid voor het bestuur, de domeinraden, de netwerkmanager en de domeincoördinatoren is nog niet uitgewerkt.

De instelling geeft beknopt aan hoe ze de Fair Practice Code wil toepassen, maar benoemt hier meer intenties dan doelstellingen. De instelling wil medewerkers honoreren op een vergelijkbare wijze als andere

ondersteunende instellingen, of aansluiten bij een bestaande cao uit de cultuursector; dit is niet nader uitgewerkt.

In haar toelichting op de toepassing van de Governance Code Cultuur legt de instelling uit dat het bestuur zal optreden als werkgever en zal beslissen over de bestedingen van de instelling; vanwege deze zware opdracht had de raad meer over de samenstelling van het bestuur willen lezen.

De omgang met de Code Diversiteit en Inclusie is te gemakzuchtig voor een nieuwe organisatie die zich om het podiumkunsterfgoed van de gehele Nederlandse samenleving moet bekommeren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad staat positief tegenover het initiatief van genoemde partners om een netwerkfunctie op te richten en erkent de noodzaak voor een dergelijke instelling in de BIS. Hij vindt het ook een goed idee om geen stenen instituut op te richten, maar een licht, wendbaar, digitaal verbonden netwerk. Hij staat achter de gestelde doelen van de instelling om collecties te verbinden en hier een faciliterende en coördinerende rol in te spelen.

Echter, de raad is teleurgesteld in de kwaliteit van het ingediende plan. De netwerkpartners lijken veel zaken nog niet te hebben uitgedacht, en het plan omschrijft vele intenties zonder concretisering. Het plan roept daardoor nog te veel vragen op.

Een grote onduidelijkheid betreft de vorming en de aard van het te vormen netwerk. Podiumkunst.net omschrijft zichzelf als een breed herkend, erkend en gedragen netwerk, waar partijen in al hun diversiteit zich graag bij aansluiten om expertise te brengen en te halen. Het netwerk is regelmatig opdrachtgever, organisator en waar mogelijk ook financier van bestaande en nieuwe initiatieven die de digitalisering, verbinding en ontsluiting van sectorcollecties aanjagen en waar mogelijk realiseren. Het volgt de netwerkprincipes van het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) en van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed.

Echter, het plan maakt niet duidelijk hoe het netwerk zal worden opgebouwd, aan welke criteria partijen moeten voldoen om zich aan te sluiten, en hoe potentiële netwerkpartners worden geworven of op het bestaan van het netwerk zullen worden gewezen. Ook is niet duidelijk waaraan partijen moeten voldoen om een beroep te doen op de beschikbare kennis en/of middelen van het netwerk, en hoe de geringe beschikbare kennis en middelen over alle partijen en al hun belangen worden verdeeld. De eigen inbreng van de netwerkpartners komt evenmin aan bod. Hoe de

expertise en deskundigheid van de aangesloten netwerkpartners zal worden vergroot, blijft onbesproken.

Er zal een bestuur worden samengesteld dat verantwoordelijk is voor de besteding van middelen en het maken van programmatische keuzes. Hoe en op grond waarvan de verdeelsleutel en de programmakeuzes tot stand zullen komen, wordt niet toegelicht in het plan. De aanvraag schetst een globaal tijdspad om tussen 2020 en 2024 te komen tot een netwerk, maar de stappen zijn summier uitgewerkt en er wordt niet toegelicht wie de verantwoordelijkheid voor elke stap draagt, en hoe en door wie de voortgang wordt getoetst.

De activiteiten die Podiumkunst.net wil ontplooiën vallen uiteen in vier domeinen: 'beleid sectorcollecties', 'muziekcollecties', 'theatercollecties' (inclusief dans en muziektheater) en 'infrastructuur sectorcollecties'. Deze staan in globale termen toegelicht in het plan. Ook hier ontbreekt concretisering. De aanvrager schrijft dat 'idealiter een centraal verbonden digitaal netwerk of platform voor sectorcollecties' tot stand komt, maar presenteert hier geen plan voor. Het is de raad niet duidelijk hoe collecties digitaal kunnen worden verbonden bij het ontbreken van een centraal digitaal netwerk of platform. De instelling wil toewerken naar een infrastructuur waarin individuele digitale collecties verbonden worden met andere digitale cultuurcollecties en zo op termijn ook voor het brede publiek vindbaar en (her)bruikbaar worden, op basis van DERA-standaarden. Daartoe wordt vanaf 2020 via pilotprojecten gewerkt aan de koppelingen van de collecties van het Instituut voor Beeld en Geluid, Muziekweb, Stichting Omroep Muziek en het Nederlands Muziek Instituut. Dit is echter niet nader uitgewerkt.

De aanvraag gaat verder in op de twee te ontwikkelen netwerkfuncties voor muziek en theater/dans. Met betrekking tot de vele muziekcollecties in Nederland schrijft de instelling dat deskundigheidsbevordering, kennisoverdracht, technische ondersteuning en overeenstemming tussen de vele betrokken partijen essentieel is. Zij schrijft echter niet hoe ze dit zal bevorderen; ze noemt enkel een aantal (versnipperde) initiatieven die individuele netwerkpartners en beoogde deelnemers – alle uit de canonieke muziek – nu reeds ontplooiën. De raad mist in het plan een visie op de totstandkoming van een integrale netwerkfunctie voor de muziek, waarin alle genres – van oude muziek tot en met elektronische muziek – een evenwaardige plek krijgen. De genoemde activiteiten om hiertoe te komen, zijn te generiek omschreven. De instelling wil bijvoorbeeld netwerkactiviteiten organiseren, een gezamenlijk digitaal collectiebeleid opstellen, collecties in kaart brengen, hulpmiddelen en handleidingen voor digitale ontsluiting ontwikkelen, digitale bestanden koppelen et cetera, maar kwantificeerbare doelen, benodigde capaciteit, een reële tijdsplanning en de

benodigde middelen voor elk van de vijftien genoemde activiteiten zijn niet gespecificeerd. De raad meent bovendien dat een dusdanig grote hoeveelheid activiteiten, uit te voeren met een klein team en beperkte middelen, een duidelijker prioritering behoeft.

Met betrekking tot de theatercollecties in Nederland schrijft de instelling dat het erfgoedbewustzijn laag is, enkele grote instellingen uitgezonderd. Met een aantal projecten wil de instelling organisaties ervan bewust maken dat en waarom archivering en collectievorming van belang is. De (reeds bestaande) Theaterencyclopedie zal hier de basis vormen van een centraal digitaal platform, waarbij een koppeling met Theaterkrant.nl tot stand wordt gebracht. Instellingen kunnen geautomatiseerd hun eigen data en bestanden aanleveren. De raad merkt op dat, hoewel de instelling schrijft dat het theaterveld achterloopt als het gaat om het opbouwen van collecties, de infrastructuur voor het nieuwe netwerk daarentegen al beter is uitgewerkt dan voor de muzieksector. Hij heeft vertrouwen in de werkwijze die binnen het domein ‘theatercollecties’ wordt gekozen. Hij mist ook hier echter een concrete uitwerking naar kwantificeerbare doelen, benodigde capaciteit, een reële tijdsplanning en de benodigde middelen voor de twaalf genoemde activiteiten, alsmede een prioritering in het grote aantal doelstellingen.

Het behoud en beheer van de collecties blijft de verantwoordelijkheid van individuele instellingen. Podiumkunst.net wil bewerkstelligen dat in 2024 alle grote en vele middelgrote en kleinere producerende podiumkunstinstanties een visie hebben ontwikkeld op de omgang met en de ontsluiting van bestaande en nog te creëren collecties, en in staat zijn tot het uitvoeren of uitbesteden van digitaliseringsprocessen. De raad heeft er op grond van het voorgelegde plan onvoldoende vertrouwen in dat de instelling dit de komende periode zal realiseren.

Vernieuwing

Podiumkunst.net draagt, bij goed functioneren, bij aan een vernieuwende omgang met bestaande en nog te vormen collecties in de podiumkunsten, waar nu collecties vaak op de plank blijven liggen en waar vele partijen zich niet bezighouden met het opbouwen van fysieke en/of digitale collecties. Door samenwerking met Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) kan Podiumkunst.net bovendien de omgang met digitalisering in de podiumkunstsector een impuls geven. De raad vindt de beoogde samenwerking met DEN in de aanvraag echter onvoldoende uitgewerkt om te beoordelen in hoeverre Podiumkunst.net daadwerkelijk gebruik zal maken van de kennis en expertise die bij DEN op dit vlak al aanwezig is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De organisatie van Podiumkunst.net zal bestaan uit een leidinggevend bestuur, een kleine bureaustaf (bestaande uit een netwerkmanager, een bureaucoördinator, een coördinator muziekcollecties, een coördinator theatercollecties en een coördinator infrastructuur) en vier domeinraden. Het bestuur zal het beleid vaststellen en beslissen over de besteding van middelen, inclusief de verdeling hiervan over domeinen en betrokkenen. Het bestuur functioneert verder als werkgever en als opdrachtgever van medewerkers van het bureau. Bestuur, staf en domeinraden worden grotendeels samengesteld uit (medewerkers van) de netwerkpartners, met uitzondering van de onafhankelijk voorzitter. Daarnaast wordt het meeste werk gedaan door medewerkers van de netwerkpartners. Bestuur en staf worden in 2020 geformeerd.

De raad kan zich op basis van het ingediende plan onvoldoende een oordeel vormen over de bedrijfsvoering en de honorering binnen Podiumkunst.net. De stichting is op moment van aanvragen nog niet opgericht en de statuten zijn nog niet geformuleerd. Bestuur, domeinraden, netwerkmanager en domeincoördinatoren zijn nog niet geworven. Een wervingsbeleid is niet uitgewerkt. Het bestuur heeft dus ook diens organisatiebeleid nog niet kunnen ontwikkelen.

De instelling schrijft medewerkers te gaan honoreren op een vergelijkbare manier als andere ondersteunende instellingen, zoals DEN; ook wordt onderzocht of een cao uit de cultuursector van toepassing kan worden verklaard. De raad had graag een verdere uitwerking gelezen op het beloningsbeleid.

De raad wijst verder op een risico dat ontstaat doordat zowel bestuur als bureaumedewerkers als domeinraden afkomstig zijn vanuit de netwerkpartners. Hierdoor raken belangen snel verstrengeld en kan de blik verkokerd raken. Vanwege dit risico had de raad graag willen lezen hoe de instelling binnen het bureau, het bestuur en de domeinraden zal zorgen voor een goede vertegenwoordiging van leden uit diverse genres van de podiumkunsten. De raad vindt het belangrijk dat in bestuur, staf en domeinraden niet alleen experts op het gebied van de canonieke genres deelnemen, maar ook experts op het gebied van nieuwere genres. Op basis van het plan heeft hij daar onvoldoende vertrouwen in, omdat de zeven initiërende partners, met name wat betreft muziek, hoofdzakelijk de canonieke genres vertegenwoordigen. Indien uit deze partners ook het bestuur, de medewerkers en de domeinraden worden geformeerd, ontstaat volgens de raad gemakkelijk een uitsluitend in plaats van een inclusief beleid; bestuur, staf, domeinraden en initiërende netwerkpartners zullen elkaar bevestigen en versterken. Dit gaat ten koste van de onafhankelijkheid en het open karakter dat het netwerk volgens de raad moet kenmerken.

De instelling verwacht 70.000 euro subsidie naast de bijdrage van het ministerie van OCW en verwacht daarnaast 75.000 (2021) tot 250.000 (2024) euro aan eigen inkomsten. Het gaat om bijdragen van deelnemers en van cofinanciers. De instelling maakt niet duidelijk hoe deze laatste middelen zullen worden geworven.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het ontwikkelen van educatieve programma's behoort niet tot de taken van Podiumkunst.net. Wel is de doelstelling voor de functie tot netwerkvorming en digitale verbinding van sectorcollecties podiumkunsten in zichzelf educatief. Door het toegankelijk maken en digitaal verbinden van collecties vergroot de instelling de toegankelijkheid van collecties voor belangstellenden, zoals vakgenoten, onderzoekers, onderwijs en publiek.

Geografische spreiding

De zeven initiatiefnemers van Podiumkunst.net zijn gevestigd in Amsterdam (Stichting Theater in Nederland, Universiteit van Amsterdam/ Het Allard Pierson, Stichting ter Bevordering van Podiumkunsten in Nederland, Nederlands Jazz Archief), Hilversum (Stichting Omroep Muziek, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid) en Rotterdam (Muziekweb). De aanvraag vermeldt niet waar het bureau van Podiumkunst.net zal worden gevestigd. De werkzaamheden van de instelling komen idealiter ten goede aan podiumkunstinstanties, podiumkunstenaars en gebruikers in het gehele land. De instelling formuleert geen plan om podiumkunstinstanties door het land heen te bereiken.

Toepassing Fair Practice Code

Podiumkunst.net behandelt de Fair Practice Code door toe te lichten hoe ze de vijf kernwaarden van de code (solidariteit, eerlijke beloning, gezonde bedrijfsvoering, transparantie, duurzaamheid) zal toepassen. Zo zal ze medewerkers honoreren volgens tarieven die ook door andere ondersteuningsinstellingen, zoals DEN, worden gehanteerd. Podiumkunst.net onderzoekt nog of een cao uit de cultuursector kan worden toegepast.

De instelling is zich ervan bewust dat niet alle netwerkspelers in staat zullen zijn cao-conform te honoreren; ze wijst erop dat op veel plekken in de cultuursector professionele werkzaamheden onbetaald worden verricht, inclusief bij de initiatiefnemers zelf.

De organisatie is op het moment van aanvragen nog niet ingericht. De reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code is daarom voornamelijk

intentioneel; kwantificeerbare doelstellingen en te doorlopen ontwikkelingen ontbreken derhalve.

Toepassing Governance Code Cultuur

Podiumkunst.net reflecteert beknopt op de toepassing van de Governance Code Cultuur, door toe te lichten hoe zij de acht principes van de code uitlegt. Het model is afwijkend van de meeste andere instellingen in de BIS, en kent volgens de raad enige risico's, vooral met betrekking tot de onafhankelijkheid van het bestuur.

De op te richten stichting zal functioneren volgens het bestuursmodel, zonder directeur. Het bestuur stelt het beleid vast en beslist over de besteding van middelen, inclusief de verdeling hiervan over domeinen en betrokkenen. Het bestuur functioneert als werkgever en als opdrachtgever van medewerkers van het bureau, en als formeel opdrachtgever van activiteiten die binnen de netwerkfunctie bij andere partijen worden belegd. De dagelijkse leiding wordt uitbesteed aan de netwerkmanager (coördinator domein 1). De verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen bestuursleden, netwerkmanager en medewerkers wordt in de voorbereidingsfase in 2020 vastgelegd.

Behalve de onafhankelijke voorzitter bestaat het bestuur uit leden die werkzaam zijn voor een van de netwerkpartners. Dit behelst een risico van belangenverstremming en afhankelijkheid. De stichting wil dit ondervangen door bestuursleden binnen het bestuur niet als vertegenwoordigers van hun eigen partijen te laten optreden, en de voorzitter hierop te laten toezien. De raad vindt de gekozen bestuursvorm kwetsbaar.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Podiumkunst.net richt zich als ondersteunende instelling op het professionele veld en licht daarom toe hoe ze de Code Diversiteit en Inclusie toepast op drie van de vier p's: personeel, programma ('diensten') en partners. De raad vindt de omgang met de code op alle drie de thema's te gemakzuchtig.

Met betrekking tot het personeel merkt Podiumkunst.net op dat de organisatie slechts uit enkele medewerkers zal bestaan en het daarom onmogelijk is de totale diversiteit van de samenleving te representeren; waar mogelijk wordt gestreefd naar een gevarieerde mix in termen van leeftijd, culturele achtergrond en geslacht. De raad vindt dit te voorzichtig. Juist voor een nieuwe organisatie die zich om het culturele erfgoed van de hele Nederlandse samenleving moet bekommeren, vindt de raad een divers samengesteld team een must.

Met betrekking tot haar diensten verwacht de instelling dat partijen in al hun diversiteit zich graag bij het netwerk zullen aansluiten. Zij licht niet toe hoe zij het bestaan, de meerwaarde en het nut van het netwerk onder een diverse groep potentiële netwerkpartners onder de aandacht zal brengen. De raad meent dat er meer actieve promotie nodig is om juist ook die potentiële partners te betrekken die de netwerkpartners zelf nog niet in beeld hebben, en omgekeerd.

De instelling geeft verder aan dat partners zowel gesubsidieerde als ongesubsidieerde partijen zullen zijn, uit alle mogelijke genres: 'Iedere persoon of partij die zelf vindt dat hij deel wil uitmaken van het netwerk en kan uitleggen waarom hij zichzelf als speler in de podiumkunstensector ziet, is van harte welkom.' De raad vindt dit getuigen van een passief, in plaats van een stimulerend, inclusiebeleid. Hij vindt dat de instelling meer verantwoordelijkheid moet nemen om een inclusief netwerk op te bouwen en een beleid moet ontwikkelen om dit te bewerkstelligen.

STIP

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting Theater Initiatieven en Producties (hierna: STIP) is een producent en impresario van jeugdtheater en ziet zichzelf als spil in het veld van jeugdtheaterorganisaties. STIP spant zich ervoor in om kwalitatief hoogwaardig theateraanbod voor kinderen van 2 tot 18 jaar te verzorgen. Dat doet deze instelling door zelf jaarlijks twee jeugdtheatervoorstellingen te produceren, en door de tourneeplanning te organiseren van zes BIS-jeugdtheatergezelschappen en vier meerjarig gesubsidieerde gezelschappen van het Fonds Podiumkunsten. In de nieuwe BIS-periode wil STIP haar talentontwikkelactiviteiten uitbreiden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan alle eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Initiatieven en Producties geen subsidie toe te kennen.

De raad concludeert dat talent- en genreontwikkeling geen kernactiviteit zijn van STIP. Subsidie die wordt verleend op grond van dit artikel is primair bedoeld voor ontwikkeltrajecten, en niet voor productie, marketing of anderszins. Bovendien vindt de raad de vermenging van functies bij STIP problematisch. Enerzijds is de instelling actief met het verkopen van jeugdtheater van andere BIS-gesubsidieerde gezelschappen aan theaters door het land, anderzijds wil zij de zelf opgeleide talenten bij diezelfde organisaties onderbrengen. STIP meent dat de beide activiteiten elkaar kunnen versterken, de raad stelt daartegenover dat er een gevaar is van belangenverstrengeling.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De talentontwikkeling bij STIP is gericht op jong talent en *midcareer* makers, waarbij STIP *midcareer* definieert als makers die twee tot zes jaar geleden van de academie kwamen, of twee tot zes jaar autonoom actief zijn. Het streven is de eigen artistieke handtekening van deze makers te ontwikkelen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de zakelijke kant van het theatervak. Hier hoort het vinden en binden van een eigen publiek bij.

De raad vindt deze artistieke en praktische koppeling zinnig. Al met al ziet hij een stevig traject voor een beperkt aantal, bij voorkeur cultureel diverse makers. De instelling is goed ingebed in de sector, wat de doorstroommogelijkheden vergroot. De praktijk wijst dit ook uit. De eigen producties van STIP hadden meestal een goede kwaliteit, met enkele uitschieters naar boven. Daarmee heeft STIP de afgelopen jaren bijgedragen aan de ontwikkeling van makers die nu een vaste positie hebben bij jeugdtheatergezelschappen.

De vraag dringt zich op hoe de ene activiteit van STIP, het verkopen van jeugdtheatervoorstellingen van andere gezelschappen aan de theaters, zich verhoudt tot haar andere activiteit, het produceren en verkopen van eigen voorstellingen. In de aanvraag benadrukt STIP het belang van de interactie tussen productie en verkoop. De beide activiteiten zijn in de begroting dan ook niet van elkaar gescheiden.

Het voorgaande leidt tot een tweeledige conclusie: talent- of genreontwikkeling is niet de kernactiviteit van deze instelling, en de overheidsbijdrage zal niet alleen aangewend worden voor talent- en genreontwikkeling, maar ook voor andere zaken. In de aanvraag bevestigt STIP dat de financiering onder andere bedoeld is om groei in het publieksbereik te verwezenlijken door het publiciteits- en marketingbudget te verruimen, en om de werkdruk op het bureau te verminderen. De raad meent dat de BIS-gelden op deze manier slechts ten dele ten goede komen aan de activiteit die het rijk met dit artikel wil stimuleren.

Vernieuwing

Bij de selectie van makers let STIP op het aanboren van een nieuw reservoir van verhalen. Diversiteit is een belangrijk criterium. Dit leidt tot vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten in brede zin. Er wordt geëxperimenteerd met nieuwe theatervormen zoals *spoken word* en *storytelling*, vormen die nog nauwelijks vertegenwoordigd zijn in de basisinfrastructuur.

Daarnaast legt STIP de nadruk op makers die interdisciplinair werken en niet in een specifiek profiel passen. Het idee hierachter is dat veel jonge theatermakers zich volgens STIP moeten aanpassen aan het profiel van een productiehuis of gezelschap. Dit zou leiden tot een eenvormige en risicoloze programmering, waar deze instelling kiest voor originaliteit en innovatie. De raad tekent hierbij aan dat flink wat van de makers waarmee STIP werkt of gewerkt heeft, ook aan de slag is of is geweest bij andere rijksge subsidieerde jeugdtheatergezelschappen. In die zin is STIP minder innovatief dan zij zegt te zijn.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

STIP is financieel gezond en heeft lage financiële risico's. Er wordt geanticipeerd op tegenvallende inkomsten door voldoende eigen vermogen

op te bouwen. Dit alles is beschreven in een uitgebreide en duidelijke toelichting op de begroting, al valt het op dat de cijfers in de toelichting niet altijd overeenkomen met de aangeleverde cijfers in de begroting zelf. De organisatie is transparant over het eerlijk belonen van alle medewerkers en freelancers. Zij vallen allemaal onder de cao Toneel en Dans. Hoe stagiairs worden uitbetaald wordt niet vermeld, evenmin of er met vrijwilligers wordt gewerkt en welke eventuele vergoedingen zij ontvangen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is onder de indruk van de educatieve activiteiten van STIP. Educatie begint thuis al met op maat gesneden contextprogramma's die via internet worden aangeboden, gaat in de klas verder met lesprogramma's en workshops, en eindigt na afloop van een voorstelling in de foyer met nagesprekken. Het leren nadenken over educatieve ondersteuning is ook een vast onderdeel van het talentontwikkeltraject. Het verheugt de raad dat STIP de educatieve programmalijn in de nieuwe periode verder wil versterken.

STIP is een van de deelnemers aan het Jong Theater Circuit. Dit is een programma dat elk seizoen drie producties van jonge makers onder de aandacht brengt bij cultuurhuizen en kleine theaters door het land, middels een kennismakingsbezoek van de maker en speciale aandacht voor randprogrammering en publiciteit. Het Jong Theater Circuit beleefde in 2019 een pilot en krijgt een vervolg. De raad vindt dit een mooie en effectieve manier om nieuw publiek voor jonge makers te genereren.

Geografische spreiding

STIP is stevig ingebed in de stedelijke cultuurregio MRA en in het landelijke jeugdtheaterbestel. Er zijn allianties met jeugdtheater De Krakeling en met het interculturele theatergezelschap Urban Myth in Amsterdam. Door de impresariaatfunctie is het landelijke bereik van STIP groot. STIP is mede-oprichter van NTF Jong, de jeugdpendant van het Theaterfestival, en van het Jeugdtheaterfonds. Ook zijn er korte lijnen met de kunstvakopleidingen in Amsterdam, Utrecht en Maastricht. Zo draagt STIP ruim voldoende bij aan de geografische spreiding van de jeugdpodiumkunsten.

Internationaal heeft de instelling minder voet aan de grond. Naar eigen zeggen heeft dit een praktische oorzaak: uitvoerend jeugdtheater is in een internationale context moeilijk aan de man te brengen omdat boventiteling bij jeugdtheatervoorstellingen minder evident is en de budgetten van internationale jeugdtheaterfestivals bescheiden zijn. De raad is hiervan minder overtuigd. In het recente verleden hebben diverse Nederlandse jeugdtheatergezelschappen laten zien dat het wel mogelijk is met succes door het buitenland te touren.

Toepassing Fair Practice Code

STIP reflecteert zeer summier op de Fair Practice Code. De instelling zegt de code te hanteren en de vijf kernwaarden – solidariteit, diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid en transparantie – als uitgangspunt te nemen, maar geeft hierop geen enkele toelichting.

Toepassing Governance Code Cultuur

STIP werkt volgens een bestuursmodel. Er is een bestuurs- en een directiereglement en een rooster van aftreden. Het bestuur vergadert minimaal vier keer per jaar, en heeft een adviserende en controlerende rol. Het bestuur is eindverantwoordelijk, het laat de uitvoerende taken over aan de directie. De diversiteit van het bestuur is op dit moment nog onder de maat. De instelling legt hiervan ook rekenschap af, en tracht hier vanaf september 2020 verandering in te brengen. De raad vindt de toelichting op de Governance Code Cultuur voldoende.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

STIP reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Een belangrijk deel van de missie van STIP zit 'm in de uitvoering van deze code. Met name waar het gaat om het vinden van nieuwe, diverse makers slaagt STIP daar ook in. De eigen organisatie moet nog veelzijdiger van samenstelling worden, meent de instelling. Zij heeft een nulmeting gedaan en een stappenplan opgesteld voor de komende periode. Positief vindt de raad de initiatieven om voorstellingen toegankelijk te maken voor mensen met een lichamelijke beperking.

STRP

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting STRP (hierna: STRP) is een culturele instelling die zich bezighoudt met e-culture. STRP heeft sinds de oprichting verschillende koerswijzigingen doorgemaakt en was van 2011 tot 2019 een biënnale. Vanaf 2019 heeft STRP een doorlopend jaarprogramma, met een jaarlijks festival als hoogtepunt. De activiteiten van STRP omvatten onderzoek, ontwikkeling, productie en presentatie in de e-culture. Volgens eigen zeggen is zij een kritische, creatieve ontwikkelaar en vernieuwer van de e-culturesector. STRP wil samen met publiek, kunstenaars, ontwerpers, mediamakers en denkers een open dialoog opzetten over de relatie tussen de mens, de experimentele technologie, de samenleving en de toekomst. Niet de technologie staat centraal, maar de impact die technologie heeft op individu en samenleving. STRP is gevestigd in Eindhoven.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting STRP geen subsidie toe te kennen.

De raad is er niet van overtuigd dat de ontwikkelfunctie bij STRP kernactiviteit is. STRP wil in de komende beleidsperiode de nadruk verleggen van het inmiddels jaarlijkse festival naar een doorlopend programma. Zij vraagt subsidie voor het totaal aan activiteiten, waaronder het festival en het coproduceren van nieuw werk. In de plannen worden vrijwel geen talentontwikkelingsactiviteiten beschreven en is er geen specifieke focus op genreontwikkeling door onderzoek. De raad vindt dat STRP zich hiermee te weinig onderscheidt van vergelijkbare instellingen, ook binnen Eindhoven. STRP positioneert zich in de aanvraag weliswaar ten opzichte van de concurrentie, maar de plannen zijn onvoldoende uitgewerkt om te kunnen oordelen over de voorgenomen activiteiten op het gebied van onderzoek.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

STRP is sinds 2006 uitgegroeid tot een belangrijk e-culturefestival in Eindhoven. De kwaliteit van de georganiseerde festivals is hoog. De instelling onderzoekt naar eigen zeggen hoe kunst en technologie ons

kunnen helpen nieuwe scenario's te ontwikkelen, nieuwe manieren om dialoog te voeren en hoe van de passieve bezoeker een actieve deelnemer te maken. Deze onderzoeken zijn gekoppeld aan sociale, culturele, filosofische of politieke kwesties. Dit moet in de komende periode vorm krijgen in een doorlopend programma.

Wat betreft de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de plannen voor de komende periode is de raad in beginsel positief. Hij heeft vertrouwen in het artistieke team van STRP en vindt de visie voor de komende jaren getuigen van kennis van zaken en enthousiasme voor de inhoud. STRP is goed op de hoogte van actuele thema's en ontwikkelingen binnen de e-culture. Zij wil na de festivaleditie in 2020 voortbouwen op het Post-Antropoceen denken. De raad vindt de hieruit voortvloeiende thema's, zoals 'groei en krimp' en 'eindigheid en oneindigheid' mooi, actueel en prikkelend. De vaak filosofische vragen die STRP oproept rondom de thema's zijn pregnant. Ook is de raad positief over de aansprekende, hoogwaardige selectie makers die wordt geëngageerd.

STRP reflecteert uitgebreid op de verschillende – voorgenomen – koerswijzigingen en de ambitie om haar activiteiten te verbreden. Zij positioneert zich ten opzichte van vergelijkbare instellingen in de regio en Nederland. De raad waardeert dit maar is tegelijk van mening dat uit de aanvraag vooral nog de zoektocht naar de nieuwe positie spreekt. Hij is daarom niet overtuigd van de rol die STRP kan vervullen als ontwikkelplek voor e-culture en ontwerp, op landelijk niveau. Hij leest in het plan niet waar en op welke wijze STRP verantwoordelijkheid wil nemen voor de ontwikkeling van het genre. Het wordt de raad evenmin duidelijk waarom STRP doorlopend wil gaan programmeren en wat daarvan de meerwaarde is. Hij constateert dat STRP in transitie is, van een voornamelijk presenterend en producerend festival naar een bredere vorm. De raad is benieuwd naar de verdere ontwikkeling van de instelling.

Vernieuwing

De raad kent STRP vooralsnog voornamelijk als festival, waarbij de presenterende functie voor actuele ontwikkelingen in e-culture voorop staat.

Op basis van de aanvraag is de raad van mening dat STRP slechts in beperkte mate bijdraagt aan vernieuwing. De instelling geeft aan de komende periode op te willen schuiven naar een meer kritische houding, waarbij zij zich minder wil richten op grote bezoekersaantallen maar activerend en ondersteunend wil werken met en voor makers. Wat betreft talentontwikkeling zet STRP voornamelijk in op de kunstproductie, waar zij makers helpt bij de doorontwikkeling van het werk en zaken als de realisatie, presentatie en communicatie. Met de ACT Award, een jaarlijkse prijs, biedt zij twee recent afgestudeerde makers de mogelijkheid hun

concept te realiseren. De raad is positief over deze bijdrage aan de ontwikkeling van jong talent, maar vindt het een relatief kleinschalige activiteit in het licht van het totale programma van STRP.

Talentontwikkeling en onderzoek maken slechts een bescheiden deel uit van de voorgenomen activiteiten en zijn weinig concreet beschreven. STRP mist daarmee voldoende focus om een ontwikkelfunctie te vervullen voor e-culture.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

STRP opereerde tot 2019 als biënnale. Met de nieuwe koers wijzigt ook de financiële huishouding: er is begroot op een doorlopend programma in plaats van op een piek eens in de twee jaar.

STRP is transparant over het beloningsbeleid. Werknemers worden ingeschaald in het loongebouw van CAR-UWO, vergelijkbaar met een cao. De raad is verheugd dat STRP in 2019 voor alle vaste medewerkers een vergoeding voor pensioenopbouw heeft afgesproken. Zij heeft diverse verzekeringen afgesloten om de salarissen in geval van arbeidsongeschiktheid aan te vullen. Voor de ontwikkeling van nieuw werk en de presentatie van bestaand werk komt de instelling met elke kunstenaar en ontwerper overeen dat het intellectuele eigendom van het werk altijd bij de kunstenaar blijft. De raad mist een uitwerking van de afspraken omtrent arbeidsvoorwaarden voor freelancers.

STRP heeft ultimo 2018 een lage score op liquiditeit en matige scores op solvabiliteit en weerstandsvermogen. De raad is evenwel positief over de beoogde financieringsmix voor de komende periode. Hij vindt de financiële risico's voor STRP niet groot. In 2019 is een zakelijk leider aangesteld die als opdracht heeft gekregen de organisatie financieel sterker te maken en daarmee de continuïteit te waarborgen. De verwachting is dat het eigen vermogen in 2021 een buffer vormt. De raad vindt dit een verstandige en realistische strategie. Hij kan evenwel uit de begroting niet opmaken in hoeverre in de loonkosten rekening is gehouden met (het wegwerken van afwijkingen van) de Fair Practice Code.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

STRP heeft naar eigen zeggen een groot netwerk binnen het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs in Brabant en het hoger onderwijs op landelijk niveau. De afgelopen edities van het festival trokken steeds duizenden leerlingen.

De raad waardeert in beginsel de acties die STRP beschrijft op het gebied van cultuureducatie en participatie, maar mist een concrete uitwerking. Hij constateert dat niet voor alle educatieve activiteiten subsidie wordt

aangevraagd in het kader van de BIS, maar dat voor een gedeelte ook wordt aangevraagd bij het Fonds voor Cultuurparticipatie.

STRP reflecteert op aanknopingspunten met het sociaal domein, maar naar eigen zeggen heeft zij weinig te maken met de zorgsector of met ruimtelijke ordening. Zij maakt daarentegen wel deel uit van een platform dat ‘de sociale agenda van Eindhoven als technologiestad’ gaat vormgeven.

Wat betreft publieksbenadering is de raad gematigd positief. Ondanks de proactieve houding van de instelling mist de raad eigenheid in de wijze waarop zij publiek wil laten participeren of bereiken. Hij had graag een verbinding gezien met de activiteiten en de wijze waarop deze kunnen leiden tot andere of nieuwe manieren van publieksparticipatie of bereik. STRP voegt evenwel een interessante doelgroepenanalyse toe aan de aanvraag; de raad vindt de gekozen marketingmiddelen gedegen, maar weinig verrassend. Hij is positief over de uitgevoerde publieksonderzoeken en de voorgenomen impactmetingen.

Geografische spreiding

STRP is stevig geworteld in Eindhoven en past goed in het profiel van regio Brabantstad. Door de voorgenomen veranderingen kan zij in toenemende mate bijdragen aan het klimaat op het gebied van technologie en kunst. Er zijn veel lokale samenwerkingen, zoals met Emoves en Dutch Design Week, die wederzijds verrijkend zijn. Het wordt de raad niet altijd duidelijk wat de precieze invulling van de samenwerkingen is.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is over het algemeen positief over de reflectie van STRP op de Fair Practice Code maar mist een beschrijving van zaken als secundaire arbeidsvoorwaarden en omgang met overuren. Waar de instelling tekortschiet, worden soms stappen geformuleerd om dit in de loop van de komende periode recht te trekken. Zo ontvangen vanaf 2021 stagiairs een vergoeding en beschrijft de instelling hoe zij om wil gaan met opdrachten aan kunstenaars voor het ontwikkelen van nieuw werk, bijvoorbeeld door de beloning en het budget voor productie duidelijk uit te splitsen. De reflectie getuigt volgens de raad van kennis en bewustzijn van de code.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is positief over de reflectie op de Governance Code Cultuur. STRP past de code toe en maakt inzichtelijk waar zij afwijkt en waar de prioriteiten liggen, ook voor de komende jaren. Naar aanleiding van verbeterpunten op financieel vlak is een zakelijk leider ingezet die effectief de stand van zaken omtrent de begroting heeft kunnen verbeteren. Zo wordt er toegewerkt naar een reserve om eventuele risico's op te vangen. Ook streeft de organisatie naar meer transparantie met betrekking tot communicatie over verslagen en

reglementen van de raad van toezicht. STRP hanteert het raad-van-toezichtmodel.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad waardeert de reflectie die STRP geeft op de Code Diversiteit en Inclusie. Zij past de code toe en heeft een quickscan gedaan. Ook geeft zij aan waar verbeteringen gewenst zijn. Er wordt een actieplan gemaakt voor de komende periode. Wat betreft de samenstelling van het publiek merkt de raad op dat STRP tamelijk hoogdrempelig is, bijvoorbeeld omdat Engels de voertaal is in communicatie-uitingen en dialoogsessies, en dat zij er goed aan doet meer in te zetten op diversiteit en inclusie.

Studio Spectrum

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 400.000

Over de instelling

Klijnsmit Productions is een eenmanszaak die onder de naam Studio Spectrum een creatieve ruimte wil oprichten voor mensen met een autistische stoornis. Het is de bedoeling dat in de studio diverse creatieve activiteiten worden aangeboden, zoals schilderen, hout bewerken en het produceren van digitale media. De initiatiefnemer gaat daarbij uit van een verdienmodel: het werk dat de deelnemers in de studio produceren wordt te koop aangeboden. Wanneer werk is verkocht, vraagt Studio Spectrum een financiële bijdrage van de deelnemers. Studio Spectrum kan volgens de aanvraag pas dan worden opgericht als er structurele subsidie beschikbaar gesteld wordt. In de aanvraag ontbreekt verdere informatie. Klijnsmit Productions biedt geen terugblik, noch financieel noch inhoudelijk. Ook zijn geen begroting en geen activiteitenplan voor de periode 2021 – 2024 aan de aanvraag toegevoegd.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 Van de Regeling op specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Klijnsmit Productions geen subsidie toe te kennen.

De aanvraag van Studio Spectrum voldoet niet aan de voorwaarden. Het initiatief beoogt geen festival tot stand te brengen. Daarnaast ontbreken alle gevraagde gegevens met betrekking tot het verleden en de toekomst.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten kunnen niet worden beoordeeld, omdat deze niet nader worden omschreven in de aanvraag. Er is in de aanvraag slechts sprake van een voornemen om in een niet nader beschreven studio diverse creatieve activiteiten aan te bieden, zoals schilderen, hout bewerken en digitale media productie.

Vernieuwing

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat de aanvraag onvolledig is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie over de bedrijfsvoering ontbreekt.

Bevordering van educatie, participatie (inclusief publieksbenadering)

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

Geografische spreiding

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt. Klijnsmit Productions zetelt in de gemeente Zuidplas, nabij Rotterdam.

Toepassing Fair Practice Code

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Dit onderdeel kan niet worden beoordeeld, omdat informatie hierover ontbreekt.

Summer Dance Forever

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 400.000

Over de instelling

Stichting Summer Dance Forever, podiumkunsten, festivals, Amsterdam

Stichting Summer Dance Forever (hierna: Summer Dance Forever) is een jaarlijks, internationaal georiënteerd festival gericht op urban arts, in het bijzonder hiphopdans en -muziek. Met een zomer- en wintereditie biedt het festival internationale battles, dansvoorstellingen, livemuziek, workshops en seminars. Summer Dance Forever profileert zich als 'hét internationale presentatieplatform van urban arts en de plek bij uitstek waar dansers, dj's en professionals kennis en ervaring delen'. Summer Dance Forever stelt zich ten doel het artistieke niveau van urban voorstellingen te verhogen, de kunstvorm in te bedden in de Nederlandse culturele infrastructuur, de doorstroming van artiesten naar de diverse lokale en (inter)nationale podia te bevorderen en een groot en nieuw publiek te bereiken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Summer Dance Forever. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting Summer Dance Forever geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Summer Dance Forever bekleedt een vooraanstaande positie in de nationale en internationale urban *scene*. De instelling zet zich met toenemend succes in om het urban genre een volwaardige plek te geven op het podium. Ze biedt een bijzondere plek waar urban arts en moderne theaterdans uit binnen- en buitenland zich tot elkaar kunnen verhouden en draagt zo bij aan de ontwikkeling van hedendaagse dans en muziek in Nederland, en meer specifiek het urban genre.

De raad heeft vertrouwen in het netwerk en de expertise van de organisatie. Het activiteitenplan geeft vooral inzicht in de huidige positie van Summer Dance Forever en de urban arts. De voorgenomen totaalbegroting toont ruim een verdubbeling ten opzichte van de huidige periode. In de plannen worden stevige artistieke ambities beschreven, maar de raad is van mening dat de activiteitengroei in dit kader nog onvoldoende is uitgewerkt. Dit geldt

met name voor de artistieke brugfunctie tussen urban arts en danstheater. Daarnaast is onduidelijk hoe Summer Dance Forever de benoemde talentontwikkeling wil ontplooiën en hoe deze activiteiten resulteren in doorstroom van talent op langere termijn, buiten de kaders van het festival.

De toelichting op de toepassing van de codes is redelijk, met uitzondering van de Governance Code Cultuur. Die heeft meer toelichting, met name in relatie tot Podium Noord.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteit

Summer Dance Forever begon ruim tien jaar geleden als project vanuit het Amsterdamse poppodium Paradiso. Inmiddels heeft Summer Dance Forever zich ontwikkeld tot een toonaangevend urban arts-evenement van internationale allure, met een zomereditie gericht op dans en een wintereditie gericht op muziek. De raad vindt de keuze van artiesten, dansvormen en shows in toenemende mate solide en relevant, met danstheaterproducties van gerenommeerde gezelschappen als Tentacle Tribe en Black Sheep.

Summer Dance Forever onderscheidt zich van andere podiumkunstenfestivals door het aanbod van internationaal hiphopdanstheater te mixen met invloeden uit de underground hiphop, zoals de battle. Het festival heeft hiermee de aandacht getrokken van nationale en internationale artiesten die hierin ook een erkenning zien van hun genre als artistieke uiting. De programmering bestaat verder uit workshops, clubnachten, nagesprekken en debatten over de relatie tussen hiphop, kunst en theater. Het festival vindt plaats op verschillende Amsterdamse locaties, van (gevestigde) podia tot onderwijsinstellingen. Deze positionering maakt de zeggingskracht groot voor een jong, cultureel divers publiek: van dans(theater)liefhebber of -beoefenaar tot professional. De raad kan zich voorstellen dat urban danstheater en de underground *scene* elkaar inspireren en publiek ook laat warmlopen voor meer traditionele vormen van theaterkunst en theatermuziek, zoals het festival beoogt.

Summer Dance Forever heeft zich de afgelopen periode met succes geconcentreerd op haar presentatiefunctie en de ontwikkeling tot evenement. De komende jaren wil het festival uitgroeien tot een 'urban knooppunt, dat gedurende het hele jaar presenteert, initieert, begeleidt, vormgeeft, produceert en ontwikkelt'. Uitbreiding is een sleutelwoord. De wintereditie gaat van vier naar zes dagen en Summer Dance Forever programmeert straks ook door het jaar heen: vier producties per jaar in samenwerking met verschillende Nederlandse podia. Ook programmeert

Summer Dance Forever met ingang van de periode 2021 – 2024 het nieuwe Amsterdamse Podium Noord in samenwerking met ICK/Dansmakers en Stichting Likeminds. Daarnaast wil Summer Dance Forever haar profiel verruimen en zelf gaan produceren, in samenwerking met (inter)nationale partners. Zo wil de instelling urban dans en moderne theaterdans verdergaand samenbrengen.

De raad vindt de ambities van de organisatie en de daaruit voortvloeiende activiteiten stuk voor stuk waardevol. In de plannen zijn deze echter te schetsmatig uitgewerkt. Summer Dance Forever geeft vooral inzicht in de huidige positie, de status quo. Over de artistieke invulling van de festivaledities (met makers of eventuele programmalijnen, accenten, thema's) wordt weinig toegelicht. Ook de plannen van Podium Noord en de inhoudelijke rol van Summer Dance Forever worden nauwelijks uitgewerkt. De internationale coproducties van Summer Dance Forever zijn een lovenswaardige stip op de horizon. Maar ook hier geldt dat de samenwerkingspartners, de motivatie voor samenwerking en de beoogde plannen niet worden benoemd.

Vernieuwing

De raad constateert dat Summer Dance Forever bijdraagt aan de vernieuwing van hedendaagse dans en muziek in Nederland. Dit doet Summer Dance Forever onder meer door urban arts en bijzondere buitenlandse (urban) danstheatermakers te programmeren. Met zijn randprogrammering stimuleert het festival de discussie over de inhoudelijke ontwikkeling van het genre. Ook binnen het urban genre prikkelt Summer Dance Forever de creativiteit met het aanjagen van interactie tussen vooruitstrevende dj's en livemuziek enerzijds, en dansers en publiek anderzijds.

In de urban talentontwikkelingsketen, waar relatief veel autodidacten en niet-academische dansdisciplines floreren, vervult Summer Dance Forever een belangrijke schakel als platform voor presentatie, educatie en creatieve uitwisseling. Het festival wil de komende periode makers begeleiden in nauwere samenwerking met andere schakels in de culturele infrastructuur, zoals podia en gezelschappen. In het plan wordt echter onvoldoende uitgewerkt hoe deze nauwere samenwerking zal worden vormgegeven. Ook ontbreekt een toelichting op de wijze waarop de talentontwikkelingsactiviteiten leiden tot resultaten en doorstroom van talent op langere termijn, buiten de kaders van het festival.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De organisatie belooft medewerkers conform de cao Toneel en Dans met een opslag van 40 procent voor zzp'ers. Ze past de cao naar eigen zeggen ook toe voor binnen- en buitenlandse artiesten. Hiermee sluit ze aan bij

bestaande afspraken over honorering in de sector. Zzp'ers ontvangen een opslag voor pensioen- en ziektekosten. Het is onduidelijk in hoeverre er afspraken worden gemaakt over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

Summer Dance Forever is financieel gezond. Ze reflecteert realistisch op de beperkingen in het werven van sponsorgelden. De organisatie van Summer Dance Forever is in goede handen bij de huidige leiding, tevens oprichters van het festival. Volgens Summer Dance Forever heeft Paradiso een faciliterende en coachende rol, zowel inhoudelijk als in de bedrijfsvoering. Dit vertaalt zich hoofdzakelijk naar facilitaire en coproductiebijdragen. Ook lost Paradiso in voorkomende gevallen liquiditeitsvraagstukken op en staat borg voor de continuïteit van de bedrijfsvoering.

Over de voorgenomen exploitatiegroei van gemiddeld 570.000 euro in 2018 naar 1.300.000 euro in 2021 is de raad bedachtzaam. Dit zou ruim een verdubbeling zijn, terwijl de uitwerking in het activiteitenplan op een aantal punten summier is toegelicht. Bovendien mist de raad in het plan een heldere financiële uitwerking van de activiteiten die Summer Dance Forever naar eigen zeggen via Podium Noord gaat ontplooiën. Ook hierop had hij graag een toelichting gezien.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Een gevleugeld urban credo is *each one teach one*; Summer Dance Forever doet hier op verschillende manieren recht aan. Zo heeft de raad waardering voor de wijze waarop Summer Dance Forever aan de weg timmert om hiphop in te bedden in het kunstvakonderwijs. Dit doet zij onder meer via de '5 O'Clock Class' van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK), de *associate degree* 'European House of Dance' van AHK in samenwerking met het roc en via curriculumontwikkeling in het reguliere hbo-dansvakonderwijs. Het educatieaanbod tijdens het festival bestaat uit workshops, nagesprekken en debatten met inzet van de (internationale) crème de la crème uit de urban *scene*. Het is een goede volgende stap van Summer Dance Forever om het educatieve aanbod uit te breiden naar (middelbare) scholen; Summer Dance Forever heeft veel expertise te delen over een hedendaagse kunstvorm die jongeren aanspreekt. De raad ziet uit naar de internationale online urban vraagbaak waaraan Summer Dance Forever al een aantal jaren werkt. Deze 'encyclopedie' kan bijdragen aan de inbedding van urban arts in het Nederlandse culturele landschap. De uitwerking van de educatieplannen voor de komende periode is summier.

De bezoekersaantallen van Summer Dance Forever laten vanaf de oprichting van het festival een constante stijging zien. De beoogde groei lijkt in lijn met de uitbreiding van de activiteitenomvang, maar het ontbreken van een marketingplan maakt het voor de raad moeilijk te beoordelen in hoeverre dit

realistisch is. Wel is de raad positief over het voornemen met landelijke partners (nieuwe) dansproducties te programmeren, vergezeld van randprogrammering bij lokale dansscholen.

Geografische spreiding

Tot nu toe vond het festival plaats op verschillende locaties in Amsterdam; het festival is hier goed ingebed. Met ingang van de subsidieperiode 2021 – 2024 gaat Summer Dance Forever middels het nieuwe Podium Noord een samenwerking aan met ICK/Dansmakers en Stichting Likeminds. Het festival gaat samenwerken met lokale partners in Eindhoven, Groningen, Haarlem, Rotterdam en Heerlen. Hiermee draagt Summer Dance Forever in toenemende mate bij aan de landelijke spreiding van urban arts en hiphop.

Volgens de stedelijke cultuurregio Metropoolregio Amsterdam speelt Summer Dance Forever een belangrijke landelijke, regionale en lokale rol (met internationale verbindingen) binnen het profiel van de regio.

Toepassing Fair Practice Code

Summer Dance Forever past de Fair Practice Code toe. Uit de aanvraag blijkt niet duidelijk welke rol de aanvrager speelt in de sociale dialoog. Ook is niet duidelijk of samenwerkingspartners de Fair Practice Code onderschrijven.

Toepassing Governance Code Cultuur

Summer Dance Forever past de Governance Code Cultuur toe, naar eigen zeggen op een wijze passend bij de schaal en doelstelling van de organisatie en conform de statuten. Twee bestuursleden van de stichting zijn tevens directeur van organisaties die participeren in Podium Noord. De raad mist transparantie over de verwevenheden van de directieleden van die participerende instellingen met Summer Dance Forever. Dit is niet in overeenstemming met de code. Ongewenste belangenverstrengeling ligt op de loer. Uit de aanvraag blijkt eveneens niet hoe de samenwerking tussen partijen wordt vormgegeven.

De raad vindt het verstandig dat Summer Dance Forever haar afspraken met Paradiso heeft vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst. Een toelichting op die overeenkomst ontbreekt echter. Ook hierover is Summer Dance Forever onvoldoende transparant.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Summer Dance Forever reflecteert redelijk op de Code Diversiteit en Inclusie. Gelijkwaardigheid en expressie van de eigen identiteit hebben een prominente plek in de urban cultuur. De raad ziet dat het festival erin slaagt een rijkgeschakeerd publiek te verwelkomen. Uit de plannen blijkt verder

dat Summer Dance Forever zich inzet voor een bereik buiten 'primair het battle-publiek', door structureel samen te werken met instellingen die een meer traditionele kunstliefhebber als achterban hebben. Volgens Summer Dance Forever ligt een uitdaging in de urban *scene* in het vergroten van vrouwelijke participatie. Zij heeft dit in haar eigen bestuur inmiddels geborgd met een gelijke man-vrouwverdeling. De raad moedigt Summer Dance Forever aan verdere doelstellingen te formuleren en concrete maatregelen te formuleren op de andere drie pijlers programma, publiek en partners.

Taartrovers Festival

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 500.000

Over de instelling

Stichting Taartrovers Festival (hierna: Taartrovers), opgericht in 2014, is een instelling die jonge kinderen kennis laat maken met de kracht van film en verbeelding door ze te laten onderzoeken, spelen, maken en ontdekken. Vanuit haar visie dat er onvoldoende cultureel aanbod is voor jonge kinderen, ontwikkelt en toont ze programma's die bestaan uit kunstzinnige filmvoorstellingen en interactieve installaties. Met haar educatieve activiteiten weet ze een breed, niet altijd voor de hand liggend publiek te bereiken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Taartrovers Festival geen subsidie toe te kennen.

De raad waardeert de inspanningen van Taartrovers om kinderen op jonge leeftijd kennis te laten maken met film en verbeelding. De activiteiten van Taartrovers vindt hij sympathiek. Echter, die activiteiten zijn meer gericht op het domein van cultuureducatie en in mindere mate op de ontwikkeling van het genre. De raad vindt de programma's onvoldoende uitgewerkt om ze aan te kunnen merken als talent- en/of genreontwikkeling. In zijn ogen is genreontwikkeling een onderdeel van de instelling, niet de kernactiviteit. De uitwerking en toepassing van de drie codes behoeft nog de nodige aandacht.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad heeft veel waardering voor de activiteiten van de Taartrovers. Haar kernactiviteit is sinds haar oprichting, het aanbieden en de ontwikkeling van educatieve programma's die bestaan uit een combinatie van films en aanverwante activiteiten. Van oudsher staat de Taartrovers Festivaltoer centraal, waarmee de instelling door het land reist en meerdere steden aandoet. De doelgroep zijn jonge kinderen in de leeftijd van 2 tot 9 jaar.

In het plan voor de nieuwe subsidieperiode heeft Taartrovers drie doelstellingen geformuleerd waarmee ze haar visie wil uitwerken: onderzoek en kennisdeling; ontwikkeling en uitvoering van programma's en

ontwikkeling van programma's die door derden worden uitgevoerd. Om de doelstellingen te realiseren, heeft ze verschillende programma's opgesteld die de komende jaren worden ontwikkeld en/of uitgevoerd. Een deel van deze programma's is nieuw, een deel wordt hernomen. De uitvoering van een aantal programma's neemt Taartrovers zelf voor haar rekening, en een aantal wordt uitbesteed aan derden.

Twee belangrijke kernactiviteiten zijn de Taartrovers Festivaltoer en het Taartrovers Festival Scholenprogramma. Taartrovers Festivaltoer is een jaarlijks rondreizend festival dat de instelling samen met zeventien filmtheaters organiseert. Het vindt plaats in vijftien verschillende steden verspreid over het land. Het Taartrovers Festival Scholenprogramma zet in op het bereiken van kinderen voor wie het van huis uit niet vanzelfsprekend is deel te nemen aan culturele activiteiten. De scholentoer is te zien in vijf verschillende steden. De raad heeft veel waardering voor dit initiatief. Twee andere activiteiten die in het oog springen zijn Cinemini op Zondag in samenwerking met Eye, en het Taartrovers Proeflab. Het Taartrovers Festival heeft een eigen signatuur ontwikkeld.

De raad vindt de activiteiten van de instelling sympathiek. Hij erkent de noodzaak om kinderen op jonge leeftijd in contact te brengen met kunstuitingen en ze hiervoor te enthousiasmeren. Dit geldt niet alleen voor film, maar voor het brede palet van cultuuruitingen. Hij vindt de kwaliteit van de programma's van goed niveau, maar ziet ze vooral als activiteiten die van belang zijn in het licht van de cultuureducatie. De Metropoolregio Amsterdam omschrijft Taartrovers in het reflectiedocument als 'ontwikkelaar en aanjager van cultuureducatie van het jonge kind door middel van film en media'. De raad kan zich hier goed in vinden. Hoewel hij ziet dat de instelling hard werkt aan artistieke programma's om jonge kinderen te enthousiasmeren voor film en verbeelding, vindt hij het plan in het licht van genreontwikkeling onvoldoende uitgewerkt.

Vernieuwing

Taartrovers richt zich in een van de drie programmaliijnen op onderzoek. Vaak zijn dit praktische onderzoeken waarbij kinderen betrokken zijn. Opgedane kennis kan zo snel worden toegepast in de eigen programma's. Het valt op dat de instelling bij haar vele activiteiten en onderzoeken haar uitgebreide netwerk handig en strategisch inzet.

Niet vernieuwend qua genreontwikkeling, maar wel wat betreft het opnieuw gebruiken van reeds ontwikkeld materiaal is de programmaliijn 'Ontwikkeling van programma's die door derden worden uitgevoerd'. De raad is positief over deze werkwijze die succesformules opnieuw onder de aandacht van jonge kinderen weet te brengen en zo nog meer kinderen in contact weet te brengen met kunst.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Taartrovers bestaat uit een kernteam van dertien personen, van wie het merendeel al meer dan acht jaar bij de instelling is betrokken. Twee personen zijn parttime in loondienst (marketing en algemene ondersteuning), en de andere medewerkers zijn zelfstandig ondernemer. Met het invoeren van de Fair Practice Code zullen in de komende jaren gefaseerd ook directieleden, projectleiders en educatiemedewerkers in loondienst worden genomen.

Vanaf 2021 tot en met 2024 begroot de instelling voor 4,3 fte vaste aanstellingen. Tijdelijke contracten gaan van 0,8 naar 3,8 en flexibele inhuur gaat van 8 naar 5 fte. Over de gehele periode is er 13,1 fte beraamd. Dit is een forse toename ten opzichte van 2018 toen de instelling met 6,5 fte werkte.

De instelling volgt geen cao-richtlijnen of andere collectieve afspraken of richtlijnen betreffende beloningsafspraken.

De liquiditeit en het weerstandsvermogen van Taartrovers is gemiddeld en de solvabiliteit is aan de hoge kant. In 2018 was zij niet sterk afhankelijk van een enkele inkomstenbron.

De begroting lijkt realistisch, maar is tegelijkertijd zeer ambitieus, gezien de groei in de omvang van de organisatie en het aantal activiteiten. Taartrovers erkent de kwetsbare positie door de onzekere inkomsten en de groeifase waarin zij zit. Uit de aanvraag blijkt niet of ze een strategie heeft bij tegenvallende inkomsten, al is er in het activiteitenplan wel een SWOT-analyse opgenomen waarin enkele algemene risico's worden benoemd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De meeste activiteiten van Taartrovers hebben een educatief en/of participatief karakter. Er wordt veelvuldig samengewerkt met scholen. Met enkele scholen heeft zij afspraken om testprogramma's uit te voeren en de programma's te verbeteren.

Tijdens het Taartrovers Festival is er een scholenprogramma. De instelling kiest er bewust voor om doelgroepen te betrekken voor wie het niet vanzelfsprekend is in aanraking te komen met kunst en cultuur. Bij enkele programma's, bijvoorbeeld het Taartrovers Proeflab, wordt op niet voor de hand liggende locaties gewerkt. Er wordt samengewerkt met organisaties als De Vrolijkheid, Atelier AZC en Eigenwijks om deze kinderen te bereiken. De raad waardeert de activiteiten die de instelling onderneemt om nieuwe doelgroepen te bereiken.

Een marketingstrategie ontbreekt. Wel licht de instelling goed toe hoe ze de komende tijd wil investeren in publiciteit. Ze wil haar publiciteit differentiëren om iedere doelgroep gericht te kunnen bereiken.

Geografische spreiding

Taartrovers is goed verankerd in Amsterdam. Ook is er sprake van een goede samenwerking met vijf partners in de Metropoolregio Amsterdam die niet alleen locaties ter beschikking stellen maar soms ook coproducent zijn. In het plan heeft de instelling een overzicht opgenomen waarop zij per programmaliijn aangeeft wie haar samenwerkingspartners zijn. Deze partners zijn gevestigd in het hele land, maar ook elders in Europa.

Met de Taartrovers Festivaltoer gaat de instelling het land in. Er wordt samengewerkt met zeventien filmtheaters in vijftien steden, binnen en buiten de Randstad.

Toepassing Fair Practice Code

Taartrovers reflecteert voldoende op de Fair Practice Code, maar werkt deze op enkele punten summier uit. Ze werkt met veel tijdelijke contracten. Directieleden, projectleiders en educatiemedewerkers worden gefaseerd in loondienst genomen. Taartrovers committeert zich om de code in 2024 volledig toe te passen. In 2020 worden hiervoor de eerste stappen gezet. Uit de aanvraag blijkt niet of overwerk wordt uitbetaald. Tevens wordt niet beschreven in hoeverre er afspraken zijn over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenen, en of zzp'ers op hun vergoeding een opslag krijgen voor vakantiegeld, sociale lasten en vakantie- en feestdagen.

Taartrovers beschrijft niet welke rol zij speelt in de sociale dialoog en of ze via een (koepel)vereniging is verbonden met bijvoorbeeld het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst. Taartrovers werkt structureel samen met bedrijven en zzp'ers, maar maakt niet duidelijk of ook zij de code onderschrijven. Er worden regelmatig evaluaties gehouden met samenwerkingspartners. In de aanvraag staat niets beschreven over auteursrechten.

De instelling heeft ieder jaar een aantal stage- en werkervaringsplaatsen beschikbaar, welke in de begroting zijn opgenomen voor 15 euro per dag. Niet blijkt of ze beloningsbeleid hanteert voor vrijwilligers.

Toepassing Governance Code Cultuur

Taartrovers reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. Ze heeft deze gedeeltelijk toegepast. Een aantal cruciale actiepunten staat nog open. Gaandeweg de subsidieperiode 2021 – 2024 wordt de code in de organisatie geïmplementeerd.

De instelling heeft een raad van toezicht. Eén lid van de raad van toezicht ontvangt ook opdrachten van de instelling. Dit betreft de ondersteuning van onderzoek bij Mobiel Filmatelier 4+ en Mobiel Filmatelier 2+. Dit is in strijd met de uitgangspunten van de code.

Het rooster van aftreden van de raad van toezicht wordt pas in 2022 openbaar gemaakt op de website. De raad is van mening dat de code te laat en onvoldoende wordt geïmplementeerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Taartrovers reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling onderschrijft de code en toont haar vorderingen op dit gebied. Ze beschrijft voor elk van de vier pijlers waar ze staat en wat haar stappenplan is om verbetering te bewerkstelligen.

Ze is zich bewust van de eenzijdige samenstelling van haar personeel. Sinds 2017 hanteert Taartrovers daarom een aangepast wervingsbeleid, wat tot op heden kleine verbeteringen heeft opgeleverd.

Ze gaat bewust om met programmering, publiek en partners wat stap voor stap leidt tot meer diversiteit en inclusie.

TENT

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 350.000

Over de instelling

Stichting TENT circustheater producties (hierna: TENT) zet zich sinds de oprichting in 2010 in voor de ontwikkeling van het hedendaagse circus in Nederland. Eerst vooral als producent, maar gaandeweg door makers in verschillende fasen van hun ontwikkeling te ondersteunen. TENT stimuleert hen werk te maken waarmee ze een breed en divers publiek kunnen ontmoeten, veroveren en aan zich binden. Als ontwikkelplek biedt TENT naar eigen zeggen ruimte, middelen en tijd om het circusvak te herdefiniëren en met traditionele technieken nieuwe verhalen te vertellen die relevant zijn voor vandaag. TENT is gevestigd in Amsterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting TENT circustheater producties geen subsidie toe te kennen.

De raad is in beginsel positief over dit plan, waaruit de urgentie spreekt om voor circus een steviger positie te creëren in het cultuurbestel. De plannen voor talentontwikkeling in een huis voor circus zijn helder beschreven. De raad plaatst echter ook vraagtekens bij het plan, vooral waar het gaat om de organisatorische en financiële slagkracht die de activiteiten moet dragen. TENT is een relatief jonge organisatie van bescheiden omvang; de raad heeft nog geen vertrouwen in TENT als centrale aanjager van het circustheater in Nederland. Zij is nog in te beperkte mate aangesloten op relevante netwerken en andere partijen in het hedendaagse circus in Nederland om de beoogde sleutelfunctie goed te kunnen uitvoeren. Daarnaast is de raad kritisch over de beoogde toename van de begroting van TENT: hij mist een heldere toelichting op de consequenties van een dergelijk grote groei.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent TENT als collectief en producent van hedendaags circus. Daarmee neemt zij een eigen artistieke positie in, die zij in de afgelopen jaren met relatief beperkte middelen heeft uitgebouwd en verstevigd. Inmiddels heeft zij in toenemende mate de nadruk gelegd op het begeleiden van nieuwe makers in het circus. Naar eigen zeggen weerspiegelt de

artistieke kwaliteit van de voorstellingen van makers de ontwikkeling van het circus in Nederland.

Het plan is helder opgesteld en bevlogen, gestut door duidelijk aanwezige inhoudelijke kennis. Er spreekt urgentie uit om het circus in Nederland steviger op de kaart te zetten. De raad heeft vertrouwen in het vakmanschap van de directie en leest in het plan een noodzaak om zowel wat betreft producties als begeleiding werk van hoge kwaliteit af te leveren. Aangezien de selectie van makers geschiedt door kenners en beoefenaren van circus heeft de raad vertrouwen in de kwaliteit van de gekozen talenten. De activiteiten op het gebied van hun ontwikkeling zijn overtuigend beschreven en de raad vindt TENT oorspronkelijk in de wijze waarop zij vorm geeft aan het genre, ook in verbinding met andere disciplines.

De raad dicht TENT nog een bescheiden nationaal belang toe: de ontwikkeling van een hedendaagse circustraditie is in Nederland jong, al zijn er inmiddels opleidingen en gespecialiseerde festivals. Binnen dit relatief kleine speelveld speelt TENT desalniettemin nog een beperkte landelijke rol. De raad is van mening dat de ontwikkeling van het moderne circus in dit stadium van zijn ontwikkeling – nog – beter gebaat is bij een ontwikkelplek die vanuit multidisciplinariteit vertrekt dan vanuit een specifiek, nauwer kader van circus. In het verlengde daarvan mist de raad cruciale verbindingen met andere plekken voor talentontwikkeling en presentatie zoals Noorderzon, Theaterfestival Boulevard en Cultura Nova, festivals die een lange traditie hebben met het moderne circus. TENT speelt evenwel een relevante rol binnen Europese netwerken en kan daarmee zorgen voor doorstroom van makers naar internationale presentatiemogelijkheden.

Vernieuwing

Naar eigen zeggen stimuleert TENT makers om te experimenteren, andere verhalen te vertellen, spannende verbindingen aan te gaan, de grenzen van het genre op te zoeken en binnen het genre technisch en artistiek uitmuntend werk te maken. De raad is van mening dat TENT, door dit genre ruimte te bieden, kan bijdragen aan de verbreding van de cultuursector. De verschillende talentontwikkelingstrajecten spreken tot de verbeelding. Door de heldere voorwaarden die TENT stelt aan de makers, waaronder een bewustzijn van de huidige tijd, en de deskundigheid omtrent artistiek onderzoek heeft de raad vertrouwen in de kwaliteit van de ontwikkeltrajecten en de bijdrage aan de vernieuwing van het circustheater.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

TENT beschrijft de ontwikkelingen in de organisatie en de financiële huishouding in de afgelopen jaren helder. In 2019 en 2020 wordt zij onder meer gefinancierd met een tweejarige ontwikkelsubsidie van het

Amsterdams Fonds voor de Kunst. In de komende periode worden op organisatorisch vlak zeer grote veranderingen ingezet. De raad is er op basis van het ingediende plan echter nog niet van overtuigd dat TENT op een verantwoorde manier dusdanig kan groeien. Het plan bevat onvoldoende onderbouwing om die zorg bij de raad weg te nemen.

De raad waardeert de uitgebreide toelichting op de ambities voor de komende periode. TENT is transparant over de beloning van medewerkers en onderschrijft het belang van *fair pay*; alle medewerkers werken momenteel op freelancebasis. De directieleden worden, zowel in beloning als in uren, niet cao-conform betaald. Van de makers wordt geëist dat zij cao-conform werken. Het is de bedoeling vanaf 2021 mensen in loondienst te nemen. Dan wordt ook overgegaan op de cao Toneel en Dans. TENT schrijft dat zij vanaf dan betere secundaire arbeidsvoorwaarden wil aanbieden voor medewerkers, maar licht dat niet toe.

De financiële gezondheid van TENT is matig. Het eigen vermogen is in de jaren 2017 en 2018 door negatieve exploitatieresultaten flink onder druk komen te staan. De instelling is bezig de tekorten in te lopen maar tamelijk lage liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen maken haar kwetsbaar. TENT gaat in de aanvraag wel in op de risico's, maar de raad vindt het gezien haar financiële positie riskant om nu een forse stap te maken naar een veel ruimere begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

TENT beschrijft summier de voornemens op het gebied van cultuureducatie en participatie. Zij ontplooit hierin tot dusver weinig activiteiten, maar wil dat in de komende periode wel gaan doen. Daartoe wordt bijvoorbeeld samengewerkt met DAT!school. TENT ontwikkelt naar eigen zeggen educatietrajecten en contextprogrammering voor jongeren in het primair en het voortgezet onderwijs. De raad mist een heldere visie op educatie en participatie.

Beleid en praktijk met betrekking tot publieksbenadering staan nog in de kinderschoenen. In het plan wordt vooral veel bij de samenwerkingspartners belegd, zowel voor verbreding als vergroting van het publiek. De raad mist een goede onderbouwing van de forse toename van de verwachte publieksaantallen in de komende periode, en vindt deze dan ook niet aannemelijk.

De raad is kritisch over de kwaliteit en verwachte effectiviteit van de voorgenomen publieksstrategieën. Zo vindt hij de doelgroepenanalyse tamelijk vlak en niet getuigen van veel inzicht in de samenstelling van bezoekers. Wel wordt in 2021 een publieksonderzoek gestart.

Geografische spreiding

TENT is gevestigd in Amsterdam-Noord en goed geworteld in de stad. Zij werkt samen met een aantal stedelijke partners, zoals podia en festivals, die een goede aanvulling vormen op haar activiteiten. De instelling wordt meerjarig gefinancierd via het Amsterdams Fonds voor de Kunst als onderdeel van het Kunstenplan 2017 – 2020. Het aanbod van TENT is landelijk gespreid en zij heeft een internationaal netwerk, dat zij vanaf 2021 verder wil uitbreiden.

Toepassing Fair Practice Code

TENT reflecteert goed op de Fair Practice Code, maar er moeten nog veel stappen worden gezet naar volledige toepassing ervan. Zij is open over de huidige stand van zaken wat betreft beloning en hoe zij zich verder tot de code verhoudt. Ze beschrijft hoe en op basis van welke kaders zij beloont. Ook benoemt zij een deel van de afspraken die zij intern maakt over het houden van een sociale dialoog. Er moet nog veel worden aangepast, ook met betrekking tot de inzet en salariëring van de directie. De raad waardeert het dat de instelling hoge ambities heeft op de aandachtsgebieden van de code. Tegelijk plaatst hij vraagtekens bij de haalbaarheid van het grote pakket maatregelen voor een relatief jonge en kleine organisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

TENT reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Zij past de code vanaf 2021 volledig toe en beschrijft daartoe een concrete aanpak. Zo heeft een aantal evaluatiemomenten bijvoorbeeld niet structureel plaatsgevonden; de frequentie van dit soort gesprekken zal de komende periode geïntensiveerd worden. TENT hanteert het raad-van-toezichtmodel. Zij benoemt op de website de nevenfuncties van de leden van de raad van toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

TENT reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Ze kijkt kritisch naar de eigen organisatie en heeft een quickscan uitgevoerd, waar concrete uitdagingen uit voort zijn gevloeid. Op basis daarvan wil TENT verbeteringen doorvoeren. Deze zijn vervat in een actieplan voor de komende periode. Het is een realistisch maar nog tamelijk vrijblijvend plan dat zich richt op publiek, partners, programma en personeel om diversiteit en inclusie vanuit de artistieke inhoud van TENT te realiseren. Culturele diversiteit is ook een criterium in het kader van de Makersmeetlat, het toetsinstrument dat TENT hanteert bij de selectie van potentiële makers.

Tetem

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 300.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Tetem kunstruimte (hierna: Tetem) is een ‘onderzoekend presentatieplatform’, gevestigd in Enschede. Ze werkt vanuit de digitale cultuur en legt verbanden met beeldende kunst, techniek en wetenschap. Tetem wil mensen stimuleren zich een mening te vormen over de technologische veranderingen in de maatschappij.

De instelling profileert zich vierledig: als ontwikkelaar en productiehuis, als onderzoeker, als programmamaker en als ‘verbinder’ die een cultureel en op ‘maken’ gericht ecosysteem voor de regio ontwikkelt. Artistiek en ontwerpend onderzoek vormt het hart van het productiehuis en de basis voor de (interdisciplinaire) programmering. In het productiehuis is zowel de *midcareer* kunstenaar als het jonge talent welkom.

Tetem heeft twee (grotendeels overeenkomende) BIS-aanvragen ingediend: een in het kader van het artikel Presentatie-instellingen en een in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen. Dit advies heeft betrekking op de aanvraag in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Tetem kunstruimte een subsidie toe te kennen van € 300.000, mits zij:

- een herzien activiteitenplan indient met een nadere toelichting op het scouten, begeleiden en doen uitstromen van de makers, voorzien van een herziene, sluitende begroting, waaruit blijkt dat het tekort niet ten koste gaat van de in de aanvraag beschreven ontwikkelactiviteiten.

Als ontwikkelinstelling heeft Tetem de afgelopen jaren een snelle opmars gemaakt: de instelling heeft laten zien voor makers in de digitale cultuur een rol van betekenis te spelen. Die betekenis breidt ze de komende jaren op een sterke manier uit, onder meer door werk niet alleen in eigen huis te tonen, maar ook breed onder de aandacht te brengen van andere presentatieplekken. Ze vervult een belangrijke rol in het regioprofiel van cultuurregio Twente en is actief op het gebied van educatie, participatie en

samenwerking met partners in andere domeinen; daarin vervult ze een coördinerende rol. Met haar activiteiten in de provincie Overijssel draagt zij goed bij aan de geografische spreiding.

Tetem overtuigt als breed werkende ontwikkelinstelling. Ze heeft echter relatief beknopt beschreven hoe de makers gescout en begeleid worden. Daarop leest de raad graag nog een nadere toelichting.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over Tetem als ontwikkelinstelling. Makers op het snijvlak van beeldende kunst, techniek en wetenschap krijgen bij het ‘productiehuis voor digitale cultuur’ ruimte om onderzoek te doen en nieuw werk te ontwikkelen. Deze trajecten hebben een doorlooptijd van twee à drie jaar. Tetem benoemt vijf concrete onderzoeksprogramma’s, waaronder ‘MakeHealth@Twente’ in samenwerking met Waag en ‘Instabiele Media in het MBO’ in samenwerking met V2_. Voor jong talent heeft Tetem een apart ontwikkelprogramma (‘Talent@Tetem’), waarbij de leervraag van de individuele maker centraal staat en deelnemers gebruik kunnen maken van de aanwezige expertise en faciliteiten. Ten slotte is er een ProductieAtelier waar professionele makers aan hun individuele artistieke kwaliteiten kunnen werken of juist tot een samenwerking met andere makers kunnen komen.

Zowel voor het productiehuis als voor ‘Talent@Tetem’ noemt de instelling een aantal interessante, concrete namen van makers. De programmalijnen ‘Happy Incidents’ – over het belang van intermenselijke relaties in het technologische tijdperk, en ‘Society 5.1’ – over een maatschappelijk waardevolle inzet van techniek, bieden een interessant inhoudelijk kader voor de ontwikkeltrajecten. Ook de uitgangspunten voor de begeleiding van makers – *action based learning*, gecombineerd met systematische reflectie en feedback – spreken aan. Wel had de raad graag meer concrete uitwerking gezien van de manier waarop deelnemers gescout en in de trajecten begeleid worden.

Vanuit haar presenterende rol is Tetem goed geoutilleerd om de resultaten van de onderzoeken en de makertrajecten breed met publiek en andere stakeholders te delen, en in een context te plaatsen. Bovendien spant de instelling zich in om het werk niet alleen in eigen huis te tonen, maar ook op locaties van relevante samenwerkingspartners zoals GGOBOT, TEC ART, Manifestations, Kunstenlab en Marineterrein Amsterdam. Dat vindt de raad een sterke ontwikkeling, die bijdraagt aan de landelijke betekenis van Tetem.

De raad vindt het van belang dat in Overijssel, dat als cultuurregio onder meer de ‘MaakCultuur’ centraal stelt, de ontwikkelfunctie in de BIS vertegenwoordigd is. De regio kent een aantal relevante opleidingen van ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, Saxion Hogeschool en Universiteit Twente, waar Tetem met haar ontwikkeltrajecten voor makers mooi op aansluit. De raad bewondert de snelle groei die Tetem als ontwikkelinstelling heeft doorgemaakt en heeft er vertrouwen in dat ze deze stijgende lijn een sterk vervolg zal weten te geven.

Vernieuwing

In 2017 – 2018 nam Tetem, toen gesubsidieerd door het Mondriaan Fonds, deel aan de professionaliseringsregeling van de provincie Overijssel. Sindsdien heeft Tetem de digitale cultuur als vertrekpunt. De koers van de instelling is dus nog relatief nieuw.

Ten opzichte van 2017 en 2018 neemt de activiteit van het productiehuis de komende jaren sterk toe. Niet alleen nemen er meer makers deel en realiseren zij meer projecten, ook het publiek dat hun werk tot zich neemt (in eigen huis of op locaties van derden) groeit sterk, evenals de landelijke uitstraling en betekenis.

Er zit tevens vernieuwende kracht in de wijze waarop Tetem het maatschappelijk begrip voor de digitale cultuur vergroot. Met haar laagdrempelige en op netwerken gerichte aanpak, verbindt zij zich met vele domeinen: van onderwijs tot jongerenwerk en van gezondheidszorg tot stedelijke vernieuwing. Zo versterkt zij het culturele klimaat en de maakcultuur in Overijssel.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Tetem heeft goede stappen gezet met betrekking tot *fair pay*. Na de publicatie van de Fair Practice Code in 2017 is er een vierjarenplan opgesteld, met als ambitie een eerlijke honorering in 2020. Die deadline lijkt de instelling te halen. De beloning voor alle medewerkers – vaste, tijdelijke, freelance, vrijwillige medewerkers en stagiairs – is al of wordt nog verbeterd. Voor kunstenaars en ontwerpers wordt gewerkt met de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’, zoals opgesteld door Beeldende Kunst Nederland (BKNL). Tetem gaat in mindere mate in op de secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals ontwikkelingskansen voor medewerkers of opslagen voor zzp’ers voor sociale lasten en dergelijke. Wel is er sinds 2019 een pensioenregeling.

Tetem is financieel gezond en schept ook een toekomstbeeld dat vertrouwen wekt. In de fors hogere begroting voor 2021 – 2024 wordt niet alleen uitgegaan van toenemende subsidie-inkomsten, maar ook van hogere bijdragen uit private middelen en publieksinkomsten. De financieringsmix

is goed en Tetem heeft – hoewel in stenen – een flink eigen vermogen. De kosten als gevolg van het wegwerken van afwijkingen van Fair Practice Code of structurele indexatie van de personele lasten lijken te zijn opgenomen in de begroting.

Omdat de instelling bij twee artikelen heeft ingediend met vrijwel identieke activiteitenplannen, kan er geen sprake zijn van een dubbele honorering. Daardoor ontstaat per definitie een tekort op de ingediende begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad heeft bewondering voor de actieve, brede inzet van Tetem op het gebied van educatie en participatie. Zo is er een randprogrammering ('events') bestaande uit activiteiten als *artist talks*, ontwerpateliers, symposia, kennisateliers en workshops. Een deel wordt gemaakt in samenwerking met culturele verenigingen en zorg- en welzijnspartners. Ook heeft Tetem een uitgebreid educatief aanbod. Er is een binnenschools programma voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo, in samenwerking met Rijksmuseum Twente en de Museumfabriek en met een verwacht bereik van 32.000, het gemiddelde van de afgelopen jaren. Daarnaast biedt de instelling een talentontwikkelingsprogramma voor voortgezet onderwijs en mbo ('4Talent') en kunnen kinderen en volwassenen dagelijks aan de slag in het 'Exploring-Lab'. Via het MakerFestivalTwente en de stadsprogrammering betreft Tetem een breed publiek. Ze deelt haar kennis en netwerk met de Twentse Maakplaatsen, die een activiteitenprogramma voor kinderen en volwassenen bieden gericht op technologie, digitalisering en maakprocessen, en de underground cultuurmakers in Twente, de zogenaamde *Generators*.

De marketingstrategie van de instelling is helder en realistisch, maar wel hoofdzakelijk gericht op bestaand publiek. De raad mist een concrete aanpak voor het bereiken van een divers publiek, een ambitie van Tetem. Publiek buiten de regio wordt vooral (voor 70 procent) bereikt via tentoonstellingen op locaties van partners. Van de bezoekers aan tentoonstellingen in eigen huis komt 30 procent van buiten de regio.

Geografische spreiding

Tetem is gevestigd in Enschede en is in de regio uitstekend geworteld. De instelling maakt deel uit van de Overijsselse Culturele Basisinfrastructuur en werkt structureel samen met veertig Maakplaatsen en elf *Generators*. Ze vervult een actieve rol in de kennisdeling tussen organisaties en heeft allianties met bedrijven, het maatschappelijke middenveld en onderwijsinstellingen van basisschool tot universiteit. Partners participeren in onderzoek en zijn cocreator van activiteiten. In het platform

Cultuureducatie Enschede en het netwerk CMK Overijssel vervult Tetem naar eigen zeggen een voortrekkersrol.

Tetem vervult in toenemende mate ook een bovenregionale rol. Werk dat in het productiehuis tot stand is gekomen wordt getoond bij andere presentatieplekken in het land zoals Manifestations, Kunstenlab en Marineterrein Amsterdam. Dat juicht de raad toe.

Toepassing Fair Practice Code

De raad beoordeelt Tetems toepassing van en reflectie op de Fair Practice Code als goed. De afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt wat betreft *fair pay* en de instelling neemt actief deel aan de sociale dialoog. Ze leverde onder andere een bijdrage aan de totstandkoming van de ‘Richtlijn functie- en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst’ zoals opgesteld door De Zaak Nu en hanteert de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’.

Toepassing Governance Code Cultuur

Tetem reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Ze kent haar zwakke punten, zoals een te kleine en qua leeftijd en culturele diversiteit te eenzijdig samengestelde raad van toezicht, en stelt zichzelf concrete doelstellingen voor de komende periode. De raad heeft er vertrouwen in dat de zwakke punten worden weggewerkt. Tetem evalueert aan de hand van de richtlijnen zoals beschreven door Cultuur+Ondernemen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt de omgang van Tetem met de Code Diversiteit en Inclusie realistisch en reflectief. De vier p’s worden zorgvuldig geadresseerd en Tetem weet waaraan zij nog moet werken; ze vindt dat haar programmering als geheel inclusiever kan, en dat het publiek nog meer divers kan zijn. Tegelijkertijd heeft Tetem te maken met de typische sociale geografie van Twente, die de operationalisering van haar beleid naar eigen zeggen niet eenvoudig maakt. Tussen de culturele diversiteit van de bevolkingssamenstelling in de grote en kleine gemeenten bestaan grote verschillen, het gemiddelde opleidingsniveau en het gemiddelde inkomen in Twente zijn lager dan in de rest van Nederland.

In 2024 wil Tetem op alle vlakken een inclusieve en diverse organisatie zijn. Er is een meerjarenprogramma opgesteld met de Adviesraad voor Burgerschap en Integratie. Hierin wordt gewerkt aan de bekendheid van programmamedewerkers met niet-westerse digitale culturen en kunstenaars. Tetem probeert het organisatiebewustzijn ten aanzien van diversiteit en inclusie te blijven voeden door de code regelmatig te agenderen, ook in het excursie- en ontwikkelprogramma voor medewerkers. In haar reflectie gaat Tetem niet in op specifieke stappen die gezet kunnen worden om haar productiehuis meer inclusief te laten werken.

Tetem

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 225.000

Over de instelling

Stichting Tetem kunstruimte (hierna: Tetem) is een ‘onderzoekend presentatieplatform’, gevestigd in Enschede. Ze werkt vanuit de digitale cultuur en legt verbanden met beeldende kunst, techniek en wetenschap. Tetem wil mensen stimuleren zich een mening te vormen over de technologische veranderingen in de maatschappij.

De instelling profileert zich vierledig: als ontwikkelaar en productiehuis, als onderzoeker, als programmamaker en als ‘verbinder’ die een cultureel en op maken gericht ecosysteem voor de regio ontwikkelt. Artistiek en ontwerpend onderzoek vormt het hart van het productiehuis en de basis voor de (interdisciplinaire) programmering. In het productiehuis is zowel de *midcareer* kunstenaar als het jonge talent welkom.

Tetem heeft twee (grotendeels overeenkomende) BIS-aanvragen ingediend: één in het kader van het artikel Presentatie-instellingen en één in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen. Dit advies heeft betrekking op de aanvraag in het kader van het artikel Presentatie-instellingen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Tetem kunstruimte geen subsidie toe te kennen.

De raad erkent en bewondert de (brede) ontwikkel- en netwerkfunctie die Tetem in de regio heeft. Echter, als presentatie-instelling komt Tetem naar het oordeel van de raad niet in aanmerking voor de BIS. Daarvoor sluit de artistieke/inhoudelijke kwaliteit te weinig aan bij de eisen die aan een presentatie-instelling in de BIS worden gesteld. Haar programmering is onvoldoende toonaangevend en ze opereert te beperkt in een internationale context. Met haar huidige profiel, dat sterk is gericht op genre-ontwikkeling en talentontwikkeling, legt Tetem verhoudingsgewijs meer nadruk op haar ontwikkelfunctie dan op haar presentatiefunctie.

Tetem is een organisatie die nog volop in ontwikkeling is. Ze komt gedegen en ambitieus over. De omgang met de codes is overwegend goed.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Tetem is een opvallend ondernemende instelling, die de afgelopen jaren in rap tempo en met een bescheiden budget is gegroeid naar een organisatie met regionale uitstraling en relevante samenwerkingspartners, ook elders in Nederland. In de periode 2021 - 2024 werkt Tetem met twee programmaliijnen: 'Happy Incidents' en 'Society 5.1'. Deze zoomen in op respectievelijk het belang van intermenselijke relaties in het technologische tijdperk en een maatschappelijk waardevolle inzet van techniek. Binnen deze lijnen wordt met thema's gewerkt: 'technologie en ethiek' ('Dark Ethics'), 'technologie en esthetiek' ('Aesthetic Paradoxes') en 'technologie en het onverwachte' ('Creating New Horizons'). Makers binnen deze thema's zijn Arvid Jense & Marie Caye, Roos Groothuizen, Femke Herregraven, Ali Eslami, Zoro Feigl en Mary Ponomareva. Ook voor Talent@Tetem is al een aantal mensen geselecteerd: Jacco Borggreve, Sarjon Dali, Hannelotte van Elst, Juliannne Menke en Erik Peters. Er zijn allianties met presentatie- en ontwikkelinstellingen elders in Nederland, zoals GGOBOT, Manifestations, TEC ART, Waag technology & society en V2_.

De raad vindt de focus op technologie onderscheidend en passend bij de regio, maar de invulling ervan voor een presentatie-instelling niet oorspronkelijk genoeg om van landelijk belang te zijn. De focus is vrij smal voor een BIS-instelling, maar belangrijker is het gemis aan een visie op, en bewustzijn van het bredere artistieke discours waartoe een BIS-instelling zich moet verhouden. De focus op technologie lijkt over te hellen naar makerschap en beleving, daar waar in de sector artistieke zeggingskracht, kritische benadering en innovatie essentieel zijn, misschien wel juist als het gaat over technologie. De instelling biedt ook weinig zicht op hoe ze haar vraagstellingen laat doorwerken in de manier van presenteren, een belangrijk facet van curatorschap.

Vernieuwing

In 2017 – 2018 nam Tetem, toen gesubsidieerd door het Mondriaan Fonds, deel aan de professionaliseringsregeling van de provincie Overijssel. Sindsdien heeft Tetem de digitale cultuur als vertrekpunt. De koers van de instelling is dus nog relatief nieuw.

Tetem vervult haar vernieuwende rol naar het oordeel van de raad meer op maatschappelijk dan op artistiek niveau. Tetem zoekt nieuwe thema's op binnen de technologie en de wisselwerking tussen mens en technologie, maar is in het artistieke discours geen voorloper (zie 'Artistieke/inhoudelijke kwaliteit').

Wel draagt Tetem met een productiehuisfunctie voor jonge professionals ruimschoots bij aan talentontwikkeling en maakt ze veel werk van verbinding in de regio met uitgebreide educatie- en participatieprogramma's; Tetem is niet voor niets onderdeel van de 'Proeftuin Maakplaatsen-Generators' in Twente.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Tetem heeft goede stappen gezet met betrekking tot *fair pay*. Na de publicatie van de Fair Practice Code in 2017 is er een vierjarenplan opgesteld, met als ambitie een eerlijke honorering in 2020. Die deadline lijkt de instelling te halen. De beloning voor alle medewerkers – vaste, tijdelijke, freelance, vrijwillige medewerkers en stagiairs – is al of wordt nog verbeterd. Voor kunstenaars en ontwerpers wordt gewerkt met de 'Richtlijn kunstenaarshonoraria', zoals opgesteld door Beeldende Kunst Nederland (BKNL). Tetem gaat in mindere mate in op de secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals ontwikkelingskansen voor medewerkers of opslagen voor zzp'ers voor sociale lasten en dergelijke. Wel is er sinds 2019 een pensioenregeling.

Tetem is financieel gezond en schept ook een toekomstbeeld dat vertrouwen wekt. In de fors hogere begroting voor 2021 – 2024 wordt niet alleen uitgegaan van toenemende subsidie-inkomsten, maar ook van hogere bijdragen uit private middelen en publieksinkomsten. De financieringsmix is goed en Tetem heeft – hoewel in stenen – een flink eigen vermogen. De kosten als gevolg van het wegwerken van afwijkingen van Fair Practice Code of structurele indexatie van de personele lasten, lijken te zijn opgenomen in de begroting.

Wel heeft Tetem verzuimd de presentatiefunctie helder te specificeren in de 'Toelichting op de begroting'. Omdat de instelling bij twee artikelen heeft ingediend met vrijwel hetzelfde activiteitenplan, kan er geen sprake zijn van een dubbele honorering. Daardoor ontstaat per definitie een tekort op de ingediende begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad heeft bewondering voor de actieve, brede inzet van Tetem op het gebied van educatie en participatie. Zo is er een randprogrammering ('events') bestaande uit activiteiten als *artist talks*, ontwerpateliers, symposia, kennisateliers en workshops. Een deel wordt gemaakt in samenwerking met culturele verenigingen en zorg- en welzijnspartners. Ook heeft Tetem een uitgebreid educatief aanbod. Er is een binnenschools programma voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo, in samenwerking met Rijksmuseum Twente en de Museumfabriek en met een verwacht bereik van 32.000, het gemiddelde van de afgelopen jaren.

Daarnaast biedt de instelling een talentontwikkelingsprogramma voor voortgezet onderwijs en mbo ('4Talent') en kunnen kinderen en volwassenen dagelijks aan de slag in het 'Exploring-Lab'. Via het MakerFestivalTwente en de stadsprogrammering betreft Tetem een breed publiek. Ze deelt haar kennis en netwerk met de Twentse Maakplaatsen, die een activiteitenprogramma voor kinderen en volwassenen bieden gericht op technologie, digitalisering en maakprocessen) en de underground cultuurmakers in Twente, de zogenaamde *Generators*.

Vraagtekens heeft de raad bij het karakter van de publieksprogrammering. Tetem maakt onvoldoende duidelijk of daarbinnen ook aandacht is voor de rol en de waarde van kunst en de kunstenaar. Nu is de insteek zo praktisch en maatschappijgericht, dat het lijkt alsof de artistieke kant van Tetems technologieverhaal niet of nauwelijks aan bod komt.

De marketingstrategie van de instelling is helder en realistisch, maar wel hoofdzakelijk gericht op bestaand publiek. De raad mist een concrete aanpak voor het bereiken van een divers publiek, een ambitie van Tetem. Publiek buiten de regio wordt vooral (voor 70 procent) bereikt via tentoonstellingen op locaties van partners. Van de bezoekers aan tentoonstellingen in eigen huis komt 30 procent van buiten de regio.

Geografische spreiding

Tetem is gevestigd in Enschede en is in de regio uitstekend geworteld. De instelling maakt deel uit van de Overijsselse Culturele Basisinfrastructuur en werkt structureel samen met veertig Maakplaatsen en elf *Generators*. Ze vervult een actieve rol in de kennisdeling tussen organisaties en heeft allianties met bedrijven, het maatschappelijke middenveld en onderwijsinstellingen van basisschool tot universiteit. Partners participeren in onderzoek en zijn cocreator van activiteiten. In het platform Cultuureducatie Enschede en het netwerk CMK Overijssel vervult Tetem naar eigen zeggen een voortrekkersrol.

Toepassing Fair Practice Code

De raad beoordeelt Tetems toepassing van en reflectie op de Fair Practice Code als goed. De afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt wat betreft *fair pay* (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering') en de instelling neemt actief deel aan de sociale dialoog. Ze leverde onder andere een bijdrage aan de totstandkoming van de 'Richtlijn functie- en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst' zoals opgesteld door De Zaak Nu en hanteert de 'Richtlijn kunstenaarshonoraria'.

Toepassing Governance Code Cultuur

Tetem reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Ze kent haar zwakke punten, zoals een te kleine en qua leeftijd en culturele diversiteit te eenzijdig

samengestelde raad van toezicht, en stelt zichzelf concrete doelstellingen voor de komende periode. De raad heeft er vertrouwen in dat de zwakke punten worden weggewerkt. Tetem evalueert aan de hand van de richtlijnen zoals beschreven door Cultuur+Ondernemen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt de omgang van Tetem met de Code Diversiteit en Inclusie realistisch en reflectief. De vier p's worden zorgvuldig geadresseerd en Tetem weet waaraan zij nog moet werken; ze vindt dat haar programmering als geheel inclusiever kan, en dat het publiek nog meer divers kan zijn. Tegelijkertijd heeft Tetem te maken met de typische sociale geografie van Twente, die de operationalisering van haar beleid naar eigen zeggen niet eenvoudig maakt. Tussen de culturele diversiteit van de bevolkingssamenstelling in de grote en kleine gemeenten bestaan grote verschillen, het gemiddelde opleidingsniveau en het gemiddelde inkomen in Twente zijn lager dan in de rest van Nederland.

In 2024 wil Tetem wil op alle vlakken een inclusieve en diverse organisatie zijn. Er is een meerjarenprogramma opgesteld met de Adviesraad voor Burgerschap en Integratie. Hierin wordt gewerkt aan de bekendheid van programmamedewerkers met niet-westerse digitale culturen en kunstenaars. Tetem probeert het organisatiebewustzijn ten aanzien van diversiteit en inclusie te blijven voeden door de code regelmatig te agenderen, ook in het excursie- en ontwikkelprogramma voor medewerkers.

Bijdrage aan pluriformiteit en vernieuwing van genres in de BIS

Tetem houdt zich bezig met digitale cultuur, een genre dat al in beperkte mate in de BIS vertegenwoordigd is. De bijdrage die Tetem levert aan de pluriformiteit van de BIS, is daarmee gering.

TextielLab|TextielMuseum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 757.478**

Gevraagd subsidiebedrag: € 758.000

Over de instelling

Stichting Mommerskwartier is de paraplu waaronder drie Tilburgse instellingen ressorteren: het Stadsmuseum, het Regionaal Archief en het Textielmuseum. Onderdeel van deze laatste is het TextielLab. Waar het Textielmuseum de museale taken op het gebied van de textiele kunsten uitvoert, vervult het TextielLab de ontwikkelfunctie. Hier wordt het textiele ambacht levend gehouden, worden textiele werkvormen doorontwikkeld en worden hoogwaardige leer- en werkplekken aangeboden aan zowel jonge talenten als gearriveerde kunstenaars die werken met textiel. Het TextielLab wil de schakel vormen tussen kunstenaars, opdrachtgevers en de creatieve industrie.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Mommerskwartier een subsidiebedrag toe te kennen van € 757.478.

In het TextielLab worden zowel de kunstenaars als het genre van de textiele kunsten op een kwalitatief hoogstaande wijze ontwikkeld. Innovatie en behoud van erfgoed gaan hier hand in hand. De raad heeft alle vertrouwen in de stappen die het TextielLab in de komende periode wil zetten om haar positie verder te verstevigen en een groter en diverser publiek te bereiken. Ook waardeert de raad de rol die het TextielLab wil spelen in maatschappelijke discussies rondom de textiele industrie en duurzaamheid.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het TextielLab neemt een unieke, innovatieve plek in binnen de wereld van textiel, mode, design en erfgoed. Net afgestudeerde kunstenaars en *midcareer* professionals kunnen hier experimenteren met de meest uiteenlopende materialen en werkvormen, van computergestuurde machines tot ambachtelijke weefgetouwen. Op deze wijze fungeert het lab als bewaarplaats van vakmanschap, als plek van kennisoverdracht van eeuwenoude technieken en als textiele proeftuin.

De raad is geïmponeerd door de prestaties van het TextielLab. Op jaarbasis werken er 300 makers in het lab. Daar zitten aanstormende talenten tussen,

maar ook nationale en internationale topontwerpers, die zich willen laten inspireren door de erfgoedcollectie van het museum. Dit resulteert in spannende textiele kunstwerken op het snijvlak van beeldende kunst, mode, interieurontwerp, design en architectuur. Zo worden de veelzijdige toepassingsmogelijkheden van textiel zichtbaar gemaakt.

De combinatie van het TextielLab met het museum maakt het mogelijk een breed publiek kennis te laten nemen van de kunstenaars en wat zij in het lab produceren. Bezoekers van het TextielLab kijken over de schouder van de makers mee. In dat opzicht heeft het lab ook een 'podiumfunctie'.

Het TextielLab wil deze activiteiten uitbreiden en verdiepen. Dat behelst onder meer een jaarlijks excellentieprogramma voor zes tot tien jonge makers, die de gelegenheid krijgen zich verder te bekwamen en een eigen stijl te ontwikkelen. Voor de ontwikkeling van het genre van de textielkunst moet een Research & Development-programma gaan zorgen, waarbinnen gerichte onderzoeksopdrachten aan makers worden uitgegeven. Ook wordt er geïnvesteerd in de aanschaf van twee nieuwe, digitale weefmachines.

De textielindustrie behoort tot de meest vervuilende van de wereld. Het TextielLab wil zich maatschappelijk sterker gaan positioneren door duurzame oplossingen te helpen ontwikkelen voor deze problematiek. De raad vindt het verheugend dat het TextielLab haar verantwoordelijkheid wil nemen op dit urgente thema.

Vernieuwing

Binnen de wereld van het textiel en de mode heeft het TextielLab een onomstreden positie als het gaat om experiment en vernieuwing. Of het nu gaat om een techniek voor het vervaardigen van mechanisch kantwerk, om het verwerken van zonnecellen in een shirt, of om het in 3D breien van modestoffen – deze instelling staat in de frontlinie van de nieuwste ontwikkelingen. De raad is hiervan des te meer onder de indruk, omdat die vernieuwing altijd wordt gezien vanuit het perspectief van het erfgoed.

Het TextielLab heeft zich de afgelopen jaren ook bewezen als een aanjager van innovaties buiten de eigen discipline. In het lab werden revolutionaire toepassingen van textiel op het gebied van architectuur en interieurontwerp ontwikkeld, zoals energieopwekkende gordijnstof en gebreide wandpanelen. Met de opzet van het excellentieprogramma en de gelijktijdige aankoop van twee nieuwe weefmachines zal de innovatie een nieuwe impuls krijgen. Zo draagt het TextielLab actief bij aan de ontwikkeling van dit vakgebied.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Stichting Mommerskwartier is de koepel waaronder ook het Textielmuseum en het TextielLab vallen. De verschillende onderdelen hebben eigen inkomsten en een sluitende begroting. De stichting is de aanvrager van de BIS-subsidie, die in zijn geheel ten goede zal komen aan het TextielLab.

In de aanvraag zijn de kosten en baten van de verschillende bedrijfsonderdelen van de stichting samengevoegd. In de toelichting op de

begroting wordt het aandeel van het TextielLab hierin voldoende beschreven.

Stichting Mommerskwartier heeft een goede financiële gezondheid en een uitgebalanceerde financieringsmix. De begroting van de stichting is realistisch. De inkomsten van het TextielLab zijn sterk aan fluctuaties onderhevig en worden daarom voorzichtig geraamd.

De instelling is transparant over de gehanteerde vergoedingen, die aansluiten bij de cao Museum. Hierin zijn afspraken over pensioen, vakantiedagen en verzekeringen uitgewerkt. In de aanvraag worden deze zaken verder niet toegelicht.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het publieksbereik van het TextielLab is goed, mede dankzij de link met het museum. Museumbezoekers kunnen in het lab van dichtbij het creatieve proces meebeleven. Daarbij heeft de instelling een duidelijk marketingplan en doet het doorlopend publieksonderzoek.

Een aandachtspunt is de diversiteit van het publiek, meent de raad. Het TextielLab beseft dit zelf ook, en wil hier de komende periode meer op gaan inzetten. De instelling beschouwt textiel als een universeel medium dat vele mensen in alle lagen van de bevolking aanspreekt. Juist daarom kan het bijdragen aan de inclusiviteit van het lab en het museum als geheel. Met participatieprojecten waarin cocreatie en uitwisseling van het textiele ambacht centraal staan wil het TextielLab een divers publiek aan zich binden. Hierin speelt het museum een duidelijke rol, met workshops en masterclasses samen met de makers, in de context van de thema- en collectietentoonstellingen. De inbreng van het lab in deze participatieprojecten blijft in de ogen van de raad nog wat abstract.

Op het gebied van educatie zijn de plannen helderder verwoord. Hierin staat het maakproces van textiel centraal. In het TextielLab doorlopen leerlingen alle leerfasen: kennis vergaren, onderzoeken, experimenteren en reflecteren. Er zijn educatieprogramma's voor het primair en voortgezet onderwijs, voor mbo en hbo-studenten. In het vakonderwijs sluit het TextielLab goed aan op de keten. Er wordt structureel samengewerkt met de Design Academy in Eindhoven, het Amsterdam Fashion Institute, het ROC Tilburg, LUCA School of Arts in Brussel en de vakopleiding Sint Lucas in Boxtel. Alles bij elkaar beoordeelt de raad het beleid op het gebied van educatie en publieksbereik als zeer goed.

Geografische spreiding

Het Textielmuseum heeft een landelijke en internationale uitstraling als expertisecentrum op het gebied van textiel. De afdeling genre- en talentontwikkeling binnen het TextielLab is goed geworteld in de regio, waar het, zoals hierboven beschreven, aansluit op de vakopleidingen, maar ook op een verwante ontwikkelplek zoals het EKWC (Europees Keramisch Werk

Centrum) in Oisterwijk. Tevens is er intensieve samenwerking met het Design Museum Den Bosch, het naburige Museum De Pont en de Dutch Design Week in Eindhoven.

De raad meent dat met het TextielLab in de BIS het profiel van Brabantstad als ‘regio van makers’ verder zal worden versterkt.

Toepassing Fair Practice Code

Mede namens het TextielLab neemt stichting Mommerskwartier deel aan de sociale dialoog door haar lidmaatschap aan de cultuuralliantie in Tilburg. In die hoedanigheid maakt zij zich sterk voor een eerlijke beloning van werknemers in het culturele veld. Werknemers worden betaald volgens de Museum-cao, voor opdrachten aan makers hanteert ze de richtlijn kunstenaarshonoraria.

Uit de aanvraag blijkt dat er structureel wordt samengewerkt met bedrijven en zzp'ers en dat daarbij altijd wordt opgelet of die werken conform de Fair Practice Code. De instelling maakt afspraken over auteursrechten en eigendomsrechten, presentatie en bronvermelding. Die zijn vastgelegd in projectovereenkomsten, die zij afsluit met makers. Ook voor vrijwilligers zijn de afspraken omtrent verantwoordelijkheden en vergoedingen vastgelegd, maar in de aanvraag wordt dit niet verder toegelicht.

Stichting Mommerskwartier is zich ervan bewust dat er op het gebied van transparantie nog stappen te zetten zijn. Er wordt gewerkt aan een handboek Inkoop en Personeel, dat in 2021 klaar moet zijn.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Textielmuseum onderschrijft de code en reflecteert er voldoende op. De taakverdeling tussen de raad van toezicht en het bestuur is helder omschreven in de toelichting op de code, evenals de diverse verantwoordelijkheden, de verhouding met de OR en met diverse commissies, en de spelregels omtrent belangenverstremming.

Bij de samenstelling van de raad van toezicht wordt gelet op de uiteenlopende kennis- en ervaringsgebieden van de leden. De instelling is ervan doordrongen dat er wat betreft de culturele diversiteit van de raadsleden nog veel valt te verbeteren, en huurt sinds 2019 een bureau in met specifieke expertise op het gebied van diversiteit en inclusie. De raad juicht dit toe.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het TextielLab reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling ziet de mogelijkheden van het medium textiel als potentiële verbinder van veelkleurige publieksgroepen. Tegelijk beseft ze dat er op dit punt nog een inhaalslag te maken is. Zowel binnen de eigen organisatie als in de programmering is de diversiteit nog beperkt.

De komende jaren wil het TextielLab diversiteit en inclusie structureel in het beleid gaan inbedden. In het strategisch plan voor de komende periode is op hoofdlijnen vastgelegd hoe dit gerealiseerd moet worden.

Vanaf 2021 zal de gehele organisatie van het Textielmuseum en het TextielLab worden getraind in bewustwording op het thema diversiteit. Tegelijkertijd zal het museum in 2021 starten met een zogenoemde ‘try-out programmering’, waarin in cocreatie met publiek en makers nieuwe projecten worden ontwikkeld. Om een diversere groep makers te bereiken spreekt de organisatie de intentie uit meer niet-westerse makers te willen gaan uitnodigen. Maar hoe die niet-westerse makers gevonden en geselecteerd worden, is vooralsnog niet geconcretiseerd. De raad mist hier een gedegen plan van aanpak.

Theater Artemis

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 793.344**

Gevraagd subsidiebedrag: € 793.344

Over de instelling

Stichting Theater Artemis, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, 's-Hertogenbosch

Stichting Theater Artemis (hierna: Theater Artemis) maakt jeugdtheater met een sterke eigen signatuur, voor kinderen vanaf 4 jaar. Haar producties hebben een anarchistisch karakter: de instelling tast in haar voorstellingen de artistieke grenzen van het jeugdtheater af, en rekt deze verder op. Theater Artemis maakt producties voor kleine, middelgrote en grote zalen en is zowel door heel Nederland als in het buitenland actief. Onder meer op het gebied van educatie en talentontwikkeling werkt zij in Brabant samen met diverse partners.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Artemis een subsidiebedrag toe te kennen van € 793.344.

De raad is lovend over Theater Artemis: de instelling maakt vernieuwend jeugdtheater dat bestaande theaterconventies in twijfel trekt en doorbreekt. Ze kiest interessante coproductiepartners, die goed bij haar passen. Haar artistieke signatuur is ook herkenbaar in haar zeer oorspronkelijke educatieprojecten. Door haar sterke internationale aanwezigheid op toonaangevende festivals is zij een van de instellingen die een ambassadeursrol vervult voor de Nederlandse jeugdpodiumkunsten.

Theater Artemis presenteert aansprekende plannen voor de periode 2021 – 2024. Ze verlegt haar artistieke grenzen nog verder, richting de beeldende kunst: een originele ontwikkeling binnen de jeugdpodiumkunsten. De instelling is van plan zich meer in de regio te wortelen door intensiever samen te werken met Brabantse partners, zowel in artistieke zin als in educatieve projecten.

De ingediende begroting is realistisch. Theater Artemis is zeer transparant over de wijze waarop zij de codes toepast. De raad ziet nog een verbetermogelijkheid ten aanzien van de diversiteit van het personeel; op dat punt onderneemt de instelling nog te weinig actie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is vol lof over de artistieke kwaliteit van Theater Artemis. De instelling maakt op dit moment sterk vernieuwend jeugdtheater met voorstellingen die gekarakteriseerd kunnen worden als interactief, dwars en anarchistisch. De raad waardeert de durf die de instelling toont en de wijze waarop de grenzen van het jeugdtheater worden verkend en opgerekt. Theater Artemis speelt bijvoorbeeld met de grenzen tussen fictie en realiteit en tussen het publiek en de acteurs, en trekt daarmee bestaande theaterconventies in twijfel.

Theater Artemis vindt het belangrijk de jeugd te laten kennismaken met het onbekende en kinderen en jongeren te confronteren met “echte kunst, die eng, ongemakkelijk, onvoorspelbaar en ontregelend durft te zijn. Voorstellingen mogen verwarring scheppen”. De raad vindt dit een intrigerende aanpak.

De instelling ontwikkelt zich op een succesvolle manier, onder meer met geslaagde grotezaalproducties. Ook maakte zij een sterke internationale groei door, met speelbeurten op toonaangevende festivals als de Biënnale van Venetië – waar Jetse Batelaan in 2019 werd onderscheiden met de Zilveren Leeuw. De raad vindt dat de instelling hiermee een ambassadeursrol voor het Nederlandse jeugdtheater vervult. Theater Artemis maakt haar eerstvolgende voorstelling in coproductie met Künstlerhaus Mousonturm, Parkaue Junges Staatstheater Berlin en Tanzhaus NRW, en werkt daarin voor het eerst met dansers. De raad kijkt hiernaar uit.

In de periode 2021 – 2024 gaat zij met makers uit het volwassenen circuit samenwerken, zoals met Theatergroep Bambie. De raad juicht die ontwikkeling toe.

Theater Artemis heeft haar team, naast artistiek leider Jetse Batelaan, uitgebreid met Willemijn Zevenhuijzen (actrice/theatermaker) en Liesbet Swings (educatiemaker/curator). Dat vindt de raad een goede ontwikkeling: de artistieke koers is zo minder afhankelijk van één maker.

Vernieuwing

Theater Artemis draagt sterk bij aan vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten. Zonder dat dat doel op zich lijkt te zijn, is de instelling door haar manier van werken en haar cross-overs met onder meer beeldende kunst, steeds innovatief.

De internationale vraag naar de producties van Theater Artemis groeit sterk. Ze heeft een inventieve manier gevonden om aan die vraag te voldoen, zonder in te boeten aan zichtbaarheid in eigen land: zij verkoopt voorstellingsconcepten en auteursrechten aan theatergezelschappen in het buitenland en vliegt daarbij acteurs uit de originele casts in als repetitors.

Theater Artemis is onderdeel van PLAN, een Brabants netwerk van instellingen die talentontwikkeling in de podiumkunsten mogelijk maken. Binnen dit netwerk is zij mede-initiator van Broedplaats 's-Hertogenbosch, dat residenties biedt aan jonge makers.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De financiële gezondheid van Theater Artemis is goed. Ze heeft een redelijk weerstandsvermogen opgebouwd en ook de liquiditeit en de solvabiliteit geven een positief beeld. De begroting is realistisch en het dekkingsplan toont een goede financieringsmix.

Theater Artemis gaat in de periode 2021 – 2024 minder nieuwe producties maken maar verwacht wel iets meer bezoeken. Die groei oogt reëel. Voor Theater Artemis werken reprises goed; zalen en publiek zijn bij een eerste ronde nogal eens huiverig, maar nemen het werk graag af bij gebleken succes in grotere steden.

De instelling vraagt een iets hogere rijkssubsidie aan dan ze in de periode 2017 – 2020 ontvangt maar geeft hier een goede onderbouwing voor. Daarnaast heeft Theater Artemis de publieksinkomsten uit het buitenland hoger begroot, op basis van de successen van de afgelopen jaren. Deze hogere inkomsten worden onder meer ingezet voor een toename van de personele lasten – gevolg van loonstijgingen zoals voorgesteld in de cao en van een verschuiving van zzp-contracten naar loondienstverbanden. Tijdelijke contracten brengen een hogere transitievergoeding en hogere WW-premies met zich mee. Daarnaast wil de instelling meer duurzaam investeren in talentontwikkeling en educatie. Ze ontving hiervoor eerder incidentele toekenningen van Fonds Podiumkunsten (Fast Forward-programma) en het investeringsfonds Brabant C.

Vaste, tijdelijke en freelance medewerkers worden gehonoreerd conform de cao Toneel en Dans. De instelling hanteert voor zzp'ers een opslag en licht goed toe hoe zij hun honorarium berekent. Theater Artemis spant zich in om acteurs langer aan zich te kunnen binden. Zo wordt onderzocht of tijdelijk ingehuurd werknemers verschillende werkzaamheden binnen de organisatie kunnen combineren, zodat een aaneengesloten contract voor bepaalde tijd aangeboden kan worden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Theater Artemis benadrukt dat ze een kunstbedrijf is en geen educatie-instelling, maar komt terug van de overtuiging dat het bezoeken van een voorstelling zelf een vorm van educatie is. Ze gaat meer context bieden en versterkt het contact met scholen (in de regio) en met de leerlingen zelf. Op die manier is Theater Artemis beter in staat om de verwarring en ontregeling te bewerkstelligen, waar zij op uit is. Ze wil met een aantal scholen een vaste verbinding aangaan, de zogenaamde VIP scholen. De raad is enthousiast over deze ontwikkelingen en waardeert ook haar deelname aan het 'Brabant Menu', een samenwerking op het gebied van educatie met Schippers&VanGucht, philharmonie zuidnederland en de Stilte, gericht op 100 Brabantse basisscholen. De initiatiefnemers verwachten dat het 'Brabant Menu' zal worden opgenomen in het 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-programma van BrabantStad.

Theater Artemis is vernieuwend in haar educatieve en participatieve aanpak. In het voortgezet onderwijs gaat zij onder de naam 'HappyClappy' guerrilla-achtige performances organiseren waarbij clowns het klaslokaal overnemen en lesgeven in 'het leven'. Ook ontwikkelt ze kunstprojecten met kinderen, zoals 'De Artemis Community', waarin kunstenaars en kinderen samen alternatieven zoeken voor maatschappelijke problemen. Hiermee wil zij meer zichtbaar zijn buiten de theaterzaal. De raad vindt dit een interessante keuze, passend bij de signatuur van het gezelschap. Daarnaast gaat Theater Artemis door met 'De Driedaagse', waarbij jonge theatermakers en vormgevers een drie dagen durende solovoorstelling ontwikkelen op en rond een basisschool, en organiseert zij in 2021 – 2024 weer nieuwe 'festivalhappenings' met en voor bezoekers van theaters en festivals.

Geografische spreiding

Theater Artemis speelt zowel landelijk als internationaal veel voorstellingen. De helft van de voorstellingen speelt zij in Brabant, een kwart in de rest van Nederland en een kwart in het buitenland. Ze draagt daarmee goed bij aan de spreiding van het aanbod binnen de jeugdpodiumkunsten.

Daarnaast vervult de instelling een belangrijke rol in de regio, zoals ook blijkt uit de reflectie van de stedelijke cultuurregio BrabantStad. Ze sluit goed aan bij de programmalijnen uit het regioprofiel, doordat ze investeert in cultuureducatie, talentontwikkeling en publiekswerking, en werkt veel samen met Brabantse partners, zowel in het 'Brabant Menu' als in PLAN, het Brabantse netwerk voor talentontwikkeling. Daarnaast noemt de instelling samenwerkingen met Brabantse coproductiepartners, en de mbo-opleiding Koning Willem I en de AKV St. Joost. Uit deze samenwerkingen blijkt dat ze een belangrijke rol vervult in de culturele infrastructuur van de zuidelijke provincie.

Toepassing Fair Practice Code

Theater Artemis is zeer transparant over haar toepassing van de Fair Practice Code. Ze schaaft medewerkers in op basis van hun ervaringsjaren en taakverantwoordelijkheden, voert jaarlijks evaluatiegesprekken, en biedt medewerkers waar mogelijk zekerheid door ze in (tijdelijke of vaste) dienst te nemen.

Niet alleen voor de loondienstverbanden maar ook voor de berekening van het honorarium van zzp'ers, neemt zij de cao Toneel en Dans als uitgangspunt. Het dagtarief wordt bepaald op basis van het bruto maandsalaris inclusief vakantiegeld in een gelijksoortige functie binnen de cao, verhoogd met een toeslag van veertig procent.

Volgens Artemis is de verhouding tussen het aantal ingezette uren en het aantal gehonoreerde uren in balans: ze voert hier actief beleid op. De raad is hier positief over. Ook vindt hij het positief dat Theater Artemis zich in de sociale dialoog over eerlijke beloning actief opstelt. Zo streeft zij ernaar om binnen het kader van de NAPK tot sectorbrede afspraken te komen over de beloning van bijvoorbeeld decorontwerpers. De cao speelt daarbij volgens Theater Artemis op dit moment nog nauwelijks een rol, en daar wil zij verandering in brengen.

Toepassing Governance Code Cultuur

Theater Artemis reflecteert goed op de Governance Code Cultuur en past deze goed toe. De profielschets en de samenstelling van de raad van toezicht en het bestuursverslag worden op de website gepubliceerd. De raad van toezicht voert jaarlijks evaluatiegesprekken met de directie/bestuurders. Hij komt minimaal vier keer per jaar samen, en bespreekt daarin ook het eigen functioneren.

In 2021 lopen de termijnen van drie van de vijf toezichthouders af. Theater Artemis gaat op zoek naar leden die de diversiteit wat betreft leeftijd en culturele achtergrond vergroten. Daarvoor gaat ze ook buiten haar bestaande netwerk op zoek naar geschikte kandidaten. De raad juicht dit toe.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Theater Artemis heeft in de naleving van de Code Diversiteit en Inclusie nog een aantal stappen te zetten. Door voorstellingen op scholen en op andere locaties buiten het theater te spelen, stelt zij automatisch een divers publiek te bereiken. Dit vindt de raad een onvoldoende reflectie op de principes in deze code. Hij verwacht hierin de komende periode een meer actieve aanpak.

RAAD VOOR CULTUUR

Doordat kinderen en jongeren in een aantal producties zelf meespelen, brengt Theater Artemis meer diversiteit in de cast. De diversiteit van de overige, professionele castleden is echter nog te beperkt, en ook de samenstelling van het kantoorpersoneel is weinig divers. De instelling is zich hier bewust van, maar onderneemt volgens de raad te weinig om hier verandering in te brengen.

Theater Gnaffel

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 682.400

Over de instelling

Stichting Theater Gnaffel, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Zwolle.

Stichting Theater Gnaffel (hierna: Theater Gnaffel) maakt voorstellingen voor kinderen van 4 tot en met 14 jaar en hun familie. Ze maakt beeldend theater met mensgrote poppen, waarbij de poppen volwaardige personages zijn. De producties tonen “mensen die vragen stellen over het leven en de wereld niet zomaar accepteren zoals die is”. Ook begeleidt de instelling nieuw talent en zorgt zij voor overdracht van het poppentheaterambacht aan een nieuwe generatie theatermakers.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Gnaffel geen subsidie toe te kennen.

Theater Gnaffel maakt poppentheater voor kinderen tot ongeveer 14 jaar. Kenmerkend voor haar producties is het grote vakmanschap van de poppenspelers. Theater Gnaffel draagt bij aan vernieuwing van het jeugdpodiumkunstenlandschap door het poppenspelambacht over te dragen aan een nieuwe generatie theatermakers. Daarnaast biedt zij jonge makers begeleiding in het maken van producties. De afgelopen periode heeft de instelling het artistieke team uitgebreid met verschillende makers.

De raad vindt de thematiek van de in 2021 – 2024 beoogde producties interessant, maar kan door de magere uitwerking niet goed beoordelen of de plannen voldoende artistieke kwaliteit hebben. Hij betreurt de terugloop van het aantal educatieve activiteiten in de afgelopen jaren. Voor de komende jaren staan wel meer schoolvoorstellingen in de planning, maar de raad twijfelt of deze ambities gerealiseerd zullen worden want een duidelijke strategie ontbreekt.

De raad kan niet beoordelen of Theater Gnaffel voldoende reflecteert op de codes of deze toepast, aangezien zij hierop geen toelichting heeft ingediend en ook in de andere stukken niet op de codes ingaat.

Beoordeling

Artistieke kwaliteit van de kernactiviteiten

Theater Gnaffel maakt beeldend theater met mensgrote poppen, waarbij de poppen volwaardige personages zijn. Het vakmanschap van haar poppenspelers is zeer groot en het spelplezier is ook goed terug te zien in de producties. De raad is met name enthousiast over de manier waarop artistiek leider (en acteur) Elout Hol de poppen karakter geeft.

Het verheugt de raad dat Theater Gnaffel het poppentheaterambacht aan nieuwe makers doorgeeft middels talentontwikkeling en door uitbreiding van het artistieke team. Naast Hol wordt het artistieke team gevormd door Mark Haayema, Rob Vriens, Maarten Smit en Corien Feikens. Hij vindt het jammer dat hij de visie van deze makers niet duidelijk terugleest in de plannen, temeer omdat Theater Gnaffel schrijft dat de begeleiding van dit nieuwe talent ook de begeleiders nieuwe inspiratie biedt.

Theater Gnaffel maakt in totaal acht theaterproducties voor de kleine en middelgrote zalen, acht schoolvoorstellingen en twee concerten als opvolger voor 'Uilskuiken', een jeugdconcert in samenwerking met Phion. De raad vindt de onderwerpkeuze van de nieuwe producties boeiend en actueel, zoals de vluchtelingencrisis, gender en identiteit, maar vindt de uitwerking van de plannen summier.

Het gezelschap is voornemens de producties voor de kleine en middenzalen te ontwikkelen met coproducten, maar licht niet toe waarom juist voor deze partners is gekozen en hoe de samenwerking vorm krijgt.

De producties voor scholen worden gemaakt door jonge makers of door jonge en ervaren makers samen. Wie deze makers zijn, is uit de plannen niet goed op te maken. Door deze hiaten in de aanvraag kan de raad niet goed inschatten of de producties voldoende artistieke kwaliteit zullen hebben.

Theater Gnaffel constateert dat het theater met poppen voor kinderen vanaf 12 jaar niet goed werkt en kiest ervoor om voor die doelgroep producties te maken zonder poppen. De raad waardeert deze reflectie, maar mist een uitwerking van de producties, alsmede een toelichting hoe ze bij haar artistieke signatuur passen.

Vernieuwing

Theater Gnaffel draagt volgens de raad in beperkte mate bij aan vernieuwing binnen de jeugdpodiumkunsten. De raad heeft veel waardering voor haar inspanningen om het poppentheaterambacht door te geven aan een nieuwe generatie. De instelling werkt samen met recent afgestudeerde, jonge theatermakers en geeft aan dat de begeleiding wederzijdse inspiratie en

vernieuwende producties kan opleveren. De raad ziet dit echter niet terug in de artistieke plannen.

Theater Gnaffel presenteert in de aanvraag geen aanpak om het poppentheatergenre verder te vernieuwen. De raad betreurt dit, aangezien de instelling in dit genre over veel bewezen vakmanschap beschikt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen van Theater Gnaffel zijn solide. Wel is de instelling sterk afhankelijk van subsidies: ze heeft een beperkt eigen verdienvermogen.

De instelling reserveert voor marketing een betrekkelijk klein budget en verwacht geen duidelijke stijging in het aantal bezoeken, maar wél een substantiële groei van de publieksinkomsten. Omdat een onderbouwing ontbreekt, vindt de raad deze verwachting niet realistisch. Dat is een punt van zorg, te meer daar Theater Gnaffel geen strategie formuleert voor het geval inkomsten tegenvallen.

De kleine personele bezetting baart de raad zorgen: er rusten veel verantwoordelijkheden op een kleine kern van medewerkers. Uit de begroting blijkt dat Theater Gnaffel van plan is te investeren in personeel, maar een toelichting op deze investering ontbreekt. De raad kan daarom niet inschatten wat de gevolgen hiervan zullen zijn.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Theater Gnaffel hecht veel belang aan educatie en heeft een duidelijk beeld van het type poppenspel dat geschikt is voor verschillende leeftijdsgroepen. Haar educatieve aanbod is, sinds zij in 2017 met budgettaire beperkingen werd geconfronteerd, echter sterk in omvang teruggebracht. Wat de omvang van het educatieprogramma voor de beleidsperiode 2021 – 2024 zal zijn, blijkt niet uit de aanvraag. De raad is daar kritisch over: Instellingen in de Culturele basisinfrastructuur behoren een gedegen educatieprogramma uit te voeren.

Het aantal schoolvoorstellingen is de afgelopen jaren teruggelopen. Theater Gnaffel schrijft dat zij met gezelschappen in de regio (Theater Sonnevandek en Het Toneelschap B&D) overlegt over het benaderen van scholen, maar wat dat overleg oplevert is niet duidelijk. De afgelopen jaren werkte Theater Gnaffel samen met Buro Bannink voor de verkoop van schoolvoorstellingen. Theater Gnaffel wil in de periode 2021 – 2024 weer méér schoolvoorstellingen geven, maar licht niet toe of ze daarvoor met een impresariaat werkt of een andere strategie hanteert. Daardoor is niet duidelijk of de genoemde aantallen schoolvoorstellingen realistisch zijn.

In Zwolle participeert Theater Gnaffel in 'het Zwolse model' van de Stadkamer, waarin scholen samen met cultuuraanbieders vormgeven aan kwalitatief cultuuronderwijs. Het is niet duidelijk of de instelling hiermee aansluiting vindt bij het regionale 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-programma.

Theater Gnaffel wil een meer divers publiek bereiken, door voorstellingen te spelen buiten de theaters, bijvoorbeeld in bibliotheken en in de wijken. De raad waardeert de inspanningen om een goede aansluiting met de doelgroep te maken. De instelling heeft een eigen 'Denktank' opgericht, bestaande uit acht jongeren van 9 tot 14 jaar. Zij komen vier keer per jaar bij elkaar en denken met de instelling mee over marketing, het educatiemateriaal en artistiek-inhoudelijke zaken.

Geografische spreiding

Uit de reflectie van de stedelijke cultuurregio Zwolle blijkt dat Theater Gnaffel veel voorstellingen op basisscholen en in theaters in de regio speelt. Daarmee vervult zij daar op het vlak van cultuureducatie een belangrijke rol. Ook onderschrijft de stedelijke cultuurregio haar grote waarde voor het ontwikkelen van talent en van jonge theatermakers, door haar samenwerking met het kunstvakonderwijs en de ontwikkelmogelijkheden die zij binnen het gezelschap biedt. Theater Gnaffel noemt in de aanvraag verschillende coproducties en samenwerkingen met gezelschappen in de omgeving van Zwolle, maar hoe concreet deze zijn is onduidelijk.

Doordat de instelling voornamelijk in de regio Zwolle speelt is zij minder goed zichtbaar in de rest van het land. Ze schrijft het lastig te vinden een groter publiek te vinden voor poppentheater en noemt haar producties niet eenvoudig verkoopbaar. De raad zou het verstandig vinden als de instelling haar samenwerking met STIP en Buro Bannink zou voortzetten, maar of ze dat doet, blijkt niet uit de plannen.

Toepassing Fair Practice Code

Theater Gnaffel legt niet uit of en hoe zij de Fair Practice Code toepast. Uit de aanvraag valt weliswaar op te maken dat zij de cao Toneel en Dans volgt, maar de verplichte toelichting op deze code ontbreekt in de subsidieaanvraag.

Toepassing Governance Code Cultuur

Theater Gnaffel legt niet uit of en hoe zij de Governance Code Cultuur toepast. De verplichte toelichting op deze code ontbreekt in de subsidieaanvraag.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Theater Gnaffel legt niet uit of en hoe zij de Code Diversiteit en Inclusie toepast. De verplichte toelichting op deze code ontbreekt in de subsidieaanvraag.

Theater Rotterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting Theater Rotterdam (hierna: Theater Rotterdam) is het resultaat van de fusie in 2017 van theatergezelschap RO Theater, de Rotterdamse Schouwburg en Productiehuis Rotterdam. Theater Rotterdam doet een aanvraag binnen het artikel Ontwikkelinstellingen voor het onderdeel Productiehuis Theater Rotterdam (hierna: PTR), dat in de huidige periode als Productiehuis in de BIS wordt gesubsidieerd. In de komende periode wil zij in partnerschap met Maas theater en dans (hierna: Maas) talentontwikkelingstrajecten vormgeven. Theater Rotterdam en Maas starten hiertoe geen nieuwe organisatie of stichting, maar werken onder de naam PTR, dat formeel onder Theater Rotterdam valt. PTR wil in het nieuwe kunstenplan de verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van professioneel theater- en danstalent met een beeldende en fysieke signatuur. Zij bedient een palet aan makers die op hun beurt alle leeftijden bereiken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Rotterdam geen subsidie toe te kennen.

De raad is kritisch over het plan voor de komende periode voor PTR: de instelling reflecteert te weinig op de afgelopen periode, terwijl die zeer turbulent verliep. Ook ontbreekt een heldere beschrijving van de wisselwerking tussen de artistieke leiding en de makers van Theater Rotterdam en die van het productiehuis. De raad had graag gelezen hoe het productiehuis zich de komende periode verhoudt tot de organisatorische en artistieke uitdagingen van Theater Rotterdam als geheel.

De raad is in beginsel positief over de samenwerking met Maas, maar in het plan zijn nog te veel keuzes wat betreft thema's, invulling, partners en makers niet gemaakt. Ook een heldere toelichting op de begroting ontbreekt, wat uit zakelijk oogpunt zeer opmerkelijk is, gezien de complexiteit van de samenwerking tussen Theater Rotterdam en Maas. Ten slotte vindt de raad het zorgelijk dat toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur onvoldoende tot matig is.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is kritisch over de ontwikkelingen binnen PTR in de beleidsperiode 2017 – 2020. Uit die periode rijst een diffuus beeld op van wat PTR precies beoogt te zijn. Er zit weinig lijn in de programmering, de diverse makers zijn onvoldoende zichtbaar, en er is geen goede aansluiting van jonge makers vanuit PTR op andere podia. Ook is onduidelijk waaruit precies de begeleiding bestaat door Theater Rotterdam. Er is geen duidelijke verhouding tussen de eigen producties van Theater Rotterdam en de producties van het productiehuis.

In beginsel is de raad positief over de in het plan genoemde makers en de samenwerking met Maas. PTR heeft in het verleden belangrijke talenten afgeleverd, en dat geldt ook voor Maas. De aanvraag boet echter in aan geloofwaardigheid omdat de instelling vrijwel niet reflecteert op de uitdagingen van de afgelopen periode: er wordt nauwelijks ingegaan op de gevolgen voor het productiehuis van de artistieke en organisatorische problemen binnen Theater Rotterdam als geheel, en er wordt slechts zeer summier gereflecteerd op de beperkte zichtbaarheid van makers van PTR.

Daarnaast zijn de plannen onvoldoende uitgewerkt. Er zijn weliswaar duidelijke ambities voor het gezamenlijk optrekken als brede Rotterdamse instelling voor talentontwikkeling, waarin veel verschillende vormen en publieksgroepen een plek krijgen, maar er moet ook nog een groot aantal keuzes worden gemaakt. Zo is de invulling van de trajecten nog niet voldoende uitgewerkt en worden de keuzes voor thema's, partners en makers slechts beperkt gemotiveerd. Daarnaast komt de visie op de ontwikkeling van de podiumkunsten, ook wat betreft jeugdtheater, onvoldoende uit de verf. Relevant zijn de internationale residenties en internationale coproducties, maar niet duidelijk is op welke manier de buitenlandse makers worden verbonden met de nieuwe makers van PTR.

De raad heeft vertrouwen in de aanstelling van Alida Dors als nieuwe artistiek leider. Zij is afkomstig uit de eigen gelederen van de instelling en haar achtergrond in hiphop sluit goed aan bij de grootstedelijke ontwikkelingen in Rotterdam. Het is echter zorgelijk dat zij beperkt invloed heeft gehad op de plannen voor de periode 2021 – 2024, omdat haar aanstelling laat in het aanvraagproces kwam.

Vernieuwing

De plannen van PTR zouden in beginsel kunnen bijdragen aan vernieuwing, met name door de samenwerking met Maas. De raad waardeert de ambitie van PTR om makers uit andere dan de traditionele disciplines te engageren. De plannen van PTR zijn echter te weinig uitgewerkt om vertrouwen te

hebben in de vernieuwende potentie (zie ‘Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten’).

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad vindt het zorgelijk dat de instelling de afgelopen periode veel personele wisselingen heeft doorgemaakt, met name in directie- en managementfuncties, en dat de instelling daar nauwelijks op reflecteert. Ook is het ziekteverzuim opvallend hoog. Daarbij komt dat de functie van artistiek leider zeer laat is ingevuld (zie ‘Fair Practice Code’).

De instelling zegt de cao Toneel en Dans te hanteren, maar uit de begroting blijkt dat loonkosten niet worden geïndexeerd, terwijl dit wel onderdeel van de cao is. Ook baseert ze zich voor de honoraria van zzp’ers op de cao, maar ze licht niet toe hoe dat concreet gestalte krijgt. Daarnaast werkt de instelling veel met stagiairs, maar licht niet toe welke vergoeding die ontvangen.

Theater Rotterdam als geheel kent lage financiële risico’s en scoort goed op de kengetallen voor liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen. PTR en Maas starten geen nieuwe organisatie of stichting, maar werken onder de naam PTR. PTR is voor het geheel verantwoordelijk voor de prestaties en afrekening. Van het aangevraagde subsidiebedrag is 250.000 euro bedoeld voor activiteiten specifiek voor talentontwikkeling in het jeugdtheater, vanuit Maas. De begroting van PTR voor de komende periode is realistisch ten opzichte van de vorige periode maar in betrekkelijk grote mate afhankelijk van subsidies. De raad mist ook een verklaring voor de lage geraamde publieksinkomsten, terwijl er wel relatief veel producties worden gerealiseerd. Daarnaast ontbreekt een nadere toelichting op de begroting. Dit is des te opmerkelijker, gezien de complexe constructie met Maas. Zo is niet duidelijk hoe de lasten verdeeld worden over PTR en Maas. Ook ontbreekt een risicoanalyse bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Activiteiten op het gebied van educatie zijn grotendeels belegd bij Theater Rotterdam. Zie voor een bespreking van deze activiteiten het advies over de aanvraag van Theater Rotterdam in de categorie Theater.

De raad is positief over de activiteiten van PTR op het gebied van participatie. De wijkgerichte inspanningen van de instelling zijn geloofwaardig en de ambitie om in de haarvaten van de samenleving aanwezig te zijn valt te prijzen. Zo is PTR actief binnen Rotterdamse samenwerkingsverbanden als ‘010 Talent’ en ‘Coolhaven Collab’, waarbij instroom en doorstroom van talent samen met andere stedelijke instellingen worden gefaciliteerd.

Wat betreft publieksbenadering zoekt PTR nieuwe doelgroepen, ook buiten Rotterdam. Tegelijk moet het aantal bezoekers binnen de stad groeien. Daartoe wil de instelling de zichtbaarheid van zowel voorstellingen als makers vergroten, onder meer met een website waarop bezoekers makers kunnen volgen. Voor PTR gaat publieksbereik hand in hand met participatie. De instelling hanteert drie niveaus van betrokkenheid: fundament, verdieping en deelnemen. Voor dat laatste niveau worden formats ontwikkeld waarbij het publiek medemaker is. De raad is in beginsel positief over dit voornemen, maar mist een concrete uitwerking.

Geografische spreiding

De raad is kritisch over de inbedding van Theater Rotterdam in de eigen stad. Meer dan de helft van de Rotterdammers heeft een niet-westerse achtergrond en de stad heeft een groot probleem op het gebied van segregatie. Met PTR treedt de instelling wel meer naar buiten en het productiehuis is dan ook goed verankerd in Rotterdam. Zij werkt samen met verschillende stedelijke partners aan onder andere wijkgerichte activiteiten. Sommige producties van makers binnen het productiehuis reizen, maar de zichtbaarheid in de andere regio's is beperkt.

In haar reflectie op de BIS-aanvragen schrijft de stedelijke cultuurregio Rotterdam dat de sterk en in hoog tempo veranderende demografie van de regio vraagt om aandacht voor talentontwikkeling en om ruimte voor nieuw aanbod, nieuwe vormen en nieuwe werkwijzen. Als positief voorbeeld noemt zij onder meer de leerwerktrajecten en stagemogelijkheden voor mbo-studenten die Theater Rotterdam aanbiedt. Hiermee draagt de instelling volgens de stedelijke cultuurregio bij aan een andere oriëntatie op en beeldvorming over de culturele sector.

Toepassing Fair Practice Code

Theater Rotterdam reflecteert onvoldoende tot matig op de toepassing van de Fair Practice Code. Ze zegt de code te hanteren en ernaar te handelen, maar heeft te weinig oog voor de toekomst en formuleert geen verbeterstappen. Zij vindt het van groot belang om makers en medewerkers eerlijk te betalen en zegt zorg te dragen voor een transparant personeelsbeleid. Ze licht echter onvoldoende toe welke maatregelen zij hiervoor treft. Ook is het opmerkelijk dat de instelling niet reflecteert op de negatieve media-aandacht in de afgelopen periode, waarin werd gesproken over een onveilige werksituatie. Dit alles getuigt van weinig zelfreflectief vermogen. Er wordt specifiek ingegaan op PTR als onderdeel van Theater Rotterdam. Vanuit PTR besteedt de instelling extra aandacht aan de positie van kwetsbare nieuwe makers. Maas wordt niet genoemd. (Zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

Theater Rotterdam reflecteert onvoldoende tot matig op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Er wordt niet uitgeweid over de verhouding in dezen tussen penvoerder Theater Rotterdam en PTR, noch wordt een verband gelegd met Maas. De instelling hanteert het raad-van-toezichtmodel, volgt de code en beschouwt deze als richtlijn voor goed bestuur, adequaat toezicht en transparante verantwoording, maar legt niet uit welke concrete maatregelen zij op dit vlak wil treffen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Theater Rotterdam reflecteert voldoende op de Code Diversiteit & Inclusie. Er wordt niet specifiek ingegaan op PTR in dit verband. De instelling geeft een uitgebreide toelichting op de toepassing van de code, met heldere stappen voor de toekomst. Ze wil dat het personeelsbestand eind 2024 zo veel mogelijk een afspiegeling van de Rotterdamse bevolking is. Daarvoor heeft ze een plan van aanpak opgesteld volgens de SMART-methode. Met de aanstelling van de nieuwe artistiek leider zet de instelling een stap om de top diverser te maken, wat vertrouwen geeft voor de implementatie van de code in de rest van de organisatie. Kritischer is de raad over de toepassing van de code op het gebied van publiek, programma en partners. Hierin wordt een goed begin gemaakt, maar de acties lijken vooralsnog meer een experiment dan een structureel onderdeel van de organisatie.

Theater Rotterdam

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.692.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.692.000

Over de instelling

Stichting Theater Rotterdam, podiumkunsten, theater, Rotterdam

Theater Rotterdam is het theatergezelschap binnen Stichting Theater Rotterdam, het resultaat van de fusie in 2017 van theatergezelschap RO Theater, de Rotterdamse Schouwburg en Productiehuis Rotterdam. De instelling wil theater maken op het snijvlak van genres en disciplines en daarmee uitdrukking geven aan de maatschappelijke onderwerpen en artistieke gevoeligheden van deze tijd. Zij doet dat als 'huis van makers', door vier theatermakers (Alida Dors, Davy Pieters, Pieter Kramer en Erik Whien) en twee collectieven (Wunderbaum en URLAND) aan zich te binden. Onder de vlag van Theater Rotterdam presenteren zij ieder vanuit hun eigen signatuur werk in de grote zaal, op de vlakke vloer en op locatie.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Rotterdam een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.692.000 euro, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling dient een nieuw activiteitenplan in dat tot stand wordt gebracht onder leiding van Alida Dors, waarin zij haar visie op de signatuur van de instelling en haar artistieke koers uiteenzet, met als doel een beter herkenbaar profiel van het gezelschap te creëren.
- De instelling dient een nieuw plan in voor de wijze waarop zij talentontwikkeling de komende periode zal borgen, nu de raad adviseert de aanvraag van het eigen productiehuis binnen de categorie Ontwikkelinstanties niet te honoreren.

Theater Rotterdam beleefde in de periode 2017 – 2020 haar eerste jaren sinds de fusie. De instelling presenteerde goede voorstellingen, maar slaagde er nog niet in een herkenbaar profiel op te bouwen. Zij wil hier verbetering in aanbrengen door het aantal makers en collectieven terug te brengen van twaalf naar zes, maar de raad vindt deze maatregel onvoldoende. Hij mist een overkoepelende visie die verduidelijkt waarom juist deze makers zijn geselecteerd en hoe zij gezamenlijk een gezicht aan Theater Rotterdam gaan geven. Ook is het opmerkelijk dat de functie van artistiek leider zo laat is

ingevuld, waardoor zij beperkte invloed op het plan heeft gehad. De raad is positief over de nieuwe afdeling Publiek & Interactie, waarmee de instelling haar verbinding met de stad en het publiek wil versterken, en over de ontwikkelingen op het gebied van educatie en participatie.

De toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur is matig. De instelling reflecteert voldoende op de Code Diversiteit & Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Theater Rotterdam beleefde in de periode 2017 – 2020 haar eerste jaren sinds de fusie van het RO Theater, de Rotterdamse Schouwburg en Productiehuis Rotterdam. Twaalf eigenzinnige makers en collectieven gingen er van start: Johan Simons, Marjolijn van Heemstra, Lotte van den Berg, Erik Whien, Davy Pieters, Boogaardt/VanderSchoot, Schwalbe, Ann Van den Broek, Wunderbaum, Pieter Kramer, URLAND en Alida Dors. Dit resulteerde in zeer goede voorstellingen, waaronder ‘Eindspel’ van Erik Whien en ‘Hamlet de familievøørstelling’ van Pieter Kramer.

De instelling is er in de afgelopen jaren echter niet in geslaagd een herkenbaar profiel op te bouwen. Ze lijkt zich hier zelf ook van bewust, en constateert dat het niet eenvoudig is om met zo veel makers onder één dak een herkenbaar profiel te ontwikkelen. Daarom wil zij het aantal gelieerde theatermakers en collectieven terugbrengen. De komende periode verbinden Alida Dors, Davy Pieters, Erik Whien, Pieter Kramer, URLAND en Wunderbaum zich aan het gezelschap. De raad heeft vertrouwen in de artistieke kwaliteiten van deze makers, maar hun plannen lijken autonome projectplannen; de raad mist een overkoepelende visie die verduidelijkt waarom juist deze makers zijn geselecteerd en hoe zij gezamenlijk een gezicht aan Theater Rotterdam gaan geven.

De raad heeft vertrouwen in de aanstelling van Alida Dors als nieuwe artistiek leider. Zij is afkomstig uit de eigen gelederen van de instelling en haar achtergrond in hiphop sluit goed aan bij de grootstedelijke ontwikkelingen in Rotterdam. Het is echter jammer dat zij beperkt invloed heeft gehad op de plannen voor de periode 2021 – 2024, omdat haar aanstelling laat in het aanvraagproces kwam. De raad adviseert de instelling daarom om een nieuw plan te vragen, dat onder leiding van Dors is opgesteld, en waaruit duidelijk blijkt wat haar visie op de signatuur van de instelling is en hoe die vervolgens zichtbaar wordt in de artistieke koers, met als doel een beter herkenbaar profiel van het gezelschap te creëren.

Positief is de raad over de versterking van de dramaturgische functie die de instelling de komende periode wil doorvoeren: die biedt kansen om de

verbinding tussen de makers te vergroten. Het team van dramaturgen krijgt een belangrijke taak in het stroomlijnen van de artistiek-inhoudelijke processen en het ontwikkelen van het werk en oeuvre van de betrokken kunstenaars. De raad leest graag hoe dit in de praktijk gestalte krijgt.

Vernieuwing

De instelling beseft dat Rotterdam met zijn rijke diversiteit om vernieuwende vormen van interactie vraagt en heeft daartoe de afdeling Publiek & Interactie opgericht. Deze verbindt de functies produceren, talent ontwikkelen en programmeren, en richt zich op het leggen en versterken van verbindingen met de stad en het publiek. Een interessant initiatief van deze afdeling is 'OFFBEAT', een podcast en een digitaal magazine waarin onderwerpen en verhalen die spelen in het theater en de stad worden besproken. Hiermee weet de instelling de identiteit van Rotterdam te vangen. De raad is benieuwd naar de resultaten van deze afdeling in de komende periode.

Ook oordeelt de raad positief over de nieuwe voorstellingen en teksten die de instelling de komende periode wil presenteren, zoals 'Het vierluik een toekomst voor de mensheid' van Davy Pieters, en een schrijfpoddracht aan Sarah Sluimer onder regie van Erik Whien. Kanttekening is dat de instelling voortborduurde op wat zij al deed, en weinig vernieuwing zoekt in artistieke vormen of in de synergetische werking die het samenbrengen van verschillende makers kan opleveren.

Op het gebied van talentontwikkeling heeft het gezelschap oog voor *midcareer* collectieven en makers, onder wie Umland en Davy Pieters. Talentontwikkeling is echter hoofdzakelijk belegd bij Productiehuis Theater Rotterdam, dat eigenstandig een aanvraag heeft ingediend als ontwikkelinstelling. Aangezien de raad adviseert Productiehuis Theater Rotterdam niet op te nemen in de BIS 2021 – 2024, wil hij graag een toelichting ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij talentontwikkeling binnen de beschikbare middelen binnen de organisatie wil borgen, zodat zij kan blijven voldoen aan de eisen die de regeling hieromtrent stelt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad vindt het zorgelijk dat de instelling de afgelopen jaren veel personele wisselingen heeft doorgemaakt, met name in directie- en managementfuncties, en dat ze daar in haar aanvraag nauwelijks op reflecteert. Ook valt op dat het ziekteverzuim hoog is.

De instelling zegt de cao Toneel en Dans te hanteren, maar uit de begroting blijkt dat loonkosten niet worden geïndexeerd, terwijl dit wel onderdeel van

de cao is. Ook baseert ze zich voor de honoraria van zzp'ers op de cao, maar ze licht niet toe hoe dat concreet gestalte krijgt.

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen van de organisatie waren de afgelopen jaren hoog, wat een solide basis biedt voor de begroting van de komende periode. De raad is verwonderd over de verwachte grote stijging van inkomsten uit sponsoring (van 20.000 euro in 2018 naar 150.000 euro in 2021). Hij mist hierop een toelichting.

Ten slotte vormen de snel stijgende beheerslasten rond de Rotterdamse Schouwburg een risico. De raad volgt het verloop van de gesprekken met de gemeente hierover, omdat deze een cruciale uitwerking kunnen hebben op de uitvoering van de begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad ziet een positieve ontwikkeling op het gebied van educatie en participatie. De instelling bood de afgelopen jaren een ruim aanbod aan workshops en schoolvoorstellingen en heeft daarmee jaarlijks leerlingen en docenten van meer dan honderd scholen in Rotterdam, de regio en het land bereikt.

Deze activiteiten zet zij de komende periode voort. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar mbo'ers, voor wie zij samen met andere instellingen passend kunst- en cultuuronderwijs ontwikkelt. Ook werkt ze met cultuurcoaches aan op maat gemaakte programma's voor zes scholen. Opvallend is dat de instelling het contact met de scholen overlaat aan deze cultuurcoaches en haar partners niet bij naam noemt. Ook mist de raad samenwerking met de SKVR, het Rotterdamse centrum voor de kunsten.

In het bijzonder is de raad positief over het project Europefiction, waarin jongeren in een uitwisseling met Schauspielhaus Bochum en acht andere Europese partners theater maken en met elkaar nadenken over het toekomstige Europa.

Prijzenswaardig is de ambitie van de instelling om een leerwerkbedrijf voor studenten van het mbo, hbo en wo te worden. Hierin krijgen zij de kans om zich voor en achter de schermen te ontwikkelen.

Het marketingbeleid, waarin de instelling haar blik richt op de toekomst, is aansprekend. De branding van Theater Rotterdam is rauw, betrokken en veelvormig, en past daardoor goed bij het karakter van de stad.

Geografische spreiding

De landelijke spreiding van het gezelschap is goed op orde, met een grote concentratie in de Randstad en een redelijke spreiding daarbuiten. Die spreiding wordt grotendeels verzorgd door het werk van Pieter Kramer, maar de raad betwijfelt of het publiek zijn werk koppelt aan het ‘merk’ Theater Rotterdam. Dit geldt ook voor de andere huismakers, die goed zichtbaar zijn in de eigen stad en in het land, maar Theater Rotterdam onvoldoende representeren. Bovendien werken zij niet exclusief voor Theater Rotterdam, wat hun gezichtsbepalende rol beperkt. De raad vindt het jammer dat de instelling met haar voorstellingen niet naar de aangrenzende provincie Zeeland reist.

De raad oordeelt kritisch over de inbedding van het gezelschap in de eigen stad. Meer dan de helft van de Rotterdammers heeft een niet-westerse achtergrond en de stad heeft een groot probleem op het gebied van segregatie. Rotterdamse makers zijn veelal zeer geëngageerd, zoals onder meer bleek uit een brief aan de wethouder, waarin een grote groep jonge makers zich kritisch uitspreekt over vernieuwing in de Rotterdamse kunst- en cultuursector. Het is opmerkelijk dat de instelling niet op deze lokale ontwikkelingen reflecteert.

In haar reflectie op de aanvraag schrijft de stedelijke cultuurregio Rotterdam dat de sterk en in hoog tempo veranderende demografie van de regio om aandacht voor talentontwikkeling vraagt en om ruimte voor nieuw aanbod, nieuwe vormen en nieuwe werkwijzen. Als positief voorbeeld noemt zij onder meer de leerwerktrajecten en stagemogelijkheden voor mbo-studenten die Theater Rotterdam aanbiedt. Hiermee draagt de instelling volgens de stedelijke cultuurregio bij aan een andere oriëntatie op en beeldvorming over de culturele sector.

Toepassing Fair Practice Code

Theater Rotterdam reflecteert onvoldoende tot matig op de toepassing van de Fair Practice Code. Ze zegt de code te hanteren en ernaar te handelen, maar heeft te weinig oog voor de toekomst en formuleert geen verbeteringen. Zij vindt het van groot belang makers en medewerkers eerlijk te betalen en zegt zorg te dragen voor een transparant personeelsbeleid. Ze licht echter onvoldoende toe welke maatregelen zij hiervoor treft. Ook is het opmerkelijk dat de instelling niet reflecteert op de negatieve media-aandacht in de afgelopen periode, waarin werd gesproken over een onveilige werksituatie. De raad had hier een zelfreflectievere houding verwacht.

Toepassing Governance Code Cultuur

Theater Rotterdam reflecteert zeer summier op de toepassing van de Governance Code Cultuur. De instelling hanteert het raad-van-toezichtmodel, volgt de code en beschouwt deze als richtlijn voor goed

bestuur, adequaat toezicht en transparante verantwoording. Gezien de problemen binnen de organisatie in de afgelopen jaren, had de raad hier een steviger reflectie verwacht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Theater Rotterdam reflecteert matig op de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling geeft een uitgebreide toelichting op de toepassing van de code, met heldere stappen voor de toekomst. Ze wil dat het personeelsbestand eind 2024 zo veel mogelijk een afspiegeling van de Rotterdamse bevolking is. Daarvoor heeft ze een plan van aanpak opgesteld volgens de SMART-methode. Met de aanstelling van de nieuwe artistiek leider zet de instelling een stap om de top diverser te maken, wat vertrouwen geeft voor de implementatie van de code in de rest van de organisatie. Kritischer is de raad over de toepassing van de code op het gebied van publiek, programma en partners. Hierin wordt een goed begin gemaakt, maar de acties lijken vooralsnog meer een experiment dan een structureel onderdeel van de organisatie.

Theater Sonnevanck

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 830.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 875.000

Over de instelling

Stichting Theater Sonnevanck, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Enschede.

Stichting Theater Sonnevanck (hierna: Sonnevanck) maakt maatschappelijk geëngageerd muziektheater voor kinderen vanaf 4 jaar. Ze wil haar publiek laten ervaren dat twijfel en onzekerheid bij het leven horen; de voorstellingen zijn een oefening in empathie en het omgaan met meervoudige perspectieven op de werkelijkheid. Het meerstemmige karakter van muziek vindt ze daarvoor bij uitstek geschikt. De instelling heeft sterke wortels in het oosten van het land en spant zich in haar zichtbaarheid in eigen stad en regio verder te vergroten. Daarnaast toert ze door heel Nederland en ook in het buitenland.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Sonnevanck een subsidiebedrag toe te kennen van € 830.000.

Sonnevanck maakt artistiek hoogwaardige producties en weet het publiek goed te bereiken. Ze maakt maatschappelijk relevant muziektheater en geeft nieuw talent de kans zich verder te ontwikkelen. De nieuw aangestelde artistiek leider zet deze koers voort. De plannen voor de periode 2021 – 2024 geven blijk van maatschappelijk engagement en sluiten goed aan bij de doelgroep. Met een muziektheaterresidentie voor de jeugd levert Sonnevanck een goede bijdrage aan vernieuwing van haar genre. Ook de educatieplannen zijn goed uitgewerkt. De instelling is sterk geworteld in de regio en de raad verwacht dat zij deze positie verder zal weten te versterken.

Bij de werving van nieuwe medewerkers en leden van de raad van toezicht is het vergroten van de diversiteit het uitgangspunt, maar concrete acties ten aanzien hiervan ontbreken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is positief over de artistieke kwaliteit van de producties in de periode 2017 – 2020. De ‘trailerproducties’ in coproductie met Toneelgroep Oostpool oogsten veel lof. In 2018 won Sonnevank een Gouden Kerkel voor ‘Princess’ (coproductie met Toneelgroep Oostpool). Eerder won de instelling al diverse Zilveren Kerkels.

Sonnevank wil dat alle kinderen zich kunnen herkennen in de voorstellingen en slaagt daar volgens de raad goed in. Zij werkt veel met jonge, net afgestudeerde schrijvers, regisseurs, acteurs, musici en vormgevers en vraagt hen producties te maken over maatschappelijke thema’s die hen bezighouden, en die ook actueel zijn voor kinderen of jongeren. Hun eigentijdse stijl- en vormtaal spreekt kinderen en jongeren aan. In de producties van Sonnevank is de afstand tussen voorstelling en publiek klein, het contact komt gemakkelijk tot stand.

In 2021 volgt Daniël van Klaveren oprichter Flora Verbrugge op als artistiek directeur. Onder zijn leiding verschuift de focus meer richting muziek. Een van zijn ambities is het maken van opera voor de jeugd. In 2024 staat een coproductie met onder meer de Nederlandse Reisopera op het programma, een familieopera voor de grote zaal. De raad is enthousiast over deze samenwerking.

De raad vindt het gevarieerde en doordachte activiteitenplan aansprekend. De instelling presenteert een combinatie van producties voor jeugd en jongeren voor de grote en kleinere zalen, participatievoorstellingen, schoolvoorstellingen in het theater en in de klas, voorstellingen voor kinderen met een beperking en, nieuw voor Sonnevank, een locatievoorstelling in Enschede.

De raad vindt het aantal activiteiten wel erg groot in relatie tot de omvang van de organisatie. Zo moet Sonnevank vaak nee zeggen tegen interessante (buitenlandse) samenwerkingspartners, omdat het volle programma geen flexibiliteit toelaat.

Vernieuwing

Sonnevank levert een waardevolle bijdrage aan vernieuwing van het genre jeugdpodiumkunsten. Ze heeft het initiatief genomen om vanaf 2021 samen met De Nieuwe Oost, KASKO en ArteZ Muziektheater een jaarlijkse ‘muziektheaterresidentie’ te organiseren. Hierin krijgt een team van regisseur, schrijver en componist gedurende twee weken de tijd om een concept uit te werken tot een proefvoorstelling, die wordt uitgevoerd door muziektheaterstudenten van ArteZ. Geslaagde proeven maken kans om bij

een van de drie deelnemende producenten verder te worden ontwikkeld. De raad juicht dit initiatief van harte toe: het is een onderscheidende aanpak binnen het genre muziektheater voor de jeugd.

Ook draagt Sonnevanck bij aan talentontwikkeling en doorstroom van jong talent doordat ze veel met jonge, recent afgestudeerde makers werkt.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De financiële positie van Sonnevanck is verbeterd ten opzichte van de start van subsidieperiode 2017 – 2020. De instelling heeft de afgelopen jaren hogere publieksaantallen gerealiseerd dan verwacht en zag haar eigen inkomsten stijgen. Het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de liquiditeit geven dan ook een (zeer) positief beeld van de financiële gezondheid. Gezien deze resultaten vindt de raad de ingediende begroting realistisch. De hogere kosten zijn een logisch gevolg van de ‘muziektheaterresidenties’, en twee grote producties in 2023 en 2024: de locatieproductie en de familieopera. Sonnevanck heeft een realistische kijk op de risico’s in haar bedrijfsvoering en wil het eigen vermogen laten groeien om tegenvallende inkomsten op te kunnen vangen.

De instelling toont zich een goed werkgever. Zij volgt de cao Toneel en Dans en voert evaluaties uit onder de vaste en tijdelijke medewerkers. De raad constateert wel dat het personeelsbestand ietwat krap is in relatie tot haar ambities.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is erg enthousiast over de visie en goed uitgewerkte plannen van Sonnevanck op het gebied van educatie en participatie. Samen met Toneelgroep Oostpool uit Arnhem biedt de instelling een complete keten van educatie, participatie en talentontwikkeling aan. Daarnaast delen de instellingen kennis op het gebied van *content*, verkoop, publiciteit en marketing.

Sonnevanck is aangesloten bij het ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’-programma in de regio. Sonnevanck is wel enigszins kritisch op haar rol hierin. De instelling coacht leerkrachten, maar vindt dat niet goed passen bij haar opdracht als muziektheatergezelschap. Ook ontwikkelt Sonnevanck met scholen doorlopende leerlijnen op maat. Dit is een arbeidsintensief traject, dat volgens de instelling niet noodzakelijkerwijs tot duurzaam gebruik door scholen leidt. Daarom gaat zij meer inzetten op de eerder door haarzelf ontwikkelde lesmethode ‘De Betekenis van Theater’.

De productie ‘De Kleine Berenjacht’ die in 2016 werd gemaakt voor kinderen met een beperking, wordt in het speciaal onderwijs hernomen. De raad is

blij dat hiermee ook het speciaal onderwijs bediend wordt en vindt het duurzaam dat hiervoor een bestaande voorstelling wordt ingezet.

Jaarlijks maakt een groep jongeren onder leiding van een professioneel makersteam een muziektheatervoorstelling. Deelnemers stromen vaak door naar de Coming-of-age-producties van Toneelgroep Oostpool, en soms ook verder het professionele circuit in.

Enschede heeft een diverse bevolkingssamenstelling en Sonnevanck heeft daar oog voor. Zo gaat zij op basis van interviews met inwoners van Enschede met een Turkse achtergrond de productie ‘Meryem en Mannus’ maken, over de geschiedenis van autochtoon-Twentse en Turkse gezinnen in Twente.

Geografische spreiding

Sonnevanck draagt goed bij aan de spreiding van de jeugdpodiumkunsten. De instelling is stevig geworteld in de regio. Zij onderhoudt relaties met Enschedese cultuurpartners, zoals Phion, de Nederlandse Reisopera en het Rijksmuseum Twente. In de periode 2017 – 2020 heeft dit geresulteerd in verschillende coproducties. In 2024 maakt Sonnevanck een locatievoorstelling in Enschede, waardoor haar zichtbaarheid in de regio wordt vergroot. De reflectie van de stedelijke cultuurregio Twente bevestigt, dat de instelling bijdraagt aan talentontwikkeling in de regio en aan de verbinding in de regionale culturele infrastructuur.

Sonnevanck toert langs theaters in het hele land: de instelling heeft een landelijke uitstraling. Ook speelt ze geregeld in het buitenland.

Toepassing Fair Practice Code

Sonnevanck reflecteert goed op de Fair Practice Code. Zij hecht belang aan goed werkgeverschap. Vaste, tijdelijke en freelance medewerkers worden gehonoreerd conform de cao Toneel en Dans. Ook haar beleid voor de inzet van vrijwilligers en stagiaires is duidelijk.

De prioriteit ligt de komende jaren vooral bij veilig en gezond werken en het voorkomen van overbelasting. In overleg met de (vaste én freelance) medewerkers en de bedrijfsarts ontwikkelt zij in 2021 een plan, waarin op structurele wijze aandacht wordt gegeven aan (fysieke en mentale) belasting, energie en werkdruk. De inhoud van de functionerings- en ontwikkelgesprekken wordt vervolgens aangescherpt. De raad vindt dit verstandige verbeterpunten, maar had graag gezien dat de instelling er al eerder mee zou starten.

Toepassing Governance Code Cultuur

Sonnevanck reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. De bevoegdheden, taken, werkwijze en verantwoording van toezichthouders en bestuurders zijn vastgelegd in het directiestatuut, het bestuursstatuut en het jaarlijks activiteitenplan.

Ten aanzien van de diversiteit van de raad van toezicht is verbetering nodig: bij de invulling van de verwachte twee vacatures zal actief gezocht worden naar leden, die de diversiteit vergroten. Ook zal Sonnevanck een plan voor structurele interne en externe informatievoorziening opstellen, en een nieuwe gedrags- en integriteitscode. Dat vindt de raad goede ontwikkelingen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Sonnevanck reflecteert voldoende op de Code Diversiteit en Inclusie maar de raad is kritisch op de naleving van de code door de instelling. Ze bereikt naar eigen zeggen een divers publiek en streeft ernaar deze diversiteit ook te laten zien op het podium en in de organisatie. Binnen het team van vaste medewerkers is diversiteit in seksuele geaardheid, leeftijd en achtergrond aanwezig, maar wat betreft culturele diversiteit laat de samenstelling nog te wensen over. Bij de werving van nieuwe, vaste medewerkers is vergroting van de diversiteit het uitgangspunt. Sonnevanck beschrijft hiervoor echter geen concrete acties. Dat ervaart de raad als een belangrijk gemis.

Theater Utrecht

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.692.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.692.500

Over de instelling

Stichting Theater Utrecht, podiumkunsten, theater, Utrecht

Stichting Theater Utrecht (hierna: Theater Utrecht) is een middelgroot theatergezelschap, gevestigd in Utrecht. Het profileert zich als het theatergezelschap van Midden-Nederland. Onder artistieke leiding van Thibaud Delpout maakt de instelling geëngageerde voorstellingen waarin ze 'reflecteert op de vraagstukken van morgen in de context van de geschiedenis'. Daarvoor put ze uit eeuwenoud en nieuw geschreven werk, van westerse en niet-westerse bronnen. Ze wil de relatie tussen voorstelling, gezelschap, makers en publiek herijken volgens de 'open source filosofie', waarin het delen van kennis, vaardigheden en technologie centraal staat. Ze is nauw verankerd in de eigen regio en reist daarnaast naar theaters, festivals en andere locaties in het land.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Utrecht een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.692.500.

Theater Utrecht is een bevolgen organisatie die de afgelopen jaren hard heeft gewerkt aan een nieuwe artistieke signatuur onder leiding van Thibaud Delpout. De ingediende plannen ademen vernieuwing, nieuwsgierigheid en engagement. Ze focust de komende periode op technologie en creëert daarmee een heldere eigen artistieke koers. De instelling heeft een goede financiële positie met een stabiele bedrijfsvoering en een realistische begroting. Ze biedt in nauwe samenwerking met stichting DOX een langetermijnvisie op talent, educatie en participatie. Ook zoekt ze actief het publiek op. De instelling is goed ingebed in Utrecht, maar is in de rest van het land minder zichtbaar.

Het gezelschap reflecteert nauwkeurig op de naleving van de Fair Practice Code en heeft de code verwerkt in de begrote cijfers. De reflectie op de naleving van de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit & Inclusie is voldoende.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Theater Utrecht is een bevoegen organisatie die de afgelopen jaren hard heeft gewerkt aan een nieuwe artistieke signatuur onder leiding van Thibaud Delpout. Uit de voorstellingen spreekt een duidelijk maatschappelijk-politiek engagement. De raad was met name onder de indruk van de voorstelling 'Immens', een solo van Vincent van der Valk met een dertigkoppig koor. Ook 'The Family', een meesterproef van Casper Vandeputte uit 2017, en de experimentele theaterconcerten van Naomi Velissariou waren goed gelukt. Dat geldt ook voor de vernieuwende vorm die de instelling koos in 'Thuislozen', waarin Delpout samen met Adelheid Roosen op elke speelplek lokale, bij de thematiek betrokken mensen een rol in het stuk gaf. Het publiek zat deels op het toneel tussen hen en de acteurs in en kon in de pauzes met hen in gesprek. De raad vindt dit een interessante manier om belangrijke onderwerpen onder de aandacht te brengen. De instelling heeft hiermee veel partners in de eigen stad aan zich verbonden.

Het plan voor de komende periode ademt vernieuwing, engagement en nieuwsgierigheid, naast een aanstekelijke openheid en de ambitie om artistieke onderzoeken en producties van deze tijd te maken en te delen op zo veel mogelijk plekken. De instelling focust de komende periode op technologie, waarmee ze een heldere eigen artistieke koers creëert. Het artistieke team bestaat uit drie makers: Thibaud Delpout, Naomi Velissariou en Casper Vandeputte. Uit de aanvraag blijkt echter niet of de verantwoordelijkheid van Delpout als artistiek directeur hierdoor verandert, en of de drie makers gelijkwaardig aan elkaar zijn. Zij willen elk op hun eigen manier verhalen brengen die in de maatschappij een rol spelen, maar in het theater nog te weinig worden verteld. Daarbij zoeken zij de samenwerking met de technologiesector, maatschappelijke organisaties, de wetenschap en het onderwijs. Volgens de instelling 'geen koerswijziging, maar een logische volgende etappe op een pad van avontuur, urgentie en vernieuwing'.

Vernieuwing

Theater Utrecht laat vernieuwing op verschillende vlakken een grote rol spelen. De instelling ziet zichzelf als een vrijplaats waar ongeremd geëxperimenteerd kan worden met nieuwe technologie, en in het verlengde daarvan met nieuwe vertelvormen, creatieprocessen en publieksrelaties. Zij wil de uiterste reikwijdte van het theater verkennen. Cocreatie, gedeeld eigenaarschap en inclusiviteit vormen de basis voor haar werkwijze. De raad verwacht dat de instelling hiermee impact zal hebben op de ontwikkeling en verbreding van het genre. Ook interessant vindt hij het vernieuwende onderzoekslaboratorium TransLab, waarin de instelling samen met

jeugdpodiumkunsteninstelling DOX experimenteert met nieuwe technologie, samenwerkingsvormen en nieuwe doelgroepen, veelal gekoppeld aan een voorstelling.

De afgelopen jaren is talentontwikkeling een structureel onderdeel van de praktijk van Theater Utrecht geworden. De instelling speelt een actieve rol in talentontwikkeling in en rond Utrecht, onder meer in samenwerking met DOX en Standplaats Utrecht. Zeker nu startende makers moeite hebben om een eigen plek te verwerven in het podiumkunstenlandschap, is de langjarige opbouw die Theater Utrecht en DOX nieuw talent bieden welkom. Door hun nauwe samenwerking hebben beide instellingen gewonnen aan relevantie, urgentie en toekomstbestendigheid.

De komende periode maken zij gezamenlijk vier coproducties. Interessant is de musical die zij in 2024 samen presenteren, waarbij de muziek en het libretto zijn gebaseerd op *spoken word*, hiphop en *trap*-muziek. Het is vernieuwend dat een BIS-gezelschap ervoor kiest om een musical te maken en dit ook zo benoemt. De raad is ook positief over de samenwerking met hiphopcollectief DIEHELEDING.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Theater Utrecht heeft een goede financiële positie met een stabiele bedrijfsvoering en een realistische begroting. De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen waren de afgelopen periode hoog. De instelling voorziet een mogelijk liquiditeitsprobleem in 2022, maar biedt daarvoor ook al oplossingen. Dit getuigt van inzicht en zelfreflectie waar de raad positief over is.

De instelling heeft de naleving van de Fair Practice Code verwerkt in de begrote cijfers. De loonkosten zijn berekend op basis van de cao Toneel en Dans. Het valt te prijzen dat Theater Utrecht voor zelfstandigen de cao niet alleen hanteert, maar een stap verder gaat, door ook alle overuren uit te betalen en bovenop de prijzen voor zelfstandigen ook de werkgeverslasten te rekenen. Hierdoor verdient iedereen (in loondienst of zelfstandig) gelijk. Onduidelijk is echter wat de vergoeding voor stagiairs inhoudt; daarop had de raad graag een toelichting gelezen.

De raad is positief over de aandacht van de instelling voor duurzaamheid. Zij zegt zich als BIS-instelling bewust te zijn van haar voorbeeldrol bij het beperken van haar ecologische voetafdruk, en hanteert duurzaamheid daarom als criterium bij de keuze voor dienstverleners, leveranciers en de eigen catering. Bezoekers en werknemers stimuleert ze met het openbaar vervoer te komen en decors worden zodanig ontworpen dat ze in een trailer passen en hergebruikt kunnen worden.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Theater Utrecht heeft een goed doordacht educatiebeleid. In de samenwerking met DOX heeft de instelling een langetermijnvisie op talent, educatie en participatie ontwikkeld. Samen bedienen zij alle onderwijstypen en leerjaren binnen het VO. De raad vindt het mooi om te zien wat er op dit vlak in een jaar tijd is ontstaan. Hij is positief over de professionaliteit van de educatiemedewerkers. De programma's sluiten goed aan bij de belevingswereld van jongeren. Met beperkte middelen wist de organisatie veel te bereiken.

In de komende periode zet de instelling deze activiteiten voort. Ze werkt daarbij samen met 23 onderwijspartners in de provincie Utrecht, en breidt dit netwerk de komende jaren uit met scholen in de omliggende gemeenten en met lokale partners Kunst Centraal en Scholen in de Kunst Amersfoort. Hiervoor ontvangt de instelling steun van de gemeente Utrecht.

De instelling zoekt actief haar publiek op. Naar haar zeggen raken publiekswerking en creatie steeds nauwer met elkaar verweven. Thema's voor projecten haalt zij uit de stad, en de voorstelling ziet ze 'slechts als het resultaat van wat wij als minstens zo waardevol zien: de weg ernaartoe'.

Geografische spreiding

De instelling is goed ingebed in Utrecht en werkt veel met lokale partners. Ze zegt zich meer te willen concentreren op het spelen in de eigen stad – op locaties, in de stadsschouwburg en in eigen huis. De raad is positief over de geïntensiverde samenwerking met de Stadsschouwburg Utrecht, waardoor langere speelseries en coproducties mogelijk worden. In haar reflectie op de aanvraag, schrijft de stedelijke cultuurregio Utrecht dat de instelling onontbeerlijk is in de grote en dichtbevolkte regio. De instelling heeft een brede impact in de regio en in het land.

Daarnaast reizen de grotezaalvoorstellingen langs schouwburgen in het land en gaan de middelgrote voorstellingen op tournee langs (kleinere) theaters en festivals. Een toelichting op wat de instelling de komende periode op internationaal vlak hoopt te realiseren ontbreekt; de raad had die graag gelezen.

Toepassing Fair Practice Code

Theater Utrecht reflecteert nauwkeurig op de naleving van de Fair Practice Code. Behalve dat zij de cao Toneel en Dans volgt, benoemt zij extra afspraken, zoals de volledige uitbetaling van gewerkte uren, inclusief opgebouwde verlofrechten. Ook voert zij beleid tegen grensoverschrijdend gedrag. Zij streeft ernaar om medewerkers en acteurs duurzaam aan zich te binden en besteedt aandacht aan de werkdruk. De instelling is van plan alle

acteurs in loondienst te nemen, maar de praktijk moet uitwijzen of dit voor alle acteurs wenselijk is.

Toepassing Governance Code Cultuur

Theater Utrecht reflecteert voldoende op de naleving van de Governance Code Cultuur. De instelling hanteert het raad-van-toezichtmodel. De raad van toezicht van Theater Utrecht en het bestuur van DOX hebben de beoogde intensivering van de samenwerking besproken en op elkaar afgestemd. De komende jaren ontstaan er door aflopende termijnen vacatures in de raad van toezicht en wordt de huidig bestuurder opgevolgd wegens pensioen. Voor de invulling van deze functies zal de raad van toezicht advies inwinnen bij externe deskundigen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Theater Utrecht reflecteert voldoende op de naleving van de Code Diversiteit en Inclusie. Zij noemt een breed scala aan afspraken die moeten leiden tot een meer diverse en inclusieve aanpak op de onderdelen personeel, programmering, publiek en partners. De raad vindt dit goede maatregelen om de code de komende periode beter te implementeren. Extra aandacht voor de diversiteit binnen het personeelsbestand is nodig. Door de samenwerking met DOX werkt de instelling met veel talentvolle makers met een biculturele achtergrond, maar de eigen organisatie is nog onvoldoende divers. In de samenstelling van de raad van toezicht heeft de instelling al wel een ontwikkeling doorgemaakt. De raad hoopt dat zij deze lijn doorzet bij de invulling van de functie van een nieuwe bestuurder.

Theater Zuidplein

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 308.000

Over de instelling

Stichting Theater Zuidplein (hierna: Theater Zuidplein) is een podium in Rotterdam-Zuid dat zich primair richt op publiek voor wie cultuurbezoek niet vanzelfsprekend is, geïnspireerd door het grootstedelijke publiek van het stadsdeel. Sinds 2013 heeft het podium ook een (co)producerende functie. Het gaat daarbij enerzijds om producerend huisgezelschap 'Stage-Z', dat in een aparte stichting is ondergebracht en geen deel uitmaakt van de ingediende aanvraag, en anderzijds om 'Lab-Z': een leerwerkplaats voor grootstedelijk talent. In 2020 verhuist Theater Zuidplein naar een nieuw pand. Daar gaat de instelling van start met 'Zone-Z': laagdrempelige activiteiten en ontmoetingen die plaatsvinden in de gratis toegankelijke centrale hal. De aanvraag betreft specifiek Lab-Z en Zone-Z.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Theater Zuidplein geen subsidiebedrag toe te kennen.

De raad is positief over de op een divers publiek gerichte en op cocreatie gebaseerde werkwijze van Theater Zuidplein. De beoogde talentontwikkelingsactiviteiten vormen een gelaagd aanbod waarbinnen logische doorstroom mogelijk is: het nieuwe, laagdrempelige Zone-Z kan een voedingsbodem vormen voor Lab-Z en Stage-Z. De instelling voorziet in een ontwikkelbehoefte van een zeer diverse groep makers, zowel autodidact als professioneel opgeleid.

Theater Zuidplein vervulde in het verleden een voorbeeldfunctie als direct met het publiek uit de omgeving verbonden podium. Inmiddels heeft dat voorbeeld bij diverse podia in het land navolging gevonden, waarmee de landelijke betekenis van de instelling niet meer zo groot is, dat die opname in de BIS rechtvaardigt. Bovendien roepen begroting en dekkingsplan belangrijke vragen op over de noodzaak en hoogte van de gevraagde bijdrage, en is de reflectie op de Governance Code Cultuur summier.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Theater Zuidplein is gedreven om tot nieuwe theatrale uitingen te komen waar een nieuw publiek zich in herkent en door erkend voelt. Die twee aspecten zijn voor de instelling elementair als het gaat om kwaliteit – naast de ‘traditionele’ criteria vakmanschap, oorspronkelijkheid en zeggingskracht. De raad heeft waardering voor de authenticiteit die doorklinkt in de aanvraag en voor de aanpak die de instelling daarbij kiest.

Theater Zuidplein is een voorloper als het gaat om *participatory art*: kunst die in cocreatie ontstaat, in dit geval met de *urban community*, en waarbij sprake is van gelijkwaardigheid en gedeeld eigenaarschap. Artistieke waarde en sociaal-maatschappelijke werking gaan bij *participatory art* hand in hand. Dit leidt tot voorstellingen die aansluiten bij de belevingswereld van het publiek en dus zeggingskracht hebben.

Theater Zuidplein biedt ruimte aan in- en doorstroom van heel divers talent, zowel aan autodidacten als opgeleide makers. Binnen het eigen aanbod vormen Zone-Z, Lab-Z en Stage-Z een logische keten waarlangs talent zich kan ontwikkelen. Verder is Theater Zuidplein goed aangesloten op het kunstvakonderwijs en neemt de instelling deel aan 010Talent en IMPACT, twee Rotterdamse netwerken voor talentontwikkeling.

Wat betreft Lab-Z is de raad positief over de brede instroom (onder meer via stagetrajecten voor mbo- en hbo-studenten én autodidacten), over de ontwikkelruimte die Theater Zuidplein talenten kan bieden, over de kwaliteit van de begeleiding en de mogelijkheden tot uitstroom.

De te verwachten kwaliteit van de activiteiten binnen Zone-Z kan de raad nog moeilijk bepalen. Wie het programma als projectcoördinator en cocreator gaan begeleiden wordt uit de aanvraag niet duidelijk. De in het plan genoemde samenwerkingspartners vindt de raad wel veelbelovend.

Nu andere instellingen in het land de werkwijze overnemen waarin Theater Zuidplein voorloper was, is zij in de ogen van de raad niet langer landelijk onderscheidend. Een deel van de producties die bij Lab-Z tot stand komen, is ook te zien op een beperkt aantal andere speelplekken in het land. Verder zijn de landelijke zichtbaarheid en betekenis van Zone-Z en Lab-Z naar verwachting gering.

Vernieuwing

De raad verwacht dat het nieuwe pand een positieve impuls zal geven aan de ontwikkelfunctie van Theater Zuidplein. Of het leidt tot zodanige vernieuwing dat de activiteiten weer een nationale betekenis zullen krijgen kan de raad nog niet beoordelen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Theater Zuidplein volgt de cao Nederlandse podia, voor de medewerkers in loondienst en voor zzp'ers. Ook over de secundaire arbeidsvoorwaarden is de instelling transparant. Zo is er een opleidingsbudget voor medewerkers gereserveerd, laat zij vierjaarlijks een RI&E-onderzoek uitvoeren ten behoeve van een veilige werkomgeving en voert zij functioneringsgesprekken waarin zelfevaluatie en feedback van collega's belangrijke onderdelen zijn.

Theater Zuidplein is financieel gezond. Wel is de afhankelijkheid van subsidies, in het bijzonder die van de gemeente Rotterdam, erg groot. De instelling voorziet per 2021 een forse opschaling van het aantal activiteiten en dus van de begroting. Deze opschaling hangt samen met de mogelijkheden die de nieuwe huisvesting biedt en lijkt haalbaar. Bovendien heeft de instelling een heldere en realistische risicostrategie.

De raad plaatst belangrijke vraagtekens bij de financiële urgentie van de gevraagde bijdrage. De totaalbegroting en bijbehorende specificatie van baten en lasten van Zone-Z en Lab-Z roepen vragen op. In de eerste plaats wordt niet aangetoond dat de BIS-bijdrage echt nodig is en dat de kosten niet ook met private fonds- en loterijbijdragen kunnen worden gedekt. De aan het ministerie van OCW gevraagde bijdrage staat in de totaalbegroting namelijk op 0. De dekking is sluitend vanwege beoogde bijdragen van private fondsen en goededoelenloterijen. In de specificatie zijn die bijdragen echter vervangen door een post 'diverse fondsen nog aan te vragen' waarvan de beoogde OCW-bijdrage onderdeel is.

In de tweede plaats zou in de ogen van de raad de forse beoogde bijdrage uit de zogenaamde regio-envelop waarvan in de toelichting voor 2020 sprake is, in mindering moeten worden gebracht op de gevraagde 308.000 euro per jaar. Daardoor zou de benodigde BIS-bijdrage lager uitkomen dan het minimale aanvraagbedrag in het kader van dit artikel 3.44.

Ten slotte maakt Theater Zuidplein melding van een reeds toegezegde meerjarige bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Een BIS-bijdrage en een bijdrage van een Rijkscultuurfonds voor dezelfde activiteiten - en dat is hier het geval - sluiten elkaar echter uit.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Theater Zuidplein heeft educatief aanbod voor scholen en spitst de voorstellingselectie toe op de vraag van het onderwijs (primair, voortgezet of mbo). Deze inspanningen hebben echter, zo constateert de raad, betrekking op de programmering en het bredere functioneren van het podium en lijken niet gerelateerd aan de ontwikkelingsfunctie. Wel ziet de instelling mogelijkheden om binnen Zone-Z verschillende laagdrempelige activiteiten voor kinderen en jongeren te organiseren, variërend van voorleeshalfuurtjes

tot huiswerkmiddagen. In hoeverre deze activiteiten cultuureducatief van aard zullen zijn, is vanwege het gebrek aan uitwerking echter niet goed te beoordelen.

Op het gebied van participatie voert Theater Zuidplein een sterk beleid. De maakprocessen en uitvoeringspraktijk van Lab-Z en Zone-Z worden gekenmerkt door cocreatie; de vraaggerichte werkwijze is participatief bij uitstek. Daarbij wordt geregeld samengewerkt met organisaties uit andere domeinen. De raad vindt het sterk dat die samenwerkingsverbanden niet alleen vanuit marketingoogpunt ontstaan, maar veelal ook inhoudelijk geladen zijn.

De instelling kent haar publiek goed en werkt op een overtuigende manier aan het nog diverser maken van werkwijze en bereik. Doel is het bereik te doen groeien naar 150.000 bezoekers per jaar en een afspiegeling van de bewoners van Rotterdam te bedienen. De raad vindt dit een ambitieuze doelstelling, maar acht de gekozen aanpak realistisch.

Geografische spreiding

Theater Zuidplein is heel sterk lokaal georiënteerd. De instelling verhoudt zich bewust tot de fysieke omgeving in Rotterdam-Zuid en is stevig geworteld in de culturele en maatschappelijke infrastructuur van wijk en stad. De lijst van kleinere en grotere organisaties en initiatieven waarmee wordt samengewerkt, weerspiegelt het diversiteitsbeleid dat de instelling voert. Naar eigen zeggen vervult Theater Zuidplein ook een belangrijke functie in de stedelijke regio door zich met passende concepten te richten op een grootstedelijk, superdivers publiek. De stedelijke regio onderschrijft dit. Zoals eerder beschreven is de landelijke werking van Zone-Z en Lab-Z gering; de producties zijn buiten Rotterdam slechts beperkt te zien.

Toepassing Fair Practice Code

De raad vindt dat Theater Zuidplein transparant is in de reflectie op en toepassing van de Fair Practice Code. De instelling volgt de cao Nederlandse podia, voor de medewerkers in loondienst en voor zzp'ers. Ook over de secundaire arbeidsvoorwaarden is Theater Zuidplein duidelijk. Theater Zuidplein neemt actief deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning. Kritiekpunt is dat Theater Zuidplein nalaat om op dit vlak concrete stappen voor de komende jaren te vermelden.

Toepassing Governance Code Cultuur

Theater Zuidplein reflecteert slechts summier op de Governance Code Cultuur. De instelling heeft een raad van toezicht en twee directeursbestuurders. Veel meer is niet bekend; zo gaat de instelling niet in op de manier waarop de raad van toezicht is samengesteld en functioneert, hoe belangenverstrengeling wordt voorkomen en welke afspraken er zijn gemaakt over de interactie tussen toezichthouders en bestuur.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt de reflectie op en toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie voorbeeldstellend. Voor Theater Zuidplein vormen diversiteit en inclusie dan ook de basis van het beleid en van de praktijk. Het diversiteitsbewustzijn werkt door in alle aspecten van de bedrijfsvoering. Programmering en publiekssamenstelling zijn zichtbaar zeer divers, ook in relatie tot veel andere Nederlandse theaters. De instelling werkt vraaggericht, bereikt daarmee nieuwe doelgroepen en monitort de resultaten doorlopend.

Zij stelt dat werken aan inclusie nooit af is. Vanaf 2021 ziet de instelling op de nieuwe locatie kansen om de verbinding met doelgroepen in de fysieke omgeving van het theater te versterken, onder meer in de uitvoering van Zone-Z.

Theaterfestival Boulevard

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 465.000

Over de instelling

Stichting Theaterfestival Boulevard, podiumkunsten, festivals, 's-Hertogenbosch

Stichting Theaterfestival Boulevard (hierna: Boulevard) biedt gedurende elf dagen in augustus een (inter)nationale programmering van theater, dans, muziek(theater) en interdisciplinaire kunstvormen op diverse locaties in 's-Hertogenbosch. Het festival werd in 1985 opgericht als zomerfestival en is inmiddels uitgegroeid tot een voor het zuiden van het land belangrijk podiumkunstoffestival, dat jaarlijks zo'n 140.000 bezoekers trekt. Binnen de programmering kiest het festival voor 'zuidelijke, zinnelijke', geëngageerde makers, die de associatie en intuïtie boven de ratio plaatsen. Het festival presenteert hoogwaardige, eigentijdse en risicovolle podiumkunsten met een accent op werk uit Vlaanderen. Boulevard houdt zich ook bezig met (co)productie en talentontwikkeling, zowel tijdens het festival als door het jaar heen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Theaterfestival Boulevard. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Theaterfestival Boulevard geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Boulevard heeft een bevlogen en sociaal geëngageerde insteek, waarbij vanuit een kwalitatief hoogstaande programmering veel aansluiting wordt gezocht bij maatschappelijke kwesties. Het festival heeft met zijn focus op Vlaamse programmering een duidelijk eigen profiel. Het plan getuigt van een bevlogen leiding en de raad waardeert de onderzoekende houding van het festival met betrekking tot zijn rol in het culturele en maatschappelijke veld. Vanuit deze visie wordt de komende jaren een interessant programma tot stand gebracht. Het festival trekt een groot en breed publiek waarbij veel aandacht wordt besteed aan het bereiken van mensen met een beperking; op het gebied van culturele diversiteit zijn er volgens de raad nog stappen te zetten. De internationale programmering en uitstraling vindt de raad beperkt.

Boulevard hanteert de cao Nederlandse Podia en maakt zich hard voor een veilige en aangename werkomgeving, waarin veel aandacht is voor integriteit, werkdruk en ontwikkeling van medewerkers. Het festival heeft een betrekkelijk stabiele bedrijfsvoering en een evenwichtige financieringsmix. De toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie zijn goed.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Boulevard heeft zich de afgelopen jaren stevig gepositioneerd als festival met een artistiek hoogwaardig aanbod van primair nationale en Vlaamse programmering voor een breed publiek. De programmering heeft, zoals het festival het noemt, een sterkere 'zuidelijke zinnelijkheid' gekregen, met meer beeldende en associatieve voorstellingen die het publiek direct kunnen raken. Het festival is zich opnieuw gaan oriënteren op coproduceren, waarbij ze dit begrip in brede zin interpreteert: van louter financiële en artistiek-inhoudelijke begeleiding tot ondersteuning van producties. De raad vindt het goed om te lezen dat Boulevard daarbij zijn oude traditie voor meerjarig *commitment* aan makers koestert en veel werkt met makers die eerder op het festival te zien waren.

De raad oordeelt positief over de ontwikkeling van het festival. Het plan getuigt van een bevlogen leiding en de raad waardeert de onderzoekende houding van het festival met betrekking tot zijn rol in het culturele en maatschappelijke veld. Vanuit deze visie wordt de komende jaren een interessant programma tot stand gebracht. De raad treft in het beleidsplan een veelheid aan sprankelende ideeën en plannen aan. Daarbij zijn veel gratis toegankelijke activiteiten ook gericht op een breed publiek. De raad mist echter een concreter uitwerking van de programmatorische aspecten van het festival in de periode 2021 – 2024.

De kwaliteit van de programmering van de Nederlandse en Vlaamse makers en gezelschappen waarmee het festival de komende jaren wil werken, is hoog en staat garant voor een veelzijdig en spannend aanbod. Het Vlaamse programma van het festival is groot en draagt bij aan de onderscheidende, hoewel niet unieke, kracht van Boulevard. Het festival zal de komende jaren meer theater op locatie presenteren. De raad is enthousiast over deze plannen, die zich lijken te richten op het stimuleren van interdisciplinariteit.

Vernieuwing

De raad merkt op dat Boulevard een goed voorbeeld is van een festival dat zich op alle fronten voortdurend vernieuwt en waarbij ontwikkeling onlosmakelijk verbonden is aan alle onderdelen. Voor de periode 2021 –

2024 ontwikkelt het festival een speciale plek voor research en development, waar de relatie tussen kunst en maatschappij onderzocht wordt door middel van werksessies met zowel groepen uit de stad als met internationale gasten en makers. De raad verwacht dat deze plek binnen het festival een functie kan vervullen waar de sector wat betreft kennisuitwisseling baat bij kan hebben.

Boulevard maakt deel uit van het zuidelijke talentontwikkelingsprogramma PLAN, dat een nieuwe generatie makers begeleidt, en biedt samen met Festival Cement en Theater Artemis ruimte voor onderzoek in Broedplaats 's-Hertogenbosch. Daarnaast participeert Boulevard in twee internationale netwerken, 'Advancing Performing Arts Project: Feminist Futures' en 'Performing Gender 3', waar met 'Dancing in your Shoes' onderzoek wordt gedaan naar het werken met lokale gemeenschappen. De raad is benieuwd naar de uitkomsten hiervan. Het werken met vrouwen uit verschillende bevolkingsgroepen kan een sterke lokale impact hebben; hierbij wordt ingezet op het vertellen van lokale verhalen, zoals die van Molukse vrouwen in Nederland.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Boulevard hanteert de cao Nederlandse Podia als uitgangspunt voor de inschaling van vaste medewerkers en van zzp'ers die meer dan vijftig dagen werken. Het festival maakt zich hard voor een veilige en aangename werkomgeving, onder meer door aandacht voor integriteit, *onboarding*, scholingsmogelijkheden en met een (gecertificeerde) vertrouwenspersoon in dienst. Het festival voert ontwikkelingsgesprekken, het functioneren van medewerker én leidinggevende wordt geëvalueerd, en er worden maatregelen genomen om de werkdruk te verminderen. Boulevard betaalt alle artiesten loon naar werk. De raad waardeert die instelling. Het festival geeft geen inzicht in de concrete minimumnormen die het hanteert. Boulevard heeft een betrekkelijk stabiele bedrijfsvoering, met een middelmatig risico op vlakken als liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen. De begroting voor 2021 en 2024 is realistisch op basis van de realisatie in 2017 en 2018, en laat een evenwichtige financieringsmix zien. De begroting stijgt, onder meer door deelname aan het Europese project 'Feminist Futures'. Ook stijgen personele lasten, door beoogde uitbreiding op het gebied van onder meer marketing en financiën. Boulevard vraagt om die reden om een hogere rijksbijdrage vanuit de BIS; met de meerjarige subsidie van het Fonds Podiumkunsten loopt het festival aan tegen de beperkte financiële mogelijkheden, waardoor het risico bestaat dat het in de toekomst niet op het huidige prestatieniveau kan blijven opereren.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Boulevard richt zich met zijn educatieve activiteiten primair op volwassenen door een stevig pakket aan contextprogramma's aan te bieden, waaronder workshops en masterclasses. Daarbij probeert het festival de bezoekers meer houvast te bieden door de inhoud van het festival van een duidelijke context te voorzien. De raad vindt de oprichting van een centrale content-redactie, waarin marketeers, programmeurs en publiekswerker nauw samenwerken, een goede stap, omdat dit een beproefd concept is gebleken om met name nieuwe bezoekers door het zeer uitgebreide programma te gidsen.

Boulevard weet een groot, trouw publiek aan zich te binden door op alle mogelijke fronten het gesprek aan te gaan met zijn publiek, te luisteren en daarnaar te handelen. Dat gebeurt in gesprekken op het festival zelf, waardoor mogelijke lacunes in de programmering, zoals een specifieke jongerenlijn, aan het licht komen en tot nieuwe projecten leiden. Daarnaast werkt het festival nauw samen met verschillende ambassadeursgroepen, zogeheten 'Vlaggendragers', die vanuit specifieke doelgroepen meedenken over gewenste ontwikkelingen op het festival. Die samenwerking heeft de afgelopen jaren drempels verlaagd, waardoor ook dove en blinde mensen of mensen in armoede en eenzaamheid het festival kunnen bezoeken. De raad is enthousiast over de manier waarop het festival invulling geeft aan zijn ambitie om het meest toegankelijke festival te zijn voor bezoekers met een beperking.

Boulevard geeft aan veel publieksonderzoek te verrichten, maar het plan geeft verder weinig inzicht in hoe verworven inzichten concreet en doelgroepgericht tot een concreet marketingplan leiden. Voor het educatieprogramma voor het onderwijs geeft het plan geen visie of nadere toelichting, anders dan de mededeling dat het festival in aanloop naar de zomervakantie bij scholen op bezoek gaat en samenwerkt met het cultuureducatiecentrum Babel om lijnen te trekken tussen schooljaar en zomerperiode. De raad had hier graag meer over gelezen.

Geografische spreiding

Boulevard is zeer goed geworteld in 's-Hertogenbosch. De steun voor het festival blijkt uit de meerjarige financiering door gemeente en provincie. Het festival maakt deel uit van de stedelijke cultuurregio Brabantstad, dat zijn cultuurprofiel samenvat met de kernwoorden 'innoveren, verbinden en maken', waarbij de activiteiten van Boulevard naadloos aansluiten. Brabantstad ziet Boulevard als een belangrijk platform waar makers en publiek elkaar ontmoeten en als een organisatie die vooroploopt op het gebied van inclusiviteit en publiekswerking. De raad is positief over de inspanningen van het festival om het aanbod optimaal te laten aansluiten op

de diversiteit van het publiek en de activiteiten om dit te realiseren, zoals samenwerking met ouderenorganisaties, projecten op het gebied van toegankelijkheid, met nieuwkomers, mantelzorgers en kinderen in achterstandssituaties.

Boulevard werkt samen met veel lokale en regionale partners, zoals podia, groepen als Theater Artemis, Het Zuidelijk Toneel en Schippers&VanGucht, en met collega-festivals, zoals Festival Cement, Circolo en November Music. Daarnaast is Boulevard betrokken bij PLAN, het netwerk voor talentontwikkeling.

Toepassing Fair Practice Code

Boulevard geeft aan de uitgangspunten van de Fair Practice Code al langer te hanteren en gaat hier in zijn toelichting op de toepassing van de code helder op in. Het festival wil de lat hoger leggen dan alleen eerlijke betaling en voert een duidelijk beleid waarin naast beloning ook ontwikkeling, vertrouwen en transparantie belangrijke onderdelen zijn. Zo zijn integriteit en omgangsvormen vastgelegd in een notitie en beschikt het festival over een gecertificeerde vertrouwenspersoon. Daarnaast zet het festival zich in voor collectieve afspraken en kennisuitwisseling over de Fair Practice Code. De raad vindt dat Boulevard duidelijk reflecteert op de toepassing van de code en oordeelt positief over de stappen die Boulevard op dit gebied genomen heeft.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het plan geeft een beknopte beschrijving van de stand van zaken met betrekking tot de Governance Code Cultuur. In 2019 is het festival overgegaan op een raad-van-toezichtmodel. De werkwijze en verantwoordelijkheden van toezichthouders en directeur-bestuurder zijn vastgesteld in lijn met aanbevelingen van de code. De raad van toezicht toetst regelmatig het beleid aan de hand van de aanbevelingen uit de code en kent een jaarlijkse zelfevaluatie.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de uitgebreide reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie, vooral waar het gaat over inclusie van mensen met een auditieve, visuele, mobiele of cognitieve beperking. De raad constateert dat het festival zich duidelijk minder uitgesproken positioneert op het vlak van culturele diversiteit. Met name waar het gaat om een sterkere inbedding van culturele diversiteit binnen het vaste personeel en de raad van toezicht ziet de raad nog verbeterpunten.

Theatergroep Kwatta

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 825.000

Over de instelling

Stichting Theatergroep Kwatta, podiumkunsten, jeugd podiumkunsten, Nijmegen

Stichting Theatergroep Kwatta (hierna: Kwatta) maakt jeugdtheaterproducties voor kinderen in de provincie Gelderland en de rest van Nederland. Daarnaast maakt het gezelschap geregeld buitenlandse tournees. Kwatta wil theater maken voor een jong publiek en kiest daarbij voor verhalen die niet per se lineair of 'een-twee-drie te verklaren' zijn. De producties gaan vaak uit van nieuwe teksten, die speciaal voor het gezelschap worden geschreven. In de keuze van thema's speelt altijd een maatschappelijke betrokkenheid. De afgelopen periode maakte Kwatta intern een crisis door. De artistiek leider wil de komende periode met een geheel nieuw team en een nieuw bestuur bouwen aan het herstel van de organisatorische gezondheid. Kwatta kiest er daarbij voor om de artistieke kracht te vergroten door het instellen van een artistieke raad van vier makers, die bestaat uit de artistiek directeur, twee theatermakers en een theaterauteur.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De raad adviseert Stichting Theatergroep Kwatta geen subsidie toe te kennen.

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van de producties van Kwatta en over haar educatiebeleid. De instelling draagt bij aan vernieuwing door nieuwe teksten en composities te laten schrijven. Met de keuze om een artistiek team te formeren rond de artistiek leider verbreedt Kwatta haar artistieke signatuur. Ook is Kwatta goed geworteld in de regio 025 Arnhem Nijmegen en is zij met haar werk voldoende zichtbaar in de rest van het land en internationaal.

Kwatta heeft onlangs een zware periode doorgemaakt, waarin het haar niet lukte de ontstane financiële problemen het hoofd te bieden. Conflicten binnen bestuur en organisatie leidden tot diverse wisselingen van het bestuur en tot een volledige wisseling van de staf, met uitzondering van twee medewerkers, onder wie de artistiek leider. De financiële situatie op het

moment van aanvragen was instabiel. Daardoor loopt de instelling te grote risico's.

De reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code is beknopt, maar voldoende. De reflectie op de Governance Code Cultuur is te mager voor een instelling in een dusdanig problematische positie. Op het gebied van diversiteit en inclusie heeft Kwatta volgens de raad kansen laten liggen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de artistieke kwaliteit van Kwatta in de huidige periode. Kwatta maakte zich opnieuw sterk voor de totstandkoming van een nieuw, actueel jeugd(muziek)theaterrepertoire. Zo creëerde zij drie edities van het feuilleton over de 'familie van Nielie', waarbij zij succesvol samenwerkte met wisselende componisten, theaterauteurs en musici. De vaste cast speelde een samengestelde familie die bovendien cultureel divers was samengesteld, en gaf daarmee blijk van een hedendaags maatschappijbeeld waarin veel kinderen in Nederland zich zullen herkennen. Ook de doorgecomponeerde opera 'Jabber' gooide hoge ogen; de tekst van Jibbe Willems won een Gouden Krekel en de voorstelling werd uitgenodigd in onder andere China, Egypte en de Verenigde Staten. Met deze productie koos Kwatta voor een 'language no problem'-benadering, waarmee ieder kind kon worden aangesproken. Dat past volgens de raad in een maatschappij waarin niet ieder kind vanzelfsprekend de Nederlandse taal (goed) machtig is. Hij vindt het daarom een goed idee om dit concept een vervolg te geven in een nieuwe samenwerking met componist Rogier Bosman. De raad herkent in het werk van Kwatta een duidelijke eigen signatuur, die vooral zichtbaar is in de eigen regies van artistiek directeur Josee Husaarts.

Voor de komende periode schetst Kwatta enkele aansprekende aanzetten voor te maken producties voor kleine en middelgrote zalen. De voorgenomen productie 'Carnaval' in 2023, in samenwerking met dansgezelschap Introdans en symfonieorkest Phion, is in artistiek opzicht een interessante kruisbestuiving.

In het algemeen valt op dat Kwatta in haar plan vooral een programmabeschrijving geeft van te realiseren producties. De raad mist een artistiek-inhoudelijke reflectie op de voorgaande periode, gekoppeld aan een gemotiveerde strategie om behaalde successen voort te zetten en gesignaleerde valkuilen in de toekomst te vermijden.

Interessant is de keuze om met een artistieke raad te gaan werken, waarbij Kwatta kiest voor drie getalenteerde makers naast de artistiek directeur.

Hoewel het nieuwe team met enthousiasme wordt gepresenteerd, ontbreekt in het plan helaas een verdere uitwerking van deze nieuwe structuur. Zo wordt niet toegelicht in hoeverre de nieuwe leden hun eigen stempel zullen drukken op de programmering, hoe de artistieke raad binnen de organisatie zal functioneren en wat deze keuze betekent voor de artistieke koers van Kwatta.

Vernieuwing

Kwatta maakt zich sterk voor de bevordering van nieuw repertoire voor het jeugdtheater. Behalve door producties te creëren met nieuwe, voor het gezelschap geschreven teksten (en vaak ook composities), begeleidt de instelling ook jaarlijks vijf studenten van de opleiding HKU Writing for Performance bij het schrijven en presenteren van hun eerste jeugdtheatertekst. Deze worden gedurende een week gerepeteerd en getoond.

Daarnaast stelt Kwatta drie jonge makers in staat om in de periode 2021 – 2024 werk te maken in de trailer, in de ‘Kwattaklas’ voor de kleine zaal, voor de grote zaal, op locatie en in educatieve trajecten. De raad mist een toelichting op de manier waarop de drie genoemde makers worden begeleid in hun ontwikkelbehoeftes; de projecten worden alleen in artistieke zin omschreven. Wel vindt hij de keuze voor de drie makers interessant.

Samen met Oostpool, Introdans, De Nieuwe Oost, Sonnevank, Stadstheater Arnhem en Schouwburg Nijmegen is Kwatta betrokken bij de proeftuin jeugddans en jeugdtheater (025). Hier worden makers gezamenlijk begeleid bij het maken van nieuw werk voor jong publiek van 2 tot 18 jaar. De raad is benieuwd naar de resultaten uit deze proeftuin, maar had ook hier graag explicieter gelezen welke rol Kwatta hier precies in zal vervullen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De afgelopen periode stond Kwatta voor grote financiële en organisatorische problemen. Dit leidde in 2019 tot het vertrek van bijna het volledige kantoorteam en vervolgens tot het vertrek van het bestuur. In 2019 werd een noodbestuur geïnstalleerd om orde op zaken te stellen. Vier leden, inclusief de voorzitter, trokken zich na het indienen van het plan voor de periode 2021 – 2024 echter terug. Inmiddels is een vierkoppig bestuur aangesteld, een vijfde bestuurslid wordt gezocht. Met een nieuw kantoorteam trekken de artistiek directeur en de nieuwe zakelijk leider samen op om bedrijfsmatig en inhoudelijk orde op zaken te stellen.

Blijkens een analyse van de ingediende aanvraag is de financiële gezondheid van Kwatta op het moment van aanvragen onvoldoende. Tekortschietend beleid en verkeerde prioriteitsstelling door voorgangers van het huidige bestuur en voorgangers van de huidige zakelijk leider zijn mede debet aan

het ontstaan van een instabiele financiële situatie. Ook de tegenvallende bezoekerjfers voor het grotezaalfeuilleton rond de ‘Familie van Nielie’, en de afnemende vraag vanuit scholen, leverden financiële problemen op.

De liquiditeit van de instelling is op het moment van aanvragen laag, wat betekent dat er een groot risico bestaat dat ze niet aan haar kortetermijnbetalingsverplichtingen zal kunnen voldoen. De solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn onvoldoende. Volgens de gepresenteerde plannen wordt de instelling in de toekomst voor meer dan 50 procent afhankelijk van subsidie van OCW. De beoogde eigen inkomsten zijn met 17 procent aan de lage kant. De ingediende begroting is bovendien onvolledig; zo schrijft de instelling een structurele verhoging te willen doorvoeren van het aantal fte’s, maar maakt zij dit niet zichtbaar in de begroting.

De raad vindt het problematisch dat de instelling in haar plan nauwelijks op bovenstaande problematiek reflecteert. Als oplossing voor het terugkrijgen van haar financiële gezondheid noemt Kwatta de mogelijke verkoop van haar pand, Theater Het Badhuis. Zij wil daarmee een liquiditeitsbasis creëren voor tegenvallende inkomsten en uitgaven in 2021 – 2024. Dit scenario heeft zij echter nog niet op haalbaarheid onderzocht. De raad betwijfelt of deze oplossing op lange termijn lucratief is. Op basis van de huidige situatie en het plan heeft de raad onvoldoende vertrouwen in een herstel van de bedrijfsvoering op korte termijn.

Met betrekking tot eerlijke beloning presteert Kwatta gemiddeld. De cao Toneel en Dans wordt gehanteerd voor de beloning van alle medewerkers. Kwatta trekt lering uit het verleden, waarin een te hoge werkdruk en een te geringe spreiding van verantwoordelijkheden leidde tot uitval, conflicten en financiële problemen. Ze presenteert een beleid ter voorkoming van overbelasting in het team en ontvouwt daarnaast een plan voor scholing en begeleiding van elke werknemer in het kernteam. Kwatta geeft niet aan of ze deelneemt aan de sociale dialoog over eerlijke betaling in de sector.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad oordeelde positief over de educatieve plannen van Kwatta voor de periode 2017 – 2020, maar veel van deze plannen zijn door de instelling niet uitgevoerd.

Voor de periode 2021 – 2024 presenteert Kwatta een duurzaam project rond het fictieve stadje Donderdam. Dit vindt de raad een aansprekend idee, al verdient het nog nadere uitwerking. De raad vindt het interessant dat Kwatta zich ook met hoorspelen bezighoudt.

Hoewel de voorstellingen van Kwatta door pers en publiek in het algemeen goed werden ontvangen, lukte het Kwatta de afgelopen periode niet om voldoende publiek te bereiken. Dit is te wijten aan de crisis waarin de organisatie verkeerde, waardoor het beoogde aantal voorstellingen niet kon worden gespeeld. In 2018 trok de instelling 31.000 bezoekers, 3.900 minder dan voorgenomen. Omdat het moeilijk is voor een gesubsidieerd jeugdtheatergezelschap om grote zalen uit te verkopen, zet ze de komende periode meer in op kleine en middelgrote producties en werk voor scholen. Dit vindt de raad een verstandig idee.

Geografische spreiding

Kwatta is gevestigd in Nijmegen en is daar goed zichtbaar. Binnen de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen trekt Kwatta veel samen op met, naast De Nieuwe Oost en Schouwburg Nijmegen, de Arnhemse instellingen Phion, ArtEZ, Stadstheater Arnhem en Oostpool. Zo participeert Kwatta in de eerdergenoemde proeftuin jeugddans en jeugdtheater. Voorstellingen van Kwatta spelen in de eigen regio, door het land heen, en internationaal.

De stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen noemt Kwatta in haar reflectie ‘nadrukkelijk een belangrijke schakel in het aanbod voor jeugd in landsdeel Oost’, onder andere door haar deelname aan een van de proeftuinen in deze regio. De regio onderstreept ook dat Kwatta zich bewust is van haar regionale rol door duidelijk prioriteit te stellen aan zichtbaarheid en aanwezigheid buiten de muren van het traditionele (eigen) theater, zoals met haar mobiele trailer. De regio prijst daarnaast de Kwattaklas-voorstellingen als bijzondere aanvulling op het aanbod. Blijkens de reflectie zijn provincie en gemeente voornemens hun steun aan Kwatta de komende periode te continueren; zij zijn met de instelling in gesprek over de governance.

Toepassing Fair Practice Code

Kwatta schrijft met betrekking tot de Fair Practice Code vast te houden aan de cao Toneel en Dans, en afspraken vast te leggen over auteursrechten. Daarnaast werkt Kwatta aan methodes om de werkdruk beter te bewaken door onder andere begeleiding en scholing van werknemers. De raad vindt het opmerkelijk dat de instelling in het licht van deze code ook aangeeft op zoek te gaan naar medewerkers met een diverse achtergrond, terwijl ze net een niet-divers team heeft samengesteld. Hij vindt dat de instelling nog te weinig stappen laat zien op dit vlak.

Kwatta stelt zich kwetsbaar op door in haar reflectie op de code ook in te gaan op het geschonden vertrouwen ten aanzien van de organisatie onder stakeholders en subsidiënten. De instelling geeft aan hier open kaart over te willen spelen en hier met genoemde partijen over in gesprek te gaan. Dit

juicht de raad toe. Dit geldt tevens voor het geuite voornemen om de transparantie te vergroten over het beleid en de bedrijfsvoering jegens maatschappelijke opdrachtgevers (subsidiënten), en deze tussentijds meerjaarlijks te evalueren.

Toepassing Governance Code Cultuur

In haar toelichting op de toepassing van de Governance Code Cultuur staat Kwatta beknopt stil bij de doorgemaakte problemen op het gebied van bedrijfsvoering, directie en bestuur. De aanvraag is voorbereid met een noodbestuur dat kort na aanvragen aftrad; in de toelichting ontbreekt een gedegen reflectie op de ontstane problematiek, alsmede een plan om de organisatie weer op verantwoorde wijze gezond te maken.

De instelling benoemt als grootste uitdaging het bewaken van de balans tussen de maatschappelijke doelstelling, een gezonde financiële bedrijfsvoering en artistiek hoogstaande kwaliteit. De raad vindt dit verstandig en ondersteunt de noodzaak hiervan, maar leest niet op welke manier de organisatie dit wil gaan waarborgen.

Kwatta geeft aan te willen overstappen naar een raad-van-toezichtmodel. De raad vindt dat op dit moment onverstandig, omdat daarmee te veel verantwoordelijkheden bij het dagelijks bestuur terechtkomen. Hij meent bovendien dat de aandacht eerst moet uitgaan naar het herstellen van de organisatorische, financiële en bestuurlijke gezondheid.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad vindt het problematisch dat een instelling die geheel opnieuw moest worden opgebouwd, de gelegenheid niet heeft aangegrepen om een team samen te stellen dat functioneert conform de Code Diversiteit en Inclusie: kantoorteam en artistieke raad van Kwatta bestaan geheel uit professionals met een westerse achtergrond. De raad constateert dat Kwatta hier een kans heeft laten liggen om met een schone lei te beginnen.

Kwatta geeft in haar reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie aan een publiek te willen bereiken dat niet vanzelfsprekend de Nederlandse taal machtig is en doet dat door 'taallose' voorstellingen te maken en prikkelarme voorstellingen aan te bieden. Daarnaast gaat ze op zoek naar anderstalige publieksgroepen door samenwerking met speciaal onderwijs, bso's, kinderafdelingen van ziekenhuizen en asielzoekerscentra. Dit vindt de raad goede methodes.

In haar toelichting op de code benoemt Kwatta geen concrete doelstellingen en gaat ze niet in op de stappen die ze daarvoor de komende periode wil zetten.

Theatergroep Maanlanders

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 682.400

Over de instelling

Stichting Jeugdtheater Gelderland, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Ede.

Stichting Jeugdtheater Gelderland (hierna: Maanlanders) is in 2020 opgericht door voormalige medewerkers van Theatergroep Kwatta. Onder artistiek leiderschap van Annelies van Wieringen wil het gezelschap muziektheater brengen met een participatief karakter voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar, in de provincie Gelderland en daarbuiten. Ze voert voorstellingen op in theaters, op scholen en in buurthuizen, maar ook op festivals en op buitenlocaties zoals campings. Maanlanders vertelt verhalen waarin de schoonheid van de mislukking en het ploeteren van de mens centraal staan. Elk jaar stelt ze een ander thema centraal.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Jeugdtheater Gelderland geen subsidie toe te kennen.

De raad vindt de artistieke plannen van Maanlanders interessant en erkent het vakmanschap dat in het nieuwe gezelschap aanwezig is. Ook spreekt uit de plannen een heldere visie op het maken van voorstellingen voor de jonge doelgroep. Voor opname in de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 vindt hij het echter nog te vroeg. De plannen zijn over het algemeen nog niet voldoende uitgewerkt. Bovendien dragen de plannen slechts in beperkte mate bij aan de vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten. De inbedding in de regio is nog beperkt. De ambities op het gebied van educatie zijn aanwezig in de plannen, de uitwerking overtuigt echter onvoldoende. Ook is de raad kritisch over een aantal aspecten van het beloningsbeleid en schiet de reflectie op, en toepassing van de codes tekort.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Maanlanders is in 2020 opgericht door een groep makers die zich bewezen heeft in een eerdere samenwerking onder de vlag van Theatergroep Kwatta. Artistiek leider Annelies van Wieringen is een ervaren maker met een eigen

signatuur. Naast Van Wieringen wordt de artistieke kern gevormd door een ‘muziekmakelaar’ Mariëlle Woltring, verantwoordelijk voor de selectie van muzikanten en componisten, dramaturg (Minou Bosua), educatiespecialist (Thekla Wildekamp) en twee regisseurs: Céline Hoex en Silke van Kamp. Samenwerkingspartners die in de plannen worden genoemd zijn ROSE Stories, Simon van der Geest, Benny Lindelauf (schrijver bij Het Laagland) en Judith Hofland. Al deze makers beschikken over voldoende bewezen vakmanschap.

Maanlanders wil verhalen vertellen waarin de schoonheid van de mislukking en het ploeteren van de mens centraal staan. Ze wil op die manier aan jonge mensen laten zien dat je juist kunt leren van mislukkingen en groeit door je flexibel en kwetsbaar op te stellen. Ieder jaar stelt zij een ander thema centraal. Voor 2021 tot en met 2024 zijn dat: ‘Het Trage Jaar’, ‘Het Gevoelige Jaar’, ‘Het Eigenaardige Jaar’ en ‘Het Moedige Jaar’. De raad is gecharmeerd van dit idee.

Maanlanders wil zich onderscheiden met muzikaliteit en participatie. Muzikaliteit speelt in de plannen inderdaad een belangrijke rol. Dit komt goed tot uitdrukking bij ‘De hele school zingt’, een programma waarin verschillende muziektheaterproducties voor scholen worden ontwikkeld. Ook de voorgenomen samenwerking met KASKO en ArteZ muziektheater illustreren het belang dat Maanlanders aan muzikaliteit hecht. De instelling zet in op participatie door in samenwerking met ROSE Stories nieuwe verhalen op te halen in alle hoeken van de provincie Gelderland en deze te verwerken in de producties. Ook wil zij een familiekoor oprichten waarin verschillende generaties samen zingen. De raad heeft hier waardering voor.

Maanlanders ontwikkelt producties voor de midden en kleine zaal en locatieprojecten bedoeld voor bijvoorbeeld campings en festivals. Het eerste seizoen wordt gestart met onder meer twee hernemingen, ‘Momo’ en ‘Zoek’, producties die door Van Wieringen bij Kwatta zijn geregisseerd. Uit de aanvraag blijkt niet, dat over de rechten van deze producties goede afspraken met Kwatta zijn gemaakt. De raad vindt dat een groot punt van zorg.

Vernieuwing

Hoewel Maanlanders een nieuw gezelschap is, bespeurt de raad relatief weinig vernieuwing in de plannen. Wel vindt de raad de plannen voor het op te richten intergenerationele familiekoor interessant en vernieuwend.

De instelling schrijft volop in te zetten op talentontwikkeling en biedt in de projecten ‘De hele school zingt’ en ‘De Verhalenmissie’ ruimte aan nieuw talent. Hoe de talentontwikkeling precies vorm krijgt, is echter niet

uitgewerkt. De raad kan de bijdrage van Maanlanders aan talentontwikkeling daarom niet goed beoordelen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Omdat Maanlanders heel recent is opgericht, kan de begroting niet worden vergeleken met eerdere prestaties. Daardoor kan de raad niet goed beoordelen of de cijfers realistisch zijn. Hij vindt het aantal fte's waarmee de instelling wil starten (10), voor een nieuw gezelschap echter behoorlijk fors.

Het gezelschap geeft aan een relatief laag percentage eigen inkomsten te hebben begroot (15 procent), omdat de organisatie nieuw is. Ze ziet in de komende jaren wel mogelijkheden om de eigen inkomsten te vergroten, maar de summiere onderbouwing van die plannen wekt bij de raad weinig vertrouwen.

Maanlanders hanteert in de periode 2021 – 2024 de cao Toneel en Dans. In het voorbereidende jaar 2020 werken alle medewerkers echter onbezoldigd, wat indruist tegen de uitgangspunten van *fair pay*. Daarnaast zegt het gezelschap bij tegenvallers fte's te zullen schrappen. Ook dat is niet in overeenstemming met de principes van goed werkgeverschap. De raad is hier kritisch over.

Wat betreft de inhuur van zelfstandigen gaat het gezelschap uit van een uurloon van 35 euro. Voor de raad is niet duidelijk of de Fair Practice Code hierbij is toegepast, en hoe dit bedrag zich verhoudt tot de cao.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Maanlanders hecht veel belang aan educatie en participatie en toont op dit vlak dan ook veel ambitie. De raad ziet de potentie van de educatieplannen, maar is van mening dat deze nog weinig concreet zijn. Twee van de samenwerkingsplannen hebben voldoende potentie. Dat zijn het 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-project op negen basisscholen in samenwerking met Cultura Ede en de aansluiting bij het 'Cultuureducatie met Kwaliteit'-ontwikkelLAB van Cultuur Oost. Ook bouwt de instelling verder op de bestaande relaties van de educatiemedewerker met de cultuureducatie-coördinatiepunten in Oost-Nederland.

Maanlanders noemt hiernaast nog diverse andere educatieve instellingen, maar uit de plannen blijkt niet of met hen concreet zal worden samengewerkt. Ook is de invulling van de plannen mager uitgewerkt en hierdoor is de raad onvoldoende overtuigd van de haalbaarheid op de korte termijn.

De instelling geeft aan participatie belangrijk te vinden en geeft hier uiting aan in de samenwerking met ROSE Stories en bijvoorbeeld het plan voor het familiekoor. Verder wil de instelling participatie tot uitdrukking laten komen in ‘de openheid van de voorstellingen’. Hoe het gezelschap deze openheid concreet vorm gaat geven, blijft voor de raad onduidelijk.

De raad is gecharmeerd van het voornemen om voorstellingen te spelen op campings. Hiermee verwacht Maanlanders nieuw publiek te bereiken.

Geografische spreiding

De focus van de instelling ligt sterk op de standplaats Ede en sluit goed aan bij het beleid van de stedelijke cultuurregio Ede-Wageningen dat cultuurdeelname door de jeugd centraal stelt. Omdat de organisatie nog moet worden opgebouwd, bevat het plan echter veel onzekerheden. De medewerkers van Maanlanders kennen de regio goed en hebben zicht op de culturele infrastructuur en op potentiële samenwerkingspartners. De beoogde samenwerkingen zijn echter heel vrijblijvend omschreven en lijken, op een enkele na, nog vorm te moeten krijgen. Het is daarom voor de raad niet vast te stellen hoe goed de instelling bij de start van de subsidieperiode 2021 – 2024 ingebed zal zijn in de regio.

Maanlanders heeft de ambitie om niet alleen de eigen regio te bedienen, maar ook daarbuiten zichtbaar te zijn. Omdat het gezelschap nog in oprichting is en geen naamsbekendheid heeft opgebouwd, is onduidelijk hoe groot het bereik landelijk en internationaal zal zijn. De raad vindt het niet vertrouwenwekkend dat het gezelschap de verkoop van voorstellingen in eigen hand wil houden, en dat daar slechts 0,4 fte voor begroot is. Hij zou het verstandiger vinden als Maanlanders de verkoop zou uitbesteden aan een organisatie met een stevig netwerk en goede inbedding in het jeugdpodiumkunstenveld.

Toepassing Fair Practice Code

Omdat Maanlanders een nieuwe instelling is, heeft ze de kans om de Fair Practice Code direct en volledig te implementeren. Niet alle principes van de code worden in de plannen al toegepast. Het gezelschap is nog geen lid van de NAPK, en zegt de ontwikkeling van de medewerkers te bekostigen uit het Sociaal Fonds en uit ‘tijd’ – hetgeen indruist tegen de principes van de code. De raad vindt dat de ontwikkeling van medewerkers op deze manier onvoldoende verankerd is.

Toepassing Governance Code Cultuur

Op het moment van aanvragen is zeer onduidelijk of en hoe de Governance Code Cultuur wordt nageleefd. Maanlanders is voornemens de organisatie in te richten volgens een bestuursmodel. Ze zegt in 2020 een werkplan op te stellen, waar de verdere verankering van de code deel van uitmaakt. De raad

concludeert dat de plannen nog te veel in ontwikkeling zijn om deze al te kunnen beoordelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Maanlanders onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en implementeert die aan de hand van een stappenplan. Welke acties er precies op het programma staan, is echter onduidelijk.

De raad merkt op dat de nieuw aangestelde artistieke kern en het verdere personeel weinig divers van samenstelling zijn. Maanlanders gaat iemand aanstellen om te onderzoeken hoe de diversiteit vergroot kan worden. De raad betreurt het dat de kans om direct met een diverse werkorganisatie te starten, niet aangegrepen is.

Today'sArt

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 450.000

Over de instelling

Stichting The Generator (hierna: The Generator) is ook bekend als Today'sArt, de naam die de stichting geeft aan nagenoeg al haar publieke activiteiten. Het jaarlijkse Today'sArt Festival in Den Haag vormt de kernactiviteit van de organisatie. Het festival vindt sinds 2005 plaats en biedt een hedendaags programma op het grensvlak van podiumkunst, beeldende kunst en digitale cultuur. Er wordt geprogrammeerd en geproduceerd in een internationale context, waarbij de focus ligt op nieuwe samenwerkingen en talentontwikkeling. Today'sArt brengt makers, professionals en publiek samen in een transdisciplinaire omgeving waarbij nieuwe vormen van expressie worden onderzocht en belicht.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.42 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting The Generator. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting The Generator geen subsidie toe te kennen.

De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

De raad vindt The Generator oorspronkelijk en vernieuwend in haar cross-over programmering op Today'sArt. Daarnaast speelt zij in op de actualiteit en heeft ze veel samenwerkingspartners in het onderwijs. Ze faciliteert op een actieve manier het artistieke makersklimaat door opdrachten en coproducties, waardoor de band met makers sterk is.

De raad constateert ook dat het activiteitenplan vooral inzet op een consolidatie van het festival. Hij ziet het belang van Today'sArt voor Den Haag, maar zet vraagtekens bij het landelijk bereik. Daarnaast heeft hij twijfels over het realiteitsgehalte van de ambities in combinatie met de optimistische begroting.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

The Generator organiseert inmiddels zestien jaar in september TodaysArt op wisselende locaties in Den Haag. Op TodaysArt worden nieuwe ontwikkelingen en onderwerpen getoond en wordt technologie aan een artistiek programma gerelateerd. Het festival bestaat uit een meerdaagse tentoonstelling, een contextprogramma, AV- performances, een muziekprogramma en een clubprogramma.

The Generator gaat ervan uit dat mensen met creativiteit en – steeds meer digitale – technologie vorm geven aan de wereld: een ontwikkeling die ook in de kunst is terug te zien. Op het TodaysArt Festival wil zij engagement stimuleren door middel van kunst die bezoekers verwondert, uitdaagt en tot nadenken stemt.

De organisatie programmeert thematisch, vanuit een internationaal perspectief, met aandacht voor lokaal talent en de *undergroundscene*. Zij presenteert aan een Haags, nationaal en internationaal publiek. The Generator daagt lokale en internationale makers uit met opdrachten en coproducties, scout talent en stelt haar internationale netwerk open voor Nederlandse makers en verbindt zo de lokale artistieke gemeenschap met de wereld. Op die manier biedt het festival een jaarlijks platform voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten. Internationaal maakt TodaysArt deel uit van de Europese netwerken *We Are Europe* en *SHAPE*.

De raad is positief over de inhoudelijke kwaliteit van TodaysArt. Het festival is oorspronkelijk en vernieuwend in haar cross-overprogrammering en speelt in op de actualiteit. Daarnaast heeft de organisatie veel samenwerkingspartners in het onderwijs (TU Delft, Haagse Hogeschool, Hogeschool der Kunsten Den Haag). Ze faciliteert op een actieve manier het artistieke makersklimaat door opdrachten en coproducties, waardoor de band met makers sterk is (sinds 2017 zijn 28 opdrachten voor nieuw werk uitgeschreven en 20 coproducties geproduceerd).

De raad constateert ook dat het activiteitenplan vooral inzet op een consolidatie van het festival. Daarnaast ziet hij het belang van TodaysArt voor Den Haag, maar plaatst vraagtekens bij het landelijk bereik.

Vernieuwing

In de periode 2021 – 2024 wil The Generator het profiel verschuiven van een projectorganisatie naar een platformorganisatie met vijf pijlers:

1. Today'sArt Festival: jaarlijks een festival bestaande uit een tentoonstelling, een contextprogramma, audiovisuele performances en een muziekprogramma;
2. Today'sArt Lab: jaarlijks drie residencies, twee opdrachten en twee coproducties;
3. Today'sArt Media: een online platform, een archief en één jaarlijkse publicatie;
4. Today'sArt Internationaal: jaarlijks drie EU-platformen, twee presentaties in Europa, twee presentaties buiten Europa;
5. Today'sArt Educatie: jaarlijkse programma's voor professionals, makers, studenten en scholieren.

Op Today'sArt wordt een categorie cultuur geprogrammeerd waarbinnen veel ontwikkelingen plaatsvinden en die innovatie teweeg kan brengen. De vernieuwing ziet de raad met name in de programmering, en in de relatie die de instelling aangaat met makers, door op te treden als opdrachtgever en coproductent. Hij heeft echter twijfels over het realiteitsgehalte van de ambities, zeker in combinatie met de optimistische begroting.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

The Generator heeft een zwakke financiële positie. De financiële risico's zijn hoog en er is een grote afhankelijkheid van een enkele batenpost. De solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn verslechterd ten opzichte van 2017 door een negatief exploitatieresultaat in 2018. Komende jaren wil de organisatie werken aan een sterk financieel en bedrijfsmatig fundament.

De begroting voor 2021 van The Generator verdubbelt bijna ten opzichte van de realisatie in 2018, doordat voor 2021 structurele subsidie van het ministerie van OCW is begroot. Een grote verwachte toename zit daarnaast in de publieksinkomsten en de bijdragen uit private middelen. De organisatie wil de activiteiten en het bezoek ongeveer verdubbelen in 2021 ten opzichte van 2018. De raad mist echter een realistische onderbouwing van deze ambitie.

The Generator schrijft dat kunstenaars en artiesten – naast toegang tot haar netwerk, ondersteuning bij productie en promotie – een 'realistische fee' ontvangen en marktconform worden betaald. Tegelijk schrijft zij dat er geen vastgestelde normen of cao's zijn in dit veld. Auteursrechten en het eigendom van het werk blijven berusten bij de artiest.

Bij het festival werken circa honderd vrijwilligers. Het is de raad echter onduidelijk of zij een vergoeding ontvangen. Afspraken met freelancers worden vastgelegd in een overeenkomst van opdracht. Volgens The Generator kunnen extra uren niet altijd worden betaald, waardoor het gemiddelde uurtarief door een ondergrens zakt.

The Generator hanteert geen cao of honorariumrichtlijn, alleen de directeur heeft een dienstverband. De bedoeling is dat vanaf 2021 meer medewerkers in dienst worden genomen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

The Generator richt zich met TodaysArt op zowel een algemeen breed samengesteld publiek als op specifieke doelgroepen. Dit leidt echter niet tot een consequent doelgroepenbeleid.

Educatie, onderwijs en kennisdeling voert The Generator uit op verschillende niveaus: van cultuurparticipatie met het basisonderwijs en speciale lesprogramma's met de IMC Weekendschool tot projectmatige samenwerking met het vervolgonderwijs, zoals de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, de TU Delft en de Haagse Hogeschool.

In 2019 is de organisatie een partnerschap aangegaan met de HKU (faculteit Kunst en Economie) en de Haagse Hogeschool, waar zij opdrachtgever is in een onderzoek naar de internationale strategie en positionering van het festival en het merk TodaysArt. Recentelijk is er een samenwerking met de TU Delft bijgekomen: *Crossing Parallels*, waarin zeven makers uit het netwerk van The Generator samenwerkten met teams van wetenschappers.

Geografische spreiding

The Generator schrijft dat TodaysArt Festival sinds haar oprichting sterk is verankerd in de regionale culturele infrastructuur van Den Haag. Samenwerking en uitwisseling vinden met name plaats met lokale en regionale partners. TodaysArt is een belangrijk platform voor internationale makers die creativiteit en technologie verbinden, met daarnaast een grote rol voor elektronische muziek. Het festival is complementair aan andere festivals in Den Haag. De raad mist echter regio-overstijgend bereik.

Internationaal maakt TodaysArt onderdeel uit van *We Are Europe*, een netwerk van acht Europese festivals met als doel innovatieve culturele praktijken te promoten, creëren en produceren door uitwisseling van creatieve diversiteit, en *SHAPE (Sound, Heterogeneous Art and Performance in Europe)*, een platform voor de promotie van innovatieve muziek en audiovisuele kunst dat uit zestien festivals in Europa bestaat. Via dit netwerk worden interessante kunstenaars aan het festival verbonden. De internationale samenwerkingen worden ondersteund door Creative Europe.

Toepassing Fair Practice Code

The Generator verwijst naar haar Europese samenwerkingsverbanden, waarvan de kernwaarden (eerlijke vergoeding, duurzame en transparante bedrijfsvoering en solidariteit) vergelijkbaar zijn met die van de Fair Practice Code. De instelling noemt eerlijke vergoeding speerpunt en prioriteit in haar bedrijfsvoering. Uit de aanvraag blijkt dit echter niet concreet en de raad vindt dat dit verder uitgewerkt dient te worden.

Toepassing Governance Code Cultuur

The Generator heeft een raad van toezicht, waarin deskundigheid op gebied van financiën, relatiebeheer in de creatieve industrie en bedrijfsleven, een netwerk in de technologische sector en cultureel ondernemerschap zijn vertegenwoordigd.

Het bestuur bestaat uit twee leden, waarvan de oprichter/algemeen directeur er een is. Het andere bestuurslid is als freelancer verbonden aan de organisatie. In januari 2020 is een vacature uitgezet voor een zakelijk leider die ook de functie van bestuurder gaat overnemen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

The Generator besteedt aandacht aan diversiteit in de vorm van internationale samenwerking en inclusie van onder meer de lhbt-gemeenschap en vrouwen. Het eerste gebeurt door doelbewust *queer-acts* te boeken, het tweede door bij de programmering structureel aandacht te besteden aan een evenwichtige genderverdeling. De raad mist echter een beschrijving van concrete stappen en beoogde resultaten in de komende periode.

Toneelgroep Maastricht

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.692.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.824.500

Over de instelling

Stichting Toneelgroep Maastricht, podiumkunsten, theater, Maastricht

Stichting Toneelgroep Maastricht (hierna: Toneelgroep Maastricht) is een middelgroot theatergezelschap, gevestigd in Maastricht, dat aanvraagt voor een subsidie als groot theatergezelschap. Toneelgroep Maastricht creëert eigentijdse producties voor een breed publiek, onder leiding van Michel Sluysmans en Servé Hermans. De instelling kiest er naar eigen zeggen nadrukkelijk voor om verhalen te vertellen vanuit een positief mensbeeld, zonder dat 'theater hoeft in te boeten aan gelaagdheid en engagement'. Ze richt zich in haar voorstellingen met name op de inbedding in de stedelijke regio, waarbij het werk over thema's gaat die leven in Limburg en de Euregio en die ook de rest van het land kunnen aanspreken. Toneelgroep Maastricht werkt met een aantal terugkerende bekende acteurs en een vast team van drie huisschrijvers. Ze toont zich verantwoordelijk voor het begeleiden van talenten en biedt educatie aan in samenwerking met regionale collega-instellingen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Toneelgroep Maastricht een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.692.500, mits de instelling voldoet aan de volgende voorwaarde:

- De instelling dient een aangepast activiteitenplan met een nieuwe sluitende begroting in, passend bij een middelgroot gezelschap.

Toneelgroep Maastricht heeft zich de afgelopen jaren opnieuw uitgevonden en heeft zich bewezen als belangrijke speler in het zuiden van Nederland, met landelijke uitstraling. De raad is te spreken over het ondernemerschap van de instelling. Het plan getuigt van de grote bevologenheid die het gezelschap de afgelopen jaren ook kenmerkte.

De instelling wil uitgroeien tot een groot theatergezelschap en verwacht een forse toename van het aantal bezoekers. Dit is een begrijpelijke ambitie, gezien de indrukwekkende toename van publiek en de interessante coproducties met commerciële en maatschappelijke partners, maar de raad

vindt deze groei te vroeg. Hij mist voldoende houvast op artistiek en zakelijk vlak om Toneelgroep Maastricht aan te wijzen als groot gezelschap. Zo geven de plannen te weinig blijk van artistiek-inhoudelijke ontwikkeling die de gewenste schaalvergroting rechtvaardigt. Daarnaast ontbreekt een gedegen onderbouwing van de wijze waarop de instelling de extra subsidiegelden wil aanwenden voor groei in bezoekersaantallen, (co)producties en personeel. Bovendien ontbreekt een gedegen risicoanalyse, met name in verband met de verwachte enorme groei in inkomsten uit coproducties en subsidiegelden in de komende periode.

De raad is van oordeel dat Toneelgroep Maastricht vooralsnog beter tot haar recht komt als middelgrote instelling. Hij ziet haar graag de ingeslagen weg voortzetten, en komende periode gebruiken om de groei van de afgelopen jaren te bestendigen en te verduurzamen.

Toneelgroep Maastricht reflecteert matig tot voldoende op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Met de komst van artistiek leiders Michel Sluysmans en Servé Hermans in 2015 (sinds 2019 directeur-bestuurders) heeft het gezelschap in relatief korte tijd een herkenbaar profiel gecreëerd, met oog voor publiekswerking. De raad is hier vol lof over. De instelling is ambitieus en heeft een duidelijk doel voor ogen. Het streven naar hernieuwd draagvlak in de eigen regio, in de rest van Nederland en in Vlaanderen, is geslaagd met voorstellingen als 'Pinkpop' en 'Peaches'. De instelling toonde zich een magneet voor publiek, talent en partners uit verschillende lagen van de samenleving. Zij heeft sinds 2018 geen vaste spelers meer in dienst en werkt met een aantal terugkerende, vooral bekende, acteurs: deze vormden de afgelopen jaren het gezicht van het gezelschap.

De artistieke kwaliteit van de producties vindt de raad iets te wisselvallig. Spel en muziek zijn over het algemeen vakkundig en aanstekelijk, maar de regie laat in een aantal voorstellingen te wensen over. De raad hoopt dat Toneelgroep Maastricht daar in de periode 2021 – 2024 verder in kan groeien.

De instelling vraagt voor de komende periode subsidie aan als groot gezelschap omdat zij naar eigen zeggen tegen de grenzen van haar mogelijkheden aanloopt. Zij ziet kansen om aanzienlijk meer publiek te bereiken en projecten ten uitvoer te brengen met nieuwe partners. Artistiek gezien zet zij haar koers voort: ze continueert de combinatie van nieuw

repertoire en herschreven klassiekers, het team van drie huisschrijvers en livemuziek op het podium. Ook wil zij grotezaalproducties blijven maken, veelal in samenwerking met grote regionale (commerciële) partners, zoals de Maastrichtse tegelfabriek Koninklijke Mosa en autofabrikant Audi. De raad waardeert de voorzetting van deze elementen, maar vindt dat de plannen te weinig blijk geven van artistiek-inhoudelijke ontwikkeling die de gewenste schaalvergroting rechtvaardigt. De artistiek-inhoudelijke ontwikkeling ging de afgelopen jaren niet gelijk op met die op het gebied van cultureel ondernemerschap. Om de gewenste groei te verwezenlijken is in elk geval een substantiële versterking nodig in het regisseursteam.

De raad vindt het zorgelijk dat het grootste deel van het artistieke team (de regisseurs, huisschrijvers, dramaturgen, scenograaf en lichtontwerpers) mannelijk is. Het gezelschap is zich hiervan bewust en heeft Zorba Huisman toegevoegd aan het artistieke team om, naar eigen zeggen, de stem van de vrouw pregnanter te implementeren in het programma. De raad vindt het echter onvoldoende en onverantwoord om deze taak toe te kennen aan één vrouwelijke en bovendien net afgestudeerde regisseur.

De komende periode wil de instelling haar aanwezigheid in Maastricht intensiveren; het project 'De Bokkenrijders' rondom *immersive theatre*, samen met de Zuid-Limburgse mbo-theateropleiding, spreekt in dat kader tot de verbeelding en is vernieuwend. Daarnaast is de samenwerking met de Theateralliantie en Senf Theaterpartners bij minstens twee producties een slimme keuze, omdat het continuïteit waarborgt.

Vernieuwing

Toneelgroep Maastricht heeft de afgelopen jaren laten zien op veel vlakken innovatief te zijn. Door te werken met vaste huisschrijvers zorgde de instelling voor repertoireontwikkeling. Niet alleen kwamen er nieuwe theaterteksten bij, ook leverde ze een bijdrage aan de ontwikkeling van toneelstukken in de canon. Waardering verdient daarnaast het zoeken naar nieuwe manieren om grootse coproducties op te zetten met commerciële en culturele partijen, zoals Buro Pinkpop en Emma Safety Shoes, zowel artistiek-inhoudelijk als zakelijk-financieel. Zodoende bereikte de instelling de afgelopen jaren op innovatieve wijze een groter en breder publiek, en zij wil deze koers de komende periode voortzetten.

Per 2021 doorloopt het jonge regietalent Zorba Huisman een talentontwikkelingstraject, gericht op de grote zaal. Het is niet duidelijk hoe en door wie zij wordt begeleid, omdat het traject nog moet worden vastgesteld. Daarnaast werkt de instelling samen met de Limburgse talentontwikkelingsorganisatie VIA ZUID rondom het Talentlab, om nieuw podiumtalent kansen te bieden. Uit de afgelopen jaren blijkt dat een aantal

kunstenaars hieruit is doorgestroomd naar reguliere producties van Toneelgroep Maastricht.

In samenwerking met Toneelacademie Maastricht ontwikkelt de instelling een nieuw initiatief op het gebied van talentontwikkeling. Naast het flexibele acteurstableau van regelmatig terugkerende spelers wil zij een klein ensemble vormen van acht net afgestudeerde acteurs door hun een vast contract voor minimaal twee jaar aan te bieden. Dit vindt de raad een goed signaal, waarmee de instelling haar verantwoordelijkheid neemt om een nieuwe lichter talenten een (betaalde) kans te bieden. Het is niet duidelijk voor hoeveel uur de acteurs een vast contract krijgen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Toneelgroep Maastricht betaalt haar werknemers conform de cao Toneel en Dans. De afspraken met vaste en tijdelijke werknemers worden vastgelegd in arbeidscontracten voor bepaalde of onbepaalde duur. Niet duidelijk is hoe de instelling haar personeelslasten begroot; de raad gaat ervan uit dat de personeelslasten op de cao zijn gebaseerd.

De instelling borgt de belangen van vrijwilligers en stagiaires goed. Keuzes over hun inzet en verantwoordelijkheden ten opzichte van die van betaalde medewerkers zijn echter niet transparant. Met auteurs worden duidelijke afspraken gemaakt op het gebied van auteursrechten, over marktconforme licentievergoedingen en honoraria gebaseerd op de richtlijnen van Lira.

De financiële positie van de instelling is voldoende. Zij verwacht de komende periode fors hogere baten en lasten dan de realisatie in 2017 en 2018. In verband met de geambieerde groei heeft zij subsidies aangevraagd bij het ministerie van OCW, de gemeente Maastricht en de provincie Limburg. De verwachte hogere inkomsten komen voor een groot deel uit vergoedingen van coproductanten.

De raad is onder de indruk van de groei van de instelling in de afgelopen jaren, maar mist een stevige onderbouwing van de groeiambitie. Niet duidelijk is hoe zij de extra subsidiegelden wil aanwenden om de groei in bezoekersaantallen, (co)producties en personeel te realiseren. Ook ontbreekt in de toelichting op de begroting een reflectie op concrete stappen om te groeien en de benodigde middelen daarvoor. Daarnaast is het zorgelijk dat de instelling een daling in de publiekinkomsten verwacht, terwijl de bezoekersaantallen flink stijgen. Een toelichting hierop ontbreekt eveneens.

Ook ontbreekt een reflectie op het personeelsbeleid. Om de schaalvergroting organisatorisch te verwezenlijken wil de instelling groeien van 12 naar 18 fte. Niet duidelijk is echter welke organisatorische veranderingen dit vergt, zoals

op welke afdelingen extra personeel wordt ingezet en hoe dit de schaalvergroting ten goede komt. De raad kan daardoor niet inschatten of de instelling de toename in werkbelasting aankan, en of daarmee sprake is van duurzaam personeelsbeleid.

De raad mist een gedegen risicoanalyse, met name in verband met de verwachte grote groei van de instelling in inkomsten uit coproducties en subsidiegelden in komende periode. Niet duidelijk is wat zij doet als een of meerdere inkomsten wegvallen, of wanneer de verwachte subsidies niet worden toegekend.

Gezien het voorgaande zou de raad graag zien dat de instelling de komende periode gebruikt om de groei van afgelopen jaren te bestendigen en te verduurzamen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Toneelgroep Maastricht heeft de afgelopen jaren de afdeling educatie omgevormd tot afdeling ‘publiekswerking’, om een intensievere dialoog te kunnen voeren met (nieuwe) publieksgroepen. Samen met jeugdtheatergezelschap Het Laagland ontwikkelde de instelling sinds 2017 schoolgebonden voorstellingen onder de noemer ‘Theater in de Klas’. Sinds 2018 heeft zij een jongerenpanel, dat meedenkt met de thematiek en de vorm van de educatievoorstellingen. Ook werkte zij samen met culturele partners in de regio, zoals Opera Zuid en diverse amateurgezelschappen.

De instelling zet haar educatieve activiteiten de komende periode voort en richt zich daarbij tevens op Midden- en Noord-Limburg om de vraag naar voorstellingen te vergroten. Niet duidelijk is echter welke strategieën hiervoor gebruikt worden. Gezamenlijk met Het Laagland zal de instelling twee jonge makers ondersteunen met een jongerenvoorstelling over seksuele diversiteit en gender. Deze samenwerking valt te prijzen. Dat geldt ook voor het plan om intensief op te trekken met drie Maastrichtse scholen, waarbij met het oog op diversiteit is gekozen voor een vrije, een islamitische en een internationale school. Naast een traject op maat per school, ontmoeten de leerlingen van deze scholen elkaar jaarlijks tijdens een workshop. De raad mist echter een reflectie op de meerwaarde voor de scholen en de instelling zelf, juist omdat Toneelgroep Maastricht zich meer wil verbinden met de eigen standplaats en diversiteit en inclusie wil vergroten.

In een relatief korte tijd zag de instelling haar publiekaantallen flink groeien: van ruim 37.000 in 2016 naar ruim 75.000 in 2018. Dat is een bewonderenswaardige toename. De komende tijd streeft zij opnieuw naar een stevige toename, in de eigen standplaats én in de rest van het land.

De raad heeft vertrouwen in de publiekstrategie van de instelling. Zij heeft een duidelijke visie op marketing. De huisstijl is herkenbaar en aansprekend. De afgelopen jaren hebben uitgewezen dat de strategie om regionale verhalen te vertellen die ook landelijk interessant zijn, vaak in samenwerking met grote commerciële, maatschappelijke en culturele bedrijven, veel nieuwe bezoekers en sociale lagen van de bevolking aanspreekt. Toch mist de raad aandacht voor een jonger, meer divers publiek.

Geografische spreiding

Toneelgroep Maastricht heeft zich de afgelopen jaren bewezen als belangrijke speler in het zuiden van Nederland met een landelijke uitstraling. De werking van de instelling is lokaal en regionaal georiënteerd. Daarnaast is sprake van voldoende spreiding over de grotere theaters in Nederland en Vlaanderen.

In haar reflectie op de aanvraag geeft de stedelijke cultuurregio Zuid aan dat Toneelgroep Maastricht een toonaangevende speler geworden is in zowel de Nederlandse als de Vlaamse schouwburgen. De instelling zet de regio cultureel op de kaart met verhalen die voortkomen uit de geschiedenis van de regio. Haar voorstellingen spreken inwoners aan vanwege de herkenbaarheid.

Toepassing Fair Practice Code

Toneelgroep Maastricht besteedt ruime aandacht aan de sociale dialoog over eerlijke beloning en aan primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden. De instelling is zich bewust van mogelijke hoge werkdruk, zorgt ervoor dat dit regelmatig wordt besproken en dat er afspraken gemaakt worden om elkaar te beschermen. Daarnaast heeft zij oog voor zelfontplooiing van haar medewerkers, en wordt scholing aangemoedigd. Onduidelijk is echter op welke wijze zij precies investeert in ontwikkeling van werknemers. Ook ontbreken doelen en concrete maatregelen voor de komende periode.

Toepassing Governance Code Cultuur

De reflectie van Toneelgroep Maastricht op de toepassing van de Governance Code Cultuur is matig. In 2019 is de samenstelling van de directie gewijzigd. Na het vertrek van Oscar Wibaut als algemeen directeur zijn Sluysmans en Hermans aangesteld als directeur-bestuurders. Samen hebben zij de verantwoordelijkheid voor het artistieke en zakelijke beleid. Het is onduidelijk wie in de praktijk welke taak op zich neemt. De beschrijving van de taakverdeling van de twee directeur-bestuurders is summier.

Er ontbreekt een reflectie op diversiteit binnen de raad van toezicht. De toezegging van de instelling om een goede mix tussen mannen en vrouwen

te bewaken, is vrijblijvend. Onduidelijk is hoe zij eveneens zorgt voor voldoende jonge en meer cultureel diverse leden in de raad van toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Volgens Toneelgroep Maastricht kan theater een belangrijke functie hebben in het verenigen van mensen met verschillende achtergronden, en die verschillen thematiseren of tot uitdrukking brengen. De instelling schrijft dat diversiteit en inclusie, gezien de demografische samenstelling van de Limburgse regio, voor haar vooral betekenen: het betrekken van mensen met een sociaal of fysiek zwakke positie. In dat kader spreekt zij met regionale voorstellingen een brede laag van de samenleving aan. Daarnaast werkt zij met audiodescriptie voor blinden en slechtzienden en met boventiteling voor niet-Nederlandstaligen.

De instelling zegt oog te hebben voor culturele diversiteit. In het kader van Theater Inclusief volgde het personeel biastrainingen, op basis waarvan de instelling heeft besloten om een vrouwelijke regisseur toe te voegen aan het artistieke team voor de periode 2021 – 2024, etnische diversiteit meer ruimte te geven in de organisatie en met acteur Ali Çifteci een voorstelling te ontwikkelen over de multiculturele samenleving in Zuid-Nederland ten tijde van de steenkolenmijnen. De raad waardeert deze maatregelen, maar vindt de uitwerking minimaal. Het is een gemiste kans dat de instelling deze onderwerpen niet veel structureler uitwerkt in de organisatie en de artistieke plannen, en culturele diversiteit in Limburg op de agenda zet – juist omdat zij zelf betoogt dat theater daar geschikt voor is. Ook de stappen om cultureel divers personeel te werven zijn minimaal, zeker met het oog op de gewenste groei.

Toneelgroep Oostpool

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 2.824.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.824.500

Over de instelling

Stichting Toneelgroep Oostpool, podiumkunsten, theater, Arnhem

Stichting Toneelgroep Oostpool (hierna: Toneelgroep Oostpool) is een groot theatergezelschap, gevestigd in Arnhem.

Toneelgroep Oostpool maakt producties voor de kleine en grote zaal voor publiek vanaf 12 jaar, onder leiding van Marcus Azzini. De voorstellingen zijn te zien in Oost-Nederland en zeven kernsteden in de rest van het land. De instelling wil met nieuw repertoire voor het toneel 'doorgroeien naar een positie als hét gezelschap dat bovenop de actualiteit zit' en betreft daarbij een jonge generatie makers en acteurs. Zij voelt een verantwoordelijkheid om hun verhalen naar de grote zaal te brengen en een nieuw publiek te bereiken; zij wil 'samen wakker zijn'. Samen met de Lauwersgrachtalliantie maakt de instelling zich sterk voor een aansprekend podiumkunstenaanbod in Arnhem en Oost-Nederland.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Toneelgroep Oostpool een subsidiebedrag toe te kennen van € 2.824.500.

De raad oordeelt positief over de prestaties van Toneelgroep Oostpool in de periode 2017 – 2020. De instelling staat er financieel goed voor en verbindt zich actief met haar standplaats Arnhem, Nijmegen en de rest van Oost-Nederland. Haar visie en missie om mens en maker centraal te stellen resoneert in alle lagen van het gezelschap, en stelt haar in staat om vanuit inhoud een divers en inclusief beleid te voeren. Het plan straalt engagement, speelsheid en ambitie uit. De instelling neemt haar verantwoordelijkheid voor de begeleiding van talent naar de grote zaal en heeft daarbij oog voor persoonlijke ontwikkeling en leiderschap. De raad is te spreken over de stappen van het gezelschap ten aanzien van de grote zaal, waarmee zij, samen met podia in Oost-Nederland, een infrastructuur bouwt die meer en nieuw publiek kan bereiken.

Toneelgroep Oostpool reflecteert voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur, en goed op de toepassing van de Fair Practice

Code en de Code Diversiteit en Inclusie. De instelling heeft maatregelen getroffen om diversiteit en inclusie tot een wezenlijk onderdeel van alle lagen van de organisatie te maken.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Toneelgroep Oostpool heeft de afgelopen jaren kwalitatief goede voorstellingen op het podium gebracht. De raad waardeert de heldere visie van artistiek leider Marcus Azzini, die zowel in trailervoorstellingen als in werk voor de grote zaal tot uiting komt. De instelling onderscheidt zich door een sterk emancipatoir karakter met betrekking tot gender, identiteit en seksuele voorkeur. Exemplarisch daarvoor is de voorstelling ‘Allemaal Mensen’. Ook de jongerenvoorstellingen in coproductie met Theater Sonnevand, zoals ‘Princess’, zijn succesvol. Het gezelschap heeft samen met Theater Sonnevand een taal ontwikkeld die naadloos aansluit bij de beleving van de doelgroep: energiek, gedurfd en verdiepend. Door veel jonge acteurs en makers bij de producties te betrekken, spreekt het gezelschap een relatief jong publiek aan.

Ook in de komende periode houdt de instelling de vinger aan de pols. De raad waardeert de zoektocht naar urgentie en het streven om in te spelen op actuele en maatschappelijke thema's. De instelling laat goed zien hoe haar motto ‘hoe nu mens te zijn?’ van waarde is. Dit vertaalt zich geleidelijk naar een meer diverse afspiegeling van de samenleving op het toneel en in het publiek. Zo maakt zij haar beleid vanuit artistieke keuzes meer representatief.

De komende periode voegen Charli Chung en het duo Jan Hulst en Kasper Tarensken zich als vaste makers bij Azzini, en wordt het team versterkt door Daria Bukvić en Wende Sniijders. Met een relatief jong team van makers, waarbinnen ieder met zijn eigen signatuur invulling geeft aan het motto, bouwt de instelling aan een oeuvre dat de raad nieuwsgierig maakt.

De instelling wil inspelen op de actualiteit met nieuwe (eigen) teksten en bewerkingen en vertalingen van bestaand werk voor de grote zaal, en wil zo een nieuw en breder publiek bereiken. De plannen om ook met schrijvers en acteurs te werken die zich hierin verder willen bekwamen (in de grote zaal) zijn verheugend. Dat geldt eveneens voor het feit dat Azzini zich na een aantal jaar volledig vertrouwd is gaan voelen met de grote zaal. De instelling heeft de aansporing van de raad van vier jaar geleden, om zich als groot gezelschap meer te richten op de grote zaal, ter harte genomen.

Interessant en slim is de keuze om inhoudelijk op te trekken met Stage Entertainment en Wende Sniijders en zo tegelijk een groter publiek te

bereiken en de eigen naamsbekendheid te vergroten. Daarbij is het wel van belang dat de signatuur van Toneelgroep Oostpool duidelijk blijkt in het project met Snijders, omdat juist daar een uitgelezen kans ligt om nieuw publiek te bereiken.

Op artistiek gebied zet de instelling verder haar samenwerking voort met de twee andere grote BIS-gezelschappen, ITA en HNT, en Frascati Producties. Het valt te waarderen dat de verantwoordelijkheid voor jonge makers zo wordt gedeeld.

Vernieuwing

Toneelgroep Oostpool heeft de afgelopen jaren laten zien zich actief te engageren met de eigen stad en de stedelijke cultuurregio's in Oost-Nederland, en daarin verantwoordelijkheid te nemen. De instelling zoekt continu nieuwe werkmethoden om de banden met theaters en publiek uit deze regio's te versterken. Samen met Introdans, Phion, Musis & Stadstheater Arnhem, de gemeente Arnhem en de provincie Gelderland spant zij zich, onder de gemeenschappelijke naam Lauwersgrachtalliantie, in om de productie en presentatie van podiumkunsten in de eigen en omliggende omgeving te verstevigen. Deze alliantie verwacht eind 2024 samen gehuisvest te worden in Huis voor de Stad, een nieuw podiumkunstenhuis op de locatie van Stadstheater Arnhem.

De raad is te spreken over de samenwerking met podia en culturele instellingen in Nijmegen. Met de stedelijke cultuurregio's 025 Arnhem Nijmegen, Zwolle, Twente en Stedendriehoek kiest de instelling voor kernsamenwerkingsverbanden. Per kernregio presenteert zij haar voorstellingen in twee clusters van drie weken per theaterseizoen. Hiermee wil zij meer focus in deze regio's aanbrengen om beter vindbaar te zijn voor haar publiek. De raad waardeert het zelfreflexieve vermogen dat hieraan ten grondslag ligt.

De afgelopen jaren heeft de instelling talenten onder haar vleugels gehad die nu doorgroeien naar andere gezelschappen, zoals Jeroen De Man en Sarah Moeremans. Ook komende periode biedt zij jonge regisseurs (Charli Chung en het duo Jan Hulst en Kasper Tarenskeen) de kans om verder te groeien naar de grote zaal. De uitbreiding van dit traject met aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en leiderschap vindt de raad goed. Hiermee neemt de instelling verantwoordelijkheid voor het Nederlandse theaterlandschap. Daarnaast werkt zij samen met ArteEZ en De Nieuwe Oost.

Het is lovenswaardig dat de instelling een nieuwe productiepraktijk creëert rondom de grote zaal. Zij ziet kansen om producties voor verschillende zaalgroottes aan te bieden. Het is slim om bij groeiende publieksbelangstelling flexibeler om te gaan met de zaalcapaciteit, door

voorstellingen te produceren die zowel aantrekkelijk zijn in de grote zaal als het vlakkevloertheater. Samen met programmeurs en marketeers van theaters per kernregio en -stad beoordeelt de instelling in welke zaal de voorstellingen het best passen. Daarnaast zoekt zij met schouwburgers naar een manier om het planningsstramien voor de grote zaal te doorbreken om zo sneller op de actualiteit te kunnen inspelen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Toneelgroep Oostpool heeft de afgelopen jaren haar financiële positie verstevigd en staat er financieel gezond voor. Dit biedt volgens de instelling de kans om meer artistieke risico's te nemen gericht op het flexibeler produceren voor de grote zaal.

De instelling betaalt haar personeel conform de cao Toneel en Dans. Voor de beloning van zzp'ers wordt de cao als richtlijn gebruikt en aangevuld met percentages voor vakantiegeld, verzekeringen en pensioen.

De begroting voor de periode 2021 – 2024 is realistisch, gegeven de prestaties in 2017 en 2018. Er is een stijging begroot van de structurele subsidies van provincies en gemeenten; deze is onderbouwd en de partijen hebben de intentie uitgesproken hieraan bij te dragen. De instelling beschrijft risico's en hoe zij hiermee omgaat.

De instelling heeft een toename van de publieksinkomsten begroot. Volgens de toelichting op de begroting vertoonden de publieksinkomsten de afgelopen jaren een stijgende lijn, en er wordt verwacht dat deze trend zich voortzet. De raad acht dit realistisch. Ook is hij positief over het feit dat het gezelschap de bijdrage uit private middelen en sponsorinkomsten wil verhogen en daarvoor het netwerk van de nieuwe zakelijk directeur inzet en uitbouwt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Toneelgroep Oostpool heeft de afgelopen jaren laten zien een zeer sterk educatief en participatief beleid te voeren. De trailervoorstellingen voor jongeren, in samenwerking met Theater Sonnevance, zijn stuk voor stuk een succes. Met de trailer doet de instelling een groot aantal schoolpleinen in de provincies Gelderland en Overijssel aan. De afdeling educatie heeft een sterke band met scholen opgebouwd en speelt in op hun verzoeken. Daarnaast organiseert de instelling andere educatieve en participatieprojecten, zoals kleinschalige voorstellingen in de klas, de *coming-of-age*-voorstellingen door jongeren, het jongerenplatform JOOST en inleidingen bij reguliere voorstellingen.

De instelling zet haar educatieve en participatieve beleid komende jaren voort. De raad is positief over de aanschaf van een grotere trailer in 2020 waarmee de instelling het bereik van de succesvolle trailervoorstellingen verder kan vergroten. Met de nieuwe naam 'Educatie & Inclusie' erkent de instelling diversiteit en inclusie als een wezenlijk onderdeel van haar werking en werkt zij gestaag aan een duurzame band met haar (jonge) publiek.

De raad oordeelt positief over het feit dat de instelling een relatief jong publiek naar het theater leidt. In 2018 bezochten een kleine 50.000 bezoekers de reguliere voorstellingen en ruim 16.500 leerlingen keken naar een schoolgebonden voorstelling. De afgelopen jaren zette het gezelschap in op meer bezoekers uit Oost-Nederland.

Toneelgroep Oostpool stelt zich voor komende periode ten doel om in de kernregio's een toename van publiek te realiseren, waaronder een jong en divers publiek. Hiervoor maakt de instelling strategische afspraken met lokale theaters, en heeft zij met de zes grootste theaters in Oost-Nederland marketingbijdragen en -inspanningen afgesproken.

De instelling formuleert heldere ambities op artistiek, zakelijk en marketinggebied die de raad vertrouwen geven in de verwachte groei. De samenwerking met maatschappelijke en commerciële instellingen werkt hierbij versterkend, doordat nieuwe doelgroepen worden aangesproken en inwoners uit de eigen regio worden betrokken.

Geografische spreiding

Toneelgroep Oostpool kiest voor een duidelijke werking in Arnhem en in een grotere regio dan Arnhem alleen, door Nijmegen en delen van Overijssel actief te betrekken bij haar publieksbeleid. De jongerenvoorstellingen worden voor het overgrote gedeelte in de regio gespeeld. Daarnaast is Toneelgroep Oostpool zichtbaar in een aantal kernsteden in de rest van het land. De instelling heeft de ambitie in de komende periode ook buiten de eigen landsgrenzen te spelen. Een eerste stap wordt gezet in Brazilië en Duitsland, waarbij Internationaal Theater Amsterdam adviseert.

In haar reflectie op de aanvraag, geeft de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen aan dat Toneelgroep Oostpool bijdraagt aan meerdere ambities van de stedelijke cultuurregio. Toneelgroep Oostpool is een belangrijke schakel in de regio voor productie binnen de podiumkunsten, en voor publieks- en talentontwikkeling. Zo werkt de instelling de komende periode samen met podia om gezamenlijk meer publiek te trekken. Ook neemt zij deel aan de 025-proeftuin 'Jeugddans en -theaterproductienetwerk'.

Toepassing Fair Practice Code

Toneelgroep Oostpool reflecteert goed op de Fair Practice Code. De code komt bovendien duidelijk terug in de begrote cijfers. Vanaf 2020 wil de instelling de toepassing van de code bij onderaannemers toetsen. Ook is er aandacht voor de ontwikkelingsbehoefte van medewerkers en wordt er meer ruimte gecreëerd voor opleiding en ontwikkeling. Daarnaast is er een preventieteam binnen de organisatie dat waakt voor veiligheid en gezondheid. Ook heeft de instelling met het aanstellen van een klachtencommissie en een externe vertrouwenspersoon maatregelen getroffen om ongewenst gedrag bespreekbaar te maken. In functioneringsgesprekken met medewerkers en in gesprekken in het managementteam wordt steeds bekeken in hoeverre de hoeveelheid activiteiten realistisch is in verband met de belastbaarheid. De instelling produceert een vlakke vloerproductie per jaar minder met het oog op eerlijke beloning en belastbaarheid van de organisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

Toneelgroep Oostpool reflecteert voldoende op de Governance Code Cultuur. De raad van toezicht bespreekt eenmaal per jaar de code en bekijkt in hoeverre het besturingsmodel nog voldoet. Daarnaast komt de raad van toezicht vijf keer per jaar samen op basis van een jaaragenda. Voor de komende periode wil de raad van toezicht twee nieuwe leden aanstellen: een lid met een cultureel diverse achtergrond en een lid van een andere generatie. De organisatie is goed ingericht, wat vertrouwen wekt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Toneelgroep Oostpool reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Diversiteit en inclusiviteit zijn de afgelopen jaren hoog op de agenda gekomen. De instelling streeft naar een groter bewustzijn van inclusie – binnen het gezelschap en op het toneel. Zij trekt rond dit onderwerp op met de gemeente Arnhem en Muis & Stadstheater Arnhem.

In het plan worden duidelijke maatregelen geschetst om diversiteit en inclusie verder te vergroten, aansluitend bij de missie en visie: met het vertellen van actuele verhalen over mensen in al hun verscheidenheid. De onderwerpen van de voorstellingen vragen om meer diversiteit in de acteursgroep en trekken een nieuw publiek. Komende jaren wil de instelling verder werken aan een diverse representatie. Hiervoor gaat zij onder meer in gesprek met maatschappelijke organisaties, om nieuwe verhalen te horen en nieuwe gemeenschappen te bereiken. Ook worden nieuwe medewerkers geworven via gespecialiseerde wervingsbureaus en volgen de huidige medewerkers bias trainingen.

De raad waardeert de integrale benadering van diversiteit en inclusie, maar had graag kwantificeerbare doelen gelezen.

Toneelschuur Producties

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 749.480**

Gevraagd subsidiebedrag: € 750.000

Over de instelling

Stichting Toneelschuur Producties (hierna: Toneelschuur) is een producent van theatervoorstellingen voor het kleine en middelgrote zalencircuit. Deze stichting opereert onafhankelijk van de stichting die het gelijknamige Haarlemse theater en filmhuis bestiert. Het onderscheidende kenmerk van Toneelschuur-producties is dat ze altijd ontstaan vanuit bestaand toneelrepertoire. In vier jaar tijd biedt Toneelschuur ruimte aan tien jonge en *midcareer* regisseurs, van wie er zes de kern van de ‘makersploeg’ vormen. Zij volgen een talentontwikkeltraject, met als primair doel om tot een eigen artistieke signatuur te komen. Dit resulteert voor de komende periode in twintig voorstellingen, waarvan er twaalf door het kernteam gemaakt zijn. Daarnaast wordt het genre van repertoiretoneel onderzocht in zogeheten ‘Schuurlabs’.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Toneelschuur Producties een subsidie toe te kennen van € 749.480

Toneelschuur produceert kwalitatief hoogstaande voorstellingen met een eigen signatuur, gebaseerd op bestaand repertoire. De ontwikkeltrajecten zijn solide, waarbij de jonge makers op alle fronten binnen de organisatie worden ingezet. De zogenoemde Schuurlabs zorgen voor een zinnige verdieping van het repertoiretoneel als genre. Het landelijke bereik van de producties is groot, wat de jonge makers meteen vol in het licht zet en ze de kans geeft al vroeg een eigen publiek op te bouwen. De instelling zet goede stappen op het gebied van educatie en participatie. Ook voldoet Toneelschuur aan de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie. De raad is in het bijzonder onder de indruk van de invulling die de instelling geeft aan de Fair Practice Code.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad beschouwt Toneelschuur als een excellent huis, waar artistiek hoogstaande producties worden gemaakt voor een breed publiek. De waardering voor Toneelschuur-voorstellingen blijkt uit de lovende recensies

en de nominaties en prijzen. Ook het publieksbereik – bijna 70.000 toeschouwers voor 511 opvoeringen in de afgelopen drie jaar – is indrukwekkend.

De ontwikkeltrajecten binnen de instelling zijn gedegen en intensief, en tegelijkertijd open en flexibel. Rond de maker wordt een artistiek team gevormd, dat in overleg zijn persoonlijke ontwikkelspoor vaststelt. De makers werken als een ‘team’ en coachen elkaar, wonen repetities bij, bekritisieren elkaar en verzorgen elkaars randprogrammering.

Interessant vindt de raad ook de mogelijkheid voor jonge makers om een leiderschapsstage te lopen bij de directie en om een tijdelijke plek in het programmeringsteam van de instelling te krijgen. Het maakproces wordt hier breder getrokken dan alleen de artistieke creatie: het ontwikkeltraject bestrijkt het complete reilen en zeilen van een grote podiumkunstenorganisatie.

De focus ligt exclusief bij repertoire, maar de instelling vat dat begrip ruim op. De jonge makers beperken zich niet strikt tot het klassieke repertoire van het teksttoneel, maar laten zich ook inspireren door bestaand film- en literatuurrepertoire. Nog onlangs maakte regisseuse Eline Arbo een bejubelde muziektheater-bewerking van de roman *Weg met Eddy Bellegueule* van Edouard Louis.

In zogeheten ‘Schuurlabs’ wordt het genre repertoiretoneel verder onderzocht en opgerekt. Zo voeren vakgenoten in het lab ‘Old Text, New Narrative’ een doorlopend gesprek over de staat van het repertoire. Hiermee draagt Toneelschuur bij aan de ontwikkeling van het genre van repertoiretoneel.

Door een flink aantal samenwerkingsverbanden bij vooraanstaande gezelschappen en theaterproducenten sluit het ontwikkeltraject van de instelling mooi aan op de praktijk. Mede hierdoor zijn verschillende makers soepel doorgestroomd naar gerenommeerde gezelschappen: Paul Knieriem, Thibaud Delpeut en Eric de Vroedt verwierven de afgelopen jaren directiefuncties bij respectievelijk De Toneelmakerij, Theater Utrecht en Het Nationale Theater.

Vernieuwing

Toneelschuur draagt bij aan de vernieuwing van het genre van repertoiretoneel, door de makers op verschillende plekken in het ontwikkeltraject te laten reflecteren op elkaar, elkaars werk en het begrip repertoire in het algemeen. Bij Toneelschuur is repertoiretoneel een genre dat continu evolueert.

Daarnaast draagt de instelling bij aan de vernieuwing van de sector, door regietalent op te leiden en klaar te stomen voor de grote zalen. Op dit vlak heeft zij zich intussen ruimschoots bewezen.

Ten slotte is ook het Creative Access-programma van Toneelschuur vernieuwend voor de podiumkunstensector als geheel. Hierin gaan makers experimenteren met nieuwe wegen om voorstellingen toegankelijk te maken

voor mensen met een visuele of auditieve handicap, een autistische stoornis, et cetera. De raad juicht dit streven om deze vaak genegeerde publieksgroepen te betrekken toe.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Toneelschuur heeft een goede financiële gezondheid, met een relatief hoog aandeel eigen inkomsten en een laag risico. De financieringsmix was in 2018 redelijk divers.

De cao Toneel en Dans vormt de grondslag voor de beloning, zowel van de vaste werknemers als de zzp'ers. Er zijn afspraken conform de cao over de uitbetaling van overwerk, vakantietoelage, arbeidsongeschiktheid, loonindexatie en pensioenen. Deze afspraken gelden ook voor zzp'ers, in de vorm van een toeslag op het uurtarief.

De raad is van oordeel dat Toneelschuur op een voorbeeldige manier omspringt met de rechten van werknemers en zzp'ers. Alleen de positie van stagiairs en vrijwilligers wordt in de aanvraag niet benoemd.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Toneelschuur zet goede, concrete stappen op het gebied van educatie en participatie. Bij minstens twee producties per jaar wordt een uitgebreid educatief pakket aangeboden voor scholieren in het voortgezet onderwijs. Een ontmoeting met de makers, een repetitiebezoek, spelopdrachten en schrijfworkshops maken hier deel van uit. De instelling heeft hiervoor lesmateriaal ontwikkeld.

Jaarlijks organiseert Toneelschuur een jongerenproductie onder de naam Starring#. Onder professionele begeleiding maken jongeren een theaterproductie die vijfmaal in de Toneelschuur te zien is. Dit geeft startende regisseurs de kans om met jongeren te werken, en tegelijk maakt de instelling een nieuw publiek enthousiast voor theater.

Ook worden de zes makers in het kernteam, onder de noemer Social Practice, gekoppeld aan maatschappelijke partners in het sociale domein, zoals Bureau Discriminatiezaken en de Wereldkeuken. In cocreatie met bewoners en cliënten van deze organisaties werken de jonge makers aan theaterprojecten. Dit soort ontmoetingen is leerzaam en vormend, zowel voor de jonge makers als voor de deelnemers.

De raad is zeer positief over dergelijke programma's, die ook worden ingezet om het genre van het repertoiretoneel zelf te verrijken. De jonge makers worden aangespoord om na te denken over de rol van het repertoire in relatie tot maatschappelijke thema's. Bij het eerdergenoemde Creative Acces-programma zullen de audiodescriptie, de gebarentaal en de boventitels geen statische hulpmiddelen zijn, maar moeten zij op een creatieve manier deel gaan uitmaken van de voorstelling. Creative Access fungeert hier als artistieke inspiratiebron.

Geografische spreiding

Het productiehuis en het theater (en filmhuis) die allebei Toneelschuur heten, zijn twee aparte stichtingen. maar de eigen producties gaan altijd in première op het ‘eigen’ podium en beleven daar ook de *dernière*. Zo is er een duidelijke worteling in Haarlem, met een belangrijke kern van vaste Toneelschuur-bezoekers.

Daarnaast heeft de instelling een groot afzetgebied in de Metropoolregio Amsterdam en de omliggende gebieden (ook meer noordelijk in Noord-Holland). De regionale inbedding wordt nog verder versterkt door de samenwerking met partners als Internationaal Theater Amsterdam, Orkater, ROSE Stories en De Toneelmakerij.

Omdat Toneelschuur een groot netwerk heeft, met podia door het hele land, vertaalt zich dat ook naar een stevig landelijk bereik. Dat is van grote waarde voor de jonge makers, zodat zij al vroeg een eigen publiek opbouwen in allerlei speelsteden in het land.

Toepassing Fair Practice Code

Toneelschuur reflecteert goed op de Fair Practice Code. In de realistische begroting van Toneelschuur wordt al rekening gehouden met toepassing van de code. Zoals onder ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’ uiteengezet spant de instelling zich in om haar medewerkers en freelancers op een eerlijke wijze te belonen, conform de cao Toneel en Dans. Zij is lid van de Nederlandse Associatie voor de Podiumkunsten (NAPK) en neemt in die context deel aan de sociale dialoog over eerlijke beloning.

De raad is zeer positief over de wijze waarop de code bij Toneelschuur al langer wordt toegepast. Niet alleen voor de schermen, maar ook erachter, krijgen medewerkers zoals dramaturgen, scenografen en musici volgens het principe van *fair pay* uitbetaald. Ook krijgen regisseurs een honorarium uitgekeerd voor de ontwikkeling van plannen en voorbereidende gesprekken. Op dit punt acht de raad de Toneelschuur een voorbeeld voor andere ontwikkelinstellingen in de sector.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Toneelschuur kent, zoals gezegd, twee rechtspersonen, een voor het theater en filmhuis, en een voor het productiehuis. De beide stichtingen zijn onafhankelijk van elkaar en hebben elk een eigen bestuur. Ze brengen jaarlijks afzonderlijk een inhoudelijk en financieel verslag uit.

Beide onderschrijven de code en passen die ook toe. Er is een directiereglement, een rooster van aftreden en er is inzicht in de nevenactiviteiten van de leden. Jaarlijks evalueert het bestuur zijn eigen functioneren.

Toneelschuur Producties kent nu een bestuursmodel, maar wil in de loop van 2021 overstappen op een raad-van-toezichtmodel. De instelling verwacht dat dit model beter past bij de maat en organisatiegraad van beide

stichtingen. Bij deze transitie laat men zich begeleiden door een extern bureau. Een van de doelen is om een meer diverse raad van toezicht te krijgen dan nu in het bestuur het geval is. De raad juicht deze stap toe.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Toneelschuur reflecteert goed op de Code Diversiteit en Inclusie. Eind 2019 is er een nieuw programmeringsteam in het leven geroepen, dat moet waken over de diversiteit van de makers die bij theater de Toneelschuur op het podium komen te staan. De leden van dit team zijn geselecteerd op basis van expertise en verscheidenheid. Zij hebben een adviserende rol bij de keuze van de jonge makers in het talentontwikkelingstraject binnen Toneelschuur producties.

Het beoogde kernteam voor de komende periode is hiervan het eerste bewijs. Het vormt een goede afspiegeling van de maatschappij. Deze makers worden op hun beurt weer uitgenodigd om af en toe als gast aan te schuiven bij het programmeringsteam van de Toneelschuur. Zo is er sprake van wederzijdse bedruiping.

De raad is enthousiast over het eerdergenoemde Creative Access-programma, dat vanaf 2023 moet gaan zorgen voor een inclusievere theateromgeving. In een van de Schuurlabs wil Toneelschuur onderzoeken hoe bezoekers met een beperking toch een totaalervaring van de voorstelling kunnen krijgen.

Ten slotte is de instelling zich ervan bewust dat de diversiteit van de makers nog niet is terug te zien in de eigen organisatie. Daarom heeft zij een plan opgesteld om hier verandering in te brengen, geïnspireerd op de Engelse leidraad *A creative case for diversity*. De raad mist echter een concrete uitwerking van dit stappenplan voor de periode 2021 – 2024.

Tryater

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.692.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.692.500

Over de instelling

Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater, podiumkunsten, theater, Leeuwarden

Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater (hierna: Tryater) maakt groot- en kleinschalig theater voor kinderen, jongeren en volwassenen in het Fries en het Nederlands. Tryater is het enige meertalige theatergezelschap van Nederland. Met locatie- en reisvoorstellingen bespeelt de instelling de hele provincie Friesland, door tijdelijk neer te strijken in het hart van de lokale gemeenschap. Haar kracht ligt in het versterken en ontwikkelen van de Friese theatercultuur, maar haar reikwijdte is groter dan de eigen provincie. Zij werkt op het gebied van talentontwikkeling nauw samen met andere gezelschappen in de stedelijke cultuurregio We the North. Ook staat zij in verbinding met andere Europese gezelschappen die in een meertalige context werkzaam zijn.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.692.500.

Tryater speelt een belangrijke rol in het levend houden van de Friese taal en cultuur. De raad is positief over de wijze waarop het gezelschap dit in de periode 2017 – 2020 heeft gedaan. In 2020 neemt Tatiana Pratley de functie van regisserend artistiek leider over van Ira Judkovskaja. De raad is enthousiast over het jonge artistieke team en de ruimte die Tryater in de komende periode aan nieuwe makers geeft. De instelling biedt een eerlijke beloning en de bedrijfsvoering is gezond. Zij werkt intensief samen met scholen en onderneemt veel op het gebied van actieve publieksparticipatie en de omgang met (nieuw en bestaand) publiek. Zij is goed ingebed in Friesland (inclusief de kleinere plaatsen en dorpen), Groningen en Drenthe. Tryater reflecteert zorgvuldig op de Fair Practice Code en goed op de Governance Code Cultuur. De interpretatie van de Code Diversiteit en Inclusie vindt de raad beperkt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Tryater speelt een belangrijke rol in het levend houden van de Friese taal en cultuur. De raad oordeelt positief over de wijze waarop de instelling dit in de periode 2017 – 2020 in de regio en de provincie heeft vormgegeven. De instelling heeft een grote bijdrage geleverd aan Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018. Ook de samenwerking met drie jonge theatergezelschappen, waarin zij expertise, ruimte en materiaal deelde om het theaterklimaat in Friesland te versterken, waren interessant. Dit leverde enkele vernieuwende voorstellingen op, zoals ‘Part-Time Paradise’ met Skoft&Skiep.

In september 2020 draagt regisserend artistiek directeur Ira Judkovskaja haar functie over aan Tatiana Pratley. Zij is sinds haar afstuderen aan de regioopleiding in 2012 verbonden aan Tryater. De raad heeft vertrouwen in de nieuwe artistiek leider en prijst haar lange staat van dienst bij het gezelschap en in de regio. De instelling heeft de tijd genomen om een soepele overgang mogelijk te maken.

Tryater produceert ook voorstellingen voor kinderen en jongeren, waarmee de instelling een brede verantwoordelijkheid neemt voor het theaterlandschap in Friesland. De komende periode bouwt ze deze afdeling verder uit onder de noemer ‘Tryater Jong’. Karlijn Kistemaker is aangesteld als artistiek leider en zal dit ‘merk’ samen met theatermaker Wieke ten Cate de komende periode professionaliseren en uitbouwen. Dit is een interessante stap die in goede handen is bij de aangestelde theatermakers.

Tryater kiest zijn onderwerpen op basis van lokale thema’s en kijkt daarbij kritisch naar de eigen regio. Zo regisseert Pratley de reisvoorstelling ‘Ûnder Wetter’, over de vele schaatsbanen die Friesland rijk is en die door klimaatverandering hun functie dreigen te verliezen. Wieke ten Cate maakt een jeugdvoorstelling over de worsteling van Friese jongeren met homoseksualiteit. Tryater weet waar de pijnpunten liggen en kiest voor een humorvolle benadering. De thema’s zijn universeel en verdienen een groter bereik door het hele land. De raad kijkt met name uit naar de uitkomsten van de open dialoog over Sinterklaastradities.

Vernieuwing

De afgelopen jaren heeft Tryater een nieuwe generatie professioneel opgeleide Friese makers en spelers aangetrokken en begeleid bij hun artistieke ontwikkeling. Deze nieuwe generatie staat vanaf 2021 zelf aan het roer. De raad is positief over het jonge artistieke team, bestaande uit Pratley, Kistemaker en Ten Cate, en over de ruimte die de instelling de komende periode aan nieuwe makers geeft. Zij biedt negen jonge acteurs van de

noordelijke theateropleidingen een interne opleiding, en werkt met docenten van ArteEZ, HKU, AHK en Toneelacademie Maastricht. Ook is zij aangesloten bij Station Noord, het talentontwikkelingsprogramma binnen de noordelijke cultuurregio.

Pratley kiest voor een vernieuwende koers door te experimenteren met niet-geïjkte manieren van theaterbeleving. Zij laat de werkelijkheid toe in haar voorstellingen, door burgers een rol te geven of door op bijzondere locaties te spelen, zoals ijsbanen, snackbars en fabrieken. Hiermee laat ze de oorspronkelijke koers om in dorpshuizen te spelen los en kiest ze voor speel- en ontmoetingsplekken van deze tijd, een keuze waar de raad achter staat.

Dat geldt ook voor de opdracht van Tryater aan zijn makers: zij moeten minimaal 20 procent van hun tijd buiten de muren van het theater doorbrengen, vanuit de gedachte dat zij geen theater kunnen maken over een wereld waarin ze zich niet zelf begeven.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen van Tryater waren hoog in 2018. Er is een klein risico dat de instelling niet kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen of activiteiten niet kan voortzetten bij tegenvallende inkomsten. De instelling is voorzichtig in haar verwachtingen: zo schat zij publieksinkomsten meestal in op 60 procent van de maximale bezetting en neemt zij inkomsten uit incidentele sponsoring of fondsenwerving slechts beperkt op in de begroting. De raad oordeelt positief over de vergrote aandacht voor sponsoring, al betwijfelt hij of een speciaal aangetrokken sponsorwerver zichzelf terugverdient.

Tryater volgt de cao Toneel en Dans en voert een arbobeleid gericht op een inspirerende, goede en veilige werkomgeving. Pensioenen zijn goed geregeld en de instelling investeert in haar werknemers en opdrachtnemers door mogelijkheden voor scholing en ruimte voor ontwikkeling te bieden. Zij wil verschillen in mogelijkheden voor werknemers en zzp'ers vermijden. Zij is lid van de NAPK en van Kunsten '92 en ziet erop toe dat onderaannemers en/of coproductanten de Fair Practice Code toepassen.

De raad is positief over de traineeplek die de instelling biedt aan een jonge zakelijk leider, al is onduidelijk hoe deze wordt begeleid. Het is belangrijk dat de sector verantwoordelijkheid neemt voor de opleiding en ontwikkeling van niet-artistieke functies.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Dankzij haar deelname aan Leeuwarden Culturele Hoofdstad bereikte Tryater in 2018 ruim 83.000 bezoekers. Dit betekende een forse

(incidentele) groei ten opzichte van 2017, toen zij bijna 20.000 bezoekers ontving.

In afgelopen jaren constateerde de instelling dat het lastiger werd om schoolvoorstellingen in de regio af te zetten. Daarom vindt de raad het verbazend dat zij voor de komende periode streeft naar een uitbreiding van het aantal schoolvoorstellingen, zonder toe te lichten hoe zij deze groei wil realiseren. Ook mist hij samenwerking met Keunstwurk, de partner voor cultuureducatie in de provincie Friesland.

De raad is positief over de keuze om de jeugdvoorstellingen in de nieuwe beleidsperiode een structurele plek binnen Tryater te geven met een eigen jeugdgezelschap. De instelling werkt intensief samen met scholen, inclusief het mbo-, hbo- en kunstvakonderwijs. De voorstellingen voor het primair onderwijs worden ook in het Nederlands gespeeld, omdat niet alle kinderen in Friesland Friestalig zijn en Tryater geen kinderen wil uitsluiten. De voorstellingen voor het voortgezet onderwijs zijn meertalig.

Tryater onderneemt interessante activiteiten op het gebied van actieve publieksparticipatie en de omgang met (nieuw en bestaand) publiek. Zo heeft de instelling de provincie Friesland opgedeeld in rayons met eigen rayonhoofden, die fungeren als poortwachters naar de verschillende lokale gemeenschappen. Dit resulteert in een rijk contextprogramma dat is afgestemd op specifieke publieksgroepen.

Ten slotte is de raad te spreken over de aandacht die de instelling besteedt aan marketing. Zij ruimt daarvoor gemiddeld 10 procent van de beschikbare financiële middelen in.

Geografische spreiding

Tryater speelt zijn reguliere voorstellingen vooral in Friesland (inclusief de kleinere plaatsen en dorpen), en daarnaast in Groningen en Drenthe. De afgelopen jaren is die fijnmazigheid enigszins in het gedrang gekomen doordat het publiek in de dorpshuizen, waar het gezelschap voornamelijk speelde, vergrijsd en jonger publiek zich niet aangetrokken voelt tot deze plekken. Tryater heeft gezocht naar een andere manier om toch in de hele provincie publiek te bereiken, en lijkt daarin te slagen met de nieuwe aanpak van Pratley.

Voor de spreiding van het werk van Tryater in de regio is het belangrijk dat de samenwerking met de noordelijke partners stevig blijft. Te prijzen in dat verband is de samenwerking met Het Houten Huis uit Groningen en PeerGroup uit Drenthe, waarmee de instelling voortaan in heel Noord-Nederland te zien is, en een potentiële samenwerking met het Noord-Nederlands Toneel. In haar reflectie op de aanvraag geeft de stedelijke

cultuurregio We the North aan dat Tryater een belangrijke drager is voor de noordelijke talentontwikkelingsketen, de proeftuinen meertaligheid en nieuw publiek en nieuwe samenwerkingsverbanden op het terrein van educatie.

Voorheen speelde Tryater enkele grotere voorstellingen buiten Friesland, waarbij deze voorstellingen werden boventiteld of in een Nederlandse versie werden gespeeld. Met deze reisversies is de instelling opgehouden. De reden daarvoor is niet duidelijk. Met de jeugdvoorstellingen van Tryater Jong wil zij de komende periode wel naar (jeugd)festivals in het hele land reizen.

Toepassing Fair Practice Code

Tryater reflecteert zorgvuldig op de Fair Practice Code. De instelling hanteert een uitgebreid beleid dat een oplossing biedt voor verschillende aspecten die in het kader van de code van belang zijn, zoals de compensatie van overwerk. Ook ziet zij erop toe dat onderaannemers en coproducenten de code volgen. Waar dit niet het geval is, gaat zij met hen in gesprek.

Van het personeel werkt 90 procent op freelancebasis en zegt dit ook niet anders te willen. Dit is een hoog percentage, wat de vraag oproept hoe de instelling gaat inspelen op de veranderende zzp-wetgeving. Zij wil een gelijk speelveld creëren tussen opdrachtnemers en werknemers en benut de cao Toneel en Dans als 'omrekenfactor' voor betaling van zzp'ers. Wanneer dit niet mogelijk is, wordt er gebruikgemaakt van bestaande honorariumrichtlijnen. Deze werkwijze vindt de raad echter te vrijblijvend voor een instelling als Tryater, met een belangrijke rol als werkgever.

Toepassing Governance Code Cultuur

Tryater reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Zij hanteert het raad-van-toezichtmodel. De dagelijkse leiding is in handen van de artistiek en de zakelijk directeur, de vijf leden van de raad van toezicht fungeren als toezichthouders. De instelling reflecteert jaarlijks in haar jaar- en bestuursverslag op de toepassing van de code. Als gevolg van de toegenomen aandacht voor de code, de komst van een nieuwe directeur en de start van een nieuwe beleidsperiode heeft zij haar werkwijze geëvalueerd, wat tot een aantal wijzigingen heeft geleid die zij in de loop van 2020 doorvoert. De raad oordeelt positief over deze verbeteringen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Met betrekking tot de Code Diversiteit en Inclusie doet Tryater het vooral goed in de Friese gemeenschap. De instelling gaat voor haar diversiteitsbegrip uit van haar omgeving en beschouwt Friestalige Nederlanders als een minderheid. Dit vindt de raad een wat beperkte visie, omdat culturele diversiteit daarmee onnodig achterblijft.

RAAD VOOR CULTUUR

Tryater noemt enkele concrete stappen om een meer diverse en inclusieve organisatie te worden. Hierover is de raad positief. De instelling geeft een goed voorbeeld door vrouwen aan te stellen op hoge artistieke en bestuursposities. Wel is de raad kritisch over het gebrek aan culturele diversiteit onder medewerkers.

Unieke Zaken

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 540.000

Over de instelling

Stichting Unieke Zaken, podiumkunsten, jeugdpodiumkunsten, Alkmaar

Stichting Unieke Zaken (hierna: Unieke Zaken) maakt theaterproducties voor een jong publiek in de leeftijd van 4 tot 13 jaar. Ze speelt met name op basisscholen en daarnaast in theaters en op locatie in de regio Noord-Holland Noord. Het gezelschap wil het publiek aanzetten tot een avontuurlijke kijk op het leven. Ze doet dat met toegankelijk, humorvol en speels werk waarin zij tekst, zang, muziek, poppen en objecten, dans en beweging combineert.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Unieke Zaken geen subsidie toe te kennen.

Unieke Zaken heeft onder de jeugd een groot bereik, voornamelijk door het bespelen van scholen in de eigen regio Noord-Holland Noord. De instelling wil breed aansprekend werk maken.

De onderbouwing van de artistieke plannen voor de periode 2021 – 2024 is beperkt: keuzes op het gebied van werkwijze en vormen zijn onvoldoende gemotiveerd. Ook is onduidelijk hoe de instelling de gekozen thema's naar de belevingswereld van kinderen vertaalt.

Unieke Zaken geeft aan de organisatie te willen uitbreiden met twee nieuwe medewerkers, die al eerder aan haar producties hebben meegewerkt en op termijn het gezelschap artistiek en zakelijk zullen gaan leiden. De raad mist een visie op de toegevoegde waarde van de nieuwe krachten. De visie op educatie en het educatieve pakket zijn beperkt. De instelling reflecteert beknopt op de codes; zij schiet tekort ten aanzien van de toepassing van de code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Unieke Zaken maakt werk waarmee veelal in kleinere setting, overwegend in schoolverband, veel kinderen worden bereikt. Goed ontvangen producties waren onder anderen het op het gelijknamige boek van Roald Dahl

gebaseerde 'Iorg Idur' dat tussen 2017 en 2019 157 keer speelde en in 2020 en 2021 zal worden hernomen, en 'Apollo 11', een voorstelling met zes performers en live muziek uit 2019. De instelling speelde meer voorstellingen dan gepland in de periode 2017 – 2020.

Unieke Zaken heeft een brede variatie aan activiteiten op het programma staan voor 2021 – 2024. De instelling maakt naar eigen zeggen "theater voor het volk". Haar uitgangspositie is dat haar programma voor elk wat wils biedt, een doelstelling die goed strookt met het spelen voor schoolklassen. De kernwoorden 'levenslust', 'liefdevol' en 'leeftijdloos' waarmee de instelling haar publiek wil inspireren en verleiden, vindt de raad goed passen bij dit streven. Het voornemen om met het project 'DIKKOP' in verschillende molens in Noord-Holland een productie te spelen over de eenzame strijd tegen het water op de kale akkers, spreekt tot de verbeelding en lijkt de raad een goed voorbeeld van de sterke verbinding die de instelling heeft met de eigen regio.

Wel vindt de raad dat Unieke Zaken te summier is met de inhoudelijke en maatschappelijke motivering van haar werk en de vormen waarin zij zich presenteert aan het publiek. Zij zoekt de inspiratie voor voorstellingen vaak in de literatuur of historische gebeurtenissen. De raad mist een heldere visie op de vertaling van deze werken of gebeurtenissen naar de belevingswereld van kinderen. Zo is het plan voor 'HOEMOES MET HARING', een 'special' in samenwerking met Orchestre Partout, de Internationale Taalschool en asielzoekerscentra interessant, maar mist de raad de link met het jonge publiek en de motivatie om dit thema met deze partners te onderzoeken.

Unieke Zaken wil de organisatie verstevigen, zowel artistiek als zakelijk en productioneel. Tussen 2020 en 2024 nemen Arjan Bouwmeester en Bert-Jan Oosting het artistiek en zakelijk leiderschap geleidelijk over van de huidige directie. De instelling maakt niet duidelijk wat de invloed van deze nieuwe kernteamleden zal zijn op de koers van het gezelschap. Zij schrijft dat het vertrouwen in de toekomstige directie gestoeld is op het feit dat deze makers haar gedachtengoed door en door kennen, maar maakt niet expliciet wat dit gedachtengoed behelst.

Vernieuwing

Unieke Zaken draagt weinig bij aan de vernieuwing van de jeugdpodiumkunsten. In de plannen formuleert de instelling geen inhoudelijke richting voor de toekomst van de discipline en licht zij de invloed van de nieuwe directie op haar artistieke koers onvoldoende toe.

De instelling heeft twee mobiele theaterformats: 'de Buzz' en het 'Tafeltheater'. Dit zijn laagdrempelige manieren om publiek met theater in aanraking te brengen, op plekken waar dat doorgaans niet of nauwelijks

gebeurt. Deze aanpak sluit goed aan op de behoefte in de regio Noord-Holland Noord. De raad erkent dat de instelling met deze formats belangrijk werk verricht als “theatermissionaris” in deze regio. De inzet van dergelijke mobiele speelplekken is echter niet uniek of vernieuwend in de landelijke jeugdpodiumkunsten.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen van Unieke Zaken geven een positief beeld van haar financiële gezondheid. Uit deze cijfers blijken geen grote risico's. De instelling is voor ongeveer 70 procent afhankelijk van subsidie en heeft een eigen inkomstenpercentage van 30 procent.

Er zijn ten opzichte van de periode 2017 – 2020 forse toenames van de baten en lasten begroot. De instelling wil haar activiteitsniveau verhogen en haar organisatie uitbreiden; het gaat om een verdubbeling van het aantal fte's. Een dergelijke schaalvergroting is ingrijpend, dus ontwikkelt het bestuur hiervoor een intern bedrijfsplan met een bedrijfskoers en een langetermijnvisie met doelen en afspraken. Omdat een uitwerking van dit plan ontbreekt, kan de raad geen inschatting maken van de bijbehorende risico's.

Unieke Zaken zet zich in om nieuwe geldstromen te genereren, onder meer uit crowdfunding, maar heeft daarmee vooralsnog geen duurzaam succes. Ze wil meer gaan spelen om daarmee haar inkomsten te verruimen. De raad vraagt zich echter af hoe duurzaam en realistisch dat is voor de uitvoerenden.

De instelling betaalt medewerkers conform de cao Toneel en Dans. Deze vormt ook voor zzp'ers de basis voor de berekening van het honorarium. Hoe deze berekening tot stand komt, blijkt niet uit de plannen; er lijkt geen sprake te zijn van opslagen voor pensioen of arbeidsongeschiktheid.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De instelling heeft een groot bereik, met name op scholen. In 2019 bereikte ze met haar voorstellingen en educatieve activiteiten rond de 21.000 bezoekers.

Volgens Unieke Zaken schuilt de grootste educatieve waarde in het beleven van de voorstelling zelf. De raad vindt echter dat hier, zeker voor een nieuw publiek van jonge kijkers, een afgewogen educatief kader bij hoort. De educatieve activiteiten die het gezelschap bij de voorstellingen ontwikkelt, zijn beperkt.

De instelling toont zich bereid om in reactie op de vraag vanuit het onderwijs educatieprojecten op maat te ontwikkelen, zoals bij de productie

‘DIKKOP’, maar licht niet toe wat die educatieprojecten behelzen. Ook formuleert zij geen visie op de rol die zij voor zichzelf binnen het programma ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’ ziet weggelegd.

Het ontbreekt Unieke Zaken aan menskracht om de educatie- en publicitaire taken op een structurele manier aan te pakken; daar moet de uitbreiding van de organisatie verandering in brengen. De raad vindt het goed dat de instelling recentelijk lid is geworden van het marketingplatform ‘Podiumkids.nl’ om de kennis op dit gebied te delen, verenigen en te vergroten. Op het moment van aanvragen doet Unieke Zaken echter niet op een onderscheidend niveau aan marketing en publiekswerving. Ook ontbreekt in haar publiekswerving beleid voor diversiteit en inclusie.

Geografische spreiding

Unieke Zaken is gevestigd in Alkmaar en is goed geworteld in de regio Noord-Holland Noord. Ze heeft banden met de theaters en centra voor cultuureducatie in de meeste steden in dit gebied. Een van de scholen in haar standplaats fungeert als klankbord; de leerlingen zijn testpubliek. In de Kop van Noord-Holland en West-Friesland, een gebied waar het podiumkunstenaanbod voor de jeugd dun gezaaid is, is het aanbod van Unieke Zaken van grote toegevoegde waarde. De stedelijke regio (in wording) Noord-Holland Noord onderschrijft haar belang voor de culturele infrastructuur in het gebied.

De raad vindt het aandeel vrije voorstellingen laag: Unieke Zaken speelde in 2018 200 schoolvoorstellingen en 18 vrije voorstellingen, waarmee respectievelijk 12.512 en 1.334 bezoekers werden bereikt. Hierdoor is de zichtbaarheid toch enigszins beperkt.

Het gezelschap bespeelt scholen in het hele land, maar met een sterke focus op de eigen regio en de landsdelen West en Zuid. De landelijke impact van Unieke Zaken is daarmee beperkt. Het gezelschap speelt incidenteel in België maar beoogt voor de periode 2021 – 2024 geen buitenlandse speelbeurten.

Toepassing Fair Practice Code

Unieke Zaken reflecteert beknopt op de Fair Practice Code. Medewerkers ontvangen salarissen en vergoedingen conform de cao Toneel en Dans. De instelling beschrijft zichzelf als een veilige organisatie die horizontaal georganiseerd is en waarin iedereen wordt gerespecteerd. Een toelichting op het beleid voor een veilige werkomgeving en duurzame inzetbaarheid ontbreekt echter. De instelling stelt in het kader van de uitbreiding van de organisatie een vertrouwenspersoon aan, maar licht niet toe per wanneer deze functie wordt ingericht.

Unieke Zaken zegt in te zetten op groei en ontwikkeling van menselijk kapitaal, door nieuwe mensen aan te nemen en door scholing van bestaand personeel. Ook hierbij mist de raad een toelichting en onderbouwing.

Toepassing Governance Code Cultuur

Unieke Zaken reflecteert summier op de Governance Code Cultuur. Ze stipt weliswaar de acht punten van de code aan, maar formuleert slechts twee acties om de code effectiever toe te passen, en dat slechts in algemene termen. Ook mist de raad een reflectie op de diversiteit van bestuur en directie.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Unieke Zaken reflecteert onvoldoende op de Code Diversiteit en Inclusie. Ze onderstreept de diversiteit van organisatie en bestuur in termen van leeftijd en gender, maar gaat voorbij aan de gebrekkige diversiteit wat betreft culturele achtergronden.

De instelling omschrijft het publiek waar zij zich op richt als voornamelijk ‘moderne burgerij’. De raad is van mening dat – zeker ook in deze regio – culturele diversiteit een onderwerp is waartoe een jeugdtheatergezelschap zich dient te verhouden. Met name op het gebied van publiek en personeel bespeurt hij nauwelijks urgentie in de toepassing van de code.

V2_

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 670.000

Over de instelling

Stichting V2_ Instituut voor de instabiele media (hierna: V2_) is een interdisciplinair platform voor onder meer kunstenaars, ontwerpers en wetenschappers, dat sinds de oprichting in 1981 actief is op het snijvlak van kunst, technologie en maatschappij. De kernactiviteiten van de instelling omvatten, naast het presenteren en produceren van nieuw werk, het beheer van een omvangrijk audiovisueel archief en het uitgeven van publicaties op het vlak van kunst en mediatechnologie. V2_ doet zelf onderzoek en faciliteert nieuw talent en gevorderde professionals in hun ontwikkelbehoefte, onder meer door hen ruimte te bieden en hen te koppelen aan het eigen (inter)nationale netwerk. Voor V2_ zijn kunst en ontwerp het experimenteerveld waarin ideeën over technologische ontwikkelingen vorm kunnen krijgen. V2_ is gevestigd in Rotterdam.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting V2_ Instituut voor de instabiele media geen subsidie toe te kennen.

De raad heeft waardering voor V2_ als platform voor onderzoek naar vraagstukken omtrent technologie door kunst en ontwerp. Hij is echter kritisch over de aanvraag. Waar de missie en visie van de instelling duidelijk voor het voetlicht worden gebracht, wordt het de raad niet helder in welke mate de voorgenomen activiteiten bijdragen aan het realiseren en uitbouwen daarvan. Ook maakt de aanvraag niet voldoende inzichtelijk hoe de activiteiten op het gebied van talentontwikkeling worden ingevuld. Daarnaast is de verhouding tussen het relatief hoge aangevraagde bedrag en de ambities voor de komende periode moeilijk in te schatten; de begroting van V2_ groeit aanzienlijk, zonder dat daar een duidelijke onderbouwing voor wordt gegeven.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad heeft waardering voor V2_, die hij kent als een relevante, onderscheidende instelling in het culturele veld. Er is een groot internationaal bereik en de instelling heeft een hubfunctie. De positionering,

missie en visie zoals beschreven in het plan liggen in lijn met de zienswijze van de raad: de instelling heeft veel expertise in huis en is gedreven om de impact van technologische ontwikkelingen in een maatschappelijke context te agenderen, te duiden en alternatieven te onderzoeken. Zij zet hierbij kunst en ontwerp in en biedt ruimte aan een brede waaier aan professionals om tussen vakgebieden kennis uit te wisselen en ontwikkeling te faciliteren. Ook zijn er ontwikkelprogramma's voor nieuw talent. Tot 2012 maakte V2_ deel uit van de BIS.

De raad vindt de profilering van V2_ overtuigend beschreven. Hij is echter kritisch over het plan, dat de ambities voor de komende beleidsperiode onvoldoende vertaalt in concrete doelstellingen en acties. Ook de wijze waarop de voorgenomen activiteiten bijdragen aan de invulling van de missie en visie van de instelling, is niet duidelijk. Het plan volgt naast de kernactiviteiten produceren, presenteren en publiceren drie inhoudelijke onderzoeklijnen: 'Intelligent Equality', 'Bioequality' en 'Artificial Equality'. De raad vindt deze in beginsel interessant en vernieuwend, maar mist ook hier een concrete uitwerking. Daarnaast zijn de plannen meer gericht op het uitdragen van de eigen missie en visie dan op het bijdragen aan ontwikkeling door het begeleiden van talent of het faciliteren van onderzoek voor professionals. Ten slotte is het plan niet helder: wat er in het verleden is gedaan en wat de plannen zijn voor de komende periode wordt door elkaar beschreven, waardoor niet altijd duidelijk is waar de vernieuwing zit.

De beoogde vernieuwing heeft voornamelijk haar weerslag op theoretisch en intellectueel niveau, wat de plannen een wat hoogdravend karakter geeft. De raad mist daarbij een toelichting op de inhoud van de ontwikkelprogramma's, zoals de *residencies* die onder de noemer 'Summer Sessions' tot stand komen, en de wijze waarop onderzoeksresultaten worden vertaald naar een publiek of via andere routes terugvloeien in de sector. Zo wordt een aantal publieksprogramma's genoemd, zoals de 'Labshow', maar is de uitwerking summier. V2_ toont geen gedrevenheid om zijn doelgroep, makers en publiek te verbreden. De raad krijgt geen zicht op de visie van de instelling op haar rol als ontwikkelinstelling voor het eigen vakgebied.

Vernieuwing

De raad is in beginsel van mening dat er vernieuwing kan voortkomen uit de activiteiten van V2_, mede op grond van de positieve staat van dienst van de instelling: een plek met oog voor vernieuwing, en waar nieuwe makers en professionals ruimte krijgen zich te ontwikkelen.

Het plan overtuigt de raad echter niet dat V2_ een wezenlijke bijdrage levert aan de vernieuwing van het eigen vakgebied of aan vernieuwing in een bredere maatschappelijke context. Daarvoor beschrijft de aanvraag niet concreet hoe talentontwikkeling wordt ingevuld en op welke wijze de

resultaten van onderzoek worden gedeeld en verwerkt. Zo is bijvoorbeeld niet duidelijk hoe de selectie van makers plaatsvindt en wie verantwoordelijk is voor de begeleiding.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad waardeert de openhartige reflectie op eerlijke beloning van V2_. De stand van zaken is nog tamelijk ver verwijderd van het ideaal. Zo is de salariëring van vaste medewerkers gebaseerd op die van de gemeente Rotterdam, maar is deze slechts mondjesmaat meegegroeid met indexering, door flinke bezuinigingen op de loonkosten. Om diezelfde reden wordt nieuwe medewerkers niet hetzelfde salaris geboden als collega's. De werkelijke inzet van medewerkers van V2_ is vaak groter dan de omvang van hun aanstelling. Er is een plan van aanpak om deze situatie te verbeteren. De instelling beschrijft hiertoe concrete stappen, zoals de ambitie om alle kleine aanstellingen op te schalen naar meer omvangrijke contracten. V2_ is actief lid van Kunsten '92 en De Zaak Nu. Ook wisselt de instelling structureel kennis en ervaring uit met de culturele instellingen verenigd in Kunstblock.

V2_ heeft redelijke tot gezonde scores op liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen. De raad is in beginsel positief over het beoogde financieringsmodel, dat voldoende gedifferentieerd is en geen directe risico's lijkt te bevatten. De publieksinkomsten blijven echter tamelijk laag, terwijl er wel een aanzienlijke toename in publieksactiviteiten wordt voorzien. De begroting neemt tegelijk zeer fors in omvang toe: nagenoeg een verdubbeling. Dit wordt deels verklaard door de noodzaak tot het opschalen van het personeelsbestand en de aanschaf van apparatuur, maar de raad mist een heldere toelichting op de mogelijke beheersrisico's van de toename van de exploitatie. De instelling erkent wel het wegvallen van subsidie-inkomsten als risico. Om dit risico in te dammen wordt ingezet op meerjarige financiering uit Europese werkverbanden, voortvloeiend uit deelname aan netwerken als 'RE-CREATE'.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is gematigd positief over de verhouding van V2_ tot activiteiten op het gebied van educatie en participatie. Naast instapcursussen mediakunst voor het vrijetijdsonderwijs zal er ook onderwijs plaatsvinden in de vorm van lezingen door medewerkers en tentoonstellingen bij V2_, in samenwerking met hogescholen en universiteiten. De instelling is tevens voornemens om een educatieprogramma te entameren waarin de verbinding met het primair en voortgezet onderwijs centraal staat en dat aansluit bij de behoeftes van onderwijsinstellingen. Er wordt hiervan een aantal voorbeelden gegeven. De raad mist evenwel een overkoepelende visie op educatie.

De ambitie om met communityprogramma's meer in de haarvaten van de stad te komen is in principe een goed idee, bijvoorbeeld omtrent thema's als sociale immobilititeit of schuldenproblematiek. De uitvoering is echter tamelijk hoogdrempelig. De samenwerking hiertoe wordt voornamelijk gezocht met instellingen met eenzelfde profiel, terwijl er juist kansen zijn om buiten de eigen comfortzone de samenwerking op te zoeken. Er worden niettemin verbindingen gelegd met verscheidene instellingen in aangrenzende domeinen, zoals de biotechnologie. De raad moedigt dit aan en ziet dit als inherent aan het profiel van V2_.

De raad vindt het plan nog te mager waar het gaat om de ambities op het gebied van publieksbenadering. V2_ wil een groter bereik en een diverser bezoekersbestand, maar maakt in de aanvraag niet duidelijk welke stappen daartoe worden genomen, behalve dat er meer presentaties en tentoonstellingen zullen zijn. Zo zijn er geen doelgroepenanalyse of een marketingplan bijgevoegd. De raad vindt, zeker gezien de presentatiefunctie van V2_, de ambities te summier toegelicht.

Geografische spreiding

V2_ is stevig geworteld in Rotterdam. Er zijn verschillende samenwerkingsverbanden, al wordt het de raad helaas niet altijd duidelijk wat de precieze invulling hiervan is en wat de resultaten zijn voor de directe omgeving. Er wordt niet gereflecteerd op de verhouding tot de stedelijke cultuurregio. V2_ besteedt relatief veel aandacht aan internationale samenwerking.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is positief over de reflectie op de Fair Practice Code. De instelling onderschrijft deze, maar is vanwege lagere inkomsten de afgelopen jaren niet in staat geweest om zich er goed toe te verhouden. Er is een helder beleid voor de komende periode. Zo worden duidelijke stappen gezet richting een eerlijker situatie, bijvoorbeeld door de lage salarissen van nieuwe medewerkers te compenseren en actief deel te nemen aan de sociale dialoog over eerlijke beloning (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is gematigd positief over de reflectie op de Governance Code Cultuur. V2_ past de code naar behoren toe. De instelling hanteert het raad-van-toezichtmodel. Jaarverslagen worden vastgesteld door de raad van toezicht en op de website geplaatst. Daarin staan ook alle nevenactiviteiten van de bestuurder en toezichthouders vermeld. De toelichting is wel wat summier: de raad had graag een meer uitgebreide uitwerking gelezen waarin de verschillende principes van de code worden behandeld en

geconcretiseerd voor de instelling. De instelling noemt geen verbeterpunten of nog te nemen stappen voor de toekomst.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de reflectie van V2_ op de Code Diversiteit en Inclusie. Er wordt helder toegelicht wat de stand van zaken is en welke maatregelen moeten worden getroffen. Zo wordt ingezet op diversifiëring van publiek en personeel, bijvoorbeeld door concrete doelen te stellen wat betreft het genderevenwicht in de organisatie. Ook in het programma wordt aandacht besteed aan de toepassing van de principes van diversiteit en inclusie. Zo worden bijdragen van makers en denkers uit het ‘globale zuiden’ in het archief beter ontsloten.

Van Eyck

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.709.207**

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.050.000

Over de instelling

Stichting Van Eyck (hierna: Van Eyck) is een postacademische instelling in de beeldende kunst, gevestigd in Maastricht. Zij richt zich op de talentbegeleiding van (inter)nationale kunstenaars. De interdisciplinaire en intersectorale benadering maakt Van Eyck naar eigen zeggen uniek. Van curatoren en dansers, tot foodvormgevers en klimaatexperts: er wordt vanuit vele perspectieven gewerkt. Jaarlijks ontvangt Van Eyck circa 41 residenten voor een gemiddelde duur van tien maanden.

Van Eyck profileert zich als een innovatieve, veelvoudige en ‘open’ instelling in de internationale wereld van kunstresidenties. Een ‘safe haven’ waar kunstenaars zich in rust kunnen ontwikkelen én een plek voor samenkomst en (publiek) debat, waartoe de residenten zich actief dienen te verhouden. De komende jaren is ‘klimaaturgentie’ het centrale thema. Met drie deelinstellingen (Natuuronderzoek, Kunst & Maatschappij en Onderzoek & Educatie) slaat de academie een brug naar partners in binnen- en buitenland, ook buiten de kunst. In oktober 2018 is een nieuwe directeur aangetreden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.31 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Van Eyck een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.709.207.

Van Eyck heeft haar ambities de afgelopen jaren waargemaakt. Ze is naar het oordeel van de raad een postacademische instelling van internationaal belang met een eigenzinnig karakter: het programma is uitgesproken interdisciplinair en intersectoraal en heeft van oudsher een theoretisch-reflectieve grondslag. De thematische benadering die het instituut tot 2030 wil volgen, is risicovol maar vernieuwend; ze betekent een omwenteling voor het gehele instituut.

In de zuidelijke regio is Van Eyck een belangrijk instituut en enig in zijn soort. De raad stelt vast dat de academie er stevig is geworteld en verbinding zoekt met samenwerkingspartners vanuit de inhoud. Haar deelinstellingen fungeren als schakels tussen academie en buitenwereld. De educatieve programmering richt zich voornamelijk op het hoger onderwijs.

Wel mist de raad een gedegen visie op publieksbenadering en vindt hij dat de (zelfkritische) reflectie op de codes beter kan. De financiële gezondheid van Van Eyck is niet optimaal. Er is weinig direct inzetbaar eigen vermogen en de grotere afhankelijkheid van subsidies maakt de financieringsmix kwetsbaarder.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad heeft met plezier gevolgd hoe Van Eyck zich de afgelopen jaren gestaag verder heeft ontwikkeld als interdisciplinaire en intersectorale postacademische instelling voor beeldende kunst. Naast een veelzijdig werkende groep beeldend kunstenaars zijn ook podiumkunstenaars, vormgevers, modeontwerpers en schrijvers welkom en is er via de deelinstututen uitwisseling met onder meer wetenschappers, bedrijven en overheden. Met deze brede benadering onderscheidt de instelling zich van andere postacademische instituten. Het aantal aanmeldingen van deelnemers blijft hoog, circa zeshonderd per jaar.

De ambities uit het vorige activiteitenplan zijn waargemaakt en voor de komende jaren legt Van Eyck een beleidsplan met lef neer: de instelling wil de kernactiviteit talentontwikkeling inrichten rond één thema, 'klimaaturgentie'. Ze werkt met haar deelinstututen, publieksprogramma's en onderzoeksthema's als 'natuur' en 'voedsel' al jaren aan haar maatschappelijke worteling. Met de klimaaturgentie als inhoudelijk kader zet ze die worteling radicaal door.

De raad vindt echter wel dat de thematische benadering niet alleen verbindend, maar evengoed beperkend kan werken. Het gevaar ligt op de loer dat de kunst(enaar) te veel in dienst komt te staan van het maatschappelijke vraagstuk en de instelling, dit ten koste van de autonome, beeldende zoektocht. Het gekozen kader moet geen keurslijf worden.

In de opzet van het talentontwikkelingsprogramma, dat niet wezenlijk wijzigt ten opzichte van de afgelopen jaren, heeft de raad vertrouwen. Individuele ontwikkeling, onderlinge samenwerking en samenwerking met derden gaan hand in hand, wat een rijkdom aan ontwikkelmogelijkheden geeft. Er is ruimte voor dialoog en naast eigen personeel zijn er externe adviseurs (ook van buiten Nederland) die de kunstenaars begeleiden. Het hart van het programma bestaat uit de zogenaamde 'In-Labs', waar deelnemers samen presentaties, workshops of publicaties initiëren en uitvoeren rond onderwerpen die hen interesseren. Elke woensdagavond zijn er presentaties waarover met publiek van gedachten wordt gewisseld rond een maaltijd.

De technische faciliteiten van de instelling zijn volgens de raad voldoende gevarieerd en passend bij het profiel van de instelling. De residenten kunnen gebruikmaken van vijf goed geoutilleerde werkplaatsen en een bibliotheek. In 2020 start het 'New Materials Lab', gericht op de ontwikkeling van duurzame, ecologische materialen en materiaalgebruik.

De raad mist in het plan een beschrijving van de begeleiding. Om het academiemodel kritisch te kunnen blijven bevragen en ontwikkelen, is het van belang hierover transparant te zijn. Nu is onvoldoende duidelijk hoe de begeleiding precies wordt ingevuld.

Vernieuwing

De typerende inzet op interdisciplinariteit en intersectoraliteit is door de nieuwe directeur verder doorgezet, wat volgens de raad goed heeft uitgepakt. In 2019 werden voor het eerst modeontwerpers en -kunstenaars opgeroepen en toegelaten.

Met de keuze nu voor een centraal thema, waartoe alle deelnemers zich moeten verhouden, verrast Van Eyck. Het is een innovatieve aanpak in de postacademische kunstwereld, waar de vrijheid van onderzoek door de kunstenaar een hoog goed is.

De raad vindt het ook sterk dat het thema 'klimaaturgentie' in de gehele organisatie wordt doorgevoerd. Zo wordt de selectie van de deelnemers anders ingestoken via geografische, disciplinaire en thematische focusgebieden. Ook komen er korte residenties voor niet-kunstenaars, zoals klimaatwetenschappers. In het New Materials Lab kunnen deelnemers werken met ecologische materialen en het deelinstituut Natuuronderzoek wordt mede ingezet om het pand te verduurzamen. Van Eyck gaat jaarlijks een publieke conferentie organiseren over de rol van kunst en vormgeving in relatie tot de klimaaturgentie. De raad vindt het consequente, spannende keuzes en plannen. Ze hebben grote gevolgen voor de organisatie, dus het bewaken van het interne draagvlak is belangrijk.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad vindt de invulling van het beloningsbeleid transparant en goed onderbouwd. De instelling volgt voor vast en tijdelijk personeel en voor de oproepkrachten de cao Rijksambtenaren. Deelnemers ontvangen een maandelijks stipendium (dat met honderd euro wordt verhoogd ten opzichte van het stipendium in 2017 – 2021) en een gelijk productiebudget voor iedereen. Freelancers worden markconform betaald en er wordt gewerkt met vrijwilligersvergoedingen en sociale werkplaatsregelingen. Leden van de raad van toezicht met een eigen kunstpraktijk krijgen een kleine vergoeding.

De raad tekent hierbij wel aan dat uit de aanvraag niet duidelijk wordt welke rol Van Eyck speelt in de sociale dialoog en hoe zij omgaat met de verhouding tussen het aantal ingezette en gehonoreerde uren.

De financiële gezondheid van Van Eyck is niet optimaal. De instelling geeft aan sinds de bezuinigingen van 2011 steeds tegen haar grenzen aan te lopen. De extra toekenning van het ministerie in 2018 voor een klein aantal instellingen op het gebied van talentontwikkeling liep ze mis. De eigen inkomsten groeiden wel (circa 20 procent van het totaal aan structurele subsidies in 2018), maar het eigen direct beschikbare vermogen is laag. Echt zorgelijk vindt de raad dat echter niet: het eigen pand is een grote stille reserve, huur of een minder prestigieuze locatie is altijd een optie. De raad signaleert wel dat de financieringsmix, door de hogere subsidieaanvraag voor de periode 2021 – 2024, hoofdzakelijk als gevolg van meer deelnemers, kwetsbaarder wordt.

Van Eyck heeft veel aandacht voor een balans tussen vaste en niet-vaste contracten, c.q. tussen kennis in huis en kennis van buiten. De raad ziet in de aanstaande wisseling van de wacht, nu de komende jaren een aantal vaste medewerkers de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, een uitdaging voor de instelling.

Uit de toelichting op de begroting wordt niet duidelijk of er rekening wordt gehouden met de toepassing van de Fair Practice Code of met structurele indexatie van de personele lasten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Van Eyck heeft de afgelopen jaren interessante programma's voor, in het bijzonder, het hoger onderwijs ontwikkeld, in goed gekozen samenwerkingen met hogescholen en universiteiten. Met Hogeschool Zuyd, Universiteit Maastricht en Fontys Hogeschool voor de Kunsten is een intentieverklaring getekend voor gezamenlijke pilot-PhD-trajecten.

De raad had meer willen lezen over de inzet van Van Eyck op educatie voor het primair en voortgezet onderwijs. De instelling schrijft dat er de afgelopen jaren stappen zijn gezet om onderwijsactiviteiten te ontwikkelen, maar de motivatie (waarom juist voor deze doelgroep), de doelstellingen en plannen worden niet toegelicht. Van Eyck meldt alleen summier een begin te hebben gemaakt met het ontwikkelen van een schoolgebonden programma in samenwerking met presentatie-instelling Marres. De beschrijving van een concrete aanpak ontbreekt.

De raad vindt het voornemen om jaarlijks een conferentie over kunst en klimaaturgentie te organiseren en in de tentoonstellingen meer nadruk te

leggen op ideeën, processen en achtergronden dan op voltooide producten, krachtig. Hiermee wordt het publieke programma educatiever van aard.

De raad mist een duidelijke visie op publieksbenadering, die aan educatie, participatie en publieksprogrammering ten grondslag zou moeten liggen. Er worden communicatie-instrumenten genoemd, maar niet welke de (nieuwe, ook inclusieve) doelgroepen zijn en hoe de instelling deze bij haar activiteiten wil betrekken. Met een polariserend onderwerp als ‘klimaaturgentie’ worden niet eenvoudig gevarieerder doelgroepen bereikt. De raad is benieuwd hoe Van Eyck denkt ook de sceptici te interesseren, evenals bijvoorbeeld de lagere inkomensklassen die toch een belangrijke stempel drukken op de regio.

Geografische spreiding

De raad is positief over de worteling van Van Eyck in de stedelijke regio. Er zijn duurzame samenwerkingen, vooral met instellingen in het onderwijs en de culturele sector, en de verbindingen zijn vanuit het programma, dus intrinsiek, gemotiveerd. Steeds meer postacademische instellingen bewandelen dat pad, maar Van Eyck is voorbeeldstellend. In de ‘In-Labs’ worden al jaren gemeentelijke thema’s geadresseerd en ook via de deelinstituten worden aanknopingspunten gezocht. Met het thema van de klimaaturgentie wordt de uitbreiding met andersoortige partners – denk aan maatschappelijke instellingen, wetenschappers, het bedrijfsleven – kansrijker.

Toepassing Fair Practice Code

Aan de Fair Practice Code wordt redelijk goed invulling gegeven. Van Eyck houdt zich aan de eisen van *fair pay* (zie ‘Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering’). De uitwerking van de sociale dialoog is echter summier. Ook valt het de raad op dat Van Eyck weinig zelfkritisch is; er worden nauwelijks aandachtspunten benoemd.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling voldoet aan de principes van de Governance Code Cultuur, maar de raad mist de nodige reflectie. Van Eyck werkt met een raad-van-toezichtmodel. Verbeterpunten en daaraan gekoppelde doelen voor 2021 – 2024 ontbreken, wat de vraag oproept hoe groot het bewustzijn van de code in de organisatie is.

De raad vindt de reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie niet sterk. Uit het plan spreken goede intenties, maar een gedegen zelfanalyse ontbreekt en er worden geen concrete (verbeter)doelen gesteld. Er wordt bijvoorbeeld gesproken over het maken van vertaalslagen naar een ‘diverser publiek’, maar wie daarmee worden bedoeld en hoe de instelling hen denkt te kunnen

RAAD VOOR CULTUUR

bereiken, blijft onbenoemd. De internationale adviseurs die deelnemers begeleiden en de internationale adviescommissie die Van Eyck monitort zouden ingangen kunnen zijn voor een meer specifiek diversiteitsbeleid. De raad vindt het van belang dat de academie het onderwerp de komende jaren agendeert en evalueert.

De raad complimenteert de instelling wel met de vertrouwenspersoon voor zowel deelnemers als personeel, en met de wijze waarop ze de deelnemers een stem geeft in de organisatie via de halfjaarlijkse 'Assembly'.

Veem House for Performance

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Het Veem Theater (hierna: Het Veem) vraagt subsidie aan voor zijn ontwikkelingsfunctie Veem House for Performance. Het is een plek voor vernieuwende dans, performance, mime en alle denkbare cross-overs met de focus op duurzame ontwikkeling. Beweging in relatie tot verleden, heden en toekomst staat centraal, waarbij het lichaam altijd het uitgangspunt vormt. De instelling verkent nieuwe horizonten en grenzen en verlegt die waar mogelijk. Ze is zich bewust van haar omgeving, lokaal en internationaal. Het netwerk wordt ingezet voor samenwerkingen en om te coproduceren. De omgang met publiek is een vaste waarde voor de instelling. Het Veem streeft naar een open en toegankelijke uitstraling en wil de nabije gemeenschap deelgenoot maken van haar activiteiten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Het Veem Theater geen subsidie toe te kennen.

De plannen van Het Veem zijn weinig concreet en met name gericht op Amsterdam en omgeving. Ze bieden onvoldoende vertrouwen dat de instelling zich gaat ontpoppen tot een ontwikkelinstelling met een nationale uitstraling. In het scala aan voorgestelde initiatieven, samenwerkingen en concepten mist de raad duidelijke speerpunten. Hoe de begeleiding vorm krijgt en hoe er wordt omgegaan met de uitstroom van talenten wordt niet duidelijk uitgewerkt. Het streven om weer het hele jaar open te kunnen zijn is bewonderenswaardig maar mag geen doel op zich zijn. De instelling onderscheidt zich onvoldoende. Het netwerk bestaat vooral uit partners in Amsterdam en omgeving en het buitenland.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het Veem richtte zich oorspronkelijk op de discipline mime. Later is de instelling zich meer op beweging in brede zin gaan toeleggen. Door een sterke afname van subsidie heeft zij zich de afgelopen jaren gedwongen gezien haar activiteiten te beperken. Sinds 2017 presenteert zij zich ieder jaar gedurende honderd dagen als *Huis voor Performance*. Met deze nieuwe

werkwijze heeft de instelling zich laten zien door bijvoorbeeld partnerships aan te gaan en internationale makers uit te nodigen. De afgelopen jaren vormden geëngageerde thema's als duurzaamheid, feminisme en political memory de rode draad. Het Veem profileert zich tegenwoordig als instelling voor dans, performance en mime. Tijd, aandacht en ruimte vormen het fundament van haar plannen.

Bovenaan de agenda staan twee ambities. De eerste is organisatorisch van aard; de instelling wil weer structureel 365 dagen open zijn. De tweede heeft een inhoudelijk karakter. Ze richt zich op een duurzame ontwikkeling van vernieuwende dans, performance en mime, met een nationaal en internationaal bereik. Om dit te realiseren zijn zes uitgangspunten geformuleerd. Ze vormen de basis voor de vier hoofdactiviteiten waarop ze zich de komende jaren wil richten: produceren en talentontwikkeling, presentatie, educatie en participatie. Iedere hoofdactiviteit valt uiteen in sub-activiteiten.

De raad is positief over de ambitie om weer het hele jaar open te zijn maar vindt dit geen doel op zich. De instelling richt zich op een veelheid aan programma's en concepten; de raad mist hierin duidelijke speerpunten. Het Veem presenteert een lange lijst van activiteiten, projecten en partners en het plan is een opsomming van visies en voornemens.

Het Veem biedt de komende periode plek aan vier zogenaamde huiskunstenaars. De raad onderschrijft de potentie van de geselecteerde makers. Echter, hoe de begeleiding vorm krijgt en hoe er wordt omgegaan met de uitstroom van talenten is onvoldoende uitgewerkt. Dit geldt eveneens voor de andere projecten die de instelling schaaft onder de hoofdactiviteit produceren en talentontwikkeling. Het gaat dan om de coproducties, Veem Residenties, Vooropleiding, 3Package Deal en Ontwikkeling van jonge professionals.

De raad vindt de samenwerking van gelijkgestemde instellingen in het initiatief Greenhouse interessant. Helaas wordt de rol van de verschillende partners met betrekking tot talentontwikkeling niet helder.

Hij is ook positief over de ontschotter werkwijze. Het biedt ruimte aan een hybride beroepspraktijk waarin dans en performance weliswaar het uitgangspunt zijn, maar waarin tevens alle combinaties mogelijk zijn.

Vernieuwing

Als gevolg van bezuinigingen was het voor Het Veem niet meer mogelijk het gehele jaar geopend te zijn. De instelling introduceerde in 2017 het *Huis voor Performance*. Een ontwikkelplek voor dans, performance en mime die slechts honderd dagen per jaar open is. Binnen de grenzen van de

mogelijkheden is het haar gelukt constructieve samenwerkingen en partnerships aan te gaan. Ook ondernam de instelling stappen om de nabije gemeenschap binnen en buiten de culturele sector bij haar activiteiten te betrekken.

Afgaande op de gekozen makers is het niet onwaarschijnlijk dat er op het artistieke vlak een vernieuwende praktijk ontstaat. Hierbij is de vraag of de instelling in staat is de vernieuwing voldoende in te bedden en verder uit te bouwen. De raad mist een visie hierop.

Het participatieprogramma van Het Veem valt in positieve zin op. Een breed palet aan personen en organisaties wordt betrokken bij het ontwikkelen van programma's. Ze worden door middel van uitnodigende initiatieven actief deelgenoot gemaakt van Het Veem.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het Veem hanteert de cao Toneel en Dans. Ze werkt met een kleine staf die in de gehele periode 2021 – 2024 bestaat uit 5,9 fte aan vaste medewerkers en voor 5,5 fte uit tijdelijke medewerkers (inhuur). Het vaste personeel wordt betaald volgens de cao Theater en Dans. Zzp'ers (inhuur) worden gehonoreerd volgens het ingeschaalde bedrag met daar bovenop de indexatie van 40 procent (volgens het principeakkoord 2020 – 2022). Het valt op dat kunstenaars die deelnemen aan de activiteit Veem Residenties kunnen rekenen op een startbedrag van duizend euro, dat ze kunnen inzetten om aanvullende financiering te vinden, voor materialen of externe begeleiding. Uit het plan blijkt niet of de kunstenaars daarna kunnen rekenen op een eerlijke beloning. Het bevreemdt de raad dat de Fair Practice Code voor deze kunstenaars niet wordt gehanteerd.

Het Veem wil zich sterk maken voor een veilige en aangename werkplek voor vaste en tijdelijke medewerkers, maar laat niet zien wat zij daarvoor onderneemt.

De aanvraag betreft de ontwikkelfunctie van de instelling. De begroting is gebaseerd op Het Veem als geheel en niet alleen op het onderdeel ontwikkelfunctie. Over het geheel genomen is Het Veem in financieel opzicht gezond; bij tegenvallende cijfers kan het ontwikkeldeel leunen op het grotere geheel. Wel valt het op dat er een grote mate van afhankelijkheid is van overige subsidies. In de toelichting op de begroting ontbreekt een strategie bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Veem agendeert educatie en participatie als hoofdactiviteiten. Zowel educatie- als participatieactiviteiten zijn erop gericht deelnemers deelgenoot te maken van de artistieke processen van de instelling. Deelnemers worden

betrokken bij de thema's die de kunstenaars onderzoeken. Dit zijn deelnemers uit de eigen gemeenschap en aanverwant publiek.

Plannen voor schoolgebonden en/of niet-schoolgebonden educatie ontbreken in het plan. De educatieve activiteiten zijn terugkerende initiatieven en vooral gericht op de eigen gemeenschap in de zin van huiskunstenaars, kunstenaars, kantoormedewerkers en publiek. Het Veem hanteert een actief participatiebeleid dat nauw verwant is met het bereiken van de gemeenschap in en rond de instelling. De raad is positief over het betrekken van de buurtbewoners bij enkele programma's.

Het Veem heeft een goed beeld van haar bestaande publiek. Om het bereik te vergroten communiceert ze in het Nederlands en Engels. Echter, een visie op het bereiken van nieuwe doelgroepen ontbreekt.

Geografische spreiding

Het Veem speelt een rol van betekenis in een zekere niche. Ze is geworteld in Amsterdam en opereert van daaruit in een breed netwerk in de Metropoolregio Amsterdam. Ze gaat legio samenwerkingen en verbindingen aan. Binnen Greenhouse heeft ze een samenwerkingsverband met gelijkgestemde Amsterdamse instellingen, met het doel te werken aan een gezond ecosysteem voor dans/performance en mime in Amsterdam. Buiten de Amsterdamse regio lijken er weinig samenwerkingsverbanden te zijn. De Performance Opleiding van de Toneelacademie Maastricht wordt genoemd als samenwerkingspartner. Daarnaast is Het Veem internationaal actief. Nationaal speelt het een minimale rol.

Toepassing Fair Practice Code

Het Veem reflecteert goed op de Fair Practice Code. De elementen tijd, aandacht, ruimte, en vertrouwen, staan centraal in de toepassing van de code. De instelling is transparant over de gehanteerde primaire arbeidsvoorwaarden, waarvoor de cao Theater en Dans wordt gevolgd. Het is onduidelijk in hoeverre zij deze ook hanteert voor de secundaire arbeidsvoorwaarden. Zzp'ers krijgen een opslag bovenop hun reguliere loon. De vergoedingen voor huiskunstenaars zijn mager en niet in de geest van de code.

Het Veem benoemt niet expliciet wat haar deelname is aan de sociale dialoog. Ze geeft er blijk van belang te hechten aan eerlijke beloning en heeft daarbij met zowel vaste medewerkers als zzp'ers evaluaties. Niet wordt duidelijk of zij rekening houdt met auteursrechten.

De brede toepassing van de code is nog wat mager. Het Veem schrijft dat zij beleid aan het ontwikkelen is voor vrijwilligers, maar maakt niet duidelijk

wat het huidige en toekomstige beloningsbeleid is ten aanzien van stagiaires en vrijwilligers.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het Veem reflecteert summier op de Governance Code Cultuur. De raad van toezicht is ingesteld door Stichting het Veem Theater waarvan Veem House for Performance deel uitmaakt. De raad van toezicht hanteert een rooster van aan- en aftreden. Het bestaat op dit moment uit drie personen. De expertises van de leden komen uitgebreid aan de orde. De instelling kent haar tekortkomingen. Bij het werven van twee nieuwe leden wordt gezocht naar kandidaten met juridische kennis en een (cultureel) diverse achtergrond. Dit laatste is het voornemen en is nog niet aan de orde in de raad van toezicht.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Veem reflecteert onvoldoende op de code Diversiteit en Inclusie. Ze ziet zichzelf als een artistiek en politiek naar buiten gericht buurthuis. Er is ruimte voor nieuwe perspectieven en verhalen. De elementen tijd, aandacht, ruimte staan centraal bij de toepassing van de code. De instelling wil in de komende beleidsperiode werken aan verbeteringen. De voornemens zijn vervat in tien doelstellingen die nog moeten worden uitgewerkt.

Het valt de raad op dat de focus vooral is gericht op publiek. Voor de instelling is dit een uitdaging omdat het aanbod niet altijd even toegankelijk is. Het Veem zou meer moeten investeren in de andere drie p's van de code: programma, personeel en partners.

Verhalenhuis Belvédère

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Verhalenhuis Belvédère (hierna: Verhalenhuis Belvédère) wil door middel van het vertellen van verhalen zo veel mogelijk mensen met elkaar en met de stad verbinden. Die verhalen kunnen letterlijk verteld worden op een podium voor publiek, maar ze kunnen ook resulteren in een expositie of in een maaltijd, al dan niet vergezeld van filmbeelden of muziek. De activiteiten van Verhalenhuis Belvédère komen voort uit een grote maatschappelijke betrokkenheid. Het is de bedoeling door het luisteren naar diverse verhalen in allerlei vormen nader tot elkaar te komen, en zo het stedelijk weefsel te versterken.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Verhalenhuis Belvédère geen subsidie toe te kennen.

De raad prijst de maatschappelijke relevantie van Verhalenhuis Belvédère. Naar het oordeel van de raad slaagt Verhalenhuis Belvédère erin om nieuwe groepen te bereiken en met hen een gesprek te entameren. De instelling is voorbeeldstellend als het gaat om het betrekken van een divers publiek. Tegelijkertijd meent de raad dat Verhalenhuis Belvédère geen ontwikkelinstelling is. Er zijn geen evidente talentontwikkeltrajecten, noch ontvouwt Verhalenhuis Belvédère in haar plannen een visie op de ontwikkeling van het genre van verhalen vertellen. Ook meent de raad dat deze instelling te weinig over de eigen stadsgrenzen heen kijkt. Ten slotte schort het volgens de raad aan de eerlijke beloning van medewerkers en mist hij een uitgebreide toelichting op de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De afgelopen periode fungeerde Verhalenhuis Belvédère in de eerste plaats als podium en presentatieplek en was er in de ogen van de raad geen sprake van talent- of genre-ontwikkeling. Kernactiviteit bij Verhalenhuis Belvédère is het faciliteren van ontmoetingen tussen stadsbewoners en het bieden van een podium aan een veelheid van stemmen.

Dat podium kan verschillende vormen aannemen. Jaarlijks produceert Verhalenhuis Belvédère zes tot acht exposities, waarin levensverhalen via fotografie, erfgoed, muziek en beeldende kunst worden gekoppeld aan grotere thema's. Luisterverhalen worden opgenomen in de eigen verhalenstudio en zijn later terug te horen als podcasts of te lezen als publicaties. In de Volkskeuken van Verhalenhuis Belvédère komen Rotterdammers van verschillende nationaliteiten om hun favoriete gerecht te bereiden. Tijdens de maaltijd delen ze hun persoonlijke verhaal met de aanwezige gasten. Ook is Verhalenhuis Belvédère jaarlijks gastheer van een vluchtschrijver, die in huis verblijft en verschillende programma's verzorgt. De raad is onder de indruk van de wijze waarop Verhalenhuis Belvédère zich inzet om de verhalen van zoveel diverse mensen te laten horen. De maatschappelijke relevantie van deze instelling staat wat hem betreft niet ter discussie.

De raad beschouwt Verhalenhuis Belvédère echter niet als ontwikkelinstelling. Er wordt niet stelselmatig talent opgeleid, noch wordt er gereflecteerd op het genre van de vertelkunst zelf. Verhalenhuis Belvédère lijkt hier zelf ook van doordrongen en wil in de komende BIS-periode meer gaan investeren in het creëren van talentontwikkeltrajecten. Er staat een 'ontwikkelaarscollectief' op stapel, waar mensen bij kunnen aanhaken die de missie van Verhalenhuis Belvédère delen. Dat klinkt in de oren van de raad te vrijblijvend. Voor een plek in de BIS acht de raad deze plannen nog te pril.

Vernieuwing

Oral history is als artistieke methode niet nieuw, en de wijze waarop Verhalenhuis Belvédère die inzet is niet per se vernieuwend. Deze instelling wordt niet gedreven door innovatie maar door een wens tot verbinding. Dit maatschappelijke engagement leidt idealiter tot vernieuwing in de samenleving, door meer wederzijds begrip en empathie. De consequente manier waarop zij zich hiervoor inzet, oogst bewondering bij de raad. Bij de organisatie zelf is volgens de raad nog volop ruimte voor innovatie. Verhalenhuis Belvédère heeft de ambitie uitgesproken om zich meer landelijk te profileren. De raad meent dat verdere professionalisering hiervoor noodzakelijk is.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Verhalenhuis Belvédère is een financieel gezonde organisatie met een verantwoorde balans, een hoog aandeel eigen inkomsten en een mooie financieringsmix. Verhalenhuis Belvédère wordt deels gefinancierd met crowdfunding en met de uitgifte van fiscaal aantrekkelijke obligatieleningen kon een eigen pand worden verworven.

De begroting is realistisch maar met het oog op *fair practice* wel ambitieus. Verhalenhuis Belvédère steunt voor een belangrijk deel op de inzet van vrijwilligers. Om als professionele organisatie te kunnen groeien, wil de

instelling meer betaalde medewerkers gaan inzetten. Onduidelijk is voorsnog hoe zij dit wil realiseren als geen rijkssubsidie wordt toegekend. De eerlijke beloning is momenteel nog niet op orde bij Verhalenhuis Belvédère. De werknemers vallen tot op heden onder geen enkele cao. Uurtarieven werden vastgesteld op basis van de honorering elders in de sector. In de aanvraag wordt niet toegelicht hoe dit geschiedt. Ook gaat Verhalenhuis Belvédère niet in op de vraag hoe structureel overwerk in de toekomst zal worden betaald, of er afspraken zijn over loonindexering, en of de werknemers verzekerd zijn voor arbeidsongeschiktheid. Zij neemt niet deel aan de sociale dialoog. De raad vindt dit serieuze tekortkomingen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad prijst de laagdrempeligheid en de participatoire kracht van Verhalenhuis Belvédère. Het bereiken van nieuwe doelgroepen in de stad is een van haar sterke kanten. Niet alleen door vertellers met diverse culturele achtergronden te programmeren, maar ook door daar gemeenschappen aan te koppelen die er schijnbaar haaks op staan. Zo bracht men Feyenoord-fans met een stadionverbod samen met Holocaustoverlevenden en werden oude en jonge publieksgroepen doelbewust gemengd. Op die manier wordt een gesprek op gang gebracht tussen groeperingen wier wegen elkaar in het dagelijks leven zelden kruisen.

Ook scholen brengen geregeld bezoeken aan Verhalenhuis Belvédère. Een speciaal voor internationale schakelklassen ontworpen vak ‘vertelkunst’ wordt inmiddels met ISK-scholen in heel Rotterdam doorontwikkeld. Met het Rotterdamse Wolfert College is de instelling een educatief partnerschap aangegaan dat resulteert in buitenschoolse en binnenschoolse programma’s. Er zijn diverse educatieve projecten voor primair en voortgezet onderwijs, op verschillende niveaus. De raad is onder de indruk van deze educatieve initiatieven, die goed passen bij het profiel van Verhalenhuis Belvédère als grote verbinder.

Geografische spreiding

Verhalenhuis Belvédère heeft op dit moment nog onvoldoende nationale zichtbaarheid om in aanmerking te kunnen komen voor een plek in de BIS. Het is in de eerste plaats een Rotterdamse instelling, die bijzonder goed geworteld is in het Rotterdamse ecosysteem. Zij werkt intensief samen met collega-presentatieplekken als het Wereldmuseum, museum Boijmans van Beuningen en het Stadsarchief.

Voor debatten en conferenties wordt steeds vaker een beroep gedaan op de expertise van Verhalenhuis Belvédère. Ook organiseert zij inspiratiesessies voor medewerkers van instellingen uit binnen- en buitenland. En dat werpt vruchten af: er zijn inmiddels diverse verhalenhuizen ontstaan in Nederland, vaak gemodelleerd naar het Rotterdamse voorbeeld.

Verhalenhuis Belvédère heeft de ambitie om in de periode 2021 – 2024 te starten met een BelvédèreSchool, bedoeld om de opgedane kennis, ervaringen en inzichten nog intensiever te gaan delen. De raad mist echter een visie op de toekomstige nationale zichtbaarheid van de eigen programma's en exposities.

Toepassing Fair Practice Code

Verhalenhuis Belvédère reflecteert selectief op de Fair Practice Code. De instelling concentreert zich op *fair pay*, maar heeft geen toelichting op andere aspecten van de code, zoals transparantie, kennisdeling en scholing van medewerkers. Belvédère stelt te streven naar een betere balans tussen betaalde en onbetaalde uren. Hiervoor maakt de instelling zich echter te afhankelijk van de toekenning van subsidies. De raad stelt dat het voldoen aan de code prioriteit zou moeten zijn.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling reflecteert onvoldoende op de Governance Code Cultuur. Verhalenhuis Belvédère heeft een 'meewerkend bestuur', maar beleidsmatig zijn er geen overlappingsen tussen de controletaken en de uitvoeringstaken. Zij noemt de code in haar aanvraag 'geen catechismus' maar maakt niet duidelijk op welke punten men er van wil afwijken. Specifieke deelaspecten van de code, zoals het voorkomen van belangenverstremming, komen nauwelijks aan de orde.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Diversiteit en inclusie zijn bij Verhalenhuis Belvédère in goede handen. Deze instelling is voorbeeldstellend als het gaat om het realiseren van een diverse programmering en het bereiken van een veelzijdig samengesteld publiek. Dit alles vanuit een oprecht streven naar diversiteit en inclusie.

Daarbij gaat het niet alleen om culturele diversiteit maar ook om verschillen in opleidingsniveau, gender, seksuele oriëntatie, geloof en leeftijd. Dit moge ook blijken uit de brede waaier van instellingen waarmee wordt samengewerkt, van Culture Unlimited, Seedz, Lemat, en Zona Franca, tot het Rotterdams Ongedocumenteerden Steunpunt en het Curaçaosch Museum.

Helaas wordt er in de aanvraag niet gereflecteerd op de diversiteit binnen de eigen organisatie.

VIA ZUID

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 650.000

Over de instelling

Stichting VIA ZUID (hierna: VIA ZUID) en Intro in Situ (hierna: Intro) doen een gezamenlijke aanvraag als ontwikkelinstelling, met VIA ZUID als penvoerder. VIA ZUID ontstond in 2013 als platform voor talentontwikkeling in de podiumkunsten en is een nomadische netwerkorganisatie. Intro is een productiehuis voor hedendaagse muziek en klankkunst. In een wereld waarin de grenzen in de podiumkunsten vervagen, trekken de twee instellingen naar eigen zeggen samen op als hét ontwikkel- en creatielab van Limburg voor theater, dans, moderne muziek en alle cross-overvormen. De nieuwe organisatie is een huis voor en door getalenteerde nieuwe en gevestigde makers, met vernieuwing, experiment en samensmelting van genres en disciplines als uitdagingen. Beide instellingen zijn gevestigd in Maastricht.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting VIA ZUID geen subsidie toe te kennen.

De raad vindt de voornemens van VIA ZUID en Intro ambitieus en hij waardeert het dat de instellingen verantwoordelijkheid nemen voor talentontwikkeling in een brede waaier aan podiumkunst. Daarnaast heeft hij vertrouwen in de rol die VIA ZUID en Intro kunnen spelen op regionaal niveau. De raad is echter kritisch over het plan voor de komende periode. Het aantal makerstrajecten is fors voor de nog relatief kleine instellingen en hij is bovendien van mening dat de nadruk in het plan te zeer ligt op een grote output van producties. In het verlengde daarvan is hij kritisch over de toelichting op de daarmee gepaard gaande groei in de begroting. Tevens ontbreekt een heldere, overkoepelende artistieke visie voor de veelheid aan activiteiten. De raad is ook niet geheel overtuigd van de activiteiten op het gebied van educatie en participatie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad kent VIA ZUID en Intro als gedegen instellingen die van betekenis zijn voor de culturele infrastructuur in Limburg. Beide hebben overtuigende

makers voortgebracht en hebben een bewezen historie als plek voor talentontwikkeling. VIA ZUID en Intro zijn voornemens zich gedurende de periode 2021 – 2024 te ontwikkelen tot een maakhuis-talentplatform van en voor nieuwe professionele podiumkunstenaars.

De raad staat in beginsel positief tegenover de ambitie om gezamenlijk op te trekken en zo het platform voor nieuw talent te worden in Limburg, in een veelheid aan disciplines. Hij is van mening dat VIA ZUID en Intro, door ook in bedrijfsmatig opzicht samen te gaan, een grotere slagkracht kunnen genereren en efficiënt te werk kunnen gaan. Hij vindt het plan mooi verteld en eigenzinnig aangevlogen. Hij is gecharmeerd van de labs, die kaders scheppen waarbinnen makers samenwerken met andere instellingen zoals Toneelgroep Maastricht en SALLY, en van de ‘Sneak Peeks’, waarbij makers in intieme setting nieuw werk tonen aan publiek. De instellingen zijn door de vele samenwerkingsverbanden goed geoutilleerd om een veelheid aan verschillende disciplines te kunnen ondersteunen.

De raad is echter ook kritisch over het plan. Hij vindt de omvang van de ambities, bijvoorbeeld het aantal makers met wie wordt gewerkt en de hoeveelheid beoogde producties, erg groot ten opzichte van wat beide instellingen in de afgelopen jaren hebben bewerkstelligd. Hij is op basis van het plan niet overtuigd van de haalbaarheid van deze voornemens. Door het grote aantal producties is er bovendien een risico van productiedwang. Hij moedigt VIA ZUID en Intro aan om meer stapsgewijs te groeien.

De brede insteek van de plannen voor de komende periode gaat nog te weinig gepaard met een heldere overkoepelende artistieke visie. De raad mist focus, evenals een helder zicht op het interdisciplinaire werken dat de aanvrager voor ogen heeft. De plannen zijn vooral veelomvattend en bedienen veel disciplines, maar de raad mist in de beschrijving samenhang en scherpe keuzes en prioriteiten. Het formuleren van specifieke aandachtsgebieden kan volgens hem een waardevolle manier zijn voor de instellingen om makers te faciliteren en vernieuwing te ondersteunen en teweeg te brengen. De raad mist eveneens een reflectie op de plaats die de instellingen voor zichzelf zien als aanjager van ontwikkeling in het landelijke bestel. Hij is evenwel van mening dat zowel VIA ZUID als Intro evident van betekenis zijn voor het culturele klimaat in Limburg.

Vernieuwing

De raad heeft vertrouwen in de kwaliteit van de ontwikkeltrajecten die VIA ZUID en Intro aanbieden, waaronder helder toegelichte structuren voor de trajecten. Hij is eveneens positief over de makers met wie zal worden samengewerkt. Op basis hiervan is hij overtuigd van de bijdrage die de instellingen leveren aan de vernieuwing van de podiumkunsten. De raad tekent hierbij aan dat hij in het plan nog weinig leest over de

verantwoordelijkheid die de instellingen willen nemen voor de podiumkunsten in een landelijke context. Er is weinig reflectie op de betekenis van de activiteiten voor de ontwikkeling van de genres en disciplines die VIA ZUID en Intro willen beslaan.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is positief over de bedrijfsvoering van VIA ZUID en Intro en over de manier waarop zij medewerkers belonen. Bij beide instellingen is voor alle contracten de cao Toneel en Dans en de cao Nederlandse Podia van toepassing, zowel wat betreft salarisniveau als de arbeidsvoorwaarden. De medewerkers van VIA ZUID zijn niet in loondienst, maar werken als zelfstandigen. Hun uurtarief wordt berekend op basis van de cao, verhoogd met een percentage. Er zijn conform de cao afspraken over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenen. Volgens de aanvraag zijn beide instellingen pleitbezorger van eerlijke beloning. Bij de selectie van coproducten wordt op onderschrijving van de code getoetst.

De financiële gezondheid van penvoerder VIA ZUID is goed, met positieve waarden op liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen. De begroting voor de komende jaren groeit sterk ten opzichte van de afgelopen jaren. De raad rekent hierbij met de gecombineerde omvang van de exploitaties van de twee instellingen. De financieringsmix is voldoende gespreid, maar de raad vindt de onderbouwing voor de beheersbaarheid van deze forse groei te summier. Hij is er niet van overtuigd dat de toename in activiteiten en budget die de instellingen ambiëren, in combinatie met een voorgenomen fusie, verstandig is. Hierop ontbreekt een overtuigende toelichting. Daarbij mist ook een strategie bij tegenvallende inkomsten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

In de aanvraag mist een reflectie op educatie en participatie. Er worden educatieve activiteiten genoemd, waaraan de instellingen bijdragen, zoals 'Kommetje Kunst' en 'Tout Maastricht', maar een visie op educatie en de rol die de instellingen hierin op zich willen nemen ontbreekt. Hij had graag gelezen welke activiteiten de instellingen ontwikkelen en hoe zij deze denken te verdiepen en te verduurzamen. Momenteel worden de educatie- en participatieactiviteiten nog te veel ondergebracht bij partnerinstellingen.

De raad is in beginsel positief over de reflectie op het publieksbereik. De verhouding tot publiek is steeds een belangrijk element in de beoogde activiteiten en samenwerkingsverbanden. Er worden veel presentatie- en publieksconcepten beschreven, zoals 'Winternights' en 'ZomerZone'. De instellingen reflecteren tevens op de meerwaarde van een fusie voor het bereiken van een breder publiek. Daarnaast staat publiek ook in de makerstrajecten centraal. Dit juicht de raad toe, maar hij vindt de

uitwerking van de uitgangspunten summier. In de aanvraag worden geen doelgroepen of strategieën voor publieksbenadering benoemd. Dit betreft de raad, zeker in het licht van de betekenisvolle rol die VIA ZUID en Intro willen innemen als maakhuis.

Geografische spreiding

VIA ZUID en Intro zijn goed ingebed in Limburg. De instellingen werken intensief samen met een groot aantal lokale en regionale partners, al is door de veelheid aan partners niet steeds duidelijk hoe intensief de samenwerkingen zijn en wat de partners precies bijdragen. De instellingen passen goed in het profiel van de Stedelijke Cultuurregio Zuid, versterken met hun activiteiten het makersklimaat in Limburg en dragen bij aan de terugkeer naar en verankering van talentvolle makers in deze regio. Er wordt met enige regelmaat ook buiten Limburg gespeeld.

Toepassing Fair Practice Code

De raad is gematigd positief over de reflectie op de Fair Practice Code. De instellingen gaan in op de huidige stand van zaken, waarbij er verschillen bestaan tussen VIA ZUID en Intro. Er wordt echter niet beschreven hoe zij invulling gaan geven aan de code nadat de fusie zijn beslag heeft gekregen.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is positief over de reflectie op de Governance Code Cultuur. De toelichting gaat vrijwel alleen in op VIA ZUID, omdat diens statuten de basis vormen bij de fusie met Intro. VIA ZUID toont aan goed beleid te voeren op het vlak van governance en de toepassing van de code. Zij hanteert een raad-van-toezichtmodel. Sommige leden van de raad van toezicht zijn werkzaam bij samenwerkingspartners. In de nabije toekomst zal de raad volledig uit onafhankelijke leden bestaan en wordt een raad van advies ingesteld met afgevaardigden uit het (werk)veld. Hierdoor blijft de band met de partners geborgd. Er wordt helder toegelicht hoe de fusie vanuit het oogpunt van governance zal worden georganiseerd.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is positief over de reflectie op de Code Diversiteit en Inclusie. De instellingen zijn zich bewust van hun omgeving. Diversiteit en inclusie staan op de agenda en worden gemonitord. In de aanvraag wordt een aantal aandachtspunten genoemd, zoals het rekening houden met diversiteit bij het werven van nieuwe medewerkers. De raad mist een strategie om de samenstelling van het publiek te diversifiëren. Volgens VIA ZUID en Intro is dit een speerpunt voor de komende periode.

Vleeshal

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 495.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 495.000

Over de instelling

Stichting Beeldende Kunst Middelburg – Vleeshal (hierna: Vleeshal), presenteert experimentele hedendaagse kunst aan een, naar eigen zeggen, zo breed mogelijk publiek en is gevestigd te Middelburg. De bijzondere historische tentoonstellingsruimte inspireert kunstenaars tot het maken van nieuw werk en het doorbreken van bestaande artistieke praktijken. Met ‘Rituals of Care’ als vertrekpunt wil de instelling transitie binnen de kunst bewerkstelligen, en bij bezoekers ‘een openheid voor het veranderlijke’. Vleeshal programmeert tevens een rondreizend tentoonstellingsprogramma op verschillende plaatsen in Middelburg en elders in Nederland en in het buitenland.

Vleeshal positioneert zich als een ruimte die (internationale) kunstenaars ver van de hectiek van de Randstad de mogelijkheid biedt het radicale experiment aan te gaan, en waar lokaal publiek op een laagdrempelige manier met hedendaagse kunst in aanraking komt. Met coproducties met internationale partners, bijdragen van internationale publieke en private fondsen en bezoek van kunstprofessionals van over de hele wereld, etaleert Vleeshal ook haar internationale belang.

Vleeshal beschikt uit het verleden over een collectie hedendaagse kunst, die in bruikleen aan musea in binnen- en buitenland wordt gegeven. Tot de taken vanuit de gemeente behoren subsidieverstrekking aan Middelburgse kunstenaars en het onderhouden van de gemeentelijke collectie inclusief de beelden in de openbare ruimte.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Beeldende Kunst Middelburg – Vleeshal een subsidiebedrag toe te kennen van € 495.000.

Vleeshal onderscheidt zich met een toonaangevende en internationaal georiënteerde, multidisciplinaire programmering binnen de hedendaagse kunst. De instelling heeft de afgelopen periode goed gefunctioneerd. De inhoudelijke focus, vooral gericht op talentontwikkeling, experiment en internationale programmering, vindt de raad van landelijk en internationaal belang. Met ‘Rituals of Care’ onderzoekt Vleeshal als reactie op de tijdgeest

de ‘voorwaarden van samenzijn’ door kunst. Collectieve praktijken, ‘performances als tentoonstelling’ en experimentele tentoonstellingsvormen op het snijvlak van dans, theater, beeldende kunst en literatuur zijn de artistiek- inhoudelijke uitgangspunten. De uniciteit van de tentoonstellingsruimte van Vleeshal daagt daarbij uit tot grootschalige en experimentele installaties.

Coproducties en reizende tentoonstellingen in Middelburg en het buitenland versterken de zichtbaarheid van Vleeshal lokaal en internationaal. Het educatieaanbod wordt georganiseerd in samenwerking met Kunsteducatie Walcheren en naar behoren ingevuld. Wel vindt de raad dat Vleeshal haar doelstelling om een breed publiek te betrekken bij haar experimentele programmering beter moet uitwerken en haar marketing- en communicatiestrategie hiermee in overeenstemming moet brengen.

Vanaf 1 januari 2018 functioneert Vleeshal op basis van het door de gemeente Middelburg goedgekeurde reorganisatieplan richting verzelfstandiging, welke in fasen wordt gerealiseerd. De Governance Code Cultuur wordt in 2021 in overeenstemming gebracht met de verzelfstandigde positie van Vleeshal. Hetzelfde geldt voor uitvoering van de Fair Practice Code waarvoor Vleeshal middelen heeft gereserveerd in de begroting. Binnen de Code Diversiteit en Inclusie verdient het onderdeel ‘publiek’ nadere uitwerking.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Vleeshal heeft de afgelopen jaren een sterk tentoonstellingsprogramma laten zien met solotentoonstellingen van internationale kunstenaars in Nederland, en kunst speciaal gemaakt of aangepast voor de locatie van Vleeshal. Vaak gingen de exposities gepaard met publicaties die deels in coproductie met buitenlandse uitgevers en collega-instellingen en galeries werden uitgebracht. Eind 2017 werd de programmering in Vleeshal Zusterstraat beëindigd vanwege gemeentelijke bezuinigingen. De daar gehuisveste bibliotheek werd overgebracht naar ZB, Planbureau en Bibliotheek van Zeeland.

Met een in 2015 gestarte rondtrekkende programmering presenteerde Vleeshal jong talent op tijdelijke en onverwachte plekken, zoals Art Rotterdam, Spring Performance Festival in Amsterdam, Wiels in Brussel en The Box Gallery in Los Angeles. Lokaal deed de rondreizende programmering ook veel stof opwaaien met ‘Don’t Get Lost in the Neighbourhood’ (2015 – 2018) en ‘Rooms of Now’ (2019 – 2020), waarin Middelburgers een kamer in hun huis beschikbaar stelden voor een interventie van een kunstenaar. Met de verfrissende manier van

programmeren hebben veel (jonge) kunstenaars hun talent op speelse wijze kunnen presenteren.

Met 'Rituals of Care' als artistiek uitgangspunt voor 2021 – 2024 nodigt Vleeshal kunstenaars uit die zich bedienen van interdisciplinaire praktijken met elementen als choreografie, alternatieve geneeswijzen en geluidsinstallaties. Hiermee onderzoekt zij 'voorwaarden van samenzijn' als reactie op verlies van zorg en vakmanschap door automatisering, op de heersende angstcultuur rondom lichamelijk contact en vervreemding door digitale communicatie. Het thema 'Rituals of Care' is ontleend aan een serie performances die in 2019 in de Berlijnse Martin Gropius Bau van start ging. Somatische technieken, *queering* en non-conformistische perspectieven worden bij het onderzoek betrokken om te experimenteren met 'radicale vormen van zorg en herstel'. De gekozen thematieken zijn relevant en passend bij deze tijd.

Artistieke speerpunten zijn collectieve praktijken, interdisciplinaire benadering tussen met name de domeinen dans, theater, beeldende kunst en literatuur, 'performances als tentoonstelling' en experimentele tentoonstellingsvormen. Vleeshal is niet de enige instelling die op deze manier invulling geeft aan de hedendaagse praktijk van beeldende kunst. Maar de keuze voor performance en interdisciplinariteit past echter goed bij de geschiedenis van Vleeshal. In combinatie met de uniciteit van de plek is het programma onderscheidend. De raad vindt het interessant dat hiermee de historische relevantie en positie van het gebouw behouden blijft.

Aan deze artistieke uitgangspunten verbindt Vleeshal jaarlijks vier solo-, duo- of groepstentoonstellingen waarvoor een aantal internationale toonaangevende kunstenaars is geselecteerd. In 2021 – 2024 krijgt de rondreizende programmering meer nadruk als een lokaal en internationaal rondreizend tentoonstellingsprogramma. Hiermee stijgt het aantal tentoonstellingen van vijf in 2017 – 2018 naar jaarlijks twaalf in 2021 – 2024.

De raad is vol lof over de ambitieuze programmering. Het artistieke beleid is helder uitgewerkt in het activiteitenprogramma met tentoonstellingen en publicaties en geeft vertrouwen in het realiteitsgehalte van de aanvraag. Met haar onderscheidende positie en standplaats in Middelburg kan Vleeshal met de gekozen thematiek positie innemen in de regio en binnen de sector. Ook de rondreizende tentoonstellingen en de inhoudelijke betrokkenheid bij University College Roosevelt (UCR) dragen hieraan bij.

De bruiklening uit de belangwekkende collectie die Vleeshal in het verleden bijeen heeft gebracht, versterkt haar zichtbaarheid en internationale positionering.

Vernieuwing

Vleeshal werkt voor de vormgeving van haar communicatiemateriaal samen met Werkplaats Typografie in Arnhem. Hiermee en met het betrekken van een *curatorial assistant* bij het tentoonstellingsprogramma voor periodes van twee jaar draagt de organisatie bij aan talentontwikkeling. Een dergelijke inspirerende benadering zou de raad elders vaker toegepast willen zien. Het is ook een mooie opstap voor de betrokken curatoren.

Vleeshal biedt (jonge) kunstenaars met de rondreizende tentoonstellingen een originele mogelijkheid om zich te onderscheiden. Met het project ‘Oemoemenoe’ – Zeeuws voor ‘hoe moeten we nu’ – daagt Vleeshal in 2021 – 2022 internationale kunstenaars uit performances en workshops te organiseren met lokale verenigingen en ondernemingen als sportclubs en restaurants. In 2023 – 2024 volgt ‘Sister Outsider’, een project over de rol van de *outsider*, waarbij de Zeeuwse Bibliotheek is betrokken. Voor de rondreizende programmering in het buitenland zijn de plannen nog niet uitgewerkt. Het valt de raad op dat het rondreizende programma in de aanvraag maar marginaal wordt verbonden aan de visie van Vleeshal. Ook is hij benieuwd naar de effecten op de lokale gemeenschap.

De keuze voor ‘Rituals of Care’ als thema, en performance als tentoonstelling, is niet uitgesproken vernieuwend. Maar Vleeshal vertrekt met deze artistiek-inhoudelijke benadering wel vanuit de kern van haar missie om experimentele en actuele kunst te laten zien in Zeeland. Hiermee is zij vernieuwend voor de regio en sluit ze bovendien aan bij een internationaal perspectief.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Vleeshal wordt gefinancierd door de gemeente Middelburg, aangevuld met financiering van het Mondriaan Fonds. Terugloop van gemeentelijke subsidie vanaf 2014 bracht de instelling financieel in het nauw met als gevolg een negatief resultaat op de balans in 2017. Per 1 januari 2018 functioneert Vleeshal op basis van het door de gemeente goedgekeurde reorganisatieplan dat over meerdere jaren wordt uitgerold. Door aanpassingen in onder andere het personeelsbestand kon Vleeshal het boekjaar in 2018 positief afsluiten. Wel heeft Vleeshal naar eigen zeggen de afgelopen jaren haar programmering met een te klein team en te weinig middelen uitgevoerd waardoor zij onvoldoende invulling heeft kunnen geven aan de Fair Practice Code.

Vleeshal heeft haar positie weten te stabiliseren en heeft nieuwe ambities geformuleerd om haar team uit te breiden met deeltijdfuncties voor een externe curator, een fondsenwerver en een marketing- en communicatiemedewerker. In de toelichting op de begroting schrijft

Vleeshal middelen te reserveren voor een brede toepassing van de code. Deze stappen zijn in het belang van het functioneren van de organisatie. De raad verwacht dat de instelling het achterstallige onderhoud hiermee binnen afzienbare tijd zal wegwerken. De financieringsmix is de komende periode gevarieerder met bijdragen van private fondsen. Het eigen inkomstenpercentage stijgt mede hierdoor van 5 procent in 2018 naar gemiddeld 8 procent in 2021 – 2024. De raad vindt dit percentage aan de magere kant. Vleeshal beschrijft geen strategie bij tegenvallende inkomsten; een risicoanalyse die opgesteld is met een financieel adviseur wordt niet concreet uitgewerkt.

De sociale dialoog komt beperkt aan bod. Zo wordt uit de aanvraag niet duidelijk of er regelmatig evaluaties met werknemers worden gehouden en of samenwerkingspartners van Vleeshal de Fair Practice Code onderschrijven.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Vleeshal is in 2020 een overeenkomst aangegaan met Kunsteducatie Walcheren (KEW). Gezien haar beperkte capaciteit heeft Vleeshal met het bereik van ruim 1.100 kinderen in 2019 een goede prestatie geleverd, verrijkend voor de regio. Er zijn educatieve programma's voor verschillende niveaus, die in de aanvraag overigens niet nader worden omschreven. De raad moedigt Vleeshal aan om met haar educatieaanbod in 2021 – 2024 een hoger aantal leerlingen te bereiken dan het geraamde aantal van 1.400 jaarlijks.

De samenwerking met de Art and Designafdeling van de University College Roosevelt (UCR) op het gebied van gastcolleges, publieksbegeleiding en onderzoeksstages is relevant en waardevol.

Minder positief oordeelt de raad over de uitwerking van publieksbenadering van Vleeshal. De raad had hier meer visie en inzet willen zien. Met 'Rituals of Care' wil de instelling immers "een openheid voor het veranderlijke" bij bezoekers bewerkstelligen. Het wordt de raad niet duidelijk in hoeverre Vleeshal zicht heeft op de samenstelling van haar publieksgroepen. Hij moedigt de instelling aan hier sterker op te reflecteren en eventueel publieksonderzoek uit te laten voeren. Op het gebied van marketing en communicatie doet Vleeshal het hoogst noodzakelijke. Ook op dit punt verwacht de raad meer inzet van Vleeshal.

Geografische spreiding

Vleeshal is stevig geworteld in Middelburg op velerlei manieren, zoals door uitvoering te geven aan het gemeentelijke subsidiebeleid en uitreiking van de Vleeshal Kunstprijs aan een Middelburgse kunstenaar en door programmering van de lokale rondreizende projecten. Ook zijn er diverse

samenwerkingen, zoals met Kunst- en Cultuurroute Middelburg en ‘Wij zijn de stad’. Vleeshal verwijst expliciet naar de doelstellingen van het *bidbook* ‘Samen in Zee’ van de provincie Zeeland om met een gevarieerd cultureel aanbod aan te sluiten bij de stedelijke kwaliteit van de stad. Vleeshal benoemt haar onderscheidende kwaliteiten ten opzichte van die van het CBK Zeeland en het Zeeuws Museum, maar het wordt niet duidelijk wat de bundeling van krachten oplevert.

Toepassing Fair Practice Code

De toepassing van de Fair Practice Code stond in 2018 onder druk vanwege hoge werkdruk en te weinig middelen. Vanaf 2019 houdt Vleeshal voor 100 procent de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’ aan voor tentoonstellingen in Vleeshal, maar toepassing ervan gold niet voor het rondreizende programma en het publieksprogramma. De organisatie hoopt met extra gelden in 2021 – 2024 extra personeel te kunnen aantrekken en vanaf 2021 brede opvolging aan de code te geven. De raad heeft begrip voor de door Vleeshal geschetste situatie van de afgelopen periode, maar dringt er bij Vleeshal op aan om de toepassing voortvarend te realiseren. Vanwege de banden met de gemeente Middelburg was het voor Vleeshal niet mogelijk een eigen arbeidsregeling te treffen. Ook hier dient de organisatie stappen te zetten zodra de verzelfstandiging een feit is.

Toepassing Governance Code Cultuur

Vleeshal bevindt zich in een overgangperiode naar een volledig verzelfstandigde positie in 2021. Hiermee worden de banden met de gemeente Middelburg veel losser. Met de voorgenomen statutenwijziging waarin de Governance Code Cultuur gedetailleerd wordt beschreven, loopt de organisatie hierop vooruit. De raad is benieuwd in hoeverre de nieuwe profielschetsen voor de raad van toezicht tegemoetkomen aan diversiteit, een beschrijving hiervan ontbreekt in de aanvraag.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Vleeshal reflecteert uitvoerig op de vier p’s waarbij het onderdeel ‘programma’ leidend is. De programmering is heel divers en inclusief qua thematiek. Het onderdeel ‘publiek’ wordt toegelicht aan de hand van de regionale situatie. Vleeshal beschrijft dat de bevolkingssamenstelling op het platteland nogal homogeen is en dat in Middelburg en de omliggende steden de bevolking minder divers van samenstelling is dan in de Randstad. De raad kan zich hier ten dele in vinden. Hij ziet zeker uitdagingen voor Vleeshal om sociaaleconomische verschillen te belichten en zich meer te verdiepen in aspecten als gender en geaardheid. Dan ontstaan er vanzelf nieuwe inzichten om het bereik te verbeteren. Ook meent de raad dat het verleden van Zeeland dat sterk is verweven met de geschiedenis van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en de West-Indische Compagnie (WIC) een rol speelt in de samenleving. Onderzoek naar de

geschiedenis van deze beide ondernemingen ruimt ook plaats in voor nasporing van betrokkenheid bij slavernijtransporten. Hieraan besteedt Vleeshal aandacht in themabijeenkomsten met URC. De thematiek biedt echter kansen om het onderwerp ook breder aan de orde te stellen.

W139

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 275.000

Over de instelling

Stichting W 139 (hierna: W139) is een door kunstenaars gedreven plek gevestigd in het centrum van Amsterdam. W139 positioneert zich als een 'sensitieve' publieke ruimte voor hedendaagse kunst en beoogt een kunstpraktijk te laten zien die gerelateerd is aan hetgeen *nu* in de maatschappij gebeurt. Kunstenaars met een grote diversiteit aan achtergronden in hun praktijk worden uitgedaagd hun grenzen te verkennen en te verleggen.

De komende periode wil W139 met de kritische inbreng van een jonge generatie kunstenaars het maatschappelijk belang van haar instelling vergroten. Met een intuïtieve manier van werken en *exhibition views* waarbij W139 samen met publiek terugblijkt op haar tentoonstellingspraktijk zoekt W139 actief naar verbinding met publiek.

W139 programmeert jaarlijks zes groeps- en zes solo-exposities waarbij steeds een groepstentoonstelling en een solotentoonstelling tegelijkertijd te zien zijn.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting W 139 geen subsidie te verlenen. De raad heeft de extra aangevraagde, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

W139 presenteert een experimenteel tentoonstellingsprogramma waaraan nationale en (voornamelijk in Nederland wonende) internationale kunstenaars bijdragen. Het belang van W139 voor kunstenaars is niet alleen daarom evident. Ook de programmering wordt bepaald door beeldend kunstenaars, een telkens wisselende kerngroep. De afgelopen periode heeft de instelling naar behoren gefunctioneerd. Voor de komende periode wil zij op een intuïtieve manier de aard van kunst verkennen en kunstenaars ruimte geven hun werk te maken. Hiermee wil W139 verzet bieden aan 'artistieke geruststelling en intellectuele vrijblijvendheid', institutionalisering en commercialisering. W139 heeft haar ambities en positionering echter onvoldoende gedefinieerd en uitgewerkt voor een plek binnen de Culturele basisinfrastructuur (BIS). Bovendien speelt de instelling

(inter)nationaal een minder grote rol; W139 is vooral bekend bij liefhebbers en een specialistisch publiek.

De bezoekcijfers zijn relatief hoog met de kanttekening dat bezoekers op vrijwillige basis entree betalen. De plannen om het archief te actualiseren door met het publiek terug te blikken en de artistieke praktijk te documenteren en te verdiepen zijn voorbeeldstellend. De gedetailleerd beschreven communicatiestrategie wekt vertrouwen in de ambities en het belang dat W139 hecht aan de band met het publiek.

De financiële positie van W139 is sterk afhankelijk van subsidies van gemeente en rijk. W139 zet zich op voldoende wijze in voor *fair pay*. Invulling van de Fair Practice Code wordt onvoldoende beschreven. Op de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit en Inclusie zou W139 sterker kunnen reflecteren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De afgelopen periode heeft W139 met succes haar artistieke koers weten uit te zetten met kunstenaars in de kern van de instelling. Vanuit een extra werkruimte in Weesp werken kunstenaars intensief samen bij het experimenteren met de presentaties van tentoonstellingen.

Van 2017 – 2020 ontving W139 voor haar activiteiten onder andere steun van de gemeente Amsterdam. Een aanvraag voor de BIS werd negatief beoordeeld omdat W139 zich niet verbond aan een artistiek leider of coördinator, en meer als een kunstenaarsinitiatief functioneerde dan als een presentatie-instelling.

In de periode van 2021 – 2024 werkt W139 met een roulerende artistieke programmaraad van telkens drie jonge makers die eerder tentoonstellingen bij haar hebben gemaakt. Deze kerngroep moet erover waken dat W139 beeldbepalend is en staat in nauw contact met het bestuur dat de ontwikkeling en kwaliteit van de artistieke koers bewaakt. W139 is met deze aanpassing tegemoet gekomen aan de eerder geuite kritiek van de raad. Tegelijkertijd verkeert W139 met de gekozen werkwijze in de ogen van de raad nu in een spagaat tussen democratie en sturing.

Het is zonder meer de kracht van W139 dat ze veel ruimte geeft aan de stem van de kunstenaar. De raad moedigt W139 daarom aan haar radicale werkwijze voort te zetten en spelregels niet te bepalend laten zijn waardoor kunst centraal blijft staan. De artistieke kerngroep heeft een belangrijke taak om te vermijden dat hiërarchie tussen kunstenaars onderling een rol gaat spelen.

Met haar functioneren zegt W139 niet alleen ‘in te willen gaan tegen dominante commerciële machinaties en distributiesystemen’. Ook wil zij weg blijven van ‘artistieke geruststelling en intellectuele vrijblijvendheid’. Zij wil een kunstpraktijk stimuleren die bijdraagt aan ‘sensitieve ruimte in de maatschappij’, waar kunstenaars op een intuïtieve manier de aard van kunst verkennen en publiek hiervan deelgenoot maken. W139 reflecteert echter onvoldoende op begrippen die zij afwijst als institutionalisering, commercialisering, hedonisme en *gratification*. W139 legt weliswaar sterke nadruk op het belang van de kunstenaarsstem maar is teveel in zichzelf gekeerd. Ze had haar positionering scherper en relevanter moeten definiëren en uitwerken. Met name het belang dat W139 hecht aan het voor haar centrale begrip sensitieve, publieke ruimte blijft onderbelicht.

Het activiteitenplan biedt een programma met zes groepstentoonstellingen en publieksprogramma's en synchroon daaraan vier tot zes solopresentaties van onder andere de residentie-kunstenaars van W139. Er is aandacht voor artistiek beeldend werk, zintuiglijkheid en *do it yourself*-presentaties. *Skin in the game* van Evelina Rajca bijvoorbeeld is een benadering waarbij de kunstenaar met kunstenaars en geestverwanten reflecteert op processen van sociale uitsluiting, verzet en veerkracht. In een andere tentoonstelling ontwikkelt Philip Vermeulen met Sonic Acts een zintuigelijke ervaring. Jacob Dwyer speelt in op collectieve en individuele ervaringen van een kunstwerk in de tentoonstellingsruimte en Sil Krol werkt met jonge internationale kunstenaars aan het opschalen van hun sculpturen tot buiten de tentoonstellingsruimte met gebruik van nieuwe duurzame materialen. W139 heeft hiermee een interessante programmering uitgewerkt. Zij is van evident belang voor jonge en oudere kunstenaars, door de contacten met vele kunstenaars en de professionals die er komen en gaan. Er zijn echter weinig (inter)nationale partnerships waardoor de instelling onvoldoende aannemelijk maakt binnen een (inter)nationale context te functioneren.

Vernieuwing

W139 is voor jonge kunstenaars een laagdrempelig platform voor talentontwikkeling, eigen van opzet met een peer-to-peerbenadering en open voor uitwisseling en samenwerking. In vergelijking met sommige andere instellingen waar dezelfde artistieke leiders soms jarenlang aan zijn verbonden, is de organisatie van W139 met haar steeds wisselende samenstelling van het artistieke team open en dynamisch. De raad had door meer toelichting wel een scherper beeld willen krijgen van de rol en het functioneren van de kerngroep. Nu blijft het beeld vaag. Op meer punten in de aanvraag legt W139 haar ambitie onvoldoende uit en worden de plannen onvoldoende concreet beschreven.

Artistiek inhoudelijk is de programmering hedendaags en voldoende vernieuwend. Ook worden artists-in-residence op een uitdagende manier

betrokken, zij kunnen gedurende vier maanden gebruikmaken van het gastatelier en vervolgens hun werk presenteren in de tentoonstellingsruimte van W139.

Op het gebied van publieksbereik maakt W139 indruk met talkshows over kunst, en door sociale media en haar sociale netwerk goed in te zetten.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Ondanks de beperkte middelen beloont W139 kunstenaars die tentoonstellen bij de instelling zoveel mogelijk volgens de *Richtlijn kunstenaarshonoraria*. Bij ontoereikend budget ligt de verantwoordelijkheid bij de kunstenaar om additionele financiering te zoeken.

W139 biedt verschillende vaste bedragen aan kunstenaars, teamleden en artistieke kerngroepen en is daarover transparant. Voor zzp'ers gelden minimumtarieven. In geval het aantal ingezette uren niet in overeenstemming is met de gehonoreerde uren, treedt W139 in overleg met de betrokkenen. Zoals zo vaak bij artistieke culturele instellingen worden meer uren gemaakt dan beloond. Secundaire arbeidsvoorwaarden als opleidingsmogelijkheden voor medewerkers komen in beperkte mate naar voren.

Vanwege de grote afhankelijkheid van subsidies van gemeente en het Rijk is de financiële positie van W139 voor de periode 2021 – 2024 risicovol. De beperkte toelichting op de baten van de instelling maakt het lastig om het realisme van de begroting te beoordelen. Het wordt uit de begroting niet duidelijk of de personeelslasten zijn berekend volgens de *Richtlijn functie- en loonbouw presentatie-instellingen beeldende kunst*. De formatie groeit van 2 fte naar 8 fte, de eigen inkomsten zijn voor 2021 – 2024 begroot op 18-20 procent en daarmee gemiddeld 6 procent hoger dan in 2017 – 2018. Op beide punten ontbreekt een toelichting.

De raad is benieuwd hoe het ondersteuningsfonds Supporting W139, een gilde van private fondsen en individuen, zich zal ontwikkelen en kan bijdragen aan het versterken van de financiële basis van W139.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 doet W139 een beroep op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op het verbreden van hun publieksbereik. Althans: in het aanvraagformulier vindt ze dat aan. Echter, noch in de begroting, noch in de toelichting op de begroting en noch in het activiteitenplan maakt ze *expliciet* duidelijk op welke manier ze dat bedrag voor dat doel gaat inzetten.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

W139 richt zich met haar educatieaanbod vooral op kunstacademies en het hoger onderwijs, een heldere keuze, passend bij het profiel van de instelling.

Op de drukke locatie in de Warmoesstraat lopen veel bezoekers naar binnen. Daarnaast trekt W139 een publiek van liefhebbers en specialisten, waardoor de instelling een goed bereik heeft van 22.000 – 25.000 bezoekers jaarlijks. W139 heft geen entree, maar vraagt een vrijwillige bijdrage.

W139 gaat een handleiding ontwikkelen met nieuwe wegen om makers te bereiken en haar relaties te verdiepen en *kinship in art* te bevorderen. Ook gaat zij haar archief actualiseren om toegankelijker voor publiek te zijn. Door middel van *exhibition views* worden kritische beschouwingen van makers en publiek losgelaten op tentoonstellingen die eerder bij W139 te zien zijn geweest. Met interviews, portretten en *podcasts* worden deze beschouwingen geregistreerd en gedocumenteerd. Hiermee wil W139 voeding geven aan haar toekomstige hedendaagse kunstpraktijk. Deze initiatieven zijn heel waardevol, evenals de gedetailleerd beschreven communicatiestrategie om meer publiek te bereiken. Hiervoor is in 2019 een communicatiemedewerker aangenomen.

De programmering met kunsttalkshow Stampa is een goed initiatief en verfrissend van aanpak.

Geografische spreiding

W139 is lokaal goed ingebed en heeft vooral relaties met onderwijs en culturele instellingen, zoals een partnerschap met Culturele Partners van de Wallen, betrokkenheid bij Moker en deelname aan De Culturele Stelling van Amsterdam. Het performancefestival WhyNot krijgt weer onderdak bij W139 voor site-specifieke programmering. Solidariteit speelt een belangrijke rol bij het gastvrijheid verlenen aan culturele partijen die een betaalbare plek of podium zoeken. De raad leest in de aanvraag niet over verbindingen met andere maatschappelijk relevante partijen. Ook worden er weinig relaties beschreven direct buiten het centrum of in de grotere regio van Amsterdam. Het (inter)nationale belang van W139 is beperkt.

Toepassing Fair Practice Code

W139 gaat in de aanvraag niet in op de Fair Practice Code. Wel wordt aangegeven dat er op een zo eerlijk mogelijk wijze wordt beloond. In hoeverre W139 zich inzet voor de sociale dialoog door bijvoorbeeld aansluiting te zoeken bij Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst valt uit de aanvraag niet op te maken.

Toepassing Governance Code Cultuur

Het governancemodel van W139 (zie 'Artistieke/inhoudelijke kwaliteit') is bijzonder, met voor- en nadelen. De raad moedigt de instelling aan haar model en de wisselwerking tussen artistieke raad en bestuur, kritisch te evalueren.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het valt de raad op dat in de aanvraag termen als inclusie en meerstemmigheid vooral vanuit de kunstenaar worden ingevuld. Met inclusiviteit van kunstenaars wordt bedoeld een vertegenwoordiging van meerdere stemmen en visies uit de samenleving. Hiermee hanteert W139 het begrip op een geheel eigen manier. De raad vindt deze benadering van inclusiviteit ten opzichte van kunstenaars en makers als groep, zeker op de locatie in Amsterdam, waardevol. Wel zou de raad een meer uitgewerkte visie op diversiteit willen zien, waarbij ook publiek en partners worden betrokken.

Waag

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.000.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.000.000

Over de instelling

Stichting Waag Society (hierna: Waag) is 25 jaar geleden opgericht. De instelling organiseert onderzoeks- en ontwikkelactiviteiten op het gebied van technologie en design rond actuele maatschappelijke vraagstukken en hanteert daarbij een interdisciplinaire en brede definitie van ontwerp. Waag positioneert zich als *middle ground*-organisatie en wil van daaruit bruggen slaan tussen betrokken burgers en hun leefwereld en instituties. Waag is een laboratorium, waarin de toekomst wordt verkend met behulp van innovaties vanuit ontwerp en cultuur. Kunstenaars en ontwerpers krijgen de gelegenheid in dit lab te werken. Waag stelt zich op als hoeder van publieke belangen. Zij initieert hier debat over en stimuleert reflectie op de functie van technologie in de samenleving.

Waag heeft twee BIS-aanvragen ingediend: een in het kader van het artikel Future lab design en technologie en een in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen. Dit advies heeft betrekking op de aanvraag in het kader van het artikel Future lab design en technologie.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.40 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Waag Society een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.000.000, mits zij:

- Voor 2021 de plannen om een tentoonstellingsruimte te creëren nader toelicht, inclusief de hoofdlijnen van de programmering van de publiekspresentaties.
- Een concreet stappenplan maakt ten behoeve van de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Waag initieert en participeert in presentaties op het gebied van design en technologie en doet dit in een (inter)nationaal netwerk. De betrokkenheid bij maatschappelijke vraagstukken is groot, met name waar het de impact van technologie op de samenleving betreft. Waag organiseert labs, waar

onderzoek en experiment ruimte krijgen en brengt relevante partijen in de ontwerpsector samen met bestuurders, wetenschappers en burgers.

Waag stelt zich op als hoeder van publieke waarden en doet dit op een activistische wijze door zich te positioneren als tegenstrever van louter commerciële toepassingen van technologie. Zij treedt naar buiten in het publieke debat over onderwerpen als privacy en de cultureel-maatschappelijke impact van technologische ontwikkelingen.

Waag werkt samen met overheden, ontwerpers en onderzoekers en stelt faciliteiten beschikbaar voor de ontwikkeling van alternatieve technologie zoals de 'fairphone'. Ook pikt Waag maatschappelijke ontwikkelingen op, zoals de ontwikkeling van een concepten als 'Fairbnb', de niet-commerciële tegenhanger van Airbnb. Om haar punt te maken, kiest Waag niet zelden voor polarisatie. De raad zet vraagtekens bij die stijlfiguur, omdat die niet automatisch leidt tot een vruchtbare dialoog. Anderzijds heeft de raad er waardering voor dat Waag zich opstelt als luis in de pels en als partner in kritische discussies. De instelling is geknipt voor deze voorhoederol. In de periode 2021 – 2024 staan de programma's in het teken van de toekomst van de digitale samenleving, onder de noemer 'Code'. Daarnaast zal het gaan over de toekomst van het maken en materialiteit, onder de noemer 'Make'. Onder de noemer 'Learn, Heritage & Care' krijgen de toekomst van ontwerp in domeinen van zorg, onderwijs en erfgoed aandacht.

Waag gaat zich in de komende beleidsperiode ook richten op complexe systemen en de toekomst van de planeet. In dit verband lanceerde zij op het Amsterdamse Science Park het lab 'Planet B' en organiseert zij hier 'expedities', waarin de ontwerpsector samenkomt met burgers, het kunstenveld, overheden en de wetenschap. Deze plannen zijn ambitieus. De raad is benieuwd naar de uitwerking en vraagt zich daarnaast af hoe de activiteiten met betrekking tot 'Planet B' zich verhouden tot de reguliere activiteiten van Waag.

Voor alle programmalijnen worden Labs georganiseerd onder leiding van 'Lab Leads'. Waag neemt zich voor jaarlijks meer dan zestig projecten uit te voeren, variërend van Europese onderzoeksprogramma's tot ontwerpsessies, grootstedelijke pilots, workshops, residenties en 'living lab'-opstellingen. De raad verwacht dat de resultaten van de Labs zullen leiden tot inspirerende presentaties. Tot op heden organiseert Waag geen tentoonstellingen of publiekspresentaties in het eigen gebouw. Het is daarom goed dat Waag zich heeft voorgenomen het algemene publiek te informeren en te betrekken in haar Future Lab. Per slot van rekening is het maken van presentaties en het delen van uitkomsten van experiment een belangrijk bestanddeel van het Future Lab.

Vernieuwing

De raad constateert dat Waag positie kiest zonder daarbij in herhaling te vallen. Waag vertrekt steeds vanuit het morele standpunt dat publieke waarden verdedigd dienen te worden en mensen geholpen moeten worden om greep op hun leven en op hun leefomgeving te krijgen. Dat vindt de raad prijzenswaardig.

Het historische gebouw waarin Waag is gevestigd, heeft een gesloten karakter. Hier wil de instelling verandering in brengen door de ruimte op de begane grond toegankelijk te maken en een nieuwe, publieksvriendelijke, bestemming te geven. Details voor dit plan ontbreken in de aanvraag, maar de raad waardeert de inzet om de zichtbaarheid van het werk van Waag te verbeteren.

Vernieuwing is te verwachten in de ‘expedities’ die Waag in het kader van het project ‘Planet B’ organiseert. In de labs van Waag is het onderzoeksproces belangrijker dan de resultaten. Het ligt dan ook niet direct in haar bedoeling om artistiek-inhoudelijke vernieuwing van ontwerp of kunst na te streven. Wel wil zij kunst en ontwerp in het hart plaatsen van de verkenning van maatschappelijke vraagstukken.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Waag is een projectorganisatie met circa vijftig medewerkers, waarvan 75 procent een vaste aanstelling heeft. Daarnaast werkt zij met een schil van freelancers, stagiairs, artists in residence en *research fellows* die betrokken zijn bij de realisatie van de projecten.

Waag hanteert een eigen cao die gebenchmarkt is op andere cao’s en in 2019 nog intern is onderzocht, waarna is geconcludeerd dat medewerkers en betrokkenen een passende vergoeding krijgen. Freelancers krijgen 125 procent van het bruto uurloon betaald ten opzichte van medewerkers in loondienst in een vergelijkbare functie. Stagiairs ontvangen een maandelijks vergoeding van 300 euro.

Waag heeft haar manier van werken recent verder geprofessionaliseerd. Vanaf 2019 wordt de jaarlijkse begroting niet meer top-down vastgesteld, maar bottom-up, binnen duidelijke kaders. Nieuwe projecten worden volgens regels begroot en in elke fase van ontwikkeling wordt het ‘twee paar ogen-principe’ toegepast. Waag werkt met *key performance*-indicatoren om de dagelijkse gang van zaken te sturen. Dit is een goede reactie geweest op financiële tegenslagen.

Voor 2020 zet Waag in op consolidatie en het borgen van de nieuwe werkwijze in de organisatie. De financiële positie van Waag is stabiel, maar kwetsbaar. Zo is het eigen inkomstenpercentage afgenomen tussen 2017 en 2018. Waag is voor meer dan 60 procent afhankelijk van subsidies. Waag is

succesvol in het aanboren van een breed scala aan subsidiemogelijkheden, waaronder Europese subsidies. Slechts 1 procent van de inkomsten is afkomstig van publiek.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Waag gaat uit van een 'Do It Together'-aanpak, waarbij publiek vooral deelnemer is. De formats hiervoor variëren van workshops, maaksessies en gameavonden tot presentaties. De raad moedigt het aan dat Waag meer toegankelijk wordt voor publiek. Als Future Lab streeft Waag naar een groei van haar publieksbereik van 100.000 bezoekers en deelnemers in 2020 naar 175.000 in 2024. Dit is een enorme groei. Waag denkt dit te bereiken door de eerder genoemde ontsluiting van de begane grond en door de activiteiten van 'Planet B'. In 2022 wil zij het hele Waaggebouw omvormen tot presentatieruimte en dé cocreatie-maakplaats van de Amsterdamse binnenstad. Deze plannen zijn groots en impliceren een cultuurverandering binnen de organisatie.

Waag ontwikkelt pakketten voor 'makersonderwijs', waarin creatief ontwerp, technische vaardigheden, samenwerken, probleemoplossend vermogen en andere 21st century-skills centraal staan. Jongeren tussen 8 en 14 jaar zijn hiervoor de doelgroep. Daarnaast ontwikkelt Waag binnen- en buitenschoolse programma's om jongeren (en ouderen) bekend te maken met aspecten van technologische cultuur. In de 'Fabschool' leren jongeren programmeren, werken met digitale fabricage, en het ontwikkelen van creatieve ontwerpvaardigheden. Verder ontwikkelt Waag in samenwerking met andere partijen, zoals MIT en Bits of Freedom, de Waag Academy met diverse opleidingen voor kunstenaars en ontwerpers die hun kennis en vaardigheden willen verdiepen.

Ten slotte verwacht Waag online en in de media meer bereik te zullen genereren. In 2020 start zij met een eigen podcast-kanaal en ontwikkelt zij met Public Spaces alternatieven voor commerciële sociale media. De raad verwacht dat Waag haar groeiambities in bereik kan waarmaken.

Geografische spreiding

Waag is ingebed in het Amsterdamse netwerk van culturele instellingen, werkt samen met de gemeente en met universiteiten. Waag heeft landelijke bekendheid, met name onder vakspecialisten, beleidsmakers en bestuurders. Waag opereert op Europees niveau en heeft bijdragen ontvangen vanuit Europese financiële middelen in het kader van Horizon 2020. Waag heeft een sterke positie en staat in verbinding met veel (inter)nationale organisaties die actief zijn op het terrein van technologie en samenleving.

Toepassing Fair Practice Code

Waag wil een goede werkgever zijn en monitort de toepassing van de Fair Practice Code in de organisatie. Voortgang, resultaten en welbevinden van werknemers worden besproken met leidinggevenden. In functioneringsgesprekken maakt Waag afspraken over honorering onder begeleiding van een Human Resource-afdeling.

De personeelsleden worden beloond conform de cao Stichting Waag Society. Voor de periode 2021 – 2024 wordt onderzocht of er bij een andere cao kan worden aangesloten. Besluitvorming vindt plaats in overleg met de ondernemingsraad. Overuren worden geregistreerd in een tijdschrijfsysteem en gecompenseerd tegen tijd. Stagiairs krijgen een vergoeding en freelancers 125 procent van het salaris van werknemers met een vast contract. De ambitie is deze praktijk door te zetten en kwalitatief waar mogelijk te verbeteren.

Toepassing Governance Code Cultuur

Waag wordt geleid door een directeur-bestuurder. De instelling heeft een ondernemingsraad die op regelmatige basis met de directeur-bestuurder overlegt. Jaarlijks vindt overleg plaats tussen ondernemingsraad en de raad van toezicht. Daarnaast evalueert de raad van toezicht zijn eigen functioneren en vindt een functioneringsgesprek plaats met de directeur-bestuurder. Elk jaar legt de raad van toezicht verantwoording af over zijn handelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Waag wil vanuit artistiek en ontwerpend onderzoek de culturele en coöperatieve vermogens van burgers en technologie mobiliseren voor een open, eerlijke en inclusieve toekomst. Ze heeft in de afgelopen beleidsperiode een nulmeting uitgevoerd, waaruit is geconcludeerd dat de organisatie voldoende divers is op het gebied van gender, seksuele geaardheid en leeftijd. Maar het personeelsbestand loopt waar het niet-westerse culturele diversiteit betreft nog achter. Een ambitie is om cultureel diverser te worden en meer mensen met een migratieachtergrond aan te trekken. De aanvraag bevat echter geen plan waaruit blijkt hoe zij dit wil realiseren.

Waag

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting Waag Society (hierna: Waag) is 25 jaar geleden opgericht. De instelling organiseert onderzoeks- en ontwikkelactiviteiten op het gebied van technologie en design rond actuele maatschappelijke vraagstukken en hanteert daarbij een interdisciplinaire en brede definitie van ontwerp. Waag positioneert zich als *middle ground*-organisatie en wil van daaruit bruggen slaan tussen betrokken burgers en hun leefwereld, en instituties. Waag is een laboratorium, waarin de toekomst wordt verkend met behulp van innovaties vanuit ontwerp en cultuur. Kunstenaars en ontwerpers krijgen de gelegenheid in deze labs te werken. Waag stelt zich op als hoeder van publieke belangen. Zij initieert hier debat over en stimuleert reflectie op de functie van technologie in de samenleving. Waag is gevestigd in Amsterdam.

Waag heeft twee BIS-aanvragen ingediend: een in het kader van het artikel Future lab design en technologie en een in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen. Dit advies heeft betrekking op de aanvraag in het kader van de Ontwikkelinstellingen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Waag Society. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Waag Society geen subsidie toe te kennen.

De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Waag stelt zich op als hoeder van publieke waarden en doet dit op een activistische wijze door zich te positioneren als tegenstrever van louter commerciële toepassingen van technologie. Zij treedt naar buiten in het publieke debat over onderwerpen als privacy en de cultureel-maatschappelijke impact van technologische ontwikkelingen. Waag werkt samen met overheden, ontwerpers en onderzoekers en stelt faciliteiten beschikbaar voor de ontwikkeling van alternatieve technologie, zoals de

‘fairphone’. Ook acteert Waag op maatschappelijk relevante onderwerpen, bijvoorbeeld door een concept te ontwikkelen als Fairbnb, de niet commerciële tegenhanger van Airbnb. Om haar punt te maken, kiest Waag niet zelden voor polarisatie. De raad zet vraagtekens bij die stijlfiguur, omdat die niet automatisch leidt tot een vruchtbare dialoog. Anderzijds heeft de raad er waardering voor dat Waag zich opstelt als luis in de pels en als kritische partner in actuele discussies. De instelling is geknipt voor deze voorhoederol.

In de periode 2021 – 2024 staan de programma’s in het teken van de toekomst van de digitale samenleving, onder de noemer ‘Code’ en de toekomst van het maken en materialiteit, onder de noemer ‘Make’. Onder de noemer ‘Care, Learn & Heritage’ krijgt de toekomst van ontwerp in de domeinen zorg, onderwijs en erfgoed aandacht.

Waag gaat zich in de komende beleidsperiode ook richten op complexe systemen en de toekomst van de planeet. In dit verband lanceerde zij op het Amsterdamse Science Park het lab ‘Planet B’. Voor alle programmalijnen worden Labs georganiseerd onder leiding van ‘Lab Leads’. Waag neemt zich voor jaarlijks meer dan 60 projecten uit te voeren, variërend van Europese onderzoeksprogramma’s tot ontwerpessies, grootstedelijke pilots, workshops, residenties en *living lab* opstellingen. De raad verwacht dat de resultaten van de labs zullen leiden tot inspirerende presentaties. Tot dusver organiseert Waag geen tentoonstellingen of publiekspresentaties in het eigen gebouw. Voor het publiek is het daarom niet altijd even duidelijk wat de organisatie concreet doet en maakt.

Vernieuwing

De raad constateert dat Waag positie kiest zonder daarbij in herhaling te vallen. Waag vertrekt steeds vanuit het morele standpunt dat publieke waarden verdedigd dienen te worden en mensen geholpen moeten worden om greep op hun leven en op hun leefomgeving te krijgen. Dat vindt de raad prijzenswaardig.

Het historische gebouw waarin Waag is gevestigd, heeft een gesloten karakter. Hier wil de instelling verandering in brengen door de ruimte op de begane grond toegankelijk te maken en een nieuwe, publieksvriendelijke, bestemming te geven. Details voor dit plan ontbreken in de aanvraag, maar de raad waardeert de inzet om de zichtbaarheid van het werk van Waag te verbeteren. Vernieuwing is te verwachten in de activiteiten die Waag in het kader van het project ‘Planet B’ organiseert. In de labs van Waag is het onderzoeksproces belangrijker dan de resultaten. Het ligt dan ook niet direct in haar bedoeling om artistiek-inhoudelijke vernieuwing van ontwerp of kunst na te streven. Wel wil zij kunst en ontwerp in het hart plaatsen van de verkenning van maatschappelijke vraagstukken.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Waag is een projectorganisatie met circa vijftig medewerkers, van wie 75 procent een vaste aanstelling heeft. Daarnaast werkt zij met een schil van freelancers, stagiairs, artist in residencies en research *fellows* die betrokken zijn bij de realisatie van de projecten. Waag hanteert een eigen cao die gebenchmarkt is op andere cao's en in 2019 nog intern onderzocht is, waarna is geconcludeerd dat medewerkers en betrokkenen een passende vergoeding krijgen. Freelancers krijgen 125 procent van het bruto-uurloon betaald ten opzichte van medewerkers in loondienst in een vergelijkbare functie. Stagiairs ontvangen een maandelijkse vergoeding van 300 euro. Waag heeft haar manier van werken recent verder geprofessionaliseerd. Vanaf 2019 wordt de jaarlijkse begroting niet meer *top-down* vastgesteld, maar *bottom-up*, binnen duidelijke kaders. Nieuwe projecten worden volgens regels begroot en in elke fase van ontwikkeling wordt het 'twee paar ogen-principe' toegepast. Waag werkt met *key performance indicatoren* om de dagelijkse gang van zaken te sturen. Dit is een goede reactie geweest op financiële tegenslagen.

Voor 2020 zet Waag in op consolidatie en het borgen van de nieuwe werkwijze in de organisatie. De financiële positie van Waag is stabiel, maar kwetsbaar. Zo is het eigeninkomstenpercentage afgenomen tussen 2017 en 2018. Waag is voor meer dan 60 procent afhankelijk van subsidies. Zij is succesvol in het aanboren van een breed scala aan subsidies, waaronder Europese subsidies. Slechts 1 procent van de inkomsten is afkomstig van publiek.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Waag gaat uit van een 'Do It Together'-aanpak, waarbij publiek vooral deelnemer is. De formats hiervoor variëren van workshops, maaksessies, gameavonden tot presentaties. De raad moedigt het aan dat Waag meer toegankelijk wordt voor publiek. Als ontwikkelinstelling streeft Waag naar een groei van haar publieksbereik van 100.000 bezoekers en deelnemers in 2020, naar 165.000 in 2024. Dit is een enorme groei. Waag denkt dit te bereiken door de eerder genoemde ontsluiting van de begane grond en door de activiteiten van 'Planet B'. In 2022 wil zij het hele Waaggebouw omvormen tot presentatieruimte en de cocreatie-maakplaats van de Amsterdamse binnenstad. Deze plannen zijn groots en impliceren een cultuurverandering van de organisatie. Waag ontwikkelt pakketten voor 'makersonderwijs', waarin creatief ontwerp, technische vaardigheden, samenwerken, probleemoplossend vermogen en andere *21st century skills* centraal staan. Jongeren tussen 8 en 14 jaar zijn hiervoor de doelgroep. Daarnaast ontwikkelt Waag binnen- en buitenschoolse programma's om jongeren (en ouderen) bekend te maken met aspecten van technologische

cultuur. In Fabschool leren jongeren programmeren, werken met digitale fabricage, en ontwikkelen van creatieve ontwerpvaardigheden. Verder ontwikkelt Waag in samenwerking met andere partijen, zoals MIT en Bits of Freedom, de Waag Academy, met diverse opleidingen voor kunstenaars en ontwerpers die hun kennis en vaardigheden willen verdiepen. Waag verwacht online en in de media meer bereik te zullen genereren. In 2020 start zij met een eigen podcast-kanaal en ontwikkelt zij met Public Spaces alternatieven voor commerciële sociale media. De raad verwacht dat Waag haar groeiambities zal kunnen waarmaken.

Geografische spreiding

Waag is ingebed in het Amsterdamse netwerk van culturele instellingen, werkt samen met de gemeente en met universiteiten. Waag heeft landelijke bekendheid, met name onder vakspecialisten, beleidsmakers en bestuurders. Ze opereert op Europees niveau en heeft bijdragen ontvangen vanuit Europese financiële middelen in het kader van Horizon 2020. Ze heeft een sterke positie en staat in verbinding met veel (inter)nationale organisaties die actief zijn op het terrein van technologie en samenleving.

Toepassing Fair Practice Code

Waag wil een goede werkgever zijn en monitort de toepassing van de Fair Practice Code in de organisatie. Voortgang, resultaten en welbevinden van werknemers worden besproken met leidinggevenden. In functioneringsgesprekken maakt Waag afspraken over honorering onder begeleiding van een Human Resource afdeling. De personeelsleden worden beloond conform de cao Stichting Waag Society. Voor de periode 2021 – 2024 wordt onderzocht of er bij een andere cao kan worden aangesloten. Besluitvorming vindt plaats in overleg met de ondernemingsraad. Overuren worden geregistreerd in een tijdschrijfsysteem en gecompenseerd tegen tijd. Stagiairs krijgen een vergoeding en freelancers 125 procent van het salaris van werknemers met een vast contract. De ambitie is deze praktijk door te zetten en kwalitatief waar mogelijk te verbeteren.

Toepassing Governance Code Cultuur

De instelling licht helder haar beleid toe. Waag wordt geleid door een directeur-bestuurder. Ze heeft een ondernemingsraad die op regelmatige basis met de directeur-bestuurder overlegt. Jaarlijks vindt overleg plaats tussen ondernemingsraad en de raad van toezicht. Daarnaast evalueert de raad van toezicht zijn eigen functioneren en vindt een functioneringsgesprek plaats met de directeur-bestuurder. Elk jaar legt de raad van toezicht verantwoording af over zijn handelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Waag wil vanuit artistiek en ontwerpend onderzoek de culturele en coöperatieve vermogens van burgers en technologie mobiliseren voor een

open, eerlijke en inclusieve toekomst. Ze heeft in de afgelopen beleidsperiode een nulmeting uitgevoerd, waaruit is geconcludeerd dat de organisatie voldoende divers is op het gebied van gender, seksuele geaardheid en leeftijd. Echter, in haar personeelsbestand blijft zij achter waar het niet-westerse culturele diversiteit betreft. Ze heeft de ambitie cultureel diverser te worden en meer mensen met een migratieachtergrond aan te trekken. De aanvraag bevat echter geen plan waaruit blijkt hoe zij dit wil realiseren.

West

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 800.000

Over de instelling

Stichting West (hierna: West) is een presentatie-instelling voor actuele kunst, gevestigd in Den Haag. In de aanvraag preludeert West op de naamswijziging Kunstforum. De raad gebruikt de statutaire naam Stichting West. West presenteert een discipline-overstijgende programmering met, naar eigen zeggen, een sterke rol voor educatie, academisch onderzoek en publieke interactie. De programmering heeft een theoretische inbedding. Kunst, debat en het stimuleren van individuele kunstbeleving vormen de speerpunten binnen de programmering.

De kernactiviteiten van West worden verdeeld over drie programmalijnen: 'Main Space', 'Instituut voor Kunst en Kritiek' (IKK) en 'Open Platform'. Daarnaast zijn er programma-activiteiten op internationale locaties en binnen festivals als Sound Arts Festival SFX Seoul/Den Haag en Onze Ambassade Festival.

West ziet kunst eerder als een methodiek dan als een discipline. West profileert zich als een in de basis 'vormende' en educatieve instelling. Zij wil zich inzetten voor makers in de cultuursector en het discours over hedendaagse kunst stimuleren. Met de nieuwe naam Kunstforum wil de instelling uitdragen een cultuurplatform voor *iedereen* te zijn en zich nadrukkelijk openstellen voor de hedendaagse pluriforme samenleving.

West was van 2016 tot 2018 gevestigd op een tweede locatie, Huis Huguetaan aan het Lange Voorhout. Tegelijkertijd stopte zij met de programmering van het rondreizende 'Volkspaleis'. In 2019 vestigde zij zich in de voormalige Amerikaanse ambassade. De programmering voor de tentoonstellingsruimte op Groenewegje kwam te vervallen.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting West. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert hij Stichting West geen subsidie te verlenen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie. De raad heeft de extra aangevraagde, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

Binnen het landelijke bestel is West een speler die zich onderscheidt met een internationale programmering met een artistiek-theoretische invalshoek van kunst. Met het programma 'Gedankenexperiment' kiest West voor een filosofische benadering van kunst waarbij kunst een vorm is van 'experimenteel denken'. De raad vindt het beschreven gedachtegoed in beperkte mate vernieuwend en oorspronkelijk. De inhoudelijke koers die West uitzet, is eigenzinnig maar hermetisch van toon. Ook slaagt West er onvoldoende in haar ideeën te concretiseren en te vertalen naar het activiteitenprogramma. De voorgestelde vernieuwing in publieksbereik met de programmalijs 'Open Platform' wordt onvoldoende uitgewerkt en geeft geen uitsluitsel hoe cocreatie en kennisdeling worden gerealiseerd.

Internationaal, met name in Duitsland, vindt West met haar theoretische benadering veel aansluiting. West heeft een redelijk groot publieksbereik met bezoekers aan tentoonstellingen in Nederland en in het buitenland en met publieke programmering. Het jaarlijkse 'Kunstgeschenk' draagt daaraan bij. Het bereik van haar educatieve activiteiten is beperkt. Het archief met *streamings* van haar activiteiten is voorbeeldstellend voor vergelijkbare instellingen.

West heeft een ambitieuze begroting ingediend. Haar financiële basis is gezond. West geeft op voldoende wijze invulling aan de codes, zij het dat de raad het een omissie vindt dat West haar publiek niet betreft bij het uitwerken van de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

West presenteerde in 2018 sterke tentoonstellingen als 'Radical Software. The Raindance Foundation, Media Ecology and Video Art' en 'Gary Hill Always Rings Twice'. De programmakeuze en uitvoering waren geslaagd en sloten goed aan bij de visie van West om de samenhang van kunst met het verleden te onderzoeken. Met onder andere videokunst zoekt West een interessante niche op, haar aanbod wordt in weinig Nederlandse instellingen getoond. Op de nieuwe locatie in de ambassade was er weinig aandacht voor nieuw werk en jonge kunstenaars in combinatie met debat. Met 'Foreign Agents' van Candice Breitz toonde West tijdens de opening mooi werk dat echter al vaak op internationale podia te zien was.

West realiseerde haar tentoonstellingen geregeld in samenwerking met internationale partners. Onder de noemer 'And the Arts' is er samenwerking binnen langlopende onderzoeksprojecten met ZKM Karlsruhe en festival transmediale Berlin.

West blikt tevreden terug op de voorgaande jaren. De raad had hier echter liever meer zelfkritiek gezien, bijvoorbeeld ten aanzien van de zichtbaarheid van West in het bredere actuele discours.

West kiest met het programma ‘Gedankenexperiment’ voor een filosofische benadering van kunst door kunst als een vorm van ‘experimenteel denken’ te beschouwen. Met ‘Gedankenexperiment’ reflecteert zij op de noodzaak en betekenis van de begrippen ‘kunstenaar’ en ‘kunstwerk’ en wil zij door onderzoek en experiment meer empathie creëren voor een divers en inclusief publiek. West sluit met ‘Gedankenexperiment’ aan bij eerdere artistiek-theoretische programmalijnen als ‘Super-Hybridity’ en ‘Urtopie’. De keuze van dit specifieke Duitse intellectuele gedachtegoed als theoretisch kader is echter in onvoldoende mate vernieuwend en oorspronkelijk. De ideeën zijn daarbij hermetisch en cerebraal verwoord en het activiteitenprogramma is onvoldoende coherent uitgewerkt. Door de focus op reflectie en theorie levert West wel een eigenzinnige bijdrage aan het culturele landschap in Nederland en binnen de hedendaagse kunst. Ook is het interessant dat West vooral op de kunst zelf en op presentatie, discours en debat is gericht, en minder op de maatschappelijke kant van kunst en de huidige tijdgeest.

Getuige het activiteitenprogramma lukt het West veel internationale partners te vinden, met name in Duitsland. De internationale samenwerkingsverbanden met universiteiten en kennisinstututen en de representatie van internationale kunstenaars geeft West internationale statuus. Ook maakt West aannemelijk dat zij een belangrijke plek is voor (soms onderbelichte) internationale kunstenaars om hun werk te tonen. Publicaties als het jaarlijkse en gratis verkrijgbare succesvolle ‘Kunstgeschenk’ met een toegankelijk essay over de rol van kunst en talloze andere publicaties die binnen Instituut voor Kunst en Kritiek verschijnen, eveneens een kernactiviteit van West, verdienen veel waardering.

Vernieuwing

West verhuisde de afgelopen periode tweemaal. Voor de inrichting van de huidige locatie in de voormalige Amerikaanse ambassade betrok zij het architectuurcollectief Assemble met de opdracht een inspirerende en speelse ontmoetingsplek te creëren. Binnen de programmalijn ‘Open Platform’ wil West bezoekers als co-makers bij het activiteitenprogramma betrekken en hen laten deelnemen aan debat, dialoog en evenement. West beschrijft haar aanpak slechts in algemene termen waardoor het vernieuwende karakter van ‘Open Platform’ als instrument voor kennisdeling en het bevorderen van betrokkenheid niet overtuigt (zie ‘Bevordering van educatie en participatie’). Door haar naam te veranderen in Kunstforum wil West haar benadering sterker uitdragen, maar met deze aanvraag maakt zij haar ambitie onvoldoende waar een cultuurplatform van *iedereen* te zijn.

West realiseert al jaren consequent een archief met professionele registraties van evenementen om het bereik te verbeteren; een relevante stap die een voorbeeld is voor het veld.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

West zet zich sterk in voor eerlijke beloning. Ze is transparant over wat ze doet en haar inspanningen zijn geloofwaardig. Ze volgt de ‘Richtlijn functie en loonbouw presentatie-instellingen’. Kunstenaars worden betaald volgens de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’.

West was de afgelopen periode financieel gezond met een eigen inkomstenpercentage van 28 procent in 2018. Met een subsidiebudget van 275.000 euro was zij een betrekkelijk kleine speler in de BIS. Desondanks heeft zij een ambitieus programma gerealiseerd, met als keerzijde dat er onvoldoende budget was om de directeur en de medewerkers een contract te kunnen bieden. West is tweemaal verhuisd, hetgeen een groot beslag op de organisatie heeft gelegd. De raad heeft veel bewondering voor de prestaties die de instelling de afgelopen periode heeft geleverd.

Ook voor de komende periode is de begroting in balans. Maar omdat West bij het rijk een ruime verdubbeling ten opzichte van het huidige budget aanvraagt, en een matchingsbijdrage van de gemeente Den Haag, valt de financieringsmix de komende jaren minder gunstig uit. Het hogere bedrag is in overeenstemming met de ambities om jaarlijks twaalf tentoonstellingen te produceren, met een personeelsuitbreiding van 6 fte in 2017 – 2018 naar 13 fte in 2021 – 2024 en extra inzet op educatie. De instelling beschrijft geen strategie bij tegenvallende inkomsten. Zorgelijk vindt de raad het dat West nog geen harde toezegging van de gemeente Den Haag heeft gekregen met betrekking tot de huisvestingslocatie.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

West heeft zich de afgelopen periode aangesloten bij Stichting Cultuurschakel in Den Haag. Met zes verschillende educatieprogramma's voor primair en voortgezet onderwijs heeft West werk gemaakt van haar educatieaanbod. Het bereik laat een stijgende lijn zien van 553 leerlingen in 2017, tot 868 in 2018, maar is nog aan de lage kant. Ook voor het hoger onderwijs was er een specifieke programmering met onder andere symposia, workshops en een summerschool. De komende periode streeft West naar een bereik van 900 leerlingen jaarlijks en circa 50.000 deelnemers aan overige activiteiten. West (co-)produceerde in 2018 zeven tentoonstellingen, waarmee ze in eigen huis ruim 20.000 bezoekers trok en 44.450 in het buitenland. In 2019 trok West 42.311 bezoekers op de eigen locatie. Hiermee heeft West hoge deelnemers- en bezoekersaantallen gerealiseerd maar

omdat West geen uitkomsten van doelgroepen-onderzoek presenteert is het onduidelijk welke typen publieksgroepen worden bereikt.

West wil zich sterker positioneren als educatief instituut en stappen zetten richting ‘openheid en dialoog’. Met ‘Open Platform’ biedt ze haar publiek de mogelijkheid kennis en expertise te delen en hen te betrekken als co-makers. West noemt zichzelf een educatief instituut, maar in hoeverre (een breed) publiek echt ruimte krijgt voor eigen inbreng weet zij niet duidelijk te maken. West zou een keuze moeten maken voor typen publieksgroepen en aangeven hoe ze in het verlengde hiervan complexe onderwerpen gaat uitwerken. Hierop moet zij communicatie- en marketingmiddelen laten aansluiten. De vormen van publieksbenadering die West nu kiest, zoals symposia, lezingen, publicaties en rondleidingen zijn klassiek en meer gericht op eenrichtingsverkeer dan op gelijkwaardige interactie.

West formuleert voor de periode 2021 – 2024 een stevige ambitie voor haar publieksbereik met een raming van jaarlijks gemiddeld 47.000 bezoekers, waarvan 24.000 betalend. In het buitenland verwacht West met eigen projecten gemiddeld 40.000 bezoekers jaarlijks te trekken.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 lijkt West een beroep te doen op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op verbreding van een groot landelijk en internationaal publieksbereik. Althans: in het aanvraagformulier vindt ze dat aan. In de toelichting op de begroting geeft ze aan de extra bijdrage hiervoor te willen inzetten om ‘de groei en de professionalisering van de organisatie te kunnen waarborgen en uitdragen’. Echter, noch in de begroting en noch in het activiteitenplan refereert ze expliciet aan die 250.000 euro.

Geografische spreiding

West beschrijft haar regionale worteling maar zeer beperkt. De raad vindt dat een gemiste kans, maar constateert tevens dat zij met het beperkte budget en het intensieve overleg over huisvesting de afgelopen periode veel van zichzelf heeft gevegd. Met het educatieprogramma voor scholen is West mondjesmaat geworteld in Den Haag. De positionering ten opzichte van andere presentatie-instellingen en de Elektriciteitsfabriek wordt niet beschreven. De raad krijgt wel een beeld van de uitgebreide internationale betrekkingen op het gebied van wetenschap, technologie en kunst. West onderscheidt zich in Den Haag als een internationaal georiënteerde presentatie-instelling met een artistiek-theoretische invalshoek en de representatie van internationale kunst en kunstenaars en samenwerkingen. Met het ‘Critical Making Consortium’ legt West verbinding met landelijke partners als de Universiteit Leiden, WDKA Rotterdam, Het Nieuwe Instituut

te Rotterdam en de Waag Amsterdam. Gezamenlijk onderzoeken zij hoe een brug tussen kunst, design en technologie kan worden geslagen.

Toepassing Fair Practice Code

West reflecteert goed op de code. Zij neemt deel aan de sociale dialoog door actieve betrokkenheid bij De Zaak Nu over de 'Richtlijn kunstenaarshonorarium' en onderzoek naar de honorering en 'Richtlijn functie en loongebouw presentatie-instellingen'. West streeft ernaar het aantal vaste contracten van werknemers te vergroten. Voor werkafspraken met partners stelt West risicoanalyses op en voor de omgang met individuele makers en instellingen heeft zij een *code of conduct* opgesteld. Met functioneringsgesprekken en een interne vertrouwenspersoon borgt de instelling veilige werkomstandigheden.

Wat betreft de arbeidsvoorwaarden maakt West afspraken over reiskosten en overwerk. Zij geeft echter niet aan in hoeverre ze investeert in opleidingsmogelijkheden voor haar medewerkers en ook blijkt uit de aanvraag niet of er afspraken zijn gemaakt over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen of pensioenen.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad heeft vertrouwen in de manier waarop West invulling geeft aan de Governance Code Cultuur. Sinds begin 2020 is zij overgestapt naar een raad-van-toezichtmodel. De werkwijze binnen de organisatie is beschreven in de statuten, in het reglement van de raad van toezicht en in het directiereglement. De diversiteit van de raad van toezicht is onvoldoende specifiek uitgewerkt.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De visie van West op de Code Diversiteit en Inclusie is sterk programmatisch. Met 'denken vanuit de kunst' beoogt West meer empathie te creëren voor een diversere en inclusievere maatschappij. De vier p's zijn uitgebreid uitgewerkt en West heeft aandachtspunten beschreven, zoals het lage percentage niet-westerse medewerkers. Alle communicatie is standaard in het Nederlands en Engels en rondleidingen worden zelfs in zeven talen aangeboden. In 2019 is een ambassadeur (0,5 fte) aangesteld om nieuwe partners te bereiken, met deelname aan DAP (Democratize Art Platform) onderzoekt West hoe grotere toegankelijkheid van actuele kunst kan worden bewerkstelligd. Hiervoor voert zij wereldwijd gesprekken met instellingen om programmering vanuit meerdere perspectieven te belichten. De raad moedigt West echter aan om meer samen met het publiek haar ambities vorm te geven en minder vanuit een geabstraheerde opvatting en een top-down benadering.

What Design Can Do

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 600.000

Over de instelling

Stichting What Design Can Do (hierna: WDCD) noemt zich een platform dat zich richt op de rol van creativiteit bij de aanpak van maatschappelijke uitdagingen. De instelling agendeert wereldwijd de maatschappelijke rol van ontwerpers en activeert designkracht middels *challenges*, workshops en labs. Daarnaast heeft ze een educatief programma en voert ze campagnes. De komende jaren breidt WDCD het aantal activiteiten uit met focus op Amsterdam, New Delhi, Nairobi, São Paulo en Mexico-Stad. Daarnaast gaat de instelling de doorontwikkeling faciliteren van kansrijke ontwerpconcepten tot concrete producten en diensten in een nieuwe 'Incubator' op de NDSM-werf.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting What Design Can Do geen subsidie toe te kennen.

De raad erkent de waarde van een instelling als WDCD, maar vindt de ontwikkelingsfunctie niet sterk tot uiting komen. De focus van WDCD als platform ligt immers vooral bij het verbinden van ontwerpers met maatschappelijke opgaven en hun probleemeigenaren, en niet bij het gericht ontwikkelen van design als artistieke discipline of bij het gericht begeleiden van getalenteerde makers in hun artistieke ontwikkeling.

Bovendien vindt de raad de aansluiting van WDCD bij de culturele infrastructuur in Nederland te beperkt, mede als gevolg van de focus op Amsterdam, op het buitenland en op instellingen buiten het culturele domein. De raad zou graag zien dat de instelling zich sterker zou richten op een breder Nederlands publiek. Ten slotte plaatst hij kanttekeningen bij het beloningsbeleid en bij de reflectie op en toepassing van de codes.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Omdat WDCD met open labs en wedstrijden werkt, onttrekt de artistieke en inhoudelijke kwaliteit van de ontwikkelactiviteiten zich gedeeltelijk aan beoordeling: van tevoren is niet bekend welke ontwerpers zullen deelnemen, wat zij ontwikkelen en welk proces ze daarbij doorlopen. Hun

ontwikkelprocessen zullen zich gedeeltelijk buiten het zicht van WDCD afspelen, als voorbereiding op de deelname aan de *challenges*. De raad constateert dat er geen sprake is van een door WDCD begeleid ontwikkeltraject, waarin ontwikkeldoelen worden geformuleerd en de artistieke ontwikkeling van de deelnemers wordt gemonitord. Voor de winnaars van de *challenges* en een deel van de genomineerden ligt dat mogelijk anders; zij worden de komende jaren in een zogeheten incubatieprogramma door WDCD gestimuleerd om hun concepten door te ontwikkelen tot marktrijpe producten of diensten. Hoe dat programma eruit zal zien is echter niet helder.

Ook de ontwikkeling van de designdiscipline is niet de focus van de aanvraag: de beoogde activiteiten zijn er niet primair op gericht en ze vertrekken niet vanuit een op de discipline georiënteerde onderzoeksvraag.

Vernieuwing

De raad is positief over de vernieuwingsambitie die uit de plannen spreekt. In het sectoradvies ‘Ontwerp voor de toekomst’ beschreef hij het belang van allianties waarin ontwerpers en probleemhouders in de publieke en private sector samenwerken en hun werkwijzen op elkaar afstemmen. Dat gebeurt bij WDCD. Die verbinding kan leiden tot concrete oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen, vanaf 2021 ook op het vlak van de voor WDCD nieuwe programmalijnen Sociale Rechtvaardigheid en Gezondheid & Welzijn.

De raad is kritisch over de mate waarin de door ontwerpers ontwikkelde concepten daadwerkelijk opgepakt worden. Daarom is het sterk dat WDCD de komende jaren krachtiger inzet op de doorontwikkeling en het marktrijp maken van kansrijke concepten, onder meer in de ‘Incubator’ die op de NDSM-werf wordt geopend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Op het beloningsbeleid is geen cao van toepassing; het beleid komt tot stand aan de hand van onderzoek onder vergelijkbare instellingen in de creatieve industrie. Voor de raad is niet helder in hoeverre het hier gaat om eerlijke beloning. Datzelfde geldt voor de ‘passende’ pensioenregeling die niet wordt toegelicht. Ook ontbreekt informatie over zaken als verzekeringen, vakantiegeld, sociale lasten en vakantie- en feestdagen.

De instelling streeft ernaar om creatieven en designers in alle landen waar WDCD actief is, gelijk te gaan betalen, hetgeen de raad bevreemdt, aangezien de economische context in die landen erg verschilt. De andere concrete verbeterpunten die WDCD formuleert hebben voornamelijk betrekking op eerlijke beloning van studenten, stagiairs en vrijwilligers.

WDCD heeft begroting en dekking op een heldere manier gespecificeerd. Het dekkingsplan laat een voldoende brede financieringsmix zien. Sterk

punt daarin is de door de IKEA Foundation reeds toegezegde jaarlijkse bijdrage van 1,2 miljoen euro: daarmee is een fors deel van de benodigde dekking gerealiseerd. Toch bevat de mix ook onzekere factoren, en bovendien beschikt de instelling nauwelijks over weerstandsvermogen om op terug te vallen. Daaruit volgt dat de liquiditeit en solvabiliteit van de instelling te wensen over laten. Positief is dat WDCD de risico's onderkent en strategieën beschrijft om ze te beperken.

Ten slotte is het opvallend dat WDCD de komende jaren koerst op een flink positief exploitatieresultaat. Gezien de omvang van de beoogde exploitatie is het verstandig dat de instelling een grotere continuïteitsreserve wil opbouwen, maar het is niet duidelijk welke inkomstenbron zij hiervoor aanwendt.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad is in grote lijnen positief over het beleid van WDCD ten aanzien van educatie en participatie.

Zo heeft WDCD een gelaagd educatieprogramma, dat draait om de ontwikkeling van kennis en vaardigheden die nodig zijn voor het (samen)werken aan complexe maatschappelijke vraagstukken. De instelling richt zich daarbij zowel op kunstvakstudenten als op professionals en beleidsmakers. De raad mist in het plan echter een nadere toelichting op de inhoud van de verschillende onderdelen van het educatieprogramma, en vindt dat de instelling een kans laat liggen door zich niet op het voortgezet onderwijs te richten.

De *challenges* en live events van WDCD hebben onder designers en professionals uit andere domeinen, met actieve deelnemers uit meer dan zeventig landen, een groot bereik. De betrokkenheid van partijen van buiten het culturele domein bij de activiteiten is organisch geborgd in de werkwijze. Ondanks de ambitie een breder publiek te bedienen, bereikt WDCD doorgaans alleen een hoger opgeleide doelgroep van geïnteresseerden. De raad is van mening dat het werk van WDCD wel degelijk voor een veel breder publiek interessant kan zijn, en mist concrete plannen voor laagdrempeliger activiteiten en communicatie.

Geografische spreiding

De raad is kritisch over de worteling en spreiding van de activiteiten van WDCD. De instelling verhoudt zich expliciet tot grootstedelijke gebieden en richt zich de komende jaren met nadruk op Amsterdam, Delhi, Nairobi, São Paulo en Mexico-Stad. De raad heeft waardering voor deze mondiale uitstraling en werking, maar betreurt het dat de instelling veel minder stevig is ingebed in de Nederlandse culturele infrastructuur. Daarbij speelt mee dat veel inspanningen van WDCD gericht zijn op ngo's, wetenschappers,

overheidsorganisaties en andere partijen buiten het culturele bestel. Samenwerkingen met culturele partners die wel genoemd worden, zoals die met de Dutch Design Foundation en verschillende kunstvakopleidingen, zijn in de aanvraag niet goed uitgewerkt. Van worteling in de brede stedelijke cultuurregio is daarmee nauwelijks sprake. In dat licht vindt de raad het een positieve ontwikkeling dat WDCD een eigen locatie op de NDSM-werf opent.

Toepassing Fair Practice Code

WDCD reflecteert slechts zeer beperkt en in abstracte termen op de Fair Practice Code. Zoals eerder beschreven is door gebrekkige toelichting niet helder in hoeverre medewerkers eerlijk beloond worden. Ook ontbreekt informatie over zaken als verzekeringen, vakantiegeld, sociale lasten en vakantie- en feestdagen.

Het bevreemdt de raad dat WDCD ernaar streeft creatieven en designers in alle landen waar ze actief is, gelijk te gaan betalen, aangezien de economische context in die landen erg verschilt. Andere concrete verbeterpunten die WDCD formuleert hebben voornamelijk betrekking op eerlijke beloning van studenten, stagiairs en vrijwilligers.

WDCD vindt zichzelf op dit moment te klein in omvang om een serieuze rol te kunnen spelen in de sociale dialoog over eerlijke beloning.

Toepassing Governance Code Cultuur

De raad is positief over de reflectie van WDCD op de Governance Code Cultuur. De instelling is onlangs overgestapt van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel. Zaken als het voorkomen van belangenverstremming, transparante publieke verantwoording en verdeling van taken en bevoegdheden zullen daarom opnieuw onder de loep worden genomen. Ook zullen er aldus WDCD mogelijk twee aanvullende toezichthouders worden geworven die bijdragen aan de diversiteit en de brede deskundigheid.

De raad juicht het toe dat WDCD zichzelf kritisch blijft bevragen ten aanzien van de toepassing van de code en vindt het sterk dat daarvoor concrete actiepunten zijn geformuleerd. Wel ontbreken onder meer nog afspraken over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen directeur-bestuurders en toezichthouders.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

WDCD noemt inclusief denken en handelen een voorwaarde voor het realiseren van de eigen missie en schrijft daarom wereldwijd samen te werken met een grote diversiteit aan mensen en partners. Meertaligheid en toegankelijk taalgebruik hebben de aandacht. Bij het werven van twee nieuwe toezichthouders zijn diversiteit en inclusie uitgangspunt. WDCD werkt de komende jaren aan een aangescherpte visie op publiek en doelgroepen en heeft de ambitie drempels weg te nemen.

RAAD VOOR CULTUUR

De raad mist echter een kritische reflectie op de samenstelling van de eigen organisatie, en had graag meer concrete actiepunten gelezen inzake het aanspreken van een breder publiek.

Witte de With

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 536.840**

Gevraagd subsidiebedrag: € 866.768

Over de instelling

Stichting Witte de With, Center for Contemporary Art (hierna: Witte de With) is een internationaal georiënteerde presentatie-instelling, gevestigd in Rotterdam. Het is haar missie om publiek 'op een plezierige en verrijkende manier' te betrekken bij de meest recente ontwikkelingen in de hedendaagse kunst en theorie. Collectief leren vormt de basis van het beleid voor 2021 – 2024. 'Care', in de zin van zorgzaamheid en toewijding, is benoemd als kern.

Witte de With, die in 2020 dertig jaar bestaat, profileert zich als een voorloper in de Nederlandse en Rotterdamse kunstwereld, die met baanbrekende tentoonstellingen het culturele debat aanzwengelt. De instelling organiseert jaarlijks zes grote exposities, geflankeerd door educatieve programma's, publicaties, archiefprojecten en een multidisciplinaire live programmering in de weekenden. Ook ondersteunt Witte de With onderzoek en verleent ze opdrachten voor nieuwe kunstwerken. Op 1 januari 2018 is er een nieuwe directeur aangetreden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Witte de With, Center for Contemporary Art een subsidiebedrag toe te kennen van € 536.840, mits zij:

- een nieuw, concreter activiteitenplan met bijpassende begroting indient. Hieruit blijkt minstens een programma-idee voor de eerstkomende jaren.

De raad heeft de extra aangevraagde, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet beoordeeld.

Witte de With is een presentatie-instelling van nationaal en internationaal belang. Ze is van oudsher een trendsetter als het gaat om het lanceren van innovatieve, internationaal gerenommeerde jonge buitenlandse kunstenaars in Nederland en heeft die onderscheidende positie ook de afgelopen jaren weer bewezen. Met 'care' heeft Witte de With een interessant uitgangspunt te pakken voor de komende jaren. De programma-uitwerking echter is onvoldoende.

Het educatie- en participatieaanbod van Witte de With is onverminderd sterk. Het publieksbereik is groot, de komende jaren wordt matig ingezet op groei.

Naar het oordeel van de raad worden de codes redelijk toegepast, maar zou de instelling gebaat zijn bij het formuleren van heldere doelstellingen in het bijzonder voor de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie en de Governance Code Cultuur. De meerkosten van het doorvoeren van *fair pay*, onderdeel van de Fair Practice Code, zijn opgenomen in de begroting voor 2021 – 2024.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De afgelopen jaren heeft Witte de With bewezen dat ze in Nederland nog altijd een onderscheidende presentatie-instelling van nationaal en internationaal belang is. Ze richt zich vooral op (vrij) jonge buitenlandse kunstenaars die elders al wel, maar in Nederland nog geen naam hebben gemaakt. De raad vindt de exposities die de afgelopen paar jaar zijn gerealiseerd inhoudelijk sterk. Ook de open, naar buiten gerichte benadering van Witte de With oogst bijval. De zaal aan de straatkant (MELLY) wordt ingezet voor live publieksprogramma's en is gratis toegankelijk gemaakt. Ook is er een curator voor de publieksprogrammering aangesteld. Met de keuze voor onderzoeksmatige kunstenaars als Cecilia Vicuña en Rossella Biscotti bood Witte de With zicht op een kunstpraktijk van internationaal niveau die nog onvoldoende aan bod komt in Nederland.

In de aanvraag heeft Witte de With onvoldoende beschreven wat haar kracht is. Hiermee doet zij de realiteit tekort. In een nogal wijdlopieg verhaal zet ze haar centrale thema 'care' uiteen. De instelling wil zich met toewijding verbinden 'aan elkaar, aan de ander, aan de omgeving, aan de samenleving, aan kunstenaars, aan de kunstpraktijk' en kiest daarmee voor 'langdurige verbintenissen', 'geëngageerde partnerschappen' en 'duurzame praktijken'. De raad vindt 'care' een interessant uitgangspunt, dat in deze tijd bij meerdere instellingen opduikt. Echter, een concrete programma-uitwerking, met kunstenaarsnamen of thematieken, ontbreekt. De plannen voor de toekomst blijven abstract; de zes jaarlijkse (thema- en solo)tentoonstellingen worden onvoldoende toegelicht. Ook de beoogde internationale samenwerkingen, onder meer met MoMa PS1 in New York, zijn niet of zeer schetsmatig beschreven.

Ondanks deze kritiek heeft de raad er vertrouwen in dat Witte de With het hoge niveau van de afgelopen jaren vast zal houden. Haar staat van dienst is sterk. De 'care'-strategie maakt nieuwsgierig en biedt artistiek gezien veel mogelijkheden.

Vernieuwing

De werkwijze van Witte de With, met directeuren die voor maximaal zes jaar een mandaat krijgen, blijft vernieuwend. De instelling confronteert zichzelf zodoende regelmatig met andere inzichten en andere netwerken. Dat werkt doorgaans verfrissend, zo ook bij de laatste directiewissel in 2018. Er zijn weinig instellingen die deze risicovolle, auteursgerichte manier van werken aan kunnen. Daarnaast is Witte de With een trendsetter als het gaat om het lanceren van innovatieve buitenlandse kunstenaars in Nederland en geeft ze regelmatig opdrachten voor nieuw werk.

In 2018 is Witte de With begonnen met een werk-leer *fellowship*-programma, waarmee zij de eigen organisatie continu wil voorzien van andere perspectieven. De raad vindt dit een interessante gedachte. De *fellows* mogen meedenken over het beleid, verzorgen als gastprogrammeur onder meer de live evenementen en spannen zich in om nieuwe, meer inclusieve samenwerkingsverbanden en publieksgroepen aan te trekken.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Witte de With neemt eerlijke beloning voldoende serieus. De meerkosten van *fair pay* zijn opgenomen in de begroting voor de periode 2021 – 2024. De instelling volgt de Museum cao, de ‘Richtlijn functie- en loonebouw voor presentatie-instellingen’ en de ‘Richtlijn kunstenaarshonoraria’. Voor talentontwikkeling van medewerkers wordt, conform de Museum cao, 1 procent van de jaarlijkse totale loonsom gereserveerd. Uit de aanvraag blijkt niet of er afspraken zijn inzake pensioenen, opslagen voor zzp’ers en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

De financiële gezondheid van Witte de With kan naar het oordeel van de raad beter. Op alle financiële indicatoren voldoet Witte de With goed, maar het verdienvermogen is niet optimaal. In 2018 viel de additionele financiering volgens de instelling tegen, omdat door de directiewisseling begin 2018 pas relatief laat met fondsenwerving kon worden gestart. Witte de With geeft aan dat 2018 in financiële zin geen representatief jaar was en dat ze haar normbegroting voor de periode 2021 – 2024 heeft gebaseerd op de begrotingen van 2019 en 2020. De normbegroting is fors omvangrijker dan de realisatie in 2018. Er wordt uitgegaan van hogere subsidie-inkomsten en hogere eigen inkomsten. Hoe de toename in eigen inkomsten gaat worden gerealiseerd, wordt niet uitgewerkt. Witte de With schrijft dat zij gaat aanvragen bij ‘diverse fondsen’. De raad vindt dit onvoldoende, zeker gezien de tegenvallende additionele financiering in de afgelopen jaren. Hij verwacht een uitgewerkte strategie voor de toekomst, ook omdat Witte de With in de nieuwe beleidsperiode te maken krijgt met twee belangrijke opvolgingen. Het mandaat van de huidige directeur loopt tot 1 januari 2024,

de adjunct-directeur, die sinds de oprichting is verbonden aan de instelling, gaat in augustus met pensioen.

Extra gelden publieksbereik

Voor de periode 2021 – 2024 doet Witte de With een beroep op de extra gelden die de minister beschikbaar stelt voor twee presentatie-instellingen die zich specifiek richten op verbreding van hun publieksbereik. Dit bedrag is opgenomen in de begroting, maar de besteding ervan wordt noch in het activiteitenplan, noch in de toelichting op de begroting toegelicht.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Witte de With heeft al jaren een veelzijdig educatie-aanbod voor scholen en een groot onderwijsnetwerk. Ook wordt er voor programma's samengewerkt met instellingen als Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam ('Proeftuin-initiatief') en met de collega-instellingen TENT en MAMA ('100% Hedendaags'). Met het eigen werk-leerprogramma laat Witte de With sinds 2018 jongeren betaald meewerken in de organisatie. MELLY is de plek voor het doorlopende publieksprogramma.

De raad heeft vertrouwen in de toekomstplannen op het terrein van educatie en participatie. Witte de With gaat op de ingeslagen weg voort en ontplooit ook enkele nieuwe initiatieven. Er wordt (met diverse partners) meer aanbod voor het mbo ontwikkeld en er komt een nieuw transdisciplinair platform voor hoger onderwijs, 'School of Edges', dat vooral de verbinding tussen kunst en samenleving opzoekt. Het werk-leerprogramma wordt nu ook toegankelijk voor senioren.

Kritischer is de raad over de publieksbenadering. De instelling benadert educatie en participatie vanuit het concept 'collectief leren'. Dat is een prikkelend concept, mits de leervraag van het publiek ook daadwerkelijk aanbod komt en serieus wordt genomen. Het is de raad niet duidelijk hoever de instelling hierin gaat. In het verlengde hiervan vindt de raad de communicatie – en dan vooral de ontoegankelijke tentoonstellingsteksten – niet goed passen bij het streven van Witte de With veel verschillende doelgroepen te bereiken.

De publiekscijfers van Witte de With zijn al jaren hoog; in 2018 werden bijna 36.000 tentoonstellingsbezoekers geteld. Met een groei van 4.000 tentoonstellingsbezoekers in 2024 en een paar honderd (schoolgebonden) educatiedeelnemers extra in 2021 vindt de raad de ambities voor het publieksbereik summier.

Geografische spreiding

In Rotterdam (meer dan in de regio) speelt Witte de With volgens de raad een belangrijke rol. Met haar aanbod onderscheidt ze zich van collega's als TENT, MAMA en Museum Boymans Van Beuningen. In de straat zorgt ze voor levendigheid door maandelijks een programma (Kunstblock) te maken met partners in de straat. Witte de With gaat steeds meer samenwerkingen aan; met culturele organisaties en ook met scholen en maatschappelijke instellingen.

Toepassing Fair Practice Code

De raad vindt dat Witte de With redelijk tot goed omgaat met de Fair Practice Code en heeft er vertrouwen in dat ze code serieus verder wil implementeren (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). De instelling speelt een rol in de sociale dialoog: ze is lid van De Zaak Nu en aangesloten bij de arbeidsmarktagenda. Uit de aanvraag blijkt niet of de vele partners van Witte de With, op lokaal, landelijk en internationaal niveau, de Fair Practice Code onderschrijven.

Toepassing Governance Code Cultuur

Witte de With geeft voldoende invulling aan de Governance Code Cultuur. Ze past alle principes toe en heeft de juiste expertises in haar raad van toezicht, onder wie twee kunstenaars. Reflectie op de code en eventuele verbeterpunten ontbreken echter.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Uit de aanvraag blijkt dat de Code Diversiteit en Inclusie leeft bij Witte de With, maar dat het proces van implementatie nog niet is voltooid. Er worden kleine stappen en voornemens geformuleerd, bijvoorbeeld bij de werving van personeel, waarbij meer belang wordt gehecht aan bewezen ervaring met het betrekken van gemeenschappen dan aan professionele expertise in de kunstgeschiedenis. Over de gehele linie ontbreekt het echter aan concrete doelstellingen.

De raad merkt op dat Witte de With na een openbare discussie eind 2017 besloot tot een naamsverandering, die een (geleidelijke) uitkomst zou zijn van een institutionele transformatie, met 'collectief leren' als onmiskenbaar onderdeel. De naamsverandering is nog niet gerealiseerd, en de raad meent dat Witte de With, indien de instelling de naamsveranderingskwestie wil inzetten als lopend onderzoek, er goed aan doet dat duidelijker kenbaar te maken.

Wonderfeel

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 0**

Gevraagd subsidiebedrag: € 335.000

Over de instelling

Stichting Wonderfeel, podiumkunsten, festivals, Gooise Meren

Stichting Wonderfeel (hierna: Wonderfeel) presenteert in een driedaags festival op 25 hectare natuurgebied in 's-Graveland zeven podia met een eigen muzikaal karakter. Wonderfeel is het grootste buitenfestival voor klassieke muziek van Nederland (en Europa) met meer dan honderd optredens door ruim vijfhonderd musici voor bijna tienduizend bezoekers. Daarnaast presenteert Wonderfeel kunstdisciplines die aansluiten bij of in het verlengde liggen van (klassieke) muziek, zoals dans, muziektheater, poëzie, literatuur en muziekdocumentaires. Natuurwandelingen, yoga en diverse kinderactiviteiten completeren het programma.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur oordeelt positief over Stichting Wonderfeel. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad Stichting Wonderfeel geen subsidie toe te kennen. De raad verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Wonderfeel heeft een kleurrijke, aantrekkelijke festivalformule voor de klassieke muziek gecreëerd, en levert daarmee een bijdrage aan de presentatie en beeldvorming van klassieke muziek in Nederland. Het programma omvat een divers palet aan muzikale verschijningsvormen. Hiermee heeft het festival in relatief korte tijd een groot bereik gerealiseerd onder een in de kern traditioneel publiek. De raad vindt het waardevol dat Wonderfeel jonge talenten op het gebied van klassieke muziek een podium biedt. In de plannen ontbreekt echter een overkoepelende visie op de rol van het festival ten aanzien van talentontwikkeling. Ook de activiteiten op het gebied van educatie en participatie zijn nog onvolgroeid. De internationale werking is te beperkt.

De bedrijfsvoering van Wonderfeel is degelijk, maar de Fair Practice Code krijgt nog onvoldoende structurele aandacht binnen de organisatie. De raad hoopt ook dat de urgentie van diversiteit en inclusie zich in de toekomst niet alleen zal uiten in projecten, maar binnen de gehele organisatie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad oordeelt positief over de missie van Wonderfeel op het gebied van klassieke muziek en de invulling die de organisatie hieraan geeft. Wonderfeel bestaat sinds 2015 en is een op een popleest geschoeid festival voor klassieke muziek. Het festival initieert en coproduceert nieuwe buitenlocatie-producties en zet opdrachtcomposities uit. Wonderfeel heeft de programmering de afgelopen jaren flink uitgebreid. Artistiek stelt het festival zich ten doel om de beleving van (klassieke) muziek een nieuwe prikkel te geven. Het festival wil dit realiseren door de muziek te plaatsen in een natuurlijke context, die tegelijkertijd makers kan inspireren.

De dynamische en laagdrempelige wijze waarop Wonderfeel een klassiek repertoire aanbiedt, sluit aan bij het gekozen toegankelijke profiel. Het hart van de programmering vormen zeven podia met elk een eigen thema of specialiteit, met in totaal meer dan honderd optredens en minstens twee wereldpremières van compositieopdrachten. Er wordt aansluiting gezocht met andere kunst disciplines die in het verlengde liggen van de klassieke muziek.

Wonderfeel ambieert het totaal aan activiteiten te vergroten. De aangekondigde producties geven een afwisselend beeld en het festival vermeldt aansprekende bekende en minder bekende namen van programmeurs, gezelschappen en artiesten. In de programmering is ruimte voor onderzoek naar de rekbaarheid van het begrip klassieke muziek en interdisciplinaire uitingsvormen. De raad waardeert de aandacht van het festival voor programmeurs uit bijvoorbeeld Turkije, Groot-Brittannië en Hongarije.

Wonderfeel onderscheidt zich door de buitenbeleving van (klassieke) muziek. Het ziet de natuurlijke omgeving niet alleen als een achtergrond, maar als onderdeel van het artistieke programma. Dit draagt bij aan de zeggingskracht van het festival. Ondanks dit onderscheidend vermogen zijn de kernactiviteiten in artistiek opzicht (nog) onvoldoende oorspronkelijk in een landelijke en internationale context. De plannen overtuigen de raad er niet van dat Wonderfeel met zijn artistieke koers het karakter ontstijgt van een overwegend presenterend festival. Evenmin wordt de ambitie om op Europees niveau een voortrekkersrol te vervullen op het gebied van buitenfestivals voor klassieke muziek in artistiek opzicht voldoende uitgewerkt.

Vernieuwing

Het programma van Wonderfeel omvat muziek in diverse verschijningsvormen, inclusief niet-westerse klassieke muziek, pop en jazz.

Wonderfeel mengt doelbewust klassiek met andere genres, zoals singer-songwriters en indiefolk. De belangrijkste rol van Wonderfeel is echter haar bijdrage aan de presentatie van en de beeldvorming rond klassieke muziek.

Wonderfeel heeft op verschillende manieren aandacht voor jong talent. Het Wonderfeel Festival Orchestra wordt gevormd door gevorderde conservatoriumstudenten die onder leiding van Johannes Leertouwer ervaring opdoen. Samen met Europese partners wordt gewerkt aan een internationale bezetting. Met de jaarlijkse Keep an Eye Productieprijs moedigt Wonderfeel in samenwerking met de Keep an Eye Foundation jonge creatieven aan om een nieuwe productie te maken. Winnaars worden gecoacht in het maakproces en het resultaat krijgt een plaats op Wonderfeel en op twee partnerfestivals in Italië en Canada. Daarnaast biedt Wonderfeel jong talent via Dutch Classical Talent, het Cello Biënnale Concours en de Koningin Elisabethwedstrijd een podium. De raad oordeelt positief over deze activiteiten, te meer daar het aantal Nederlandse klassieke-muziekpodia voor jonge talenten terugloopt. Hij mist in de plannen echter een overkoepelende visie op de rol van het festival ten aanzien van talentontwikkeling.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Wonderfeel zegt dat de gages en vergoedingen vanaf 2021 marktconform zullen zijn. Het festival beschrijft de verschillende tarieven en beloning in natura voor zzp'ers, technische crew, stagiairs, conservatoriumstudenten en vrijwilligers. Voor de meeste medewerkers volgt de instelling de cao Toneel en Dans. Voor musici en componisten verstrekt het festival honoraria boven de norm van Sena Performers, en voor compositieopdrachten hanteert het de honorariumtabel van het Fonds Podiumkunsten. Hoewel Wonderfeel zegt te streven naar eerlijke beloning, kan de raad de mate waarin het daarin slaagt niet volledig beoordelen, omdat onduidelijk is hoe functieverantwoordelijkheden worden meegewogen. Om de continuïteit te waarborgen wordt het vaste team medewerkers uitgebreid. Het festival onderbouwt duidelijk hoe de stijging van personeelskosten in de begroting past.

Er is sprake van een degelijke bedrijfsvoering. In 2019 heeft het festival het negatieve eigen vermogen, ontstaan als gevolg van een grote zomerstorm in 2015, weten in te lopen. Alle financiële indicatoren zijn echter relatief laag, en een strategie voor tegenvallende inkomsten wordt slechts in grote lijnen beschreven. De begroting voor 2021 – 2024 laat een verdubbeling zien ten opzichte van de realisatie in de huidige periode. Op basis van de aanvraag kan de raad niet goed beoordelen of deze realistisch is.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Wonderfeel heeft enkele activiteiten op het gebied van educatie en participatie in ontwikkeling. Wonderfeel besteedt geen aparte aandacht aan educatie, maar publieksbegeleiding en participatie voor volwassenen en kinderen zijn in de programmering verweven, zoals in de samenwerking met dansgezelschap de Stille. Het festival heeft sinds de eerste editie naar eigen zeggen veel aandacht voor kwetsbare doelgroepen, zoals eenzame ouderen (buddyproject), mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, mensen met dementie en mensen met een verstandelijke beperking. Zij bezoeken het festival of zijn op een actieve manier betrokken bij de organisatie ervan, zoals in de crewcatering. Vanaf 2021 wordt een medewerker Sociale Duurzaamheid aangetrokken om projecten met onder meer zorginstellingen in de regio te realiseren.

Wonderfeel heeft de afgelopen jaren een substantiële groei bereikt in haar publieksbereik: van 3.500 in 2015 tot 9.200 bezoekers in 2019. De organisatie heeft een goed beeld van zijn huidige publiekssamenstelling en van beoogde nieuwe doelgroepen. Zo zette Wonderfeel de afgelopen edities succesvol in op het bereiken van gezinnen, met gratis toegang voor kinderen tot en met 18 jaar en een speciale kinderprogrammering.

Geografische spreiding

Wonderfeel vindt plaats in 's-Graveland, in de Metropoolregio Amsterdam. In haar reflectie op de aanvraag schrijft de Metropoolregio Amsterdam dat het festival een 'potentiële MRA-magneet' van de Gooi- en Vechtstreek is. MRA-magneten zijn instellingen die kenmerkend zijn voor de deelregio en daarnaast de potentie hebben om van bovenregionale betekenis te zijn.

Gevestigd in het Muziekcentrum van de Omroep te Hilversum werkt Wonderfeel aan de zichtbaarheid van de muzikale kwaliteit in de regio met partners als het Metropole Orkest, Stichting Omroep Muziek en Globe Centrum voor Kunst en Cultuur. De raad is benieuwd hoe dit concreet vormgegeven wordt.

Toepassing Fair Practice Code

Volgens Wonderfeel krijgt de Fair Practice Code nog onvoldoende structurele aandacht binnen de organisatie. Wonderfeel beschrijft in haar toelichting op de toepassing van de code duidelijke intenties om de code in de periode 2021 – 2024 geheel te implementeren. Dit waardeert de raad, maar hij merkt op dat de instelling nog geen plan van aanpak formuleert om dit te bereiken.

Toepassing Governance Code Cultuur

Wonderfeel reflecteert op enkele van de principes van de Governance Code Cultuur. Het festival stelt dat de sterke groei van Wonderfeel in de afgelopen vijf jaar het belang van de code ‘aanhoudend naar voren heeft gebracht’. De organisatie ontwikkelt een implementatieplan om in 2024 tot volledige toepassing van de code te komen, en wil daarvoor advies inwinnen bij Cultuur+Ondernemen. Dit moedigt de raad aan.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Wonderfeel reflecteert op alle vier de p’s van de Code Diversiteit en inclusie (personeel, programma, publiek, partners), en wil in de periode 2021 – 2024 beter zichtbaar maken dat iedereen zich op het festival welkom mag voelen, ongeacht leeftijd, geaardheid, afkomst, herkomst of beperking. Een goede maatregel is het aanstellen van een medewerker Sociale Duurzaamheid in 2021, die zich toelegt op projecten gerelateerd aan de code. De raad hoopt dat de urgentie van diversiteit en inclusie zich niet alleen zal uiten in projecten, maar door de hele organisatie gevoeld zal worden. Veelbelovend is het voorgenomen ‘COLORS’-podium waarin wordt gezocht naar cross-overs en verjonging. Dit podium zal onder leiding van een nieuw aan te trekken programmeur veelkleurige muziek bieden van singer-songwriters en indiefolk-artiesten met een sterke verwantschap met klassieke muziek. Wonderfeel verwacht een jongere doelgroep te bedienen met zangers die het festival kent van poppodia en -festivals.

WORM

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 324.776**

Gevraagd subsidiebedrag: € 325.000

Over de instelling

Stichting WORM (hierna: WORM) is een open en grootstedelijk cultuurhuis, gevestigd in Rotterdam. De instelling produceert, presenteert en distribueert alternatieve en hybride kunstvormen. Ze vat dit samen in de term *performance*: culturele uitingen ‘in het tussengebied van populaire cultuur/ritueel, beeldende kunst en podiumkunst’. Kunstenaars, gemeenschappen en verhalen die elders in het gesubsidieerde cultuurbestel nog weinig gerepresenteerd zijn, vinden bij WORM een thuis. Sinds 2019 hanteert ze ‘WORM Open City’ als verbindende thematiek: kunstenaars en burgers geven door de uitvoering van artistieke en culturele producties samen vorm aan de toekomst. WORM beschikt over verschillende werkplaatsen/studio’s, performance- en expositiehallen en over eigen horecafaciliteiten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting WORM een subsidiebedrag toe te kennen van € 324.776, mits zij:

- een herzien activiteitenplan indient met een nadere toelichting op de begeleiding die de makers geboden wordt en de wijze waarop de distributie van hun werk concreet vorm krijgt, voorzien van een herziene, sluitende begroting, niet gebaseerd op een combinatie van subsidie vanuit de BIS en een Rijkscultuurfonds.

De raad is zeer positief over de aanvraag van WORM. De instelling zoekt actief de grenzen tussen genres en disciplines op en draagt bij aan het maken en tonen van alternatieve kunstvormen die elders vaak geen podium krijgen; de instelling heeft daarin een landelijke voorbeeldfunctie. Ze werkt bovendien vanzelfsprekend inclusief en heeft een uitgebreide en doeltreffende aanpak op het gebied van educatie, participatie en publiek. De instelling is goed ingebed in de stad Rotterdam en in de keten(s). Als breed werkende ontwikkelinstelling overtuigt WORM. Ze heeft echter relatief beknopt beschreven hoe de makers in hun ontwikkeltrajecten begeleid worden en op welke manier de distributie van hun werk concreet vorm krijgt. Daarop leest de raad graag een nadere toelichting.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad is lovend over het artistieke profiel van WORM en over de manier waarop ze dat profiel vertaalt in haar activiteiten en aanpak. WORM zet zich af tegen het traditionele kwaliteitsdenken en vertrekt vanuit het authentieke verhaal van de maker. Kwaliteit gaat dan over de manier waarop artistieke middelen gebruikt worden om het verhaal vorm te geven en met publiek te delen.

Met circa vijfhonderd publieksactiviteiten per jaar biedt WORM ruim baan aan cultuuruitingen ‘in het tussengebied van populaire cultuur/ritueel, beeldende kunst en podiumkunst’. Het gaat om genres en verhalen die op andere speel- en presentatieplekken vaak geen podium krijgen. Een belangrijk deel van het aanbod wordt bij WORM zelf ontwikkeld, in cocreatie met gemeenschappen en kunstenaars uit de stad, maar ook met makers uit het buitenland. Door hier ruimte aan te geven, de ontwikkeling te begeleiden en aan te sturen op ontmoetingen en kruisbestuivingen, draagt WORM bij aan genreontwikkeling, of anders gezegd: aan de doorontwikkeling van de hybride en transdisciplinaire kunstpraktijk. De raad vindt dat de instelling hiermee een landelijke voorbeeldfunctie vervult. Uit het aantal betrokken makers en bezoekers blijkt bovendien dat de werkwijze goed aansluit bij hun behoefte en interesse; de zeggingskracht ervan is groot.

Daarnaast draagt WORM bij aan de talentontwikkeling van makers. Jaarlijks stelt ze haar werkplaatsen, studio’s en andere maakfaciliteiten ter beschikking aan circa driehonderd artiesten, collectieven en *communities*. In de periode 2021 – 2024 begeleidt WORM bovendien vijf makers of makerscollectieven bij de realisatie van een grote productie. In samenspraak wordt bepaald welke (artistieke, organisatorische en technische) begeleiding en ondersteuning passend voor hen is. Met nog eens twintig makers vindt dit op kleinere schaal plaats, waarbij het gaat om doorontwikkeling van een bestaand idee of ontwikkeling van een eerste prototype. Verder is er een aantal uitwisselingsprojecten, coproducties met culturele instellingen in het formele en informele circuit, en vier ‘makersfestivals’ – zo biedt WORM makers met verschillende ontwikkelbehoeftes aanbod op maat.

WORM noemt een aantal interessante namen van makers of makerscollectieven die ze wil faciliteren en begeleiden. De raad is aangenaam getroffen door de diversiteit, in alle opzichten, en waardeert de ruimte die de instelling biedt aan autodidacte makers. Hiermee realiseert WORM een brede instroom in een veelheid aan uitingsvormen.

WORM overtuigt kortom als breed werkende ontwikkelinstelling. Dat ze haar talentontwikkelingstrajecten met makers wil uitbreiden, is een goede zaak. Voorbeelden van WORM-makers die platencontracten hebben kunnen tekenen en nominaties en prijzen in de wacht hebben gesleept, geven de raad vertrouwen in de kwaliteit en de werking van deze trajecten. Wel had hij graag nog een beter beeld gekregen van de betrokken begeleiders en de manier waarop de begeleiding van de makers vorm krijgt.

Vernieuwing

WORM hanteert een vernieuwende werkwijze. De inspanningen op het vlak van talent- en genreontwikkeling getuigen daarvan, net als het beleid om de relatie en dialoog met gemeenschappen en individuele makers als vertrekpunt te nemen. De instelling beschrijft bovendien overtuigend hoe zij steeds wil blijven aansluiten bij de veranderende omgeving en samenleving; dat vindt de raad inspirerend.

WORM beschrijft het plan om haar makers in toenemende mate niet alleen in eigen huis te presenteren, maar ook te distribueren naar andere speel- en presentatieplekken, als 'losse' producties of als onderdeel van door WORM gecensureerde programma's. In de periode 2021 – 2024 bouwt WORM verder aan een 'duurzaam alternatief circuit' van gelijkgestemde podia, festivals en presentatie-instellingen, in binnen- en buitenland, waarmee wederkerig zal worden samengewerkt. De raad ziet de opbouw van dit circuit als een zeer kansrijke ontwikkeling, en had daarom graag een meer concreet plan van aanpak gelezen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

WORM hanteert voor haar personeel de cao Nederlandse poppodia en festivals en heeft de afgelopen jaren, binnen de kaders van haar eigen exploitatie, een inhaalslag gemaakt om de salarissen daarbij aan te laten sluiten. Voor freelancers hanteert zij een toeslag van 40 procent. Bij het maken van financiële afspraken met makers gebruikt WORM de richtlijnen van BKNL en Sena. Ze zegt hier in een aantal gevallen van af te wijken en dan een in gezamenlijkheid overeengekomen honorarium af te spreken of ruilconstructies te maken (ruimte of studiotijd in ruil voor een presentatie aan publiek). Daar staat de raad kritisch tegenover.

WORM is financieel relatief gezond. Ze realiseert een stevig aandeel eigen inkomsten uit onder meer recettes en horecaomzet. Ook de spreiding van subsidies is goed. Er is een heldere risicostrategie: door activiteiten maximaal zes maanden voor uitvoering definitief te plannen blijft de organisatie flexibel en kan er af- of bijgeschakeld worden.

Wel merkt de raad op dat het dekkingsplan naast de gevraagde BIS-bijdrage bijdragen van verschillende Rijkscultuurfondsen bevat, terwijl deze financieringsbronnen elkaar in de praktijk uitsluiten. Dit levert een

begrotingstekort op waarvan niet duidelijk is hoe de instelling dat kan oplossen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

WORM werkt op allerlei manieren samen met onderwijsinstellingen, variërend van een parade met duizend kinderen van Rotterdamse basisscholen tot een festival dat in samenwerking met mbo-studenten tot stand komt. Studenten van kunstvakopleidingen uit Rotterdam en Den Haag organiseren evenementen of lopen stage bij WORM. In samenwerking met de Erasmus Universiteit (*Arts and Culture Studies*) wordt onderzoek verricht naar de activiteiten van WORM in de wijk Cool. De raad is enthousiast over de breedte van de educatieve aanpak en over het participatieve karakter ervan.

En de participatieve inspanningen omvatten nog meer: binnen de *community-based* programmering krijgen vertegenwoordigers van uiteenlopende gemeenschappen of groepen gelegenheid om activiteiten in WORM te organiseren: van *silent disco* met ouderen tot *queer-events*, en van talkshows met animatiekunstenaars tot showcases met *spoken word*. Ook zijn er projecten in samenwerking met welzijnsorganisatie WMO Radar, gericht op jongeren.

WORM bereikt een groot publiek – in 2019 circa honderdduizend mensen – dat relatief jong is en in meerdere opzichten net zo divers is als de programmering. Uit doorlopend publieksonderzoek blijkt dat ze publieksgroepen bedient, die voor andere culturele instellingen vaak lastiger te bereiken zijn. Door de samenwerking met *communities* en maatschappelijke instellingen bereikt WORM nieuw publiek. Ze zet in op persoonlijke publieksbenadering door de programmeur of kunstenaar; een werkwijze die zijn werking heeft bewezen. De programmering is zo opgezet dat verschillende typen makers en verschillende publieksgroepen elkaar ontmoeten. Dit vindt de raad een interessante aanpak.

Geografische spreiding

WORM is gevestigd in Rotterdam en heeft daar een stevige positie: ze werkt zowel samen met gevestigde, internationaal zichtbare instellingen als met *grassroots* en informele initiatieven. Dit resulteert in samenwerkingen met bijvoorbeeld het IFFR, Operadagen Rotterdam en Motel Mozaïque, maar ook met Hiphopinjesmoel, House of Urban Arts, Hardheaderz, WMO Radar en verschillende lokale *communities*. WORM sluit goed aan bij het profiel van de stedelijke cultuurregio. Ze wordt in de periode 2017 – 2020 meerjarig gefinancierd in het kader van het Rotterdamse cultuurplan. WORM verhoudt zich nadrukkelijk tot een internationale context en is onderdeel van internationale netwerken, bijvoorbeeld op het gebied van

radiokunst en fotochemische film, en met producerende podia in Mexico, Tallinn, Brussel en New York. Buitenlandse festivals nodigen haar geregeld uit om programma's te cureren.

In Nederland werkt WORM samen met gelijkgestemde instellingen zoals Clash, Oerol, Le Guess Who?, Marres en Bijlmer Parktheater, maar ook met partijen buiten de cultuursector zoals welzijnsorganisaties, opleidingen en ondernemers. Ze is kortom goed geworteld in meer dan een keten.

Toepassing Fair Practice Code

WORM heeft in 2018 en 2019 aanpassingen gedaan wat betreft salariëring en loonontwikkeling en past nu de cao Nederlandse Poppodia en Festivals toe. Met ingang van 2020 biedt zij, conform de Wet arbeid in balans, oproepkrachten na een jaar een vast contract aan voor het gemiddeld aantal gewerkte uren.

Over de secundaire arbeidsvoorwaarden is de instelling minder duidelijk. Omdat WORM zegt per 2021 in een pensioenregeling te willen voorzien, heeft de raad de indruk dat ze op dit punt de cao nog niet volledig toepast. WORM geeft aan voor de beloning van makers in sommige gevallen af te wijken van de richtlijnen van BKNL en Sena. Daar is de raad kritisch over. Uit de aanvraag blijkt niet in hoeverre er rekening wordt gehouden met auteursrechten.

WORM draagt actief bij aan de sociale dialoog over eerlijke beloning en stelt zich hierbij kritisch op ten aanzien van het beleid van brancheorganisatie VNPF, die de Fair Practice Code volgens de instelling nog niet lijkt te omarmen.

Toepassing Governance Code Cultuur

WORM gaat in haar reflectie niet in op alle componenten van de Governance Code Cultuur. Zij hanteert het bestuursmodel en heeft zes bestuursleden, waarvan er conform het rooster van aan- en aftreden binnenkort vier afscheid nemen. Bij de werving, in 2020, zal er aandacht zijn voor een evenwichtige verdeling van competenties en is uitgangspunt dat het bestuur een weerspiegeling moet zijn van de diversiteit van WORM als geheel. De instelling zal bij de werving haar eigen diverse netwerk gericht inzetten.

Uit de aanvraag blijkt niet of de afspraken tussen bestuur en directie zijn vastgelegd en in hoeverre er aandacht is voor (zelf)evaluatie, het voorkomen van belangenverstrengeling en vertrouwen. Ook ontbreken concrete plannen om de code verder te implementeren.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

WORM formuleert een heldere en brede visie op diversiteit en inclusie. Ze beschrijft hoe ze de afgelopen jaren 'werk heeft gemaakt van het diversifiëren van WORM en haar manier van werken, waarbij ondergerepresenteerde *communities* en hun opvattingen prioriteit hebben

gekregen'. Deze nieuwe werkwijze, waarin gedeeld eigenaarschap centraal staat, heeft geleid tot een forse toename van makers en bezoekers die zich voorheen minder bij WORM thuis voelden. De instelling spant zich in om zo toegankelijk mogelijk te zijn, zowel door het gebouw toegankelijk te maken voor mensen met een fysieke beperking, als door ruime openingstijden en lage gebruikerstarieven te hanteren.

WORM zegt allerlei mogelijkheden te zien voor verdere toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie, maar geeft niet aan welke en hoe zij hier de komende jaren aan gaat werken.

Writers Unlimited

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting Writers Unlimited (hierna: Writers Unlimited) is een instelling in Den Haag, die het festival Winternachten organiseert met internationaal aanbod op het terrein van de letteren. Writers Unlimited biedt het publiek een venster op het maatschappelijke discours in de wereld via alle vormen van literatuur: van proza, poëzie en essayistiek tot literaire non-fictie, storytelling, songteksten en *performance poetry*. Het festival Winternachten heeft een nadrukkelijke focus op niet-westerse literatuur. Het wil daarmee tegenwicht bieden aan de dominantie van het Angelsaksische literaire aanbod op de Europese literaire podia.

Subsidieadvies

Writers Unlimited vraagt aan als instelling met als kernactiviteit de presentatie van actueel of vernieuwend aanbod in internationale context primair op terrein van de letteren. De activiteiten zijn er mede op gericht een platform te bieden voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten en vinden jaarlijks of tweejaarlijks gedurende in de tijd beperkte periode plaats. Writers Unlimited voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.37.

De Raad voor Cultuur oordeelt negatief over de aanvraag van Stichting Writers Unlimited. Na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Writers Unlimited geen subsidie toe te kennen.

Writers Unlimited organiseert het festival Winternachten, met veel internationale niet-westerse schrijvers. Met deze focus onderscheidt Winternachten zich, ook op het gebied van diversiteit, duidelijk van andere literaire festivals. Dat juicht de raad toe. Het festival biedt een programma dat vooral geschikt is voor een ingewijde doelgroep. Het relatief geringe bezoekersaantal en de bescheiden groeiambities getuigen daarvan. De raad mist een uitgewerkte strategie om nieuwe doelgroepen te bereiken.

Winternachten levert als festival een belangrijke bijdrage aan het Haagse culturele leven, maar heeft naar het oordeel van de raad nog te weinig landelijke uitstraling. De raad merkt op dat de instelling de komende jaren vooral meer wil doen van hetzelfde. De raad ziet de kwaliteit en de potentie van het festival, maar mist innovatieve ideeën over de artistieke praktijk, de publieksbenadering, de organisatie en de werkwijze.

De raad is onder de indruk van wat Writers Unlimited met een kleine staf en beperkte middelen weet te bereiken. Tegelijkertijd maakt hij zich zorgen om de financiële stabiliteit van de instelling. De grote afhankelijkheid van subsidies en het lage weerstandvermogen vormen een risico.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Het door Writers Unlimited georganiseerde festival Winternachten bereikte in de afgelopen vier jaar een iets groter publiek, met nieuwe en jongere publieksgroepen, met programma's op meer podia verspreid over Den Haag, en een sterker educatieprogramma. Samen met Bibliotheek Den Haag initieerde Writers Unlimited een programmareeks over literatuur en maatschappij. Online versterkte de instelling haar aanwezigheid, zowel op sociale media als via haar audio- en videoarchief.

De raad is te spreken over de artistieke en inhoudelijke kwaliteit van Winternachten. Door jaarlijks te kiezen voor een centraal thema dat aansluit bij de internationale en nationale actualiteit, blijft het festival maatschappelijk relevant en cultureel divers. De keuze voor literatuur in al haar verschijningsvormen maakt een festivalbezoek tot een verrassende en afwisselende ervaring. De gearrangeerde ontmoetingen tussen publiek en schrijvers versterken dat.

Door zijn focus en themakeuzes zit diversiteit en inclusiviteit Winternachten in het bloed. De zeer diverse internationale programmering maakt het tot een festival voor fijnproevers. Dat blijkt ook uit het publieksbereik. Voor een internationaal festival vindt de raad 4.500 bezoekers echter aan de lage kant. De ambitie om door te groeien naar 5.200 bezoekers per jaar is wat de raad betreft voorzichtig. De raad constateert ook dat Winternachten een sterke Haagse signatuur heeft – het festival heeft een belangrijke functie in de stad – maar dat het festival in het perspectief van de BIS landelijke uitstraling mist.

De raad is kritisch op het activiteitenplan voor de komende vier jaar. Writers Unlimited noemt het festivalprogramma 2020 richtinggevend voor de nabije toekomst. De raad is over dat programma te spreken, zowel over de variëteit en inhoud, als over de samenwerkingspartners als PEN, de VPRO en NRC Handelsblad. De toekomstplannen vindt de raad echter onvoldoende uitgewerkt. Writers Unlimited wil vooral uitbreiden en meer gaan doen van wat ze al doet, zoals het festival meer over Den Haag verspreiden, het educatieprogramma versterken en meer programma's in de

‘Writers Series’ organiseren in de Centrale Bibliotheek en in de wijken. De raad mist vernieuwing en ambitie.

Vernieuwing

De raad is kritisch op de innovatieve kracht van Writers Unlimited. De instelling probeert vooral meer en beter te doen wat ze al jaren doet. Het ontbreekt aan vernieuwende ideeën over de artistieke praktijk, de publieksbenadering, de organisatie en de werkwijze.

Hetzelfde geldt voor talentontwikkeling. Voor bijvoorbeeld *spoken word* en *performance poetry* worden literaire manifestaties steeds belangrijker. Winternachten biedt deze kunstenaars weliswaar een podium, maar de aanvraag ontbeert een uitgewerkte visie op en/of beschrijving van het ontwikkelen van dit ambacht. Door de constante vernieuwing van het redactieteam brengt Writers Unlimited haar opgebouwde expertise over op een steeds diverser wordende groep jonge medewerkers. Daarvoor heeft de raad waardering. Het gaat de raad echter te ver om deze dynamiek binnen het redactieteam als talentontwikkeling te definiëren.

In 2020 stelt Writers Unlimited een community- en social media-redacteur aan die op het snijvlak van literaire redactie en nieuwe media gaat werken. De instelling wil een online community bouwen voor auteurs, het literaire veld en het publiek. De raad is hierover voorzichtig positief. Tegelijkertijd is hij kritisch op de haalbaarheid van een dergelijke online community en vraagt aandacht voor de kosten die het bouwen en onderhouden van deze community met zich meebrengen. De raad stelt daarbij de vraag of die kosten (inclusief fte) in verhouding staan tot de rest van de begroting.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad is onder de indruk van hoeveel Writers Unlimited heeft weten te realiseren met een kleine staf en een beperkt budget. Uit de aanvraag spreekt dat de instelling het financieel moeilijk heeft. De liquiditeit- en solvabiliteitspositie is kwetsbaar. De instelling was in 2018 voor meer dan 60 procent afhankelijk van overige subsidies. Ze heeft daarmee hoge risico's in de bedrijfsvoering. De instelling wil voor de komende periode substantieel meer geld aantrekken. De te verwachten groei van bezoekersinkomsten rechtvaardigt dat niet: die is aan de bescheiden kant.

Writers Unlimited heeft volgens de raad een realistische begroting opgesteld voor 2021 tot 2024. Deze bouwt voort op voorgaande jaren. De grote afhankelijkheid van subsidies en het lage weerstandvermogen blijven een risico. De instelling erkent dit, maar geeft aan weinig ruimte te hebben om eigen vermogen op te bouwen of tegenvallende inkomsten op te vangen.

De raad vindt Writers Unlimited zeer transparant, zowel in het salarishuis als in de honorering van schrijvers, zzp'ers en stagiaires. Voor het personeel met een vast of tijdelijk dienstverband hanteert Writers Unlimited de cao Toneel en Dans 2016 – 2019. De honoraria voor zzp'ers berekent de instelling op basis hiervan, verhoogd met 20 tot 25 procent. Nederlandse schrijvers honoreert ze volgens de criteria van De Schrijverscentrale. Buitenlandse auteurs krijgen een vergelijkbaar honorarium voor de duur van hun verblijf. Voor schrijfopdrachten ontvangen auteurs een honorarium volgens de tarieven van het Lira Fonds. Auteursrechten vergoedt Writers Unlimited via opgave aan Buma/Stemra. Stagiairs ontvangen een stagevergoeding.

Op het gebied van secundaire arbeidsvoorwaarden vindt de raad de instelling minder open. Het is bijvoorbeeld onduidelijk in hoeverre afspraken met werknemers zijn gemaakt over arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het educatieprogramma van Writers Unlimited is gekoppeld aan Winternachten. Het richt zich op scholieren vanaf het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs in de regio Den Haag. Onder de naam 'Winternachtencollege' bezoeken Nederlandse en buitenlandse auteurs middelbare scholen en gaan in gesprek met de leerlingen. 'Spot on Young Poets' laat Haagse leerlingen op verschillende manieren kennismaken met poëzie. Het programma draagt bij aan de ontwikkeling van hun artistiek-creatief vermogen en hun artistieke expressie. Een selectie van scholierendichters mag optreden op het festival. De raad constateert dat beide programma's zich ook de komende jaren tot de Haagse regio beperken.

Het publieksbereik van Writers Unlimited vindt de raad niet voldoende om voor de BIS-financiering in aanmerking te komen. Winternachten verwacht het aantal jongeren onder het publiek verder te vergroten, evenals het aantal bezoekers aan de programma's in de wijken. Hoe deze groei gaat worden gerealiseerd, is voor de raad onduidelijk. Het aantal bezoekers voor het festival loopt naar verwachting in de komende jaren op tot 5.200. Voor de programma's in 'Writers Series' voorziet de instelling 1.800 bezoekers per jaar. Met het totaal van de activiteiten streeft Writers Unlimited naar een jaarlijks bereik van 8.650 bezoekers. De raad vindt deze groeiambitie te bescheiden. Ook mist de raad een marketingplan en een uitgewerkte strategie om nieuw publiek te bereiken.

Geografische spreiding

Winternachten vindt in Den Haag plaats. Verheugend is dat het programma zich als een inktvlek verspreidt over steeds meer wijken en scholen. Zo komen steeds meer publieksgroepen in contact met schrijvers en hun werk. Onduidelijk is of er ook via de regels van participatie gewerkt wordt: programma's maken samen met nieuwe doelgroepen zou voor Winternachten een kans zijn. Het publieksbereik en de zichtbaarheid zijn verder vrij lokaal; van landelijke spreiding is geen sprake. Writers Unlimited tinnert wel internationaal aan de weg met residenties en schrijverstournees.

Toepassing Fair Practice Code

Onduidelijk is welke rol Writers Unlimited speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. Zo blijkt niet uit de aanvraag of de organisatie via een (koepel)vereniging is verbonden met het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst. Writers Unlimited volgt de cao Toneel en Dans en is zeer transparant in de beloning van schrijvers, zzp'ers en stagiaires (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering').

Toepassing Governance Code Cultuur

Writers Unlimited is een kleine organisatie met een directie-bestuursmodel, met onbezoldigde bestuursleden. De raad heeft de indruk dat dit model voldoende efficiënt werkt. Het jaarverslag vermeldt de evaluatie van het functioneren van het bestuur, de samenwerking met de directie en omgang met belanghebbenden. Deze evaluatie besteedt ook aandacht aan mogelijke belangenverstrengeling. De eerstvolgende vacature is die van de directeur, in 2020. Hiervoor wordt openbaar geworven. Volgens het rooster van aftreden van het bestuur zullen twee herbenoeringen dan wel nieuwe vacatures ontstaan. Ook hiervoor is de werving openbaar.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is lovend over de omgang van Writers Unlimited met de Code Diversiteit en Inclusie. Culturele diversiteit is vanuit de bestaansgrond van Writers Unlimited een vanzelfsprekende kernwaarde. In de programmering is de keuze voor diversiteit in culturele achtergrond, leeftijd en gender sterk bepalend. Religie, seksuele oriëntatie en sociaaleconomische status zijn dat in mindere mate. Inclusie en diversiteit zijn jaarlijks terugkomende onderwerpen bij evaluaties en in het jaarverslag. Ook in het personeelsbeleid en het bestuur past Writers Unlimited de code actief toe. Bij de werving van vrijwilligers voor het festival Winternachten spant de instelling zich in voor diversiteit in leeftijd, sociaaleconomische en culturele achtergrond.

Zeeuws Museum

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 250.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 250.000

Over de instelling

Zeeuwse Museumstichting (hierna: Zeeuws Museum) is een regionaal museum, gevestigd in Middelburg. De collectie van het Zeeuws Museum bestaat uit mode en streekdracht, wandtapijten, (natuur)historische en archeologische voorwerpen, kunst en kunstnijverheid. Het museum ziet zichzelf als een plek voor reflectie en experiment, en kunst en cultuur als instrument om andere perspectieven te openen. De instelling heeft de missie om nieuwe generaties te verbinden met het erfgoed van Zeeland en zij wil oplossingen bieden voor maatschappelijke problemen.

Subsidieadvies

Het Zeeuws Museum vraagt subsidie aan als instelling met als kernactiviteit het beheer en behoud van een gemeentelijke collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. Het museum vraagt subsidie voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeente Middelburg en provincie Zeeland subsidie verstrekken. Het museum is voorgedragen door de Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland, waar de instelling haar standplaats heeft. Het Zeeuws Museum voldoet aan de eisen die de Regeling stelt met betrekking tot artikel 3.26.

De Raad voor Cultuur adviseert Zeeuwse Museumstichting een subsidiebedrag te verlenen van € 250.000.

De raad is enthousiast over de aanvraag van het Zeeuws Museum: hij vindt het museum verfrissend en de plannen vernieuwend. Het museum kiest de uitgangspunten van The Useful Art Association als basis voor het BIS-plan over het bestrijden van eenzaamheid. De komende periode staan het realiseren van de activiteiten en een nieuw publieksbereik op de agenda. Daarnaast wil de instelling over vier jaar goed inzicht hebben in hoe het museumbezoek, kunst en erfgoed meer kan integreren in de samenleving. Dit vindt de raad een mooie ambitie.

De instelling heeft een goed netwerk in de regio en (inter)nationaal. De financiële huishouding is op orde. De raad had graag gezien dat zij uitgebreider was ingegaan op het beloningsbeleid en de gehanteerde vergoedingen. Ook de toelichting op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is

summier, hoewel er waardering is voor de concrete actiepunten voor de komende periode die de instelling noemt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad vindt het Zeeuws Museum een eigentijds museum met een duidelijk profiel en eigen signatuur. De instelling volgt sinds 2007 een nieuwe koers om de collecties actief te gebruiken. Zij laat zich inspireren door de filosofie van The Useful Art Movement. Deze beweging van kunstenaar Tania Bruguera ziet kunst als een instrument om strategieën en methodes te ontwikkelen die gedrag in de samenleving veranderen. Collecties en tentoonstellingen zijn niet het doel, maar het middel om kunst een plek te geven in het dagelijkse leven.

Het tentoonstellingsprogramma van het Zeeuws Museum voor de komende vier jaar heeft als overkoepelend thema 'Geen mens is een eiland'. Hieraan koppelt de instelling thema's als eenheid, verscheidenheid, afzondering en verbondenheid. Zij wil de BIS-subsidie besteden aan één project bij één tentoonstelling per jaar. De projecten zijn gericht op het bestrijden van eenzaamheid, in samenspraak en samenwerking met een specifieke doelgroep, in lijn met de filosofie van *useful art*. Zij zoekt daarbij nadrukkelijk een relatie met de collectie en de tentoonstellingen. Ter ondersteuning en inspiratie verzamelt zij *best practices* van projecten ter bestrijding van eenzaamheid.

Daarnaast wil de instelling bestaand, succesvol aanbod verder ontwikkelen. Zij noemt Huis van Herinnering en de Werkplaats. Na afloop van het vierjarenprogramma organiseert zij een bijeenkomst waar de resultaten met belanghebbenden en belangstellenden wordt gedeeld. De raad waardeert het dat het museum de resultaten vastlegt in een (online) publicatie en video's die op de website toegankelijk zijn.

De plannen van het Zeeuws Museum zijn naar de mening van de raad energiek en gedurfd. Het tentoonstellingsprogramma voor de komende jaren is goed uitgewerkt. Het is sterk dat het museum een maatschappelijk vraagstuk als uitgangspunt neemt en de kracht en de collectie van het museum inzet voor de aanpak daarvan. De instelling deed met HANDWERK, een project gericht op publieksparticipatie rond traditionele ambachten, al eerder ervaring op in de richting van *useful art*. De raad heeft er dan ook vertrouwen in dat zij de komende periode de juiste expertise verwerft om een dergelijk project te realiseren.

Over vier jaar wil het museum goed inzicht hebben in hoe het een museumbezoek, kunst en erfgoed meer kan integreren in de samenleving.

De instelling wil de opgedane kennis delen met andere Zeeuwse musea die de aanpak structureel willen opnemen in hun eigen aanbod. De raad ziet graag dat zij deze kennis ook deelt met musea in de rest van Nederland.

Vernieuwing

Het Zeeuws Museum volgt consequent de in 2007 ingezette, vernieuwende koers. Het museum nodigt kunstenaars en ontwerpers uit om aan de slag te gaan met streekdrachten, natuurhistorie en andere collecties, om zo het erfgoed van de toekomst te produceren. Op het gebied van immaterieel erfgoed - bewaren, doorgeven en vernieuwen van traditionele ambachten – vervult de instelling een pioniersrol.

De activiteiten die het museum wil organiseren met de BIS-bijdrage zijn origineel en gedurfd. De instelling toont ambitie, speelt in op internationale ontwikkelingen en verlegt de eigen grenzen. Het plan beoogt een structurele en duurzame verandering met betrekking tot de positie van kunst en erfgoed in onze samenleving. Dat verdient lof.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Het museum heeft circa 19 fte in dienst. Daarnaast zijn er ongeveer 45 vrijwilligers aan het museum verbonden. Uit de begroting blijkt dat de instelling de richtlijn voor kunstenaarshonoraria volgt, en dat er realistische bedragen zijn gereserveerd voor deze honoraria. Op de website van het museum staat dat het de cao provincie Zeeland toepast voor de directeur en medewerkers, maar dit wordt niet beschreven in de aanvraag. De aanvraag is erg summier over het beloningsbeleid en de gehanteerde vergoedingen.

De instelling is financieel gezond en de begroting voor de komende jaren is realistisch. Zij heeft drie hoofdfinanciers: de provincie Zeeland, de gemeente Middelburg en de BankGiro Loterij. Het museum erkent dat het alert moet zijn op inkomsten van tijdelijke aard. Daarom dekt zij met de bijdragen van de BankGiro Loterij niet-structurele kosten. De financiële huishouding is daarmee goed op orde.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het Zeeuws Museum ziet kunst en cultuur als belangrijke domeinen om samen te leren. Met de rijksbijdrage wil het museum ontmoetingen en activiteiten organiseren rond de collecties, gebaseerd op de genoemde *useful art*. Het draait hierbij om kijken en het delen van verhalen en herinneringen, om individuele eenzaamheid te verhelpen. Dit vindt de raad een goede invalshoek.

De instelling zet in op moeilijk te bereiken mensen en zal samenwerken met huisartsen, thuiszorg, mensen die in de wijk werken, dagopvang, kerken, azc

en buurthuizen. Daarnaast wil zij productie en het ontwikkelen van creatieve vaardigheden faciliteren. Mensen leveren een bijdrage aan een creatief proces dat uiteindelijk leidt tot een hoogwaardig eindproduct. Hierin worden kunstenaars en ontwerpers betrokken van binnen en buiten Zeeland. Met de beoogde projecten wil het museum onder andere de zelfredzaamheid van deelnemers verhogen en hun sociale netwerken versterken. De raad juicht dit toe.

In de afgelopen jaren bereikte het museum gemiddeld ruim 50.000 bezoekers per jaar. Voor 2021 is een forse toename in het aantal bezoeken begroot. Het museum verwacht in 2021 66.000 bezoekers te bereiken. Voor 2024 ligt de ambitie op 57.000 bezoekers: een mooie, realistische ambitie.

Geografische spreiding

Het Zeeuws Museum is belangrijk in de regio. De instelling schrijft in het plan dat de vernieuwende aanpak in eerste instantie de afstand tot het culturele veld in Zeeland vergrootte. De afgelopen jaren haalde zij de banden aan en deelde kennis via de Vereniging van Zeeuwse Musea. De zelfkritische houding waarvan deze aanpak blijkt geeft, verdient een compliment.

In Zeeland werkt de instelling onder andere samen met het Goese Lyceum, de zorginstelling SVRZ en de mbo-opleiding SCALDA. Zij benoemt in het activiteitenplan de twee andere aanvragers voor de BIS 2021 – 2024 die gevestigd zijn in Zeeland, CBK Zeeland en Vleeshal. De raad ziet, net als het museum, interessante raakvlakken en mogelijkheden tot samenwerking.

Ook nationaal en internationaal heeft het museum een netwerk. Landelijk is zij bijvoorbeeld aangesloten bij Onvergetelijk, een programma voor mensen met dementie en hun naasten. Het museum kijkt ter inspiratie voor de eigen programmering over de grenzen van Nederland, zoals naar Middlesbrough Museum of Art in Engeland en naar The Useful Art Movement.

Toepassing Fair Practice Code

Het Zeeuws Museum onderschrijft de Fair Practice Code. Het museum heeft geen knelpunten geconstateerd bij het toepassen van de code. Wel heeft zij drie actiepunten geformuleerd: op de website wordt een document geplaatst waarin de instelling uitlegt hoe het de code toepast, zij gaat met onderaannemers in gesprek over de toepassing van de code, en er wordt voor vrijwilligers een scholingsbeleid opgesteld en bijbehorend budget vrijgemaakt. De raad is positief over deze concrete actiepunten, maar het is niet duidelijk op welke termijn deze worden uitgevoerd. Uit de aanvraag blijkt niet expliciet welke rol de instelling speelt in de sociale dialoog over eerlijke beloning. De raad ziet graag dat deze rol uitgewerkt wordt.

Toepassing Governance Code Cultuur

Bij het toepassen van de Governance Code Cultuur constateert de instelling geen knelpunten, maar licht dat niet toe. De stichting wordt aangestuurd door een directeur/bestuurder en heeft een raad van toezicht. De komende periode legt het museum op de website uit op welke manier het de code toepast, worden het reglement van de raad van toezicht en het directiereglement geactualiseerd, en stelt het museum een gedrags- of integriteitscode op ten behoeve van een goede en veilige werkomgeving. Dit vindt de raad concrete en goede actiepunten.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het Zeeuws Museum heeft weinig ervaring met het toepassen van de Code Diversiteit en Inclusie. Daarom heeft het zich aangesloten bij 'Musea bekennen kleur', een samenwerkingsverband van diverse Nederlandse musea om diversiteit en inclusie te verankeren in het DNA. De raad juicht dit toe en is benieuwd naar de concrete projecten van de deelnemende musea.

Volgens de instelling liggen de uitdagingen bij toepassing van de code vooral in het bieden van ruimte aan mensen van verschillende geloofsovertuigingen en het optimaliseren van de toegankelijkheid voor mensen met beperkingen. Het kantoor is slecht toegankelijk voor mensen met fysieke beperkingen en het museum heeft moeite met het aantrekken van goed gekwalificeerde medewerkers. De organisatie is klein en het museum werkt veel met deeltijdfuncties. Het samenstellen van een team met medewerkers met verschillende (culturele) achtergronden is moeilijk. De instelling heeft voor de komende periode actiepunten geformuleerd om dit te verbeteren. In de aanvraag ontbreekt een beeld van de stand van zaken met betrekking tot programma en partners.